BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLIX
F
38
NAPOLI
XLIX
F
38

# JOANNIS TRITHEMIJ,

## SPANHEIMENSIS,

ET

Poſtea Divi Jacobi apud Herbipolim Abbatis, Viri ſuo ævo doctiſſimi.

# TOMUS II.

## ANNALIUM HIRSAUGIENSIUM,

Opus nunquam hactenus editum, & ab Eruditis ſemper deſideratum.

## COMPLECTENS

## HISTORIAM FRANCIÆ ET GERMANIÆ,

GESTA IMPERATORUM, REGUM, PRINCIPUM, EPISCOPORUM, ABBATUM, ET ILLUSTRIUM VIRORUM.

*Nunc primum in gratiam, & utilitatem Eruditorum è Manuſcriptis Bibliothecæ Monaſterij S. Galli publicæ luci datum.*

NAPOLI

Cum licentia Superiorum.

Typis ejuſdem Monaſterij S. GALLI, Anno MDCXC.
Excudebat Joannes Georgius Schlegel.

# EPISTOLA JOANNIS TRITHEMIJ ABBATIS,

## Quædam in ſuis Annalibus retractantis, ad Nicolaum Baſelium ex Durckheim Monachum Hirſaugianum eruditum.

*IOannes Trithemius Abbas, ſacræ Ædis Divi Iacobi Apoſtoli Maioris Würzburgenſis Ord. S. Benedicti: Optimo Confratri ſuo Nicolao Baſelio ex Durckheim Monacho Hirſaugiano memorati Ordinis Salutem, & ſynceram in Domino charitatem. Magno & diuturno labore duo Volumina hiſtoriarum, ſive Annalium inſignis Monaſterij tui Hirſaugienſis auxilium Deo præſtante (ſine quo nihil poſſumus omnes) ad finem optatum vix tandem perduxi. In quibus non ſolùm, quæ Monaſterium ipſum & res Abbatum geſtas concernebant, inſerui, verùm etiam quidquid in tota Germania noſtra factum, & memoriâ dignum reperire potui, quod ſupputationi temporum conveniebat, per omnia coniunxi: quatenus Hirſaugiana venerabilis & ſancta Congregatio habeat ſui non tantùm acta Cœnobij: ſed totius quoque hiſtoriam Regni Germanici. In huius autem ſecundi Voluminis principio Rudolphus de Habſpurg quondam Rex Germanorum occaſionem dedit, quòd originem gentis Francorum altiùs quàm volui repetere, ſum compulſus. Cuius rei gratiâ primos duos quaterniones, quos ſcripſeram, neceſſariò abieci; propterea, quòd communem ſecutus opinionem cum pluribus erraveram, qui Francos temporibus Valentiniani Cæſaris (neſcio unde) primùm in Germaniam veniſſe ſomniârunt: cùm ex multis conſtet auctoribus, illos diu antè Sicambros dictos circa Rheni fluminis oſtia*

*(ubi nunc ſunt Hollandij, Friſij, & Geldrij) ſedes habuiſſe. Quòd autem prius dicti fuerint Sicambri quàm Franci, S. Remigius innuit: qui baptiZando Regi Francorum Clodoveo dixit:* Mitis depone colla Sicamber. Adora quod incendis: incende quod adorâſti. *Alios ergo in locum priorum quaterniones duos repoſui: in quibus Hunibaldum ſecutus, veram originem Francorum breviter deſcripſi. Hinc factum eſt, quòd mihi apud plures juſtè videbor contrarius: qui & in primo Volumine, & in ſecundo (per inſcitiam meam, fateor) ſæpius Regem Germaniæ (ſatis imperitè) nominavi Romanorum, ac Regni Vrbes dixi præter debitum imperiales: quod tamen non debere fieri manifeſtum eſt omnibus intelligentibus & Regni, & Imperij originem ac rationem. Item cùm ſit uſus Curiæ Romanæ, nullam ſine Cathedra Pontificali ſcribere Civitatem, errâſſe me fateor, quoties Nürenberg, Franckefort, Vlmam, vel quodcunque aliud oppidum (ubi non eſt Sedes Epiſcopalis) civitatem nuncupavi; quanquam eorundem incolas non loci, ſed Regni cives dicere potuerim. His te propterea monuerim, ut ſi olim reſcribenda fuerint hæc ipſa volumina, errorem corrigas: Regem Germanis: Imperium Romanis adſcribas: Vrbéſque & Civitates Germaniæ liberas, non Imperiales, ſed Regales potiùs nuncupandas fore intelligas. Hæc ſi volueris errata, citiùs emendabis. Scias etiam volo, quòd annum incipio novum à prima die menſis Ianuarij: & non à die Nativitatis ſeu Annuntiationis Domini. Vale ſanus & felix, tibi liber unitus, Deo placens, utilis poſteritati, & ora pro meis ad Deum peccatis. Ex Peapoli* XII. *die menſis Aprilis, Anno Chriſti Domini MDXIIII. ætatis meæ LII. completo. Abbatiæ verò tam iſthic, quàm prius in Spanheim XXXI. Indictione Romanorum ſecundâ. Regis Maximiliani, Anno XXVIII.*

JOAN-

# JOANNIS TRITHEMIJ ABBATIS

## Monaſterij S. Iacobi Wirzburgenſis Ordinis Divi Patris Benedicti epiſtola Proëmialis ad Joannem Abbatem Hirſaugienſem ejuſdem Ordinis, in ſecundum Volumen Chronicorum ſeu Annalium memorati Cœnobij Hirſaugiani Spirenſis Diœceſis.

Joannis Trithemij epiſtola ad Joannem Abbatem Hirſaugienſem.

*SI gregis Hirſaugiani Vigilantiſſime Paſtor Abba Joannes in hujus editione ſecundi Voluminis Chronicorum ſive Annalium inſignis Monaſterij tui jam dicti Hirſaugienſis, limace tardior viſus ſum, æquanimiter feram oportet. Scio enim, nec me fugere poteſt, quanto mentis deſiderio hanc ipſam noviſſimæ partis conſummationem per biennium expectaveris: & ſicut vehementer amanti omnis abſentia mora ſemper longa videtur, quantumlibet ſit brevis aut parva: ita reor & animo contingere tuo: cui nihil eſſe videatur primum deſiderati Volumen operis, niſi conſum̃atum habeat & ſecundum. Nam ut ſcriptura dicit:* Spes, quæ differtur, affligit animam: *Et ſicuti eſt in proverbio: Eò creſcunt deſideria vehementius, quò diutius protelantur: & mens amore tabeſcit, quando nimium differtur, quod amans concupiſcit. Veruntamen in hac dilatione mea non eſt, quo juſtè vel moram incuſes: vel negligentiam in me aliquam redarguas. Mora enim mihi fuit neceſſaria, negligentiam verò nullam admiſi. Quis etenim brevi tempore, vel menſibus paucis opus hiſtoriarum tam ingens magnum & arduum (& quod magis eſt difficile, de ſolis rebus Germanicis) in unum comportare corpus vel conſcribere poſſet?*

Moram editionis neceſſarijã & tempus excuſat Trithemiꝰ.

*Quis denique (edendorum Annalium vel ignarus, vel nullam conſecutus experientiam) mihi crediturus eſt, quanto labore, quanto ſudore, quantiſque vigilijs & ſtudijs uſque ad tædium & abominationem penè continuis, hæc duo volumina, imò ingentes Codices hiſtoriarum ſive annalium inſignis cœnobij tui ad calcem Domino Deo juvante perduxerim? Menſibus quinquaginta quatuor continuè in hoc opere deſudavi adeò conſtanter atque tenaciter, ut ne tempus quidem refocillationi corporis mei neceſſarium, & à Regula permiſſum liberum habere ab hac editione potuerim. Continuè ſemper & ſine intermiſſione die ac nocte vigilans & dormiens, aut mente aut corpore Hirſaugianis occupatus fui Annalibus. Etenim vigilans diem comportando, diſcernendo, ordinando & ſcribendo totum in laboribus conſummavi: noctem dormiens interruptam earum occupationum imagines nimium ſuſtinui moleſtas & importunas, quarum archetypo dietenus fueram occupatus. Labor is magnus & ſine utilitate moleſtiſſimus plus me læſit nocturnæ fuliginis umbrâ ſomniantem, quàm omnis labor diuturnus ſcribentem.*

Menſib. 54. Trithemi laboravit in Chron. Hirſaug.

 Sed

Sed aliter fieri non potuit, ubi & nimia & continua in me propoſiti operis diligentia fuit, quæ rebus umbram copulavit. Quod ſi pergas fœdam in me ſuſcepti operis negligentiam arguere, cùm nulla fuerit, ego me teſtibus defendam, & jure innocentiam declarabo. Teſtis eſt Peapolis tota in his, qui Trithemium noverunt: teſtes ſunt fratres mei, qui viderunt. Teſtes multi Religioſi, & cives, quos brevitatis causâ pertranſeo, quòd inter tot occurſus hominum, quos aliquando pati neceſſe fuerit, nemo repererit me otioſum: ſed in opere Hirſaugiano ſemper occupatum. Solitarius à multis diebus cibum ſumpſi & potum, ne diutius manus ab opere vacaret, ſi cum fratribus corpus ipſa miniſtrando cibum reficeret. Jure igitur in me nullam reprehendere negligentiam poteris, imò nec ſuſpicari quidem debebis, quippe qui tam indeſinenter, tam continuè, támque ſtudioſè operi cœpto ſemper inſtiti, ut non ſolùm viſui meo prius optimo valde nocuerim: ſed omne quoque corpus meum & vires continuâ nimium debilitaverim ſeſſione, multóſque importunitate ſcribendi morborum contraxerim nodos.

Germanorum res geſtæ in confuſo manent.

Auxit mihi non mediocriter, ſed exceſſivè laborem, quòd pauci ab annis multis Germanorum res geſtas, ſeriatim & ſufficienter ſine ordine corrupto & debita cum gravitate (quos tutò imitari poſſem) conſcripſerunt.

Nam mei, ut noſti, propoſiti fuerat inter ſucceſſiones, & res geſtas Abbatum inſignis Monaſterij tui Hirſaugienſis per digreſſum inſerere, quæcunque memoratu digna occurriſſent, non in qualibet natione, ſed in Germanica tantùm, & de his, quæ vel regno noſtro ſunt ſubjecta, vel intermixta.

Germanos exteri ſcriptores tranſierũt.

Germani ſumus, in Regno Germaniæ vivimus: noſtra imprimis meritò curamus: & ideò quod Nobis exteri faciunt, in eos refundere non timemus. Quis alterius nationis ſcriptor unquam laudavit Germanos? Quis hodie Italus? quis Gallus? quiſve Hiſpanis auctor ab oris, dum ſcribit hiſtorias, Germanos non tranſit? aut ſi recenſeat, non fabulam inde ſumit? Non ergo Pater venerande mireris, ſi pauca ſcripſi de Gallis, de Italis verò pauciora, quoniam & noſtra conſultò ipſi tranſeunt: & in rebus ſuis præclarius ſunt adornati ſcriptoribus. Unde nec noſtra curant, nec ſua neglexerunt. Germanorum verò in obſcura hactenus latet tenebroſitate hiſtoria: nihil aut parum, quid majores geſſerint noſtri, ante mille annos ſimul & intereà per multos, litteris, quibus tutò fides adhiberi poſſit, invenitur expreſſum. Cujus mali cùm plures ſint cauſæ, duas tamen ex omnibus in medium produco potiores.

Itali, Galli, & Hiſpani amatores ſunt ſuarũ hiſtoriarũ.

Prima eſt, quòd Germanis innata ſemper fuerit barbaries quadam Scythicâ feritate permixta, quâ ſuo more impulſi bellis dilatandis, vel tuendis patriæ terminis, ulciſcendis injurijs & contumelijs, inquietandis vicinis, ampliandis divitijs, exercendis venationibus, hiſque ſimilibus operam navare magis conſuevêre quàm litteris. Unde factum eſt, ut quia nihil curabant, niſi præſentia, nemo ſcribere hiſtorias eorum vel didicit, vel curavit, qui omnem contempſerunt eruditionem atque hiſtoriam. Ex hac ſcaturigine tenebrarum cunctis penè Germaniæ Principibus, & noſtris, & qui retrò vixêre temporibus, quaſi ex lacte morbus quidam (ſi dici fas eſſet) ignaviæ adhæſit, ut voluptatibus dediti, non ſcripturis, avaritiam & vanum potius ſectentur honorem, quàm ſui nominis imortalitatem. Hinc fit, ut cùm Principes ipſi penè omnes hiſtoriarum hodie ſcriptores vel negligant vel contemnant: nemo inter Germanos velit eſſe hiſtoriographus. Et quis pauperi conſuleret, Principi ſcribere diviti, magna contemnenti?

Germani Principes non curant Hiſtoriarũ ſcriptores.

Quem hodie mihi dabis ex Germaniæ Principibus cunctis (excipio duos tantùm, quos novi) qui hiſtoriæ ſcriptores foveat? qui Canes, & fiſtulatores hi-

ſtorijs

ſtorijs non præferat? qui futuris præſentia non præponat? Propterea perit memoria eorum cum ſonitu Campanarum: & nullam apud poſteros laudis vel immortalitatis conſequentur memoriam, qui conſcribendis hiſtorijs operam contempſerunt. Sed dicerent forſitan aliqui. Vanum eſt & reprehenſioni procul dubio juſta obnoxium: ſi homo Chriſtianus vel ſuis actibus memoriam quærat apud poſteritatem, vel ſcriptis alienis. Quid enim hodie conducit Socrati, Platoni, Pythagoræ, Plotino, Porphyrio, cæteriſque innumeris Gentilium Philoſophis, quòd apud nos in memoria habentur eorum nomina, ubi non ſunt: & mentes ſive animæ eorum torquentur apud inferos, ubi manere perpetuò compelluntur? Simile de Regibus atque tyrannis gentium, qui ſcriptis alienis noti ſunt, intelligatur. Paucis atque breviſsimis Objectores concludere poſſem; ſed longiuſculè placuit evagari.

Dicant mihi, quid conducat ſanctis Apoſtolis, Martyribus & Confeſſoribus, quòd litteris commendata tot ſæculis apud poſteritatem eorum tenetur & manet inviolata memoria? Si nihil conducit, vanus eſt labor illorum, qui geſta per eos litteris commendaverunt. Si autem conducit, vel prodeſt aliquid, ſive illis ad honorem, ſive legentibus Nobis ad ædificationem, non erit hiſtoriarum aſpernanda conſcriptio, in quibus & rectè bonorum facta nobis proponuntur cum laudis merito, ad imitationem, & pravorum malè ac perperam geſta cum digno vituperio producuntur in medium, quibus admonemur, ut ſimilia caveamus. Neque ſolùm hiſtoria lectorem ſuum honeſtis moribus inſtruit ad virtutem, ſed in agendis magnam quoque induſtriam confert, atque prudentiam: quippe dum ſine experientia hominem facit expertum, reddet eum ſine detrimento ad quæque futura pericula cautum. Sive enim de bonis hiſtoria loquatur, ſive de malis, nunquam ſine utilitate legitur, quoniam aut inſtruit lectorem ad virtutis laudata cultum, aut retrahit, ne pravorum imitando geſta, honoris incidat periculum. Hiſtoria enim conſervatrix memoriæ, vinculum naturæ, baculúſque & ſpeculum eſt vitæ humanæ; cujus officio manifeſtantur nobis longè retroactis temporibus præterita: pacis bonum, & humanæ ſocietatis commodum, quaſi digiti miniſterio cunctis oſtenditur, & ad præmium virtutis animus legentis invitatur. Hiſtoria Doctrix eſt ignorantium, & bona informatrix parvulorum. Hiſtoria laudes virtutis prædicat, & bonorum virorum bene geſta memoriæ commendat. Hiſtoria taxat & punit impiorum ſcelera, & ut caveantur, cunctis facit manifeſta. Quiſquis ergo deteſtatur hiſtorias, aut malus eſt, aut ejus boni penitus expers & ignarus. Nam ſi bonus eſſet, virtutúmque decoratus ornatu, gauderet utique bonitatis ſuæ participio & alios fieri per officium hiſtoriæ meliores. Malus autem vir, & qui nihil aut parum habet in ſe virtutis, ut poſteritatem lateat, ignavus hiſtoriam deteſtatur. Boni autem viri, principes virtutum & laudabilium operum patratores, (inter quos te venerande Pater non immeritò judicavi ponendum) ſemper dilexerunt hiſtorias, & ſcriptores geſtarum rerum magno in pretio habuerunt.

Felix igitur Hirſaugiana ſancta Congregatio tua, quæ ſub tuo moderamine hiſtoriam hanc, fundationem & profectum ſui Monaſterij, nomina quoque, ſucceſsiones, tempora & geſta memorabilia Dominorum Abbatum à primo uſque ad Te, qui hodie præſides, continentem, per annos DCLXXV. meis laboribus, tuis autem deſiderijs, ordinatione, & impenſis, meruit obtinere. Unde Tibi gratias habebit omnis Hirſaugiana poſteritas, & nomen tuum apud eos memoriam indubiè conſequetur æternam: fietque Tibi à poſteris, quod Tu Majoribus tuis impendiſti; ut qui illos quaſi de ſepulchris extractos Immortales feciſti, Ipſe apud Hirſaugianam familiam etiam poſt fata nunquam moriaris. Sed cum laudis præconio, quod meruiſti, Vivas in æternum.

Hiſtoriæ amator eſt Joañes iſte Hirſaug. Abbas.

Nunc

*Nunc ergo precor Tuam Humanitatem Reverendiſſime Pater, Vos quoque rogo Chariſſimi Fratres Hirſaugiani Monaſterij Cultores, quatenus hoc præſens Volumen Annalium Veſtrorum ſecundum, eâ benevolentiâ ſuſcipiatis, quâ dudum accepiſtis & primum. Deinde ſi fieri poſt funera poteſt, vivat oro Trithemius in ævum apud Hirſaugienſes, quorum Annales tanto ſtudio & labore rogatus conſcripſit. Salvos Vos faciat DEUS, qui ſine fine ubique vivit & regnat, Amen. Ex Cænobio meo S. Jacobi, VVirzburgenſi. Ultimâ die menſis Decembris, Anno Domini MDXIV. & meâ manu.*

Joannes Trithemius Abbas.

## Sequuntur Nomina Abbatum Hirſaugienſium, qui in hoc Volumine continentur.

Nomina XVII. Abbatum Hirſaugienſium in hoc Volumine.

JOannes Abbas hujus Monaſterij XXVI. Inſtituitur Anno Domini MCCLXV. & præfuit annis XI. menſibus III. diebus XV.

Volandus Abbas XXVII. ordinatur Anno Domini MCCLXXVI. & præfuit annis tribus, menſibus quatuor, diebus novem.

Craffto Abbas XXVIII. præficitur Anno Domini MCCLXXX. præfuit annis XIII. diebus XX.

Gotfridus Abbas XXIX. eligitur Anno Domini MCCXCIII. & præfuit annis VII. menſe uno, diebus XXIV.

Henricus II. Abbas XXX. inſtitutus eſt Anno Domini MCCC. & præfuit annis XVI. menſibus X. diebus XX.

Sigiſmundus Abbas XXXI. ordinatus eſt Anno Domini MCCCXVII. & præfuit annis XXIV.

Wighardus Abbas XXXII. præfectus eſt Anno Domini MCCCXLI. & præfuit annis XII.

Wighardus II. Abbas XXXIII. electus eſt Anno Domini MCCCLIV. & præfuit annis V. menſibus VIII. diebus XXI.

Wignandus Abbas XXXIV. inſtituitur Anno Domini MCCCLIX. & præfuit annis XX. menſibus X. diebus XX.

Godfridus II. Abbas XXXV. ordinatur Anno Domini MCCCLXXX. & præfuit annis IX. menſe uno, diebus XV.

Wighardus III. Abbas XXXVI. præficitur Anno Domini MCCCLXXXIX. & præfuit annis XI.

Fridericus II. Abbas XXXVII. electus eſt Anno Domini MCCCC. & præfuit annis XXVIII.

Wolframus Abbas XXXVIII. ordinatur Anno Domini MCCCCXXVIII. & præfuit annis XXXI. menſibus IX. diebus VIII.

Bernardus Abbas XXXIX. inſtituitur Anno Domini MCCCCLX. & præfuit annis XXII.

Georgius Abbas XL. ordinatur Anno Domini MCCCCLXXXII. & præfuit annis non plenè duobus.

Blaſius Abbas XLI. electus eſt Anno Domini MCCCCLXXXIV. & præfuit annis XVIII. menſibus IX. diebus XVII.

Joannes Abbas XLII. ejuſque nominis ſecundus, ordinatur Anno Domini MDIII. & præfuit hactenus annis IX.

Iti

# In Nomine Domini & Salvatoris Noſtri JESU Chriſti, Exordium capit ſecundum Volumen Chronicorum, Hiſtoriarum, ſive Annalium inſignis Monaſterij Hirſaugienſis,

# A JOANNE TRITHEMIO ABBATE

S. Jacobi Apoſtoli apud Wirzburg Urbem Oſtrofrancorum ſumma cum diligentia editum.

POſt mortem Volboldi Abbatis hujus Monaſterij Hirſaugienſis quinti atque viceſimi, in cujus obitu primum Volumen Annalium tuorum, O chara nobis Hirſaugia, complevimus. Abbatia, ſi rectè ſentimus, in diem ſextum vacavit.

## De Joanne hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXVI. qui præfuit annis XI. menſibus III. diebus XV. & geſtis quibuſdam illius temporis.

ANno igitur Dominicæ Nativitatis milleſimo ducenteſimo ſexageſimo quinto, Indictione Romanorum octavâ, die menſis Junij quartâ decimâ, poſt mortem Volboldi Abbatis ſextâ die (ſub quo primum Volumen Annalium terminavimus) Prior & Fratres hujus Cœnobij Paſtoris ſolatio deſtituti, ne viduitatis diuturnæ ſolita cogerentur deplorare incommoda: pro electione Paſtoris novi atque neceſſarij die præſtitutâ ad locum Capitularem convenerunt: præmiſſiſque Jejunijs, Miſſis & Orationibus conſuetis ad Electionem proceſſerunt. Votis itaque ſingulorum ex more per ordinem ſcrutatis, Joannem Priorem ſuum Conventualem ſanior pars merito & major numero in Abbatem eligit. Huic Electioni ſeſe Fratres nonnulli oppoſuerunt vota ſua in Volandum majorem Cellerarium dirigentes: qui tamen à ſenioribus informati communitati ceſſerunt, in electionem Joannis ſpontaneâ voluntate conſentientes. Joannes Prior in Abbatem Hirſaug. XXVI. eligitur.

Electus itaque in Abbatem hujus Monaſterij ſextum atque viceſimum Prior iſte Joannes, & per Henricum Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopum confirmatus ex more, ac benedictus, præfuit annis XI. menſibus tribus, diebus XVI. ſolicitudine multâ & labore continuo: propterea quòd & dies erant mali, & mores Clauſtralium deformati & peſſimi, claudicabat in utróque ſtatu Monaſtica Religio, & periculoſum fuit eſſe Monachum: Abbatem verò longè periculoſiſſimum. Fuerat enim

 cum

cum diſciplina Regulari temporalis ſubſtantia: & ſubtrahentibus Monachis Deo piæ, ac debitæ devotionis cultum, juſtè ſubtractum eſt neceſſarium eis præſentis vitæ ſubſidium. Nam ſicut Divina providentia cuncta diſponens facit, ut nihil deſit Deum verè timentibus: ita & permittit, ut neceſſaria deſint Monachis diſſolutis.

Duplici igitur inopiâ preſſus Abbas iſte Joannes, & neceſſarijs ad Fratrum ſuſtentationem caruit: & mores ſubditorum puritati Regulæ contrarios graviter portavit. Qui cùm vir eſſet honeſtæ converſationis, libenter ſuos reduxiſſet ad tramitem vitæ melioris; ſed non potuit; quia conſuetudine depravatos nimium invenit: Monaſtica ſiquidem pulchritudo, quam Divus Wilhelmus olim Hirſaugianis contulerat Monachis, his temporibus nuſquam comparuit: ſed ignavia mentis cum luxu voluptatis omnes penè Clauſtrales deturpavit. Omnia conſumit volubile tempus, nihil eſt ſtabile in humanis. Patria huic Abbati Suevia fuit, qui petitione parentum (cùm annorum eſſet quatuordecim) in Monaſterio ſuſceptus fuit ſub Eberhardo Hirſaugienſium venerabili Abbate Anno Dominicæ Nativitatis vigeſimo ſexto ſupra ducenteſimum atque milleſimum. Ex eâ ſupputatione temporis conſtat, eum Abbatis officium ſuſcepiſſe, cùm annorum eſſet quinquaginta trium, converſionis ſuæ anno triceſimo nono. Et ſic omne tempus, quo natus vixit in mundo, facit annos ſexaginta quatuor & menſes aliquot. Qui cum tempore paulatim in minoribus Monaſterij officijs exercitatus & fidelis inventus, ad altiora ſucceſſivè aſcendit. Nam primò fuit Cellerarius, deinde Cantor, poſteà Prior Clauſtralis, & noviſſimè Abbas, qui ſtatum Cœnobij meliorem procul dubio feciſſet, ſi integrum reperiſſet.

*Joañes Abbas patriâ Suevus fuit.*

*Joañes Abbas vixit añis LXIV.*

Anno prænotato, quo Joannes ordinatus Abbas fuerat Hirſaugienſis, Conradus (quem Itali Conradinum nuncupabant) Dux Suevorum Conradi Regis Apuliæ ac Siciliæ *filius*, & nepos Friderici Imperatoris II. de quo multa diximus in I. Annalium volumine, magno Germanorum contracto exercitu, in Italiam profectus eſt contra Carolum Andegaviæ Comitem, quem Clemens Papa IV. evocatum de Gallia in Regem Apuliæ, Siciliæ & Jeruſalem ſublimans fecerat conſecrari.

*Conradus ſive Conradinus Dux Suevorum exercitum movet in Italiam.*

*MCCLXVI.*

Anno Joannis Hirſaugiani Abbatis I. Indictione Romanorum nonâ. Carolus Andegaviæ Provinciæque Comes, qui Regnum Apuliæ Siciliæque juſſu Papæ Clementis V. anno præterito invaſerat, in Etruria moratus, omnes Civitates & Urbes, quæ prius Friderico Imperatori II. & Manfredo ejus filio adhæſerant, ſuo dominio partim armis, partim blanditijs & promiſſionibus ſubjugavit, præter ſolos Senenſes & Piſanos, quos dum expugnare animo ſtatuiſſet, non potuit propter adventum Conradi Ducis Suevorum, qui jam cum magno Exercitu Tridentum uſque pervenerat: ſimul & propter civilis in Urbe Romana diſſidij ſemina, quæ jam prius cœperant pullulare, varióſque in Regno Siciliæ tumultus, quorum causâ negotium intermiſit.

*Carolus Andegavienſis occupavit Italiam contra Conradũ.*

Mortuo præcedente anno Hiſpaniarum Rege, tres filij ejus contendebant ad invicem pro Regno, natu major fratres ſuos Fridericum & Henricum de Hiſpanijs expulit, & ſolus regnare cœpit. Qui duo fratres per diverſa Regna vagantes coram multis Regibus atque Principibus

*Inter fratres de Regno Hiſpaniæ contentio gravis.*

ſuas

ſuas conquerebantur injurias. Ut aliquos ad commiſerationem ſui, & in adjutorium contra Germanum, precibus invitarent. Fridericus in Affricam ſe tandem conferens auxilia Saracenorum invocavit.

Henricus autem primò declinavit ad Regem Gallorum, poſteà ad Regem Angliæ, deinde venit ad Conradum ſupradictum Ducem Sueviæ, qui pronepos ejus fuit ex Sorore quondam Reginæ Hiſpaniæ, eo videlicet anno, quo dux ipſe paravit Exercitum Germanorum adverſus Carolum in Italiam. Hunc magno cum honore Conradus ſuſcepit Nepotem: qui cùm audiſſet injurias & damna ſibi à Carolo Andegavenſi Comite illata, congemuit, & ſe comitem expeditionis in hoſtem libenter exhibuit. Aſſumptis itaque ſecum nonnullis ex Germania militibus, Conradum præceſſit in Italiam, veniénſque primò ad Genuenſes infenſos eo tempore Carolo Andegaviæ Comiti, eos facili perſuaſione in partes Conradi attraxit. Inde profectus ad Viterbium venit, ubi cum Pontifex erat Romanus, ad cujus pedes fratris dolo ſe profugum exulémque ornatâ oratione conqueritur. Denique acceptâ mutui nomine à Pontifice pecuniâ, Romam benedictione ejus profectus eſt. Eo tempore Cives Romani Papæ aliquantulum rebelles fuerunt & inobedientes, quos Henricus iſte faciliter ſibi attraxit, feceſque amicos in tantum, quòd etiam dignitate Senatoriâ cum honorabant, quam iſte tamen plenus ſimulatione recuſabat accipere, ſatis fore exiſtimans, ſi Romanos adverſus Carolum pro Conrado haberet faventes.

Henricus Hiſpanus pro Conrado Duce vadit in Italiam.

Clemens IV. contrarius Duci.

His Romæ peractis, Henricus Viterbium revertitur, & diſſimulans fraudem conſilio, Romanorum erga ſe benevolentiam Pontifici aperuit, & quòd ſibi Urbis Magiſtratum obtulerint, revelavit. At Pontifex ſperans induſtriâ Henrici animos Romanorum ſibi faciliùs poſſe reconciliari, monebat, ut oblatum ſibi Magiſtratum ſuſciperet, Romanóſque ad obedientiam Apoſtolicæ Sedis prudentiâ ſuâ revocaret. Verùm aliud Henricus mente gerebat. Intereà nihilominus ſecretos ad Conradum nuntios miſit, per quos illum ſtudioſè monebat, ut ſuum quantocius maturaret adventum. Cives quoque Piſani partes Conradi favorabiliter proſequentes, triremium Claſſem triginta mittunt in Affricam ad evehendum Saracenos adverſus Carolum in Siciliam. Huic verò Claſſi præfecerunt Civem quendam Neapolitanum Caputium nomine, Siculis jam pridem & bene notum; & ſingulariter gratum.

Piſani Claſſem xxx. naviũ pro Saracenis mittunt in Affricam.

Claſſe paratâ Caputius in Affricam navigavit, & Fridericum Germanum Henrici, quem illò ſeceſſiſſe jam diximus, cum magna Saracenorum multitudine in Regnum Siciliæ adverſus Carolum introduxit. Poſteà verò quàm Fridericus cum Barbaris intràſſet Siciliam, brevi multa fortiter patravit, & Civitates plures cum majori parte Regni Conrado Nepoti ſubjugavit.

Saraceni pro Conrado venerunt in Siciliam adverſus Carolum.

His temporibus quidam Frater Ordinis Minorum nomine Bertholdus in Suevia claruit, qui in declamandis ad populum ſermonibus omnium ſuâ ætate fuit opinione celeberrimus. Magnus eo prædicante hominum concurſus fiebat, & ſæpius ducenta millia plebis ad audiendum loquentem etiam de remotioribus locis confluebant. Unde & in campis potius, quàm in templis maluit prædicare. Et primò quidem prædicavit in Suevia, deinde Bavaria, poſtremò in Auſtria, & multos incitavit ad meliora.

Bertholdus F. Ord. Minorum Prædicator egregius.

Anno prænotato Decanus & Canonici Majoris Eccleſiæ Moguntinæ quartam Decimarum partem in pago Bingianorum à Philippo de Falchenſtein (qui frater erat Werneri Archiepiſcopi Eccleſiæ memoratæ) de conſenſu filiorum ejus Philippi & Werneri, datâ pecuniâ comparârunt. Erat autem hæc pars Decimarum feudalis prædictæ Eccleſiæ Moguntinæ, ut patet in litteris Venditionis, quæ datæ fuerunt Anno Domini præſignato, XI. die menſis Februarij.

*MCCLXVII.*

Anno Abbatis Joannis Hirſaugiani II. Indictione Romanorum decimâ, Monaſterium Ord. Fratrum Prædicatorum in Neometenſi Civitate (quæ nunc Spira dicitur) de conſenſu Henrici Pontificis ejuſdem Urbis fundatum eſt, impenſis Civium & eleemoſynis populorum.

Inter Senatum & Cives Colonienſes periculoſa ſeditio.

Eodem Anno inter Senatum & Cives Agrippinæ Civitatis (quam nunc vocant Coloniam) ſeditio magna & periculoſa fuit oborta. Murmurabat enim plebs inferior contra Magiſtratum, & gravari ſe ultra ſolitum, & vires, novis importabilibúſque taxarum impoſitionibus conquerebatur. Unde poſtremò tandem poſt multa injurioſa & contumelioſa verba, quæ ſibi mutuò communicaverant, pervenitur ad verbera, ſumptiſque armis cruentum ab utraque parte incipitur bellum, diſcurrunt Cives per Urbem enſibus nudatis, ac ſeſe mutuâ cæde immaniter collidunt. Multi fuerunt in eo tumultu graviter quidem vulnerati, & non minus etiam aliqui interfecti.

Conradus Piſanorum auxilio multa patravit in Italia.

Anno prænotato, Conradus Dux Suevorum, poſteaquam Veronæ aliquamdiu cum decem millibus Equitum & magna Peditum multitudine conſediſſet, ſelectis ad partem tribus duntaxat millibus (reliquo exercitu ſub manibus Comitis Tyrolani dimiſſo) Piſanorum ac Genuenſium ad mare Liguſticum pervenit. Intereà Fridericus cum Saracenis totam Siciliæ inſulam (Panormo, Meſſana, & Siracuſis duntaxat exceptis) jurare compulit in verba Conradi.

Conradus verò Piſanorum auxilio magnas in agro Lucenſium ſtrages peregit, & Caroli Marſcaleum apud Aretium bello ſuperans interfecit cum alijs multis, cœteróſque in fugam convertit. Eodem tempore Guido Florentinus magnas ex Romandiola & Lombardia Gibellinorum copias collectas duxit ad Conradum.

Henricus autem Hiſpanus Romæ conſtitutus crebris epiſtolis & nuntijs Conradum ſollicitabat, rogans ut ſine mora properaret ad Urbem. Qui primò venit ad Senenſes, qui & ipſi partes ejus ſequebantur. Deinde movit in agrum Viterbienſem, quem intuitus Clemens Papa IV. ad circumſtantes fertur dixiſſe: *Hic adoleſcens tanquam Ovis ad Victimam neſcius ducitur.*

Conradus Româ movens, exercitum duxit in Apuliam.

Tandem nullo reſiſtente pervenit ad Urbem, quem Romani Summo cum honore ſuſceperunt: introductúſque juxta morem in Capitolium, ut Romanorum verus Imperator ſalutatus eſt. Rectè fideliterque ſenſerunt cum eo Romani, Genuenſes, Piſani, Senenſes, & alij plures, quorum auxilio Carolum indubitanter viciſſet, ſi nimium ferventes animi ſui motus aliquantulùm temperâſſet, nec fuiſſet tam ardens & præceps ad præliandum cum illo. Nam quietis & morarum impatiens, magnóque in Carolum æſtuans odio, nihil magis quàm dimicare cum eo cupiebat.

piebat. Movens igitur à Roma per Tyberinos in Marſorum Campeſtria duxit Exercitum, & Carolum provocavit ad prœlium. At ille cujuſdam Adelhardi Neapolitani (qui cum Germanis aliquando militaverat) uſus conſilio, ſe Ordini primo non ingeſſit, ſed diviſo in duas partes Exercitu, Marſcalcum ſuum Regiâ veſte indutum primo agmini præfecit, & ad pugnam contra Ducem Conradum deſtinavit.

Conradus itaque pugnæ cupidus, & inſidiarum, quas Carolus poſuerat, ignarus, prorumpit in bellum, hoſtémque fortiter agreſſus eſt. Tribus horis durans bellum atrox committitur, in quo multi ex parte Caroli ceciderunt; noviſſimè verò etiam Marſcalcus ille regio apparatu indutus occubuit, quem Germani Carolum eſſe Regem putantes enormiter fuerunt decepti. Mox etenim clamor in altum extollitur, Carolum Regem interemptum per totum exercitum Germanorum publicè prædicatur. Quod audientes qui remanſerant in præſidio, ne tam inſigni viderentur defuiſſe victoriæ, relicto mox præſidio in malum ſuum proſiliunt, & ſe commiſcentes pugnantibus etiam ipſi, fugam ſimulantes Gallos ſpoliorum cupidi perſequuntur.

Cúmque jam vagus, & ſine ordine miles Germanus inſequeretur fugientes, ſubitò ex inſidijs Carolus erupit, & primus Agmen pugnaturus intravit, atque hinc inde diſperſos Germanos invadens miſerabili clade affecit, alijs occiſis, alijſque in fugam converſis. Conradum verò & Fridericum Ducem Auſtriæ vivos cepit, & captivos in Neapolim perduxit, ubi poſt multas inanis pompæ oſtentationes, poſt multa in eos prolata verborum ludibria, in publico tandem foro coram omni populo, ambos fortunâ pares, ambos ex Regali progenie Duces, ætate ambos juvenes capitibus truncari præcepit. Et ſic Conradus Suevorum Nobiliſſimus Dux, Regnum dum pergit avitum repetere, vitam miſerabili conditione amiſit, in quo Suevorum Genealogia Ducum fuit extincta, cùm nec liberos dimiſerit, nec fratres. Regnum Germaniæ, quod cum Imperio Romanorum annis non minus ccxxv. (non continuè, ſed interruptis vicibus) Suevorum Principes & Duces ſtrenuè gubernaverant, in aliam neceſſariò transfertur familiam.

*Conradus & Fridericus capitib. plectuntur.*

*MCCLXVIII.*

Anno Joannis Abbatis III. Indictione Romanorum xi. pridie Nonas Junij obijt Henricus, Eccleſiæ Trajectenſis Epiſcopus, Anno Pontificatûs ſui quinto atque viceſimo, qui multis diebus in contentione ſteterat cùm Hollandinis Comitibus propter Eccleſiaſticam libertatem, poſt quem Joannes ex Comitibus de Naſſau in Pontificem ordinatus eſt.

His temporibus in Hollandia milites nocturno tempore viſi ſunt pugnare ad invicem, ita ut etiam ſtrepitus & colliſio armorum ab hominibus audiretur, quæ viſio genti præſagium fuit calamitatis poſteà ſequentis. Non enim diu poſthæc infima gens civium & ruſticorum Hollandiæ conſpiratione factâ contra Principes terræ Urbiúmque Rectores, maximè contra nobiles provinciæ ſurrexerunt, Jugum ſubjectionis omnino volentes abjicere: & ſeſe penitus in libertatem vendicare. In unum itaque ſimul convenientes ex diverſis urbibus & villis ingentem armatorum contra nobiles terræ produxerunt exercitum: & in Regionem diffuſi omnia vaſtare cœperunt, quæ ad nobiles pertinebant; fuit namque eorum

*Hollandij conſpirant contra nobiles & omnem Poteſtatem.*

rum intentio nobiles exterminare cunctos aſſerentes, nullâ eos miſeratione dignos fore, propterea quòd vivant de rapinis & ſanguine pauperum: ſintque homines ſine Juſtitia, ſine miſericordia, ſine pietate, Impij, elati, contentioſi, avari, luxurioſi, tyranni, iniqui, oppreſſores & contemptores pauperum, deſertores Chriſtianæ fidei, honeſtatis inimici. Inprimis ergo cum magno numero ſine ordine, ſine Duce venerunt Civitatem Trajectenſem: præmiſeruntque nuntios ad Cives, qui dicerent adventum eorum eſſe pacificum: & pro communi totius patriæ libertate ordinatum, petiveruntque intromitti in urbem Trajectenſem, & cives loci ſocios fieri optatæ libertatis. Nec erat difficile civium in id deflectere mentes, quod ſuâ ſemper optaverant ſponte. Sunt enim & ipſi Trajectenſes (teſtante Hunibaldo) Sicambri. Intromiſſi Hollandi furentes Trajectenſem in urbem, nobiles ſtatim omnes, quotquot poterant invenire, primo furore vel occiderunt vel ſpoliatos omnibus mundi rebus cum ignominia de Civitate protinus ejecerunt. Spolia verò & quidquid ex nobilium ſubſtantia rapuerunt, ut non livore, non odio, ſed juſtitiæ amore, fideique Zelo moti viderentur, pauperibus dederunt.

*Conſpiratores Hollandij, nobiles Trajectenſ. repertos interficiunt.*

A Trajecto moventes, & in omnem circa Regionem diſcurrentes, multa nobilium Caſtella, munitiones & vicos invaſerunt, ceperunt, & funditus deſtruxerunt. Quidquid autem divitiarum uſpiam apud nobiles inveniſſent, duas dividebant in partes, quarum alteram dederunt pauperibus: alteram verò exercitui reſervabant, pro impenſis communibus. Poſt hæc autem ſpes ſublatas ſequebantur in altum, promittentes, ſe novis legibus mundum reformaturos. Ut primò nobiles, deinde Principes, poſteà templorum Pontifices cum omni Clero & Monachis penitus interirent. Solos verò mendicantium Ordinum Profeſſores (qui violenter nihil à pauperibus exigunt, ut Monachi faciunt, & omnes Clerici) ſe permiſſuros vivere cum plebanis Presbyteris paucis, qui populo Sacramenta miniſtrarent Chriſtiano, ſuâ legiſlatione novâ promittebant.

*Hollandij conſpiratores ſub ſpecie juſtitiæ aliena rapiunt.*

Cúmque per Hollandiam aliquandiu perſequendo nobiles, conjurati raptores diſcurrerent, fines Geldrenſium devaſtare cœperunt, & oppidanos quoſque ſimul & ruſticos in ſocietatem ſuam compellere. Commenta fingebant mendaciter excogitata, dicentes: ſibi divinitus revelatum imò præceptum, quòd omnem majoritatem Principum, Prælatorum, Magiſtratuum atque nobilium penitus annihilare deberent atque deſtruere: & Chriſtianis omnibus libertatem amantibus eam reformare. Inferebant enim dixiſſe Deum, Chriſti ſanguine fideles omnes redemptos debere in omni libertate vivere, nulli ſervituti ſubjacere. Unde nec decimas, nec cenſum, nec tributum, nec tributo ſimile quicquam alicui tribuendum prædicabant.

*Hollandij conſpiratores, omnia confundunt.*

Intrantes itaque Geldrenſium fines in magna multitudine Harlem oppidum adoriuntur, firmatâque obſidione fortiter impugnare cœperunt. At Harlemenſes non minus fortiter, & ſe defenſârunt, & ſua, quibus & Joannes Epiſcopus Trajectenſis auxilia miſit, & Geldriæ Comes: quibus intra oppidum receptis, militem quendam in arte bellandi longâ conſuetudine peritum ſibi Ducem, quem ſequerentur, conſtituerunt, exeuntéſque in ſilentio per unam portam de oppido in hoſtes, nihil tale metuentes, ſubitò irruerunt, quos magnâ clade proterentes, majorem partem

*Exercitus Conſpiratorum cæſus, peremptus & diſſipatus eſt.*

tem occiderunt. & reliquos turpem verterunt in fugam. Ab illa die Hollandiana conſpiratio illa diſſipata, ut nec parvum illius veſtigium deinceps remanſerit.

*MCCLXIX.*

Anno Joannis Abbatis quarto, Indictione Romanorum XII. Clemens Papa IV. Viterbij moritur. Quo ſepulto Sedes Apoſtolica biennio vacavit propter nimiam Cardinalium diſcordiam, qui ſua quærebant, & non ea, quæ ſunt Jesu Chriſti. Hic Papa Clemens pluralitatem beneficiorum valde deteſtabatur, non minus in ſuis, quàm alienis, uſque adeò, ut nepoti cuidam ſuo tres habenti præbendas diceret coram multis: *Unam ex his tribus retinendam tibi, quam volueris, eligito: reliquas duas reſignes oportet.* Amicis, qui aſtabant, rogantibus, ne aufferret quippiam nepoti, ſed tribus præbendis etiam adderet quartam. Papa reſpondit: *Non carni & ſanguini, ſed Deo nos convenit obedire; nam uni Clerico ſufficit una præbenda Canonica: unde niſi ſuperfluas dimiſerit, omnibus carebit.* Clemens Papa IV. Viterbij moritur.

Eodem anno inter Epiſcopum & Cives Herbipolenſes magna fuit ſuborta diſſenſio. Senſerunt cum civibus contra Epiſcopum Comites de Henneberg, Comites de Caſtello, & Comites de Hohenloe, cum quibuſdam alijs oppidanis atque nobilibus. Tandem cùm nimium creſceret diſſenſio, venitur ad bellum. Epiſcopus hinc inde contractis copijs Comites de Wynſpergbelli Duces conſtituit. Adverſariorum exercitui præfuit Hermannus Comes de Henneberg, junior ætate. Inter Epiſc. Herbipol. & Comites quoſdam Contentio.

Convenientes igitur ambarum Partium exercitus Comites haud longè ab oppido Kizingen, quod tribus à Würzburgo diſtat milliaribus, Bellum atrox committitur: quo durante horis quinque, hoc eſt à prima poſt meridiem uſque ad ſextam, plures in ore gladij ceciderunt. Ceſſit Victoria tandem Eccleſiæ, & ex parte adverſariorum quingenti fuerunt occiſi: capti plures: & reliqui fugâ ſalutem quærentes vix evadere potuerunt, nimio terrore perculſi.

Eodem quoque tempore inter Engelbertum Archiepiſcopum, & cives Colonienſes ſimilis fuit exorta diſſenſio: cujus occaſione omnes cum Archiepiſcopo ſentientes, & qui vel modica in parte habebantur ſuſpecti, per ſenatum de Civitate fuerunt expulſi. Verùm convenientes in unum proſcripti, conſilium inter ſeſe habere cœperunt, quemadmodum expulſionis ſuæ contumeliam vindicarent. Complacuit autem eis, ut ſimul ad Archiepiſcopum pergerent (qui tum Bunnæ fuit) & contra cives in illius verba jurarent. Venerunt ergo Bunnam, & coram Archiepiſcopo, quid animis concepiſſent, ore teſtantur: quos ille cum gaudio ſuſcipiens benignéque tractans fidem eorum laudavit. Inter Archiepiſc. & Cives Colonienſes, diſſenſio.

Conſilio poſthæc multiplici habito, varijſque intermixtis ſecretò tractatibus, in unam poſtremò convenêre ſententiam, quali arte caperent Civitatem. Hominem quendam aſtutum ingenio, & Colonienſibus ignotum, magnis conduxêre promiſſis, in ſuámque conſpirationem traxerunt; quem vilibus opertum indumentis in ſpeciem mendici Coloniam ſubmiſerunt. Qui Coloniam veniens, cum alijs pauperibus oſtiatim per dies mendicabat. Paucis verò diebus elapſis tugurium quoddam parvulum ſub muro Civitatis arcuato non procul à Cœnobio D. Pantaleonis mercede conduxit, in quo ut mendicus pauper cœpit habere Archiepiſc. cum expulſis conſultat quomodo capiat Coloniam.

man-

manſionem ſuam. Caſulam verò conductitiam ingreſſus, murum Civitatis intrinſecus, & ſub terra ſuffodere cœpit, ſicut à conſpiratoribus Bunnæ fuerat edoctus, fecitque brevi tempore ſubterraneum, & ſatis amplum foramen, per quod miles ab Archiepiſcopo mittendus levem haberet ingreſſum. In die homo ille mendicabat cum mendicis, noctibus verò cœptum perficiebat opus, non minus cautè quàm diligenter, humúmque magna cum induſtria abſcondens.

Foramen occultū ſub muro Civitatis faciūt fieri hoſtes.

Foramine tandem, nullo præter Artificem ſciente, conſummato, Bunnam redijt homo mendicus; ad Pontificem intromittitur, opus perfectum conteſtatur. Ne verò de rei veritate aliqua Præſulem intraret ſuſpicio, petijt ſibi, quos libuiſſet, viros adjungi, ut operis facti certum ſumerent experimentum. Quibus acceptis, noctu per foramen, quod fecerat, cum ipſis intravit Coloniam. At ubi exploratores foramen pro introducendo milite ſatis idoneum comprobâſſent, Artifice laudato, ad Archiepiſcopum revertuntur.

Miſſis confeſtim litteris & nuntijs in omnem Regionem Archi epiſcopus, ſecretiùs militem convocat, & locum conveniendi ſingulis determinat, dies ſecreto in conſilio urbis capiendæ ſtatuitur, hora noctis ad introeundum per foramen idonea deſignatur, atque ſilentium ſub Jurejurando cunctis indicitur: nulli dubium fuit, quin Urbs Coloniæ in manus ventura eſſet Archiepiſcopi, & certiſſimè perveniſſet, niſi Divina providentia humana præveniſſet conſilia.

Colonienſ. aviſantur per unum proſcriptorum de Traditione.

Erat unus inter proſcriptos in conſilio, qui cùm audiret quorſum tenderet, animo compunctus eſt, & in ſe reverſus patriæ cladem abhorruit. Unde ſecretiùs de Bunna recedens, abſentiam ejus nullo advertente venit ad Coloniam, novo ſe nuntio ſperans gratiam recuperaturum amiſſam. Intromiſſus ad Senatum, myſterium traditionis aperuit, ſub muro civitatis foramen oſtendit, & quâ horâ eſſent venturi hoſtes, per ordinem narravit.

Colonienſ. hoſtium præſtolantur adventum.

Quod ubi Senatus audiſſet, & relatori gratiam, & ſilentium omnibus edixerunt. Inſtante jam horâ noctis, quâ foramen hoſtis intrare debebat, Colonienſes præparati magno in numero propiùs occultati cum ſilentio latuerunt in armis. Venerunt intereà ſilenter ad murum Copiæ Pontificis Engelberti, datóque, ut moris, ſymbolo per foramen Civitatis ingredi cœperunt. Latitabant in ſilentio cives: hoſtes autem, quotquot ingrediebantur, juxta murum intrinſecus expectabant aliorum introitum. Summum fuit ex omni parte ſilentium, quanquam cives hoſtium muſſitationes & ſtrepitum benè perciperent. Cúmque jam tempus adeſſe civibus videretur (non enim ſibi tutum rati ſunt intromittere omnes) cum tubis & ingenti clamore de inſidijs prorumpentes, ſubitò in hoſtes ſine ordine turbatos irruunt, & omnes uſque ad unum occidunt. Præoccupato etiam foramine, ignem injiciunt, & non potentes retrocedere præ tumultu, qui fuerunt ingreſſi, flammis ſuffocati ſunt. Ferunt non minus ſexcentis viris de parte Archiepiſcopi eo conflictu peremptis, reliquos qui foris remanſerant fugâ ſalvatos, civibúſque victoria ceſſit.

*MCCLXX.*

Inter Archiepiſ. & Colonienſes fit hoc anno concordia.

Anno Joannis Abbatis Hirſaugienſis quinto, Indict. Rom. XIII. facta eſt pax, & reformata Concordia inter Engelbertum Archiepiſcopum

pum & cives Colonienſes, cohortante & mediante ſancto atque Doctiſſimo viro Domino Alberto, cognomento Magno Ratiſponenſium quondam Epiſcopo de Ordine Fratrum Prædicatorum, de quo in præcedenti Volumine mentionem ſuis in locis fecimus pleniorem, qui magnæ tunc auctoritatis erat.

Moguntini Canonici Bona certa emerunt à Monaſterio S. Cornelij.

Eodem anno die XIV. menſis Septemb. Joannes Abbas & Conventus Monaſterij S. Cornelij Nidenſis, in Diœceſi Colonienſi Ord. D. P. N. Benedicti propter nimiam locorum diſtantiam vendiderunt Decanis & Canonicis Eccleſiarum majoris & Beatæ Virginis ad gradus Moguntinenſium ſubnotatas Villas, Drechtigeshuſen, Wiler, Steinbach ſuperius & inferius, partem Caſtelli Riehenſtein, quæ omnia juxta Rhenum vel propè ſita ſunt, haud procul à Bingia & Bacheraco Palatini oppido, cum omnibus eorum pertinentijs, Juriſdictiónibus, Judicijs, terminis, hominibus, Juribus, Dominijs, Proprietatibus, fundis, ædificijs, vinetis, poſſeſſionibus, ſylvis, nemoribus, terris cultis & incultis, emolumentis, proventibus, utilitatibus inquiſitis, & inquirendis, inventis & inveniendis, & actionibus quibuſcunque, pro mille quadringentis & viginti tribus Marcis denariorum Colonienſis monetæ ac ponderis, prout patet in litteris venditionis, quas vidimus.

Anno etiam prænotato Gotfridus ſenior in Epſtein Dominus, Gotfrido juniore filio ſuo præbente conſenſum, vicum qui Flersheim vocatur, cum omnibus ad eum pertinentibus vendidit Decano & Canonicis majoris Eccleſiæ Moguntinæ pro quingentis & mille marcis argenti. A qua venditione milites, filióſque & pueros militum excepit. Actum feriâ tertiâ ante Palmas Moguntiæ.

Rudolphus Comes de Habſpurg.

Claruit his temporibus apud Alemannos Rudolphus Comes in Habſpurg, filius Alberti Comitis, cujus origo generis de antiqua Regum Francorum proſapia deſcendit. Qui Rudolphus in ipſo Caſtello Habſpurg reſidentiæ ſuæ locum tenebat, non longè à vico, qui Bruggnuncupatur, in pago Ergaviorum, de quo memorabile factum litteris commendatum poſteritati ſignificamus.

Rudolphus pro dei honore Sacerdoti equũ ſuum commodavit.

Cùm die quâdam optimo per campos equo veheretur, animi forſan recreandi gratiâ, cum alio quodam viro nobili, Presbyterum Venerabile Corpus Dominicum ferentem ad infirmum cum unico Miniſtro conſpexit obviantem. Cui propius facto Comes dixit: *Bone Sacerdos, cùm via ſit lutoſa, & lubricum iter, quare Dominicum ferens Corpus pedibus ambulas, & non potius equo veheris more cæterorum?* Cui Sacerdos: *Domine*, inquit, *pauperculam habeo Eccleſiam, nec omnia mihi neceſſaria valeo comparare.* Cui Rudolphus Comes dixit: *Equus ecce meus tuus ſit amodo. Utere illo pro miniſterio Chriſti & honore, ut libet, ſacri Corporis Dominici ad reverentiam: & ora pro peccatis meis ad Dominum.* Et mox deſcendens de equo, Sacerdotem cum magna reverentia deſuper ſedere fecit. Quod cernens alius ille nobilis, animo compunctus, equum ſuum miniſtro Sacerdotis tradidit. Et ſic ambo viri nobiles pro DEI honore cœptum iter pedibus continuârunt.

S. Eremita Rudolpho prædixit Regale faſtigium.

Erat non procul à loco, ubi iſta contigerant, Eremita quidam ſanctus, in petra cavata habitans cellulam, quem Comes Rudolphus pro informatione & conſolatione ſæpius cum paucis viſitare conſueverat.



Huic

Huic Eremitæ ſanctus Domini Angelus adventum Comitis prænunciavit ſimul & factum. Ad quem ubi perveniſſet, poſt datam acceptámque ſalutem Eremita dixit ad eum: *Hodie Comes honorem Deo gratum exhibuiſti: Unde prædictum ſit tibi per miniſterium meum, quoniam in brevi exaltabitur nomen tuum ſuper omnes progenitores tuos, etiam Reges Principes & Duces.* Quàm fuerit vera hujus ſervi DEI promiſſio, poſt biennium patuit, quando Rudolphus in Regem electus fuit.

*MCCLXXI.*

Gregorius fit Papa X. & præfuit annis quatuor.

Anno Joannis Abbatis VI. Indictione Romanorum XIV. poſteáquam Cardinales biennio ferè toto tantâ pertinaciâ & bello inteſtino diſſenſiſſent ab invicem, quòd eos neque timor Dei, neque hominum reverentia preces aut metus, ſed neque Principum terror emollire potuerit, ut Eccleſiæ providerent de Papa, tandem neceſſitate compulſi ad Electionem proceſſerunt inviti. Et quia nullus alteri Pontificatûs honorem inter Cardinales favebat, convenerunt mutuò, quòd Electio extra Collegium dirigeretur. Apud Viterbium itaque conſtituti Theobaldum Archidiaconum Leodienſem, natione Italum, patriâ Placentinum, in exercitu Chriſtianorum in Aſia contra Saracenos longè abſentem, in Papam elegerunt. De quo ſic quiſpiam luſit.

*Papatûs munus tulit Archidiaconus unus.*
*Hunc Patrem Patrumfecit diſcordia fratrum.*

Evocatus poſt Electionem de Aſia, Viterbium venit, Papatum aſſumpſit, dictúſque Gregorius X. annis quatuor præſedit.

S. Bonaventura Miniſter Generalis, fit Cardinalis.

Iſte Papa Gregorius anno Pontificatûs ſui primo ſanctum atque Doctiſſimum in Theologicis Euſtachium, qui & Bonaventuram de balneo Regio natione Italum Ord. Fratrum Minorum Generalem Miniſtrum in Cardinalem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſublimavit, & Albanenſem Epiſcopum ordinavit. Qui cùm eſſet in Divinis Scripturis doctiſſimus, multa ad eruditionem ſtudioſorum Fratrum utiliter conſcripſit: de quibus in Catalogo de ſcriptoribus Eccleſiaſticis jam dudum fecimus mentionem. Moritur in Concilio Lugdunenſi, anno Cardinalatûs ſui tertio, Dominicæ verò Nativitatis MCCLXXXIII.

*MCCLXXII.*

Rudolphus Comes in Habſpurg, obſedit urbem Baſileenſem.

Anno Joannis Abbatis Hirſaugiani VII. Indictione Romanorum XV. facta eſt diſſenſio gravis inter Epiſcopum & Cives Baſileenſes ex una parte: & Rudolphum Comitem de Habſpurg, cum ei adhærentibus ex altera parte. Convenerant ex Baſilea quidam profugi ad Comitem Rudolphum ejus auxilium contra injuriatores ſuos inſtantiùs poſtulantes; quorum petitione motus, cùm & alias cauſas haberet legitimas, bellum indixit Baſileenſibus. Contractis itaque copijs, magnum adunavit exercitum, ingreſſúſque terram Epiſcopi, ſimul & agrum Baſileenſium, & omnia nullo reſiſtente igne & ferro hoſtili devaſtavit, multámque prædam abduxit. Poſt depopulationem totius Regionis, cùm nec Baſileani cives, nec quiſquam alius ad bellandum illi occurrerent, Civitatem obſidione vallavit, quam ſex hebdomadibus continuis (civibus fortiter ſe defendentibus) impugnavit. Intereà dum hæc per Comitem Rudolphum agerentur contra Baſileanos, convenerunt apud Franckenfurt ad ripas Mœni Principes, Germanici Regni Electores, & longum neceſſa-

riúmque

riúmque inter ſe de novi Regis inſtitutione habuêre Tractatum. Nam ſicut in præcedente Annalium Volumine diximus Anno Nativitatis Dominicæ MCCLVII. poſt mortem Regis Wilhelmi, Principes bifariam diviſi, duos in diſſenſione Reges elegerunt, quorum neuter Adminiſtrationem Regni debito fuit ordine vel modo proſecutus. Alphonſus námque Rex Caſtellæ & Legionis ab una parte Principum Germaniæ vocatus ad Regnum, ſuâ ſorte fuit contentus, & in Germaniam venire deſpexit. Ob petitionem tamen & honorem eorum, à quibus fuerat electus, titulum Regni aſſumpſit: & imperitè (ut mihi videtur) Regem ſe Romanorum nuncupavit. Romani enim Imperatorem habent, non Regem. Germani autem Regem habent ex antiquo Francorum inſtituto, non Imperatorem; quanquam Imperium poſteà Germaniæ Regno ſit incorporatum, ſicuti & hodie manet ſubjectum. Unde ad Regnum electus, apud Aquaſgrani unctus ex more antiquo, quamdiu coronam Imperij de manu Summi Pontificis non ſuſceperit, Rex Germaniæ ſeu Oſtrofrancorum, id eſt, Orientalium dicendus eſt, non Imperator, multò verò minùs, imò nunquam Rex Romanorum. Ad cujus evidentiam nominis ſciendum, quòd Regnum Francorum cœpit apud Sicambros, ubi nunc morantur Hollandij circa Oſtia Rheni anno ante Chriſti Nativitatem CCCXXXVI. & primi dicti fuerunt Sicambri, multis annis poſteà Franci à Rege ipſorum, qui regnavit anno ante Chriſti Nativitatem quadrageſimo, & erat nomen Franc. Regnavit autem, (ut Hunibaldus dicit) libro XIV. de Origine Francorum annis XXVIII. & obijt Anno nono, ante Natum Chriſtum.

*Alphonſus Regem Romanorum ſe nuncupat.*

*Romani non Regem ſed Imperatorem habent.*

Crevit poſteà cum tempore multóque labore Regnum Francorum & ampliatum, totam Germaniam, Galliam, & magnam Italiæ Hiſpaniæque partem ſibi ſubjecit, manſitque una Monarchia nunquam Romanis ſubjecta per annos ferme MCCLXXVI. uſque poſt mortem Ludovici Pij, cujus filij ex uno Regno Francorum fecerunt duo, & utrúmque nomen obtinuit Francorum annis multis. Nam alterum dicebatur Regnum Oſtrofrancorum, id eſt Orientalium Francorum ſub cujus ditione manet Auſtraſia, hoc eſt, Metis, Leodium, Treveris, Colonia, Attrebatum, Cameracum, Brabantia, Flandria, Hollandia, Friſia, Saxonia tota, Holſatia, Dania, Marchia, Pomerania, Pruſſia, Polonia, Boemia, Sileſia, Thuringia, Weſtphalia, Haſſia, Buconia, Moravia, Bavaria, Auſtria, Carinthia, Stiria, Atheſis, Rhetia, Suevia, Alemannia interior & exterior, Helvetia, Alſatia, Burgundia, Lotharingia, & Cis-Rhenana Regio tota ab ortu Rheni fluminis uſque ad mare. Omnia hæc, & quidquid eis vel interjacet, vel adiacet, ad Regnum Oſtrofrancorum pertinent uſque in præſentem diem, & Regi Germaniæ ſunt Jure ſubjecta.

*Monarchia Regni Francorum duravit annis MCCLXXVI.*

*Quæ Provinciæ pertineant ad Regnum Germanorum.*

Alterum verò Regnum dicebatur Weſtfrancorum, hoc eſt, Occidentalium Francorum. Sub cujus ditione conſiſtit Gallia Celtica ſimul & Aquitanica, Normandia quoque, Britannia Minor, quondam Armorica nuncupata, Waſconia, & quidquid his interjacet, cum multis Civitatibus & Provincijs. Hoc Regnum Francorum nomen retinet uſque in præſentem diem, quamvis etiam à multis & non impropriè Gallorum nominetur. Manifeſtum eſt enim tam ex Hunibaldo, quàm ex pluribus alijs hiſtoriarum ſcriptoribus, quòd omnes Gallorum, qui poſt Faramundum Reges fuerunt, cum omni nobilitate à majori gentis parte originem ducunt, à Francis Theutonicis. C 2 Sed

*Quæ Provinciæ pertineant ad Regnum Gallicanũ.*

Richardus Anglicus Germanorum Regnum aſſumpſit.

Sed jam nunc revertamur ad ordinem, unde occaſionaliter digreſſi ſumus. Richardus Cornubiæ Comes, Frater Regis Angliæ, quem alia pars Electorum Germaniæ vocavit ad Regnum, exiens de Inſula venit Aquaſgrani, ubi honorificè ſuſceptus à ſuis in Regem coronatus eſt. Verùm poſtquam peragrando Regnum conſumptis, quas ſecum attulerat pecunijs, egere cœpiſſet, ab omnibus fuit deſertus: unde motus indignatione, Regni Adminiſtrationem, ut ſupra dictum eſt, certis commiſit Principibus, & in Angliam reverſus præter inane nomen Regium nihil deinceps penitus de Regno curabat.

Rudolphus Habſpurgij Comes hoc anno eligitur Rex Germaniæ.

Quo tandem mortuo, Principes Regni Germanici Electores, ut paulo ante hæc diximus, ad feſtum S. Archangeli Michaelis apud Frankenfurt convenientes, Rudolphum Comitem de Habſpurg abſentem, & in obſidione Baſileanorum occupatum, in Regem Germanorum & Imperatorem Romanorum unanimi conſenſu elegerunt, & verificata eſt Prophetia ſervi Dei, quam Deus illi oſtenderat.

Mittuntur ſine mora ſolemnes ad eum nuntij Oratores, qui nomine Principum & totius Regni decretum Electionis illi quantocius intimarent: & ut Franckefurt dignaretur citiùs deſcendere, peterent. At ille mox ſolutâ obſidione, rebúſque feſtinanter domi compoſitis, cum uxore & honeſta comitiva deſcendit ad Franckefurtiam, ubi Principes ſe reperit expectantes. Qui honorificè ſuſceptus à Principibus, & cunctis qui aderant, ut impoſitum onus Regni ſubire dignaretur, humili omnium inſtantiâ rogatus eſt. Conſenſit orantibus, & Regium munus accepit oblatum, deſcendénſque cum Principibus ad Grani Aquas in Regem Germaniæ unacum uxore ſua coronatus eſt. Regnavit annis decem & novem, Princeps magnificus, & in cunctis victorioſus.

Regnavit annis XIX.

Anno prænotato mortuus eſt Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis, & in Eccleſia S. Caſſij Martyris Bunnæ ſepultus: vir ſtrenuus, libertatum, Jurium, & privilegiorum Eccleſiæ ſuæ defenſor & propugnator ſemper acerrimus. Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit Sigefridus ex Comitibus de Weſterburg, vir & ipſe ſtrennus, ſed plus ad arma, quàm ad munus Pontificum idoneus: quem Gregorius Papa ſequenti anno in Concilio Lugdunenſi confirmatum proprijs manibus conſecravit, & Pallij decoravit ornatu.

Siffridus fit Archiepiſc. Colonienſ.

Eodem anno mortus eſt Henricus ex Comitibus de Lyningen Spirenſis Eccleſiæ Præſul, & ſub marmore albo in medio Eccleſiæ Neometenſis ſepelitur. Cui ſucceſſit in Pontificatu Fridericus de Bolandia, ex ſorore nepos defuncti, præfuit annos triginta. Bolandia breve territorium eſt in Diœceſi Wormatiæ.

*MCCLXXII.*

Concilium Generale Lugduni celebratur à Papa Gregorio.

Anno Joannis Hirſaugiani Abbatis octavo, Indictione Romanorum primâ, Gregorius Papa X. vir ſanctæ memoriæ Concilium Generale apud Lugdunum, antiquam Burgundiæ urbem (quæ nunc eſt in Gallijs) biennio celebravit. In quo proprijs comparuerunt in perſonis Archiepiſcopi & Pontifices numero quingenti, Abbates verò ſexcenti, & alij Prælati dignitate inferiores, ut ſunt Præpoſiti, Decani, Priores, Cuſtodes, Scholaſtici & Cantores, mille & ſupra. Multa in ea Synodo tractata fuerunt pro recuperatione Terræ ſanctæ, & ad variam utilitatem generalis ſtatùs Eccleſiaſtici.

Com-

Comparuit in eo concilio Palæologus Imperator Græcorum Conſtantinopolitanus cum magna & honeſtiſſima ſuorum comitiva: qui ad inſtantiam Patriarchæ ſui etiam præſentis, & Genuenſium amicorum, ſe ſuóſque obedientiæ Romanæ ſubjecit Eccleſiæ, poſtquam tredecies Græci ab ejus fide defecerant. Ad communionem itaque Romanæ Eccleſiæ Græci per Concilium admiſſi, paucis in unione permanſerunt annis, ſed Græcâ levitate atq; ſuperbiâ ſeducti in priſtinos citiùs ſunt relapſi errores, donec poſtremò juſto Dei permittente judicio, à Saracenis ſuperati, penitus à fide Chriſtiana defecerunt. In eodem Concilio Lugdunenſi Gregorius Papa X. in ſubſidium eorum, qui contra Saracenos pro fide Chriſti militabant in Aſia, Collectam ſive Contributionem decimæ partis omnium bonorum, utilitatum, ſive proventuum non annalium, ſed capitalis ſummæ, poſſeſſionis, univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus impoſuit, laicis & Clericis, ſæcularibus & monaſticis, Pauperibus ac divitibus, Principibus & Epiſcopis, in ſex annos continuatos ſolvendam. Collectores ejuſdem Decimæ plures per omnia Regna, provincias, & urbes conſtituit. Verùm quia nimis dura multis videbatur iſta contributio, à paucis fuit ſoluta, quanquam deputati Collectores, Cenſuras in non ſolventes fulminarent.

*Græcorum Eccleſia ſe Romanæ ſubjecit.*

*Contributio Decimæ omnium poſſeſſionũ Chriſtianis à Papa indicitur, contra Saracenos.*

Pro eadem cauſa Idem Pontifex Crucem per univerſum orbem Chriſtianum prædicari mandavit, Plenámque delictorum omnium veniam & remiſſionem cunctis pollicebatur, qui vel Cruce ſuſceptâ in Siriam contra Saracenos pugnaturi pergerent: vel impediti legitimè ſuis pecuniis & eleemoſynis pergentibus ſubvenirent. Multam eo modo pecuniam collegit. Comparuit in eodem concilio Lugdunenſi Rudolphus Germanorum Rex, noviter, ſicut diximus, Electus, & apud Aquaſgrani juxta morem coronatus. Qui ad perſuaſionem Gregorij Papæ crucem ſuſcepit, & profectionem contra Saracenos in Aſiam promiſit. Conſtituit ei Pontifex, quòd anno ſequenti proximo cum pace veniret in Italiam, ſuſceptâque Romæ Coronâ Imperij, ulterius cum exercitu procederet in Judæam ad Jeroſolymæ Civitatis recuperationem.

*Rudolphus Rex in Côcilio Lugdunenſi Crucem aſſumpſit.*

Verùm poſthæc ſubortis in Germania diſſenſionibus (quindecim Comitibus in Rudolphum conſpirantibus) quod Pontifici promiſerat, ſervare non potuit. Unde cùm aliquandiu apud Mediolanum expectatus non veniret, à Papa excommunicatus eſt. Poſteà tamen informatus de impedimento legitimo, Pontifex à Cenſuris illum abſolvit, & fidelium Communioni reſtituit. Veruntamen, quoniam ire ad recuperationem Terræ ſanctæ ut promiſerat, non potuit, Comitatum Romandiolæ in ſatisfactionem ſancto Petro & Eccleſiæ donavit.

*Rudolphus ex multis cauſis iter tranſmarinum non implevit.*

Et quia diximus, Rodolphum ex antiquiſſima Regum Francorum ſtirpe procreatum, operæ precium fore judicamus, ut quo id factum ſit ordine vel tempore, breviter replicemus. Quod ut eò fiat comodiùs, quò certiores imitamur auctores, dignum videtur inprimis, ut originem gentis & ſucceſſiones Regum Francorum huic loco inſeramus, propterea maximè, vel quòd recentiores Hiſtoriographi, & quotquot de his rebus in mille annis ſcripſerunt, penè omnes confictam & erroneam compoſuerunt hiſtoriam; quorum aliqui Francos tempore Valentiniani Cæſaris aſſerunt veniſſe in Germaniam, alij verò negantes eos Trojanorum ſatos propagine, varijs comentis terræ Germanicæ ſemper indigenas extitiſſe

*Rudolphus Rex de antiqua Regũ Francorum ſtirpe deſcendit.*

demonſtrare conati ſunt. Nos autem Hunibaldum ſequentes, qui tempore Clodovæi Magni Regis Francorum anno Domini quingenteſimo vivens in humanis, ex Waſtaldo & alijs Francorum antiquiſſimis Auctoribus ſive hiſtoriographis decem & octo libros conſcripſit, Francos genere Trojanos eſſe breviter oſtendemus.

Francorum origo.

Nam primi ſex libri memorati Auctoris Hunibaldi continent hiſtoriam annorum DCCL. hoc eſt originem gentis Francorum, Principes, Duces, Reges, Sedes, Evagationes, Bella & geſta. In his autem ſeptingentis quinquaginta annis nec Franci dicebantur, nec Sicambri. Sed varijs nominibus appellati ſunt ſecundum diverſas mutationes ſedium & manſionum.

In alijs ſex Hunibaldi libris hiſtoria continetur annorum CCCCV. ab eo videlicet tempore, quo ſub Marcomero Rege de Sarmatia & Danubij oſtijs egreſſi venerunt in fines Germaniæ ad oſtia Rheni, ubi nunc eſt Hollandia, uſque ad Faramundum Regem Francorum, & eo tempore non Franci, ſed Sicambri ſunt dicti per annos fermè CCCC. ſicuti & prius dicebantur, cùm adhuc reſiderent apud Danubium. Et in his ſex libris continentur XVI. Regum Sicambrorum nomina, bella & geſta uſque ad Francum Regem, à quo Sicambri deinceps Franci ſunt nuncupati, anno ſcilicet ante Chriſti Nativitatem XXXVII. deinceps numerando Reges Francorum cum ipſo Franco, uſque ad Regem Faramundum Reges fuerunt XXIII. & poſt illos duo inter Reges ſive Duces Dagobertus & Genebaldus: & ſic à primo Sicambrorum ingreſſu ad Germaniam Reges Francorum uſque ad Faramundum excluſivè numerantur XLII. quorum nomina & geſta in his ſex libris continentur.

Quid ultimi ſex libri Hunibaldi Hiſtoriographi contineant.

Porrò in ultimis Hunibaldi ſex libris hiſtoria continetur annorum CIX. à Faramundo Rege incluſivè, qui regnare cœpit Anno Domini CCCCV. uſque ad mortem Clodovæi Regis Francorum Magni à S. Remigio baptizati, qui obijt Anno Domini DXIV. Indictione Romanorum XII. Et in his centum & novem annis numerantur Francorum Reges Quinque, & ſic in morte Clodovæi Hunibaldus librum XVIII. Hiſtoriæ Francorum finivit, poſt quem multi fuerunt Auctores.

A morte Clodovæi anni CCXXXVIII. uſque ad Pipinum.

A morte autem Clodovæi uſque ad Pipinum Regem, Patrem Caroli Magni, qui cùm eſſet Dux Brabantiæ, Namurij Comes, & major Domûs, Hilderico, juſſu Zachariæ Papæ abrogato, in ejus locum ſucceſſit, excluſivè Reges Francorum numerantur lineâ rectâ ſibi invicem ſuccedentes XIV. per annos CCXXXVIII. A Pipino autem uſque ad Rudolphum de Habſpurg per annos DXXXIX. incluſivè, Reges numerantur Oſtrofrancorum XXXI. Et nota, quòd hîc & deinceps Reges accipimus eorum Francorum, qui regnaverunt in Germania, ſive Coronam habuerint Imperij, ſive non habuerint, recluſis omnibus, qui poſt Ludovicum Pium Magni Caroli filium poſt Regni diviſionem in Gallia regnaverunt.

Reges Francorum CIII. per annos MDCCCCXLIX. fuerunt.

A morte Regis Rudolphi ad XXVII. annum Regis Maximiliani, quo hæc ſcripſimus, anno Domini M.DXIV. Reges numerantur Germaniæ Francorum, ſive coronam Imperij habuerint, ſive non, XI. per annos CCXXI. Et ſic per annos MDCCCCXLIX. à Marcomero Rege Sicambrorum, qui gentem hanc primus de Sarmatia duxit in Germaniam, incluſivè uſque ad XXVII. Regis Maximiliani annum; omnes Sicambrorum, Francorum,

eorum, Germanorum Reges numerantur ordine recto ſibi mutuo ſuccedentes CIII. Porrò quot hujus gentis fuerint Reges à primo Duce, cum quo exierunt à Troja, primis Hunibaldi ſex libris à Waſthaldo conſcriptis habetur, de quibus nos hâc vice non intromittimus, quia Codicem in Sphanheim dimiſſum ad manum non habemus. Ex alijs duodecim Hunibaldi libris, quæ ante ſedecim annos nos excepimus, breviter & compendioſè his Annalibus inſerenda cenſemus, ſola Regum nomina, tempora & annos quibus regnârunt, geſta eorum prætereuntes.

De Francorum origine ex Troianis auctore Hunibaldo.

Anno igitur ante Chriſti Nativitatem CCCCXXXIX. ut Hunibaldus dicit in ſeptimo, temporibus Cyri Regis Perſarum, Eſdræ quoque & Neemiæ Principum Judæorum, anno poſt excidium Troianum DCCL. egreſſa ab Inſulis Scanzianis Gothorum gens, Sicambros, qui ex Troianis Reliquiæ in Sarmatia ad Danubij oſtia morabantur, bello aggreſſi ſunt, & Anthenorem Regem eorum cum alijs pluribus occiderunt. Poſt quem Marcomer filius patri ſuccedens regnavit annis XXVIII. Qui anno Regni ſui quarto inſultus Gothorum graviter ferens, conſilio cum Proceribus habito, ædes mutare decrevit. Dicebantur eo tempore neque Sicambri, neque Franci, ſed Scythæ.

Quo tempore & unde Sicambri, qui & Franci intrârunt Germaniã.

Miſſâ ergo ad Saxones legatione, eò quòd & ipſi ex Troianis deſcenderint, ſedes ab eis in finibus Saxoniæ ad oſtia Rheni (ubi nunc ſunt Hollandij, Friſij, Geldrenſes, & pars Weſtphaliæ inferioris) facili ſupplicatione impetrârunt. Egreſſus itaque Rex Marcomer cum univerſo populo ſuo de Sarmatia, venit ad oſtia Rheni fluminis in Germaniam, anno Regni ſui VII. qui fuit ante Nativitatem Domini CCCCXXXIV. in menſe Aprili. Erant autem viri ad bellandum idonei, præter ſenes, parvulos, filios & uxores, centum ſeptuaginta quinque millia, ſexcenti, quinquaginta octo. Poſt Marcomerum regnavit Anthenor filius ejus annis XXX. poſt Anthenorem filius ejus Priamus annis XXIV. poſt Priamum filius ejus Helenus, regnavit annis XIX. poſt Helenum regnavit Diocles filius ejus annis XXXIX. Poſt Dioclem regnavit Helenus filius ejus annis XIV. Poſt Helenum ſecundum regnavit frater ejus Dioclis junior filius nomine Baſanus annis XXXVI. qui terminos Sicambrorum valdè ampliavit, poſt quem Clodomer filius regnavit annis XVIII. Deinde Nicanor filius regnavit annis XXVI. poſt quem Marcomer ejus filius regnavit annis XXVIII. Quo mortuo patri ſucceſſit Clodius, & regnavit annis XI. Poſt hunc Anthenor Clodij filius regnavit annis XVI. poſt quem Clodomer filius regnavit annis XX. Quo defuncto filius ejus Merodac regnavit annis XXVIII. qui multa cum Romanis & Gallis prælia commiſit, obijtque anno ante Chriſti Nativitatem XCIII. Cui filius ſuus Caſſander ſuccedens regnavit annis XXI. qui cum Saxonibus bellum geſſit adverſus Borbiſtam Regem Gothorum, & vicit. Poſt quem Antharius filius ejus regnavit annis XXXV. Quo in bello à Gallis perempto ſucceſſit ei filius nomine Franc, & regnavit annis XXVIII. à quo Sicambri deinceps dicti ſunt Franci: quod quomodo & quare ſit factum, Hunibaldi compilatio refert. Franco autem mortuo ante Chriſti Nativitatem anno nono, Clogio ejus filius ſuccedens regnavit annis XXX. cujus anno decimo *JESUS CHRISTUS DEI filius homo factus in Bethleem Juda de Virgine MARIA naſcitur.* Clogione mortuo Herimer filius regnavit annis XII. quo perempto in bello Gallicano, Marcomerus

Genealogia omnium Regum Francorũ.

Baſanus Rex Francorum Magnus multa miranda fecit.

Francus Rex, à quo Sicambri deinceps Franci ſunt dicti.

merus frater regnavit annis XVIII. cujus anno ſecundo Chriſtus paſſus eſt. Poſt hunc regnavit Clodomer filius annis XII. Deinde Anthenor filius Patri ſuccedens regnavit annis VI. quo in Moſa flumine cum IX. Ducibus, & LXIII. nobilibus ſubmerſo, Ratherius filius ejus regnavit annis XXI. cujus anno ſecundo Nero Cæſar primam Chriſtianis perſecutionem indixit. Ratherio ſucceſſit Richimer filius, & regnavit annis XXIV. qui cum Gothis, Romanis & Gallis multa prælia geſſit. Odemar Patri ſuccedens, regnavit annis XIV. poſt quem Marcomer ejus filius regnavit annis XXI. quo etiam mortuo Clodomer filius regnavit annis XVII. Et illo defuncto Farabertus ejus filius regnavit annis XX. poſt quem Sunno filius regnavit annis XXVIII. Poſt Sunnonem Hildericus filius regnavit annis XL. qui obijt Anno Domini CCLIII. Cui Bertherius filius ejus ſuccedens regnavit annis XVIII. poſt quem Clodius filius regnavit annis XXVII. Deinde filius ejus Walther regnavit annis VIII. Cui Dagobertus filius ſuccedens regnavit annis XI. poſt quem Clogio filius regnavit annis tantùm duobus, quo Anno Chriſti CCCIX. mortuo, Clodomerus frater ſuccedens regnavit annis XVIII. Cujus tempore Francorum triginta duo millia ſub Duce Genebaldo, qui frater ejus erat, rogati à Thoringis amicis de inferiore Francia ſive Sicambria cum liberis & uxoribus exeuntes venerunt in eam provinciam, quæ nunc Francia dicitur Orientalis, in qua Wirzburg eſt, & Babenberg urbes conſtitutæ, & habitaverunt ibi primo ſub Ducibus, uno & viginti ſibi mutuò ſuccedentibus per annos CCCCXXXVI. poſteà ſub Epiſcopis Wirzburgenſis Eccleſiæ numero LXI. ſibi invicem ſuccedentibus, quibus Ducatus Oſtrofrancorum à Pipino incorporatus eſt, per annos DCCLXI. uſque ad annum XVIII. Laurentij de Bibera, Epiſcopi Herbipolenſis hodie Ducantis. Poſt Clodomerum Richimer filius ejus regnavit annis XIII. Quo in Gallia cum alijs pluribus Francorum à Conſtantino Cæſare perempto, filius ejus Thedomer poſt eum regnavit annis X. qui & ipſe à Romanis in Gallia captus unà cum Aſtila matre capite truncatus eſt. Poſt quem Clogio filius ejus regnavit annis XVIII. Clogioni defuncto Marcomer filius ſuccedens ei, regnavit annis quatuor, & in bello peremptus eſt à Romanis. Poſt cujus interitum Franci Romanis facti ſunt Tributarij annis XX. redactóque in Provinciam Regno Duces pro Regibus inſtituti fuerunt: quorum primus fuit Dagobertus frater Marcomeri Regis Francorum occiſi, qui permiſſione Romanorum Ducatum ſub tributo tenuit annis XIII. Cujus anno V. Valentinianus rexit & imperavit annis tredecim. Quo tempore apud Oſtrofrancos Wirzburgi Ducatum tenuit Clodius annis XX. qui nunquam ceſſit Romanis. Poſt Ducem Francorum Dagobertum, qui obijt Anno Dominicæ Nativitatis CCCLXXXV. Indictione XIII. Genebaldus filius Ducatum ſuſcepit annis XIX. Quo mortuo Francorum proceres, Imperio Romanorum contempto in libertatem ſe vendicant, abrogatíſque Ducibus Regem ſibi conſtituunt Faramundum Ducem Franciæ Orientalis, & filium Marcomeri Ducis, qui fuit Clodij Ducis, qui fuit Dagoberti Ducis, qui fuit Genebaldi primi Ducis Francorum Orientalium, qui fuit Dagoberti Regis filius, & frater Clogionis ſimul, & Clodomeri poſt Patrem ſucceſſivè regnantium. Regnavit autem Faramundus annis XXVI. vir magnanimus & bellicoſus, qui Romanos nunquam

Antenor Francorum Rex cum IX. Ducibus in Moſa ſubmerſus eſt.

Francorum Occidentalium XXXII. millia venerunt ad Wirzburg anno Dñi. CCCXVI.

Franci Romanis tributarij facti ſunt annis XX.

Faramundus ex Duce Francorum regnat annis XXV.

quam timuit. Et ex illo tempore Francorum Reges cœperunt eſſe potentes, atque paulatim totam Galliam, univerſámque Germaniam, & magnam Italiæ partem ſuo regno ſubjecerunt, ipſúmque Romanorum Imperium in nihilum redegerunt.

Valentinianus Cæſar junior Francos non audet impugnare.

Anno Faramundi Regis ſecundo Valentinianus cum Theodoſio imperavit annis VII. qui cùm tributum à Francis exigeret, ante XX. annos ut diximus poſt necem Marcomeri promiſſum, bellum obtulerunt: ſed Valentinianus congredi Francis non auſus, paulò poſt apud Lugdunum Arbogaſti dolo interijt. Plures fuerunt eo tempore Francorum Duces de Regum proſapia deſcendentes, qui diverſis in, loci ſub Regum ditione Præfecturæ gerebant officium; nam in electione Regis Francorum quatuordecim Duces leguntur fuiſſe præſentes excepto Faramundo, ſcilicet: Dux Marcomerus frater Faramundi, qui poſt eum Franciam Orientalem rexit annis XVIII. Dux Sanno, Dux Clodius, Dux Dagobertus, Dux Nicanor, Dux Farabertus, Dux Richimerus, Dux Anthenor, Dux Priamus, Dux Dagobertus, Dux Betheri, Dux Heribert, Dux Sunno, & Dux Richer fratres & filij Ducis Genebaldi Interregis ſecundi. Faramundo Rege defuncto anno Chriſti CCCCXXXI. Clodius crinitus ejus filius poſt eum regnavit annis XX. qui magnam Galliæ partem armis obtinuit, & Romanos in Gallia dominantes aut occidit, aut fugavit. Poſthunc Merovæus Rex Patri ſuccedens regnavit annis X. Quo mortuo Hildericus filius ejus regnavit annis VI. Deinde Regno pulſus à Francis in Thuringiam fugit, & ibi exulavit annis VIII. Intereà Franci Regem ſibi conſtituerunt in Gallia morantes Ægidium Romanum à ſanguine Regio penitus alienum. Quo poſt annos octo de Francia pulſo Hildericus revocatus deinceps iterum regnavit annis IX. Poſt quem Clodoveus filius ejus regnavit annis XXX. qui primus ex Regibus Francorum fidem cum gente penè tota, Anno Domini CCCCXCIV. ſuſcepit. Hic jam Baptiſterium regenerandus cùm intraret, ad eum S. Remigius Præſul Remorum dixit: *Mitis depone colla Sicamber. Adora quod incendiſti. Incende quod adorâſti.* Hoc eſt: *Adora Chriſtum, cujus Eccleſias incendiſti paganus. Incende idola, quæ adorâſti.* Clodovæus iſte Regnum Francorum valde auxit: Alemannos & Bavaros, Thuringos & Saxones cum alijs pluribus regno ſubjecit. Moritur Anno Domini DXIV. Poſt mortem Clodovæi Lotharius filius ejus regnavit pro eo annis LI. per quem Genealogia Regum Francorum directa continuatur uſque ad Hildericum Regem ultimum. Porrò fratres Lotharij regnaverunt in locis ſibi deputatis à Patre. Theodoricus apud Metenſes in Auſtraſia annis XXIII. Clodovæus Aurelianis, Hildebertus apud Pariſianos in Neuſtria. Quibus omnibus tandem cum filijs & nepotibus defunctis, Monarchia ad Lotharium revertitur. Qui & ipſe Lotharius moritur Anno Domini DLXIV. filios relinquens quatuor. Quorum junior Helpericus Sueſſionis regnavit annis XXIV. per quem linea Regum continuatur. Heribertus natu major Pariſijs regnavit annis paucis. Sigebertus tertiò genitus regnavit in Auſtraſia ſuper Metenſes, Leodienſes, Treverenſes, Colonienſes, Moguntinenſes & Germanos annis XIV. quem Helpericus frater poſteà occidit. Secundò genitus Lotharij Gunthramus regnavit in Burgundia, Alemannia, Alſatia, & apud Helvetios annis XXXIII. & obijt anno Domini DXCVII. duos reliquens filios, Theodebertum & Theodericum.

Francorum Duces XIV. unâ die convenerunt ſimul.

Clodovæus Rex primus Chriſtian. regnavit annis XXX.

Lotharius Clodovæi filius regnavit annis LI.

Lotharij quatuor filij Reges Francorum uno tempore.

Theodebertus natu major genuit Sigebertum, Sigebertus autem genuit Odebertum, Odebertus autem genuit Odebertum juniorem, Odobertus autem junior genuit Lutfridum & Udalricum, Lutfridus autem genuit Guntramum, Guntramus autem genuit Hunfridum. Hunfridus autem genuit Rudevvolffum, Rudevvolff autem genuit Adelbertum, Adelbertus autem genuit Lutfridum, Berngerum, Adefridum & Heribertum. Omnes præſcripti de recta linea Regis Gunthrami deſcenderunt cum multis alijs, qui collateraliter ex eo ſimili proſapiâ venerunt: quorum aliqui ad tempus fuerunt Reges, aliqui Duces. Poſtremò Comites facti ſunt penè omnes, & cùm nimiùm eſſent multiplicati, nec Reges deinceps eſſe potuerunt, nec Duces præ multitudine eorum. Unde Poſtremò permiſſione Regum Francorum, ſub quibus militabant, omnes facti ſunt Comites: ex quibus cum tempore rurſus multiplicati, & ob id minùs locupletes, nonnulli ex neceſſitate in ſimplicem nobilitatem deſcenderunt inopiâ compulſi. Nam ut Flodoardus & Richerus hiſtoriæ ſcriptores Francorum poſt Hunibaldum ſunt teſtes, permiſſione Regum, qui Monarchiæ apud Francos tenebant principatum, præſcripti Comites cum alijs ex Gunthrami Regis proſapia deſcendentes, Burgundiæ magnam partem, Alemanniam totam cum Helvetia, Waſgaviam, Suntgaviam, Alſatiam, & quidquid his vel interjacet, vel adjacet, inter ſe olim diviſerunt, & poſſederunt cum eorum nepotibus uſque in præſentem diem.

Comites Alemaniã totam poſſident, præter Urbes Epiſcopales.

Inter cæteros prædictus Presbyter Flodoardus meminit Comitum de Habſpurg, Kyburg, Homburg, Pfirt, Bithſch, Montfort, Zäringen, Zolra, aliorum complurium, quos omnes de ſtirpe Regis Gunthrami connumerat. Porrò Lutfridus major natu Adelberti, de quo eſt dictum, Comes fuit in Habſpurg, & genuit Odobertum, Odobertus autem genuit Ruthbertum, de cujus ſtirpe Rudevvolffus, aliàs Rudolphus Rex Germanorum deſcendit. Ab obitu autem Regis Gunthrami uſque ad electionem Rudolphi fluxerunt anni DCCV. A die autem electionis ipſius Rudolphi uſque ad electionem Regis Maximiliani, qui ab eo lineâ rectâ deſcendit, anni fluxerunt CCXIV. Cujus generationis ordo ſic continuatur. Albertus Comes in Habſpurg, qui de Ruthberti Comitis ſupradicti rectâ lineâ (quibuſdam interpoſitis, quorum nomina ad manum jam non habemus) originem duxit, genuit Rudolphum Regem, Rudolphus autem Rex genuit Albertum, qui primò factus eſt Dux Auſtriæ Patris auctoritate, Principúmque conſenſu, & poſt Adolphum, ut infrà dicemus, Rex Germanorum.

Genealogia Comitũ in Habſpurg de Regibus Francorum.

Habſpurg. Kyburg. Homburg. Pfirt. Bithſch. Montfort. Zäringen. Zolra. & alij.

Albertus autem genuit alium Albertum Auſtriæ Ducem ex Eliſabeta filia Meginhardi Carinthiæ Ducis, per quam Carinthia domui conjuncta eſt Auſtriæ uſque in præſentem diem. Porrò Albertus Dux genuit Lupoldum Auſtriæ & Lotharingiæ Ducem ex Joanna filia Comitis de Pfirt, Lupoldus autem genuit Erneſtum, Erneſtus autem Dux genuit Fridericum Imperatorem Tertium ex Symburge filia Alexij Ducis Mazoviæ in Polonia. Fridericus autem Cæſar genuit Maximilianum Regem Germaniæ, Bohemiæ, Ungariæ, Dalmatiæ, Croatiæque, & Imperatorem Romanorum ex Eleonora Regis Portugalliæ & Luſitaniæ filia. Maximilianus autem Cæſar genuit Philippum Regem Caſtiliæ, ex Maria filia Caroli Ducis Burgundiæ. Philippus autem genuit Ferdinandum Regem Hiſpaniæ, & Carolum Archiducem Auſtriæ, Ducémque Burgundiæ, ac Bra-

Ducatus Carinthiæ Domui Auſtriæ, quomodo fuerit Unitus.

Genealogiæ Comitũ de Habſpurg, per Maximilianum continuatio.

Brabantiæ ex Anna filia Ferdinandi & Eliſabeth Regum Hiſpaniæ. Fuerunt & alij Duces Auſtriæ collaterales multi, quos iſthic ratione præterimus, inter quos fuit etiam Albertus, qui apud Germanos poſt Sigiſmundum Imperatorem biennio regnavit: ſed brevi tempore deficientibus cunctis hodie Maximilianus cum unico nepote Carolo ſolus Monarcha poſſidet omnia. Nunc ergo ad ſucceſſiones Regum Francorum intermiſſas revertamur.

Lothario filio Clodovæi Regis Francorum Anno Domini DLXIV. mortuo, Helpericus junior filius ejus Sueſſionis regnavit annis XXII. Poſt quem Lotharius ex Fridegunde filius regnavit annis XLIV. Quo mortuo filius ejus Dagobertus regnavit annis XXXIV. Poſt quem Clodovæus filius ejus regnavit annis XVI. Illo mortuo ſucceſſit Patri Lotharius, & regnavit annis quatuor. Poſt quem Theodoricus frater ejus regnavit primò annis VII. & à Francis propter inertiam deponitur. Quo depoſito Hildericus amborum frater medius natu regnavit parvo tempore, qui cùm eſſet moribus aſper, in venatione cum Ulcida uxore prægnante à ſuis occiditur. Poſt quem Theodoricus frater ad Regnum reſtitutus regnavit denuò annis III. & obijt Anno Domini DCXCII. Poſt quem filius ejus Clodovæus major natu regnavit annis tribus. Cui Hildebertus frater ſuccedens regnavit annis XIV. Poſt quem filius ejus Dagobertus junior regnavit annis quinque. Quo defuncto Franci Danielem quendam Presbyterum in Regem erigentes, Helpericum nuncupârunt, qui regnavit annis novem. Contra quem Carolus Martellus à principatu paterno (qui major Domûs fuerat) pulſus, Lotharium Dagoberti Regis filium conſtituit Regem, & multa pro eo adverſus Danielem prælia geſſit. Tandem Anno Domini DCCXXIV. ambobus vitâ defunctis Theodoricus minor Dagoberti filius Lotharij frater auxilio Caroli Martelli jam in principatum reſtituti ad regnum Francorum ſuſcipitur, regnavitq; annis tredecim. Poſt quem Hildericus filius ejus regnavit annis XIV. qui Anno Domini DCCLI. Indictione Romanorum IV. conſilio Zachariæ Papæ ut inutilis à Regno Francorum depoſitus eſt, & in Monaſterium detruſus.

*Genealogiæ Francorum per Lotharium continuatio.*

*Daniel Presbyter fit Rex Francorum.*

Poſt quem anno ſequenti Pipinus Major Domûs Comes Namurci, & Brabantiæ Dux (à quo Palatini Comites deſcendunt) electione Procerum Sueſſionis à S. Bonifacio Moguntinenſium Archiepiſcopo in Regem Francoruum unctus & coronatus eſt: regnavítque annis XVI. qui & ipſe duxit originem ex antiqua Regum Francorum proſapia, ut ſequitur.

*Pipinus Major Domûs Brabantiæ Dux fit Rex Francorum annis XVI.*

Nam Clogio Rex Francorum Theodemeri Regis filius, qui regnare cœpit Anno Domini CCCL. genuit Marcomerum Regem, Marcomerus autem Rex genuit Dagobertum Ducem, Dagobertus autem genuit Sunnonem. Sunno autem genuit Dioclem, Diocles autem genuit Meroveum, Meroveus autem genuit Leonicum, Leonicus autem genuit Heribertum, Heribertus autem genuit Priamum, Priamus autem genuit Sigebertum, Sigebertus autem genuit Nicanorem, Nicanor autem genuit Enchiſen, quem alij nominant Anſegiſum, Anſegiſus verò genuit S. Arnulphum, poſteà Epiſcopum Metenſem, & ultimò Monachum Eremitam. Arnulphus genuit Anſegiſum majorem Domûs Francorum, Anſegiſus verò genuit Pipinum ſeniorem domûs Magiſtrum, Pipinus autem genuit Carolum majorem Domûs, bellicoſum & Victorioſiſſimum Principem,

*Proſapia Pipini Regis Francorum.*

Omnes præſcripti Principes fuerunt vel Comites Namurci, vel Duces Francorum in eo pago, qui nunc Brabantia dicitur. Porrò Carolus Martellus genuit Pipinum juniorem, qui Hilderico, ſicut diximus, abrogato, ſuper Francos regnavit annis XVI. Pipinus genuit Magnum Carolum Regem, primum ex Francorum Regibus Imperatorem Romanorum, in quo completum eſt vaticinium, quod Hildegaſt ſapiens Francorum ſub rege Hilderico die Natalis ejus in templo Jovis apud Neopagum furens & ſaltans prædixerat Anno Domini CCXXIII. inter alia multa ſic eructans: *Magnus ecce Divus Franco Lupanaria caſtra dabit, & volucrem frangit ſerpente colliſam.* Carolus autem magnus regnavit ſuper Francorum gentes, hoc eſt, Germanos, Saxones, Thüringos, Sorabos, id eſt Bohemos, Sclavos, Bagarenos, Bavaros, Suevos, Alemannos, Ciſrhenanos, Waſgavios, Burgundos, Celtiberos, Allobroges, Gallos omnes, Aquitanos, Normannos, Britannos, Auſtraſios, Neuſtraſios, Weſtraſios, Waſtones, Belgas, Moſellanos, Treverenſes, Alſatios, Helvetios, Neometes, Wangiones, Francos Orientales, Haſſos, Weſtphalos, Moguntiacos, Colonienſes, Friſios, Hollandios, Brabantinos, Flandros, Morinos, qui ſunt Picardi, & quidquid his vel adjacet, vel interjacet, cum Italiæ parte ſimul & Hiſpaniæ maximâ, quadraginta tribus annis, & imperavit ſuper Romanos per Italiam annis XIV.

Carolus M. primus ex Francis Imperator.

Quæ gentes fuerint ſub Regno Francorũ non diviſo.

Carolus autem genuit Ludovicum, qui ſimul & regnum tenuit, & Imperium annis XXV. Ludovicus autem genuit Lotharium, qui imperavit in Italia, Pipinum, qui regnavit in Aquitania, Carolum, qui regnavit in Gallia, & Ludovicum, qui regnavit in Germania. Ab hinc Regnum Francorum in duas Monarchias diviſum eſt, & manet uſque in præſentem diem. Quorum alterum nominatur Francorum Orientalium, ſive Regnum Germanicum, & habet ſibi Romanorum Imperium perpetuò annexum: Alterum verò dicitur Francorum Occidentalium, Francigenarum, ſeu etiam Gallicanum.

Regnum Francorũ in duas Monarchias dividitur. Alterum Regnum Germanicum, alterum Gallicanum.

Hæc Diviſio Regni Francorum facta eſt Anno Domini DCCXLI. Indictione Romanorum IV. anno adventûs Sicambrorum ſive Francorum, ut poſteà ſunt dicti, in Germaniæ fines, ubi nunc eſt Hollandia, MCCLXXX. anno verò ab excidio Troiano MMXXX. Unde jam ſatis dictum eſt de origine, progreſſu, & Regibus Gentis Francorum, cùm ſit faciIè deinceps eorum invenire nomina, ſucceſſiones, & geſta, qui poſt Ludovicum Caroli Magni filium ſive ex genere, ſive Principum electione cum Imperio in Germania regnaverunt, propterea ratio expoſtulat, ut ſeriem Annalium hujus Voluminis proſequamur.

*MCCLXXIV.*

Anno Joannis Abbatis Hirſaugiani nono, Indictione Romanorum II. Rudolphus Germaniæ Rex Conventum Generalem Principum in oppido Regni Nürenberg ſolemni pompâ celebravit: in quo penè totius Regni Principes, Epiſcopi, Abbates, Duces, Marchiones, Comites & Barones convenerunt: qui omnes denuò Regi Rudolpho ſub jurejurando, fidelitatem, obedientiam, & ſubjectionem promiſerunt, auxiliúmque contra inobedientes & rebelles quoſcunque fideliter ſe laturos pro viribus omni tempore polliciti ſunt. Fuerunt eo tempore nonnulli Germaniæ Principes Regi Rudolpho adverſantes, inter quos erat non ultimus

Conventus fit Regis & Principum.

Odoacer

Odoacer Bohemiæ Rex, qui Auſtriam Germanorum Regno antiquo Jure ſubjectam, deficientibus jam tunc hæredibus legitimis lege feudali ad ipſius Rudolphi diſpoſitionem devolutam temerè occupavit, & auctoritate propriâ invaſit. Unde per edictum Regis Rudolphi citatus ad judicium Principum, qui Nürenberg fuerant congregati, venire contempſit: contra quem Rudolphus poſteà exercitum produxit. Henricus quoque Dux Bavariæ filius Ottonis Ducis, & primi ex Bavariæ Domo Comitis Palatini Rheni, ſimili temeritate contrarius erat Rudolpho, & quoſcunque potuit, in ejus odium & rebellionem concitavit.

*Odoacer Bohemiæ Rex Rudolpho rebellis propter Auſtriam.*

Cum eodem Henrico adverſus Rudolphum Regem conſpiraverant ſimul, & ſemel Comites Regni numero quindecim, cum quibus & Marchio ſenſit de Baden, Comes quoque Eberhardus de Wirtenberg, Comes de Montfort, Comes de Helfenſtain, Comes de Dokenburg; aliorum nomina memoriæ non occurrunt. Hujus major & principalior cauſa conſpirationis fuit, quòd Rudolphus Rex Amator juſtitiæ & pacis latrocinia & deprædationes interdixit nobilibus Regni ſub pœnis & cenſuris magnis. Ex eo námque tempore, quo Fridericus II. fuit ab Imperio depoſitus per annos fermè XXVIII. Regno Germanorum ubique nimium turbato nuſquam fides erat tuta, nuſquam pax, nuſquam ſecuritas iter agentibus, ſed fuerunt latrocinijs & deprædationibus omnia plena. His volens obviare Rudolphus, animos contra ſe raptorum provocavit, quorum poſtremò rebellem proterviam humiliavit. Erat námque magnus Juſtitiæ Cultor, qui Regnum Germaniæ penè collapſum Deo ferente auxilium magnificè reformavit. Uxorem habuit Eliſabeth filiam Burckardi Comitis de Haigerloch, de qua genuit tres filios, & quatuor filias. Albertum videlicet Auſtriæ Ducem, qui poſt Adolphum de Naſſau bello peremptum (ut infrà dicemus) Rex Germaniæ fuit, Hartmannum, qui ſine liberis obijt, in Rheno ſubmerſus. Rudolphum Sueviæ Ducem, qui filiam Odocari Bohemiæ Ducis habuit uxorem. Filiarum prima nupſit Wenceslao Regi Bohemiæ. Secunda nomine Mechtildis, nupſit Ludovico Palatino Comiti. Tertia nupſit Alberto Duci Saxoniæ. Quartam Carolus ex Andegavienſi Comite Rex Apuliæ atque Siciliæ duxit uxorem. Ex his ſex Rudolphi liberis cum tempore multi Reges & Principes nati ſunt, qui totam Europam ornaverunt.

*Henricus Bavarus cum XV. Comitib. inobediens Regi.*

*Juſtitia Regalis Malefactores Regno fecit rebelles.*

*Rudolphi Regis quæ uxor, & qui filij & filiæ.*

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæ Dux, de quo diximus, Ottonis Palatini filius, qui Heidelbergæ morabatur, ſecundâ uxore mortuâ, tertiam duxit, Mechtildem ſcilicet filiam Rudolphi Regis Germanorum, de qua genuit Rudolphum Palatinum Rheni Comitem, & Ludovicum Ducem Bavariæ, qui poſteà Imperator fuit ejus nominis quartus.

*Ludovicus Comes Palatinus fit gener Rudolphi Regis Germanorum.*

*MCCLXXV.*

Anno Joannis Hirſaugiani Abbatis decimo, Indictione Romanorum tertiâ, Gregorius Papa decimus apud Aretium moritur, & ſepelitur, cui ſucceſſit in Summo Pontificatu Petrus de Tharantaſia Doctor Theologus Ordinis Fratrum S. Dominici, qui aſſumens nomen Innocentij quinti, præfuit menſibus quinque, diebus ſeptem. Scripſit in Minoribus conſtitutus ſuper ſententias Petri Epiſcopi Pariſienſis libros quatuor: In omnes Epiſtolas Pauli commentariorum libros 14. In Pſalmos volumen grande:

*Innocentius fit Papa V. de Tharantaſia.*

grande: In cantica Canticórum librum unum, & alia multa ſuper Biblia, quæ non vidimus. Eodem anno Rudolphus Germaniæ Rex contractis undique copijs Ludovico Palatino Comite genero ſuppetias miniſtrante contra Marchionem de Baden movit exercitum, & tam ipſum, quàm Comites illos quindecim rebelles, de quibus pauló ſuperiùs dictum eſt, ad ſubjectionem coarctavit.

Rudolpus Rex Marchionem Badenſem ad obedientiam compulit.

Anno prænotato circa feſtum Aſſumptionis Beatæ MARIÆ ſemper Virginis Rex Rudolphus expeditionem movit in Bohemiam adverſus Odoacarem Regem, qui Auſtriam per annos jam aliquot ad regnum Germaniæ feudali Jure devolutam rebellis occupabat, quam præter hoc Fridericus Dux ultimus ſine liberis, antequam moreretur, vigore teſtamenti Regno Germaniæ legavit, eo videlicet tempore, quo Fridericus Imperator depoſitus à Papa Innocentio quarto in Concilio Lugdunenſi, ut ſuprà diximus, anno Domini MCCXLIV. multis in Italia bellis agitatus eſt, & Regni communis negotia nemo curabat. Cernens igitur Odocarus, quòd eum tempus juvaret, Auſtriam invaſit, quam nullo jure, ſed violentiâ ſolâ, cùm nullus adeſſet defenſor, obtinuit, & per annos XXIV. quibus regnaverunt Wilhelmus, Alphonſus, & Richardus, nullo reſiſtente occupavit. Mox autem Rudolphus, ut in Regem fuit Germaniæ coronatus, animum ſuum ad recuperandum alienata, viribus totis appoſuit, miſsiſque litteris & nuntijs Auſtriam reſtitui mandavit. Suſcipiens Odoacar epiſtolas Regis, & in ſuperbiam elatus coram omnibus, qui aderant, exclamavit: *Audite rem novam, ô Proceres Bohemi, Comes de Habſpurg, Majeſtatis noſtræ ſervus, & Capitaneus copiarum olim mercede conductus, nobis mandata dirigit, & niſi Auſtriam ei donemus, bellum nobis indixit: quæ novitas iſta! ut Regibus imperent ſervi? Juramus per omnia numina cæli, quia nunquam ſubijciemur Comiti Rudolpho.* Quæ verba ſuperbi cùm renuntiata fuiſſent Regi Rudolpho: *Confido* (inquit cum manſuetudine magna) *in Deum meum, qui me nec meritum, nec optantem ungere voluit in Regem, quia ſuperbiam ejus humiliabo.* Metuens autem Rex Odoacar, quòd Rudolphus Rex in Auſtriam moveret exercitum, Viennam, & quædam alia terræ illius oppida muris, turribus & foſſatis valdè munivit. Sed Rudolphus Auſtriæ parcere volens, quam ſibi ceſſuram non dubitabat, copias, ut diximus in Bohemiam movit, omnia ferro, igne & rapinâ devaſtavit. Odocarum in bellò multis Bohemorum occiſis, vicit, ſuperavit, & ad ſubjectionem venire ſupplicem coegit. Juravit obedientiam Regi Rudolpho, Auſtriam dimiſit liberam Regno, de cæteris ſtatûrum ſe judicio Principum Regni promiſit, ſed nihil eorum ſervavit.

Odocar Bohemus Rex Auſtriam occupavit annis XXIV.

Rudolphus Rex Auſtriam ab Odoacaro Bohemo repoſtulat.

Rudolphus movit in Bohemiam facitq; ſibi Regem ſubjectum.

Anno item prænotato tanta pluviarum continuata inundatio fuit, à principio menſis Maij per totam ferè æſtatem uſque in autumnum, qualis in memoria hominum nulla tunc extitit. Unde omnis penè annona defecit, & putrefacta in campis remanſit. Vinum acerbiſſimum crevit, quod vix potabile fuit. Hinc fames magna ſecuta eſt, & non ſolùm homines, ſed etiam jumenta peremit. Eodem Anno Innocentius Papa V. obijt, Pontificatûs ſui menſe ſexto nondum completo, & in Laterano ſepelitur, poſt quem Ottobonus Patriâ Januenſis in Pontificem electus eſt, qui Adriani V. nomen aſſumens, poſtquam præfuiſſet diebus quadraginta, mortuus eſt, vacavitque Sedes Apoſtolica diebus triginta. Poſt

Vinū acerbiſſimum & fames.

Adrianus Papa V. Johannes Papa XXI.

Poſt hunc Petrus Hiſpanus Portugalliæ natus, ex medico Epiſcopus Tuſculanus & Cardinalis fit Papa, nomine Joannes viceſimus primus, & præfuit menſibus octo, homo doctus & eruditionis multæ, prudentior Medicus, quàm Papa; quippe qui nihil operibus Pontificatu Summo dignum oſtendiſſe perbibetur in aliquo. Cœco Aſtrologorum judicio deceptus vitam ſibi pollicebatur in plurimos annos, de quo ſæpè jactabundus cùm apud ſuos gloriaretur familiares, quàm eſſet futurorum ignarus, evidenter oſtendit. Nam octavo Pontificatûs ſui menſe, cùm Viterbij ſederet in aula magnifica ludens ad tabulam, eſſetque jucundus, & promiſſione longioris vitæ ſuperbus, ſubitò ipſa domus corruit, & Pontificem miſerabiliter oppreſſit, qui tandem plusquàm ſemimortuus inventus & extractus, ſextâ poſt die futura neſciens deceſſit. Scripſit adhuc medicus, theſaurum pauperum, librum unum. Canones medicinæ comportavit in unum volumen. De Problematibus medicorum, librum unum. In Philoſopbia & Logica multa elegantiſſimè fertur ſcripſiſſe.

Domo cadente Papa Joannes obruitur.

*MCCLXXVI.*

Anno Joannis Abbatis xi. Indictione Romanorum quartâ, Odoacar Rex juramentorum, & omnium quæ Rudolpbo Regi promiſerat, fœdus tranſgreſſor, Auſtriam, Stiriam, Carintbiam, & Portum Naonis denuò ſibi ſubjugare tentavit. Quod poſteaquam Regi Rudolpho innotuit, iterum contractis undique copijs Bohemiam intravit, bellum fœdifrago indixit. At ille ad reſiſtendum ſe totis viribus paravit, Henricum habens ſecum Bavariæ Ducem cum magno pugnatorum exercitu. Rex autem Rudolphus in ſua parte habuit Ungaros, Stirios, Carinthios, Francos, Suevos, Alemannos & alios plures, fortiſſimos viros.

Odoacar Bohemiæ Rex contèmpto Juramento rebellat Rudolpho.

Anno igitur præſignato, viceſimâ ſextâ die menſis Auguſti bellum inter Reges atrox committitur, & Marte ancipiti per horas aliquot pugnatur. Ceſſit poſtremò victoria Rudolpho, & multis Bohemorum peremptis, & in flumine ſubmerſis, Odoacar cum reliquis in fugam convertitur, qui dum fugeret, à quodam Bertholdo de Ermenvverck equo dejectus & gladio transfoſſus interijt, & qui ſepulturam negaverat multis, ſine honore aſini ſepulchro fuit injectus, & quod fecit, retribuente Deo recepit. Filium reliquit parvulum nomine Wenceſlaum, cui anno præterito, cùm pax inter Rudolphum & Odoacarum ſtatueretur, filia ipſius Rudolphi Jutta nuncupata fuerat pro uxore futura deſponſata. Hunc ergo puerum Weneeslaum Rudolphus Rex Marchioni Brandenburgenſium commendavit educandum. Regnum verò Bohemiæ ſimul & Auſtriam, per ſuos vicarios adminiſtravit. Poſt annos verò ſex Wenceſlao Regnum paternum cum filia dedit, Auſtriam retinuit, quam filio ſuo poſteà commiſit. His peractis eodem anno Rex Rudolphus exercitum duxit in Bavariam contra Ducem Henricum, quem potenter aggrediens valde humiliavit, & ad ſubjectionem omnimodo coarctavit. Nec ſolùm Bohemos & Bavaros ſibi fecit obedientes, ſed etiam reliquos omnes, qui ad Germaniæ Regnum pertinebant ex antiquo, compulit eſſe ſubjectos, & quidquid à Regno injuſtè fuerat ablatum, per quemcunque detentorem, ad reſtitutionem compellebat.

Rudolphus Odoacarũ occidit, Bohemiam & Auſtriam capit.

Wenceſla filius Odoacari filiam Rudolphi Regis accepit uxorẽ.

Rudolphus Rex Ducem Bavariæ ſuperavit.

Anno

Anno etiam prænotato bello Bohemico jam peracto, ultimâ die menſis Septembris moritur Joannes hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbas, in numero & ordine Prælatorum ſextus atque viceſimus, diuturnâ febrium ægritudine ſolutus, anno Regiminis ſui XI. menſe tertio, & die ſexto decimo, ætatis autem Sexageſimo, & ſupra. Vacavítque Abbatia diebus octo.

Joannes Abbas hujus Monaſterij XXVI. hoc anno mortuus eſt.

# De Volando hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXVII. qui præfuit annis tribus, menſibus quatuor, diebus novem, & geſtis illius temporis.

POſt mortem Joannis viceſimi ſexti hujus Monaſterij Abbatis convenerunt fratres pro electione novi paſtoris ad locum Capitularem, nonâ die menſis ſequentis obitum ſepulti, hoc eſt, Octobris, in feſto videlicet ſancti Dionyſij Martyris, anno prænotato, præmiſſiſque de conſuetudine præmittendis, ad electionem ſolito more proceſſerunt. Votis igitur ſingulorum ſcrutatis, major pars Congregationis in Volandum Monachum conſenſit, eúmque in Abbatem elegit, quem & reliqui majoribus cedentes in paſtorem animarum ſuarum unanimiter aſſumpſerunt. Volandus itaque per Conventum electus, & per Fridericum de Bolanden Epiſcopum Spirenſem confirmatus ac benedictus præfuit huic Monaſterio non ſatis providè annis III. menſibus IV & novem diebus. Fuit enim homo laborum impatiens, plus otio & convivijs deditus, quàm Juri Paſtorali & Monaſterij neceſſitatibus: quare triennio in Abbatia peracto, curam cum dignitate ad arbitrium Conventûs reſignavit. Alemannus patriâ fuit, honeſtis ac liberis parentibus natus; qui adoleſcens in præſenti Cœnobio Monachus factus, moribus vixit inventis. His enim temporibus Monachi noſtri Ordinis longè receſſerant à puritate regulari, erátque miſeriæ tempus, in religione ſancta non religioſè vivere: & habitum perfectionis abſque ſanctimonia portare. Unde poſtquam Regularis obſervantiæ fervor in Monachis cœpit deficere, nunquam inopia rerum temporalium ceſſavit deformitatem vitæ Clauſtralium comitari uſque in præſentem diem.

Volandus fit Abbas hujus Monaſterij XXVII.

Patria Volandi, Alemannia.

*MCCLXXVII.*

Anno Volandi Abbatis primo Indict. Romanorum V. Hartmannus Rudolphi Regis Germaniæ ſecundo genitus filius, adoleſcens corporali diſpoſitione pulcherrimus: nec minus animi dotibus cumulatiſſimus, ingenio ſubtilis, & prudentiâ ſingularis, de quo magnam ſibi Reſpublica promittebat utilitatem: cùm equo ſe minùs cautè Rheni fluctibus non procul à Baſilea committeret, aquarum impetu rapitur: & cùm enatare non poſſet armatus, in profundum demerſus interijt. Cujus miſerabile corpus in majori Eccleſia urbis Baſileenſis (non ſine lacrimis multorum) ſepultum eſt.

Hartmannus Rudolphi filius in Rheno ſubmergitur.

Eodem anno Joannes Papa XXI. qui ſibi (ut paulò ſuperius dictum eſt) longos vitæ promiſerat annos, dum ludens Viterbij magnifica reſideret in aula, domicilium ſubitò cecidit, & eum cum familiaribus oppreſſit.

Joannes Papa domo cadente moritur.

Poſt

Poſt cujus interitum Apoſtolica Sedes aliquandiu vacavit, diſſenſione Patrum. Tandem in Pontificatu Romano ſucceſſit electione Cardinalium, Nicolaus, ejus nominis tertius, & præfuit Eccleſiæ annis tribus, menſibus IX. diebus XX. quo poſteà defuncto, vacavit Apoſtolica Sedes menſibus fermè quinque.

*Nicolaus fit Papa, hujus nominis Tertius.*

Anno prænotato Volandus Abbas hujus Monaſterij de conſenſu Fratrum ſuorum non parvæ utilitatis bona vendidit & alienavit: decimarum partem mediam apud Elmendingen, & circa oppidum Wyl, Abbati & Conventui Albenſis Cœnobij Ord. Ciſtertienſis in perpetuam vendidit poſſeſſionem, & pecuniam partim Creditoribus dedit, partim conſumpſit.

Eodem anno Henricus de Finſtingen Archiepiſcopus Trevirorum arcem Berncaſtel ad Moſellæ ripas novam à fundamentis conſtruxit, & villam propè adjacentem muris circumdans in oppidum commutavit, fortiſſimúmque reddidit, & invincibile hominum æſtimatione conſtituit. Eſt enim & oppidum, & Caſtellum utrúmque ſitu firmiſſimum, ab oriente, meridie, & ſeptentrione montibus altiſſimis circumſeptum: ab Occidente Moſella præterfluit, quam eo loco nemo ſine navigio tranſire poteſt. Diſtat autem Berncaſtel à Tritterſhaim patriâ meâ milliaribus III.

*Arx Berncaſtel conſtruitur.*

Anno præſignato Eberhardus Eccleſiæ Wormatienſis Epiſcopus Romam profectus in Italia moritur, cujus Corpus in Germaniam relatum à familiaribus, in Monaſterio Ciſtercienſis Ordinis Otterburg dictum ſepelitur. Cui Fridericus in Pontificatu Wormatienſi ſuccedens præfuit annis VI.

*Fridericus fit Epiſcop⁹ Eccleſiæ Wormatienſis.*

Eodem anno in die S. Heriberti Archiepiſcopi Colonienſis, Wilhelmus Comes Juliacenſis, cum tribus filijs ſuis & CCCCLXVIII. armatis, Regale oppidum ad Aquaſgrani de ſero circa horam nonam occultè intravit, animo & intentione ut oppidum caperet, & noctu ſibi ſubjiceret in odium Regis Rudolphi. Cujus introitum ubi Cives perceperunt, & ejus metu non auderent armati procedere in publicum, ſecretè parietes domorum ſuffoderunt ad invicem cohærentium, & per foramina quæ fecerant, de multis domibus in unum plures eorum occultè convenerunt armati. Cúmque numero ſe crederent hoſtibus majores, in publicum turmatim exeunt, reliquos Cives convocant, ſimulque irruentes in Adverſarios, ipſum Comitem Wilhelmum cum tribus filijs ejus, & tota militia interficiunt uſque ad unum.

*Comes Juliacenſis Aquaſgrani occupat.*

His peractis Sigefridus Colonienſium Archiepiſcopus (qui dudum graves cum Wilhelmo Comite inimicitias & diſſenſiones habuerat) confœderatus Aqnenſibus, magnum contraxit exercitum, ingreſſúſque Comitatum Juliacenſem, omnia rapinis & ignibus devaſtavit, caſtella, munitiones, villas, & oppida cepit, quotquot potuit, & ſuæ poteſtati ſubjugavit, nec quidquam in toto illo Comitatu dimiſit intactum, quod armis non tentaret.

Contra quem Brabantiæ Dux collecto ſuorum exercitu proceſſit ad bellum, quanquam nihil memoriâ dignum commiſerit; conſiderans enim virium ſuarum non parem eſſe cum adverſarijs menſuram, & quòd ante multitudinem tanti exercitûs, quem Archiepiſcopus produxerat, ſine periculo ſuorum ſtare nullatenus poſſet, mutatâ ſententiâ ſimul atque conſilio retroceſſit: prudenter agens, quippe qui maluit populum ſuum eſſe ſalvum, quàm perire.

*Dux Brabantiæ contra Archiepiſc. Colon. duxit exercitum.*

Concordia per Legatos Martini Papæ confirmata fuit.

Duravit iſta Concertatio in quartum annum, quouſque tandem Romanus Pontifex, Martinus IV. qui Nicolao Papæ tertio immediatè ſucceſſerat, vices ſuas interpoſuit rogatus, & miſſis nuntijs diſſidentes ad pacem & concordiam revocavit, Anno Dominicæ Nativitatis, MCCLXXXI. ſub ea ſcilicet conditione, quòd Archiepiſcopus Comitatum hæredibus Wilhelmi Comitis occiſi totum dimitteret, cum omnibus & ſingulis ad eum Jure pertinentibus.

Pars Oblationum III. in Aquiſgrani Comitibus datur Juliaci.

Inter Cives verò Aquenſes & eorum amicos, quos occiderant, graviſſima diſſenſio fuit: quæ & ipſa per Apoſtolicæ Sedis Commiſſarios tali fuit moderamine ſopita. Jus præſentandi ſeu inſtituendi Præpoſitum Eccleſiæ Collegiatæ B. MARIÆ ſemper Virginis in Aquiſgrano, quod eatenus pertinuit ad ejuſdem Urbis Senatum, Comitibus de Juliaco dare in perpetuum compulſi ſunt. Tertiam quoque partem oblationum, ad eandem Eccleſiam cedentium, quæ juris fuit Senatûs, Comites Juliaci ſimiliter aſſecuti ſunt. Aliarum verò partium altera cedit Præpoſito, altera in uſum Eccleſiæ convertitur.

Udalricus de Argentina Ord. Prædicatorum multa ſcripſit.

Claruit his temporibus apud Germanos Udalricus de Argentina Ord. Fratrum Prædicatorum S. Dominici, Alberti Magni quondam auditor atque Diſcipulus, vir in divinis ſcripturis eruditus, & ejus Philoſophiæ, quam Peripateticam vocant, non ignarus; qui memoriam ſui varijs lucubrationibus reddidit immortalitati ſemper obnoxiam. Extant ejus ſuper ſententias libri IV. Opus quod prænotavit, Summam Theologiæ, volumen unum. De Anima, liber unus, & varij ſermones ad Clerum & populum. De cæteris, quæ ſcripſit, noſtras nihil incidit manus.

Thomas Brabantin' Ord. Præd. plura ſcripſit.

Thomas etiam Brabantinus ejuſdem Ordinis FF. Prædicatorum, magníque Alberti olim diſcipulus, vir doctus & eruditus, hæc ipſa tempora docendo & ſcribendo apud noſtros Germanos haud mediocriter illuſtravit. Scripſit inter multa de natura & Proprietatibus Apum, opus Myſticum, & miraculis ſuâ tempeſtate in Germania factis refertum, quod Bonum Univerſale prænotavit, libros duos. De Rerum natura librum unum. Vitam cujuſdam S. Chriſtinæ, lib. I. & alia plura, quæ ad me non venerunt. Ferunt eum Græci ſermonis habuiſſe notitiam, & plura feciſſe latina.

*MCCLXXVIII.*

Caſtellum Bickelnheim Eccleſiæ Moguntinæ venditur.

Anno Volandi Abbatis ſecundo, Indict. Roman. ſextâ, Henricus Comes à Spanheim Caſtellum ſuum Bickelnheim cum omnibus ad ipſum pertinentibus, Wernhero Archiepiſcopo Moguntino vendidit in perpetuum Jus Eccleſiæ memoratæ, pro mille & quadringentis Marcis denariorum Aquenſium. Quæ venditio Joanni Spanheimenſi Comiti, Henrici germano uſque adeò diſplicuit, quòd non diu poſteà (licet cum damno ſuo non modico) bellum Archiepiſcopo indixit.

Nicolaus Papa hoc anno eligitur, & ſedit annis III.

Eodem anno, quod ſuprà per occaſionem anticipanter præmiſimus, poſteaquam Joanne XXI. vitâ defuncto, Sedes Apoſtolica vacâſſet aliquot menſibus, tandem Cardinales neceſſitate compulſi pro Electione novi Pontificis in unum convenerunt; & poſt multas variáſque diſceptationes Joannem Cajetanum patriâ Romanum ex nobili Urſinorum familia natum, in Pontificem elegerunt: qui Nicolaus ejus nominis Tertius eſt nuncupatus, & præfuit annis tribus, menſibus IX. dieb. XX.

Fuit

Fuit autem Nicolaus iſte vir magnæ prudentiæ, ingenio ſubtilis, eloquio dulcis, facundus, & ad perſuadendum, quidquid voluiſſet, ſatis idoneus, conſilio cautus, & in omni actione conſtans, atque præcipuus, moribus integer, & in omni converſatione ſua ſingulari virtute ſyncerus; in conferendis Dignitatibus & beneficijs Eccleſiaſticis viros doctos & eruditos ſemper prætulit imperitis, quantumlibet nobiles eſſent, vel potentes. Brevi tempore ſui Pontificatûs plura magnificè geſſit, nihilque prætcrijt, quod animi magnitudinem cunctis facere potuit manifeſtam. De ſua familia Urſinorum Reges duos creare ſtatuerat, alterum in Etruria, alterum verò in Longobardia, ſed morte præventus neutrum creavit.

Anno prænotato divini honoris contempti miſerabile factum contigit, quod & litteris commendatum accepimus, & poſteritatis memoriæ in his Annalibus commendamus. Trajectum ſuperius eſt oppidum ad littus Moſæ fluminis conſtructum, quod Maſtrich vulgariter nuncupamus, in quo & Corpus S. Servatij primi Tungrorum Epiſcopi venerabile habetur. Ibi homines levioris animi, quàm deceat Chriſtianos, numero ferè ducenti hoc anno, die menſis Junij XVII. ſuper pontem Moſæ fluminis memorati choream ducebant, ineptis motibus & ſaltationibus animorum levitatem declarantes. Contigit intereà Sacerdotem Corpus Dominicum etiam ſanctis Angelis venerabile manibus deferentem ad infirmum neceſſariò tranſire per pontem. At vaniſſimi homines illi cernentes per medium ſui (ut ita dicam) tranſeuntem Presbyterum, & ſacroſanctum Corpus Domini manibus portantem, neque intermiſerunt Choræas: neque Salvatori noſtro ullam exhibuerunt reverentiam. Sed contemptum ſui non diu diſſimulavit altiſſimus. Mox enim ut Presbyter cum ſequentibus venerabile Sacramentum tranſierat, confractus in flumen pons decidit, & chorizantes ſimul cum intuentibus, omnes uſque ad unum impetus aquarum ſuffocavit.

*Chorizantes ſuper Pontem Moſæ non venerantur Corpus Domini.*

*Pons cecidit, & Chorizantes, ſubmerguntur.*

His quoque temporibus præſente Wormatienſi Eccleſiæ Friderico Pontifice, Dirolphus miles quidam Deo ſincerè devotus, cùm liberos non haberet, de conſenſu Agnetis devotæ Conjugis ſuæ, Chriſtum & ejus Caſtiſſimam genitricem cupiens omnium bonorum facere hæredes, novum in villa Hocheim extra muros Wormatienſes conſtruxit Cœnobium; in quo moniales poſuit Ord. Fratrum Prædicatorum. Opere tandem conſummato, Eccleſiam in memoriam & honorem Dominæ noſtræ ſemper immaculatæ Virginis Mariæ per dictum Præſulem fecit conſecrari: Monialibúſque introductis, & de omnibus vitæ neceſſarijs copioſè proviſis, unicam quam habebat filiam Domino Deo in eodem loco perpetuò in Virginitate ſervituram ſolemniter obtulit.

*Cœnobiũ in Hocheim propè Wormatiam à Dirolpho conſtruitur.*

Claruit his fermè temporibus Gerhardus Monachus ſancti Quintini de Inſulis, oppido Flandriæ oriundus: homo tam in divinis ſcripturis, quàm in ſeculari litteratura egregiè doctus, ingenio promptus & clarus eloquio, qui multa ſcripſit, non contemnendæ lectionis, quibus nominis ſui memoriam cum laude tranſmiſit ad poſteros. E quorum numero feruntur ſubjecta. Hiſtoriæ tranſlationis Spineæ Coronæ Domini, & partis ſanctæ Crucis de Conſtantinopoli ad Galliam, liber unus. De miraculis divinâ miſeratione factis ad ſepulchrum Divæ Eliſabeth in Marpurg Haſſorum lib. I. Officium de eadem ſancta Matrona & Cantus ad omnes

*Gerhardus Monachus S. Quintini vir clariſſimus.*

*Opuſcula Gerhardi, & Lucubrationes ejuſdem.*


omnes

omnes Horas compoſuit. Epiſtolarum ad diverſos librum ſimiliter unum edidit. Sermones quoque non paucos & conſcripſit & dixit ad populum. Sed & alia plura lucubrâſſe dicitur: quæ hactenus ad noſtræ lectionis notitiam non venerunt.

*MCCLXXIX.*

Diſſenſio fit inter Nicolaum Papam & Carolum Apuliæ.

Anno Volandi Abbatis III. Indict. Roman. ſeptimâ. Inter Nicolaum Papam III. & Carolum ex Comite Andegavenſi & Provinciæ Regem Apuliæ Siciliæque graves diſcordiæ fuerunt ſubortæ, quarum duæ potiores cauſæ ferebantur. Altera quòd Carolus ipſe poſt Conradi junioris interitum (de quo ſupradictum eſt) confirmatus in Regno paulatim Romanam cœpit devaſtare Eccleſiam, ejúſque Pontifices perſequi, & ſuo Dominio ſubjicere terras & Jura S. Petri. Altera verò diſplicentiarum cauſa fuit, quòd tempore Electionis Papæ Nicolai, Carolus ipſe Rex conclavi præſidens manifeſtè impudentérque Cardinales precibus & minis ſolicitaverat, ut ex Gallicanis, non ex Italicis Pontificem eligerent.

Quæ res Nicolao Pontifici uſque adeò diſplicuit, quòd ejus, quamdiu poſteà vixit, nunquam poterat oblviſci. Unde Vicariatum Etruriæ, quem illi Romani Pontifices (non ſine injuria præeminentiæ Imperialis) commiſerant, ab eo rurſus abſtulit: impulſum ſe aſſerens per Rudolphum Germaniæ Regem, cujus epiſtolam Carolo legendam exhibuit: in qua Rudolphus Rex inter alia ſic Papæ ſcripſerat: Quòd exercitui Chriſtianorum in Siria poſito auxilium ferre nec poſſet, nec deberet, quandiu Carolus occuparet Etruriam. Ferunt tamen hanc Rudolphi ſententiam Nicolai Pontificis induſtriâ precibúſque fuiſſe ſubornatam: ut juſtam videretur habere cauſam.

Papa Rudolphum Regem à voto peregrinationis abſolvit.

Nihilominus verum conſtat, Rudolphum ægrè ſatis tuliſſe, quòd Carolus adminiſtraret Etruriam in præjudicium Imperij, manifeſtámque injuriam, fuiſſéque animo placatum erga Pontificem, quòd illum Vicariatu dejeciſſet. Unde poſthæc quaſi delinitus mente, Pontifici & ſancto Petro Romandiolam & Exarchatum Ravennæ in perpetuam contulit poſſeſſionem, quæ prius ad Imperium pertinebant. Quo Pontifex beneficio lætus Rudolphum à voto Cruciatæ, quod Papæ Gregorio in Concilio Lugdunenſi dudum fecerat, abſolvit.

Inter Archiepiſcopum Moguntinum & Comitem in Spanheim diſſenſio.

Eodem anno, poſtquam diſſenſiones & lites, quæ verſabantur inter Wernherum Archiepiſcopum Moguntinum: & Joannem Comitem in Spanheim, nemo extinguere poſſet: contractis undique copijs ambæ ſe partes paraverunt ad bellum. Cauſam belli paulò ante dictam ex parte, reſtat ut prius totam explicemus. Mortuo ante biennium Simone Comite in Spanheim, duo filij ejus Johannes & Henricus in diviſione paterni Comitatûs aliquantulum diſcordare cœperunt: quorum natu major Joannes (cui & Pater moriturus Comitatum regendum commiſerat) homo ferox, inquietus & nimis promptulus ad arma (licèt uno pede claudicaret) cùm Henrico fratri condeſcendere in parvo deſpiceret, ex Germano ſibi adverſarium fecit. Henricus autem ſciens, quòd cum fratre viribus æquis certare non poſſet, ad Wernherum Archiepiſcopum Moguntinum confugiens, ejus patrocinium adverſus Germanum invocavit & obtinuit. Subjecit enim & ſe, & omnia ſua defenſioni dictæ Eccleſiæ Moguntinæ: acceptiſque in beneficium ſingulis annis pro ſtipendio militari ab Archi-

Henricus Comes ſe ſubmiſit Archiepiſcopo.

epiſcopo

epiſcopo viginti Marcis denariorum Aquenſium miniſterialis illius factus eſt. Caſtellum inſuper Bichelenheim, quod parùm diſtat à Spanheim, cum omnibus ad ipſum pertinentibus (ut anno diximus tranſacto) ſæpedictæ Eccleſiæ Moguntinæ vendidit, & à Comitatu penitus abalienavit.

Quod factum Comiti Joanni Germano ejus nimium diſplicuit, & quemadmodum hanc venditionem impedire poſſet, varia mente cogitavit. Inprimis ergo precibus animum Pontificis emollire ſtuduit, & ut receptâ pecuniâ emptionis, quam offerebat, ſibi Caſtellum fratris, ut legitimo hæredi reſtitueret, inſtantiùs rogat. Verùm ubi preces contemni ſenſiſſet, minas addidit: ſed cùm nihil proficeret his omnibus, tandem ſe hoſtem Archiepiſcopi deſignavit, factâque incurſione crebriùs terras Eccleſiæ rapinâ, ferro, & igne vaſtare cœpit. Joannes Comes de Spanheim, hoſtem ſe ſcribit Archiepiſc.

Anno igitur præſcripto Wernherus Archiepiſcopus memoratus non ferens diutius incommoda plebis ſuæ, copias contraxit, & magnum exercitum contra Joannem comitem deſtinavit. At verò Comes jam anteà paratus exercitui Pontificis cum ſuis viriliter occurrit, ſecum habens Fridericum Comitem Rheni de lapide, Emichonem Comitem de Liningen, Hartmannum Comitem de Feihingen, Philippum Comitem de Kazenelenbogen, & plures alios. Joannes Comes de Spanheim bello ſuperatus, & fugit.

Conveniunt itaque hi duo Exercitus in pugnam, in campo latiſſimo haud procul à villa Sprenlingen, quæ uno à Cruciniaco milliario diſtat, & mox bellum committitur, in quo diu ancipiti Marte fuit pugnatum, & plures ab utraque parte ceciderunt, poſtremò tamen exercitus Epiſcopi victoriam obtinuit. Capti fuerunt in eo prælio Comes Rheni, Comes de Liningen, Comes de Feihingen, & Comes de Kazenelebogen prius nominati, Comes verò de Spanheim equi velocitate ſalvus evaſit multis ſuorum peremptis. Duravit iſta contentio non minus biennio, donec tandem Rudolpho Rege vices interponente ſuas concordia inter eos reformata eſt, ut infra dicemus.

His quoque temporibus magna contentio fuit inter Epiſcopum Wirzburgenſem Orientalis Franciæ Ducem, & Cives Regalis oppidi Rotenburg cis Thuberam ratione Judicij, quod Provinciale vocant, Germanicè Landtgricht. Nam Pipinus quondam Rex Francorum Anno Dominicæ Nativitatis DCCLII. Indict. Roman. quintâ per S. Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum in Regem unctus & conſecratus in urbe Sueſſionum coram tota Congregatione Principum Regni Francorum de omnium conſenſu Beato Burchardo Wirzburgenſium Primo Epiſcopo, ejuſque Eccleſiæ & ſucceſſoribus in perpetuum donavit urbem Wirzburg unacum Ducatu Franciæ Orientalis ſimul, & poteſtatem exercendi Judicium provinciale per totam Diœceſim ſuam ſine cujuſquam impedimento vel contradictione. Inter Epiſc. Wirzburgenſem & Rotenburgenſes contentio.

Verùm ſucceſſu temporis nonnulli Cives Regni Germanici hoc Judicium ſubterfugere tentantes, varijs medijs exemptionem clandeſtinam à Regibus Germanis impetrârunt in detrimentum & præjudicium Eccleſiæ memoratæ. Inter quos Rotenburgenſes proprium ſibi Judicium Provinciale à Rudolpho Rege impetrârunt. Quod tamen deponere coacti ſunt per Epiſcopum Berchtoldum de Sternberg, litteráſque Regales deſuper exponere. Judicium Provinciale Wirzburgenſi Epiſcopo Pipinus dedit.

 Anno

Rhinberg, Caſtellum prædonum deſtruitur.

Anno etiam prænotato Wernherus Archiepiſcopus Moguntinus ſæpedictus Caſtellum Rhinberg haud longè à Rheno propè Lorch, de quo latrones paſſim exeuntes prædas & ſpolia ſine miſeratione pauperum exercebant, in terram miſſis exercitibus ſuis obſidione vallavit, expugnatúmque tandem cepit, & ſubmiſſo igne funditus evertit.

Anno eodem prænotato tanta frumentorum copia in Sueviæ partibus crevit, ut modius ſiliginis unus pro duobus ſolidis Hallenſium emeretur: modius verò ſpeltæ pro viginti Hallenſibus: modius autem avenæ pro Hallenſibus ſedecim. Vini etiam maxima copia fuit, ita ut menſura pro uno ſolido venderetur.

Henricus Comes de Veldenz ſe Miniſtrū fatetur Eccleſiæ.

Eodem anno Henricus Comes de Veldentia Treverenſis Diœceſis ſe & ſuos hæredes cum Wernhero Archiepiſcopo Moguntino in perpetuum confœderavit per litteras manifeſtas atque patentes, in quibus ſe Moguntinæ Eccleſiæ dapiferum recognoſcit atque vaſallum: quare ſe meritò ejuſdem Eccleſiæ fidelem atque devotum perpetuò pollicebatur fore manſurum. Auxilium quoque tam ſuum, quàm ſuorum eidem promiſit Archiepiſcopo, contra quoſcunque injuriatores præſtaturum, & nullis propterea laboribus parcendum. Hoc ipſum Comiti ſimiliter promiſit memoratus Archiepiſcopus.

*MCCLXXX.*

Volandus Abbas XXVII. hujus Cœnobij reſignat Officium.

Hoc anno Dominicæ Nativitatis, qui fuit IV. Volandi Abbatis Hirſaugienſis inchoatus, Indictione Romanorum octavâ, conſiderans ipſe Volandus, quòd Monaſterio ſibi commiſſo propter malitiam temporum utiliter præſidere non poſſet, gravi mentis dolore concutitur, & non parum in ſecreto cordis anxiatur. Magna etenim fratres rerum preſſit inopia, & parva cenſuum annalium reſtabat ſubſtantia: alieni denique æris preſſura non mediocriter ejus animum affligebat, quia non habebat, unde vexationem hanc omnium peſſimam redimeret. Concilio igitur amicorum habito Abbatiam reſignare ſtatuit, propterea quòd ſe paupertatem non poſſe relevare Monaſterij certiſſimè recognovit. Unde ut pacem haberet à laboribus, quos tolerare non potuit, Abbatiam ad voluntatem Conventûs anno prænotato die menſis Januarij quartâ decimâ liberè reſignavit, & non diu ſupervixit.

## De Craffthone hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXVIII. qui præfuit annis tredecim, diebus xx. & geſtis in illo tempore.

Crafftho fit Abbas Hirſaugienſis XXVIII.

ANno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato milleſimo ducenteſimo octogeſimo, Indictione Romanorum octavâ menſis Januarij die quintâ decimâ, Monaſterij hujus Abbatiâ poſt Volandi reſignationem vacante, Prior & Fratres, qui Electioni debuerant intereſſe, convenerunt ad locum Capitularem, ac longum de ordinatione Paſtoris habuêre conſilium; tandem poſt multos & varios tractatus Craffto Monachus ejuſdem Congregationis, & major eo tempore Cellerarius à principali parte Conventûs in Abbatem eligitur,

tur, in quem cœterorum mox omnium vota ſimiliter diriguntur. Qui non diu poſteà ordinatus per Neometenſis Eccleſiæ Pontificem in Abbatem, ut moris eſt, præfuit annis XIII. & viginti diebus in multa ſollicitudine, ſed non ſine utilitate. Patriâ fuit Suevus, de honeſta parentela natus, qui ad ordinem venit ſub Erneſto Abbate, à quo Monachus factus inculpatè vixit ſecundùm illius conſuetudinem temporis.

Deinde creſcentibus cum ætate meritis vitæ Presbyter factus eſt mandato Volpoldi Abbatis, à quo non multo poſt ſubcellerarius conſtituitur, & paucis annis in illo officio peractis, etiam major Cellerarius Fratrum conſenſu ordinatur. Qui Marthæ officium ſtudioſè adimplere curavit, quamvis propter malitiam dierum parum profecerit. Enimverò ſicut præcedentibus pluries jam diximus, conditio hujus Monaſterij illo in tempore magnâ premebatur inopiâ, & defecerant non minùs Fratribus temporalis rei ſubſidia, quàm in eis fuerat extincta regularis diſciplinæ obſervantia. Cecidit, Cecidit nobilis Hirſaugia, & quæ olim cunctis bonis opulentiſſima viros in omni ſanctitate ac eruditione ſcripturarum produxit plurimos, jam nuda & inops omni decore ſuo perdito contemnitur ſpoliata.

Craffcho itáque in Abbatem ordinatus, ad reſtitutionem rerum ac ſtatûs ſubſtantiæ temporalis mentem ſatis ſtudioſè appoſuit, átque in conſervatione bonorum adhuc habitorum diligentiſſimus fuit. Multa etiam Monaſterio vel inconſultè alienata, vel injuſtè diſtracta per ſuam induſtriam reſtituit, & propterea etiam Sedis Apoſtolicæ ſuffragium imploravit. Veruntamen omnia ad plenum reducere non potuit, quoniam loci contritio nimis magna fuit. Collapſam verò regularis Diſciplinæ obſervantiam quomodo ad integritatem reduceret, qui vivere ſecundùm Regulæ puritatem non didicerat? Manſit ergo in ſua tepiditate ſemel Monachorum præſumpta deſormatio per annos plurimos, donec noviſſimè tandem, ut ſuo loco dicemus, Burſfeldina Reformatio per Wolframnum Abbatem anno Domini MCCCCLVII. introduceretur. *Craffcho Abbas Diſciplinam reformare non potuit.*

Eodem anno quo Dominus Craffcho huic monaſterio Abbas conſtituitur, Albertus cognomento magnus ex Ordine S. Dominici quondam Epiſcopus Ratisbonenſis in Bavaria anno ætatis ſuæ octogeſimo-ſeptimo Coloniæ mortuus eſt, & in medio Choro Eccleſiæ ſui Conventûs cum honore ſepultus, non ſine teſtimonio evidenti magnæ ſanctitatis. Fuit autem vir in omni ſcientia ſcripturarum tam divinarum, quàm ſæcularium omnium ſuo tempore doctiſſimus: & non minus vitæ merito, quàm eruditione venerabilis, ut rectè magni acceperit nomen. Scripſit autem penè infinita opuſcula, quibus nomen ſuum immortalitati commendavit. *Albertus M. apud Coloniam moritur.*

De quibus nos invenimus, quæ ſequuntur. Super ſententias Petri Lombardi Epiſcopi Pariſienſis ſcripſit libros IV. Summam Theologiæ libb. IV. de quatuor Coævis lib. I. De Homine lib. I. De Bono lib. I. De vita ſpirituali quóque lib. I ſuper officio Miſſæ lib. I. De Corpore Domini lib. I. Item de Corpore Chriſti ſermones duos & triginta lib. I. De muliere forti. lib. I. In opera & Epiſtolas Beatiſſimi Martyris Dionyſij Areopagitæ libb. V. De laudibus S. Mariæ ſemper Virginis lib. I. De multiplici timore lib. I. Defenſorium Mendicantium lib. I. De formatione hominis lib. I. De partu hominis lib. I. De Origine animæ lib. I. Super oratione Dominica lib. I. De modo *Opuſcula Beati Alberti M.*

Præ-

Prædicandi lib. I. De Reparatione lapſi lib. I. de adhærendo Deo lib. I. In Exodum lib. I. In Leviticum lib. I. In Numeros lib. I. In Deuteronomium lib. I. In Joſue lib. I. In hiſtoriam Judicum lib. I. In hiſtoriam Ruth lib. I. In hiſtoriam Regum libb. IV In Paralipomena libb. 2. In Eſdram & Nehemiam libb. 3. In hiſtoriam Tobiæ lib. I. In hiſtoriam Judith lib. I. In hiſtoriam Heſter lib. I. In proverbia Salomonis lib. I. In Eccleſiaſten lib. I. In Cantica canticorum lib. I. In librum qui prænotatur ſapientiæ lib. I. In Eccleſiaſticum lib. I. In hiſtoriam Machabæorum libb. 2. In hiſtoriam Job lib. I. In Eſaiam Prophetam lib. I. In Jeremiam Prophetam lib. I. In Ezechielem Prophetam lib. I. In Danielem Prophetam lib. I. In duodecim Prophetas minores libb. XII. In Evangelium Matthæi lib. I. In Evangelium Marci lib. I. In Evangelium Lucæ lib. I. In Evangelium Joannis lib. I. In omnes Epiſtolas Pauli libb. XIV. In Apocalypſin Joannis lib. I. In Actus Apoſtolorum lib. I. In Epiſtolas Canonicas libb. VII. Sermones de tempore & ſanctis per anni circulum libb. 2. De natura animalium libb. XX. Paradyſum animæ lib. I. Orationes ſuper Evangelicas lectiones. Orationes ſuper ſententias. De differentia ſpiritûs & animæ lib. I. De Divinatione & Prophetia lib. I. Diverſarum quæſtionum lib. I. De natura loci lib. I. De Cauſis Elementorum lib. I. De motibus animalium lib. I. De Juventute & ſenectute lib. I. De vita & morte lib. I. De plantis & vegetabilibus lib. I. Summam Philoſophiæ lib. I. Contra poſitionem Averrois de unitate intellectûs libb. III. De Intellectu & Intelligibili lib. I. Quæſtiones contra Averroiſtas lib. I. De Formæ unitate lib. I. De Morali Philoſophia libb. XVI. De Monaſtica Philoſophia libb. V. De Oeconomica libb. IV. De Politica libb. VIII. De Arithmetica lib. I. De Geometria lib. I. De Muſica lib. I. De Aſtronomia & Aſtris libb. II. De ſphæra lib. I. Speculum Aſtronomiæ lib. I. De antiquis Aſtronomiæ auctoribus lib. I. De Mineralibus lib. I. De natura Deorum lib. I. De ſecretis naturæ lib. IV. De duodecim Alphabetis lib. I. De Magiſtrorum electione lib. I. De univerſalibus lib. I. De ſomnijs lib. I. De Prædicamentis lib. I. De ſex principijs lib. I. De definitionibus lib. I. De Grammatica lib. I. De Rhetorica lib. I. De Medica arte lib. I. De Lanificio lib. I. De Agricultura lib. unum. De Aratura lib. I. De Navigatione lib. I. De Metaphyſica libb. XIII. De ſpiratione & reſpiratione lib. unum. De voce lib. I. De perſpectiva lib. I. De Aſtrolabio & quadrante libb. II. In omnes libros Ariſtotelis commentarios edidit. Alia inſuper multa ſcripſiſſe dicitur, quæ ad noſtræ lectionis notitiam hactenus non venerunt.

*Opuſcula B. Alberti Magni.*

Quòd verò de Necromantia, & perniciosis artibus ab Eccleſia ſancta meritò prohibitis accuſatur à nonnullis imperfectiſſimis Nebulonibus, injuriam & contumeliam patitur: quippe qui homo doctiſſimus, moribus integerrimus, fide Catholicus, meritóque vitæ ſanctus, & ſemper in Chriſti amore devotiſſimus exiſtens, Necromantiam Magiámque ſuperſtitioſam, & omnes artes Diabolicas damnavit, contempſit, & ſumma cum ratione confutavit, ſicuti manifeſto in libello, quem prænotavit, *Aſtronomiæ ſpeculum*, oſtendit: ubi ſatis exactâ diligentiâ libros Magiæ naturalis à ſuperſtitioſis & prohibitis diſcernit: unde ſiqua miranda feciſſe invenitur, non maleficio, ſed occultis naturæ, vel rebus, vel modis procul dubio ſibi notis inculpatè perpetravit. Multa enim ſtupenda ignorantibus cauſas occultas naturaliter fieri poſſunt, quorum viſio intuentes parvi ſenſûs homines vertat in ſtuporem.

*Albertus non fuit Necromanticus nec Magus ſuperſtitioſus.*

Libri

Libri autem & volumina Magicarum & Necromanticarum ſuperſtitioſarúmque artium, quæ circumferuntur ſub nomine Alberti Magni, conficta & ementita ſunt omnia: & ob id ignibus committenda. Vir etenim ille ſanctus atque doctiſſimus talia non ſcripſit: nec illicitis & profanis unquam ſe ſtudijs occupavit. Libros illum Necromantiæ ac Magiæ legiſſe curſim quandóque ipſius inducti teſtimonio concedimus: ſed uſum eis fuiſſe, aut fidem adhibuiſſe penitus negamus. Legit illos, ut ſciret ex ratione ad confutandum: & nullatenus ad imitandum. Quemadmodum ſanctiſſimus Præſul Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum tres & triginta tomos ſcripturus ſive libellos, omnes illius errores legendo prius ſine culpa offenſionis diligenter percurrerat: ita ſanctus iſte Doctor Albertus cum libris Necromanticis & Magicis, quos falſos errores & damnatos noverat ab Eccleſia, faciebat. Non enim ut ſciret, vel operaretur, néque ut delectaretur eorum lectione, momentaneam eis diſcuſſionem examinis ſui adhibuit: ſed ut ſtultam perfidiam imperitorum hominum, qui talia ſectantur, poſſet redarguere ex fundamento, eorum confictiones ſine conſcientiæ ſuæ macula legendo percurrit. Nemo ſtultorum errores valentiùs poteſt redarguere quàm ille, qui cauſas & arcana errantium ex principijs cujuslibet artis aut facultatis proprijs novit in publicum rationabiliter declarare. Alioquin inſcitè facilius eſt reprehendere, quàm emendare. Sic Aſtrologiam imperiti contemnere poſſunt multi: ſcitè autem demonſtrare ſtultitiam pauci: illique ſoli, qui artis principia noverunt.

*Albertus non compoſuit quicquam in Necromantia.*

*Magorum libros legere ad arguendum bonum eſt.*

De libris autem Necromanticorum B. Doctori Alberto mendaciter adſcriptis, hoc dicimus, quod ſentimus. Quemadmodum naturæ præſumptuoſi & nimium avari præſtigiatores alchimiſtæ grandia promittentes, & nibil veritatis exhibentes, vel à ſemetipſis decepti multos & varios cricumferunt vanitatis ſuæ libellos, Platonis, Ariſtotelis aliorumque præſtantiſſimorum virorum nominibus prænotatos: vel circumventi ab alijs cùm non habeant unde vivant, ſub titulis falſis decipiunt curioſos: ita nebulones & tenebriones iſti necromantiæ profeſſores, ut ſuæ perverſitatis inſtituta curioſis perſuadeant, librorum quos confinxerunt falſos titulos mentiuntur. Sed de his alibi diximus.

*Necromanticus & Alchimiſta libros utérque circũfert mendaces.*

Anno etiam prænotato Nicolaus Papa tertius ad inſtantiam Domini Craffthonis Abbatis hujus Cœnobij Hirſaugienſis, omnia bona, jura, privilegia ejuſdem auctoritate Apoſtolicâ confirmavit, ſicut patet in bulla deſuper data in Avinione octavo Calend. Decemb.

Item anno præſcripto Rudolphus Rex Comitem de Zolra ſororium ſuum in locum demortui ſine hæredibus Burggravij Nürenbergenſis regali auctoritate Burggravium inſtituit: & omnia quæ ad eandem pertinebant dignitatem, illi conſenſu principum condonavit. Ab hoc etenim Comite de Zolra Burggravio facto omnes Burggravij Nürenbergenſes poſteà deſcenderunt uſque ad Fridericum, qui in Concilio Conſtantienſi, ut ſuo tempore dicemus, per Sigiſmundum Regem Romanorum in Marchionem Brandenburgenſem, & ſacri Imperij Archicamerarium ac Principem Electorem creatus fuit.

*Comes unus de Zolra Burggravius fit Nurenbergenſis.*

Eodem anno tertio Calendas Octobris mortuus eſt in vinculis Hartmannus Comes de Griningen, diutino carceris ſqualore in Aſperg preſſus.

*Hartmannus Comes de Wirtenberg in carcere moritur.*

ſus. Hic frater fuit Comitis de Wirtenberg, amborúmque progenies una, titulus quoque unus, ſed comitatus diviſus; unus etenim Curiam ſuam habuit in Stutgardia, alius in Griningen.

Papa Regnū tranſfert Siciliæ.

Anno quóque prænotato Nicolaus Papa tertius ad Concilium quorundam Carolum Gallum de Regnis Apuliæ ac Siciliæ omni modo tentavit expellere, & Regem Arragoniæ in locum ejus ſublimare. Unde ſecretò per litteras & nuntios neſciente Carolo Regem inveſtivit ad Regnum Siciliæ, quem animo deſtinaverat ſuo; quæ res & magni diſſidij cauſa fuit, & multorum poſteà malorum occaſio.

Rotenburg terræ motu collapſum reſtituitur.

Item anno prænotato oppidum Rotenburg ad littus Neckari fluminis Sueviæ ſitum, quod nuper terræ motu funditus corruerat, conſilio & impenſis Alberti Comitis de Hohenberg, jactis fundamentis atque repoſitis ad priſtinum ſtatum eſt reſtitutum. Hujus oppidi ſimilem ex terræ motu ruinam & reſtitutionem longè ſuprà recitavimus in primo volumine, anno Brunonis Abbatis ſeptimo, Dominicæ verò Nativitatis duodecimo ſupra centeſimum atque milleſimum. Quod quidem oppidum Franci olim temporibus Faramundi Regis conſtruxerunt, & Landeskron, vel ut Codices habent vetuſtiores, Landskorn nominaverunt, aut loci amænitate provocati, aut quardiæ opportunitate.

*MCCLXXXI.*

Nicolaus Papa tertius obijt & vacat ſedes menſ. v.

Anno Craffthonis Hirſaugienſis Abbatis ſecundo, Nicolaus Papa tertius, homo quamvis cibi & potûs continentiſſimus, apoplexiâ tactus apud Surinum interijt: cujus corpus Romam deportatum in Eccleſia S. Petri ſepultum fuit. Et iterum vacavit Sedes Apoſtolica quaſi menſibus quinque.

Eodem anno Rudolphus Rex Romanorum morabatur in Auſtria: & prudenti conſilio tam ipſum Ducatum, quàm Bohemiæ Regnum pro ſuo arbitrio diſponebat. Poſteà nuptijs ſolemni apparatu Pragæ celebratis, Wenceslao filio Regis Odocari in bello, ſicut diximus, occiſi, Gudam filiam ſuam priùs illi deſponſatam dedit uxorem, cum qua ei & Regnum Bohemiæ paternum aſſignavit, & facta eſt lætitia magna in populo.

Rudolphus Rex devaſtat & obtinet Burgundiam.

Rebus verò tandem in Auſtria & Bohemia pro voto diſpoſitis ad Nürenbergam revertitur: indéque progreſſus ad Franckenfurt conventum principibus indixit. Quibus ad terminum indictum convenientibus, multa pro communi bono ibidem tractata ſunt, & maximè contra prædones & latrones, qui multa in Regno mala committebant. Contra quorum inſolentiam Rex Rudolphus de conſenſu principum & auxilio, miſit exercitum, & multa eorum latibula brevi tempore funditus deſtruxit. Poſt hæc eodem anno expeditionem movit in Burgundiam contra Comitem illius provinciæ gubernatorem, qui jugum imperij conabatur excutere, & ſuo dominio Burgundiam ſubjugare. Unde jam prius ſe ad rebellandum præparaverat, & exercitum haud parvum Gallorum contra Imperium in promptu habebat. Qui audiens Regem contra ſe cum exercitu venientem, in introitu Burgundiæ ſtatuit ei occurrere, & pro libertate, quam præſumpſerat, viriliter pugnare. Sed congreſſione factâ Comes à Rege vincitur, & armorum violentiâ compulſus ad obedientiam revocatur. A Burgundia tandem reverſus in Alſatiam, cives quarundam munitionum in diſſidium conſpiràſſe reperit, contra quorum

rum temeritatem ſtatim copias movit. Erant autem conſpirationis capita, Hagenaue, Colmaria, Turegum, atque Berona, quam vulgari nomine Bernam appellamus. Admotis igitur ad memorata regni oppida Rex Ruodolphus copijs, in brevi ab eo capta ſunt, & mox cives compulſi ad obedientiam, unde exciderant, redierunt. Rex autem miſericorditer egit cum innocentibus, principes verò conſpirationis aut laqueo fecit ſuſpendi, aut gladio percuti. Anno prænotato poſteaquam Sedes Apoſtolica propter diſſenſionem Patrum vacâſſet menſibus quinque, convenerunt tandem pro electione novi Pontificis, & diu concertantes non poterant in unam concordare ſententiam. Nam una Cardinalium pars Pontificem volebat habere nationis Italicæ, alia verò urgente Carolo Rege Apuliæ Papam Gallicum præferebat; verùm poſt multas diſſenſiones tandem compulſi præſentiâ & comminationibus Caroli Regis, Simonem patriâ Turonenſem Gallum natione, presbyterum S. Cæciliæ Cardinalem virum optimum in Pontificem elegerunt, qui Martinum ſe quartum voluit appellari, & præfuit annis IV. menſe uno, qui Carolo Regi fuit in omnibus conſentiens. Eodem anno cives Imperialis oppidi Eslingen in Suevia, caſtellum Kaltental nuncupatum obſidione vallârunt, contra quos in bellum Eberhardus Comes de Wirtenberg exiens, obſidionem ſolvit. Hoc anno factum nonnulli commemorant, quod nos anno Volandi Abbatis primo diximus, Hartmannum filium Rudolphi Regis cum quibuſdam alijs in Rheno viceſimâ die menſis Decembris, hoc eſt in vigilia ſancti Thomæ Apoſtoli fuiſſe ſubmerſum, & in Baſilea ſepultum. Rudolphus Rex auditâ morte Nicolai Papæ, Vicarium miſit in Etruriam, qui parvo Germanorum equitatu ſtipatus Florentinos & Lucenſes, Imperio tunc rebelles, graviſſimis incurſionibus ſpretis Pontificis interdictis afflixit. Demum factâ cum Florentinis compoſitione Vicarius ad Regem in Germaniam reverſus eſt. Anno præſcripto in oppido Eslingen memorato, ſeptima decimâ die menſis Martij, hoc eſt, in ſolemnitate ſanctæ Gertrudis virginis, mulier quædam partum edidit monſtruoſum. Erat nâmque fœtus ab umbilico uſque ad pectus continuatus, quatuor habens brachia ſe invicem complectentia, duo ſimiliter capita ſe invicem reſpicientia, & membra verecundiora duplicata, ſed tamen diu non vixit.

Hagenaw, Colmaria, Turegum & Berone oppida.

Martinus fit Papa IV.

Rex Vicarium mittit in Etruriã.

Infans Monſtruoſus naſcitur.

*MCCLXXXII.*

Anno Craſſthonis Abbatis tertio, indictione Romanorum decimâ Rudolphus Rex Curiam apud Auguſtam Sueviæ civitatem celebravit ſolemnem, in qua filium ſuum Albertum Comitem de Habſpurg, in Ducem Auſtriæ, de conſenſu Principum ſublimavit, conferens ei auctoritate regali totam Auſtriam, Stiriam, Carinthiam, Carniolam & portum Naonis in perpetuam poſſeſſionem. Ab hoc Alberto ex Comite de Habſpurg Duce facto deſcenderunt omnes Duces Auſtriæ uſque ad Maximilianum Cæſarem, qui Romanum hodie in quartum & viceſimum annum regit imperium.

Albertus filius Regis ex Comite fit Dux Auſtriæ.

Eodem anno Rudolphus Rex duo latronum caſtella, haud procul à Rheno ſita, Richenſtein videlicet, & Schönek, ex quibus rapinas & prædas exercere in pauperes ac viatores impietatis & nequitiæ miniſtri conſueverant, cepit, & funditus deſtruxit. Ipſos verò latrones quos reperit,

Caſtella prædonum ſubvertuntur juſſu Regis.

reperit, ſicut meruerant, omnes laqueo ſuſpendi mandavit, ſive nobiles eſſent ſive ignobiles. Comes autem quidam de Waldek Regi perſuadere conabatur, ut ſervos & ruſticos laqueo ſuſpenderet, nobiles verò pecuniâ taxaret, indecorum exiſtimans homines militaris Ordinis laqueo interire. Cúmque adjunctis ſibi pluribus Regem inſtantiſſimè rogaret, quatenus nobilibus parceret, ille cum furore imò Zelo juſtitiæ plenus tale ſupplicantibus dedit reſponſum: *Sinite latrones in ſupplicium trahi ultimum, quod meruerunt; non enim ſunt nobiles, ſed fures ſceleratiſſimi atque raptores, qui pauperes opprimunt per violentiam, pacem violenter rumpunt, regnique jura confundunt. Vera nobilitas fidem ſervat, virtutes colit, juſtitiam diligit, neminem offendit, nulli penitus injuriam facit. Qui nobilis eſt, uſque ad mortem defendit juſtitiam, furtum non committit, nec perpetrat rapinam. Ceſſate nunc igitur vos, ſi nobiles eſtis, fundere preces pro furibus, qui etiamſi Comites viderentur aut Duces, mortis non evaderent pœnam, me Judice, quâ digni ſunt. Non eſt viri nobilis officium, pauperes violenter opprimere, ſed ab omni potius injuria defenſare.*

Neq; nobiles ſunt raptores, neq; raptores ſunt Nobiles.

Anno item prænotato feriâ ſecundâ poſt feſtum Dominicæ Reſurrectionis, facta eſt in civitate Moguntina Judæorum graviſſima perſecutio. Cives námque Moguntini Judæis neſcio quod genus ſceleris (juſtè an injuſtè Deus novit) imponentes, ſeditione commotâ in illos irruunt, omnes comprehendunt, tormentis exponunt, plures occidunt, reliquos cunctis bonis ſpoliatos, de civitate cum ignominia expellunt. Hinc generalis perſecutio Judæorum, quaſi per totam Germaniam ſecuta eſt, & maxima tribulatio calamitoſum genus illud hominum oppreſſit.

Judæorum perſecutio Moguntiæ.

Anno etiam præſcripto gens Tartarorum feriſſima, conjunctis ſibi Armenis, Perſidem in manu valida ingreditur, & commiſſo contra Babilonios atrociſſimo prælio, centum eorum millia ſuperavit, quorum occidit plures, alios in fugam convertit. Ex eo tempore gens illa nimium invaluit, & ſupra omnes mundi nationes multiplicata fuit, ac multa deinceps cum diverſis nationibus cruentiſſima prælia geſſit & vicit.

Item anno prænotato Joannes Comes de Spanheim, qui ſuperiore anno ſicut diximus contra Wernherum Archiepiſcopum Moguntinum apud Genzingen dimicaverat, (concordiâ inter eos factâ per Rudolphum Regem) perpetuum cum eo fœdus iniit, eique aſſiſtentiam contra quoſcunque adverſarios perpetuò fideliter promiſit, exceptis Godfrido Comite de Seyna, Henrico Comite de Starkenberg, Eberhardo Comite de Kazenelenbogen, qui erat frater uxoris ſuæ, Emichone & Friderico Comitibus de Lyningen, Comite quoque de Zvveybrucken, & Landgravio Haſſiæ, cum quibus amicitiæ fœdus contraxerat.

Comes Spanheimenſis confœderatur Archiepiſc.

*MCCLXXXIII.*

Anno Craffthonis Abbatis IV. Indictione Romanorum undecimâ, nonâdecimâ die menſis Maij, quæ fuit Beatæ Potentianæ virginis feſtivitate ſolemnis, Comites de Hennenberg vaſalli Pontificis & Eccleſiæ Herbipolenſis, & Comes de Caſtello ſimiliter & ipſe vaſallus Epiſcopi Bertholdi. cum magno exercitu tam ſuorum, quàm precio conductorum, venerunt contra memoratum Pontificem Bertholdum veteris odij & infidelitatis veneno incitati, terras Eccleſiæ miſerabiliter devaſtantes. Inter alia Monaſterium ſanctæ Felicitatis in Svvarzach noſtri Ordinis hoſtiliter

Comites de Heñenberg Dominum ſuum perſequuntur.

hoſtiliter ingreſſi ſpoliârunt, rapientes & deportantes, quidquid poterant invenire. In odium denique præfati Præſulis, etiam Deum contemnentes & ſanctos, Eccleſiam incendere tentabant, quam & in favillam redegiſſent, niſi militis cujuſdam Udalrici de Havvno ſagacitas potenter obſtitiſſet. Oppidum verò Svvarzach incendio ſubverterunt. Swarzach oppidum comburitur.

Anno prænotato Martinus Papa quartus totis viribus uſus pro Carolo Rege Apuliæ Petrum Arragonenſium Regem, quem prædeceſſor Papa Nicolaus tertius, ut anteà diximus, per litteras & Nuntios ad Regna Siciliæ & Apuliæ contra Carolum inveſtiri fecerat ac vocari, excommunicavit, & graviſſimis innodavit Cenſuris & execrationibus. Petrus enim Rex non ſolum conſilio Nicolai Papæ inductus, ſed etiam præcepto compulſus, poſteaquam ad ipſa regna fuerat inveſtitus, magnis cum expenſis, & ſub multis periculis per mare mediterraneum navigavit in Siciliam, & non ſine maximis laboribus plurimam inſulæ partem obtinuit.

Eodem anno Rudolphus Rex Conventum Principum apud Moguntiam circa feſtum S. Michaelis habuit, ubi poſt multa conſilia pacis habita, etiam Judæorum cauſam diligentiſſimè, quare fuiſſent combuſti, fecit examinari. Contra quos multa dicebantur abominanda ſcelera, quòd videlicet veneno fontes infeciſſent aquarum, quòd pueros occidiſſent emptos aut furtivè ſublatos ex ædibus Chriſtianorum, & quòd Sacramentis Dominicis nefandas intuliſſent contumelias. Conventus fit Principum apud Moguntiã.

Rex autem Chriſtianiſſimus examinatâ necis Judæorum causâ laudavit ſententiam, & ſub pœna capitis ac læſæ Majeſtatis reatu mandavit omnibus & ſingulis, ut omnia quæcunque de bonis Judæorum direpta fuiſſent, ad manus Procuratoris fiſci Regalis ſine mora comportarentur. Quo facto cuncta juſſit dari pauperibus, & nec ſibi quidquam retinuit, nec aliquid Eccleſijs donavit. Super quæ interrogatus, cur non partem aliquam dediſſet Eccleſiæ, reſpondit: *Neſcitis, quòd Bona Judæorum de uſura conquiſita ſunt, & propterea injuſta: Dei autem Eccleſia ſancta eſt, & non niſi de juſtè acquiſitis honoranda. Scriptum eſt enim: Domum tuam Domine decet ſanctitudo.* Bona Judæorum dantur pauperib⁹.

*MCCLXXXIV.*

Anno Craffthonis quinto mortuus eſt Fridericus Epiſcopus Wormatienſis vir per omnia venerabilis, cujus corpus in majori fuit Eccleſia ſepultum. Huic in Pontificatu ejuſdem Eccleſiæ ſucceſſit Simon Canonicus majoris Eccleſiæ dictus de Schôneks, vir bonus, & ad Pontificatum ſatis idoneus, ac miræ probitatis & honeſtatis, qui præfuit annis octo, menſibus tribus, diebus XIV.

Eodem anno ſecundâ die menſis Aprilis, obijt Wernherus de Falkenſtein Archiepiſcopus Moguntinus, anno Pontificatûs ſui quarto atque viceſimo, & in majori Eccleſia ſepultus eſt, vir per omnia ſtrenuus & magnificus, qui tempore ſuo, redditus, proventus & Dominium Eccleſiæ Moguntinæ haud parum auxit, omnes in circuitu adverſarios ſuos potenter compeſcuit, & plura Latronum raptorúmque latibula capiens funditus evertit. Poſt cujus obitum duo in diſſenſione fuerunt electi, Petrus videlicet Canonicus Baſileenſis & majoris Eccleſiæ Moguntinæ Præpoſitus, Doctor Medicinæ, qui fuerat Phyſicus Rudolphi Regis Romanorum: & Gerardus de Epſtein Moguntinæ Sedis Canonicus & Eccleſiæ Trevirenſis ſimili- Wernherus Archiepiſc. Moguntinus obijt. Duo in diſſenſione Canonicorum fuerunt electi.

ſimiliter Canonicus & Archidiaconus, qui non illâ vice, ſed poſt fratrem Henricum Archiepiſcopus factus eſt.

His autem duobus in diſſenſione per Canonicos Eccleſiæ Moguntinæ, ut præmittitur, electis, & apud Sedem Apoſtolicam pro Archipræſulatu contendentibus, primò ſub Martino Papa quarto, & poſteà ſub Honorio Papa ſimiliter quarto duravit ipſa calamitas ferme ad biennium: ex qua Moguntina Eccleſia non parvum accepit detrimentum. Tandem Papa Honorius electione caſſatâ utriuſque, Henricum Epiſcopum Baſilienſem fratrem Ordinis minorum in Archiepiſcopum Moguntinum conſtituit: & ſic amborum contentio ceſſavit. Petrum autem memoratum Medicum in locum Henrici Baſilienſem Epiſcopum ordinavit.

Bertholdus Epiſc. Herbipol. obijt. Manegold' fit Epiſc.

Anno prænotato mortuus eſt Bertholdus de Sternenberg Herbipolenſis Epiſcopus Dux Francorum anno principatûs ſui octavo decimo, in majori Baſilica ſancti Martyris Kiliani ſepultus. Vir certè optimus & ſempiternâ memoriâ dignus, qui Deum purè coluit: Clerum & Clauſtrales Deo manicipatos dilexit, & multa bona fecit.

Poſt quem Manegoldus de Novo Caſtro majoris Eccleſiæ Præpoſitus Epiſcopus electus eſt: & præfuit annis ferme duodecim, vir & ipſe magnificus, bonorum & libertatum Eccleſiæ ſuæ defenſor acerimus: contra quem cives Herbipolenſes veteri more ſuo conſpirabant in detrimentum proprium: quos ipſe prudentiâ ſimul & viribus ſuperans, ad obedientiæ ſubjectionem revocavit.

Carolus Rex Apuliæ moritur.

Anno etiam prænotato Carolus Rex Apuliæ & Siciliæ mortuus eſt anno regni ſui decimo octavo. Hic fuit Carolus Provinciæ & Andegaviæ Comes, Frater Ludovici Regis Gallorum, qui Regnum paternum Conradino Suevorum Duci contra fas & æquitatem, ut per multas conquerebatur epiſtolas, præripuit, ipſúmque Ducem pro hæreditate legitima pugnantem bello cepit, & crudeli morte interemit, quemadmodum in prima hujus voluminis parte ſupra jam diximus. Carolo autem in Regno Carolus ejus filius ſucceſſit, & regnavit annis xxv.

*MCCLXXXV.*

Clerus Herbipolenſis ſpoliatur.

Anno Craffthonis Hirſaugiani Abbatis ſexto Indictione Romanorum tertiâ decimâ, octavâ die menſis Januarij, cives Herbipolenſes juramentorum & promiſſionum ſuarum Iringo quondam Epiſcopo ſimul & Bertholdo ſucceſſori ejus factarum immemores, Domos Canonicorum irrumpunt, omnibúſque bonis ſuo more iterum ſpoliantes de urbe cum omni Clero violenter expellunt: quod factum ſatis poſteà expiârunt.

Eodem anno Eccleſia Beatæ Mariæ ſemper Virginis in Moguntia, quam ad Gradus vulgò nuncupant, cum una turri majoris Eccleſiæ ſibi proximore, atque novis Apothecis igne caſuali ſuccenſa miſerabiliter cremata eſt, non ſine damno vicinorum. Quæ poſteà cum majore apparatu reædificata, ſicuti hodie cernitur, nullum veteris ſtructuræ viſentibus præbet veſtigium.

Ludovicus Comes Palatinus moritur.

Anno prænotato Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, filius Ottonis, qui primus ex Bavaris Palatinatum obtinuit cum electione imperij, & frater Ducis Henrici, moritur: & in Monaſterio Fürſtenfeldt, quod ipſe pro expiatione ſceleris necatæ primæ uxoris in Bavaria conſtruxerat, à filijs ſepelitur.

Reliquit

Reliquit autem filios duos, quorum natu major Rudolphus patri ſucceſſit in Palatinatu, & genuit filios poſteà tres, Rudolphum, Rupertum, & Adolpbum, per quem linea generis continuabitur. Secundus autem fuit Ludovicus, poſteà Imperator Romanorum, qui Ducatum Bavariæ mortuo Patruo ſicuti dicemus totum obtinuit.

Qui Ludovicus uxorem habuit Margaretbam Pbilippi Regis Gallorum ex filia Neptem, cujus pater Comes fuit Hollandiæ, de qua Margaretha genuit filios ſex, quorum primogenitus fuit Ludovicus Marchio in Brandenburg, ſecundo genitus Stephanus Bavariæ Dux, qui morabatur in Landshuta, tertius fuit Albertus Dux Bavariæ, qui morabatur in Straubingen, quartus fuit Wilhelmus Comes Hollandiæ, Selandiæ, & Hannoniæ, Friſiæque Dominus, quintus Otto Dux Bavariæ, ſextus item Ludovicus Dux. De quibus ſuo loco dicemus.

Quorum mater filia Comitis Hollandiæ Wilhelmi & Neptis Gallorum Regis Philippi, mortuo patre ſine filijs, totum ejus Principatum obtinuit, quem Wilhelmo quartogenito filio, unà cum conſenſu Mariti, qui tunc Imperator jam fuit, donavit.

Anno etiam prænotato Martinus Papa IV. curis & ſollicitudinibus multis graviter occupatus pro communi bono plurimorum Peruſium proficiſcitur; ubi lentâ febri correptus non ſine opinione ſanctitatis tandem feliciter ad Dominum emigravit, Peruſij in Eccleſia principali ſepultus, ad cujus tumbam plura divinitus facta miracula, & ſanitates ægrotantium datæ feruntur.

*Martinus Papa IV. obijt.*

Huic in Summo Pontificatu ſucceſſit Jacobus Diaconus Cardinalis patriâ Romanus, gente Sabellicâ ortus, qui ſe Honorium ejus nominis IV. appellari præcepit, & præfuit annis duobus, menſe uno. Pontifex certè tam vitæ merito, quàm ſapientiâ, conſilio & eruditione ſcripturarum omnium præſtantiſſimus. Chriſtianæ quoque Religionis cultor, amator, & pro viribus omni tempore defenſor ſtudioſus. Corpore quidem debilis, & impotentiæ fuit tantæ, ut quibuſdam inſtrumentis ad hoc arte fabricatis uti cogeretur, quoties ad Altare Sacroſanctum Dominici Corporis & ſanguinis voluiſſet offerre myſterium. Conſilio tamen & prudentiâ plurimum valuit, & ſuo mandato brevi tempore multa glorioſè & magnificè peregit.

*Honorius fit Papa IV.*

Hic memorabilis Præſul Ordinem Fratrum B. MARIÆ ſemper Virginis de monte Carmeli in Lateranenſi Concilio, ut quibuſdam videbatur, non ſatis approbatum, & ob id à multis ſuo tempore graviter impugnatum, rurſus de conſilio & aſſenſu omnium Cardinalium, & totius Eccleſiæ Rom. ſufficientiſſimè approbavit, confirmavit, & perpetuâ firmitate ſtabilivit, multiſque Privilegijs & libertatibus contra omnes Blatteratores communivit.

*Ordo Carmelitarum ſublimatur.*

Fuerunt memorati Ordinis iniqui & malitioſi detractores, qui dicerent illum nequaquam titulo B. Virginis Mariæ Deique Parentis inſignitum, ſed ex nomine cujuſdam Mariæ hæreticæ inhabitantis montem Carmeli per Angelum converſæ fore nuncupatum; qui & alia plura contra S. Ordinem & ejus Profeſſores mendacia confingebant, nullâ ratione, ſed ſolâ malitia concitati, quorum temeritatem confuſio ſubſecuta eſt.

*Carmelitæ, Fratres S. Genitricis Dei nuncupantur.*

Unde prædictus Papa Honorius divino procul dubio ſpiritu juſtiſſimè

inflammatus, non ſolùm Ordinem ipſum copioſis Indulgentijs & Privilegijs ſufficientiſſimè confirmavit, ſed etiam ejuſdem Profeſſores omnes deinceps Fratres B. Mariæ ſemper Virginis intactæ Genitricis Dei fore nominandos declaravit. Quam ejus laudabilem & ſanctam declarationem omnes deinceps Rom. Pontifices concedunt, laudant, & approbant uſque in præſentem diem, Carmelitas in ſuis litteris Fratres Dei Parentis ſemper intactæ Virginis Mariæ nominantes. E quibus Urbanus Papa VI. anno Pontificatûs ſui ſecundo, hoc eſt, Dominicæ Nativitatis MCCCLXXX. Indictione Romanorum tertiâ, omnibus Chriſti fidelibus, qui Ordinem ipſum aut Fratres ejuſdem, Ordinem ſeu Fratres Beatiſſimæ Mariæ Dei Genitricis de Monte Carmeli vocaverint, nominaverint, ſeu appellaverint, Indulgentiam trium annorum, & tot quadragenarum gratioſè conceſſit, perpetuis temporibus duraturam.

Ad titulum Fratrum Carmelitarum Indulgentiæ.

Bertholdus etiam Herbipolenſis Eccleſiæ quondam Reverendiſſimus Præſul, de quo paulò ante fecimus mentionem, ſicut in litteris Originalibus perſpeximus contineri, omnibus Chriſti fidelibus contritis & confeſſis, eorundem Fratrum Carmelitarum fautoribus, ac ipſos ſuo titulo prædicto devotè nominantibus in ſua Diœceſi decem Indulgentiarum dies miſericorditer conceſſit. Quod & alios complures Epiſcopos feciſſe non ignoramus.

*MCCLXXXVI.*

Henricus fit Archiepiſcopus Moguntinus.

Anno Craffthonis Abbatis ſeptimo, Honorius Papa IV. Electionem Canonicorum Moguntinenſis Eccleſiæ, quam per diſſenſionem anno priore fecerant in Petrum & Gerardum, ſicut ibidem locuti fuimus, omnino caſſavit, & ambos jure Pontificatûs, ſi quod habuiſſent, privatos eſſe voluit. Quibus per ſententiam abrogatis Fratrem Henricum Ord. minorum Epiſcopum Baſilienſem ad Eccleſiam Moguntinam tranſtulit, & in Archiepiſcopum ſublimavit. Reliqua verò quæ ſupra diximus, repetere ſuperfluum judicavimus.

Honorius Legatum miſit in Germaniā.

Eodem anno memoratus Papa Honorius IV. Epiſcopum quendam Tuſculanum S. R. E. Legatum ſuum de latere miſit in Germaniam ad Regem Rudolphum & Principes Imperij, pro quibuſdam negotijs & Eccleſiarum utilitate communi. Qui veniens in Franciam Orientalem Synodum generalem in civitate Wirzburg inſtituit: ad quam non ſolùm Pontifices & Abbates vocavit, ſed etiam qnoſdam Principes ſeculares. Aderat etiam Rex ipſe Rudolphus cum alijs multis comitibus átque nobilibus Regni, & varia pro communi utilitate tractabantur. Hoc tamen concilium anno ſequenti primò fuit celebratum, quemadmodnm ibi dicemus, ubi & cauſam exponemus.

Rex Vicarium miſit in Italiam.

Anno prænotato Rudolphus Rex ad inſtantiam Romani Pontificis Vicarium ſuum nomine tam ſuo quàm imperij miſit in Italiam, ut in omnibus locis juriſdictionem & juſtitiam faceret imperialem. Qui veniens in Tuſciam, ab his qui Guelpharum partium erant, civibus Florentinis, Lucenſibus & nonnullis alijs, fidelitatis & obedientiæ juramentum Romano imperio debitum exigebat. Quod illi cùm nullo pacto facere conſentirent, Vicarius in furorem ſuccenſus Florentinos in ſexaginta millibus argenti Marcis, Lucenſes verò in duodecim florenorum millibus pro inobedientiæ demerito condemnavit: pecuniâ acceptâ in Germaniam reverſus eſt.

Fuerunt

Fuerunt qui ſcriberent, Rudolphum Regem auri cupidum Cancellarium ſuum pro Vicario miſiſſe in Italiam, qui acceptâ pecuniâ populis libertatem venderet. Ea de cauſa Florentinos expoſuiſſe tot argenti marcas, Lucenſes quoque & alios contuliſſe pecuniam, ut libertate coëmptâ, imperij non ſubderentur deinceps juſſionibus. Qui hoc factum contendunt, in argumentum aſſertæ veritatis conſequentia producunt: quòd Florentini mox poſt impetratam pro pecunia libertatem, magiſtratum inſtituerint, quem Priores artium vocaverint, addito & alio, quem velut Majeſtatis & libertatis præconem vexilliferum Juſtitiæ nuncupabant. In quem modum & alias pleraſque urbes libertatem ſibi comparâſſe referebant.

Anno prænotato, Comite Wirtenbergenſi Regijs mandatis jam diutius reluctante, nec hoc ſolùm, ſed etiam alios Imperij defenſante Rebelles, Rudolphus Rex magno ſuorum contracto exercitu Comitatum Wirtenbergenſem in manu valida ingreditur: & omnia quæ potuit hoſtili vaſtatione demolitur. Comes etenim Eberhardus cùm ſe tantæ multitudini cerneret non poſſe reſiſtere, ſe & quidquid ſervare voluiſſet illæſum, non in villis, ſed in oppidis & caſtris collocavit. *Comes de Wirtenberg Eberhardus Regi contrarius.*

Unde Rex hoc ipſo anno poſt devaſtationem terræ comitatûs binâ vice Stutgardiam oppidum memorati Comitis obſidione vallavit, fortiter muros arietibus impulit, & conſtantiſſimè impugnavit, majore ſuo ut ferunt damno atque ſuorum, quàm commodo. Nam muris etiam in pleriſque locis tormentis machinarum quaſſatis atque dejectis, nullus hoſti patebat introitus, his qui intus erant reſiſtentibus.

Poſtremò Archiepiſcopus Moguntinus vices ſuas amicè interpoſuit: & poſt concuſſum oppidi murum, poſt incendia villarum multa, poſt deſolationem terrarum & ſpolia, ad Regis gratiam reduxit Comitem, & reformavit inter illos concordiam ſimul & pacem. Quibus peractis Comes Eberhardus Rudolphum juramento fidelitatis recognovit ut Regem: quem ille deinceps gratioſè proſequebatur ut Comitem. Deinde viceſimâ ſecundâ die menſis Februarij Rudolphus Rex pacem inter eundem Comitem & Senatum Eslingenſem reſtituit. *Comes Eberhardus ad gratiam Regis revertitur.*

*MCCLXXXVII.*

Anno Domini Craffthonis Abbatis octavo Indictione Romanorum quintâ decimâ in media quadrageſima, hoc eſt, in Dominica quarta, quando *Lætare in Hieruſalem* pro Miſſæ introitu cantabatur in Eccleſia Dei, Cardinalis Tuſculanus Apoſtolicæ Sedis Legatus, quem præcedenti anno Legatum ab Honorio miſſum in Germaniam diximus, in Civitate Francorum Wirzburg in præſentia Rudolphi Regis & multorum Principum concilium Epiſcoporum & Abbatum penè totius Theutonici Regni generale magnum Papæ nomine celebravit. In hoc verò generali Epiſcoporum concilio præfatus Cardinalis atque Legatus Clero & Religioſis omnibus per totum regnum contributionem quartæ partis omnium proventuum quatuor annis continuis Romanæ ſolvendum Eccleſiæ de conſenſu Regis ac Principum quorundam ſecularium impoſuit, & ſub maximis dandam pœnis cenſurarum diſtrictiùs mandavit. Quæ res ſicut nova & inaudita prius extitit, ita contra Eccleſiam Romanam animos complurium provocavit. Cúmque ad hanc Romani Pontificis legationem indiſcretam nimis atque crudelem, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates *Concilium in Herbipoli celebratur Epiſcoporum.* *Papa nimium volebat exactionare Clerum.*

bates, & reliqui viri Eccleſiaſtici omnes, qui erant in concilio, mentibus confuſi obſtupeſcerent vehementer, nemo tamen quidquam manifeſtè præſumeret contradicerê, murmur confuſum inter eos fuit exortum, & nullum (ut fieri ſolet) in perturbatione conſilium. Nec mirum, nunquam enim prius exactio huic ſimilis fuit audita, ut in quatuor annis omnes Cleri & Religioſorum totius Regni Germanici proventus, faucibus Romanorum inſatiabilibus deberent ingurgitari. Unde cùm exactio hæc nulli eſſet portabilis, à nullo fuit approbata. At verò cùm Archiepiſcopi atque reliqui Pontifices, quorum ingens convenerat numerus, ad eam Papæ legationem contremiſcerent, & ſuis dignitatibus metuentes, nullus contradicere de cunctis manifeſtè præſumeret, omnibus amarum ſilentium tenentibus, ſurrexit tandem ex omnibus Præſul unus nomine ſimul & actione Probus de ordine Fratrum minorum Tullenſis Epiſcopus, patriâ Suevus, ex oppido Tubingen, ut legitur, orinndus, qui Zelo juſtitiæ armatus, non juſſus à quoquam, ſed virtute Spiritûs Dei conceptâ loquebatur pro omnibus. Habebatur autem concilium illud in majori Eccleſia Herbipolenſi. Probus igitur memorabilis Præſul, quo intelligi faciliùs poſſet ab omnibus, in locum eminentiorem, cùm aliàs non poſſet, ſuper Baptiſterium, quod tunc erat in medio templi, confeſtim aſcendit, multa rationabiliter contra legationem propoſuit, ac tandem de tanto gravamine coram omnibus appellavit. Videns & audiens Legatus Apoſtolicus, quid fecerit, dixerítque Probus Epiſcopus, iratus eſt, & auctoritate Apoſtolicâ illum velut inobedientem & Schiſmaticum, à ſuo Pontificatu depoſuit. Probus autem ab Epiſcopatu dejectus ad Ordinem ſuum eſt reverſus. Denique videntes Probi conſtantiam, Archiepiſcopi Trevirorum Henricus, & Colonienſis Sifridus, cum quibuſdam alijs Cardinalem concilio præſidentem multis rationibus informare curabant, eam contributionem Clero non eſſe poſſibilem; quam ſi Romanus Pontifex per fulmina cenſurarum omnino pergat exigere, metuendum vehementer, ne diſſidium periculoſum & Schiſma peſtiferum in Eccleſia ſancta contingeret. Informandum ſuper his Papam conſulebant, ut mente conceptam temperaret ſententiam, ne furor Germanorum excitatus, vel à Romana Eccleſia ſubiret diſſidium, vel Clerus in necem conſpiraret Epiſcoporum. Legatus autem cùm hoc audiſſet, ſibíque nõn ſatis tutum arbitraretur, apud Germaniam diutius commorari, quorum in ſe jam ſuſcitaverat iram, in Italiam reverſus eſt, fructum Legationis ſuæ non parvam reportans confuſionem. Qui ubi Romam rediit, Honorium Papam adversâ laborantem valetudine reperit, de qua non diu poſteà mortuus, in Eccleſia ſancti Petri ſepultus fuit. Honorio mortuo Sedes Apoſtolica vacavit menſibus decem.

Legationi Papæ nullus Epiſc. audebat contradicere.

Probus Epiſcopus contradicens fuit depoſitus.

Legatus in Italiam vacuus revertitur.

Anno prænotato nonâ decimâ die menſis Aprilis, Judæi puerum quendam nomine Wernherum ex Wanrad villa comitatûs Spanheimenſis oriundum occultè rapientes, ad oppidum, quod Weſaliam vocant ſuperiorem, juxta Rheni fluenta ſecum blanditijs lenitum abducunt, cultris pungunt, lacerant, & poſtremò crudeliter occidunt, ejúſque ſanguinem ſuo more ſibi (neſcio in quem prophanum uſum procul dubio) ſervantes. Scelere autem paracto impudentiſſimi canes Judæi, corpus ipſius Wernheri innocentis pueri cum ſumma cautela nitebantur abſcondere, ſed provi-

Wernherus puer à Judæis Weſaliæ perimitur.

providente Deo non potuit latere. Inventum námque miraculoſè à Chriſtianis, & ad Bacherach oppidum Comitis Palatini, quod vix uno ab Weſalia milliari diſtat, portatum, in quadam nova Capella ponitur, quæ hodie nomine illius inſignita ad ſanctum Wernherum in monte nuncupatur, ubi uſque in præſentem diem integrum & incorruptum oſtenditur: ad ejus tumbam in principio facta quædam miracula dicebantur.

Anno item prænotato Senatus Argentinæ Civitatis in Alſatia, conſtitutiones quaſdam contra libertatem Eccleſiaſticam, in urbe ipſa edidit. Unde non parva Cleri turbatio ſubſecuta fuit. Inter plures alios de Clero, qui propter eaſdem conſtitutiones de Civitate receſſerunt, Fratres etiam Prædicatores urbem deſerentes exeunt, & cum toto ſuo Conventu per triennium foris continuè remanſerunt. His temporibus in Italia cœpit Ordo Fratrum Servorum Beatæ Mariæ nuncupatus, per quendam Philippum natione Florentinum, virum certè doctum & religioſiſſimum, qui ex medico ad vitam converſus Eremitarum, ſervitutis ſuæ penſum Domino Deo ſemper devotiſſimè ſtuduit impendere, & ſe totis animi viribus ad cœleſtia elevare. Divino poſt hæc oraculo præmonitus, hanc Servorum Mariæ ſanctam Religionem inſtituit, quam ſub Regula Divi Auguſtini ordinavit. Quam quidem Religionem in principio ſuæ inſtitutionis, multi ſatis temere carpentes perturbantéſque, occaſionem Romanis Pontificibus Benedicto undecimo, Bonifacio octavo, & Urbano ſexto præbuerunt, quâ illam ſuis litteris & privilegijs eò firmius & amplius roborarent.

Ordinis Servorum Mariæ initium.

*MCCLXXXVIII.*

Anno Craffthonis Hirſaugiani Abbatis nono, Indictione Romanorum primâ, poſteaquam Sedes Apoſtolica poſt mortem Honorij vacâſſet item menſibus decem, Hieronymus ex Ordine Fratrum minorum Presbyter Cardinalis in Papam eligitur, & Nicolaus ejus nominis quartus appellatur, qui præfuit annis quatuor, menſe uno diebus octo. Hic natione Lombardus, Patriâ Eſculanus, qui à pueritia ſe ſacris litteris impendit, & cum tempore Theologus doctiſſimus evaſit. Poſteà ex Ordine minorum factus eſt Presbyter Cardinalis tituli ſanctæ Sabinæ, ac noviſſimè Pontifex ſummus. Scripſit cùm adhuc eſſet in Ordine ſuo, ſuper libros quatuor ſententiarum, egregios commentariorum libros totidem, in quibus Theologum ſe doctiſſimum demonſtravit. In veteri quoque ac novo teſtamento tractatus compoſuit multos, & alia diverſa, quæ necdum ad notitiam noſtræ lectionis pervenerunt. Eodem anno, octavâ decimâ die menſis Martij obijt Frater Henricus ex Ordine minorum Archiepiſcopus Moguntinus in Cathedrali Eccleſia apud Moguntiam ſepultus. Quo mortuo iterum duo per diſſenſionem à Canonicis fuerunt electi. Gerardus videlicet de Epſtein Canonicus Moguntinus & Archidiaconus Treverenſis, quem prius etiam cum Petro poſt Wernherum diximus electum, & Emericus de Schönek Eccleſiæ Moguntinæ Scholaſticus. Dum hæc fierent apud Moguntiam, adhuc Sedes Apoſtolica vacabat, proptereà neceſſe fuit electionem Moguntinenſis haud examinari poſſe à quoquam, ſed cauſam differri, uſque dum Papa eſſet ordinatus. Intereà verò Henricus de Vinſtingen Archiepiſcopus Trevirorum moritur, & in majori Eccleſia S. Petri Apoſtoli tumulatur. Quo ſepulto Canonici ſtatim diverſa

Nicolaus Papa IV. Ord. minorum.

Henricus Archiepiſc. Moguntin. moritur.

Henricus Archiepiſc. Trevirorũ moritur.

diverſa ſentientes duos elegerunt, Gerhardum, qui prius jam bis à Moguntinenſibus fuit electus. Qui poſteaquam Romanæ Eccleſiæ cognoviſſet de Pontifice proviſum, Romam cum duplici electione proficiſcitur, & à Nicolao Papa quarto in Archiepiſcopum Moguntinum confirmatur. Qui Præſul ordinatus annis ferme ſedecim præfuit, & Eccleſiæ ſibi commiſſæ diligenter intendens multa utiliter peregit. Boemundus autem per Papam Nicolaum ad Eccleſiam Trevirorum confirmatus, & in Archiepiſcopum ordinatus præfuit annis undecim, vir prudens atque magnificus, qui bona Eccleſiæ ſuæ non minuit ſed auxit, & ſpiritualia non omiſit. Qui inter alia providentiæ ſuæ ſtudia Caſtellum à fundamentis novum conſtrui fecit, in Novimagio vico ciſmoſellano, qui ab incolis terræ vulgariter Neumagen nuncupatur, & diſtat à vico nativitatis meæ Trittenheim in deſcenſu Moſellæ vix lapide ſesqui altero: Clerum dilexit, & Religioſis optimè favit.

*Gerhardus fit Archiepiſcopus Moguntinus.*

Anno prænotato mortuus eſt Dux Limburgenſis ſine liberis, & magna pro ejus Ducatu inter Joannem Brabantiæ Ducem, & Reinhaldum, ſive ut more noſtro dicamus, Reinhardum Geldriæ Comitem fuit ſuborta diſſenſio. Utérque enim ſe jure proximum clamabat hæredem, & multiplici quiſque jus ſuum ratione conabatur aſtruere. Dies placitandi ſervabantur plures, & ſemper cauſa fiebat ſeipſâ deterior. Cúmque diſſidentes ad concordiam pacis nemo poſſet reducere, neceſſitas tandem partes impulit, litem armis bellicis terminare. Dies ad prælium determinata ſtatuitur, copiæ ab utráque parte contrahuntur.

*Brabantiæ Dux & Geldriæ comes contendunt pro terra Limburgenſi.*

Brabantiæ Dux Joannes pro ſua parte ſecum habuit Godfridum fratrem ſuum, Adolphum Montenſem Comitem, Henricum Comitem de Windeck, Walramum Comitem Juliacenſem, & Gerardum fratrem ejus, Eberbardum Comitem de Marcha, quam nunc poſſidet Dux Clivenſis, & fratrem ejus, Epiſcopum quoque Leodienſem; Comitem Loſſenſem, Cives Colonienſes, & complures alios, quorum memoria non occurrit.

Reinhardus autem Geldriæ Comes in ſuo exercitu habuit auxiliarios iſtos: Sifridum Archiepiſcopum Colonienſem, Henricum Comitem Lutzelburgenſem, & Valramnum fratrem ejus, Joannem Dominum in Lymburg, Henricum Comitem de Weſterburg, Comitem quoque de Falckenburg: & quoſdam alios ex nobilibus.

Die ſtatuto jam relucente bellum inter eos cruentum ſatis committitur: Comes Geldriæ cum ſuis ab adverſarijs vincitur & ſuperatur. Dux Brabantiæ triumphans victoriâ potitur. Et multi ab utraque parte ceciderunt vulnerati. Denique Comes ipſe Reinhardus à Duce Brabantiorum capitur: & in vinculis aliquandiu detinetur. Qui tandem ut libertatem conſequeretur amiſſam, non ſolum Ducatui Limburgenſi renuntiare coactus eſt, ſed multa etiam de ſuo ſuperaddere.

*Comes Geldriæ in bello vincitur & capitur.*

Sifridus quoque Archiepiſcopus Colonienſis in eodem captus eſt bello, quem Adolphus Comes de Monte pro ſuo intereſſe abducens, ſeptennio ferme captivum tenuit: quoniam dare pecuniam pro liberatione ſui poſtulatam recuſavit. Auxit etiam tyrannidem Comitis in Archiepiſcopum furor & contentio Civium Colonienſium, qui Comiti jam prius confœderati animos in Pontificem ſuum gerebant hoſtiles. Tempus ergo

ſe nactos opportunum & horam convenientem arbitrantes, quo non ſolùm omnem de Præſule vindicarent injuriam: ſed pro ſuo etiam arbitrio deinceps optatâ diutius abuterentur poteſtate, multas illi conditiones imponere tentabanr, non ſatis honeſtas: ſine quibus omnem ſpem ei liberationis denegabant. At ille conſtans animo, cùm turpem honori ſuo conditionem nullam penitus conſentiret admittere, captivitatem ſuam in ſeptennium uſque compulſus eſt tolerare. Poſtremò tamen ſi à carcere dimitti voluit, magnam dare pecuniæ ſummam coactus fuit.

Sunt qui ſcribant, in memorato prælio plus quàm centum hominum pugnatorum conveniſſe millia, & plures ab utraque parte occubuiſſe. De parte autem Comitis Geldriæ multi ceciderunt. Capti ſunt multi Comites ac nobiles, reliqui ſe fugiendo ſalvârunt. Ex illo tempore Ducatus Limburgenſis Brabantinorum Ducatui conjunctus eſt uſque in præſentem diem, Dominio ſæpe tamen tranſlato.

Ducatum Limburgenſem Brabantij obtinent.

*MCCLXXXIX.*

Anno Craffitonis Abbatis Hirſaugienſis decimo, Indictione Romanorum ſecundâ, Rudolphus Rex contractis copijs denuo in Burgundiam movit exercitum, contra inobedientem Comitem atque perjurum. Et in primis quidem Paterniacum oppidum poſt obſidionem brevem expugnavit & cepit. Deinde ipſum Comitem Burgundiæ iterum cepit. Quem ſibi & Romano Imperio cum multis ac neceſſarijs cautelis in perpetuam ſervitutem ſubjecit. De priore autem tranſgreſſione & perjurio pœnas illum dare compulit, & graviter punivit.

Burgundiones iterum ſuperantur per Regem.

In eadem expeditione Burgundiana cepit etiam memoratus Rex Rudolphus Comitem Sabaudiæ: Comitem quoque montis Bellicardi, & plures alios: qui venerant in auxilium Burgundionibus: quos omnes fortiſſimâ congreſſione ſuperatos imperio ſubdidit, & fidelitatis jurare homagium ſingulos coëgit. Rebus in Burgundia proſperè geſtis ad interiora Rex Rudolphus victor tandem reverſus eſt: & ſuum contra prædones ſtudium continuat.

Eodem anno Emicho Comes de Liningen: Dietherus filius Eberhardi Comitis de Kazenelenbogen: Waltherus Comes de Geroldſeck: Gerlachus Dominus in Limpurg ſenior: Comes quoque de Veyhingen: Comes de Reneck cum pluribus alijs in conflictu quodam apud Nigram ſilvam habito miſerè perierunt.

Anno prænotato cùm Sifridus Colonienſium Archiepiſcopus apud Comitem Adolphum de Monte ſicut diximus in arcta cuſtodia teneretur captivus, Comes de Juliaco Walramus cum ſuorum armata multitudine per terras Eccleſiæ Colonienſis diſcurrens, prædas & incendia perpetrabat, & multa pauperibus atque villanis damna intulit. Caſtellum Eccleſiæ fortiſſimum Zulph inter alia traditione cepit, ac funditus deſtruxit.

Comes Juliacenſis devaſtat Colonienſis Diœceſin.

Conſimili veſaniâ Eberhardus Comes de Marcha furens cum ſuorum valido exercitu intravit Weſtphaliam, & Angariæ Ducatum Eccleſiæ Colonienſi pertinentem incendio & rapinâ devaſtans multas terræ munitiones cepit, & ſibi ſubjugavit.

*MCCXC.*

Anno Crafſthonis Hirſaugiani Abbatis undecimo Indictione Romanorum tertiâ inter Joannem Comitem de Spanheim, & Henricum Comi-

Diſcordia inter duos Comites de Spanheim & de Veldentia.

Comitem de Veldentia magna pro levi cauſa fuit ſuborta diſſenſio. Comes etenim Joannes hominem quendam pauperem ex comitatu Henrici oriundum pro quibuſdam forenſibus ſceleribus laqueo fecerat ſuſpendi, qui fuerat in tortura confeſſus, quadringentos ſe auri nummos in oppido Creützenach furatum de domo cujuſdam civis ac Miniſterialis memorati Comitis Spanheimenſis, ipſamque pecuniam in domo ſua ſub lecto fodiſſe in terram, quæ fuit in villula quadam dicti comitatûs Henrici Veldenſis.

Archiepiſc. Moguntin. reformavit concordiã.

Hinc pro pecunia illa contentio inter Comites oritur: quia Comes de Spanheim adjudicabat, eam illi, qui perdiderat, cùm eſſet verus Dominus, debere ad integrum reſtitui: ſed Comes alter illam in ſuo repertam dominio ſibi putabat deberi. Crevit paulatim hæc diſſenſio in tantum, ut prope fuerit, ut non aliter, quàm bello videretur terminanda. Quod audiens Gerardus Archiepiſcopus Moguntinus, cui ambo fœdere amicitiæ fuerant conjuncti, vices ſuas interpoſuit, & reformatâ pace, pecuniam civi Creützenacenſi, à quo fuerat ſublata, donavit.

Joannes fit Abbas in Spanheim nonus.

Eodem anno menſis Maij die ſecundâ, mortuus eſt Petrus Abbas meî quondam Spanheimenſis Cœnobij octavus, cui ſucceſſit Joannes ejus nominis ſecundus, qui præfuit annis ferè octo. Hic oriundus ex oppido Sobernheim, quod uno duntaxat milliario diſtat à Spanheim, qui Eccleſiam de novo fecit conſecrari.

Miraculum Dominici corporis in Gallia factum.

Anno prænotato magnum apud Pariſienſes in Gallia miraculum accidit. Mulier quædam ab uno perfido Judæo pecuniam mutuò (ut ſolet fieri frequenter) acceperat, cui veſtem ſuam meliorem pro pignore locavit. Inſtante poſteà Reſurrectionis Dominicæ feſto, tunicâ ſuâ feſtivâ non exornari verecundum ducens, cum ob tantæ ſolemnitatis reverentiam, tum ne vicinorum ſuſpicione aliquod incurreret bonæ opinionis ſuæ detrimentum, Judæum acceſſit; ut veſtem ſibi concederet locatam pro fœnore per ſolum diem ſolemnem petijt, ſeque mox illam poſteà relaturam promiſit. Ad quam Judæus: *Si, inquit, Corpus Chriſti veſtri, quod in Hoſtia contineri dicitis, mihi ſecretò apportaveris, faciam quod petis.* At mulier veſtis cupidine ducta promiſit facturam ſe, quod Judæus poſtulabat. O miſeranda generis humani defectio! Accedens jam perfida mulier ad Altare, poſteaquam Sacroſanctum Corpus Domini noſtri Jesu Chriſti de manu Sacerdotis ſuſcepiſſet, illud mox retrocedens ſecretò ab ore manibus retraxit: & Judæo ſicut promiſerat impia impio, deſperata perfido dedit. Judæus Sacro Sanctiſſimum Sacramentum pollutis manibus acceptum in patellam aquâ repletam ſuper ignem poſuit, & fortiter bullire fecit. Verùm poſteaquam diutius Hoſtia ſacra ſuper ignem bullierat, ſemper tamen manſit integra, & ſine aliqua ſui corruptione ſana.

Sacramentum emittit ſanguinem.

Quod impietatis miniſter cernens Judæus, gladium furens arripuit, & ſacram Hoſtiam feriendo vulneravit. Et ecce miraculum evidens, & magnum fidei noſtræ firmamentum. Mox etenim ſanguis de vulnere Hoſtiæ copioſus cæpit profluere, & aquam caldarij, in quo bulliebatur, totam in rubedinem mutare. Contingere Deus voluit, ut hæc in domo ſua ſceleratiſſimus faceret Judæus, dum ſuper venirent quidam Chriſtiani, mutuò pecuniam pro fœnore poſtulantes. Qui cùm aquam ſanguine tinctam intuerentur ſuper ignem prius bullitam, nihil de facto ſcientes, ecce ſubitò Hoſtia Sacroſancta nullo contingente ſuper tabulam de caldario

ſaltavit,

ſaltavit, & irrogatam ſibi à Judæo injuriam omnibus oſtendit. Rem Chriſtianis mox ad Judicem deferentibus, perfidus ille Judæus capitur, qui prodito negotio, palàm ignibus concrematur: Sacro-verò-Sanctum Dominici Corporis Sacramentum ſolemnicum Proceſſione à Clero defertur in Eccleſiam, & laudes Omnipotenti Deo pro tanto miraculo decantantur. Domus verò Judæi, in qua tantum piaculum contigit, in Eccleſiam ſub Salvatoris noſtri honore commutata fuit. Mulier etiam illa pœnas dedit, quas meruit. Judæus pro ſcelere commiſſo datur incendio.

Anno præſcripto Rudolphus Rex in manu ſuorum valida per Sueviam & Franciam Orientalem quaſi viſitator Provinciarum diligentiſſimus, & inquiſitor latronum atque caſtigator prædonum ferventiſſimus circumeundo tranſivit, & tranſeundo raptorum latibula & munitiones ubique terrarum ſtudioſiſſimè quæſivit, reperit, obſedit, cepit, & plusquam LXX. numero funditus evertit, principibus regni & civitatibus Imperij lætanter auxilia ferentibus. Ubicunque raptorum & prædonum receptacula invenire potuit, omnia mox ſine delectu perſonarum ſolotenus evertit. Videbant hæc latrones terræ, qui vias obſidere conſueverant & ſpoliare, & capere viatores, & diſſecabantur cordibus ſuis; qui cùm ſtare non poſſent ante faciem perſequentis, fugere compulſi ſunt in exteras nationes. Nam, ſicut diximus, in brevi tempore poſtquam à Burgundia redierat, pluſquam ſeptuaginta caſtra latronum ſive Prædonum fortiſſima cepit, ac funditus evertit. Sed plura cum tempore poſteà in detrimentum Reipublicæ maximum reſtaurata cernimus, de quibus fieri multa quotidie latrocinia dolemus. Rudolphus Rex ſempiternâ memoria dignus hominum Regni deprædationes ſuſtinere non voluit, ſed latrones ſceleratiſſimos omnes aut capitibus truncavit, aut extra patriam proſcripſit. Et quia liberavit pauperem & humilem de violentia potentiæ, magnam à Deo benedictionem promeruit, cujus ſemen ſupra omnes Germaniæ Principes multiplicatum, dilatatum, exaltatum fuit; multi námque Reges ex eo deſcenderunt. Prædonum caſtra LXX. deſtructa per Regem Rudolphū.

Anno etiam prænotato mortuus eſt Henricus Dux Bavariæ frater Ludovici Comitis Palatini Rheni de Heidelberg, & filius Ottonis Ducis, qui primus ex Bavaris Palatinatum eum uxore obtinuit, de quo diximus in prima parte hujus operis, anno Eberhardi Abbatis ſextodecimo. Reliquit autem Henricus Dux memoratus filios quatuor ex Eliſabeth filia Belæ Regis Ungariæ uxore ſua, videlicet, Ottonem qui poſteà Rex Ungariæ factus eſt, Ludovicum, Stephanum & Joannem. Qui fratres paternum inter ſe diviſère Ducatum utriúſque Bavariæ. Henricus Dux Bavariæ moritur.

*MCCXCI.*

Anno Craffthonis Abbatis duodecimo, Indictione Romanorum IV. Rudolphus Rex Conventum principum celebravit in oppido imperiali Franckfurt: ubi inter alia Regni negotia principes Electores & precibus rogabat multis, & magnis allicere promiſſionibus tentabat, quatenus Albertum Ducem Auſtriæ filium ſuum Regem deſignare Romanorum conſentirent. Quod illi facere omnino recuſabant, dicentes, eum ſe Regem habere viventem, ſuper quem alium inducere non liceret; & enim ſatisfacere uni pro Majeſtatis honore eùm vix poſſint, multo minus duobus ſufficerent. Veruntamen ne Regem ſenem & properantem ad Conventus fit Principū in Franckfurt.

exitum

exitum vitæ optimè de Imperio meritum improvidè contriſtâſſe viderentur, cùm perſtaret in precibus orans, rem in aliam conſultationem deliberationis maturæ gratiâ tandem concluſerunt. His factis diſcedunt, & faciem Regis non vident amplius. Diſcedens enim à Franckenfurt Rex confeſtim aſcendit ad Argentinam Alſatiæ civitatem amæniſſimam, ubi recreationis gratiâ convocavit ad ſe filios ſuos & amicos, cupiens fatigatum multiplicibus curis animum eorum aliquantulum præſentiâ relevare. Aderat ibi Guda nomine filia, uxor Wenceslai Regis Boemorum, aderant & alij filij ac filiæ, lætam cum Patre jam ſenio & labore gravato quietem celebrantes.

Rex cum filiabus & amicis Argentinam aſcendit.

Cùm verò paucis apud Argentinam demorarentur diebus, Rex Rudolphus ægritudinem mortalem incidit, per quam non diu poſteà conſumptus fuit. Unde ſentiens ægritudinem augeri quotidie, & creſcere, navigio cum ſua familia deſcendit ad Spiram, ubi Regum fuit ſepultura communis. Morbo autem ingraveſcente, cùm ſe jam intelligeret moriturum, teſtamentum cum bono rationis uſu condidit, præmunitiſque Sacramentis ex more Dominicis, XXII. die menſis Julij, hoc eſt, in ſolemnitate S. Mariæ Magdalenæ moritur, & in Choro Regum majoris Eccleſiæ Spirenſis cum honore ſepelitur. Poſt cujus mortem Regnum vacavit anno quaſi uno.

Rex infirmus Spiram deſcendit, & moritur.

Eodem anno menſe Decembri, mortuus eſt etiam Papa Nicolaus ejus nominis IV. de Ordine FF. Minorum, cujus Corpus Romæ in Eccleſia S. Mariæ Majoris cum debita fuit religionis obſervantia ſepultum.

Nicolaus Papa moritur & vacat Sedes annis 2.

Quo mortuo Cardinales per biennium diſſentientes in electione concordare non potuerunt. Et propterea Sedes Apoſtolica vacavit annis duobus, menſibus tribus, diebúſque decem & octo. Inſuper, quod rarum extitit, uno eodémque tempore & Apoſtolica Sedes Romæ, & Regnum Theutonicorum cum Imperio vacavit.

Rudolphus autem Rex ſempiternâ memoriâ dignus, annis decem & octo ſine Imperij corona regnavit, multa laudabiliter geſſit, purgavit Regnum prædonibus, & qualibet incurſione latronum, ad Imperij ſubjectionem rebelles compulit, pacem per totum Francorum Orientalium imperium reformavit: Hæredibus ſuis copioſè providit, quibus Auſtriam, Carinthiam, Stiriam, Carniolam, Portum Naonis, & magnam partem Sueviæ cum alijs terris multis comparavit. In Regno Germanorum optimè præfuit, ſed de Italia parum curavit. Unde quotiens interrogaretur à ſuis, quare pro corona Imperij ſuſcipienda non peteret Italiam, reſpondere cum Æſopo fabulatore ſolebat: *Cùm olim bruta animalia diverſi generis invitarentur à Leone in ſpeluncam, ubi ſenio gravatus jacebat eſuriens, nec valens præ corporis debilitate quoquam ire venatum, venerunt ſucceſſivè plura quidem, qua ubi caveam intrâſſent, mox à leone capta & dilacerata, ventrem ejus implebant. Vulpes autem veniens ad os ſpeluncæ introſpexit quidem, ſed introire contempſit. Quam leo ſentiens adeſſe, fraude plenus inclamavit: Cur non ingrederis ad me viſitandum vicina mea dulciſſima? Reſpondit illa: Quoniam, inquiens, ingredientium veſtigia cerno plurimorum, ſed nullum è caverna redire tua conſidero. His dictis prapeti curſu vulpes retroceſſit. Ita legimus,* inquit Rudolphus, *Regum Theutonicorum plures pro corona Imperij, vel quibuslibet alijs regni negotijs profectos in Italiam, ſed rediſſe abſque detrimento ſui paucos*

Reſponſio ejus, cur non proficiſceretur in Italiam.

*paucos invenimus. Italia enim ſævi leonis eſt caverna, & ſubſtantiam Germanorum ſemper anxiè quærit, & ſanguinem ſitit. Quem Germanorum Principum non vel extinxit, vel exhauſit Italia ſi potuit, aut perſecuta non fuit illuſitque, ſi vincere nequivit? vadat in Italiam, qui & ſe & ſua odit, nos iſthic noſtra curabimus.* Italia ſpelunca Leonis aurum Germaniæ ſitiens.

*MCCXCII.*

Craffthonis Hirſaugiani Abbatis tertio decimo, Indictione Romanorum quintâ, hyems fuit aſperrima, & nimis diuturna, ratione cujus defecerunt jumentis pabula, & magna pauperes egenóſque preſſit inopia. Vineta etiam in multis locis præ nimio frigore læſa parum fructificârunt. Hyems dura.

Eodem anno Gerhardus Arebiepiſcopus Moguntinus provinciale Concilium cum Suffraganeis ſuis Epiſcopis celebravit in Eccleſia Sanctorum Petri & Alexandri Pontificum in oppido Aſchaffenburg juxta littus Mogoni fluminis. In qua comparuerunt Manegoldus Epiſcopus Herbipolenſis, Fridericus Epiſcopus Spirenſis, Simon Epiſcopus Wormatienſis, Epiſcopus quoque Auguſtenſis, Epiſcopus Eichſtattenſis, Epiſcopus Hildesheimenſis: reliqui verò Moguntinæ provinciæ Epiſcopi Conſtantienſis, Curienſis, Argentinenſis, Halberſtattenſis, Padelbronnenſis, & Verdenſis oratores ſuos atque Vicarios, ut moris eſt, cum poteſtate mandata ſufficiente miſerunt. Concilium celebratur provinciale in Aſchaffenburg.

Comparuerunt & Abbates noſtri Ordinis in eodem Concilio plures: quorum cœnobiorum nomina conſcripta invenimus ita: Abbas Hirsfeldenſis, Abbas ſancti Albani prope Moguntiam, Abbas ſancti Jacobi ibidem, Abbas in Selgenſtat, Abbas ſancti Petri de Erfurt, Abbas in Homburg, Abbas de fonte Reinhardi, Abbas de Salveldt, Abbas de Blidenſtatt, & alij plures tam noſtri Ordinis, quàm aliorum, quorum nomina non tenemus. Multa in eo Concilio ſtatuta ſunt, quæ litteris commendata ſervabantur. Abbates in eodem Concilio præſentes.

Soluto tandem concilio, dum unuſquiſque ad ſua regreditur, Fridericus Eccleſiæ Spirenſis Epiſcopus in itinere juxta Mogonum apud villam Keſterſpach nuncupatam, à Gerhardo filio Eberhardi Comitis de Kazenelenbogen captus eſt: & ad Caſtellum quoddam munitiſſimum deductus, cuſtodiæ mancipatur. Cauſam verò captivitatis hujuſcemodi non invenimus. Verùm non diu poſteà compoſitione inter eos factâ Epiſcopus liberè abire permittitur.

Anno prænotato circa initium menſis Maij, hoc eſt, ad feſtum Sanctorum Philippi & Jacobi convenerunt principes Imperij Electores in oppido Franckenfurt pro novi Regis electione, cùm jam Regnum in menſem decimum vacâſſet. Poſt plura conſilia inter ſe habita varióſque tractatus, tandem comuni decreto Adolphum Comitem de Naſſavv in Regem elegerunt, virum ſtrenuum, & imperio ab anteà ſemper fidelem, quippe qui filios ſuos & proximos in nullo de rebus imperij ditare voluit: ſed omnia regno integra conſervavit. Electus autem à Principibus ad Aquiſgranum perducitur, & ſecúndum morem antiquum in Regem Theutonicorum cum ſolemnitate maxima coronatur. Sex annis tantum regnavit, & ad Imperij coronam non pervenit. Tandem per Principes ad Moguntiam convenientes fuit à regno depoſitus, & poſtremò ſicut dicemus in bello occiſus. Conventus Principum in Franckfurt. Adolphus fit Rex, qui fuit Comes in Naſſaw.

*Adolphus, Rex Coronatus à cunctis ſuſcipitur.*

Coronatus autem Rex apud Aquiſgranum ad Coloniam revertitur, & civibus ex more, in ejus verba jurantibus, ut verus Theutonici Regni Monarcha ſalutatur. Inde progrediens fidem dedit & accepit per quæque Regni oppida, & fecit omnia, quæ fieri per novos Reges fuerant à conſuetudine introducta. De Colonia per fluenta Rheni aſcendit ad Moguntiam, luſtratíſque per circuitum oppidis & Urbibus Imperij cunctis, tandem pervenit ad Argentinam. In omnibus locis ut Rex verus Theutonicorum ſuſcipitur, & à cunctis futurus Imperator ſalutatur.

*Adolphus Rex obſedit & cepit Colmariã.*

Comites autem nonnulli per Sueviam & Alſatiam conſpiratione factâ nobiles quoſdam & Oppidulorum Cives ſibi contra Regem Adolphum conciliaverunt ſocios, quorum auxilio rebellionem parabant. Quo circa Rex Adolphus Colmariam Alſatiæ vicum obſidione cingens potenter expugnavit & cepit, oppidanóſque jurare in ſuam fidem coëgit ac prævaluit. Cujus quidem oppidi Capitaneum (vel ut ab incolis dicebatur) Advocatum Rex Adolphus in curru ligatum ſecum abduxit captivum, Baronem quoque unum de Rappolſtein capiens non prius dimiſit, quàm filios ſuos pro ſe obſides dedit.

*Miſnenſis terra Imperij eſt.*

Idem Rex Adolphus totum Principatum Miſnenſem pro magna pecuniarum ſumma coemens incorporavit Imperio, quem cùm filiorum ſuorum alicui dare potuiſſet, quemadmodum Rudolphus fecerat cum Ducatu Auſtriæ, nequaquam voluit, ſed eum Imperio cunctis regni ſui diebus reſervavit.

### *MCCXCIII.*

Anno Craffkonis Hirſaugienſis Abbatis Reverendiſſimi quarto decimo inchoato, qui & ultimus fuit, Indictione Romanorum ſextâ in fine menſis Januarij, Adolphus Rex Conventum Principum celebravit in Moguntia. In quo multa pro communi utilitate Regni conſtituit, & pacem inter diſcordantes reformavit. Et quoniam erant nonnulli Comites & Nobiles Regni, qui rebellionem meditabantur contra eum, ſtatuit in illos copias movere exercitûs, & contumaciam armis humiliare ſuperbam. Ad proximum igitur vernale tempus conveniendi terminum Principibus ſtatuit, & ut parati ad feſtum S. Mart. Georgij eſſent, mandavit.

*Adolphus Rex feliciter cæpit, malè finivit.*

Rex iſte Adolphus in principio promotionis ſuæ ad Regnum cunctis in rebus atque negotijs & metuendus fuit hoſtibus, & omnium judicio fortunatiſſimus, atque feliciter regnare cæpit. Verùm non diu poſteà vultus mutavit fortuna ſerenos, & eum quem ſublimaverat, repentè deſeruit, ſuámque in eo cæcitatem improbè oſtendit. Nam confeſtim omnibus cœpit fieri odioſus, maximè Principibus Imperij, à quibus Rex anteà fuerat deſignatus. Hujus odij cauſam ipſe non ultimam in eo præſtitit, quòd Regi Anglorum promiſſam fidem contra Gallos maximâ pecuniarum ſummâ prius ab eo receptâ non ſervavit. Quod quo ſit modo geſtum, ſuo inferius ordine dicemus. Unde paulatim deficiens tandem à Principibus deſeritur, & Regnum Duci Auſtriæ Alberto condonatur.

*Craffcho hujus Monaſterij Abbas XXVIII. ob-*

Eodem anno Dominus Craffto hujus Monaſterij Hirſaugienſis octavus & viceſimus Abbas, jam ſenio gravatus, & multis laboribus exhauſtus, poſt febrium quartanarum longam decoctionem quartâ die menſis Februarij moritur, & cum Anteceſſoribus ſuis in majori Eccleſia ſepelitur, anno

anno Regiminis ſui tertio decimo jam completo, ſimul adjunctis viginti diebus. Vir quidem in ſua generatione bonus & diligens in miniſterio, ſed priſcis hujus Cœnobij Patribus tam Zelo regularis diſciplinæ, quàm obſervantiâ inferior.

## De Godfrido hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXIX. qui præfuit annis VII. menſe uno, diebus XXIV. & Geſtis varijs.

ANno Dominicæ Nativitatis MCCXCIII. Indictione Romanorum ſextâ, die menſis Februarij decimâ, convenerunt Fratres hujus Monaſterij Paſtoris regimine deſtituti ad locum capitularem pro novi electione Abbatis. Qui præmiſſis ex more ad Deum precibus, conſilijs quoque & tractatibus pro negotio tunc neceſſarijs & opportùnis, tandem unanimi conſenſu Godfridum Monachum venerabilem, qui Cuſtodis eo tempore curabat officium, in Abbatem ſuper ſe conſtituerunt. Godfridus Abbas XXIX.

Qui confirmatus à Friderico de Bollandia Eccleſiæ Neometenſis Epiſcopo, & juxta conſuetudinem antiquam ſolemniter benedictus, præfuit annis VII. menſe uno, diebus verò quatuor & viginti. Vir quidem bonus in ſe, & nulli ſine rationabili cauſa moleſtus, qui temporalium rerum reparator & pro viribus conſectator diligentiſſimus extitit, quamvis non omnia, quæ prius fuerant alienata, reparârit.

Patriâ Suevus erat, de honeſta familia natus, quem cura parentum Cœnobio tradidit, cùm eſſet adhuc invenis, proviſionem magis intendens corporalem, quàm animæ ſalutem. Veteris etenim conſtitutionis à Sanctiſſimo Abbate Wilhelmo editæ, ac per Sedem Apoſtolicam approbatæ, quâ omnino cavebatur, ne quis ante viceſimum ætatis annum in hoc ſacro Cœnobio ſuſciperetur ad Monachatum, ſubintraverat oblivio; quoniam tepeſcente paulatim regularis obſervantiæ ſtudio, tranſivit in abuſum etiam hæc laudabilis inſtitutio. Non eſt puerorum Regularis obſervantiæ integritatem poſſe cuſtodire, quæ res & moribus, & ætate requirit perfectos. Godfridus igitur ad Monaſterium puer ſuſceptus, ad exemplum eorum, quos reperit, inſtituitur, & moribus cum ætate proficiens tandem Sacerdos ordinatur. Non diu poſt Subcantoris ei miniſterium comittitur, in quo multis annis Domino fideliter ſervivit. Magnæ litteraturæ non extitit, non tamen penitus Idiota vel indoctus fuit. Mediocriter potuit ſcripturas intelligere, & in his, quæ ſuum concernebant officium, competenter ſe juvare. Nam illo tempore ordo noſter tam in eruditione ſcripturarum, quàm in ſanctimonia vitæ meritorum nimium defecerat: in quo Monachus vel ſanctus vel eruditus rarus occurrebat. Quæ quidem calamitas Ordinem ſanctum pene totum operuit; à qua deformitate nunquam poſteà totus ſurrexit. Verùm ut in ſemita cæpti permaneamus propoſiti, oportet nos querelas intermittere comunes. Godfridus fit Monachus.

Godfridus ergo Monachus poſteaquam Succentoris officium multis annis ſtrenuè impleverat, Cuſtos tandem Eccleſiæ principalis conſtituitur, & ſuorum juſſione Abbatum ſæpiùs etiam in rebus externis arduis

 ad

ad conſilium ſeniorum convocatur, fuit enim prudentiâ ſingulari prædirus: qui ſi fuiſſet tempore priſco, qnando Monaſticæ diſciplinæ in hoc Monaſterio vigebat integritas, homo certè magnæ Religionis præ cæteris evaſiſſet. Ex Cuſtode tandem vaſorum Eccleſiæ materialium factus eſt ſicut diximus Cuſtos & Rector immortalium animarum.

Godfridi Abbatis diſpoſitio corporis.

Quantum ad corporis diſpoſitionem pertinet, homo erat ſtaturâ magnus & ſatis longâ, plus ad pinguedinem tendens, quàm in contrarium: perſona elegans & majeſtate quadam naturali reverendus; ut etiam ipſa in eo natura diligens operatrix nihil videretur omiſiſſe eorum, quæ virum cæteris præficiendum vel ornare poſſunt, vel perficere. Caput pro magnitudine corporis habebat pulchrè diſpoſitum, nigris capillis decenter ornatum, ab anteriore parte aliquantis per calvum. Barbam & multam in eo natura produxit, & canitie venerandâ reſperſam. Inceſſu gravis & lentus erat, ut etiam inter eundum quandam præ ſe ferret maturitatem. Vox illi virilis erat & ſonora, & quæ maximè ornabat perorantem: cujus eloquium omne præmeditatum eſſe à neſcientibus videretur propter dicendi proprietatem.

Godfridi Abbatis diſpoſitio animi.

Conſilio fuit promptus, & ad quæque difficilia ſufficiens, ita ut in rebus arduis nemo facilius illo & citius conſuluerit unquam. Contulerat ei natrua ingenium docile, profundum, ſubtile & promptum, quo tam acutè plerumque uti conſuevit, ut ſcire cogitationes Fratrum ſuorum crederetur. In agendis negotijs temporalibus magnâ utebatur providentiâ, & juriſdictiones Monaſterij ſui non permiſit in aliquo violari. Collapſam tamen Regularis diſciplinæ obſervantiam reformare non potuit, qui moribus inventis rectè ſe vivere putavit. Converſatione ſuâ publicâ præſeferebat honeſtatem, ſed quantum ad internæ puritatis integritatem pertinet, ſicut nemo ſcit cogitationes hominum, ita judicare conſcientiam, te latentem, alienam temerarium eſt, & nimis periculoſum. De manifeſtis ergo loquimur, quoniam Godfridus Abbas quidem in ſua generatione fuit bonus, veruntamen peculium Monachis non abſtulit: ſed eum vivendi modum quem reperit, quamvis Regulæ contrarium, permiſit.

Wormatia crematur ignibus.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato nonageſimo tertio ſupra ducenteſimum atque milleſimum, qui fuit primus Godfridi Abbatis hujus Monaſterij Hirſaugienſis, Urbs Wormatienſis igne caſuali nocturno tempore incenſa magna ex parte cremata fuit, & multa civibus incommoda provenerunt.

Adolphus Rex in Miſnenſes ducit exercitum.

Eodem quoque anno Rex Adolphus contractis undique copijs ingentem contra Miſnenſes duxit exercitum, quorum Princeps, quem Marchionem vocabant, Romano diu rebellis Imperio extiterat. Rex verò Adolphus Marchionatum ipſum potenter ingreſſus, Marchionem ſuperavit, & procul extra patriam proſcripſit. Magnam deinde auri ſummam ex pia conſideratione legitimis donavit hæredibus, comparatúmque pecuniâ ſimul & armis principatum illum Romano imperio totaliter ſubjecit & ipſum pacificè poſſedit deinceps, quam diu regnum obtinuit.

Anno prænotato inter duos Reges Anglorum ſcilicet & Gallorum diuturnum illud bellum, & utrique parti longè pernicioſiſſimum pro qui-

buſdam Regni terminis ſumpſit initium, cujus occaſione ſucceſſu temporis multa hominum millia perierunt. Quæ quidem Regum diſſenſio tunc incepta, pluribus annis durans, ac multis plerunque bellis agitata nec hodie finem accepit.

His temporibus Albertus ex Comite de Habſpurg Dux Auſtriæ Rudolphi quondam Regis natu major filius, Regi Adolpho maximè contrarius extitit, & æmulos contra illum plurimos excitavit. Cujus rebellionis cauſa principalis cæca fuit ambitio, quâ alter alteri non parum invidebat pro regno. Mortuo ſiquidem Rege Rudolpho Albertus ejus filius ad ſe regnum pertinere totis viribus contendebat, aſſerens non alienum quempiam ad regnum vocandum, quamdiu idoneus inveniri poſſet de regali proſapia ad regnandum. Verùm Principes hanc ejus contentionem libertati electionis ſcientes eſſe contrariam, Adolphum Comitem de Naſſaugia ſicut diximus in Regem unanimiter elegerunt.

Albertus Dux Auſtriæ Regi Adolpho contrarius.

Hinc motus in iram Albertus, quoniam à Principibus ſe putabat contemptum, Regi Adolpho cunctis diebus adverſabatur, donec deſertum à Principibus tandem in campo Wormatienſi occidit. Inter alios verò, qui cum Duce Alberto contra Adolphum conſpiraverant Regem, non ultimus fuit Eberhardus Comes de Wirtenberg, homo bellicoſus, fortis, audax & quietis impatiens, qui ſemper vixit in armis, & multa cum vicinis prælia geſſit. Nulli regum ſuo tempore imperantium voluntate ſpontaneâ unquam fuit ſubjectus, ſed cum ſingulis contentiones habuit, & cunctis ſemper fuit infeſtus: Rudolpho inprimis, ut ſupra diximus, rebellis fuit atque contrarius, & in eum cum quindecim comitibus conſpiravit. Deinde Duci Alberto contra Regem Adolphum uſque ad mortem pertinaciſſimè adhæſit. Quo tandem occiſo non minus Alberto Regi extitit contrarius, quàm reliquos ante illum fuerat perſecutus.

Eberhard⁹ Comes de Wirtenberg.

Anno item prænotato Rex Adolphus in oppido imperiali Eslingen apud Suevos conventum Principum habuit: ad quem omnes Sueviæ Comites, Barones, ac nobiles convocavit, qui mandatis Regalibus obtemperantes ire curabant, ſolus Comes Eberhardus de Wirtenberg venire contempſit. Regina tamen, quæ intereà morabatur in caſtro Achalm in monte propè Rütlingen, invitata per Comitiſſam de Wirtenberg uxorem Eberhardi Comitis ad Stutgardiam venit, & baptiſmo filiæ illius interfuit.

Conventus Principum in Eslingen.

Anno etiam prænotato in die Apoſtolorum Petri & Pauli moritur Henricus de Gandavo Canonicus & Archidiaconus Eccleſiæ Tornacenſis, ibidem in Templo Beatæ ſemper Virginis Mariæ ſepultus, Doctor Pariſienſis omnium ſui temporis facilè doctiſſimus: qui inter multa ingenij ſui opuſcula ſcripſit opus inſigne, quod Summam Theologiæ prænotavit. Super ſententias quoque libros quatuor. Quodlibetorum etiam libb. II. De ſancta Virginitate lib. I. De Pœnitentia ſalutari lib. I. Sermones quoque multos & varios compoſuit. Et plures in Ariſtotelis volumina commentarios ſcripſit elegantes.

Henricus de Gandavo Doctor Pariſienſis obijt.

Item anno præſcripto ſextâ decimâ die menſis Novembris obijt Simon de Schöneck Epiſcopus Wormatienſis, & in Monaſterio Schönaugienſi Ciſtertienſis Ordinis in ſua Diœceſi ſepelitur. Poſt quem Canonici majoris Eccleſiæ Gerardum filium Comitis Hirſuti vulgari vocabulo Ruggraff

Gerhardus fit Epiſc. Wormatienſis.

graff in Antiſtitem unanimiter elegerunt. Sed quia vacavit Sedes Apoſtolica, & illo in tempore non habebat Pontificem, electus iſte mortuus fuit ante confirmationem.

*MCCXCIV.*

Cœleſtinus fit Papa V. ex Eremita.

Anno Godfridi Abbatis Hirſaugienſis ſecundo, Indictione Romanorum ſeptimâ, poſt longam & diuturnam Papatûs vacationem in hoc tandem convenère Cardinales, ut quia nullus alteri Pontificatum favebat, nullum de Collegio vel cœtu ſuo hâc vice, ſed extraneum aliquem in Papam eligerent. Quæ res cùm placeret omnibus, elegerunt Petrum de Murrone Eremitam, cujus fama ſanctitatis totam tunc reſperſerat Italiam, qui ſtatim de Eremo per ſolennes nuntios evocatus Pontificatum aſſumpſit invitus. Electus verò Aquilam profectus eſt, & convocatis ad ſe Cardinalibus cum maxima ibidem ſolemnitate coronatur, cujus ordinationi ducenta millia hominum interfuiſſe referuntur. Qui Cœleſtinus ejus nominis quintus nuncupatus præfuit menſibus v. & die unâ, vir quidem litterarum ignarus, ſed vitæ merito & prærogativâ ſanctitatis nulli ſuo tempore ſecundus.

Eberhardus fit Epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno mortuus eſt Gerhardus Comes Hirſutus electus Epiſcopus Wormatienſis, priuſquam Confirmationem ſuam à Rom. Pontifice impetrare potuerit, ſicut antehac diximus. Quo nimis citò vitâ defuncto Electus in Pontificem memoratæ Eccleſiæ fuit Eberhardus de Stralenberg, & præfuit menſibus decem.

Adolphus Rex Angliæ promittit auxilium contra Gallos.

His temporibus inter Philippum Regem Gallorum, & dictum Regem Anglorum Eduardum concepta prius diſſenſio plura mala protulit, & eos in prælium atrox nimium concitavit. Multa ſibi invicem damna & mala intulerunt, incendio, prædâ, ferro & nece plurimorum, injurias ſuas totis viribus mutuò vindicantes. Nec diu poſteà cùm Rex Anglorum Gallum viribus metueret fortiorem, Adolphum Regem Theutonicorum tam contra Flandriæ Comitem, quàm adverſus Regem Galliæ in auxilium vocavit. Cui Rex Adolphus voluntarium promittit auxilium, ita tamen, ſi pecuniam prius mitteret ſufficientem ad conducendum exercitum. Rex ergo memoratus Anglorum, quem bellandi neceſſitas magna urgebat, ſine cunctatione aliqua centum millia marcarum argenti miſit Adolpho Regi ad Coloniam, rogans ut promiſſum auxiliatorum exercitum ad ſtatutum diem deſtinaret in Flandriam. Nam ſic ambo Reges inter ſe apud Coloniam prius concluſerant, quòd Eduardus Rex Angliæ memoratum pondus argenti mitteret ad manus Regis Adolphi, quanto citiùs poſſet; Rex verò Adolphus Principes Imperij cum eadem pecunia conduceret, & Anglis contra Gallos & Flandrenſes in auxilium deſtinaret. Rex Angliæ promiſit pecuniam, Adolphus Rex aſſiſtentiam, Principes quoque ſubventionem ſalvo ſtipendio promiſſo. Rex verò Adolphus poſteaquam in communi diſtribuendam principibus pecuniam accepiſſet, centum millia videlicet marcarum argenti, totum pondus illud æris ſibi retinuit, & nihil omnino Principibus dedit: propterea eos ad maximam contra ſe indignationem provocavit. Unde cùm dies jam inſtaret congregandi exercitum, nullus Principum Regi curavit occurrere, propterea quòd pecuniam eis promiſſam ſingulis juxta condictum minimè tranſmiſiſſet. Unde nimium confuſus Rex Adolphus cùm

pecu-

pecuniam eâ conditione accepiſſet memoratam, ut Principes conduceret cum ea contra Comitem Flandriæ ad pugnandum, & eam ſibi retinuiſſet totam, exercitum congregare non potuit, nec in auxilium Anglorum venit; ſolus enim cum paucis, quos ſecum habebat, militibus proficiſci erubuit, & comeatum Principum propter ſuam avaritiam & infidelitatem minimè impetravit. Hæc ejus infidelitas magnum Regi Anglorum periculum & incomodum attulit, & Imperio non parum contemptûs & ſcandali fomitem dedit. Et magnum reverà ſcandalum, & maximè fuit ipſi Regi Adolpho, tam ingentem ſummam accepiſſe pecuniarum, & auxilium non attuliſſe promiſſum. Ex eo tempore Principes à Regis obedientia cæperunt deficere, & eum de die in diem amplius contemptui habere, cauſam habentes duplicem; alteram quòd auxilium Regi Anglorum promiſſum ſub jurejurando non præſtitit; alteram verò, quod tam notabile pondus argenti Principibus diſtribuendum ſibi ex avaritia ſoli reſervavit. Crevit exinde paulatim contra illum indignatio Principum, quoúſque tandem vitam amiſit & Regnum.

Rex Adolphus fidem Regi Anglorũ non ſervavit.

Principes Imperij à Rege Adolpho defecerunt.

Anno prænotato Cœleſtinus Papa V. vir ſanctiſſimæ converſationis, cum ob cauſas multiplices Eccleſiæ, tum propter animi ſimplicitatem, factâ prius conſtitutione, quòd Papa renunciare poſſet ſumæ dignitati, ad conſilium Benedicti Cajetani Cardinalis, qui maximè ad Pontificatum videbatur anhelare, Papatum ſpontaneâ voluntate in manus Cardinalium reſignavit. Qui cùm poſteà ad Eremum redire, unde venerat, diſponeret, à Bonifacio VIII. Succeſſore ſuo captus eſt, & uſque ad mortem in cuſtodia firmiſſima detentus, coactus non diu, ut ferunt, poſteà mori, ſtatim infinitis miraculis coruſcavit. Quem Clemens V. ſub nomine Petri poſteà canonizavit.

Cœleſtinus Papa Papatum reſignavit.

Hic ſanctiſſimus vir ante Papatum vitam in Eremo ducens religioſiſſimam, pluribus annis eum ordinem Monachorum, quem Cœleſtinorum vocant, ſub Regula S P. N. Benedicti omnipotenti Domino militantem primus inſtituit, & plura ejuſdem ſanctæ Religionis Monaſteria per Eremum fundavit.

Ordinis Cœleſtinorum initiũ.

Eodem igitur anno tertiâ decimâ die menſis Decemb. hoc eſt, in feſtivitate S. Luciæ, Benedictus Cardinalis apud Neapolim in Papam aſſumitur, & Bonifacius VIII. nuncupatur, qui præfuit annis octo. menſibus novem diebus XVII. vir in utróque jure doctiſſimus, cujus geſta copioſiùs ſcripta habentur.

Bonifacius fit Papa VIII.

*MCCXCV.*

Anno Godfridi Abbatis tertio, mortuus eſt Eberhardus de Stralenberg Epiſcopus Wormatienſis, decimo Pontificatûs ſui menſe vixdum completo. Cui ſucceſſit in Epiſcopatu electione Fratrum Emicho de Badenberg majoris Eccleſiæ Præpoſitus anno præterito in craſtino S. Thomæ electus, ſed anno prænotato conſecratus, & præfuit annis quatuor. Iſte venerabilis vir cùm adhuc eſſet memoratæ Eccleſiæ Vangionum Præpoſitus, Capellam in Suburbano Civitatis novam conſtruxit in honorem Beatæ Mariæ ſemper Virginis, in qua præbendas Canonicales 12. inſtituit, quas totidem Sacerdotibus, qui Domino ſervirent altiſſimo, conceſſit. Deinde Pontifex ordinatus opus bonum, quod intentione ſanctâ cœpit, abundantiore ſtudio pietatis conſumavit. Nam & proventus

Emicho fit Epiſcopus Wormatienſis.

Eccleſia B. Virg fundatur Wormatiæ.

ejuſdem

ejuſdem Eccleſiæ haud mediocriter auxit, & numerum perſonarum Domino ſervientium ampliavit. Sciendum verò, quòd priuſquam Eccleſia memorata ſumpſiſſet initium, erat in eodem loco poſita Imago B. Virginis Mariæ, ad quam plura divinitus fiebant miracula, quibus provocatus Dei populus locum ſolemni concurſu quotidianiſque honorabat obſequijs. Crevit cum tempore fidelis devotio populi, & jam etiam de remotioribus provinciæ locis ad Wormatiam ſolemnis fiebat concurſus orantium, & pia vota deferentium Chriſtianorum. Alios (ut in ſimilibus fieri ſolet) ſinceræ mentis devotio, alios ad concurſum induxit curioſa ſignorum admiratio. Duravit concurſus iſte pluribus annis, miraculis quoque roboratus creberrimis inſignem conſtruxit Eccleſiam.

Albertus Dux Auſtriæ Regi Adolpho contrarius.

Anno prænotato Albertus Dux Auſtriæ Rudolphi quondam Regis Romanorum filius contra Regem Adolphum manifeſtam rebellionem exercuit, & quoſcunque potuit Duces, Comites, Principes, Epiſcopos, Nobiles & Urbanos ab ejus fide revocavit. Quem Adolphus Rex conſulentibus amicis à Ducatu deponere voluit, ſed metuens furorem Principum cum eo ſentientium, diſſimulare coactus fuit. Nam multi cum Alberto jam ſentientes, contra Regem conſpiraverant apertè, quorum fortitudini cum nullâ poſſet ratione reſiſtere, non audebat eos contra ſe quavis occaſione in bellum provocare.

Archiepiſc. Colonienſ. liberatur de captivitate.

Anno etiam prænotato, poſteaquam Siffridus Archiepiſcopus Colonienſis in annum jam ſeptimum captivus à Comite Montenſi Adolpho detentus, quemadmodum ſuperius diximus anno Craffthonis Abbatis nono, liberari aliter non poſſet, quàm ad voluntatem ipſius detinentis, poſtulatam dedit pecuniam, & liberationis amore coactus eſt facere omnia, quæ Comes ille ſacrilegus voluiſſet, non ſine graviſſimo Eccleſiæ ſuæ diſpendio. Conditionibus à Comite propoſitis, cùm ſatisfeciſſet Archiepiſcopus per omnia, tandem de cuſtodia ſolvitur, & redire ad Eccleſiam ſuam liber permiſſus eſt. Sed memor injuriarum, quemadmodum illatam ſibi contumeliam poſſet vindicare, anxius cogitat, & varios modos, omnéſque vias, ſi Comitem poſſet capere, ſedulò explorat. Poſtremò non diu poſt ſui dimiſſionem, arte uſus & induſtriâ, ſicut optaverat, ipſum Comitem Adolphum cepit, & in carcerem horrendum conjecit, in quo & uſque ad mortem in afflictione mentis & corporis maxima ſedere compulſus eſt. Cui miſerabiliter vinculato memoratus Archiepiſcopus improperando, quod ab eo ſuſtinuerat ipſe, pluries dixit: *Diſce nunc, quoniam ego te docebo, quemadmodum Archiepiſcopum debeas tenere captivum.* Verùm dum Comes omnia ſe Archiepiſcopo illico ad integrum promitteret reſtituturum, quæcunque ab eo extorſiſſet, imò & alia multa polliceretur ſuperadditurum de proprio, ille reſpondit: *S. Petrus, cujus me ſervum non ſolùm captivum detinere tanto tempore non timuiſti, ſed etiam indignè tractare non erubuiſti, ſine his, quæ tu polliceris, ſuos poteſt enutrire miniſtros, idcirco tuas pollicitationes tanti facio, quantâ honorem Archiepiſcopi Colonienſis tu, antehac apud te detenti, injuſtè feciſti. Unde ſi totum aurum Arabia mihi dare poſſes, nihil tibi proficeret: quoniam non quæro tua, ſed te: nec pecuniam à te habere deſidero: ſed juſtitiam in te, quam meruiſti, juſtè exercere volo. Tu pecuniam S. Petri contra juſtitiam ſitiviſti, cupitam quoque per violentiam extorſiſti: & per hoc in Deum & ſanctos ejus graviter peccâſti.*

Comes Montenſis Adolphus capitur ab Archiepiſc. Colonienſ.

*Ego*

*Ego Dei miniſter & Servus Beatiſſimi Apoſtolorum Principis Petri pecunias tuas non cupio, ſed injurias Domini ac Patroni mei vindicabo. Captum te ut Sacrilegum & impium Eccleſia Dei hoſtem uſque ad mortem hæc vincula indubitanter amodo continebunt.* Quod ore dixit, opere complevit. Nullâ etenim ratione induci potuit, ut captivitatem ejus unquam relaxâſſet, ſed manere uſque ad mortem Comes infelix vinculatus compulſus eſt.

Adolphus Comes Montenſis obijt in carcere.

Eodem anno Joannes Dux Brabantiæ, qui Ducatum Limburgenſem ſicuti anno Craffthonis nono diximus, Comiti Reinhardo de Geldria præripuit, & captivitatis memoratæ tam Archiepiſcopi Colonienſis, quàm Comitis de Monte principalis cauſa fuit, volens agilitatem ſuam in armis oſtendere, in quodam Haſtiludio lanceâ ſecum congredientis transfixus miſerabili morte interijt.

Joannes Dux Brabantiæ in Haſtiludio occiditur.

Claruit his temporibus Nicolaus de Bibera patriâ Francus Orientalis, vir tam in divinis ſcripturis, quàm in ſæcularibus ſtudioſus & eruditus: ingenio promptus & clarus eloquio, nec minus in carmine exercitatus, quàm proſa: qui ſuâ eruditione & ſcriptis Erpfurdianum inſigne Gymnaſium mirificè illuſtravit. Scripſit gemino Stylo quoddam opuſculum, quod de malo cavendo ſive occultum prænotavit, lib. unum. Epiſtolarum quoque familiarium ad diverſos lib. I. Diverſorum Carminum & Epigrammatum lib. I. Alia etiam nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quibus nomen ſuum poſteritati commendavit, quæ ad manus noſtras non venerunt.

Nicolaus de Bibera Francus Doctor in Erpfurt.

Conradus etiam Saxo dictus de Media civitate vulgariter de Halberſtat Ordinis Fratrum Prædicatorum, vir undecunque doctiſſimus, hæc ipſa tempora eruditione ſimul & lucubrationibus ſuis plurimum illuſtravit. Qui cùm eſſet in Divinis ſcripturis egregiè doctus, ſcripſit ſuper ſententias libb. IV. Volumen quoque inſigne, quod ſummam Studentium prænotavit libb. III. De Trivio lib. I. Commentarium in lib S. Job, opus notabile compoſuit: quod legendo ſuis diſcipulis publicè recitavit. Sermones quoque tam de Tempore, quàm de ſanctis libb. II. Concordantias Bibliæ novi & veteris teſtamenti, quas Repertorium haud impropriè nuncupamus, ipſe primus juxta ordinem Alphabeti excogitâſſe dicitur, ad commodum non modicum quidem eorum, qui vel in Cathedra docent, vel in Eccleſia ſermocinando prædicant. Poſt plures annos hoc ipſum Bibliæ Repertorium per multos viros eruditos fuit ampliatum, & maximè tempore Concilij Baſileenſis per Joannem de Raguſio, deinde per Gualterum Scotum, ac poſtremò per Joannem de Secubia ſacræ Theologiæ doctorem ſtudioſiſſimum conſummatum eſt, & in ea forma, quâ nunc impreſſum cernitur perfectum. In multos denique ſacræ Scripturæ libros idem Conradus elegantes commentarios ſcripſit: edidit ſimul & alia plura nobis ut ferunt incognita.

Conradus de Media Civitate Ordinis Prædicatorum.

Concordantiarum Bibliæ compoſitio.

*MCCXCVI.*

Anno Godfridi Abbatis quarto, Indict. Romanorum nonâ, mortuus eſt Manegoldus Epiſcopus Herbipolenſis Dùxque Francorum Orientalium, vir bonus & prudens, amator Cleri & ſingularis fautor atque promotor Clauſtralium. Hic in primo anno Pontificatûs ſui graviſſimas cum civibus diſſenſiones habuit, in tantum, quòd Clerus omnis propterea de Civitate expulſus fuit. Poſtremò tamen Adolphus Rex vices ſuas amicè interpoſuit, & concordiam inter diſſidentes reformavit, & ita Clerus in urbem redijt.

Manegold Epiſcopus Herbipol. obijt.

Andreas fit Epiſcopus Herbipol.

Huic in Præſulatu Peapolitano & Ducatu, Canonicorum Electione ſucceſſit Andreas de Gundelfingen, & præfuit annis ferme duobus atque viginti: vir ſtrenuus & Jurium Eccleſiæ defenſor acerrimus, qui & ipſe aliquandiu ſtetit in diſſenſione cum civibus: qui tamen ſuâ prudentiâ & virtute ſuperbiam eorum valde humiliavit.

Comes Hollandiæ filius Regis Wilhelmi occiditur.

Eodem anno Florentius Comes Hollandiæ filius Wilhelmi quondam Regis Romanorum à Friſonibus occiſi, quemadmodum longè ſupra diximus anno Volboldi Abbatis duodecimo, homo nimium bellicoſus, qui mortem Patris ſatis graviter & plus æquo de Friſonibus multo tempore vindicavit, anno ætatis ſuæ quadrageſimo primo, tandem ſuorum traditione ſuperatus ab ipſis Friſonibus inimicis ſuis occiſus eſt in bello viceſimâ ſeptimâ die menſis Junij.

Cui Joannes filius ejus in Regimine comitatûs Hollandiæ ſucceſſit, vir & ipſe bellicoſus neceſſitate magis quàm voluntate compulſus, utpote, qui Eliſabeth filiam Eduardi Regis Anglorum habebat uxorem, de qua tamen liberos non ſuſcepit; unde ad bellandum duplici urgebatur causâ, altera quòd auxilium ferre Socero contra Gallos fuit neceſſarium: altera, quâ necem vindicare Genitoris videbatur honeſtum: ſed annis non plenè tribus ſupervixit.

Wilhelmus fit Epiſc. Trajectenſ.

Eodem quoque anno Bonifacius octavus Joannem Epiſcopum Trajectenſis Eccleſiæ per Tyrannidem & occaſione bellorum de ſede ſua pulſum, Tullenſis Eccleſiæ Pontificem conſtituit: & per hæc ejus paci & tranquillitati maximè providit. Porrò in ejus locum ad Eccleſiam Trajectenſem Wilhelmum de Mechlinia in Romana curia eo tempore Auditorem cauſarum, ordinavit Epiſcopum: qui præfuit annis quinque in tribulationibus multis, & tandem in bello quodam crudeliter fuit occiſus, ut ſuo loco inferius dicemus.

Cauſa bellorum inter Reges Galliæ & Angliæ.

Anno prænotato bellum inter Philippum Regem Galliæ, & Eduardum Regem Angliæ parabatur maximum, propter Guidonem Flandriæ Comitem, cujus talem poſuêre auctores occaſionem. Guido Comes Flandriæ, & Bari, filiam ſuam filio Regis Anglorum deſponſavit uxorem, quod Regi Gallorum nimis ferunt diſplicuiſſe. Unde paulisper diſſimulatâ indignatione animi Comitem ipſum cum uxore & filia invitavit in Galliam, cauſam lætitiæ quandam ſimulans honeſtatis publicæ atque cōmunis. Cùm ergo Pater nihil ſuſpicatus mali cum uxore & filia veniſſet ad Regem Philippum, ille metuens, ne tali connubio Flandria quolibet caſu in deditionem veniret Anglorum, totis impedire viribus negotium ſatagebat. Unde quàm primùm filia Comitis applicuit Pariſienſem ad urbem, quò eam præceſſerant Genitores, fecit eam Rex detineri in carcere honeſto, ne poſſet effugere, præcavere cupiens, ne inimico ſuo, hoc eſt, filio Regis Anglorum fieret uxor. Non diu poſt memorata puella in carcere moritur, veneno ſublata, ut tunc palam ab omnibus dicebatur. Comitem quoque genitorem puellæ, Rex ſimili furiâ, ſub leviore tamen cuſtodia detineri fecerat: qui uſus induſtriâ, citò evaſit, & in ſua reverſus eſt. Audiens poſt hæc filiam in carcere mortuam, valde nimis doluit, & omnes amicos ſuos contra Gallum in vindictam concitavit, & in primis ſecum omnibus comitatûs ſui hominibus Regi Gallorum inimicum exhibuit, & ſe contra illum totis viribus

Filia Comitis in Carcere poſita veneno interijt.

armavit.

armavit. Rupertum primogenitum ſuum oppido Inſulenſi & omni circa regioni cuſtodem & defenſorem conſtituit, in Duaco Wilhelmum ſecundogenitum locavit, & Cortracum Joanni minori filio commiſit. Ipſe autem Comes remanſit in cuſtodiam Brugenſium, & Ducem Brabantiæ nepotem ſuum deſignavit Capitaneum pro defenſione Gandenſium.

Rex autem Gallorum auditâ rebellione Flandrenſium, maximum ſuorum contraxit exercitum, & profectus eſt contra illos ad prælium. Veniénſque cum magna bellatorum multitudine in Flandriam caſtra metatus eſt juxta oppidum Inſulenſe, ubi Rupertus à Patre fuerat cuſtos deputatus, habens ſecum Comitem quendam de Falkenberg, quem Adolphus Rex Theutonicorum cum multis alijs militibus in auxilium Comiti Flandrenſium jam prius tranſmiſerat. Contra Gallos Rupertus cum ſuis exivit ad prælium, ignorans quòd Rex Philippus tantam hominum multitudinem adduxiſſet. Conflictu tandem inito Comes Artenſis, qui exercitibus Gallorum præerat in multitudine gravi, pugnans victoriam obtinuit, & Flandrenſes cum Theutonicis in fugam citius convertit, qui retrò fugientes unde venerant, ſeſe in oppidum Inſulis receperunt. Confeſtim Rex oppidum præcepit obſidione vallari, quod cùm eſſet debile, & non ſatis munitum, citò ſub conditione traditum fuit manibus Gallorum. Rupertus autem Comes, & qui cum ipſo erant, ſalvis omnibus tam rebus quàm perſonis abire juxta condictum permiſſi ſunt. Rex autem Gallorum præſidio ad tutelam ſufficienti locato in Inſulis, exercitum ad reliqua oppida Flandriæ capienda emittit. Qui ad imperium Regis velociter egreſſi Bertonam & plures alias Flandriæ villas ceperunt nullo penitus reſiſtente. Poſt hæc Gallorum exercitus hoſtiliter diſcurrens per terras Comitis Barenſis incendio cuncta devaſtavit. His factis Rex Philippus cuſtodiam militum copioſam poſuit in locis ſingulis, ubi neceſſè videbatur, & poſteà in Galliam reverſus eſt.

Rex Gallorum cum exercitu intrat Flandriam.

Comites Flandriæ ſuperantur à Gallis.

*MCCXCVII.*

Anno Godfridi Abbatis quinto, Rex Gallorum Philippus iterum in Flandrenſes ſtatuit movere exercitum: Rex verò Angliæ Eduardus una cum Comitibus Flandriæ & Barij in unam ſententiam convenientes Adolphum Regem Theutonicum, ſicut jam prius dictum eſt, in auxilium vocaverunt. Miſit enim pecuniam ſuperius memoratam Rex Eduardus Regi Adolpho centum millium marcarum argenti, rogans ut juxta condictum, quod juramento firmaverat, veniret cum exercitu magno Comiti Flandriæ in auxilium contra Gallos. Rex quoque memoratus Angliæ cum magno ſuorum exercitu ſe perſonaliter venturum promiſit in Flandriam, Comiti adverſum Gallos in auxilium. Rex tamen Adolphus non venit in Flandriam ſicut promiſerat, ſive quia corruptus pecuniâ à Rege Gallorum fuerat, ut multi opinabantur, ſive ut alij voluerunt, rem in melius exponentes, quia Dux Auſtriæ Albertus per Gallos munere conductus illum aggreſſus eſt bello, & propterea neceſſitate præoccupatus venire non potuit. Quam ob cauſam Eduardus Rex Angliæ cernens ſe ab Adolpho deceptum, ſive ex voluntate factum ſit, ſive ex neceſſitate, non determinamus, & quoniam æquis viribus Gallo congredi non poſſet, cum feſtinatione magna reverſus eſt in Angliam, relinquens Comitem Flandriæ malè proviſum, & in multa neceſſitate malè poſitum. Dux

Adolphus Anglo & Flandrenſibus auxilia promittit, ſed nullo eventu.

autem Gallorum, quia hyems appropinquabat, & non erat aptum tempus ad prælium, & quia litteris jam fuerat certificatus, quòd Carolus Rex Apuliæ miſſus à Papa Bonifacio jam prope veniret in Galliam, facturus inter eum & Regem Angliæ concordiam & pacem, ſine bello reverſus eſt in Galliam. Dimiſit tamen oppida jam prius acquiſita, & terras ſub bona cuſtodia militum, quibus & Capitaneos plures præpoſuit, per quos omnia muniri fortiter præcepit. Rex verò Carolus cùm veniſſet in Galliam, nomine Romani Pontificis, concordiam & pacem inter duos Reges prænominatos compoſuit, omnémque diſſenſionem, quæ fuit inter Gallos & Flandrenſes, penitus extinxit. Pro confirmatione autem pacis Rex junior Angliæ Sororem Philippi Regis Gallorum duxit uxorem, Bonifacio Papa diſpenſante cùm eis, cum lineâ conſanguinitatis jungerentur. Ex illo tempore auctoritas Regis Adolphi nimium apud omnes pene Principes ac nobiles cæpit vileſcere, & multi cum Alberto ſentientes ab ejus fide receſſerunt. Ipſe verò cùm ſe contemptui habitum intelligeret, omni manſuetudine regali depoſitâ in tyrannum crudeliſſimum permutatus eſt, & multas in Regno turbationes excitavit. Unde cùm paucis juſta conſervare curaret, multorum odia incurrit.

*Pax inter Anglos & Gallos componitur tandem.*

Anno ſiquidem prænotato Comitem de Geroldſeck & quendam alium Comitem, quos Præfectos Provinciales in Alſatia conſtituerat, qui Conrado de Liechtenberg Epiſcopo Argentinenſi, ejus Eccleſiæ civibus & incolis terræ nimium moleſti, plures moleſtationes crebriùs intulerunt. Qui contumelijs & injurijs graviter læſi, querelam contra dictos Comites Hermannum de Geroldseck & alium ſæpius detulerunt ad Regem, poſtulantes inſtanter, ut eorum temeritatem Regali auctoritate compeſceret; ſed omnia fruſtra, quoniam Rex in tyrannidem converſus, aut eos audire contempſit, aut verbis mendacibus decepit. Unde poſtremò non valentes injurias ſibi quotidie illatas diutius æquanimiter tolerare, ſeporſim contra Regem Adolphum oppoſuerunt. In unum igitur conſentientes Conradus præfatus Epiſcopus, cives Argentinenſes, cives de Hagenavve, cives de Colmaria, Comites de Liechtenberg, Comites de Ochſenſtain, Comites de gemino Ponte, vulgariter de Zvveibrucken nuncupati, Comites de Hohenloe, & alij multi præſules, Comites, Barones, nobiles & cives, contra Regem Adolphum unanimiter conſpirârunt, & factâ cum Alberto confœderatione firmiſſimâ, quidquid partes ſequebatur Regis in circuitu, pro viribus hoſtili animo perſecuti ſunt. Nam inpetu facto, ſupradictos duos Comites Alſatiæ intruſos violenter præfectos, uſque adeò perſequentes afflixère, ut Alſatiâ dimiſsâ fugere ad Regem ſuum fuerint compulſi.

*Præfecti Regis graviter oppreſſerunt Alſatiam.*

*Conſpiratio in Regẽ plurimorum.*

Anno etiam prænotato Joannes Hollandiæ Comes Florentij Comitis, ut antehac dictum eſt, filius, congregato magno ſuorum exercitu Friſiam hoſtili manu ingreditur, & viceſimâ ſeptimâ die menſis Martij conflictu cum Friſonibus habito, victoriâ potitur. Comiſſo etenim prælio juxta oppidum Alckmariam, campum victor obtinuit, & ex Friſonibus pluſquam quatuor hominum millia trucidavit.

*Friſones victi ſunt ab Hollandis.*

*MCCXCVIII.*

Anno Godfridi Abbatis Hirſaugienſis ſexto, Indictione Romanorum undecimâ, mortuus eſt Sifridus Colonienſis Archiepiſcopus, in

 Eccleſia

Eccleſia Bunnenſi ut ferunt ſepultus. Iſte Archipræſul Sifridus contentiones cum ſuis civibus multas habuit, & toto Pontificatûs ſui tempore ſine adverſarijs rarò fuit. Poſt cujus obitum Wigbaldus majoris Eccleſiæ Decanus in Archiepiſcopum eligitur, qui confirmatus per Bonifacium Papam octavum, & ordinatus in Archiepiſcopum Eccleſiæ memoratæ Colonienſis, præfuit annis quatuor. Hunc Wigbaldum, ſtatim ut in Archiepiſcopum fuerat ſublimatus, quoniam vir erat prudens, magni conſilij & multum expertus in actionibus mundi, Boemundus Trevirorum Archiepiſcopus jam ſenio gravatus in Coadjutorem aſſumpſit, & uno tantum anno ſupervixit. Wigbaldus fit Archiepiſcopus Colonienſ.

Eodem anno convenientes apud Moguntiam Principes Regni Theutonici Electores, poſt multa conſilia & varios tractatus Adolphum ex Comitibus de Naſſavv Regem, anno regni ſui ſexto jam ferme completo, unanimi voto ex pari conſenſu per ſententiam, ab omni jure, quod eatenus ad Regnum habuerat & imperium, depoſuerunt, privantes illum & titulo Regni; & dignitate per omnia; cujus rei occaſione multæ per Regnum turbationes fuerunt ſubſecutæ, quibuſdam hanc ejus abrogationem juſtam confirmantibus, alijs verò contradicentibus, & cum Adolpho ſentientibus. Cauſæ, propter quas à regno fuit depoſitus, iſtæ fuêre potiores. Primam depoſitionis ejus cauſam Principes eo in tempore aſſignabant, quòd Imperio eſſet non ſolùm inutilis, ſed etiam infidelis, proptereà quòd Imperij coronam ſperneret, & Italiam, Lombardiam, & alias nationes ſive Provincias Imperij non curaret, ſed Regnum mancum & infirmum per ſuam negligentiam redderetur. Item pacem & concordiam in regno turbaret, quam maximè fovere debuiſſet, diſſenſiones ubique lites atque diſcordias, & quòd ejus inſtinctu bella ſevirent ubique in Regno per circuitum, per quod periſſet jam publica fides atque juſtitia, ipſo bonos deprimente violenter. Tertiam verò aſſignavêre cauſam, quòd regnum nimis extenuâret dietis & expenſis inutilibus, & propter ſuam avaritiam populum inconſuetis & importabilibus exactionibus gravaret, omnéſque vires & nervos Imperij, nutriendo lites, non in exteros, malè conſumeret. Quartam aſſumpſêre cauſam, quòd Principes Regni per ſuperbiam ſuam contemneret, nobiles ſperneret, Clerum deſpiceret, omnia Regni negotia, & maximè ardua, non juxta conſilia Principum, ſed ſecundum proprij capitis judicium omnia diſponeret, contemptóque Principum conſilio, vilium conſultationes hominum ſequeretur. Quinta verò depoſitionis cauſa fuit non ultima, de qua jam ſupra fecimus mentionem, quòd videlicet pecuniam ab Eduardo Rege Anglorum accepit, magnum promiſit auxilium atque juravit, ſed fidem non ſervavit, pecuniam tamen retinuit. Sextam adduxêre cauſam, quòd latrocinijs impleſſet Regnum, permitterétque prædones ſpoliare viatores, & opprimere pauperes, eorúmque caſtella & latibula, quæ Rudolphus Rex deſtruxerat, ejus vel conſenſu, vel diſſimulatione in perniciem reipublicæ jam ut plurimum eſſent reſtituta, & quotidiè mala fierent graviora. His cauſis & quibuſdam alijs quas brevitatis intuitu pertranſimus, Adolphus Rex per Gerardum Archiepiſcopum Moguntinum, & alios Principes, qui ad hoc convocati apud Moguntiam convenerant, à regno per ſententiam deponitur: & Albertus Dux Auſtriæ filius Rudolphi quondam regis

Adolphus Rex per Principes à Regno deponitur.

Cauſæ depoſitionis Adolphi ſex potiores.

Albertus Dux Auſtriæ contra Adolphum eligitur.

tunc quidem abſens in regem eligitur. Miſſis igitur nuntijs cum litteris Principum in Auſtriam, Albertus vocatur ad regnum: contra Adolphum quem ipſi pronuntiaverant abrogatum, ſicut diximus, pollicentur auxilium. Hoc nuntio Albertus accepto lætus efficitur, & contractis undique copijs magnum coadunavit exercitum, & veniens ad Franckenfurt ut moris eſt, ſe contra Adolphum paravit ad bellum. Intereà dum Principes conveniſſent apud Moguntiam, Rex Adolphus cum exercitu morabatur in Alſatia, bellum gerens cum indigenis terræ. Obſedit autem in primis oppidum Rubiacenſe, quod vulgari vocabulo Rufach nuncupant: ſed infectò negotio; cùm audiſſet Principes conveniſſe apud Moguntiam, diſceſſit, & venit Spiram præſtolaturus exitum conventûs. Verùm poſteaquam regno ſe intellexit privatum, Albertum infeſtiſſimum contra ſe hoſtem à Principibus electum, fractus eſt animo: & præhabito ſuorum conſilio rem dubio ſtatuit Marti comitendam. Erant in ejus parte fideles adhuc nonnullæ civitates Imperij, de quarum conſilio confidebat.

Albertus cum magno exercitu venit ad Rhenum.

Albertus verò cum ſuorum exercitu profectus de Auſtria, commeatum direxit per Alſatiam, propterea quòd Argentinenſes cum Alſatijs Adolpho noviſſet infeſtos, cui Argentinenſis Epiſcopus octingentos pugnatores in auxilium, Cives verò Argentinenſes cum Alſatijs quatuor ei millia tam equitum, quàm peditum virorum fortium miſerunt, qui eum apud Friburgum venientem cum magno ſuſceperunt honore. Habebat autem in ſuo exercitu pluſquam viginti quatuor millia pugnatorum, quos ſecum adduxerat ex Auſtria, Bohemia, Ungaria, Carinthia, Carniola & alijs diverſis Provincijs in auxilium contra Adolphum.

Nomina Principum cum Alberto ſentientium.

De Alſatia profectus cum toto exercitu venit ad Frankenfurt, & inde ad Moguntiam, ubi auxilia reperit Principum, Gerardi videlicet Archiepiſcopi Moguntini, Boemundi Archiepiſcopi Trevirorum, Wigbaldi Archiepiſcopi Colonienſis, Conradi Argentinenſis, Friderici Conſtantienſis quoque Epiſcopi, Comitum etiam de Liechtenberg, Comitis de Ochſenſtein, Comitis de Freybach, Comitis de Gemino Ponte, Comitis de Liningen & aliorum plurium, quorum omnium auxilio fretus contra Adolphum ſe fortiſſimè armavit.

Rex Adolphus contra Albertũ ſe parat cum ſuis.

Rex verò Adolphus cùm audiſſet Ducis Alberti contra ſe cum tanta multitudine adventum, congregavit & ipſe quantum potuit ſuorum exercitum, & paravit ſe contra Ducem Albertum totis viribus ad bellandum. Habebat autem in ſua parte generum ſuum, videlicet, Rudolphum Comitem Palatinum Rheni de Heidelberg: Ludovicum quoque Ducem Bavariæ, Cives etiam Wormatienſes, Spirenſes, Frankofurtenſes, Geilenhuſenſes, Oppenheimenſes, Provincialem Haſſiæ Comitem, Comitem quoque de Iſenburg, & plures alios Comites, Barones, Nobiles, Cives, Oppidanóſque, quorum auxilio, ſi omnes debito conveniſſent in tempore, adverſarios fortè viciſſet.

Inſtante autem belli tempore circa finem menſis Septemb. Rex Adolphus cum ſuis in Oppenheim conſtitutus, amicorum expectabat ſuffragia. Interea Dux Albertus cum exercitu in Moguntia, & circa regionem morabatur, & omnia, quæ fautorum erant Regis Adolphi, devaſtabat. Verùm Adolphus poſteaquam amicorum quibus ſcripſerat auxilia per decem dies apud Oppenheim exſpectâſſet, & aliqui tardius adveni-

advenirent, moræ impatiens, & bellandi cupidus, nimis incautè ac præcipitanter de Oppenheim contra Ducem Albertum cum ſuis egreſſus eſt, viribus impar, & tantæ multitudini reſiſtere nequaquam ſufficiens.

Campus erat magnus haud procul ab Oppenheim inter villam, quæ vocatur Gillenheim, & Cœnobium quoddam Monialium Roſenthal, id eſt, vallem roſarum appellatum: in quo Dux Albertus Regem Adolphum ſtatuit exſpectare ad pugnam. Itaque Dux Albertus cum magno ſuorum exercitu de Moguntia exiens latitudinem terræ Ganienſium ſuâ multitudine operuit, & omnia in circuitu deſolavit. Oppidum Ganij, quod Altzen dicitur, à Wormatia tribus diſtans milliaribus, ſub ditione Rudolphi Comitis Palatini Rheni conſtitutum, qui partes ſequebatur Adolphi, Dux Albertus poſitis in circuitu papilionibus obſedit, ac præter arcem cepit ac deſolavit.

Locus belландi haud procul à Wormatia.

Et notandum, quòd memoratum oppidum Altzen olim ad jus pertinebat Comitis de Rabengirſpurg cum villis & terris adjacentibus. Anno autem Dominicæ Nativitatis milleſimo vel circa, quidam Comes de Rabengirſpurg ipſum caſtrum ſuum Omnipotenti Deo Creatori omnium obtulit: & in Monaſterium Canonicorum ſancti Auguſtini Præſulis comutavit. Hoc autem Cœnobium Regularium in Moguntina Diœceſi conſtitutum à Monaſterio quondam meo Spanheimenſi tribus fermè diſtat milliaribus. Cujus fundator totum Comitatum ſuum Fratribus pro ſuſtentatione ſui, donatione perpetuâ contulit: addens & prædictum oppidum Altzen cum omnibus proventibus ſuis, in augmentum præbendarum Dei famulorum.

Albertus cepit Altzen oppidū & deſtruxit

Deinde poſt annos plurimos Comes quidam Hirſutus, qui vulgariter dicebatur der Ruchgraff pro dicto oppidulo per viam comutationis quædam bona & proventus in Ducatu Moſellano ſita memorati Cœnobij Præpoſito & Fratribus dedit, & arcem in eo conſtruxit. Et ſic Altzen à Monaſterio Rabengirsburg alienatum fuit uſque in præſentem diem. Poſtremò Comitibus Hirſutis omnibus vitâ defunctis, & omnino deficientibus, hodie quoque memoria penè in oblivionem devenit. Oppidum verò Altzen Palatini obtinuerunt.

Unde oppidū Altzen venerit ad Palatinos.

Rex igitur Adolphus cùm audiviſſet omnia, quæ Dux Albertus in Altzen oppido fecerat, moræ impatiens non exſpectatis amicis, qui erant venturi, de oppido Oppenheim exijt, & verſus Altzen contra illum ad pugnam cum ſuo exercitu proceſſit. Dux verò Albertus cùm Adolphum Regem intellexit contra ſe venientem, contractis mox copijs in memorato loco prope Cœnobium Roſenthal illi occurrit. Ubi congreſſione factâ diu acriter pugnatum eſt, & multi ab utraque parte ceciderunt. Adolphus autem Rex manu propriâ diu fortiter pugnavit, & ſicut Leo rugiens pro Regno morti ſeipſum expoſuit, eligens magis fortiter mori, quàm alio regnante turpiter vivere.

Adolphus contra Albertum procedit.

Atrox bellum diu continuatum fuit, & cùm victoria jam Adolpho videretur acceſſiſſe in manibus, clamore adverſariorum exorto ſui fugere cæperunt. Qui derelictus in medio hoſtium, & deſertus miſerabiliter à ſuis, tandem occubuit, & in eodem loco interemptus fuit. Cujus corpus in præfato Cœnobio Monialium Roſenthal ſepultum, per annos fermè duodecim jacuit: ſed poſteà per mandatum Henrici Regis ſeptimi ex Comi-

Adolphus Rex in bello memorato cum multis occiditur.

Comitibus de Lutzenburg exhumatum, & ad Spiram delatum in Sepultura Regum honorificè tumulatum fuit. Hic finis & vitæ Adolphi Regis, & regni miſerabilis extitit: qui vocatos ſi exſpectâſſet amicos, nec tam præceps irruiſſet in hoſtem viribus impar, victor certè vixiſſet.

Filius Adolphi capitur & multi occiduntur.

In eodem bello filius Adolphi Regis Comes de Naſſavv captus eſt, & pro magna tandem ſumma pecuniarum redemptus. Sed & alij plures de exercitu Regis Adolphi, Comites & Nobiles capti ſunt. Occiſi autem fuerunt in memorato bello Comes de Iſenburg ſupremus in exercitu Regis Adolphi capitaneus, vir ſtrenuus & miles fortiſſimus, & cum eo plusquam ſexaginta Comites ac Nobiles præcipui fortes ac ſtrenui, præter alios minoris Ordinis plures.

Otto Comes de Ochſenſtein in bello perimitur.

Ex parte verò Ducis Alberti, cecidit Otto Comes de Ochſenſtein, vir & ipſe ſtrenuus ac bellicoſus, ſupremus in exercitu ejus Capitaneus, cum alijs pluribus viris inferioris Ordinis.

Poſt cruentiſſimum hoc bellum Dux Albertus Oppenheim prædictum oppidum obſidione vallavit: ubi cùm ſe nihil videret proficere, ſolutâ obſidione cum exercitu ad Moguntiam reverſus eſt.

Varia de Regis abrogatione incertæ opinio.

Fuerunt qui ſcriberent, Adolphum Regem non jure, ſed contra jus æquitatis à Regno depoſitum abrogatum & deſertum: omnéſque articulos præſcriptos in eum falsò & malitiosè compoſitos, cùm Princeps eſſet optimus, Regno utilis. Unde ferunt, Gerhardum Archiepiſcopum Moguntinum omnium malorum in eum extitiſſe cauſam propter invidiam: quippe qui cœteros in æmulationem contra Dominum ſuum Regem multis & varijs modis concitaverit.

Omnes Adolphi Regis contradictores malè perierunt.

Scribunt enim, qui pro Rege Adolpho ſenſerunt, quòd ultio Divina ſatis acriter in omnes fuerit ſubſecuta, qui contra Regem Adolphum arma capeſſere præſumpſerunt. Nam Gerardus de Epſtein Archiepiſcopus Moguntinus, ſicut legimus, non diu poſteà ſuper ſellam reſidens, corpore ſanus & mente, ſubitò cadens exſpiravit. Albertus verò Dux uſurpator Imperij, qui Dominum ſuum Regem fuerat perſecutus, poſteà fertur à fratris ſui filio peremptus: Otto Comes de Ochſenſtein in bello ſicut diximus occubuit: Comes de Hohenloe à proprio ſervo fuit occiſus: Comes de Gemino Ponte in aqua Glies dicta ſubmerſus eſt: Conradus Epiſcopus Argentinenſis ante Friburgum à quodam ruſtico perfoſſus gladio interijt: Comes verò de Liningen inſanus & phreneticus factus, uſque ad mortem permanſit. Et ut breviter multa concludamus, omnes ferunt & citò, & malè perijſſe, qui contra memoratum Regem Adolphum conſpirârunt.

Poſt mortem Regis Adolphi, quem in bello diximus occiſum, Albertus Dux Auſtriæ victor evadens cum ſibi adhærentibus Principibus cunctis, à Moguntiaco ſolvens deſcendit per Rhenum ad Coloniam, &

Albertus Rex coronatur apud Aquaſgranis.

ulterius ad Aquaſgranum oppidum imperiale profectus eſt. Ubi per miniſterium Wigbaldi Colonienſis Archiepiſcopi, cum magna pompa & ſolemnitate in Regem unctus & coronatus fuit. Coronatione autem peractâ fidem & ſubjectionem ei Principes juraverunt. Regnavit autem jam deinceps poſt Adolphi mortem annis decem.

Alberti Regis uxor & filij ſex numero.

Uxorem habuit Eliſabeth filiam Meinhardi Ducis Magni Carinthiæ, de qua genuit ſex filios, & quinque filias: quorum iſta ſunt nomina. Primogenitus

mogenitus fuit Rudolphus poſteà Rex Bohemiæ, qui obijt anno Domini milleſimo trecenteſimo ſeptimo, Pragæ ſepultus: Secundo genitus Fridericus Dux Auſtriæ, qui poſteà contra Ludovicum Bavarum in Regem fuerat electus, ut ſuo loco dicemus. Tertius Lupoldus Dux Carinthiæ, qui obijt Anno Domini milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſexto, ſepultus eſt in Monaſterio Königsfeldt: Quartus fuit Henricus Dux Auſtriæ, qui uxorem habuit Eliſabeth filiam Comitis de Virneburg, & obijt anno Domini MCCCXLIV. Quintus fuit Albertus Dux, qui fundavit Monaſterium in Gemines, à quo linea Maximiliani Cæſaris continuatur: Sextus fuit Otto Dux Auſtriæ, qui obijt anno Domini MCCCXLIV. Uxor verò Ducis Bavariæ mortua eſt anno Domini MCCCXXX.

Filiarum prima nomine Agnes, nupſit Andreæ Regi Ungariæ, quo ſine liberis mortuo, nupſit Duci Uratiſlaviæ: Secunda fuit Eliſabeth, quæ nupſit Friderico Duci Lotharingiæ, quæ peperit Rudolphum Patri in Ducatu ſucceſſorem: Tertia fuit Anna, quæ nupſit Hermanno Marchion. Brandenburgenſium: Quarta fuit Catharina Regi Henrico ſeptimo ex Lutzenburg deſponſata: quo ante nuptias mortuo data fuit uxor Ruperto Regi Apuliæ atque Siciliæ, quæ obijt anno Domini MCCCXXXIV. Quinta nomine Guda nupſit Ludovico Comiti de Oetingen in Bavaria, & obijt anno Domini MCCCXXXIV.

His temporibus Cives urbis Colonienſis propter lites & diſſenſiones, quas cum Sifrido habuerant Archiepiſcopo, per annos ſeptem ac menſes totidem in excommunicatione permanſerant interdicti, ita quòd toto tempore illo divinorum apud eos Celebratio fuerit intermiſſa. Coronato Rege Alberto apud Aquaſgrani, & cum Principibus ad Coloniam reverſo, cives unanimi ſupplicatione ejus interventu abſolvi à cenſuris poſtulârunt. Egit Rex cum Archiepiſcopo Wigboldo, qui Sifrido ſucceſſerat in Pontificatu, & precibus ſuis obtinuit, inter eos concordiam fieri, & Cives ab anathemate relaxari. His peractis Rex ad ſuperiores Rheni partes regreditur. *Colonienſ. ſeptennio fuerunt excommunicati.*

Anno Godfridi Abbatis prænotato, quinto Calend. Aprilis, mortuus eſt Joannes ejus nominis ſecundus Abbas Monaſterij quondam mei Spanheimenſis Nonus, & ante gradus Presbyterij ſepultus. Cui mox decimus in Abbatia ſucceſſit Diethlibus nomine, & præfuit annis decem, menſibus ſex, Patriâ Moſellanus ex urbe antiquiſſima Trevirorum oriundus, qui aliquanto tempore Cancellarius extitit Joannis Comitis de Spanheim, ut alibi ſcripſimus. *Diethlibus fit Abbas in Spanheim.*

Anno etiam præſcripto in vigilia S. Jacobi Apoſtoli, hoc eſt, viceſimâ quartâ die menſis Julij, obijt Emicho Wormatienſis Epiſcopus in habitu ut ferunt monachorum, ſepultus in Eccleſia cathedrali. Cui Eberwinus de Cronenberg in Pontificatu ſucceſſit, & præfuit annis tribus, menſibus novem, qui ad inſtantiam civium ſuorum conſenſit, quòd ſedecim viri de communitate ad Senatûs conſilium fuerunt admiſſi, quod antea fieri in ea civitate non conſuevit. Hujus Pontificis tempore fundatum eſt Cœnobium Monialium in Liebenavv, Ordinis Prædicatorum extra muros civitatis Wormatienſis, per quendam civem nomine Jacobum Engelman dictum; qui cùm eſſet dives, & non haberet filios, Deum bonorum ſuorum hæredem conſtituit, & omnia quæ habuit, fundato à ſe *Eberwinus fit Epiſcop. Wormatienſis.* *Liebenaw Cœnobium Monialium prope Wormatiam.*

Monaſterio & Chriſto in eo ſervituris virginibus donavit. Hanc autem fundationem ſimul & donationem præfatus Epiſcopus auctoritate ordinariâ confirmavit, & auxilium impendit.

Eodem anno nonâ die menſis Novembris, obijt Boëmundus Archiepiſcopus Trevirorum, de quo ſupra diximus anno Craffthonis Abbatis Hirſaugienſis nono, & in Monaſterio Hemmerad Ciſtertienſis Ordinis tumulatur. Hic quemadmodum ſupra dictum, Caſtellum in Neumagen juxta littus Moſellæ fundavit, quod à villa nativitatis meæ Trittheim non multum diſtat. Poſt mortem Boëmundi, Dietherus ex Comitibus de Naſſavv frater interempti Regis Adolphi Ordinis ut ferunt Fratrum Prædicatorum, non electus, neque poſtulatus, ſed quorundam conſilio & proviſione Bonifacij Papæ octavi in odium Alberti Regis, Archiepiſcopus Trevirenſibus ordinatur & miſſus eſt, qui veniens Trevirim cum honore ſuſcipitur, & ut verus Archipræſul ab omnibus ſalutatur. Præfuit annis ferme octo, Alberto Regi ſemper quidem contrarius, ſed parum nocivus.

Dietherus de Naſſavv fit Archiepiſcop. Trevirorum.

*MCCXCIX.*

Anno Godfridi Abbatis Hirſaugienſis ſeptimo, Indictione Romanorum duodecimâ, Rex Albertus Conventum Principum in oppido Frankenfurt, ubi Rudolphum Comitem Palatinum Rheni, & quoſdam alios, qui cum Adolpho Rege, dum viveret, ſenſerunt, uſque ad mortem, ſibi reconcilians ad gratiam recepit. Multa etiam pro confirmatione & ſtabilitate regni ſui conſtituit, & jurare omnes in ſua verba Principes fecit.

Conventus fit Principum.

Erat autem homo groſſus, moribúſque ſubruſticanus, monoculus, aſpectu ferox, & pecuniarum nimis cupidus, cujus uxor Eliſabetha filia Meinhardi Comitis Tirolis fuit, ut ſupra jam diximus, viri potentis atque ditiſſimi, mulier honeſtæ converſationis. Confirmationem ſive ut propriè dicamus, coronam Imperij pluries à Papa Bonifacio per nuntios & litteras Rex ipſe Albertus petivit, ſed Pontifex hoc ei munus ſemper denegans reſpondebat: *Imperio non eſſe dignum, qui Dominum ſuum Regem in bello proprium occidiſſet.* Quæ reſponſio Papæ cùm ei renuntiata fuiſſet, impoſitâ ſibi regni coronâ, & gladium tenens in manibus dicebat: *Quid ergo ſi Papa mihi coronam denegat? Electione Principum & Rex ſum, & Imperator.* Verùm non diu poſteà in odium Regis Gallorum Albertus quod petivit, obtinuit.

Alberti Regis diſpoſitio corporis.

Eodem anno Bonifacius Papa octavus Sectam & hæreſim Circumcellionum, qui ſe Fratricellos nominabant, damnavit, qui ſuos errores occultè diſſeminaverant in populo, auctoritatem contemnentes Eccleſiæ, & Prælatorum miniſteria deſpicientes. Verùm quamvis pernicioſa hæreſis à Bonifacio Papa octavo damnata fuerit, poſteà nihilominus per Joannem viceſimum ſecundum ſimiliter confutata fuit; quia tamen impietatis ſuæ radices tam altè fixit, ut uſque in præſentem diem extincta penitus non fuerit, operæ pretium duximus, ſi cauſam & errorum ejus articulos altiùs explicemus. Originem hujus pernicioſiſſimæ hæreſis licet alijs erroribus cum tempore varijs intermixtæ, de illa proceſſiſſe credimus, de qua longam ſupra fecimus mentionem, anno videlicet Volmari Abbatis ſeptimo, quam homo ille peſtifer Tancellinus apud Antuerpiam in Brabantia diſſeminavit, & multos ſuâ perfidiâ decepit. Surrexerunt poſteà temporibus Manegoldi Abbatis, quemadmodum anno ejus ſexto ſupra diximus,

Hæreſis Fratricellorum.

De ejus Origine.

diximus, Cathari nuncupati hæreſim Tanchellini per ſanctum Norbertum deſtructam inſtaurantes, qui novis quibuſdam erroribus ſuperadditis, omnes illius articulos in damnationem propriam ſuſceperunt. Ex fœcibus præſcriptorum poſteà ſurrexerunt memorati peſtilentes hæretici, qui ſe Fratricellos nuncupabant, magnam ſanctitatem coram neſcientibus dolos eorum ſimulantes, & multos in profundum erroris, non ſolum laicos, ſed etiam Clericos & Monachos traxerunt; quamvis tamen quoſdam inter ſe ſpurciſſimos occultavêre articulos, quos non omnibus paſſim comunicabant, non enim confidebant omnibus omnia, ſed unicuique miniſtrabant venenum ſui erroris, ſecundùm quod poſſe illum bibere videbant. Primus autem erroris eorum fuit articulus, quòd omnia Sacramenta Eccleſiæ præter baptiſmum irridebant, Corpus & Sanguinem Chriſti ſpernebant, pœnitentiam nullam omnino faciebant; dicebant enim ſe plenos Spiritu Sancto, nullum habere peccatum, & pollicebantur omnibus ad ſectam eorum initiatis remiſſionem omnium peccatorum, & quòd deinceps peccare non poſſint quidquid fecerint. Item dicebant nullum Pontificem Romanum ſupèr eos auctoritatem habere, & maximè Bonifacium octavum, & Joannem Papam viceſimum ſecundum, à quibus damnati fuerant, blaſphemâ garrulitate carpebant, aſſerentes nec eos, nec aliquem eorum ſucceſſorem legitimè vel electum vel ordinatum Pontificem, ſed omnes Romanos Pontifices poſt ſuæ damnationem ſectæ eſſe damnatos. Item omnes homines, qui ſectam eorum non eſſent profeſſi, dicebant in æternum damnandos, propterea quòd aliter vivant, & credant, quàm ſancti Apoſtoli & Chriſtiani in primitiva Eccleſia crediderunt, docuerunt & vixerunt, Sectam námque ſuam à ſanctis Apoſtolis inſtitutam & obſervatam pertinaciter affirmabant. Item luxuriam, adulterium, & ſtuprum dicebant in eorum ſecta non eſſe peccatum, affirmantes Apoſtolos & alios Chriſti Diſcipulos in Eccleſia primitiva nunquam fuiſſe continentes, ſed vel cum proprijs uxoribus, ſi habebant, vel cum alienis indifferenter coibant, & hanc magnam inter ſe charitatem prædicabant. Item pro confirmatione ſui erroris adducebant, Nicolaum Antiochenum Diaconum propterea hæreticum ab Apoſtolis declaratum in Actibus, & damnatum ab Eccleſia primitiva, quoniam uxorem haberet pulchram, & nollet eam Apoſtolis & alijs diſcipulis eſſe comunem ad coeundum, ſicut ceteri omnes ſuas feciſſent comunes. Item non contenti homines iſti pernicioſiſſimi Fratricelli, quòd cum uxoribus & filiabus luxuriabantur alienis, quin etiam in cavernis montium, in ſpeluncis & latibulis noctu convenire ſolebant, coitum indifferenter cum nepte, ſorore, filia & matre, quod turpiſſimum eſt, in tenebris exercentes, & hoc nullum dicebant eſſe peccatum, perversè interpretantes illud Apoſtoli: *Omnia munda mundis.* Item convenientes in antris nocturno tempore de induſtria ſeductas virgines aut viduas pulchriores, ſub multis & varijs pollicitationibus intrò ſecum ducebant, quibus introductis latitabant ejuſdem ſectæ Sacerdotes & Clerici in eodem antro, qui divinas quidem laudes ad comparandam fidem imprimis decantabant, quibus circa noctem mediam finitis, Sacerdotes eorum altâ admonebant voce, binos debere maſculum & feminam, ſancto Spiritu invocato in complexum & coitum comiſceri. His dictis, & luminibus extinctis, quiſque

De articulis ejus.

Articulus 1.

Articulus 2.

Articulus 3.

Articul. 4.

Articulus 5.

Articul. 6.

Articul. 7.

virorum proximam mulierem ſibi proſternebat ad coitum, nullâ ſanguinis conſideratione habitâ. Item ſi ex hujuſmodi complexu ſeu coitu aliqua mulier concepiſſet, infans genitus mox ad conventiculum illud in ſpeluncam deferebatur, & ibi per ſingulas eorum manus trahebatur, tam diu totiénſque bajulandus, quoúſque animam exhalaret; is verò, in cujus manibus exſpiràſſet infantulus, ſummo honore dignus inter eos habebatur. Item quoties ſemel inter eos corrupta ſecundum aut tertium peperiſſet infantem, Sacerdotes ipſi congregati in unum, ſtatim ſuper prunis aſſabant eum, & in pulverem minutiſſimum redigebant. Collectum verò exinde pulverem ipſum ad propbanum reſervabant uſum, Nam quoties Novitium aliquem vel Novitiam ad ſuam accipiebant ſectam, mittebant de prædicto pulvere in vaſculum, vinum deſuper infundentes cum execrabili imprecatu, ipſiſque Novitijs, qui per eos initiandi fuerant, pro Sacramento dabant in poculum.

Articul⁹ 8.

Articul⁹ 9.

Alios quoque articulos multiplices profitebantur erroris, quorum recenſere capita brevitatis ſimul & honeſtatis causâ non curamus. Bonifacius igitur Papa VIII. diligentiſſimâ inquiſitione per Italiam factâ, ubi prænominata hæreſis maximè vigebat, quantis potuit conatibus, eam ſtuduit extirpare. Unde & Hermannum quendam ejuſdem Sectæ auctorem apud Ferrariam Urbem ante viginti annos, ut ferebatur, ſepultum, qui à multis colebatur pro ſancto, exhumari & exuri fecit, habitâ prius de hujuſmodi re diligentiſſimâ inquiſitione.

Hæreſiarcha de ſepulchro exhumatus exuritur.

Nec tamen propterea hujuſmodi hæreſis terminari potuit, ſed in dies excreſcens, multos etiam profeſſione religioſos viros, Sacerdotes & Clericos doctiſſimos, ſi non in toto, in parte tamen fautores habuit, & contra Eccleſiam Dei acerrimos defenſores. Quod malum poſteà uſque ad tempora Joannis Papæ XXII. multipliciter fuit diffuſum, & non ſolum Italiam, ſed etiam alias Nationes infecit.

Libet jàm nunc iſthic paulisper immorari, & hiſtoriam retexere mirabilem, quâ hæreſis prænominata, quæ multis latuerat annis, apud Mediolanum detecta & manifeſtata his ipſis fuit temporibus. Fuit in Civitate Mediolano mulier quædam dives, & iniquiſſima hujus Sectæ Fratricellorum propagatrix callidiſſima, nomine Wilhelma, virum habens ejuſdem Sectæ nomine Andream. Hæc permaximam in omni vita ſua præ ſe tulit ſanctitatem, & ſimulavit Religionem. Unde & mortua anno prænotato apud Claramvallem, atque ibidem ſepulta pro ſancta habebatur ab omnibus. Hæc itaque impijſſima femina una cum viro ſuo Andrea ſub ſpecie ſanctitatis conventiculum in antro domûs ſuæ conſtruxerat, in quo ſacrilegi Fratricellorum ritus exercebantur. Ad quem locum multi viri nocturno tempore, & certis in hebdomada conveniebant diebus, & plures mulieres, viduas, maritatas & virgines in errorem inductas adduxerunt, quibus de mandato Wilhelmæ coronas radebant in capitibus in modum Clericorum occultas, benedicentes & conſecrantes, imò maledicentes execrantes eos in Clericos. Deinde poſtquam horrendis execrationibus ſuis ad imitationem ritûs Chriſtianorum eas initiâſſent, dabant eis potum de ſupra ſcripto pulvere infantum cum vino dicentes, eas eſſe ſanctas & omnino impeccabiles, ita tamen, quòd non coirent cum alijs viris, quàm illius Sectæ, quam profitebantur. Omnia enim

Hiſtôria jucunda, quomodo hæc hæreſis fuit publicata.

Multi ad antrum Wilhelmæ conveniebant hæretici.

enim quæcunque voluiſſent ſibi licere dicebant in ea Secta permanentibus.

At ipſa maledicta Wilhelma, cùm omnes in antro congregatos inſpiceret, mox ſe veſtimentis ornabat ſacerdotalibus more Presbyteri, aſtantibus cunctis ante altare, fundénſque preces Deo execrabiles, officium ſibi Sacerdotis uſurpabat. Precibus autem finitis dicebat: *Aduramini, aduramini, & ignem ſub ſextario ponite, & quæ Deus ordinavit, facite.* Mox igitur lumine ſub modio poſito vel extincto, in mutuos ruebant amplexus, turpitudinem ſuam in alterutrum exercentes. Et hoc ſcelus ſtatutis per hebdomadam diebus exequebantur, occultè noctibus convenientes. Wilhelma Sacerdotis agebat officium.

Poſt annos verò plures hæc eorum mater atque ſacerdos moritur, & apud Claramvallem pro ſancta ſepelitur. Poſt cujus obitum Andreas vir ejus per ſex annos in tali pernicioſo & Diabolico ſcelere perſeverans, innumerabiles ſeduxit populos, quouſque tandem Mercator quidam Mediolanenſis nomine Conradus hoc manifeſtiſſimum ſcelus mirabili modo & induſtriâ fecit manifeſtum.

Habebat námque idem Conradus uxorem ſeductam, & in memoratam Fratricellorum hæreſin occultè juratam, quam dum frequenter in noctis medio ſurgere animadverteret, ſed quorſum pergeret, ſcire non poſſet, mali alicujus de ipſa incidit ſuſpicionem. Demum die quâdam cupiens omnino ſcire, quò pergeret, noctem dormitione ſimulatâ duxit inſomnem. Circa medium verò noctis uxor putans dormire maritum, ſuo more ſurgit, & conſuetum pergit ad antrum, quam occultè maritus ſubſequens poſt eam, incognitus antrum illud perfidorum intravit, & omnia quæ ibidem aut dicebantur, aut fiebant, diligentiſſimè conſpexit. Conradus uxorem ſecutus omnia quæ fiebant conſpexit.

Audivit prophana concionantem Sacerdotem: vidit mulieres in modū raſas Clericorum omnes, & horrendæ inſtitutionis documenta impiorum à Prædicatore percepit. Lumine verò tandem ſub ſextario ex more poſito, uxorem ſuam de induſtria cepit, & cum ea rem incognitus peregit. Deinde annulum cum Sapphyro de manu uxoris ſuæ abſtulit, & cum alijs de antro velociter exivit, ſtudioſè curans, ut uxorem præveniens prior lectum aſcenderet. Conradus uxori ſuæ annulum abſtulit.

Poſt dies paucos uxorem interrogavit Conradus, ubi haberet annulum cum Sapphyro; quæ reſpondit, ſe illum tempore opportuno quæſituram, jam autem ad præſens, ubi eum depoſuerit, neſcire. Sed cùm maritus vehementer inſtaret pro annulo, ſimulans illa, ſe multùm quæſiviſſe, nec inveniſſe, eum perditum viro reſpondit.

At verò Conradus re diſſimulatâ poſt dies paucos in domo ſua lautum parari fecit convivium, ad quod Conſanguineos & vicinos, maximè tamen illos, quorum in antro noverat fuiſſe uxores, invitavit, viros videlicet ipſos cum mulieribus ſuis. Qui omnes ad ejus Convivium vocati, cum ſuis uxoribus venerunt, cauſam tamen invitationis hujuſce nemo cognovit. Conradus parat Convivium amicis in domo ſua.

Quibus in Convivio lautè refectis, & ſingulis juxta uxorem propriam ſicut ex induſtria per Conradum fuerant collocati, reſidentibus, hoſpes invitator ait: *Amici & fratres, rogo, unuſquiſque veſtrûm cum uxore ſua ludat, prout me cum uxore mea facere conſpexeritis, & poſteà cauſam invitationis à me veſtra audietis.* Qui poſtquam ludos multos exercuiſſent, poſtremò

 ligatu-

ligaturas uxoris ſuæ de capite manibus traxit, & clericatam ſive tonſam in modum clerici, hoc eſt, habentem coronam omnibus oſtendit.

Quod factum cœteri omnes imitantes detractis à capitibus uxorum peplis ac ligaturis omnes ſimiliter raſas ut Sacerdotes in coronæ modum invenerunt. Unde nimium admirantes viri, quid ſibi vellet hoc monſtrum quod cernerent, conclamârunt. Stans autem Conradus omnem rei hiſtoriam ſicut viderat & audierat, cunctis nimium ſtupentibus enarravit. Fæminas autem ne diffugerent, aut negotium propalarent, diligenti cuſtodiâ intra domum Conradi manere compulerunt.

Conradus rem geſtam coram amicis expoſuit.

Conſilio autem inter ſe habito viri protinus rem omnem Inquiſitori hæreticæ pravitatis denuntiaverunt; qui diligentiſſimâ inquiſitione factâ didicit hoc execrabile & diabolicum ſcelus, induſtriâ & malignitate Wilhelmæ & Andreæ mariti ejus per undecim annos in eorum perſeveráſſe domo. Quamobrem & Andreas & complices ejus ſimul, & oſſa Wilhelmæ cremata ſunt. Et quæ prius venerabatur ut ſancta, poſteà ut peſtilentiſſima hæretica contempta fuit, & blaſphemata ab omnibus. Similiter & mulieres, quæ in hujuſmodi ſceleribus fuerunt comprehenſæ, non ſine magna punitione à maritis ſuis dimiſſæ ſunt.

Combuſti ſunt hæretici ſimul & oſſa Wilhelmæ.

Anno Godfridi Abbatis ſupra ſcripto, viceſimâ nonâ die menſis Octobris, mortuus eſt Joannes Comes Hollandiæ apud Harlam ſine liberis. Vitâ functo Joannes Comes Hannoniæ filius Adelheidis ſororis Wilhelmi quondam Regis Romanorum jure propinquior Hollandiæ Comitatum aſſumpſit, ac ſuo dominio copulavit. Uxorem habuit Philippam Comitis de Lutzelburg filiam, de qua genuit Joannem, Comitem Lutzelburgi, Patrem Henrici Regis Romanorum ſeptimi, Wilhelmum Comitem Hollandiæ, Joannem Dominum Bellimontis, Henricum Canonicum Eccleſiæ Cameracenſis, Margaretham Comitiſſam Atrebatenſem, Adelheidem Comitiſſam Claromontenſem, Mariam Comitiſſam de Burbon, & Mechtildem Comitiſſam de Neyde natu minorem.

Verùm Albertus Rex Romanorum & Francorum Theutonum, Hollandiæ Comitatum mortuo Joanne ad Imperium pertinere volebat, & propterea memoratum Hannoniæ Comitem litteris, præceptis, & comminationibus inquietare graviter tentabat. Sed poſteà in comuni Principum Conventu Comes ipſe Joannes conſilio amicorum inductus perſonaliter comparuit, & interceſſione Principum Hollandiæ Comitatum à Rege in feudale beneficium Imperij accepit. Ex illo tempore Hollandiæ & Hannoniæ Comitatus in unum convenêre dominium uſque in præſentem diem.

Item anno prænotato Caſſanus Tartarorum Imperator magno ſuorum advocato Exercitu Bellum Saracenis, qui morabantur in Syria & Ægypto, indixit, cum quibus pugnans Triumphator evaſit, & Syriam cum ſepulchro Domini pro Imperio ſubjugavit.

*MCCC.*

Anno Godfridi Abbatis Hirſaugienſis octavo, Indictione Rom. XIII. Bonifacius Papa VIII. ad exemplum veteris Inſtrumenti Annum Jubilæi primus omnium Pontificum ad ſalutem humani generis providâ diſpenſatione inſtituit, & per totum Orbem Chriſtianum prædicari ſolemniter mandavit, Remiſſionem & indulgentiam omnium repromittens ſcelerum

Jubilæus Romæ primus à Bonifacio inſtituitur.

rum, his qui Contriti & Confeſſi limina ſancta Romæ viſitâſſent Apoſtolica, facturi juxta ejus ordinationem preces & eleemoſynas, prout cujuſque facultas permiſerit.

Res nova & eatenus non viſa, ſed verè populo Chriſtiano ad ſalutem valde proficua. Nam pro conſequendis hujuſmodi Indulgentijs Jubilæi anno præcedente per univerſum Orbem Chriſtianum pronuntiati, tanta hominum utriúſque ſexûs multitudo in iſto anno præſcripto ex omni Europa Romam proficiſcitur, ut eorum numerus incredibilis eſſe videatur. Unde homines præ nimia multitudine compreſſi vix per ſtratas urbis potuerunt incedere. Conſtituit autem idem Præſul Bonifacius eundem plenariæ Remiſſionis Jubilæum de centeſimo deinceps anno in centeſimum perpetuis futuris temporibus Romæ celebrandum.

Anno prænotato Rex Albertus contractis undique copijs magnum adunavit exercitum, contra Joannem Comitem Hannoniæ, propter Hollandiæ Comitatum, ut ſupra diximus, proceſſurus ad bellum. Cúmque ad Novimagium Geldriæ oppidum perveniſſet, litteras hujuſmodi tenoris per omnem fecit Regionem publicari. *Noverint univerſi, quòd ſereniſſimus Dominus Rex Albertus Romanorum ſemper invictus, vacantem Hollandiæ Principatum, quem Carolus Imperator olim magnus Theoderico Comiti conceſſit in Beneficium feudale, tam Jure, quàm gladio ad ſacrum Romanum intendit revocare Imperium.* Rex Albertus pro Hollandia copias educit.

Audiens Comes Hollandiæ Joannes Regem Albertum cum exercitu ſuorum contra ſe venire ad prælium, congregavit & ipſe maximam multitudinem pugnatorum, confortatúſque & viribus, & animo, Regis Alberti intrepidus præſtolabatur adventum. Rex autem cùm didiciſſet Comitis & vires, & conſtantiam animi, contra eum venire ad bellum non audebat, ſed mediante Archiepiſcopo Colonienſium Treugas interpoſuit, & pro confirmatione pacis Comitem ad Principum ſententiam vocavit: quo veniente, Hollandiam in feudum accepit. Hannoniæ Comes Hollandiam ſuſcepit ab Imperio.

Anno præſcripto, ſeptimo die menſis Aprilis, obijt Dominus Godfridus hujus Monaſterij Hirſaug. Abbas nonus atque viceſimus, anno Regiminis ſui ſeptimo cum uno menſe & viginti quatuor diebus exacto: in majori Eccleſia cum honore ſepultus. Godfridus Abbas hujus Cœnobij moritur.

## De Henrico ſecundo hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXX. qui præfuit annis XVI. menſibus X. diebus XX.

MOrtuo Abbate Godfrido, & In medio Eccleſiæ juxta morem Ordinis ſepulto, convenientes in unum Fratres cum Priore, qui poterant intereſſe novi Paſtoris Electioni, anno prænotato undecimâ die menſis Aprilis, præmiſſiſque ad Dominum orationibus conſuetis, & prælibatis inter ſe tractatibus neceſſarijs, Henricum Congregationis Hirſaugianæ Monachum in Abbatem hujus Monaſterij triceſimum elegerunt, qui confirmatus & benedictus per miniſterium Friderici de Bolandia Epiſcopi Spirenſis Eccleſiæ præfuit annis XVI. menſibus X. & diebus viginti, non ſatis utiliter pro Monaſterio: Henricus fit Abbas Hirſaug. XXX.

ſed

ſed potius in grave utriúſque ſtatûs tam ſpiritualis, quàm temporalis detrimentum ſempiternum.

Patria illi fuit Suevia: parentes ſecundum mundi hujus conſideratio-nem humiles, & nullâ prærogativâ nobilitatis inſignes. Qui cùm eſſet annorum ætatis decem & octo, venit ad Monaſterium, ſuſceptúſque ad Congregationem per Volandum Abbatem, factus eſt Monachus, vitám-que inſtituit ſuam ad aliorum exemplar, quod reperit. Illo autem in tempore, quod ſæpius diximus, Regularis diſciplinæ obſervantia non ſolum apud Hirſaugienſes Monachos, ſed in omnibus penè Cœnobijs noſtri Ordinis per totum mundum uſque adeò defecit & tepuit, quòd fer-voris priſtini veſtigium omnino nullum dereliquit. Unde & Henricus iſte Monachus factus eſt, mores quos juvenis à ſenioribus didicit, uſque ad obitum ſervavit. Tandem verò in Abbatem promotus, ſicut dictum eſt, parum utilis extitit, imò plus detrimenti quàm comodi ſuo regimine Monaſterio fecit; mox enim licentiosè vivere incipiens, otio & inertiâ, torporéque ignavus tepuit; & rem familiarem ſimul & monaſticam tur-piter neglexit. Enimverò ſtatum rerum temporalium, quem in bona conditione reperit, valde malum fecit. Multa etenim bona Monaſterij tempore ſui regiminis impignoravit: multa penitus vendidit: & multa ſine Conſenſu Fratrum ſuorum in perpetuum alienavit, quorum pecu-niam malè expoſuit. Moribus fuit nimium diſſolutus & incompoſitus; ſæculariter vivens potius quàm monaſticè; quippe qui convivijs & di-ſcurſibus vagis diebus & noctibus frequenter intentus, nihil minus quàm ſpiritualia curabat. Converſatione ſuâ puerili non ſolùm Fratres ſuos Monachos contriſtavit: ſed etiam ſæculares homines multipliciter offen-dit. Sermone fuit præceps & multum inconſideratæ locutionis; quo factum eſt, quòd ejus dictis modica fides conſueverit adhiberi. Conſilio varius, inſtabilis & inconſideratus extitit: verbis promptulus, ſed actione nimium tardus fuit.

*Henrici Abbatis patria fuit Suevia.*

*Henricus Abbas plura bona Monaſterij alienavit.*

Quantum verò ad diſpoſitionem pertinet corporalem, homo fuit ſtaturâ mediocris, nec procerus corpore, nec brevitate nimiâ puſillus. Capite parvus & ventre aliquantum craſſus: ſubrufos tam in capite, quàm in barba copioſos habebat capillos: inceſſu velox & titubans in modum gradiebatur parumper claudicantis, & qui nullâ decorabatur gravitate. Poſtremò jubente Ludovico Imperatore propter culpas ſuas, ut ſuo loco dicetur, deponitur.

Anno prænotato MCCC. Dominicæ Nativitatis, quo Henricus ordi-natus eſt Abbas, moritur Joannes Dux Bavariæ filius Henrici Ducis, & Comitis Palatini Rheni ſine liberis. Huic pro futura uxore ferunt de-ſponſatam fuiſſe Apoſtolicâ diſpenſatione mediante filiam parvulam needum triennem Ludovici Comitis Palatini Rheni, Bavariæque Ducis, poſteà Imperatoris Romanorum: qui mortuo ſine liberis deſtinato genero Ducatum illius totum obtinuit.

*Henricus Abbas ultimò deponitur.*

Eodem anno Fridericus de Bolanden Epiſcopus urbis Spirenſis ma-gnam illam Crucem in arcu ambonis Eccleſiæ memoratæ nimiâ vetu-ſtate ruinoſam piâ devotione inſtaurans fecit renovari. Alia inſuper multa pro decore Domûs Domini & fecit, & conſtituit, quibus nominis ſui memoriam cum laude poſteris commendavit.

Claruit

Claruit his ferme temporibus Alanus ex Inſulis oppido Flandriæ oriundus Magiſter Pariſienſis, in Divinis ſcripturis omnium ſuâ tempeſtate facilè doctiſſimus, Theologus inſignis, Philoſophus clarus, & Poeta celeberrimus; qui ſcholæ Theologorum apud Pariſienſes docendo & ſcribendo multo tempore gloriosè præfuit, ubi in omni ſcientia tam divina, quàm humana clariſſimus effulſit. Unde & meritò nomen Univerſalis obtinuit: qui Doctor in omni ſcibili fuit profundiſſimus. Scripſit autem & metro & proſâ multa præclara ſynthemata, de quibus nos hactenus exceptis quæ ſequuntur, vidimus pauca. Alanus de Inſulis Doctor magn⁹.

Super quatuor libros ſententiarum ſcripſit volumina quatuor. Ad quendam Abbatem S. Dyoniſij, aliàs S. Ægidij de ſacræ Scripturæ vocabulis opus non inutile, quod prænotavit oculum ſacræ Scripturæ, librum unum non parvæ quantitatis. De doctrina quóque lib. I. In quinque libros Moyſis volumina totidem. In Cantica Cant. lib. I. Ad Archiepiſcopum Bituricenſem de Pœnitentia libb. IV. De Myſticis æquivocis lib. I. Parabolarum lib. I. De modo ſive arte prædicandi lib. I. Opus metricum quod Anteclaudianum prænotavit lib. I. De ſex alis Cherubin. lib. I. De planctu naturæ lib. I. Summam virtutum & vitiorum. lib. I. De maximis Theologiæ documentis. lib. I. De natura quorundam animalium lib. I. ſermones varios & epiſtolas plures ſcripſit ad diverſos, quorum omnium invenire numerum difficile judicamus. Denique in multos Bibliæ libros inſignes Comentarios lucubrâſſe dicitur, quorum nos invenire titulos omnium non potuimus. Sunt qui ſcribant, eum in ſua ſenectute pro Chriſti amore ſpreviſſe mundum, & Monachum Ciſtertienſis Ordinis factum religioſiſſimè converſatum uſque ad mortem. Opuſcula hujus Doctoris Alani.

Wilhelmum etiam Haffliginij Monaſterij noſtri Ordinis in Brabantia Monachum ſuam ætatem ſcriptis & moribus haud mediocriter illuſtrâſſe ferunt. Qui cùm eſſet vir tam in divinis ſcripturis, quàm in ſæcularibus litteris egregiè doctus, multa gemino ſtylo comportavit opuſcula; quibus nominis ſui memoriam poſteris comendavit. Ex his nos vidimus pauca, quæ ſubnotavimus. Vitam ſanctæ Lutgardis lib. I. Viſionem cujuſdam Monialis Ordinis noſtri lib. I. Sermones etiam plures tam ad Fratres, quàm ad populum Dei compoſuit. Wilhelmus Monachus in Haffliginio Brabantiæ.

Henricus de Bruxellis, Brabantinus patriâ, præfati Monaſterij de Hafflingen noſtri ordinis Monachus prædicto Wilhelmo contemporaneus, vir & ipſe in omni genere doctrinæ peritus, hæc tempora ſcriptis & lucubrationibus ſuis reddidit clariora. Qui cùm eſſet maximè in Mathematica peritus, plura in ea facultate compoſuit, quibus ingenij ſui vivacitatem declaravit. Extat de ratione computi Eccleſiaſtici liber talis elegans, quem ad quendam amicum compoſuit. Calendarium quoque novæ ac pulchræ inventionis lucubravit pro inſcenſionibus Lunæ ad punctum inveſtigandis. De compoſitione Aſtrolabij ſcripſit lib. I. De uſu & utilitate Aſtrolabij lib. I. De cæteris quæ compoſuit nihil ad notitiam noſtræ lectionis pervenit. Henricus Monachus Haffliginij.

*MCCCI.*

Anno Henrici Abbatis ſecundo Indictione Romanorum quartadecimâ Cometes in cœlo per dies aliquot magnus apparuit, qui ſuo aſpectu intelligentes terruit, qui noverunt his novitatibus frequenter aut bella præ- Cometes apparuit vates malorum.

ſignari, aut peſtilentiam, aut quaslibet alias clades mortalium, quod & factum eſt. Nempe ſecuta fuère plura mala inter mortales, bella, fames, peſtéſque tam hominum, quàm jumentorum, ut pateret non fruſtra fuiſſe Cometem.

Eodem quippe anno quarto die menſis Julij bellum atrox factum eſt inter Wilhelmum Epiſcopum Trajectenſem, & quoſdam Comites ac Nobiles Jura memoratæ Trajectenſis Eccleſiæ temere violantes. Congreſſione autem factâ diu atrociter & ambiguè pugnatum eſt, & multi ab utraque parte ceciderunt. Extremò ipſe Præſul Wilhelmus in prælio ſuperatus ab inimicis, miſerabiliter occubuit anno Pontificatûs ſui quinto in multis tribulationibus & adverſitatibus infeliciter exacto. A die namque introitûs ſui Pontificatûs ſemper æmulos habuit & hoſtes, non ſolùm inter Laicos, ſed etiam inter Canonicos, ob id maximè, quòd proviſione Bonifacij VIII. & non eorum Electione intrâſſe videretur, ſicut diximus quarto anno Godfridi Abbatis. Poſt ejus verò interitum Præſul Eccleſiæ Trajectenſis fuit ordinatus Guido ibidem Canonicus & Theſaurarius, vir nobilis, prudens atque magnificus, qui præfuit annis ferme ſedecim. Alibi legimus, quòd fuerit ante Pontificatum Canonicus & Theſaurarius Eccleſiæ Leodienſis, quod verius dictum credimus. Hujus viri fratres Germani fuerunt Botzardus Epiſcopus Metenſis, Joannes Epiſcopus Cameracenſis, Joannes Hollandiæ, Hannoniæque Comes, & Florentius Princeps Morinenſis.

*Wilhelmus Epiſcopus Trajectenſ. in bello perimitur.*

Anno prænotato in die S. Mariæ Magdalenæ Joannes Comes unà cum Henrico fratre ſuo Comite de Lutzelburg contractis undique copijs magni exercitus Imperialem urbem Trevirorum obſidione vallavit, caſtrametatus retrò Civitatem ad plagam Orientalem, in eo loco ubi Eccleſia S. Crucis conſtructa uſque in præſens conſpicitur. Omnia in circuitu devaſtavit hoſtiliter, domos, torcularia & cuncta ædificia extra munitionem poſita funditus incendio combuſſit, & quidquid frugum erat in agro cum vinetis omnino deſolavit. Cives autem Trevirenſes, qui paribus armis adverſarijs congredi non poterant, clauſis fortiter portis, Letanijs & precibus quâ poterant devotione inſiſtentes, Divinum auxilium invocabant. Et ecce nocte undecimâ urbis obſeſſæ Dominus Deus meritis Sanctorum ſuorum, quorum Treveris multa millia corporaliter requieſcunt, orationes civium clementer exaudiens, ſpiritum vertiginis & pavoris immiſit in hoſtes, qui ſuborto clamore ac nimium perterriti arma, quæ contra cives Trevirenſes attulerant, in ſemetipſos verterunt, percutientes ſe mutuò & occidentes, cùm hoſtes ſe ferire putarent. Unde pavor eos ſubitò tantus invaſit, quòd omnes relictis tentorijs & rebus ſuis quas attulerant fugere quantocius nudi feſtinarent. Et ſic urbs Trevirorum antiquiſſima divinâ miſeratione, meritiſque Sanctorum ab hoſtium formidine mirabiliter & ſine armis liberata eſt.

*Civitas Sanctorum meritis liberata eſt.*

Anno prænotato mortuus eſt Andreas Rex Ungariæ ſine liberis, qui uxorem habuit Agnetem filiam Regis Theutonicorum Alberti ſicut dictum eſt ſupra. Poſt cujus mortem Ungari Ottonem inferioris Bavariæ Ducem pro Rege aſſumpſerunt, quem tamen capientes poſteà in vincula conjecerunt, cuſtodiæ illum Comitis Tranſilvani committentes. Verùm non diu poſtea per induſtriam uxoris memorati Comitis Conſanguineæ

ſuæ liberatus, ad Ducatum ſuum in Bavariam reverſus eſt, nec amplius ſe de Regno Ungariæ intromiſit. Auſpicio autem Bonifacij Papæ VIII. & Alberti Carolus quidam Martellus Regnum Ungarorum obtinuit, & eorum perfidiam humiliavit.

His temporibus poſtquam Rex Gallorum Philippus obtinuit dominium Comitatûs Flandriæ totum, in carcere detinens ipſius Principatûs Comitem cum duobus filijs, populus terræ humillimæ conditionis, ut fuerunt artifices diverſi, textores pannorum, lanifices, cerdones, macellarij, ſartores veſtium, pellifices, & reliquum id genus hominum graviſſimam contra rectores terræ à Rege poſitos perſecutionem ſuſcitârunt. Cujus rei cauſa fuit grave jugum Gallorum, quod Flandrenſibus impoſuerant ſupra conſuetudinem antiquitus introductam, & à Comitibus obſervatam, in præſtatione talliarum & contributionum. Unde nimium gravati, primò rectores terræ, deinde & ipſum Regem Philippum per certos nuntios ſuos rogabant, ut alleviaretur eis jugum nimis durum & importabile ſervitutis, & provideretur eis de mercede ſolvenda pro laboribus ſuis competente ab his, qui conducerent eos ad operandum. Verùm cùm rectores terræ ad inſtantiam eorum civium, qui Senatores, Conſules ac Principaliores videbantur urbis, populum humilem & egenum non ſolum contemnerent, ſed & duos ac triginta ex eis in vincula conjeciſſent in oppido Brugenſi, facta eſt in oppido ipſo ſeditio graviſſima; ſurrexit enim populus vulgaris & confœderatus ſibi mutuò, armatus per urbem hoſtiliter cœpit diſcurrere, & ad caſtellum, in quo manebant rectores urbis conſtituti per Gallos, turmatim properare. Inprimis autem facto impetu caſtellum obtinuerunt, & tam ex Rectoribus ipſis, quàm ex Brugenſibus non paucos crudeliter occiderunt. Deinde fractis carceribus violenter captivos omnes extraxerunt. His tumultuosè peractis inter partes factæ ſunt treugæ, & cauſa ad examen Regis Gallorum Philippi diſcutienda quàm primum miſſa eſt. Duravit hæc diſſenſio quaſi per annum, & ſemper à Rege differebatur ſententia; quam ſi nunquam tuliſſet, prudenter ſanè feciſſet. Brugenſes autem multâ inſtantiâ, precibus, & pretio contra plebem tandem extorſerunt nocivam ſententiam in malum ſibi pernicioſum. Nam mox ut in Brugis fuit auditum, quòd ſententia eſſet lata contra populum, plebs omnis in unum conſpirans, quoniam ſe majoribus non poſſe reſiſtere timebat, oppidum armata exivit. Et primò venerunt ad oppidum quoddam Damum nuncupatum, quod ferme tribus à Brugis diſtabat milliaribus, per illúdque diſcurrentes cum furore nimio ejus Rectorem à Gallis poſitum interfecerunt, omniáque deprædati ſunt, plures etiam ex Brugenſibus ibi repertos crudeliter occiderunt. Exinde furore ſimul & deſperatione ducti tranſierunt ad terram Dandenburgenſem, & fecerunt ſimiliter. Poſteà venerunt ad alium locum haud procul à Brugis oppido, ubi Balivus ſive Rector Brugenſium reſidebat cum LX. ferme militibus, quos omnes ſimul peremerunt.

Flandrenſes populi conſpirant contra rectores terræ.

Rex Gallorum ſententiam dedit contra plebem oppidi.

Quibus auditis cives Brugenſes, ac metuentes, ne ſimilia paterentur, nuntios ad Regem miſerunt Gallorum, contra inſolentiam plebis furentis auxilia poſtulantes. Quibus ille miſit Comitem S. Pauli Jacobum ſupremum Flandriæ Gubernatorem cum mille quingentis Equitibus, &

L 2 magna

magna peditum multitudine. Qui cùm perveniſſent ad oppidum Brugenſium, mox ſibi Regis nomine urbis dominium potenter uſurpârunt. Claves portarum, turres & munitiones loci omnes in ſuam poteſtatem recipientes, quod multis incolarum non parum diſplicuit. Unde cives inferioris conditionis, qui in oppido remanſerunt, timore ac ſuſpicione fluctuantes ſimul & ex proſperè geſtis audaciam ſumentes (Deo nimirum permittente in ultionem avaritiæ majorum urbis, & ad humiliandam Gallorum ſuperbiam) conjuratione ſecretiſſimè factâ in unum conſpiraverunt, majores oppidi & Gallos omnes morti, quàm primum poſſent, animo ſimul & propoſito deſtinantes.

*Plebs inferior conſpirationē facit.*

Cujus rei gratiâ ut viribus auctis intentum ſuum facilius perducerent in effectum, nuntios miſerunt occultos pro illis de plebe, qui ſeditionis erant principes, & oppidum jam pridem exiverant, & Duacum ſimul & Dandenburg præoccupaverant. Qui nuntio lætantur accepto viri ſimul & mulieres ad oppidum Brugis nocte omnes redierunt, & ſilenter cum bona facilitate intrantes, cùm & foſſata eſſent humo repleta, & portæ deſtructæ omnes, confeſtim in foro convenerunt. Stantes autem conjurati in medio fori clamare cœperunt: *Vivat communitas: Galli cum magnis capitibus omnes moriantur.* Galli ab his clamoribus excitati, cùm illi theutonicâ uterentur linguâ, quid ſignificaret clamor ipſe, non intelligebant. Convenientes ergo plebei cum illis, qui deforis advenerant, plateas urbis magnis trabibus obſtruxerunt, diſcurrentéſque per oppidum, omnes partis adverſæ, quos invenire poterant, occiderunt nemini parcentes. Quicunque verò Gallum ſuſcepiſſet in domum fugientem, aut ſi prius in hoſpitium admiſiſſet, illum aut ſubitò perimebant, aut ductum ad principes ſuos in forum clamantes minutatim in fruſta conſcindebant. Galli autem furentium clamoribus excitati, & arma corripientes ſine ordine ad pugnam diſcurrebant, qui omnes à plebe fuerunt interempti. Equites verò armati cùm equos vellent aſcendere ſuos, néque ſellas invenire poterant, neque frena, quæ plebis induſtriâ per mulieres & pueros callidè prius fuerant deportata. Cùmque fugâ ſalutem quærerent, vias urbis trabibus clauſas invenerunt, & dum pertranſire non poterant lapidibus per feneſtras in eos fortiter jactatis à mulieribus omnes mori compulſi fuerunt. Duravit illa cruenta Gallorum occiſio per totum diem, in qua ex Gallis equitibus fuerunt interempti à populo 1400. ex peditibus verò 2000. interierunt. Unde ſtratæ urbis omnes ſanguine & cadaveribus mortuorum fuerunt repletæ, ita quòd per tres continuos dies plebs in evectione illorum, & ſepultura extra oppidum multipliciter fuerit occupata. Jacobus autem S. Pauli Comes quoniam juxta portam morabatur oppidi cum paucis aufugit. Facta ſunt hæc anno Dominicæ Nativitatis prænotato MCCCI.

*Plebei currentes per urbem Gallos & conſules occidunt.*

*Gallorum tria millia quadringenti perempti.*

Anno præſcripto magna inter Papam Bonifacium octavum, & Philippum Regem Gallorum diſſenſio fuit exorta. Cujus cauſam Auctores hiſtoriarum commemorantes dixerunt, quòd Pontifex ipſe Carolum Valeſianum Regis Gallorum cognatum pro quibuſdam negotijs ſuis de Gallia evocaverit in Italiam, promittens ei multa, quæ tamen non præſtitit. Inter quæ ferunt Carolum ipſum ex verbis & pollicitationibus Pontificis ſpem concepiſſe non modicam Romanum conſequendi Imperium.

*Inter Papam & Regem Gallorum orta diſſenſio.*

rium. Quæ omnia impedita & nulla manſerunt, imò promiſſis fecit omnia contraria. Nam eodem anno Regem Albertum Rudolphi, ut ſupra diximus, filium, prius Electum ad Imperium confirmavit. Ex quo Gallorum Rex nimium offenſus, & reputans ſe à Papa deluſum, quidquid mali potuit in eum excogitare, totis viribus in effectum perducere ſtudioſiſſimè conabatur. Unde Stephanum de Columna Pontifici hoſtem acerrimum in magno apud ſe honore detinuit, & omnes Bonifacio contrarios & adverſantes, ſive Columnenſes fuerint, ſive alij, ſummo favore honoravit. In odium denique ipſius Pontificis Rex Philippus complures Epiſcopos per Galliam à ſuis fugavit Eccleſijs, omnibuſque bonis ſpoliavit, proptereà quòd cum Romana viderentur conſentire Eccleſia. Vacantes etiam Pontificatus pro ſuo arbitrio diſpoſuit, & bona Eccleſiarum ſibi & ſuis uſurpavit. Quamobrem Papa Bonifacius ut magnanimus & audax, neminem timens, cœpit contra ipſum agere quidquid potuit, quem hoſtem Eccleſiæ Chriſtianorum publicum declaravit. Verùm ut commodiùs in eum, id quod cogitavit, efficeret, tali adinuentione uſus eſt. Vocari fecit per litteras Apoſtolicas omnes Epiſcopos & Prælatos totius Regni Gallorum, mandans ſub gravibus cenſuris, ut Romam venirent ad celebrandum Concilium. Quod mox ut Regi Philippo innotuit, nequis ire poſſet, omnes vias præcluſit; hinc Papa Bonifacius nimium contra Regem iratus, alium modum excogitare cœpit, per quem ſe acriter poſſe vindicare non dubitavit. Revolutis enim antiquis ſtatutis & privilegijs ſacræ Romanæ Eccleſiæ, reperiſſe ſe gloriabatur tumidus, quòd Reges Gallorum omnes Regnum ipſum, tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus à Sede Apoſtolica ſibi beneficialiter indultum, debeant recognoſcere, & proptereà Romanum Pontificem ut feudalem Dominum ſuum honorare. Miſit ergo in Galliam Clericum quendam Romanum Narbonenſem Archidiaconum, oratorem ſuum atque Legatum cum litteris ſuis Apoſtolicis, in quibus Regi mandavit, ut recognitionem faceret Regni Apoſtolicæ Sedi: quod niſi faceret quantocius, fideliter ſciret ſe fore excommunicatum, & regnum alteri Auctoritate Apoſtolicâ conferendum. Veniens autem ad urbem Pariſienſem, ubi tum Rex morabatur, præfatus Papæ Legatus malè fuit exceptus, & citò per Gallos de Regno haud ſine injuria repulſus. Comes námque Artenſis litteras Papæ de manibus Nuntij violenter rapuit, & pro contemptu Pontificis Legato ipſo conſpiciente in ignem projecit. Unde poſteà juſto Dei judicio malè perijt, quando per Flandrenſes in bello peremptus fuit. Exinde Rex Gallorum omnes vias diligentiſſimè fecit obſervari & cuſtodiri per ſuos, ne quis cum litteris Apoſtolicis ad regnum haberet introitum. Convocavit autem Rex in urbem Pariſiorum, Epiſcoporum, Abbatum, Prælatorum, Baronum ac Nobilium copioſam multitudinem, & facto Concilio pro ſui juſtificatione appellavit ab illa ſententia ſe excuſando, & contra Bonifacium invehendo plura in illum ſcelera produxit in medium, videlicet hæreſis, Simoniæ, perjurij, homicidij & aliorum, concludens eum pro his meritò eſſe deponendum. Abbas verò Ciſtertienſis, coram quo appellavit, non acceptavit appellationem. Orta eſt ergo diſſenſio inter Papam Bonifacium & Regem Philippum graviſſima; & alter alterum fortiter impugnabat, quærens eum à ſua dignitate potenter dejicere.

Papa recognitionem Regni exigit à Rege.

Rex contra Papam Pariſijs celebravit concilium.

Bonifacius autem Papa utróque gladio pro viribus utebatur in Regem; quem inprimis excommunicavit, átque cenſuris alijs terribilibus ſubjiciens innodavit; nec minus gladio materiali quantum potuit perſequi non ceſſavit. Quoſcúnque potuit verbis, ſcriptis, muneribus atque promiſſis in ejus odium provocare, diligentiſſimè ſtuduit, & multos Principes, Duces, Comites & Barones ab ejus fide in magnam diſplicentiam revocavit, quamvis totum quod voluit, efficere minimè quidem potuit.

Denique in tantum furor Pontificis crevit contra Philippum Regem, ut eum penitus à regno cogitaverit deponere, multúmque ſecum deliberavit, qualiter depoſitionis modum potuiſſet convenientem invenire. Poſt multam igitur deliberationem Regi tandem Theutonicorum ſcripſit Alberto, inſtantiſſimè hortans, eum quatenus ad ſumendam coronam Imperij Romanam properaret ad urbem, ſe operam promittens daturum, ut amplioribus titulis decoraretur honoris, qualibus à tempore Caroli magni nullus Germaniæ Regum decoratus eſſet. Intellexit confeſtim Rex Albertus myſterium, & nuntio regalibus cumulato muneribus Pontifici reſcripſit, eâ ſe vice propter ardua regni negotia, & corporis valetudinem venire haud poſſe, rogans nihilominus intuitu neceſſitatis ſe haberi excuſatum. Rurſus Papa Legatum miſit alterum cum litteris Apoſtolicis, quibus ſignificabat ſe Regem Philippum propter contemptum Apoſtolicæ Sedis & multa nefanda ſcelera per ſententiam à Regno depoſuiſſe Gallorum, & nunc Regnum ipſum vacans ad Eccleſiam Romanam eſſe devolutum, tanquam ad verum Dominum ratione juris feudalis. Unde ne regnum pollueretur ab invaſione hæreticorum, illud Regi Alberto ut fideli Romanæ Sedi conceſſit, & ut non contradiceret per Apoſtolica ſcripta mandavit. Pollicebatur ad hæc pecunias, viros armatos, & quidquid eſſet neceſſarium, ſe promptè daturum. Rex verò Albertus conſilio ſuorum habito, Pontifici reſcripſit, antiquâ Regum proviſione cautum, ne poſt diviſionem Regni Francorum, quæ facta eſt poſt mortem Caroli Imperatoris magni Regis Francorum Orientalium, id eſt, Theutonicorum, ſibi violenter regnum uſurpet vel inquietet Gallorum, nec quiſquam Regum Galliæ, id eſt, Franciæ Occidentalis aut Regnum invadat Theutonicorum, aut Imperium ſibi quomodolibet uſurpet Romanum. Unde cùm ea Principum conſtitutio eatenus permanſerat inviolata, ſibi non videretur honeſtum, ſi primus ipſe eam temeraverit. Regnum itaque Gallorum ſibi à Pontifice oblatum Albertus reſpuit, & ut non videretur Eccleſiæ inobediens, multa pro ſui excuſatione ſcripſit. Rex autem Gallorum Philippus, cui omnia Pontificis conſilia per eos, quos pecuniâ corruperat, fuerunt manifeſta, quotidiano ſtudio & maximâ utebatur induſtriâ, ut non ſolùm Pontificis prævenirct inſultus, ſed ad hæc maximè laborabat, quatenus illum capere potuiſſet, quod etiam poſtremò factum eſt, ut ſuo loco dicemus.

*Papa Regẽ Albertum invitat ad Imperium.*

*Quare Albertus recuſaverit Regnum Gallorum.*

*MCCCII.*

Anno Henrici Abbatis tertio, Indictione Romanorum quintadecimâ die menſis Januarij viceſimâ octavâ, mortuus eſt Fridericus de Bolandia Epiſcopus Spirenſis, cujus Corpus in Monaſterio Uſerſtal Ciſtertienſis Ordinis, cum debito honore ſepelitur, ad cujus ſepulchrum tale ſculptum in marmore legitur Epitaphium: *Continet hæc foſſa Friderici Præ-*

*Fridericus Epiſcopus Spirenſis obijt.*

*ſulis*

*ſulis oſſa quondam Spirenſis; Deus illum paſcere menſis cœli digneris, epulis quoque jungere veris. Anno MCCCII. Atque Calend. quinto Februi datur is pius antro.* Moritur Anno Pontificatûs ſui triceſimo minus quinque & triginta diebus duntaxat exacto. Memoratus Præſul in multa pietatis ſuæ ſtudia poſteaquam inquiſitionem feciſſet diligentiſſimam, nec poſſet invenire neque in ſculpturis parietum, neque in ſcripturis Annalium, neque etiam ex teſtimonijs hominum, quis aut quando major Eccleſia Spirenſis eſſet conſecrata, accepto ſuorum conſilio eam nonâ die menſis Septembris de novo conſecravit, anno Pontificatûs ſui nono, qui fuit Dominicæ Nativitatis MCCLXXXI. Poſt cujus mortem Sigebodo de Lichtenberg Electione Canonicorum Epiſcopus Spirenſis Eccleſiæ inſtitutus præfuit annis ferè XII. Vir bonus & Jurium Eccleſiæ ſuæ defenſor ſtudioſus, qui ad honorem Omnipotentis Dei, caput S. Stephani Papæ & Martyris argento veſtiri præcepit, ſicut hodie cernitur; ſanctus námque idem Stephanus Papa & Martyr memoratæ Spirenſis Eccleſiæ Primarius poſt Dei Genitricem Patronus eſt.

Sigibodo fit Epiſcopus Spirenſis annis duodecim.

His temporibus mortuo Wigboldo Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, Henricus de Iſenburg ejus nominis ſecundus in Pontificatu ſuccedens præfuit annis ſex & viginti: homo ſtemmate generis a viti ſatis æmulator, & qui ad militiam magis, quàm ad Clericatum natus videretur. Toto Pontificatûs ſui tempore cum Civibus urbis Colonienſis diſſenſiones graviſſimas habuit, ſed & contributiones Clero non minus inconſuetas quàm duras ſæpius impoſuit. Cum vicinis etiam Comitibus & Nobilibus plures diſcordias tenuit, ſed tamen victor ſemper evaſit.

Henricus Comes de Iſenburg fit Archiepiſc. Colonienſ.

Anno etiam prænotato Gerhardus Archiepiſcopus Moguntinus, Dietherus Archiepiſcopus Trevirenſis, Henricus Archiepiſcopus Colonienſis & Rudolphus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux, cum Comitibus quibuſdam & Baronibus quandam confœderationis mutuæ inter ſe concordiam juraverunt, quam litteris neceſſàrijs confirmârunt átque ſigillis. Cauſa ejus confœderationis Principum alia fuit in aperto, atque alia in occulto; quæ dicebatur in aperto, reverà non erat cauſa; quæ autem latebat in occulto, non dicebatur, propter metum Regis & infidelitatem Aulicorum. Fuerant enim qui ſcriberent, Regem Albertum ſuo arbitrio, & ſæpius quidem præter cauſam & rationem agere multa, quæ jure cum Principum conſilio & conſenſu fieri debuiſſent. Denique ſcribarum & humilium perſonarum, non dico vilium, quæ in aula verſabantur regali, quotidianæ conſultationes animum Regis falſis delationibus à via rectitudinis & veritatis multùm fecêre deviantem, in tantúmque malè proficere malos judex æquitatis permiſit, ut Rex aliquoties diceret inter pocula Bacchi: *Nihil ſe Principibus boni confidere, propterea quòd Adolphum Regem, cui tunc fuerant jurati, ſicut nunc ſibi, perfidiâ moti dejeciſſent à Regno; ne mihi faciant ſimile, curabo eorum ſuperbiam humiliare.* Alia quoque multa in Principes Electores fulminavit opprobria, quibus animum ſuum non parum ſatis illis declaravit averſum. Fuerunt & aliæ in cognitionibus Principum cauſæ hujus confœderationis occultæ, quas in publicum ratio vetat edicere. Unde Principes non ſine cauſa mutuum hoc fœdus inierunt, metuentes futurum, cui ſimile multis in regnis contigit malum. Et quidem talis provida eorum confœderatio extitit, ſed in periculo jam conſtituto

Confœderatio Principum Imperij.

Rex contempſit Principes.

alter

alter alteri juxta compactata non occurrit. Audiens enim Rex fœderis continentiam, quod Principes ſine ejus coñiventia inter ſe compoſuerant, haud parum obſtupuit; & metuens ſibi, quod Anteceſſori ſuo Regi noverat factum Adolpho, conſilium eorum deſtruere totis viribus cogitavit.

Rex movit exercitum contra Rudolphū Palatinum.

Morarum itaque impatiens magnum ſuorum conduxit exercitum, & de Baſilea inopinatè deſcendens in terram Rudolphi Comitis Palatini Rheni, qui morabatur in Heidelberg, cùm eâ vice nihil mali ille ſuſpicaretur venturum, eſſetque omnino & penitus imparatus ad bellum, omnem ejus Principatum devaſtando nemine reſiſtente pertranſivit. Quid moramur cùm res acta ſit breviter? Ad omnimodam Regis deditionem Comes venire Palatinus Rheni compulſus eſt, fidem Alberto iterum dedit atque juravit, obſides præſtitit, conditiones ut ſincerus à Domino ſuſcipiens, fœdus Comprincipum abjuravit.

Et contra Archiepiſc. Moguntinum.

Rex autem Albertus Rudolpho Comite Palatino in ſua verba compulſo, ne cœteris copia daretur Principibus congregandi Exercitum, copias movit confeſtim contra Gerhardum Archiepiſcopum Moguntinum, omnia in circuitu hoſtiliter devaſtans. Quid animo cogitârit, innotuit, & plures Eccleſiæ munitiones funditus deſtruxit. Tum verò inopinatè ſuper gentem Archiepræſulis irruit, quòd nullum Exercitûs congregandi tempus Archiepiſcopo fuit.

Rex oppidū Bingen obſedit & obtinuit.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato Rex Albertus venit cum magno ſuorum exercitu per Gavium Wormatienſem in terras Archiepiſcopi Moguntini, per quam devaſtator hoſtilis proficiſcens oppidum Bingen ad Rheni littus poſitum, ubi Nahus fluvius Rhenum influit, quatuor in deſcenſu fluminis à Moguntia milliaribus diſtans, obſidione vallavit; pertinet enim memoratæ Eccleſiæ Moguntinæ. Eſt in oppoſito Bingiorum ab alia parte Nahi fluminis Cœnobium Monialium noſtri Ordinis in colle poſitum, quod S. Hildegardis Monialis quondam conſtruxit, quemadmodum in prima hujus operis parte longè ſupra diximus, anno videlicet Volmari Abbatis XXVII. quod cùm ſit ad expugnationem urbis conveniens ſtatio, Rex Albertus in eo partem exercitûs locavit. Moniales autem prius metu ad loca ſe tutiora cum rebus ſuis contulerant.

Archiepiſc. recipitur ad gratiam Regis Alberti.

Poſt dies obſidionis paucos cùm cives tantæ ſe multitudini armatorum reſiſtere haud poſſe perpenderent, Regi oppidum tradiderunt; qui mox urbem cum ſuis intravit, & juramentum fidelitatis, ut conſuendinis eſſe ferunt, à Civibus accepit. Intereà Gerhardus Archiepiſcopus conſiderans ſe Regi viribus imparem, ad eum in memorato conſiſtentem oppido venit, gratiam petijt, indulgentiámque commiſſorum, & facilè quidem totam impetravit.

Verùm pro confirmatione pacis atque concordiæ inter Archiepiſcopum & Regem datæ & acceptæ fuerunt multæ conditiones. Nam Archiepiſcopus denuo fidem Regi Alberto juravit, ipſúmque oppidum Bingiorum, cum adjacente caſtello Klopp dicto, Erenfels quoque caſtellum ab alia Rheni parte ſitum cum telonio, Scharpfenſtein quoque caſtrum, & Loinſtein oppidum haud procul à Confluentia poſitum cum quibuſdam alijs ad manus Regis dare quaſi obſidum vice Archiepiſcopus ipſe compulſus fuit; quæ tamen omnia ſucceſſu temporis ad Jus Eccleſiæ Moguntinæ Regali munificentiâ reſtituta fuerunt. Oppidum verò

Bingen

Bingen cum adjacente caſtro Klopp: Erenfels quoque & telonium, quæ olim ad Archiepiſcopum reſpiciebant, hodie ad Jus Canonicorum majoris Eccleſiæ pertinere noſcuntur.

Miraculum B. Virginis factum apud Bingen.

Anno prænotato, poſteaquam Rex Albertus oppidum Bingen obtinuit; præſidium militare, quod in Cœnobio Monialium ſancti Ruperti locaverat, ejus juſſione diſcedens ad alia ſe loca recepit, & Monaſterium ſine habitatore omnino vacuum remanſit. Erant autem duo nebulones nihil omnino habentes, qui propter ſuam inopiam (ut fieri ſolet) exercitum ſequebantur furandi gratiâ, non pugnandi. Qui Monaſterium Divi Ruperti poſt militum receſſum intrantes, dum Rex cum Archiepiſcopo pro concordia pacis tractatum haberet in oppido, diligenter omnia perluſtrabant loca, ſi quippiam invenire potuiſſent, quod in relevamen ſuæ inopiæ rapuiſſent. Scrutatis autem quàm diligentiſſimè cunctis Monaſterij angulis, nihil penitus invenerunt, quoniam prius omnia per Moniales ſeu alios fuerunt ablata.

Duo fures Cœnobium S. Ruperti perluſtrabant.

Exeuntes ergo elauſtrum, perſcrutabantur Eccleſiam, ſi quid in ea relictum invenirent: chorus eo tempore Monialium non erat elevatus in altum, ſed in terra poſitus inſtar Eccleſiæ Monachorum, quem noſtris temporibus Gerlacus Abbas Tuitienſis ex mandato Bertholdi de Henneberg Archiepiſcopi Moguntini reformator & viſitator ejuſdem Monaſterij, ut nunc eſt, in altum conſtruendo erexit. Erat ante chorum in exteriori Eccleſia in angulo ad meridionalem plagam altare ſub honore S. Catharinæ Virginis & Martyris conſecratum, ſuper quod in muro arcualiter excavato Imago B. Mariæ ſemper Virginis in plano manu artificis admodum pulchrè, atque decenter depicta, Coronam habens in capite, in qua lapides quatuor erant criſtallini per gyrum intexti atque infixi, quintus verò cæteris major in pectore fuit ſacræ imaginis collocatus.

Fur lapides de corona Imaginis Mariæ avulſit.

Cùm ergo fures illi perluſtrato choro ſimul & Eccleſiâ nihil inveniſſent rapiendum, alter eorum ne vacuus abiret, prædictum altare pollutus & immundus aſcendit; extractóque pugione ſuo lapides de corona ſanctæ imaginis effodere cœpit. Cui alter ſocius ejus per increpationem dixit: *Quid facis, ô miſer, quid facis? Deſine Matrem ſpoliare miſericordiæ, per quam ſolam poſt Deum (ſi nobis ſalus unquam contingere debebit) & non aliter poterit obvenire.* Cujus monita ſacrilegus ille contemnens, ut cœperat, de corona lapides evulſit. Poſtquàm verò lapides quatuor de corona effodiſſet, etiam quintum de ſacro virginis pectore impiâ temeritate ſubfodere cœpit.

Imago Virginis ſudavit per totum.

Mira res contigit. Mox enim ut ſacrum pectus pugione contingere, ac violare præſumpſit, ſudare per totum imago cœpit. Quo viſo miraculo ſacrilegus aliquantulum horruit. Sed obcæcatus animo à cœpto crimine non ceſſavit. Evulſit ergo de ſacro Imaginis pectore lapidem, & ſceleris reatum ſui grandem non attendit.

Lac & ſanguis ex vulnere imaginis proſilit.

Extracto autem lapide mox ſanguis lacte mixtus de vulnere imaginis in magna quantitate erupit. Quod videns infeliciſſimus ille, totus inhorruit, proſiliénſque de altari, pulverem in Eccleſia collegit, & vulnus Imaginis obſtruere cœpit. Quanto autem magis vulnus Imaginis obſtruere ſtuduit, tantò plus liquor ſanguinis & lactis de ſacro pectore emanavit. Quod ubi miſerabilis ille vidit, non ad pœnitentiam, ad quam

per lactis Invitabatur liquorem, converſus eſt, ſed obſtinatus in malitia & datus in reprobum ſenſum, confeſtim de Eccleſia exijt, & præcipitans ſe in vicinum flumen ſubmerſus fuit.

Superveniens autem Sacerdos quidam, qui Miſſam in eodem altari celebrare conſuevit, & videns miraculum quod contigerat, corporale ſuppoſuit, & ſanguinem cum lacte de vulnere Imaginis profluentem in eo collegit: quem ad perpetuam rei memoriam devotio populi vitro impoſitum, cum Sanctorum reliquijs in eodem Monaſterio venerandum collocavit. Et nos jam longo ex tempore ſiccatum hunc liquorem lactis & ſanguinis, qui de vulnerato imaginis pectore miraculosè fluxit, & vidimus oculis, & contrectavimus manibus noſtris, & ad preces Magiſtræ de veteri confracto vaſe in novum tranſpoſuimus vitrum anno Abbatiæ noſtræ Spanheimenſis quinto decimo, quando oſſa etiam S. Hildegardis elevavimus.

Publicato autem per Sacerdotem, qui liquorem de vulnere imaginis manantem collegerat miraculo, factus eſt magnus fidelium concurſus non ſolùm ex oppido Bingiorum proximo, ſed etiam ex Stauroneſo & ex Moguntino ceteríſque in circuitu viculis multis: Albertus etiam Rex, qui cum magna parte Principum ſui exercitûs, dum hæc fierent, adhuc morabatur apud Bingios in tractatibus concordiæ cum Archiepiſcopo ſicut dictum eſt, occupatus, audiens miraculum tam grande factum, unà cum memorato Pontifice atque Principibus ad monaſterium S. Ruperti venit; ſanguinem lacte mixtum de pectore imaginis perforato fluxiſſe vidit & obſtupuit; & valde confortatus in fide Dominum collaudavit.

Capella in eodem loco ad rei memoriam conſtructa eſt.

In memoriam verò hujus Miraculi Capella ibidem in honorem Beatiſſimæ Dei Genitricis ſemper Virginis Mariæ conſtructa eſt permiſſione Gerhardi memorati Archiepiſcopi Moguntini, in qua etiam altare nunc eſt poſitum: & in honore Dei parentis conſecratum. Imago autem ſanctiſſimæ Virginis Mariæ, de qua lactis & ſanguinis emanaverat liquor, in arcu parietis ſuper altere depoſita manet cum vulnere uſq; in præſentem diem.

Anno item prænotato Rex Albertus, poſteaquam Moguntinum in deditionem compuliſſet Archiepiſcopum, contra Trevirenſem quoque Archiepiſcopum movit exercitum; ducens in auxilium copias & Rudolphi Comitis Palatini, & Archipræſulis Moguntinenſium, quos ſibi potenter, ut diximus, fecerat ſubjectos. Archiepiſcopus autem Trevirorum, quem æris magna premebat inopia, cùm regis percepiſſet adventum, cui ſe nullatenus poſſe obviare viribus non ignorabat, mox in ejus properavit occurſum, humiliatóque ſupercilio gratiam & veniam obtinuit commiſſorum.

Ulterius autem progrediens cum exercitu, provinciam terræ Henrici Archiepiſcopi Colonienſis noſtri vaſtavit incurſu: nec à devaſtatione ceſſare voluit, donec & ipſum ad ſubjectionem omnimodam armorum potentiâ revocavit. Acceptíſque ab eo ſicut & à cæteris multis cautionibus, eorum confœderationem ut aranearum rete diſſolvit, & ſuis obedire præceptis coegit.

Wilhelmus ſit Capitaneus Flandrenſ. contra Gallos.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato perpendens illa Colligatio Flandrenſium populorum, de qua præcedente anno diximus, quòd ſola

& ſine

& ſine duce non eſſet ſufficiens Philippo Regi Gallorum reſiſtere, anxia cœpit de ſuis negotijs conſultare. Erat illo in tempore Wilhelmus filius Comitis vallis Rheni, & mater ejus fuit filia Guidonis quondam ſenioris Comitis Flandriæ, qui mortuus fuit in carcere Regis Gallorum, & ipſe in Brabantia Clericus degebat. Hunc evocatum Flandrenſes ſibi Ducem exercitûs conſtituerunt, quoniam & juvenis erat audaciſſimus, & propter fratrem ſuum in carcere Comitis Artenſis mortuum acerrimus Gallorum inimicus. Qui relicto Clericatu Flandriæ dominium acceptavit. Mox ergo contractis Copijs Gandenſes, qui cum Rege Gallorum eo tempore ſentiebant, obſidione vallavit; quos cùm expugnare non poſſet propter loci firmitatem, ſolutâ obſidione inde receſſit, & per Comitatum ubique diſcurrens, villagia & loca minus communita ſine difficultate omnia celeriter in ſuam poteſtatem accepit, ex quorum acquiſitione, & nùmero & opibus valde auctus eſt. Hæc audiens Guido filius Comitis Flandriæ profugus & exul à terra, nepos memorati Comitis Wilhelmi, reverſus eſt in Flandriam, ſuſceptúſque honorificè ab incolis auxiliator illis factus eſt. Imprimis igitur Guido Comes memoratus de conſenſu nepotis cum quindecim millibus Flandrenſium Cortracum obſedit, expugnavit & cepit præter caſtellū oppido adjacens fortiter munitum, in quo firma locata fuerant præſidia Gallorum. Comes autem Wilhelmus cum reliqua parte exercitûs oppidum Caſſellæ obſedit expugnavit & cepit Civium deditione voluntariâ, ex quo iterum exercitus Flandrenſium magnum hábuit incrementum. Intereà Galli milites, qui erant in arce Cortraci, de victualibus ad continuandam defenſionem non ſatis proviſi, nuntios miſerunt ad Regem, auxilium contra Flandrenſium obſidionem poſtulantes. Qui miſit ad eos Comitem Artenſem avunculum ſuum cum magno pugnatorum exercitu, peditum videlicet quadraginta millium, & equitum ſeptem millium, in quorum numero magna pars nobilitatis, Ducum, Comitum, Baronum ac militarium Galliæ fuiſſe memoratur. Guido filius Comitis Flandriæ aſſociatur nepoti.

Venientes autem in Flandriam Galli caſtrametati ſunt propè oppidum Cortrich ad ſpatium dimidij milliaris. Rex autem Gallorum Philippus avaritiâ cōntriſtatus, ad ſupplementum expenſarum hujus inchoati maximi belli, monetam alterari (ne dicamus falſificari) mandavit, unde lucrum ſibi maximum, mercatoribus autem & populo ineſtimabile oriebatur detrimentum. Duas etenim partes valoris de moneta retraxit, & novam, quæ tertiam prioris monetæ partem valebat duntaxar, fabricavit; quam tamen tantundem ut priorem ſolvere mandavit. Ex hac mutatione monetæ Rex omni populo deteſtabilis & odioſus factus eſt, & mercatores Italiæ multi in extremam ſunt acti paupertatem. Moneta juſſione Regis mutatur in deterius.

Comites ergo Flandrenſium Guido & Wilhelmus cùm tantam multitudinem exercitûs Gallorum contra ſe intellexiſſent adveniſſe, & quòd eorum congreſſum ſubterfugere cum honore non poſſent, decreverunt magis cum decore inire conflictum, & mori pro populo, quàm memoriam ſui per turpem fugam aut ſervitutis cujuſcunque opprobrium perpetuis maculare temporibus. Igitur Guido & Wilhelmus ſtrenui milites ſimul adunati cum viginti millibus ex plebeis Brugenſibus & vicinis eorum pedeſtribus cunctis (præter paucos nobilitares) de Cortraco exierunt, contra exercitum Gallorum, & caſtrametati ſunt in quadam Flandrenſ. ad bellum contra Gallos ſe parant.

 planicie,

planicie, per quam via dirigitur ad Gandavum, acies ſuas ex adverſo Gallorum ordinantes. Erat autem in fine illius campi quoddam foſſatum aquarum in modum novilunij arcuatum, quod propter elevationem terræ non poterat videri niſi à propè conſtitutis. Super uno igitur latere cornuto hujus laci Flandrenſes ſe pedites locaverunt; Equites etiam quos habebant deſcendentes ex equis juxta reliquos in pedibus ſteterunt, tenentes lanceas in manibus ſuis, quemadmodum ſi contra apros in venatione eſſent proceſſuri. Baculos quoque ferratos atque nodoſos in promptu habebant, ferro in extremitate acutos. Arma eis aut nulla erant, aut pauca, qui pauperes ac neceſſitate commoti bellandi conſuetudinem non habebant. Deſperatio illos fecit audaces, utpote qui mori quàm fugere aut in manus devenire hoſtium ſuorum conſtanter ſtatuerunt. Duces verò populi Guido & Wilhelmus jam proceſſuri ad pugnam, juſſerunt adeſſe Sacerdotem, qui Corpus Dominicum in convenienti loco poſitus cunctis palam oſtenderet: verùm quia propter multitudinem comunicare non omnes poterant, ſigna devotionis ſuæ in Deum cuncti oſtendebant. Nam unuſquiſque modicum quid in memoriam Dominicæ comunionis de terra in os ſuum poſuit. Comites etiam memorati diſcurrendo hinc inde per acies populum admonebant ad viriliter pugnandum, revocantes eis ad memoriam tyrannidem, ſuperbiam, impietatem, dolos & fraudes Gallorum, & quantam contumeliam, injuriam, & injuſtitiam fecerint Comitibus Flandrenſium ſimul & omni populo, ſimul monentes, ut illorum crudelitatem ante oculos ponerent, quam eſſent ſubituri, ſi Gallos in eo tantum prælio contingeret eſſe victores. Verba dicta multa, rationi convenientia & negotio, quibus animos multitudinis Dux belli Guido ad fortitudinem provocavit. Comes verò Artenſis exercitûs Gallorum Capitaneus, ubi vidit, quòd Flandrenſes in planitiem convenirent ad pugnandum, ſuos contra illos in decem acies ordinavit, proceſsitque ad locum, ubi illi ſtabant prælium exſpectantes. Habebat autem in ſuo exercitu non minus quinquaginta millia pugnatorum, qui omnes ad bella fuerunt doctiſſimi. Flandrorum verò ſicut diximus, vix erant viginti millia, è quibus pauciſſimi fuerunt in rebus bellicis exercitati. Accedentes itaque Galli ſatis armati contra Flandrenſes fortiter cœperunt, & inchoatum eſt bellum. Acies ergo prima impetum faciens contra ſtantes turmatim cecidit in foveam, quæ aquis plena fuerat inter utrumque exercitum, & à Flandrenſibus, qui ſtabant ex adverſo clavis & baculis ferreis percuſſa interijt. Comes quoque Artenſis qui erat Dux belli cum ſua acie impetum faciens cum ſuis equeſtribus urgebat præcedentes in tantum, quòd procedere cogebantur. Venientes autem ad foſſatum quod ignorabant, omnes in ipſum ceciderunt, ab aquis ſuffocati vel interempti. Et quia pulvis etiam magnus repleverat aerem ex curſu equorum, quòd non poterant prævidere quid ageretur in acie Galli, nec voces intelligere periclitantium propter rumores & ſonitus percuſſionum, & poſteriores fortiter impellebant præcedentes, nulli retrocedere fuit poſſibile. Unde Comes Artenſis & Coneſtabulus cum alijs multis cadentes in foſſatum vel ſuffocabantur in aquis, vel à Flandrenſibus occidebantur. Superatus eſt igitur Gallorum exercitus à Flandrenſibus & ita exterminatus, ut ſex millibus equitum occiſis & peditibus ſine

Bellum fit inter Gallos & Flandrenſes atrox.

Galli ſuperantur à Flandrenſibus.

ſine numero interfectis pauci ex tanta multitudine Gallorum evaſerint. Poſt hanc Brugenſium victoriam contra Gallos apud Cortracum habitam, Guido & Wilhelmus Comites omnem Flandriam cum exercitu peragrantes Gandavum, Inſulas, Duacum & reliqua oppida cuncta in deditionem ſine alicujus reſiſtentia acceperunt. Nec remanſit villula vel oppidum in tota Flandria ſive locus, qui ab eis diſſentiret. Ejecerunt autem Brugenſes & Gandavenſes ſimul & reliqui cives omnes majores natu extra patriam, qui favere Gallis putabantur. Rex autem Gallorum Philippus auditâ ſtrage ſuorum diſſimulans mentis ſuæ dolorem, qui non erat modicus, ad vindictam ſe totum contra Flandrenſes præparavit, & magno ſuorum adunato exercitu perſonaliter egreſſus eſt in manu forti de civitate Pariſiorum, venitque ad civitatem Atrebatenſem cum decem millibus equitum & peditum ſexaginta millibus. Inſuper litteras miſerat Carolo Valeſiano Fratri ſuo, qui tunc erat in Italia, ut omni occaſione poſtpoſitâ cum ſuis veniret in Galliam, cum eo proceſſurus in Flandriam. Qui veniens Regi conjunctus eſt, & exercitum octoginta millium pugnatorum contra Flandrenſes produxerunt ad pugnam.

Flandria Guidoni ſubjicitur.

Anno igitur Henrici Abbatis prænotato Rex Gallorum Philippus cum ſuo exercitu de Atrebato egreſſus contra Flandriam venit in villam Flandriæ vicinam, quæ nominatur Vitriacum, non procul à Duaco diſtantem, & eſt magna, habens in circumferentia ſpatium fermè decem milliarium Gallicorum, in qua caſtra poſuit. Flandrenſes qui ſe ad defenſionem jam antea præparaverant, duces belli habentes Johannem filium Comitis Flandriæ, & Guidonem ſupra dictum, nihil cunctati, neque paventes ad multitudinem Gallorum, non ſe continuerunt in Duaco, ſed exeuntes cum exercitu contra hoſtes proceſſerunt, vociferantes die noctúque, & provocantes adverſarios ſuos Gallos, ut exirent ad pugnam. Facta ſunt hæc in menſe Octobri, & fuit tempus pluvioſum, nec ſatis aptum ad bellum. Et quia terra illa plena eſt paludibus & foveis in tantum, quòd periculoſum videbatur, tempore hyemali, in ea committere bellum, quando nec victualia exercitui poterant adduci, nec milites cum equis ſuis ad quæque loca procedere. Quamobrem Rex congreſſum bellandi compulſus fuit intermittere, & aliud tempus exſpectare. Unde treugis datis & acceptis per annum cum Flandrenſibus, ſine pugna cum ſuis copijs in Galliam reverſus eſt. Erant qui aliam receſsûs illius cauſam aſſignarent. Anglorum Rex Eduardus, qui Flandrenſium occultus fuit amicus, cùm eos liberare apertè non auderet, tali conſilio liberavit. Hic nocte quadam jacens in lecto cum uxore (quæ ſoror fuit Philippi memorati Regis Gallorum) prudenti fictione dixit ad illam: *Eſt ſecretum, quod tibi volo dicere, ô conjunx mihi chariſſima, ſi mihi fidem dederis tuam, quòd illud nemini ſis dictura.* Juravit illa ſilentium, & excogitatum detexit maritus arcanum: *Timeo*, inquit, *vehementer, ne frater tuus Rex Galliæ Philippus grande malum ſubiturus ſit cum iſtis Flandrenſibus pugnaturus; nam ſecretò percepi, quòd aliqui ex Comitibus & Baronibus ſuis in eum facturi ſint proditionem. Sed cave, ne cui revelaveris.* At mulier alterâ mox die omnia per nuntium Regi Gallorum fratri ſuo intimari curavit, quæ à marito in ſecreto audivit. Territus his novitatibus Rex Gallorum, ac ſuſpectos habens ſuos omnes, cùm neſciret, à quibus foret ſibi cavendum, Flandrenſibus congredi

Rex Gallorum treugas facit cum Flandrenſibus.

Regis Anglorum ſubtilis inventio.

M 3

congredi non audebat, ſed factis ad anni ſpatium treugis, ſine proſecutione belli in Galliam reverſus eſt.

*MCCCIII.*

Bonifacius Papa VIII. Anagniæ capitur.

Henrici Abbatis quarto, Indictione Romanorum primâ, in menſe Septembri, Rex Gallorum Philippus miſit hominem quendam ferocis animi de familia Columnenſium nomine Sciarra cum quadringentis equitibus & magna multitudine peditum ad civitatem Anagniæ, ubi Papa Bonifacius tunc morabatur octavus, ad capiendum eum. Traditione igitur factâ urbem cum ſuis Sciarra nullo reſiſtente intravit, & cùm nihil tale ſuſpicaretur Pontifex, ad ejus palatium manè armatus pervenit. Bonifacius autem Papa cernens ſe proditoriè circumventum & captum (Cardinales enim aufugerant omnes, & abſconderant ſe timore ducti, & forſitan aliqui hujus conſpirationis non ignari) inperterritus dixit ad invaſores: *Ex quo proditoriè ſicut JESUS Chriſtus captus ſum, & datus in manibus impiorum ad occidendum, mori volo ut Papa.* Et his dictis fecit ſe indui ornamentis Papalibus, ac mitrâ ſeu coronâ aureâ redimitus in throno ſedebat. Ad quem accedentes inimici ejus, Sciarra & reliqui plures, verbis contumelioſis aggreſſi ſunt Pontificem & irriſerunt eum circumſtantes multiplici ſubſannatione. Inter alios quidam Wilhelmus de Lungueretto vehementius Papæ inſultabat, qui pro Rege Gallorum tractatum capturæ illius adduxerat, & minatus eſt ei, quòd ligatum ipſum duceret Lugdunum, quatenus in generali Concilio ſolemniter deponeretur. Cui Papa non deficiens animo reſpondit: *Patienter feram me condemnari & deponi per Patarenos.* Fuerunt autem Patareni Hæretici atque Schiſmatici, ab Eccleſia condemnati & combuſti, cujus ſectæ progenitores Wilhelmi extiterant, & ignibus cremati, de quibus ſupra diximus Anno Gottfridi Abbatis VII qui alio nomine dicebantur Fratricelli. Quibus verbis Papæ confuſus Wilhelmus, cum rubore obmutuit. Domino autem diſponente ob dignitatem Sedis Apoſtolicæ nemo ex inimicis ejus auſus fuit mittere in eum manus, ſed indutus ſacris veſtibus ſub honeſta detinebatur cuſtodia. Ipſi autem inſiſtebant prædæ diripientes theſauros Eccleſiæ, & quidquid in palatio poterant invenire. Permanſit Pontifex in cuſtodia ſic tribus diebus. Tertiâ autem die Cives Anagniæ ſuum ad memoriam revocantes errorem, & de ſua erga Pontificem ingratitudine haud immeritò pœnitentes arma corripiunt, & vociferantes: *Vivat Papa, & moriantur traditores*, per urbem diſcurrunt. Mox itaque Sciarram cum ſuis militibus de Civitate violenter ejicientes, quoſdam ceperunt, & non paucos ex ijs occiderunt, Pontificem de cuſtodia impiorum liberantes.

Papa liberatus è cuſtodia tertio die.

Papa animi mœrore conſumitur.

Liberatus igitur Pontifex cum familia ſua nimio animi dolore propter ſuſceptum dedecus abſorptus, & contriſtatus inde diſceſſit, ac Romam cum ſuis remeavit. Diſpoſuerat autem in animo ſuo Romæ apud S. Petrum convocare Concilium ad vindicandam injuriam ſibi & Eccleſiæ factam ſubordinatione Philippi Regis Gallorum, quemadmodum legimus & ſanctum feciſſe Papam Sylverium contra ſuos detractores impios, qui illum proſcripſerant in exilium. Injuria enim Romano Pontifici facta nulli Chriſtianorum eſt diſſimulanda, cùm fideles concernat omnes, qui Eccleſiæ ſunt ſubjecti.

Verùm

Verùm Pontificem iſta cogitantem moeror animi quotidie gravior afflixit, comotum uſq; adeò, quòd melancholia morbum induxit gravem, quo nimium creſcente quod cogitaverat implere non potuit. Poſt paucos etenim dies moerore ac infirmitate conſumptus obijt, & in Eccleſia ſancti Petri poſt introitum honorificè ſepultus fuit. De cujus introitu ad Pontificatum vita, & moribus multi multa perperam ſatis ſcripſerunt; ſed quia nobis judicium uſurpare non debemus, nam prava de mortuis ſeribere niſi aut utilitas requirat publica, aut neceſſitas perſuaſerit manifeſta, non eſt boni viri atque prudentis, multò ergo minus Chriſti Vicarium licebit alicui deturpare. Poſt cujus obitum de menſe Octobri Canonicè in Papam fuit Electus Nicolaus Tarviſinus ex ordine Fratrum S. Dominici Cardinalis, homo doctus & magnæ probitatis, qui Benedictus ejus nominis XI. nuncupatus præfuit duntaxat menſibus novem. Cui ſi diutius vivere licuiſſet, profectò Pontificem ſe non inutilem Eccleſiæ præſtitiſſet. Hic quondam in ſæculo humilis conditionis extitit, natus ex Tarviſio, qui paupertate compulſus, apud Venetos aliquanto tempore pueros in Grammaticis docuit, & eorum ſe ſtipendio tenuiter enutrivit. Ordinem poſteà S. Dominici ingreſſus non ſegniter converſatus eſt, ſed virtutibus operam navans & ſtudio ſcripturarum, in modico tempore doctiſſimus evaſit: & in Ordine per omnia officia gradatim aſcendens ex ſubpriore Prior effectus, deinde ex priore Conventuali Provincialis, poſteà Magiſter Ordinis Generalis, exinde Cardinalis, & poſtremò Papa eſſe meruit. Factus autem Papa ſubitò ad componendam pacem in omnibus Eccleſiæ finibus animum ſuum appoſuit, & inprimis quidem Philippum Regem Gallorum reconciliavit Eccleſiæ, abſolvens eum ab Excommunicationis ſententia, quam Papa in eum Bonifacius fulminavit: Cenſuras etiam Bonifacij contra Columnenſes prolatas revocavit.

*Bonifacius Papa VIII. Romæ moritur.*

*Benedictus fit Papa XI. Ordinis Prædicatorum.*

*Rex Gallorum ab Excomunicat. abſolvitur.*

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato Suitenſes contra Comitem de Habſpurg moventes, caſtrum Vallis obſidione cinxerunt, quod tandem capientes, caſtellanum crudeliter interfecerunt, & ipſum caſtellum deſtruentes ſuppoſito igne funditus ſubverterunt. Deinde Conventione factâ perpetuum adinuicem fœdus perficiunt, litteris & juramentis illud fortiſſimis confirmantes, videlicet Incolæ de villa Svvitz, Ure, & Undervvalden contra præfectos terræ; quorum exactiones ultra debitum graviſſimas ferre amplius recuſabant. Crevit hæc eorum colligatio cum tempore multum, in tantum, quòd etiam magnis hodie Principibus & metuenda videatur non immeritò.

*Svvitenſes bellum agunt contra Comitem de Habſpurg.*

Anno etiam præſcripto Flandrenſes adunatis Copijs ſuis boſtili incurſu Comitatum intraverunt Artenſem, & omnia per circuitum ferro & incendio graviſſimè devaſtârunt. Suburbana etiam Artenſis oppidi flammâ deſtruxerunt, & multam prædam ex toto Comitatu abegerunt. Exinde caſtrametati ſunt in nemore ultra fluvium Liſcium. Galli autem qui erant in oppido numero plures, Equitum videlicet tria millia, peditum verò ſex millia, poſuerunt inſidias Flandrenſibus. Nam pars exercitûs Gallorum nocte quadam de oppido ſecretè exiens, in loco ſe quodam nemoris occultavit, reſidui verò equites ſimul & pedites de oppido Artenſi manifeſtè procedentes ad bellum contra Flandrenſes inſultum fecerant. Quibus Flandrenſes congreſſi ad pugnam viriliter reſiſtebant.

*Bellum Flandrenſium cum Gallis.*

Et

Et ecce bello jam ingraveſcente, Galli de latibulis inſidiarum ſubitò erumpentes, à tergo Flandrenſes cædere fortiter incipiunt, & ex utraque parte bellum atrox quamvis ſorte inæquali committitur. Flandrenſes autem cùm ſe in medio Gallorum viderent concluſos, fugæ ſubſidium quærebant, interfectis ex eis non minus tribus millibus.

Eodem anno Comes Flandriæ Guido contractis Copijs occupavit Seelandiam, quam jure hæreditario ex parte Matris ad ſe pertinere confirmabat unà cum Hollandiæ Comitatu. Et inprimis quidem principale oppidum Seelandiæ Middelburgum potenter obtinuit, ac poſtremò totam ſibi Inſulam Seelant ſubjugavit.

Philippus Flandriæ Comes belli Capitaneus inſtituitur.

Anno etiam prænotato Philippus memorati Guidonis de Flandria filius, qui lata in Apulia poſſidebat Dominia (habebat enim duos Comitatus in feudum à Rege Siciliæ) cùm audiſſet patriam ſuam in periculis conſtitutam, eique compateretur ex animo, reſignavit feudum quod habebat, Regi Siculorum Carolo, & in Flandriam reverſus eſt, malens Patriæ ſuæ ſubvenire pauper & modicus, quàm pereunte in provincia aliena dives eſſe & magnus Dominus. Qui veniens in Flandriam ſummâ Incolarum gratulatione ſuſceptus eſt, & belli Capitaneus ac Dominus communi voto omnium conſtitutus. Mox igitur cum valido ſuorum exercitu Comitatum Artenſem ingreditur, & per omnem diſcurſans regionem oppida incendio deſtruxit & ferro, ac villas terræ omnes ſolotenus evertit uſque ad mare. Cuſtodiam verò Gallorum per oppida Comitatûs Artenſis poſitam partim interfecit, partim fugere compulit. Poſt hæc urbem Tornacenſem obſidione cingens fortiter impugnavit, his qui intus erant non minus fortiter repugnantibus. Erat autem Civitas benè munita, & omnibus neceſſarijs ad reſiſtendum copioſè proviſa.

Rex Gallorum treugas dedit & accipit annales.

Interim obſidione durante Rex Gallorum Philippus non minus fatigatus multitudine negotiorum, quàm magnitudine inpenſarum attæ-diatus, Treugas à Flandrenſibus per annum duraturas petijt & impetravit. Quibus compoſitis etiam ſublata fuit obſidio. Et Comes Guido de Flandria, qui captivus tenebatur in Gallia, ſub conditione in Flandriam redire permiſſus eſt, ut poſt certum tempus reverteretur ad carcerem; Qui dimiſſus venit in Flandriam, & cum magno ſuſceptus gaudio, dixit: *Jam lætus morior viſâ liberatione Patriæ meæ de manibus & tyrannide Gallorum.* Reverſus autem ad carcerem, ſicut juraverat, tempore conſtituto, non diu poſteà moritur captivus, annos ætatis habens non minus octoginta. Vir bonus & prudens, cujus corpus in Flandriam relatum cum honore ſepelitur.

*MCCCIII.*

Anno Henrici Abbatis quinto, Indictione Roman. ſecundâ, Comes de monte Rutilo, quem vulgari titulo nuncupant Landtgraffium de Leuchtenberg, magno Francorum adunato exercitu imperiale oppidum Schvveinfurt obſidione vallavit & cepit.

Gerhardus Archiepiſc. Moguntin' obijt.

Anno prænotato quinto Calend. Martij obijt Gerhardus de Epſtein Archiepiſcopus Moguntinus, & in principali Eccleſia ſancti Martini cum debita ſolemnitate ſepelitur. Poſt cujus mortem Eccleſia Moguntina vacavit in annum ſequentem menſibus fermè decem. Fuit autem Gerhardus iſte Præſul magnificus, vir magnæ prudentiæ, amator Cleri, & Clauſtralium tutor atque patronus ſingularis. Eodem

Eodem anno circa principium Junij menſis mortuus eſt Benedictus Papa XI. Peruſij in Eccleſia ſui Ordinis, Fratrum ſcilicet Prædicatorum, cum magna pompa ſepultus non ſine opinione Sanctitatis. Fuit enim vir optimus & religioſiſſimæ converſationis; in Divinis ſcripturis valde peritus, & ſæcularis litteraturæ non ignarus: qui nonnulla fertur lucubrâſſe opuſcula, quorum tamen nihil ad noſtræ meminimus perveniſſe lectionis notitiam. Hic Pontifex tantæ fertur extitiſſe humilitatis, ut exemplar meritò dici queat omni poſteritati ad imitationem virtutis. Nam ut inſonuit Nicolaum ſummum adeptum Pontificatum apud Tarviſios, Mater ejus gaudio repleta venire ad eum ſalutandum quantocius feſtinavit. Quæ cùm paupercula eſſet mulier & humillimæ conditionis, ne vilitate indumentorum ſuorum filio Pontificatu jam ſublimato verecundiam generaret, ſericis ac pretioſis veſtimentis, quæ commodato acceperat, ſe induit, & comitantibus matronis honeſtiſſimis ad Papam filium intravit. Quam ut vidit ingredientem, circumſtantibus dixit: *Non eſt hæc mater mea, quam video, nec quæ ſit novi. Mater etenim mea ſericum nunquam portavit ornatum.* Quod mater intelligens retroceſſit, ornatum pretioſum depoſuit, & reſumptis veſtimentis ſuis vilibus ad Papam denuò intravit. Quam videns Pontifex dixit: *Hæc eſt Mater, quæ me genuit: hanc eſſe novi, quæ me ſuis uberibus lactavit.* Et ſurgens eam ut parentem reverenter ſuſcepit. Fama eſt hunc venerabilem Pontificem veneno perijſſe quorundam æmulorum, qui toxicum in ficubus recentibus ſibi per Abbatiſſam S. Petronellæ miſſis occultârunt. Mortuo autem memorato Pontifice Sedes vacavit menſibus undecim.

Benedictus Papa XI. obijt, & vacat ſedes menſibus II.

Matrem pauperculam in veſte pretioſa non admiſit.

Anno prænotato finitis treugis Rex Gallorum magnum exercitum adunavit, vid. Equitum 12. millia, peditum 60. millia ad pugnandum contra Flandrenſes. Diviſit autem exercitum in duas partes. Nam unam partem in ſedecim Galæis bene armatis per mare deſtinavit in Seelandiam contra Guidonem Seelandiæ Comitem, qui illam & vicinas inſulas bello navali, ut ſupra diximus, ſibi nuper ſubjugaverat. Et huic expeditioni ſuæ navali Rex præfecit quendam Reynherum de Grimaldis Januenſem virum ſtrenuum, & in prælijs navalibus expertum. Hic ergo Reynherus cum XVI. Galæis prænominatis ſtipendio Regis Gallorum venit ad Seelandiam, ut removeret obſidionem à Saliſca oppido Seelandiæ, quam Guido Comes memoratus firmaverat. Audiens autem Guido Comes adventum Gallorum in multitudine pugnatorum contra ſe, non eſt animo dejectus, ſed confortans admonitione ſuos, dimiſſaque obſidione Saliſcæ, cum decem millibus armatis & octoginta navibus contra adventantes properavit ad pugnam navalem. Congreſſione factâ ſuperati & victi fuerunt Flandrenſes; Comes Guido cum multis alijs captus in Galliam mittitur, plures occiduntur, reliqui fugerunt. Alij autem Flandrenſes, qui remanſerant in obſidione Saliſcæ mox à Gallis circumdati omnes, qui fugere non potuerunt, aut fuerunt occiſi, aut capti. Comes Guido Pariſijs fuit carceri mancipatus. Aliam verò exercitûs partem Equitum & peditum magnam Rex Gallorum Philippus propria in perſona per terram duxit in Flandriam, & caſtra locavit in valle quadam inter Lillam & Duacum. Wilhelmus autem & Philippus Comites & Capitanei exercitus Flandrenſium caſtrametati ſunt haud procul à ſtatione

Navale bellum Gallorum, in quo ſunt victi Flandrenſ.

Guido Comes Flandriæ capitur.

tione Gallorum. Non tamen extenderunt ſua tentoria, quia propoſitum habebant citius pugnandi cum Gallis; propterea que, quòd Guidonem audierant captum, & ejus omnem profligatum exercitum. Deſcendentes autem de equis caſtrum fecerunt de curribus, in quibus ſibi neceſſaria attulerant, & in eo per circulum reſidebant, dimittentes aliquos aditus per quos ad hoſtem exitum haberent.

Inter Gallos & Flandrenſes bellum committitur.

Galli verò diſtincti & ordinati in 14. acies, quarum quælibet unum ex majoribus Galliæ principibus Capitaneum habebat, leves quoſdam & extraordinarios conflictus cum Flandrenſibus habere cœperunt; propiúſque accedentes ad eorum caſtra lapides & ſagittas in eos projecerunt. Unde provocati Flandrenſes ab alia parte caſtrorum exiverunt, & impetu facto in Gallos irruerunt nil tale ſuſpicantes. Tantus eorum fuit impetus & furor cum clamore ſubitaneus, quòd Carolus Dux Valeſianus Frater Regis, & Comes S. Pauli qui erant principaliores, cum ſuis aciebus terga verterunt cum multis alijs Copijs Gallorum.

Wilhelmus autem Comes Flandriæ cum Brugenſibus eodem impetu proceſſit uſque ad papilionem Regis Gallorum, trucidantes omnes, qui eis obviabant. Ingreſſi autem papilionem Regis, epulas jam ipſi, cœteríſque Principibus ejus paratas ad cœnam invenientes, comederunt, & videntes Regem non cognoverunt, qui ſine armis erat, nec veſte regali indutus, quem ſi cognoviſſent, viventem non dimiſiſſent. Rex autem quamvis incognitus hoſtibus, quia tamen homo fuit proceræ ſtaturæ, in tam præcipiti occurſu cum labore vix tandem potuit aſcendere caballum. Nam quoties aliquis Flandrenſium impetum facere in illum tentabat, ab his, qui miniſterio ejus fuerant deputati, tuebatur, & ob id plures eorum fuerunt occiſi.

Prælium dubium.

Poſteà verò quàm Rex equum aſcendiſſet armatus, cœpit objurgare ſuos, & cohortari ad fortiter repugnandum, & mox inſtauratum eſt bellum; modico autem intervallo temporis tranſacto campum Rex Gallorum obtinuit, & cum ſuis contra Flandrenſes triumphavit: Carolus etiam Dux de Valois frater Regis, qui cum multis aufugerat, reverſus eſt, & ingravatum eſt prælium. Demum Flandrenſes à Gallis ſuperati ſunt, & eorum ad minus ſex millia ceciderunt. Comes etiam Wilhelmus cum multis alijs nobilibus terræ occubuit, reliqui ſalutem fugâ quæſierunt. Evaſerunt autem de prælio Philippus Comes Flandriæ, Joannes de Namurco Comes, & Emericus frater ejus, cum pleriſque alijs in Lillam fugientes. Ex parte verò Gallorum in eodem prælio 1500. ceciderunt.

Poſt hanc victoriam Rex Gallorum Lillam oppidum Flandriæ, in quod confugerant Flandrenſes, obſidione fortiſſimâ cinxit, ita quòd introitus nulli patebat vel exitus; cujus exercitus terram in circuitu per ſex milliaria occupavit. Multis autem machinis utebatur, & totis viribus intendebat, ut urbe captâ reliquias Comitum Flandriæ penitus extingueret, & Flandriam omnem ſuo imperio ſubjiceret.

Intereà Comes Joannes de Namurco, qui ante obſidionem Lillæ receſſerat, audiens ſocios in tribulatione conſtitutos, congregatis Brugenſibus & alijs terræ populis multis in ſuccurſum Lillæ properârunt. Unde omnes Flandriæ artifices, ruſtici quoque & quicunque ad pugnam judicabantur idonei, proceſſerunt ad bellum, numero ſexaginta millia

virorum

virorum Flandrenſium contra Gallos verſus Lillam, ſimul omnes juramento confirmantes, ſe nunquam reverſuros in domos ſuas, niſi obtinerent vel pacem ſibi convenientem, vel emptam gladio victoriam & omnimodam libertatem. His inter ſe firmiter concluſis, animis concitati & veluti penitus deſperati acceſſerunt propius ad copias Gallorum, provocantes illos ad bellũ, eligentes mori potiùs, quàm imperio ſubeſſe tyrannorum.

Rex autem conſiderans eorum audaciam, & deſperatam animoſitatem, conſilium ſuorum habuit, quid utilius videretur agendum. Qui communi voto conſuluerunt omnes, nullo modo cum eis pugnandum, propterea quòd eſſent in deſperatione audaces, ſed potius de pace tractandum: *Quoniam*, inquiunt, *ſi victi fuerimus ab illis, damnum irrecuperabile ſuſtinere cogemur: ſi autem vicerimus illos, cùm ſint homines deſperati, neceſſe erit, ut plures noſtrûm moriantur.* Melius ergo pacem tractare voto videbatur communi. Rex Gallorum Flandrenſibus congredi metuit.

Annuit Rex ſententiæ communi procerum, & cœpit per Mediatores de pace cum Flandrenſibus habere tractatum. Itaque reformata eſt pax tali ſub conditione. Quòd Flandrenſes ſuâ deinceps omnimodâ gaudeant libertate ab impetitione Gallorum perpetuò abſoluti: & quòd Rex, Comites & Nobiles Flandriæ, quos tenebat captivos, omnes dimitteret liberos, nec Flandriam de cætero amplius inquietaret. Item quòd Flandrenſes Regi Gallorum ſub certi ſpatio temporis darent in refuſionem expenſarum ducenta millia Pariſienſium, eámque Flandriæ partem quæ eſt ultra flumen Liſeiæ verſus Galliam, & utitur lingua Gallica ſive Picarda, Regi cederet in poſſeſſionem ſempiternam. Firmatis itaque pactis Rex in Galliam eſt reverſus, pecunia cum tempore ſoluta, & captivi omnes mox libertati donati, & in Flandriam remiſſi, videlicet Rupertus, Wilhelmus, Guido, & alij, ſicque finis bello datur, quod Flandriam quatuor annis oppreſſerat. Pax firma inter Gallos & Flandrenſes conſtituitur.

Anno Henrici Abbatis prænotato, die nonâ viceſimâ Aprilis, obijt Ebervvinus Epiſcopus Wormatienſis, cui ſucceſſit Emmericus de Cronenberg & præfuit annis decem, homo pacificus, Eccleſiaſticæque inſtitutionis devotus cultor atque defenſor, qui non minus populo gratus & acceptus fuit, quàm Clero propter morum probitatem. Emmericus fit Epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno nonâ die menſis Septembris obijt Joannes Hollandiæ Hannoniæque Comes & Seelandiæ, vir ſtrenuus & bellicoſus, cui Wilhelmus ejus filius in principatu ſucceſſit, qui uxorem habuit Joannam filiam Caroli Ducis de Vallois fratris Philippi Regis Gallorum, de qua genuit tres filios & quatuor filias, Joannem, Wilhelmum & Ludovicum. Filiarum prima nomine Margareta Ludovico Duci Bavariæ nupſit, Imperatori poſteà Romanorum, Joanna Comiti nupſit de Juliaco, Philippa nupſit Regi Anglorum, Eliſabeth Virgo juvencula obijt. Porrò Wilhelmus patri in Comitatu ſuccedens, ſine liberis obijt, & ſoror ejus Imperatrix omnem principatum Wilhelmo filió ſuo impetravit, quemadmodum loco inferius congruo dicemus. Ludovicus etiam tertius Wilhelmi filius in pueritia, ſicut & Joannes ſine liberis moritur.

*MCCCV.*

Anno Henrici Abbatis Hirſaugiæ ſexto, Indictione Roman. tertiâ, poſtquam Sedes Apoſtolica menſibus undecim vacavit, Benedicto mor-

Clemens fit Papa quintus ex Archiepiſc.

tuo, ut ſupra diximus, propter diſcordiam Cardinalium, tandem in Papam fuit electus. Raimundus Burdegalenſis Archiepiſcopus, & dictus Clemens quintus, præfuit annis octo, menſibus decem, diebus quindecim, qui Ordinem Templariorum extinxit, Concilium generale Viennenſe celebravit, libros Clementinarum edidit, quos Joannes Papa viceſimus ſecundus publicavit. De cujus Electione inconſueta narrationem veram afferamus.

Hiſtoria Electionis hujus Papæ deſcribitur.

Cardinales apud Peruſium in Conclavi pro Electione novi Pontificis, anno prænotato conſtituti, duas in partes diviſi vehementer ab invicem diſcordabant. Nam Cardinales Italienſes, & maximè qui Bonifacij Papæ VIII. tenebantur amore, Pontificem habere cupiebant Italum, & Regi Gallorum adverſum. Alia verò pars Papam requirebat ex natione Gallicana, & Regi Gallorum faventem. Tandem induſtriâ Nicolai Cardidinalis Pratenſis, qui erat principalis eorum, qui partes tuebantur Regis Galliæ, pars Italica fraudis ignara, tres nominavit extra Collegium Cardinalium in Gallia conſtitutos idoneos viros, qui ſtabant in diſcordia cum Rege in illo tempore, ex quibus pars Italica, cujus caput erat ipſe Pratenſis Cardinalis, unum teneretur eligere infra dies quadraginta. Placuit iſta conditio Cardinalibus Gallicanis, taléſque nominare curaverunt, qui olim Bonifacio fuiſſent amici, & Regi Gallorum Philippo ſemper adverſarij. Factâ igitur hâc ſolemni conventione inter ſe Cardinales, & fidem mutuò jurantes litteris firmaverunt, & ſecreti ſilentium. Mox ergo pars Cardinalium Italiæ tres Archiepiſcopos nominaverunt Gallicanos, fautores Bonifacij, ſibíque amicos, & Regi Gallorum contrarios, inter quos unus erat memoratus Archiepiſcopus Burdegalenſis, qui Regi Gallorum illo in tempore multum erat infenſus, atque contrarius, propter injurias ſuis amicis factas à Carolo Valeſiano.

Nominatione trium Archiepiſcoporum factâ, Cardinalis Pratenſis ſuæ parti perſuaſit ſecretò, quòd Raimundum Burdegalenſem ſibi promittebant eligendum in tempore præfixo, nulli tamen interim quidquam dicerent de præmiſſis, ne pars altera poſſet intelligere, quæ ſecreta iſtorum eſſet intentio: & ante publicationem Electionis Nicolaus Pratenſis per litteras Regi Gallorum intimavit negotium, & ſuaſit quatenus ſibi Raimundum Archiepiſcopum reconciliando faceret amicum, quem Cardinales, modo Regi placeret, in Pontificem eligerent. Mittuntur in hoc negotio ad Regem ſecretiſſimè nuntij veloces, qui in undecim diebus à Peruſio iter facientes ad ipſum Pariſios venerunt. Rex verò cùm litteras Cardinalium accepiſſet, gaviſus eſt gaudio magno, & mittens pro Archiepiſcopo litteras amicabiles, rogabat quatenus pro bono pacis ad locum, quem determinaverat, venire dignaretur. Qui cùm veniſſet infra ſex dies ad quandam Ordinis noſtri Abbatiam, Rex cum parva Comitiva ſuorum adeſſe curavit. Convenientibus ergo in unum, Rex Archiepiſcopum blandis ſermonibus alloquitur, & dato hinc inde juramento de ſecretando penitus negotio tali eum benevolentiâ affatur: *Domine Archiepiſcope, ſcias in mea fore poteſtate, ſi velim, te ſummum Eccleſiæ Romanæ facere Pontificem. Quod ut verum intelligas, miſſas ad me Cardinalium has litteras per ordinem legas* (& tradidit ei non omnes, ſed quaſdam Cardinalium epiſtolas pro negotio compoſitas ad legendum.) *Si igitur deinceps*

*vis*

*vis mihi eſſe amicus & favorabilis, faciam te fieri ſummum Antiſtitem; ſed volo mihi certas gratias te daturum promittas.*

At verò ſtupefactus Archiepiſcopus ad novitatem rei, cùm litteras Cardinalium legiſſet, dixit ad Regem: *Domine mi Rex video, quòd me ſupra omnes mundi homines amas & diligis, bonum reddens pro malo; propterea præcipe quidquid volueris, & ego ſi Papa factus fuero, libenter omnia concedam.* Tunc Rex manum ejus exoſculans dixit: *Iſta ſunt petitiones meæ, & gratiæ quas mihi concedes ſub juramento, cum Papa fueris.*

Rex à futuro Pontifice ſuo ſex petitiones poſtulat.

*Prima petitio mea eſt, ut poſteaquam Romanus Pontifex evaſeris, me procurante, ut me perfectè reconcilies Catholicæ Matri Eccleſiæ, relaxando & veniam concedendo plenariam omnium eorum, quæ vel ego, vel amici mei & ſervitores commiſimus in Bonifacium Pontificem octavum, ſive in ejus captione, ſive in aliis quibuslibet injuriis.*

*Secunda mea poſtulatio eſt, ut omnes cenſuras & ſententias Excommunicationis & maledictionis, quas idem Papa Bonifacius in me & in generationem meam fulminavit, omnino tollas, auferas & annulles perfectè, tam à me, quàm à genere meo, meiſque amicis & ſervitoribus univerſis in Conſiſtorio publico plena ſub auctoritate.*

*Tertia petitio mea eſt, quòd mihi promittas ſub jurejurando, quatenus memoriam Bonifacii Papæ de Catalogo Romanorum Pontificum penitus & omnino deleas, & omnia per eum facta, conſtituta & ordinata, revoces, annihiles & caſſes, extractúmque de tumulo corpus ut hæretici & nunquam veri Pontificis comburendum des ignibus.*

*Quarta petitio mea eſt, quòd honorem Cardinalatûs, quem Bonifacius injuſtè abſtulit Jacobo & Petro de Columna, eis mox favorabiliter reſtituas, & eos in priſtinum ſtatum, & locum ſuæ dignitatis recipias cum reſtitutione omnium Beneficiorum, & bonorum ablatorum. Et quòd aliquot Cardinales novos inſtituas ex meis amicis & fautoribus, quorum tibi nomina pro tempore nota fecero, promovendo.*

*Quinta petitio mea eſt, ut concedas mihi per quinque annos continuos omnes decimas totius Regni Gallorum, & terrarum mearum, ſive quas Clerus & Monachi poſſident, ſive quicumque ſæculares, in relevamen expenſarum multiplicium, quas feci in bello cum Flandrenſibus.*

*Sextam petitionem meam hâc vice non volo exprimere, ſed in aliud eam tempus pro neceſſaria cautela reſervare, ut qualibet occaſione mihi occurrente, unum à te habeam petere, quod mihi ex vi juramenti præſtiti ac firmiter roborati non poſſis denegare.*

At Raimundus ſæpe dictus Archiepiſcopus omnia ſervare promiſit, & ſuper Corpus Dominicum inſuper juravit, ſe facturum omnia, quæ Regis ambitio poſtulavit. Ad confirmationem quoque omnium obſides Regi dedit, fratrem ſuum unum & alterum nepotem. Rex etiam juravit Archiepiſcopo, quòd eum in Romanum Pontificem promoveret. Et ſic ab invicem cum magno gaudio receſſum, negotium ſecretiſſimè occultantes, hoc solùm divulgantes apud ſuos, quòd eſſent amici.

Reverſus ergo Pariſios Rex confeſtim reſcripſit Pratenſi Cardinali geſtæ rei conditionem, & ut Burdegalenſem Archiepiſcopum jam ſibi reconciliatum in Papam eligerent, rogavit. Nuntii itaque ante quintum & trigeſimum diem Peruſium reverſi litteras Regis Pratenſi tradiderunt.

Cardinalium verò pars altera nationis Italicæ nihil iſtarum rerum ſciebat, ſed putabat Archiepiſcopum Burdegalenſem Regi adhuc eſſe inimicum.

Convocatis igitur Cardinalibus omnibus, & pactis prioribus renovatis & confirmatis, Pratenſis Cardinalis oratione congruente negotio propoſitâ, vice omnium in Romanum Pontificem elegit Raimundum ſæpe dictum Burdegalenſem Archiepiſcopum. Cujus Electio cæteris quoque omnibus tam populo, quàm Cardinalibus placuit, & magnis lætitiæ vocibus acclamata & comprobata fuit, ignorantibus, quòd eſſet Regi Gallorum reconciliatus, ſed putantibus illum perpetuum eſſe adverſarium.

Electio intimatur Electo, qui ſtatim acceptavit.

Exeuntes igitur Conclave Domini Cardinales, decretum Electionis cum ſolemnibus nuntijs miſerunt Burdegalim ad ipſum electum, quam ille ſtatim acceptans Clementem ſe V. nominavit. Deinde per litteras Cardinalibus mandavit, quatenus Lugdunum ſine mora accederent, & ejus Coronationi ſimul intereſſent. Vocari autem etiam fecit ad eandem Coronationis ſuæ pompam, Regem Galliæ, Regem Angliæ, Regem Aragoniæ, & multos Galliæ & Vaſconiæ Principes, quoniam Patriâ Vaſco fuit. Electio ejus quintâ die menſis Junij apud Peruſium facta eſt Anno Domini prænotato; Coronatio autem undecimâ die Novembris.

Anno prænotato hyems fuit aſperrima & nimis diuturna, frigus magnum & valde intenſum, quo nimium algente omnia Germaniæ flumina glacies operuit, & viam tranſeuntibus fecit. Unde & alimenta multis in locis defecerunt hominibus ſimul atque pecoribus, & in urbibus multis penuria lignorum mortales graviter afflixit.

Eodem quoque anno primâ die menſis Maij, quæ feſtivitate Sanctorum Apoſtolorum Philippi & Jacobi annuâ revolutione conſuevit eſſe ſolemnis, tanta nivium copia cecidit, quòd terram operuit, & ventorum impetus multas arbores ſubvertit, & vineta graviter læſit.

Rex Bohemiæ moritur, cujus Exequiæ Spiræ peraguntur.

Item anno prænotato mortuus eſt Rex Bohemorum, cujus exequias Rex Theutonum Albertus ultimâ die Junij, Spiræ in majori Eccleſia convocatis multis Epiſcopis ſolemniter celebravit, inter quos & Henricus hujus Monaſterij Hirſaugienſis ſupradictus per Regem vocatus adfuiſſe invenitur. Ubi inter pulſandum diutius, ut in talibus fieri ſolet, major campana nimio tractu violentata deſuper cecidit, & jacta per duas Eccleſiæ teſtudines in pavimentum, fracta in tres partes fuit.

Anno prænotato Eccleſiâ Moguntinâ poſt obitum Gerhardi Archiepiſcopi jam diutius vacante, propterea quòd etiam Sedes vacaret Apoſtolica, tandem Canonici cùm Papam Electum audiviſſent Clementem quintum, etiam ipſi ad Electionem Archiepiſcopi novi proceſſerunt. Sed in Electione duos elegerunt, Baldevvinum videlicet Moguntinenſis & Trevirenſis Eccleſiæ Canonicum, Fratrem Henrici Comitis Luzenburgenſis, poſteà Imperatoris, & quendam alium, cujus nomen ad præſens non occurrit. Verùm nullus Electorum ad Archiepiſcopatum Moguntinum illâ vice pervenit, ut dicemus.

Confluentia obſidetur ab Archiepiſcopo Trevirenſi.

His temporibus inter Dietherum Comitem de Naſſavv Trevirorum Archiepiſcopum & Cives Confluentinos maxima fuit exorta diſcordia propter multas cauſas & varias diſplicentias. Tandem Archiepiſcopus exercitum ſtipendio conducens peregrinum, vocatiſque in auxilium Prin-

Principibus amicis, Confluentiam obſidione vallavit, quam aliquandiu impugnans, tandem violenter obtinuit, & oppidanos rebelles ad obedientiam reducens ſuo imperio ſubjugavit.

Ferebatur autem illo in tempore, quemadmodum ex veterum monumentis accepimus, quòd memoratus Archiepiſcopus Trevirorum Dietherus multam pecuniam pro ſtipendio conductij exercitûs ac principum contra ſuos rebelles Confluentinos expoſuit; pro quorum comportatione penè omnia bona Eccleſiæ in pignus dedit. Fuit enim Præſul inquietus, & Rege Alberto mente & voluntate ſemper contrarius. Et quamvis in hoc nihil omnino profecerit, rigorem tamen animi ſui propter necem fratris ſui Regis Adolphi uſque ad mortem continuavit, & multos æmulos habuit.

Clemens Papa V. Lugduni coronatur.

Anno prænotato Henrici Abbatis, undecimâ die menſis Novembris Clemens Papa V. ut ſupra diximus, in Eccleſia Lugdunenſi ſolemniter coronatus eſt: cujus coronationi Rex Galliæ Philippus perſonaliter interfuit, ſimiliter & frater Regis Dux Valeſianus, Joannes quoque Dux Britanniæ cum alijs multis Epiſcopis & Prælatis atque Principibus Galliarum. Maxima etiam multitudo populi ad eam Coronationis pompam confluxit, quòd præ nimia compreſſione multitudinis paries unus corruerit, & memoratum Ducem Britanniæ cum multis alijs oppreſſerit. Pontifex etiam adeò turbâ premente agitatus eſt, quòd mitra ejus de capite cecidit, & procul excuſſa Jaſpidem æſtimationis magnæ lapidem amiſit.

Annis LXXIV. Sedes Apoſtolica manſit in Gallia.

Ab eo tempore Sedes Apoſtolica de Roma per Clementem hunc Pontificem V. in Galliam translata per annos ferme 74. ibidem permanſit, non in parvum detrimentum tam urbis, quàm Eccleſiæ Romanæ ſimul & totius Italiæ, cujus occaſione urbs Romana & pulcherrimæ in ea Eccleſiæ multæ penè in ultimam deſolationis ſolitudinem venerunt. Verùm ne Romani ejus perpetuam ægrè ferrent abſentiam, tres illis Cardinales deſtinavit, quibus Senatoriam contulit poteſtatem. Tam multos verò ex Gallis & Vaſconibus creavit Cardinales, ut Itali cum reliquis nationibus cunctis penè viderentur excluſi. Omnia verò, quæ Papa futurus Regi Gallorum promiſerat, factis adimplevit, præter unam petitionem, quam facere non potuit, ut poſteà dicemus.

Dulcinus inſtaurator hæreſis Fratricellorum.

Anno Henrici Abbatis prænotato in Comitatu Novarienſi Provinciæ Longobardorum hæreſis Fratricellorum per Bonifacium Papam VIII. olim condemnata, ſicut diximus Anno Godfridi Abbatis VII. iterum reſuſcitata fuit per quendam hypocritam nomine Dulcinum, qui non erat alicuius Ordinis ſeu Religionis approbatæ, ſed propriâ temeritate ſibi officium deſumens prædicandi, multos ſuo infecit errore, ſanctitatem fingens, quam nec opere habebat, nec mente.

Ejus errores.

Primus & principalis error hujus pernicioſiſſimæ hæreſis ex radice Fratricellorum pullulavit. Dicebant enim, quòd Chriſtianis omnia deberent eſſe communia, non ſolum res, ſed etiam mulieres, non tantum ad miniſterium, verum etiam ad commixtionem carnis. Coitum etenim indifferenter cum matre, ſorore, filia & uxore ſua, vel alterius exercentes nullum dicebant eſſe peccatum, ſed opus charitatis.

Secundus error fuit, quia dicebant Papam, Cardinales ac Epiſcopos Eccleſiæ non veros eſſe paſtores, ſed potius lupos rapaces, æternóque ſupplicio

cio

cio dignos, propterea quòd vitam Apoſtolicam non ſervarent. Se autem Dulcinus verum Chriſti dicebat Apoſtolum & Papatu dignum.

Item omnes Ordines & Religiones Clauſtralium veluti quaſdam ſuperſtitiones contemnebant, dicentes Sanctiſſimos Chriſti famulos Baſilium, Auguſtinum, Benedictum, Franciſcum, Dominicum & alios quoslibet inſtitutores ordinum, corruptores extitiſſe ſacroſancti Evangelij, & propterea torqueri animas eorum jaculo diaboli.

Omnes denique articulos erroris, quos de Fratricellis Anno Godfredi Abbatis VII. conſignavimus, etiam iſte profitebatur Hæreſiarcha Dulcinus. Eccleſiæ miniſtros irridebat, Sacramenta ſprevit, Pœnitentiam & omnes ritus Chriſtianæ Religionis contempſit.

Quatuor millium hæreticorũ numerus.

Multos ſecum populares utriuſque ſexûs, vilis tamen conditionis, in hæreſin illam pernicioſam attraxit, quorum numerus quatuor millibus conſtabat, qui omnes ſimul in montibus & locis nemoroſis habitabant more beſtiarum, ad libitum ſe mutuò polluentes. Cùm autem defeciſſent illis victualia, prædabantur undecumque potuiſſent occurrentes, aſſerentes omnia eſſe communia, & ratione Sanctitatis licere ſibi univerſa. Per duos annos talis Congregatio duravit impiorum. Biennio tandem

Dulcinus cum multis igne crematur.

elapſo plures victi tædio incommodorum & paupertatis, hæreſiarcham deſerentes ad fidem Eccleſiæ regreſſi ſunt. Poſtremò Dulcinus auctor malorum per Novarienſes captus eſt, cum quadam Margaretha erroris ſui complice, ac aliis multis in perfidia præduratis, qui omnes utriuſque ſexûs ignibus cremati ſunt.

*MCCCVI.*

Anno Domini Henrici Abbatis ſeptimo, Indictione Romanorum quartâ Henricus Comes Luzenburgenſis Imperator poſteà Romanorum frater Baldevvini, quem anno præcedente ad Archiepiſcopatum Eccleſiæ Moguntinæ diximus poſtulatum, audiens Clementem Papam V. jam coronatum Pictavis commorantem, miſit ad eum Magiſtrum Petrum de Achpalt Medicinæ Doctorem in urbe Trevirorum eo tempore practicantem, ut confirmationem fratri ad Archiepiſcopatum memoratæ Eccleſiæ precibus impetraret. Qui cùm veniſſet ad Papam, negotium ſibi commiſſum fideliter expoſuit, & pro Baldevvino diligentiſſimè rogavit. Erat autem Baldevvinus ætatis annorum vix duorum & viginti.

Electio Moguntinenſium à Papa Clemente caſſatur.

Unde Papa ſciens negotium & ſtatum Eccleſiæ Moguntinæ melius quàm putabatur, electionem Canonicorum anno præterito factam omnino caſſavit, & neutrum electorum per eos confirmare voluit, producens plures cauſas in medium, propter quas proviſio Eccleſiæ Moguntinæ de Jure ad Romani Pontificis devoluta videretur arbitrium. Dicebat ergo, ſe illi mox proviſurum ſecundum ſententiam Cardinalium. Cùm hæc Petrus audiſſet Baldevvini orator & nuntius, quòd preces fudiſſet incaſſum, doluit, & ſe ad reditum præparavit. Cùm ecce Papa ſubitò graviſſimè cœpit infirmari uſque adeò, quòd ſe omnino timuit in inſtanti moriturum. Revocatur Petrus jam jam abiturus ad Pontificem, & rogatur, ſi poſſit, infirmanti conferat ſanitatem. Qui cùm eſſet in practica Medicæ artis expertiſſimus, infirmanti Papæ medicinam convenientem adhibuit, eúmque in triduo curavit. Pontifex cernens & gaudens ſe tam ſubitò ſanatum, obſtupuit, & ad Medicum ſuum gratulabundus ait:

*Quia*

*Quia tam bonus medicus es corporum, ne tuis benefactis videamur ingrati, magnum te facimus medicum animarum; Archiepiſcopatum Eccleſiæ Moguntinæ nobis vacantem tibi conferimus, & Archiepiſcopum ejus pleno jure ordinamus.* Quibus auditis Petrus ad veſtigia Pontificis procidit, & ut Archiepiſcopatum illi conferre dignaretur, pro quo miſſus fuerat, inſtanter rogavit. Pontifex autem non conſenſit oranti, ſed dixit: *Eccleſiam Moguntinam tibi contulimus, quam alteri te vivente non dabimus; Baldevvinum pro quo veniſti orator, ſuo tempore providebimus.* Itaque Petrus medicus patriâ Trevirenſis Clemente Papa V. jubente apud urbem Trevirorum in menſe Julio anno prænotato Archiepiſcopus Moguntinus ſolemni pompâ ordinatus eſt, ac deinceps cum pallio & litteris Apoſtolicis ad Moguntiam mittitur, & tam à Clero, quàm à populo civitatis ut verus Archipræſul ſuſceptus, cum favore & reverentiâ omnium inthronizatur, & præfuit annis fere quindecim. Fuit enim vir doctus & morum integritate præcipuus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, & in omni actione magnificus.

Papa Moguntinum Archiepiſc. Petro dat medico.

Henricus autem Comes de Luzenburgo, qui miſerat illum pro fratre ad Papam, cùm audiviſſet rem geſtam, malè fuit contentus, exiſtimans, quòd Baldevvino infideliter neglecto, ſemetipſum apud Papam promoviſſet potius, quàm illum. At Petrus Comiti litteras miſit cum ſuis Apoſtolicas, in quibus omnem rei geſtæ ordinem pleniùs edocuit, & concitatum Henrici Comitis animum placavit. Nam poſteà totum ordinatione divinâ factum didicit, cùm hujus promotione Petri & ſe Imperatorem, & fratrem Trevirorum Archiepiſcopum vidit.

Henrico Comiti diſplicuit promotio Petri.

Anno Henrici Abbatis prænotato in principio menſis Februarij, hoc eſt, in ſolemnitate Purificationis Beatæ Mariæ ſemper Virginis, nivibus & glacie ſimul in aquam reſolutis, tam magna, & vehemens inundatio facta eſt, ut ſuo impetu circa Rhenum & Moganum hominibus damna intulerit penè infinita; domos námque plures & ædificia ſubvertit, hortos, agros & vineta ſine numero deſtruxit, homines & jumenta plura ſuffocavit, Pontem ſupra Moganum apud Franckenfurt ſubvertit, partémque murorum urbis Moguntinæ dejecit, & duas turres cum muro Colonienſis civitatis penitus proſtravit.

Aquarum inundatio multa intulit damna.

His quoque temporibus Magiſter & Fratres nuncupati Hoſpitalarij Sancti Joannis Hieroſolymitani per totum orbem Chriſtianum miſſis nuntijs Indulgentias Cruciatæ pro fide Catholica permiſſione Apoſtolicâ prædicari fecerunt, & infinitam pecuniam exinde colligentes, magno Fidelium adunato exercitu inſulam Rhodienſem in mari Mediterraneo haud procul à terris Turcarum diſtantem occupantes, per annos quatuor navali prælio fortiter impugnârunt. Quam tandem potenter expugnantes, interfectis aut fugatis inde Saracenis & Turcis inhabitare cœperunt, & inhabitant úſque in præſentem diem per annos CC.

Rhodis inſula per Johannitas expugnata poſſidetur.

Anno etiam prænotato Judæi omnes per totum Regnum Gallorum ubilibet conſtituti mandato Regis Philippi fuerunt expulſi vel occiſi, bonis eorum omnibus in fiſcum repoſitis regium. Hujus perſecutionis cauſam in Judæos variam apud ſcriptores Hiſtoriarum invenimus eſſe digeſtam. Nam alij ſcripſerunt, fontes Chriſtianorum per Judæos veneno eſſe intoxicatos, & proptereà illos juſtè occiſos. Aliqui verò inſatiabilem Regis avaritiam notaverunt ut cauſam, quippe qui omnes bonis cunctis

Judæi omnes in regno Gallorum fuerunt occiſi.

ſpoliaverit, cùm omnes non fuerint nocentes. Et hanc illius crudelem avaritiam, ſive ut ipſi loquuntur, crudelem impietatem nece & extinctione Templariorum confirmant, quos pœnas dediſſe non reatûs proprij, ſed alienæ cupiditatis exiſtimant. Conſtat ex Veterum lectione ſatis, quàm avarus & crudelis fuerit Rex iſte Philippus, quamvis pater ejus fuerit ſanctiſſimus.

*MCCCVII.*

Archiepiſc. Trevirorũ accuſatur coram Papa.

Anno Henrici Abbatis Hirſaugiæ octavo indictione Roman. quintâ, Canonici majoris Eccleſiæ S. Petri Trevirorum dolentes bona & res Archiepiſcopatûs per malum regimen Dietheri ex Naſſavv Archiepiſcopi ſui diſtrahi & multipliciter alienari, poſteaquam ſæpius illum admonuiſſent, atque rogâſſent humiliter, ſicut filij patrem, ut vel ipſe regiminis ſui emendaret errores, vel ſi non poſſet aut vellet, coadjutorem ex capitulo unum aſſumeret, cujus auxilio Eccleſiam utiliter gubernaret, & ille cuncta ſurdâ contemneret aure, neceſſitate compulſi rem ad examen Apoſtolicæ Sedis deferentes auxilium Papæ poſtulârunt. Romanus igitur Pontifex Clemens Papa V. de ſtatu periclitantis Eccleſiæ Trevirorum ſufficienter informatus, Dietherum memoratum Archiepiſcopum ad audientiam Sedis Apoſtolicæ in Galliam ad civitatem Pictavienſem, ubi tunc erat Curia Papæ, citavit, & ſuper quibus eſſet reſponſurus objiciendis innotuit.

Dietherus Archiepiſc. Trevirenſis moritur, Baldewino ſuccedente.

Dietherus verò Archiepiſcopus Trevirorum cùm ſe accuſatum à ſuis & citatum ad examen Romani Pontificis audiviſſet, animo dejectus infirmitatem graviſſimam incidit, & creſcente dietim languore, priuſquam terminus citationis adeſſet, Anno prænotato viceſimâ tertiâ die Novembris vitam cum morte commutavit; Treviris in Eccleſia Fratrum Prædicatorum ſepultus, cujus & Ordinis fuit. Quo mortuo Petrus ſupra dictus Medicus Archiepiſcopus Moguntinus apud Canonicos Trevirenſes ſuâ exhortatione obtinuit, quòd Baldevvinum Fratrem Henrici Comitis de Luzenburgo tertium atque vigeſimum ætatis annum tunc agentem in Archiepiſcopum Trevirorum poſtulârunt. Cum quo Clemens Papa V. ad inſtantiam ipſius Petri, quondam, ut diximus, Medici ſui ſuper minorennitate favorabiliter diſpenſavit, Electionem confirmavit, Pallium miſit, & Archiepiſcopum Trevirorum inſtituit. Baldevvinus igitur Archiepiſcopus Trevirorum auctoritate Apoſtolicâ inſtitutus, annis quadraginta ſex, menſe uno, decémque & octo diebus utiliter præfuit, & Eccleſiam ex omnibus debitis relevavit. Fuit enim vir prudens, ſtrenuus, & in cunctis operibus ſuis valde magnificus, amator Cleri, Monachorum Pater, advocatus pauperum, defenſor & protector fideliſſimus ſubditorum.

Regis Gallorum impia & crudelis petitio ad Papam.

Anno prænotato Philippus Rex Gallorum cum tribus filijs, duobus fratribus & multis Baronibus Clementem Papam Pictavis in Gallia cum ſua Curia reſidentem acceſſit: & ut memoriam Bonifacij Papæ VIII. de Catalogo Romanorum Pontificum deleret: omnia ejus facta & Conſtitutiones ſive ordinationes penitus revocaret: Corpus & oſſa ejus exhumata comburi faceret, quemadmodum ante Papatum juramento promiſiſſet, nimis importunè & præter rationem inſtabat; aſſerens ſe per ſuos Clericos poſſe probare, illum fuiſſe hæreticum & multis ſceleribus irretitum, & ob id corpus ejus incendio dignum. Anoni-

Attonitus Pontifex ad petitionem Regis impietate plenam, de conſilio Cardinalis Pratenſis viri aſtutiſſimi reſpondit: *Rem hanc arduam fieri ſine determinatione Generalis Concilij non poſſe.* Unde ut animum Regis aut deliniret, aut deluderet, potius Generale Concilium in Delphinatu poſt triennium indixit celebrandum, in quo firmum Regis petitio conſequeretur effectum; rem námque tam arduam nullius fore momenti confirmabat, niſi totius auctoritate Concilij ſolido fulciretur fundamento. Hæc reſponſio Pontificis haud parum contriſtavit Regis animum, iniqua poſtulantis: qui nimis furore ſæviens in mortuum, nihil magis quàm de Bonifacio Papa ſepulto quærebat vindictam. Cogebatur tamen exſpectare Concilium, in quo ſperabat ſuam petitionem ſine dubio ſortituram effectum. Mens autem Pontificis malè poſtulatorum quærebat diffugium, & propterea cauſam remiſit ad Concilium, quam certò ſciebat ab omnibus fore meritò reprobandam: evaſionem de laqueo impietatis & anguſtiæ Pontifex quærere voluit, qui petitionem Regis iniqui ad futurum Concilium remiſit. Propterea ut manus impietatis poſſet evadere, urbem Viennenſem, quæ fuerat extra ditionem tyranni, pro Concilio voluit deputare.

Eâ tempeſtate Ordo Templariorum, qui quondam temporibus ſancti Bernardi Abbatis Clarevallenſis in terra ſancta Hieroſolymis ſumpſit exordium, & per annos duraverat fermè ducentos, cui & ipſe Divus Pater Bernardus vivendi normam præſcripſit, ad inſtantiam ſæpe dicti Regis Gallorum Philippi, ac permiſſione Clementis Papæ V. miſerabiliter uno die fuit extinctus. Erat autem Ordo ipſe poſt amiſſionem terræ ſanctæ cum certis alijs Ordinibus, Carmelitarum videlicet, Cruciferorum, Theutonicorum, Johannitarum & Dominici Sepulchri de partibus tranſmarinis in Europam translatus, & brevi tempore valde multiplicatus.

Nam Profeſſores ejus dicebantur milites Templi, habentes ſub ſe plures ejuſdem Profeſſionis Presbyteros, qui Divina coram eis celebrare ſolebant: quemadmodum in Ordine Theutonicorum hodie cernimus obſervari, quorum cura fuit præcipua in ſubventionem terræ ſanctæ, quamdiu fuit in manibus Chriſtianorum, nec non & illorum, qui templo Hieroſolymis miniſtrabant, pro viribus impendere tributum: & pro recuperatione ejuſdem terræ ſanctæ bellum gerere & pugnare contra gentem infidelium. Unum Generalem totius Ordinis Magiſtrum habebant, cui reliqui priores, milites & fratres erant omnes ſubjecti; qui eâ tempeſtate quando eorum tribulatio ſumpſit exordium, Pariſijs in Gallia reſidebat, natione Burgundus, genere nobilis & nomine Jacobus. Fuit autem Ordo ipſorum potens atque ditiſſimus inter omnes Religiones, multa habens Cœnobia, Poſſeſſiones, proventúſque, & lata Dominia, oppida ſimul atque Caſtella non ſolum in Gallia, ſed etiam in cæteris Europæ nationibus multis, in Hiſpania, in Normandia, in Burgundia, in Alſatia, in Suevia, in Orientali Francia, in Bavaria, in Thuringia, in Saxonia, in provincia cis-Rhenana & per totam ferè Germaniam, Lombardiam, atque Italiam. Nec erat eâ tempeſtate Religio aliqua votivorum inter omnes Religiones clauſtrales ditior in auro & argento Templariorum Ordine, cujus magnitudo divitiarum interitûs eorundem cauſa fuiſſe memoratur. Scribit Hugbertus Monachus extinctioni Templariorum

*Ordinis Templariorum qualis fuerit inſtitutio.*

*Ordo Templariorum inter omnes fuit ditiſſimus.*

plariorum contemporaneus, quòd Magiſtro eorum cum alijs ſexaginta ejuſdem Ordinis militibus Pariſijs capto, & diutius incarcerato, metuentes reliqui futurum, quod poſteà contigit, ne hoſtes eorum prædam invenirent quam quærebant, omnem pecuniam, quam habebant in auro & argento per totum Ordinem pondere innumerabilem, & numero infinitam, per diverſa loca, diverſiſque modis abſcondere ſub ſilentio ac ſecretiſſimè curaverunt, partim intra Monaſteria ſua, atque Caſtella, partim verò extra in campis atque nemoribus. Maximè tamen ſicut poſteà ex quorundam eorum confeſſione in tortura fuit compertum, pecunias ſuas in cloacas projecère vetuſtas, & in puteos aquarum profundos terrâ ſimul & lapidibus foramina diligentiſſimè obſtruentes, ne ab aliquo inveniri potuiſſent. Multi tamen poſt extinctionem Ordinis, cum hæc theſaurorum occupatio fuiſſet publicata, pretio loca eorundem comparantes à Principibus cum tempore plura de abſconditis invenerunt.

*Hiſtoria extincti Ord.* Sed nunc ratio expoſtulat, ut modum & originem extinctionis Templariorum, ſicuti ab alijs digeſtum accepimus, huic etiam noſtræ compilationi quanto compendioſius poterimus, ad notitiam poſteritatis fideliter inferamus: proteſtantes, quòd nullum per hoc ſacroſanctæ Romanæ Sedi ſive Pontifici contumeliæ genus ſive injuriæ crimen irrogare intendimus, dum Clementis papæ conſenſu factum declaramus. Hiſtoriam etenim quam conſcriptam prius ab alijs accepimus, poſteritati fideliter enarramus. An verò juſtè vel injuſtè fuerint exterminati ſæpè dicti Templarij, non eſt noſtrum proferre ſententiam, ſed Divino judicio, quod falli non poteſt, committimus cauſam. Hujus mali principium tale fuiſſe narratur. Quidam Prior dicti Ordinis Templariorum de monte Falcone apud Tholoſam pro ſuis ſceleribus captus per Magiſtrum Generalem Pariſijs ad perpetuum fuerat carcerem condemnatus, qui tantæ perſecutionis in totum Ordinem præſtitit cauſam; in eodem námque carcere detinebatur & alius quidam Florentinus, vocabulo Noffus homo ſceleribus plenus, qui & ipſe ad carcerem perpetuò fuerat condemnatus.

*Ordinis duo incarcerati crimina publicârunt.* Hi duo ſpiritu maligno pleni, ut cum emolumento aliquo ex vinculis potuiſſent eripi, horrenda in Ordinem crimina falsò (uti multi exiſtimant) inter ſe mutuò confinxerunt; ſciebant enim multas Ordinis Templariorum eſſe divitias, & Regem Galliæ Philippum nimis avarum, & proptereà ad perſecutionem Ordinis facilè inducendum. Nec dubitabant, ſe mox poſſe libertatem conſequi, modò per eorum revelationem, quæ vera crederetur, Ordinem contingeret extingui. Cùm ergo ſic ambo detinerentur in carcere, per ſuum cuſtodem atque miniſtrum Officialibus Regis avari denunciari fecerunt, ut ſi ad eos venire prope carcerem dignarentur, ſecretè revelaturi eſſent eis aliqua, per quorum ſcientiam Regi commodum naſceretur infinitum. Quibus ad carcerem venientibus ſceleratiſſimi traditores illi dixerunt: *Si Dominus Rex vitam nobis ſimul & libertatem perpetuam vobis intermediantibus dignaretur concedere, poſſemus & vellemus vobis revelare aliqua ſecretiſſima, per quorum notitiam & veſtra ſubſtantia ſimul, & Regis in immenſum ſine dubio quantocius augeretur.* Bone Deus quid mali non facit aurum, & quem non perdit avaritia juſtum! Mox ut ſibi divitias polliceri audierunt ingentes, negotium celeriter detulerunt

tulerunt ad Regem, & vitam cum liberatione carceris impetrant ſceleratis, parum advertentes, quo illi moverentur Zelo ad tam horrenda, & prius inaudita dicere contra proprium Ordinem ſuum; quippe qui minus odio & vindictâ laborabant contra Magiſtrum Ordinis Generalem, cujus imperio detruſi fuerant in carcerem, quàm deſiderio liberationis à vinculis ad libertatem. Revertentes igitur ad carcerem Officiales Philippi Regis Gallorum liberationem captivis promittunt omnimodam, ſi & ipſi ſuam Regi exhibeant pollicitationem. Tunc illi duo ſceleratiſſimi traditores ad invicem prius quàm optimè deliberati in malum Officialibus dixerunt: *Dicatis Domino Regi, Ordinem Templariorum hæreſibus & infinitis ſceleribus eſſe plenum, & propterea meritò penitus extinguendum. Unde ſi favore Pontificis Romani proceſſeris ad inquiſitionem per tormenta, invenies ſine dubio quæcunque dicimus, eſſe veriſſima. Deinde auctoritate Papæ Ordinem ipſum funditus deſtruat, quoniam hæreſibus & inauditis ſceleribus plenus eſt, & habebit omnia bona eorum per totum regnum ſuum nullo prohibente. Verùm ut noveritis, ſuper quibus fieri debeat inquiſitio, notate ſingula per ordinem, quæ dicimus.* Et introductus ſcriba publicus ex relatione illorum duorum ſubjectos articulos contra Templarios adnotavit.

Rex captivis libertatem promittit, ut Ordinem prodant.

Primus articulus, quem duo illi contra Ordinem Templariorum coram Notario & teſtibus propoſuerunt, iſte fuit: *Quòd omnes recipiendi ad ipſum Ordinem in ſua profeſſione jurare cogerentur, quòd ipſam religionem ſuam omnibus vitæ ſuæ diebus uſque ad mortem defendere, honorare, juvare & amplíare pro viribus velint in perſonis, in rebus, & in ſubſtantia indifferenter, ſive juſtè, ſive injuſtè, ſine exceptione aliqua, etiam cum injuria & detrimento aliorum.*

Articuli contra Ordinem Templariorum.

Secundus Articulus fuit: *Quòd cum Saracenis occultum ſuperiores eorum haberent contractum, & plus de perfidia Mahumeti ſentirent, quàm de fide Chriſtiana. Quod ut fortius comprobarent, dicebant, quòd in profeſſione ſua, quam ſemper omnes facerent in occulto, imaginem Crucifixi Salvatoris noſtri conſpuerent, & pedibus conculcarent, & fidem Chriſti multipliciter blaſphemarent.*

Tertius Articulus fuit: *Quòd ſuperiores eorum omnes eſſent homicidæ, ſacrilegi, crudeles & hæretici, quoniam Novitios ad Ordinem converſos, qui ſectam eorum poſteà compertam deteſtarentur, & vellent redire ad ſæculum, vel ad alios Ordines, ſecretiſſimè occiderent, & nocturnis temporibus in occulto ſepelirent. Similiter quoties mulieres & Virgines per eos corruptæ fuiſſent impragnatæ, docebant eos procurare abortum, & natos infantes occultè trucidabant.*

Quartò dicebant: *Templarios omnibus erroribus Fratricellorum eſſe infectos, Papam & auctoritatem Eccleſiaſticam ſpernere, Sacramenta contemnere, Pœnitentiam & Confeſſionem peccatorum penitus irridere. Ea verò, quæ ſecundum Eccleſiæ ritum facere viderentur, omnia fieri mendaciter & fictè, ut ſecta eorum per hoc non appareat.*

Quintò dicebant: *Superiores eorum milites, prioreſque non eſſe contentos, quòd die, noctúque cum mulieribus in occulto ſuas voluptates implerent, ſed etiam (quod meritò Chriſtiani auditus horrebit) ſodomitarum exemplo in alterutrum turpitudinem exercentes, naturæ leges confunderent, & Deum ſermone ſimul & opere blaſphemarent, ſeque propterea carceri perpetuò mancipatos à Magiſtro, quòd his erroribus atque ſpurcitijs fuiſſent omnino contrarij.*

Sextò dicebant: *Eorum templa & habitacula omnia ſordibus plena, immunda violata & meretricum latibula, in quibus omnia fierent Luxuria genera*

*ſine reverentia Dei, temporum vel locorum. Quæ illorum delatio poſteà in omnem terram publicata & pro vera habita uſque in hodierum diem pleríſque Germaniæ gentibus proverbium dederit, ut occulta meretricum proſtibula, in quibus licenter omnia fiant, vulgariter Tempel haus conſueverint appellare.*

Septimò dicebant: *Majores & anteceſſores in ordine ſuos cauſam fuiſſe, quòd Terra Sancta in manus devenerit Sarracenorum, per proditíonem occultam, & quòd illis plus faverint, quàm Chriſtianis.*

Octavò dicebant: *Quòd benedictio ſive inſtitutio Generalis Magiſtri eorum ſemper fiebat in occulto præſentibus paucis ex junioribus Ordinis, eſſétque vehemens eorum ſuſpicio, quòd fidem abnegaret Chriſtianam, vel aliquid aliud promitteret vel ageret honeſtati contrarium.*

Nonò dicebant: *Multas in Ordine Templariorum eſſe conſtitutiones illicitas, prophanas & Chriſtianæ Religioni omnino contrarias, & propterea cunctis ejuſdem Religionis Profeſſoribus, ſub pœna incarcerationis perpetua fore interdictum, ne revelent eas alicui.*

Decimò dicebant: *Eis luxuriam quocunque modo in eorum ſecta commiſſam, dolum, fraudem, mendacium, deceptionem, perjurium, homicidium, ſeu quidquam aliud pro commodo vel honore Ordinis eorum quomodolibet factum ſeu commiſſum, nullum eſſe peccatum.* Hæc quæ præmiſimus cum alijs multis, illi duo Pariſijs captivi, quatenus optatam aſſequerentur libertatem, contra Ordinem ſuum produxerunt, quæ vera fuerint, an falſa, ſolus ille novit hodie, qui nihil ignorat.

Rex autem Gallorum Philippus his delationibus contra Ordinem Templariorum ſecretò acceptis, cum nonnullis inductionibus, quæ videbantur probare negotium, cùm Ordini & Magiſtro prius haud parum eſſet infenſus, propterea quòd multa poſſiderent in Regno, & decimas ſibi à Papa quinquennio indultas permittere omnino recusâſſent, eſſétque multum avarus, & omnia eorum bona percuperet, gaudebat ſibi oblatam pro extinctione totius Ordinis qualemcunque occaſionem.

Acceſſit igitur Pontificem Romanum Clementem, vid. quintum Pictavis cum ſua curia reſidentem, articulos præſcriptos cum alijs multis contra Magiſtrum & Ordinem Templariorum propoſuit, & ſibi concedi contra eos inquiſitionem petijt, totámque deleri eorum Religionem ut peſtiferam & hæreſibus plenam inſtantiſſimè poſtulavit. Creditur autem, quòd Rex magis inductus odio Magiſtri & avaritiâ ſuccenſus bonorum Ordinis iſta petierit, quàm amore juſtitiæ.

Rex Papam cum articulis pro conſenſu acceſſit.

Pontifex autem etſi talia invitus audivit, tamen ut infeſtationem Regis importunè nimis poſtulantis à ſe removere potuiſſet, & ut venundatus ſub neceſſitate promiſſionum impoſſibilium animum leniret commoti, abſque alia diſcuſſione materiæ eorum, quæ Templarijs objiciebantur à Rege, nimium credulus tandem conſenſit, concedens per litteras Apoſtolicas, ut omnes Templarij per orbem caperentur, torquerentur, & omnia bona eorum ſequeſtrarentur, qui ſicut diximus ubique habebant maximas poſſeſſiones & multa bona.

Rex verò Gallorum poſteaquam Pontificis conſenſum extorſit, ſupremum Templariorum Magiſtrum, qui tunc erat Pariſijs nomine Giachi, natione Burgundum, genere nobilem cum alijs ejuſdem Ordinis ſexaginta militibus genere nobilibus, æquè capi fecit, & duriſſimis manci-

Magiſter Ordinis cum alijs multis Pariſijs capitur.

pari

pari carceribus. Deinde omnes Templarios per totum regnum Gallorum ubilibet conſtitutos cepit, carceribus duriſſimis mancipavit. Poſt hæc Apoſtolicas litteras & mandata per totam Europam direxit, quibus Papa multis Principibus diſtinctè mandavit, quatenus Templarios in ſuis terris conſtitutos omnes caperent, eóſque ſuper præmiſſis articulis per torturam examinarent, pertinaces in errore, crimináque negantes, ut hæreticos ignibus, pœnitentes verò & reatum confitentes vitæ reſervarent. Bona verò eorum ſequeſtrata ſecundum Diœceſanorum diſpoſitionem in uſus Eccleſiæ neceſſarios converterent. Ordinem verò Templariorum ad nimis importunam Regis Gallorum inſtantiam penitus cum titulo idem Clemens Papa V. in perpetuum extinxit.

Super articulis autem præmiſſis Rex Gallorum captivos ſuos infelices & miſerabiles per tormenta crudeliſſimè fecit examinari, nihil plus audire cupiens, nihilque magis affectans, niſi ut objecta ſibi ſcelera confiterentur eſſe vera, quatenus cauſam extinguendi Ordinem eorum, & ſibi uſurpandi bona Ordinis ſicut & fecit, juſtam habuiſſe videretur. Verum cùm illi conſtanter in tormentis omnia negarent, quæ eis fuerunt objecta, dicentes cuncta eſſe conficta, falſa & ementita, Rex mandavit augeri torturam, ut dicere, quod volebat audire, ſaltem pœnarum magnitudine cogerentur.

Poſtremò Rex, qui ad eorum feſtinabat interitum, ut concluſionem faceret negotij, præcipit eos extra urbem Pariſiorum duci vinctos in Campum, ubi alto ſolario quaſi theatro ex lignis facto aſcendere fuère compulſi, & inſpectante omni populo fecit eos ligari ad palos, & nudatos ignem juſſit pedibus eorum ſupponi, deinde ad tibias, ſicque paulatim ad membra ſuperiora, unum poſt aliud miſerabiliter exurendo, denuntians eis manifeſtè, quoniam ſi reatum ſuum, hoc eſt articulos faterentur objectos, mox liberarentur à pœnis, & vitam aſſequerentur liberam pœnitentes. *Templarij Pariſijs ſine Confeſſione fuerunt combuſti.*

Intereà cùm talia paterentur, eorum amici propius accedentes, & conſanguinei hortabantur, & cum lachrymis eos rogabant, quatenus confiterentur objecta potius & viverent, quàm in obſtinatione perdurantes pœnas & mortem ſuſtinerent acerbam. Sed illi precibus amicorum nequaquam præbuère conſenſum, nec induci quâlibet ratione potuerunt, ut ſcelera confiterentur objecta. Conſtanter in tormentis negando perſeverabant, clamantes injuriam ſe pati coram Deo & hominibus, ſed eſſe innocentes & innoxios omnium & ſingulorum, pro quibus torquerentur. Deum omnipotentem, ejúſque intactam Genitricem Virginem Mariam, & omnes Dei ſanctos inteſtes ſuæ innocentiæ lugentes præ dolore pœnarum invocabant, atque inter clamandum miſerabiliter obierunt. *Templarij Deum innocentiæ ſuæ teſtem invocabant.* Reſervati verò ad tempus Regis juſſu fuerunt Ordinis Magiſter Generalis F. Delphinus, F. Hugo Paraldi, frater quidam alius ex principalioribus Ordinis, qui fuerunt aliquando ipſius Regis Gallorum Theſaurarij. Hos duci ad Papam Pictavis commorantem Rex vinctos præcepit, quorum veſtigia ſecutus & ipſe Pontifici aſſidere curavit, ſe judicem faciens, qui perſecutor ſimul & accuſator judicandorum acerrimus extitit. Conſtitutis autem in audientia Papæ, fuit promiſſum, quoniam ſi palàm confiterentur objecta, veniam conſequerentur & vitam. Verùm poſteaquam ſibi

objecta

objecta diutius conſtanter negâſſent, tam Regis quàm Pontificis, Cardinalium, amicorúmque blanditijs & perſuaſionibus tandem inducti, ut vitam redimerent, fatebantur, ſe quibuſdam objectarum hæreſum ſceleribus fuiſſe infectos, pro quibus à Papa veniam poſtulabant. Quorum confeſſio per Notarium publicum juſſu Regis confeſtim excipitur, & proceſſus ut conſuetudinis eſt litigantium deſuper declaratorius formatur. Quibus peractis vincti Pariſios reducti ſunt, & in carcerem repoſiti; Pontifex autem duos Cardinales miſit Pariſios ad executionem negotij, qui ſententiam ferrent contra Ordinem, confeſſata Pictavis coram Papa facerent manifeſta, & pœnitentiam aliquam inponerent confeſſis pœnitentibus. Qui cùm veniſſent in urbem Pariſiorum, eductos de carcere Templarios in eminentiori loco poſuerunt, ut videri & audiri ab omni populo poſſent. Relecto autem proceſſu confeſſionis coram Papa habito in urbe Pictavenſi per Notarium publicum coram omnibus, Magiſter Templariorum ſurrexit in loco ſtans eminentiori, & cum magno clamore ſilentio poſtulato dixit: *Viri fratres audite precor cum patientia, quæ dicturus ſum vobis, & veritatem hujus negotij ſine dubio plenam intelligetis; vera enim dicturus ſum, & à veritate non recedam in aliquo.* Exiſtimantes autem miniſtri pœnarum, quòd confeſſurus eſſet objecta, indixerunt plebi ſilentium.

Magiſter Ordinis coram Papa confitetur aliqua.

Stans ergo Magiſter Ordinis in pulpito, magnâ & clarâ voce clamabat: *Hæreſes & crimina, ſuper quibus ego & confratres mei accuſamur, penitus in nobis, & in Ordine noſtro nec eſſe, nec fuiſſe unquàm, publicè & veraciter dico, ſcio & proteſtor, & dico nunc publicè coram Deo & omnibus ſanctis ejus, qui judicaturus eſt vivos & mortuos, quòd injuriam patimur, & contumeliam injuſtè manifeſtam. Omnia enim, quæ nobis objiciuntur, falſa ſunt, & conficta ac ementita, ſic me Deus ſalvet extremis in periculis. Religio enim mea, cujus fui miniſter, ſancta eſt, & fuit omni tempore, & innocens ab omni ſcelere hæreticæ pravitatis. Hæc eſt mea confeſſio vera, in qua ſto, manebo, & mori paratus ſum.* Eo ſic vociferante, quidam aſtantium dixit: *Non concordant hæc verba ſermonibus tuis, quos coram Summo Pontifice & Domino meo Rege nuper Pictavis ſpontaneâ voluntate dixiſti.* Cui ille reſpondit: *Propterea me morte dignum fateor, & eam ſubire patienter ſum pro mea levitate paratus, proeo, quòd timore perterritus, & blanditijs Papæ ac Regis ſeductus, de me & ſancto ordine meo nuper aliqua confeſſus ſum, quæ ſcivi & ſcio eſſe falſa, conficta & ementita. Ob id innocentiam mei Ordinis teſtaturus, & mendacium ulturus, in nomine Chriſti libenter moriar.*

Magiſter Ordinis ſe morti adjudicat, quòd falſa confeſſus eſſet.

Cùm hæc dixiſſet, ſermo ejus tumultu miniſtorum interruptus eſt, & amplius loqui non fuit permiſſus. Cardinales autem & reliqui Eccleſiæ Prælati, qui aderant, datâ ſententiâ in eos Romani Pontificis nomine, prout Rex Gallorum extorſerat, inde receſſerunt. Concilio autem cum Rege habito, dictus Magiſter Templariorum Generalis cum Delphino ſocio ſuo ante Regis aulam ligatus ad palum igne ſuppoſito primùm ad pedes, deinde ad tibias, & ita paulatim conſequenter ad membra ſuperiora longo ſupplicio deficiens exuſtus eſt. Qui tunc inter ſupplicia tam crudelia, & ſe & religionem ſuam de objectis ſceleribus conſtantiſſimè excuſavit, Deum in teſtem ſuæ innocentiæ invocans, & intemeratam ejus Genitricem in auxilium. Frater autem Hugo de Paraldo cum alio milite

Magiſter Ordinis cum uno ſuorum comburitur.

milite ſocio ſuo, timore mortis perterritus, ne pati ſimilia cogeretur, ea quæ Pictavis coram Papa confeſſus fuerat, iterum Pariſijs coram omni multitudine confitebatur, & ſic mortem ambo evaſerunt. Scribit tamen Archiepiſcopus Florentinus, quòd miſerabiliter poſteà interierint. Similiter & illi duo, quos Magiſter Ordinis Pariſijs incarceraverat, qui omnium malorum fuêre principium, & incentores, dimiſſi per Regem ex carceribus, malâ morte tandem perierunt, uno eorum ſuſpenſo in patibulo, & alio morte violentâ interempto. Per totam denique Europam in Gallia, Hiſpania, Normandia, Burgundia, Alſatia, Suevia, Francia, Bavaria, Thuringia, Saxonia, & reliquis Nationibus Templarij ubilibet conſtituti & inventi, mandato Apoſtolico capti fuerunt, & examinati per tormenta; quorum plures fuerunt combuſti, aliqui vel extra Patriam proſcripti, vel ad Cœnobia aliarum Religionum ingreſſi. Totum hoc factum eſt ad inſtantiam Regis Gallorum, qui cùm Papam in ſua haberet poteſtate, litteras ab eo quales voluit, de facili impetravit, quas per totam Europam principibus deſtinavit.

*Ordo Templariorum in toto mundo fuit extinctus.*

Bona verò Templariorum, poſſeſſiones, dominia atque caſtella, quæ per Galliam habebant latiſſima, Rex ſupra dictus Gallorum Philippus, ſibi omnia uſurpavit. Similiter & in alijs nationibus factum eſt, dum quilibet Princeps eorum, quæ in ſuo dominio reperit, ſi non cuncta, tamen multa ſuis applicavit. Nonnulli etiam, quorum Deus corda tetigerat, bona Templariorum ſuis inferre uſibus veluti malè acquiſitâ recuſantes, alijs ea Religioſis ſive pauperibus diſtribuerunt. Eccleſiarum verò ſive Monaſteriorum, in quibus habitaverant, quædam hodie penitus ſunt deſtructa, quædam verò ab alijs religioſis habitata.

*Ordinis bona Principes mundi ſibi uſurparunt.*

A multis verò, quemadmodum memoratus Archiepiſcopus refert Antoninus, opinantibus dicebatur, illos innocentes & ſine juſta cauſa fuiſſe damnatos, ut per hoc ſibi eorum bona uſurparent, qui tam anxiè Ordinis interitum quærebant. Verùm ut prius conteſtati ſumus, non eſt noſtrum, hujus facti promulgare ſententiam, qui non judicis, ſed ſcriptoris hiſtoriarum profitemur officium.

Fuerunt qui ſcriberent, Philippum Regem Gallorum poſt extinctionem Templariorum præſcriptam, cujus incentor ipſe principalis fuit, ſicut dictum eſt, multa deinceps mala paſſum tam in ſe, quàm in filijs ſuis, fuitque infortunatus in cunctis operibus ſuis uſque ad mortem; omnes etenim filij vitæ brevis malè regnaverunt multis ſubacti calamitatibus. Nam Rex ipſe Philippus non diu ſupervivens moriebatur invitus. Cui Ludovicus filius ſuccedens annis regnavit duntaxat duobus. Quo mortuo ſucceſſit ei Joannes filius adhuc puer, & ſupervixit tantum viginti diebus. Poſt quem Philippus frater Ludovici regnavit annis ferme quinque, illo mortuo Carolus frater ſuccedens regnavit annis tantùm ſex. Hi omnes brevioris vitæ multas incommoditates paſſi ſunt, quarum cauſam peccata Regis Philippi fuiſſe opinabantur. Multi verò Templarios injuſtè paſſos exiſtimantes eorum corpora & oſſa colligentes, & ſepelientes honorificè, ut Martyres venerati ſunt.

*Regem Gallorum ferunt multa paſſum contraria.*

*MCCCVIII.*

Anno Henrici Abbatis Hirſaugiæ nonò, Indictione Rom. ſextâ in die SS. Philippi & Jacobi Apoſtolorum, quæ fuit prima dies menſis Maij.

P Cùm

Albertus Rom. Rex à nepote ſuo interficitur.

Cùm Rex Theutonicorum Albertus, Romanorum electus Imperator, non procul à Schaffhuſen Rhenum navigio cum paucis tranſiſſet, & reliquam Comitatûs ſui partem ab alia parte littoris conſiſtentem, donec tranſiret & ipſa, præſtolaretur, atque per ſata cum equo more ludentis diſcurreret, acceſſit ad eum Joannes Rudolphi fratris ſui filius, & nil tale metuentem gladio perfodit & occidit; móxque cum ſuis, qui aderant fugam arripuit & evaſit. Corpus autem regis occiſi poſteà Spiram relatum fuit, & vacavit Imperium poſt interitum Alberti menſibus ſeptem. Cauſam hujus commiſſi ſceleris in patruum nepotis competit ut dicamus. Rex Albertus Comitatum, caſtra & terras dominij de Kyburg occupabat, quæ memoratus Joannes, filius Rudolphi Ducis Suevorum, fratris Alberti hæreditario jure ad ſe matris nomine voluit & aſſeruit pertinere. Cúmque Regem multis precibus tam per ſe quàm per amicos ſæpius pulſaret, ut ſibi maternam hæreditatem reſtitueret, & præter verba nihil omnino reportaret, pravorum tandem conſilio uſus, patruum interficere & injuriam vindicare cogitavit. Metuens tamen ſolus committere facinus tam arduum & ingens, ſocios ſibi conjurationis perniciosæ quoſdam Barones aſſumpſit, quorum aſſiſtentiâ regem nihil mali ſuſpicantem occidit, ſicut diximus, è quorum numero tres iſtos nominatim ſcriptorum induſtria litteris commendavit, qui & conſpirationis in Regem fuerunt ſocij, & cooperatores memoratæ illius interfectionis: videlicet Rudolphus de Wart, Baro, principalis unus ex conſpiratoribus fuit. Waltherus quoque de Eſchelbach ſecundus, & Udalricus de Palma tertius: horum trium conſilio pariter & auxilio fretus Joannes Dux, Patruum interemit.

Socij conſpirationis in Regem Albertum, qui fuerint.

Sociorum ſceleris infelix exitus.

Rege Alberto per nepotem crudeliter occiſo, mox ſceleris conſcij cum auctore fugientes aliquanto tempore latuerunt. Sed quidam ex his poſteà deprehenſi meritas impietatis ſuæ pœnas ſuſtinere compulſi ſunt. Nam Udalricum de Palma Lupoldus Dux Auſtriæ filius Alberti Regis occiſi, cum quinquaginta viris in caſtro, Altpurena dicto, conſtitutum obſedit, cepit & interfecit, mortémque patris crudeliter vindicavit. Deinde idem Dux Lupoldus caſtrum Waltheri de Eſchelbach obſidione vallavit, cepit & ſuo dominio ſubjugavit. Porrò Waltherus occultè fugiens, & aſſumpto ruſtici pauperis viliſſimo habitu, incognitus venit in Territorium Comitis de Wirtenberg, & ibi per annos triginta quinque cuſtodiens porcos ruſticorum latuit, & vitam in miſeria conſummavit. Moriturus autem poſt annos exulationis ſuæ quinque & triginta exactos, nomen ſuum & genus cum ſcelere prodidit: cujus corpus mandato Comitis honorificè ſepultum fuit.

Rudolphus autem de Wart captus fuit, & ad rotam adjudicatus, ligatúſque ad caudam equi nudus tanquam latro ad locum patibuli ducitur, & quaſſatus miſerabiliter, ſicut promeruit, rotatur, finem accipiens vitæ calamitoſum & miſerabilem, qui non timuit conſpirare in Chriſtum Domini, & perjurus morte ſcelus ſuum expiavit.

Joannes Dux ut Beghardus exulat.

Joannes verò, qui Dominum & Patruum ſuum dolosè & crudeliter interfecerat, & cùm nuſquam in Germania tutò poſſet latere, per Italias in habitu Beghardi vagus hinc inde diſcurrebat, ſemper pavidus & metuens cunctorum hominum expaveſcebat conſpectum. Tandem poſt multas latebras cùm errabundus & vagus perveniſſet Piſas, cognitus à quodam

fuit,

fuit, & captus, atque Henrico Imperatori ſeptimo, qui Alberto (ſicut dicemus) immediatè ſucceſſit, præſentatus, ejus ſententiâ & Principum decreto ad agendam pœnitentiam in Monaſterium quoddam Eremitarum S. Auguſtini poſitus eſt, in quo lugens & pœnitens continuè uſque ad mortem permanſit. Et hic finis Alberti Regis calamitoſus extitit, cujus interitûs judicio multorum fuit obnoxius, qui divinam in eum ſæviſſe ultionem dicebant juſtiſſimâ ratione, ut qui Dominum ſuum Regem Adolphum minùs juſtè occiderat, etiam ipſe non ab alio, quàm à nepote ſuo interiret.

Anno prænotato in menſe Junio, Papâ in Gallia reſidente, Eccleſia S. Joannis Lateranenſis Romæ cum Palatio & univerſis Canonicorum manſionibus igne conſumpta fuit, & in cinerem redacta, præter Capellam ſolam, quæ ſancta nuncupatur Sanctorum, quæ comburi non potuit, quia teſtudinata quàm optimè fuit, in qua & corpora SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, cum pluribus reliquijs aliorum Sanctorum quieſcebant. Quidquid in eadem Capella fuit, ſalvum permanſit, Eccleſiâ principali, domibúſque in circuitu omnibus, & cunctis, quæ in eis fuerunt, igne conſumptis. Clemens autem Papa corpore quidem abſens in Gallia, multas pecunias Romàm miſit, & Eccleſiam pulchrius, quàm prius fuerat, cum palatijs reparavit.

Eccleſia Lateranenſis igne comburitur.

His temporibus Petrus Archiepiſcopus Moguntinus Omnipotenti Deo gratum ſe exhibere cupiens pro multiplicibus beneficijs ab eo ſuſceptis, inter cætera pietatis ſuæ ſtudia Monaſterium Fratrum Monachorum Carthuſienſis Ord. extra muros Civitatis Moguntinæ juxta Rheni fluenta conſtruere cœpit, quod brevi tempore ſtudioſiùs intendens feliciter conſummavit: quo ritè per omnia completo Monachos Carthuſianos ad ſerviendum Omnipotenti Deo introduxit, quibus hujus vitæ neceſſaria providâ conſideratione diſpoſuit.

Eodem anno poſt mortem Alberti Regis Rom. Imperio vacante propter diſcordiam Principum Electorum, Philippus Rex Gallorum ſupradictus ambitione & avaritiâ plenus, cupiens illud dominio ſubjugare ſuo, ſextam pro eo petitionem Summo Pontifici cenſuit offerendam, quam in ejus promotione, congruo & tempori & negotio dixerat conſervandam. Hujus rei gratiâ conſilium habuit ſecretum cum Carolo fratre Duce Valeſiano & reliquis amicis ſuis, dicens ſibi Papam adhuc eſſe obligatum in una petitione, quamcunque illi proponeret: ſibi autem videri, quòd nihil poſſet ab eo poſtulare utilius, quàm Romanum Imperium, quod ſine capite vacaret.

Rex Gallorum Fratri ſuo Rom. ambiebat Imperium.

Placuit Baronibus cunctis Philippi Regis conſilium, & hortabantur ſtudioſè, ut nec laboribus parceret nec impenſis, quò Gallia tantò poſſet munere lætari decoris imperij. Rex autem non ſibi ſed fratri ſuo memorato Carolo Duci de Valeſijs imperium promittebat, quod illi Bonifacius olim Papa octavus etiam ferebatur pollicitus. Concluſio igitur in conſilio facta eſt talis; quòd Carolus Dux cum exercitu ſex millium pugnatorum, Pontificem in Avenione reſidentem accederet, & vigore ſextæ petitionis Regi promiſſæ, vacans Romanum Imperium ab eo poſtularet, quod concedere Pontifici ne forſitan durum videretur, deletionem memoriæ Bonifacij Papæ relaxaret.

Sed Omnipotens Deus (qui conſilia diſſipat Principum, & reprobat cogitationes populorum, quoniam vanæ ſunt) non permiſit concluſa Regis pervenire in effectum; ne ſancta Romana Eccleſia ſubjiceretur dominio Gallorum. Nam etſi conſilium hoc ſecretiſſimè habitum, mandato Regis cunctorum poſtulabat ſilentium, per unum tamen de ſecretarijs Romano Pontifici fideliter & ſecretiſſimè citius fuit revelatum. Quod ubi Papæ innotuit, mox Cardinalem Hoſtienſem Nicolaum Pratenſem videlicet Epiſcopum vocavit, & quid agendum in tam arduo negotio conſuleret, ſecretius requiſivit: erat enim memoratus Cardinalis, vir non ſolùm in utróq; jure peritiſſimus, ſed etiam in agendis quibuslibet Eccleſiæ negotijs valde expertus. Et notandum, quòd eo tempore Rex Gallorum Philippus non ſolùm Romano Pontifici, ſed penè cunctis etiam Cardinalibus & maximè promotis à Bonifacio Papa octavo, multum in ſecreto erat odibilis, deſpectus & contemptus, propter malas inordinatas & tyrannicas petitiones ſuas, quibus totum Eccleſiæ Romanæ ſtatum ſubvertere laborabat. Memoriam etenim Bonifacij Papæ octavi extinguere penitus & delere: omnia per illum facta revocare: conſtitutiones & ordinationes ejus univerſas annihilare: corpus & oſſa ejus exhumari & comburi Pontificem cum tanta furia nitebatur compellere, ut Antichriſtus potius dicendus fuiſſet, & hoſtis Eccleſiæ, quàm Rex Chriſtianus. Enimverò ſi Papa ſecundum petitionem ejus frivolam ſtultam & impiam, Ordinationes & facta Bonifacij revocâſſet, non ſolùm ſcandalum in Eccleſia Catholica maximum fuiſſet exortum, ſed etiam ipſe Papa Clemens, & Archiepiſcopus Burdegalenſis à Bonifacio promotus, Pratenſis quoque Cardinalis & plures alij Cardinales atque Pontifices per eum conſtituti fuiſſent deponendi. Summâ igitur diligentiâ curandum eis non immeritò ſtabat, ne Romana Eccleſia lupo ſubderetur rapaci, Gallorum ſcilicet Regi. Dixit ergo memoratus Cardinalis ad Pontificem: *Pater ſancte, hic non eſt aliud remedium ad obviandum, ne Eccleſia Regi ſubjiciatur Gallorum, niſi hoc unicum, quòd quantociùs Electoribus Imperij ſignificetur ſecretè, ut procedant ad Electionem novi Imperatoris ſine mora. Quod niſi quantocius fecerint, Imperium devolveretur ad Gallos. Et hoc totum expediatur per ſecretum nuntium, priuſquam Rex veniat ad petendum.* Placuit Pontifici conſilium; & ambò tenuère ſecretum. Scripſerunt igitur ambo Papa & Cardinalis proprijs manibus, ne quovis modo publicaretur negotium, Electoribus Imperij litteras ſecretas, in quibus illos de intentione Regis Gallorum aviſandos monebant, quatenus ſine mora Imperatorem eligerent; & hanc eorum aviſationem nulli penitus revelarent, ſed omnia conſervarent in ſecreto, ne ad notitiam Regis Gallorum devenirent. Erant autem inter Cardinales nonnulli precibus Regis promôti, & proptereà illi faventes, à quibus oportebat celari conſilium, ne Gallo per ipſos fieret manifeſtum. Cardinalis ergo Pratenſis unum ex familiaribus ſuis, qui erat natione Theutonicus, cum litteris Papæ ſuíſque miſit ad Principes, de cujus fide non dubitabat.

*Eccleſia Romana Gallis non favet Imperij poteſtatem.*

*Conſilium Papæ dedit Cardinalis Pratenſis.*

Anno igitur Henrici Abbatis Hirſaugienſis prænotato, in menſe Novembri, litteris Apoſtolicis ſecretò præmoniti Principes Imperij Electores, apud Villam quæ Renſe nuncupatur, haud procul à Confluentia juxta Rhenum convenientes, Henricum Comitem de Luxenburg fratrem

*Henricus Comes Luxenburgenſis Rex Romanorum eligitur.*

trem Baldevvini Archiepiſcopi Trevirorum unanimi conſenſu in Regem ad Imperium elegerunt, virum bonum, ſtrenuum & honore imperiali digniſſimum. Electione autem ſecretiùs inter ſe factâ Principes in memorato oppido Renſenſi ulterius per fluenta Rheni aſcenderunt ad imperiale oppidum Franckenfurt. & ibi viceſimâ ſeptimâ die menſis Novembris eandem electionem ſolemniter coram omni populo publicârunt. Deinde anno ſequenti in feſto Epiphaniæ Domini, ut ſuo loco dicemus, in Regem Francorum orientalium Aquiſgrani Coronatus eſt.

Audiens verò Gallorum Rex, quòd Principes imperij ad ſcripta Papæ Clementis tam ſubitò novum elegiſſent Imperatorem; valde confuſus eſt, & multum iratus, quòd ejus intentio non potuit habere progreſſum; & nunquam deinceps amicus Papæ fuit. Præparaverat etiam jam ſe cum magna bellatorum comitiva, ut iret ad Papam, qui tunc in Avenione morabatur, petiturus ab eo fratri ſuo Romanum Imperium, ſicut in ſecreto conſilio Pariſijs antea fuerat concluſum. Et cùm jam in procinctu eſſet eundi, venit nuntius cum litteris certus, qui diceret Comitem Luxenburgenſem à Principibus ad Imperium ſolemniter electum. Unde ſpe ſuâ fruſtratus, ad effectum ſextæ petitionis arrogantis non pervenit.

Anno prænotato ſexto iduum Novembris, obijt in Colonia Joannes Duns, cognomento ſcotus Ordinis minorum, Alexandri de Hales ejuſdem Ordinis quondam auditor atque diſcipulus, Doctor magnus atque ſubtilis, & in choro fratrum ſuorum memorati Conventûs Colonienſis ante ſacriſtiam cum honore ſepultus eſt. Qui cùm eſſet vir tam in divinis ſcripturis quàm in Philoſophia peripatetica omnium ferme ſuo tempore doctiſſimus, ſcripſit quædam profundi ſenſus volumina, quibus memoriam ſuam poſteris commendavit. E quorum numero ſubjecta feruntur: ſuper Magiſtrum ſententiarum libb. IV. Quodlibetorum quoque lib. I. De Cognitione Dei lib. I. In Metaphyſicam variarum quæſtionum lib. I. Sermones etiam ſcripſit & varias quæſtiones. De reliquis, quæ lucubravit, nihil vidimus.

*Joannes Scotus Doctor ſubtilis Coloniæ moritur.*

### MCCCIX.

Anno Henrici Abbatis decimo, in menſe Januario, Principes Imperij Electores cum ſuo electo de Franckenfurt per fluenta Rheni navigio deſcenderunt ad Coloniam, & ulterius ad Aquaſgrani terreſtri comitatu proceſſerunt. Ubi in feſto Epiphaniæ Domini memoratus Comes Henricus Luxenburgenſis, nuper, ſicut diximus, electus, per miniſterium Henrici Archiepiſcopi Colonienſis in Regem ſolemniter inunctus eſt, & coronatus, cæteris Archiepiſcopis cooperantibus. Coronatus autem deinceps regnavit annis quatuor & menſibus novem. Uxorem verò habuit idem Rex Henricus ſeptimus Margaretham filiam Joannis Ducis Brabantiæ, de qua genuit Joannem poſteà Regem Bohemiæ, de quo etiam paulò poſt latius dicemus. De cæteris hujus Henrici Regis ſeptimi liberis, nihil hac vice comperimus.

*Henricus Rex in Aquiſgrani coronam ſuſcepit.*

*Henrici Regis uxor Margaretha.*

Eodem anno Henricus memoratus Rex Germanorum confeſtim ut Regni coronam ſuſcepit, de Aquiſgrani ad Coloniam redijt, & inde per Rhenum navigio Spiram cum Principibus aſcendit. Quem omnes ſine contradictione ſuſceperunt cum reverentia & honore, homagium illi præſtantes fidelitatis. Spiræ autem conſtitutus duorum corpora Regum

Adolphus & Albertus Spiræ ſepulti.

Adolphi & Alberti fecit adduci, & cum honore debito in majori Eccleſia ſepeliri. Quorum alter, videlicet Adolphus haud procul ab Alzen occiſus per Albertum in bello peremptuſque, ut ſupra diximus, anno Godfridi Abbatis ſexto, in quodam Cœnobio Roſenthal dicto, per annos ferme undecim jacuerat ſepultus. Alter verò Albertus à fratruele gladio perfoſſus uno tantum anno haud procul à Schaffhuſen in quadam Eccleſia fuit tumulatus. Ambo itaq; in uno ſepulchro fuerunt tandem reconditi, qui nunquam dum viverent fuerunt amici. Facta eſt hæc Regum ſepultura Spiræ anno prænotato quarto Calendas Septembris. In apertione verò ſepulchri, cùm Reges jam eſſent ſepeliendi, inventa fuit corona cuprea inaurata per totum, cum pallio purpureo & oſſibus Beatricis quondam Imperatricis, de qua ſic legebatur in plumbea tabella ſcriptum: *Anno Jeſu Chriſti milleſimo centeſimo octogeſimo quarto XVII. Calend. Decembris obiit Beatrix Imperatrix Romanorum.* Omnia reperta in ſepulchro manſerunt. Memorata verò Beatrix, dum viveret in humanis, altare portatile ſive capſam illam magnam, quæ capiti ſancti Papæ Stephani in majoribus feſtis ex more ſupponitur, fieri fecit, & Eccleſiæ Spirenſi devotâ mente donavit. In cujus quidem circumferentia capſæ ita ſcriptum legimus: *Hoc altare ſacrum gemmis auroque decorum, fecit peccatrix, non re, ſed voce Beatrix. Diſpereat prorſus anathematis igne percuſſus, quiſquis id abſtulerit ſacro cuicunque dicârit.* In medio verò ipſius capſæ marmor album videmus incluſum ad modum altaris, & reliquias Sanctorum ſubtus impoſitas, ut miſſa deſuper valeat celebrari, in cujus circumferentia ſic legimus: *Immolat hic almum redivivi ſanguinis agnum, Dextra Sacerdotis potúmque cibúmque ſalutis, quo facta fortes animæ per bella per hoſtes, Dulcia perpetuæ redeunt ad gaudia vitæ.* Alia inſuper multa Eccleſiæ Spirenſi bona contulit.

Corpus Reginæ inventum eſt.

Altare pretioſum portatile in Eccleſia Spirenſi.

Et nota, quòd memoratus Rex Germanorum Albertus anno regni ſui quinto, hoc eſt Dominicæ Nativitatis milleſimo trecenteſimo tertio, Indictione Romanorum primâ, dotavit altare ſanctæ Annæ genitricis Dei Parentis in gradibus majoris Eccleſiæ Spirenſis, duas inſtituendo ad illud Vicarias perpetuas, quæ nuncupantur Regales; propterea quòd earum collatio ad Regem Romanum pertinet pro tempore exiſtentem, ſicut ipſe primus inſtitutor ordinavit.

Item eodem anno, quo Rex Albertus prædictas præbendas inſtituit, Sigebotho Pontifex Eccleſiæ Spirenſis nonâ decimâ die menſis Novemb. hoc eſt, in feſto S. Eliſabeth cum conſilio & auxilio communitatis civium urbis memoratæ coram omni populo adhoc per campanæ pulſum convocato, depoſuit ſenatores ſive conſules civitatis omnes propter demerita eorum, & alios de communitate civium electos ad conſulatum ordinavit.

Anno Henrici Abbatis prænotato in feſto ſancti Michaëlis Archangeli mortuus eſt Dietlibus decimus Abbas Monaſterij quondam mei Spanheimenſis, & in choro fratrum ante gradus presbyterij ut petierat ſepelitur. Cui undecimus in Abbatia ſucceſſit Wilicho ejuſdem Cœnobij Monachus filius Comitis de Weſterburg & frater Comitiſſæ de Spanheim vir valde notabilis, & præfuit annis XXVII. menſibus quinque, diebus quatuordecim.

Wilicho fit Abbas in Spanheim.

Anno etiam præſcripto, Rex Ungariæ ſine liberis mortuus eſt: poſt cujus

Otto Bavariæ Dux fit Rex in Ungaria electus.

cujus obitum Ungari Ottonem Bavariæ Ducem filium Henrici fratris Ludovici quondam Comitis Palatini Rheni Bavaríæque Ducis, in Regem Ungariæ concorditer elegerunt, veluti proximum hæredem regni memorati; erat enim nepos Belæ Regis defuncti ex parte matris, quæ filia Belæ fuit. Electum igitur Ottonem de Bavaria in Ungariam evocantes cum magno honore ſuſceperunt, ſibíque in Regem ſolemni conventu unxerunt, gaudentes quòd relictum in eo ſanguinem Ungariæ Regalem ex matre inveniſſent. Sed ferocitas innata Ungaris non diu regali permanſit in fide, cùm Regem Ottonem plus odire cæpit & deteſtari, quàm prius amaverat unquam; mutatâ námque ſententiâ manus temerarias miſerunt in eum, ipſúmque ſub cuſtodia vinculis etiam mancipârunt. Qui tandem fugâ lapſus in Bavariam redijt, & Ungariæ Regnum amplius non vidit. Non ſupervixit diu, ſed mærore conſumptus citò mortuus eſt, filium relinquens unicum infantem dierum quatuordecim, quem illi Uxor pepererat, filia Ducis Poloniæ, & morabatur in Notterberg.

Otto Rex fugatus de Ungaria in Bavaria obijt.

Conventus in Spira fit Principum magnus.

Anno prænotato circa feſtum S. Michaelis Archangeli Rex Henricus conventum Principum ſolemnem habuit, in quo perſonaliter comparuerunt Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum frater Regis, Petrus Archiepiſcopus Moguntinus, Henricus Archiepiſcopus Colonienſis, Andreas Epiſcopus Herbipolenſis Dux Franciæ Orientalis, Sigebodo Epiſcopus Spirenſis, Emericus Epiſcopus Wormatienſis, Epiſcopus quoque Argentinenſis, Epiſcopus Conſtantienſis, Epiſcopus Auguſtenſis, Epiſcopus Curienſis, Epiſcopus Eichſtatenſis, Epiſcopus Bambergenſis, Archiepiſcopus Salzburgenſis, Epiſcopus Paſſavienſis, Epiſcopus Ratisbonenſis, Epiſcopus Friſingenſis, Epiſcopus Metenſis, Epiſcopus Leodienſis, Epiſcopus Trajectenſis, Epiſcopus Monaſterienſis, Epiſcopus Hildesheimenſis, Archiepiſcopus Magdenburgenſis, Archiepiſcopus Bremenſis, cum reliquis Epiſcopis Saxoniæ, ac totius regni penè cunctis. Aderant & Principes Imperij ſeculares. Rudolphus Comes Palatinus Rheni, Duces quoque Saxoniæ, Bavariæ, Brabantiæ & Lotharingiæ cum multis alijs Principibus. Comparuit in eodem Conventu Principum Eliſabeth, filia Wenceslai defuncti Regis Bohemiæ, annos habens ætatis ferme decem & octo, poſtulans ſe ad regnum inveſtiri Paternum, contra duos tyrannos Henricum & Joannem, qui pro regno jam diu concertantes totam Bohemiam incendio & rapinis impleverant. Bohemi quoque inter ſe diviſi, partes in diſſenſione confortabant, quorum aliqui Henrico, cæteri Joanni adhærebant.

Comitatus Luzenburgenſis fit Ducatus.

Rex igitur deliberatione per paucos dies acceptâ, filium ſuum Joannem Comitem de conſenſu Principum creavit in Ducem, & Comitatum Namurcenſem olim nuncupatum, id eſt, Luzenburgenſem in Ducatum ſublimavit, quemadmodum & Fridericus Imperator tertius, ut ſuo loco dicemus, Auſtriæ Ducatum, unde procreatus fuit, in Archiducatum erexit, qui titulus neſcio ſi ab origine Imperij Romani unquam fuerit auditus: Henricus autem Rex filium propterea ſublimavit in Ducem, ut illum eo convenientiùs, ſicut animo diſpoſuerat, promoveret in Regem.

Poſthæc de conſilio Principum & conſenſu procerum Regni Bohemiæ, qui aderant, inter filium ſuum Joannem ex Comite Ducem novum, & memoratam Eliſabeth Bohemiæ Regis filiam matrimonium contra-

hitur,

hitur, & nuptiæ cum lætitia multorum ſolemni apparatu in eadem Spirenſi Urbe in præſentia multorum Principum celebrantur. Nuptijs autem ſolemniter & regio apparatu celebratis, Rex Henricus filium ſuum Joannem Imperiali auctoritate de conſenſu Principum ad Regnum Bohemiæ inveſtivit, & feudum eſſe Romani Imperij Bohemiam juxta veterem & antiquam conſuetudinem non ſolum ſcriptis docuit, ſed etiam opere demonſtravit. Reliquerat autem Rex Wenceslaus Bohemorum, præter memoratam Eliſabetham & aliam filiam unam, quam Henricus Princeps Carinthiæ duxit uxorem, cum qua ſibi Regnum nitebatur uſurpare Bohemorum. Qui audiens Joannem filium Regis Henrici Romanorum, alteram filiam Wenceslai duxiſſe uxorem, & ad regnum Bohemiæ à Patre Imperiali auctoritate inveſtitum, nihil cunctatus Bohemiam cum exercitu magno ingreditur, & regnum præoccupaturus, Joannem ne intrare poſſet coërcere meditatur. Senſit cum eo Miſnenſium Marchio, & exercitum illi non parvum perſonaliter adduxit. Unde Henricus Imperator cùm intellexiſſet memorati Principis ad Bohemiam introitum, ſine mora exercitum convocavit, ex Francis maximè Orientalibus, & Thuringis, & Bavaris, quem Duce Petro Moguntinenſium Archiepiſcopo cum Joanne filio & uxore feſtinanter in Bohemiam deſtinavit. Bohemi autem ſicut diximus, inter ſe diſcordes fuerunt, quorum altera pars Henricum Carinthiæ Principem ſupradictum ſequebatur ut regem, altera verò Joannem Imperatoris filium ſibi regem aſſumpſit. Veniens ergo in Bohemiam cum exercitu Joannes à fautoribus quidem ſuis lætè ſuſcipitur, ab adverſantibus verò refutatur. Bellum itaque grave committitur, & marte ancipiti diutius pugnatur. Tandem Joannes cum ſuis Pragam obſidione vallavit, in qua ſibi occultè conſentientes multos eſſe cognovit. Henricus autem Carinthiæ Princeps, & Marchio Miſnenſium cum ſuis copijs in ipſa erant civitate, muros & arces, quantâ poterant diligentiâ, cuſtodientes, & civium non pauci cum ipſis apertè ſentiebant. Obſidione paucis continuatâ diebus proditio per eos facta eſt, qui Joanni Luzenburgenſi favebant, quorum & numerus inter cives erat major, & virtus armorum potentior. Pragam igitur Joannes victor ingreſſus, cives jam anteà voluntarios in fidem clementer accepit, & eos qui prius inimici fuerant, ſibi amicos faciens, fidem jurare firmiter coegit.

*Henricus Dux Carinthiæ Bohemiam invaſit.*

*Joannes Pragam & totum Regnum obtinet.*

Henricus autem Carinthiæ Princeps fugâ lapſus in terram ſuam reverſus eſt, & de Bohemorum regno ſe non amplius intromiſit. Reliqui verò Proceres in arcem ſancti Wenceslai, ubi & major eſt Eccleſia ſeſe receperunt, qui tamen & ipſi poſteà dextras Joanni dederunt. Qui civitate obtentâ brevi etiam totum Bohemiæ regnum obtinuit, & annis ferme ſex atque triginta non minus potenter, quàm pacificè regnavit. Mox autem ut Pragam traditione civium obtinuit, ſe coronari fecit, & inungi in Regem Bohemorum una cum uxore ſua, per miniſterium Domini Petri Archiepiſcopi Moguntini, ad quem de jure ſimul & conſuetudine antiqua pertinet conſecratio Regum Bohemiæ, ſicuti continetur in privilegio, quod anno Eberhardi Abbatis Hirſaugienſis tertio decimo reſcripſimus. Verùm Epiſcopatu Pragenſi poſteà in Archiepiſcopatum ſublimato, privilegium hoc ab Eccleſia Moguntina, pecuniâ non modicâ interveniente penitus fuit ablatum, & Archiepiſcopo Pragenſium liberè conceſſum;

*Joannes conſecratur Pragæ in Regem Bohemiæ.*

conceſſum; nam eatenus tam Pragenſis Epiſcopus, quàm Olmucenſis ſub provincia Moguntina fuerunt.

Huic autem Coronationi Regis Bohemorum Joannis, plus quàm trecenta millia hominum interfuiſſe memorantur. Coronatione ſolemniter peractâ Joannes Rex inter alia dona, quæ Petro donavit Archiepiſcopo Moguntino, ſedem quoque auream contulit gemmis & pretioſis lapidibus pulchrè decoratam: quæ habetur in principali Eccleſia Moguntina uſque in præſentem diem, ponitúrque in magnis ſolemnitatibus cum reliquijs Sanctorum ſuper altare majus ad decorem Domus Domini, hanc ſedem vulgus ſancti Martini appellat: non quòd Beatus Martinus eam aliquando habuerit, ſed quia ejus Eccleſiæ Moguntinæ data fuerit. *Aurea Sedes ſancti Martini Moguntiæ.*

Henrico Rege cum Principibus Imperij adhuc in civitate Spirenſi moras faciente, Eberhardus Comes de Wirtenberg imperiali citatus edicto, cum ducentis armatis equitibus cum magna ſuperbia venit ad Spiram. Qui cùm de tyrannide in homines Imperij commiſſa, & multiplici rebellione, quâ jam diu regno extiterat inobediens, graviter fuiſſet accuſatus, nihil curavit, ſed in ſua pertinacia perſeverans, non ſolum veniam non petijt, ſed etiam cum ſuis inſalutato hoſpite temerarius receſſit; cunctis etenim vitæ ſuæ diebus tanquam natus ad rebellionem imperio & Regibus Germaniæ ſemper fuit contrarius. Primò videlicet Rudolpho, deinde Adolpho, conſequenter Alberto, nunc Henrico, & poſteà ſimiliter imperatori Ludovico quarto. *Eberhard⁹ Comes de Wirtenberg rebellis imperio.*

Rex igitur Henricus præfati Comitis Eberhardi ſuperbiam humiliare ſtatuens, maximam pugnatorum congregavit multitudinem: ex qua tres magnos exercitus uno tempore conſtituit. Quorum primum cum Joanne filio ſuo rege, ſicut diximus, ſub Ducatu Petri Moguntini Archiepiſcopi deſtinavit in Bohemiam: ſecundum verò contra memoratum Comitem miſit in Sueviam: cum tertio ipſe pro corona Imperij profectus eſt in Italiam. Egreſſus itaque contra præfatum Comitem Eberhardum imperialis ductor exercitûs, omnia quæ ad illius ſpectabant dominium, potenter ubique vaſtavit, & brevi tempore ex octoginta caſtellis & oppidis benè munitis ad Comitatum Wirtenbergenſem pertinentibus duo & ſeptuaginta violenter obtinuit, de quibus non pauca funditus deſtruxit. In quorum numero nobile illud Caſtrum Wirtenberg primum extitit: quod tunc penitus everſum, nunquam poſteà ad primæ fundationis elegantiam, fortitudinem & pulchritudinem reſtitutum fuit. Comes autem Eberhardus videns ſe tantæ multitudini armatorum nequaquam poſſe reſiſtere, recuſavit cum hoſtibus in patulo dimicare; nam ſubditorum aliqui jam prius ab eo defecerant, plures etiam ab hoſtibus aut capti fuerunt aut interfecti. Reliqui verò ſcilicet oppidani in Urach, in Nyfen, in Herburg & in Witlingen pro Comite ſuo domino fortiter ſteterunt. *Caſtella Comitis Eberhardi LXXII. capta ſunt.*

Continebat ſe Comes in Caſtello ſuo Aſperg juxta Neccharum, quod natura montibus & flumine fortiter communivit. Quod ubi capitaneo imperialis exercitûs innotuit, Caſtellum cum oppidulo in manu ſuorum graviſſima obſedit. Eberhardus autem Comes loco non ducens confidendum propter murorum oppiduli infirmitatem, quamvis alioquin ſitu fuerit munitiſſimum, noctu cum paucis aufugit, & veniens occultè ad Rudolphum Badenſium Marchionem Sororium ſuum ab eo receptus eſt *Aſperg obſidione cingitur dura.*

apud Boeſeken oppidum, ubi & latuit, quamdiu Rex Henricus in humanis fuit. Verùm Henrico mortuo amiſſa omnia recuperavit, partim armis, partim benevolentiâ quorundam ſubditorum.

*Sepultura Comitum frangitur in Butelſpach.*

Eodem tempore urbium & oppidorum imperialium cives, qui omnes partes ſequebantur regales, cùm odio Comitum Wirtenbergenſium incredibili æſtuarent, propterea quòd plura dudum ſuſcepiſſent incomoda, ſuas cupientes vindicare injurias, factum nimis execrabile ac penitus crudele in mortuos perpetrârunt; ſepulchra namque in quibus vitâ defuncti Comites de Wirtenberg cum armis & inſcriptionibus ſuis in memoriam poſteritatis quieſcebant in Eccleſia Collegiata in Butelſpach, ubi ſepulturam habere ſolebant, perfregerunt, ad invidiam nominis & ſtirpis, arma delentes cum inſcriptionibus cunctis. Capitaneus autem regalis victoriâ contra Eberhardum Comitem de Wirtenberg obtentâ, juſſu regis contra Comitem de Oettingen tradûxit exercitum; qui jam antè Principum decreto fuerat proſcriptus de terra propter rebellionem ſuam, & ſcelera quæ commiſerat contra Imperium. Veniens ergo cum exercitu Capitaneus Regalis in terram memorati Comitis, omnia ſino alicujus reſiſtentia obtinuit, & homines Imperio ſubjugavit. Conradus autem Comes prædictus in Oettingen, quoniam reſiſtere tantæ multitudini non potuit; relictis omnibus miſer exul, & de terra proſcriptus aufugit. Qui veniens ad Monaſterium Raisheim Ordinis Ciſtertienſis, in eo latuit: & panem tribulationis vivens in amaritudine maxima uſque ad mortem comedit.

*Comes Oettingenſis fugit proſcriptus in exilium.*

*Duces Auſtriæ citati ad Regem Spiram veniunt.*

Anno prænotato Rege Henrico apud Spiram cum Principibus commorante, venerunt ad eum Fridericus, Lupoldus, Albertus & Otto filij Regis quondam Alberti, poſtulantes ſe inveſtiri ad Ducatum Auſtriæ, & reliqua Paternæ ſucceſſionis dominia, quæ Rudolphus olim Rex Germaniæ Patri eorum contuliſſet Albêrto. Venerant autem vocati per edictum à Rege Henrico, qui illis mandavit, quatenus ſe abdicarent Auſtriæ Ducatu, propterea quòd pertineret ad Imperium, pro quo etiam Reges quinque fuiſſent occiſi. At illi magis inſtantes paternam ſibi poſtulabant confirmari hæreditatem, quam Principum conſenſu Avus Patri tradidiſſet.

*Henricus Rex cum exercitu in Italiam proficiſcitur.*

Cúmque Rex concepta permaneret in ſententia, Fridericus Dux illi per internuntium jam abiturus ita fertur miſiſſe reſpondendum: *Quinque Reges propter Auſtriæ Ducatum Rex iſte proteſtatur occiſos; qui niſi ab eodem ſe Ducatu abſtinuerit, inter occiſos poterit fieri ſextus.* Quod audiens Rex Henricus, eos de Ducatu Auſtriæ, conſilio & aſſenſu Principum revocatos inveſtivit. In cujus recognitionem beneficij Lupoldus Dux cum ducentis equitibus cum ipſo Rege Henrico ſe in Italiam iturum promiſit, quod & fecit.

His Spiræ peractis Henricus Rex cum tertio exercitu, diſpoſitis rebus Germaniæ, profectus verſus Italiam pro ſuſceptione diadematis imperij, habens ſecum fratrem ſuum Baldevinum Trevirorum Archiepiſcopum cum quadringentis equitibus, Rudolphum quoque Comitem Rheni Palatinum Bavariæque Ducem, Lupoldum Ducem Auſtriæ cum ducentis equitibus, & plures alios Principes, Epiſcopos, Duces, Comites, Barones, milites & nobiles, multa prælia & bella per Italiam conſtituit, ut ſuo loco dicemus.

MCCCX.

*MCCCX.*

Anno Henrici Abbatis Hirſaugienſis undecimo, Indictione Romanorum octavâ. Henricus Rex in Italia conſiſtens, ad urbem Eſtenſem cum exercitu ſuo applicuit, & à civibus cum ſummo honore, ut verus Imperator ſuſceptus fuit. Inde progreſſus Mediolanum proficiſcitur, ubi tyrannus quidam nomine Guidotus de Turre per violentiam tunc dominabatur. Qui audiens Regis adventum, fugam arripuit, & comparere in ejus conſpectu etiam citatus nullatenus acquievit; nam Vicecomites & Archiepiſcopum cum reliquis Gibellinis de Mediolano per tyrannidem expulerat, proptereà venire ad Cæſarem non audebat.

Henricus autem Rex, poſteaquam intravit Mediolanum, mox Vicecomites cum Archiepiſcopo & cunctis exulibus revocavit in Urbem, pacémque reformavit inter Guelphos, qui certârunt pro ſolo nomine Pontificis, & Gibellinos, qui partes ſequuntur Imperatoris. Quibus utcunque compoſitis, in Vigilia Epiphaniæ Domini Rex Henricus ab Archiepiſcopo Mediolanenſi coronatus eſt ferreâ coronâ, ſicut moris eſt, una cum uxore ſua in Eccleſia S. Ambroſij, præſentibus Nuntijs & Oratoribus penè omnium civitatum Italiæ. *Henricus Rex Coronâ ferreâ Mediolani coronatur.*

Rex verò Henricus poſteaquam coronatus fuit, de Mediolano profectus, totam Lombardiam in deditionem accepit, his qui ultroneos ſe offerebant, plura conferens beneficia; illis verò qui reſiſtere tentabant, indicens juſtæ ſeveritatis prælia, omnes tamen civitates pene totius Lombardiæ cum rectoribus ſuis ad ejus obedientiam promptiſſimâ voluntate acceſſerunt, offerentes ei magnam pecuniarum quantitatem, ratione tributi conſueti juris Imperialis, quod in multis annis non ſolverant. *Henricus Rex Lombardiam obtinet.*

Soli autem Florentini cum adhærentibus ſibi Paduanis, Bononienſibus & Cremonenſibus, conſpiratione factâ rebellare tentârunt, iter ejus ad Romam omnino prohibere cupientes. Quos Imperator in multis propter eorum temeritatem graviter ſatis afflixit, & ſæpe congrediens in bello contra eos glorioſè triumphavit: denique privavit eos cunctis honoribus & privilegijs, auferens eis Monetam ſimul & omnem judiciariam poteſtatem, qui niſi morte immaturâ fuiſſet ſublatus, eos penitus humiliâſſet. Movens igitur exercitum Rex contra rebelles, inprimis Cremonam obſidione vallavit, ac obtinuit, & in ſua verba jurare coëgit. Deinde Vincentiam & Paduam ſimili fortitudine capiens ad obedientiam revocavit. Veneti quoque magnam ei pecuniarum ſummam in adjutorium præſtantes, ut Imperatorem ſuſceperunt. Poſteà etiam Brixianos recuperavit, quibus tamen in ſolutione censûs annui pepercit, muros tamen civitatis omnes dejecit. *Henricus Rex urbes expugnat rebelles.*

Anno prænotato Arnoldus de Villa nova natione Provincialis, magnus Philoſophus & Medicus excellentiſſimus apud Pariſienſes in Gallia conſtitutus dogmatizabat, & ex Prophetiæ libro Danielis ac Sybillæ Erythreæ probare nitebatur adventum Antichriſti cum perſecutione Eccleſiæ futurum eſſe inter annos Dominicæ Nativitatis mille trecentos, & mille quadringentos, terminum apparitionis ejus indubitatum conſtituens ad annum Chriſtianorum milleſimum CCCLXXVI. vel quaſi circa illud tempus. Super quâ materiâ librum unum compoſuit, quem de ſpeculatione adventûs Antichriſti prænotavit: quem quidem libel- *Arnoldus de Villa nova Philoſophus, ſed vanus Propheta.*

lum Doctores Gymnaſij memorati ut frivolum & falſum reprobârunt; ipſiúſque auctorem, niſi revocaret errorem ſuum, hæreticum declarantes. Undequia Magiſtri Pariſienſes tenebant illi contrarium, timens ne aliquando in manus deveniret Inquiſitoris, Galliâ dimiſsâ fugit in Siciliam; qui cùm non diu poſteà Orator mitteretur à Friderico Rege Siculorum ad Papam, in mari mortuus eſt. Vani ſunt omnes & fatuis procul dubio ſtultiores, quantumlibet ſibi videantur eruditi, qui adventûs Antichriſti, aut finis mundi tempus determinatum aſſignare præſumpſerunt, Veritate ſuos dicente ad diſcipulos: *Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.* Non eſt hominis mortalis ſcire conſilium Dei, quod Majeſtas incircumſcripta voluit eſſe in ſua poteſtate ſecretum. Erravit ergo tam Arnoldus iſte, quàm reliqui omnes, qui ſeſe intromittunt de fine mundi vel Antichriſti adventu determinare vel exprimere tempus ſive momentum.

Omnes qui tempus Antichriſti determinant vani ſunt & fallaces.

Fuit autem Arnoldus iſte vir alioquin undecunque doctiſſimus, Philoſophus acutus, Medicus experientiæ ſingularis, Theologus, Mathematicus, & multarum linguarum peritus. Cujus in medicinis & in Alchimia plura feruntur opuſcula, de quibus nos legimus ſubjecta: ſpeculum Introductionum Medicinalium lib. I. De diverſis intentionibus Medicorum libb. II. De humido radicali. libb. II. Commentariorum ſuper libello Galeni de mala complexione diverſa lib. I. Quæſtionum XVIII. ſuper eodem libello. lib. I. De Regimine ſanitatis opus utile atque pulcherrimum. lib. I. Aliud volumen de conſervatione ſanitatis ad Regem Arragoniæ lib. I. De conſervanda Juventute diutius, & ſenectute retardandâ lib. I. De conſiderationibus operis Medicinæ. lib. I. De Phlebotomia lib. I. Tabulas Medicum informantes, quando morbi cauſam ignorat. lib. I. Aphoriſmorum particularium lib. I. Doctrinam de parte operativa Medicinæ lib. I. De regimine ſanitatis eorum, qui caſtra ſequuntur lib. I. Commentum ſuper Salernitanum regimen ſanitatis. lib. I. Breviarium practicæ Medicinæ à capite uſque ad pedes volumen optimum libb. VI. Practicam Medicinæ ſummariam ad Clementem Papam V. lib. I. De modo præparandi cibos & potus infirmorum in ægritudine acuta lib. I. Compendium Regiminis acutorum lib. I. Conſilium ſive regimen Quartanarum febrium lib. I. Cura febris hecticæ. lib. I. Conſilium ſive regimen Podagræ lib. I. De cura ſterilitatis humanæ libb. II. De Procuratione Conceptionis lib. I. De ſignis lepræ lib. I. De bonitate memoriæ conſervanda lib. I. De amore heroico & cura ejus lib. I. Remedium contra Maleficia lib. I. De Cautelis Medicorum. lib. I. De graduationibus Medicinarum lib. IV. De ſimplicibus Medicinis. lib. I. Antidotarium. lib. I. De vinis lib. I. De Aquis medicinalibus. lib. I. De ornatu mulierum. lib. I. De decoratione faciei lib. I. Commentum parabolarum medicinal. lib. I. De coitu. lib. I. De conferentibus & nocentibus principalibus membris humani corporis. lib. I. Repetitionem ſuper Canone vitæ brevis lib. I. Fabulam ſuper eodem Canone lib. I. Expoſitionem Hypocratis Aphoriſmi: In morbis minus periclitantur ægrotantes lib. I. Regulas generales de febribus lib. I. Expoſitiones viſionum quæ fiunt in ſomnis libb. III. De Judicijs Aſtronomiæ lib. I. De incantatione & phyſicis ligaturis opuſculum Lucæ Coſtaben è græco fecit latinum. Item ſcripſit in Alchimia ſubtile opus, quod

Arnoldi de nova Villa opera.

Roſarium

Roſarium prænotavit ſive Theſaurum Theſaurorum. libb. II. Item in eadem facultate compoſuit aliud volumen, quod prænotavit Lumen novum. lib. I. Ad Regem quoque Arragonum ſcripſit de Alchimia opus, quod intitulatur flos ſlorum, ſive Perfectum Magiſterium lib. I. De eadem materia ad Regem Neapolitanum lib. I. De ſigillis duodecim ſignorum Zodiaci. lib. I. De præſervatione ab epidimia lib. I. contra calculum lib. I. contra Catharrum lib. I. De tremore cordis lib. I. De morbo & cura Epilepſiæ ſeu morbi caduci lib. I. De abſtinentia Carnium pro Carthuſienſibus contra Jacobitas lib I. Hæc ſunt quæ nos de ſcriptis memorati viri legimus, quem & alia multa in Medicinis & Alchimia lucubrâſſe minimè dubitamus.

*MCCCXI.*

Anno Henrici Abbatis Hirſaugiæ XII. Indict. Rom. nonâ. Henricus Germanorum Rex cum exercitu ſuorum in Italia conſiſtens prælia multa conſtituit, & rebelles ad ſubjectionem per potentiam reduxit. Compoſitis autem rebus in Lombardiâ, Piſas revertitur, & inde profectus in Liguriam ſumma cum reverentia ſuſceptus à Januenſibus honoratur. Comitabantur illum juſſu Summi Pontificis, Cardinales quinque, quorum hæc nomina fuerunt; Nicolaus Pratenſis Cardinalis Epiſcopus Hoſtienſis, Arnoldus Sabinenſis, Leonardus Albanenſis, Franciſcus S. Luciæ, & Lucas Genuenſis Diaconus Cardinalis. Comes quoque Sabaudiæ ac Piſanorum legati, cum alijs multis Comitibus Italiæ & Lombardiæ Regis caſtra continuè ſequebantur.

Eodem anno Rege Henrico apud Januenſes aliquandiu moram protrahente, Margaretha uxor ejus Regina impregnata, ex aeris mutatione febre corripitur, & prævalente morbo poſt dies paucos ab hac miſerabili vita tranſmigravit, cujus corpus in Eccleſia Fratrum minorum ſepelitur. Rex autem etſi morte uxoris non parum turbaretur, nihil tamen eorum prætermiſit, quæ in animo conceperat; nec eum conjugis dilectiſſimæ repentinus interitus à cæpto itinere potuit revocare. Verùm ad Piſanos reverſus, & cum magno honore ut Pater Patriæ ſuſceptus aliquandiu ibidem ſubſtitit.

*Henrici Regis uxor in Liguria moritur.*

Anno prænotato primâ die menſis Novemb. hoc eſt in ſolemnitate omnium Sanctorum, Clemens Papa V. Concilium Viennenſe inchoavit, quod biennio durans celebratum fuit, in quo pluſquam trecenti comparuerunt Epiſcopi, præter Abbates & alios Prælatos penè innumerabiles, qui de diverſis Europæ Regionibus convenerant, à Papa per nuncios dudum evocati. Multa ſalubriter in eodem Concilio generali fuerunt à Patribus conſtituta, & maximè Religioſos & Clerum concernentia.

*Concilium Viennenſe à Clemente celebratur.*

In eodem Concilio Viennenſi Clemens Papa V. ad inſtantiam quorundam Epiſcoporum & Cardinalium, Guidonem Epiſcopum Eccleſiæ Trajectenſis in Cardinalem Eccleſiæ Romanæ ſublimavit ſemirenitentem. Qui tamen præter ſolum titulum nihil ſibi de nova dignitate uſurpavit, ſed ſuâ Eccleſiâ contentus fuit.

In eodem quoque Concilio Clemens Papa V. Petitionem Philippi Regis Gallorum iniquam & malicioſam, quâ memoriam Bonifacij Papæ VIII. de Catalogo Pontificum deleri, & oſſa ejus poſtulavit ignibus cremari, Patribus jam adunatis propoſuit, & quid ipſi de Bonifacio ſentirent, per

*Regis Gallorum temeritas in Concilio refutatur.*

 ſingulos

ſingulos requiſivit. At verò Pontifices auditâ Regis temeritate, non ſine magna indignatione animorum omnes contra illum juſtiſſimâ ratione commoti ſunt, ejus iniquis poſtulationibus conſentire noluerunt, dicentes, Bonifacium Papam ſemper fuiſſe Catholicum, & nullâ hæreſi unquam fuiſſe maculatum, quod & veritas declaravit. Veruntamen ad complacendum Pontifici Romanorum Concilio præſidenti, quatenus ab impetitione Principis iniqui liberaretur, hoc unum conſentientes Epiſcopi decreverunt, quòd Rex memoratus Gallorum cum ſuis omnibus abſolveretur de commiſſis in Eccleſiam Romanam, vel in ejus olim Pontificem Bonifacium VIII. qui maluiſſent omnes (niſi tempus opportunitatem denegaret & locus) novis illum innodare cenſuris. Itaque Rex impius non potuit impetrare, quod invidiâ motus in defunctum impiè voluit, ſed meritò contemptus à Concilio fuit.

Hæreſis Beghardiana in Concilio damnatur.

Item in eodem Viennenſi Concilio damnata fuit hæreſis quondam Beghardorum & Beghinarum, quæ de fœcibus Fratricellorum ex Lombardia & Gallia ſumens exordium, plures etiam utriuſque ſexûs homines Idiotas per Germaniam infecit. Cujus ſectæ homines ſub Religionis habitu, ſine tamen obedientiæ jugo incedentes, & varios ac perniciofos dogmatizabant errores, atque ſub prætextu ſimulatæ Sanctitatis, plures deceperunt incautos.

Articulus I. Primus eorum error manifeſtus ſive articulus fuit; dicebant enim, quòd homo viator ſuis virtutibus & exercitationibus uſque adeò poſſit proficere, & talem in hac vita gradum perfectionis obtinere, quòd penitus fieret impeccabilis, ita videlicet, quòd nec amplius in gratia poſſit proficere, nec deinceps peccare. Unde falsò concluſerunt dicentes, ſi homo ſemper in altiora poſſet proficere, poſſet aliquando ad Chriſti menſuram pervenire.

Articulus II. Secundus error fuit, quia dicebant, quòd illum hominem, qui prædictum gradum perfectionis attigiſſet, nec orare deinceps oporteat, nec jejunare, propterea quòd omnis in eo ſenſualitas jam orationi & ſpiritui tam ſit perfectè ſubjecta & abſorpta, quòd homo corpori ſuo liberè omnia poſſet concedere, quæcunque placerent. Unde coitum & alia legibus negata ſibi mutuò indulgebant, nullum conſcientiæ ſcrupulum admittentes, quaſi omnia licerent.

Articulus III. Tertius, quòd omnes, qui prædictum gradum perfectionis aſcendiſſent, libertatem ſpiritûs omnimodam conſequerentur, & propterea nec præceptis Eccleſiæ, nec majorum quorumcunque obedientiæ haberentur ſubjecti: ſed liberrimè deinceps viverent ab omni humana præceptione penitus abſoluti; quoniam ſcriptura diceret Apoſtolica: *Ubi ſpiritus Domini, ibi libertas.* Unde præcepta Prælatorum & Eccleſiæ ſimul omnia contemnebant.

Articulus IV. Quartus Circumcellionum error fuit, quòd homo in præſenti mortalitate conſtitutus finalem beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis aſſequi poſſit: ſicuti eam in gloria obtinebit futura. Unde cùm eſſent miſerrimi, ſe tamen beatos prædicabant.

Articulus V. Quintus verò error Beghardianæ hæreſis fuit, quoniam dicebant, quòd quælibet intellectualis natura ſeipsâ naturaliter eſſet beata; & quòd anima non indigeat lumine gloriæ ipſam elevante ad Deum videndum, & adeò beatè fruendum in Patria. Sextus

Sextus error, quòd ſe in actibus exercere virtutum, ſeu in quibuslibet operibus pietatis, ſit hominis imperfecti, & adhuc in ſtadio militantis inferiore: propterea quòd ſecundum eorum ſtultam opinionem, anima, quæ ad ſtatum memoratæ perfectionis jam perveniſſet, omnino eſſet beata, & ob id licentiaret à ſe virtutes tanquam ſuæ beatitudinis quædam impedimenta. Articulus VI.

Septimus, quòd mulieris oſculum, quando natura ad hoc non inclinat oſculantem, ſemper ſit peccatum mortale. Coitus autem ſive actus carnalis cum quacunque muliere indifferenter, ſi natura inclinat, non ſit peccatum; maximè cùm tentatur exercens. Articulus VII.

Octavus error, quòd omnes, qui ad præſcriptum gradum imaginatæ perfectionis pervenerint, non ſolùm Prælatis Eccleſiæ nullum debeant exhibere honorem: ſed nec in Elevatione Corporis Domini & Salvatoris noſtri JESU Chriſti aſſurgere: aut ullam venerabili Sacramento reverentiam exhibere: aſſerentes, quòd eſſet imperfectionis eiſdem, ſi à puritate & altitudine contemplationis ſuæ tantundem deſcenderent, ut circa myſterium Dominici Sacramenti ſcilicet Euchariſtiæ ſeu Paſſionem Chriſti quippiam cogitarent. Articulus VIII.

Alia inſuper quædam abominanda diviníſque inſtitutionibus omnino contraria & dicebant & faciebant in occulto memorati peſtilentes hæretici: quæ omnia ſacri auctoritate Concilij per Clementem Papam quintum in præfato Concilio damnata fuerunt. In ſæpe dicto etiam Viennenſi Concilio generali Clemens Papa quintus Codicem novarum conſtitutionum ſuarum, quas vulgo Clementinas nuncupant ab auctore, Patribus exhibuit: quem de conſenſu omnium Corpori Juris adijciens perpetuâ ſanctione confirmavit. Quem quidem Codicem Clementinarum Joannes quoque Papa viceſimus ſecundus poſteà ſimiliter confirmavit. Liber Clementinarum editus.

*MCCCXII.*

Anno Henrici Abbatis Hirſaugienſis tertio decimo, Henricus Rex Germanorum pro Imperij Corona Romam profecturus, in ſingulis ferme urbibus Lombardiæ ac Liguriæ cæteríſque ſuo imperio faventibus contra Guelphos præſidia & milites ſine damno vel injuria civium collocavit. Exercitum deinde movens à Piſis Viterbium venit, ac deinde Romam potenter ingreſſus eſt, licet pars Romanorum, qui Urſinis factionibus adhærebant, fruſtra ei conarentur introitum urbis prohibere. Intravit autem Romam Columnenſibus & magnâ Romanorum parte faventibus, & auxilia præſtantibus in menſe Aprili anno prænotato. Urſini verò cum reliquis Italiæ Guelphis adjutorio Roberti Regis Apuliæ montem Vaticanum præoccupaverunt, cupientes Regi Henrico viam non ſolùm præcludere in urbem; ſed etiam coronationem ejus, quæ apud ſanctum Petrum in Vaticano fieri debuiſſet, penitus impedire. Rex autem parcens multitudini, cùm potuiſſet eos debellare, noluit: ſed urbem per aliam partem intrans, caſtra & papiliones in Aventino Cœlióque monte per gyrum collocavit. Duravit iſta caſtrorum adverſa locatio partium menſibus ferme tribus: & incurſiones multæ ab Imperialibus crebrò fiebant in hoſtes: quamvis ad bellum publicum non pervenerit exercitus. Tandem Rex conſilio ſuorum uſus, licet hoſtium temeritatem cum tempore ſimul & ratione humiliare potuiſſet, Baſilicam ſancti Henricus Rex intravit Romã.

Joannis

Eccleſia Laterana Mater omniũ Eccleſiarũ.

Joannis in Laterano pro ſui coronatione deputavit: quæ hoc privilegium antiquitus præ cunctis mundi Eccleſijs habuit.

Henricus Rex VII. fit Romanorũ Imperator VI.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato milleſimo trecenteſimo duodecimo, Indictione Romanorum decimâ, Henricus Rex Germanorum ejus nominis ſeptimus, Romæ in Eccleſia Lateranenſi primâ die menſis Auguſti, coronam imperij Romanorum ſuſcepit cum ſolemnitate magna, per miniſterium Nicolai Pratenſis, Cardinalis videlicet Hoſtienſis; cui Papa Clemens quintus eo tempore Concilium apud Viennam, ſicut dictum eſt, celebrans, vices ſuas ad conſecrandum Imperatorem commiſerat. Erant autem albi coloris quæque indumenta ipſius Imperatoris in ſignum pietatis & clementiæ, quippe qui omnino pacificus veniſſet Italiæ, ſi Guelphorum impia factio non obſtitiſſet.

Eodem die Coronatione ſolemniter factâ, novus Imperator magnum convivium ſuis præparaverat amicis: ad cujus lautitias omnes urbis nobiles & Proceres fecerat invitari: qui etiam præter ſolos Urſinos contumaces, ad prandium omnes venerunt. Romani autem concitato ſubdolè per Urſinos tumultu, in Palatium Imperatoris ſuper convivantes ſubitò irruentes omnia clamoribus impleverunt. Quos Impeartor fecit interrogari, quid vellent. At illi reſponderunt dicentes: *Iſtos voratores, id eſt, Romanorum nobiles volumus occidere.* Sed Imperatoris juſſu repulſi, non ſine detrimento ſui retroceſſerunt.

Completis omnibus Romæ, quæ ad Coronationem Imperatoris fieri antiquâ introductione Principum conſueverunt: Imperator Henricus more veterum, Legem de ſumma Trinitate edidit, quam Romæ ſolemniter publicavit. Poſt hæc ad Piſanos cum exercitu ſuo reverſus eſt, habens ſecum in comitatu ſupra dictos quinque Cardinales, quos ei Papa Clemens adjunxerat. Conſtitutus verò apud Piſanos, duas adhuc leges condidit: quas cum ſuis rubricis inſerendas Codici mandavit. Quarum altera fuit de his, qui rei ſunt criminis læſæ Majeſtatis: altera verò, qui debeant reputari rebelles, & quâ ſint pœnâ plectendi.

Henricus Imperator Florentiã obſedit.

Anno prænotato Henricus Imperator novus movens à Piſis exercitum in fine menſis Octobris, civitatem Florentinorum imperio tunc rebellium fortiſſimâ obſidione vallavit; habens ſecum omnes Gibellinos, de civitate per Guelphos, qui dominabantur in ea, expulſos violenter atque proſcriptos: qui ſitum Urbis optimè nôſcentes, in qua parte muri eſſent infirmiores palàm oſtendebant. Quorum ſi conſilium Imperator fuiſſet ſecutus, Urbémque mox in principio nutantem fortiter aggreſſus, nec præſtitiſſet hoſti tempus vires augendi, procul dubio civitatem obtinuiſſet.

Eodem anno ſexto Iduum Decembris, Florentinâ obſidione prænotatâ durante, Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum frater Imperatoris Henrici, qui magnum ſuorum Comitatum in propria perſona pro ipſo Imperatore adduxerat, metuens quod poſteà contigit, ne ſi fortè Imperator qualibet occaſione moreretur in Italia, impenſas omnes, quas nomine Trevirenſis Eccleſiæ fecit Imperio, nunquam deinceps recuperare poſſet, cupiens ergo de reſtitutione impenſarum eſſe ſecurus, Bopardiam & Weſaliam oppida Imperij cis-Rhenana, cum quibuſdam alijs circa Moſellam oppidis, in pignus expenſarum, quas cum exercitu fecerat ab

Bopardia & Weſalia dantur Eccleſiæ Trevirenſi.

rat, ab Imperatore obtinuit, & Trevirorum Eccleſiæ ſub redemptionis titulo adſcripſit. Ab illo tempore memorata Imperij oppida cum omnibus appenditijs & proventibus eorum in poſſeſſionem Eccleſiæ Trevirenſis devoluta ſunt, & manent manebûntque, donec redimantur pecuniâ multâ uſque in præſentem diem.

Anno prænotato mortuus eſt Otto Bavariæ Dux & Ungariæ Rex, fugatus à Regno in Bavariam: de quo ſupra diximus, anno Henrici undecimo, filium relinquens unicum quatuordecim dies habentem ætatis, quem unà cum fratris ſui defuncti prius, duobus filijs, Henrico videlicet annorum octo, & Ottone ſex annorum, nutriendum & educandum jam moriturus civibus in Lanshuta & Straubingen ſub tutelari munimine commendavit. *Otto ex Bavarorum Duce Rex Ungariæ moritur.*

Verùm Ottone mortuo Ludovicus Dux Bavariæ ſuperioris poſteà Imperator Romanorum cum nobilibus utriúſque Bavariæ tam inferioris, quàm ſuperioris, huic ſe puerorum tutelæ civibus factæ potenter (ne dicam violenter) oppoſuit: & commiſſos à tutoribus donari ſuæ fidei importunè poſtulavit. At illi cùm ejus potentiæ non poſſent reſiſtere, pueros illi Principes tradiderunt.

Hujus occaſione tutelæ Dux Ludovicus penè totam ſuis nutibus Bavariam obtinuit, & potentior ad Imperij jura factus fuit. Item anno præſcripto mortuus eſt Joannes Dux Brabantiæ, cui filius ejuſdem nominis tertius in Ducatu Brabantinorum Joannes ſucceſſit. Iſte Joannes Dux tertius Margaretham filiam Ludovici Regis Gallorum habuit uxorem, de qua genuit tres filios, Joannem, Godfridum, & Henricum, qui omnes ante Patrem ſine liberis obierunt. Filias etiam genuit totidem, quarum prima nomine Joanna nupſit Wilhelmo Hollandiæ Comiti; quo in bello Friſionico interempto, deſponſatur Wenceſlao Duci Lutzenburgenſium filio Joannis Regis Bohemorum. Secunda filia nomine Margaretha Ludovico nupſit Flandrenſium Comiti; tertiam verò nomine Mariam, Meinhardus Geldriæ Comes duxit uxorem, quem Ludovicus poſteà Imperator quartus creavit in Ducem. *Joannes Dux Brabantiæ ſecundus moritur.*

*MCCCXIII.*

Anno Henrici Abbatis Hirſaugienſis quarto decimo, Henricus Imperator Romanorum ſolutâ obſidione Florentinorum ad Piſanos revertitur, & quomodo injurias & ſibi & Imperio Romæ factas à Roberto Rege Apuliæ vindicaret, anxius meditatur. Inprimis igitur de Principum conſilio ſedens coronatus in throno Majeſtatis, Rupertum Apuliæ regulum læſæ Majeſtatis reum, citatum ſolemniter & non comparentem, neque procuratorem, ſive litteras excuſatorias mittentem, Imperij hoſtem ac proditorem per ſententiam publicè denuntiat, ipſúmque regali dignitate & cunctis dominijs privat, capitíſque ſupplicio damnat. Deinde fœdere contracto amicitiæ cum Friderico Rege Siciliæ novum & magnum pugnatorum adunavit exercitum, profecturus in Apuliam contra memoratum regem, quem depoſuerat Rupertum. Jam enim præfatus Rex Siciliæ Fridericus per mare cum magno ſuorum exercitu pro Imperatore contra Rupertum ad Apuliæ regnum applicuit, jam regionem crebris incurſionibus devaſtare cæpit. Unde Imperator exercitus partem non modicam cum claſſe navium ſeptuaginta præmiſit in Apuliam, ut *Imperator Henricus Reg Apuliæ privat regno.*

cum Friderici copiis contra Regem Apuliæ jungerentur. Et reverà niſi morte immaturâ fuiſſet præventus, totam Apuliam ſimul & Etruriam cum univerſa Italia non minus prudentiâ quàm virtute armorum, ad Imperij ſubjectionem reduxiſſet, ipſúmque imperium gloriâ ſimul decoràſſet & rebus.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato in menſe Auguſto, Henricus Imperator movens à Piſanis exercitum, iter ſuum per terram in Apuliam contra Rupertum inſtituit, veniénſque ad oppidum Bonconventum, quod paucis à Senenſi diſtat civitate milliaribus, in Vigilia feſti Aſſumptionis Beatiſſimæ Virginis Mariæ, diem ibidem quieſcens celebravit Solemnem. Laborabat autem dyſenteriæ morbo graviter toto itineris ſui tempore à Piſanis, & omnis in eo medicina defecit, tum propter mutationem aëris, tum quòd impatiens moræ fluxum agitatione corporis nimium reſoluti per amplius provocabat. Unde cùm ſe graviter ſentiret infirmum, animæ ſuæ ſalutem ante omnia procurare ſtuduit, & quia ulterius progredi non fuit poſſibile, finem ægritudinis exſpectare, neceſſariò decrevit. Confeſſione igitur Sacramentali quàm humillimè ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem præmiſsâ, Corpus Domini noſtri JESU Chriſti de manu Capellani ſui, Fratris Bernardi Ordinis Prædicatorum, in ipſa ſolemnitate coram eo celebrantis, cum magna devotione mentis in Deum ſuſcepit, & poſteà ingraveſcente morbo, etiam ſacri perunctione olei communitus fuit. Morbo dyſenteriæ ſingulis diebus magis ac magis creſcente, tandem optimus Imperator viribus corporis defecit, & poſt dies paucos, hoc eſt, in ſolemnitate ſancti Bartholomæi Apoſtoli, in lecto ægritudinis ſuæ apud Bonconventum vocante Domino exſpiravit. Cujus corpus magno ſuorum luctu Piſas relatum eſt, & in tumba (ut ferunt) argentea ſepultum cum honore magno, ſicut mos eſt Imperatores ſepelire.

*Imperator laborat morbo dyſenteriæ.*

*Imperator in oppido Bonconvent moritur.*

Fuerunt inter hiſtoriographos ejus temporis nonnulli, qui ſcriberent, Imperatorem ipſum Henricum, veneno Florentinorum, qui Roberti partes ſequebantur, ut prius eſt dictum, interjiſſe, non dyſenteriâ vel morte naturali. Dicunt enim hujus injurioſæ opinionis temerarij aſſertores, quòd Florentini (quos conſtat Imperatori fuiſſe rebelles) Fratrem Bernardum præfatum ejus Capellanum & Confeſſorem, pecuniâ & pollicitationibus magnis corruperint, venenum ſecretè miniſtraverint, modúmque docuerint, qualiter eum in adminiſtratione Dominici Corporis debuerit intoxicare. Deinde ſcribunt (memorati homines de incertis judicantes) quòd prædictus Frater Bernardus Imperatori Sacramentum Corporis Chriſti veneno porrexerit infectum, quando ipſum communicabat, ſicut diximus, in ſolemnitate Aſſumptionis Beatæ Mariæ ſemper Virginis apud Bonconventum.

*Opinio eorum, qui ſcribunt eum veneno interiiſſe Capellani ſui.*

Imperator verò (ſicut memorati ſcribunt auctores) mox ut veneni ſenſit operationem, dixit ad Magiſtrum Bernardum: *O Domine quid feciſtis? parcat vobis omnipotens Deus, quia malè mecum egiſtis. Recedite quantocius, quoniam ſi hoc ſcelus veſtrum noſtri perceperint fideles, malâ morte ſine dubio peribitis.* Quibus dictis ferunt Imperatorem diſſimulâſſe factum, donec frater declinavit & fugit.

Alij

Alij verò quidam ſcriptores adjiciunt, quòd Imperatori mox ut ſenſit venenum, ſuaſerint medici, quatenus per vomitum illud reijceret, priuſquam ſe virus in membra diffunderet. Quibus illum ferunt hujuſcemodi dediſſe reſponſum: *Abſit procul, ut Dominum & Salvatorem meum, quem hodie in Sacramento ſumpſi altaris, per vomitum reijciam à me. Fiat voluntas ejus mecum in omnibus.* Unde hujus opinionis aſſertores, qui ſcribunt Imperatorem veneficio perijſſe prius dicti Fratris Bernardi, conſequenter nimis temere, & (ut nobis videtur) ſine ratione confirmant, quòd Romanus Pontifex (neſcio quis) pro expiatione tanti ſceleris, Ordinem Fratrum Prædicatorum eâ multaverit notâ infamiæ, quòd omnes eorum Sacerdotes dum celebrant, perpetuò ſeſe manu ſiniſtrâ, Dominico debeant Sacramento communicare, ſicut & communicant. Sed nos, qui perquirendis hiſtorijs pro cognitione veritatis exactam fecimus diligentiam, à quam pluribus hiſtoriarum graviſſimis ſcriptoribus memoriæ commendatum invenimus, ſæpe dictum Fratrem Bernardum ſuper impoſito ſibi ab æmulis crimine penitus fuiſſe innocentem, quippe qui fuerit vir bonus, Magiſter in Theologia doctiſſimus, & ſemper innocentis ac religioſiſſimæ converſationis. Et nos Deum ſolum, & veritatem habentes præ oculis, indubitanter credimus, tam ipſum Fratrem Bernardum, quàm totum Ordinem Prædicatorum objecti ſceleris omnino & ſemper fuiſſe innocentes, & Henricum Imperatorem non veneno, ſed morte naturali defunctum.

Quòd Imperator noluerit rejicere venenum.

Hiſtoria veneni contra Prædicatores ficititia.

Hujus aſſertionis noſtræ prima ratio eſt, quoniam dyſenteriæ morbo prius quam moveret à Piſanis, graviter laborabat, in tantum, quòd reſtringi fluxus eo in loco, ſicut diximus, nullâ potuit medicinâ. Prius ergo quàm Dominici Corporis Sacramentum de manu Fratris Bernardi apud Bonconventum in die Aſſumptionis Mariæ ſuſcepiſſet, infirmus extitit, quâ etiam ægritudine morbi & non veneno, paulò poſt, ſicut diximus, mortuus fuit.

Prima excuſationis ratio.

Verùm ne contrarium opinantibus ratio præmiſſa videatur infirma, altiore teſtimonio innocentia viri fuerit comprobanda. Imperator namque jam moriturus interrogatus utrum aliquam veneni ſuſpicionem de memorato Fratre Bernardo haberet, clarâ voce reſpondit: *Se pro certiſſimo certum habere, quòd Frater Bernardus eſſet innocens, & nihil in eum Commiſiſſet mali.* Jam enim ſuſpicio quædam veneni de ipſo Capellano inter Aulicos fuit ſuborta. Sed Imperator excuſavit eum, in præſentia multorum principum, quibus nos convenit adhibere fidem.

Secunda excuſationis ratio.

Et ne contradictor Innocentiæ viri contendat, quaſi nos eam confinxerimus excuſationem, teſtes qui perſonaliter interfuerunt, pro dictorum confirmatione citamus: Joannem videlicet Bohemiæ regem ipſius filium Imperatoris, Baldevvinum Trevirorum Archiepiſcopum fratrem Imperatoris; ſi verò iſti duo non ſufficiunt, adijciemus & alios, qui morienti & excuſanti aſtiterunt; Archiepiſcopum Mediolanenſem, Archiepiſcopum Argentinenſem, Epiſcopum Peruſinum, Epiſcopum Piſanum, Epiſcopum Lucenſem, Epiſcopum Tridentinum, & plures alios, quorum nomina brevitatis gratiâ omittimus. Cui teſtimonia tantorum virorum non ſufficiunt, veritatem non requirit, ſed calumniam aſtruit.

Tertia excuſationis ratio.

Litteras illi Principes Innocentiæ dederunt.

Rurſum ſi pergant accuſatores innocentiæ teſtibus etiam contradicere introductis, quaſi noſtrâ inventione fallaciter allegatis, litteras excuſationis munimine ſigillorum eorundem Principum roboratas offerimus, quibus præfatum Fratrem Bernardum de objecto crimine innocentem & ſufficienter excuſatum non dubitamus. His cauſis informatum copiosè animum noſtrum agnoſcimus, & propterea frivolam accuſationem viri refutamus. Et quamvis hæc ita ſe in veritate habuerint, nihilominus tamen mortuo Imperatore Henrico, gravem Ordo Prædicatorum à pleriſque detractionem ſuſtinuit, qui propter ſuſpicionem ab æmulis Fratri Bernardo contumeliosè ſuſcitatam in populo, ipſam religionem totam minus juſtè fuerunt perſecuti. Cujus infamationis primordialem cauſam multâ ſinceritate inquiſitam, & cum veritate inventam breviter his decrevimus inſerere.

Frater Bernardus Sacræ Theologiæ doctus Magiſter, ſicut diximus, Imperatoris Capellanus fuit, atque Confeſſor propter eruditionem & vitæ meritum, charus multum atque dilectus, & ob id optimo loco habitus & magnæ reputationis. Videbant hoc Aulici venatores, & ſicuti fieri ſolet in Curijs Principum, invidebant, quòd Frater apud Imperatorem videretur acceptus. Enimverò ſicut nos experientia docuit, invidiam præ cæteris magnam in Principum Curijs patiuntur clauſtrales, quoties favorem aut gratiam Dominorum ſpecialem fuerint aſſecuti. Undequamvis ſæpe dictus Frater Bernardus de objecto ſcelere tam per Cæſarem ipſum, quàm per Principes memoratos ut verè innocens ſufficienter & ſuperabundè fuiſſet excuſatus, tamen quorundam invidorum turba quieſcere à concepto livore non potuit, ſed Ordinem Prædicatorum totum unacum Fratre Bernardo quantum valuit perſecuta fuit.

Frater Bernardus ex invidia curialium diffamabatur.

Inter quos Henricus Flandriæ Comes cum certis curialibus principalis omnium perſecutor & hoſtis Prædicatorum extitit: & Fratrem ſæpe dictum Imperatoriæ mortis reum conſtanter affirmans, ipſum cum omni religione ſua crudeliter ubique diffamavit. Mihi autem non eſt dubium de innocentia fratris: quem niſi Principes ſupradicti & maximè filius ac frater Imperatoris manifeſtè cognoviſſent innoxium, procul dubio non dimiſiſſent impunitum. Qui ſentit aliter, videat quo ſpiritu moveatur; cùm opinionis temerariæ certum non habeat firmamentum. Nos viam libenter aſſumimus tutiorem.

Prædicatores à Papa notatos frivolè nimis creditur.

Quod verò plerique opinantur, Ordinem Prædicatorum ob ſæpè memoratum veneficium eſſe eâ pœnâ notatum per Pontificem Romanum, quâ Corpus Dominicum ſiniſtrâ celebrantes ſumere omnes deinceps fuerint compulſi: frivolum eſt & humanâ levitate, ne dicam, temeritate excogitatum, quod multiplici ratione facilè poſſumus comprobare. Nec enim vel commodo ad hoc movemur aliquo temporali, nec amoris, aut privatæ neceſſitudinis vinculo ſub debito colligamur, ut pro innocentia fratrum compugnemus: ſed quia veritatem contra falſitatem tenemur defendere; oportebat nos opinionem invidorum falſam demonſtrare. Dicant igitur nobis opinionis temerariæ defenſores, quis Papa injunxerit Ordini Prædicatorum, ut ſiniſtrâ ſe manu presbyteri communicent celebrantes. Certè non Clemens Papa quintus, ſub cujus Pontificatu ſæpè dictus Imperator Henricus mortuus eſt: qui etſi per litteras ſuas ad Prin-

cipes

cipes Germaniæ datas illum promoverit eligendum, non tamen in finem amavit electum; mox etenim ut cum tanta multitudine armatorum intravit Italiam, conſtituens prœlia multa, ejus potentia cepit memorato Pontifici vehementer eſſe ſuſpecta: & mutato conſilio, quem dilexit abſentem, præſentem nimium formidabat. Unde poſteà quam coronandus Romam intravit Rex cum quinque Cardinalibus ſupradictis, Pontifex de Vienna, ubi tum celebrabat Concilium, per occultum Cardinales admonuit: ut coronationem ejus, ſi commodè poſſent, intermitterent, aut ſaltem longius differrent. Unde conſtat Papam tunc mortem Imperatoris libentius audiviſſe quàm vitam. Quemadmodum ergo illius mortem vindicare potuit, cujus vitam ſibi metuendam ſemper cum fortuna ſuſpectam habuit? Non igitur veriſimile eſt, quòd memoratus Pontifex Romanus Ordini Prædicatorum hanc notam impoſuerit ſeſe communicandi. Sed neque aliorum ſuccedentium Romanorum Pontificum quiſpiam hoc ordini præcepiſſe eredendus eſt: cùm de nullo quidquam tale ſive in hiſtorijs, ſive in aliqua Extravagante conſtitutionum uſpiam legatur. Vana igitur & frivola eorum cavillatio eſt: qui memoratum comunicandi modum Ordini Prædicatorum pro pœna ſæpedicti veneficij à Romanis Pontificibus ſomniaverunt impoſitum. Nam ſi etiam frater Bernardus veneno Cæſarem intereniſſet, quod nullatenus factum credimus, quid unius crimen hominis ad Ordinem totum? ut hominum tot millia non ſolùm tunc præſentes in carne, verùm etiam perpetuis futuris temporibus propterea pœnaliter debuerint notam infamiæ ſubire innocentes? Nimis enim videtur & prorſus iniquum, totum condemnare Ordinem, & præſertim Eccleſiæ tam utilem propter delictum unius. Unde neceſſariò repetimus, quod amore veritatis ſæpe eſt dictum; quoniam nec Ordinem Prædicatorum, nec fratrem Bernardum Cæſarianæ mortis cauſam præſtitiſſe aliquam, nec ob id ſive pœnam ſive magnam contraxiſſe culpam, neque luere pœnam concedimus.

Vana & frivola eſt opinio Ordinem de veneno culpans.

Etiamſi unus peccâſſet, quid ad Ordinẽ totum?

Quòd verò ſiniſtrâ ſe manu celebrantes communicant, nullius eſt pœna criminis; ſed antiquâ conſuetudine introducta devotio: quatenus eò decentiùs pectus dextrâ poſſint contundere, quo minus eam porrectione Sacramenti coguntur occupare. Multorum etenim conſuetudo laudabilis eſt celebrantium, ut ſumpturi vivificum Corpus Domini, tertiò pectus tundant dicentes: *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Et hæc tunſio pectoris, quoniam ſiniſtrâ fieri manu decenter non potuit, primos Inſtitutores Prædicatorum Ordinis, quo dextram haberent exoccupatam, ut communicaturi Sacramentum ſiniſtrâ teneant induxit. Dicant mihi homines opinionem veritati contrariam temerè nimium aſſerentes, quid illi commiſerint ſceleris, qui manibus remotis Dominicum Corpus linguâ duntaxat attrahentes de patena ſuſcipiunt? ſi propterea ſiniſtrâ ſe comunicant Prædicatores, quòd veneficio unum hominem (ſicut falsò accuſantur) interfecerunt? Certè ſi propterea illi manu ſe comunicare ſiniſtrâ compellerentur, quòd unus eorum frater veneno necâſſet Cæſarem, illi & Papam & Cæſarem occidiſſe judicandi ſunt, qui nullam manum, ſed quaſi canes lambentes ſolam linguam apponunt.

Vera cauſa quare ſiniſtra ſe communicent Prædicatores.

Sed utrùmque comunicandi modum Sacramenti reverentia & devotio Patrum inſtituit; quam nec veneficium, nec ſceleris cujuſquam per-

Bonus Chriſtianus non eſt, qui facile judicat alios.

perpetratio cauſavit. Noſtræ autem mortalitatis infirmitas eſt, quando tam citò malè de proximo loquentibus fidem apponimus, & cauſas innocentiæ minimè judicamus. Quiſquis verò commiſſorum incertus Conchriſtianum ſuum ex ſola famæ lubricitate, malum aut ſceleris reum temere judicat, ipſe quòd bonus Chriſtianus non ſit, ſuo judicio manifeſtat.

*Henricus Imperator fuit optimus Princeps.*

Fuit autem Henricus Imperator ſupra dictus vir prudens, pius & per omnia magnificus, cui vivere ſi licuiſſet diutiùs, & regnum Germaniæ ad priſtinum reduxiſſet ſplendorem ſimul & imperium. Chriſtianæ Religionis cultor integerrimus extitit, & judex in cunctis ſemper cauſis æquus atque juſtiſſimus fuit: Dominos Epiſcopos & omnem clerum in magna reverentia habuit, & omnes Monachos atque clauſtrales ut veros Dei famulos ſemper devotè colens ac venerans honoravit. Pauperum defenſor fuit infatigabilis, & oppreſſores egenorum diſtrictè judicavit. Superbiam in ſe nullam habuit, quam in cunctis ſemper hominibus maximè deteſtatus fuit. Quod ut verum demonſtremus exemplo, unum illius factum memoriâ dignum in medium proferamus. Cùm anno regni ſui primo mox poſt coronationem in Aquiſgrani factam ad ſuperiores Rheni partes aſcenderet, atque fidelitatis juramentum (quod Huldam noſtrates vocant) in ſingulis Civitatibus & oppidis Imperij de more ſuſciperet, inter alias regni Germaniæ urbes ad Argentinam pervenit. Ubi fidelitatis Homagio à civibus ex more ſuſcepto illico receſſit. Argentinus autem ſenatus confirmationem ſuarum libertatum, ſicut in promotione novi regis fieri conſuevit, habere cupiens, miſit ex ſe duos ad Regem, qui nomine totius conſulatûs peterent Jurium confirmationem. Qui intromiſſi ad regem, ut parum curiales ſuâ ſimplicitate eatenus conſuetâ dixerunt: *Domini noſtri Argentinenſes miſerunt nos ad ſacram Majeſtatem veſtram, confirmationem Privilegiorum ſuorum poſtulantes.* Et non reſpondit eis verbum. Rege autem ab Argentina diſcedente ad Colmariam ſecuti ſunt memorati Oratores, quoties poterant habere acceſſum, ſemper eadem poſtulabant, Dominos ſuos honorificè nominantes: & nec tunc quidem reſponſum vel unius verbi à Rege meruerunt. A Çolmaria quoque Regem ſecuti ad Spiram, eadem quæ prius ſedulò poſtulabant. Verùm cùm eis Rex nihil omnino reſponderet, vehementer admirati ſunt, & cauſam neſcientes conſilium à quodam Aulico ſecretè tandem acceperunt, ne in ſua petitione dominos nuncuparent Argentinenſes, quoniam mos talis loquendi ad Regem de ſubditis imperio civibus quandam ſuperbiam prætenderet. Reverſi mox Oratores ad Regem dixerunt: *Sereniſſime Domine Rex, Senatus & populus civitatis Argentinenſis humiles & devoti ſervitores, & ſubditi Majeſtatis veſtræ, miſerunt nos humiliter ſupplicantes, quatenus eadem Serenitas veſtra eis eorum privilegia & libertates auctoritate regali confirmare piè dignetur.* Quibus Rex illico reſpondit: *Hactenus non poteramus intelligere, qui eſſent domini illi, de quibus loquebamini. Nunc autem primò intelligimus, vos nuntios eſſe civium noſtrorum Argentinenſium, quibus gratiam noſtram & omne bonum favemus; libenter dabimus, quod petitis.* Et mox litteras dari mandavit poſtulatas.

*Argentinenſes dominos ſe nuncupantes deſpexit.*

*Non merentur reſponſum Regis.*

*Imperator exaudivit cives Argentinenſes, dominos neſcivit.*

*Vacat Imperium cum Regno quaſi menſibus XIV.*

Poſt mortem verò Imperatoris Henrici, quæ contigit anno prænotato Dominicæ Nativitatis tertiodecimo ſupra trecenteſimum atque milleſimum, in feſto ſancti Bartholomæi Apoſtoli, quæ fuit vigeſima

quarta

quarta dies menſis Auguſti, vacavit regnum Germanorum ſimul & Romanorum Imperium anno uno, menſe quoque uno, diebus quinque & viginti, uſque ad nonum decimum menſis Octobris anni ſequentis, quando Ludovicus Dux fuit electus.

Eodem anno quo mortuus eſt Imperator Henricus ſextus, qui hujus nominis Rex erat Germanorum ſeptimus, peſtilentia per totam Germaniam crudeliſſima & nimium crudelis ſæviens multa millia hominum in brevi tempore conſumpſit. Vix etenim partem hominum tertiam ſuperſtitem clades illa miſeranda reliquit, reliquos innumerabiles crudeliter abſumpſit. Miſerandum erat ſpectaculum homines ſubitò, cùm ſani loquerentur, videre infirmari, & eoſdem in tanta multitudine mori, ut ſani vix ſufficerent mortuos ſepelire. Semel infectus peſte illâ, die alterâ moriebatur. Nulla hominum æſtimatio capit, quanta fuerit multitudo mortalium in illa calamitate miſerabili abſorpta. Nam ſicut ſcribit Hugbertus Monachus S. Ferrucij, obierunt in illa tempeſtate horribili in civitate Colonienſi pluſquam triginta millia hominum. In Treveri 12. millia. In Moguntia pluſquam ſedecim millia. In Wormatia ſex millia. In Spira novem millia. In Argentina tredecim millia. In Baſileâ quatuordecim millia. In Herbipoli quatuor millia, in alijs quoque civitatibus, oppidis, villis & caſtellis Germaniæ penè omnibus tantam multitudinem hominum peſtis illa conſumpſit, quæ litteris commendata poſteris eſſet incredibilis. Hanc ſæviſſimam mortalitatem hominum tanta fames & inopia victualium ſubſecuta fuit, ut his qui viventes relicti fuerant, in tanto defectu vivere omnino videretur gravius quàm illis, quos peſtis abſumpſerat, mori. Tantam enim multitudinem hominum mortalitas illa conſumpſit, quòd innumerabiles villæ habitatoribus defunctis remanſerunt deſertæ, terra cultoribus ſuis caruit, arator cum ſeminante pariter defecit. Tanta etiam aquarum inundatio per Germaniam eodem anno extitit, quòd ſementem terræ commiſſam penitus ſuffocavit. Unde tam ex inundatione aquarum, quàm ex defectu cultorum terra multis annis ſterilis facta permanſit. Fames tam valida & diuturna fuit, quòd mercatores lucri causâ frumentum de Sicilia in Germaniam per mare navigio laborioſè adduxerunt.

*Peſtilentia crudeliſſima occupavit Germanos.*

*Fames diuturna peſtē hanc ſecuta fuit.*

*Frumenta Germanis ex Sicilia navigio adducta.*

Claruit his temporibus Hugbertus Monachus Cœnobij S. Ferrucij Martyris, in villa Blidenſtadt, quod duobus à Moguntia diſtat milliaribus, Ordinis Divi Patris noſtri Benedicti. Vir tam in divinis ſcripturis eruditus, quàm in ſæcularibus litteris ſuo tempore indubitanter doctiſſimus, nec minus vitæ merito, quàm eruditione inſignis, qui gemino ſtylo multa lucubravit præclara opuſcula, quibus memoriam ſui poſteris commendavit. Imprimis chronicon opus ſcripſit ſuccinctum à tempore Fundationis Monaſterij ſui memorati, in quo multa per digreſſum in Germania & exteris nationibus facta commemorat uſque ad annum Dominicæ Nativitatis milleſimum trecenteſimum vigeſimum. Item de inclinatione Ordinis noſtri quatuor libros gemino ſtylo compoſuit ad imitationem Marciani atque Boëthij: de Præeminentia Eccleſiæ Moguntinæ libros duos, ad Petrum Archiepiſcopum ejuſdem, Epiſtolarum ad diverſos librum unum. Alia inſuper nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam noſtræ lectionis minimè venerunt.

*Hugbertus Monachus in Blidenſtadt Chronographus.*

MCCCXIV.

*MCCCXIV.*

Emicho fit Epiſcopus Spirenſis Eccleſiæ annis XIV.

Anno Henrici Abbatis Hirſaugienſis quintodecimo, indictione Romanorum duodecimâ pridie Iduum Januarij, mortuus eſt Sigebotho de Lichtenberg Epiſcopus Spirenſis quadrageſimus nonus, anno Pontificatûs ſui duodecimo, ſepultus in choro Regum ad latus ſiniſtrum in memorata Eccleſia Spirenſi. Poſt quem Emicho ex Comitibus de Lyningen ordinatus antiſtes, præfuit annis quatuordecim, vir magnificus, & Jurium Eccleſiæ ſuæ, ac libertatum defenſor acerrimus.

Clemens PP. V obijt. Sedes Petri biennio vacavit.

Eodem anno mortuus eſt Clemens Papa V. qui Ordinem Templariorum ad nimis importunam Regis Gallorum inſtantiam, ut ſupra diximus, deſtruxerat, de cujus vita moribus & obitu ſi quis plura ſcire deſiderat, ultimam chronicæ Antonini partem legat. Poſt cujus mortem Sedes Apoſtolica vacavit annis duobus, menſibus tribus, diebus decem & ſeptem propter diſcordiam Cardinalium.

Anno etiam prænotato Cometes in parte Aquilonari coruſcans per duos fermè menſes apparuit, ſimulque tres lunæ in Cœlo tempore uno viſæ ſunt, quarum interpretationem unusquiſque ſibi uſurpabat.

Rex Gallorum Philippus obijt. Ludovicus ſucceſſit.

Eodem anno mox poſteaquam Cometes diſparuit, mortuus eſt Rex Gallorum Philippus, homo ferox, cupidus nimium & avarus, qui lucri causâ multa perperam geſſit, in quibus nec Deum timuit, nec homines curavit: Judæos in toto regno ſuo avaritiâ ductus, cunctis bonis eorum ſpoliavit, ſub prætexu religionis: Flandriam contra juſtitiam miſerabiliter vaſtavit: Eccleſiam Romanam tyrannicè perſecutus fuit: decimas Eccleſiarum & Monaſteriorum ſuis uſibus temerè uſurpavit: quid cum Templarijs excogitaverit, dictum eſt. Poſt cuius mortem Ludovicus filius ejus regnavit annis duobus.

Henricus Comes Sylveſtris fit Epiſcopus Wormatienſis.

Anno præſcripto decimâ die menſis Februarij, quæ feſto S. Scholaſticæ fuit ſolemnis, obijt Emericus de Cronenberg Epiſcopus Wormatienſis Anno Pontificatûs ſui decimo. Huic electione Canonicâ in Pontificatu Wangionum ſucceſſit Henricus filius Hermani Comitis Sylveſtris de Duna, caſtello tribus à Spanheim Cœnobio diſtante milliaribus, qui Comites vulgariter dicebantur Wildgraffen / quorum propago dudum defecit. Erat autem Henricus iſte præpoſitus majoris Eccleſiæ Wormatienſis, & præfuit in Pontificatu annis quinque.

Conventus fit Principum pro electione Regis.

Anno prænotato decimo nono die menſis Octobris, poſt longam Imperij ſimul & regni vacantiam, tandem Principes Imperij Electores apud Franckenfurt in unum convenerunt. Petrus videlicet Archiepiſcopus Moguntinus, Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum, Henricus Archiepiſcopus Colonienſis, Rudolphus Comes Palatinus Rheni, Rudolphus Dux Saxoniæ, Volmarus Marchio Brandenburgenſis, & Joannes Rex Bohemiæ, animo & intentione conſtituendi ſuper ſe Regem & Imperij Rom. gubernatorem. Affuerunt etiam Fridericus, Albertus, & Lupoldus fratres Auſtriæ Duces, non vocati, ſpem ſibi regni magnam promittentes, & per hoc non parvæ diſſenſionis cauſam præſtiterunt. Unde quatuor memorati Principes: Petrus Archiepiſcopus Moguntinus, Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum, Volmarus Marchio Brandenburgenſis, & Joannes Rex Bohemiæ, Ducum Auſtriæ ambitionem habentes exoſam, Ludovicum Bavariæ Ducem in Regem Germanorum & Imperatorem

Ludovicus Bavariæ Dux abuna parte in Regem eligitur.

ratorem Romanorum unanimiter elegerunt, qui fuit Rudolphi Comitis Palatini ſenioris frater; quorum Pater Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux magnus extitit, avus verò paternus Otto, qui primus ex Bavariæ Ducibus Comitatum Palatinum Rheni cum uxore obtinuit, ſicuti anno Craffronis Abbatis ſexto, & ſuperius anno Eberhardi Abbatis XVI. ſimiliter diximus. Henricus verò Colonienſium Archiepiſcopus, Rudolphus Comes Palatinus Rheni, & Rudolphus Dux Saxoniæ Schiſma in electione facientes, Fridericum Auſtriæ Ducem contra Ludovicum ſibi ſuiſque ſequacibus regem elegerunt, & multiplicata ſunt mala ſuper terram; per annos etenim octo continuos, hi duo pro regno contendentes, & crebras inter ſe congreſſiones facientes, maximam regno induxêre cladem. Poſtremò tamen Ludovicus contra Fridericum obtinuit, & ſibi regnum per potentiam vendicavit, Fridericum cepit, & in deditionem coarctavit, ut ſuo inferius loco dicemus. Rudolphus autem Bavariæ & Comes Palatinus Rheni, qui morabatur in oppido Haidelberg propè Neccarum à Ludovico fratre jam dicto rege, proptereà quòd Fridericum Auſtriæ Ducem illi prætulerat in electione ad regnum, de patria ſimul & Principatu expulſus eſt, & in Angliam, unde habuerat uxorem, fugere & exulare uſque ad diem mortis ſuæ in miſeria magna atque continua compulſus eſt. Quo de patria violenter expulſo, Ludovicus frater novus Rex omnem Principatum ejus ſuo mancipavit imperio, quem tamen filijs Germani poſteà reſtituit.

*Fridericus Auſtriæ Dux ab alia parte in regem eligitur.*

*Rudolphus Comes Palatinus à fratre de patria expellitur.*

Electione bifariam celebratâ in memorato Franckfortienſi oppido, Ludovicus Rex novus cum ſibi adunatis principibus in proximum oppidum Rheni Oppenheim ſeceſſit, cui oppidani ad perſuaſionem Petri Archiepiſcopi Moguntini ſubjectionem & obedientiam præſtiterunt. Cùm verò aliquandiu moraretur ibidem, Rudolphus frater ejus Palatinus, qui necdum fugerat, cum alijs Friderico adhærentibus in ejus mortem, dolos & fraudes inſidiosè machinati ſunt. Unde miles quidam Henricus de Alzein nuncupatus, de Heidelberga in Oppenheim ſub forma ſervitoris mittitur, qui cum baliſta ſub pallio ſubtiliter abſcondita interfecturum ſe Regem pollicebatur. Rex autem præmonitus à quodam fideli, cepit Sicarium, à quo per torturam omne pravorum intellexit arcanum. Ex Oppenheim ergo diſcedens ad Moguntiam ſuper bigam latronem circumduxit ligatum, cunctis in terrorem, ne ſimilia quiſquam præſumeret, atque ſpectaculum. Qui tandem equo colligatus ad caudam per civitatem trahitur: poſteà rotatus eſt, & ultimò in quatuor partes ſecundum antiquam legem Francorum noſtrorum dividitur.

*Henricus miles de Alzein Regem volebat occidere.*

Huic verò conſpirationi Rudolphus Comes Palatinus Rheni aſſenſum & conſilium dederat; quod Ludovicus Rex cùm intellexiſſet ex confeſſatis capti latronis, nimium iratus eſt, & fratrem capere ad necem feſtinabat. Sed aviſatus ille, noctu pedibus aufugit, & ſicut diſpoſuerat animo, pauper in Angliam deſcendit; tanto etenim pavore fuit perterritus, ut publicè tranſire non præſumeret; Frater enim nimio furore repletus, omnes viarum exitus fecerat præmuniri cuſtodibus, ut fugere manifeſtus non poſſet, & neque familiam, neque vecturam ſecum ducere aliquam. Fugit igitur ſicut diximus noctu, uno duntaxat comitante famulo

*Cauſa propter quam Ludovicus Rex fratrem expulit de patria.*

famulo, pedibus ambulare contentus in habitu peregrinorum, quem uxor poſteà relictis apud Heidelberg liberis ſuis etiam ſubſecuta fuit.

Ludovicus autem Rex quotidie magis magíſque convaluit, & feliciter pluries contra Fridericum triumphavit. Uxorem habuit Margaretham Wilhelmi Comitis de Henegau Hollandiæque filiam, de qua genuit ſex filios. Ludovicum videlicet Ducem Bavariæ: Stephanum quoque Bavariæ Ducem in Landtshutta commorantem: Albertum Ducem in Strubingen: Wilhelmum Ducem Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ & in Breda Henegaúque Comitem: Ludovicum Romanum, quia Romæ natum; poſt Volmarum Marchionem in Brandenburg & Ottonem.

*Margaretha uxor Regis Ludovici peperit ei ſex filios.*

*MCCCXV.*

Anno Henrici Abbatis XVI. magna per univerſam Germaniam, ſimul & Italiam fames graviſſimè afflixit mortales, in qua multa hominum millia propter inopiam, in diverſis mundi regionibus perierunt. Duravit autem fermè biennio, quâ tandem ceſſante ſecuta eſt mortalitas maxima.

*Fames Germaniam graviter afflixit. ſimul & Italiam.*

Anno Henrici Abbatis prænotato Ludovicus Rex in feſto Epiphaniæ Domini à Petro Moguntino & Baldevvino Trevirorum Archiepiſcopis, in Baſilica ſanctæ Mariæ Dei ſemper immaculatæ genitricis, in Aquiſgrani ſolemni pompâ in Germanorum Regem unctus & coronatus eſt, & uxor ejus ſimiliter in Reginam ſublimata. Coronatione ſolemni peractâ ad Coloniam rediit, & cives in deditionem accepit. Inde per Rheni fluenta conſcendens, Treviros, Moſellanos, Rhenanos, & reliquas Civitates cum oppidis fermè cunctis uſque ad Argentinam ſibi ſubjecit. Suevi etiam penè omnes præter Ulmenſes Ludovicum ut Regem ſuſceperunt.

*Ludovicus apud Aquaſgrani cum uxore coronatur Rex.*

Fridericus etiam per manus Henrici Archiepiſcopi Colonienſis, non apud Aquaſgrani, quò venire tutò non potuit, ſed alibi regni coronam & inſignia ſuſcepit, illius autem partes Alſatij cum Baſilienſibus & Conſtantienſibus ſequebantur.

Eodem anno prælium factum eſt magnum in agro Spirenſi, inter Ludovicum Regem quartum, & Fridericum Auſtriæ memoratum Ducem ejus adverſarium, in quo multi ex utraque parte ceciderunt.

*Bellum inter Ludovicum & Fridericum committitur.*

Lupoldus verò Dux Auſtriæ Friderici Germanus, in odium tam Spirenſium, qui Ludovicum ſuſceperant, quàm Regis Ludovici, priuſquam bellum inciperetur, omnes penè in circuitu villas combuſſerat igni, & multa pauperibus intulit damna. Veruntamen campum & victoriam Rex Ludovicus obtinuit, & Fridericum cum ſuis fugere coëgit.

Erat autem fames magna, ſicut diximus, in omni terra, & Baldevvinus Trevirorum Archiepiſcopus vir prudens, qui tempore pacis & abundantiæ ſibi de neceſſarijs provideræt, victualia regijs exercitibus copioſiſſimè miniſtravit.

Anno item præſcripto Fridericus Auſtriæ Dux, poſteaquam victus & fugatus eſſet à Rege Ludovico, ſicut dictum eſt, in agro Nemetenſi, ſuorum recollecto exercitu movit in Sueviam, & imperiale oppidum Eſlingen gravi obſidione vallavit. Quod ubi Regi Ludovico innotuit, contractis undique copijs contra Fridericum in Sueviam pro liberandis civibus aſcendit. Bellum denuò committitur, plures ab utraque parte trucidantur, ac multi capiuntur, & ob id neceſſariò cœpta obſidio ſolvitur.

*Eſlingen obſidetur.*

Intereà

Lupoldus Dux contra Suitenſes movet.

Intereà dum hæc geruntur in Suevia, Lupoldus Friderici frater Dux Auſtriæ contractis copijs vallem Suitenſium confœderatorum intrare diſpoſuit; quod cùm propter meatuum anguſtiam haud facilè poſſet efficere, ſuorum in arcano cæpit conſilium habere. Complacuit autem poſtremò conſultantibus, ut ſecretò ab una parte montium intrantes nocturno tempore ſuper illos, qui nihil tale ſuſpicabantur, irruerent, & nullo reſiſtente omnia quæ reperiſſent, liberè devaſtarent.

Per ſagittam avitantur Suitenſes.

Erat in exercitu Lupoldi nobilis quidam de Henneberg, qui tot ſubitò perire Innocentes doluit; & ideò præmonere Suitenſes de imminente periculo cogitavit. Sagittam ergo cavatam ſuperius artificiosè operuit, litteras continentes præmonitionem incluſit, & jactu baliſtæ in vallem destinavit. Suitenſes relectis litteris ſibi projectis, ſub introitu vallis occultè poſuerunt inſidias, & omnes quotquot ingredi præſumpſiſſent ex adverſarijs vel occiderunt, vel converterunt in fugam. Unde Lupoldus ſuorum ſtrage acceptâ non parvâ, confuſus redit ad propria.

Multitudo hæreticorũ in Auſtria comburitur.

Eodem anno in oppido quodam Auſtriæ Cremenſi Pataviensis Diœceſis, hæretici plures nefandiſſimi per Fratres Prædicatores inquiſiti fuerunt atque detecti; quorum errores pernicioſiſſimi ex pravis Fratricellorum dogmatibus ſumpſerunt originem, quos dudum ſancta Romana damnavit Eccleſia in Concilio Viennenſi, de quo paulò jam ante diximus, anno Henrici Abbatis iſtius duodecimo. Detecti autem & comprehenſi, quoniam omnes in erroribus ſuis fuère contumaces, ad ignem adjudicati ſunt, & extra memoratum oppidum Cremenſe in cinerem combuſti.

Errorum peſſimorũ principales articuli notantur.

Veſaniæ autem illorum principales articuli fuerunt. Sacerdotium & ſacrificia Eccleſiæ cuncta. Miſſam & Sacramenta omnia deridebant, & nec reverentiam Sacramentis, nec obedientiam vel honorem voluntariè ullũ præſtabant Sacerdotibus. Luciferum & reliquos Dæmones cœlo injuriâ pulſos affirmabant; ideóque & ipſos omnes regno felicitatis aliquando, ut injuriam paſſos, fore reſtituendos, Michaëlem verò & cæteros Angelos bonos omnes, tanquam injuriatores, cum omnibus, extra eorum ſectam, hominibus in æternum damnandos. Unde mutuò ſeſe invicem ſalutantes in favorem Sathanæ dicebant: *Salutet te injuriam paſſus.* Quod Lucifero adſcribunt. *Si Maria*, inquiunt, *Virgo permanſit poſt partum, non hominem ſed Angelum peperit: ſi autem verum hominem peperit, Virgo poſt partum non fuit.*

Duodecim ſibi præferunt Apoſtolos.

Duodecim viros ex tota eorum multitudine ſegregatos habebant, quos & Apoſtolos nuncupabant, qui totam Germaniam quotannis perluſtrantes, ſimpliciores quóſque in ſuis erroribus confirmabant. Ex illis duodecim rurſum ſecernebant duos ſeniores, quos ſectæ vocabant miniſtros, qui ſingulis annis Paradyſum ſe intrare fingebant, ubi ab Enoch & Elia poteſtatem acciperent ſuos abſolvendi ab omnibus delictis atque peccatis; quam auctoritatem pluribus in ſingulis civitatibus & oppidis communicabant.

Omnia Eccleſiæ Sacramenta contemnebant.

Sacramentum Baptiſmatis contemnebant dicentes, ſi Baptiſmus eſt Sacramentum, ergo quodlibet balneum eſt Sacramentum, & balneator omnis eſt Deus. Sacramentum etiam Pœnitentiæ vitiabant, confitentes non Sacerdotibus, ſed Laicis peccata ſua tantum in genere, & nihil penitus in ſpecie, ac per hanc ſperantes confeſſionem omnium ſe delictorum à pœna & à culpa remiſſionem ſuſcepturos. Sacramentum quoque Salutiferum Dominici Corporis & Sanguinis non credebant,

conſecratam in Altari hoſtiam, Deum fictitium temerè nuncupantes, Sacramentum verò matrimonij, Juratum meretricium vulgariter appellabant; quia brutorum inter ſe more turpitudinem ſine matrimonij lege exercebant. Extremam unctionem irridebant; de qua interrogati quid ſentirent, publicè omnes reſpondebant: *Nos firmiter credimus, olera quanto plus fuerint oleo condita, tanto eſſe indubitanter meliora.* Conſecrationes Eccleſiarum, cœmeteriorúmque, ordinationes Epiſcoporum, Sacerdotum, & quarumlibet rerum benedictiones, pro nihilo reputabant. Deum nec ſcire nec punire peccata, quæ fiunt ſub terra, iniquâ loquacitate dicebant. Unde convenientes in ſpeluncis & cavernis ſubterraneis, nullâ conſanguinitatis obſervatâ conſideratione, pater cum filia, frater cum ſorore, filiúſque cum matre turpitudinem ſuam indifferenter exercebant. Romanam Eccleſiam non Chriſti, ſed infidelium eſſe dicebant: cenſuras Eccleſiæ, auctoritatem Prælatorum, & omnes Chriſtianorum ritus irridebant, jejunium nullum ſervabant; carnibus omni tempore, etiam in die Paraſceves utebantur. Nullum feſtum obſervabant, ſed etiam die Paſchatis laborabant. Perjurium dicebant non eſſe peccatum. Merita, preces vel Interceſſiones Sanctorum nihil poſſe mortalibus conferre, & ob id neque honorandos, neque invocandos dogmatizabant. Alios denique complures profitebantur errores, quorum multitudo lectoribus, & horrorem generaret, ſi ſcriberentur omnes, & mentis faſtidium. Magnus eorum fuit numerus, & multa inter ſe abominanda comiſerunt. Nam ut unus eorum ex Apoſtolis Viennæ crematus ferebatur eo tempore in tortura confeſſus, plus quam octo millia hominum utriúſque ſexûs per Bohemiam, Auſtriam, Thuringiam eorúmque confinia, horum profeſſores extiterunt errorum: præter illos, qui Germaniam & Italiam ſimili pravitate infecerant. Plures eorum in prænominatis regionibus eodem tempore inquiſitione Fratrum Prædicatorum fuerunt detecti & judicati ad ignem: qui ſumma cum hilaritate omnes in ſua pertinacia perierunt, & ne unus quidem ex eis pænituit. Erat una inter eos puella nomine Giſla corpore ſpecioſiſſima, cujus pulchritudo Judicem traxit ad commiſerationem: & cupiens illam ſervare, multis nitebatur ei perſuadere ſermonibus, ut abrenuntiato errore ad Eccleſiæ reverteretur ſanctiſſimam unitatem. Quæ interrogata ſi adhuc eſſet Virgo? reſpondit: *Super terram Virgo ſum: ſub terra verò minimè.* Putabat enim fatua Virginitatem ſub terra non poſſe auferri, etiamſi multis contigiſſet viris commiſceri. Cùm autem nullis poſſet inductionibus perſuaderi, ut renuntiaret erroribus, læta & gaudens in ignem ſe dedit præcipitem, animam mittens in gehennam. Horum fæcibus errorum tunc infecta Bohemia, uſque in præſentem polluta diem nunquam potuit in tota ſui comunitate à talibus ſpurcitijs emundari. Sunt enim in ea hodie multa hominum millia præſcriptis erroribus vel in toto, vel in parte turpiter maculati, quemadmodum ſuo loco inferius dicemus.

Matrimonium Blaſphemabant.

Eccleſiam & Pontifices irridebant.

Hæreticorum ingens fuit numerus.

Puellæ pertinacis fatua & nimis erronea reſponſio.

Anno quoque prænotato diſcordia inter Henricum Abbatem Hirſaugienſem & Conventum ſuum ante plures quidem annos exorta, occaſione diviſionis Regni, & Regum Principúmque diſſenſione ſuccreſcens, nimium fuit ampliata. Abbas námque (ut in ejus promotione ſupra jam diximus) homo erat pro regimine & utilitate Monaſterij non

Inter Abbatem & Conventum Hirſaug. diſcordia.

ſatis idoneus. Corpori & otio plus deditus, quàm illius temporis neceſſitas requirebat. Per ejus negligentiam & culpam ſtatus rei familiaris enormiter perijt: Regularis obſervantia omnino contempta exulabat. Plura mobilia ſimul & immobilia bona ſine voluntate Conventûs alienavit à Monaſterio: & ære congregationem nimium gravavit alieno. Super his & alijs enormitatibus ſuis multis, ſæpè admonitus per ſeniores, non ſolùm in nullo ſe corrigere vel emendare voluit: ſed etiam Fratres ſuos & maximè ſeniores, quibus oneroſa fuit ejus dilapidatio, in faciem maledixit atque contempſit, cujus indignatione facti tandem depoſitus fuit.

Eo tempore, ſicut paulò ante diximus, Ludovicus Dux Bavariæ & Fridericus Dux Auſtriæ pro Regno contendentes, non modicam ejus depoſitionis cauſam præſtiterunt; nam uterque non ſecundum Deum, ubique Eccleſiarum Præſules & Monaſteriorum Abbates inſtituere vel amovere, pro commodo & favore propriæ utilitatis geſtiebat. Ludovicus etenim Sigibodone Spirenſium Epiſcopo vitâ defuncto, Georgium filium Comitis de Veldentia Moſellanum in ejus locum ſubſtituit, cui manſionis reſidentiam in oppido Germersheim aſſignavit. Fridericus autem ſibi faventem Arnoldum de Ochſenſtein ſublimavit in Epiſcopum Spirenſis Eccleſiæ, & Landaugiam oppidum illi pro reſidentia ſua deputavit. Verùm Georgio Veldentiano Comite brevi mortuo, Emicho Comes de Liningen, de quo præcedente anno diximus, per Ludovicum Regem Epiſcopus ſubſtituitur, & præfuit annis quatuordecim: Arnoldus etiam non diu ſupervixit. *Duo ſuper Eccleſiam Spirenſem conſtituuntur Pontifices.*

His tribulationibus Eccleſiam Nemetenſem per triennium ferme comprimentibus Hirſaugia quoque lugens ſua deplorabat incomoda; quoniam in ſe graviſſimè turbata, neque Pontificis ordinarij, neque alterius cujuſpiam meruit auxilio conſolari. Abbas tamen Henricus, qui poſt multorum alienationem bonorum ſine Fratrum ſuorum conſenſu à Monaſterio malè ſibi conſcius erat, amicorum ſe tuebatur auxilio: & quandiu potuit, ſubditorum animos irritavit. Cœpit hoc malum diſcordiæ, neque ceſſavit, donec Abbas tandem deponitur. *Abbas Henricus malè ſibi conſcius.*

*MCCCXVI.*

Anno Henrici Abbatis Hirſaugienſis decimo ſeptimo currente, Ludovicus Rex convocatis Principibus cunctiſque ſibi fideliter adhærentibus, pacem in omni regno Germanorum ſervandam conſtituit: Latrocinia prohibuit, & animos fidelium ſuorum contra Fridericum Auſtriæ Ducem confirmavit. Henricus autem Colonienſium Archiepiſcopus, & qui partes Friderici ſequebantur, multa contra Ludovici Regis conſilia machinati, nihil aut parùm in his rebus fortunati, proficere quotidie in melius æmulum fruſtra doluerunt.

Eodem anno Rex Ludovicus & Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum ad inſtantiam Petri Archiepiſcopi Moguntini oppidum Wisbaden, ubi ſunt thermæ, & Caſtellum Scharpfenſtein, quæ erant ex parte Friderici Ducis, obſidione circumdederunt. Verùm obſidione per aliquot dies firmatâ cùm ſe viderent propter locorum fortitudinem nihil poſſe proficere, ad alia ſe tranſtulerunt. *Wisbaden & Scharpfenſtein obſidione cinguntur.*

Anno prænotato poſteaquam Sedes Apoſtolica mortuo Clemente Papa quinto jam ultra biennium vacâſſet, convenientes tandem Cardi- *Joannes Papa XXII. annis xix.*

 nales

nales Lugduni in Cœnobio Fratrum Prædicatorum, quintâ die menſis Septembris Jacobum Portuenſem Epiſcopum in Romanæ Eccleſiæ Pontificem elegerunt: quem ſolemni pompâ ordinantes, Joannem ejus nominis viceſimum ſecundum nuncupârunt, qui præfuit annis XVIII. menſibus quatuor. Vir utique doctus & ſingulari prudentiâ circumſpectus, qui nonnulla ſcripſit opuſcula, ſermones maximè & varias in Theologia Scholaſtica quæſtiones & concluſiones. Hic Thomam de Aquino Prædicatorum Ordinis Theologum catalogo Sanctorum inſeruit, Tholoſanam & Cæſarauguſtanam Eccleſiam in Archiepiſcopatum erexit.

Inter Ludovicum & Fridericum bellum committitur.

Eodem anno in Agro Argentinenſi denuo bellum factum eſt pro regno, inter Ludovicum Bavariæ Ducem & Fridericum Ducem Auſtriæ, cujus iſta fuit occaſio. Argentinenſes eatenus adhæſerant Friderico, & ejus partes ſequebantur: quem ubi Ludovico tandem reſciſſent infirmiorem, eo repudiato, iſtum ut fortiorem & à majore ſanioreque parte Principum electum, ut verum & legitimum Germaniæ Regem ſuſceperunt. Hinc animo concitatus in iram Fridericus, contractis copiis Argentinam obſedit, cives minis atque terroribus in ſuam revocare ſententiam laboravit. Cujus rei nuntium ut accepiſſet Ludovicus, convocato ſuorum exercitu ad Argentinam properat, & commiſſo prælio Fridericum inde fugere coarctat. In quo certamine multi ex parte Friderici ceciderunt, & plures capti ſunt.

Philippus Rex in Gallia conſtituitur.

Anno præſcripto Ludovicus Rex Gallorum moritur, poſt quem Joannes filius ejus adhuc puer gubernacula regni ſuſcipiens regnavit viginti duntaxat diebus. Quo mortuo Philippus Ludovici frater in regnum ſublimatus eſt, & annis quinque ſupervivens in Gallia regnavit.

Eodem anno Lupoldus Dux Auſtriæ Friderici frater in odium Ludovici Regis cæpit devaſtare Bavariam: ſed pulſus à præſidio Ludovici fortiſſimo, cùm ſe nihil poſſe proficere conſpiceret, inde digreſſus iterum deſcendit ad partes Rhenanas, & Spirenſem Agrum ut prius denuo vaſtavit.

Concurſus populi ad ſanctam Mariam in Villa Dymbach.

His fermè temporibus magnus concurſus populi cæpit, & annis pluribus duravit ad imaginem quandam Beatæ Mariæ ſemper Virginis in villa quadam Dymbach nomine, quæ pertinet Monaſterio ſanctæ Felicitatis noſtri Ordinis in Schvvartzach Franciæ Orientalis Peapolitanæ Diœceſis, ubi multa & ſtupenda miracula facta ſunt, & plura ſanitatum beneficia mortalibus ad invocationem Divini nominis exhibita. In cujus rei memoriam Eccleſia ſatis pulchra & pretioſa in eadem villa, ſicut hodie cernitur ex fidelium oblatione conſtructa, & non ſine magnis ſumptibus perfecta eſt, miraculis uſque in præſens coruſcantibus.

*MCCCXVII.*

Pro Canonizatione Divæ Hildegardis inquiſitio facta eſt.

Anno Henrici Abbatis ultimo, Joannes Papa viceſimus ſecundus ad inſtantiam Petri Archiepiſcopi Moguntini Willichino Abbati Spanheimenſi & quibuſdam Canonicis Eccleſiæ Moguntinæ per Apoſtolica ſcripta mandavit, quatenus ad montem ſancti Ruperti propè oppidum Bingen, ubi Nahus Rhenum influit, accedentes, de vita moribus, ſignis atque miraculis Divæ Hildegardis primæ fundatricis & Abbatiſſæ dicti Monaſterij (quæ longè ſupra, anno Conradi Abbatis Hirſaugienſis quarto, vitam exceſſit humanam) inquiſitionem facerent diligentem: & quidquid

inveniſſent

inveniſſent veritate probatum, ad Apoſtolicæ Sedis examen fideli narratione tranſmitterent. Inquiſitionis peracto ſcrutinio memorati commiſſarij vitam præfatæ Monialis religioſam atque ſanctiſſimam, ac multis miraculis tam poſt mortem ejus, quàm prius ſufficienter comprobatam invenerunt, eámque dignam Canonizatione cenſentes, neceſſaria pro effectu negotij, ad Romanum Pontificem memoratum deſtinârunt. Pontifex autem teſtimonijs ſibi deſtinatis diligenter relectis, ad Canonizandam Virginem non fuit difficilis, quemadmodum Apoſtolico ſcripto factus ſum certior; quamvis optatum à multis negotium non perduxit ad effectum. Ejus quoque prædeceſſor Clemens Papa quintus in eadem re commiſſarios ante dederat.

Eodem anno Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum Caſtellum Imperij Sternberg nuncupatum quibuſdam nobilibus datum in pignus, conſentiente Rege Ludovico, pecuniâ datâ redemit, & Trevirorum Eccleſiæ proprium fecit: Comitem quoque de Henneberg pro una & quadraginta Marcis argenti eodem anno, ſicut in monumentis legi Authenticis, Eccleſiæ Trevirenſi feudalem conſtituit. Alia inſuper multa per induſtriam ſuam ab ipſo Rege Ludovico precibus obtinuit, & dominia proventus ac redditus Eccleſiæ ſuæ mirabiliter auxit. Sternberg Caſtrum Eccleſiæ Trevirorũ conceditur.

Anno prænotato viceſimâ nonâ die menſis Maij, obijt Guido Epiſcopus Trajectenſis, vir per omnia magnificus, cui mox in Pontificatu ſucceſſit Fridericus de Syrck, Patriâ Moſellanus, majoris Eccleſiæ præpoſitus, & annis quinque præfuit, qui multas à civibus ſuis perſecutiones ſuſtinuit, & ſæpè triumphavit. Fridericus fit Epiſcopus Trajectenſis Eccleſiæ.

Claruit his temporibus apud Moguntiam in Cœnobio S. Martyris Albani, quod tunc Ordinis fuit Divi Patris noſtri Benedicti, Arnoldus Presbyter & Monachus, vir ſuâ ætate magnæ opinionis atque doctrinæ, qui ſcriptis & moribus quaſi roſa inter ſpinas deformatam converſationem Monachorum redarguit. Scripſit enim inter alia de calamitatibus ſuorum temporum non ſpernendum opuſculum, in quo non ſolùm Regni Germanici, ſed Eccleſiæ quoque univerſalis, & maximè ſui Ordinis miſerabilem deplorat inclinationem. Geſta Regis Ludovici quarti ſcribere cœpit, ſed præventus morte non complevit; de cæteris lucubrationibus ejus nihil hac me vidiſſe tempeſtate amplius memini. Arnoldus Monachus S. Albani vir doctiſſimus.

Anno quoque memorato Henricus Abbas Hirſaugienſis, ut dilapidator ſubſtantiæ Monaſterij apud Regem Ludovicum non immeritò accuſatus, cùm reatum ſuum nullâ poſſet tergiverſatione occultare, manifeſtum cenſuræ depoſitionis accepit judicium: & qui toties monentes audire ſeniores ſuos noluit, ab officio paſtoralis curæ tanquam inutilis & pernicioſus Monaſterio, Regali præcepto depoſitus fuit. Ad privatum itaque vivendi modum revocatus, in amaritudine cordis ſui conſenuit, & propter damna rerum temporalium irrecuperabilia, quæ Monaſterio tempore ſui regiminis intulerat, cunctis fratribus odioſus fuit. Et quia multa ſine Fratrum ſuorum conſenſu alienaverat contra formam juris, & conſuetudinem Ordinis, quod nec debuit, nec jure potuit, Rex Ludovicus poſteà Imperator factus, litteras Hirſaugienſibus Imperiales tradidit, in quibus reſtitutionem omnium taliter alienatorum, ſub pœna læſæ Majeſtatis detentoribus mandavit. Henricus Abbas Hirſaugienſiũ xxx. deponitur.

De

## De Sigiſmundo hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXXI. qui præfuit annis XXIV. & de varijs geſtis illius temporis in Germania.

*Sigiſmundus Abbas Hirſaugianus in ordine XXXI.*

POſt depoſitionem Henrici ejus nominis ſecundi Abbatis, de novi Paſtoris electione magna inter fratres difficultas ſubſecuta fuit; metuebant enim, nec ſine cauſa, ne ſi aliquem præcipitato conſilio minus idoneum Abbatem ſuper ſe conſtituerent, gravioribus quàm eatenus periculis & incommoditatibus ſubjacerent; nam per malum Henrici Abbatis regimen, & multis & gravibus erant oneribus debitorum involuti, à quibus non aliter, quàm boni paſtoris ſollicitudine poterant liberari. Denique bona Monaſterij quæque meliora in pignus creditoribus locata fuerant, & fratres jam unde vivere potuiſſent, vix habebant. Miſeria fuit tunc videre Hirſaugiam, quando & ſpiritualis converſationis veneranda cunctis olim integritas, habitatores omnino deſeruit, & rerum temporalium quondam opulentia copioſa penitus defecit. Horum omnium cauſa malorum ex triplici fundamento non bono ſumit exordium; dum aut mali Cœnobitæ ſui convenientem pravis moribus, & non ſecundum Deum paſtorem eligunt, aut boni etiam non ſatis providè ad conſtitutionem Abbatis procedunt. Nonnunquam paſtorem etiam non bonum merentur accipere, qui ſine obſervantia viventes in Monaſterio, Deum ſuis peccatis non metuunt irritare.

*Cauſa inſtitutionis Abbatum malorum triplex datur.*

Itaque fratres maturâ, ut ipſis videbatur, conſultatione præhabitâ, diem electionis quintum decimum Octobris conſtituunt, quo inſtante ſatis tumultuariè ad rem tam arduam procedunt. Bifariam quippe diviſi, duos in diſſenſione Abbates eligunt, & niſi Omnipotens Deus mediante bonorum virorum conſilio, ſuam interpoſuiſſet miſericordiam, de Hirſaugia nulla ſpes relevaminis aut ſubſiſtentiæ penitus remanſiſſet. Miſericordiâ Domini plena eſt terra, qui propter ſervorum ſuorum Wilhelmi, Brunonis, Theogeri & aliorum complurium ſanctitatis merita & reverentiam, hunc locum, in quo ei religioſiſſimè quondam ſervierunt, non voluit diſperdere, ſed in melius aliquando reformandum potius reſervare, quod rei poſteà probavit eventus. In diſſenſione igitur memorata ſeniores, & qui Zelo rectitudinis & numero perſonarum videbantur erántque cæteris potiores, Sigiſmundum Priorem Conventualem ſibi præfecerunt Abbatem, contra quem alij fratres ætate juniores ac pauciores numero perſonarum, Gerardum Eccleſiæ cuſtodem præficere contendebant. Erant ambo quidem viri admodum boni, & pro illius merito temporis, negotijs & rebus ſatis convenientes. Ceſſiſſet illico in electione tunc Sigiſmundo ut vocum numero majori Gerardus, niſi cognatorum ſuorum impulſu, & eligentium ſe intuitu, obniti & reſiſtere aliquandiu fuiſſet coactus. Et primò quidem ambo electi cum amicis ſuis ad judicium Pontificis Neometenſium fuerunt evocati, qui cùm eos concordare non poſſet, omne negotium ad Petrum Archiepiſcopum Moguntinum, tanquam Provinciæ Metropolitanum, & Apoſtolicæ Sedis delegatum devolvit, qui & cauſam juſtitiâ mediante finivit.

*Duo in diſſenſione eliguntur Abbates, Sigiſmundus & Gerardus.*

Anno igitur prænotato Dominicæ Nativitatis milleſimo trecenteſimo ſeptimo, Indictione Romanorum quintâ decimâ, viceſimâ ſextâ die menſis Novembris Petrus jam dictus Archiepiſcopus in præſentia Ludovici Regis & multorum Principum apud Moguntiam inter diſſentientes, audito prius electionis modo atque proceſſu, de conſilio peritorum ſententiam dixit, abrogatóque Gerhardo, Sigiſmundum electum Canonicè pronuntiavit, eúmque auctoritate Apoſtolicâ ſimul & Metropolitanâ in Abbatem confirmavit, quem etiam in Cathedrali Eccleſia Moguntina, multis præſentibus in feſtivitate ſancti Andreæ ſolemniter benedixit.

Sigiſmund⁹ ab Archiepiſcopo Moguntino Abbas declaratus eſt.

Sigiſmundus ergo confirmatus & ordinatus Abbas, de Moguntia mox ad Hirſaugiam revertitur, & ſuſceptus ab omnibus cum gaudio, ut verus paſtor animarum honoratur. Prius enim quàm electi duo ad Moguntiam pergerent, unanimi fratres conſenſu juraverant in manus Spirenſis Epiſcopi, quòd ſine contradictione aliqua illum in Abbatem ſuſciperent, pro quo ſententiam Archiepiſcopus dixiſſet. Ordinatus itaque Sigiſmundus Abbas, Monaſterio præfuit annis quatuor & viginti, certíſque menſibus & diebus, quorum numerum Antiquitas litteris minimè commendavit; quo fit ut etiam nos in tenebris palpemus. Patriâ fuit Suevus, ingenuis parentibus ortus, moribus honeſtus, vulgari eloquio ſatis promptus atque diſertus. In ſcripturis verò Divinis parum ſapuit, quoniam illud tempus apud Monachos ſine ſtudio litterarum fuit. In curandis autem & diſponendis negotijs ſecularibus, ſatis fuit idoneus, & in conſilio non parum circumſpectus. Omni tempore ſui regiminis, quoad temporalia utiliter præfuit, & res Monaſterij admodum prudenter diſpenſavit. Plura etiam bona recuperavit, quæ prædeceſſor ejus nimis inconſultè diſtraxerat, & quidquid potuit eorum, quæ ille alienaverat, ad jus Monaſterij poſſeſſorium Ludovico Rege favente revocavit.

Sigiſmund⁹ pro Abbate ſuſcipitur.

*MCCCXVIII.*

Anno Sigiſmundi Abbatis primo, Andreas de Gundelfingen Epiſcopus Herbipolenſis & Dux Franciæ Orientalis moritur. Vir per omnia Pontificio munere dignus; qui multas cum civibus ſuis Peapolitanis diſſenſiones habuit, quos tamen ad veram obedientiæ ſubjectionem potuit revocare; à multis ſiquidem annis cornua contra Pontificis & Eccleſiæ Wirzburgenſis auctoritatem cives erexerant contumaces, qui cùm ſint proprij ac dedititij ſancto Kiliano, & memoratæ Eccleſiæ, ſemper tamen veſtigijs paternis temerè inhærentes, Regno potius quàm Eccleſiæ ſubeſſe maluerunt.

Andreas Herbipolenſis Epiſc. moritur.

Poſt Andream Godfridus de Hobenloe Præſul Eccleſiæ Wirtzburgenſi præficitur, & annis fermè novem ſtrenuè præfuit, qui & ipſe rebellionem civium ſuorum ſenſit & habuit, quos tamen favore & auxilio Regis Ludovici ad obedientiam coegit; anno quippe Pontificatûs ſui ſecundo ad obſequium ſui apparatu bellico quoties eſſet opus, per Regis ſententiam eos compulit, & ſuis militare ſtipendijs coarctavit.

Godfridus Epiſcopus fit Herbipolenſis.

Anno quoque prænotato cives Colonienſes vocatis in auxilium Joanne Bohemorum Rege, Wilhelmo Comite Hollandiæ, Joanne fratre ejus Comite in Henegavv, Gerhardo Comite Juliacenſi, Adolpho Comite Montano, Joanne Comite Seynenſi, & quibuſdam alijs, contra Henricum Archiepiſcopum ſuum, Friderici partes ſequentem, & pacis Ludovici Regis decreta violantem, proceſſerunt ad prælium. Quem in caſtro

Inter Colonienſes & eorum Archiepiſcopum diſſenſio & bellũ.

Brüel nuncupato per quatuor menſes continuâ obſidione vallantes, ad pacis & ſubjectionis Ludovici Regis poſtulationem compulerunt. Quæ res Friderico nunciata mentem ejus haud parum deterruit, & in ultimam penè deſperationem duxit.

Auſtriæ Duces Fridericus & Lupoldus devaſtant Bavariam.

Eodem quoque anno Fridericus & Lupoldus in odium Ludovici Regis iterum cœperunt hoſtili incurſu devaſtare Bavariam, quod cùm innotuiſſet Ludovico, contractis copijs aſcendit illis obviàm, à cujus adventu fugientes in Auſtriam confuſi, nec ſine detrimento redierunt. Creſcebat enim quotidie Ludovicus, & contra Fridericum prævaluit, quem deſerentes multi ipſi Ludovico adhæſerunt.

Rudolphus Palatinus Comes Bavariæque Dux frater Regis.

Rudolphus autem frater Regis Ludovici, qui non ſolùm partes ſequebatur Ducis Friderici, ut ſupra dictum eſt, ſed etiam in fratris conſpiraverat mortem, fugatus de Heidelberg ad Auſtrales declinaverat miſer ſibi fautores, ubi in annum jam tertium exulavit. Qui cùm anno memorato fratris in Bavariam cognoviſſet aduentum, ejus timens inſidias propter viciniam locorum inde rurſus abijt, & navigio per mare Saxonicum in Angliam pauper deſcendit. Mortuo tandem in exilio Rudolpho, uxor ejus cum parvulis ſuis ad Regem Ludovicum tunc apud Heidelberg commorantem redijt, miſericordiam filijs petijt, & gratiam impetravit. Rex etenim Ludovicus quoniam adhuc parvuli erant nepotes, eorum ſe geſſit tutorem, & patris delictum in filios non retorſit.

Rudolphi Uxor poſt mariti obitum ad patriam revertitur.

*MCCCXIX.*

Anno Sigiſmundi Abbatis Hirſaugiani ſecundo, mortuus eſt Henricus filius Comitis Silveſtris ex Dona Wormatienſis Epiſcopus in majori Eccleſia ſepultus. Vacavit Sedes Pontificatûs duobus menſibus & octo diebus, quibus evolutis in Epiſcopum fuit electus Cuno de Schönek filius fratris Emerici quondam ejuſdem Eccleſiæ Pontificis, & præfuit annis decem in adverſitatibus multis tam cum civibus ſuis in diſſenſione malè faventibus Eccleſiæ contendendo jugiter: quam propter eam, quæ inter Ludovicum & Fridericum tunc erat, controverſiam.

Cuno de Schönek fit Epiſcopus Wormatienſis.

Anno prænotato in menſe Julio mortuus eſt ſine liberis Wolmarus, quem nonnulli Woldemarum nuncupabant, Marchio Brandenburgenſis, cujus Principatus ad Regnum ſine medio devolutus Germanorum, ſine Principe rectore aliquandiu vacabat. Ludovicus igitur Rex de conſenſu procerum regni, filium ſuum primogenitum nomine Ludovicum Brandenburgij Marchionem inſtituit, ac Principem regni Germanici Electorem fecit. His quoque temporibus cives Moguntini, Argentinenſes, Spirenſes & Wormatienſes cum cæteris oppidanis regni cis Rhenanis, qui mercaturis erant ut plurimum intenti, de conſenſu regis Ludovici mutuam inter ſe fœderis & pacis conſtituère ſocietatem, pro tuendis vijs & itineribus publicis contra multitudinem latronum, qui propter diſcordiam regni abundabant ubique in nemoribus latitantes, intantum, quòd nullus poterat ſecurè tranſire viator. Quicúnque manus eorum incidiſſet ſive Clericus, ſive Monachus, ſive Laicus, & rebus ſuis ſpoliabatur cunctis: & plerúmque etiam mactabatur verberibus: nulli parcebatur ſexui: nulli deferebatur honori: nec ætas conſiderabatur, nec dignitas. Cives igitur prænominati conductis militibus ſtipendiarijs, omnes viarum introitus ſimul & exitus diligentiſſimè fecerunt obſervari: & brevi tempore

Wolmarus Marchio Brandenburgenſis moritur.

Confœderatio civitatum Regni contra latrones raptoréſq;.

pore ſtratas regni à Moguntia uſque Argentinam circumquáque fecêre tutiores. In ea civium ſolicitudine latrones multi ſucceſſivè per memoratos ſtipendiarios fuerunt comprehenſi, & ultimo ſupplicio regis Ludovici mandato generali capitis detruncatione puniti. Inter quos plures ex eorum genere, qui ſe nobiles & ingenuos eſſe parentelâ gloriabantur antiquâ, deprehenſi, nec pretio nec precibus quorumcúnque redimi poterant: ſed meritas dare pœnas mortis ſine differentia perſonarum cogebantur. Hinc metu necis perculſi cæteri, à ſimilibus temperabant. Rex námque Ludovicus in latrones erat ſeverus, nemini que ducebat parcendum, qui vel occidiſſet hominem innoxium, vel quempiam ſuis ſpoliâſſet rebus viatorem, ac per hoc omnium regni civium animos in ſuum provocavit amorem; qui ad ejus obſequium non rei familiaris ſubſtantiam modò, ſed & ſemetipſos libenter exponebant.

Raptores & latrones ſine delectu perſonarũ necantur.

*MCCCXX.*

Anno Sigiſmundi Abbatis tertio, quarto die menſis Junij obijt Petrus de Achſpalt ex medico quondam Comitis de Luzelburgo Moguntinenſium Archiepiſcopus, vir ſempiternâ memoriâ dignus, quippe qui Eccleſiæ ſuæ laudabiliter præfuit, & in utróque ſtatu magnificè dilatavit, duas Synodos magnas perſonaliter præſidens in Aſchaffenburgo celebrans tenuit, in quibus ad reformationem Cleri ſimul ac populi Chriſtiani multa ſatis fructuosè & utiliter ordinavit. Multa etiam pro Germaniæ regno ſimul & regum honore peregit ardua, & in cunctis operibus ſuis ita ſe geſſit Principem, ut officium tamen Pontificis nunquam negligeret, taliſque fuit præſul, qui publica regni negotia diligentiſſimè curaret. Cœnobium quoque Monachorum Carthuſienſium prope Moguntiam in honorem S. Archangeli Michaëlis fundavit, & proventibus neceſſarijs copiosè dotavit, quemadmodum anno Henrici Abbatis nono ſupra jam diximus. Collegium quoque Canonicorum cum inſigni Eccleſia ſub honore S. Catharinæ Virg. & Mart. in Oppenheim regali oppido ſimili in Deum pietate fundavit.

Petrus Archiepiſc. Moguntinus moritur vir optimus.

Poſt cujus mortem fratres de Domo, quibus jus competebat eligendi Pontificem, Baldevvinum Trevirorum Archiepiſcopum in Eccleſiæ Moguntinæ antiſtitem poſtulârunt. Joannes autem Papa XXII. eorum poſtulationibus conſentire noluit, ſed Baldevvinum in ſua Eccleſia manere Trevirenſi, decreto Apoſtolico præcepit. Verùm ne Moguntina Eccleſia viduitatis ſuæ diutius deploraret incommoda, memoratus Pontifex Rom. de conſilio Cardinalium Matthiam de Buſſeck Monachum Ord. S. Benedicti cum litteris Apoſtolicis deſtinavit ad Moguntiam, præcipiens tam Clero quàm populo, quatenus illum in Archiepiſcopum ſuſciperent. Denique Baldevvino Trevirorum Præſuli per Apoſtolica ſcripta mandavit, ut Matthiam ad Eccleſiam Moguntinam introduceret, ſolemnitérque in Archiepiſcopum conſecraret. Ordinatus autem per Baldevvinum in Archiepiſcopum Moguntiæ, ſicut Papa mandaverat, præfuit annis octo, & populum ſuum in bona pace omni tempore gubernavit.

Matthias Monachus noſtri Ord. fit Archiepiſcopus Eccleſiæ Moguntinæ.

Eodem mox anno præfatus Matthias Archiepiſcopus Moguntinus contractis copijs & auxilium ferente prædicto Archiepiſcopo Baldevvino quoddam Wetteraviæ oppidum Gieſſen nuncupatum obſidione vâllavit, expugnavítque tandem & cepit; erat enim in eo diverticulum latronum,

Gieſſen oppidum Wetteraviæ capitur.

rum, qui multa in circuitu mortalibus damna intulerant, nec obedire conſtitutionibus regijs de pace factis curabat.

Anno quoque prænotato Henricus Colonienſium Archiepiſcopus iterum Ludovici partibus infeſtus atque contrarius fœdera rupit, & pacem regni communem temerè violavit. Contra quem cives Ludovico Rege mandante, denuo cum exercitu procedentes quoddam illius caſtrum Urechem nuncupatum, in quo latronibus conſueverat præbere latibulum, obſidentes ceperunt funditúſque deſtruxerunt.

Hæreſis Fratricellorum iterum pullulat in Italia ut prius.

His etiam temporibus pernicioſiſſima illa Hæreſis Fratricellorum nuncupata, quam Bonifacius olim Papa VIII. damnaverat, rurſus nimium & uſque adeò pullulare cœpit, ut etiam ex Clericis & viris doctis haud paucos infeciſſe diceretur. Sed ego fidem illis, qui ſcribunt viros quoſdam Religioſos ſive doctiſſimos in fœtorem hujus hæreſeos prolapſos, adhibere nequeo, tum propter ſpurciſſimam ejus ſectæ turpitudinem, quam neminem eruditorum hominum æquanimiter poſſe audire crediderim, & multo minus profiteri vel agere; tum verò quòd ſuſpiciò hæc de quibuſdam Religioſis magis invidioſa eſſe videatur quàm vera; non enim me latet diſcordiarum fomes, qui inter Johannem Papam XXII. & quoſdam ex Ordine minorum FF. multis non ſine ſcandalo, ne dicam injuriâ plurimorum, malè occaſionem præbuit ſuſpicandi. Nam præter articulos memoratæ hæreſis, quos anno Henrici Abbatis XVI. breviter conſignavimus, in eam quæ ſequitur crudelitatem Religioſorum vel doctorum neminem unquam conſentire potuiſſe confidimus. Nam præter ſtupra, fornicationes, & adulteria, quibus prænominati ſeſe contaminabant hæretici, cum matre, ſorore, filia & indifferenter paſſim cum omnibus luxuriam exercentes hoc etiam non ultimum ſuis adijciebant ſceleribus, quòd in Religione clauſtrali aliquando inſtitutus aut divinarum ſcripturarum vel mediocriter doctus, ut puto, nullus admitteret: qualenam illud ſcelus, quámque horrendum piaculum, ſummum decerni Sacerdotium illi, cujus in manibus anni principio natus ex tam fœdo commercio primus infans per omnium tractus & retractus brachia mortuus extitiſſet? Reliquos verò natos vel qualibet tempeſtate infantes neque vivere permitti, neque, quod peſſimum eſt, in ſanctæ Trinitatis nomine baptizari, ſed necatos crudeliter potius manibus impiorum rogo comburi, & eorum pulvere poculo commixto ejuſdem ſectæ novitios quoslibet initiari? Quis Religioſorum ſive doctorum virorum quempiam his tam horrendis actionibus vel conſentire crederet?

Natos ſuos in ſpeluncis crudeliter necabant.

*MCCCXXI.*

Duces Auſtriæ rurſus vaſtant Bavariam.

Anno Sigiſmundi Abbatis quarto, Fridericus & Lupoldus Duces Auſtriæ congregato magno ſuorum exercitu rurſus cœperunt devaſtare Bavariam, quam ferro & igne crudeliter nimium deſtruxerunt. Ludovicus autem Rex ſe in munitione continebat recluſum, nec egredi quoquam in occurſum adverſariorum præſumebat, propterea quòd ſuum in promptu non habebat exercitum. Auſtrales autem per totam regionem hoſtili furore diſcurrentes omnia depopulati ſunt, & in villis præter munitiones nihil integrum reliquerunt; nam illo in tempore per continuos X. annos magna Bavariam calamitas oppreſſerat propter eam, quæ fuit inter Ludovicum & Fridericum pro regno, contentionem. Unde

cùm

cùm pluries in Bavariam Auſtrales ſibi conterminam feciſſent incurſum, nihil in agris & villulis tutum eſſe potuit, quin eorum eſſet depopulationi expoſitum, ſed quidquid ſalvum pauperes habere voluiſſent, neceſſarium fuerat urbibus caſtellis ſeu oppidis munitiſſimis conſervandũ importari.

Anno prænotato Sigiſmundi Abbatis IV. magna inter cives oppidi Bingionum cis-Rhenanos leviſſima ex occaſione ſuborta fuit ſeditio, quæ multis & exilij, & miſeriæ cauſa extitit. Macellarius quidam nomine Henricus concivis ſui canem juxta macellum liberiùs eſculenta quærentem poſteaquam ſemel ac iterum probris & maledictis abegiſſet, ſempérque revertentem tandem fuſte percuſſit. Quod ubi Domino canis innotuiſſet, qui nauta fuit, homo ferox & impatientiâ plenus, Macellarium percuſſurus aggreditur, à quo ſuperatus in eodem loco mox peremptus eſt. Homicida in carcerem ponitur, ſeditio in oppido nimis pernicioſa ſuſcitatur, concurrentibúſque cœteris in unum Macellarijs & amicis captivi, carcer per violentiam frangitur, captivus liberatur. Concurſus in oppido fit confuſæ multitudinis: Conſulatus quaſi qui Macellario feciſſet injuriam, cùm aliter vitam non potuerit defendere ſuam, niſi occideret nautam, ad pœnam quæritur, & domus eorum publicantur. Unde ſenatus furentem populum metuens in prætorium ſe recipit, & januas claudit.

*In oppido Bingen exorta civiũ graviſſima ſeditio.*

Concurrens autem ſævientium turba januas prætorij violenter ſecuribus aperit, quatuor è ſenatoribus potiores viros ætate venerandâ per feneſtras ſuper pavimentum ſtratæ præcipites dedit, reliquos de oppido cum ignominia ejecit. In eo tumultu civium XXIV. perierunt, vulnerati ſunt multi, & plurimi ſenatoribus conſentientes de oppido expulſi. Facta ſunt hæc anno prænotato in feſtivitate S. Confeſſoris Alexij, hoc eſt, XVII. die Julij. Eo tempore dum hæc agerentur apud Bingiones, Rex Ludovicus erat in Bavaria, qui poſteà reverſus ad Moguntiam, judicium ratione facti furoris propoſuit, & tam oppidanos Bingionum potiores, quàm expulſum ſenatum ad ſe Moguntiam citavit. Sed principes factionum ad conſpectum Regis venire timentes (quippe qui reos ſe noverant) auxilio ſuorum emiſſi noctu fugam inierunt. Verùm Rex non ignarus futuri, viros nocte miſit complures armatos, qui viarum exitus omnes haberent in oculis, ne fugitivis ulla permitteretur abeundi facultas. Exeuntes igitur noctu de oppido, manus cuſtodum non potuerunt evadere, ſed capti penè omnes ad Moguntiam ducti ſunt, & mortis triſtem ſententiam acceperunt. Plures ſententiâ Regis & Principum extra regnum proſcripti gravius morte vindictæ genus perpetuum ſubierunt exilium. Res planè miſeranda, propter unum viliſſimum nautæ canem plures quàm 140. homines aut mori crudeliter, aut in exilium perpetuò relegari.

*Quatuor è ſenatu Bingonum præcipitantur à populo ibidē.*

*Ludovicus Rex venit ad Moguntiam.*

*Principes Bingianæ ſeditionis puniuntur à Rege.*

Eodem quoque anno, factum eſt miraculum, quod ſumus dicturi. Homo fuit in oppido Bruchſall Spirenſis Diœceſis nomine Godfridus, artificio tinctor, annorum 53. converſatione mundanus, verbis levis atque ſcurrilis, cujus geſticulationibus & rhythmis carnalibus homines in tabernis vini poculis ac ludis dediti quàm plurimum conſueverant oblectari. Vanitatum hic curſor atque ſectator nullam aut parvam habere ſalutis propriæ rationem videbatur. Contigit eum per Dei providentiam graviter infirmari, ita ut nulli circumſtantium eſſet dubium, quin ægri-

*In oppido Bruchſal homo de morte revixit mirabiliter.*

tudine illâ brevi moreretur. Quod ille ut ex muſſitantium ſuſurris intellexit, ingemiſcens, & pectore tunſo pugno cum lacrymis & voce intelligibili cunctis audientibus dixit: *Væ mihi miſerrimo peccatori, qui tempus vitæ meæ totum in carnis jam moritura voluptatibus turpiter expendens, nullam animæ meæ curam habui, ſed monita ſalutis omnia contempſi. Ecce nunc morior, & rapietur anima mea per dæmones ad æterna tormenta inferni, nunquam exitura inde uſque in ſempiternum.* Cúmque lacrymantem aſtantes conſolarentur, de magna Dei miſericordia, proteſtantes, non eſſe deſperandum, ille reſpondit: *De miſericordia Dei non deſpero, ſed indignum me Dei miſeratione pertimeſco. Veruntamen, oro, vocetur Sacerdos, ſecum afferat Dominici Sacramentum Corporis, audiat ſeriò pœnitentis ſcelera, divina communicet nimis indigno Sacramenta, ſi fortè miſericordiam precanti Dei præſtet clementia, ut qui meritis meis inferno ſum proximus, per ignem purgatorij ſim ſalvus.* Sacerdos mox adfuit vocatus, confitentem audivit, pœnitentem adjuvit, moriturum Sacramentis Dominicis eum devotione maxima communicavit, deinde coram ipſo Sacerdote ſimul ac aſtantibus dixit: *Omnipotens Deus qui non vis mortem peccatorum, nec lætaris in perditione morientium, ſed miſericorditer pœnitentiam exſpectas animo contritorum; ſi miſertus mei tempus prorogaveris vivendi, talem agere pœnitentiam curabo, ut fruſtrà gratiam non præſtiteris peccatori.* His dictis ſiluit, & ingraveſcente morbo, poſt unius horæ ſpatium ut videbatur cunctis, qui aſtabant, ſpiritum emittens mortuus fuit. Erat autem hora ferme ſeptima poſt meridiem, dies menſis Maij quinta atque viceſima. & imminente jam nocte ſepulturam ejus, qui aderant, in craſtinum differre neceſſariò judicabant. Corpus ad feretrum in medio tabernaculi ponitur: vicini & proximi per totam noctem, ut fieri ſolet, juxta cadaver vigilantes, uxorem defuncti conſolabantur: ſermo inter eos de ſalute animæ illius varius in medium ducitur.

Infirmus pollicetur emendationem ſi Deus conceſſerit vitam.

Confeſſionem facit infirmus & veniam precatur.

Horâ poſt medium noctis ferme ſecundâ, dormientibus cunctis vivens ſurrexit, qui mortuus fuerat, qui comploſis manibus, ſonorâ voce clamabat: *O DEUS quàm juſta & occulta ſunt judicia tua, benedictum ſit nomen tuum, qui miſericordiam tuam non ſubtrahis pœnitentiam agere cupientibus.* His dictis omnes, qui erant in domo, præ nimio terrore fugerunt, aliqui per feneſtram, aliqui per januam, unuſquiſque ut potuit: Godfridus autem aliunde mentem habens intentam, & quid agerent illi, parum attendens, ſanus & incolumis ſurrexit, & in vicinum hortulum ſecedens per noctis reliquum in orationibus perduravit.

Mortuus ſurgit & orat, viventes in fugã convertit.

Poſterâ die multitudo populi convenit, & novitate miraculi omnes perculſi, videre illum & alloqui ſummo deſiderio cupiebant. Ille autem in loco ſuo genibus flexis permanebat, orationibus, ut videbatur, intentus, neminem aſpiciens, ſed immobilis omnino perſeverans. Tandem adveniens Sacerdos, qui confeſſionem ejus audierat, interrogavit eum dicens: *Godfride quomodo habes, quid eſt, quid tecum agitur?* At ille digito ſignum crucis ori ſuo imprimens nihil aliud dicebat, niſi voce maternâ: O wehe / o wehe / eámque dolentis interjectionem ſæpè ingeminans ſurrexit, & intravit Eccleſiam. Quem Presbyter cum populi multitudine ſecutus, ut rei videret exitum, juxta majus altare ſtupidus reſidebat. Nam Godfridus mox ut intraverat Eccleſiam, ante ipſum altare ſe pronum dejecit in terram, expanſiſque in modum crucis manibus, per duas ferme

In Eccleſiã perrexit, populúmq; abire præcepit,

horas

horas ita permanſit. Deinde ſurgens à terra Sacerdotem interrogavit dicens: *Domine quid ſibi vult populus iſte?* Cui Sacerdos: *Audire cupiunt abs te, an fueris mortuus, ubi fueris, quid videris, & quæ tecum ſint acta, vel quomodo revixeris?* Cui Godfridus: *Eſt tempus tacendi, & eſt tempus loquendi: vadant in domos ſuas, quoniam hodie nihil ex me audituri ſunt; maturiore conſilio opus eſt.* His dictis iterum projecit ſe in terram. Igitur Sacerdotum imperio populus exiens de templo in ſua perrexit.

Remanſerunt in Eccleſia cum tribus presbyteris cives de potioribus quatuor diſponentes in animo ſecretius interrogare Godfridum, de his quæ illi acciderant. Poſteà igitur quàm populi multitudo exierat, ſurrexit de pavimento Godfridus, & mandante per obedientiam presbytero ut loqueretur ita exorſus eſt.

*O boni viri Domini mei, ſi fieri poſſet, quòd mihi darentur ora centum & linguæ totidem, milleſimam partem eorum quæ vidi apud inferos, & audivi, non poſſem effari, deficiunt mihi verba, & præ horroris magnitudine, quid vel quomodo loquar neſcio. Mortuus fui, & pro pœnitentia Dei miſeratione ad corpus redire permiſſus; quod quomodo ſit actum, quà poſſum brevitate dicam. Poſteaquam anima mea cum incredibili preſſura & dolore cordis mei de corpore fuit egreſſa, mox divino judicio, neſcio quo modo, aut quibus deducentibus, extitit præſentata tam triſtis, & tanto mœrore dejectionis repleta, ut illam triſtitiæ magnitudinem totus mundus capere vel intelligere non poſſit: omnia peccata mea etiam minutiſſimarum cogitationum, non ſolum mihi cunctis etiam præſentibus, quorum infinitus erat numerus, adeò manifeſta fuerunt & patula, ut loqui & ſemetipſa quaſi tumultuariè in medium efferre viderentur. Bone Deus quanta confuſio me tunc operuit? quanta triſtitia & mœroris immenſi calamitas miſerum me circumdedit? nec dicere poſſum, nec ſine immenſo cordis mei horrore ullatenus cogitare. Quæ mihi dicta fuerunt tam à Judice, quàm à circumſtantibus Angelis ſimul & dæmonibus, quoniam penitus ineffabilia ſunt, nullà poſſum verborum proprietate cuiquam facere manifeſta. Divinâ mox dictante juſtitiâ in momento citius ad loca pœnarum fui perductus, tam inferni, quàm purgatorij, ubi tot animas in diverſis locis ac varijs modis vidi torqueri, ut tantum in mundo numerum hominum neque hactenus extitiſſe putâſſem, neque ullo unquam tempore futurum. Mira res, & quam ego ipſe ſatis admirari non ſufficio. Cùm nullus eſſet numerus, quorum multitudo ut mihi videbatur, omnem numerum procul exceſſit, ego tamen nullo revelante, omnium nationes, ſectas, merita, & nomina ſimul & perſonas tam propriè novi & intellexi, ac ſi per omnem vitam meam cum ſingulis ſingulariter in hac mortalitate fuiſſem converſatus vel nutritus.*

Retulit viſionem ſuam per obedientiam compulſus presbyteris.

Anima dictante Dei juſtitiâ ad loca pœnarum ducitur.

*Multorum animas in inferno vidi torqueri, de quorum ſalvatione in hac vita mortalium nullus dubitâſſet, propter eam vitæ inſtitutionem apparenter iſthic bonam, cujus occultas in ſecreto defectiones ſolus Deus cognovit. Rurſus in purgatorio vidi plures reſervari ad ſalutem, quos propter eorum in aperto vitæ mores, temeraria mortalium judicia pœnis inferni deputandos exiſtimâſſent. Et cognovi, magnum eſſe peccatum, de mortuis in fide Chriſti quippiam temerè judicare; quoniam homo videt in facie, Deus autem in corde, cujus judicia cùm ſint abyſſus multa, minimè veniunt per hominem temeranda. Diſpoſitio autem, qualitas, & modus pœnarum purgatorij & inferni, multo ſunt aliter, quàm à noſtris prædicatoribus æſtimantur, qui non ſatis congruè ſpiritalia ſupra ſenſum noſtrum omnem exiſtentia, corporalium & viſibilium comparatione diſcutiunt; nam ego,*

Cæca ſunt & frivola de mortuis humana judicia.

Quis animarum ſit ſtatus homo mortalis non intelligit.

*qui*

*qui carne ſolutus ſecundum animam intellectualem pœnas ipſas vidi, & expertus ſum, plenóque comprehendi ſpiritu, & intellectu cognitionis, ut mihi clariſſimè tunc viſum eſt, nunc ad corporis ſenſibilia revocatus nihil vobis propriè de ipſis, ſicuti ſunt & quales ſunt, veraciter in ſemetipſis aut dicere poſſum, aut ullâ penitus ratione ſimilitudinis perſuadere, ut plenam & propriam earum exiſtentiam capiatis. Quidquid enim dixero minus eſt, & aliter eſt, & ad futurarum rerum proprietatem, de quibus mihi ſermo eſt, minimè accedit. Alia ſunt illa, majora ſunt, & multum aliter ſe habent, quàm ut intelligi queant ab homine, vel effari; quæ homo intelligit, miniſterio ſenſuum neceſſariò ſunt ſubjecta. qualia verò illa ſunt, quæ ſunt, & quemadmodum ſunt, procul manent à ſenſibus remota. Somnium eſt, quidquid vulgus opinatur de futuris, quoniam pauciſſimi ſunt in hac mortalitate viventes, quibus Dei ſpiritus illuminaverit interiores oculos mentis, ut vel parum capere queant, quomodo ſit anima ſoluta carne diſpoſita. Per nota verba loqui de rebus incognitis, quàm ſit æſtimatio procul à proprietate rerum eſſentiæ remota, omnibus vobis credo conſtare manifeſtum.*

Præſentis ad futurum nulla eſt comparatio.

Pauciſſimi mortalium futuræ vitæ qualitatem capiunt.

Interrumpens verba loquentis Sacerdos, interrogavit eum dicens: *Ex quo tam remoti & alieni ſumus à cognitione ſtatus animarum ſeparatarum, & vita futura, nihilque aut parum de illarum rerum proprietate intelligimus, cupio ſcire abs te, utrum rei veritas majora in ſe vel minora contineat, quàm nos communiter ſecundum doctorum noſtrorum opinionem credimus & docemus?* Ad hæc Godfridus reſpondit: *Credite mihi Domine, quoniam veritatem loquar expertus, meliora ſunt bona, quæ bonis promittuntur in cœlis, & graviora mala, quæ malis præparantur in tormentis incomparabiliter amplius, quàm aliquis in mundo capere, intelligere, vel credere poſſit, & omnia quæ prædicatis in Eccleſia de gaudijs regni cœlorum, vel etiam de pœnis inferni, comparata veritati, puerilia ſunt, & ludo puerorum ſimilia: quod ignis in pariete depictus eſſe ad verum ignem cernitur, tale eſt, imò minus, quod æſtimatio humana de bonorum in cœlo beatitudine, & malorum in tormentis afflictione cogitare poteſt, ſi veritati comparetur. Nonne & ſcriptura hæc tanta expreſſit, oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus his, qui diligunt illum.* Præcepit deinde Presbyter, ut hiſtoriam continuaret inchoatam.

Omnia quæ nos de futuro ſtatu opinamur, aliter ſe habent.

*Niſi me compelleret obediendi neceſſitas, ſimul & divini metus judicij, perpetuo ſepelirem ſilentio reliqua mihi divinitus oſtenſa. In tormentis vidi apud inferos tantam multitudinem Chriſtianorum, non ſolum Laicorum, ſed etiam Sacerdotum, Monachorum, Monialium, Virginum, Viduarum, mulierum. quarum tunc omnium perſonas, nomina, conditiones, ſtatus & merita novi, inter quos ex cognatis & concivibus noſtris plures denotavi, undè mihi flendum potius fuerit, quàm loquendum. Horum omnium pœna, ſed & diſpoſitiones tormentorum ſecundum differentiam meritorum multum erant diſſimiles: ſed tamen perturbata conſcientia reatu, & obſtinatione in malitia voluntaria cuncti fuerunt æquales.*

Damnatorum in profundis inferni multitudo maxima.

*O miſeria omnium miſeriarum longè miſerrima! quàm horrenda & ineffabiliter metuenda ſunt infelicitatis perpetuæ cruciamenta! omnia hujus mundi tormenta, quæ ſunt, & quæ fuerunt, & quæ vel æſtimari vel excogitari poſſunt, ſi reducerentur in unam pœnam quomodocunque ſummariam, minimo inferni cruciatui nullâ poſſent ſimilitudine comparari; manet enim ſine fine perturbata in perpetuum anima inferni tormentis ignium deputata, ſemper ineffabili quodam furore agitata, ſemper in ſemetipſa terribili mœrore deſolata, ſemper triſtiſſima,*

Nullus mortalium damnatorum capere incomoda poteſt.

*ſemper*

*ſemper dæmonibus inquietiſsimis ſocia, ſine ſpe, ſine conſolatione, ſine ulla requie in æternum mœſtiſsima. O miſeria ſuper omnia miſerrima! Varia ſunt loca purgatorij, & purgandorum pœna multum diverſæ, de quibus alij citius & tardius* Variæ ſunt in purgatorio animarum pœnæ & latibula. *liberantur ſecundum duritiam peracta in vita pœnitentia ac ſceleris commiſsi qualitatem. Innumeram ibi multitudinem affligi & purgari animarum conſpexi: quarum nonnullas per multa ſæcula ibi extitiſſe cognovi. Quotidie liberantur purgata, & quotidie adveniunt alia purganda, liberationis ſuæ ſpem certam in purgatorio habent omnes, quamvis terminum pœnarum omnes non æquè intelligant. O gravis animarum purgandarum afflictio, & omne tempus quantumlibet breve longiſsimum! in quo & pro demeritis anima ipſa proprijs incendio ignis uritur, & pro dilatione fruitionis ſummi & incommutabilis boni ex deſiderio cruciatur. Multum proſunt defunctis in charitate Dei facta ſuffragia: maximè de juſtè acquiſitis bonis Eleemoſyna, & pura in Chriſti amore jejunia. Super omnia tamen purgandis animabus ad liberationem immolatio Dominici Corporis & Sanguinis per Sacerdotem in altari facta proficit, & longam pœnam frequentius iterata brevi compendio abſolvit.* Miſſarum celebratio multum animabus prodeſt purgandis. *Ut autem noveritis, quid animabus defunctorum amplius ad meliorationem ſtatûs ſui proficiat, factum dico arcanum, quod in viſione aſpexi ſpiritualis intellegentia mirabili. In ipſo quidem momento terribilis præſentationis meæ ad Dei judicium, tanta multitudo animarum de mundo expulſa per mortem carnis advolavit ſententialiter judicanda, ut uno eodémque momento cuncti totius orbis homines mortem ſubiviſſe à neſcientibus æſtimari potuiſſent: qui omnes præter duodecim triſtem æternæ damnationis accepêre ſententiam. Inter illos duodecim duo duntaxat ſinè dilatione purgatorij cœleſtis* Res metuenda. *manſiones acceperunt, quorum alter in hac mortalitate Monachus fuit continentiſſimæ vitæ de Regula S. Franciſci: alter autem leproſus quidam pauper mendicus, ſed in amore Dei ferventiſſimus. Reliqui autem decem ad purgatorium pro ſuis negligentijs deputati fuerunt, inter quos erat unus in hac vita quondam Carpentarius, qui pro ſuis demeritis centum annorum fuerat puniendus purgatione.* Multi ſunt vocati pauci verò electi. *Et ecce presbyter quidam clauſtralis in civitate Moguntina, ubi ille vitam morte commutaverat, mox ut illum defunctum audivit, de ſuperioris ſui licentia non ex debito, neque ex neceſſitate, neque pro re aliqua temporali; ſed compaſsione & intuitu fraternæ charitatis Vigilias pro eo mortuorum, & miſſam piâ devotione legit. Mira Dei Clementia! confeſtim anima de purgatorio eripitur, & lumine cœleſtis gloriæ decoratur.* Et reſpondens Godrido Sacerdos dixit: *Quâ die & quâ horâ Carpentarius ille obierat?* Cui ille: *Heri*, inquit, *mane circa quartam.* Diem notavit Sacerdos & horam; & in ea Carpentarium defunctum poſtea inquiſitione factâ reperit: pro cujus anima miſſam ſe celebrâſſe etiam Monachus dixit. Interrogante conſequenter Sacerdote, utrum gaudijs interfuerit Sanctorum, ille reſpondit: *Domine multa vidi; ſed omnia ſunt mihi ineffabilia: quoniam ſicuti non vidi ea carnalibus oculis, ſed mirabili & incomprehenſibili cognitionis modo interna, idcò nequeo convenientibus illa explicare ſermonibus.* Et narrationem continuans plura dixit de gaudijs beatorum, & non pauca de tormentis impiorum, quæ nos prolixitatem timentes lectoribus oneroſam, conſultò præterivimus. Aliter ſunt pœnæ animarum quàm nos opinamur. Interrogatus iterum à Sacerdote, ſi defunctorum animæ apud inferos vel etiam in purgatorio eo punirentur modo, ut nonnulli paſſi ſimilia referunt, quemadmodum Tandalus, & plerique alij, qui alias equuleo ſuſpenſas, alias ſuper incudes malleo contritas, alias lanceis ac palis humo

U infixas,

Anima revocata ad corpus quæ viderit, non poteſt exprimere.

Sine voce ſine ſtrepitu aliquo ſunt animarum judicia.

Ad omnia reſpondere Godfridus Sacerdoti non voluit.

infixas, alias autem ſuper elixatoria poſitas, atque aliàs diverſis modis humano more punitas, laceratas, & extenuatas ſe vidiſſe conſtanter dixerunt. Ad hæc reſpondit Godfridus: *Bone Domine, vos noviſtis me hominem rudem & indoctum, & à juventute mea nihil ſpiritualis intelligentiæ conſecutum. Unde ſuſpicari non poteritis, neque debebitis, quaſi ex me ſint, quæ dico vobis de futuris rebus occultis, & verè arcanis. Deus qui ſolâ miſericordiâ ſuâ mihi videre dedit, quæ neſciebam, ſimul etiam contulit intelligentiam. Modum tamen viſionis & intelligentiæ ſpiritualis, nec ipſe jam capio, nec vobis dicere poſſum. Simile contigiſſe Tandalo & cæteris, qui viſiones ſuas reverſi poſt exceſſum ad corpus aut litteris commendârunt, aut alijs comendandas retulerunt, nulli ſit dubium, quoniam ſicut prius eſt dictum, loqui per verba nota ſenſibus de futura rebus vitæ cognitis procul à veritate ſit oratio remota; nam & ego vobis loquor de horribili Dei judicio per ſimilitudines, ut poſſum, miniſterio ſenſuum notas & verba conſueta: cùm tamen nihil eorum viderem oculis iſtis carnalibus, nec vocem, aut clamorem, vel tumultum auribus ibi audierim aliquem carnis: ſed remotis ſenſibus omnia ſine voce, ſine ſtrepitu, & ſine aliqua ſimilitudine in momento ſpiritualiter & vidi, & audivi: & ſi vultis dicam melius quo poſſum: quia neque vidi, neque audivi, ſed intellexi. Spiritualia ſpiritualibus comparanda ſunt, & carnalia carnalibus. Nihil eſt ibi carnale, nihil imaginarium, nihil ſenſui humano cognoſcibile vel ſubjectum.* Cúmque Sacerdos eum de multis vellet interrogare, reſpondit; *Domine jam officium meum loquendi implevi: parcite & mihi & vobis: quoniam hâc vice nec vobis, nec alicui alteri de iſta materia dicturus ſum; vos autem populum Dei vobis commiſſum ad pœnitentiam, quantum poteſtis, inducite, & quod utile fore creditis horum, quæ audiviſtis ex me, cum ſobrietate prædicate. Non enim omnibus omnia ſunt dicenda.*

In magna pœnitentia vitam ſuã complevit.

Ex eo tempore Godfridus ille in tanta vitæ auſteritate ſupervixit annis ferme duodecim, ut nemo dubitare potuerit, illum vidiſſe majora quàm dixerat, & expertum malorum, quæ impijs repoſita fore prædicabat. Nemo illum poſteà unquam vidit ridentem, nemo lætum, nemo jucundum, nemo dormientem, nemo otioſum: verbum de ore illius nullum inutile vel otioſum proceſſit unquam: nec aliquis illum audivit quippiam loqui mundanum, ſcurrile, carnale vel impertinens ad rationem. Iratum nemo vidit, neque impatientem aut de aliquo homine murmurantem, vel malè loquentem, cùm tamen ſæpe injuriatus fuerit à multis. Nudis hyeme ſimul & æſtate pedibus inceſſit: unicâ veſte griſeâ ſemper indutus, nec barbam raſit unquam, nec balneum intravit, imò nec pedibus aquam indulſit. Præter Dominicam quotidie jejunavit: & nec piſcem manducavit, nec carnem: & vinum extra calicem ſacræ communionis deinceps nunquam potavit, neminem offendit, neminem læſit, neminem contriſtavit: injuriatus aut deriſus, illuſus vel contemptus ſemper tacuit, & ad omnes contumelias ſemper patientiſſimus fuit, & nec vultum mutavit: laboribus manuum ſuarum uxorem nutrivit & filios: & nec ad momentum otio torpuit unquam. In orationibus fuit continuus, in vigilijs & jejunijs multus, & quaſi aſſiduus: & verò dormivit ad horas noctis quatuor. Singulis diebus ante imaginem Salvatoris noſtri crucifixi ſepties genua flexit, diſciplinam ipſe ſibi dedit; Dominicam orationem ſepties dixit, ſeptiéſq; in modum crucis terram oſculatus. Salvatoris paſſioni & morti cùm lacrymis humiliter gratias egit. Sæpè confite-

confitebatur peccata ſua Sacerdoti, & divinis officijs quotidie à principio interfuit orans in pavimento uſque ad finem. Diebus feſtis aut ſolus orabat clauſo cubiculo: aut in proximum nemus ſecedens ſolus vacabat ſoli Deo. Super nudam terram dormiebat: ſaxo utens repleto ſtraminibus pro pulvinari ſub capite: & lectum ab illa die nunquam aſcendit: neque uxoris commercium aliquod carnale deinceps uſque ad mortem habuit. Cunctis vitæ ſuæ diebus pœnitentiam egit duriſſimam, & mortuus tandem non ſine opinione ſanctitatis, in Eccleſia Parochiali ante altare ſancti Georgij ſepultus eſt. *Non ſine opinione ſanctitatis mortuus in Parochiali Eccleſia ſepelitur.*

*MCCCXXII.*

Anno Sigiſmundi Abbatis V. Indictione Romanorum ſimiliter quintâ, Joannes Papa ſecundus & viceſimus Fridericum Auſtriæ Ducem, qui ſe contra Ludovicum Regem erexerat Germanorum, adverſum Lombardos & quoſdam alios Eccleſiæ rebelles in auxilium evocavit: pollicitatione mercedis hâc promiſsâ, ut ſi contractis copijs in ſubſidium Eccleſiæ concurreret, mox ipſum ſublimaret ad imperium, & fratrem ejus Henricum in Moguntinum promoveret Archiepiſcopum. *Papa Ducē Auſtriæ contra Lōbardos in Italiam vocat.*

His Dux Fridericus pollicitationibus intellectis, contractis undique militibus exercitum trium millium quingentorum cruce ſignatorum, miſit in Lombardiam: quibus Henricum fratrem ſuum Clericum præfecit Ducem. Audiens iſta Maffeus Mediolanenſium Vice Comes, duodecim oratores miſit ad Fridericum, qui animum ejus à propoſito revocarent, propter manifeſtum imperij diſpendium, quod tunc fuiſſet ſecutum, ſi Lombardia in Pontificis deveniſſet poteſtatem. Unde perſuaſus Dux Fridericus, fratrem cum exercitu revocat, qui Brixiâ movens Veronam redijt, inde ſalvus in Patriam reverſus fuit, quæ res quantum Pontifici diſplicuit, tantum Romano Imperio neceſſaria extitit.

Anno Sigiſmundi Abbatis prænotato, hæreticus quidam Walterus nomine Fratricellorum Princeps & hæreſiarcha peſſimus, qui multis latuerat annis, & plures ſuis erroribus peſſimis innodaverat ſimpliciores, apud Coloniam deprehenſus eſt, & per ſententiam juſtitiæ ignibus traditus atque conſumptus. Vir diabolo plenus, & omnium verſutiſſimus, in errore pertinaciſſimus, in reſponſione callidus, in doctrina perverſus, qui nec promiſſis, nec minis, imò nec ſæviſſimis potuit induci tormentis, ut errorum ſuorum complices, qui tamen erant plures, indicaret. Capita hæreſeos Fratricellorum anno Godfridi Abbatis ſeptimo ſcripſimus, quos occaſione acceptâ etiam anno Henrici Abbatis ſecundi ſexto decimo replicavimus. Lohareus autem iſte Walterus natione Hollandinus latini ſermonis parvam habebat notitiam, & quia Romano non potuit, ſermone ſibi Theutonico plures ſui erroris libellos conſcripſit, quos deceptis per ſe occultiſſimè communicavit: & cùm errores ſuos emendare & revocare contemneret, ſed conſtantiſſimè, quin potius pertinaciſſimè dico, defenderet, in ignem projectus favillam ſui reliquit. *Walterus hæreticus Fratricellus apud Coloniam comburitur.*

Eodem anno Iſabella uxor Eduardi Regis Anglorum, filia quondam Philippi regis IV. Gallorum, quem Templarios ſuâ petitione deleviſſe ſupra jam diximus, ipſum regem maritum ſuum conjecit in vincula, & cunctis vitæ ſuæ diebus tenuit captivum; ut in aperto dicebatur, quòd pravorum ſequens conſilium, magnam in regno feciſſet deſolationem: *Rex Auſtriæ Eduardus à propria uxore dejicitur.*

quamvis cauſa veri alia fuit. Hinc autem mali proceſſit origo, quòd Angli provocati ad Bellum à Scotis, elati ſuperbiâ Scotiam temerè ingreſſi, eorum plures quàm viginti millia perierunt, Rege cum cæteris vix per fugam evadentibus. Poſt hæc Scoti Angliam ingreſſi, denuo regis copias ſuperârunt, cujus indignatione facti mota Regina virum detinuit. *MCCCXXIII.*

Bellum inter Ludovicum & Fridericum propè Oetingen geritur.

Anno Sigiſmundi Abbatis ſexto, Fridericus & Henricus Fratres uterini, Duces Auſtriæ, comparato iterum exercitu duorum millium & ducentorum equitum, peditum verò pluſquam quatuor millium ex Auſtria, Ungaria, & gentilitate Rhutenorum, contra Ludovicum pugnaturi venerunt in Bavariam. Lupoldus autem Dux Frater eorum, Sueviam pro exercitu conducendo intraverat, ubi dum contrahendis copijs intentus moraretur diutius, Fridericus & Henricus fratres ejus morarum impatientes, bellum contra Ludovicum moverunt, (non expectato Lupoldo) in loco campeſtri latiſſimo Bavariæ inter Oetingen videlicet & Müldorff. Habebat autem Ludovicus in ſua parte cum exercitu magno præſentes in auxilium, Baldevvinum Archiepiſcopum Trevirorum, Matthiam Moguntinum, Joannem Bohemiæ Regem, Ludovicum filium ſuum Marchionem Brandenburgenſem Burggravium de Nürenberg, Comitem de Oetingen, aliósque Comites, Barones & de militari ordine complures, quorum omnium ſumma expeditorum ad pugnam virorum æſtimata fuit equitum mille quingentorum, peditum verò non minus quàm triginta millium.

Fridericus & Henricus Duces Auſtriæ à Ludovico capiſ fuerunt.

Congreſſione igitur factâ in loco memorato, ab ortu ſolis uſque ad occaſum diu ancipiti fuit marte pugnatum, multi ab utrâque parte ceciderunt vulnerati; poſtremò tamen victoria ceſſit Ludovico, Fridericus & Henricus Auſtriæ Duces cum multis proceribus capti ſunt, exercitus eorum fuſus, & quatuor equitum ac peditum millia ex eorum parte in die illa ceciderunt in ore gladij ſævientis; quod minimè forſitan contigiſſet, ſi Lupoldum cum ſuis copijs expectâſſent.

Rex autem Ludovicus obtentâ victoriâ gratias egit Deo, captivos inter ſocios fortunæ diſtribuens, Henricum Ducem Regi aſſignavit Bohemiæ pecuniâ taxandum, Fridericum verò ſuo reſervans puniendum arbitrio, in caſtro Trinſnek haud procul à Nopurg in Bavaria per triennium cuſtodiæ mancipavit.

Lupoldus audiens, quæ Fratribus accidiſſent contraria, dolens divertit in Auſtriam, & quidquid potuit in Ludovicum excogitare mali, ſummo elaborabat ſtudio pro fratris efficere libertate. Verùm cùm nil proficeret, accepto conſilio ſuorum in Galliam proficiſcitur, & accedens Romanum Pontificem, qui tunc in Avenione reſidebat, per ſe & per Gallorum Regem ejus ſolicitabat animum, ut Ludovicum excommunicationis fulmine percuteret, quod poſt factum eſt.

Thomas de Aquino Ord. Prædicator. à Johanne Papa Canonizatur.

Eodem anno menſe Julio Joannes Papa viceſimus ſecundus præmiſſâ inquiſitione de vita, moribus & miraculis Thomæ de Aquino Fratris quondam Ordinis Prædicatorum, in Theologia doctiſſimi, qui obijt anno Domini milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo quarto, ætatis ſuæ quinquageſimo inchoato, qui fuit annus Joannis Abbatis Hirſaugiani nonus, de conſilio Fratrum ſuorum Cardinalium, in publico multorum conſi-

ſtorio

ſtorio Avenione Sanctorum Confeſſorum Chriſti catalogo dignanter adſcripſit, cujus feſtum ſeptimâ die Martij celebrari permiſit.

Rex Ludovicus à Papa Joanne XXII. abſens excommunicatur.

Anno ittem prænotato memoratus Pontifex in menſe Octobri ad inſtantiam Lupoldi Ducis Auſtriæ, & Caroli Regis Gallorum, Ludovicum Bavarum Germaniæ Regem in Conſiſtorio publico excommunicavit, & niſi perſonaliter compareat coram ſe Avenione infra trium menſium ſpatium ab inſinuatione, noverit ſe omni jure ad imperium, & dignitate Regiâ deponendum, pro cauſa talia commemorans.

Articulus Papæ contra Ludovicum Regē primus.

Principio contra Ludovicum Regem Joannes Papa iſtum articulum proponebat, quòd cùm nullus Romanorum debeat cenſeri vel dici Patritius Imperator, quam diu per Pontificem Romanum non fuerit confirmatus & coronatus, liquidò conſtat neminem ſe de adminiſtrando Romanorum Imperio debere aut poſſe intromittere, niſi prius Romani Pontificis obtinuiſſet conſenſum. Verùm cùm Ludovicus in diſſenſione ad Imperium non legitimè vocatus ſine Pontificis conſenſu, & nomen & adminiſtrationem illius temerè uſurpâſſet, meritò ab omni jure, ſi quod ei competiſſet ad imperium ſimul & regnum, eſſet repellendus.

Confutatio hujus primæ objectionis per Oratores Regis.

Ad hujus objectionem articuli Rex Ludovicus ita per Oratores duxit reſpondendum: *Ego*, inquit, *ſecundum antiquam conſuetudinem Francorum Theutonum à majore & ſaniore parte principum Electorum, Rex Germaniæ apud Franckenfurt fui electus, & more veterum apud Aquaſgrani unctus & coronatus; unde jure mihi competit diſponere regnum, ad quod Romani Pontificis confirmatione nullâ penitus indigeo; nam regnum Germanorum neque Romani Pontificis eſt, neque Romanorum imperio ſubjectum, ſed liberum uſque in hunc diem à Faramundo primo in Germania inſtituto rege Francorum, qui una cum ſuis in regno ſucceſſoribus, Italos, Gallos, Burgundiones, Alſatios, Rhenanos, Suevos, Bavaros, Bohemos, Auſtrales, Thuringos, Saxones, Danos, Friſios, Batavos, Colonienſes, Treverenſes, Moguntinos, Brabantinos, Hollandinos, & totam ferme Europam Francis ſubjecit, permanſit.*

Regnum Francorum bipartitum ſub Lothario primo deſcribitur.

*Poſt annos verò plurimos Carolo Rege Francorum magno, atque Romanorum Imperatore Patritio vitâ defuncto, facta eſt inter filios ejus Regni Francorum diviſio, in qua Ludovicus primogenitus Caroli Germaniæ Regnum cum imperio ſuſcepit, Galliam verò cum Aquitania inter fratres ſuos reges diſtribuit. Mortuo autem Ludovico tres filij ejus Lotharius, Carolus & Ludovicus poſt prælia multa inter ſe habita, ſic tandem diviſerunt Regnum. Lotharius Romanum obtinuit Imperium, Carolus verò Galliam, Ludovicus Germaniam. Ex uno itaque Francorum regno facta ſunt duo, alterum in Gallia, & alterum in Germania, & avitum nomen utrúmque per plures annos retinuit, ut illud Francorum occidentalium, iſtud verò regnum Orientalium Francorum diceretur, & alterum ab altero maneret perpetuò ſeperatum ſuis terminis contentum. Nihil ergo ad Romanum Pontificem, quiſquis regnet apud Germanos, quibus Roma nec dedit regnum, nec jure auferre poteſt, ſed Regni Principes regem habent inſtituere. Verùm, quia in Carolo Rege Germanorum magno, nomen imperiale cum dignitate Patritia Romanorum Germanis Regibus auctoritate Apoſtolicâ dignoſcitur perpetuâ collatione donatum, ideò coronam Imperij & nomen ab Eccleſia Romana non contemno ſuſcipere, quàm primum oportunè Romam potero venire.*

Regnum Germaniæ nec Papæ, nec Romanis eſt ſubjectum.

*Quod verò mihi objicitur de Imperio, me non debuiſſe intromittere adminiſtrando ſine Romani Pontificis conſenſu, reſponſione cenſeo penitus indignum,*

*attento, quòd Henricus primus, & multi poſtea Germanorum ante me Reges gubernârunt Imperium, quos tamen nullus Romanorum Pontificum coronavit.* Sed hanc Ludovici excuſationem de facili Papa confutavit.

Articulus Papæ contra Ludovicum ſecundus.

Secundus in Ludovicum Papæ articulus fuit, quòd fautor & defenſor eſſet hæreticorum, quoniam Vice-Comites Mediolani, contra quos Papa crucem fecerat prædicari, conſilio & auxilio in rebellionem Eccleſiæ defenſabat, Michaëlem quoque de Cæſena Fratrum minorum ſeptimum decimum Miniſtrum Generalem, quem Papa Joannes à ſuo magiſtratu propter inobedientiam & rebellionem ſuam depoſuerat, ſimul & Wilhelmum de Ockam Anglicum, eorúmque ſequaces à Pontifice excommunicatos. Rex Ludovicus ad ſe fugientes ſuſcepit, & contra Papam temere defenſavit. Auxit hæc Fratrum minorum defenſio contra Ludovicum ſuſpicionem hæreſeos in eo maximè, quòd cum excommunicatis ſcienter & temere communicabat, dans eis contra unitatem Eccleſiæ favorem, conſilium pariter & auxilium; nam Papa Joannes Maſſeum & Galeatium Vice-Comites Mediolani propter invaſionem terræ & civitatum Eccleſiæ ut rebelles judicans excommunicaverat, & crucem in eos fecerat prædicari, quibus Rex Ludovicus copias miſit contra Papam, Eccleſiam Romanam, & cruce ſignatos, ſuâ intereſſe haud parum exiſtimans, ſi camerà Imperij Mediolanum per Papæ fuiſſet exercitum aut capta aut deſtructa. Commonitus igitur Ludovicus à Papa cùm in pertinacia ſua perſiſteret, de conſilio & aſſenſu omnium Cardinalium in Avenione tunc præſentium fuit excommunicatus. Cauſa verò diſſenſionis inter Papam & Michaëlem Ordinis minorum Generalem miniſtrum iſta fuit. Damnaverat Pontifex, ut paulo ante diximus, hæreſin Fratricellorum, quæ fuit Pauperum de Lugduno, in qua unus notabatur articulus: *Quòd Chriſtus cum ſuis Apoſtolis extremâ paupertate vivens, nihil omnino ſubſtantiæ mundanæ habuerit proprium, vel commune, mobile, vel immobile, in privato vel genere.* Hunc articulum Pontifex Evangelio manifeſtè contrarium de conſilio complurium in ſcripturis divinis & Eccleſiaſtico jure doctiſſimorum virorum ut falſum & erroneum & hæreticum damnaverat.

Michaël Cæſenas cum ſibi adhærentibus damnatur à Papa.

Erant autem in ordine Fratrum minorum viri quidam doctiſſimi, quos paupertatis amor vehemens poſſederat, inter quos Michael Cæſenas miniſter Generalis & Wilhelmus de Okam reperiuntur adſcripti, dogmatizantes publicè, Chriſtum nihil penitus in hoc mundo poſſediſſe cum diſcipulis ſuis, neque in privato, neque communi, cùm tamen Evangelium manifeſtè dicat contrarium; ubi Domino ad puteum cum Samaritana loquente, diſcipuli eſcas empturi proximam in urbem ſeceſſerant: qui emere unde potuiſſent, ſi pecunias non habuiſſent? & Judas loculos habebat, S. Aug. teſtante, portans ea, quæ mittebantur. Papa igitur omnes cum illis ſentientes ut hæreticos excommunicavit: à Generalatu Michaelem depoſuit, & ad Ludovicum fugere compulit in Bavariam: Wilhelmus autem de Okam vir doctus & ſubtilis ingenio, Michaëlis ſocius & comes itineris apud Monachium Bavariæ oppidum uſque ad mortem exulavit, & contra Joannem Papam multa ſcripſit, & eum hæreticum eſſe proclamavit. Hæc malè cum eo ſentientium temeritas magnum in Eccleſia ſcandalum peperit, & pernicioſum ſchiſma in plurium animarum periculum ſuſcitavit. Verùm quia poſterius iſta ſunt geſta, Ludovici regis hiſtoriam, ut cœpimus, proſequamur.

Rex itaque Ludovicus habito ſuorum conſilio ad malè informatum Pontificem melius informandũ, & ad generale concilium, quando Romæ celebraretur, appellavit, miſiſq; ad Papam in Avenione reſidentem oratoribus ſuis in jure peritis, cauſam ſuam ut potuit excuſavit. Sed Pontifex non revocavit ſententiam, nec aliquam ſatisfactionem admiſit; imò Ludovicum excommunicatum denuntiari publicè coram ipſis oratoribus denuo mandavit. Vix tandem oratores precibus obtinuerunt alios tres menſes poſt inſinuationem, infra quos Ludovicus Rex ſe coram Summo Pontifice perſonaliter haberet præſentare, dicturus ipſe cauſam ſuam in conſiſtorio Cardinalium publico, ut melius potuiſſet. Reverſi Oratores in Bavariam, cùm litteras & geſta Romani Pontificis Ludovico regi expoſuiſſent, reſpondit: *In Avenionem mihi tranſitum nemo perſuadebit unquam; ſedes etenim Petri non in Avenione, ſed Romæ eſt, ubi coronanda eſt dignitas imperialis.* Denuò igitur nuntios miſit ad Papam, cui ſic inter cætera ſcripſit: *Romam venire opportuno tempore parati ſumus juxta conſuetudinem anteceſſorum noſtrorum, regni & imperij coronam de manu Romani Pontificis ſuſcipere, & falſis accuſationibus æmulorum noſtrorum veris defenſionibus obviare. Nam Petri Sedes non Avenione, ſed Romæ eſt: & ideò extra Romam nullum Petri ſucceſſorem agnoſcit Imperium.* His Papa litteris ſuſceptis iratus eſt, & in Ludovicum excommunicationis confirmavit ſententiam, deponens eum ab omni dignitate regali ſimul & imperiali, & proceſſus contra eum in univerſum regnum deſtinavit.

Ludovicus à Papa denuntiatur excommunicatus, & à regno depoſitus.

Rex Ludovicus ad Papam in Avenionē venire contempſit.

Rex autem Ludovicus convocatis ad ſe multis in Theologia & utróque jure peritis, omnes Papæ proceſſus contra ſe fulminatos eorum propoſuit examini, ſcire cupiens, metuendi eſſent, an contemnendi. Multa tunc in medium producta fuerunt contra Pontificem teſtimonia, & plures in denigrationem famæ illius temerè conſentientes, hæreticum eſſe ore impio blaſphemârunt. Unde & proceſſus ejus omnes in Ludovicum nulli & invalidi fuerunt judicati. Quæ virorum adulatio & regi pertinaciam præſtitit, & materiam futuro ſchiſmati dedit.

Intereà dum iſta fierent, Dux Fridericus ut prius eſt dictum, à Ludovico Rege ſub arcta cuſtodia tenebatur captivus. Unde multi, qui partes illius antea ſequebantur, ad Ludovicum defecerunt, non obſtante, quòd in eum cenſuras Papæ fulminatas, & ob id plures Clericorum & procerum, ab ejus ſe communione cernerent ſubtraxiſſe. Friderico autem ſic in turri quadam memorati caſtelli Trinſneck captivo, res facta narratur miranda, quam ego fabellam potius exiſtimem, quàm hiſtoriam, Fratris tamen Nicolai Baſelij ex Turckeim Monachi Hirſaugienſis impulſu litteris commendare conſenſi. Venit ad Lupoldum Auſtriæ Ducem homo quidam pravis dæmonum artibus imbutus, qui principi jam dicto pollicebatur, ſi juberetur, quòd miniſterio ſpiritûs Ducem Fridericum ejus fratrem poſſet non ſolum de cuſtodia eripere, ſed incolumem & ſalvum in Auſtriam reportare. Placuit pollicitatio Duci, & mercede promiſſâ Necromantico dies conſtituitur, in qua ſpiritus ad circulum vocetur. Inſtante horâ, quam artiſta præfixerat, Dux cum eo circulum in ſecreto factum loco ſolus ingreditur, dæmon carminibus & ſuſurris à Mago invocatur. Qui ubi coram viſibilis apparuit, ab artiſta mandatum accepit, ut caſtrum Trinſneck in Bavaria quantocius accederet, & Fridericum

Magus pollicetur Lupoldo, quòd Fridericum liberare poſſit & velit.

Germaniæ

Germaniæ Regem inde liberatum ſine aliqua ſui læſione ſalvum & incolumem ante circulum præſentaret. Cui Dæmon reſpondit: *Etſi meis nolueris acquieſcere conſilijs, aut ſi contra me ſignum crucis vibraverit?* Artiſta reſpondit: *Quod tuum eſt facito, & ſi tecum venire ille contempſerit, tibi nemo imputabit.* Erat autem mox dum iſta fierent hora poſt meridiem undecima. Mox avolat ſpiritus, & humano circumamictus ſchemate quieſcenti Friderico Regi in ſua captivitate aſtitit, quo ſuſcitato dixit: *Surge princeps velociter, & me ſine hæſitatione timoris ſequere, quoniam miſſus ſum à fratre tuo Duce Lupoldo, te liberare, & ad eum incolumem perducere. Ecce ante portam paratus expectat caballus, & nihil timeas, ſed conſurgens me ſequere, & ſalvum te ducam ad fratrem tuum in Auſtriam.* Dux autem inſolitâ phantaſmatis apparitione perterritus reſiſtit dicens: *Quis es tu, & quomodo hac horâ intráſti ad me?* Reſpondit ſpiritus: *Tuam non occupet mentem, quis ego ſim, ſed velociter ſomnolentiam excutiens me ſequere, & ducam te ad fratrem tuum ſalvum & incolumem.* Territus phantaſmate princeps crucis Chriſti ſalutiferum ſignum aſtanti oppoſuit, & mox dæmonium receſſit. Intereà Dux Lupoldus cum artiſta ſedebat in circulo finem rei expectans, ſed fruſtra. Reverſus ad circulum ſpiritus, quid contigerit ſuo mittenti aperuit, quod Fridericus Dux poſteà liberatus verum ſuo teſtimonio confirmavit.

*Magus Dæmonem ad circum vocatum miſit ad Fridericum Ducem.*

*Dux territus Dæmonem cruce fugavit.*

*MCCCXXIV.*

Anno Sigiſmundi Abbatis Hirſaugienſium ſeptimo, Baldevvinus ArchiepiſcopusTrevirorum, Joannes Bohemiæ Rex, qui tum Lutzenburgi morabatur, Dux quoque Lotharingiæ & Comes Barenſis confœderatione inter ſe factâ, magnum contraxerunt exercitum, & Mediomatricum, urbem videlicet Metenſem obſidione cinxerunt, omnia quæ ad jus civitatis pertinebant in circuitu devaſtantes. Cives autem conſiderantes ſe tantæ multitudini pugnatorum in finem non poſſe reſiſtere, tandem conſilio inter ſe habito pacem poſtulantes humiliter conſecuti ſunt.

*Metis ab Archiepiſc. Trevirorũ obſidetur.*

De Rege Ludovico improba narratur hiſtoria, quam his contigiſſe temporibus accepimus. Erat homo potens, ac dives, qui uxorem habuit pulchram & nobilem, filiam ſcilicet unicam Comitis Carinthiæ & Tyrolis, cum qua memoratos duos comitatus in poſſeſſionem acceperat. Rex autem Ludovicus eoſdem comitatus ſuo cupiens adijcere dominio, cùm aliter non poſſet, ſe dolis ac fraudibus armavit. Uxorem viri rapuit, & eam Ottoni filio ſuo matrimonio ſolemni copulavit, aſſerens, inter eam & priorem virum, cum quo annis undecim in conjugio legitimè vixerat, conſanguinitatis gradum omnem matrimonij caſſare & impedire contractum. Sed ut litteris mandatum accepimus, impedimentum inter eos matrimonij nullum extitit, quoniam ſola cupiditas habendi comitatum Tyrolis & Carinthiæ ſicut diximus, in cauſa fuit. Hâc injuriâ vir ille bonus non immeritò provocatus, cum lachrymis Romano Pontifici eo tempore in Avenione reſidenti expoſuit, & ejus auxilium contra Ludovici tyrannidem imploravit. Cujus indignitate facti commotus Pontifex multis Ludovico vicibus ſcripſit monendo, rogando, præcipiendo ſimul & communicando, ut quantociùs uxorem viro ſuo reſtitueret, & pro ſatisfactione commiſſorum in Avenionem ad Apoſtolicam audientiam quantocius veniret. Ludovicus autem ſuo more deſpexit monentem, per quod maculam gloriæ ſuæ impoſuit ſempiternam.

*Ludovici Regis factũ nefarium pro Comitatu Tyrolis.*

MCCCXXV

*MCCCXXV.*

Anno Sigiſmundi Abbatis VIII. cives Colonienſes cum Rege Ludovico ſentientes contractis undique copijs magnum pugnatorum congregaverunt exercitum, cum quo in Weſtphaliam contra Henricum Archiepiſcopū Colonienſem, qui adverſabatur Ludovico, proceſſerunt ad prœlium. Devaſtatâ crudeliter Patriâ, Ducatu videlicet Angariæ, qui antiquo jure Colonienſi pertinet Eccleſiæ, caſtellum ipſius Archiepiſcopi fortiſſimum Volmerſtein nuncupatum, longâ obſidione expugnantes tandem ceperunt, & igne ſubmiſſo deſtruentes ſolo æquârunt.

Colonienſes contrà Archiepiſc. devaſtant Weſtphaliam.

Eodem tempore Baldevvinus Trevirorum Archiepiſcopus Fürſtenberg ob firmitatem ut putabatur, inexpugnabile caſtrum ſuorum copijs obſidione duriſſimâ vallavit, quod tandem appoſitis machinis ſuo dominio potenter ſubegit. Idem Archiepiſcopus caſtrum Stierberg pro pecunia Eccleſiæ Trevirenſi comparatum Provinciali Comiti de monte Rutilo, hoc eſt, dem Landgrafen von Rothenberg/ qui morabatur in orientali Francia quatuor Herbipoli milliaribus, in feudum tradidit.

Caſtrum etiam Richenbergâ fundamentis novum conſtruxit, quod ſimili munificentiâ Comiti de Catzenelenbogen in beneficium feudale perpetuum contulit. His quoque temporibus memoratus Trevirorum Archiepiſcopus in loco, qui dicitur Birckenfeld, in ſua Diœceſi, ſed in fundo Comitis Moſellani de Starckenberg, novum cœpit ædificare caſtellum, in non parvum prædicti Comitis præjudicium, qui eo tempore ad Sanctum Domini ſepulchrum maretranſiens profectus, domi non fuerat. Cúmque uxor ejus animo immutata virili conductis militibus Archiepiſcopi conatibus varijs modis obſiſteret, iratus præſul congregavit exercitum, & devaſtare Comitatum de Starckenberg, qui videlicet eſt Spanheimenſi conjunctus, animo diſpoſuit. Quod ubi comitiſſæ innotuit, conſiderans vires ſuas Archiepiſcopi exercitibus impares, cœpit æſtuare conſilio, quemadmodum illius conatum deſtrueret. Miſit Oratores ſuos ad Archiepiſcopum, Henricum videlicet ex comitibus de Spanheim, Aquenſis Eccleſiæ Præpoſitum, & Emericum de Lapide ſuperiore, ambos Colonienſis Eccleſiæ Canonicos, quorum induſtriâ treugæ acceptæ ſunt, & ſuſpenſum in aliud tempus negotium. Contigit eodem anno, quòd Archiepiſcopus cum paucis navigio tranſcenderet per Moſellæ rivulum verſus Confluentiam in menſe Septembri, ſacros ex conſuetudine daturus Ordinandis Characteres, quod minimè latuit Comitiſſam. Quæ memor injuriarum, cuſtodiam circa Moſellæ littus ſub caſtello Starckenberg, ubi morabatur, diſpoſuit, & nihil tale ſuſpicantem Archiepiſcopum Baldevvinum cepit, quem ſub honeſta ſecuritate aliquandiu captivum in ipſo caſtro ſuo Starckenberg cuſtodivit. Mira femellæ audacia! Nullis verò precibus vel minis induci potuit, ut Pontificem captivum dimitteret, niſi & pecuniâ ſe more captivorum redimeret, & caſtrum Birckenfeld abjuraret. Conſenſit neceſſitati præſul captivus, & poſtulatam feminæ pecuniam tradidit, & quòd de caſtro Birckenfeld ſe amplius non intromitteret, litteras & cautiones neceſſarias dedit, ſicque reformatâ pace inter ſe, liber diſceſſit. Mulier acceptam pecuniam à ſuo captivo in perpetuam ſui nominis laudem atque memoriam cupiens exponere, caſtellum, quod in nemore ſano pervetuſtum & penè collapſum antiquitus erat

Caſtellum Birckenfeld ab Archiepiſcopo Trevirorum fundatur.

Archiepiſc. Trevirorū à femina capitur in navigio.

Captivus Archiepiſc. datâ pecuniâ & abjurato Birckenfeld liberatur.

Frauenburg caſtrum per comitiſſam de illa pecunia conſtruitur.

conſtructum, in melius mutato nomine ſtatuit ædificare. Quod ubi magnifico perfecit apparatu, Frauenburg / id eſt, feminæ caſtrum illi nomen indidit, propterea, quòd ex feminæ fuit conſtructum triumpho. Eſt autem his temporibus Starckenberg & Spanheim unus comitatus, quem Joannes Dux in oppido Symeren apud Cynonothos habitans poſſidet, qui ex comitibus Palatinis Bavariæque ducibus antiquâ propagine, ut infra dicemus, trahit originem. Archiepiſcopus verò dimiſſus pacta ſervavit, & Gomitiſſam, quòd à principe Imperij tunc quidem ditiſſimo, non plus extorſiſſet pecuniarum, jocosè deriſit.

Feſtum Corporis Chriſti primum in Wormatienſi Diœceſi admittitur.

Anno etiam prænotato Wormatienſium Epiſcopus Cuno de Schöneck per civitatem & Diœceſin ſuam feſtum Corporis Chriſti, quod Urbanus Papa IV. ſicut diximus in prima hujus operis parte, anno Volpoldi Abbatis XIX. inſtituit, celebrari ſolemniter tam in foro quàm in choro mandavit. Nam etſi Papa memoratus ipſum feſtum multis indulgentijs cumulatum celebrari præcepit, per annos tamen plus LX. uſque in hoc tempus, quantum ad forum pertinet, à pluribus neglectum à pleriſque etiam contempum fuit, quemadmodum & nunc fieri cognovimus tam de feſto Transfigurationis Domini, quàm de feſto præſentationis ejus Caſtiſſimæ Genitricis; quare ſolemnitates alijs ſunt celebres, ab alijs verò negliguntur. Nulla ſine tempore multo roboratur conſuetudo.

Eodem anno Lupoldus Dux Auſtriæ mediante & cooperante Carolo Rege Gallorum magnis apud Romanum Pontificem Joannem XXII. viribus inſtabat, ut fratrem in manibus Ludovici Regis, ut ſupra diximus, captivum liberare potuiſſet, ſed Papa nil efficere potuit, cujus monita Rex Ludovicus omnia ut hoſtis & adverſarij publici contempſit. Unde Lupoldus cernens, quòd cum Rom. Pontifice non proficeret, amicorum non minus impulſu, quàm conſilio alium modum excogitavit. Habebat penes ſe Dux Lupoldus inſignia Regis, lanceam, orbem atque coronam, quibus olim uſus memoratus Carolus Magnus, & nunc in oppido Nürenberg repoſita ſervantur. Videbatur conſultum amicis, & quotidianis Ducem clamoribus impellebant, ut datis Ludovico inſignijs Regni, fratrem liberaret captivum. Quibus ille reſpondit: *Etiam inſignia regni Ludovico ſi reſignavero, ſcio quòd fratrem non dimittet, ne tamen videar conſilijs reluctari veſtris, qui nihil magis cupio, quàm fratrem mihi chariſſimum de captivitate liberare, ſi poſſum, ecce libens adverſario inſignia Regni tranſmittam.* Miſit itaque Dux Lupoldus inſignia Ludovico, & multis pollicitationibus ac promiſſis pro fratris liberatione interceſſit. Rex autem Ludovicus inſignijs Regni acceptis Fridericum Ducem ut dimitteret, nullâ potuit ratione perſuaderi.

Lupoldus inſignia Regni miſit Ludovico.

Ad Imperium Romanum Gallus aſpirat ſuperbus.

His temporibus Carolus Rex Gallorum deſiderio magno ad Romanum aſpirans Imperium, ſummis conatibus Papam ad Ludovici perſecutionem, & à regno depoſitionem invitabat: cum Lupoldo etiam Duce memorato, plura in ſecreto tractabat conſilia, & multa promiſit, ſi ejus cooperatione potuiſſet aſſequi, quod voluit. Sperabat enim Rex arrogantiſſimus, quia ſi ad Gallos eſſet translatum Imperium, quòd de facili etiam Lotharingiam, Treverim, Metim, Leodium, Attrebatum, Trajectum, Coloniam, Moguntiam, Wormatiam, Neometim, & Argentinam, quæ ab alia Rheni parte civitates Regni ſunt Germanici & non

Gallici,

Gallici, neque Romani Imperij, ſuæ poſſit ditioni ſubijcere, à multis enim retrò annis Galli quidquid ab illa parte eſt Rheni, ad ſuum traducere Dominium contra jus & æquitatem ſunt machinati. Nam in diviſione Regni Francorum, quod ſub Faramundo Rege primùm in Germania cis Mogonum apud Wirtzburg ſumpſit initium, clariſſimè patet, quòd prænominatæ civitates omnes ſimul, & Lotharingia tota, quondam magna, nunc autem parva, Burgundia, cum regno Arebatenſi, Brabantia, Hollandia, Friſia, Flandria cum Moſellanis, Alſatia, Voſagus & Sabaudia, Germanico regno fuerunt in diſtributione terminorum ſub Lothario & Fratribus adſcriptæ una cum Romanorum imperio, quod in geſtis Ottonum & complurium Germaniæ Regum ſimiliter invenimus. Unde ſi hodie quâlibet occaſione Romanum Imperium à Germanis Regibus in Galliam poſſet transferri, non ceſſaret propterea neque interiret regnum Germanorum: neque civitates memoratæ, neque Provinciæ ipſum ſequerentur Imperium, cùm non pertineant ad jus Imperij, neque Gallorum, ſed ad Sceptrum duntaxat Germaniæ. Propterea ſi qui civitates ipſas vocant imperiales, malè & impropriè loquuntur, cùm regales dicendæ ſint potius, quoniam ad Regnum pertinent Germanorum.

*Civitates Germanici Regni non Imperij ſunt, nec Gallorum.*

*Regnum Germaniæ maneret etiam Imperio trans. lato Romanorum.*

*MCCCXXVI.*

Anno Sigiſmundi Abbatis IX. Lupoldus Dux Auſtriæ multis & varijs modis tum per ſe, cum per quoſdam Principes Regni uſque adeò Ludovicum Regem moleſtavit, quòd tandem conſenſit Fridericum ex captivitate liberum dimittere, ſub certis tamen & neceſſarijs conditionibus, litteris & juramento confirmandis.

*Fridericus Dux à Ludovico ſub conditione dimittitur.*

Prima conditio, quam Dux Fridericus juramento, ac litteris confirmare jubebatur, iſta fuit: Quòd omni actioni & juri tam ad Regnum quàm ad Imperium, ſi quod haberet, ſimpliciter, totaliter, & ſpontaneâ voluntate renuntiaret, & ſe de illo amplius non intromitteret, etiam ſi à principibus vocatus, vel à Romano Pontifice juſſus fuerit. *1. Conditio.*

Secunda conditio: Quòd tam ipſe quàm fratres ejus, Prælati, Comites, Barones nobiles & ſubditi eorum omnes Regi Ludovico, ejus ſucceſſoribus, Regno & Imperio debeant perpetuò eſſe fideles, ſubjecti & obedientes ſine dolo & ſine fraude in omnibus. *2. Conditio.*

Tertia: Quòd jurent & promittant, ſe omnia in eos quomodolibet facta non vindicaturos, nec deinceps quidquam mali vel incommodi acturos contra perſonam ipſius regis Ludovici, aut aliquem ſuorum fidelium verbo, facto, nutu vel conſilio. *3. Conditio.*

Quarta fuit pecuniaria, ſub qua Ludovicus Fridericum in ſumma notabili taxavit & compulit ad ſolvendum. Promiſit omnia Fridericus una cum Fratribus ſuis, & quidquid jubebatur, ſervaturum ſe fideliter juravit ac litteris confirmavit. Similiter & Fratres ejus Ludovico jurantes fidelitatem promiſerunt. *4. Conditio.*

His & multis alijs cautionibus datis & acceptis Fridericus à Ludovico dimittitur, qui reverſus in Auſtriam, & citò eorum, quæ juraverat oblitus, Ludovicum ut anteà perſequi cœpit, & uſque ad mortem ſuam illi ſemper adverſarius fuit, licet non ſemper in perſona propria, tamen per fratrem quidquid malè potuit, contra Ludovicum fecit; nam Lupoldus Friderici frater immemor juramentorum diſſimulante germano, Regem

Lupoldus Dux Regem Ludovicū perſequitur in malum proprium.

Ludovicum ſummis conatibus perſequitur, quod nec ipſi quidem, nec Auſtriæ Domui in bonum ceſſit: Spirenſes Ludovico in Italia exiſtente ferro & igne devaſtat, Wormatienſes varijs moleſtat incurſionibus, Moguntinos ſimili væſaniâ inquietat, poſtremò in Argentinenſes raptorum movens exercitum finem accepit vivendi.

Comes Geldriæ Reinhardus in Ducem creatur à Ludovico.

His temporibus Comes Geldriæ Reinhardus ſenior, propterea, quòd cum Henrico Archiepiſcopo Eccleſiæ Colonienſis contra Ludovicum ſentiret pro Friderico, à proprio filio detinebatur captivus per annos octo continuos impoſito ſibi morbo dementiæ. Quo anno prænotato in carcere mortuo Rex Ludovicus filium ejus Reinhardum Juniorem volens pro ſua fidelitate remunerare, in Ducem creavit apud Coloniam in publico principum conſeſſu. Ab illo tempore Geldriæ Comites Duces eſſe cœperunt, adjuncto eis titulo Comitatus Zutphaniæ uſque in præſentem diem. Obijt autem in carcere Comes ſenior Reinhardus nono die menſis Octobris anno prænotato.

Romani Papam ut rediret in urbem quantocius rogant.

Anno etiam præſcripto ſenatus populúſque Romanus Oratores ad Avenionem cum litteris miſère ſolemnes, Joannem Papam XXII. rogantes, ut exemplo ſanctiſſimorum Pontificum anteceſſorum ſuorum quantocius ab Avenione cum cœtu Cardinalium diſcederet, & Romam veniens Curiam Apoſtolicam ibidem, ubi primùm inſtituta fuerat à Principe Apoſtolorum Petro teneret: quod facere ſi aut differret, aut contemneret, ſciret, quòd ſibi ipſi pro viribus de alio Pontifice providerent. Pontifex iratus reſpondit: *Se Romanum eſſe Pontificem, & in Eccleſiæ proprietate, ſicut anteceſſorum ſuorum nonnulli, apud Avenionem & poſſe, & velle pro ſuo arbitrio reſidere, nec eorum eſſe juris vel poteſtatis, Chriſti coarctare Vicarium, ubi ipſi velint, capere manſionem.* Et adiecit: *Ubi Papa, ibi Roma.* Quod dictum ejus poſtea in proverbium vulgatiſſimum verſum eſt. Romani autem poſteaquam Pontificis intellexère verba, graviter nimis acceperunt, dicentes: *Si ubi Papa, Roma; dabimus operam, ut ubi Roma, ſit etiam Papa.* Conſilio igitur habito, ad Regem Ludovicum Oratores miſerunt in Germaniam rogantes, & multa promittentes, ut Romam venire quantocius dignaretur. Quibus auditis Ludovicus gaviſus eſt, deditque certum Romanis ſui adventûs reſponſum, & oratores eorum remuneratos cum honore dimiſit; Romanos litteris commonefaciens, ut cœpto perſtarent in propoſito, nec Pontificis fulmina timerent.

Eccleſia Trajectenſis paſtore viduata in tribulationem venit.

Mortuo his temporibus Friderico Trajectenſium Epiſcopo, duo in diſſenſione fuerunt electi, Jacobus videlicet principalis Eccleſiæ Decanus, à majore & saniore Congregationis parte in Pontificem electus eſt: contra quem minor fratrum numerus Jacobum quendam Sudenſem Epiſcopum ad inſtantiam Wilhelmi Comitis Hollandiæ poſtulavit. Prævaluit jure potior Decanus, & in Epiſcopum Trajectenſem Canonicè ſuſceptus eſt. Quo in brevi mortuo in Pontificem unanimi voto Canonicorum fuit electus Joannes de Bruchhorſt præpoſitus S. Salvatoris vir optimus, cui omnes voluntariè obedientiam præſtitère ſubjecti, non ſolum Clerici, ſed etiam Laici omnes.

Duobus vix menſibus evolutis poſtquam idem electus omnem Eccleſiæ ſuæ terram ſuſcepiſſet in poſſeſſionem quietam, nihilque ſuſpicaretur adverſi, ſupervenit ex Avenione Joannes ex Dyeſt præpoſitus Cameracenſis

ſis in Epiſcopum Trajectenſem à Joanne Papa XXII. proviſus, & ordinatus ad petitiones Joannis Ducis Brabantiæ, Reinhardi novi Ducis Geldriæ, & Wilhelmi Comitis Hollandiæ, qui Trajectum armatâ manu ingreſſus, Joannem ex Bruchhorſt verum & legitimum Pontificem violenter expulit, & per annos ferme quatuordecim Epiſcopatum occupavit.

Anno quoque prænotato fuit Judæus quidam in Hannonia, qui animo ficto ſe petijt fieri Chriſtianum, quem Wilhelmus præfatus Comes Hollandiæ & Hannoniæ de ſacro baptiſmate levavit. Verum poſteaquam baptizatus fuit, inter Chriſtianos aliquandiu converſatus in hypocriſi & ſimulatione multos decepit, quoniam corde fuit Judæus, & nunquam in veritate Chriſtianus. Contigit itaque anno Sigiſmundi Abbatis prænotato die quâdam, ut per Eccleſiam tranſitum faceret ſolus, in qua imago ſtabat B. Mariæ ſemper Virginis pulcherrima, quam intuitus homo diabolo plenus, extracto pugione, veſano ſimilior, in eam irruit, & in verba prorumpens blaſphemiæ, contra Sanctiſſimam Dei Genitricem, nitidam imaginis faciem multis ictibus pungendo vulneravit, quod eo facere liberius potuit, quo nullum eſſe præſentem ſcivit. Mira Dei patientia, quæ perfidum & blaſphemum hominem non ſolum perdere ſubitò non voluit, ſed etiam miraculo ad pœnitentiam invitavit. Nam confeſtim Sanguis de vulnerata imagine fluere cœpit, & pavimentum altaris copioſè replevit. Quod cernens ille perfidiſſimus latro, pavore nimio concutitur, & fugiens occultiſſimè de Eccleſia, priſtinis moribus latens in hypocriſi & ſimulatione veteri converſatur. Intrantes poſteà Eccleſiam fideles, & videntes imaginem ſanguine madentem, pro tanta injuria ſemper caſtiſſimæ Dei Genitricis, non mediocriter gementes, ipſum cruorem, ut poterant, collegerunt; & reſervantes illum, inter Sanctorum reliquias pro honore Dei venerati ſunt; qui deinceps multis ægritudinibus medelam præſtitit ſalutarem. Poſtea verò quàm tanti auctor ſceleris cunctos aliquandiu latuiſſet mortales, nec aliqua de perdito illo haberetur ſuſpicio, nec ipſe criminis peteret à Deo veniam, neque pœniteret, juſto tandem judicio Dei & miraculosè deprehenſus, pœnam mortis, quam meruit, ſolvit.

Judæus baptizatus nequam peſſimus quid fecerit.

Imaginem B. V. Mariæ vulnerat.

Sanguis de vulnerata imagine copioſus fluere viſus eſt.

Multas ſanitates hic ſanguis miraculoſus pluribus contulit.

Erat faber quidam in villa, ubi res contigerat, ferrarius, homo ſimplex & rectus, atque pro modulo ſuo Beatiſſimæ Dei genitrici valde ſinceriter devotus. Huic Beatiſſima Virgo Maria quâdam nocte apparens in ſomnis dormienti, quaſi vulneribus in facie multis confoſſa & Sanguine circumfuſa, patratorem ſceleris oſtendit dicens: *Has mihi plagas ſceleratiſſimus ille Judaus animo nuper falſò baptizatus intulit, qui meam in Eccleſia imaginem ſuo pugione ſæviens & blaſphemans tam crudeliter vulneravit.* Cui faber: *Vis*, inquit, *Domina mea, ut his manibus meis interficiam perfidiſſimum blaſphemum? Non*, inquit, *ſed confidenter defer illum Judici, qui fidem tibi cùm denegare cœperit, duellum cum Hebreo poſtula, & conſentiet tam Judex, quàm perfidus ipſe. Nihil timeas, neque formides, ego tibi fautrix adſtabo, & ſine dubitatione impetrabo victoriam.* Venit ad judicium faber, ſceleris commiſſi falſum accuſat Chriſtianum; ſed cùm teſtimonia criminis objecti deeſſent ſufficientia, duellum poſtulat, quod decernente judice, perfidus canis acceptat, ſpem habens in ſuis viribus, quia fortior illo fuit; congreſſione igitur factâ vicit perfidum fidelis, Judæum Chriſtianus, im-

Domina noſtra in ſomnis fabro revelavit impiũ.

pium juſtus, & proſtratum in terram, ut confiteretur publicè reatum, coram omnibus inſtabat. At ille videns ſe Dei virtute convictum & magnum à parvo ſuperatum, urgente eum intus conſcientiâ palam & coram omnibus confitetur reatum ſuum, & quòd corde nunquam fuerit Chriſtianus, publicè dixit. Alia quoque multa in Chriſtianam pietatem commiſit ſcelera, pro quibus dictante Judice & Comite jubente, ſuſpenſus eſt.

Judæus à fabro victus latetur ſactum & laqueo ſuſpenditur.

*MCCCXXVII.*

Anno Sigiſmundi Abbatis decimo in principio menſis Martij Conventus Principum Rege Ludovico mandante in Civitate Spirenſi habitus eſt, in quo pax regni per ipſum Regem ſtatuta & confirmata fuit, Principibus, Prælatis & Oratoribus Civitatum, & oppidorum Germanici Regni ſpontaneâ voluntate conſentientibus. Principum diſſoluto Conventu, Rex Ludovicus cum uxore & filijs in manu valida cum magno exercitu Germanorum intravit Longobardiam, animo & intentione proficiſcendi Romam, pro Corona Imperij ſuſcipienda, quod tamen fieri illo anno non potuit, propter multas in Longobardia Imperij cauſas, & arduas occupationes. Veniens autem Mediolanum, à Vice-Comitibus Galeazio & Maffeo, & omni populo ſimul & Clero ſummo cum honore ſuſceptus eſt, & in die ſancto Pentecoſtes ab Archiepiſcopo Mediolani cum Margaretha uxore ſua coronâ ferreâ juxta morem antiquum ſolemniter coronatus.

Rex Mediolani coronâ ferreâ coronatur.

Multa poſt hæc bella cum vicinis atque rebellibus habuit, quos Imperio ſuo potenter ſubjecit. Erant in ejus exercitu Wilhelmus Hollandiæ Hannoniæque Comes Pater Reginæ, Reinardus Dux Geldriæ, Theodoricus Comes de Cleven, Wilhelmus Comes de Juliaco, Theodoricus Comes Montanus, & plures alij viri fortes & bellicoſi, qui magnam copiam adduxerunt armatorum, quibus auxilia ferentibus multa in Longobardia brevi tempore patravit magnificè.

Anno quoque prænotato mortuus eſt Gotfridus Epiſcopus Herbipolenſis & Franciæ Dux orientalis: cui ſucceſſit Wolframus de Grumbach, & præfuit annis ferme ſex, vir magnanimus, in pauperes humanus, & durus in adverſarios. Contra hunc Pontificem cives Wirzburgenſes exemplo progenitorum ſuorum erexerunt cornua, & ſervitutem, quam ad apparatum bellicum prædeceſſoribus illius exhibuerant, ſubtrahere protervè laborabant. Vicit jure tamen Epiſcopus, & eos imperio ſuo potenter ſubijciens, in omnibus obedire & ſervire coëgit.

Wolframus fit Epiſcopus Herbipolenſis annis VI. præſidens.

Eodem anno Matthias Archiepiſcopus Moguntinus Generalem Synodum Abbatum, Prælatorum, & Sacerdotum ſuorum celebravit, in qua plura pro reformatione ſtatûs Clericalis ſatis providè conſtituit. Sed nullus aut modicus profectus ſecutus eſt, propterea quòd & ipſe brevi poſteà obijt, & Clerum per totam Diœceſim graviſſima tribulatio propter à Papâ datum ſucceſſorem præoccupavit.

Hoc ipſo quoque anno mortuus eſt Carolus Rex Gallorum, & qui ſummis conatibus ad Romanum aſpirabat Imperium, & vitam & Regnum proprium amiſit. Poſt quem regnavit annis tribus & viginti Philippus trium præcedentium Regum frater patruelis, qui Viennenſem principatum mediante pecuniâ comparavit, & alterâ vice pugnans cum Anglis, multis ſuorum interemptis, ſuperatus fuit.

Philippus Rex fit Gallorum annis XXIII.

*MCCCXXVIII.*

*MCCCXXVIII.*

Anno Sigiſmundi Abbatis undecimo, Ludovicus Rex in principio menſis Januarij Romam cum ſuorum magno exercitu intravit, qui à Romanis cunctis tam Laicis, quàm Clericis magno cum honore ſuſceptus eſt, & ſingulari pompâ ſolemniter introductus. Scripſerat antea Papæ Joanni XXII. in Avenione commoranti, rogans, quatenus aut ipſe Romam veniret perſonaliter, aut mitteret ex cætu Cardinalium duos, qui coronationis ejus juxta morem implerent officium. Sed Papa nec Romam venire perſonaliter voluit, nec aliquem ex Cardinalibus miſit.

Rex Ludovicus Romam ingreditur.

Rex igitur Ludovicus juſſu Cleri & petitione totius populi ſeptimâ decimâ die menſis Januarij Romæ apud S. Joannem Lateranenſem, miniſterio Stephani de Columna Epiſcopi ſine voluntate Papæ, unà cum uxore Imperator coronatus fuit, anno videlicet Regni ſui Germanici tertiodecimo, & facta eſt lætitia magna in populo.

Rex Ludovicus ab uno Epiſc. coronam Imperij ſuſcepit.

Coronatus Imperator concilium Romanum ſolemne habuit, cum quibus de abrogando Joanne Pontifice tractavit. *Si Roma eſt*, inquit, *ubi Papa, noſtri jam erit officij providere, ut ubi eſt Roma, ſit & Papa.* Conſenſu itaque omnium Romanorum tam Cleri quàm populi coadunato in unam pernicioſi ſchiſmatis ſententiam. Joannem Papam XXII. hæreticum, atque ſchiſmaticum pronuntiantes, temeritate propriâ ab omni Pontificatûs honore dejecerunt.

Deinde Ordinis minorum fratrem quendam nomine Petrum de Corbaria cætus ille malignantium in Antipapam conſtituit, quem Nicolaum V. appellavit, hominem ſatis doctum, & ad gerendas res arduas multùm idoneum, & forſan Eccleſiæ non inutilem, ſi per oſtium intrare potuiſſet, qui vix unius anni ſpatio Summi Pontificis nomine inaniter gloriatus, à Piſanis Joanni Papæ traditur, & abjuratâ hæreſi perpetuis carceribus ab eodem deputatur. Creatus autem in Antipapam Petrus, à Ludovico Rege cunctiſque Romanis ut verus Chriſti Vicarius, & S. Petri ſucceſſor cum ſummo honore ſuſcipitur, & fidelis obedientium ſubjectio ab omnibus juratur. Rex autem Ludovicus, qui prius inunctus & coronatus ad Imperium fuit ab Epiſcopo, rurſus coronatur ab idolo, & qui à legitimo Chriſti Vicario in Avenione ſublimari noluit, Antipapæ, quem in ſcandalum Eccleſiæ pernicioſum creaverat, Romæ ſe ſubmittit. Rege Ludovico diutius Romæ exiſtente, uxor ejus filium peperit, quem genitor propterea quòd Romæ natus eſſet, Ludovicum Romanum appellavit.

Rex Ludovicus contra verum Pontificem Antipapam erexit.

Regi Ludovico filius Romæ naſcitur Ludovicus.

Anno prænotato Collegium Clericorum, quod eatenus fuit in Bütelſpach, per Eberardum Comitem de Wirtenberg ad Stutgardiam translatum Joanne Papa XXII. annuente & conſentiente, cujus tranſlationis cauſa fuit; Anno námque Henrici Abbatis decimo, Nativitatis verò Dominicæ MCCCIX. ut ſupra diximus, Rege mandante Henrico nobiles & cives regni per univerſam Sueviam in unum coacti magnum pugnatorum exercitum contra memoratum Comitem Eberardum Regno & Imperio à multis annis rebellem, produxerunt, & multis eum incommodis afflixerunt, qui cùm tantæ multitudini finaliter non poſſet reſiſtere, ad Marchionem de Baden, qui tunc morabatur in Beſekeim, fugam coactus eſt inire. Eo autem latente poſt fugam, regni exercitus omnem terram ejus

Eberardi Comitis de Wirtenberg memorantur bella.

pervagando vaſtavit, & multa ejus oppida, caſtella & villas funditus deſtruens in magna crudelitate furoris ſolo coæquavit. Venientes autem ad Büttelſpach, ubi tunc erat Sacerdotale Collegium, & inſignis Eccleſia, in qua Comitum de Wirtenberg antiquâ conſuetudine fuit ſepultura, Dei reverentiæ & honoris immemores caſtrum cum oppido & templo profanantes deſtruxerunt; & in contemptum memorati Comitis Eberardi ſepulchra mortuorum effringentes Comitum oſſa foris projecerunt, lapides omnes confringentes: ab illo tempore per annos ferme decem & octo manſit Eccleſia in deſolatione illa.

Collegium Sacerdotale à Büttelſpach ad Stutgardiâ transfertur anno 1318.

Anno autem Sigiſmundi prænotato ſupradictus Comes Eberardus jam pacem conſecutus, Joannem Papam XXII. in Avenione commorantem perſonaliter acceſſit, & transferendi collegium à Büttelſpach in Stutgardiam ab eo conſenſum impetravit; conſenſu verò Apoſtolico impetrato Collegium Sacerdotale ad Stutgardiam anno præſcripto tranſtulit cum omnibus bonis, privilegijs, & Juribus ſuis in Eccleſiam novam, quam anteà magnis ſumptibus ibidem præparavit.

Eberhardus Comes de Wittenberg obijt Udalricus filius ſucceſſit.

Eodem anno ſupradictus Comes Eberardus, poſteaquam Collegium de Büttelſpach tranſtulerat in Stutgardiam, Domino vocante in die S. Bonifacij Archiepiſcopi & ſociorum ejus Martyrum, vitâ defunctus eſt, & in Eccleſia quam conſtruxerat ſepultus, filium relinquens nomine Udalricum, qui Patri ſtatim ſuccedens in Principatu annis decem Comitatum ſuum gubernavit, vel ut alij ſcribunt, annis ſedecim.

Anno Sigiſmundi prænotato decimâ die menſis Septembris, obijt Matthias ex Monacho Ordinis S. Benedicti Archiepiſcopus Moguntinus, in majore Eccleſia ſepultus. Quo mortuo Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum ad inſtantiam Canonicorum Eccleſiam Moguntinam adminiſtratorio nomine per triennium gubernavit de voluntate & conſenſu Joannis Papæ XXII. eo tempore in Avenione reſidentis.

Magna fuit his temporibus inter Clerum & cives Moguntinos pro libertate diſſenſio, illis jura & privilegia ſua defendentibus, iſtis autem cuncta violare volentibus. Quæquidem diſſenſio Canonicorum animos movit, ut Baldevvinum Adminiſtratorem aſſumerent, quem cùm virum prudentem, magnanimum, & amicum Regum ac Principum ſcirent, per induſtriam ejus civium poſſe humiliari ſuperbiam non fruſtra ſperabant. Qui mox adminiſtratione ſuſceptâ, contra Moguntinos plura tentavit, & valde in brevi eorum humiliavit ſuperbiam. Eo tempore Clerus per civium tyrannidem de Moguntia pulſus, in Rhenaugia & alibi exulabat. Baldevvinus ergo ad reprimendum incurſum Moguntinorum, ne ſe diffunderent in Rhenaugiam Eccleſiæ ab antiquo ſemper fidelem, ubi Clerus, ſicut dictum eſt, in ſuis poſſeſſionibus degebat, villam, quæ nuncupatur alta, vulgariter Altuill, juxta Rheni littus à ſuperiore ad Rhenaugiam introitum, muro in circuitu præmunivit, & caſtellum in ea pulchrum cum fortiſſima turri ad Rheni fluenta conſtruere cœpit, quæ omnia Henricus ex Comitibus de Virneburg Archiepiſcopus Moguntinus poſteà conſummavit, cujus inſignia lapidi inſculpta in memoratæ turris pariete vidimus expreſſa, ſed ante annos fermè undecim, ſi bene memini, Bertholdus Archiepiſcopus cùm eandem faceret dealbari turrim, inſignia Henrici fundatoris memorati depoſuit, & ſua repoſuit in locum, quod factum

Caſtrum Altævillæ juxta Rhenum à Baldevvino conſtruitur.

factum ſicut jure multis diſplicuit, ita non ſatis pij animi in mortuum indicium fuit. Nec multò poſteà cives Moguntini obſidionem urbis à Baldevvino metuentes, conſilio inter ſe malè habito, armati civitatem egreſſi, primò Cœnobium S. Albani, tunc Ordinis S. Benedicti, cum inſigni Eccleſia funditus deſtruxerunt, paucis domibus duntaxat pro Monachorum habitatione dimiſſis: Eccleſiam deinde Cœnobij S. Jacobi Apoſtoli in monte ſpecioſo juxta Pyramidem Druſi præ civitate, ſimili furore deſtruxerunt, cum omnibus pene domibus paucis exceptis: poſtea Collegiatam S. Victoris Eccleſiam, unà cum domibus Canonicorum fortiſſimis funditus everterunt: caſtellum quoque in ſuburbanis Wiſenach à fundamentis ſubverterunt in odium Cleri, & cuſtodiam ſui, timentes, quòd Baldevvinus, qui pro Clero ſtabat Eccleſiæ, præſidia ſua in eiſdem Monaſterijs locaret. Pro qua temeritate peſſima dictorum Monaſteriorum Abbates atque Prælati cives Moguntinos poſteà citari fecerunt ad Judicium cameræ Imperialis, quæ tunc ſervabatur apud Franckenfurt oppidum regalis electionis, in qua dictante juſtitiâ cives, ut impij temeratores Jurium, libertatum, & privilegiorum Eccleſiæ læſis ad ſatisfactionem in magna pecuniarum ſumma fuerunt condemnati.

Moguntin. cives quaſdam Eccleſias deſtruunt.

Ab illo tempore uſque ad excidium urbis Moguntinæ, quod anno nativitatis meæ primo accidit, ut ſuo dicetur loco, ſuas divinâ Juſtitiâ vindicante injurias, bona ſemper fortuna Moguntinis civibus extitit contraria, qui quotidie in deterius proficientes, tandem uſque adeò æris alieni gravaminibus ſunt oppreſſi, & in nihilum redacti, quòd omnium in circuitu civitatum & ſubſidium & amicitiam perdiderunt, & ſeditione ſubortâ poſtremò civitatem, Dominium & Magiſtratum amittentes aut mori, aut exulare coacti ſunt.

Deo Sanctorum vindicante injuriam Moguntini exterminati ſunt.

Cujus rei hodie ſimile videmus in Erpfordianis, qui noſtris diebus ex Monaſterio Monialium S. Cyriaci Martyris extra muros oppidi Erpfordiani in monte poſiti caſtrum de conſenſu Rom. Pontificis fecerunt, & novo in ſuburbanis Monaſterio conſtructo Moniales in ipſum cum omnibus cenſibus, privilegijs ac libertatibus, quas priùs habuerant, ſine earum damnis etiam ipſis conſentientibus tranſtulerunt, & nihilominus quantum diſplicuerit Deo locum ſibi dedicatum ſemel in uſum transferre humanum, pœna ultionis, quam ab illo tempore uſque in diem præſentem experiuntur, oſtendit; nam in ultimam deſolationem acti, ſimile Moguntinis quotidie timent excidium, de quibus ſuo loco dicemus reliqua.

Erpfordianos pro minore culpa ſimilis opprimit calamitas.

Anno prænotato mortuus eſt Emicho Spirenſis Epiſcopus, cui promotione Joannis Papæ XXII. in Pontificatu ſucceſſit Bertholdus de Buchek. Ordinis Hoſpitalis B. Mariæ ſemper Virginis Teutonicorum, qui uno duntaxat præfuit anno: poſteà per eundem Papam transfertur ad Argentinam.

Bertholdus fit Epiſcopus Spirenſis contra Berengerū.

Et notandum pro declaratione dictorum ſimul & dicendorum ratione Eccleſiæ Moguntinæ, quòd Matthiâ Archiepiſcopo mortuo Clerus elegerat ſibi Pontificem quendam Canonicum nomine Gerlacum, contra quem Joannes Papa XXII. Henrico de Virneburg æquè Canonico de Archiepiſcopatu Moguntino providit, qui veniens ad Moguntiam à Clero refutatus eſt, & ad Sedem Apoſtolicam appellatum. Continuum itaque per triennium contentio Cleri coram Papa fuit contra Henricum, Clericis

Contentio duorum pro Archiepiſcopatu Mogunt.

multis in eum ſcelera jaculantibus. Verùm ne interim Eccleſia Moguntina paſtoris deſtituta ſolatio, dentibus pateſceret impiorum, Papa memoratus ad inſtantiam Canonicorum Baldevvinum Trevirorum adminiſtratorem Archiepiſcopatûs Moguntini conſtituit, quouſque finem contentio ſuſciperet, quod anno Sigiſmundi XIV. contigit.

Bellum ſedecim Comitum contra Ducem Brabantiæ.

Anno item Domini præſcripto, ſedecim Comites cum nobilibus ſuis contra Joannem Brabantiæ Ducem in unum conſpirantes exercitum inter duo villagia Vexhe videlicet, ac Landen ad prælium convenerunt. Inito certamine diu pugnatum eſt ambiguo marte, & plures ab utraque parte ceciderunt. Poſtremò tamen Rex Gallorum Philippus vices ſuas interpoſuit, & pacem reformavit: fuerunt in eo bello ex noſtris terris ſuperioribus præſentes, Joannes Comes de Spanheim cum ducentis equitibus, Comes de Kazenelenbogen cum totidem equitibus, Comes de Falckenburg cum centum equitibus, Comes quoque de Hoenfels cum centum viginti equitibus, & Henricus de Bolandia cum ſexaginta equitibus, aliorum nomina Comitum ſcribere cauſam non habemus.

*MCCCXXIX.*

Anno Sigiſmundi Abbatis XII. Ludovicus Rex ab urbe Roma diſceſſurus, juramento mediante Romanis promiſit, quòd in anno ſequente denuò velit in Italiam cum exercitu redire, ad cujus rei ſollicitandum effectum, Romani duos ex ſenatoribus venerabiles viros lateri Regis adjunxerunt, qui cum eo in Germaniam venientes à ſuo propoſito abierunt.

Antipapa Nicolaus à Ludovico Cæſare Piſanis commendatur.

Ludovicus Imperator novus à Roma digreſſus Nicolaum Antipapam ſuum Romanis non audebat confidere, ſed veniens cum eo Piſas, ibidem juſſit manere, donec ipſe rediret in Italiam. Piſani ad inſtantiam Cæſaris obedientiam & fidelitatem Nicolao contra Joannem promiſerunt, & quòd eum fideliter tuerentur ab omni moleſtatione adverſariorum juramento confirmârunt. Ludovico autem in Germaniam reverſo Piſani commendatum ſibi Nicolaum ad Joannem Papam in Avenionem miſerunt, qui ſuum compulſus fateri reatum, veniam petijt, & ad perpetuum carcerem poſitus vix triennio ſupervixit.

Galeazius Vice-Comes Mediolani à Ludovico inſtituitur.

A Piſis Imperator Mediolanum veniens, rebus ſalubriter ordinandis per Longobardiam animum intendit, obierat enim paulò ante Maffæus Vice-Comes Mediolanenſis, in cujus locum Rex Ludovicus Galeazium ejus filium Joanni Papæ inimiciſſimum Vice-Comitem conſtituit. Quod factum Pontifici memorato ultra modum diſplicuit, & propterea novos in Ludovicum proceſſus fulminavit: priùs illum ut diximus tanquam fautorem & defenſorem hæreticorum & ſchiſmaticorum excommunicaverat, quoniam & Fratres quoſdam Ordinis Minorum damnatos à Papa ſuſcepit, & Vice-Comitibus ab illo excommunicatis auxilium impendit.

Iterum Johañes XXII. cenſuras in Ludovicū fulminat.

Nunc autem graviores in eum cenſuras fulminat, quem exceſſiſſe tripliciter conſtat. Primò quia coronam Imperij, contempto Romano Pontifice, à ſimplici ſuſceperat Epiſcopo, quod non licuit. Secundò quia verum Chriſti Vicarium totis viribus perſecutus, Idolum perniciosi Schiſmatis erexit. Tertiò quòd Jura & Adminiſtrationem Romani Imperij ſine Conſenſu Pontificis ſibi uſurpavit.

Cenſuras igitur Papa in Regem Ludovicum de novo multiplices aggravat, & eas publicari per totam Germaniam ſub pœnis terribilibus mandat.

mandat. Sed cùm ſeveritatem Ludovici omnes metuerent, & nemo Papæ cenſuras contra illum denuntiare præſumeret, ſoli Fratres quidam Ordinis S. Dominici Spirenſes maximè & Francofurtenſes fortiter ſe murum pro domo domini ſtatuerunt, & proceſſus Papæ omnes contra Ludovicum Regem intrepidâ conſtantiâ in diverſis locis iterum atque iterum publicârunt, non ſine periculo & multis contumelijs.

Fratres S. Dominici fortiter ſteterunt pro domo Domini.

Anno prænotato mortuus eſt Cuno de Schöneck Eccleſiæ Wormatienſis Epiſcopus in Cathedrali Baſilica ſepultus. Poſt cujus obitum fuit in electione diſſenſio gravis ſubſecuta, propter quam duo in Avenione coram Papa de Pontificatu contendebant, Gerlacus videlicet Schenk de Erpach, & quidam, cujus nomen non occurrit. Unde Papa Joannes contentione iſtâ durante Baldevvinum Archiepiſcopum Trevirorum Adminiſtratorem Eccleſiæ Wormatienſis conſtituit, & omnem ei totius Diœceſis curam & diſpoſitionem tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus commiſit. Eodem anno Berchtoldus de Buchek ex ordine Teutonicorum Spirenſis Epiſcopus mandato Joannis Papæ XXII. ad Eccleſiæ Argentinæ tunc vacantis Pontificatum tranſlatus eſt, vacante Spirâ in annum ſequentem.

Intereà Baldevvinus Trevirorum Archiepiſcopus duarum jam anteà Eccleſiarum Epiſcopalium Moguntinæ ac Wormatienſis Adminiſtrator, etiam hujus Eccleſiæ Spirenſis adminiſtrationem Fratrum poſtulatione, & mandato Papæ ſuſcepit. Res admodum ſtupenda, ut unus homo ſimul & ſemel apud Germanos quatuor Epiſcopatus gubernare aut deberet, aut poſſet. Sed erat iſte homo ſingularis, qui non minus arte, quàm naturâ ad magna fuit diſpoſitus.

Baldewin' quatuor Epiſcopatuum gubernator.

Anno etiam prænotato Joannes Papa XXII. in Avenione conſiſtens, Petrum de Murrone Cœleſtinum quondam Papam V. quem Bonifacius Papa VIII. poſt reſignationem Pontificatûs cuſtodiæ mancipaverat uſque ad mortem, propter crebra ejus miracula Sanctorum Catalogo inſcripſit.

Petrus de Murrone qui & Cœleſtinus Papa V. cañonizatur.

Eodem anno Piſani cives, qui poſt mortem Caſtrutij in ſubjectionem Imperatoris Ludovici juraverant, veteri more gentis Italiæ, Germanis neſcientes ſervare fidem, ipſo Cæſare in Germaniam reverſo, mox Bonifacium quendam in Capitaneum erexerunt, & libertatem ſibi rebellione vendicant, qui ut Papæ Joannis XXII. conſequerentur gratiam & favorem, Antipapam Nicolaum ſuæ fidei commiſſum in Avenione Pontifici memorato deſtinârunt, ut paulò antè diximus.

*MCCCXXX.*

Anno Sigiſmundi Abbatis XIII. Walramus filius comitis Moſellani de Veldenz, promotione Baldevvini Archiepiſcopi Trevirorum factus eſt Epiſcopus Spirenſis Eccleſiæ, & præfuit in ea fermè ſex annis, vir bonus & honeſtus.

Walramus filius Comitis de Veldenz fit Epiſcopus Spirenſis.

Eodem anno Baldevvino adminiſtrationem Eccleſiæ Wormatienſis reſignante, Gerlacus Schenk de Erpach Pontificatum obtinuit, & duobus annis præſedit. Fuerunt qui ſcriberent, illum neque per electionem vocatum, neque à Papa proviſum, neque confirmatum præfatam biennio occupâſſe Eccleſiam, & inutiliter præfuiſſe. Sed de his firmam dare ſententiam ſicuti certè non poſſumus, ita temere non debemus; ab eo ſiquidem tempore, quo ſcribere geſta & ſucceſſiones Pontificum Germaniæ Monachi & clauſtrales deſierunt, mancam neceſſariò canonici pene

omnium Eccleſiarum Cathedralium ſuarum rerum, aut nullam legunt hiſtoriam.

Henricus Buſman de Virneburg fit Archiepiſcopus Moguntinus.

Anno prænotato poſt longam contentionem inter Henricum de Virneburg cognomento Buſman, & Clerum Moguntinum coram Papa Joanne prænominato apud Avenionem ut ſupra diximus habitam, Henricus tandem per ſententiam obtinuit, & mandato ipſius Papæ in Archiepiſcopum conſecratus fuit. Deinde comitantibus duobus Legatis Apoſtolicis, venit ad Moguntiam, & ut verus ac legitimus Eccleſiæ Moguntinæ Præſul poſtulat intromitti; ſcripſerat enim Papa Baldevvino Trevirorum Archiepiſcopo, mandans, ut adminiſtrationi cederet, & omnia Epiſcopalia Henrico reſignaret: Clero etiam & populo præcipit, quatenus deſtinatum ſibi Archiepiſcopum reverenter & cum honore ſuſciperent, & in cunctis illi fideliter obedirent. Qui ubi mandatis Apoſtolicis non poſſent reſiſtere, coacti ſunt obedire. Veruntamen civitatem Henricus ſub conditione citius exeundi propter diſcordiam intrare permiſſus, aliquandiu in Rhenigauia commoratus eſt.

Henricus verò in Archiepiſcopum ſublimatus præfuit annis ſedecim, & poſtea per Rom. Pontificem Clementem ſextum deponitur, quoniam & Apoſtolicæ Sedi rebellis extitit; & Ludovico Imperatori excomunicato, pertinaciter adhæſit. Iſte Henricus caſtrum in Alta villa juxta Rhenum, quod Baldevvinus inchoaverat, ad plenum conſummavit, & cum civibus Moguntinis tandem concors extitit.

Comitatus Palatinus Rheni inter filios Rudolphi dividitur.

His temporibus Ludovicus Imperator vocans ad ſe filios fratris ſui Rudolphi, quem cum Friderico Duce Auſtriæ ſentientem de Patria in Angliam fugere, ut ſupra diximus, compulerat, in præſentia quorundam principum Regni paternam inter eos diſtribuit hæreditatem; fuerunt autem eorum tres. Rudolphus primogenitus homo parum aſtutus, uxorem habuit ſororem Regis Ungariæ Ludovici, de qua genuit unicam filiam nomine Margaretam, quæ nupſit Carolo Regi Bohemiæ poſtea Imperatori. Huic Rudolpho Ducatus Patris ſui ceſſit in Bavaria, cum omnibus ad eum pertinentibus, quæ genitor ibi habuit. Rupertus ſecundo genitus quædam paterni principatus in partibus Rheni accepit, oppidum videlicet Neapolitanum, vulgariter Neuſtatt appellamus in Diœceſi Spirenſi, cum pertinentibus ad illud. Iſte Rupertus Eccleſiam in eodem oppido pulchram rubro tabulato lapideo, novámque à fundamentis conſtruxit. & duodecim in ea præbendas erigens magnificè dotavit, & multa bona fecit. Gymnaſium quoque Univerſale in oppido Heidelberg Wormatienſis Diœceſis auctoritate Apoſtolicâ inſtituit; quod multis privilegijs & proventibus cumulavit. Qui tandem ſine liberis moriens ante chorum in Eccleſia Neapolitana, quam ipſe, ut diximus, fundaverat, cum honore ſepultus eſt, quemadmodum ſuo inferius loco pleniùs dicetur. Omnis autem poſſeſſio ejus ad juniorem fratrem comitem Palatinum Rheni, de quo jam ſine medio dicemus, reverſa eſt.

Univerſitas Heidelbergenſis fundatur.

Adolphus ultimò genitus Rudolphi Comitis ſupradicti, oppidum Heidelberg & Palatij Rheni Comitatum cum Electorali dignitate in poſſeſſionem accepit, Ludovico patruo ſic diſponente, propterea, quòd in agendis rebus, atque negotijs Principatûs cæteris fratribus magis eſſet idoneus. Uxorem habuit filiam Comitis de Oettingen Bavari, de qua

genuit

genuit Rupertum comitem Palatinum, per quem continuatur genealogia eorundem Principum, ut in ſequentibus per Ordinem dicemus.

*MCCCXXXI.*

Anno Sigiſmundi Abbatis xiv. Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum, vir ſempiternâ memoriâ dignus, divino Spiritu inſpiratus, Capellam Divi Martyris Albani cum horto pulcherrimo adjacente extra muros Trevirorum urbis, precibus & pretio ab Abbate & Monaſterio S. Apoſtoli Matthiæ comparavit, & Carthuſianæ Religionis Cœnobium in eo conſtruere cæpit; quod in novem annis perficiens magnificè dotavit: & anno Sigiſmundi Abbatis Hirſaugienſis ultimò Eccleſiam ejuſdem Monaſterij conſecravit. His etiam temporibus ſæpe memoratus Pontifex Baldevvinus, apud Confluentiam pontem lapideum ſatis fortem & pretioſum ſuper Moſellam fluvium à fundamentis novum conſtruxit, multis & gravibus impenſis, ut hodie videtur. Conſummato tandem opere ſanctione perpetuâ conſtituit, omnes Trevirenſis Diœceſeos indigenas, tranſitum habere debere per pontem liberum; alienigena verò quilibet per eum tranſiturus, Religioſis, Clericis, & mendicantibus duntaxat exceptis, unius oboli, quorum duodecim faciunt nummum, donatione tranſirent.

*Carthuſia apud Trevirum fundatur per Baldewinum Archiepiſc.*

*Pons lapideus apud Confluentiam ab Archiepiſc. conſtruitur.*

Anno prænotato Joannes ex Duce Luzenburgenſi Bohemiæ Rex magno ſuorum adunato exercitu, juſſione Imperatoris Ludovici Longobardiam ingreditur, Galeatio Vice-Comiti laturus auxilium, contra rebellionem quarundam civitatum, quæ poſt Imperatoris ad Germaniam regreſſum ſeſe in libertatem vendicare meditabantur, occiſo vel expulſo præſidio Imperiali. Rex autem Bohemiæ pro Imperatore bellum acturus, in brevi rebelles graviter afflixit, Brixiam, Bergomum, Lucam, Parmam, Regium, Mutinam, & plures alias civitates, oppida & caſtella capiens rebellium, ſuæ ditioni nomine Cæſaris potenter ſubjugavit, anctores verò & capita rebellionis quotquot invenire potuit, laqueò ſuſpendit.

*Joannes Bohemiæ Rex Longobardos rebelles domuit.*

Eodem quoque anno facta eſt diſſenſio gravis inter Henricum Bavariæ Ducem cognomentp Probum, & Ottonem ejus fratrem, cum Henrico juniore filio Ottonis quondam Ungariæ Regis, de quo dictum eſt anno Henrici Abbatis II. pro quibuſdam terminis & oppidis Ducatûs Bavariæ inferioris. Ludovicus verò Imperator pro Ducibus Ottone & Henrico juniore pugnaturus, contra Henricum Probum, vocatis in auxilium Ungaris magnum parabat exercitum, deleviſſetque illum penitus, niſi bono fuiſſet conſilio præventus. Joannes námque Rex Bohemiæ cùm audiſſet Imperatorem expeditionem præparare in Henricum Bavariæ Ducem, cujus ipſe ſocer erat, vices ſuas interpoſuit, & concordiam inter diſſidentes reformari ut ſequitur impetravit.

Ludovicus ergo Imperator ad inſtantiam Joannis Bohemiæ Regis memoratos Duces Bavariæ circa feſtum S. Bartholomæi ad Ratisbonam convocavit, ubi in præſentia quorundam Principum regni talem inter eos diviſionem fecit. Henricus Dux ſenior cognomento Probus, in ea diviſione ſequentia oppida & caſtella cum ſuis pertinentijs in portionem hæreditatis legitimam accepit, videlicet, Landshutam, Straubingen, Scherdingen, cum alijs ad ea pertinentibus. Ejus fratri Duci Ottoni

*Diviſio fit Ducatus Bavariæ inter Duces.*

diſtributio contulit Burgbauſen, Oettingen, Draunſtein, Halle cum reliquis uſque ad Salzburgenſium alpes ad ea jure ſpectantibus.

Henricus autem junior in ſuam portionem accepit, Dingelfingen, Landavve, Vilshofen, Dekendorff, Cambur, Kelheim, cum alijs ſibi deputatis. Verum hæc diviſio non ſatis placuit ſeniori Henrico, unde non diu poſtea terminos memoratæ diviſionis temerè tranſgrediens, cùm Imperatoris monita contemneret, ejus in ſe animum graviter oſtendit iratum; contractis igitur copijs Ducatum Henrici Ludovicus ut hoſtis ingreditur, & per duos menſes Straubingen durâ ſatis obſidione vallatur; iterum Bohemiæ Rex Joannes vices ſuas interpoſuit, & Ducem ad obedientiam Cæſaris revocavit.

Petrus de Lutra inter ſcriptores unus.

Claruit his temporibus inter Germaniæ Doctores non ultimus Petrus de Lautra Præmonſtratenſis Ordinis, qui ſcripſit inter cætera ingenij ſui opuſcula ſuper ſententias libb. IV. In Evangelium Joannis lib. I. Ad Baldevvinum Archiepiſcopum de prærogativa Trevirenſis Eccleſiæ lib. I. De Romani Pontificis eminentia inſigne opus, quòd Candelabrum ſeptenarium prænotavit libb. III. Contra Michaelem de Cæſena & ejus ſequaces, Romanum Pontificem contemnentes lib. I. De forma & modo nuptiarum lib. I. De Columnis myſticis ad Cardinalem de Columna lib. I. De Sacramento Altaris lib. I. Epiſtolas quoque plures ad diverſos, ſermonéſque & varia ſynthemata lucubravit. Lupoldus de Babenberg Bambergenſis Eccleſiæ Canonicus, Joannis Andreæ in utróque Jure quondam auditor his etiam temporibus magno in pretio fuit. Qui ſcripſit inter alia commendabile opus de Zelo & fervore Chriſtianæ fidei, antiquorum Germaniæ Principum lib. I. De juribus & tranſlatione Romani Imperij ad Baldevvinum Trevirorum Archiepiſcopum lib. I. De cæteris ejus lucubrationibus nihil vidimus. Claruerunt & alij complures viri doctiſſimi his temporibus in Germania noſtra excellentes ingenio & doctrinâ, qui multa & varia ſynthemata ſcripſerunt. Petrus videlicet de Saxonia Ordinis minorum. Conradus Saxo ejuſdem Ordinis. Alanus de Inſulis Flandriæ, Joannes Danck Saxo aſtronomus. Sibertus de Beka Carmelitanus Joannes de Blumendall, Simon de Spira ejuſdem Ordinis, Ludolphus in Argentina Carthuſienſis. Joannes de Gandersleben, Francus aſtronomus & mathematicus ſubtilis valde, & alij multi de quibus alibi ſcripſimus.

Lupoldus de Babenberg Juriſtæ ſcriptor, & alij.

*MCCCXXXII.*

Anno Sigiſmundi Abbatis quintodecimo in civitate Argentinenſi graviſſima inter Senatores & plebeios ſeditio magnam regiminis alterationem intulit, & reipublicæ mutationem. Ab annis námque multis Domini & rectores civitatis memoratæ ſoli admittebantur nobiles, humilium verò nullus quicquam auctoritatis habebat. Infirmiores autem nobilium poteſtate nimiâ oppreſſi tandem in rebellionem conſpirant, & collectis indignatione viribus, tota ſe communitas Urbanorum contra rectorum tyrannidem oppoſuit. Magnus in civitate furentium atque ſævientium populorum tumultus oritur, ad pœnam nobiles confuſis vocibus poſtulantur. Senatores urbis ad pacis tranquillitatem cupientes revocare furentes, cùm non poſſent, dimiſsâ civitate conſilio in proxima ſeſe caſtella receperunt. Exiſtimaverant enim, quòd poteſtatis ab urbe

Argentinæ inter Senatum & cives magna ſeditio.

abſentia,

abſentia, tumultuantis populi animos faciljus & citius ſedare debuiſſet; ſed aliter quàm ſperaverant res progreſſum accepit, ut enim de urbe nobiles receſſerunt, cives audaci conſilio uſi, portas civitatis omnes clauſerunt, publico ſtatuentes edicto, quòd illorum nulli de cætero, qui temere urbem exierant, in æternum pateret regreſſus: itaque factum eſt, ut ſenatus nobilium, qui humiles urbanos propriâ temeritate deſeruit, redire in civitatem ampliusnon permiſſus, juſtâ ratione perpetuum cogeretur portare exilium, & qui noluit humilibus in parvo condeſcendere propriâ ſe neſciens privaret poteſtate. Cives in libertatem conſpirantes, novum ex ſe conſulatum inſtituerunt, vetere penitus abrogato, & proſus in exilium acto, lege decernentes firmiſſimâ, quòd ſupremus Rector urbis, quem vocant Magiſtrum, quotannis perpetuò creandus nullâ ingenuitate ſanguinis, aut genere notabilis, ſed plebeius ignobilis inſtituatur. Quæ conſtitutio in conſuetudinem verſa continuatur apud eos uſque in præſentem diem. *Plebs Argentina contra ſenatum prævaluit.*

Anno Sigiſmundi Abbatis prænotato octavâ decimâ die menſis Decembris obijt Gerlacus Schenck de Erpach Wormatienſis Eccleſiæ Præſul, cui Salmannus de Moguntia oriundus proviſione Joannis Papæ XXII. ſuccedens præfuit annis ferme tribus & viginti, qui à Benedicto Papa XII. in Epiſcopum conſecratus fuit. Verum Clerus cum civibus ſe fortiter oppoſuerunt, & eum pro Pontifice noluerunt admittere: propter quod Papa commotus civitatem Interdicto ſuppoſuit, & plures ex Canonicis maximè de Neuhauſen Salamanno rebelles præ cæteris excomunicavit. Salamannus tamen Papâ ſibi aſſiſtente prævaluit, & in Epiſcopum à Clero & populo ſuſceptus fuit. *Salamannus fit Wormatienſis Epiſcopus contra voluntatem Cleri.*

His temporibus Regnum Turcorum in Aſia minore ſumpſit exordium, quod interea per annos centum octoginta maximum ſui accepit incrementum. Eſt autem Turcia in Aſia minore parvum ab origine Regnum, habens ab oriente Armeniam, à meridie Pamphiliam, ab Aquilone Bythiniam, ab occidente mare Ægeum, & Græciam, illam videlicet Provinciam, ubi magna quondam Troja conſtituta fuerat. Cujus quidem Regni Turcorum tale memoratur principium. Fuit his temporibus in Turcia homo quidam parvi censûs, & non magnæ reputationis, nomine Ottomannus, religione Saracenus, vir aſtutus & factioſus, qui duobus de Principatu Turciæ contendentibus, accitis undique viris raptoribus, prædonibus, quibus illa terra multùm abundat, ſibi totius Turciæ principatum uſurpavit, & expulſis vel occiſis principibus terræ cunctis, brevi tempore & nomen magnum, & auctoritatem obtinuit regalem. Itaque primus Turcorum iſte Rex Ottomannus in Aſia minore Principum diſcordiâ factus regni terminos uſurpati multùm dilatavit. Poſt Ottomannum regnavit filius ejus Orchanes ſuper Turcas, qui conſtituit prælia multa cum finitimis gentibus, & regnum ſuo tempore multum ampliavit. Quo mortuo Amurates filius ejus regnum Turcorum ſuſcipiens multa ſibi violenter attraxit, erat enim vir callidus & infidus. Qui, cùm duo Chriſtiani fratres de Imperio contenderent, ab altero, qui ſuperari timebat, in auxilium vocatus, ex Aſia venit in Græciam, vidénſque ambos viribus fractos, atque defatigatos, arma in eos convertit, & magnam Græciæ partem ſuo dominio per tyrannidem ſubjecit. Hic moriens duos filios reliquit *Regni Turcarum in Aſia principium.* *Ottomannus Rex Turcarum primus.* *Orchanes Rex II.* *Amurates Rex III.*

reliquit Solomannum & Pactietem, Solomanno brevi extincto, Regnum Turcorum univerſum ad Pactietem pervenit. Qui priuſquam à Tamerlano caperetur, in Græcia res geſſit magnas, poſteà nihil memoriâ dignum: qui mortuus plures filios reliquit, quorum primus Calapinus regnum obtinuit, & poſteaquam aliquandiu regnâſſet, à Moyſe Patruo ſuo extinctus fuit. Moyſes autem Calapino nequiter perempto regnum Turcarum ſibi uſurpavit, & multo tempore cum tyrannide regnans etiam ipſe ſine liberis mortuus eſt, poſt mortem verò Moyſi Mahumetes tertius ex Pactiete filius regnum obtinuit, qui Conſtantinopolim & univerſam penè Græciam, cum Thracia & regno Boſniæ extinctis multis Chriſtianorum millibus, ſuo imperio violenter ſubjecit. Ante hunc fuerunt & alij duo reges Mahumetes & Amurates, de quibus feruntur multa mala Chriſtianis facta tam in Aſia, quàm in Græcia penè tota. Amuratis filius fuit ultimus Mahumetes, cujus filius Pactietes tertius, qui hodie regna ſuper Turcas, Modonam urbem in Morea noſtris temporibus cepit.

Pactietes Rex IV.

Calapinus Rex V.

Moyſes Rex VI.

Mahumetes Rex 7.

*MCCCXXXIII.*

Cardinalis Legatus cum tota familia ſua à latronibus occiditur.

Anno Sigiſmundi Abbatis XVI. Joannes Papa XXII. Ludovico Rege Portugalliæ rogante Legatum miſit ad regnum ejus quendam Cardinalem pro ſedandis certis diſſenſionibus inter ipſum regem & quoſdam Principes regni, qui veniens in regnum pacem & concordiam reformavit, & ex varijs diſpenſationibus & gratijs pecuniam non modicam acquiſivit; quod cognoſcentes quidam latrones, in unum coadunati, ejus tranſitum in quodam latiſſimo nemore obſervârunt, venientem cum gladijs & fuſtibus invaſerunt, & tam ipſum, quàm omnes, qui cum eo erant, crudeliter peremerunt, diripientes omnia, ita ut veſtibus ablatis nuda relinquerent cadavera.

Diſſenſio duorum ad Herbipolenſem Epiſcopatum electorum.

Eodem anno ultimâ die menſis Junij obijt Wolframus de Grumbach Epiſcopus Herbipolenſis & Dux Franciæ Orientalis, & in majori Eccleſia ſepelitur, quo mortuo gravis inter Canonicos in electione diſcordia ſubſecuta eſt; nam una pars cum Ludovico Imperatore ſentiens, ejus Cancellarium Hermannum de Liechtenberg, Spirenſis Eccleſiæ canonicum ſibi Pontificem elegit. alia verò pars & major & conſilio ſanior, quæ Papæ Joannis tuebatur ſententiam, Ottonem Wolfskele memoratæ Herbipolenſis Eccleſiæ Canonicum, & Archidiaconum ſibi delegit Epiſcopum. Cauſa mox ad examen Joannis Papæ XXII. devolvitur, qui tunc ut ſupra dictum eſt, in Avenione oppido Galliæ Curiam Papalem tenebat. Papa itaque modo & formâ electionis ſimul & Zelo eligentium, atque meritis electorum diligenter examinatis, Hermanno de Liechtenberg abrogato per ſententiam Ottonem legitimum Herbipolenſis Eccleſiæ Pontificem pronuntiat, & auctoritate Apoſtolicâ confirmat, anno videlicet prænotato die menſis Decembris ſecundâ, qui tamen anno ſequenti viceſimâ die menſis Julij apud Leodium urbem Lotharingiæ vetuſtiſſimam ſolemni pompâ fuit conſecratus, ſed anno electionis ſuæ tertio ad poſſeſſionem Epiſcopatus primùm pervenit, Hermano de Liechtenberg cum Imperatore Ludovico promotioni ejus obnitentibus.

Udalricus de Auguſta Imperialis Aulæ ſcriba doctiſſimus.

Claruit his diebus Udalricus de Auguſta Imperatoris Ludovici ſcriba ſecretus, homo in utróque jure peritus, ſed plus æquo Pontifici Romano injurioſus, qui diſcordiarum inter Eccleſiam & Imperium non ulti-

mum

mum fomentum extitiſſe ferebatur; in litteris námque Imperialibus ad Papam ſcriptis modeſtiæ normam graviter excedens, beſtiam illum de mare aſcendentem ſæpiùs nuncupavit, & varijs Chriſti Vicarium injurioſis nominibus nomine Imperatoris appellavit, quanquam hoc ipſum latere Imperatorem plures fuerint, qui dicerent. Hoc autem conſtat manifeſtè, quòd Papam injurioſus ſcriba plurimum irritavit.

Maxima hoc anno in partibus Moſellanis cis-Rhenanis & Franciæ orientalis vini abundantiâ crevit, ita quòd tempore vindemiarum multis defecerint vaſa. Vas alterum vino plenum cum magnis precibus dabatur pro altero vacuo etiam minoris quantitatis, duæ quoque vini menſuræ pro uno vendebantur obulo, quorum duodecim ſolidum faciunt unum Herbipolenſem. Vini multa copia.

Anno prænotato mortuus eſt Henricus Dux Bavariæ junior filius Ottonis quondam Regis Ungariæ ſine liberis, anno ætatis ſuæ primo atque viceſimo, cujus Principatus Henrico Duci probo, & Ottoni fratri ejus in portionem ceſſit.

Anno item præſcripto Ludovicus Imperator Conventum Principum regni apud Spiram ad feſtum S. Bartbolomæi magnum indixit, quibus ad diem præfixum convenientibus multa ibi pro comuni hominum pace tractata ſunt, & in raptores atque latrones, qui viatoribus inſidiabantur, acies ordinatæ. Plura etiam pro ſui juſtificatione contra Joannem Papam Cæſar produxit in medium, quibus auditis & examinatis multi viri doctiſſimi conſenſerunt, Papæ ſententiam minus juſtam arbitrantes, propterea quòd Papa Petri Sedem mutavit. Conventus Principum in Spira factus eſt cum Imperatore.

Inter Senatum & cives Wormatienſes hoc anno gravis fuit ſuborta ſeditio, propter Epiſcopalia jura & privilegia Canonicorum; Senatum enim contra Clerum multa temere dicebatur præſumpſiſſe, quæ non debuerat, unde gravati Sacerdotes atque Canonici communitatis præſidium invocârunt. Cives autem pauperes de manuum ſuarum labore viventes haud parum enitebantur pro Clero, maximè propterea, quòd ab illo pro ſuis artificijs quotidiana ſuſcepêre ſtipendia, unde ſi urbe Clerus pelleretur, manifeſtum erat pauperum augeri penuriam, & reverà parum abſuit, ſenatum Argentinenſibus ſimilem ſubire pœnam, niſi quidam maturius negotium penſiculantes interpoſitione amicorum pacem reformâſſent. Wormatienſium civium ſeditio gravis.

*MCCCXXII.*

Anno Sigiſmundi Abbatis XVII. mortuus eſt Henricus Archiepiſcopus Colonienſis, non ſine multorum gratulatione, quippe qui toto fere Pontificatûs ſui tempore civibus ſuis graviter fuit infenſus, & Imperatori Ludovico à principio & pluribus annis contrarius, ut in præcedentibus patet. Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit Walramus filius Gerhardi Comitis Juliacenſis, memoratæ Colonienſis Eccleſiæ Canonicus & Theſaurarius, Leodienſiſque Præpoſitus, vir in utróque jure ſuo tempore doctiſſimus, & præfuit annis ſedecim, menſibus ſex, diebus decem & novem, qui ut bonus paſtor utiliter rexit Eccleſiam ſibi commiſſam, in utroque ſtatu, & pacem terræ diligentiſſimè cuſtodivit. Walramus fit Archiepiſcopus Colonienſ. annis XVI.

Inter alia pietatis ſtudia Monaſterium Ordinis Carthuſienſium Monachorum in Colonia conſtruxit, in quo Fratribus Deo ſervituris perpetua ſtipendia Carthuſia in Colonia fundatur per Walramum.

ſtipendia providit, cujus loci fundum à Monaſterio S. Pantaleonis noſtri Ordinis ibidem pecuniâ comparavit, alijs ſimiliter Eccleſijs multa bona contribuit.

Adolphus Palatinus cum ſibi adhærentibus contra Baldevvinum.

Anno Sigiſmundi Abbatis prænotato, Adolphus Comes Palatinus Bavariæque Dux, qui morabatur in Heidelberg, Joannes, Simon & Junior Simon Comites de Spanheim, Comes item de Naſſavv, Comes Silveſtris de Duna, Comes Rheni cum quibuſdam alijs Comitibus atque nobilibus ſe mutuò confœderantes contra Baldevvinum Archiepiſcopum Trevirorum & Comitem de Veldenz bellum parabant. Quod mox ut Baldevvino innotuit, contractis copijs terram Comitis de Spanheim ſibi viciniorem ingreditur, & omnia devaſtans, nemine reſiſtente, magnâ populum clade percuſſit, caſtrum Sprendlingen obſedit, cepit, & deſtruxit, villas incendit, ſpolia diripuit, populum non peremit, ſed fugere compulit, caſtrum Spanheim poſtremò fortiſſimâ obſidione vallavit, in quo tunc erat filia comitis de Falckenburg uxor Simonis Comitis de Spanheim ſenioris, neptis ipſius Archiepiſcopi Baldevvini. Hæc videns imminere periculum, foras cum ſuis puellis egreditur, & provoluta pedibus Archiepiſcopi pacem & miſericordiam precatur: ad preces ejus pacem dedit Archiepiſcopus Comitibus de Spanheim, & datis cum ſecuritate litteris concordia facta eſt, & reconciliati ad invicem abierunt. Comes autem Silveſtris de Duna, Comitibus de Spanheim conterminus ſe in quodam caſtello Velſperg nuncupato continebat, non enim poterat exercitui Pontificis congredi, & ſocij ad ſuccurendum ei necdum fuerant præparati. Poſtea enim quàm audierant, ad Comitatum Spanheimenſem tantam Trevirorum conveniſſe multitudinem, animis dejecti ſunt, & omnes retrò abierunt. Baldevvinus audiens Silveſtrem comitem, hoc eſt, den Wildgrafen in petræ monte latere, caſtellum obſedit, cepit, ac funditus deſtruxit, Comitem ſuis obedire mandatis coëgit, Velſperg autem uſque in hanc diem jacet deſtructum.

Comes Silveſtris ab Archiepiſc. capitur caſtrum diſſipatur.

Joannes Papa XXII. obijt.

Anno etiam præſcripto in die S. Barbaræ Virginis & Martyris obijt Joannes Papa XXII. in Avenione ſepultus. Sunt qui ſcribant, eum poſt mortem in theſauris ſuis tantam reliquiſſe pecuniam, quantam nullus ante illum inter Romanos Pontifices habuerit unquam. Ut enim totam auri & argenti congeriem unâ comprehendam ſummâ, quinquies & vicies centum millia Ducatorum in prompta pecunia poſt ſe reliquiſſe ſcribitur, quæ ſumma uſitatâ ſupputatione calculata facit aureorum Rhenenſium vaſa, ſive thonnas XXXIII. centum millia florenorum auri pro uno vaſe computando.

Benedictus fit Papa XII. ex Monacho.

Joanni huic Papæ XXII. in Pontificatu ſucceſſit Benedictus ejus nominis XII. patriâ Tholoſanus Profeſſione Monachus Ciſtertienſis Ordinis ſub Regula ſanctiſſimi P. N. Benedicti, cujus in memoriam ſe Benedictum voluit nuncupari, qui Jacobus antea dicebatur, & præfuit annis ſeptem, menſibus tribus, diebus XVII. vir doctus & rectus in cunctis operibus ſuis.

Eodem quoque anno XXI. die menſis Julij, Otto Wolfskele anno præterito confirmatus à Joanne Papa XXII. ut ſupra diximus, Leodij in Eccleſia S. Bartholomæi conſecratus fuit in Epiſcopum Herbipolenſem; illo tamen anno ad poſſeſſionem impediente Cæſare non pervenit.

*MCCCXXXV.*

Anno Sigiſmundi Abbatis XVIII. mortuus eſt Otto Bavariæ Dux, filius quondam Stephani Ducis, & frater Henrici ſenioris cognomento Probi ſine liberis, de quo ſupra fecimus mentionem, cujus Ducatus ad fratrem devolutus unam Bavariæ Monarchiam conſtituit.

Eodem anno Ludovicus Imperator ſolemnes nuntios miſit in Avenionem ad Benedictum Papam XII. poſtulans reſtitui Eccleſiæ unitati, contra quam ſi quidpiam deliquiſſet, ejus pollicebatur judicio ſatisfacere & emendare. Papa nuntios Cæſaris honorificè ſuſcepit, benignè audivit, & libenter eum abſolviſſet à cenſuris, niſi Regem Gallorum & quoſdam Cardinalium timuiſſet; Gallus enim faventibus ſibi quibuſdam Cardinalibus ad Imperium Romanorum aſpirabat, & ideò Ludovico Cæſari quantum potuit, adverſabatur.

Ludovicus Imperator Oratores pacis miſit ad Benedictum Papam.

Anno prænotato novus Eccleſiæ Herbipolenſis Præſul Otto Wolfskel apud Leodium, ut jam ſupra dictum eſt, ordinatus, cùm propter metum Ludovici Cæſaris & inſidias Hermanni de Liechtenberg iter tutum ad Herbipolim non haberet, per Coloniam ad Metam, & inde per Weſtraſiam venit cum paucis in Franciam Orientalem, in caſtro Rosberg Herbipoli proximo cum ſuis ad breve tempus recipiens manſionem, deinde trigeſimâ die menſis Auguſti Herbipolim ingreſſus à Civibus, ut eſt conſuetudo, ſuſcipitur, & à Capitulo ſimiliter admiſſus omnia jura & poſſeſſiones totius Epiſcopatus eidem conſignantur; qui ab illo die præfuit Eccleſiæ Herbipolenſi annis decem, minus ſeptem diebus.

Otto Epiſc. Herbipol. à Capitulo ſuſcipitur & præfuit annis decem.

Anno præſcripto in die Apoſtolorum Simonis & Judæ ventus magnus & horrendus in partibus Cis Rhenanis cum turbine ſubitò inſonuit, qui domos plures & arbores ſine numero ſubvertit, & infinita mortalibus damna intulit.

Ventus horribilis.

Eodem quoque anno per multas Sueviæ villas prope Weil oppidum & circumcirca lupi, quos rabidos ſeu rabioſos vulgariter Wehrwölff appellant, graviſſima damna pauperibus intulerunt, non enim pecora ſolùm, ſed etiam homines devorabant, & neque capi quolibet ingenio poterant humano, neque canum vel latratu, vel immiſſione terreri. Aliquando unus gradiebatur ſolus, aliquando duo ſimul, rarò tres, nunquam quatuor aut plures. Tantæ verò agilitatis ferebantur, ut vento incurſando putarentur velociores. Erat res omnium judicio monſtro aut præſtigio ſimillima, quoniam & viſibiles erant, & ſubitò quaſi ſpiritus aut phantaſmata à conſpectibus hominum evanuerunt. Vulgi ſententia eſt, eos lupos de quibus loquimur, tranſmutatione metamorphoſeos ex hominibus fieri Wehrwölff: & ſunt qui dicant, ſe obſervatione curioſâ expertos, quòd homini jam propè transformando in lupum, caro priùs à ſpina dorſi excreſcens in modum caudæ, futuræ metamorphoſeos certum præſtet indicium: quæ quidem opinio veritatis in ſe continet nihil aut parum, niſi fiat deceptio ſenſuum præſtigio dæmonum, quorum operatione hæc fieri, quoties fiunt, nulli ſit dubium; quemadmodum & in his maleficiatis experientia nos fecit certiores, ubi ſenſus decepti præſentia judicant ablata. Et ego pauperem vidi mendicum quondam in terra Moſellana, cujus ſpina dorſi caudam in extremitate circa poſteriora habebat in longitudinem unius fermè digiti excreſcentem, cujus

Luporum rabies horrenda multos homines devoravit.

Opinio vulgi de rabidis lupis quos appellant Wehrwölff.

novitatis ſpectaculum & multi mirabantur, & nemo tunc fortaſſis intellexit. Metuebat homo ſe tum futurum lupum, ſicut ex ejus ore audivi, opinione vulgari, ut credo, perterritus. Poſt menſes autem quatuor vel quinque ejuſdem inquiſitionem cùm facerem apud notos, dicebant illum nuſquam comparere, & ſe neſcire penitus, quid de illo ſit actum.

Opinio Wilhelmi Pariſienſis de lupis rabioſis Wehrwölff.

Memini me legiſſe in libro Wilhelmi Pariſienſis de dæmonibus prænotato, quòd maligni ſpiritus nonnunquam lupos ingreſſi poſſideant, quemadmodum in hominibus id fieri ſæpius videmus, quorum furore agitati vertuntur in rabiem, & cooperantis inſtinctu dæmonis mirabilia faciunt, non ſuæ naturæ potentiâ, ſed illius, ut dictum eſt, agilitate malitiæ, à cujus occupatione detinentur. Si qui verò intereà homines in lupos ſe putaverint eſſe mutatos, non veritate contigit metamorphoſeos, ſed imaginatione patientis; neque enim difficile eſt dæmonibus, materiâ diſpoſitâ, inducere falſam imaginationem homini malè qualificato, ut vel lupum ſe putet eſſe; vel opera dæmonis per lupum facta ſibi aſcribat. Frequenter etiam noſtris ſcimus compertum temporibus, verſos in rabiem lupos & pueros devoràſſe, & talia patràſſe, quæ ſine cooperatione dæmonis fieri poſſe nemo vir doctus facilè crediderit. Magna eſt agilitas dæmonum, & plurima poſſunt.

*MCCCXXXVI.*

Fratres S. Dominici per Imperatorem tertio de Spira ſunt expulſi.

Anno Sigiſmundi Abbatis Hirſaugienſis XIX. Fratres de Ordine S. Dominici, magnâ & ſingulari conſtantiâ contra Ludovicum Imperatorem animati proceſſus Romani Pontificis in eum publicè ac privatim denuntiare & proclamare non ceſſabant, dicentes, eum non ſolum à Romano Pontifice excommunicatum eſſe, ſed hæreticum quoque, ſchiſmaticum, & ab omni Dignitate tam regali, quam Imperiali depoſitum. Unde Ludovico Imperatore irato præcipiente, tertiò ex civitate Spirenſi fuerunt expulſi, & de Franckenfurt oppido ſemel. Illi autem nihil territi, quantò plus tribulabantur ab Imperatore, tantò contra eum fortius & amplius prædicabant.

Benedictina conſtitutio ad reformationem noſtri Ordinis editur.

Anno prænotato Benedictus Papa XII. Ordinis noſtri compaſſus ruinæ ac deſolationi, novam pro ejus reformatione conſtitutionem edidit, quam ex ejus nomine Benedictinam appellamus, & incipit: *Summi Magiſtri dignatio, &c.* In qua quidem conſtitutione Provincialis Capituli celebrationem inprimis ordinat: deinde Provincias totius Chriſtianitatis diſtinguit, pro ejuſdem Capituli continuatione notanter confirmanda: poſtea de viſitationibus Monaſteriorum ſuam introduxit ſententiam, & poſtremò multa per varias rubricas loquitur ad ipſus ordinis decorem & reformationem.

Mechlinia Brabantiæ nobile oppidum igne cæleſti comburitur.

Eodem anno ignis de cœlo ut ferebatur decidens in Mechliniam Brabantiæ oppidum, ipſum pene totum cum Eccleſijs & locis ſacris abſumpſit, paucis valde domibus exceptis: multa hinc damna fuerunt illata mortalibus, & magno homines numero in ultimam ſunt perducti paupertatem & inopiam.

Hoc ipſo quoque anno in die feſto S. Auguſtini Epiſcopi mortuus eſt Walramus ex comitibus de Veldenzia Spirenſis Epiſcopus, vir bonus, & optimæ converſationis, in Eccleſia Fratrum S. Dominici cum honore ſepultus. Poſt cujus mortem Sedes Epiſcopalis vacavit menſibus ferme tribus,

tribus, propter mandatum Imperatoris Ludovici, qui tempus Electionis faciendæ prolongavit.

Duobus poſt obitum Walrami Epiſcopi menſibus & XXVII. diebus evolutis, in feſto S. Catharinæ Virginis & Martyris electus fuit Epiſcopus in Eccleſia Spirenſi Gerardus de Ehrenberg, vir prudens in agendis, & in utróque jure non mediocriter doctus atque peritus, qui præfuit annis ſeptem atque viginti, menſe uno, diebus ſex, & in utroque ſtatu laudabiliter rexit Eccleſiam.

Anno præſcripto fundata & erecta eſt nova Præpoſitura noſtri Ordinis in villa Rezbach Herbipolenſis Diœceſis de conſenſu Ottonis Epiſcopi in honore B. MARIÆ ſemper Virginis, & manet ſub ditione Abbatis de Neuſtat cum Eccleſia ejuſdem villæ parochiali; à pluribus ſiquidem annis fidelium concurſus ad memoriam Intemeratæ Virginis Mariæ in eodem loco factus eſt, de quorum eleemoſynis & Eccleſia fuit constructa, & neceſſarijs cum tempore proviſa reditibus. Rezbach Ordinis noſtri Præpoſitura in Diœceſi Herbipol. erigitur.

*MCCCXXXVII.*

Anno Sigiſmundi Abbatis xx. magna per totam Europam tam pecorum quàm hominum mortalitas fuit; quam fames ingens per Germaniam præcipuè & Galliam ſubſecuta eſt, & multa millia hominum in ea calamitate miſerabiliter perierunt, quorum alios peſtilentia devoravit, alios fames & inopia conſumpſit; erat enim frumentorum magna ubique cariſtia

Eodem anno decimoſeptimo die menſis Martij, obijt Wilhelmus Abbas quondam Monaſterij mei Spanheimenſis, & in choro Fratrum ante gradus presbyterij ſepelitur: poſt quem Henricus ex Stauroneſo, id eſt, Creuzenach oppido natus fratrum electione ſuccedens præfuit annis duobus menſe uno & ſex quoque diebus. Henricus fit Abbas in Spanheim Ordine duodenus.

Anno etiam prænotato Cometes miræ magnitudinis apparuit, & per menſes quatuor duravit, cujus apparitio multos terruit, quibus timor de futuris malis atque periculis in animo fuit, & mira res accidit, quoniam priùs quàm iſte Cometes eſſet extinctus, alius in alia cœli parte apparuit, & duobus menſibus duravit, ſecutæ ſunt in Italia factiones & bella, pluréſque dominiorum mutationes. Cometes uno anno viſi ſunt duo.

His temporibus cives Herbipolenſes more ſuo inquieti contra Clerum multa iniquè per tyrannidem egerunt, & primò quidem inſtante undecimâ circa feſtum videlicet S. Matthæi Apoſtoli, omnibus Clericis & Religioſis interdixerunt ſub maximis comminationibus prohibentes, ne vinum, quod eis creverat vel ex cultura propria, vel ex præbenda Eccleſiæ, ad civitatem introducerent. Hujus rei cauſâ inter Clerum & cives magnæ contentiones ſubſecutæ ſunt, & pluribus annis duraverunt, donec tandem permittente Deo meritas pœnas ſumpſerunt rebelles; nam ſicut hodie videmus, in populum Clerus & jure & merito dominatur civibus, à quibus olim per tyrannidem multas ſuſcepit injurias. Herbipolenſes perſecutores Clericorũ.

Anno præſcripto Ludovicus Imperator apud Monachium in Bavaria conſiſtens, Edictum pacis quendam ex militari genere violantem cum famulis quatuor capitum truncatione damnavit. Nomen erat viri Theodoricus Schvvinburg, qui pœnam accepturus jam poſitis in terram genibus Judicem rogavit, quatenus famuli per ordinem ante faciem ejus ſtatuerentur, Cujuſdam militaris decapitati mirabilis hiſtoria

 tuerentur,

tuerentur, & ipſe poſt omnes fieret in ordine ultimus, eſſetque inter ſingulos una diſtantia pedum octo: deinde ei caput in ultimo conſiſtenti ordine amputaretur, & quotquot ſine capite currens ſibi ordine ſervorum faceret poſteriores, Imperiali clementiâ vitâ donarentur. Riſit hominem Judex & reſpondit: *Etſi mea non ſit poteſtatis damnato concedere vitam, promitto tamen apud Cæſarem impetrare quod petis, quos capite amputato tuo currens vel ambulans prætergreſſus fueris.* Quibus auditis Theodoricus lætus efficitur & dixit: *Ita fiat precor, ô Judex, ſicuti locutus es, & ſpero quòd nullus hodie ſervorum meorum morietur.* Dixit, & conſtans animo ſpiritum fortificans in ſemetipſo mucronis ictum ſuſcepit, amputato mox capite, in terram non cecidit tremens, ſed in inſtanti ſurgens cum impetu præter ſingulos cucurrit ſevorum, & ante noviſſimum cecidit. Res ad Cæſarem delata & ipſum & plures vertit in ſtuporem, ſervis truncati latronis vita conceditur, fides amórque Domini pro ſuis commendatur.

Germaniæ Regnum Interdicto ſupponitur à Papa.

His etiam temporibus Benedictus Papa XII. ad inſtantiam Regis Gallorum & quorundam Cardinalium, nec non & aliorum complurium æmulorum Imperatoris cenſuras in eum priſtinas aggravavit, & Germanici regni terras, maximè per quas ille tranſitum faciebat, & in quibus moram faciebat, Interdicto Eccleſiaſtico ſuppoſuit, & hoc publicari per univerſum regnum præcepit. Miſeriarum tempus & dies tribulationis, in quibus nec boni pacem habere poterant optatam, nec mali correctionem.

Imperator Papæ obedientes perſequitur.

Quicunque Romano Pontifici obedientes Interdictum ſervare voluiſſent, ab Imperatore Ludovico ejúſque fautoribus perſecutionem graviſſimam patiebantur. Nullibi erant ſecuri, nullibi tuti, ſed in omni loco periculis tam vitæ, quàm rerum expoſiti: de urbibus & oppidis regni cogebantur exire: domos & poſſeſſiones laici dimittere: Presbyteri verò Eccleſias reſignare: in ſolis Monaſterijs quibuſdam procul ab hominum habitatione remotis, vel in nemore conſtitutis pax erat interdum, ſed pacis fiducia nunquam: unde multi tam ex Clero, quàm ex populo viri Deum timentes, & Eccleſiæ fideles, relictis urbibus & oppidis ad Cœnobia ſecretiora cum rebus ſe contulerunt, quorum alij ad tempus, alij verò uſque ad mortem in ordine permanſerunt; nam quicunque partes Imperatoris Ludovici ſequentes, Pontificis Rom. contempſiſſent cenſuras, quorum & major & maximus erat numerus, horrendis à Papa fulminibus maledicebantur, & publicè denuntiabantur Hæretici, ſchiſmatici, excommunicati, à Deo maledicti, & cum dæmonibus damnati, ne dicam poſt mortem cruciandi, & erat miſeria tantis non poſſe obviare malis.

*MCCCXXXVIII.*

Quingenteſimus Hirſaugienſium annus hic eſt.

Iſte primus atque viceſimus annus Sigiſmundi Abbatis, ab introitu fratrum primo de Fulda in Hirſaugiam quingenteſimus fuit, ſacro perfectionis numero completus, ut clarè patet ſeriem temporum calculanti; in his quidem temporibus quingentorum annorum tranſactis, multa per Abbates, & plura per FF. Hirſaugienſes digna memoratu facta credimus, quorum in hoc opere chronicorum nullam fecimus mentionem, propterea quòd litteris commendata non fuerant, & apud nos penitus manent ſepulta.

Eodẽ anno Reinhardus primus ex Comite Dux Geldriæ contractis copijs magnum pugnatorũ exercitũ produxit contra Leodienſes, habens ſecum

Adolphum

Adolphum Epiſcopum Leodienſis Eccleſiæ, quem cives ignominioſè dudum expulerant. Confugerat autem Pontifex memoratus ad ipſum Ducem cognatum ſuum, ipſius & conſilium imploraturus & auxilium. Interea Duce cum Ludovico Imperatore pro cauſa Pontificis exiſtente, Leodienſes comparato ſuorum exercitu terram ejus hoſtili devaſtant incurſu, villas incendunt, pecora abigunt, & omnia deprædantur.

Reverſus in propria Dux, bellum Leodienſibus intentat, ad congrediendum eos provocat, & vindicare ſuſceptam contumeliam ſummis conatibus affectat. At Leodienſes exercitum & numero majorem & fortiorem, ut putabatur, viribus contrahentes Duci venerunt obviàm in campum: ſed congreſſione factâ, plures à paucioribus victi ſunt, & qui erant ex parte Ducis Reinhardi, ſuos adverſarios ſuperârunt, de quorum præda Geldrenſes locupletati ſunt, & magnum de captivorum redemptione commodum acceperunt. Ex illo tempore Geldria crevit, & Dux ejus in omni terra nominatiſſimus eſſe cæpit, ſuúmque Ducatum caſtellis pluribus conſtructis haud parum ampliavit. In eo prælio pluſquam novem millia ex parte Leodienſium cecidiſſe memorantur non longè à Trajecto ſuper Moſam.

Bellum inter Ducem Geldriæ & Leodienſes prope Maſtricht agitur.

Anno etiam prænotato Ludovicus Imperator conventum principum celebravit apud Confluentiam oppidum Archiepiſcopi Trevirorum. Ad quem venit propria in perſona Eduardus Rex Angliæ multam pecuniam offerens, & majorem ut fieri ſolet, illi promittens, ſi venire aut mittere exercitum Anglis in auxilium contra Regem Gallorum dignaretur. Imperator acceptavit pecuniam ſibi oblatam, & promiſit Anglis optatum ſubſidium, quod tamen non impendit. Rex igitur Eduardus, & pecuniam perdidit, & promiſſum ſubſidium non accepit.

Eodem anno graviſſima fuit diſſenſio veteri odio confirmata inter Epiſcopum Herbipolenſem cum ſuo Clero ex una parte, & cives Peapolitanos ex alia. Contigit autem die quâdam circa meridiem Treugis confirmatis atque durantibus, quod dicturus ſum. Capitaneus civium Lupoldus Kuchenmeiſter de Nortenberga aſſociatis ſibi pro ſtipendio quibuſdam Suevis & Bavaris, ſed & Francis nonnullis, oppidum Eccleſiæ memoratæ Oxenfurt nuncupatum, quod tribus ferme ab Herbipoli diſtat milliaribus, primò intravit cum paucis, nemine quicquam mali ſuſpicante, poſteà ſequentibus multis obtinuit, & præter arcem violenter occupavit. Præerat arci ex parte Eccleſiæ miles quidam Erkengerus de Savvensheim vir audax, & ſuo Domino fidelis, qui caſtrum in manu valida defenſavit; die igitur menſis Julij. anno prænotato præfatus miles cum paucis Eccleſiæ ſtipendiarijs arcem egreſſus, oppidanis auxilia ferentibus, hoſtes de oppido violenter expulit, & ad campeſtre bellum provocavit, convenerunt & alij miniſteriales Eccleſiæ ſub vexillo S. Kiliani militantes, & ſimul cum adverſarijs inierunt conflictum. Superati ſunt hoſtes, Eccleſia vicit, & multi ex Suevis Bavariſque abducuntur captivi, & in ſervitium Herbipolenſis Eccleſiæ perpetuum jurare compulſi, & ſe & ſua eidem ſubjecerunt.

Ochſenfurt oppidum Eccleſiæ Herbipol. inſidioſè captum eſt.

Bellum inter Eccleſiam Herbipolenſem, & ſoldatos civium.

Annò etiam præſcripto Ludovicus Imperator edictum ſtatuit, & per totum Germaniæ regnum publicari mandavit in cunctis urbibus, oppidis, caſtellis & villis, ut omnes & ſinguli cujuſcunque ſtatus vel conditionis, qui

Edictum Ludovici Cæſaris impium contra obedientiam Eccleſiæ.

qui pro reverentia & honore Rom. Pontificis interdictum ſervarent, de locis & beneficijs ſuis expellerentur, confiſcatiſque eorum bonis in Galliam ire cogerentur. Hoc autem crudele Chriſtianæque fidei penitus contrarium edictum, in multis locis publicè fuit denuntiatum, non ſine injuria Dei, & animarum periculo graviſſimo. Udalricus etiam Comes de Wirtenberg hoc ipſum Cæſaris impium decretum anno prænotato in oppido Reutlingen & quibuſdam alijs ſuæ ditioni ſubjectis, Imperatore præcipiente, voce præconis publicè fecit denuntiari.

Dantes Poëta, Philoſophus de Monarchia ſcripſit contra Eccleſiam.

Claruit his temporibus in Italia Dantes Florentinus Poëta & Philoſophus magnus, qui multa conſcripſit opuſcula, inter quæ eſt opus laborioſâ inquiſitione compoſitum, & de Monarchia mundi prænotatum. In quo totius mundi & orbis Monarchiam ad Rom. duntaxat refert imperium, aſſerens illam à Rom. Pontifice nullam penitus habere dependentiam, ſed à ſolo Deo, ſine medio Papæ, vel cujuſquam alterius. Hanc ejus opinionem Wilhelmus de Okam Anglicus multis argumentationibus proſecutus Papæ auctoritatem in temporalibus quaſi ad nihilum deducens, ſolam ei poteſtatem ſpiritualium permiſit. Et multi hanc opinionem ſequentes Imperium dicunt Eccleſiæ nullatenus eſſe ſubjectum; nec Papam Rom. in eo quidquam habere poteſtatis. Ego autem, qui hiſtoriarum ſum ſcriptor, non judex opinionum, his prætermiſſis, ad ea quæ ſcribenda reſtant, potius feſtinare decrevi; quid in hac re ſit, verius illius eſt judicare, qui poteſtatem accepit à Deo, non quicunque voluntate movetur.

His quoque temporibus mandato Benedicti XII. conſtitutio illa Papæ Clementis V. de uſ[illegible]is, quæ incipit: *Ex gravi*, per totum penè Chriſtianum orbem in ſcholis & Gymnaſijs fuit publicata; quæ magnam Judæis perſecutionem in diverſis mundi partibus ſuſcitavit. Conveniebantur in judicio ſuper reſtitutione uſurarum, & maximis pænis afficiebantur, quicunque illas reſtituere noluiſſent. Inter Magnates quoque non parva fuit ſuborta diſſenſio, alijs Judæos defendentibus, alijs verò uſuram repetentibus, & multa per tyrannidem fiebant.

*MCCCXXXIX.*

Corona Regis Angliæ propecunia Trevirorum Archiepiſc. impignoratur.

Anno Sigiſmundi ſecundo atque viceſimo, Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum magnam pecuniam dedit mutuò Regi Anglorum Eduardo, pro pignore coronam recipiens ipſius Regalem, quam incomparabilis pretij ferebant excedere & ſuperare æſtimationem; pugnaturus enim contra Gallum Eduardus contrahebat undique ſtipendio milites, & præter eam, quam dederat fruſtra Cæſari ſummam, plura quotidie neceſſariò expendebat. Deinde contractis ex Germania tam ſuperiore quàm inferiore copijs, Galliam in manu valida ingreditur, & omnia circa Normandiam igne & ferro demolitur. Erat autem contentionis in eo cauſa Normandiæ Comitatus, quem utérque ſui eſſe juris contendebat. Itaque Rex Galliæ ſuorum clade non parum conſternatus animo, quantum potuit armatorum contraxit exercitum, & veniens contra Regem Angliæ bellum incboavit. Ancipiti marte diutius pugnatum eſt: poſtremò tamen victoriam obtinuerunt Anglici, & ex Gallis, ut dicebatur, decem millia in ore gladij ceciderunt. Nobilores quoque Gallorum in eodem bello aut mortui fuerunt, aut in captivitatem abducti. Rex verò

Bellum inter Angliæ Regem, & Gallorum geritur atrociſſimum.

Eduardus

Eduardus ex pretio redemptionis captivorum dives effectus, & ſtipendia militibus promiſſa diſtribuit, & ſoluto mutuo, coronam Regni de manibus Archiepiſcopi redemit. Fuerunt in eo prælio multi ex Suevia & Francia Comites cum Anglis, ac plurimi nobiles.

Anno prænotato Ludovicus Imperator Conventum Principum ſolemnem circa medium quadrageſimæ apud Franckenfurt oppidum Regale Moguntinæ Diœceſis celebravit, in quo multa contra Rom. querulabatur Pontificem, & omnes in ſui partem, adhæſionem, & defenſionem obnixè rogabat. In eodem conventu Principum Reinardus Comes Geldriæ undecimus, & Dux primus cum magna pompa comparuit; & multorum amicitiam acquiſivit. Wilhelmus Comes Juliacenſis per Ludovicum Imperatorem de conſenſu principum in eodem conventu præſentium in Marchionem ſublimatus fuit, propter merita & fidem, quibus & Imperatori gratus, & cunctis Principibus habebatur honore dignus; erat enim vir prudens juſtus & pius, domi conſilio circumſpectus, & in rebus bellicis longo exercitio expertus. Comes Juliacenſis in Marchionem ſublimatur per Ludovicũ.

Eodem anno menſe Junio, & per duos menſes integros ſequentes tanta locuſtarum multitudo per totam Franciam Orientalem, Sueviam quóque & circumjacentes regiones apparuit, quantam nullius memoria hominis comprehendit; maximo enim numero inſtar denſiſſimæ nubis circumvolantes, totam penè ſuperficiem terræ quaſi nix operuerunt, roſtra habentes contra morem duriſſima, quibus ſegetes, gramina, vites, botros & omnia terræ naſcentia ſimul & arborum fructus conſumentes miſerabiliter deſtruxerunt: & quamquam homines multis modis & varijs medijs eas delere ſatagerent, nihil tamen profecerunt, quoniam ex earum ſtercoribus aliæ naſcebantur, elapſis tandem menſibus aliquot turmatim avolantes nuſquam comparuerunt.

Anno item præſcripto, die menſis Julij octavâ, quæ fuit S. Kiliani Martyris feſtivitate ſolemnis, circa meridiem ſolis defectio fuit, quam Græci Eclypſin vocant, & duravit ad ſpacium ferme duarum horarum; & eodem anno in autumno Svvitenſes in oppido Bern plures civium peremerunt.

Anno etiam prænotato, Comites, Barones, & Nobiles terræ Lotharienſis conventum ad civitatem Metenſem ſolatij causâ indixerunt, & vocaverunt multos; aderat ibi Comes Wirtenbergenſis Udalricus, non abſque ſingulari magnificentia honorificè ab omnibus ſuſceptus & habitus: qui haſtiludio cum triumpho ſæpe petitus, cùm jam ad ſua redire diſponeret, à quodam milite de Vinſtingen prope oppidum Benfeld in itinere poſitus inſidioſè capitur, cùm nihil talium ſuſpicaretur, captus in cuſtodiam abducitur, & pro magna pecuniarum ſumma taxatur; ſunt enim, qui ſcribant, eum pro liberatione ſui detentoribus expoſuiſſe centies mille marcas argenti. Udalricus Comes de Wirtenberg capitur ab uno de Vinſtingen.

Fuit eodem anno inter Chriſtianos Hiſpaniæ, & Saracenos Mauritaniæ, & illos, qui Granatæ regnum occupabant, bellum atrox & maximum, in quo Dei filio pro ſuis pugnante fidelibus, pluſquam 100000. Saracenorum fuerunt occiſi, & totidem à Chriſtianis in captivitatem ire compulſi. Nec tamen poterant Chriſtiani Saracenos eijcere de Hiſpania propter eorum multitudinem, & auxilia Maurorum, qui ultra mare habitabant,

Ferdinand' Hiſpaniæ Rex Saracenos petit.

bitabant, uſque ad noſtram ætatem, in qua Deo miſerante Ferdinandus Rex Hiſpaniæ poſt ſeptennem urbis & regni Granatæ obſidionem, victor tandem exiſtens, & urbem cepit cum univerſo regno, & Saracenos omnes de Hiſpania quos non interfecerat in bello fugavit, & de Hiſpania ejecit, quemadmodum ſuo loco clarius dicemus.

*MCCCXL.*

Anno Sigiſmundi Abbatis viceſimo tertio per totam Germaniam peſtilentia fuit, & multa millia hominum proſtravit, quam opinione plurimorum monſtruoſa illa multitudo locuſtarum anno proximo præſignavit. Fames denique magna fuit in omni terra & penuria omnium rerum multa, quòd, ſicut diximus, locuſtæ omnia terræ naſcentia priore anno corruperant: erátque vivere in diebus illis miſeria, & mori timor, ac propter Papæ cenſuras periculum.

Eodem anno circa Nativitatem S. Joann. Baptiſtæ Rex Anglorum Eduardus audiens Philippum Gallorum Regem magnam contra ſe parare expeditionem, recenuiit ſocios, & mare tranſiens denuo, conductiſque ex Germania copijs proceſſit in Galliam; & omnia igne ac ferro devaſtans maximâ Gallos clade affecit; factáque rurſus congreſſione multi ex utráque parte perempti ſunt.

Anno prænotato Baldevvinus Trevirorum Archiepiſcopus contracto milite, caſtrum quoddam Comitis Silveſtris, quod appellatur Duna, & vix à Spanheim diſtat duobus milliaribus, durâ obſidione vallavit, cepit, & Comitem obedire coëgit. Qui quidem Epiſcopus ad domandam memorati Comitis inſolentiam novum caſtellum haud procul à Duna conſtruxit, quod montem S. Joannis appellavit. Walramus etiam Comes de Spanheim non ſatis tenax juramenti, quod dudum Archiepiſcopo fecerat, ſuâ inquietudine illius animum irritavit. Qui rurſum contractis copijs, contra eum pugnatorum miſit exercitum, & non audentem congredi graviter in ſubditis afflixit; venerunt uſque ad oppidum Crüzenach, & omnia in circuitu demoliti ſunt. Ludovicus Imperator cùm audiſſet hanc inter eos diſſenſionem, vices ſuas ut mediator interpoſuit, & ad pacis concordiam revocavit.

Archiepiſc. Trevirorũ Comitem de Spanheim perſequitur.

Anno etiam præfato viceſimâ ſextâ die menſis Aprilis moritur Henricus Abbas Spanheimenſis, in corpore Eccleſiæ ante altare S. Crucis ſepultus; cui in Abbatia fratrum electione ſucceſſit Willicho ejus nominis ſecundus, & præfuit anno duntaxat uno, menſibus 3. & 4. diebus, filius Joannis militis de Spanheim cognomento Bruder, qui propter vitæ brevitatem, nihil in Abbatia memoriâ dignum egit.

Conflictus Francorum Orientaliũ prope Meiningen oppidum.

Eodem quoque anno contigit, quod ſcribimus. Eſt oppidum in Orientali Francia ſub ditione Herbipolenſis Eccleſiæ, Meiningen dictum; cujus incolæ dum in Dominica die Palmarum extra oppidum proceſſionaliter irent ad proximam S. Martini Capellam, & nihil ſuſpicarentur adverſi, Henricus quidam miles de Schlize, qui Marſcalcus erat Abbatis Monaſterij Fuldenſis, ſuo nomine & propriâ temeritate cum ſuis armatus latitans in inſidijs erumpit: valvas oppidi clauſas machinis & ferramentis aggreditur: capere oppidum ſummis viribus conatur; verùm quia portæ, ſicut diximus, erant clauſæ, & in turribus cuſtodiæ, non potuerunt habere introitum, ſed abire ſine effectu compulſi ſunt, Domino

per S. Kilianum cuſtodiente locum. Et ecce dum ſine fructu abirent, occurrerunt ei Eberwinus & Carolus milites de Buches cum ſocijs armati ſub Ducatu Tbezzelonis de Thungen Ottoni Epiſcopo, & Wirzburgenſi Eccleſiæ militantes, qui facto in adverſarios impetu, alios ceciderunt, alios duxerunt captivos; cæteris per fugam ſalutem ſibi quærentibus. Henricus itaque miles de Sсblize & reliqui captivi pecuniâ ſe redimere compulſi ſunt, & ſubmiſſis caſtellis in fidem Eccleſiæ, perpetuam Epiſcopo ſervitutem pro hæredibus juraverunt.

Anno etiam prænotato, memoratus Wirzburgenſium Epiſcopus Otto cupiens iter in ſuo ducatu viantibus parare tutum, contractis copijs in manu valida obſedit caſtellum raptoribus apertum Godfridi militis de Ekesdorff, nomine Welkershauſen, quod ſitum fuerat prope Meiningen ſub caſtro Landiswer, obſedit inquam, cepit, funditúſque deſtruxit. Ad cujus deſtructionis intentionem perfidia militis præfati animum Pontificis incitavit, qui latronibus & raptoribus in eo præſtiterat hoſpitium, & admonitus pluries, ut à malo deſiſteret, noluit, ſed Epiſcopum contempſit.

Anno Sigiſmundi Abbatis prænotato moritur Coloniæ in Conventu Fratrum B. Mariæ ſemper Virginis de monte Carmelo Simon de Spira, ejuſdem Ordinis Prior, Provincialis per inferiorem Germaniam, Divinarum ſcripturarum Doctor Pariſienſis, qui ſacras litteras in Colonienſi Gymnaſio multo tempore docuit, & magnam eruditionis ſuæ laudem aequiſivit. Scripſit inter alia ſuper ſententias libb. IV. Contra Judæos quoque librum unum. In diverſos Bibliæ libros Poſtillas edidit ſive Lecturas, ſermones quoque varios dixit, & alia nonnulla, quæ non vidimus, lucubravit. *Simon de Spira in Colonia mortuus eſt.*

Claruit his etiam temporibus Conradus de monte Puellarum Canonicus Eccleſiæ Ratisbonenſis in Bavaria, vir ſuo tempore magnæ doctrinæ & eruditionis, qui ſcripſit apud Pariſios docens ſuper ſententias, libb. IV. opus Oeconomicon. libb. III. Ad Ducem Auſtriæ aliud, quod prænotavit Monaſticon. lib. I. & alia quæ non vidi. *Conradus de monte Puellarum Ratisbonenſis.*

Henricus quoque de Firmaria Ord. FF. Eremitarum S. Auguſtini vir doctus & ſanctus, eruditione ſuâ his temporibus Germaniam non parum illuſtravit, qui ſcripſit ſuper ſententias libb. IV. ſuper Cantica canticor. lib. I. De X. præceptis lib. I. Epitomen ſeu breviarium operis collationum SS. Patrum, Jo. Caſſiani libb. XXIV. De Incarnatione verbi lib. I. De perfectione hominis lib. I. Super Oratione Dominica & Ang. ſalutatione libb. II. De IV. modis intelligendi ſacram Scripturam lib. I. De quadruplici inſtinctu lib. I. De VII. vitijs principalibus lib. I. Sermones de tempore & ſanctis libb. II. Et quædam alia, quæ necdum vidimus.

Eiſdem quóque temporibus vixit in humanis vir multæ ſapientiæ & eruditionis Hermannus de Schildis memorati ordinis, qui multis annis fuit Generalis & ſupremus Pœnitentiarius Eccleſiæ Wirzburgenſis in Francia noſtra Orientali, & jacet in conventu ſui Ord. ibidem ſepultus, de cujus lucubrationibus iſta feruntur. Ad Michaelem de Leone Canonicum novi Monaſterij Herbipolis. De ſubjecto & diviſione Philoſophiæ naturalis metricum opus proſâ commendatum, quod incipit: *A Domino cæli tibi mittitur hoc Michaël.* De vera & falſa religione lib. I. De horis Canonicis. *Hermannus de Schildis Auguſtinienſis apud Herbipolim ſepultus.*

lib. I. De v. ſenſibus lib. I. De ſanctis, inſigne opus. De confeſſione peccatoris Sacramentali lib. I. Super Geneſin Commentarium lib. I. Contra hæreſin & errores Flagellatorum. lib. I. De manſionibus lib. I. Sermones quoque tam de ſanctis, quàm de tempore multos compoſuit, & alia plura, quæ ad me non pervenerunt. Joannes de Beka Clericus Eccleſiæ Trajectenſis, vir ſtudioſus & eruditus, Patriam ſuam his temporibus doctrinâ ſimul & ſcriptis illuſtravit, ſcripſit enim ad Joannem Epiſcopum Trajectenſem & Wilhelmum Comitem Hollandiæ à tempore S. Willebrordi primi Epiſcopi memoratæ urbis uſque ad annum Dominicæ Nativitatis 1346. ſed quid aliud ſcripſerit, neſcio.

Anno quoque Sigiſmundi Abbatis prænotato iterum Cometes, præcedentibus tamen multum diſſimilis apparuit, quem per Italiam præcipuè & Germaniam ſimiliter grandis peſtilentia, ut paulò ante diximus, ſubſecuta fuit; nam in ſola civitate Florentina ſedecim millia hominum urbanæ multitudinis ſæva illa peſtis abſumpſit, demptis his, qui extra Civitatem per agros & caſtella ex civibus ſimiliter perierunt.

Conſtitutionis Benedictinæ fit declaratio.

Eodem anno quintâ die menſis Decembris, Benedictus Papa XII. in Avenione reſidens ad inſtantiam Præſidentium & Abbatum quorundam Capitulorum Provincialium Ordinis noſtri, Conſtitutionem ſuam de reformatione Monachorum, factam ante quatuor annos, ut ſupra dictum eſt, in pleriſque locis ambiguam, & quibuſdam perplexitatibus involutam, novâ editione declaravit.

Eodem quidem tempore mandato Rom. Pontificis capitula in ordine noſtro Provincialia ſeu Generalia per totam Europam ſtudioſè celebrabantur, quæ tamen ſucceſſu temporis intermiſſa, úſque ad Conſtantienſe Concilium in multis defecerunt.

*MCCCXLI.*

Rupertus Comes Palatinus moritur.

Anno Sigiſmundi Abbatis viceſimo quarto indictione Romanorum nonâ, die verò menſis Februarij XII. moritur Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, filius fratris Ludovici Imperatoris Rudolphi, & in Eccleſia novæ Civitatis, quam ipſe fundaverat, ante chorum ſepelitur; liberos non habuit: Principatûs ejus portio ad fratrem Adolphum devoluta eſt.

Magna per Sueviam tribulatio propter Excomunicationem Imperatoris.

Eodem tempore per Ducatum Wirtenbergenſem grandis fuit ſuborta turbatio, propter Ludovicum Imperatorem quartum à Rom. Pontifice, ut ſæpe diximus, excommunicatum, quem Udalricus Comes cum Suevia tota ſequebatur.. Unde Papa commotus, omnes Ludovico conſentientes vel participantes cenſuris graviſſimis notabat. Clericos tamen & Clauſtrales, qui divina contra prohibitionem ejus, in locis interdicto ſuppoſitis, celebrabant, omnibus beneficijs privatos denuntiavit, irregularitatis quóque maculam perpetuam contraxiſſe illos prædicavit. Erat ſanè tribulatio hæc peſſima, & nimis periculoſa, quoniam & ſaluti animarum maximum intulit diſpendium, & Ordinem Sacerdotalem contemptui expoſuit Laicorum.

Coloniæ miles à Comite de Iſenburg in baſtæ ludo perimitur.

Anno prænotato circa principium menſis Octobris in Civitate Colonienſi res contigit, quam dicturus ſum. Convenerant ad diem feſtum ſancti Remigij Nobiles terræ plures, curiam vanitatis ſuo more haſtarum ludo & equorum curſibus exercentes, inter quos duo quâdam hoſtili con-

concertatione ludentes, Comes videlicet de Iſenburg, & Stephanus de Oerbeck miles oculos in ſe ſpectantis populi converterunt. Poſtremò congredientes, memoratus Comes dictum militem Stephanum impulſu haſtæ fortiſſimo feriens in equo ſedentem occidit, qui fractâ cervice ſubitò expiravit: tam verò tenax equo inſederat ſuo, ut etiam mortuus non ſolum non caderet, ſed etiam penitus ſederet erectus, quouſque tandem familiarium ſuorum manibus fuit depoſitus, & in feretrũ ex more locatus.

Eodem quóque anno ſextâ die menſis Auguſti, quæ fuit memoriæ S. Papæ & Martyris Sixti ſolemnis, obijt Wilicho ejus nominis ſecundus Abbas in Spanheim tertius decimus, cui mox in Abbatia ſucceſſit Wilhelmus de Biſchelnheim, & præfuit annis novem: vir bonus & honeſtæ converſationis, de Proſapia illa natus, de qua S. Hildegardis olim fundatrix & magiſtra Bingenſis procreata fuit. Bernardus Caſſinenſis in Italia Monaſterij noſtri Ordinis Abbas, vir in ſcripturis tam divinis, quàm humanis ſtudioſus & eruditus, his ferme dicitur claruiſſe temporibus, & plura ad utilitatem ſcripſiſſe Monachorum. E quibus extat Cõmentariorum in regulam ſanctiſſimi Patris noſtri Benedicti liber unus. De præceptis regularibus liber unus, ſcripſit etiam ſermones varios ad fratres, & multas Epiſtolas ad diverſos, & alia quæ ad notitiam noſtræ lectionis minimè venerunt. Collapſum ſuo tempore Ordinem noſtrum, pro ſuo virili quantum potuit, in ſibi ſubjectis Monaſterijs reformare ſtuduit, & plures Monachorum à devio ad ſemitam juſtitiæ revocavit.

Wilhelmus fit Abbas in Spanheim XIV. præfuit annis IX.

His quóque temporibus Otto Wolfskel Epiſcopus Wirzburgenſis, pace aliquantulum cum ſuis civibus reformatâ, in ampliationem proventuum Eccleſiæ animum haud mediocriter inclinavit; multa enim pro pecunia comparavit, & ſuum Pontificatum in utróque ſtatu glorioſum reddere ſummopere ſtuduit. Caſtellum cum oppido & Dominio in Rotenfels juxta fluenta Mogani haud procul à Monaſterio noſtri Ordinis Neuſtatt/ Gamundiam quóque oppidum ſimiliter ad ripas Mogani ſitum, Ryhoffen villam, Meyenbernheim oppidum, partem oppidi Kitzingen/ ac reſiduam partem Comitum de Hohenloe in Heidingsfeld/ tunc villa, nunc oppido, cum alijs multis dato emptionis pretio comparavit.

Otto Epiſc. Herbipolenſis Dux Franciæ, utilis Eccleſiæ ſuæ.

Ab Eccleſia Herbipolenſi dudum alienata redemit plura, inter quæ nobis tantum occurrunt poſteris commendanda: caſtrum Waltenburg pro octingentis Hallenſium denariorum libris impignoratum redemit, Burgbernheim quóque cum tredecim villis olim Burggravijs de Nürnberg/ per Bertholdum de Sternberg/ Epiſcopum impignoratum, pro ſexcentis Hallenſium denariorum millibus ſimili providentiâ redemit, & ad Jus Eccleſiæ revocavit.

Anno etiam prænotato XXIV. die menſis Octobris mortuus eſt Georgius ſenior Comes Moſellanus de Veldentia, vir bonæ vitæ & honeſtæ converſationis, filium relinquens ſui nominis Georgium, qui uxorem habuit Margaretham filiam Comitis de Rünkel, de qua genuit Georgium in Comitatu ſucceſſorem, Henricum Colonienſem Decanum, Walramum Trevirenſem Præpoſitum, & duas filias Ottiliam & Catharinam.

Eodem quóque anno Sigiſmundus Hirſaugienſium XXXI. Abbas, ſenio gravatus, & morbo quartanarum febrium diu correptus, poſteaquam Monaſterio ſuo præfuiſſet utiliter annis XIV. & diebus totidem, Sacramentis

Sigiſmund. Abbas Hirſaugienſiũ XXXI. moritur.

tis præmunitus Eccleſiaſticis, quintâ die menſis Novembris in Domino quievit, poſteris benefaciendi relinquens exemplum; erat enim vir ſuo tempore convenienter diſpoſitus ad omnia, quanquam non potuerit ſicut voluit recuperare & diſponere dudum ablata.

Multas tempore ſui regiminis adverſitates & tribulationes ſuſtinuit, & propterea quòd per anteceſſores ſuos quædam bona minus juſtè alienata recuperare ſtuduit, plurimorum in ſe contumaciam provocavit; quorum invidiâ non obſtante fecit, quod potuit, & per bonos amicos impetrato favore & auxilio Imperatoris Ludovici, pecunijs redemit.

## De Wichardo hujus Monaſterij Hirſaugienſis XXXII. Abbate, qui præfuit annis XII. & varijs actis illius temporis.

Wichardus Abbas Hirſaugienſis XXXII.

ANno igitur prænotato Dominicæ Nativitatis MCCCXLI. regnante Ludovico Imperatore quarto, reſidente in cathedra Petri apud Avenionem Benedicto Papa XII. Spirenſem verò gubernante Pontificatum Gerardo de Erenberg Epiſcopo, Indictione Rom. nonâ in menſe Novembri duodecimâ die vacante Abbatiâ hujus inſignis Monaſterij Hirſaugienſis convenientes in locum capitularem fratres ſolatio Paſtoris deſtituti, præmiſſis orationibus ex more conſuetis, in Abbatem unanimi conſenſu elegerunt unum ex ſe Monachum nomine Wichardum, virum probatæ ætatis, & in Sacerdotio conſtitutum, qui ſub Sigiſmundo Abbate majoris Cellerarij aliquandiu cum profectu Cœnobij geſſit officium.

Electus autem per fratres Canonicè poſt dies paucos ad Gerardum Epiſcopum Spirenſem proficiſcitur; à quo confirmatus auctoritate ordinariâ, deinde Abbas in feſtivitate S. Andreæ Apoſtoli ab eodem ordinatur Spiræ in Eccleſia cathedrali, cum ſolemnitate conſueta, in frequentia multorum hominum. Ordinatus autem cum ſuis ad Monaſterium revertitur, & à die computando electionis ſuæ uſque ad diem mortis præfuit annis XIV. & menſibus IV. in ſolicitudine magna, & laboribus continuis. Erat autem Wichardus iſte patriâ Suevus (vel ut alibi comperimus) Alſatus, honeſtis parentibus ortus, qui Monachus factus ſub Henrico Abbate, ſecundum mores clauſtralium illius temporis inter alios ſine querela converſabatur, & primò quidem in Eccleſia Cuſtodis geſſit officium, poſtea verò ſub Sigiſmundo Abbate Cellerarius major factus, miniſterium ſuum fideliter implevit, & Coadjutor Abbati ſtudioſus in omnibus extitit.

Alienata Wichardus Abbas bona plura pecuniâ redemit.

Factus deinde Abbas, prædeceſſoris ſui quantum potuit inhæſit veſtigijs, & per ſuam induſtriam bona quædam alienata dudum à Monaſterio ad ejus poſſeſſionem, datâ pecuniâ revocavit. Fuit enim homo laborioſus, & ſingulari prudentiâ circumſpectus, maximè quantum ad rerum temporalium pertinet adminiſtrationem. Verùm Prædeceſſorum ſuorum negligentiâ factum eſt, quòd nimium gravatus ære alieno bonæ voluntatis ſuæ non potuit conſequi effectum, quo Monaſterium ad priſtinum reduceret ſtatum; fecit autem, quod potuit, & regiminis ſui tempus utiliter expendit.

Quantum verò ad integritatem ſpiritualis vitæ & monaſticæ inſtitutionis pertinet, omnis penè Monachus noſtri Ordinis à puritate regularis converſationis eo tempore per totam Germaniam nimium claudicabat, & vix erat Cœnobium, in quo monaſticæ leges vel mediocriter ſervarentur. Peculium enim, quod Monachis omnibus non minus Canonicum Jus, quàm regula monaſtica interdicit, paſſim ſingulis permittebatur; in multis quóque periclitabatur Caſtitatis vera ſynceritas, & obedientiæ humilitas in Monachis rara fuit. Sic omnia quantumlibet bona cujuslibet vitæ ſtudia, ſemper cum tempore ut ita dicamus ſeneſcunt atque deficiunt, & cuncta vanitati eſſe obnoxia oſtendunt.

Abbas igitur Wichardus, eum vivendi modum, quem in Monaſterio reperit, cùm emendare non poſſe videretur, inconvulſum ſuis Monachis permiſit. Gaudebant ex antiqua corruptione peculio: carnibus etiam quadrupedum omnes per totam Germaniam ſine aliquo conſcientiæ ſcrupulo veſcebantur, & de interna converſatione ſpiritûs ac puritate mentis cura paucis ineſſe videbatur.

Pontifices nonnulli Eccleſiarum cupientes Monaſteria Ordinis in ſuis conſtituta Diœceſibus meliora pro viribus revocare, cùm nec perſonas haberent pro reformatione idoneas, nec modum & formam reformandi, ut magnum aliquid putarentur feciſſe, proventuum & bonorum inter Abbates & Monachos diviſionem contra monaſticam puritatem introduxerunt, quaſi per hoc deſolatis Monaſterijs maximoperè videretur conſultum. Quorum imitatione Herbipolenſium Antiſtes Otto inter Hermannum de Chuname Abbatem & Conventum Monaſterij S. Protomartyris Stephani proventuum diviſionem admiſit; & idem fieri per ſuam Diœceſin & in alijs Cœnobijs præcepit. Sed non fuit iſte verus reformandi modus, qui multa Ordinis noſtri Monaſteria in ultimam ſicut hodie cernimus, paupertatis inopiam præcipitavit. Diviſiones redituum inter Abbates & Conventus fiebant.

*MCCCXLII.*

Anno Wichardi Abbatis primo currente, XXIII. die menſis Januarij primâ horâ noctis, nubium horrendâ tempeſtate ſubortâ, maxima & terribilia in aëre tonitrua fuerunt audita: coruſcationes quóque apparuerunt & fulgura, quibus in æſtatis medio ſimilia non fuerunt, cum grandine ac pluvia tanta, quòd homines territi nimium, diem putabant adeſſe noviſſimum, propctereà, quòd in his terris hyeme non conſueverunt audiri tonitrua, néque fieri coruſcationes, ſicut in Italia & æquinoctiali vicinantibus.

Eodem anno Benedictus ex Monacho Ciſtertienſis Ordinis Papa XII. moritur, & in Avenione ſepelitur, cui mox in Pontificatu ſucceſſit Petrus Rogerius Archiepiſcopus Rotomagenſis Cardinalis Ordinis S. P. N. Benedicti, Clemens Papa VI. nuncupatus, ſedit annis decem, menſibus ſex & diebus octo: vir tam in divinis ſcripturis, quàm in Jure doctiſſimus, & ſermonum Declamator egregius. Patriâ fuit Lemovicenſis, & primo ex Monacho Abbas Fiſcanenſis, poſtea Epiſcopus Atrebatenſis, deinde Rotomagenſis in Normandia Archiepiſcopus & Cardinalis, ac poſtremò Papa. Qui cùm eſſet omnifariam eruditiſſimus, ſcripſit adhuc in Abbatia conſtitutus nonnulla ingenij ſui præclara opuſcula, è quibus nominantur ſubjecta. Sermones ad fratres & alios plures lib. I. In laudem Caroli Clemens fit Papa VI. ex Monacho noſtri Ordinis.

RegisGallorum. In Canonizationem S. Ivonis, tract. 1. Epiſtolarum ad diverſos lib. 1. Orationes quoque & Collationes plures, & alia quæ hactenus videre non potui.

Wilhelmus Abbas Maſſilienſis noſtri Ord.

Claruit his temporibus Wilhelmus Abbas Monaſterij S. Victoris prope Maſſiliam Ordinis D. P. N. Benedicti, patriâ Lemovicenſis, Doctor Canonum inſignis, quem propter magnam ingenij ſui vivacitatem, & in agendis prudentiam, Clemens Papa ſextus, cum alijs novem viris æquè doctiſſimis in Cardinalem S. Rom. Eccleſiæ ordinavit. Cujus viri tantæ fuere in Domino virtutes, ut poſt mortem Innocentij Papæ VI. Romanus fieri Pontifex, ut inferius dicemus, loco ſuo mereretur.

Dronck Caſtellum Comitis Silveſtris.

Anno prænotato Comes Silveſtris de Duna, qui pluribus annis contra Baldevvinum Archiepiſcopum Trevirorum inimicitias geſſerat, pecunijs ſimul & viribus jam omnino exhauſtus, accepto ſuorum conſilio ad ipſum Pontificem in Palatio non coactus, ſed propriâ ſponte venit, indulgentiam petijt, & gratiam impetravit, ac deinceps uſque ad mortem pacificus permanſit, nec amplius contra Eccleſiam quicquam præſumpſit. Caſtellum ſuum Droneken nuncupatum, quod duobus à Moſella diſtat milliaribus, cum villa Dalfangen, & cæteris ad illud pertinentibus Feudum eſſe Trevirenſis Eccleſiæ, quod prius negaverat, recognovit. Et ſic inter eos pace denuo reformatâ Comes Archiepiſcopo fidelis permanſit.

Maxima inundatio aquarum, quæ multa ſubvertit ædificia.

Eodem anno XXI. die menſis Julij, mane inter ſolis ortum & meridiem aquarum inundatio maxima fuit apud Francos orientales. Moganus námque fluvius, qui Herbipolim civitatem Francorum præterfluit, ſubitò in tantam excrevit magnitudinem, prius & eatentus inauditam, quòd eodem die uſque ad gradus majoris Eccleſiæ memoratæ urbis aſcendens primas ex lapide columnas, quæ ſunt ante porticum templi, ſuâ inundatione apprehendit. Multa fecit in circuitu mortalibus damna; pontem námque pretioſum lapideum inter civitatem & ſuburbanum Ducale antiquitus ſuper Moganum, ſatis ut putabatur firmiter conſtitutum, hæc ipſa inundatio aquarum cum muris, & turribus cunctis deſtruxit, muros quóque urbis ab occidente ſubvertit, & plures in civitate domos, non ſine graviſſimo damno atque periculo funditus evertit. In agris quóque, pratis, hortis atque vinetis hæc inundatio aquarum ab utraque parte Mogani, ſupra, circa, & infra Herbipolim infinita mortalibus damna fecit, multas pauperum caſas in villis cum omnibus Mogani pontibus evertit.

Præceſſerat hanc cladem pluvia dierum multorum, donec tandem ſtagnis ruptis, atq; piſcinis, quarum in orientali Francia copioſus eſt numerus, aquæ nimium adauctæ ſunt úſque adeò, ut iminere alterum Noe diluvium crederetur. Nec fuit in ſola Francia Orientali hæc nimis periculoſa inundatio aquarum, ſed in Allemannia quóque ſimiliter, quam nunc Sueviam nuncupamus, apud Alſatas & Rhenanos maxima hominibus intulit damna, domos & villas plurimas ſubvertit.

In die feſto S. Mariæ Magdalenæ pontem ſuper Moganum juxta oppidum Frankfurt hæc ipſa inundatio ſubvertens confregit, muros oppidi à parte fluminis dejecit, vicináſque muro domos funditus evertit. Hinc nimium territi Cives ad Eccleſiam S. Mariæ ſemper virginis confluunt, votis & orationibus divinum invocavêre præſidium, meritum ejus Caſtiſſimæ

ſtiſſimæ Virginis, nec deſtiterunt à precibus, donec aquæ DEO miſerante fuerunt imminutæ. In cujus beneficij memoriam Franckofurtenſes, quotannis in feſto B. Mariæ Magdalenæ cum pompa & ſolemnitate Clero præeunte per oppidum feſtivè incedunt.

*MCCCXLIII.*

Anno Wichardi Abbatis ſecundo, moritur Reinhardus primus ex Comite Dux Geldriæ, magnanimus & bellicoſus, duos relinquens filios, Reinhardum ſui nominis primogenitum, & Eduardum ſecundogenitum, quorum primus Patri ſucceſſit in Ducatu, uxorem habens Joannis Brabantiæ Ducis filiam, de qua liberos non ſuſcepit. Poſt annos x. quibus præfuit Reinhardus, frater ejus Eduardus principandi cupidine ductus illum carceri mancipavit, & per decennium in arcta cuſtodia captivum detinuit, ſibíque Ducatum Fratris per tyrannidem uſurpavit, quod mali occaſionem tribuit. Reinhardus Dux Geldriæ primus obijt.

Eodem anno Clemens Papa VI. iterum confirmavit & publicari mandavit ad inſtantiam Regis Gallorum cenſuras & proceſſus Joannis quondam Papæ XXII. contra Ludovicum Imperatorem quartum. Unde commotus Imperator ſcripſit & mandavit Gallo dicens: *Tu Rector es Papa, & omnia tuo facit arbitrio; quocirca tibi præcipimus, & mandamus, ut cures quantocius, quo per eum ab injuſtis ſolvamur cenſuris, in quas tuâ machinatione iniquâ ab initio ſumus detruſi; alioquin regibus, & principibus, & amicis in auxilium vocatis bellum tibi atrociſſimum inferemus, humiliaturi cum Deo ſtultam ſuperbiam tuam.* Imperator bellum minatur Gallorum Regi propter cenſuras.

Territus his Ludovici mandatis Gallorum Rex, quem Anglorum fortitudo non parum eo tempore debellando contriverat, ac metuens exterminium Gallici regni, Pontificem apud Avenionem cum ſua Curia reſidentem acceſſit, & plura cum eo pro Ludovico Imperatore invitus tractavit. Poſtremò conſultationibus multis Papa cum Gallo præhabitis, formam quandam, indecentes & fœdas Imperio ſimul & Regno continentem articulos per Notarium concepit, quam per nuntios Imperatori deſtinavit, ſcribens illi: *Quòd eum à cenſuris non abſolveret, niſi articulos omnes ſibi propoſitos ſe obſervaturum firmiter ac perpetuò juraret.*

Imperator autem Papæ per Ambaſiatores ſuos reſcripſit: *Se quidem & amare & bello præferre pacem, nihilque optare amplius, quàm in unitate S. Matris Eccleſiæ Catholicæ ſemper & vivere & mori, proptereáque promptum atque paratum omnem conditionem ſuſcipere honeſtam: articulos verò nunc ſibi propoſitos ab eo, nec ſua perſona honeſtos eſſe, nec decentes Imperio: & ob id nullatenus fore admittendos, velle ſe tamen quamprimùm poſſet, illos exhibere in publica convocatione regni Germanici Principibus: & quidquid illorum fuerit ſtatuto decretum, ſine mutatione aliqua firmiter obſervare.* Cum his nuntios dimiſit, & Principes in ſequentem annum, ut dicemus, convocavit.

Anno quóque Wichardi Abbatis prænotato facta eſt diſſenſio magna inter Auſtriæ Duces, & Comitem de Wirtenberg propter quædam oppida & dominia, quæ Comes quidam de Schelklingen Auſtralibus pro pecunia vendiderat, in quibus memoratus Comes de Wirtenberg ſe non nihil juris habere contendebat. Contractis itaque copijs idem Comes oppidum Mengen obſidione cinxit, & devaſtavit inprimis, deinde verò ſuum præcedens exercitum, etiam aliud oppidum Eſlingen graviſſimâ Comes de Wirtenberg contra Duces Auſtriæ bellũ agit.

& diuturnâ obſidione vallavit. Famis deinde ingens calamitas graviter intus afflixit obſeſſos: quibus niſi tandem Auſtrales veniſſent in auxilium, propè fuit, ut oppidum tradere adverſario cogerentur.

*MCCCXLIV.*

Anno Wichardi Abbatis tertio Reinherus Comes quidam de Weſterburg homo ſævus & contemptor bonorum, in odium Baldevvini Archiepiſcopi Trevirorum, conjunctis ſibi latronibus multis, rapinas, & incendia per terras Eccleſiæ publicâ incurſione patravit: quibus motus Archiepiſcopus contraxit exercitum, & Caſtella ejus Schadeck & Creüzenavv cum pertinentijs eorum obſedit, cepit, & ditioni Eccleſiæ ſuæ Trevirenſis in manu valida potenter ſubjecit.

Eodem anno II. die menſis Julij mortuus eſt Udalricus Comes de Wirtenberg, duos relinquens filios Udalricum & Eberhardum, quorum primus poſt annos XXVI. ut ſuo loco dicemus, abſque liberis mortuus eſt. Eberhardus verò per plures annos ſupervivens, cum civitatibus regni conſtituit prælia multa; de quo ſimiliter, quod nobis innotuit, ſuo loco dicemus.

Conventus Principum apud Frankenfurt factus eſt.

Anno etiam prænotato XVII. die menſis Septembris, convenerunt apud Frankenfurt oppidum Regni Principes, Ludovico Imperatore mandante; ubi lectis, & examinatis Papæ articulis, quos priori anno ſicut diximus, jurandos Cæſari propoſuerat, unanimiter omnes concluſerunt, nullum eorum penitus ab eo ſuſcipiendum, vel jurandum, propterea quòd penè omnes in periculum regni, & in dedecus atque ruinam totius Imperij excogitati viderentur. Unde conſilio inter ſe habito nuntios cum litteris miſerunt in Avenionem ad Papam, rogantes, quatenus ab intentione hujuſmodi deſiſteret, & Imperatorem ad ſuæ perſonæ turpia, & regno ſimul atque Imperio nociva minimè obligaret. quorum potentiam Papa reveritus, malè decretum revocavit.

Crux atque Paſſagium contra Turcas prædicantur ubique.

His temporibus Papa Clemens VI. miſſis in Germaniam Legatis & oratoribus ſuis Crucem contra impijſſimos Turcas ubique prædicari mandavit, qui Chriſtianis magnam in Aſia concertationem & pugnam ſuſcitaverant. In omnibus itaque Germaniæ civitatibus, in oppidis quoque & villis multis ſigna crucis eriguntur; generale contra hoſtes Chriſtianorum paſſagium prædicatur: indulgentiæ multæ, & multa vel male tranſeuntibus proprijs in perſonis, vel juxta Commiſſariorum inſtitutionem ſua conferentibus promittuntur. In templis publicè trunci locantur feris obfirmati multis, in quos pecunia reponeretur pro ſubſidio fidelium conferenda, & multa ubique colligitur.

Inter multas donationes ſpiritualium ſtipendiorum, quæ promittebantur ſua in truncum piâ devotione offerentibus, etiam hoc, eatenus apud Germanos non auditum, in litteris continebatur Apoſtolicis, & publicè in Cancellis fuit promulgatum: *Quòd omnes & ſinguli, qui certam pecuniarum taxam juxta determinationem Commiſſariorum trunco ſive ciſtulæ impoſuiſſent, eo perpetuo gauderent privilegio, quo liceret eis, exceptâ quadrageſimâ, ovis & lacticinijs uti ſextis ferijs, in vigilijs quoque Apoſtolorum, Feſtis B. Mariæ ſemper Virginis, Nativitatis Domini, omnium Sanctorum: diebus etiam quatuor temporum, & alijs jejuniorum diebus quibuſcúnque per totius anni circulum, in quibus talium eſus vel ab Eccleſia de Jure, vel conſuetudine prohibetur.*

*bibetur.* Baldevvinus Trevirorum & Walramus Colonienſium Archiepiſcopi conſilio ſuorum ſuffraneorum præhabito, pecuniam non modicam ex ſubditis ſibi fidelibus colligentes veterem obſervantiam jejuniorum novo commutantes privilegio, & tam pro ſe, ſuiſque, quàm pro omnibus per ipſas duas Provincias Trevirenſem & Colonienſem cum præſentibus & futuris in perpetuum hoc memoratum privilegium impetrantes, amici Sedis Apoſtolicæ reputati ſunt. Unde uſque in præſentem diem omnes Chriſti fideles per Diœceſes dictarum Provinciarum omnes lacticinijs & ovis veſcuntur licitè in omnibus jejuniorum Eccleſiæ diebus, ſolâ quadrageſimâ, ut pauló jam ante diximus, exceptâ. Henricus autem de Virneburg Moguntinenſium Archiepiſcopus Imperatori Ludovico excommunicato pertinaciter adhærens, nec gratiam Apoſtolicæ Sedis babuit, nec Papæ indulgentias curavit; & propterea néque in Diœceſi Moguntina, neque in alijs Diœceſibus illi ut Metropoli ſubjectis lacticiniorum eſus alicui permittitur ſano & fideli Chriſtiano, niſi de ſpeciali gratia, uſque in præſentem diem. Trevirenſes & Colonienſes in diebus jejuniorum Eccleſiæ, quare veſcantur lacticinijs. Quare Moguntinenſes non veſcantur lacticinijs in diebus jejuniorum Eccleſiæ.

Magna per totam Europam multitudo fidelium ad piam Rom. Pontificis admonitionem cruce ſignatur, & convenientes undique populi, cum maxima devotione pro fide Chriſti mare tranſeunt, bellum contra infideles ſpurciſſimos alacriter aſſumunt. Inprimis Smirnam oppidum Aſiæ minoris capiunt, in quo ſua locantes præſidia, plura deinceps cum infidelibus bella geſſerunt; nunc victores, nunc victi, quia non cuſtodierunt veri mandata Dei.

Anno præſcripto facta eſt diſſenſio magna inter Ottonem Epiſcopum & Cives Herbipolenſes, ob eam, quæ inter Papam & Imperatorem tunc vertebatur, diſcordiam; Epiſcopus námque benè ſenſit cum Rom. Pontifice, cives autem Imperatorem Ludovicum ſequebantur. In tantum hæc mox crevit diſſenſio, quòd ſe ambæ partes parabant ad bellum. Erat autem Paſchale tempus, quando hæc diſcordia maximè efferbuit. In parte verò Epiſcopi Ottonis fuerunt Henricus Archiepiſcopus Moguntinus, Henricus quoque junior Comes de Hennenberg vir dives & potens, Joannes Burggravius de Nürnberg, cum alijs terræ nobilibus multis, qui omnes in ſubſidium venire Herbipolenſi Eccleſiæ proprijs ſub ſtipendijs erant voluntarij. Cum civibus autem rebellibus Eccleſiæ contra memoratum Antiſtitem conſpiraverant Nürenbergenſes, Rotenburgenſes, Windeshemenſes, Wiſſenburgenſes, & quidam alij, qui partes Imperatoris Ludovici ſequebantur. Circa tempus autem meſſis, cùm ab utraque parte jam omnia pararentur ad bellum, quorundam interventu Principum regni, negotium fuit interceptum, ut non veniretur ad prælium. Inter Ottonem Epiſc. & cives Herbipolenſes gravis diſſenſio.

Eodem anno circa feſtum S. Martini bellum inter Henricum Archiepiſcopum Moguntinum, & Rupertum Comitem Palatinum Rheni Bavariæq; Ducem pro quibuſdam controverſijs indicitur, dies congrediendi & locus apud Frankenfurt oppidum Mogani determinatur. Adveniente autem termino memoratus Otto Herbipolenſis Epiſcopus in auxilium ab Archiepiſcopo ſuo vocatus cum equitibus quadringentis & octingentis peditibus ad bellum electiſſimis deſcendit ad Franckenfurt, locatíſque haud procul ab oppido caſtris turmas hoſtiũ imperterritus exſpectavit; aderant & reliqui Moguntinorum auxiliarij, nihil aliud quàm adverſariorum cupientes pro Inter Henricum Archiepiſcopum Moguntinum & Rupertum Comitem Palatinum diſſenſio.

Eccleſiæ defenſione congreſſum. Sed Palatinus audiens tantam pugnatorum conveniſſe multitudinem, contremuit; nec procedere in occurſum exſpectantium auſus fuit; in ſuis enim continens ſe munitionibus, néque nuntios miſit, qui voluntatem ejus præſtolantibus indicarent, néque ipſe accedere præſumpſit; quamvis in diem ſextum fuerit exſpectatus. Unde poſteaquam domi remanere potius, quàm ad certamen venire velle notatus eſt, qui convenerant ſinguli ad propria redierunt.

Anno etiam prænotato feriâ ſextâ poſt diem S. Galli Abbatis, facta eſt concordia & reconciliatio inter Ottonem Epiſcopum Herbipolenſem, & cives ſuper omnibus & ſingulis differentijs cauſis átque negotijs, ratione quorum eatenus fuerant diſcordes, per Burkhardum de Sekendorff militem, & Conradum oppidi Nürnberg ſupremum Sculcetum, in quos per partes fuerat concorditer arbitratum, cujus reconciliationis litteræ ſigillis eorundem duorum tunc fuerunt confirmatæ.

*MCCCXLV.*

Otto Wirzburgenſis Epiſcopus moritur.

Anno Wichardi Abbatis quarto, Indictione Rom. tertiâ decimâ, die menſis Auguſti XXIII. circa horam veſperarum mortuus eſt in caſtro montis ſanctæ Mariæ Otto Wolfskel Epiſcopus Wirzburgenſis, & in Cathedrali Eccleſia juxta morem ſepultus: vir certè magnificus & æternâ memoriâ dignus, qui ſe in rebus Eccleſiaſticis verum ſemper habuit Pontificem, & non minus in temporalibus Francorum ſtrennum ducem & Principem. Leges perutiles ac neceſſarias civibus ſuis condidit: majus conſilium ſenatûs inſtituit, & multa bona tempore ſui Pontificatûs Herbipolenſi Eccleſiæ comparavit.

Albertus de Hohenloe à Canonicis in Pontificem eligitur, ſed à Papa Albertus de Hohenberg.

Eodem igitur anno poſt mortem Ottonis Epiſcopi, tertiâ die menſis Septembris, Canonici majoris Eccleſiæ Wurzburgenſis convenientes in unum, pro novi electione Pontificis, Albertum ex comitibus de Hohenloe majoris Eccleſiæ præpoſitum, ac Friderici Bambergenſis Epiſcopi Germanum, virum prudentiſſimum unanimi conſenſu in ſuum Pontificem elegerunt. Qui auctoritate mox confirmatus Archiepiſcopali omnes Eccleſiæ munitiones ſimul atque Ducatum Francorum in ſuam ditionem accepit, cui & cives Herbipolenſes, & cæteri omnes fidelitatem, ut moris eſt, jurârunt. Contra hunc Albertum legitimè & canonicè electum Clemens Papa ſextus in Avenione reſidens, alteri cuidam Alberto ex Comitibus de Hohenberg Alſatiæ Canonico Eccleſiæ Conſtantienſis Doctori Decretorum, Ruſſinum nuncupato, de Pontificatu Eccleſiæ memoratæ Wirzburgenſis malè informatus providit: cujus facti poſtea illum pænituit, ſicut rei probavit eventus, dum emendavit errorem. Veniens itaque Herbipolim Albertus de Hohenbreg in Epiſcopum Peapolitanum per Papam, ſicut dictum eſt, proviſus & ordinatus, canonicè inſtitutum alterum cedere compulit Albertum; & in ejus locum ſuccedens Pontificatum geſſit in Eccleſia Herbipolenſi annis fermè quatuor: quibus evolutis ad Friſingenſem in Bavaria Epiſcopatum translatus eſt, Romani juſſione Pontificis, & prior electus de Hohenloe Albertus ejuſdem Papæ mandato ſuæ Eccleſiæ reſtitutus, quemadmodum anno Wichardi Abbatis octavo latius infra dicemus.

Wilhelmus Hollandiæ cum Friſijs bellū geſſit infeliciter.

Anno item prænotato circa Nativitatem B. Mariæ ſemper Virginis Wilhelmus Comes, Hannoniæ Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæque Dominus contracto

contracto magno pugnatorum exercitu, contra Friſios ſibi rebelles proceſſit ad prælium, in auxilio habens Comitem de Horn, alióſque multos Comites, Barones & Nobiles. Contra quem Friſij ad bellum proceſſuri clauſas aquarum continuerunt ad tempus, quò liber pateret hoſtibus introitus, ut quia viribus hoſtem vincere non poterant, ingenio ſaltem (ne dicam inſidijs) ſuperarent. Poſtea verò quàm Friſiam totus intravit exercitus Hannoniæ Comitis, Friſij dato cuſtodibus ſigno clauſas aquarum ſubitò omnes aperuerunt, & paucas intra horas foſſata & exitus viarum omnes impleti ſunt aquis, quòd nulli hoſtium pateret locus fugiendi. Tunc Friſij ex latibulis ſuis, quæ ſatis opportunè in arundineto locaverant, erumpentes, fortiter aggreſſi ſunt hoſtes, & quos impetus aquarum non ſuffocavit, gladio peremerunt. Sed multò plures abſorbuerunt aquæ, inter quos etiam Comes Hannoniæ Wilhelmus principalis auctor belli ſubmerſus occubuit, nec filium relinquens, nec filiam. Maximam in ea concertatione cladem à Friſijs tunc acceperunt Hollandij, quæ odiorum inter eos immortalium præſtitit occaſionem; nam ex maximo illo Hollandiorum exercitu pauciſſimi evaſerunt, ſed penè omnes aut Friſiorum periêre ſagittis, aut præfocati aquis mori coacti ſunt. Wilhelmo Comite ſine liberis mortuo, Dux Brabantiæ Joannes Comitatum illius ad jus ſuum trahere, licet fruſtra, contendebat. Erat autem ſoror memorati Comitis Margaretha uxor Ludovici Imperatoris quarti, ut in præcedentibus, anno Henrici Abbatis quinto decimo dictum eſt, quæ pepererat ei ſex filios. Hæc proximior hæres terrarum fratris, ab Imperatore Principum decreto judicata, cum magno exercitu deſcendit in Hollandiam, & omnia quæ Germani fuerant, ſuæ ditioni potenter ſubjugavit, Ducémque Brabantiæ cum omnibus inquietantibus populum terræ in ſua redire compulit. Poſt hæc Imperatrix Margaretha peractis omnibus, & ritè pacatis, terras prædictorum comitatuum filio ſuo Wilhelmo committens, in Bavariam reverſa eſt; qui tunc titulum epiſtolis ſuis præpoſuit: *Wilhelmus Dei gratiâ, Comes Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæ, & Dominus Friſiæ.* Rexit planè memoratos Comitatus deinceps annis quatuordecim.

Imperatrix ſoror occiſi Comitis potenter intravit Hollandiã.

Wilhelmus filius Imperatoris fit Comes in Hollandia annis xiv.

Fuit autem Wilhelmus iſte homo temerarius, ſuperbus, Cleri perſecutor, & devaſtator Eccleſiarum, qui multa mala intulit Epiſcopo Trajectenſi, ut ſuo tempore & loco plenius dicemus. Matrem quóque propriam poſt obitum Patris, à qua & per quam omnem principatum ſuum fuerat aſſecutus, in multis ſæpe contriſtavit, eam ad ſe venientem recipere noluit, ſed perſecutus miſerabiliter fuit: unde poſt annos quatuordecim in principatu exactos, Deo vindicante Sanctorum injurias, ut diceetur inferius, morbum incidit, & veſanus deliriúſque factus, ſine liberis gaudentibus cunctis miſerabiliter deceſſit. Poſt quem frater ejus Albertus, ſicut infra dicemus, terram obtinuit.

Ab iſto tempore Palatini Comites Bavariæque Duces per annos octoginta, Hollandiæ, Hannoniæ, & Selandiæ Comitatus cum parte Friſiæ, ſucceſſione hæreditariâ obtinuerunt, uſque ad annum Dominicæ Nativitatis MCCCCXXV. Tunc enim Joannes Dux Burgundiæ, cujus mater filia fuit domus Bavariæ, Comitatus jam dictos ſibi armis potenter uſurpavit.



Anno

Henricus Archiepiſc. Moguntinus à Papa citatus excommunicatur.

Anno Wichardi Abbatis memorato, Clemens Papa ſextus in Avenione reſidens, Henricum de Virneburg Archiepiſcopum Moguntinum adſe in propria perſona citavit, ad inſtantiam quorundam delatorum, propterea, quòd Ludovico Imperatori excommunicato jam diunimis adhærere pertinaciter, & de auctoritate Rom. Pontificis minus Catholicè ſentire videretur; citatus autem contempſit: unde Papa commotus, eum in publico multorum conſiſtorio excommunicavit, & denuntiari per ejus Provinciam præcepit.

*MCCCXLVI.*

Anno Wichardi Abbatis quinto, die verò menſis Aprilis ſeptimo, Clemens Papa ſextus apud Avenionem in Conſiſtorio publico de conſilio & aſſenſu Cardinalium Henricum ex Comitibus de Virneburg Archiepiſcopum Moguntinum citatum, & non comparentem, ut jam diximus, per ſententiam ab omni dignitate Pontificali depoſuit, & privatum omni jure, quod habuerat ad Moguntinam Eccleſiam, in perpetuum pronuntiavit. Verùm ne poſt Henrici depoſitionem Moguntina videretur diutius vacare inſignis Eccleſia, idem Papa Clemens Archiepiſcopatum contulit Decano ejuſdem Eccleſiæ majoris Gerlaco, filio Gerlaci Comitis de Naſſavv viri divitis átque potentis, per cujus aſſiſtentiam partes Henrici ſperabat infirmandas, ac penitus conterendas. Gerlacus itaque aſſumpto Pontificatu, Henricum quà potuit perſequitur, & Eccleſia Moguntina illis inter ſe per annos ferme octo pro Archiepiſcopatu decertantibus, penè tota deſolatur; Henricus enim Papæ contempſit ſententiam, & ſe ut prius Archiepiſcopum geſſit in omnibus, Cunonem quóque de Falkenſtein Canonicum Eccleſiæ memoratæ, virum doctum atque prudentem, qui poſt Baldevvinum factus eſt Archiepiſcopus Trevirorum, in coadjutorem ſibi conſtituit, per cujus induſtriam ſimul & ſuffragia cognatorum partes ſuas non parum contra Gerlacum tuebatur. Per annos tamen octo continuos, quibus Henricus poſt ſui depoſitionem ſupervixit, ad quietam poſſeſſionem Gerlacus non pervenit, utérque tamen ſe geſſit Archiepiſcopum, & tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus Pontificis utérque in locis ſibi commodis exercebat officium. Durante hoc Schiſmate, per annos ſicuti diximus octo, miſerabili deſolatione in utróque ſtatu Moguntina premebatur Eccleſia, tantáque damna per illud tempus in re familiari ſuſtinuit, quanta in centum annis poſteà non potuit recuperare. Ambo námque contendentes pro lana, nullus ſe verum aut voluit, aut potuit exhibere paſtorem, ſed ut ſuam quiſque partem rebus & viribus meliorem redderet, proventus Eccleſiæ annuos & cenſus ambo miſerabiliter alienando diſtraxerunt. Pauperum Ruſticorum in tota poſſeſſione Principatûs incendia, ſpolia, & ultimam deſolationem conſultò pertranſeo, Monaſteriorum & Eccleſiarum calamitatem non adverto, unum fuit malorum omnium maximum, tot periculum (ne dicam damnatio) animarum, dum cujúſque partis caput in alteram excommunicationis fulminaret ſententiam, & præſumptam quiſque ſuam defenderet exiſtimationem.

Gerlacus à Naſſaw Archiepiſc. Moguntinus à Papa inſtituitur.

Anno etiam prænotato inter Reinhardum Geldriæ Ducem, & Eduardum fratrem ejus graviſſima fuit ſuborta diſſenſio, quæ in magnum totius Principatûs detrimentum ſuccreſcens, infinitam pauperibus terræ intulit deſola-

deſolationem; ſæpius námque inter ſe pugnantibus multi ceciderunt in ore gladij perempti: villæ manſerunt abſque habitationibus deſertæ: deſtructa igne caſtella, & terra Colonis aut interfectis aut fugâ lapſis, ſuam inculta ſterilitatem deplorabat.

Eodem anno Clemens Papa ſextus in Avenione ſcripſit Principibus Regni Germanici, ſerioſius mandans, ut infra certum terminum, quem eis in litteris tunc præfixerat, alium eligerent Regem, in Romanum poſteà Imperatorem à ſe coronandum in Ludovici dudum abrogati locum; quod niſi quantocius facere curaverint, ſe de Imperio diſpoſiturum, quod ſibi & Eccleſiæ utilius videretur.

Clemens Papa mandat Principibus, ut Regem contra Ludovicum eligant.

Anno igitur memorato Principes Regni litteris Papæ ſuſceptis, ad oppidum juxta Rheni fluenta conſtitutum, quod Renſe nuncupatur, haud procul à Confluentia convenerunt, Ludovici abrogationem & Papæ ſententiam collaudantes; nam ad oppidum Frankenfurt, ubi locus ab antiquo eſt regis eligendi, tantum non poterant habere acceſſum propter inſidias Henrici abrogati quondam Archiepiſcopi Moguntini, & oppidanos Frankenfurtenſes, qui partes Ludovici pertinaciſſimè ſequentes viribus tuebantur. Erant autem nomina Principum, qui convenerant iſta: Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum, Gerlacus Archiepiſcopus Colonienſis, Joannes Rex Bohemiæ, & Saxonum Dux Rudolphus.

Igitur anno prænotato undecimâ die menſis Julij, memorati principes conſilio inter ſe cum multa, ut ferebatur, maturitate habito, in eo loco extra prædictum oppidum, ubi inter nucum arbores Regia ſedes hodie conſtructa lapidibus cernitur, conſidentes, Carolum Marchionem Moraviæ, Joannis Bohemiæ Regis primogenitum, in Regem Germaniæ, & Rom. Imperatorem concorditer elegerunt, virum doctum & Imperio dignum, qui uxorem habuit Philippi regis Gallorum ſororem, quæ peperit ei inter alios liberos Wenceslaum Bohemiæ Regem, qui Patri ſucceſſit in Imperio.

Carolus quartus in Regem Germanorum eligitur.

Electione autem celebratâ ſupradicti Principes Carolum electum ſuum cum genitore præſentem, ad oppidum Colonienſis Eccleſiæ Bunnam feſtivè duxerunt, quem Walramus Colonienſium Archiepiſcopus in Regem Germaniæ ſolemniter conſecravit; non enim tutò poterant Aquiſgrani, ubi Capella eſt Regni, cum electo procedere, propter metum Aquenſium, qui partes Ludovici ſequebantur: & ab eo tempore Carolus iſte quartus regnavit annis duobus & triginta, quamquam Ludovico vivente ad regni plenam poſſeſſionem non pervenit, licet Papa electionem in eum factam mox collaudaverit. Adolphus námque ſive ut alij volunt, Rupertus Comes Palatinus Rheni, Ludovicus Brandenburgenſium Marchio filius Imperatoris Ludovici, Duces Bavariæ, cum omnibus penè civitatibus & oppidis regni partes Imperatoris Ludovici ſenioris, in cujus verba ſemel juraverant, fideliſſimè ſequebantur. Henricus etiam Moguntinus quondam Archiepiſcopus cum Ludovico ſentiebat, qui tamen Ludovicus non diu ſupervixit, ut ſequenti anno dicemus.

Carolus in Regem Bunnæ conſecratur die 26. Novemb.

Anno Wichardi Abbatis præſcripto, die menſis Auguſti vigeſimâ ſextâ, quæ fuit ſabbatum poſt feſtum S. Bartholomæi proxima, factum eſt bellum atrox inter Eduardum Regem Angliæ, & Philippum Regem Gallorum, pro Ducatu Normaniæ in Picardia, tribus à Monaſterio ſancti

Bellum inter Reges Gallorum Philippum, & Angliæ Eduardum,

Judoci

Judoci milliaribus, inter duo villagia Crecy videlicet & Albam. Erat autem circa tempus veſperarum, & ingravatum eſt bellum, acitérque diu ab utráque parte pugnatum. Ceciderunt illâ die de exercitu Regis Gallorum non minus viginti millia hominum: inter quos ſagittâ percuſſus cujuſdam Anglici mortuus cecidit Joannes nobiliſſimus ille Rex Bohemiæ, Dux Luzenburgi, filius quondam Henrici Imperatoris ſeptimi, Pater Caroli memorati jam Imperatoris quarti. Similiter cum eo tunc perierunt in parte Regis Gallorum, Dux Lotharingiæ, Comes Flandriæ, Comes de Salm, Comes unus de Mansfeld Saxo, & multi ex Teutonicis Comites, Barones, Nobiles & milites. Rex igitur Angliæ iterum de Gallis glorioſè triumphavit.

Carolus Germanorum Rex quartus in Regem Bohemiæ Pragæ coronatur.

Joanne autem rege memorato in bello ſicut diximus occiſo filius ejus Carolus Germanorum Rex quartus in regno Bohemorum ſucceſſit, & anno prænotato tertiâ die menſis Septembris, quæ feſtivitate ſancti Emerici Ungariæ quondam Regis fuit ſolemnis, Pragæ in Eccleſia Cathedrali per Archiepiſcopum in Regem Bohemiæ ſolemniter fuit denuo coronatus, in præſentia multorum Principum.

Anno quoque prænotato quintadecimâ die menſis Septembris, & diebus quinque immediatè præcedentibus magna ſubitò tempeſtas aeris cum gelu & glacie contra temporis conſuetudinem irruit, quantum eâ tempeſtate viventium nullus ante vidit, neque audivit. Ex qua mortalibus damna infinita provenerunt & incommoda, pauperibus nullo tempore unquam deteriora; nam omnia penè vineta per Franciam Orientalem, Sueviam, Auſtriam, Belgium, & circa Rhenum, atque per totam Germaniam graviter læſa, fructum quem matureſcentem jam portabant, ad vindemiam non poterant producere, & in ſequentem ſimiliter annum ſterilitatem continuârunt: unde maxima vini penuria ſubſecuta fuit, & inopia grandis vinetorum.

*MCCCXLVII.*

Conventus Principum ad Carolũ fit in Confluentia.

Anno Wichardi Abbatis quinto Carolus Rex Germanorum quartus Conventum Principum ſibi adhærentium apud Confluentiam circa feſtum Purificationis B. Mariæ ſemper Virginis celebravit, in quo comparuerunt perſonaliter Baldevvinus Archiepiſcopus Trevirorum, Walramus Archiepiſcopus Colonienſis, Gerlacus Archiepiſcopus Moguntinus, Rudolphus Dux Saxoniæ, & Epiſcopus quoque Metenſis, Epiſcopus Verdunenſis, Epiſcopus Monaſterienſis, Epiſcopus Leodienſis, & plures alij, quos omnes Regalibus, ut moris eſt, Rex Carolus infeudavit; finito Concilio Rex Carolus in Bohemiam reverſus eſt, validum congregaturus exercitum, ad pugnandum contra Ludovicum.

Henricus Moguntinus Imperatoris quærit auxilium.

Interea Ludovicus Imperator jam abrogatus, apud Monachium in Bavaria ſe continebat, ad quem veniens Henricus quondam Archiepiſcopus Moguntinus, ſuas deplorabat miſerias, & auxilium ejus cum gratia invocavit. Qui deſolato compaſſus amico, ſolemnes Nuntios cum eo deſtinavit ad oppidum Frankenfurt; ubi & Canonicos Moguntinos præcepit adeſſe cum ſuis amicis, ad tractandum pro aliquali concordia inter diſſidentes. Qui convenientes ad Frankenfurt dies multos inutiliter tractando conſumunt, alijs pro Henrico, alijs verò pro Gerlaco inter ſe concertantibus. Tandem verò adminiſtratio Eccleſiæ Moguntinæ tribus

fuit

fuit aſſignata Canonicis ſub tali conditione; quòd Henrico ſingulis annis miniſtrarentur de proventibus Eccleſiæ certa millia marcarum argenti pro ſuſtentatione ſuorum. Pars Judicum Gerlaci Moguntiæ, pars autem Henrici ad littus Rheni apd Altam villam in caſtello, quod ipſe conſtruxerat, manſionem ſuam habebat. Poſtremò tamen adminiſtratio totius Eccleſiæ Moguntinæ uni commiſſa eſt, Cunoni videlicet de Falkenſtein Canonico viro prudentiſſimo, quem Henricus ſibi ante in Coadjutorem aſſumpſerat, ut paulò ante jam diximus. Hunc omnes Eccleſiæ Moguntinæ ſubjecti tanquam verum & legitimum adminiſtratorem unanimiter ſuſcipentes, in ejus fidem, ut eſt conſuetudo, juraverunt: qui terram circuiens in manu valida, omnes Eccleſiæ munitiones in ſuam accepit poteſtatem, ſicque adminiſtrator annis ſeptem, potens in opere, & ſermone uſque ad mortem Henrici, quemadmodum ſuo loco plenius dicemus, permanſit. Cunoni de Falckenſtein adminiſtratio Eccleſiæ ſoli committitur.

Verum quandiu vixit Henricus, iſte Cuno magis pro eo fuit, quàm pro adverſario ejus Gerlaco, quod ex eo fuit manifeſtum; quoniam redditus, proventus, & decimas Prælatorum Henrico non obedientium in omnibus penè locis ſuæ adminiſtrationi ſubjectis præoccupavit, & violenter detinuit. Fuerunt enim dies illi tribulationis & dies miſeriæ, in quibus illa nobilis Eccleſia Moguntina in deſolatione poſita, & duos Pontifices habere videbatur, & nullum.

Eo tempore Joannes de Columna S. R. E. Cardinalis præpoſituram majoris Eccleſiæ Moguntinæ Apoſtolicâ proviſione commendatam habuit, cujus fructus omnes per procuratores, ut fieri ſolet, in uſum proprium convertit. Cuno itaque de Falkenſtein præfatus, poſteaquam in adminiſtratorem Eccleſiæ Moguntinæ conſtitutus fuerat, avaritiam Romanorum deteſtatus, ſimul & Dominum ſuum Henricum de Virneburg per Papam ægrè ferens depoſitum, contra dictum Cardinalem ſe potenter oppoſuit: Procuratores illius omnes de Moguntia ſimiliter expulit: proventus, & redditus præpoſituræ ſibi uſurpavit: in toto adminiſtrationis ſuæ tempore in omnibus prudenter ſe habuit, & per induſtriam ſuam à multis periculis & damnis Moguntinam Eccleſiam relevavit. Cunonis de Falcken ſtein audax facinus.

Anno Wichardi Abbatis præſignato, x. die menſis Octobris, quæ fuit ſolemnitate B. Gereonis & ſociorum ejus Martyrum feſtiva, Ludovicus Bavarus ejus nominis IV. Germanorum Rex, & Imperator Romanorum, per Joannem XXII. Benedictum XII. & Clementem VI. Pontifices Romanos dudum abrogatus, in venatione haud procul à Monaſterio Fürſtenfeld in Bavaria, de equo concidit, & fractâ cervice inter famulorum occurrentium manus expiravit. Cujus corpus ad oppidum reſidentiæ ſuæ Monachium relatum in Eccleſia B. Mariæ ſemper Virginis juxta Beatricis uxoris ſuæ prioris tumulum debito cum honore ſepultum eſt. Lodovicus Imperator IV. cadens de equo ſuo moritur.

Fuerunt, qui conſtanter & dicerent, & ſcriberent, illum veneno periiſſe cujuſdam Auſtriæ Duciſſæ, quam ob fœdam tetrámque oris diſpoſitionem omnes vulgò Maultaſch, id eſt, oris peram nuncupaverunt; manè námque in venatione conſtitutus, circa prandij horam ad domum reverſus eſt: & ſumpto cum ea cibo in eadem menſa, ut ipſa paraverat, mox in interioribus malè ſentire cæpit, quod nauſeâ ſtomachi factum exiſtimans, rurſus equum conſcendens ad venationem regreditur, ſperans

 quòd

quòd agitatione corporis melius eſſet habiturus. Verùm ſecus accidit: Incaleſcente námque agitato corpore nimium debilitatus eſt, diſſimulánſque internum cordis defectum, poſtremò de equo cecidit, & inter famulorum manus, ſicut diximus, expiravit. Vir alioquin humaniſſimus, pius, & pacificus, qui contumelias & injurias ſibi multipliciter irrogatas æquo ſemper animo toleravit, & magis benignitate atque clementiâ, quàm ſeveritate vincere quoſcunque adverſarios ſtuduit.

Quæ fuerit cauſa depoſitionis Ludovici ab Imperio, notantur articuli.

Contra hunc Ludovicum Imperatorem Clemens Papa VI. anno priore in Cœna Domini apud Avenionem, ſermonem in publico Conſiſtorio habuit mordaciſſimum, omnéſque cenſuras & proceſſus Joannis Papæ XXII. in eum fulminatos dudum, innovans, ſequentes illi articulos impoſuit.

Articulus I.

Primus articulus, quem Papa Ludovico Imperatori objecit, iſte fuit. Dicebat, illum eſſe hæreticum, atque Schiſmaticum, & non ſolum de Romana Eccleſia, ſed etiam de fide Catholica malè ſentientem, quod multis per eum geſtis, dictis, & factis probare conabatur, quæ nos brevitatis causâ ſcienter omittimus.

Articulus II.

Secundus articulus, quòd Romanæ determinationes Eccleſiæ pertinaciter contemneret, & ſuas opiniones falſas & temerarias veritati ſemper prætuliſſet. Determinationem námque Joannis XXII. de paupertate Chriſti, quam contra Fratricellos ediderat hæreticos, ut anno Sigiſmundi Abbatis ſexto eſt dictum, Ludovicus Imperator contempſit; eámque perſuaſione quorundam ex Ordine minorum, qui Michaëlem de Ceſena, & Wilhelmum de Okam ſequebantur, deceptus dixit fore hæreticam; & in poſitionem ſe credere contrariam juramento firmavit.

Articulus III.

Tertius articulus, qui depoſitionis ejus cauſam dedit non ultimam, fuit: quòd ſenſit, credidit, dixit, ſcripſit & pertinaciter etiam defendit; Imperatorem Romanorum Jus habere plenum inſtituendi ſimul & deponendi Papam. Cujus erroris documentum extitit, quòd Petrum de Corbaria in Antipapam exaltavit.

Articulus IV.

Quartus articulus depoſitionis ab Imperio fuit, quòd citatus ſuper hæreſi reſponſurus non comparuit: & excommunicatus pro contumacia non advertit, ſed per decennium in excommunicatione contumaciter perſeveravit.

Articulus V.

Quintus articulus, quòd Joannem de Landavv hæreſiarcham, Michaëlem quoque de Ceſena quondam Ordinis Minorum Generalem cum ſibi adhærentibus, qui Joannem Papam XXII. blaſphemaverunt eſſe hæreticum, ſicut patet in quodam libello Wilhelmi de Okam, quem de erroribus memorati Pontificis prænotavit, ſecum tenuit, fovit, & contra Eccleſiam pertinaciter defenſavit.

Articulus VI.

Sextus articulus: quòd Epiſcopatus & Abbatias, quibus voluit, non canonicè, neque electis, ſed pro muneribus irrumpentibus contulit: interdictum Apoſtolicum contempſit; ſervantibus illud civitates interdixit: Presbyteros Papæ obedientes, beneficijs & præbendis ſuis privavit, & multis contumelijs affecit.

Articulus VII.

Septimus articulus, quòd matrimonia in facie Eccleſiæ ritè ſolemnizata diremit, ſimiliter & in gradu prohibito conjunxit: quod manifeſtum ex eo conſtat: quia filium Regis Bohemiæ de Comitatu Carinthiæ, quem

eicum

ei cum filia ultimi Comitis hærede legitimâ contulerat, violenter ejecit: raptámque uxorem ejus, cum qua undecim annis in matrimonio legali habitaverat, eam filio ſuo abſque Judicio Eccleſiæ temerariè copulavit in ſcandalum plurimorum.

Pro his memoratis articulis, ſive ut verius dicatur, tranſgreſſionibus Ludovici Imperatoris IV. motus Clemens Papa VI. eum ab Imperio Auctoritate Apoſtolicâ depoſuit, & Principibus, ut alium eligerent, mandavit.

Eodem anno poſt mortem Imperatoris Ludovici convenerunt in unum Rupertus Comes Palatinus Rheni, Ludovicus Marchio Brandenburgenſis filius mortui Cæſaris, Henricus quondam Archiepiſcopus Moguntinus, qui ſe Pontificem etiam abrogatus geſſit in omnibus, cum Bavariæ Ducibus, in oppido ipſius Palatini Oppenheim, animo & intentione novum eligendi Germaniæ Regem; dicebant enim, Caroli electionem non fuiſſe Canonicam: & propterea Baldevvinum Archiepiſcopum Trevirorum, Walramum Archiepiſcopum Colonienſem, & Rudolphum Saxoniæ Ducem ad terminum electionis per litteras vocaverunt. Henricus autem de Virneburg Archiepiſcopum ſe gerens Moguntinum, ne vocaretur Gerlacus, effecit. Regem quoque adeſſe Bohemiæ, cùm eſſet electus, ratio non permiſit.

Die verò electionis inſtante citatorum nullus comparuit, utpote qui ſe Regé elegiſſe canonicè non dubitarent. Unde cæteri, quos conveniſſe jam diximus, comitio inter ſe habito, Eduardum Regem Anglorum, de cujus victoria in Gallijs plura diximus, in Germanorum Regem, & conſequenter in Romanorum Imperatorem coronandum unanimi conſenſu elegerunt; ordinatíſque ad eum nuntijs magnæ auctoritatis, ut venire quantocius non tardaret, inſtantiſſimè rogabant, pollicentes arma, viros, impenſas, & quicquid pro Imperio conſequendo contra Carolum videretur neceſſarium. Eduardus Rex Angliæ ad Imperiũ contra Carolum eligitur.

Venientes in Angliam oratores jam dictorum Principum, ab Eduardo Rege ſummo cum honore fuerunt excepti: quibus ſummam legationis ſuæ coram eo dicentibus, Rex tale fertur dediſſe reſponſum: *Benevolentiæ Principum veſtrorum, & in me charitati gratias ago, & quòd me Romano dignum cenſuerunt Imperio, non mediocriter exulto. Verumtamen tanta mihi cura eſt & ſollicitudo continua in gubernandis regnis meis paternis Angliæ videlicet, Franciæ, atque Hiberniæ, quòd Romano Imperio non poſſum intendere. Unde jus meum omne, ſi quod mihi competit ad Imperium, in manus Electorum meorum, cum gratiarum actione, liberâ & ſpontaneâ voluntate reſigno.* His Oratores auditis, ac bene remunerati, ad ſuos in Germaniam redierunt.

Poſteà verò quàm Principes memorati Regis Angliæ audiviſſent reſponſum, quòd Regnum Germaniæ cum Imperio Romanorum non vellet aſſumere, ſed electioni de ſe factæ renuntiâſſet, iterum apud Frankenfurt conveniunt, & Miſnenſium Marchionem Ludovici quondam Imperatoris generum in Regem Germaniæ, & Imperatorem eligunt Romanorum. Qui per oratores prædictorum Principum rogatus, ut regnum ſuſciperet, libenter conſenſit, & ſe venturum quantocius cum exercitu armatorum ad partes Rheni promiſit. Carolus autem Rex, ubi contra ſe Marchionem intellexit electum, ſuos ad eum oratores deſtinavit ſolemnes, & multis ei rationibus perſuadere conatus eſt, ut invalidæ Marchio Miſnenſis contra Carolum Rex eligitur.

renuntiaret electioni: poſt multos tandem varióſque tractatus, Marchio conſiderans potentiam Caroli, eò quòd ex æquo non poſſet cum eo certare; maximè verò, quòd ejus electio jam eſſet à Sede Apoſtolica confirmata, prudenti ſuorum uſus conſilio, x. argenti marcarum millia, quæ offerebantur à Carolo, accepit, & omne jus ſuum ad regnum illi reſignavit.

Quod poſtquam Principibus memoratis innotuit, irati ſunt, & pro electione Regis jam tertij, tertiò apud Franckenfurt oppidum convenerunt, habitíſque inter ſe conſilijs multis Guntherum tandem Comitem de SchvvarzenburgThuringum in Regem concorditer elegerunt, qui & ipſe conſenſit electioni, & exercitum pugnatorum contra Carolum ſtatim congregavit. Verùm cùm iſta non ſtatim poſt mortem Ludovici, ſed ſucceſſivè poſterius facta ſint, ſingulis annis geſta ſua reſervantes ſcribenda, omiſſa repetamus.

*Guntherus Comes de Schwarzenburg in Regem electus eſt.*

Anno igitur prænotato, cùm adhuc mors Ludovici lateret Carolum Regem in Bohemia conſtitutum, quid ageret, aut quomodo vinceret illum, quem viventem æſtimavit, ſedulò cogitavit; magno igitur Bohemorum, Sclavorum & Moravianorum congregato exercitu contra Ludovicum pugnaturus verſus Bavariam proficiſcitur: quem ubi mortuum cognoviſſet in itinere conſtitutus, ne ſæviret in pauperes terræ, ad pacem animo mitigatur. Die itaque menſis Octobris XXII. venit ad Ratisbonam, & à civibus ut Rex Germaniæ verus cum honore ſuſcipitur, conſuetis juramentis veneratur.

Inde profectus cum exercitu ad Norinberg oppidum Regni, ultimâ die menſis Octobris à civibus intromittitur, ſuſceptóque fidelitatis juramento, ut moris eſt, Rex ab omnibus ſalutatur. Sunt tamen qui ſcribunt, eam Norinbergenſium fidem ſeu obedientiam non parvis muneribus à Carolo fuiſſe comparatam; Burggravium quoque Norimbergenſium magnis pecunijs, & pollicitationibus ſibi fecit obnoxium. Horum exemplo provocati & alij plures Regni cives, tam in Francia Orientali, quàm alibi Regem Carolum placidè ſuſceperunt.

*Carolus Rex Norinbergenſes pecuniâ in deditionē accepit.*

Exinde Rex Carolus per Alſatiam ducens exercitum, ſuæ illam ditioni ſine pugna ſubjecit. Veniens autem Baſileam petivit ingreſſum, ſed cives illum nolebant intromittere; niſi prius à cenſuris abſolverentur omnibus, quas propter Ludovici adhæſionem incurriſſent. Habebat ſecum Apoſtolicæ Sedis Legatum quendam Rex Carolus, qui Baſileenſes ad ejus inſtantiam abſolvit. Quo facto civitatem ingredi permiſſus eſt; cui omnes juramentum fidelitatis ſolitum præſtiterunt.

In nocte quoque Dominicæ Nativitatis Rex Carolus in principali Eccleſia Baſileenſi, ſacris indutus ornamentis Diaconi, gladium tenens aureum in dextra manu, & coronam portans in capite regalem, Evangelium legit ad miſſam: *Exijt edictum à Cæſare Auguſto:* Et Sacramentum Dominici Corporis accepit.

*Rex Evangelium Baſileæ legit ad miſſam.*

Anno etiam præſignato vindemia perexigua fuit, & parvum emolumentum ex vinetis mortalibus provenit; nam vix pars vini decima crevit, ex eo, quòd vinea ſicut anno præcedente ſimul & iſto dictum eſt, perierunt.

Eodem quoque anno ingens vapor magnitudine horribili à Boreali motus regione magno aſpicientium terrore per aërem medium in terram

dilabitur,

diſlabitur. Fuerunt etiam, qui ſcripſerunt, hoc ipſo quoque anno quaſdam minutas beſtiolas multiplicato numero, imò innumerabiles penitus in Oriente decidiſſe de cœlo in terram, quarum corruptio mortalibus induxit peſtem anno ſequente maximam.

Prædixerat hanc mortalium cladem ante triennium Aſtronomus quidam, in ſua arte peritus; cujus verba, quoniam brevia ſunt, ex ordine ponamus. *Unus erit mundi Dominus ſolus. Imperium Romanum exaltabitur. Contentiones multæ & magnæ erunt in terra. Tyrannus Gallorum Rex cadet cum Baronibus ſuis. Tonitru fiet inſolitum & horribile. Magnæ ſanguinis erunt effuſiones. Papa cum Cardinalibus ſuis diſſipabitur. Erit fames magna in terris. Peſtilentia quoque & mortalitas hominum per univerſum orbem horrenda & inæſtimabilis. Calor erit magnus in æſtate: & frigus nimium in hyeme. Semina corrumpentur in terra. Vindicabitur injuria Regis: & regina veneris fuga transmigrabit ad exteros. Pulices, locuſtæ, & animalia venenoſa multa erunt ſuper terram: & plura in aëre ſigna apparebunt atque mirabilia.* Ex his quæ futura prædixerat, in anno Dominicæ Nativitatis milleſimo trecenteſimo quadrageſimo octavo plura contigerunt, non omnia; quæ utrum reverà præviderit ex aſtris, an ex conjectura præſumpſerit aliqua eorum, quæ præceſſerunt, mihi non ſatis apparet hâc vice manifeſtum.

Aſtronomus multa his temporibus prædixit eſſe futura.

*MCCCXLVIII.*

Anno Wichardi Abbatis ſeptimo fuit quidam homo Ribaldus, qui lucri causâ Volmarum ſe Marchionem Brandenburgenſem finxit, ſimulavit, & publicè dixit, quem ante annos fermè triginta mortuum diximus ſuperius anno videlicet Sigiſmundi Abbatis ſecundo. Videbatur autem Marchionem Volmarum Ribaldus iſte facie repræſentare per omnia, his, qui verum prius noverant tunc mortuum; & ſigna multa dedit, per quæ plures etiam potentes decepit, in ſcandalum Regni & periculum; dixit enim, ſe reverà Marchionem eſſe Volmarum, & numquam mortuum fuiſſe vel ſepultum: ſed corpus cujuſdam hiſtrionis tunc mortui, ſecretiſſimè ſublatum, & ſuo nomine cum honore tumulatum; propterea ut cunctis lateret, quod mente gerebat propoſitum pœnitendi, ſe autem, hiſtrione ſepulto, cum uno famulo dicebat in habitu peregrino ſecretè mediâ nocte receſſiſſe de Patria, & per continuos novem & viginti annos hincinde pro Dei amore limina viſitâſſe Sanctorum, & intereà à nullo fuiſſe recognitum. Nunc autem pœnitentiâ peractâ revelatione Divinâ præmonitum redire in Patriam, ut Regno Romanorum ſuccurrat labenti atque confuſo multiplici machinatione pravorum. Cauſam verò tam arduæ pœnitentiæ aſſumendæ finxit talem: quòd Patrui ſui quondam Marchionis Brandenburgenſis filiam contra Eccleſiaſticas leges duxiſſet uxorem, cum qua pluribus annis in matrimonio ficto atque prohibito ab Eccleſia habitâſſet. Unde poſtremò ſibi aſſeruit revelatum divinitus, quòd animam ſalvare ſuam aliter non poſſet, niſi dimiſſis omnibus pauper & peregrinus amore pœnitentiæ uſque ad revocationem Angeli Domini exularet. Qui cùm animæ ſuæ maximè, ut aſſeruit, ſalutem amaret, ſe mortuum finxit, ac tali commento jam ſecurus noctu fugiens tanto tempore exularet.

Ribaldus quidam Volmarum finxit ſe Marchionē in Brandenburg.

Multos viros nobiles atque potentes in terra Saxonum & Marchianorum hâc ſimulatione decepit, pluréſque in ſuam partem etiam Princi-



pes

pes attraxit. Nam & Carolus Germaniæ Rex ejus machinatione deceptus Volmarum Brandenburgenſium eſſe Marchionem credidit, & multa pro eo contra Ludovicum Imperatoris filium, qui tunc Marchiam tenebat, conſilia & auxilia impendit. Erant & alij plures viri potentes in Marchia & Saxonia Epiſcopi, Abbates, Comites, & nobiles, qui eum Volmarum eſſe reverà credebant, quorum auxilio non parvam Marchiæ partem obtinuit, & juratos Ludovico Marchioni complures in perjurium traxit. Verùm non diù latuit falſi Marchionis ſimulatio, ſed manifeſtata per unum ex familiaribus quondam Volmari per quædam ſecretiora corporis ſigna. Cùm ſe comprehendi timeret & occidi, ſecretè aufugit.

Anno prænotato in menſe Januario, Carolus Rex ſecum habens Bambergenſem Epiſcopum, cui Papa vices ſuas per Regnum commiſerat abſolvendi pœnitentes, qui propter Ludovicum fuerant excommunicati, vel interdicti, & quendam alium Apoſtolicæ Sedis Nuntium, à Baſilea deſcendit ad Wormatiam, ubi reperit populum ſeditiosè tumultuantem, unde neceſſitate compulſus fecit eos ſine juramenti interpoſitione abſolvi.

Peſtilentia fuit maxima, quæ mediam hominum partem conſumpſit.

Anno prænotato Wichardi Abbatis ſeptimo, lugubris & miſeranda peſtis per univerſum penè orbem deſæviens, infinita millia hominum proſtravit; nam in Aſia apud Indos, ubi anno proximè præterito vaporem decidiſſe horribilem diximus, incipiens, paſſímque per omnes Aſiæ, & Europæ regiones irrepens, trium annorum ſpatio uſque ad Inſulas Britanniæ in omnes gentes deſævijt. Tanta hujus miſerandæ cladis immanitas fuit, quòd penè mediam humani generis partem ſuâ crudelitate conſumpſit. In nulla tamen natione crudelius deſævijt, quàm in Italia, quando in ſola Florentia hoc anno pluſquàm ſexaginta hominum millia peremit, & plura oppida, villas & caſtella ſine habitatoribus deſolavit. Multi quoque in hac miſeranda clade peſte percuſſi ſine Sacramentis Eccleſiaſticis deceſſerunt propter morientium multitudinem, & Sacerdotum paucitatem; quippe cùm arva & urbes mortuorum replerentur cadaveribus, & præ nimia cadentium multitudine nec patrem filius, nec matrem filia, nec ſocius ſocium, nec amicus amicum, nec Dominum ſervus curare potuerit, vel ſepelire. Nam ſicut diximus, hæc peſtis multas civitates, caſtra, villas, domos, & agros hominibus penitus evacuavit, ita quòd nec unus in eis remanſerit. In Germania tamen non uſque adeò crudeliter ſæviebat, ſicut in cæteris nationibus, quamvis nihilominus quartam hominum partem ad minus indubitanter abſumpſerit.

Eduardus Angliæ Rex hoc anno vocatur ad Imperium.

Hoc ipſo anno Henricus Moguntinenſium abrogatus Archiepiſcopus, Ludovicus Brandenburgenſium Marchio, Rupertus, & Adolphus Comites Palatini Rhenenſes, quod præcedente anno per neceſſariam anticipationem, ut continuaretur hiſtoria diximus, primò Eduardum Regem Angliæ vocaverunt ad Imperium, poſt Marchionis ceſſionem: quo contemnente illud accipere, à deſiderio ſuo fraudati ſunt, & ſequente anno ad Guntherum Comitem vota direxerunt. His temporibus Judæi magnam per totam Europam in omnibus locis perſecutionem ſuſtinuerunt; infamabantur etenim, quòd omnes totius penè orbis fontes & puteos veneno infeciſſent, in odium & perniciem Chriſtianorum, & ex illa fontium intoxicatione tot millia hominum peſte ubique morerentur. Paſcua etiam jumentorum eorum veneficio dicebantur infecta, quoniam

non minus pecora moriebantur peſte, quàm homines. Alia quoque multa vulgabantur in eos nefanda, quæ Chriſtianis Principibus minimè diſſimulanda viderentur. Quâ occaſione moti Principes & judices Chriſtianorum, per totam penè Europam à mari Mediterraneo uſque ad mare Germanicum, per Italiam, Hiſpaniam, Galliam, Ungariam, Poloniam & cæteras nationes, in quibus erant Judæi, penè omnes miſerandum illud ac perfidum genus hominum capientes, torturis horribilibus ſubmiſerunt, & multa eorum millia flammis, aquis, præcipitio, ferro, & diverſis tormentorum generibus occiderunt. Solus Papa Clemens ſextus Judæos in Avenione habitantes ab hac internecione contra multorum ſententiam potenter ſervavit, non ſine ſuſpicione pecuniarum. Jure, vel injuriâ ſuſtinuerint hanc perſecutionem Judæi, non dixero, ſed miror, quo inventore talis in eos fuerit orta ſuſpicio, cùm & ipſi iiſdem quibus Chriſtiani aquis uterentur, & multi eodem tempore à peſte fuerint conſumpti. Judæi autem qui habitabant in civitate Francorum Orientalium Wirtzburg, videntes in malo ſe poſitos, & quòd furentium populorum ſævitiam non poſſent effugere, quin foret neceſſarium interire, ſubfoſſis in terram, atque projectis in cloacas theſauris ſuis, januiſque firmiter obfirmatis domorum, habitationes ſuas omnes igne ſuppoſito incenderunt, & ſemetipſos cum uxoribus, liberis & cunctis rebus manè quodam ante ſolis ortum combuſſerunt. His enim preſſi malis Judæi, hâc ipsâ tempeſtate valdè humiliati ſunt, & in parvum numerum redacti, quod eorum perfidia meruit, quæ Dominum & ſalvatorem noſtrum Unigenitum Dei Filium uſque in præſentem diem blaſphemavit.

*Judæorum perſecutio.*

*Judæi Herbipolenſes ſemetipſos cum ſuis domibus incendêrunt.*

Circa hæc tempora ſurrexit nova quædam ſecta Flagellatorum nuncupata, cujus auctores de Ungaria venientes in Germaniam & Italiam multos novitate ſuâ infecerunt, incedebant medio corpore nudi, caput operientes caputio, pileóque, à lumbis autem deorſum lineâ camiſiâ pudibundis operimentum præſtabant. Cùm incederent alio tempore, quo ſe flagellare non ſolebant, nigro utebantur habitu, crucem antè & retrò portantes albi coloris aſſutam. In ſiniſtra manu crucem geſtabant ligneam, & in dextera flagellum, quod nodos in extremitate ternos habebat, quibus aculei de ferro erant infixi. His ſeſe flagellis publicè in Eccleſijs & extra cunctis inſpectantibus uſque ad effuſionem ſanguinis ſub prætextu pœnitentiæ ſæpius flagellabant, deinde in modum crucis proſtrati ſuper terram orationem Dominicam orabant, & maximam coram omni populo devotionem mentis in Deum oſtendebant. Multa & magna devotionis exercitia falsâ ſub ſpecie faciebant pœnitentiæ, quam ipſi non ex judicio Sacerdotum, ſed propriâ ſibi aſſumptione imponebant, carmina in lingua materna canentes, quæ puritati Eccleſiaſticæ traditionis ut plurimum erant contraria. Circumierunt per civitates, oppida, & villas, Principem unum cum vexillo crucis, & duos præceptores ſequentes, quorum juſſis obtemperabant in omnibus. Neminem in ſuum recipiebant conſortium, niſi prius juràſſet, omnia ſe ſtatuta eorum ſectæ firmiter obſervaturum, haberétque tantundem ſubſtantiæ temporalis, quòd quatuor denarios Wirtenbergenſes pro ſuis expenſis quotidie potuiſſet exponere, quia non mendicabant publicè vel oſtiatim. Divites tamen pauperibus hilariter ſubvenire curabant. Erant in ea ſecta multi clauſtrales Ordinum

*Flagellatorum ſecta his temporibus ſumpſit exordium.*

dinum mendicantium, ſacerdotes quoque ſæculares, nobiles, cives, viri, & mulieres, qui omnes ſimul turmatim incedentes, mundum in ſtuporem verterunt, & brevi tempore valdè multiplicati creverunt, multos paulatim ſecum in errorem pravum ducentes. In Suevia cumprimis hanc ſectam acceptârunt quidam clauſtrales mendicantes, Sacerdotes, Laici, viri & mulieres numero ducenti, unum inter ſe Principem, & duos habentes magiſtros, quorum præceptis obtemperabant.

Flagellatores ex Suevis, ducenti fuerunt inventi.

Venerunt de Suevia proceſſionaliter ad Spiram, & majus templum ingreſſi, cæremonias, & flagellationes cum orationibus cunctis mirantibus ſuo more perfecerunt. Spirenſes autem cum novitate rei, tum religionis intuitu, eò quòd plures etiam nobiles ex eis noviſſent, miſericordiam in eos exercere volentes in domos ſuas hoſpitalitatis gratiâ invitârunt, & tam ſubitò à civibus omnes rapti fuerunt de plateis, ut exemplo qui invitare pergeret, nullum inveniret, eſſéntque receptores quàm qui reciperentur multò plures. Spiram exeuntibus ſupra centum è civibus ſe illis conjungunt, quos tamen in ſocietatem eorum noluerunt recipere, niſi præſtitio prius de articulis, & cæremonijs eorum firmiter ſervandis juramento, haberétque de propria ſubſtantia ſua quilibet ſingulis diebus in ſumptus communes quatuor denarios exponere.

Ad Spiram venerunt.

Cùm veniſſent ad Argentinam, ubi tunc erat Carolus Germanorum Rex, tantus eorum fuit numerus, ut certò minimè poſſet æſtimari. Carolus autem Rex videns quemadmodum omnes ſicut pecora tranſirent in unum, religioſos mendicantes & Sacerdotes ex eis ſeparavit, interdicens illis, ne promiſcuis turbis immiſcerentur, ſciens fortaſſis, ſectam non bonis principijs ſubnixam.

Ad Argentinam.

Anno etiam Wichardi Abbatis prænotato, ſecundâ die menſis Maij magna flagellatorum multitudo ex Polonia, Miſnia, & Thuringia, cum crucibus & vexillis proceſſionaliter intravit Herbipolim, & ibidem triduò permanſerunt. Verùm quia nimium quotidiè multiplicabantur, nec poterant eos capere urbes, ut ſimul incederent, in plures ſe turmas diviſerunt, quorum alij Saxoniam, alij Marchiam, alij Bohemiam, alij Auſtriam, atque alij Ungariam, nonnulli ad partes Rheni Moguntiam, Coloniam, Treverim & partes Galliæ cum ducibus ſingulis atque magiſtris intraverunt.

Ad Herbipolim.

Anno etiam præſcripto venerunt in Avenionem, ubi Clemens tunc Papa ſextus cum Cardinalibus ſuis morabatur. Flagellatores ſtudioſè immiſſi ad explorandum, quid de illa ſecta, Apoſtolica ſentiret Eccleſia. Intrantes autem turmatim Eccleſias, ſuo ſe more flagellabant publicè, orabant in modum crucis proſtrati ſuper terram, & magna pœnitentiæ ſigna multipliciter oſtendebant, in tantum, quòd non ſolùm cives, ſed etiam Cardinales in ſtuporem verterunt. Et multis quidem notabilibus viris placuit eorum converſatio. Papa verò cùm eſſet vir undecunque doctiſſimus, rem altius conſiderare cæpit, & maturâ deliberatione in ſecretario cordis ſui præhabitâ, ſub excommunicationis ſententia prohibuit, ne deinceps ſeſe publicè flagellarent. Non placuit Cardinalibus iſta prohibitio, qui ſectam illam putabant ſanctiſſimam, & ideò ſe Pontifici fortiter nonnulli ex eis oppoſuerunt. Verùm Papa in ſua perſtans ſententia, ſectam illam ſub anathematis vinculo damnavit. Quod videntes

Flagellatores in Avenione coram Papa fuiſſe memorantur.

Prin-

Principes ſectæ, magno timore perculſi ſunt, & in paucis diebus penitus evanuerunt. Tandem Papa in ſuam ſententiam revocatis Cardinalibus, omnibus Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſcribens per Apoſtolica ſcripta mandavit, quatenus ſæpe dictam Flagellatorum ſectam in ſuis Diœceſibus extinguerent, Sacerdotes, & Clauſtrales, qui hâc hæreſi fuiſſent infecti, carceribus manciparent, tenerentque captivos, donec aliud ab eo reciperent in mandatis, ſicut patet in ipſis litteris, quas miſit ad Gerlacum Archiepiſcopum Moguntinum, & ad alios Archiepiſcopos Germaniæ, quarum tenorem his inſerere utile judicamus.

Exemplar literarum Papæ ad omnes Epiſcopos contra Flagellatores.

*Clemens Epiſcopus ſervus Servorum Dei. Venerabilibus Fratribus Archiepiſcopis eorúmque ſuffraganeis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Inter ſollicitudines innumeras, & immenſas, quibus ultra vires Apoſtolicæ ſervitutis debito perurgemur, illud cordi noſtro potiſſimum inſidet, & ad hoc attentius ſtudia noſtra convertimus & conatus, ut apud omnes Chriſtiani nominis profeſſores fides orthodoxa fulgeat, ſanctorum Patrum doctrina ſplendeat, & ſic Catholica & Apoſtolica Eccleſiæ Romana Religio ſine cujuſquam ſimulationis, fictionis ſeu velaminis pallio, purè & inviolabiliter obſervetur, quòd à vinea Domini Sabaoth, cujus cura & cuſtodia nobis licet immeritis eſt commiſſa, vepres & urtica tam periculosè quàm damnabiliter ſuccreſcentes evellantur; & vulpeculæ quæ ipſam demoliri nituntur, per Apoſtolicæ Sedis curam & providentiam abigantur.*

*Sanè moleſta nobis, licet fide digna magnorum relatio & multorum aſſertio, noſtrum & Fratrum noſtrorum non mediocriter turbavit auditum; quòd in partibus Regni Germaniæ & ei convicinis quædam ſub prætextu devotionis, & agendæ pœnitentiæ vana religio & ſuperſtitioſa adinventio procurante ſatore malorum operum ſurrexerit; per quam prophana multitudo ſimplicium hominum, qui ſe flagellantes appellant, decepta verbis fictis atq; mendacibus malignorum, aſſerentium, Salvatorem noſtrum Hieroſolymis Patriarchæ Hieroſolymitano apparuiſſe; (cùm tamen à longis citra temporibus nullus ibidem præſentialiter fuerit Patriarcha) & ſibi aliqua dixiſſe, quæ colorem veritatis non habentia nec ſaporem, quibuſdam ſacræ ſcripturæ auctoritatibus obviare noſcuntur, in illam cordis veſaniam eſt deducta, & in animæ præcipitationem acta; atque de die in diem ſuggeſtionibus hoſtis antiqui ſe, ut dominicum gregem devoret, transferentis in angelum lucis, nimium ſuccreſcendo deduci (cortinâ trahente cortinam) periculoſius formidatur, quòd ſe per ſocietates, & conventicula (licet caudas invicem colligatas habeant) dividentes, diverſas circumeunt Patrias; cæterorum hominum vitam & ſtatum condemnando ſe juſtificant. Claves Eccleſiæ vilipendunt, ac in contemptum diſciplinæ Eccleſiaſticæ, habitum certum, nigrum videlicet, antè & retrò ipſius vivificæ crucis impreſſum habentes ſignaculum, ſine ſuperioris licentia deferentes ſub nomine pœnitentiæ gerunt; & aliàs in cauſa inſolita Congregationes, conventicula, & coadunationes, quæ à jure ſunt prohibita, faciunt, & ad alios actus proſiliunt, à vita & moribus obſervantiáque fidelium Chriſtianorum penitus alienos. Ordinationes etiam & ſtatuta, quibus utuntur (imò verius abutuntur) propriâ temeritate fecerunt, erroris ſuſpicione non vacua, & judicio rationis carentia. Sed ex eo tam pro Deo quàm hominibus odiosè per amplius turbamur, acerbiúſque & durius anxiamur, quòd quidam religioſi præſertim de Ordinibus mendicantium, qui alios revocare debuerant, & ad viam reducere veritatis, & ab utero matris Eccleſiæ veluti maledictionis filij nequiter aberrantes, linguas ſuas, ut alios pertrahant in errorem, acuunt, quibus corda debilia vulnerant, & igno-*

Falſa revelatio à Flagellatoribus ficta.

Flagellatorum errores multi, & vitia.

*rantes Dei Juſtitiam ſua propria innitentes prudentia, dum legi Domini nolunt eſſe ſubjecti, alijs in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis prædicando & dogmatizando contra Eccleſiæ libertatem & fidei Catholicæ puritatem, ab ipſa veritate ſubducere moliuntur. Quod eò faciunt efficacius, quo conceptum virus latenter effundunt: blandis prius ſermonibus auditores, quaſi bonum vinum prius ponendo, ſatagunt irretire, & cùm inebriati fuerint, illud quod eſt deterius, cum ipſis in perditionis laqueum incidunt; & in profundum malorum pariter demerguntur.*

*Nos igitur tam pernicioſo & periculoſo principio, per quod ultra divinæ majeſtatis offenſam, magnum etiam Reipub. periculum, & apud fideles ſcandalum generatur, ne deteriores proceſſus pariat & ſucceſſus, obſtare volentes, & conſiderantes, quòd cùm pleriqueex ipſis, ſeu adhærentes eiſdem, ſub pietatis colore ad impietatis opera laxantes crudeliter manus ſuas, Judæorum, quos pietas Chriſtiana retinet & ſuſtinet, offendi eos aliquatenus non permittens; & frequenter etiam Chriſtianorum ſanguinem effundere, & oportunitate captatâ bona Clericorum & Laicorum diripere, & ſuis uſibus applicare, ac ſuperiorum Juriſdictionem uſurpare, & ad multa alia illicita erumpere minimè vereantur.*

Error Flagellatorum multa intulit Reipublicæ ſcandala.

*Timendum eſt, quòd tam præſumptuoſa temeritas, & temeraria præſumptio, niſi ei perſalubri antidoto occurratur, paritura ſit non levem perniciem, nec ſine aliquorum morborum lethali contagio properans in plurimos, ſerò recipiat medicinam. Attendentes inſuper, quòd error, cui non reſiſtitur, quodammodo approbari videtur, & quòd ex officio nobis injuncto compellimur, ut quos per iter devium errando currere, & plures in præcipitationem ſecum trahere percipimus, ac in diſperſionem multarum gentium ambulare, revocando à devio, ut in viam veritatis & juſtitiæ dirigant greſſus ſuos, eiſque providere per oportuna remedia ſtudeamus. Fraternitati veſtræ, de Fratrum noſtrorum conſilio per Apoſtolica ſcripta committimus, & diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus vos & ſinguli veſtrum in ſingulis civitatibus veſtris & Diœceſibus, per vos, ſeu alium vel alios, adinventiones hujuſmodi ſeu ritus prophanos (quos unà cum ſocietatibus, congregationibus, ſtatutis, & ordinationibus ſupradictis, qui ſe ut præmittitur Flagellatores appellant, temerariè attentatos, de eorundem Fratrum noſtrorum conſilio perpetuæ prohibitioni ſubjecimus, & tanquam illicitos reprobavimus) auctoritate noſtrâ reprobetis, in veſtris civitatibus, & Diœceſibus, reprobos & illicitos publicè denuntietis: ac omnes tam Clericos, ſæculares, quàm Regulares, & Laicos de prædicta ſuperſtitioſa ſecta, vel ſocietate quocumque appelletur nomine exiſtentes, vel eam ſectantes, auctoritate prædictâ monere & inducere ſtudeatis, ut ab hujuſmodi obſervantia, ſecta & nova religione totaliter deſiſtere, & reſilire procurent. Quódque nullus deinceps prædictam ſectam ſeu conventiculum præſumat intrare, aut ritus & ſtatuta ſocietatum hujuſmodi obſervare; contrarium facientes per Cenſuram Eccleſiaſticam coërcendo: nec non eos, in quos temporalem juriſdictionem habetis, per pœnas temporales, de quibus expedire videritis, appellatione poſtpoſitâ, compellatis.*

*Sanè ut Religioſi & alij errorum Magiſtri, qui prædicando & dogmatizando ſimplices decipiunt, & cæci ducatum cæcis præbentes, ipſos ſecum in foveam trahunt, & ſi non divino amore, ſaltem humanâ confuſione à tam iniquo propoſito revocentur: omnes & ſingulos cujuſcunque ſint Ordinis, Religionis, præeminentiæ vel ſtatûs, quos in præmiſſis vobis conſtiterit deliquiſſe, capi faciatis; non obſtante quocunque privilegio vel indulto (quod eis in nullo ſuffragari volumus) tam diu*

*captivos*

*captivos detineatis, donec aliud à nobis acceperitis in mandatis: invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis.*

*Per prædicta tamen nequaquam intendimus prohibere, quin Chriſtifideles impoſitam ſibi pœnitentiam, vel etiam non impoſitam, dummodò rectâ intentione, & purâ devotione ad illam peragendam procedant, in ſuis hoſpitijs, vel aliàs, abſque ſuperſtitioſis congregationibus, ſocietatibus & conventiculis ſupra dictis, poſſint facere, & ſe in bonis exercendo virtutum actibus Domino, prout ipſe inſpiraverit, in humilitatis ſpiritu deſervire.*

*Cæterùm quia præſentes litteræ nequeunt ſingulis veſtrûm propter locorum diſcrimina commodè præſentari, volumus, quòd per te Frater Archiepiſcope, earum tranſſumptum publicâ manu ſcriptum, & tuo communitum ſigillo veſtris Suffraganeis tranſmittatur: cui adhiberi volumus plenam fidem. Datum Avenione XIII. Calend. Novembris Pontificatûs noſtri anno octavo.*

His litteris Romani Pontificis, Archiepiſcopi & præſules Germaniæ ſuſceptis memoratam Flagellatorum ſectam in ſuis Diœceſibus damnatam, ſuperſtitioſam, impiam, & reprobatam à Romana Eccleſia publicè denuntiari fecerunt, & ſub cenſuris prohibuerunt graviſſimis: ſpontaneâ voluntate pœnitentes de commiſſo errore cum pietate receperunt ad gratiam, contemnentes verò mandatum Eccleſiæ, & in ſua temeritate perdurantes, varijs cruciatibus addictos, aut mori compulerunt, aut ad S. Matris Eccleſiæ Catholicæ redire unitatem. Plures eâ tempeſtate Clerici, Sacerdotes, atque Clauſtrales de mendicantium Ordinibus, qui Flagellatorum aut ſocij fuerunt, aut magiſtri, juxta mandatum Papæ carceribus mancipati ſunt, è quibus etiam nonnulli in vinculis obierunt. Duravit tamen Flagellatorum diſcurſus in annum ſequentem, & omnes deinceps evanuerunt. Flagellatores omnes brevi tempore evanuerunt.

Anno Wichardi Abbatis prænotato Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux & Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæque ac Friſiæ Dominus, Ludovici quondam Imperatoris filius, homo quietis impatiens, magno pugnatorum coadunato exercitu Trajectenſis Eccleſiæ terram furibundus intravit; ſpoliavit Eccleſias, nec Monaſterijs pepercit, villas incendit, pauperes interfecit, & plura memoratæ damna Eccleſiæ intulit, non habens rationabilem cauſam.

Eodem quoque anno Bernenſes in Confœderatione Suitenſium contractis copijs caſtellum Comitis de Kyburg, Hutvvil nuncupatum, obſidione fortiſſimâ cingentes graviſſimè impugnaverunt; immiſſóque tandem igne oppidum ſimul & caſtrum in cinerem redegerunt. Oppidani, paucis exceptis, penè omnes aut igne perierunt, aut gladio Bernenſium fuerunt occiſi. Hutvvil oppidum Comitis de Kyburg à Bernenſibus deſtruitur.

Anno item prænotato Conradus Dux in Teck Ludovici quondam Imperatoris IV. magnus conſiliarius, cùm illo mortuo adhuc reſideret in oppido Monacenſi, & pro filijs Domini ſui conſuleret, mirabili morte fuit occiſus. Nam die quâdam Svvikerus de Gundelfingen ad eum intravit, claro meridie in æſtuario ſedentem ſolum, quaſi ad ſalutandum illum, extractóque latenter gladio crudeliter interfecit, & confeſtim exiens auffugit.

MCCCXLIX.

Anno Wichardi Abbatis octavo Indict. Romanorum II. Guntherus

Guntheri cum Carolo Bohemo certamen pro Imperio.

Comes de Schvvarzenburg, quem Principum pars adverſa Carolo, quemadmodum ſupra dictum eſt, in Germaniæ Regem conſtituerat, cum magno exercitu venit ad oppidum Frankenfurt, juxta Moganum, & in campis extra oppidum fixit tentoria ſecundùm antiquam conſuetudinem Germanorum; diebus ſcilicet tribus, & ſex hebdomadibus, ibidem congreſſum expectans Caroli, quo aut victor aut victus abire cupiebat. Erat autem Guntherus vir jam grandævus, fortis & bellicoſus, qui plura non minus fortiter quàm feliciter cum hoſtibus diverſis geſſerat bella. Hunc oppidani Frankenfurtenſes in Gelinshuſen & Fridberg cum vicis, urbibus, oppidis & populis, ut verum Germaniæ Regem jurati ſuſceperunt.

Audiens Rex Carolus Guntherum veniſſe ad Frankenfurt, & ſuum expectare congreſſum, paravit exercitum, & ſtatuit cum eo inire certamen. Verùm ubi venit ad ſtationes, conſideravit ſe Gunthero inferiorem, & deficientibus pugnatorum viribus, induſtriâ ſuperavit fortiorem. Conſilio námque Baldevvini Archiepiſcopi Trevirorum, Bavariæ Ducem cum multis militibus in exercitu Guntheri ſuam traxit in partem: cui pro confirmatione fœderis, filiam ſuam dedit uxorem, licet ſanguine proximam. Non enim præſumpſit Carolus approximare Gunthero, quamvis illum tribus hebdomadibus expectâſſet in agro Frankenfurtiano; ſed profectus ad Spiram, ibi cum Principibus ſuis Baldevvino Trevirorum, & Gerlaco Moguntinenſium Archiepiſcopis, Comite quoque de Wirtenberg, qui tum potens erat, & dives, alijſque nonnullis, quid agere conveniret, ſedulò tractaverunt.

Guntherus igitur advertens, ſe fruſtra expectare illum, qui non erat venturus, exercitum duxit in Alſatiam, ac oppidum Friburg obſedit & expugnavit. Intereà Carolus deſcendit ad Moguntiam, quem cives in odium Henrici abrogati Archiepiſcopi, cum favore maximo ſuſceperunt jurantes. Quòd cùm innotuiſſet Gunthero, dimiſsâ in pace Alſatiâ, cum exercitu ad Franckenfurt confeſtim revertitur: quo priuſquam perveniret, in itinere graviter cæpit infirmari, & tamen nihil plus, quàm congreſſum Caroli optabat.

Verùm ubi morbus quotidiè plus invaleſceret, dimiſſo apud Francofurt exercitu, ipſe quietis gratiâ conſilio Principum ad caſtellum Archiepiſcopi Moguntini Altavilla, quod Henricus tum obtinuit abrogatus, perducitur, & ibidem jacens diutius infirmatur. Carolus autem conſiſtebat in Moguntia. Quem ſic infirmantem Ludovicus Marchio Brandenburgenſium accedens de concordia ineunda cum Carolo multis cæpit rationibus adhortari: Guntherus autem videns, ſe à ſuis Principibus deceptum, & corpore graviter infirmatum, tandem perſuadenti conſenſit, & propoſitas ſibi conditiones pacis & concordiæ acceptavit. Duo in Thuringia oppida Regni, quoad viveret, à Carolo petijt, & obtinuit, acceptíſque ab eo in promptu duabus millibus atque ducentis argenti puri marcis, jus omne, quod ei competere videbatur ad Regnum, illi ſpontaneâ voluntate reſignavit, & ſic pax tandem fit Regno.

Concordia fit inter Carolum & Guntherû Comitem.

Guntherus in Altavilla moritur.

His autem peractis, Guntherus in dies magis ac magis cæpit infirmari, & in tantum brevi morbus prævaluit, quòd vitam cum morte commutavit. Cujus corpus præſente Carolo Rege in Eccleſia parochiali

D. Bar-

D. Bartholomæi Apoſtoli apud Franckenfurt regale oppidum cum pompa magna fuit ſepultum. Fuerunt qui dicerent, eum interijſſe veneno ſui Medici, qui potionem medicam cùm porrexiſſet ægroto, illum dixiſſe ferunt: *Magiſter, ut potionem comprobem bonam, mihi convenientem, te primùm ex illa, me poſterius bibere oportet.* Medicus autem neceſſitate compulſus & confidens in arte prior bibit, deinde nihil cunctatus poculum infirmanti porrexit. Biberunt ambo, & mortui ſunt ambo; Medicus poſt triduum, & Comes ægrotus intra unicum menſis ſpacium. Hæc litteris commendata priorum accepimus, quæ vera ſint, an falſa, nequaquam poſſumus diſcernere, qui ſcriptoris officium non Judicis nos recognoſcimus obtinere. Et iſte finis Guntheri Comitis.

Anno præſcripto Clemens Papa VI. attendens vitæ humanæ brevitatem, & quòd pauciſſimis contingere poſſet annum vivere aut videre Jubilæum, ſi de centeſimo in centeſimum ſervaretur annum, quemadmodum à Bonifacio Papa VIII. fuerat inſtitutum, ſicuti anno Godfridi Abbatis octavo in ſuperioribus hujus voluminis dictum eſt, habito deſuper Cardinalium conſilio, infirmitati atque ſaluti mortalium conſuluit, & Jubilæum de anno centeſimo in quinquageſimum revocavit, miſſiſque per univerſam Europam litteris Jubilæum cunctis fidelibus proximo ſequente anno Romæ intimavit fore celebrandum; cujus initium diem Nativitatis Domini & Salvatoris noſtri JESU Chriſti in fine præſentis, & reliquum per ſequentem annum continuaret. Jubilæum de centeſimo in quinquageſimũ revocatur.

Fuit hic annus multis calamitatibus plenus, de quibus partim jam ante ſcripſimus, partim ſcribendum, quod reſtat, mente ordinamus. Merentur hominum peccata vindictam, ut qui Deum timere, vitámque corrigere pravam in tempore pacis negligunt, attriti varijs calamitatibus juſtitiam providentis omnia diſcant agnoſcere, & metu pœnarum compulſi vitam in melius emendare. Fuerunt inquam hæc tempora nimium calamitoſa, & plagâ triplici divinitus miſerabiliter afflicta. Annus calamitoſus.

Prima calamitas fuit maxima illa tabes peſtilentiæ, quæ ut anno præterito diximus, triennio durans per totam Europam tot millia hominum abſumpſit; quòd nemo in hiſtorijs veterum aut ſcripſit unquam, aut legit. Diximus in civitate Italiæ Florentia pluſquàm ſexaginta millia hominum eâ peſte conſumpta. In oppido Stauroneſo, quod parvum eſt, & Spanheimenſi Monaſterio proximum, eadem peſtis pluſquam mille ſexcentos homines utriúſque ſexûs interemit. Eâdem clade fuerunt conſumpti in Moguntia prima Metropoli Germaniæ pluſquàm ſex millia hominum. In Erfordia ſimiliter multa millia eâdem peſte obierunt: tantáque fuit immanitas peſtis, ut in multis civitatibus aliquando uno die & nocte ducenti vel trecenti homines mortui una in fovea ſepelirentur. Fuit miſerabile tempus, nam ubique metus & timor, ubique lamentum & ſævæ mortis imago: cùm tranſirent homines tanquam dementes pavore ſimul & mærore graviter percuſſi, quibus & vivere tædium & mori periculum. Quemcunque peſtis illa invaſit, non erat ei remedium, non tempus, non mora condendi teſtamentum, ſed mox tabes prævaluit, & infectum quaſi ſubitò ad inferos traxit: quoniam ut dicit Poeta: *Lanificas nulli tres exorare puellas contigit: obſervant quem ſtatuêre diem, ſúntque inexorabilia fata.*

Secunda clades, quâ genus hoc tempore affligebatur humanum, hæmorrhois, id eſt, ſanguinis profluvium extitit; quod æſtivo tempore multa per Germaniam hominum millia conſumpſit. Erucæ námque & aliæ venenoſæ beſtiolæ, quarum inaudita multitudo his temporibus oppleverat terram, fructus arborum infecerat omnes, quorum eſu ſine certo numero multi periêre mortales. Eâdem peſte infecta gramina & paſcua, jumentorum interitum cauſabant.

Tertia verò clades fuit ignis, quem ſacrum vocant, adustio: cujus morbi tanta fuit immanitas, ut corpora hominum, non ſolùm viventium, ſed quòd mirabile eſt, etiam mortuorum, uſque ad oſſa rodendo conſumeret. Horrenda nimis & prius inaudita calamitas; ut ex una parva ſive minuta puſtula, crus, vel brachium ſucceſſivè intra paucos dies totum incenderetur, carnibus quoque fruſtatim quaſi aſſatis cum fœtore decidentibus oſſa nudarentur: & niſi à principio membrum amputaretur, infectum, brevi totum corpus conſumeret.

Duravit anno præterito inchoata etiam iſto in Judæos perſecutio nimium crudelis, & per totam Europam (præter illos, qui erant ſub ditione Romani Pontificis) mactabantur ut pecudes. Nam ſicut prius diximus, poſteaquam per univerſum orbem fuiſſent diffamati, quòd fontes & paſcua ſimul, & ipſum aërem intoxicâſſent: & inde peſtilentia ſuſcepiſſet exordium, ſævientibus in eos Chriſtianis, alij fuerunt ignibus cremati, alij ſubmerſi & ſuffocati in aquis, alij gladijs cæſi, aut ex alto præcipitati, atque alij diverſis ſupplicijs interempti: plures etiam illorum cernentes ſe in malo poſitos, & quòd ſævientium manus nequaquam poſſent evadere, necatis primum liberis & uxoribus, ne Chriſtianorum manibus traderentur occidendi, domibus ſuis igne ſuppoſito incenſis, & ſe & omnia ſua voluntariè concremârunt. Duravit autem hæc perſecutio Judæorum biennio; quæ jure an injuriâ ſit facta, non eſt meum diſcernere: quamvis noverim eam Romano Pontifici viro Chriſtianiſſimo haud mediocriter diſplicuiſſe; multis etenim eo tempore videbatur impoſſibile, quòd Judæorum paucitas, etiamſi voluiſſet, omnes mundi puteos, ſicuti feciſſe accuſabantur, potuerit inficere, aut veneni tantam copiam invenire. Arbitrabantur itaque multi, Chriſtianos, qui hanc perſecutionem Judæis moverunt, avaritiâ motos potius, quàm pietate religionis, vel zelo Juſtitiæ. Verùm nos illius græci proverbij memores: Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται, ſententiam Domino Deo ferendam cum timore concedimus: quem omnia ſcire etiam ſecretiſſima non dubitamus.

*Judæorum plures metu Chriſtianorum ſeipſos concremârunt.*

Anno quoque prænotato in Vigilia S. Bartholomæi Apoſtoli potiores & ditiores Judæorum, qui habitabant in Colonia, cùm audiſſent, quàm crudeliter Judæi in Frankenfurt, Moguntia, Wormatia, Spira, Treviris, & multis locis alijs, à Chriſtianis fuiſſent occiſi: conſilio inter ſe habito, ignem domibus ſuis impoſuerunt; & ſe unà cum uxoribus & liberis concremârunt. Reliqui verò Judæi, qui remanſerant in Colonia, omnes decreto ſenatûs cum rebus fuerunt expulſi.

*Carolus IV. Germanorum Rex regnavit annis XXXII.*

Anno item præſcripto poſt ſepulturam Guntheri Comitis de Schvvarzenburg apud Frankenfurt in Eccleſia S. Bartholomæi Apoſtoli, quemadmodum paulò antè dictum eſt, Carolus Bohemiæ Rex in Regem Germa-

Germanorum confirmatus, ſolus jam & ſine contradictore cæpit regnare pacificè, regnavítque in toto annis duobus & triginta, vir bonus, magnificus, prudens, & doctus, quinque linguarum peritiſſimus, latinæ videlicet, Germanicæ, Bohemicæ, Ungaricæ, & Italicæ.

Quatuor legitimas habuit ſucceſſivè uxores exemplo Caroli Cæſaris magni. Prima fuit Rudolphi Comitis Palatini Rhenenſis Bavariæque Ducis filia, quæ ſine liberis deceſſit. Secunda fuit ſoror Philippi Regis Gallorum, quæ & ipſa obijt ſine liberis. Tertia filia fuit Principis Suedorum, de qua genuit filiam unam, quam dedit Ludovico Marchioni Brandenburgenſium uxorem, mediante Archiepiſcopo Trevirorum, ſicuti paulò ante jam diximus, ut Guntherum deſereret. Poſt cujus mortem ſine liberis in veſaniam verſa eſt. Filium quoque genuit ex eadem uxore tertia nomine Wenceslaum Bohemiæ Regem, qui poſt patrem obtinuit Imperium. Quarta & ultima uxor ejus fuit Eliſabetha filia Ducis Pomeranorum, & Stetinenſium, de qua genuit Sigiſmundum Ungariæ Regem, & Joannem Ducem: de quibus ſuo tempore & loco plenius dicemus. *Uxores quatuor & liberi Caroli Regis Germaniæ IV.*

Eodem anno Carolus Rex celebratis Guntheri funeralibus, nundinas & privilegia Frankenfurtenſium confirmavit, acceptis à ſenatu viginti millibus florenorum, quos ex Judæorum theſauris anno præterito peremptorum hauſerant, catenus enim nundinæ Frankenfurtenſium noviter præſumptæ non ſatis confirmatæ videbantur: quæ bis celebrantur in anno, ad dies quatuor & viginti, videlicet in quadrageſima primò, & in menſe Septembri ſecundò, cum privilegijs conſuetis.

Item anno Wichardi Abbatis prænotato Pontificatu Friſingenſis Eccleſiæ in Bavaria per mortem ultimi Præſulis vacante, Clemens Papa VI. Albertum de Hochberg, quem ante quadriennium contra Albertum de Hohenloe canonicè tunc electum Eccleſiæ Wirzburgenſi deſtinaverat Epiſcopum, cognitâ veritate negotij ad Friſingenſem Eccleſiam tranſtulit: & ipſum Albertum de Hohenloe ad ſuam Eccleſiam revocatum in Antiſtitem confirmavit. Pœnituit eum namque erroris, propter canonicam fratrum electionem, quæ in perſonam ipſius Alberti ſatis idonei, & utilis viri præceſſerat. *Albertus de Hohenloe fit Epiſcopus Herbipolenſis.*

Eodem anno in die Converſionis S. Pauli Apoſtoli circa horam Veſperarum, magnus & quaſi generalis terræ motus factus eſt per univerſam Germaniam, & Italiam, præcipuè tamen in Ducatu Saxoniæ, Carinthiæ, & Sclavoniæ, terríſque maritimis, cujus impulſu multa ædificia in diverſis locis fortiſſima corruerunt.

Anno item præſcripto in vigilia Aſſumptionis Beatæ Mariæ ſemper Virginis obijt Walramus Epiſcopus Colonienſis, qui propter bella cum adverſarijs & multa & fermè continua, rebus penè omnibus exhauſtis, atque conſumptis, Eccleſiam ſuam ære multipliciter gravatam alieno, pauperrimam dereliquit. Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit Wilhelmus de Genep, Canonicus Colonienſis, & Suſati Præpoſitus, & præfuit annis duodecim menſibúſque novem, vir ſagax, induſtrius & prudens in diſponendis rebus atque negotijs, qui per ſuam providentiam in brevi tempore commiſſam ſibi Eccleſiam omnibus debitis exoneravit. Inde non caruit ſuſpicione cupiditatis, & avaritiæ, propterea, quòd religioſos, & Clerum inconſuetis ſubventionibus præſtandis nimium gravavit. *Walramus Archiepiſc. Colonienſis moritur, ſuccedit Wilhelmus.*

Anno

Bavariæ Ducatus inter filios Ludovici Imperatoris dividitur.

Anno etiam præſcripto facta eſt diviſio Ducatus Bavariæ inter filios Ludovici quondam Imperatoris quarti, ut ſequitur. Ludovicus primogenitus inter fratres ſuos hæreditatem non accepit; propterea, quòd Marchio eſſet Brandenburgenſis, Dominúſque Luſatiæ, & Romani Elector Imperij: Otto & junior Ludovicus, qui dicebatur Romanus, quia Romæ natus, Bavariam ſuperiorem ſorte in poſſeſſionem acceperunt; Stephanus & Albertus Inferiorem Bavariam inter ſe partiti ſunt. Wilhelmus autem jam prius ut ſupra diximus Hollandiam, Hannóniam, Seelandiam, & partem Friſiæ à matre ſuſceperat.

*MCCCL.*

Anno Wichardi Abbatis nono Jubilæus Romæ celebratus eſt, Papâ Clemente ſexto cum ſua Curia in Avenione permanente. Verùm cùm ſæva peſtis Italiam pluſquàm cæteras nationes graviſſimè opprimeret, parvus fuit ad Apoſtolorum limina populorum concurſus: Italis more ſuo urbes & oppida claudentibus, ne pertranſirent ituri Romam peregrini, metuentes peſte ab exteris infici: qui jam prius, ut ſupradiximus, erant infectiſſimi.

Philippus fit Abbas Spanheimenſis.

Eodem anno in menſe Auguſto Wilhelmus Abbas Spanheimenſis jam ſenio gravatus, & amans quietis Abbatiam in manus ſui Conventus ſpontaneâ voluntate reſignavit, & annis quatuor poſteà duntaxat ſupervixit. Poſt cujus reſignationem Philippus cognomento Meijſvvein prior Monaſterij in Abbatem quintum decimum à Fratribus eligitur: qui confirmatus & ordinatus à Gerlaco Archiepiſcopo Moguntino præfuit annis quatuor & viginti.

Philippus Gallorum Rex moritur.

Anno etiam prænotato moritur Philippus Rex Gallorum hoſtis & perſecutor Ludovici quondam Imperatoris quarti maximus: qui plura cum Eduardo Anglorum Rege prælia geſſit, ſed nunquam victor, ſemper autem victus retrò ceſſit. Hic Principatum Viennenſium anno priuſquàm moreretur, pecuniâ comparavit, & regno Gallorum adjunxit: poſt quem Joannes filius ejus ſucceſſit.

Henricus Dolendorf Carmelita, nus.

Claruit his temporibus Henricus de Dolendorff Ordinis Fratrum B. Mariæ ſemper Virginis de monte Carmeli: prior ſive Magiſter Provincialis per Germaniam inferiorem: vir in divinis litteris & ſcripturis haud mediocriter eruditus, qui ſcripſit inter plura ingenij ſui exercitia ſuper ſententiarum opus Petri Lombardi Pariſienſis quondam Epiſcopi libros quatuor, ſermones etiam de tempore & de ſanctis multos ſcripſit & dixit ad populum. Alia quoque nonnulla ſcripſiſſe dicitur, quæ ad notitiam noſtræ lectionis minimè pervenerunt.

Michaël de Leone Patriâ Herbipolenſis, Presbyter & Canonicus novi Monaſterij, ac protonotarius Eccleſiæ memoratæ Wirzburgenſis, vir ſtudioſus, & tam in ſæcularibus quàm in divinis ſcripturis magnæ ſuo tempore doctrinæ ſimul & æſtimationis, Franciam Orientalem (quæ paucos ab olim viros habuit doctos) ſuâ eruditione his temporibus fecit clariorem. Metro námque excellens & proſâ quædam præclara ſcripſit opuſcula, de quibus legimus ſubjecta: Geſta Ottonis de Wolfſkel Epiſcopi Wirzburgenſis librum unum. Chronicon eorum, quæ ſuo tempore notatu digna contigerunt in Germania librum unum. Commentarium quoque ſuper metricum opus Hermanni Eremitæ de diviſione Philoſophiæ

phiæ librum unum. Carmina ejus plura vidimus diverſo metrorum genere compoſita. Cætera ingenij hujus viri opuſcula in manus noſtras non venerunt.

Eodem tempore claruit apud Thuringos Henricus de Erfurdia, vir magnæ eruditionis tam in divinis ſcripturis, quàm in litteris ſæcularibus, Philoſophus, Juriſta, Theologus & hiſtoricus inſignis, qui ſcripſit non contemnendæ utilitatis opuſcula, quorum editione ſui memoriam poſteris commendavit: è quibus feruntur ſubjecta. Opus inſigne hiſtoriarum, quod prænotavit, de factis memorabilibus. Summa quoque de caſibus prænotata, volumen tunc utile. In libros ſententiarum lectiones compoſuit libris IV. Sermones etiam varios ad populum & orationes.

Henricus de Erfurdia Doctor, qui varia lucubravit.

Joannes quoque de Erfurdia oppido Thuringiæ oriundus Ordinis Fratrum minorum Doctor magnæ eruditionis & facundiæ ſuo tempore habitus, multa his temporibus lucubravit opuſcula, quibus ſui vivacitatem ingenij poſteritati commendavit. E quibus tamen pauca hactenus ad noſtræ lectionis notitiam pervenerunt. Vidimus ſub ejus nomine Repertorium quoddam juris, quod ipſe tabulam prænotavit, opus non abjiciendum. Summam quoque caſuum conſcientiæ auditoribus confeſſionum non inutilem. libb. II. Sermonum popularium libb. II. De cæteris, quæ ſcripſiſſe fertur, nihil hactenus noſtram lectionem meminimus incidiſſe.

Joannes de Erfurdia Doctor Ord. Fratrum minorum.

Floruit etiam his temporibus Jacobus de Alta villa, Patria Kinkaugienſis, Abbas Monaſterij Eberbach quintusdecimus Ordinis Ciſtercienſis (quod in deſcenſu Rheni duobus ferme à Moguntia diſtat milliaribus) vir in divinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſæcularium litterarum non ignarus: qui adhuc Monachus cùm eſſet, ad Pariſienſium Gymnaſium mittitur, & brevi tempore multum proficiens tandem in ſacræ Theologiæ Doctorem meruit ſublimari; ſcripſit ſuper ſententias notabile opus libb. IV. Quæſtiones in Theologia varias. Sermones quoque ad Fratres: & plures non inelegantes ad diverſos epiſtolas.

Jacobus de Alta villa, Abbas in Eberbach.

Anno etiam Wichardi Abbatis prænotato, ſextâ die menſis Junij Albertus de Hohenloe Herbipolenſis Epiſcopus & Dux Francorum contractis copijs proceſſit ad prælium contra Bertholdum Comitem de Henneberg, qui ſub Ludovico Imperatore quarto in tribulatione Eccleſiæ, abuſus licentiâ caſtellum quoddam novum in fundo Epiſcopij memorato conſtruxit in præjudicium dictæ Eccleſiæ non modicum, quod Utenhauſen fuerat nuncupatum, in Diœceſi videlicet ejuſdem Eccleſiæ Wirzburgenſis, & Ducatu Francorum prope Romholt. Congreſſione igitur factâ ſub vexillio ſanctiſſimi Martyris Kiliani, Domino Deo, qui omnia providet atque diſponit, largiente, victoriam exercitus Eccleſiæ felicem obtinuit: & contra ſatis fortem Comitis militiam triumphavit. Deinde milites Eccleſiæ fortiſſimi non in multitudine pugnatorum, ſed in auxilio Dei altiſſimi & Divi meritis Kiliani ſpem collocantes omnem, caſtellum ipſum Utenhauſen novellum, pro quo fuit contentio, aggreſſi fortiter impugnant, & poſtremò ſancti meritis Patroni ſuffragantibus expugnant, capiunt, atque igne ſubmiſſo funditus ſubvertunt ad Dei gloriam, & Eccleſiæ ſanctæ utilitatem.

Bellum inter Epiſcopum Herbipolenſem & Comites de Henneberg.

*MCCCLI.*

Anno Wichardi Abbatis decimo, Indictione Romanorum quartâ,

Conventus Principum in Frankfurt.

Carolus Germaniæ Rex, ac futurus Romanorum deſtinatus Imperator, circa initium quadrageſimæ Principibus Regni Conventum apud Frankenfurt ſolemnem indixit. Inter plures comparuerunt proprijs in perſonis Baldevvinus Trevirorum Archiepiſcopus, Gerlacus Moguntinenſium Archiepiſcopus, Wilhelmus Colonienſum Archiepiſcopus, Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, Rudolphus Dux Saxoniæ, Ludovicus Marchio Brandenburgenſium, Duces quoque Bavariæ quatuor Ludovicus, Otto, Stephanus, & Albertus.

Rex Carolus nova Principibus indulſit telonia Rheni.

Carolus autem Rex hilarior factus, & gaudens, quòd ſolus pacificè Germanorum obtineret regnum, volénſque ſuis gratum ſe exhibere promotoribus, multis diverſa contulit beneficia gratiarum. Nulli Principum Electorum, præſertim poſtulanti, quidquam negavit, quod honore ſalvo concedere potuiſſet. Unde Principes animati, unuſquiſque ſuis commodum utilitatibus aliquid petere ab eo properabat. Multa tunc poſtulantibus fuêre conceſſa, quæ etſi honori non derogabant Regio; communem tamen regni utilitatem non auxerunt. Principibus autem cisrhenanis multa circa Rhenum nova telonia contulit, per quæ mercatores, imò & regni cives nimium gravavit. Factum eſt ergo, ut mercatores rebus ſuis utiliter conſulentes, Rheni commeatum devitarent; & quæ prius navigio civitatibus adducere vel abducere per alveum Rheni conſueverant, jam tunc teloniorum gravamina declinantes, in curribus per terras deducebant. Contigit itaque avaritiæ pœnam fieri avaritiam, ut principes, qui nova impetraverant telonia, juſtè amitterent veterum fructum ſimul & utilitatem. Juſtè amittit ſua, qui perperam rapit aliena.

Argentinenſes catenis & trabibus Rhenum clauſerunt.

Argentinenſes, qui eo tempore inter omnes Regni mercatores tenebant principatum, poſteaquam Legationibus multis & precibus apud Regem non poterant obtinere, ut revocaret malè conceſſa Principibus, Rhenum circa Argentinam catenis & trabibus ligneis fortiter occluſerunt, ut nullus pateret navibus deſcenſus vel aſcenſus. Quæ mercatorum averſio in triennio (tanto enim duravit tempore iſta tribulatio) quatuor cis Rhenanis Principibus Electoribus diſpendium & damnum intulit multorum millium florenorum. Poſtremò videntes memorati Principes, quòd prævalere civitatibus non poſſent, ſpoliarentúrq; tam veterum teloniorum proventibus, quàm novorum, ſerò pænituit eos præſumptionis: & conſilio tandem accepto cum civitatibus fecêre concordiam, contentíque veteribus, novis telonijs renunciârunt. Simile quoque noſtris factum eſt temporibus, quòd Principes Rhenum clauſeruut annis ferme tribus, quoúſque Colonienſes telonium, quod à Friderico Imperatore tertio ſine conſenſu eorum impetraverant novum, deponerent.

Principes novis renuntiare telonijs compulſi fuerunt.

Anno prænotato cùm lucris memorati Principes teloniorum non poſſent gaudere optatis, monetam auri & argenti veterem mutaverunt ſtatuentes, ut nummus aureus, qui eatenus viginti ſolidis argenti, quos albos vocant, commutari ſolebat, deinceps per quatuor & viginti redimeretur: aureus denique florenus, qui ad gradus puri habebat viginti, ad decem & novem deſcendit: factum eſt in paucis annis, quòd omnes penè veteris monetæ nummi aurei floreníve conſumpti ſunt & in deterius commutati.

Eodem

Eodem anno poſteaquam Wilhelmus Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæque Comes filius Imperatoris quondam Ludovici quarti, populum ſibi ſubjectum diu multúmque per tyrannidem afflixiſſet, & graviora veteribus quotidie ſubjungeret onera, pluréſque crudeliter interemiſſet ſine cauſa, nulli parcens ætati, ſexui, vel conditioni, tandem neceſſitate compulſi pauperes & incolæ terrarum, ſecretè mittunt Legatos ad ejus Matrem Dominam Margaretham, tunc in Monachio Bavariæ oppido exiſtentem, ſuas calamitates, quas patiebantur à filio, exponunt, conſilium pariter & auxilium ejus contra illius tyrannidem implorantes. Compaſſa Mater pauperibus, ſæpius ſcripſit ad filium, monendo, increpando, & rogando, quatenus ſe principem & Dominum ſubjectis exhiberet clementem atque benignum, & non, ut accuſabatur, tyrannum. Ille autem datus in reprobum ſenſum genitricis monita ſprevit, convitia matri remandavit, & tyrannidem ſemel inceptam uſque ad inſaniam continuavit, omnia ſibi promittens proſpera, & nulla metuens adverſa. Videns itaque Mater ſe contemni à filio, & nihil monendo proficere, magnum ex Bavaris Franciſque & Suevis pugnatorum contraxit exercitum, & deſcendens in Hollandiam bellum inſtituit contra filium. At ille præmonitus anteà ſibi de auxilio multorum providerat, & ideò matris congreſſum non timebat. Itaque in die Tranſlationis S. Martini, quæ eſt quarta menſis Julij, hi duo exercitus juxta Moſam anno præſcripto convenientes, acriter pugnaverunt, multiſque ab utráque parte cadentibus, Mater à filio tandem vincitur, & fugiens cum paucis in Angliam à furore perſequentis aliquandiu ibidem exulat.

*Wilhelmus Hollandiæ Comes in ſuos exercet tyrannidem.*

*Bellum fit inter Matrem & filium in Comitatu Hannoniæ.*

Eodem anno Cometes in parte cœli ſeptentrionali apparuit in menſe Decembri, poſt cujus extinctionem graves ventorum æſtus ſecuti ſunt: nec multò poſt viſa eſt per medium aërem volaſſe trabs, unâ parte anteriore vehementer ardente.

Anno prænotato Ludovicus Marchio Brandenburgenſis Ludovici quondam Imperatoris quarti filius ſororem ſuam nomine Eliſabeth Virginem ſpecioſiſſimam Cani Maſtini Scaligeri Veronæ Principis Filio in Italia copulavit in uxorem, quæ multis cum illo vivens annis plures peperit liberos, & Principatum ſuum valde decoravit. Ludovicus autem frater ejus Marchio Brandeburgenſis jam dictus uxorem habuit ſterilem, de qua liberos non ſuſcepit. Cujus rei indignitate motus Marchiam Brandenburgenſem omnem, novam videlicet, antiquam, & mediam, cum univerſis & ſingulis earum proventibus Carolo Regi Germanorum pro pecunia vendidit. Carolus eam poſteà Sigiſmundo filio dedit; Sigiſmundus autem poſt Wenceſlai fratris ſui depoſitionem Imperator factus, Marchiam ipſam dedit Friderico Nürenbergenſium Burggravio, uti ſuo dicemus loco largiente Domino.

*Marchia Brandeburgenſis venditur Regi Carolo quarto.*

*MCCCLII.*

Anno Wichardi Abbatis undecimo Reinhardus ex comitibus de Spanheim, & Erneſtus de Molenarck Canonici majoris Eccleſiæ Colonienſis feriâ ſextâ ante Dominicam Palmarum Coloniæ in domo Officialis pro vili cauſa juſſione ſenatûs & furore civium crudeliter fuerunt occiſi; cujus ratione ſceleris Walramus Comes de Spanheim, Henricus Molenarck & plures alij Comites, Barones, milites, & nobiles contra cives Colonienſes

*Duo Canonici Colonienſes à civibus perempti crudeliter.*

arma ſumpſerunt, & tam per ſe, quàm per alios multa illis per triennium damna intulerunt. Eodem anno die quâdem poſt ſolis occaſum flamma cœleſtis inter Zephyrum & Auſtrum latiſſimè exereſcens, & terribiliter oſtentans incendium, magno cum murmure, & non ſine terrore inſpe-ctantium per aërem delapſa evanuit.

Iñocentius fit Papa VI. poſt Clementem.

Anno prænotato in fine menſis Octobris mortuus eſt Clemens Papa ſextus, Avenione ſepultus, adhibitâ à Cardinalibus, qui tum aderant, honeſtâ funeris pompâ. Eodem anno ſextâ decimâ die menſis Novembris Cardinalibus in Avenione convenientibus, in Romanum Pontificem fuit electus Stephanus, Lemovicenſis natione, procurator cauſarum primò, deinde Epiſcopus Claromontenſis, poſteà Cardinalis & Papa factus Innocentius ejus nominis ſextus, præfuit annis decem minus quatuor menſibus: vir integerrimæ vitæ, magnæ conſtantiæ ac ſeveritatis; quippe qui beneficia Eccleſiaſtica non niſi probatiſſimis vitâ & doctrinâ Sacerdotibus dedit.

Anno item præſcripto Carolus Rex Germanorum futurus Imperator circa feſtum S. Michaelis Archangeli Conventum Principum Regni celebravit in Wormatia, ubi nuntius aderat ſolemnis Archiepiſcopus quidam Imperatoris Græcorum, qui Carolo munera pretioſa ex parte Domini ſui obtulit, & pacem optavit.

Suitenſium jurata Confœderatio incipit hoc tempore.

His quoque temporibus confœderatio Suitenſium tali occaſione ſumpſit initium. Ex oppido, Turegum dicto, fuerant quidam cives Ordinis primarij pro ſuis demeritis in Rempublicam proſcripti perpetuò, qui contumeliam hanc in eos qui remanſerant cives referre cupientes, in unum conveniunt, & conſilio inter ſe habito, Joannem Comitem de Habſpurg, Turegienſibus haud mediocriter infenſum, accedentes, ipſum in Capitaneum ſibi conſtituunt, contractiſque ſocijs conſpirationis ſuæ plurimis, oppidum capere, cives interficere, & eorum ſubſtantiam inter ſe dividere, unanimi ſententiâ ſecretè concluſerunt. Erant duo in oppido cives proſcriptorum amici, quibus arcanum conſpirationis & concluſæ traditionis fuit commiſſum. Conſilio igitur uſi myſtico exules Comitis memorati, quoniam oppidum neque manifeſtè neque cum multitudine armatorum intrare poterant, paulatim & ſucceſſivè jam duo, nunc tres in habitu peregrinantium, de ſubtus armati, à feſto Nativitatis Dominicæ uſque ad carnis privium intraverunt, non pauciores octingentis. Poſtremò intravit & ipſe Comes habitu peregrino trasformatus & omnino incognitus: qui omnes in domibus illorum civium fuerunt ſuſcepti, & ſecretiſſimè tenti uſque ad tempus præfinitum, quo erumpere ſtatuerant, & oppidum ſibi armis vendicare. Itaque in nocte S. Matthiæ Apoſtoli poſteaquam omnes jam conveniſſent in oppidum, videretúrque illis jam tempus adeſſe optatum, potiores inter ſe ſeorſim habuere colloquium, & quòd omnes à maximo uſque ad minimum interficerentur cives, ab eis fuit concluſum. Latuit in æſtuario poſt fornacem adoleſcens dormienti perſimilis famulus piſtoris, qui panes intulerat pro malis hoſpitibus traditoris. Is cùm conſpiratorum audiviſſet conſilium, & aliter non poſſet, domum per cloacam exivit, ædéſque Domini ſui pulſans intravit, quæ & qualia viderit audiéritque, præceptori ſuo retulit, & quòd illâ nocte circa galli cantum omnes eſſent morituri gladio,

Joannes Comes in Habſpurg volebat capere oppidum Zurich.

intima-

intimavit. Quibus auditis piſtor contremuit, & currens ad habitationem Burgimagiſtri omnia per ordinem dixit. Oppidi verò Magiſter loricam mox induit, & currens quò potuit, cives ad arma convocavit. Quibus cognitis qui latebant conſpirati eruperunt in medium oppidi, & clamore facto cum civibus iniere conflictum. Qui cœlo præſidet alto, victoriam innocentibus dedit, & hoſtes terga dare compulſi pro majore parte à civibus fuerunt occiſi, reliqui autem ad latebras feſſi cedentes, extractique rotarum pœnas ſumpſerunt.

Joannes autem Comes de Habſpurg evadere cupiens, de muro ſe miſit in urbis foſſatum, inde non valens aſcendere captus eſt, & per triennium à Turegienſibus, quos perdere venerat, in carcere detentus. Comite autem, ut diximus per triennium capto, ejus cognati & amici non minus animo vindicandi eum, quàm liberandi, multa Turegienſibus damna intulerunt. Quâ neceſſitate compulſi, quia ſoli reſiſtere potentiæ Comitum non poterunt, confœderationem injerunt perpetuam cum civibus IV. oppidorum, quæ ſunt, Lucerna, Uri, Schvviz, Undervvalden Germanicè dicta. Nec multo poſt præſcriptis acceſſerunt & alia oppida duo, Zug, videlicet & Glaris, factáque eſt Suitenſium colligatio fortis, & magnis etiam principibus metuenda ſimul atque terribilis, creſcens cum tempore uſque in præſentem diem. Septem urbium júrata confœderatio, ex quâ causâ?

Anno igitur Wichardi Abbatis Hirſaugienſis decimo, venit Albertus Dux Auſtriæ cum magno exercitu in auxilium Comitibus de Habſpurg, in auxilium captivi & condemnati ſimul, & Zürich oppidum in menſe Septembri obſidione fortiſſimâ circumdedit, duarum ratione cauſarum motus, quæ fuerunt iſtæ. Prima obſidionis cauſa Ducem movebat Albertum, quòd Turegienſes Comitem de Habſpurg habebant captivum, & eum dimittere recuſabant. Secunda verò, quòd confœderatis objiciebat, erat, quoniam ſubditos tam ipſius Auſtriæ Ducis, quàm Comitum de Habſpurg meliores ruſticos, & cives ad oppida memorata confœderatorum in ſuam partem traxerunt, eóſque in rebellionem contra Dominos ſuos temere concitantes armis tuebantur. Tertia, quæ Ducem commoverat ad urbis obſidionem cauſa fuit crudelis & nimia rapacitas, utpote qui jam pridem & Comitem unum de Habſpurg occiderant, & tam ex ipſo Comitatu, quàm ex Ducatus Auſtriæ Dominio villagia plura, atque caſtella non jure, ſed temere uſurpârunt. Verùm poſteaquam oppidum Turegum paucis obſediſſet diebus, neceſſitate compulſi cives, quoniam ſupervenerat imparatis, poſtulavère concordiam, quâ conceſsâ per Ducem, & ſub certis firmatâ conditionibus, obſidio ſolvitur, & ſingulis ad ſua cum feſtinatione revertentibus exercitus diſſipatur. Turegienſes metu Ducis atque periculo liberati, citò promiſſorum fuerunt obliti, & eorum, quæ Duci fuerant polliciti, nullum penitus obſervârunt, ſed auxilio ſociorum confirmatis & auctis viribus magis ac magis rebellârunt. Unde commotus Dux Albertus denuò contractis copijs Zürich oppidum obſedit, volens omnino compellere cives, ut Comitem dimitterent captivum. Intereà Carolus Rex Germanorum vices ſuas interpoſuit, & Ducem ab obſidione urbis iterum revocavit, & diem partibus coram ſe concordandi Moguntiæ conſtituit. Albertus Dux Auſtriæ obſidet oppidũ Turegum. Oppidum Zurich iterum obſidetur ab Auſtriæ Duce Alberto.

 Comparuit

Comparuit itaque Dux Albertus coram Rege in Argentina, & multa confœderatis objecit, quorum oratores miſſi ad ſingula reſpondentes inutilibus diem ſermonibus conſumpſerunt. Tantâ enim pertinaciâ & præſumptione hæc Suitenſis jurata confœderatio cæpit, quòd nec precibus nec minis, imò nec bellis Principum aut Cæſaris potuit revocari, ſed ab illo tempore uſque in præſentem diem per annos jam centum & ſexaginta ſemper & numero & viribus incrementa ſumpſit, non ſine injuria Germanorum.

*MCCCLIII.*

Henricus de Virneburg Archiepiſcopus olim Moguntinus obijt.

Anno Wichardi Abbatis XII. Indictione Rom. ſextâ, mortuus eſt Henricus de Virneburg quondam Archiepiſcopus Moguntinus, quem Clemens Papa VI. ut ſupra diximus, propterea quòd Ludovico Imperatori IV. excommunicato pertinaciter adhæſit, depoſuerat. Quo mortuo Gerlacus de Naſſavv dudum ab eodem Papa Clemente ſubſtitutus & ordinatus Archiepiſcopus, quietam obtinuit poſſeſſionem, & præfuit annis XVII.

Bavariæ Ducatus inter fratres Ratisbonæ iterũ fit diviſio.

Eodem anno quintâ die menſis Auguſti, quæ fuit ſolemnitate S. Regis Oſvvaldi feſtiva, facta eſt in civitate Ratisbonenſi ſecunda Ducatûs Bavariæ diviſio, inter Stephanum, Wilhelmum & Albertum fratres, & filios quondam Ludovici Imperatoris IV. præſentibus Ludovico Marchione Brandenburgenſium, Adolpho Comite Palatino Rheni, & Joanne Burggravio Norinbergenſium: quibus mediantibus & diviſio facta eſt inter fratres, & concordia pacis reformata.

Anno prænotato iterum apparuit in cœlo aëreo trabs miræ ſimul & horrendæ magnitudinis, ab una parte flammam emittens terribilem, ab alia poſt ſe limitem trahens extinctum magnæ longitudinis, inter Septentrionem & ſolis occaſum.

Inter Ducem Auſtriæ Albertum & Suitenſes bellum geritur.

Eodem quoque anno iterum Dux Auſtriæ Albertus magnum ſuorum congregavit exercitum contra Suitenſes conjuratos; cui militem quendam de Ellerſpach capitaneum præfecit. Is itaque multorum auxilio fretus contra Suitenſes audacter proceſſit, & inito certamine diu fortiter pugnavit, quouſque nox tandem prælium diremit. Plures ab utrâque parte ceciderunt, ſed victoria in dubio fuit.

Poſthæc eodem anno in menſe Auguſto, Dux Auſtriæ memoratus oppidum Rappenſchvvil olim à confœderatis deſolatum, reſtituere cæpit, & cæpto fortiter perſeverans in opere, fortiſſimum reddidit, & ſuorum in illo præſidium collocavit. Deinde in menſis Octobris principio Carolus Rex Germanorum, idémque Dux Auſtriæ Albertus, Comes de Wirtenberg, Comes de Hohenburg, Epiſcopus Argentinenſis, Epiſcopus Baſileenſis, & cives regni Germanici convenientes in unum magna cum potentia Zürich oppidum ſupradictum jam tertiâ vice obſidione cinxerunt, & per dies ferme XIV. acriter oppugnârunt. Erant in oppido ex confœderatis aliarum urbium quam plures viri fortes & bellicoſi, Turegienſibus in auxilium miſſi, qui oppugnantibus viriliter reſtiterunt. Poſtremò tamen cùm viderent ſetantæ multitudini nullatenus poſſe reſiſtere, pacem ſunt coacti poſtulare. Rex autem Carolus ſub certis conditionibus pacem orantibus conceſſit, & captivum Comitem de Haſpurg Joannem invitis omnibus confœderatis potenter ex carcere liberavit.

Oppidum Zurich tertiò fuit obſeſſum.

Anno

Anno etiam prænotato circa principium Februarij, priuſquam oppidum Zurich obſideretur à Rege, miles quidam nomine Walterus de Stadion dictus cum paucis armatis intravit confœderationis oppidum, quod Glaris nuncupatur, ex parte Ducis Auſtriæ, cujus Vicarius erat, volens illud ſecretius capere, & ſuo Principi Alberto ſubjugare; ſed præmoniti cives arma corripiunt, & militem ipſum Waltherum cùm pluribus perimunt, & reliquos retrocedere & fugere compellunt. Waltherus de Stadion miles à confœderatis occiditur.

Eodem anno confœderati Suitenſes, quo viribus & numero evaderent fortiores, oppidum Lucern cum habitatoribus ejus in ſuam conjurationem traxerunt, & hæc ipſa confœderatio in ipſo Lucernenſium oppido jurata ac litteris confirmata fuit VI. die menſis Martij, anno Chriſtianorum jam præſcripto, duratque hodie. Lucerna oppidum confœderatis jungitur.

*MCCCLIV.*

Anno Wichardi Abbatis XIII. in principio menſis Januarij Rex Carolus conventum Principum ſolemnem habuit in Moguntia, ad quem confluentibus Principibus multis Rex pacem omnes jurare compulit firmiter ſervandam per univerſum Germaniæ Regnum, maximè in Francia Orientali, in Bavaria, in Auſtria, in Suevia, in Alſatia, in Thuringia, in Saxonia, in Marchia, in Polonia & circa Rhenum: in Weteraugia quoque, in Haſſia, & in omnibus provincijs alijs regno ſubjectis. Omnes námque Principes, Epiſcopi, Duces, Marchiones, Comites, Burggravij, Landgravij & Barones totius Regni pacem firmam in manus Regis Caroli juraverunt, promittentes ſub jurejurando, quòd ſubditos ſibi, omnes & ſingulos, milites, nobiles, & miniſteriales, ad pacis obſervantiam velint compellere, & contemptores mandatorum juxta meritum punire. Hâc providâ Regis conſtitutione pax confirmata per totum regnum optimè viguit, & unuſquiſque, quò, & quando ſibi placuit, ſecurus ambulavit, non fiebant in ſtratis, ut prius, raptorum latrocinia, non rapinæ, non deprædationes, neque domorum incendia, in tuto fuêre omnia, & tempora ſine diſcretione aliquandiu tranquilla. In Bohemia quoque ſimilem pacis cuſtodiam fecerat. Rex pacem ſtatuit juratam Principibus per totum Regnum.

In eodem Conventu Principum Rex Carolus arcanum ſui cordis aperuit, & quòd in ſequentem annum petere Italiam pro corona ſuſcipienda Imperij ad reformandas Italiæ res ſimul, & pro defenſione Rom. Eccleſiæ (quæ multipliciter impugnabatur à tyrannis) omnibus indicavit: mandans Principibus regni, quatenus ad diem profectionis futuræ, ſinguli curarent eſſe parati ad commeatum, alij proprijs in perſonis, alij verò pecunijs, atque alij miniſterialibus. Rex profectionem indicit Italicam.

Eodem anno duodecimâ die menſis Mart. circa mediam noctem, maxima ſubitò ventorum tempeſtas per Franciam Orientalem, Bavariam, Sueviam, & in partibus cis Rhenanis fuit ſuborta, quantam eo tempore viventium præceſſiſſe nullus habuit in memoria; nam tantâ vi tantóque impetu ſimul atque fragore illa tempeſtas commovit aerem, quòd non ſolum ligneas domos, ſed etiam lapidea atque fortiſſima ædificia nutare videbantur, & complura penitus corruerunt: arbores quoque magnæ atque fortiſſimæ nucum in agris, & quercus annoſæ in nemoribus, ſine numero radicitus eâdem tempeſtate fuerunt evulſæ; diutius durante hâc ipſâ tempeſtate ventorum, fuerunt, qui etiam terræmotum tunc

factum,

factum dixerunt. Nocte autem primâ ſequente paulò poſt medium, iterum ſupervenit ventorum grandis commotio, quæ etſi præcedenti par non fuerit, tamen ſine damno mortalium non quievit, arbores námque plures cum radicibus ex terra dejecit, & multa ædificia ex priore tempeſtate nutantia, novâ commotione ſubvertit.

Baldewin' Archiepiſc. Trevirenſis hoc anno moritur.

Anno prænotato primâ die menſis Februarij mortuus eſt Baldevvinus Trevirorum Archiepiſcopus anno Pontificatûs ſui XLVII. cujus corpus in Occidentali parte majoris Eccleſiæ cum honore fuit ſepultum. Multa bona fecit in vita ſua principe digna, quorum patratione meritò apud Treviros memoriam obtinet ſempiternam; quippe qui non ſolum Eccleſiam ſuam redditibus, proventibus, caſtris, dominijs, privilegijs atque honoribus magnificè ac multipliciter fecit inſignem, ſed etiam Clerum & populum ſibi commiſſum in moribus & diſciplina Chriſtiana laudabiliter ſtatutorum editione reformavit. Orandi modum, & formam crucis præſcripſit, quem Sacerdotes per totam Diœceſim obſervant uſque in præſentem diem. Huic Baldevvino in Archiepiſcopatum Trevirorum immediatè ſucceſſit Boëmundus de Edersdorff majoris Eccleſiæ Decanus electione fratrum canonicâ, & præfuit annis XIII. Vir quidem & ipſe prudens, bonus atque modeſtus, qui tali honore dignus baberetur; ſed ad menſuram Baldevvini nec ipſe, nec poſt eum alius pervenit.

Boëmund' de Edersdorff fit Archiepiſc. Trevirorũ.

Anno etiam prænotato moritur Salomannus Wormatienſis Epiſcopus anno Pontificatûs ſui ſecundo atque viceſimo, cujus promotionem, per Joannem Papam XXII. factam contra voluntatem Cleri diximus anno Sigiſmundi Abbatis XV. Huic mox in Pontif. ſucceſſit Theodoricus Beyer de Boppardia, & præfuit annis IX.

Theodoricus Bayer fit Epiſcopus Wormatienſis.

Eodem anno ſubortâ inter Albertum de Hohenloe Epiſcopum Herbipolenſem & cives ejuſdem urbis diſſenſione graviſſimâ res paulatim vires ab utraque parte in deterius accepit; unde cùm Epiſcopus rebellium proterviam aliter comprimere non poſſet, contractis undique copijs auxiliarijs in die S. Kiliani Mart. Eccleſiæ memoratæ civitatem Wirzburg obſedit, habens Exercitum magnum pugnatorum tam ex ſuis miniſterialibus & ſubditis, quàm ſtipendiarijs & auxiliarijs amicorum, videlicet Gerlaci Moguntini Archiepiſcopi, Ruperti Comitis Palatini Rheni Bavariæque Ducis, Gerardi Epiſcopi Spirenſis, Henrici Abbatis Fuldenſis, & aliorum Comitum Baronum atque Nobilium. Caſtra locavit Epiſcopus in eo loco ad Orientem civitatis, quo itur ad Rinzingen circa molendinum, quod vulgò nuncupatur Schlupferlins Mühle / reliqua verò pars exercitus urbem in circuitu obſidebat; pepercit autem præſul ſtructuris ac ædificijs civitatis, & neque ignem intromittere voluit, nec bombardis concutere muros; magis enim præſtolabatur, ut urbem cives ad congrediendum exirent, ſpem habens in Deo & meritis S. Kiliani, quòd juſtitia Eccleſiæ temeritatem ſuperborum atque rebellium civium, ſi congreſſi fuiſſent, ſuperâſſet. Verùm cives, quòd contra tantam multitudinem hoſtium exire ad pugnam nimis foret periculoſum, per totum obſidionis tempus XVIII. videlicet dierum ſe intra civitatis mænia continuerunt. Quod videns Epiſcopus tandem conſilio amicorum decrevit expugnare civitatem, & machinis applicatis confringere muros. Intereà priuſquam opus produceretur in effectum, ſupervenit Rex Germaniæ

Albertus Epiſcopus Herbipolenſis obſidet civitatem ſuam.

maniæ Carolus IV. & interpoſitis confidentiæ pactionibus, quas Treuguas vulgariter nuncupant, ſuper pace cœpit habere tractatum.

Rex itaque vocatis ad ſe civibus, & auditis eorum gravaminibus ſimul & cauſis rebellionis, facilè cognovit animos eorum à tramite veritatis procul deviâſſe, utpote qui ſubditi ſint Eccleſiæ Wirzburgenſi & ejus Antiſtiti, nec alium in terris Dominum, aut habeant, aut jure quærere poſſint; manifeſtum eſt enim, quòd Pipinus & Carolus magnus filius ejus, olim utriúſque Franciæ Reges civitatem Herbipolenſem cum titulo Ducatûs Franciæ Orientalis S. Burchardo primo Epiſcopo, & per ipſum Eccleſiæ Wirzburgenſi ejúſque præſulibus perpetuâ donatione tradiderunt. Unde civibus non licebit vel alium Dominum quærere, vel præſumptâ temeritate ſeſe in libertatem à Juriſdictione vel obedientia Epiſcopi vendicare. Rex Carolus venit ad Herbipolim.

Erat Rex Carolus in ſcripturis doctus & multum facundus, qui optimè novit, quòd civitas Wirzburg non habeat alium Dominum, quàm Epiſcopum ſolum. & neque regnum reſpiciat Germaniæ, neque Imperium Romanorum Carolus itaque Rex pacificus qui pro pace reformanda venerat inter diſſidentes, poſtquam audiviſſet omnes differentiarum cauſas; monuit cives, ut à cœpta rebellione deſiſterent, & Epiſcopo, ut vero & unico Domino ſuo fideliter obedirent. Pontificem ſimiliter admonuit, quatenus cives ſuos in omni manſuetudine regeret, & in eorum privilegijs, conſuetudinibus, ac libertatibus antiquis violentiam non inferret. Conſenſit Epiſcopus pijs exhortationibus Regis, conſenſerunt & cives, atque pace reformatâ civitas ab obſidione liberata eſt; in ea tamen obſidione urbis, qui erant in exercitu Epiſcopi, damnum in vinetis, quæ erant in circuitu ubique, non parvum tam Clero, quàm civibus intulerunt. Rex inter Epiſcopum & cives Herbipolenſes facit concordiam.

Vixit his temporibus in humanis Joannes de Rupeſciſſa Frater Ord. Minorum, qui multo tempore Alchimiæ deditus, tempus cum labore non ſatis utiliter conſumpſit. Eſt autem Alchimia (ut more loquamur humano) caſta meretrix, quæ amatores plures habet, ſed deluſis omnibus in nullius unquam pervenit amplexus. Ex ſtultis facit inſanos, ex divitibus pauperes, ex Philoſophis fatuos, ex deceptis loquaciſſimos deceptores, qui cùm nihil ſciant, omnia ſe ſcire profitentur, cùm ſint pauperrimi, Craſſi divitias ſuis ſe daturos ſequacibus pollicentur, quorum finis confuſione plenus eſt. Joannes igitur bonus frater iſte, per nimium Alchimiæ ſtudium in tantum fuit dementatus, quòd nec precibus nec minis ſuorum Prælatorum ab ea vanitate potuit revocari; unde poſtremò propter ſuam inobedientiam fuit incarceratus, & violenter à ſua temeritate retractus. In carcere poſitus priori vanitati novam ſuperaddidit, & imaginem Crucifixi, quam in domo carceris affixam habebat, ſecum loqui (ſano vel inſano capite neſcio) confinxit. Multa dixit, multa ſcripſit, neſcio quo ſpiritu inductus, ne dicam ſeductus: de proxima deſolatione totius Chriſtianorum Eccleſiæ, de perſecutione Cleri, & de Adventu Antichriſti, quem ſuo jam natum tempore ſomniavit. Sed omnes prædictiones ejus fuerunt mendaces, falſæ, & ſine radice veritatis. Scripſit in carcere poſitus ad quendam ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem, Revelationum, ne dicam ſomniorum ſuorum, librum unum. De quinta Eſſentia l. II. & alia plura in medicinis & Alchimia; vana potiùs, quàm utilia. Joannes de Rupeſciſſa Ord. minorum. Varia conſcripſit.

 Anno

Wichardus Abbas Hirſaugienſis triceſimus ſecundus, obijt.

Anno prænotato XII. die menſis Martij, quæ ſolemnitate ſanctiſſimi Gregorij Papæ magni fuit inſignis, Indictione Rom. VII. circa horam Veſperarum, Wichardus ejus nominis primus hujus Cœnobij Hirſaugienſis Abbas ſecundus atque triceſimus, ſenio gravatus & morbo, feliciter, uti confidimus, in Domino moriens conquievit: cujus corpus in majori Eccleſia Monaſterij cum anteceſſoribus ſuis religioſâ Fratrum devotione ſepultum fuit. De cujus vita, moribus, & geſtis mentionem facere ſingulatim nequimus, propterea, quòd Monachorum ignavia non litteris, ut olim, ſed vanitatibus dedita, nihil memoriâ dignum poſteritati conſignaverit. Apud omnes námque Ordinis Noſtri Monachos per totam penè Germaniam bis temporibus Regularis diſciplinæ obſervantia penitus defecerat: ſtudium litterarum Monachorum rariſſimus curabat: venationibus, otio, & comeſſationibus erant dediti, & nihil minus quàm internæ converſationis exercitium aut lectionem curabant ſcripturarum. O tempora! ô mores Clauſtralium! quàm longè diſtamus, imò jacemus, à fervore Spiritûs & diſciplinæ Religioſæ converſationis PP. Antiquorum? Et tu Hirſaugia Mater quondam inſignis plurium Ordinis noſtri Monaſteriorum, quæ ſtudio divinarum ſcripturarum ſimul & integritate morum olim, ut paradiſus Dei fulgebas, his, in quibus calamum nunc exercemus temporibus, quantum defeceris ingemiſcimus; quandoquidem à tempore Eberhardi Abbatis uſque ad Fridericum ejus nominis alterum, nullus fuit in te Monachus, qui memoratu digna in te geſta litteris commendaret, vel ad notitiam poſterorum transmitteret.

Hirſaugia hac tempeſtate ſterilis, viros non habuit doctos.

## De Wichardo ſecundo, hujus Monaſterij Hirſaugienſis XXXIII. Abbate, qui præfuit annis quinque, menſibus VIII. diebus XXI. & varijs geſtis illius temporis.

Wichardus Abbas Hirſaugienſis XXXIII.

Mortuo autem Domino Wichardo hujus Monaſterij Abbate XXXII. ejúſque corpuſculo juxta morem Ordinis tradito Eccleſiaſticæ ſepulturæ; ne ſine paſtore oves incurrerent aliquod periculum, aut qualecunque in re familiari paterentur detrimentum, dies ad eligendum novum Abbatem XXI. menſis Martij per conventum ſtatuitur. Adveniente autem termino, quem ſibi præfixerant, convenerunt in locum Capitularem, in profeſto SS. Legiſlatoris noſtri Benedicti, quatenus ſibi Paſtorem idoneum eligerent, ne ſine duce quaſi oves diutius errarent. Fuit autem Feria VI. dies menſis Martij XXI. Igitur juxta morem Ordinis noſtri, invocatâ gratiâ Spiritûs Sancti, & præmiſſis jure vel conſuetudine præmittendis, fratres unanimi conſenſu in Abbatem hujus Monaſterij XXXIII. elegerunt Wichardum ejus nominis ſecundum, præcedentis Wichardi ex ſorore, ut ferunt nepotem, majorem eo tempore Cellarium; qui confirmatus & ordinatus per Dominum Gerardum de Erenberg Spirenſis Eccleſiæ Antiſtitem præfuit in multa ſolicitudine & labore annis quinque, menſibus VIII. diebus autem XXI. Patriâ erat Alſatius Wichardi ſenioris, ut dictum eſt, ex ſorore nepos, honeſtis

Wichardus ſecundus præfuit annis V. menſes VIII. dies XXI.

honeſtis parentibus ortus; qui veniens ad Religionem hujus Cœnobij, ſub Sigiſmundo Abbate Monachus factus eſt, & ſecundùm illius temporis vivendi conſuetudinem in medio fratrum pacificè & ſine reprehenſione vitam duxit. Electus autem in profeſto ſanctiſſimi Patris Benedicti de conſenſu omnium fratrum, per ſupradictum Epiſcopum fuit confirmatus, & poſteà hic in Monaſterio ſolemniter benedictus, primâ videlicet die menſis Maij, quæ fuit SS. Apoſtolorum Philippi & Jacobi celebritate ſolemnis. Ordinatus verò in Abbatem, avunculi ſui veſtigijs inhærere pro viribus ſtuduit, & diſtracta vel alienata bona Monaſterij diligentiſſimè recuperare in animo decrevit. Cæterùm plura feciſſet, ſi vivere diutius potuiſſet, & bonæ voluntatis propoſitum, utilem pro communi bono fratrum perduxiſſet in effectum; fuit enim vir bonus, prudens & circumſpectus, qui habebat in conſilio ſcientiam, in agendis experientiam, in diſponendis providentiam, & in judicio diſcretionem; in ſcientia verò ſcripturarum, juxta calamitatem illius temporis communem, modicus erat, & nullius æſtimationis, latini ſermonis quoque parum expertus, utpote qui neglectus à parentibus in ſeculo nihil aut parum didicit, & in Monaſterio præter quotidianum legendi & cantandi officium parum apprehendit; nam litteras Monachi noſtri eâ tempeſtate ſicuti neſciebant, ita contemnebant penitus. Ingenio tamen naturali Wichardus hic noſter multum valuit, & in ſermone patrio ſatis eloquens fuit, ſermone dulcis, voce tubalis, quippe qui placidus & affabilis in tranquillitate mentis, cùm loqueretur amicis, extitit, ſeverus atque terribilis, quotiens animum indignatio commovit. Staturâ erat mediocriter diſpoſitus, nec brevitate nimiâ deſpectus, nec proceritate longiore tortuoſus; facies ei fuit oblonga, caput parvum, ſed longum potiùs quàm rotundum, oculi magni, & ſupercilia nigra, corpus macilentum, debile ſatis & infirmum. *Wichardi Abbatis mores & induſtria commendantur.*

Anno prænotato Nativitatis Dominicæ MCCCLIV. quem primum Wichardi Abbatis conſtituimus, propterea, quòd novem menſium, id eſt tres anni partes contineant, XXIV. die menſis Decembris Innocentius Papa VI. ad inſtantiam Abbatis Wichardi omnia bona & privilegia hujus Monaſterij Hirſaugienſis auctoritate Apoſtolicâ ratificans confirmavit. *Innocentius Papa VI. confirmat bona Hirſaugienſia.*

Eodem anno mortuus eſt Walramus Comes de Spanheim ſenior XXI. die menſis Decemb. hoc eſt, in feſtivitate S. Thomæ Apoſtoli, anno ætatis ſuæ 79. cujus cadaver in Eccleſia Spanheimenſi ſepultum eſt. Poſt cujus mortem Sacerdos quidam nomine Godfridus Capellanus in caſtro de Spanheim, quâdam nocte ambulans per planitiem camporum, quæ eſt inter oppidum Winterberg & villam Pferdfeld nuncupatam, audivit vocem in nemore proximo clamantis quaſi Venatoris, canes poſt feram incitantis. Qui pavore nimis correptus, quid vox illa ſignificaret in hoc loco tenebrarum, aut unde proveniret, anxiâ cogitatione nec ſine mentis conturbatione mirabatur, cùm ecce ſubitò circumſtetit eum multitudo canum, quaſi venantium nigrorum ac terribilium, & in medio eorum vir igne veſtitus, ſedens ſuper equum nigrum atque terribilem. Qui dixit ad Sacerdotem jam ſemimortuum: *Domine Godfride non timeatis, nihil vobis hâc vice mali continget, quoniam hodie fuiſtis confeſſus, & cum emendationis propoſito miſſam celebrâſtis pro defunctis. Ego ſum anima VValrami* *Walramus Comes de Spanheim obiit, anima poſt mortem viſa presbytero.* *Venandi ſtudium quàm ſit animæ gravè detrimentum.*

*Comitis nuper defuncti, & hanc pœnam patior, quandiu voluerit altiſſimus, pro vana & nimia delectatione, quam in venationibus quondam habui: per quas & pauperibus ſubditis meis, multa in agris atque vineis & damna intuli, & propriam ſalutem turpiter intermiſi: ſed rogo te, loquere ad filium meum ex parte mei, ut per continuos dies triginta quotidie legi faciat miſſas triginta, pro mea liberatione, ac totidem pauperes nutriat ſingulis diebus, & de novo panno ſemel veſtiat; & ducentos auri nummos, quos pro pœna parvi reatûs à Petro macellario, & cive in Creüzenach injuſte, me conſentiente acquiſitos, reſtituat, & ſpero, quòd miſericordiâ Domini liberabor.* His dictis omnis illa viſio ſpirituum vento rapta evanuit, & presbyter præ nimio terrore cum difficultate ad ſuum domicilium pervenit. Qui vultûs immutatione ſimul & capillis in caniciem ſubitò converſis, docuit, quàm fuerit vera terribilis illa apparitio, quam conſpexit. Ab illa hora poſteà nunquam ridere viſus, nunquam lætus, nunquam jucundus, ſed triſtis ſemper & animo dejectus.

*MCCCLV.*

Rex Carolus Romæ Coronam ſuſcepit Imperialem.

Anno Wichardi Abbatis ſecundo, Carolus Rex IV. cum magno Germanorum exercitu multiſque Principibus atque Nobilibus in Italiam proficiſcitur, & primò Mediolani Coronâ ferreâ, ut moris eſt, cum ſua conjuge ab Archiepiſcopo in Eccleſia principali coronatur. Deinde Romam profectus cum magno honore à ſenatu & populo Romano extra urbem ſibi occurrente ſuſcipitur, & in die Reſurrectionis Dominicæ per Cardinalem Oſtienſem à Papa Innocentio ex Avenione propterea miſſum imperatoriâ Coronâ cum uxore in Eccleſia S. Joannis Lateranenſi ſolemni pompâ feſtivè ſublimatur. Ad veſperam ſolemnitatis memoratæ Paſchatis novus Imperator Carolus principibus ſuis, ſenatoribus quoque urbis & populo Rom. fecit grande convivium: quo ritè conſummato mox ab urbe cum ſuis digreditur, & ne ſuorum multitudine ſi manſiſſet diutius, gravarentur Romani, habito cum ſenatoribus ſecreto colloquio ad civitatem Tiburtinam profectus eſt: inde movens ad civitatem Piſanam, ubi die quâdam adveſperaſcente, gravis inter cives & aulicos exorta fuit ſeditio, quæ in tantum prævaluit, quòd Imperator cum paucis ſecretò fugiens receſſit; Imperatrix etiam terrore percuſſa nimio cum ſuis pediſſequis noctu aufugit, quarum aliæ præ feſtinatione nimia veſtimentorum oblitæ, ſeminudæ, aliæ dimiſſis omnibus abierunt. Poſterâ die ſeditionis auctores capti & puniti ſunt; & ea, quæ Imperatricis pediſſequæ ad ſe pertinentia in urbe reliquerant, integra receperunt. Simile contigit eis in civitate Senenſi, ubi ſubortâ inter Germanos & Italos contentione, cives arma corripiunt, ſed per Cæſarianos percuſſi plures eorum ceciderunt. A Piſis Imperator Mediolanum redijt, & Vice-Comites, eatenus in diſplicentia Rom. Pontificum diu rebelles, Innocentio Papæ, & per illum, Eccleſiæ reconciliavit. Rebus ergo in Lombardia diſpoſitis, in Germaniam cum ſuis novus Imperator reverſus, imperavit deinceps annis XXIII. Hoc ipſo anno Veneti Ducem ſuum Martinum ante palatium capite truncaverunt.

Imperator Mediolanum revertitur.

Anno Wichardi Abbatis prænotato, ſextâ die menſis Decembris mortuus eſt Joannes hujus nominis III. Brabantiæ Dux, ſine liberis, cujus corpus in Monaſterio noſtri Ordinis Veleer nuncupato in habitu Monaſtico ſepultum eſt. Erat enim Princeps magnæ & ſingularis pietatis & devotionis

Joannes Dux Brabantiæ moritur.

devotionis in Deum, qui poſitus in lecto ægritudinis ſuæ habitum noſtri Ordinis monaſticum ab Abbate memorati Cœnobij petijt, & obtinuit, in quo devotiſſimè ab hac vita deceſſit. Poſt cujus mortem magna inter Wenceslaum Ducem Luzenburgenſem, fratrem Carolum Imperatorem IV. & Ludovicum Flandriæ Comitem fuit ſuborta contentio, quorum utérque Ducatum Brabantiæ ſibi ut jure proximo deberi contendebat. Poſtremò tandem Wilhelmus Comes Hollandiæ filius Ludovici quondam imperatoris IV. ut mediator, vices ſuas interpoſuit, & diſſidentes ad concordiam revocavit. Ducatus autem Brabantiæ Wenceslao ceſſit in poſſeſſionem. Wenceslaus Comes Luzenburgenſis fit Comes Brabantiæ.

Eodem quoque anno in menſe Septembri maxima fuêre tonitrua, coruſcationes, fulgura, & grandines ad magnitudinem nucis muſcatæ, per totam Franciam Orientalem Sueviam Alſatiam & partes cis Rhenanas. Ex ea grandinum tempeſtate, in multis prædictarum Regionum locis, vinum, quod jam maturaverat in vitibus, perijt, & ejuſdem liquoris penuria & caritas ſubſecuta fuit.

*MCCCLVI.*

Anno Wichardi Abbatis tertio, Carolus Imperator Rom. imperiali benedictione ſuſceptâ, reverſus in Germaniam, Principes Regni ad curiam generalem, apud Mediomatricum civitatem videlicet Metenſem convocavit, ubi pene omnes Germanici regni proceres, feuda regalia ſuorum principatuum ab Imperatore ſuſceperunt. Aderat ibi Archi-Epiſcopus quidam Italiæ, miſſus à Papa Innocentio VI. ex Avenione Legatus, aderant & quidam ex Gallia præſules, rogantes tam regni principes Germaniæ, quàm Imperatorem, quatenus aut Joanni Gallorum Regi ferrent auxilium, aut litteris arcerent Anglos à finibus Galliæ, qui cum maxima pugnatorum multitudine jam mare tranſire dicebantur. Conventus Principum Regni fit in civitate Metenſi.

In eodem conventu Principum Wilhelmus Marchio Juliacenſis conſenſu omnium Principum in Ducem de Juliaco, per Carolum Imperatorem creatus eſt; erat enim vir tali honore dignus, prudentiâ, fortitudine, magnanimitate nulli, qui tunc vivebant, inferior; quippe qui multa pro regno ſimul & patria, contra irrumpentes adverſarios prælia geſſit; unde pro meritis ſuis, ut ſupra dictum eſt, anno Sigiſmundi Abbatis XXII. in conventu Principum apud Frankenfurt celebrato de numero Comitum inter Marchiones, per Ludovicum Imperatorem quartum fuit ſublimatus, nunc intra Ducum Ordinem receptus eſt. Comitatus ſive Marchionatus Juliacenſis fit Ducatus.

In prænotato etiam conventu principum Metis habito Carolus Imperator memoratus, de conſenſu procerum regni Germanici Luzenburgenſem Comitatum, qui olim dicebatur Namurcenſis, in Ducatum erexit, quem fratri ſuo Wenceslao Duci Brabantinorum donavit. Eſt autem terra Luzenburgenſis inter Treviros & Metenſes poſita, habens ab Occidente Galliam, ab Oriente Lotharingiam, ab Aquilone Trevirim, & Metim à meridie, frugifera valde, inter duo flumina Moſam & Moſellam conſtans. Comitatus Luzenburgenſis in Ducatum ſublimatur.

Item in præmemorato principum conventu ſæpedictus Imperator Carolus Comitatum Barenſem Ducatui Luzenburgenſi conterminum in Marchionatum ſublimavit, qui hodie in ditione eſt Ducis Lotharingiæ. Comitatus Barenſis in Marchionatum ſublimatur.

Wenceslaus frater Imperatoris Caroli, qui filiam Joannis ultimi Ducis Brabantiæ nomine Joannam habuit uxorem, nepos quondam Henrici Impera-

Imperatoris ſeptimi ut filius Joannis Regis Bohemiæ longâ progenie de Comitibus Luzenburgi duxit originem. Erat autem princeps nobilis prudens atque magnificus, eruditione litterarum omnifariam peritus, in re militari ſtrenuus, moribus & vitâ integerrimus, juſtitiâ, pietate ac manſuetudine ſingulariter decoratus, & bonis operibus frequenter intentus, ſæpe tamen votis ſuis contrarium ſenſit effectum, quod reor divino judicio factum, ut meritorum ſuorum remunerationem non in præſenti, ſed in futuro reciperet. Ducatum Brabantiæ poſt mortem ſoceri conſecutus, & ex Comite Luzenburgenſi ſublimatus in Ducem, annis ſupervixit XXVIII. poſt cujus mortem, uxor ejus multis annis ſupervivens obtinuit & rexit principatum. Carolus autem Imperator quartus in ſæpedicto conventu principum Metis celebrato de rege Germanorum eligendo futuris temporibus ad Imperium, conſtitutionem & novam atque notabilem fecit, de conſenſu omnium Regni procerum; pro cujus confirmatione perpetua ſigillum juſſit infigi aureum: unde & aurea bulla eſt nuncupata uſque in præſentem diem. Alia quoque multa in eadem Congregatione Principum pro pace populorum communi, ad utilitatem regni conſtituit, quæ litteris mandata cuſtodiri præcepit.

Aurea bulla de Imperatoris Electione per Carolum ſtatuitur.

Conventu autem Metenſi conſummato, ac Principibus ad propria reverſis, Imperator cum uxore deſcendit ad Treviros, & tam à Monaſterijs quàm & alijs Eccleſijs Collegiatis, multas & pretioſas reliquias Sanctorum precibus obtinuit, quas omnes in Bohemiam tranſmiſit. A Treveri de civitate in civitatem, & Monaſterio tranſiens in Monaſterium, præcipuo mentis ſtudio, in ſingulis locis, mendicabat SS. Reliquias, & quotquot habere potuit, Pragenſi omnes Eccleſiæ invexit.

Anno prænotato in menſe Septemb. Eduardus Rex Anglorum in manu ſuorum valida, Galliam, ſicut pauló antedictum eſt, ingreſſus, omnia ferro & rapinâ devaſtavit, & uſque ad civitatem Pariſiorum hoſtiliter ſæviendo pervenit. Contra quem Joannes Rex Gallorum & filius ejus Philippus contractis copijs, ad pugnam infauſto ſidere progreſſi ſunt, & bellum atrox mutuò commiſerunt. In eo prælio Rex Gallorum Joannes cum Philippo filio captus eſt, & ambo in Angliam ducti ſunt.

Joannes Rex Gallorum cum filio ſuo Philippo ab Anglis capitur.

Eodem anno in menſe Octobri circa feſtum S. Galli Abbatis mane die quâdam, poſt nonam horam, ſubitò factus in Baſilica & in multis locis alijs, maximè cis Rhenanis, maximus & terribilis terræmotus, qui damna mortalibus plura intulit, & multos homines miſerabiliter afflixit. Complurium námque urbium turres & muros ſubitò impulſu ſuo dejecit, domos lapideas, & fortiſſima in diverſis locis ædificia ſubvertit. Caſtella etiam in montibus plura & firmiſſima eodem impulſu corruerunt. Civitas Baſilienſis in eodem terræmotu grandia ſuſcepit incommoda; nam murus in circuitu ejus penè totus corruit, turres quoque tam Eccleſiæ, quàm urbis cum multis domibus & ædificijs eodem impulſu cadentes multos habitatores miſerabiliter oppreſſerunt. Et hoc non ſolum in Baſilea tunc accidit, ſed in omnibus quoque locis oppidis atque Caſtellis, quæ in circuitu ejus prope fuerunt atque remotius. Nec ſolum circa Baſileam terræmotus factus eſt, ſed in multis etiam regionibus Germaniæ ſicut dictum eſt, ſimilia mala contigerunt. Die primâ decies fuit terra mota, & deinceps per totum annum ſæpius, ut nulla fuerit ſecuritas.

Baſilea civitas per terræmotū pene tota deſtruitur.

Unde

Unde multi homines nimio terrore concuſſi, relictis urbibus & caſtellis ad campeſtria ſeſe contulerunt, in tabernaculis habitantes. In eodem terræmotu, quem primâ die decies factum diximus, multæ in Baſilea domus etiam fortiſſimæ corruentes, ab igne fuerunt incenſæ, quem Incolæ pro conſueto uſu in focis ſtructum habebant. Quod quidem incendium brevi uſque adeò crevit, quòd majorem urbem totam occupavit. Nemo in civitate fuit ſecurus, nemo tutus, nemo non pavore correptus; in tantum quippe prævaluit incendium, quòd intra murorum ambitum nullus poterat permanere. Diem adeſſe noviſſimum, tot calamitatibus ſubitò irruentibus quis mortalium tunc non timuiſſet?

Bertholdus Hæreſiarcha ſtultiſſimus, Spiræ capitur.

Anno item prænotato quidam hæreſiarcha ex eorum ſecta, quos Germani Beggardos appellant, nomine Bertholdus, in civitate Spirenſi occultè circuiens, & in ſecretò ſimplices docens, varios & abominabiles ſeminavit errores: qui poſtremò detectus & captus, per Inquiſitores hæreticæ pravitatis, & complures alios viros doctos examini publicè fuit expoſitus, & multis erroribus infectus, pluréſque ſeduxiſſe ſimplices, miſerabiliter inventus. Cujus errores per ordinem deſtinavimus exprimere, ut liquat omnibus, quàm ſit periculoſum idiotis indoctis, & ruſticis, magiſterium ſine præceptoribus legitimis uſurpare docendi, & ſine obedientia Religionem habitu præſeferre mendacem.

Ejus Errores.

Primus error ſive articulus ejus, quem ſenſit & prædicavit iſte fuit. Dixit enim, quòd Chriſtus JESUS Dominus & Salvator noſter in ſua paſſione uſque adeò derelictum ſe ſenſerit à Patre, quòd dubitaverit vehementer, utrum anima ejus ſalvanda eſſet, vel damnanda.

Secundus error, quòd idem Dominus JESUS Chriſtus in paſſione ſua præ nimio dolore maledixerit caſtiſſimæ Genitrici ſuæ ſemper intactæ Virgini Mariæ. Quis majorem audivit inſaniam ab aliquo unquam, atque blaſphemiam?

Tertius error, quòd Chriſtus in paſſione ſua maledixerit terræ, quæ fuſum illius ſuſceperat pretioſum ſanguinem. O fatuum, delirum & inſanum! quando malediceret terræ innocenti, qui pro ſuis Crucifixoribus pendens in Cruce Patrem ſuum tam placidè rogavit, ut non perirent?

Quartus error, quòd homo vitâ mortali adhuc paſſibilis & corruptibilis ad tantam ſpiritualis vitæ perfectionem poſſit pervenire, quòd ei poſteà neque orare, neque jejunare ſit amplius neceſſarium, & nihil deinceps ſit ei peccatum.

Quintus error, quòd oratio vocalis non ſit homini utilis vel neceſſaria, & nihil conferat ad ſalutem, ſed mente orare ſufficiat, ſine voce vel motu labiorum, qui manifeſtus error per conſuetudinem totius Eccleſiæ confutatur.

Sextus error, quòd Laicus indoctus & idiota, ſine notitia ſcripturarum, ſed illuminatus Divino inſtinctu (qualem ſe eſſe putabat) plus alijs & ſibi docendo queat proficere, quàm Sacerdos, quicunque etiam Doctiſſimus per quamlibet ſcientiam ſcripturarum, licet Doctor eſſet omnium ſcientiarum.

Septimus error, quòd tali ſomniato Laico, vel ut ipſe dicebat, illuminato, in ſuis prædicationibus atque doctrinis ſit plus credendum atque obediendum, quàm ſancto Evangelio, & quibuſcunque ſcripturis vel dictis omnium Doctorum.

Octavus error, quòd homo devotus in ſumendo cibo & potu pro ſuſtentatione corporis, tantam poſſit acquirere gratiam, quòd æquivalebit ei, ac ſi Corporis & Sanguinis Domini noſtri JESU Chriſti Sacramenta ſumpſiſſet.

Idem Lolhardus Herbipoli coactus revocavit errorem.

Præſcriptos & plures alios errores, memoratus Lolhardus ante in civitate Francorum Orientalium Wirzburg in occulto dogmatizando ſeminaverat, qui tandem publicatus, & ad rationem poſitus, ut incendium hæreticis debitum poſſet evadere, ſimulato corde conſenſit revocare. Qui non ferens confuſionem, quam ex tali revocatione ſe incurriſſe putabat, Franciam noſtram occultè fugiens deſeruit, & ad Spiram veniens falſam doctrinam & errores, quos prius abnegaverat, iterum prædicavit. Comprehenſus igitur in memorata civitate Spirenſi atque de præſcriptis erroribus convictus, & publicè confeſſus, cùm interrogaretur, ſi velit tam pernicioſæ hæreſi abrenuntiare, & in fide S. Matris Eccleſiæ fideliter permanere uſque ad mortem, reſpondit: *Fides mea Donum Dei eſt, & ob ad gratiam ejus mihi donatam abnegare ſicut non debeo, ita nec poſſum, nec volo.* Unde in ſuis erroribus pertinaciter obſtinatus judicio traditus eſt, & per ſententiam in ignem miſſus & combuſtus.

Beghardus Hæreticus Spiræ comburitur.

*MCCCLVII.*

Wilhelmus Comes Hollandiæ veſanus cuſtodiæ mancipatur.

Anno Wichardi Abbatis quarto Indictione Rom. decimâ, Wilhelmus Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæ ac Franciæ Dominus, Ludovici quondam Imperatoris filius, qui primus ex Bavariæ Ducibus principabatur in illis regionibus, poſt multa per tyrannidem malè geſta, in veſaniam & furorem verſus continuum & inſanabilem, catenis ligatus in cuſtodiam ponitur, in qua furens & inſaniens per annos fermè xx. Deo vindicante uſque ad mortem detinetur.

Albertus frater ejus Dux fit Comes Hollandiæ.

Fuerunt, qui dicerent, eum veneno ſumpto in furorem converſum. Poſt eum, quoniam liberos non habuit, frater ejus Dux Bavariæ Albertus præſcriptos Hollandiæ, Hannoniæ, Seelandiæque Comitatus, matris promotione obtinuit, quos per annos XLVII. ſtrenuè gubernavit in omni manſuetudine, juſtitia, & æquitate, non in tyrannide, ſicut frater ejus fecerat Wilhelmus furens & inſaniens.

Fuit autem Albertus iſte primus atque viceſimus Hollandiæ Comes Ordine ſuccedens, ex eo tempore, quo primum in ea terra Comites ſumpſerunt initium; uxorem habuit nomine Margaretham Ducis Brigenſis filiam, de qua genuit Wilhelmum, qui poſt eum ſucceſſit in Comitatibus memoratis: Joannem quoque, qui fuit Epiſcopus Leodienſis, de quo ſuo tempore latius dicemus: Catharinam etiam, quæ primò deſponſata fuit Eduardo Geldriæ Duci, quo priuſquam nuptiæ celebratæ fuiſſent, in bello quodam occiſo, ſicut infra dicemus, virgo permanſit, & vidua, nullum volens habere maritum, niſi qui de ſanguine Geldrenſium duxiſſet originem, ſponſi amore capta. Unde cùm Reinoldus frater Ducis Eduardi teneretur in vinculis, eorum mater quondam uxor Reinhardi Ducis primi nupſerat Florentio Comiti Mechliniæ, de quo concepit & peperit filiam Sophiam nomine, quæ uxor facta Wilhelmi primi Ducis Juliacenſis filium peperit paterno vocabulo Wilhelmum. Hunc tandem Catharina, Eduardi ſponſa, ſuſcepit maritum.

Anno

Anno prænotato Thuricenſes, Bernenſes, Svvitenſes, Lucernenſes, Zugienſes, Undervvaldenſes, Glarenſes & Urienſes iterum juramento ſeſe colligantes in unum conſpirârunt, priorem confœderationem innovando confirmantes contra Duces Auſtriæ & Comites de Habſpurg. Quæ nova colligatio memoratos Duces haud mediocriter provocavit in iram, licet eam revocare vel impedire non poſſent; timebant enim, quod cum tempore accidit, ne videlicet illa Ruſticorum colligatio gravem quandóque jacturam afferret principibus. Ad inſtantiam itaque Ducum Auſtriæ Carolus Imperator, qui tum erat in Alſatia, Thuregum profectus eſt, volens conjurationem memoratam, regali ſimul & imperiali auctoritate diſſolvere,& in nihilum revocare, pro illo maximè, quòd oppidum Zürich ſub dictione ſit regni Germanici, & ob id non licuerit civibus aliquam inire confœderationem ſine Regis licentia cum exteris. Verùm Thuregienſes in ſua pertinacia contumaciter perſeverantes, Imperatori tale dedêre reſponſum: *Sereniſsime Domine Cæſar, ſubjectos nos regno fatemur fideles, ſed injurias propulſare tyrannorum ſoli non ſumus ſufficientes, veſtra autem defenſio non ſemper adeſſe poteſt, quoties impugnamur, propter varias Regni occupationes: unde ne penitus obruamur tyrannorum incurſu, qui toties perdere nos tentârunt ſine cauſa, modis variјs, & per multas inſidias, pacem, confœderationem & amicitiam juratam atque perpetuam contraximus, quam violare nec poſſumus unquam, nec volumus, nec debemus.*

Nova Swi‑tenſium colligatio cum ſuis denuo confirmata.

Carolus Imperator venit Thuregum revocare conjurationē.

His Cæſar auditis, cùm nihil monendo proficeret, diſceſſit ad tempus, contractóque magno pugnatorum exercitu, poſt dies paucos redijt, & oppidum Thuregienſe fortiſſimâ obſidione vallavit. Fuit in exercitu Eberhardus Comes de Wirtenberg, vir magnanimus, potens atque robuſtus, cum multis Suevorum nobilibus atque miniſterialibus ad bella doctiſſimis, quorum fortitudo non parum auxit militiam. Aderat etiam cum ſuis Epiſcopus Conſtantienſis, qui ſuggeſſit Imperatori, quatenus juxta morem & antiquam Alemannorum conſuetudinem Suevi pugnantium in ordine ponerentur primi. Quod cùm Dux Auſtriæ reclamaret Albertus, nimium indignati ſunt Suevi, & in unum conſultantes, ad ſua omnes redierunt. Cæſar autem videns abiviſſe Alemannos, & valde inminutum exercitum, neceſſitate compulſus cum Thuregienſibus treugas inijt, & ſolutâ obſidione, ſine cordis ſui effectu optato, receſſit.

Imperator exercitum ducit contra Switenſes conjuratos.

Eodem quoque anno XIV. die menſis Maij, factus eſt iterum terræmotus magnus & horrendus in pluribus Europæ locis, in Germania videlicet, Baſilea, Argentina, in Suevia & circa Rhenum, cujus impulſu turres Eccleſiæ, & civitatum multæ, pluráque excelſa ædificia concuſſa ceciderunt oppreſſis hominibus. Et quia major, & vehementior erat iſte motus terræ, quàm ille, qui anno præterito, ſicut diximus, accidit, etiam graviora mortalibus incommoda reliquit. Cives Argentinenſes multi pavore nimio perterriti, urbe relictâ fugiebant in campos, & ibi fixis papilionibus habitabant, ne contingeret eis, quod anno præterito diximus Baſileenſibus accidiſſe. In Hiſpania quoque & præcipuè Sibiliæ, quæ Hiſpalis olim dicebatur, & civitate Corduba, plurima ædificia eodem terræmotu corruerunt. Simile in alijs locis contigiſſe novimus.

Terræmotus iterum magnus totam penè concuſſit Europam.

*MCCCLVIII.*

Anno Wichardi Abbatis quinto mortuus eſt Albertus Dux Auſtriæ, filius

Albertus Auſtriæ Dux ſenior obijt.

filius Alberti quondam Imperatoris & nepos Rudolphi Regis ex Comitibus de Habſpurg, de quo longè ſuprà dictum eſt. Reliquit autem filios IV. & II. filias. quorum primogenitus fuit Lupoldus, qui patri ſucceſſit in Ducatu. à quo & Maximilianus Cæſar hodie regnans Germanis imperánſque Romanis legitimâ ſucceſſione deſcendit. Secundus fuit Albertus, qui Univerſitatem Viennenſem fundavit in Auſtria. Tertius fuit Rudolphus Dux, qui fundavit Eccleſiam S. Stephani Protomartyris ibidem, quam Fridericus Imperator poſteà tertius Maximiliani pater, in Eccleſiam Cathedralem ſublimavit. Iſte Rudolphus uxorem habuit Catharinam, filiam Caroli Imperatoris IV. per quam Comitatum Tyrolis, Auſtriæ Ducatui (ut ferunt) conjunxit. Quartus autem filius dicebatur Fridericus. qui juvenis ſine liberis obijt. Filiarum prima vocabatur Margaretha, quæ nubens Ludovico Marchioni Brandenburgenſium ſine liberis permanſit ſterilis & obijt, viro prius mortuo. Secunda dicebatur Catharina, quæ vanos mundi contemnens honores, pro Chriſti amore in Cœnobio S. Claræ Viennæ Monialis, deinde Abbatiſſa facta eſt.

*Quatuor filij Ducis Alberti.*

*Duæ filiæ illius.*

Eodem anno peſtis ſæva totam penè Germaniam occupavit, quæ ab initio durans menſis Auguſti uſque ad finem Decembris, per Franciam Orientalem, Bavariam, Sueviam, Saxoniam & Thüringiam plura hominum millia conſumpſit.

*Inter Ludovicum Ungariæ Regem & Venetos contentio.*

Anno item prænotato magna contentio inter Ludovicum Ungariæ Regem & Venetos fuit ſuborta propter Dalmatiæ regnum, quod Veneti plurimis annis per vim occupaverant contra jus & voluntatem omnium Regum Ungariæ. Unde contracto ſuorum, & Theutonicorum magno exercitu Dalmatiam potens ingreditur, & primo civitatem Jadrenſem obtinuit, deinde maritimas civitates omnes, ac poſtremò totam ſibi Dalmatiam ſubjugavit. Poſt hæc Venetorum fines potenter ingreſſus eorum caſtella munitiones & oppida in circuitu plura cepit, ſuæque ditioni per omnia ſubjecit. Cernentes autem Veneti, quòd potentiæ Regis tantæ non poſſent reſiſtere, miſſis ad eum legatis pacem poſtulant, & ſe in omnibus regio mandato pollicentur obſecuturos. Rex humiliatis non ſolum pacem indulſit, quam poſtulaverant, ſed etiam ablata reſtituit, accepto prius juramento ab eis, quòd ſe deinceps de regno Dalmatiæ nullatenus intromitterent, & neminem in locis ſibi ab eo reſtitutis, qui ab eis declinâſſet ad Regem tempore guerrarum, læderent vel punirent. Jurata eſt pax, & litteris confirmata. Veneti autem poſt Regis diſceſſum omnes, quotquot ex ſuis invenire poterant, qui belli tempore illum intromiſerunt, capitis detruncatione puniverunt.

*Veneti pacem à Rege petunt & accipiunt.*

*Innocentius Papa Legatũ miſit in Germaniã pro ſubſidio.*

Eodem ânno Innocentius Papa VI. Philippum Epiſcopum Cavallicenſem Legatum & Nuntium miſit in Germaniam, ut pro ſubſidio Cameræ Apoſtolicæ decimum omnium proventuum à Clero exigeret denarium. Contra hanc graviſſimam & inſolitam exactionem Papæ, in unum convenerunt omnes præpoſiti totius Cleri trium provinciarum Trevirenſis videlicet Moguntinenſis, & Colonienſis una cum Abbatibus noſtri Ord. & alijs multis, atque unanimi voto concluſerunt, quòd Romano nihil velint contribuere Pontifici, & hoc ipſum Nuntio ejus memorato tunc apud Moguntiam, pro poſtulatione quam fecerat, reddidêre reſponſum; & quia funiculus triplex difficile rumpitur, ut eò fierent contra

Ponti-

Pontificis importunam exactionem fortiores; poſtquam inter ſe de nihil dando convenerant, litteras etiam ad alias Germaniæ provincias, & Diœceſes, repentè mittentes, omnem Clerum & Monachos in ſuam traxêre ſententiam; & ne fortè contumaces judicarentur potiùs, quàm defenſores antiquæ libertatis, etiam Romano ſcripſerunt Pontifici cauſas, ob quas nihil eſſent daturi, & plures & rationabiles, tam per litteras, quàm per ſolemnes Nuntios aſſignantes. His Papa cognitis & metuens fieri diſſenſionem, ſilentio rem perpetuo ſepelivit.

*MCCCLIX.*

Anno Wichardi Abbatis ſexto, Carolus Imperator convocavit omnes Principes Regni ad colloquium in Moguntiam propter novam & inauditam Romani Pontificis exactionem pecuniarum, quam omni Clero per totam Germaniam in grave Regni detrimentum imponere contenderat: convenêre plures, & in publico magnatum conſeſſu Philippum Epiſcopum Cavallicenſem, Apoſtolicæque Sedis Legatum & Nuntium audiverunt. Atille commiſſum ſibi legationis officium fideliter exequi deſiderans, multa produxit in medium, quibus ſpeculatione ſuâ per ſuaſurum ſe Principibus æſtimabat. Relatione præſulis auditâ, negotium concilio tractandum committitur, & ſuper dando reſponſo per viros undecúnque doctiſſimos articuli ſcribuntur. Erat in eo Conventu Principum Conradus de Alzeia Cancellarius Ruperti Comitis Palatini vir ingenioſiſſimus, & omnifariam eruditus, cui Principes reſpondendi pro Cleri defenſione commiſerunt officium; qui multis rationibus dixit, ſcripſit atque perſuaſit, in ea poſtulatione Papæ nihil fore dandum. Cujus articulos, quoniam memoriâ digni ſunt, litteris breviter commendamus.

Conventus Principum in Moguntia pro Clero contra Papam.

Conradus de Alceja Cancellarius Palatini, pro Clero loquitur.

Adveniente ſtatuto die, in quo dare Cæſar cum Principibus Legato decrevit reſponſum, prædictus Conradus in medio ſtans & juſſus loqui, ſic inchoavit. *Aurifodinam, Romani, Germaniam ſemper habere & exhaurire cupientes, multos & varios ab olim excogitavêre modos, quibus omnia ſuo ſubdidiſſent imperio. Cùm autem ad nos divina providentia Romanum tranſtulerit Imperium, reor, nobis invigilandum, ne viribus & nervis Sacerdotium evacuet regnum. Quid Romanus Pontifex præter litteras & verba Regno confert Germanico? nihil certè. Sit Dominus beneficiorum omnium, quantum ad eorum dignam proviſionem pertinet: ſed eorum proventus miniſtrantibus permittat. Stulta eſt meâ ſententiâ Germanorum devotio: quæ Romanis vulturibus, qui ſunt inſatiabiles, cibum parat, filijs proprijs magna inediâ laborantibus. Veſtrum eſt igitur, ô Cæſar & Principes, veſtrum eſt cogitare, quòd multis & varijs modis, cauſis ſimul & commendationibus Germaniam veſtram pecunijs ſuis exhaurit, ſpoliat & denudat Italia: cujus avaritiæ nihil eſt ſatis; quamquam ſingulis annis multa ſlorenorum millia noſtris de ſudoribus, ne dicam ſanguinibus, in os ſuum, quod nunquam dicit, ſufficit, trajiciat. Ex Italia namque ſpecies aromaticas, medicinales quoque, oleum olivarum, vinum malvaticum, pannos ſericos, & pleraque ſimilia quotannis comparamus pecuniâ, pro quibus incredibilem auri ſummam Germani exponimus. Quid obſecro nobiſcum aut naſcitur, aut habetur, pro cujus commutatione nobis Italia vel unum denarium reſtituat? Denique filios noſtros Romam non ſine multis pecunijs, ut mores curiæ (ne dicam abuſiones, dolos, & fraudes) vel ibi diſcant, vel in Avenione: ſeu ut litteris dent*

Dicit Germaniam pecunijs exhauriri per Romanos & Italos.

Germaniã varijs modis Italia pecunijs denudare ſolet.

*operam, & Eccleſiaſtica beneficia, quæ Patres noſtri ſuis inſtituère pecunijs, novis ſemper obtineant (non dico emant) commercijs. Nemo eſt veſtrûm, ô Principes, qui non intelligat multam curiæ papali pecuniam ex Germania ſingulis annis inferri pro Confirmatione Prælatorum, pro impetratione beneficiorum, pro cauſis litium & contentionum, quibus provocatur ad examen Sedis Apoſtolicæ: pro diſpenſationibus quoque, pro conſequendis indulgentijs, & gratijs ac varijs privilegijs abſolutionibúsq. Neque hoc latet ſerenitates veſtras, quòd ab initio Chriſtianæ religionis omnes Archiepiſcopi per totum orbem ſubjectos ſibi confirmabant Epiſcopos, & quòd juxta conſtitutionem beati Papæ Gregorij primi Archiepiſcopis dabatur gratis, & pro eorundem confirmatione nihil penitùs exigebatur, ſecundum quod Dominus & Salvator noſter in Evangelio ſuis præcepit Apoſtolis dicens: gratis accepiſtis, gratis date. Sed omnia nunc videmus inverſa, omnia in deteriùs commutata. Confirmationes hodie gratis non dantur, nec pallium ſine pecunia confertur Archiepiſcopo, ſed maximam auri ſummam compelluntur exponere, & nihilominus priſtinum Epiſcopos ſuos confirmandi privilegium his noſtris temporibus per Joannem Papam XXII. eis violenter ablatum eſt, in gravem totius regni Germaniæ damnum, incommodum, & detrimentum, quod omnibus manifeſtum eſt. Et ecce poſt hæc & alia tanta gravamina, quibus non ſolum Clerus, ſed univerſum Germaniæ regnum exhauritur, & læditur, novum & hactenus numquam auditum Rom. Pontifex à Clero petit ſubſidium, quod antea nullus Papa præſumpſiſſet cogitandum. Cenſuras minatur, & pœnas non dantibus vel contradicentibus infligendas. Quapropter cùm iſta nova ſint, & prius inaudita, nullâ ſunt ratione admittenda. Principijs ergo malorum obſiſtite, & non permittatis hanc ſervitutem turpem prævalere. Mementote Principes, quantam calamitatem, miſeriam, deſtructionem, & in utroque ſtatu diſpendium proviſiones Apoſtolicæ pleriſque Eccleſijs Germaniæ intulerint, dum Pontifices Romani canonicè per capitula electos repudiant: & non electos præſules introducunt. Hinc lites & contentiones graviſſimæ inter partes ſubſecutæ, quantam deſolationem Eccleſijs induxerint, nemo noſtrûm ignorat: per talem nempe occaſionem nobis hæc Moguntina Eccleſia, quod vobis conſtat omnibus, in ultimam paupertatem devenit. Simile contigit Eccleſijs Herbipolenſi, Wormatienſi, Argentinenſi, Friſingenſi, Metenſi, & multis alijs, quarum redditus atque proventus per diſſenſiones electorum canonicè & proviſorum à Papa miſerabiliter fuerunt diſtracti. Unde concludendo breviter, etiamſi omnino deberet Clerus, aut vellet Papa poſtulatum contribuere ſubſidium, ſicuti nec vult, nec omnino tenetur, tamen non poſſet, cum propter cauſas nunc dictas, tum propter multiplices rationes, ſi opus fuerit, allegandas, & maximè propterea, quòd Principibus Germaniæ non ſolùm eſſet turpe, ſed etiam diſpendioſum, ſi hanc ſuper Clerum ſuum induci permitterent Italiæ ſervitutem.* Dixit & alia multa, quæ principibus ad perſuadendum pro Clero ſibi videbantur accommoda, quorum cùm nonnulla derogare auctoritati Rom. Pont. ſit manifeſtum, ſilentio potiùs ſepelienda judicamus, quàm ſcriptis noſtris in notitiam transferre poſteritatis; confitemur enim publicè, nos cum Rom. ſentire ſacroſancta Eccleſia, & Auctoritatem Summi Pontificis velle pro viribus defenſare.

Olim Confirmabant Archiepiſc. ſuos Epiſc.

Eccleſias per proviſiones Papæ dicit eſſe depauperatas.

Clerum dicit, nec debere nec velle poſſe Papæ contribuere.

Cõſultatio hujus viri nimis mordax & acerba contra Papam.

Poſterâ die Imperator & Principes advocantes Legatum S. Sedis Apoſtolicæ, reſponſum illi ſuper his, quæ nomine Rom. Pontif. Innocentij de ſubſidio, ne dicàm exactione Clericorum propoſuerat, cum honeſtate & modeſtia reddiderunt dicentes: *Clerum tam inſolita dare nullatenus*

Cæſar cum principibus legato dedit reſponſum pro Clero.

*nus poſſe*, multáque pro ejus defenſione rationabiliter in medium protulerunt, maximè tamen Cæſar iniquo tulit animo, quòd præ cunctis nationibus Europæ ſolos Papa Germanos hamo piſcationis inconſuetæ, atque illicitæ penitus in ſervitutem volebat deducere. Unde commotus aliquantulum animo præſente Legato in medio principum dixit: *Quid eſt Domine Epiſcope, quòd Papa pecuniam à Clero multam exigit, & mores reformare Clericorum non intendit? videtis quomodo vivant, in quanta ſuperbia & elatione, avari, cupidi, luxurioſi, & ſupra modum delitijs affluentes. Quo incedant habitu, pudet dicere: utpote qui militibus hujus mundi ſimiliores ſunt, quàm ſervis omnipotentis Dei. Sine ordine vivunt ubique, ſine honeſtate, ſine timore Dei, in omni libertate peccantes, & nemo eſt, qui corrigat, nemo qui prohibeat, nemo qui emendet. Vos autem Rom. paſtores & Pontifices lanam rapientes nihil de ſalute ovium eſtis ſollicití.* Cùm Cæſar iſta loqueretur in conſeſſu Principum, & vitia Clericorum ſimul & avaritiam Epiſcoporum publicè & modeſtè carperet, aderat Canonicus quidam principalis Eccleſiæ Moguntinæ nomine Cuno de Falckenſtein, quem coadjutorem Henrici quondam Archiepiſcopi fuiſſe ſuprà anno Wichardi Abbatis primi quinto diximus, qui etiam Trevirorum poſteà factus eſt Archiepiſcopus. Is Caputium habebat in capite auro gemmiſque nimis pretioſum, quod Imperator capiti ſuo impoſuit, & quod ſuum erat, de panno ſimplici ſuper caput Cunonis relocavit. Deinde ad principes converſus dixit: *Quid vobis videtur? nonne militi videor in caputio Cunonis ſimilior, quàm canonico?* Reſtituto autem caputio Cunoni, ſuóque recepto ab eo, dixit ad Gerlacum Moguntinum Archiepiſcopum: *Præcipimus vobis Domine Archiepiſcope, ſub ea fidelitate, quâ nobis & regno eſtis juramento aſtrictus, quatenus Clerum veſtrum juxta Canones ſanctorum Patrum reformare ſtudeatis, eúmque in moribus, veſtibus calceamentis, capillis, & cæteris voluptuoſis, nimiúmque ſumptuoſis delitijs atque abuſionibus refrænetis, & omnes ad debitè, honeſtè, religioſè vivendum compellatis. Eorum verò qui rebelles & inobedientes reperti fuerint, bona & fructus beneficiorum occupetis, & fiſco noſtro regali inferatis, vel etiam ſi neceſſe fuerit, ipſos contradictores carceribus mancipetis.* Hoc ipſum cæteris regni Pontificibus Imperator præcepit.

Cuno de Falckenſtein Canonicus de ſaſtu ſuo facetè reprehenſus à Cæſare.

Philippus autem Cavallicenſis Epiſcopus ſupradictus Apoſtolicæ Sedis orator ac nuntius, poſteaquam negativum Cæſaris audiviſſet reſponſum, & cognoviſſet, quòd Clerus contra Papam ſeſe mutuò colligâſſet, Cæſare ſimul & Principibus defenſoribus, poſt diem octavum nave conſcenſâ cum ſuis familiaribus deſcendit ad Coloniam, & inde Galliam in Avenionem ad Papam reverſus eſt. Legato tandem reverſo ad Pontificem ſine fructu legationis ſæpe dictæ, Papa concepto æſtuans deſiderio, cùm ſubſidium à Clero Germaniæ, ſicuti ſperaverat, non poſſet aſſequi, ne fruſtra conatus ſuos impendiſſe videretur, ex alia parte navigij rete ſuum in capturam piſcium laxavit. Emiſſis námque nuntijs ſuis per univerſam penè Germaniam, præcepit medietates omnium beneficiorum tunc vacantium & vacandorum biennio colligi, & in uſus Cameræ Apoſtolicæ reſervari.

Legatus ſine fructu optato in Avenionem ad Papam revertitur.

Anno etiam prænotato inter ſenatum & cives oppidi Nürenbergenſis facta eſt ſeditio magna. Dederat Imperator in mandatis nonnulla ſenatui, quæ communi populo haud parum diſplicuerunt. Unde convenientes turmatim

Cives Nürenbergenſes contra Imp. & ſenatum conſpirant.

turmatim in conventiculis & ſympoſijs ſuis Zünfften vulgariter nuncupatis multis & varijs ſe cohortationibus contra Imperatorem Carolum & ſenatum armaverunt. In tantum brevi convaluit iſta plebeja conſpiratio, quòd nonnulli ex eis omnino concluſerant, Imperatorem ſi poſſent, quocunque modo, tempore & occaſione interficere. Imperatori, qui tum Nürenbergæ fuit, res conſpirata innotuit, qui nihil moratus auctorem ſeditionis factæ in populo fecit adeſſe, quem blandis ſermonibus, & oblatione 1000. florenorum aureorum in ſecreto ſibi concilians maximum fecit eſſe fautorem; nam mox ut ab Imperatore tam glorioſè muneratus diſceſſit, mutavit conſilium factis, & eos quos prius ut princeps factionis in odium Cæſaris potenter concitaverat, jam nunc ad obedientiam & ſubjectionem humiles totis viribus revocabat. Verùm dum à complicibus nonnullis argueretur levitatis reſpondit: *In turpi voto honeſtè mutandum conſilium.* Eo liberatus periculo Cæſar, ut omnem plebi occaſionem deinceps conſpirandi auferret, magnâ uſus induſtriâ, omnia conventicula, collegia ſive monopolia vulgaritur, ut diximus, Zünfften appellata, in quibus artifices diebus feſtis in unum convenire ſolebant, ad confabulandum, bibendum, conſiliandum (non dico ad detrahendum & conſpirandum) ſinguli ſecundum artificia ſua, imperiali auctoritate depoſuit, interdixit perpetuò & damnavit, propterea, quòd eatenus cives omnia conſilia ſua contra ſenatum & omnem majoritatem in eiſdem habere conventiculis tutò conſueverunt.

*Imperator quâ induſtriâ conſpiratinnē hanc ſedaverit.*

*Artificum conventicula id eſt Zünfften Nürenbergæ deponuntur exceptis Macellarijs.*

Sarcopolæ verò, quos macellarios, ſive carnium paratores nuncupamus, quoniam pro parte Imperatoris Caroli atque ſuorum fidelium fortiter ſteterunt in hac ipſa conſpiratione adverſum fœdifragos conjuratos, magnis à Cæſare honoribus collaudati ſunt, & priſtinum inter ſe conveniendi monopolium ab eo permiſſum & confirmatum (cæteris extinctis omnibus) acceperunt. Inſuper in perpetuam hujus fidelitatis memoriam Cæſar macellarijs quædam privilegia, & ludos circa carnisprivium exercendos indulſit.

*Joannes Galliæ Rex ex captivitate dimittitur.*

Eodem anno Eduardus Rex Angliæ multâ interveniente pecuniâ & precibus amicorum non paucis Joannem Gallorum regem, & Philippum ejus filium, quos in alterum nunc annum tenuerat captivos, ſub certis conditionibus liberos dimiſit. Qui reverſi tandem in Galliam, nihil eorum quæ promiſerant Eduardo Regi, ſervârunt. Quapropter indignatus ille contractis undique copijs pugnatorum, cum 150. navibus maximum ſequenti anno exercitum duxit in Galliam: Pariſios iterum obſidione vallavit, devaſtatiſque omnibus magnâ Galliam calamitate afflixit.

*Wichardus II. Abbas Hirſaug. moritur.*

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, viceſimâ ſeptimâ die menſis Novembris obijt Wichardus ejus nominis ſecundus Abbas hujus Cœnobij Hirſaugienſis XXXIII. anno ſui regiminis VI. nondum completo. Vir bonus, manſuetus, & quantum ad curam pertinet temporalem, pro illo tempore ſatis idoneus, qui diutius ſi vivere potuiſſet, res Monaſterij diſtractas plures ſine dubio revocâſſet ad jus ſuum, quod negligentiâ turpi priorum amiſerat.

Eodem anno XX. die menſis Decembris Philippus Epiſcopus Cavallicenſis Apoſtolicæ Sedis Legatus, de quo diximus antea, convocavit plures

plures Ordinis noſtri Abbates ad ſe Moguntiam, & pro Monaſteriorum reformatione multa cum eis tractavit: inter quos fuere præſentes Hermannus Abbas S. Albani, Wiricus Abbas S. Jacobi Moguntinenſis, Philippus Abbas Spanheimenſis, Abbates quoque Limpurgenſis, Blidenſtattenſis, montis S. Joannis Vingavienſis & alij plures; veruntamen nullus tunc propoſitæ reformationis ſubſequebatur effectus.

## De Wignando hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXXIV. qui præfuit annis xx. menſibus x. diebus xx. & de varijs, &c.

ANno Dominicæ Nativitatis prænotato MCCCLIX. Indictione Rom. xii. hujus Monaſterij Abbatia poſt mortem Wichardi Abbatis ſecundi, ut diximus, vacante, prior & fratres, quibus competebat jus eligendi rectorem, ne deſtitutionis curæ paſtoralis aliquod experirentur incommodum, vii. die menſis Decembris pro novi paſtoris electione ad locum capitularem in unum conveniunt, & præmiſſis orationibus conſuetis, ad electionis negotium in Dei nomine proceſſerunt. Scrutinio itaque per ſingulorum vota ex ordine præmiſſo, pars major eligentium, & ſenior Wignandum ex Collegio Conventûs Monachum in Abbatem elegit, cui & reliqui omnes ſine contradictione unanimiter conſenſerunt. Qui à Gerardo de Erenberg Spirenſium Epiſcopo confirmatus, & ſolemni pompâ benedictus præfuit huic Monaſterio xxxiv. Abbas in multa ſollicitudine annis xx. menſibus x. diebus xx. Natione fuit Germanus, patriâ Suevus, militari genere ortus, probis ac honeſtis parentibus procreatus, qui à pueritia Monaſterio traditus, moribus & conſuetudine utebatur inventis. De cujus vita & converſatione pauca ſcribere poſſum, propterea, quòd Monachorum ignava pigrities res memoratu dignas & geſta Prælatorum litteris mandare, aut non potuit, aut certè contempſit. His námque temporibus miſeranda Ordinem noſtrum oppreſſit calamitas, quando non ſolùm in iſto inſigni Monaſterio Hirſaugienſi, ſed & in cæteris penè omnibus, cuncta ſpiritualis diſciplina, & ſancta exercitia defecerunt. Unde mirandum non eſt, nos hiſtoriam continuare de geſtis Abbatum Hirſaugienſium minimè potuiſſe, cùm & negligentia Clauſtralium bene geſta Rectorum litteris non comenda verit, & Prælati forſitan nihil aut parum memoriâ peregerint dignum. Magna enim fuit circa hæc tempora Monachorum & damnabilis ignavia, qui cum ſancto religionis propoſito, & fervore obſervantiæ regularis, etiam divinorum amorem, & ſtudium abjecerunt ſcripturarum, nihil minus quàm conſtitutiones Regulæ vel SS. PP. animo cogitantes.

*Wignandus fit Abbas.*

*Monachorum his temporibus fuit ignavia magna.*

*MCCCLX.*

Anno Wignandi Abbatis primo, Carolus Imperator Conventum principum celebravit, in oppido Regni Eſslingen partium Sueviæ, & multa cum eis de communi utilitate omnium Germanorum tractavit. Factum eſt autem in die quadam Imperatore cum principibus ſuis in Refectorio Fratrum minorum habente colloquium, cives in ſeditionem verſi contra familiam Cæſaris, movere arma non timuerunt, quod malum haud

*Cives oppidi Eſsling contra Imperatorem rebellant.*

haud parvam oppido turbationem concitavit. Nam in tantum concepta ſeditio convaluit, quòd cives furentibus perſimiles Cæſarem invadere, & contumelijs afficere tentârunt; qui elapſus eorum inſaniam ad tempus declinavit. Poſt menſes paucos, cùm Eslingenſes non ſolum commiſſorum in Cæſarem nullam peterent veniam, ſed magis in ſuperbiam elati, mandata imperialia contemnerent: iratus ille magnum Principum & civitatum, oppidorúmque regni exercitum contraxit, & veniens oppidum Eslingen obſidione fortiſſimâ vallavit: Ducem verò exercitus Eberhardum Comitem de Wirtenberg fratrem Udalrici conſtituit, & ſub ejus directione militiam commendavit.

Comes igitur Eberhardus juſſu Imperatoris Eslingen fortiſſimâ obſidione cingens, oppidanos quotidiano impulſu haud mediocriter fatigavit. Qui ſerò conſiderantes in malo ſe poſitos, eò quòd tantæ multitudini pugnatorum nequaquam poſſent reſiſtere, de ſua cœperunt præſumptione in Cæſarem commiſſa dolere. Igitur neceſſitate extremâ compulſi, pacem quam multorum judicio non merebantur petunt, & accipiunt, datis pro expiatione commiſſi ſceleris Imperatori Carolo ſexaginta millibus florenorum, ac Comiti Eberhardo triginta millibus pro refuſione expenſarum, quas belli hujus occaſione fecerat, vel ut quidam ſcripſerunt, quadraginta millibus in prompta pecunia ſolutis: ſicque pacem plebs furioſa, quam violaverat, pretio centum millium florenorum emere compulſa eſt, & ſolutâ obſidione quilibet eorum, qui convenerant, in ſua redierunt, oppidanis de Eslingen multum confuſis, & per omnia valdè humiliatis. Hâc victoriâ nimium elatus Comes Eberhardus, quem Carolus Imperator IV. Capitaneum ſuper XXIV. civitates & oppida regni Germanici conſtituerat, in ſubditos regni tyrannidem exercebat, illicitis & inconſuetis illos exactionibus gravando, ut multi cives & oppidani ejus crudelitatem non ferentes mutare domicilia cogitaverint. Poſtremò tamen conſilio accepto ſe omnes Comiti unanimiter opponentes contra illum ad Cæſarem provocaverunt. Imperator his intellectis Comitem Eberhardum piè monuit, quatenus à gravaminibus illicitis & inconſuetis deſiſteret, & civibus regni ſibi ad tempus, non perpetuò commiſſis nihil moleſtiæ inferret. Sed ille piam Imperatoris admonitionem contemnens, & in ſua cupiens tyrannide permanere, confœderationem ſeu potius conjurationem cum Ducibus Auſtriæ in odium ipſius Cæſaris inijt, & quoſcunque potuit, contra illum provocavit. Quibus Cæſar auditis, ut rebellem & inobedientem amovit ab officio Vicariatûs regni, & juſſit in ſuo illum privatum degere dominio. Qui fretus amicorum potentiâ juſſa Imperatoris ſui ſprevit atque contempſit, & ſe ad rebellandum totis viribus comparavit.

100. florenorum millibus pacem emunt Eſslingenſes.

His motibus in regno malè ſubortis Imperator Carolus in Bohemia regno ſuo nativo atqne paterno degebat, ſententias atque cenſuras in Eberhardum Comitem de Wirtenberg fulminans & emittens auditu terribiles, quas ille omnes contempſit. Unde inter ipſum Comitem & regni cives magni oriebantur tumultus, & omnia bellandi monſtrum & faciem futuræ deſolationis præ ſe ferebant. Quorum conſideratione motus Imperator, nec minus à regni civibus exoratus, Rupertum Palatinum Comitem ac Bavariæ Ducem electorem regni principem belli imperialis

Ducem

Ducem pro civitatibus regni & oppidis, aque Capitaneum eſſe voluit, cui & bellum contra Eberhardum Comitem prænominatum gerere mandavit. Comes autem Eberbardus nihili pendens mandata Cæſaris, viriliter ſe parat ad reſiſtendum, habens in adjutorium Duces Auſtriæ Carolo ſatis infeſtos, Ducem quoque de Teck, Barones illos de Lymburg, quos vocant vulgò, die Schencken/ nóſque pincernas imperij nuncupamus: alióſque Sueviæ Comites Barones ac nobiles multos, qui Cæſari & regno unanimi conſenſu pertinaciter contradixerunt. Horum omnium ſuffragijs Comes Eberhardus magnum pugnatorum congregavit exercitum, quorum potentiâ fretus Cæſaris & regni præſtolabatur adventum. Imperator verò poſtquam intellexiſſet Comitem ſe parare ad rebellandum, exercitum congregavit & ipſe prævalidum ex Bohemia, Ungaria, Lituania, & univerſo Germaniæ regno, veniens contra illum in Sueviam. Comes autem animosè cum ſuis occurrit Cæſari, non ſatis providè bellaturus, cùm Cæſar ad minus haberet exercitum duplo majorem. Congreſſione igitur præſumptâ, Comes Eberhardus, poſtquam conſideravit, ſe potentiam imperialium militum ferre non poſſe, retraxit pedem, & in oppidum Stutgardiam ſe recepit. Carolus autem Imperator, qui à Nürenberga per Rhætiam inferiorem contra Eberhardum duxerat exercitum, oppidum quoddam Alen nomine, quod olim Comites de Oetingen pro viginti millibus florenorum Comitibus de Wirtenberg impignoraverant, obſedit, & violenter imperio ſuo captum ſubjecit. Quo potenter obtento præſidium poſuit, & poſtea etiam Schorendorff obſedit. Rupertus autem Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, quem Cæſar amoto Eberhardo Vicarium ſuum in regno conſtituerat, ficut dictum eſt, ex civitatibus & oppidis regno ſubjectis fortem adunavit exercitum, quem per pagum, qui vocabatur Zabergevv, ducens contra Comitem Eberhardum nonnulla ejus oppida & caſtra expugnando obtinuit. Deinde Gremingen cepit: Auguſtenſes verò Conſtantienſes & alij cives regni Beppingen obſidione cinxerant, & diſcurrentes per villas multa pauperibus intulerunt damna. Comes autem Eberhardus depopulationem ſuorum graviter ferens cum exercitu exivit Stutgardiam, & veniens contra Imperatorem haud procul ab oppido Schonendorff animosè committit prælium. Congreſſione initâ pugnatum eſt acriter, & diu anceps pugna conſumpſit ab utraque parte plurimos. Tandem victoria ceſſit Imperatori, Comes Eberhardus victus eſt, & ejus exercitus à Regno ſuperatus, diffuſus atque diſperſus. Multi ex parte Comitis in eo prælio eeciderunt gladio interfecti, & multi fuerunt capti. Comes igitur neceſſitate compulſus, cùm ſe multitudini tantæ cerneret non poſſe reſiſtere, pacem à Cæſare per medium Epiſcoporum Auguſtenſis, Conſtantienſis, & Spirenſis cæpit poſtulare. Quorum petitionibus, Imperator conſentiens pacem dedit Comiti Eberhardo poſtulanti ſub his videlicet conditionibus. In primis fuit per electos partium arbitros concluſum, quòd Comes Eberhardus fædus, quod cum Auſtriæ Ducibus contraxerat, revocando caſſaret, & nullam deinceps ligam ſeu confœderationem contra Imperatorem, aut regnum cum illis omnino haberet. Deinde judicum fuit decreto ſancitum, quòd Comes Eberhardus Advocatiam Aregni ſive Vicariatum, quem à Carolo Imperatore ſuper XXIV. urbes & oppida regni ſuſceperat, reſignare

Eberhardus Comes ad bellum ſe parat contra Imperatorem.

Bellum inter Imp. & Wirtenbergenses.

Concordia facta inter Cæſarem & Comitem.

Pacis Conditiones.

reſignare deberet, & ſe nullatenus de illo amplius intromitteret. Tertiò fuit per arbitros partium decretum & judicatum, quòd Comes Eberhardus civibus regni omnibus & ſingulis coram Imperatore, aut ejus judice delegato ſuper injurijs per tyrannidem irrogatis de juſtitia debeat, & velit reſpondere. Quartò fuit ſententialiter pronuntiatum, & concluſum, quòd Comes Eberhardus imperio, regno & Cæſari Carolo fidelis, ſubjectus & obediens perpetuò debeat perſiſtere, & neminem deinceps in ejus odium ſeu rebellionem quomodòlibet provocare. Quintò fuit per arbitros decretum, quòd Imperator tam ipſum Comitem Eberhardum, quàm Ducem de Teck, & cunctos alios confœderatos ſive auxiliarios milites nobiles & ignobiles præmiſſo bello implicitos (Auſtriæ Ducibus duntaxat exceptis) ad reconciliationem, & gratiam debeat recipere, & commiſſa omnia plenè indulgere. Sextò ſtatuerunt, quòd omnes captivi ab utraq; parte quomodolibet ſine aliquo ſui detrimento, vel damno liberè dimittantur, & quatenus firma ſit conſtitutio pacis, quòd Imperator Comites ipſos principales de hoc faciat ſecuros. Septimò Judices decreverunt, quòd Carolus Imperator omnia oppida, caſtella, & munitiones per ſe vel per alios bello durante captas excepto Alen oppido ſolo, Comiti Eberhardo debeat reſtituere, & pacem litteris imperialibus confirmare. Hæc ſummatim pro pace fuerunt per Commiſſarios decreta, & ab utráque parte laudata, & confirmata. Sic ergo pace inter regnum & Comitem de Wirtenberg Eberhardum reformatâ, Alen oppidum Fiſco regio pro multa fuit adjudicatum.

Contentio inter Archiepiſcopum Trevirorū & Comitem de Starckenburg.

His etiam temporibus inter Comitem Moſellanum de Starkenburg & Walramum Comitem de Spanheim ex una parte, & Bohemundum Archiepiſcopum Trevirenſem alia ex parte graves oriuntur diſcordiæ propter quædam caſtella & dominia, quæ ad jus Comitis de Starckenburg pertinebant ab olim, ſed per Archiepiſcopum violentâ invaſione detinebantur. Unde Comes in auxilium rogatis Walramo prædicto Comite de Spanheim, Henrico Comite de Veldentia, & quibuſdam alijs bellum indixit Archiepiſcopo, & prædas in illius pauperes exercebat. Archiepiſcopus autem contractis copijs terram Comitis de Starckenburg ingreditur, & hoſtili incurſione cuncta demolitur, villam Enckirch imprimis occupavit, deinde caſtrum Starckenburg in monte ſitum Moſellæ obſidione vallavit. Quâ quidem obſidione durante munitionem in pede montis juxta Moſellæ fluvium, quam Comes pro novo telónio contra voluntatem omnium Moſellanorum erexerat, memoratus Archiepiſcopus cepit, & igne ſubmiſſo funditus deſtruxit; major enim diſſenſionis cauſa inter eos fuit, præſumpta novitas telonij, quod ſine conſenſu principum Comes ab Carolo Imperatore clandeſtinè impetraverat; ſed victus ab Archiepiſcopo pacem petijt, & omni juri telonij novi perpetuò renuntiavit. Superato Comite de Starckenburg, & in deditionem coacto, Boemundus Archiepiſcopus terram Comitum præſcriptorum de Spanheim, & de Veldenz cum exercitu intrare ſtatuit, quos ſibi auxiliatores ille de Starckenburg aſſociaverat, quod mox ubi illi cognoverunt, miſsâ legatione pacem poſtulaverunt, & impetraverunt.

Univerſitas Pragenſ. in Bohemia ab Imper. fundatur.

His quoque temporibus Carolus Imperator IV. ex Rege Bohemiæ, ut ſupra diximus, factus, cùm eſſet vir in ſcripturis mundanis haud mediocriter

diocriter doctus, utpote qui non ſolum apud noſtros Germanos, verùm etiam apud Pariſienſes Gallos in juventute litteris operam dedit, volens & regnum honorare paternum, & ſuum in viros doctos pientiſſimum declarare affectum, Gymnaſium, quod noſtri ſtudium vocant generale, ſive propter copiam ſcientiarum univerſale, Pragæ inſtituit, quod tam Papæ, quàm ſuis privilegijs ſimul, & ſtipendijs ultra Gymnaſia totius Germaniæ omnia mirum in modum decoravit. Confluxit illicò magna multitudo ſtudentium, cum propter ubertatem victualium, tum propter ſingularem & multifariam gratiam privilegiorum ſimul, & doctorum copiam, quos ex diverſis nationibus adduxerat. Duravit hoc ipſum Pragenſe Gymnaſium per annos ferme quinquaginta in magna celebritate, & gloria, tam numero perſonarum, quàm ubertate ſcientiarum & copiâ præceptorum ſive doctorum in omni facultate peritorum. Verùm poſteà ut ſuo loco inferius dicetur, multis erroribus & hæreſibus deturpatum viluit, & uſque in præſentem diem Schiſmaticorum ſynagoga permanſit.

Memoratus etiam Imperator Carolus pro majore regni gloria Bohemorum Eccleſiam Pragenſem Epiſcopalem, quæ Archiepiſcopo Moguntino eatenus fuit ſubjecta, in Archiepiſcopalem erexit, ſubjiciens ei duos Epiſcopatus, Olomucenſem videlicet, & alium, cujus nomen hàc vice non occurrit. Multis quoque eandem novam metropolim Pragenſem redditibus donationibus & privilegijs decoravit. Quæ quidem Eccleſia Pragenſis poſt annos ferè 50. varijs hæreticorum erroribus polluta caput Schiſmaticorum facta eſt, & manet SS. Rom. Eccleſiæ rebellis in præſentem diem. Pontificem habet non alium, quàm Schiſmaticum, & ab Unitate S. Matris Eccleſiæ pro ſuis ſceleribus aut fugientem, aut depoſitum, & à Summo Pontifice jure excommunicatum. Canonicorum tamen ſacer Conventus, qui in monte S. Wenceslai habitat, ubi & Eccleſia cathedralis adhuc ſine Pontifice manet, Deo ſub obedientia Sedis Apoſtolicæ ſimiliter militat. Plures etiam Bohemorum Schiſmatici ſunt, non omnes, quemadmodum opportuno tempore plenius infrà dicemus. Apud Ingelenheim regiam villam, Moguntinenſis Diœceſis, inter Moguntiæ civitatem & Bingæ oppidum medio itinere ſitam, Aulam eatenus regalem atque imperialem, Cœnobium fecit Canonicorum Regularium S. Auguſtini Epiſcopi quondam Hipponenſis in Affrica, conſtituens illis ejuſdem vitæ præpoſitum. Quod quidem Cœnobium pleno jure ſubjecit Abbati S. Caroli in Praga ejuſdem religionis, cujus hodie eſt fratres, & præpoſitum, quoties fuerit neceſſarium, inſtituere, & locum, ut ſuperioris, viſitare.

*Epiſcopatus Pragenſis in Archiepiſcopatū erigitur.*

Conſtituit etiam prædictus Imperator, neminem ad canonicatum in eo Cœnobio debere admitti, qui natus de Bohemia non eſſet, quod ita ſervatur in hunc diem. Diſtat verò itinere à Moguntia rectà verſus Bingen oppidum per terram Ingelenheim villa imperialis memorata milliaribus Germanicis duobus, in cujus aula, quæ modo eſt Cœnobium, ſicut diximus, Carolus Imperator magnus creditur fuiſſe natus, qui non minus Rex fuit Francorum Orientalium ac totius penè Germaniæ, imò primordialiùs, quàm omnium Gallorum, qui nomen Franconicum ab Orientalibus & non aliunde ſuſceperat. In memorato Canonicorum Cœnobio locus eſt bibliothecæ tenuis, in qua nunc altare conſtructum

*Carolus magnus non in Gallia, ſed in Germania natus.*

cernitur, ubi lectus olim nativitatis Caroli Cæſaris magni habebatur. In eadem quoque regali camera, quæ nunc & bibliotheca eſt Canonicorum & Capella, Carolus ipſe magnus gladium cælitus fertur ab Angelo ſuſcepiſſe, in quo devicit Hiſpaniam, & iter ad S. Jacobum Chriſtianis tutum paravit in Galitiam. Qui gladius non multæ longitudinis hodie apud Nürenbergenſes oſtenditur, & inter Sanctorum reliquias Imperiales habetur. Denique Carolus Imperator IV. Dominicæ Paſſionis & mortis cultor & venerator devotiſſimus à Rom. Pontifice precibus impetravit inſtitutionem & celebrationem feſti Lanceæ, clavorúmque Domini cum indulgentijs multis, quod feſtum quotannis feriâ VI. poſt octavas paſchæ Papa conceſſit per univerſum orbem Chriſtianum ſolemniter celebrandum.

*Feſtum Lanceæ, Clavorum & Coronæ Domini inſtituitur.*

Anno etiam prænotato Eduardus Anglorum rex bellicoſus, & bello fortunatiſſimus, poſteaquam Joannem Gallorum regem pactorum contemptorem, & violatorem litteris monuiſſet & nuntijs, quatentus promiſſa ſervaret, ſed nihil monendo proficeret, arma corripuit, & claſſem 150. navium per littus maris in Galliam reduxit, & Pariſium obſedit. Erat autem exercitus ejus magnus valde, & maximas per totam Galliam ſtrages fecit. Ex hac fæce profanæ multitudinis turba illa ſurrexit latronum, qui Alſatiam ſub Duce Archipresbytero, ſicut dicemus, poſt biennium crudeliter devaſtârunt.

*Rex Anglorum Eduardus iterum invadit Galliam.*

Eodem anno in feſto S. Gertrudis Virginis cives urbis Herbipolenſis à multis retrò annis gens inquietiſſima & ſubjectionis nimium impatiens contra ſuperiores ſuos in ſeditionem verſa, periculoſis urbem tumultibus implevit. Unde in furorem concitati, & per civitatem ſine ordine diſcurrentes, nobiliores & ditiores quóſque civium, quibus Antiſtes ſuas in Republica diſtribuerat vices, hoſtiliter invadunt, alios vulnerantes, alios crudeliter occidentes, & reliquos in fugam agentes, extra civitatem ejecerunt. Claves portarum urbis & turres pro libitu ſuo diſponentes, omne dominium in ſe transferre ſategerunt. Sed non diu manſit impunita eorum temeritas, venit enim armatus multitudine præſul, & vindictam ſuſcitavit in eos jure, quam temere meruerunt.

*MCCCLXI.*

Anno Wignandi Abbatis Hirſaugienſis ſecundo in menſe Februario, nocte quâdam cœlum in occidentali parte ardere viſum eſt: & eâdem nocte Wilhelmus ex Marchione primus Dux Juliacenſis ab hac vita migravit ad patres, quem Carolus Imperator IV. in Conventu Principum Metenſi Collegio Ducum adſcripſerat, ut diximus anno Wichardi tertio, vir certè memoriâ dignus, cultor juſtitiæ, amator Cleri, & defenſor pauperum fidelis.

*Wilhelmus Dux de Juliaco primus moritur.*

Eodem anno duo Comites Gerardus videlicet de Monte Colonienſis Diœceſis, & Arnoldus de Blanckenheim Trevirenſis Diœceſis, ambo illo in tempore divites atque potentes in quodam haſtario ludo apud Coloniam Agrippinam acutis ſe lanceis impetentes mutuò de equis dejecerunt, & ambo mortui ſunt. Erant enim ex multo jam tempore animos ſecretò gerentes ad invicem hoſtiles, ideò datâ occaſione alter alterum doloſè impetere cogitavit & fecit.

Anno

Anno item prænotato poſteaquam Reinhardus & Eduardus fratres Geldriæ Duces per annos jam aliquot graviſſimas inter ſe contentiones & lites pro paterno principatu continuâſſent, ceſſit victoria tandem Eduardo, qui natu minor erat, & dolo circumventum fratrem cepit, cuſtodiæque mancipavit, quemadmodum anno Wichardi Abbatis ſecundo vel quinto prænotavimus. Dux Geldriæ fratrem alter ab altero capitur annis decem.

Anno quoque præſcripto Eberhardus Comes de Wirtenberg filiam ſuam nomine Sophiam Duci Lotharingiæ dedit uxorem, nuptijs in oppido ſuo Stutgard magna cum pompa celebratis. Convenerat illuc ad nuptias Principum, Comitum, atque nobilium invitata multitudo maxima, & varia ſpectaculorum genera juventus audacior exercebat. Nuptijs interfuit Albertus Dux Auſtriæ, qui Comiti ſemper contra Imperatorem Carolum pertinaciter adhæſerat. Unde Carolus Imperator, quanquam invitatus à Comite ſuo promiſiſſet venturum, tamen non venit, metuens forſitan ſiniſtrum aliquod in tanta multitudine hominum poſſe oriri, aut propterea certè, quòd Comiti non ſatis confideret.

Claruit his temporibus apud Colonienſes Joannes de Hildesheim Saxo Ordinis Fratrum B. Mariæ ſemper Virginis de Monte Carmeli, ſacræ Theologiæ lector, & multo tempore Prior Conventualis in Caſſell oppido Haſſiæ, vir ſtudioſus, & ſuo tempore doctus, qui ſcripſit ſuper ſententiarū Petri Lombardi libros IV. totidem volumina. Ad Florentium quoque Monaſterienſem Epiſcopum de translatione trium Magorum ad Coloniam librum unum, & chronicon etiam hiſtoriale ſuorum temporum lib. I. Contra Richardum Archiepiſcopum Armachanum in Hybernia defenſorium IV. Ordinum mendicantium lib. I. Opus metricum de monſtris in Eccleſia lib. I. Opus quod prænotatur Fons vitæ lib. I. De Antichriſto lib. I. Contra Judæos lib. I. In quendam turpia pingentem lib. I. Sermones de tempore & de ſanctis libb. II. Epiſtolarum ad diverſos lib. I. In aſtronomia etiam nonnulla compoſuit, aliáque plura, quæ ad notitiam noſtræ lectionis minimè venerunt. Hic beati Patris Thomæ Generalis totius Ordinis in Avenione reſidentis poſteà Patriarchæ Conſtantinopolitani viri ſanctiſſimi atque doctiſſimi quondam auditor atque diſcipulus fuiſſe memoratur. Joannes de Hildesheim Carmelita vir doctus multa ſcripſit.

Joannes quoque de Thambach patriâ Francus Orientalis Ord. S. Dominici doctor divinarum ſcripturarum egregius, hæc tempora ſcriptis & lucubrationibus ſuis clariora fecit. Inter multa enim ſcripſit opus pulchrum & utile contra ſævientis fortunæ jacula, quod conſolatorium Theologicum prænotavit libb. XV. De ſenſibilibus quoque delicijs paradiſi contra Saracenos lib. ſermones & alia plura, quæ nec dum vidimus. Joannes item de Emenhuſen natione Germanus Doctor ſacræ Scripturæ profundus his temporibus ſcribendo & docendo apud Gallos Pariſienſes magno in pretio fuit. Qui inter multa, quæ ſcripſit, in IV. ſententiarum libros totidem non parvæ æſtimationis volumina compoſuit. In plures etiam ſacræ Bibliothecæ libros valdè utiles commentarios lucubrâſſe perhibetur. Alia plura ſcripſit Synthemata, quæ ad noſtræ lectionis notitiam non venerunt. Joannes de Emenhuſen doctor profundus plura ſcripſit.

Joannes etiam Denock patriâ Saxonicus Ord. Eremitarum S. Auguſtini primus doctor in Gymnaſio Pragenſi promotus, vir ingenio & do-

ctrinâ clariſſimus, ſcripſit ſuper IV. libros ſententiarum inſigne opus, quod in memorato Gymnaſio publicè legit & recitavit: variarum item quæſtionum, quas quodlibeta nuncupavit lib. I. Et quædam alia, quæ non vidimus.

*MCCCLXII.*

Anno Wignandi Abbatis tertio Udalricus Comes de Wirtenberg, filius Eberhardi uxorem duxit Eliſabeth filiam Ludovici Ducis Bavariæ, relictam viduam Scaligeri Veronenſium Principis, de qua genuit filium nomine Eberhardum, cognomento pium, principem memoriâ dignum.

Anglicana pernitioſa ſocietas plura devaſtat dominia.

Eodem anno reliquiæ maximi illius exercitus, quem Eduardus Rex Anglorum contra Joannem Regem priore anno duxerat in Galliam, ut ſupra dictum conſtat, pace inter diffidentes reges confirmatâ in turmam latronum commutatæ ſunt; in unum námque conjurantes, ut cunctis viderentur metuendi atque terribiles, Ducem ſibi præficiunt, quem Archipresbyterum nuncupârunt. Qui brevi tempore concurrentibus undique hominibus deſperatis latronibus & peſſimis in magnum crevêre numerum, ita ut etiam Regibus æſtimarentur timendi; Eduardo námque in Angliam reverſo (quoniam ex diverſis nationibus erant conductitij) cùm prædis eſſent aſſueti, nec aliud haberent, unde viverent, rapinis, injurijs & deſolationibus quorumcunq;, vitam agere decreverunt. De Gallia igitur profecti magna cum multitudine in Hiſpaniam, villas, urbes, caſtella & oppida improvisè quotquot potuerunt capientes, interfectis habitatoribus funditus deſtruxerunt, nulli fidem ſervantes & pollicita, & prædam inter ſe captam dividentes. Domine Deus quanta mala fecerunt ſervis tuis Monachis, Clericis, Monialibus & reliquis Chriſti tui fidelibus iſti latrones per Hiſpaniam, Galliam, vicináſque regiones, incendijs, gladijs, ſtupris, rapinis, devaſtationibus, inauditíſque crudelitatibus! Ex Hiſpanijs tandem pulſi per Galliam redierunt, ubique latrocinia exercentes, villas caſtella & oppidula non ſatis munita ſeu per negligentiam cuſtodum deſerta capientes, interfectis omnibus habitatoribus, ignibus conſumpſerunt. De Gallia igitur moventes ad fines Trevirorum copias duxerunt; quod cùm Boemundo Archiepiſcopo innotuiſſet, bellum latronibus inferre cogitavit; convocatis etenim tempeſtivè in auxilium vicinis principibus Wenceslao Luzenburgenſium Duce, Walramo Comite in Spanheim, Henrico Comite in Veldentia, Comite quoque de Starckenburg, Comite de Virneburg, Comite de Blanckenheim, Comite de Bare, Comite de Hildesheim, Comite de Saraponte, Comite de Salm, & multis alijs, exercitum pugnatorum non parvum comparavit. Cui Proviſorem & principem conſtituit coadjutorem ſuum Cunonem de Falckenſtein, virum in negotijs ſæcularibus & bellicis longâ experientiâ peritiſſimum, de quo nonnulla etiam in præcedentibus juxta ſeriem hiſtoriæ diximus.

Ex Hiſpania pulſi venerunt ad fines Trevirorũ.

Verùm poſteaquam audiſſet Archidux latronum, tantam contra ſe paratam pugnatorum multitudinem, retraxit pedem, & deflexo itinere exercitum ſuum duxit in Alſatiam, nec fuit auſus appropinquare Treverenſibus: & quoniam ruſtici & villani Alſatæ, auditum illorum longè prius, quàm venirent, habuerant, & quàm impij eſſent & crudeles, ne invenirentur in villis occidendi, dimiſſo rure cum omnibus ſuis ſe in proximas munitiones receperunt; nam etſi eſſet magna multitudo illa latronum,

latronum, civitatibus tamen & locis munitis vim inferre non poterant; quia machinas ad murorum dejectionem neceſſarias non habebant, ſed villas non munitas deſtruebant. Venit itque fabuloſus ille Archipresbyter cum ſuo exercitu latronum uſque ad Argentinam, & in tenebris noctis caſtra non longè ab urbe ſtatuerunt, incendio cremantes omnes in circuitu villas, & quidquid uſpiam inveniſſent relictum à fugientibus rapuerunt. Argentinenſes metu latronum inopinatè perculſi clauſas tenuere portas civitatis, nec aliquem egredi permittebant. Per dies autem plures manſerunt in Alſatia, & multa pauperibus damna intulerunt. Scripſerunt Imperatori Alſatæ, ut veniens cum exercitu latrones illos profligaret, qui remoratus, ſuſpicionem de ſe nonnullis præſtitit malam. Intereà ſocietas ipſa Anglicana (ſic enim vulgò latronum ille dicebatur exercitus) in magna ferocitate totam percurrens Alſatiam, omnia extra municiones deſolavit, ruricolas omnes, quos reperit, inauditis affecit ſupplicijs, & qui ſe pecuniâ redimere non poterant, ab eis crudeliſſimè necabantur. Mulieres ſimul & virgines, tam Chriſto dicatas, quàm ſæculares quaſcunque inveniſſent, horrendo libidinis modo polluentes occiderunt, nulli parcentes ætati, ordini, vel ſexui, femellas interfecerunt, maſculis in ſervitutem reſervatis. Nulli tutò licebat ſine viæ conductu locum quempiam tranſire vel ambulare, in omni provincia, ſeu regione, quam occupâſſent. Cui autem cúmque ſalvum dediſſent conductum, inviolatum ſervabant. Captivos, qui ſe pecuniâ non poterant redimere, ſine miſericordia interficiebant. Multi tamen beneficio noctis de manibus eorum lapſi evaſerunt ſalvi, oppida & caſtella plura obſidione cinxerunt, pauca tamen obtinuerunt, quia machinas, ſicut diximus, non habebant neceſſarias. Quotquot verò ſive minis, ſive terroribus obtinuiſſent, non ſervatâ fide promiſsâ necatis habitatoribus funditus deſtruxerunt. Tandem poſteaquam multis in Alſatia diebus latrocinantes & ſævientes, tam in agris, quàm in villis plura pauperibus intuliſſent damna, miſit Imperator Carolus IV. pugnatorum fortem exercitum in Alſatiam, quibus Argentinenſes, & alij cives regni maxima in multitudine conjuncti, aciem contra latrones illos dirigere ſtatuerunt. Quod illi audientes in fugam omnes converſi ſunt, ac tantâ velocitate diſparuerunt, ut iter, quod uno die confecerant, in IV. diebus imperiales non feciſſent.

*Argentinâ venientes caſtra in circuitu locârunt.*

*Anglici latrones de Alſatia fugati ſunt.*

Latronibus Anglicanis in Galliam procul fugatis, quoniam circa meſſem tempus fuit æſtivum, damna exercitus regni pauperibus intulit non minora in frumento, quàm illi forſitan, quos fugârunt; nam omnia quæ in agris erant frumenta jam penè matura, aut conſumpta ſunt ab equis, aut conculcata. Unde fames per Alſatiam magna fuit ſubſecuta, quæ ſextum duravit in annum.

Anno prænotato paulò ante ingreſſum Archipresbyteri in Alſatiam Boemundus de Saraponte Archiepiſcopus Trevirorum podagrâ laborans, & ſenio gravatus, cùm ſe ad regimen principatûs minus idoneum quotidie fieri conſpiceret, Cunonem de Falckenſtein Eccleſiæ Moguntinæ Canonicum, & ante Gerardum ſub Henrico de Virneburg Archiepiſcopatus ſicut diximus adminiſtratorem ad ſe vocans, de conſenſu Fratrum ſuorum Treverenſem fecit Canonicum, ac poſtea in Coadjutorem ſuum aſſumpſit, committens ei curam omnium negotiorum temporalium totius Archiepiſcopatûs.

piſcopatûs. Qui mox Anglicanos latrones ex Gallia irrumpentes fugavit ex finibus Trevirorum, ut dictum eſt.

Cuno fit Archiepiſc. Trevir rũ reſignante Boemundo.

Videns Boemundus Archiepiſcopus Cunonis prudentiam, & in agendis rebus quantumlibet arduis facilem diſpoſitionem, gavifus eſt, & conſilio ſuorum præhabito, ſtatuit illi reſignare Archipontificatum. Mittens ergo nuntios in Avenionem ſolemnes ad Innocentium Papam, reſignandi Archiepiſcopatum Cunoni licentiam petivit & impetravit. Conſenſu autem Rom. Pontificis impetrato Cunoni Pontificatum reſignat, & pro ſuſtentatione ſui oppidum Sarburg cum arce atque proventibus in proviſionem ſuſcipiens annuam quinque deinceps fermè annis ſupervixit.

Wilhelmus Archiepiſc. Colonienſis moritur & ſequitur turbatio.

Eodem quoque anno mortuus eſt Wilhelmus Archiepiſcopus Colonienſis, relinquens in theſauris multa millia florenorum, & omnia promptuaria plena, quæ tamen minimè in utilitates Eccleſiæ ſunt verſa, ut dicemus. Nam eo mortuo regulares capituli Joannem ex Comitibus de Virneburg Decanum in Archiepiſcopum elegerunt. Qui pro confirmatione ſui ad Urbanum Papam v. Succeſſorem Innocentij perſonaliter acceſſit, ſed non ſolum confirmationem non impetravit, verùm ejus electio per Pontificem in toto caſſata fuit, ut dicemus anno ſequente, & alius contra voluntatem Capituli ab eo inſtitutus.

Innocentius Papa vi. in Avenione obijt.

Anno item præſcripto mortuus eſt in Avenione Innocentius Papa ſextus vir doctus, & permagnificus, qui ut ſupra diximus, Eccleſiaſtica beneficia non niſi religioſiſſimis & doctis voluit concedere viris. Ejus cadaver in Monaſterio S. Andreæ Apoſtoli Cartuſienſium Ordinis, quod extra Avenionem ipſe proprijs fundaverat, dotaverátque impenſis, cum honore debito ſepultum eſt.

Urbanus fit Papa v. Ord. noſtri.

Innocentio mortuo atque ſepulto convenientes in Avenione Cardinales Wilhelmum Maſſilienſem S. Victoris Abbatem Ordinis Divi Patris noſtri Benedicti, tum quidem in legatione abſentem unanimiter in Rom. Pontificem elegerunt, qui Urbanus v. vocatus fuit. Præfuit Eccleſiæ annis octo, menſibus v. vir doctus & morum ſanctitate integerrimus. Iſte Papa Urbanus ex Abbate S. Victoris Maſſilienſis, ſicut dictum eſt, factus, patriâ Lemovicenſis, Curiam Papalem ab Avenione reduxit in urbem Romam, multis revelationibus Divæ Brigittæ ſæpius admonitus, quæ curia in Avenione ſteterat, à tempore Clementis Papæ v. per annos fermè LV. non ſine magno detrimento Romæ, & totius Italiæ.

*MCCCLXIII.*

Anno Wignandi Abbatis IV. poſteaquam Eccleſia Colonienſis aliquandiu vacâſſet poſt mortem Wilhelmi de Genep Archiepiſcopi, convenientes in unum canonici, Joannem ex Comitibus de Virneburg Decanum majoris Eccleſiæ, in Archiepiſcopum unanimiter elegerunt, cujus electionem ut prius dictum eſt, Urbanus Papa v. cauſam neſcio, non ſolum confirmare noluit, ſed penitus caſſavit. Præfuit eo tempore Monaſterienſi Eccleſiæ in Weſtphalia Adolphus ex Comitibus de Marca deſtinatus Epiſcopus juvenis, & necdum ſacerdotio idoneus. Hunc neſcio ad cujus inſtantiam memoratus Pontifex Rom. ad Archiepiſcopatum Colonienſem, invitis & reclamantibus canonicis promovit. Qui Archipræſulatu ſuſcepto malè præfuit in menſem undecimum, poſteà Romam citatus, ut dilapidator Eccleſiaſticarum rerum ab Urbano Papa, ne re-

Adolphus de Marca Epiſcopus fit Archiepiſcopus Colonienſ.

ne, reſpondere compelleretur ſuper delatis articulis, potiùs Pontificatum reſignavit, quemadmodum ſequente anno dicemus.

Claruit his temporibus devotiſſima Chriſti famula S. Brigitta Regina quondam Sueciæ, quæ multis illuſtrata revelationibus Dei, toti Europæ admirabilis fuit; mortuo námque viro ſuo regnum mundi & ornatum ejus pro Chriſti amore contempſit, & egrediens cum Abraham de terra & cognatione ſua, ne quid animum ejus à timore Domini, & ſpirituali converſatione poſſet retrahere, cunctis penè diebus vitæ ſuæ peregrinata eſt Romam, ad S. Jacobum, & alia diverſa limina SS. jejunijs, vigilijs, eleemoſynis, & orationibus ſanctis vacans omni tempore. Verùm cætera ſanctitatis illius opera cùm omnibus ſint manifeſta, breviter nos abſolventes, ad continuationem intentionis propoſitæ ſtylum dirigamus. S. Brigitta vidua princeps Sueciæ miraculis claruit.

Anno prænotato mortuus eſt Theodoricus Beyer de Boppardia Epiſcopus Wormatienſis, cujus cadaver in principali Eccleſia cum honore ſepelitur. Huic promotione Urbani Papæ v. ſucceſſit Joannes cognomento Landſchad de Steinach Ordinis Fratrum Prædicatorum, & ſacræ ſcripturæ Doctor, vir optimus, & præfuit annis fermè tredecim non ſine perſecutione magna, quam non minus à Clero ſecretò, quàm à civibus manifeſtè ſuſtinuit. Legi, quòd iſte Joannes ante Pontificatum ſæpè nuntius fuerit Apoſtolicus, inquiſitor quoque hæreticæ pravitatis, adminiſtrator quoque diverſarum Eccleſiarum cathedralium, videlicet, Hildesheimenſis in Saxonia, Auguſtenſis in Rhætia, Conſtantienſis in Suevia, ac Culmenſis in Pruſſia; ſed credo Scriptorem opinione deceptum, cùm aliud quid eſſe potuerit, quàm Adminiſtrator. In fine anni præſcripti, hoc eſt in die SS. Innocentium Martt. obijt Gerhardus de Erenberg Epiſcopus Spirenſis, & in Cathedrali Eccleſia coram altari ſanctæ Matris Annæ cum debito ſepelitur honore. Huic electione canonicâ in Epiſcopatu ſucceſſit Lampertus de Büren Abbas Monaſterij noſtri Ordinis in Gengenbach Argentinenſis Diœceſis, & præfuit annis decem & octo, quibus in Pontificatu Spirenſi exactis ad Eccleſiam Bambergenſem fuit tranſlatus, auctoritate & mandato Urbani Papæ ſexti, ut ſuo loco dicemus. Joannes Landſchad fit Epiſcopus Wormatienſis. Lampertus Abbas in Gengenbach fit Epiſcopus Spirenſis.

Ad inſtantiam hujus Epiſcopi Carolus Imperator quartus omnia privilegia per Germaniæ Reges & Rom. Imperatores Eccleſiæ Spirenſi ante eum conceſſa renovavit, ampliavit, ac confirmavit, ac ſimul in unum conſcripta corpus aureo ſigillo roboravit, memoratóque Pontifici coram multitudine Principum tradidit. Hanc verò bullam ejus nomine, qui dedit, Carolinam vocant. Bulla Carolina Spirenſi Eccleſiæ conceſſa.

*MCCCLXIV.*

Anno Wignandi Abbatis v. Indict. Romanorum ſecundâ, Adolphus Colonienſium Archiepiſcopus accuſatus coram Rom. Pontifice Urbano v. quòd res Eccleſiaſticas malè diſpenſaret, ac turpiter conſumeret, ad ejus audientiam citatus eſt. Erat autem juvenis petulans atque laſcivus, cui nec ætas, nec mores ad Pontificatum aliquod miniſtrabant ſuffragium. Citatus igitur ad Curiam Summi Pontificis noluit defenſionis aliquem ſubire laborem, & ideò Pontificatum (non vi, neque metu, ſed amore unius puellæ, ut dicebatur, Sororis Comitis de Monte, cum qua ſe Comitatum Clivenſem accepturum ſperabat) in manus Papæ liberè ac ſpontaneâ voluntate reſignavit. Reſignatione Pontificatûs ſolemniter factâ, Adolphus Colonienſ. Romam citatus reſignat Archiepiſc. & ducit uxorem.

puellam memoratam duxit uxorem, & cum ea Comitatum de Clivis, quemadmodum ſperaverat, obtinuit; erat enim ſine ordinibus ſacris, & laico ſimilior, quàm Pontifici; quamvis Monaſterienſem Eccleſiam annis fermè v. & Colonienſem x. menſibus, & diebus xviii. inutilis paſtor, imò non paſtor occupaverit. Poſt reſignationem Adolphi Capitulum Eccleſiæ Colonienſis in Archiepiſcopum ſuum elegerunt Engelbertum de Marca Epiſcopum Leodienſem patruum memorati reſignantis Adolphi, hominem jam ſenio gravatum. Cujus electionem Urbanus Papa v. libenter admiſit, & gratioſè confirmavit. Confirmatus autem præfuit annis iv. ſine magno Eccleſiæ profectu, qui hodie in temporalibus magis computatur, quàm in ſpiritualibus; quoniam Adolphus omnes Wilhelmi proviſiones diſſipaverat, & non minus plura contraxerat gravamina debitorum, & æris alieni pondera multa, in quibus & obijt, ut inferius ſuo tempore dicemus.

*Engelbertus Epiſcopus Leodienſis fit Archiepiſc. Colonienſ.*

Anno præſignato in menſe Auguſto maxima & incredibilis per totam Sueviam & Alſatiam multitudo apparuit locuſtarum, quæ in modum nubis latiſſimè denſiſſiméque aërem implevit, & viridia quæque devoravit. Unde territi homines inſolito ſpectaculo, cùm nihil aliud potuiſſent, pulſu eas fugare campanarum conabantur. Tandem vento raptæ ab invicem diſſipantur, & putrefactæ circa littus Rheni magnam infecto aere peſtilentiam cauſaverunt.

*Inter Archiepiſcopum & cives Moguntinos orta diſſenſio.*

Eodem anno facta eſt diſſenſio gravis inter Gerlacum Archiepiſcopum Moguntinum, & cives Moguntinenſes propter defenſionem privilegiorum, & libertatem Cleri, civibus conceſſa infringere, Clero autem cum Archiepiſcopo indulta manutenere & defenſare conantibus. Crevit cum tempore livor, & in odium cauſa mutatur in tantum, quòd Clerus majore ex parte relictâ civitate ad alia ſe loca tranſtulit. Citantur ad Rom. Pontificem cives, monenturque, ut ſine mora compareant, & cauſâ longum excuſsâ tandem excommunicantur. Poſtremò Lambertus Epiſcopus Wormatienſis, Rupertus Palatinus Comes Rheni Bavariæ Dux, & Walramus Comes in Spanheim, ut vicini & partium amici rogati nihilominus à Moguntinis ſuas interpoſuère vices, & pacem inter Archiepiſcopum & cives reformârunt; concordiâ reformatâ, cives ab excommunicatione abſolvuntur.

*MCCCLXV.*

*Hyems aſperrima, fames & peſtilentia.*

Anno Wignandi Abb. vi. hyems fuit longa ſimul & aſperrima in tantum, quòd Rhenus tribus menſibus fortiter congelatus ſe calcabilem præbuit hominibus & jumentis cum vecturis & curribus. Annus iſte calamitatibus multis infelix & malè fortunatus extitit, quoniam ex frigore nimio periere multi, fame quoque plures, & peſte non pauciores; magna enim penuria frumentorum genus oppreſſit humanum per Alſatiam maximè, & provincias, ſive terras viciniores; cui malo principium dedit & cauſam, ut prius dictum eſt, exercitus ille latronum, qui ex ſocietate Anglicana de Gallia veniens univerſam devaſtavit Alſatiam, & fruges contrivit.

*Albertus fit Epiſcopus Halberſtattenſis vir eruditus & doctus.*

Anno etiam prænotato Albertus de Rickmerdorff in Saxonia factus eſt Epiſcopus Halberſtattenſis in ordine Pontificum illius Eccleſiæ primus & viceſimus, ac præfuit annis xxiv. Erat autem vir tam in divinis ſcripturis, quàm ſæcularibus litteris doctus, & multum eruditus, quippe qui multo

multo tempore apud Pariſios ſcripturis diſcendis impenderat ſtudium, & in tantum profecerat, quòd inſignia ibidem doctoratûs meruit accipere. Scripſit etiam nonnulla ingenij ſui præclara ſyntbemata, quibus nomen ſuum immortalitati commendavit. Ex quibus extant in ſententias Petri Lombardi Commentariorum libb. IV. non ſpernendæ utilitatis. In Epiſtolas Canonicas libb. VII. In multos quoque libros Ariſtotelis lucubravit commentarios pulchros & non abijciendos. Cætera quæ compoſuit, ad noſtræ lectionis notitiam non venerunt.

Eodem anno Lupoldus Auſtriæ Dux ex Comitibus de Habſpurg uxorem duxit Viridem nomine, filiam Barnabovis Mediolani Vicecomitis; cum qua in dotem accepiſſe fertur centum millia florenorum Rhenenſium. Quæ peperit ei 5. filios, quorum primogenitus fuit Erneſtus, qui patri ſucceſſit in Ducatu, & genuit Fridericum poſteà Imperatorem Rom. tertium. Lupoldus autem uxore ſuſceptâ vixit cum ea annis ferè XVII. & poſtea in bello à Huſſitis occiſus fuit, cum multis alijs, ut ſuo loco dicemus. *Lupoldus Dux Auſtriæ ducit uxorem.*

Anno præſcripto Carolus Imperator IV. rogatus à Pontifice Rom. exercitum duxit in Italiam contra Vice Comitem Mediolani, quorum moleſtatione & incurſione Papa gravabatur. Veniens in Longobardiam Cæſar cum pace & honore ut verus Dominus à Barnabove Vice-Comite Mediolani fuit ſuſceptus, cum quo de pace reformanda cum Pontifice Rom. multos & varios fertur habuiſſe tractatus. Urbanus autem Papa, qui vices injuriarum bello imperiali Vice-comitibus reddi penitùs optaret, graviter Cæſari indignatus eſt, cùm audiſſet illum pro concordia & pace cum hoſte contuliſſe ſermonem; maluerat enim Vice-Comites Mediolani omnino deleri, quàm ad pacem non duraturam recipere. Imperator verò, qui ut princeps Chriſtianiſſimus ſemper bello prætulit pacem, habitis cum Barnabovis partibus neceſſarijs conſilijs, à Mediolano Romam profectus eſt, cupiens cum Pontifice pacem reformare plenam atque perfectam. Verùm poſteaquam intellexiſſet, mentem Pontificis non ad pacem Mediolani, ſed magis ad ſubverſionem fore inclinatam, cum indignatione ab urbe diſceſſit, & ſalvo exercitu ſuo in Germaniam reverſus fuit. *Imperator contra voluntatem Papæ bello prætulit pacem.*

*MCCCLXVI.*

Anno Wignandi Abbatis VII. Inter Epiſcopum & Wormatienſes cives magna fuit ſuborta diſſenſio propter inſtitutionem & deſtitutionem Conſulatûs, & quaſdam juriſdictiones alias, quæ ad jus Epiſcopi pertinebant abolim, civibus tamen reclamantibus, ideò maximè, quòd Wormatia civitas ſit regni Germanici, & non Eccleſiæ; unde meritò juribus & privilegijs regni gaudere debeat, ut reliquæ civitates. Poſt longam contentionem tandem Rupertus Palatinus Comes Rheni & Bavariæ Dux vices ſuas interpoſuit, & diſſidentes ad pacis concordiam revocavit.

Eodem anno Egeno de Zeringen oppidum Friburg ordinatis traditoribus inſidioſè capere conatus eſt, proptereà, quòd ſine conſenſu ejus ligam & confœderationem cum alijs Urbanis & civibus contraxerunt, contra ipſum, qui vetus fuit eorum Dominus; nam ut longè ſuperius diximus, memoratum oppidum Friburg per Duces de Zeringen, de quorum ſtirpe Comes iſte deſcenderat, à fundamentis conſtructum extitit. *Egeno Comes de Zeringen Friburgum capere nititur.*

atque fundatum. Friburgenſes autem de inſidijs Comitis Egenonis in tempore aviſati, auxilio ſociorum Baſileenſium, Briſacenſium, Neuburgenſium & aliorum ſibi confœderatorum, contraxerunt exercitum, & prævenientes Comitem omnes conatus illius deſtruxerunt; exeuntes námque turmatim ex oppido caſtrum ejus haud procul ſitum in monte capiunt, & igne ſubmiſſo funditus evertunt: poſt Endingen oppidum ipſius Comitis obſidione cingentes machinis & armis oppugnant, omnia in circuitu hoſtiliter invadentes. Comes verò contractis copijs armatorum obſeſſis in auxilium venire parabat. Quo audito Friburgenſes obſidione ſolutâ contra eum ad pugnam properabant, habentes pugnatorum equitum trecentos, & peditum quinque millia.

*Friburgenſes victi ab Egenone Comite in bello ecciderunt.*

Commiſsâ pugnâ Comes Egeno, qui habebat equitum lanceatorum quingentos, victoriam obtinuit, & exercitum Friburgenſem fortiter diſſipavit. Ceciderunt in bello ex parte Friburgenſium occiſi mille & quadringenti viri, plures in Rheno fuerunt ſubmerſi, nec minus trecenti captivi abducti, reliqui per fugam ſibi conſuluerunt. His temporibus magna & prius non viſa, neque audita confœderatio ſeu liga inter cives urbium & oppidorum regni Germaniæ facta eſt contra raptores atque latrones, qui militiam ſimul & genus nobilitatis ſuæ pravis moribus deturpantes, mercatores & alios itinerantes ſpoliare, capere, & ad latibula prædonum abducere conſueverunt, exigentes ab eis cum tortura pecuniam, quam non debebant. Horum multi poſt memoratam confœderationem à civibus regni fuerunt capti, capitibus truncati, alij extra provinciam Imperatoris ſententiâ proſcripti, plura etiam prædonum caſtella per cives regni his temporibus deſtructa fuerunt, Carolo Imperatore non ſolum conſentiente, ſed etiam præcipiente & ordinante. Diſplicuit hæc ipſa civium colligatio Principibus multis, qui multitudinem indomitæ plebis de facili cauſâ in furorem poſſe converti ſcientes, ſibi non immeritò metuebant; unde ſummis conatibus laborabant, ut diſſolveretur quantocius, ne ſi vires tempore ſuſciperet, inſuperabilis redderetur: maximè tamen illis odioſa fuit, qui rapinis vivebant, quorum generi mores adverſabantur, quippe cùm dicerentur nobiles, ſed eſſent latrones. Duravit nihilominus hæc nefaria confœderatio civium, & prævaluit, quandiu Carolus Imperator IV. vixit in humanis: quo mortuo paulatim defecit. Non ſolum regni cives, ſed alij, qui proprios habebant principes, contra voluntatem Dominorum ſuorum in ſocietatem hujus confœderationis, & ligæ paſſim admittebantur, & propterea citius fuit diſſipata.

*Civium Regni magna confœderatio fit contra nobiles prædones.*

*Henricus de Dolendorff moritur.*

Anno ſupra ſcripto, quarto iduum Februarij, Coloniæ moritur Henricus de Dolendorff Ordinis Fratrum B. Mariæ ſemper Virginis de monte Carmeli, Prior Provincialis per Germaniam inferiorem, egregius ſacræ Theologiæ Doctor, de cujus lucubrationibus jam antehac fecimus mentionem. Poſt hunc in Priorem Provincialem electus eſt ejuſdem Ordinis Thilmannus de Aquiſgrani oppido regali, ex honeſta familia oriundus, doctor & ipſe divinarum ſcripturarum haud mediocriter eruditus, qui primò Pariſijs, deinde Coloniæ legendo, docendo & ſcribendo nominis ſui memoriam cum gloria tranſmiſit ad poſteros. Scripſit ſuper ſententias Petri Lombardi libros commentariorum quatuor non vilipendendos, quos in Gymnaſio Pariſiano publicè legit coram multis. In Evangelium quoque

*Thilmannus Carmelita Doctor & Provincialis plura ſcripſit.*

quoque ſecundum Matthæum commentariorum librum unum, quem in Conventu ſuo Colonienſi fratribus legit. Cætera quæ ſcripſit, in notitiam meam non venerunt.

*MCCCLXVII.*

Anno Wignandi Abbatis VIII. in die S. Scholaſticæ Virginis obijt Boemundus de Saraponte quondam Archiepiſcopus Trevirorum, cujus cadaver in principali Eccleſia ut Archipræſulis ſepelitur. Cuno autem ex patre Comes in Falkenſtein, ac Dominus in Menzenberg, cujus mater filia fuit Comitis de Sarvverde, priuſquam Boemundus moreretur, ut ſupradictum eſt, Archiepiſcopus Trevirorum fuerat ordinatus, qui erat vir prudens & magnificus, Eccleſiæ Trevirorum rector non inutilis, utpote qui redditus auxit atque proventus, & multa de novo conſtruxit; inter multa enim, quæ pro bono Eccleſiæ memoratæ patravit, Boppardiam & Weſaliam oppida regni Cis-Rhenana cum medietate caſtelli Sternenberg, quæ Baldevvinus quondam Archiepiſcopus Trevirorum à Fratre Henrico Imperatore VII. in pignus expenſarum acceperat, iſte pro ſervitijs Carolo IV. multipliciter exhibitis in ſumma pecuniarum majori Eccleſiæ Trevirenſi fecit obnoxia, & arctiùs propterea ſunt impignorata. Boemundus Archiepiſcopus moritur,

Anno prænotato poſteaquam cives oppidi Friburgenſis in Briſgöyv cum Egenone Domino ſuo Comite de Zäringen infeliciter pugnantes victi fuiſſent, & pacem petere ab eo compulſi, conſilio inter ſe habito, quia Dominatum ejus maximè habuerunt exoſum, ipſum rogaverunt, quatenus pecuniâ ab eis competente acceptâ liberos dimitteret, & omni juri ſuo, quod eatenus habuiſſet ad Friburgum, penitus renuntiaret. Friburgopidum in Briſgöw per Comitẽ Egenonem Auſtriæ Ducibus venditur,

Comes autem inobedientiâ & rebellione eorum penſatis, ac maturâ deliberatione præhabitâ, Friburgum cum omnibus ad ipſum pertinentibus Lupoldo Auſtriæ Duci pro magna pecuniarum ſum̃a vendidit, & ſuo juri penitus renuntiavit. Et ex illo tempore oppidum Friburgenſe ad Auſtriæ Domum translatum eſt, manétque cum ea uſq; in præſentem diem.

Eodem anno graves inter Comites de Wirtenberg & Eberſtein diſſenſiones exortæ multorum malorum cauſam mortalibus præſtiterunt. Unde inſidias ſibi mutuò prætendentes omnia dolis & fraudibus impleverunt. Contigit autem die quâdam, anno memorato, Eberhardum Comitem de Wirtenberg cum paucis eſſe in thermis, quas balneum nominant ferinum, vulgariter, das Wildbad / lavandi corporis gratiâ: quod ubi Comiti de Eberſtein innotuiſſet, contractis copijs familiarium per inſidias illum capere & abducere quærebat, ordinatis ad hoc inſidijs opportunis. Verùm patefactis inſidijs Comes Eberhardus conſilio bubulci cujuſdam per invia denſiſſimi nemoris abducitur, & incolumis ad ſua remeavit. Sic deluſa fraus Comitis de Eberſtein majoris diſſenſionis fomitem miniſtravit. Qui videns intentionem ſuam in nihilum redactam, omnes nobiles totius Sueviæ, quoſcunque potuit, in odium Comitis Eberhardi concitavit. Comes autem Eberhardus poſteaquàm fugâ elapſus in ſua redijt, nihil ſtudioſiùs, quàm vindictam ſumere de inſidiatore ſuo Comite memorato cogitavit. Inde contracto ſuorum exercitu non parvo, contra Comitem de Eberſtein bellum aſſumere decrevit. Nobiles autem penè omnes in Comitatu Wirtenbergenſi exiſtentes ipſum Comitem Dominum ſuum deſerentes, Comiti de Eberſtein, à quo fuerant Inter Comites de Wirtenberg & Eberſtein diſſenſio graviſſima oritur,

muneribus ac pollicitationibus antea multis ſolicitati, ne dicam ſeducti, tenaciſſimâ animoſitate adhæſerunt. In unum igitur cum memorato Comite de Eberſtein convenientes magnum adunaverunt exercitum, tres ſibi Capitaneos conſtituentes, quos & Reges nominabant. Hinc metus & timor omnes, qui erant in parte Comitis de Wirtenberg, vehementer oppreſſit, maximè propter Nobilium defectionem, qui multas in dominio Comitis Eberhardi munitiones & caſtra poſſidebant, ex quibus gentem ſuam lædere haud modicum potuiſſet. Erant autem in exercitu Comitis de Eberſtein Duces Equitum potiores atque potentes illi de Höffingen, apparatum belli fortiſſimum ducentes. Cúmq; in oppido Heimsheim eſſent congregati in pago Wiringoe dicto haud procul ab oppido Regali Wila, & in Comitem Eberhardum craſtino exercitum ducere ſtatuiſſent, tum Comes ipſe conſilio cautus, noctu contractis ex multitudine ruſticorum Copijs, cum auxilio civium oppidi Regalis Eſslingen, quod ejus ſequebatur partes, primâ luce memoratum oppidum Heimsheim obſidione cinxit, & ne cui pateret egreſſus, diligenter obſervavit. Comes autem de Eberſtein, Nobiles & viri pugnatores, qui intus erant omnes, cùm viderent ſe ab Eberhardo prævent0s, ejus mirabantur audaciam, & conſilio inter ſe habito, rem aggredi fortiter omnes ſtatuerunt, lapides & tela per murum in exercitum Wirtenbergenſium continuè jacientes. Comes verò præcepit ruſticis ſuis (quorum ingens multitudo aderat) ut ligna de proximo nemore multa comportarent, & muris oppidi per girum apponerent, immiſſiſque naphtâ & pice ſuccenderent. Quod obſeſſi de intus cernentes, pacem à Comite petunt, quâ certis ſub conditionibus conceſsâ, ab impugnatione oppidi ceſsârunt, per unam portam incluſis exeuntibus. Cúmque de oppido per ordinem Nobiles exirent, captivi, & imprimis illi tres Capitanei exercitus, qui ſe nuncupaverant Reges, quidam ruſticus de parte Comitis Eberhardi homo facetus cum alijs juxta portam dixit: *Hæ quàm bene factum eſt, ecce tres veniunt Reges, ſi quartus adeſſet, integrum chartæ haberemus ludum.* Riſère hominis facetiam audientes. Inde movens exercitum Comes Eberhardus, munitionem illorum de Höffingen prope Leonberg obſidione vallavit, impugnavit fortiter, & cepit, funditúſque deſtruxit. Captis poſtbac multis tam de Nobilibus, quàm de vulgaribus ſuæ ditioni ſubjectis, qui ab eo ad Comitem de Eberſtein in tempore belli defecerant, capitibúſque eorum truncatis, caſtella ſubvertit. Poſtremò tamen Nobiles in concordiam redeuntes cum Eberhardo Comite pacem inter ſe firmiſſimam ſtatuerunt, juramento & litteris neceſſarijs roboratam.

Comes de Eberſtein exercitum producit contra Wirtenberg.

Comes Eberhardus obſedit Heimsheim, & cepit.

Ad verbū: *Hoc quoque bellum ſub Wichardo III. Abbate Hirſaugienſe Auctor proſequitur fol. 133.*

Notandum verò, quòd præſcriptum bellum inter Comitem de Wirtenberg Eberhardum, & Comitem de Eberſtein habitum, apud Suevos nominatur in lingua noſtra theutonica: der Schlegel-Krieg/ úſque in præſentem diem, proptereà, ut reor, quòd Ruſtici ſive Rurales, qui nec lanceis utebantur, nec gladijs, ſed clavis & fuſtibus ſive inſtrumentis ligneis, quæ apud Suevos Schlegel nuncupantur, victoriam contra Nobiles obtinuerunt. Eſt autem malleus de ligno duro factus baculum habens longum, & in capite ipſius mallei quatuor ſunt clavi ferrei ab omni parte infixi, átque in ſummitate acuti, ſicque ordinati, ut in qualibet parte vibrentur, vulnus infligant, ac ferrum penetrent. Et dicuntur: Schlegel à percu-

Hoc bellū quare dicatur vulgariter: der Schlegel-Krieg.

à percutiendo. Hæc olim, ut ipſe puer vidi, Ruſticorum fuêre defenſoria, quæ in pleriſque locis adhuc habentur.

Anno prænotato Engelbertus de Marca Colonienſium Archiepiſcopus ſenio gravatus, ac paralyſi diſſolutus, & multis debitorum oneribus implicatus, conſiderans ſe ad regimen tanti Principatûs nequaquam ſufficientem, de conſilio & aſſenſu Canonicorum ſuorum Cunonem Archiepiſcopum Trevirorum ſupradictum, in Adminiſtratorem Eccleſiæ Colonienſis aſſumpſit, quam aſſumptionem Urbanus Papa v. libens approbavit. Engelbertus autem pro ſuſtentatione vitæ portionem ſibi deputatam ſuſcipiens ad privatam ſe converſationem tranſtulit: ſed non diu ſupervixit; Cuno autem triennio Trevirenſem Eccleſiam ſimul & Colonienſem gubernavit.

Cuno Trevirenſis Archiepiſc. fit Colonienſis Adminiſtrator.

*MCCCLXVIII.*

Anno Wignandi Abbatis nono, mortuus eſt Eberhardus Illuſtris Comes ille Wirtenbergenſis, vir audax, fortis, & bellicoſus, qui multa prælia geſſit, & rarò victus, pluries autem victor glorioſus evaſit: cujus geſta memoratu quidem digniſſima, & malitia temporum, & ignavia nepotum perpetuâ oblivione ſepelivit. Tales hodie ſunt Principes multi, quales & illo tempore plures fuerunt: qui nihil minus quàm æternitatem nominis ſui, quæ maximè decet Principes, átque memoriam rerum à ſe geſtarum commendare litteris pro noticia poſteritatis cogitabant. Mortui ſunt, & perijt memoria eorum cum ſonitu campanarum: & quia Hiſtoriarum in vita neglexêre ſcriptores, meritò jam mortui à ſcriptoribus negliguntur & ipſi. Reliquit autem filios duos Comes Wirtenbergenſis Eberhardus, Udalricum videlicet, & ſui nominis Eberhardum, de quibus opportuno loco memoriâ dignum ſi quid occurrerit, dicemus. Eodem anno in quadrageſima Cometes aliquandiu apparuit.

Eberhardus Comes de Wirtenberg moritur hoc anno.

Anno prænotato vigeſimâ primâ die menſis Auguſti obijt Engelbertus de Marca Colonienſium Archiepiſcopus, & in Eccleſia ſua principali ſepelitur. Poſt cujus mortem Archiepiſcopatus vacavit annis fermè duobus. Canonici autem Eccleſiæ Colonienſis Cunonem Archiepiſcopum poſtulârunt: ſed Eccleſiam ſuam ille Trevirenſem antiquitate venerabilem deſerere noluit, & ideò factæ poſtulationi renuntiavit. Per biennium tamen juſſu Urbani Papæ v. Adminiſtrator Colonienſis Eccleſiæ ſicut prius fuerat inſtitutus, vivente Engelberto permanſit.

Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis obijt.

His temporibus Cuno memoratus Trevirorum Archiepiſcopus in finibus fermè Diœceſis ad littus Rheni uno ſub Confluentia milliari oppidum Engers nuncupatum conſtituit ex villa, muros & foſſata circumpoſuit, & arcem ſive caſtellum ex fundamento novum, quod hodie cernitur, in eo conſtuxit. Voluit autem, ut pro nominis ſui memoria ſempiterna oppidum illud prius Engers dictum, cùm eſſet villa, deinceps Cunenengers nominaretur, quod tamen fieri noſtris temporibus conſtat à paucis.

Memoratus quóque Trevirorum Archiepiſcopus Schönek caſtellum cum ſuis proventibus omnibus Eccleſiæ Trevirenſi pro ſumma pecuniarum non parva comparavit. Telonium etiam quod in Confluentia habuit, ad caſtrum, quod Capella nuncupatur, juxta Rheni littus in oppoſito Lanſtein oppidi Archiepiſcopi Moguntini, de conſenſu Imperatoris Caroli tranſtulit.

Anno

Capita SS. Apoſtolorum Petri & Pauli reperiuntur.

Anno etiam prænotato Capita SS. Apoſtolorum Petri & Pauli poſt longam inquiſitionem juſſu Urbani Papæ v. Romæ apud S. Joannem Lateranenſem in loco, qui ſancta ſanctorum nuncupatur, inventa ſunt. Quæ reperta idem Pontifex cum magna ſolemnitate de muro levavit, átque locellis argenteis decenter incluſa ad majus Altare S. Joannis collocavit.

Ordo S. Brigittæ confirmatur ab Urbano Papa v.

Per idem tempus Brigitta Sueciæ Principis relicta vidua novam intentionis ſuæ Religionem, in qua mulieres dominantur viris, excogitans Romam venit, Urbanum Papam v. acceſſit, ut novam Inſtitutionis confirmaret Normulam rogavit. Pontifex neſcio quibus perſuaſionibus inductus petitionibus devotæ Mulieris annuit, & Ordinem ejus auctoritate Apoſtolicâ confirmavit, ita videlicet, ut omnes eam Religionem ingreſſuri Regulam S. profiteantur Auguſtini, inventis autem Brigittæ utantur, ut conſtitutionibus ad manutenendam ipſam Religionem noviter inventis.

De Conceptione B. Mariæ Virginis Revelatio Divæ Birgittæ.

Interrogata hæc S. Mulier à quodam viro docto, quid eſſet de Conceptione Beatæ ſemper Virginis catholicè ſentiendum: alijs dicentibus, eam more cæterorum naſcentium in originali conceptam, alijs verò ab omni eam aſſerentibus macula ſemper fuiſſe præſervatam, reſpondit: *Si Matri placuerit Miſericordiæ, interrogabo eam ſuper hac re in proxima viſione: & quidquid mihi reſponderit, indicabo tibi.* Quâdam igitur vice in extaſi poſita, memórque propoſitæ ab amico quæſtionis interrogavit Dominam, & tale reſponſum accepit: *Crede filia, quoniam rectè ſentiunt omnes, qui me præſervatam ab originali macula, & credunt, & confitentur: malè autem, qui contrarium ſentiunt, præſertim cum temeritate. Gratiâ enim Dei Omnipotentis concepta ſum pura, innocens, munda, & ſine aliquo nævo peccati originalis: nec voluit Dominus Deus, quem paritura fueram, minoris me eſſe puritatis, quàm Eva mater extitit omnium; quæ ſine macula cujuſcúnque peccati creata fuit.* Hæc piarum ſit mentium de Conceptione Dei Genitricis pura & ſancta confeſſio; quoniam Dei Matrem quicúnque veraciter credit omni honore digniſſimam, non dubitabit eam ab originali diſplicentia præſervatam.

Nec pium devotúmque Intemeratæ Virginis Cultorem moveat in contrarium ſenſum, ſi dicatur, quòd ſancta Monialis illa Catharina de Senis viſionem Dei Parentis habuerit memoratæ adverſam, in qua ipſa mundi Domina inferatur dixiſſe, conceptam ſe in originali peccato more cæterorum: cùm timentes Deum in veritate, vera videant & non falſa, ſuas autem ingeſtiones ex temeritate præferentes veritati, non immeritò decipiantur. Pertranſeo, ne Theologiam videar immiſcuiſſe hiſtorijs.

*MCCCLXIX.*

Urbanus Papa v. contra Cæſarem iraſcitur.

Anno Wignandi Abbatis decimo, Indictione Romanorum ſeptimâ, poſt Feſtum Dominicæ Reſurrectionis Carolus Imperator iv. denuo ad petitionem Urbani Papæ v. exercitum movit in Longobardiam contra Barnabovem Mediolani Vice-Comitem, non minus Imperio tunc, quàm Eccleſiæ inobedientem Catholicæ, atque rebellem. Ingreſſus autem Longobardiam in manu valida, omnia extra munitiones inventa demolitus eſt: Vaſtavit agros, villas incendit, ruſticos tribulavit, & quia machinas ad belli apparatum neceſſarias non habuit, oppida, civitates, & urbes munitas intactas dimiſit. Poſtea cùm invaluiſſet peſtis, exercitum accepta pecuniâ

pecuniâ non parvâ jure Dominij Imperialis à Vice Comite, ſine belli conſummatione cum ſuis in Germaniam reverſus eſt.

Iterum Urbanus V. nimium contra Cæſarem irâ commotus, quòd denuo ſine belli conſumatione rediiſſet in Germaniam, deliberavit illum ab Imperio deponere, perturbâſſetque ſine dubio Regnum fluminibus ſævis, niſi morte fuiſſet non præmeditatâ interceptus. Nimiâ enim contra Vice Comites Mediolani laborabat indignatione, propter contumeliam ab eis ſuſceptam, quam totis vindicare conatibus ſemper optavit. Nam adhuc in minoribus olim conſtitutus, jubente Innocentio Pontifice Romanorum VI. litteras quaſdam Apoſtolicas Vicecomitibus Orator & Nuntius non placentes attulit, quas edere conſciſſas ab eis violenter coactus fuit. Quæ litterarum comeſtio illi tantum diſplicuit, quòd ſe vindicare deniceps ſemper cogitavit. Sed illo mortuo ſucceſſor pacem cum eis reformavit. *Urbanus Papa V. contra Cæſarem irascitur.*

Anno prænotato Cives Colonienſes in tyrannidem converſi Privilegia & libertates Cleri pro libitu ſuo conabantur infringere, & immunem à ſervitio ſtatum Eccleſiaſticum temerè violare. Unde Cuno Adminiſtrator eos monita ſpernentes gladio anathematis percutiens excommunicavit, & Clerum ex urbe ſecedere præcepit. Biennio itaque in pertinacia Cives obſtinati cenſuris ſubjacuerunt Eccleſiaſticis, & Clerus decem & octo menſibus urbem deſerens in diverſis manſionibus Diœceſis hinc inde habitare compulſus fuit. *Colonienſes ſubjiciuntur Interdicto biennali.*

Eodem Anno Archiepiſcopus Trevirorum Cuno caſtellum Hatſtein receptaculum prædonum & ſpeluncam latronum obſidione cinxit fortiter, impugnavit & cepit, expulſiſque latronibus Eccleſiæ ſuæ Treverenſi obnoxium fecit, & jus in eo manendi, intrandi & exeundi perpetuum reſervavit.

Anno etiam præſcripto Godfridus Comes in Arnsburg acceptâ pecuniâ Comitatum ſuum, cum omnibus ad eum pertinentibus vendidit Eccleſiæ Colonienſi, & ejus Archiepiſcopo per Cunonem Adminiſtratorem in perpetuam poſſeſſionem.

*MCCCLXX.*

Anno Wignandi Abbatis undecimo, moritur Gerlacus de Naſſavve Archiepiſcopus Moguntinus anno Pontificatûs ſui quarto fermè átque viceſimo, & in principali Eccleſia S. Martini Moguntiæ ſepelitur, cum lapide nomen & diem obitûs ſui juxta ſepulchrum continente, muro infixo. Erat enim vir bonus, manſuetus atque pacificus, Amator Cleri, Promotor & Pater Monachorum Pientiſſimus, ſuſtentator pauperum, Defenſor egenorum. Poſt cujus obitum Canonici, ad quos de Jure ſpectabat Electio, Cunonem de Falckenſtein Archiepiſcopum Trevirorum, qui olim ſub Henrico de Virneburg Archiepiſcopo Adminiſtrator Eccleſiæ fuerat Moguntinæ, ut ſupra diximus, in Archiepiſcopum ſuum poſtulârunt. Sed Cuno Eccleſiam Trevirenſem, à qua primo fuerat exaltatus, deſerere noluit, & idcirco eorum poſtulationem non admiſit. Miranda unius viri, & non minus laudabilis, quàm perpetuò commemoranda prudentia, quem habere Pontificem tres Germanorum Eccleſiæ majores optaverunt. *Gerlacus Archiepiſcopus Moguntinus obijt.*

Cunone autem recuſante poſtulationem acceptare oblatam, Canonici denuo ad Electionem venientes in unum, quendam Adolphum ex Co-

 mitibus

mitibus de Naſſavve, Concanonicum ſuum in Archiepiſcopum elegerunt, virum moribus & eruditione ſcripturarum ſatis idoneum, Filium Fratris Gerlaci defuncti Archiepiſcopi. Contra quem Carolus Imperator queſtus, ſe potenter oppoſuit, & eum pervenire ad Archiepiſcopatum illâ vice non permiſit; auxilio námque & favore quorundam Canonicorum Joannem Fratris ſui Wenceslai Ducis Luzenburgij átque Brabantiæ Filium in Archiepiſcopum Moguntinum, repulſo ſicut dictum eſt Adolpho, promovit, qui confirmatus & ordinatus in fine hujus anni à Gregorio Papa Undecimo, qui Urbano quinto immediatè ſucceſſit, uti dicemus, præfuit annis duobus, vir bonus & nulli moleſtus, quem vulgus Gallicum nuncupabat, propterea, quòd utrámque noverat linguam, & partem Galliæ Ducatus Luzenburgij tenebat.

Joannes Filius Ducis Luzenburgii fit Archiepiſcopus Moguntinus

Anno prænotato Cuno Trevirorum Archiepiſcopus, qui Colonienſem Eccleſiam Adminiſtratorio nomine gubernabat, multitudine laborum attædiatus, & cupiens cum ſua Eccleſia habere quietem, Canonicos Colonienſes rogavit, quatenus ſibi proprium Archiepiſcopum eligerent, de cujus probitate & ſapientia non dubitarent. Qui ejus conſilio acquieſcentes Fridericum ex Comitibus de Saravverda Concanonicum ſuum, qui Filius erat Avunculi Cunonis, in Archiepiſcopum unanimiter elegerunt, in Caſtello haud procul à Confluentia ſito juxta littus Rheni, quod Capella nuncupatur, juvenem quidem in annis, ſed moribus & prudentiâ ſpem de ſe præbentem bonam. Hic Romam profectus in propria perſona cum honore ab Urbano Papa quinto ſuſcipitur, ejus ab illo Electio confirmatur, & in præſentia Cardinalium ordinatus à Summo Pontifice Pallij decore inſignitur, anno videlicet prænotato tertiâ decimâ die menſis Novembris. Reverſus in Germaniam à ſuis cum reverentia ſuſceptus eſt, & præfuit Eccleſiæ Colonienſi memoratæ valde utiliter annis quadraginta quatuor, in honore magno & utilitate.

Fridericus de Sarawerd fit Archiepiſc. Colonienſis.

Eodem Anno in Vigilia S. Bartholomæi, factum eſt bellum inter Wenceslaum Luzenburgij Brabantiæque Ducem, Fratrem Imperatoris Caroli, & Wilhelmum Ducem Juliaci haud procul à villa Báſvviler, in quo ab utráque parte plusquàm octo millia hominum in ore gladij ceciderunt, & capti ſunt multi. Victoria tamen ceſſit Wilhelmo Duci memorato Juliacenſi, qui Wenceslaum Ducem cum alijs multis Comitibus, Baronibus, átque Nobilibus cepit, menſibus undecim tenuit captivum, ſed metu Imperatoris poſteà liberum dimiſit.

Bellum inter Ducem Luzenburgij & Juliaci agitur.

Anno etiam prænotato Carolus Imperatór quartus ætate jam gravis, & propriæ quietis amator, cupiens Wenceslaum Filium ſuum, qui tum dominabatur Boëmis, Regem inſtituere Germaniæ, átque Succeſſorem Imperij Romanorum, cùm animos ſuper hoc Principum ſæpius pulſaret Electorum, ſine quorum conſenſu id fieri non potuit, & minus voluntarios inveniret, ut eos ſibi conſentaneos efficeret, unicuíque eorúm centum millia florenorum ſe daturum promiſit. Conſenſerunt mox Principes tantâ pecuniarum numeroſitate placati, & convenientes in unum apud Frankenfurt Oppidum Regni, Wenceslaum Regem Boëmiæ Caroli memorati Cæſaris Filium in Regem Germanorum elegerunt. Quem ad Aquiſgrani ducentes in ſedem Regni Germanici locaverunt, facientes omnia, quæ ſecundum antiquam Francorum orientalium conſuetudinem

Imperator cuiq; Principum centum millia florenorũ pollicetur, ut Wenceslaum filiũ eligat.

norm circa Regum inſtitutionem fieri ſolent. Qui coronatus octo cum Patre annis in Germania regnavit, & poſt Patrem ad Imperium, ut dicemus aſcendit.

Wenceslao autem pollicitationibus ad Regnum promoto, cùm Pater pecuniam non haberet, quam promiſit, & Principes ut pollicita ſolveret urgerent, metuens ille rem in diſſidium verti, obligavit illis quàm plurima telonia, vectigalia, oppida, caſtra, proprietates & Jura Regni Germanici, quæ ſic alienata permanent uſque in præſentem diem per annos jam centum quadraginta duos, in damnum Regni manifeſtum, & magnam deſolationem. Verùm ſi quæratur, jure ſit factum, an temerè, illi reſpondeant, qui Leges & Jura noverunt, quoniam ego me ſcriptorem facti exhibere debeo, non Judicem. In hac mercatione verò, quæ Principum quiſque obtinuerit oppida, partim ſcio, partim neſcio. Nam Oppenheim cum telonio, Luterum, Ingelheim, & Gaviodorum tali commutatione memoratâ in ditionem Comitis venêre Palatini. Juxta patrium Moſellæ rivum Kocheim Monaſterium Megenfeld cum alijs neſcio quibus, Trevirorum Archiepiſcopus in poſſeſſionem pro conſenſu accepit. Andevvach Colonienſi, Lanſtein Moguntinenſi Archiepiſcopis donantur à Regno.

*MCCCLXXI.*

Anno Wignandi Abbatis duodecimo, Indictione Romanorum nonâ, mortuus eſt Urbanus Papa quintus. Rebus námque in Italia utcúnque diſpoſitis, Crucem in Turcas prædicari mandavit, deinde profectus in Galliam apud Maſſiliæ Cœnobium ſancti Victoris, in quo Monachus olim fuit, & Abbas, ægrotare cæpit, & in Domino quievit.

Urbanus Papa quintus moritur.

Poſthunc in unum convenientibus apud Avenionem Cardinalibus, in Romanorum Pontificem unanimiter fuit electus Petrus Belfortis, patriâ Lemovicenſis, Diaconus ſanctæ Mariæ novæ Cardinalis, vir bonus, doctus, & manſuetus, qui Gregorij nomen ſumens undecimi, annis præfuit octo. Hic Nepos fuit ex Fratre Clementis Papæ ſexti, Cardinalis ab eo creatus, cùm annorum vix eſſet ætatis, ut dicebatur, octodecim.

Gregorius fit Papa undecimus.

His quóque temporibus Eduardus Dux Geldriæ in quodam tumultu à proprio ſervo, cujus uxore contra legem abutebatur, ſagittâ percuſſus occiſus eſt. Nomen ſervus habuit: Hermannus Lers. Eduardo autem vitâ crudeliter ſine liberis defuncto, utpote qui ſponſam habuit, non uxorem, Filiam Ducis Bavariæ Alberti Hollandiæ Hannoniæque Comitis, de quo ſupra diximus, eductus eſt de cuſtodia decennali ejus Frater Reinhardus, & in Ducem ab omni populo concorditer denuo aſſumptus. Qui cùm ex detentione longiſſima & corpore nimium eſſet pinguis, & aëris permixtione inconſuetus omnino videretur, citò defecit, & vix tribus ſupervivens menſibus obijt, in quo Genealogia Ducum Geldriæ primordialis defecit. Defuncto autem Reinhardo Wilhelmus Dux Juliacenſis de Ducatu jam vacante Regno ſe neſcio quo jure ſanguinis intromiſit.

Dux Geldriæ propter Adulterium à proprio ſervo occiditur.

Hoc ipſo Anno Carolus Imperator quartus cum uxore ſua Imperatrice, Epiſcopis undecim, Comitibus decem, Nobilibus miniſtris octoginta tribus, Equitibus mille ducentis, peditibus ſex millibus deſcendit ad Aquaſgrani contra Wilhelmum Ducem Juliaci, qui & fratrem ut ſupradictum eſt, Imperatoris adhuc detinebat captivum, & Geldriæ Ducatum

Carolus Imperator cum Exercitu venit ad Aquaſgranum.

ſine judicio Principum violenter occupabat. Cúmque in Palatio Regali apud Aquasgrani cum exercitu reſideret Imperator, Wilhelmo Juliacenſium Duci per edictum mandavit, ut ſi pacem amplecti mallet quàm bellum, veniret ad Judicium ſenatus, & quod eſſet juſtum acciperet. Dux autem videns ſe potentiæ Imperatoris non poſſe reſiſtere, ſalvo itineris commeatu ſuſcepto, venit ad Cæſarem, & de pace habuère conſilium. Poſt multos de pace tractatus, tandem Principes in eam ſententiam convenerunt, quòd Juliacenſis captivum Imperatoris Fratrem Ducem Luzenburgij átque Brabantiæ Wenceslaum abſque ullo redemptionis pretio liberum dimitteret, & Geldriæ Ducatum à Regno in recompenſam obtineret. Et ſic Ducem captivum Wilhelmus dimiſit liberum, quem prius pro centum millibus florenorum rhenenſium dare libertati recuſaverat. De alijs autem captivis maximè Comitibus átque Nobilibus multam extorſit pecuniam, de quorum redemptione dives & potens eſt factus in omnibus.

Dux Juliacenſis Wilhelmus, Geldriæ Ducatum obtinet.

His temporibus Rudolphus Comes de Hochenberg ipſum Comitatum cum Rottenburg Oppido ſuo, ad ripam Neckari ſitum, Ducibus Auſtriæ vendidit, duplici motus indignatione, tum videlicet, quòd filiam non habebat, qui jure ſuccederet: tum etiam, quòd maximam injuriam ſibi à Conjuge propria illatam, & Filiam, tali venditione optabat vindicare. Nec minus illum movebat, quòd ex Patruo Nepotes Rudolphus & Henricus Comites item à Hohenberg Fratres Partem & jus ſuum antea contra voluntatem ejus temere alienaverant. Hâc etenim venditione factâ, ſtirps Comitum de Hohenberg ceſſavit, & ceſſavit Comitatus ille úſque in præſentem diem, quod in multis contigit ſimilibus. Sic ars malâ deluditur arte, qui dum in odium unius duo ſine cauſa ſæviunt, rectè jus ſuum & nomen generis præclarum ſimul omnes amiſerunt.

Rottenburg juxta Neckarum, Auſtriæ Ducibus venditur.

*MCCCLXXII.*

Anno Wignandi Abbatis tertio decimo, Indictione Romanorum decimâ, Udalricus Comes de Helffenſtein in Caſtro Nyberg, per inſidias occiſus eſt. Unde Cives Regni quidam nimium indignati, & volentes mortem ejus vindicare, in unum conveniunt, & expugnare prædictum Caſtellum Nyberg unanimiter contendunt. Quod ubi Eberhardus Comes de Wirtenberg intellexiſſet, miſit contra illos ſuorum exercitum, & bello inopinatè commiſſo Cives Regni penè omnes corruerunt.

Udalricus Comes de Helffenſtein dolosè occiditur.

Eodem Anno Carolus Imperator IV. auxilio ipſius Eberhardi memorati Comitis de Wirtenberg Oppidum Ulmenſe propter inobedientiam & rebellionem Civium obſidione vallavit, & fortiſſimâ impugnatione fatigavit. Verùm quia Oppidum foſſatis, muris & turribus optimè fuerat munitum, nihil profecerunt, ſed reformatâ pace in ſua redierunt.

Anno prænotato mortuus eſt Joannes ex Ducibus Luzenburgij átque Brabantiæ Archiepiſcopus Moguntinus, in Caſtello Alta villa nuncupato, quod in deſcenſu Rheni ad dexteram uno milliari diſtat à Moguntia; cujus corpus in Eccleſia ſua Metropolitana Moguntiæ ſepelitur. Multorum tunc fuit opinio, veneno illum interijſſe; quòd verum ſit an falſum, ſcire non poſſum. Quo vitâ defuncto, Canonicorum Congregatio in Archiepiſcopum Moguntinum iterum elegit Adolphum ex Comitibus de Naſſavve Concanonicum ſuum, Gerlaci quondam Archiepiſcopi Nepotem, quem ante Joannem, ut ſupra diximus, elegerat. Qui non exſpectatâ confirmatione

Joannes Archiepiſc. Moguntinus moritur.

firmatione Romani Pontificis, omnia Caſtella, Oppida, & munitiones Eccleſiæ in poſſeſſionem accepit, ſuis tuenda commiſit, & poſtea pro Confirmatione inſtitit. Gregorius autem Papa undecimus Ludovico Filio Marchionis Miſnenſis, qui tum erat Bambergenſis Eccleſiæ Antiſtes, quâ neſcio promiſſione obnoxius, ſummis eum conatibus promovere ad Archiepiſcopatum Eccleſiæ Moguntinæ ſatagebat. Unde & multis occaſionibus quæſitis Adolphi confirmare Electionem recuſabat, judicantibus multis injuriam pati, non pœnam Adolphum. Annis octo duravit iſta contentio inter Adolphum & Ludovicum, quibus Romæ continuè pro Archiepiſcopatu Moguntino litigabant. Adolphus autem licet non confirmatus adjuvantibus illum amicis, Caſtella, munitiones, & Oppida Eccleſiæ Moguntinæ omnia, ſicut diximus, in ſuam acceperat poteſtatem. Annis ſub lite fermè octo exactis Ludovicus tandem igne interceptus perijt, & Adolphus per Pontificem Romanum confirmatus, & ordinatus fuit. Qui cùm eſſet vir ingenio mundanus & promptus conſilio, multa in rebus temporalibus Eccleſiæ Moguntinæ providè acquiſivit bona. Præfuit autem ſedecim annis à tempore Electionis ſuæ úſque ad mortem, quorum octo in contentione cum Ludovico, & reliquos octo in bona pace ſupervixit.

Contentio duorum electorum Adolphi & Ludovici.

His temporibus claruit Joannes Fuſt, Ordinis Fratrum B. Mariæ ſemper Virginis de Monte Carmelo, primum Lector Conventus in Crüzenach oppido Comitatus Spanheimenſis, & poſtea Prior Argentinenſis, vir in divinis ſcripturis eruditus, & declamator ſermonum egregius: qui ſcripſit inter cætera ingenij ſui monimenta ſuper ſententias Quæſtionum libros quatuor. De Schiſmate lib. I. Sermones quóque de Tempore, & ſanctis libros duos. De Pace & Chriſtiana Concordia lib. I. Super Evangelium Joannis lib. I. Et alia quæ non vidimus.

Joannes Fuſtinus Carmelita vir doctus plura ſcripſit.

Gerardus Gros, ſive Magnus, patriâ Daventrienſis eorum Religionis Pater, quos de communi vita nuncupant, his etiam temporibus varia ſcribendo nominis ſui memoriam poſteris commendavit. De cujus lucubrationibus iſta comperimus: De Contractibus & uſuris lib. I. De Inſtitutione Novitiorum lib. I. De Locatione Curæ Paſtoralis ſive Animarum lib. I. De Converſatione interna lib. I. De Incommoditatibus Matrimonij lib. I. De Regimine Monialium átque Sororum lib. I. Sermones quóque varios & Epiſtolas edidit ad diverſos. Hujus eſt de Monialibus illa vulgata ſententia:

Gerardus cognomento Gros, plura compoſuit.

*Gratia nulla perit quàm gratia ſola Sororum:*
*Sic fuit: eſt, & erit* Undanck *in fine laborum.*

Alia quæ ſcripſit, notitiam noſtram fugiunt.

Conradus etiam de Alzeia oppido Comitis Palatini, quod tribus ferè Wormatiâ, & totidem à Creüzenach diſtat milliaribus oriundus, vir in omni Scriptura doctiſſimus, & ſuo tempore facundiâ & eloquentiâ nulli ſecundus; de quo diximus Anno Wichardi ſecundi Abbatis ſexto, hâc tempeſtate apud Rupertum Comitem Palatinum Rheni Bavariæque Ducem Cancellarius, magno in pretio fuit. Scripſit in laudem Beatæ Mariæ ſemper Virginis, Carmine & Rythmis Opuſculum non ſpernendæ lectionis, quod librum Figurarum prænotavit. De Præeminentia quóque Romani Imperij lib. I. Epiſtolarum ad diverſos lib. I. Et alia quæ non vidi.

Conradus de Alzeia Palatinus Cancellarius dictus.

*MCCCLXXIII.*

Papa monuit Cæſarem ad recuperationem Jeruſalem.

Anno Wignandi Abbatis quarto decimo, Gregorius Papa XI. qui Terram ſanctam ad manus Chriſtianorum revocare ſummo deſiderio affectabat, Carolum Imperatorem IV. multiplicatis litteris ac nuntijs admonebat, quatenus pro Dei amore congregaret quàm magnum poſſet exercitum contra Saracenos in Aſiam, qui ſanctam Civitatem Jeruſalem & ſepulchrum Dominicum occuparunt. Nimis autem importunè Papa inſtante, poſtremò Imperator ei reſcripſit: *Exercitum quidem & magnum & validum adunare poſſumus: ſed mare tranſire, & Saracenos debellare non ſatis cautum judicamus, propterea, quòd & Sanguis Chriſtianorum multus effundendus foret, & Terram ſanctam etiamſi obtinere poſſent, diu tamen retinere non poſſent. Unde hanc Romani Pontificis intentionem etſi piam in Chriſto, magis tamen periculoſam Chriſtianis, quàm utilem fore minimè dubitamus.*

Imperator taxam pecuniarum magnam impoſuit Civitatibus.

Anno etiam præſcripto Carolus Imperator IV. magnam pecuniarum ſummam à Civibus Regni poſtulando exegit. Cujus quidem exactionis Principem & pecuniæ collectorem conſtituit per Sueviam Eberhardum Comitem Wirtenbergenſem; qui cùm pecuniam ſingulis urbibus nomine Cæſaris impoſitam juſſus potenter exigeret, omnes unanimiter contradixerunt. Iratus igitur Comes magnum ſuorum congregavit exercitum, & diſcurrens per regionem de oppido ad oppidum, Cives Regni multis contumelijs & injurijs affecit. Poſtremò tamen concordiâ factâ Ulmenſes quinquaginta duo millia florenorum, Eslingenſes quindecim millia, Rotvvilani decem millia, Rütlingen quindecim millia, Lindavv ſex millia. Conſtantia quadraginta millia florenorum Cæſari ſolverunt. Hæc pecuniarum ſumma pro majori parte Comitibus ceſſit de Wirtenberg, in refuſionem expenſarum, quas ratione Advocatiæ Regni, per Sueviam, ut ſupra diximus, habuerunt, quarum ſummam quottannis ad xxx. millia taxârunt. His quóque temporibus Comites de Wirtenberg Advocatiam Monaſterij Mülbronnenſis Ordinis S. Bernardi Spirenſis Diœceſis, quam eatenus tenuerant, juſſu Imperatoris reſignare coacti ſunt. Quam Rupertus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux obtinuit, & poſt eum Hæredes ejus per annos fermè centum átque triginta: quibus exolutis anno videlicet Chriſti milleſimo quingenteſimo tertio, Udalricus Dux Wirtenbergenſium tertius, eandem gladio ſuo recuperavit.

Albertus Wirzburgenſium Epiſcopus moritur, Gerhardo de Schwarzenburg ſuccedente.

Eodem anno moritur Albertus ex Comitibus de Hohenloe Herbipolenſium Epiſcopus, & in Cathedrali Eccleſia debito cum honore ſepelitur. Poſt cujus obitum Canonici de Capitulo unanimiter elegerunt Albertum de Heſſperg Concanonicum ſuum, virum prudentiâ & honeſtate præcipuum, & tam Civium favore, quàm Cleri æſtimatione tali honore per omnia dignum. Contra quem Carolus Imperator quartus Gerhardum ex Comitibus de Schvvarzenburg apud Sedem Apoſtolicam commendavit, & ſummis conatibus ad Eccleſiam memoratam promovit. Papa igitur ad inſtantiam Imperatoris Electionem Alberti caſſavit, & Gerhardum Epiſcopum confirmavit: qui præfuit annis octo & viginti, in tribulationibus multis, & adverſitatibus continuis; toto námque tempore ſui regiminis cum civibus ſuis contentiones habuit, ſed poſtremò tamen contra eos glorioſè triumphavit.

Anno

Anno prænotato Bavariæ Duces Marchionatum Brandenburgenſem Carolo Imperatori, & per eum Regno Boëmiæ pro ducentis florenorum millibus vendiderunt; quorum centum millia in promptu fuerunt ſoluta. Pro reliquis verò centum millibus Imperator Bavaris Principibus quædam in Bavaria oppida, Caſtella & Dominia ſub Titulo Redemptionis aſſignavit: videlicet Lauff, Harſſpurck, Reichenfeld, Sulzbach, Roſenberg, & Hirſſau. Reliqua verò Caſtella, quæ Regi Boëmiæ in Bavaria fuerant vendita, per Rupertum ex Comitibus Palatinis, poſtea per Regem Germaniæ redempta fuerunt, & Bavariæ Ducibus reſtituta. Quando autem & quomodo Marchionatus Brandenburgenſis poſt mortem Godelmari Marchionis ſine liberis, ad manus Ducum Bavariæ pervenerit, ſupra diximus Anno Sigiſmundi ſecundo. Marchia Brandenburgenſis venditur Regno Bohemiæ.

*MCCCLXXIV.*

Anno Wignandi Abbatis quinto decimo, Indictione Romanorum duodecimâ, in Menſe Februario, maxima ſubitò irrupit inundatio aquarum, quæ juxta Rhenum & Moganum commorantibus maxima intulit damna; homines enim multos ſimul & jumenta nocte ſuperveniens inopinatè ſubmerſit: domos & ædificia plura ſubvertit; villas, hortos, vineta, ſepes & vias deſtruxit. Rhenus tantâ inundatione aquarum excrevit, quòd muros Civitatis Colonienſis ſibi oppoſitos tranſcendens proſtravit. Oppidum Bingionum aquis tam Nahi fluminis, quàm Rheni pro majore parte fuit repletum; & omnes portæ verſus memorata flumina clauſæ manſerunt, aquis Oppidi muris eminentibus: quod & in cæteris urbibus Rheni ſimiliter contigit. Aquarum inundatio maxima fuit.

Hoc ipſo Anno quædam paſſio, quam chorizationem S. Joannis nuncupant, hominum genus miſerabiliter afflixit, átque à Brabantia incipiens, átque per omnes Europæ Regiones paulatim ſerpens annis pluribus duravit. Mirabile & miſerabile ſpectaculum! quoſcúnque invaſiſſet peſtis illa, viros & mulieres, juvenes & virgines, inſanire fecit, qui primum in terram cadebant ore ſpumantes, poſt paulum verò ſurgentes úſque ad defectionem chorizando ſaltabant, niſi violenter teneri fuiſſent, aut funibus conſtricti. Et multos quidem in furorem actos de cognatione ſua & patria exules fecit & prodigos. Multæ denique ſub prætextu memoratæ paſſionis fraudes & deceptiones fiebant, dum alij ut pecunias otiosè mendicando perciperent, alij ut liberius voluptati carnis indulgere poſſent, ſe fingerent inſanos. Paſſio nova quæ Chorizatio S. Joannis dicitur, homines afflixit.

Anno item prænotato fuit homo quidam nomine Hipſchmann equeſtris, qui cùm Civium Oppidi Friburgenſis in Briſgavia inimicus eſſet & hoſtis, multa eis intulit damna. Hunc militares quidam de Ehingen in caſtro ſuo manutenentes, hoſpitio receperant in odium Freiburgenſium, promittentes ei introitum liberum cum rapinis quoties veniſſet, ſimul & exitum. Unde Freiburgenſes datâ pecuniâ Nobilibus de Ehingen pacem & concordiam cum eis inierunt, ſub ea videlicet conditione: ut memoratum Hipſchmann hoſtem aut vivum aut mortuum eorum traderent poteſtati. Quâdam igitur nocte miniſteriales illi de Ehingen hominem ipſum nihil tale metuentem clam occidentes, cadaver Freiburgenſibus tradiderunt. Nobiles de Ehingen hominem pro pecunia occiderunt.

Qui mortuum accipientes cum magno gaudio, non ſatis putaverunt eſſe ſe vindicatos, quòd illum inſidiosè feciſſent occidi, niſi etiam publicum

de

de illo ſumpſiſſent judicio ceſſante ſupplicium. Corpore itáque noctu accepto, ſequente illud die ante portas oppidi ſuper rotam poni publicè fecerunt. Occiſus autem erat perfidiâ Caſtrenſium de Ehingen, noctu ſicut diximus circa villam, quæ Duſslingen vocatur, ubi Cadauer Adverſarij acceperunt.

Traditores proſcribuntur de Regno & Caſtrum deſtruitur.

Iniquitatis factum brevi quidem innotuit multis, & tandem ad Cæſaris notitiam pervenit, quomodo illi de Ehingen dicti Nobiles hominem in fidem ſuam receptum ſubdolè, fraudulenter, & impiè pro pecunia Freiburgenſibus contra fidem occiſum tradidiſſent. Qui juſtè commotus Rudolpho Comiti de Hohenberg in Rottenburgo juxta Neccarum Auſtriæ Ducibus ut diximus antea vendito, ſed ad dies vitæ commoranti, mandavit, quatenus vindictam ſumeret de homicidis illis. Comes itáque contractis militibus Caſtrum illorum obſedit, cepit ac funditus deſtruxit, & eos de terra & cognatione ſua perpetuò fugere, & exulare fecit, & occiſum vindicavit.

Craffto ſecundus ejus nominis fit Abbas in Spanheim.

Anno etiam præſcripto XIX. die Menſis Septembr. moritur Philippus Abbas Monaſterij Spanheimenſis in ordine Abbatum XV. anno regiminis ſui XXIV. & uno menſe cum diebus XII. completis ante Analogium in medio Chori ſepultus. Huic in Abbatia XVI. ſucceſſit Graffto ejus nominis ſecundus.

Eodem quóque anno iterum venit Alſatiam crudelis & centum millium Pugnatorum Exercitus de Britannia, Normania, Anglia, & alijs nationibus in unum collectus per Comitem ſive Dominum de Kuſſino, qui animos contra Duces Auſtriæ, & quoſdam alios gerebat hoſtiles. Cauſam tantæ commotionis iſtam fuiſſe commemorant ſcriptores rerum tranſacti temporis: Mater Comitis præfati de Kuſſin filia fuit Domus Auſtriæ, cui Pater pro Dotalitia aſſignaverat Dominium illud totum, quod Ergaw teutonicè nominatur, aut ſummam pro eo notabilem pecuniarum, ne vacua ad Nuptias data videretur. Verùm cùm Auſtriæ Duces nihil promiſſorum ſervarent, & néque Dominium Ergoviæ, néque pecuniam pro eo pollicitam ſolvere conſentirent, licet ſæpius à Marito Filiæ interpellati fuiſſent: res cum indignatione per annos plures in ſuſpenſo manſit, uſque ad mortem Filiæ ſimul & generi Comitis ſenioris.

Comes de Cuſſin dotem Matris petit ab Auſtriæ Ducibus.

Patre autem ſimul & Matre vitâ defunctis Comes de Cuſſin Junior eorum Filius à Ducibus Auſtriæ poſtulavit Matri dudum promiſſa: quibus negatis, in hoſtem illorum converſus eſt, & Legatione miſsâ in Galliam, Angliam, Britanniam & alias Nationes ebullire fecit ex eis maximam Pugnatorum multitudinem, quanta prius in Alſatia non fuit audita vel viſa. Nam ut illo tempore dicebatur, Equitum fuerunt XVIII. millia, peditum verò plus quam LXXX. millia, præter inutilium hominum perditorum, latronum, raptorum & nebulonum catervam haud parvam, quos inopia & egeſtas caſtra ſequi compellebat.

Exercitus centum millium peregrinus occupat Alſatiam.

Venientes igitur in Alſatiam à Feſto S. Michaëlis uſque ad ſolemnia S. Præſulis Martini, omnia in circuitu vaſtantes penitúſque conſumentes ibidem permanſerunt. Oppida & Caſtella plurima ceperunt, quæ omnia igne ſubmiſſo funditus deſtruxerunt, una cum Eccleſijs, Monaſterijs, & locis Deo conſecratis. Nulli pepercerunt homini, nulli ſexui, nulli ætati, ſed omnes quotquot cepiſſent, qui ſeſe pecuniâ redimere nequiviſſent,

inauditis

inauditis torquentes ſupplicijs, crudeliſſimè occidebant: mulieres & virgines, Monialéſque & Deo nuptas inauditâ temeritate libidinis ſtuprantes crudeliter vexabant, aut captivas abducebant.

Poſt Feſtum S. Martini caſtra moventes per Alſatiam ad Bernam verſus iter fecerunt, qui cùm juxta Briſacum tranſirent, portis oppidi clauſis Lupoldus Dux Auſtriæ, Eberhardus Comes de Wirtenberg, qui eum multis Comitibus & Nobilibus erant in ipſo oppido, grandem ſatis exercitum habentes, viſâ de muris tantâ hominum multitudine egredi non audebant in occurſum, ſed permittere tranſitum cogebantur. Lupoldus autem Dux Auſtriæ vir prudens & bellicoſus, cùm tantæ multitudinis audiviſſet adventum, omnes Ergaviæ villanos cum rebus ſuis ad loca munita (villis & vicis igne ſuccenſis) confugere præcepit, providè conſiderans, hoſtes non diu in regione poſſe conſiſtere, in qua rerum comeſtibilium nihil aut parum poſſent invenire.

Hujus exemplo facti homines ruricolæ incenſis villulis & vicis per totam Alſatiam Helvetiámque, ad Civitates & oppida præmunita cum rebus ſuis oportunè ſucceſſerunt; ad Argentinam videlicet, Baſileam, Colmariam, Schlettſtatt, Bernam, & alia quæque viciniora loca munita. Omnes autem tempeſtivè fugere negligentes, qui ab hoſtibus fuiſſent inventi, aut pecuniâ ſe redimere coacti ſunt, aut crudeliter perierunt; tantus námque timor invaſerat omnes, Alſatiæ & Helvetiæ Principes ſimul & populos, ut urbibus incluſi, egredi nemo eorum præſumeret. Hoſtes itaque in multitudine maxima per Alſatiam nemine reſiſtente venerunt ad Baſileam, & inde ad eum locum, quem Teuthonicè den Hontwein Helvetij nuncupant. Ibi facilius ne progrederentur fuiſſent cohibiti, ſi Comites de Nidovve & Kyburg incolis terræ dictæ Ergovve benè voluiſſent. Adhæſerant enim Comiti memorato de Cuſſin, contra Duces Auſtriæ, & omnem populum terræ Helvetiorum, idcóque introitum hoſtibus in Dominium eorum libenter permiſerunt.

*Lupoldus Auſtriæ Dux omnes villas & vicos comburi fecit.*

*Comites de Nydovve & Kyburg admittunt hoſtes.*

Venientes autem Ergoviæ in terram hoſtes ſupra dicti, omnia pro viribus devaſtaverunt, & in nihilum redegerunt; circa fluvium Ararim nonnulla per inſidias Caſtella capientes funditus deſtruxerunt, & venientes tandem uſque ad Bernam oppidum tunc Auſtriæ Ducum, omnem regionem deſolârunt. Bernenſes autem multitudine hoſtium perterriti portas egredi non audebant. Hoſtes in unum coadunati munitionem quandam, quæ Buren theutonicè nuncupatur, obſidione circumdantes, fortiter impugnârunt. Ibi Comes de Nidovve ſagittâ percuſſus interijt, mercedem ſuæ recipiens infidelitatis, quia cùm poſſet repellere hoſtes, ne terras ingrederentur illas, reſiſtere noluit, ut jam priùs diximus.

Hoſtes igitur diffuſi per omnem regionem circa flumen Ararim in diverſis locis caſtra poſuerunt, videl. in Altruvv, Iriduvv, Arvvangen & circum vicinis, omnia depopulantes. Hinc quidam viri animis & viribus robuſti ex Lucerna oppido ex Entlibuch, ex Underwalden & alijs locis diverſis in unum convenientes aggreſſi ſunt hoſtes ſeorſim in extremitate phalangis otiantes, qui nihil tale ſuſpicabantur, & ducentos ex eis inopinatè occiderunt, & ſalvi ad ſua reverſi ſunt. Nihilominus hoſtes fortiter agentes quaſdam munitiones, Waldenburg videl. Kluſee, Altruvv, Williſovv & omnem regionem penè capientes, funditus deſtruxerunt, mul-

*Hoſtium ducenti à Juventute Bernenſi occiduntur.*

tis crudeliter occiſis hominibus. Poſt hæc in unum denuo convenientes Incolæ Regionis, ruſtici videl. cum civibus & oppidanis terræ memoratæ ſimiliter ex Comitatibus Louppen, Arberg, Nydovve, cum Bernenſibus, fecerunt Exercitum, & progreſſi verſus Ins, in die Nativitatis Domini ſuper hoſtes noctu repentè irruerunt magnis vocibus clamantes: *Hic Berona, hic Berona.* Qui nimio pavore clamantium exterriti, quò diverterent, minimè cogitabant. Ibi ex hoſtibus 300. cecidiſſe memorantur. Victores autem cum ſpolijs, armis & equis hoſtium multis, ſine detrimento ſuorum reverſi ſunt.

Hoſtium multi Cœnobium Frawenbrunn occupant.

Anno prænotato in die S. Stephani (ſed nota, quòd nos annum à prima die menſis Januarij incipimus, & non à Nativitate Domini) nunciatum eſt Bernenſibus, quòd hoſtium non modicæ multitudines ſedes accepiſſent in Monaſterio, quod Fons Mariæ nuncupatur, theutonicè autem Fravvenbrunn, & Cœnobio uterentur pro Caſtris; conſilio igitur habito alijs placuit exſpectare ſocios, ut numero vires darentur majores; alij verò qui animis fuerant concitati, neminem decernunt exſpectandum, ne forſitan hoſtes intereà novi quid molirentur, aut fugerent. Prævaluit eorum ſententia, quibus animi ad bellum fuêre parati, & contractis in unum copijs Bernam oppidum circa noctis initium apparatu bellico exeuntes, in medio noctis ad Monaſterium memoratum ſub ſilentio, in magno frigore pervenerunt.

Bernenſes Monaſterium intrant, & bellum committunt.

In ambitu Cœnobij bellum committitur, Hoſtes ſuperantur.

Mane igitur circa horam quintam, cùm adhuc tenebræ eſſent, Bernenſes cum magno & valido clamore ingrediuntur Monaſterium, ferro ſimul & ignibus armati. Ad quorum clamorem Ivo Princeps de Alcaibus, qui habitationem ſuam in ambitu Monaſterij locaverat, cum multis alijs Comitibus átque Nobilibus excitatus velociter arma corripuit, & viriliter pugnavit. In ambitu Clauſtri bellum atrox committitur, gladius contra gladium extenditur, & pugio contra pugionem vibratur. Tandem Bernenſes igne ſubmiſſo illos, qui latebant in Monaſterio, necaverunt incendio, & quos in ambitu invenerunt, gladio peremerunt. Ceciderunt in eo conflictu ex parte hoſtium plus quàm octingenti viri, Comites, Barones, milites, Nobiles & Ignobiles, qui vel incendio, vel Bernenſium gladio perierunt. Strage peractâ Bernenſes cum præda redierunt in ſua, metuentes, quòd reliqui hoſtium in circuitu Regionis diffuſi ſupervenire potuiſſent cum multitudine, vindicaturi necem ſociorum, poſteaquam geſtæ rei nuntium percepiſſent, ſicuti factum fuiſſet, ſi manſiſſent.

Comes autem de Cuſſin cum magno Exercitu jacebat in Monaſterio S. Urbani, & erat diffuſa multitudo Exercitus hoſtilis in Langenthal, & in omnibus finibus ejus. Cùm audiſſent Anglicani ſociorum apud Fravvenbrunn, lamentabilem interitum, irâ ſimul & timore commoti ſunt, & Nuncijs miſſis ad ſocios, omnes in unum convenerunt, habitóque communi conſilio diſcedere à finibus illis, & in ſua redire ſtatuerunt. Per Sabaudiam igitur & Burgundiam dilapſi multa mala fecerunt Incolis terrarum ubique, & anno tandem ſequente diſcedentes ad nihilum ſunt redacti, quoniam plus quàm ſexaginta eorum millia ſucceſſivè fuerunt occiſa.

*MCCCLXXV.*

Inter Archiepiſcopum & Cives Colonienſ. magna diſſenſio.

Anno Wignandi Abbatis decimoſexto, Indictione Romanorum XIII. magna diſſenſio inter Fridericum Archiepiſcopum & Cives Colonienſes fuit

fuit exorta, quæ & diu cum utriúſque partis incommodo duravit, & raptoribus malefaciendi magnam occaſionem dedit. Multi Principes cum Friderico Archiepiſcopo ſentientes, ubi Colonienſes extra Civitatem nihil habentes lædere non poterant, eis confœderatos & amicos rapinis, incendijs & multis incommodis ſæpius afficiebant. Nuſquam Civibus tutus patebat egreſſus, Adverſarijs omnes exitus viarum per terram ſimul & Rhenum ex omni parte die noctúque obſervantibus.

Eodem anno in quarta Feria Pentecoſtes, Civibus cum Clero oppidi Thuricenſis apud Helvetios cum Reliquijs Sanctorum Proceſſionem per oppidum agentibus, cecidit pons, & homines octo confeſtim oppreſſit in mortem, præter multos alios, quos graviter quaſſando læſit, & enormiter vulneravit. Pons apud Thuregum ſubitò cecidit.

Anno prænotato ſocietas Anglicana, de qua præterito anno plura diximus, quæ pro Comite de Cuſſin Alſatiam ſimul & Helvetiam contra Ducem Auſtriæ per menſes fermè tres miſerabiliter devaſtaverat, poſteaquam ſocijs in diverſis locis pluribus amiſſis paulatim cepiſſet deficere, & villis penè omnibus incenſis atque deſtructis, unde viveret non haberet, ex memoratis Regionibus ſubitò diſceſſit, incommodis patriæ ſine numero illatis. Magnus fuit iſte, & plurium quàm centum millium pugnatorum Exercitus, præter alios penè infinitos nebulones, qui multitudine inermes ſequebantur. Et primò quidem Helvetiam deſerentes Burgundiam intraverunt, ac deinde Galliam, ubíque crudelitatis ſuæ facta relinquentes. Per decennium námque Burgundiam Galliam, & circumjacentia loca pervagantes, villas, & vicos penè omnes incendio conſumpſerunt, & ſpoliantes homines vitâ ſimul & bonis, multa mortalium millia crudeliter occiderunt, Deo Burgundionibus reddente vindictam, qui Latrones illos de Britannia venientes tranſire permiſerunt. Latronum Anglicanæ ſocietatis facta ab invicem diſceſſio.

Claruit his temporibus apud Treviros Joannes de Livania, patria Moſellanus, ex villa haud procul à Tritemio, quæ Liven theutonicè nuncupatur, Canonicus Eccleſiæ S. Simeonis, vir in ſcripturis tam divinis quàm ſæcularibus eruditionis magnæ, Rhetor ſuo tempore facundus, Poëta & Aſtronomus nulli ſuâ tempeſtate ſecundus, ingenio promptus & diſertus eloquio, qui ſcripſit inter alia contra ſomniatas Prophetias Joannis de Rupeſciſſa, Ord. Minorum libros 5. metro ſimul & proſâ; contra vanitatem quóque Alchimiſtarum libros tres, pulchrâ venuſtate decoratos; contra indoctos Aſtronomos libb. 2. Pro defenſione Facultatis Aſtronomicæ. libb. 4. Introductorium Aſtromoniæ pro eam diſcere volentibus lib. unum. De Nativitatibus quóque judicandis lib. 1. Cætera quæ compoſuit, ad notitiam lectionis noſtræ non venerunt. Joannes Livenſis Moſellanus plura ſcripſit.

Petrus quóque de Novimagio villa Moſellana Trevirenſis Diœceſis, quæ tribus fermè à Treveri Civitate in deſcenſu Moſellæ fluminis ad dextram diſtat milliaribus, Ord. FF. Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis de Monte Carmeli Conventûs Trevirenſis, vir in divinis ſcripturis doctiſſimus, qui multo tempore Coloniæ legendo, ſcribendo, & docendo ſuis utiliter præfuit, his temporibus apud Moſellanos meos magno in pretio fuit. Scripſit ſuper libros ſent. libb. 4. In Epiſtolas Pauli ad Roman. lib. 1. De Cenſibus & Decimis Laicorum lib. 1. De Contractibus & uſuris libb. 2. Petrus Moſellanus Ord. Minorum multa compoſuit.

Sermones multos de Tempore, & ſanctis. Alia inſuper plura lucubrâſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

*MCCCLXXVI.*

Eckardus de Ders, fit Wormatienſium Epiſcopus.

Anno Wignandi Abbatis XVIII. mortuus eſt Joannes Epiſcopus Wormatienſis Ord. FF. ſancti Dominici, apud Confluentias in ſuo Conventu, ubi Ordinem primò intraverat, cum honore ſepultus. Poſtquam Eckardus de Ders Majoris Eccleſiæ Canonicus in Epiſcopatum ſublimatus præfuit annis XXIX. Vir in omni varietate ſcripturarum non minus doctus, quàm ſine intermiſſione ſtudioſus, vitâ & converſatione Chriſto devotus; quippe qui cœleſtis Regni amore temporalia ſuis commiſit Vicarijs, ſpiritualia verò per ſemetipſum, ut verus Paſtor Ovium ſtudioſiſſimè diſpenſavit. Unde contra morem plurium Epiſcoporum ſui temporis, ut omnis macula ſimoniacæ pravitatis vitaretur, Ordines & Conſecrationes per ſe omnes in propria perſona gratis & purè propter Deum celebrare conſuevit. Extra Templum raró videbatur in publico, ſed quantum cauſæ permittebant Eccleſiæ, in ſuo reſedebat Palatio apud Laudenburgum Oppidum, orationibus & lectionibus ſemper intendens ſcripturarum.

Tuitienſe oppidum à Colonienſibus deſtruitur.

Eodem anno Cives Oppidi Tuitienſis cum Friderico Archiepiſcopo ſentientes Colonienſium ſe hoſtes declaraverunt. Unde Cives Colonienſes animis commoti, die quodam Rheno tranſmiſſo in multitudine armatorum Tuitium incendunt, & pariter Monaſterium S Hereberti, quod noſtri eſt Ordinis, funditus deſtruxerunt, muris & foſſatis in circuitu omnibus dejectis: Eccleſiam tamen Parochialem illâ vice intactam reliquerunt. Archiepiſcopus ergo Fridericus Amicorum calamitate permotus, & magno ſuorum adunato exercitu, nec minus militari manu ſtipendio conductâ, Civitatem Colonienſem XXVII. die menſis Julij anno præſcripto expugnaturus obſedit. Verùm poſteaquam videret eam viribus eſſe ſuis inexpugnabilem, ſolutâ poſt dies paucos obſidione ad Bunnam oppidum reverſus eſt. Deinde circa Feſtum S. Laurentij Martyris, Colonienſes denuo armati urbem egreſſi, Rhenóque iterum tranſmiſſo Monaſterium Tuitienſe una cum Eccleſia Parochiali ſubmiſſo igne incenderunt, ac funditus deſtruxerunt, metuentes, quòd Archiepiſcopus ſua ibi eis præſidia collocaret ad expugnandam Civitatem. Nihil penitus integrum reliquerunt, ſed omnia funditus demoliti ſunt, quamvis non ſine magnis impenſis Monaſterium poſtea reædificare coacti fuerint. Abbas cum Monachis in partem Archiepiſcopi conſentientes cum rebus ſuis ad loca ſecutiora tempeſtivè contulerant, urbanorum innatam ſævitiam metuentes. Hâc temeritate Colonienſium, multi Principes Regni commoti, & ad indignationem provocati, Dei & Sanctorum ejus injuriam vindicare unanimiter ſtatuentes arma in eos movere decreverunt. Inter quos iſti fuerunt potiores: Carolus Imperator IV. Cuno Archiepiſcopus Trevirorum, item Padelbornenſis, Albertus Dux Auſtriæ, Wenceslaus Dux Luzenburgi, & Brabantiæ, Comes de Zegenheim, Comes de Regali oppido Aquenſi cum octingentis ferme Comitibus, Baronibus, Nobilibúſque, & alijs multis, quorum nomina conſultò tranſimus. Et nihilominus in vindictam commiſſæ temeritatis Fridericus memoratus Archiepiſcopus Civitatem Eccleſiaſtico ſuppoſuit Interdicto: ipſóſque incendiarios Monaſterij Tuitienſis

Multi Principes adverſus Colonienſes conſpirant.

tienſis omnes Anathematis vinculo innodavit. Per annos igitur octo continuos Colonienſes Interdicto & Excommunicatione puniti ſunt.

Gregorius Papa XI Romam ab Avenione revertitur.

Anno etiam prænotato Gregorius Papa XI. Curiam ſuam Pontificalem Avinione Romam tali occaſione revocare maturavit. Erat cum eo in Avinione quidam Epiſcopus, diutius forſitan abſens ab Eccleſia ſua, Curiam ſecutus, neſcio quam ob cauſam, ad quem Papa die quâdam inter alia quaſi jocando dixit: *Domine Epiſcope, quare vos tamdiu ab Eccleſia veſtra ſubtrahitis, Oves ſine Paſtore periculo exponentes?* Cui ille reſpondit: *Beatiſſime Pater, cur ſanctitas veſtra, quæ cunctis Paſtoribus cùm ſit prælata, teneatúrque nobis omnibus dare ſolicitudinis exemplum, Eccleſiam ſuam tanto tempore deſerit Romanam?* In cujus reſponſione Papa confuſus obticuit, & Romam transferre curiam ſollicitus cogitavit. A tempore námque Clementis Papæ V. ut ſupra diximus, per annos ferme 70. Sedes Apoſtolica in Avenione tranſlata permanſit. Unde Italia cladibus & inteſtinis bellis penè fuit interea conſumpta, & Roma infinitis malis oppreſſa jacuit deſolata.

Papa itaque Gregorius animi ſui occultans conſilium, ne forſan à Gallis remoraretur invitus, ordinatis per Rhodanum navibus quaſi ſpatiaturus in mare deſcendit, & paucis quò tenderet ſcientibus Genuam pervenit. Unde ſolvens ad Cornetum cùm perveniſſet, mari dimiſſo iter aſſumpſit per terram: tertiadecimâ menſis Januarij die ſequenti Romam intravit, quem Romani Cives & Clerus cum ingenti ſuſcepêre lætitia, cunctis Patriæ Patrem, inſtauratorémque urbis collapſæ adventâſſe conclamantibus.

## *MCCCLXXVII.*

Papa decimam fructuum Eccleſiaſticorum habere vult.

Anno Wignandi Abbatis XVIII. Indictione Romanorum XV. Gregorius Papa XI. miſſis à Roma in Germaniam Legatis & Nuntijs gravibus, decimam partem omnium fructuum & Proventuum à Monachis & Clero duriſſimâ exactione poſtulavit, mandans & præcipiens omnibus & ſingulis Eccleſiarum Pontificibus ſub magnis pænis átque Cenſuris, ut impoſitam Contributionem in ſuis Diœceſibus exigerent à Monachis & à Clero, eámq; deputatis ſive deputandis Collectoribus aſſignarent. Ad cujus mandatum Epiſcopus Conſtantienſis graves mox in Clerum Cenſuras pro hujuſmodi Contributione fulminavit, & ut ſolverentur, quántocius præcepit. Contra cujus fulmina Clerus in Dominio Comitum Wirtenbergenſium exiſtens in unum convenit, conſilium habuit, & Appellatione ad melius informandum Romanum Pontificem interpoſitâ, quòd ſolvere poſtulatam fructuum Eccleſiaſticorum decimam nec poſſet, nec deberet, rationabiliter allegavit. Quorum exemplo cæteri per totam Germaniam animati, omnes ſe unanimiter Papæ cœptis oppoſuerunt, paucis forſitan demptis, quos cauſa movebat in contrarium, qui magnam in ſuis locis turbationem pluribus ſuſcitârunt. Videns autem Legatus Apoſtolicus tantam in Clero turbationem, & metuens deteriora, cùm plerique jam excommunicati divina nihilominus celebrarent, mandata Pontificum contemnentes, mitigavit Cenſuram: & accepto quod à voluntarijs offerebatur ſponte, tandem in Italiam reverſus eſt.

Wilhelmus Hollandiæ Comes moritur inſanus.

Eodem anno mortuus eſt Wilhelmus Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæ, Friſiæque Dominus, Comes quoque Palatinus Rheni, & Bavariæ Dux, Filius quondam Ludovici Imperatoris quarti, demens, & in

carcere captivus, quemadmodum ſupradictum eſt, anno Wichardi Abbatis quarto, ſine liberis, anno veſaniæ & captivitatis ſuæ quaſi viceſimo. Duplex calamitatis & veſaniæ hujus Principis eo tempore jactabatur opinio: aliqui nempe dicebant, eum veneno hauſto incurriſſe veſaniam: alij verò quòd Matri fuiſſet injurioſus, & populo tyrannus, divinâ ſuſurrabant ultione punitum. Et forſitan utrùmque potuit eſſe verum; manifeſtum eſt enim, quia Matrem malè tractavit, & populo ſe tyrannum nimis crudelem exhibuit: ſicuti anno Wicbardi primi Abbatis decimo jam dudum in præcedentibus nos per plura conſignâſſe meminimus. Wilhelmo in vinculis mortuo ſine liberis, Albertus Frater ejus in dominio ejus Jure hæreditario ſucceſſit de conſenſu Fratrum ſuorum, & annis fermè ſeptem & quadraginta in omni manſuetudine gentem ſuam gubernavit: quorum eo tempore viginti prætererant, quibus Fratre veſano in vinculis detento præfuerat Comitatibus ejus; reliquos verò 27. poſt mortem Germani ſolus & liber ejus obtinuit Principatum, fuitque ex ordine primus & viceſimus Hollandiæ Comes: & habuit uxorem Margaretham nomine, Filiam Ducis Brigenſis: de qua genuit Wilhemum ſibi poſtea in Principatu ſucceſſorem: Joannem quóque Leodienſem Epiſcopum: & Catharinam Wilhelmi ſecundi Ducis Juliacenſis poſtea uxorem: de quibus & anno Chriſtianorum MCCCLVII. plura diximus, & alia poſtea dicemus.

*Albertus Bavariæ Dux fit Comes poſt Fratrem in Hollandia.*

Anno etiam præſcripto factum eſt prælium magnum & atrox in Suevia juxtra Rütlingen oppidum, inter Comites de Wirtenberg, & Cives oppidi jam memorati, & ſocios Partium plurimos. Imprimis igitur Comites magno ſuorum exercitu congregato, memoratum oppidum obſidione cinxerunt. Cives contractâ manu ſociorum ſatis in oppido videbantur eſſe muniti, nec hoſtium ferocitatem magni faciebant. Quâdam igitur nocte pedites 500. oppidum clanculò exeuntes Urach & Tettingen verſus iter direxerunt, pecora & omnia quæ poterant invenire ſibi in prædam abducentes, cuncta in circuitu igne & ferro ſine commiſeratione crudeliter devaſtantes, onuſtique mox prædâ per aliam viam ſecretius ad oppidum revertebantur. Quod ubi Comes Junior de Wirtenberg intellexiſſet, aſſumptis ſecum de Exercitu peditibus & equitibus multis obviam venire hoſtibus tentavit, ſperans ſe indubitanter & illos poſſe occidere, & prædam omnino liberare. Sed aliter ſe res obtulit; Cives námque per oppoſitam urbis portam, quæ ſemper etiam pacis tempore conſuevit eſſe clauſa, ſilenter exeuntes, Comitem cum ſuis nihil tale ſuſpicantem ab omni parte in modum coronæ ſubitò circumdant, & ſtupidos veluti pecora muta invadunt, percutiunt, vulnerant, & occidunt, nulli omnino parcentes, niſi fugientibus. Ceciderunt in eo conflictu ex parte Comitum de Wirtenberg, quorum nomina tenemus Nobilium ordine ſubſcripti: Fridericus de Zolra Comes. Udalricus de Tubingen Comes, Joannes de Schvvarzenburg Comes, Godfridus Schederer Eques Auratus Magiſter militum belli vir ſtrenuus. Schvvigherus de Gundelfingen Baro. Reinhardus de Nyperg miles, Bernardus de Sachſenheim miles, Fridericus quóque filius ejus, Bendo miles Francus. Wolffgangus de Stamhem Magiſter Curiæ Comitum Wirtenbergenſium. Burchardus, & alius Burchardus Sturmfeder miles. Benzo de Hochenſtein, Joannes de Rodenberg. Georgius

*Inter Comites de Wirtenberg & Cives de Rutlingen fit atrox bellum.*

*Comitum, Baronum, & Nobilium nomina occiſorum in prælio.*

Georgius de Luſchnovve, Sifridus Waller, Henricus Waller, Cuno Truckſaſs de Biſchisheiſſen, Albertus de Killer, Eberhardus de Stöffel, Bolandus de Stöffel, Eberhardus de Sternenfelſs Advocatus in Zabergaue, Henricus de Liechtneck, Joannes de Sperberſeck. Andreas de Gyſslingen, Udalricus de Liechtneck, Diepoldus de Nydlingen, Conradus de Stamhen, Wolfgangus de Pfaffenhoffen, Conradus de Schloſsberg, Wolfgangus de Jungen, Waltherus Spât, Henricus Mager, Sifridus de Saxenheim, Muracus de Hirſtad, Sifridus de Erbach Francus, Cuno de Heidickheim Francus, Rabanus de Liechtenſtein Francus, Wolffgangus de Wernhoffen, Wilikinus de Krucken, Joannes alter de Grumbach Francus, Joannes de Wijnsheim Francus, Wilhelmus de Kreilsheim Francus, Conradus de Lympach Francus, Henricus de Bonſtein, Nicolaus de Rinfeld, Andreas Zobel Francus, Rupertus de Gebſatel, Joannes Riedeſel, Thomas Wolfskel, & alij ex Nobilibus multi in eodem cruento prælio ceciderunt, quorum nomina invenire nequivimus.

Verùm ut monimentis edocemur veterum, ſumma Comitum, Baronum, átque Nobilium, qui ferebantur in eo bello ex parte Comitum Wirtenbergenſium à Civibus Regni occiſi, fuit quinque & octoginta virorum. Aliorum verò tam Equitum, quàm peditum ſimiliter occiſorum, incertus & ingens fuit numerus, quorum nomina ſoli Deo ſunt manifeſta. Hos omnes interemptos armis ſuis Cives Regni ſpoliaverunt, & vix tandem precibus evicti permiſerunt, ut eorum corpora eminus deportata ſepelirent in uno quodam loco. Nobilium occiſorum numerus, LXXXV.

Comes autem de Wirtenberg memoratus Junior Dux belli graviter vulneratus quibuſdam cum alijs cædentium vix manus effugit, & ſe ad Caſtrum Achalm nuncupatum, ad cujus pedem montis oppidum Rüttlingen eſt ſitum, recepit. Sicque obſidione ſolutâ neceſſariò reliqui non ſine jactura in ſua redierunt, quos Regni Cives inſecuti omnia igne, ferróque demoliri pro viribus conati ſunt.

Comes igitur ex adverſo furorem Civium reprimere cupiens, denuo inſtruxit acies juxta villam, quæ Toffingen appellatur, non longè ab oppido Weil, exiſtimans hoſtes, ut erant, jam labore ſimul & furore defatigatos ſe facilè ſuperaturum. Aciebus itaque ordinatis, Comes cum ſuis in hoſtes (nihil tale metuentes) repente irruit, & plures eorum numero crudeliter occidens viriliter triumphavit. Veruntamen Udalricum Filium ſuum telo percuſſum in eo conflictu Comes Eberhardus ſenior amiſit, ut infra anno Godfridi VIII. dicetur. Bellum instauratur.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato inſignis ſtructuræ Eccleſia illa Parochialis in oppido Sueviæ Regali Ulmenſi, præjactis ex more fundamentis, cum turri mirabilis artificij cæpit ædificari, & cum tempore in eam, quæ hodie cernitur, formam deducta eſt. Fundamentum verò turris Artificum negligentiâ malè prælocatum, noſtris temporibus ædificij totius minabatur ruinam; quod unius hominis induſtriâ mirabili cognovimus confirmatum. Ulmenſis Eccleſia Parochialis conſtruitur.

*MCCCLXXVIII.*

Wignandi Abbatis anno nonodecimo, Indictione Romanorum primâ, hyems fuit aſperrima, & ſatis prolixa, unde frigore læſæ vites in ſequentem

ſequentem annum vini penuriam cauſaverunt, ubique terrarum. Hinc fames quoque ſecuta Mortales magnâ incommoditate graviter afflixit.

Gregorius Papa undecimus obijt.

Eodem anno viceſimo octavo die Menſis Martij, Romæ Gregorius Papa undecimus veſicæ dolore moritur, & in Eccleſia ſanctæ Mariæ Novæ tumulatur. Poſt cujus mortem Cardinales inter ſe graviſſimè diſſidentes pernicioſiſſimum in Eccleſia Dei ſchiſma ſuſcitaverunt. Nam Itali Patres Pontificem habere volebant Italicum, & Galli ſimiliter Gallicum. Clerus denique & populus Romanus cum nobilibus inſtabant precibus armatis, poſtulantes, quatenus Italiâ natum patres Pontificem eligerent; timebant enim, ſi Gallum eſſent habituri Pontificem, quòd Curia denuo in Galliam revocaretur in grave urbis Romæ ac Italiæ totius diſpendium, ſicut per annos jam plures fuerat factum. Erat inter Cardinales Italicos Bartholomæus Barenſis Epiſcopus, vir callidus & aſtutus, quem utriúſque partis Cardinales tandem in Pontificem elegerunt, vel ut ſcribunt nonnulli, propter vim Romanorum ſimulaverunt electum, ut eâ ſimulatione de conclavi & Romanorum importunitate liberati pro electione veri Pontificis ad locum ſe poſteà transferrent tutiorem. Barenſis autem mox ſeu nominatus, ſive electus Pontificem ſe geſſit, & Urbani nomen ſexti aſſumpſit, cui Cardinales Itali, ut vero & legitimo Pontifici ſuo adhæſerunt, cunctis per orbem ſcribentes Pontificibus atque Principibus, Urbanum Papam inſtitutum. Quod videntes Gallici Cardinales, & ſerò intelligentes, ſe conſilio ipſius Barenſis eſſe deceptos, ad urbem Anagniam poſt menſes aliquot ſecedere ſtatuerunt. Quos Urbanus multis verbis & promiſſis à propoſito revocare conatus perſuadere non potuit. Verùm Cardinales, qui prius pro ejus voluntate omnia fecerant, urbem exeuntes, Fundis civitate conveniunt, ubi à Joanna Neapolitana Regina tutò & favorabiliter ſuſcepti, multa in Urbanum Pontificem fulminavêre contraria; dicentes eum non eſſe Canonicè electum vel inſtitutum. Erant autem eorum Cardinales octo numero, qui memoratâ favente Regina Gebenenſem Epiſcopum Cardinalem contra Urbanum in Antipapam elegerunt, quem Clementem VII. nominantes magna cum pompa coronarunt. Seditque deinceps in ſua obedientia annis fermè quindecim, quem Gallia, Hiſpania, Catalonia & Britannia cum interjacentibus locis, pro vero Chriſti Vicario habuerunt. Porrò Germani, Ungari & Itali cum Urbano ut vero Pontifice fideliter ſenſerunt. Duravit hoc maximum & pernicioſiſſimum ſchiſma in Eccleſia Dei annis novem atque triginta uſque ad Conſtantienſe magnum & univerſale Concilium, in quo tribus, qui ſe pro Romanis Pontificibus gerebant abrogatis, Martinus V. fuit electus, ut inferius ſuo loco adjuvante Domino noſtro JESU Chriſto plenius dicetur. Urbanus Romæ, Clemens autem in Gallia cum ſuis ut Pontifex reſidebat.

Urbanus fit Papa VI. annis XII.

Clemens ſeptimus Antipapa contra Urbanum eligitur.

Henricus Comes in Spanheim peregrinatur.

Anno quoque prænotato turris Eccleſiæ Monaſterij S. Martini in Colonia noſtri ordinis incendio perijt, & multæ in circuitu domus igne fuerunt conſumptæ: remanſerunt autem muri turris ſine tecto per annos ferme centum & ſedecim inopiâ loci reſtaurationem ejus non permittente, quouſque tandem Evvaldus de Bacheracb inſtitor, & civis Colonienſis jam moriturus in ſuo teſtamento tria florenorum millia ipſi Monaſterio legaret, quibus & reformatum eſt tectum, & proventus quidam vinarij

pro

pro fratrum uſu in pago ciſmoſellano comparati. In cujus beneficij memoriam quotidie miſſa de noſtra Domina ſolemnis per Monachos cantatur.

Henricus Comes in Spanheim peregrinatur.

Eodem anno Henricus in Spanheim Comes, filius Walrammi ſenioris Comitis ad viſitandum ſepulchrum Domini ultra mare profectus eſt, habens in ſuo comitatu fratrem Crafftonis Abbatis Spanheimenſis nomine Wolfgangum militem, & VVernherum de Dilla Monachum memorati Cœnobij pro Capellano, qui reverſus plures lapidum & petrarum petias de locis à Domino ſanctificatis comportavit. In reverſione cùm navigando vix medium iter maris peregiſſent, inciderunt piratas, quorum impetum armis refringentes, & plures occiderunt, & reliquos timore percuſſos in fugam converterunt, Chriſto ſuos juvante peregrinos.

Carolus Imperator IV. moritur Pragæ ſepultus.

Anno etiam præſcripto in vigilia S. Andreæ Apoſtoli mortuus eſt Carolus Imperator Romanorum quartus, Pragæ in Eccleſia ſancti VVenceslai ſepultus, qui anno VVignandi Abbatis undecimo, ut ſupra diximus, promiſſis & donationibus multis Principum animos comparaverat, ut VVenceslaum filium Regem Bohemiæ quintum decimum ætatis annum tunc agentem, in Germaniæ Regem futurúmque Imperatorem Romanorum aſſumerent. Regnavit autem VVenceslaus cum patre annis 8. poſt mortem verò patris regnavit ſolus annis duobus & viginti, homo ineptus ad regnum, voluptatibus nimium deditus, & frequenter plus temulentus, quàm ſobrius. Unde factum eſt, quòd ad coronam imperij pervenire non potuit, & tandem per principes à Regno Germaniæ depoſitus fuit.

Item anno præſignato varij tumultus fuerunt in quibuſdam civitatibus Regni VVormatiæ, Spiræ, Argentinæ, & Coloniæ, minoribus plebis contra rectores ſe temere in rebellionem erigentibus, non ſine clade multorum, & in republicæ grave diſpendium. Quibus ſimilia plures Regni civitates aliæ paſſæ ſunt.

*MCCCLXXIX.*

Rex Wenceslaus venit Coloniam.

Anno Abbatis VVignandi viceſimo, Indictione Romanorum ſecundâ, VVenceslaus Romanorum Rex filius Caroli Imperatoris IV. cum Principibus Regni & Apoſtolicæ Sedis Legato venit ad Coloniam, & à civibus quanquam interdictis cum honore magno ſuſceptus fuit. Multa conſuluit, multa in medium propoſuit, ſummóque ſtudio, ut reformaretur inter ipſos & Archiepiſcopum concordia, inaniter diu laboravit. Concordiam Archiepiſcopus admittere nullam voluit, niſi prius Colonienſes Monaſterium Tuitienſe Deo & S. Heriberto, quod impiâ crudelitate, ut paulo antea diximus, ſuccenderant, in integrum reſtituerent. Quod licet tunc quidem facere omnino recuſarent, poſtea tamen ſubire coacti ſunt, priuſquam à cenſuris & interdicto penitus abſolverentur.

Venetorum ſuperbia in ſigillo novo ſe dominos maris ſcribentium.

His temporibus Venetiarum gens non minus inquieta, quàm ſuperba, quæ nobilitatis parum, temeritatis verò plurimum ſemper habuiſſe dignoſcitur, ab origine vendipiſcatores, teſte Gordonio ſcriptore, poſtea mercatores, ſibi temere Platonis imperium uſurpantes, novum & aureum inſtituère ſigillum, in quo ſe dominos maris ſcribere præſumpſerunt, ipſúmque mare ab illo tempore deinceps uſque in præſentem diem quotannis annulo deſponſare aureo in undas projecto minimè verecundantes, ut noſtro ævo inferius latius edicemus.

Ludovicus Rex Ungariæ ſuperbos Venetos humiliavit.

Contra hanc inſulſorum hominum temeritatem multi Principes Regni ſimul & imperij civitatum auxilio adjuti ſurrexerunt, quorum capitaneus Rex Ungariæ Ludovicus, Papâ mandante Urbano VI. bellum præſumptoribus novorum Venetis indixit, validum contra illos induxit Germanorum, & Ungarorum exercitum, multáque illos clade affecit; & ſigilli vanitatem depoſuit. Facta ſunt hæc imperio Papæ Urbani ſimul & Wenceslai Regis anno prænotato.

Eodem anno mortuus eſt ſine liberis Otto Brandenburgenſium Marchio filius Ludovici quondam Imperatoris IV. per quem Marchia ipſa Brandenburgenſis in jus pervenit Ducum Bavariæ, quam Bohemiæ Rex poſteà Imperator Sigiſmundus Wenceslai Regis frater comparavit à Bavaris pro ducentis florenorum millibus, & poſteà Friderico Nürenbergenſiũ Burggravio aſſignavit; quemadmodum anno Wignandi Abbatis quarto dictum eſt, ubi Carolum patrem Sigiſmundi emptorem ejus veraciter extitiſſe diximus; Sigiſmundus autem non emptor, ſed venditor potius Marchionatus extitit.

*MCCCLXXX.*

Cives Regni contra Principes quosdam ſe mutuò colligarunt.

Anno Wignandi Abbatis primo atque viceſimo inchoato ſive currente, Indictione Romanorum tertiâ, cives Regni Germanici penè omnes circa Rhenum, in Suevia quoque, & in Francia orientali caput ſequentes Pilgrinum Salzburgenſium Archiepiſcopum, & quoſdam alios Pontifices, contracto inter ſe fœdere, quod noſtrates hodie Ligam ſive Bunt, nuncupant, validum de conſenſu Regis Wenceslai conduxerunt exercitum contra Bavariæ Duces, & quoſdam alios Regni Principes, quos ſibi moleſtos ſenſerant atque contrarios; octo námque millium pugnatorum manum validam brevi adunantes igne & ferro hoſtibus ſuis multa intulêre diſpendia, Regnúmque à latronibus, & violentis raptoribus aliquandiu purgatum reddiderunt.

Canes affectum ſubierunt Luporum.

Deinde poſt annos fermè quinque cùm naturam luporum cæpiſſent induere canes, & qui latrones debuerant perſequi, didiciſſent imitari, in unum conſpirantes multi Principes magnum armatorum produxerunt exercitum, & confœderatis civibus bellum indixerunt. Quibus multa intulêre damna, ipſámque Ligam penitus in nihilum redegerunt. Archiepiſcopus quoque Salzburgenſium Pilgrinus Treugarum tempore captus fuit: Caſtrum Hohenſolms à civibus captum & igne ſubmiſſo funditus deſtructum: multæ quoque munitiones nobilium, latronum, raptorum atque prædonum per cives regni tunc funditus deſtructæ ſunt. Felix quidem & ſatis fortunatum confœderationis ſuæ habuerunt exordium, & omnibus in circuitu raptoribus magnum incuſsêre timorem; verùm poſtquam & eorum milites conductitij legem æquitatis violare cæpiſſent, occultáſque primùm, & exinde manifeſtas etiam de pauperibus exercere rapinas, & ipſi Principum cives atque ſubjectos in rebellionem ſolicitare dominorum, confœderatio eorum diutius permanere non potuit, ſed potentiâ Principum citius diſſipata fuit. Sunt qui ſcribant, Wenceslaum Regem occultum hujus Ligæ civium fuiſſe auctorem, utpote qui poteſtatem Theutonicorum Principum ſemper habuerit ſuſpectam, quam tali modo ſperaverit infirmandam. Hanc opinionem de Rege memorato haud mediocriter confirmavit civium Herbipolenſium inveterata rebellio;

quibus

quibus ipſe Wenceslaus contra Epiſopum verum & immediatum eorum dominum auxilia promiſit, ut ſuo plenius loco proſequemur.

Eodem anno Joannes quidam Monteſanus Ordinis Fratrum S. Dominici, Theologus Pariſienſis verbum de Immaculata Dei Genitrice Maria faciens ad populum, ubi ſermo de ejus incidiſſet puriſſima Conceptione, more ſuorum inter alia dixit: *Eam in originali peccato fuiſſe conceptam, quemadmodum nos cæteri concipimur omnes.* Verum poſtquam hic ſermo Pariſiorum ſcholæ innotuit, Prædicator ad pulpitum, ubi concionatus fuerat, redire compellitur, & quod malè contra Immaculatam Dei Genitricis conceptionem prædicaverat, revocare. Prædicator Conceptionis Mariane puritatem impugnans compellitur revocare.

Anno quoque prænotato Ludovicus Comes Flandriæ ultimus, poſteàquam exactionem pecuniarum Flandrenſibus indixiſſet graviſſimam, non relicto virili ſemine moritur. Poſt cujus mortem Philippus Dux Burgundiæ, qui unicam filiam ejus habebat uxorem, in comitatu Flandrenſium ſucceſſit. Poſt Philippum filius ejus Carolus, quem Suitenſes occiderunt in bello Nanſenſi: poſt Carolum gener ejus Maximilianus poſtea Rex Germanorum Comitatum Flandriæ cum Maria filia obtinuit: poſt Maximilianum filius ejus Philippus Archidux Auſtriæ, poſtea Rex Caſtellæ; poſt Philippum filius ejus Carolus Dux Brabantiæ hodie & Comes Flandriæ. Comitatus Flandriæ ad Duces Burgundiæ pervenit. His ferme temporibus Carolus Rex Gallorum quintus cum Duce Brittannorum Joanne prælia multa conſtituit, qui inter pluresex Germania conductos habuit Ducem de Brunſvvich nomine Ottonem, virum ſtrenuum & bellicoſum. Hic plusquam triennio in Brittannia fuerat captivus, anno tandem prænotato, in Avenionem ducitur, inde liber emiſſus venit in Apuliam, & Carolo Rege Apulorum abſente adjutus Neapolitanis amicis Neapolim violenter obtinuit, ſed non diu ſupervixit. Otto Brunſwicenſium Dux in Brittannia triennio captus eſt.

Anno item memorato Carolus Gallorum Rex V. moritur, & apud S. Dionyſium ſepelitur, filios relinquens duos, Carolum & Ludovicum ad huc in minore ætate conſtitutos, quos tutelæ Philippi Ducis Burgundiæ, & Ludovici Borbonienſis educandos committit: Regni autem generalem moderatorem conſtituit Andegaviæ Ducem Ludovicum, quouſque Carolus, cui Regnum, ut Primogenito debebatur, annum ætatis XIV. altiſſimo inſpirante attingeret. Carolus Gallorum Rex V. obijt & Carolus filius ſuccedit.

Iſte Carolus Rex Gallorum VI. poſtea cùm adoleviſſet, uxorem duxit Iſabellam Ducis Bavariæ filiam, quæ peperit ei Carolum Regem VII. Poſt mortem verò mariti manſit vidua, per quam Ludovicus Bavariæ Dux ejus frater poſtea in auro & XII. Apoſtolorum cum Salvatoris argenteis imaginibus dives & cœteris Progenitoribus magis abundans & notior factus eſt. Iſtas duodecim Apoſtolorum ſimul & Salvatoris imagines per Ducem Ludovicum ex Gallia cum divitijs alijs multis in Bavariam allatas ipſe quamdiu vixit, in humanis theſauri loco poſſedit, & rebus deinceps melius conſulens domeſticis, nomen Divitis brevi, qui pauper erat prius, acquiſivit. Huic Ludovicus in Ducatu Bavariæ filius jure ſucceſſit, qui & cum divitijs & imaginibus patris, nomen ſimul Divitis habuit. Poſt quem Georgius nomine filius ejus Ducatum Bavariæ cum divitijs memoratis obtinuit, qui noſtris diebus ſine virili ſemine deceſſit; reliquit autem filiam unicam, quam Rupertus ex ſorore Nepos (indulgente Romano Pont.) Rupertus Palatinus Rheni Comes.

no Pont.) filius videlicet Philippi Comitis Palatini, qui ſororem Georgij habuit, duxerat illo vivente uxorem. Mortuo autem Duce Georgio, cùm inter generum ejus Ducem Rupertum jam dictum & Albertum Bavariæ Ducem, qui morabatur in oppido Monacenſi, pro vacante Principatu bellum ageretur atrociſſimum, omnis illa theſaurorum immenſa congeries cum Apoſtolorum imaginibus, brevi diſſipata fuit, ut in nonum hodie annum quò pervenerint, nemo ſit qui noverit.

Wignand• hujus Monaſterij Abbas xxxiv. moritur.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato xxvii. die menſis Octobris Wignandus hujus Monaſterij xxxiv. Abbaits ſenio pariter & morbo gravatus moritur, anno regiminis ſui xx. menſe x. die ſimiliter xx. cum devotione Fratrum in majore Cœnobio ſepultus. Reliquit Monaſterium in debitis multis tam per eum quàm per alios præcedentes Abbates contractis, & diſciplinam ſine regulari obſervantia, qualem & reperit.

Godfridus fit Abbas annis ix.

## De Godfrido ejus nominis ſecundo, hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXXV. qui præfuit annis ix. menſe i. diebus xv.

ANno Dominicæ Nativitatis prænotato MCCCLXXX. Indictione Rom. tertiâ Wignando Abbate hujus Monaſterij Hirſaugienſis, xxvi. die menſis Octobris Catholicè mortuo atque ſepulto, ne grex Paſtoris ſolatio deſtitutus aliqua viduitatis Eccleſiæ deploraret incommoda, de novi mox electione Abbatis cæpit ſuorum, & non exterorum habere concilium. Circa principium igitur menſis Novembris vocatis abſentibus dè præpoſituris & prioratibus Monachis, qui futuræ debuerant atque potuerant electioni de Jure vel conſuetudine intereſſe, & excluſis ſæcularibus cunctis, præmiſsiſque Orationibus cum invocatione S. Spiritus, per viam ſcrutinij ad novi Paſtoris inſtitutionem proceſſerunt. Votis autem ſingulorum auditis, & in ſchedulam juxta morem conſignatis, major & ſanior pars Monachorum eligentium Godfridum ejus nominis ſecundum Abbatem hujus Monaſterij xxxv. elegit, cæteris in eum conſentientibus.

Godfridus itaque per Conventum electus, atque per Lambertum Spirenſem Epiſcopum in Abbatem confirmatus ex more, ſolemnitérque benedictus, præfuit huic Monaſterio in magna ſolicitudine & malitia temporum, annis ix. menſe i. diebus xv. homo manſuetus pacificus, & amator quietis & pacis, qui Monaſterium in utróque ſtatu graviter callapſum reperit, quoniam nec regularis obſervantia in eo tunc viguit, nec illi rerum abundantia fuit.

Schiſma multiplicavit vultures in Eccleſia inſatiabiles.

Eo tempore ſchiſma Catholicam graviter perturbabat Eccleſiam, cùm Urbanus VI. ut ſupra diximus, Germanis, Italiſque & Ungaris Romæ ſedem habens ſummum ſe præſtaret Pontificem: Clemens, quem ſui nuncupavêre vii. in Avenione reſidens Gallos & Hiſpanos ſibi ut Papæ haberet obedientes. Hæc de Rom. Pontificatu altercatio majus Gallis, quàm alijs nationibus incommodum attulit, propereà quòd Clemens ſuis partibus cupiens adjungere viros, præter quinque priores, à quibus fuerat electus, viginti quinque de novo Cardinales aſſumpſiſſet, quorum nemo poterat ſatiare cupidinem.

Nam

Nam. Cardinales xxx. Clementis cauſam ſecuti, cùm eſſent more vulturum antiquorum inſatiabiles, quoſdam per Galliam exploratores conſtituerunt, qui Eccleſiarum præbendas ubique locorum inquirerent, quas poſſeſſorum morte vacantes mox ſibi à Clemente dari, ut proximi poſtulabant. Unde & ſententiam tulit idem Clemens ad inſtantiam ſuorum vulturum de beneficijs vacaturis, quam pro lege habitam gratiam nominaverunt exſpectativam, per quam ad Eccleſias vacantes ſoli Pontifici dare introitum liceret. Unde lege ſeu conſtitutione ſoli Cardinales & potentes ad Eccleſias pinguiores promovebantur: decimæ quoque à Clero exigebantur per Clementem, & quoties majori alicui Eccleſiæ inſtituebatur Antiſtes, primi fructus anni, quos Romani vocant annatos, Pontifex ſuis uſibus reſervabat. Annatorum ſuper Epiſcopatibus principium. Avaritia Cardinalium conſtituit Galliam.

*MCCCLXXXI.*

Anno Godfridi Abbatis primo Lampertus de Bureſ ex Abbate Monaſterij noſtri Ord. in Gengenbach Argentinenſis Diœceſis Epiſcopus Spirenſis, vir doctus prudens, & in multis expertus, auctoritate Urbani VI. Papæ ſimul & poſtulatione quorundam Canonicorum eligentium ad exemptam Eccleſiam Bambergenſem translatus eſt, & ibi Pontifex inſtitutus. Hic multa bona fecit Eccleſiæ Spirenſi, & inter alia Confirmationem omnium Privilegiorum à Carolo Imperatore IV. precibus obtinuit ſub bulla videlicet nova, quam à nomine concedentis vulgariter Carolinam Clerus nuncupat. Poſt Lamberti hujus translationem Adolphus de Naſſavv nobili & antiquo Comitum genere ortus, Spirenſium Epiſcopus ordinatus præfuit annis xv. vir & ipſe ingenij perſpicacis & acuti, qui pro libertate Eccleſiaſtica nonnullas cum civibus ſuis contentiones habuit, quæ tamen non diu permanſerunt, ſed interpoſitione amicorum diſſenſio ad concordiam pacis revocata fuit. Lambertus Epiſcopus Spirenſis transfertur ad Bambergam. Adolphus ex Comitibus de Naſſaw fit Epiſcopus Spirenſis.

Eodem anno peſtilentia magna Bohemiam graviter afflixit, cujus occaſione Wenceslaus Rex de Regno Bohemorum cum Pileo Cardinali Urbani Papæ Legato venit Moguntiam: inde navigio per Rhenum deſcendit rurſus ad Coloniam, & exinde ad Aquaſgrani palatium Regni Teuchonicorum principale, & antiquiſſimum, ſedem ſuam ibidem poſuit, diutiuſque remanſit. Tanta enim vis peſtilentiæ hac anno conſumpſit Bohemiam, Auſtriam ſimul & Ungariam, ut media pars hominum vix in eis locis viva remanſerit. In Pragenſium námque Civitate mille centúmque & ſedecim uno die moriebantur. Wenceslaus Rex Aquisgrani moratur.

Anno etiam prænotato graviſſima inter Adolphum Archiepiſcopum Moguntinum & Rupertum Comitem Palatinum Bavariæque Ducem apud Heidelberg morantem fuit exorta diſſenſiô, quæ paulatim excreſcens publicas inter eos inimicitias fecit. Unde in alterutrum ferro & ignè graſſantes, ſubjectis ſibi pauperibus incommoda & damna plurima inferentes, durus in durum certabat; Principum tandem vicinorum conſilio res fuit compoſita, & pax reformata.

Hoc ipſo anno Urbanus Papa VI. poſt fulminatas in Carolum Regem Apuliæ Cenſuras, eum parva comitiva Nuceriam pro quibuſdam cauſis Eccleſiæ tractandis venit, quem Carolus obſidere in animo ſtatuit. Quod Pontifex ubi reſeiſſet, hominem quendam patriâ Suevum, qui multo tempore in Italia fuerat bellantum Dux ſive Capitaneus, rogat, quatenus Urbanus Papa à facie Regis Apuli fugit ad Genuam.

armatâ manu Genuam ab eo duceretur. Conſenſit Alemannus, & copijs contractis ad Genuam Pontificem ſalvum incolumémque perduxit; fuerunt enim Genuenſes in parte Urbani contra Gallos; cúmque ad littus haud procul à Genua perveniſſet Pontifex, Cardinales ſex, quos apud Nuceriam (eo quòd partibus faverent Clementis) habuerat captivos, ſaccis inſutos ſingulos in mare jactari præcepit: qui confeſtim miſerabiliter ſunt ſubmerſi; quod factum multorum in eum odia concitans, ejus famam obfuſcatione perpetuâ maculavit. Genuam itaque cum ſalute perductus Pontifex, cùm aliud non haberet, quaſdam auri pecias Capitaneo dedit pro mercede.

His temporibus Urbanus Papa Carolum quendam Regio genere Gallorum procreatum, in Ungaria tunc agentem, contra Regem Apuliæ in Italiam vocavit. Qui Pontificis acquieſcens imperio, Ludovicique Regis Ungariæ copijs adjutus in Italiam venit: Regnum Apuliæ obtinuit: Joannam Reginam partes Clementis defendentem interfecit: & injurias Urbani Papæ ſatis crudeliter vindicavit. Intereà verò temporis, quo Carolus memoratus contra Carolum Regem pro Papa Urbano bellum geſſit in Apulia, Rex Ungariæ Ludovicus ſine filio moritur, & gubernatio totius Regni penes uxorem ejus remanſit. Quæ cùm per triennium poſt viri mortem regnâſſet, ægrè ferentes tandem Ungari dominium fœminæ, de Rege inſtituendo cœperunt habere conſilium. Miſſis igitur in Apuliam nuntijs Carolum ſupradictum Regem Neapolitanum evocârunt. Qui reverſus in Ungariam anno Godfridi Abbatis quinto, communi Procerum & plebis aſſenſu Regni coronam accepit: ſed dolo Reginæ non diu poſteà fuit occiſus.

*Ludovicus Ungarorum Rex moritur.*

*MCCCLXXXII.*

Anno Godfridi Abbatis ſecundo indictione Romanorum quintâ, Ludovicus Andegaviæ Dux, Caroli Gallorum Regis frater, cum quinquaginta quinque pugnatorum millibus in Italiam profectus ſcribitur, & biennio Regnum Apuliæ contra Carolum debellat, quod tamen obtinere non potuit. Et hoc ipſo anno Ludovicus Ungariæ Rex, uti jam ſupra dictum eſt, moritur, cujus uxor Regina, ut diximus, Regnum Ungarorum per triennium gubernavit. His ferme temporibus inter Andream Sabaudiæ Comitem & Cives Walleſios contentiones & prælia facta ſunt multa, non ſine interitu plurimorum. Cujus diſcordiæ causâ memoratus exercitus Comitis in terram Walleſiorum diffuſus igne ſimul & ferro devaſtat omnia, & poſtremò urbem Pontificiam Sedunenſem auxilio Bernenſium conjuratorum obſidione cinxit, & valenter obtinuit. In Flandria etiam his temporibus Rex Gallorum Carolus incurſiones feciſſe graviſſimas memoratur, in perniciem certè non modicam plurimorum. Gandavum imprimis obſedit, cujus oppidani bis excurſione factâ in pugna à Gallis victi ſunt: tertiò autem denuo egreſſi cum impetu Gallos ſuperant, & fugere in Brugas oppidum compellunt: in conflictu Gallorum plus quàm ſeptuaginta quinque millia ferebantur occiſa. Facta ſunt hæc in Sabbatho, quo Gandenſes Sanguinem illum proceſſionaliter circumferre ſolent, quem ſe habere de præputio Domini circumciſi (neſcio unde) gloriantur.

*Andreas Comes Sabaudiæ devaſtat Walleſiorum Provinciam.*

*MCCCLXXXIII.*

*MCCCLXXXIII.*

Anno Godfridi Abbatis tertio. Indictione Romanorum ſextâ, die menſis Julij viceſimâ ſextâ moritur Joannes Comes de Spanheim ſine liberis, qui frater erat Comitis Henrici, quem ante quinquennium ſuperius ad terram ſanctam fuiſſe profectum diximus. Nec diu poſteà etiam ipſe Comes Henricus mortuus fuit, filios relinquens duos Simonem & Joannem, quibus etiam poſt aliquot annos vita defunctis, cùm liberos non baberent ſuperſtites, Comitatus Spanheimenſis partim ad Comites Palatinos, partim ad Marchiones Badenſes devolutus eſt: ſub quibus & permanet in præſentem diem.

Joannes Comes in Spanheim moritur.

Eodem quoque anno ſeptimâ die menſis Decembris obijt Wenceslaus Brabantiæ & Luxenburgi Dux inclitus, frater quondam Caroli Imperatoris IV. cujus cadaver cum ingenti pompa in Cœnobio Abbatiali S. Mariæ ſemper Virginis noſtri Ordinis prope oppidum ipſum Luxenburg in Trevirorum Diœceſi fuit ſepultum, ubi quondam Comitum, & poſtea Ducum reſidentia frequens eſſe conſuevit. Poſt cujus obitum Joanna uxor ejus vidua Joannis Brabantiæ Ducis quondam filia conſilio & auxilio Arnoldi de Horn Leodienſis Epiſcopi (quem ipſa de ſacro fonte levaverat) utriuſque Ducatum Brabantiæ videlicet & Luxemburgi per annos ferme 22. ſatis viriliter & ſtrenuè in omni parte gubernavit. Poſt quam Joannes Ducatum aſſumpſit, qui Lovanienſe Gymnaſium inſtituit.

Wenceslaus Dux Brabantiæ & Luxenburgi moritur.

Anno item prænotato contigit apud Moguntiam, quod ſcribo execrabile factum. Erat ibi homo viliſſimis baud dubio natalibus ortus, inter luſores impios ſceleſtior, impijſſimus pietatis oſor, & boſtis, nomine Henricus Scbelkopff, id eſt, veſani capitis; is die quâdam cum ſuis complicibus ludens ad tabulam in taberna, quæ nominabatur vulgari ſermone zu der Blumen / in ſuburbanis Sulzbacb juxta Rhenum, pecuniam quam habuerat certè modicam, citius perdidit totam. Ridentibus ſocijs irâ commotus eſt, & borrendas cœpit in Deum & ſanctos efferre blaſpemias, cujus veſaniam magis, ac magis riſu provocantibus ſocijs totus in furorem converſus eſt. ſurgénſque mox de ſuburbano iter deflexit in Campum, quorſum neſcitur, iturus, cúmque viam intrâſſet mediam, quæ à Monaſterio S. Albani præbet iter ad Eccleſiam S. Virginis Mariæ in campis euntibus, quæ nunc propter rem geſtam S. Crucis appellatione nuncupatur, Imagines Crucifixi Jesu Chriſti & Caſtiſſimæ Matris ejus Divique Joannis Evangeliſtæ offendit, quas pro memoria Paſſionis Domini inculcanda tranſeuntibus Chriſtiana devotio ante plures forſitan annos, ut moris, illic poſuerat. Has Divorum imagines bomo perditionis intuitus in verba mox blaſphemiæ horrenda prorumpere non metuit, extractóq; pugione, quo ad latus fuerat præcinctus, in imaginem Crucifixi totis niſibus vibravit, & unico ictu cervicem ejus diſſecuit. Móxque B. Virginis Mariæ, & aliorum Sanctorum circum poſitis juxta crucem imaginibus cæſim & punctim pleraque vulnera inflixit, infortuniorum ſuorum cupiens de Deo & ſanctis ejus impijſſimus omnium hominum captare vindictam. Impietatis cæde peractâ læſæ confeſtim imagines, ac ſi homines fuiſſent, in carne humana viventes, copioſum è puncturis emisêre cruorem, cujus hodie in ipſis manifeſta cernuntur veſtigia. Quo viſo ſceleratiſſimus hominum obſtupuit, nimióque pavore conturbatus, ut lapis obriguit, &

Veſanus Luſor contra Deum audet iniqua.

Imagines Crucifixi & Sanctorum impetit gladio.

Emittunt ſubitò cruorem imagines vulneratæ.

neque

neque fugere quoquam potuit, neque pedem ullatenus à loco movere. Unde ſic immobiliter neceſſariò perſiſtente crudeli, ex Moguntia plures ſupervenere fideles, qui viſo cruoris inuſitati miraculo ſceleratum reduxerunt in urbem, qui dictante juſtitiâ vivus in ignem projectus pœnas ſuſtinuit mortis horrendæ, quam meruerat. Imagines verò cruore & vulneribus inſignes ab ædicula veteri ad memoratam Eccleſiam Collegiatam in Campis S. Mariæ ab olim nuncupatam, quæ paulùlum diſtat à Moguntia, ſummâ veneratione Sacerdotum manibus deportatæ fuerunt, ubi uſque in præſentem diem terrificus ille cruor cernitur, & miraculis quam plurimis decoratur. Ab illo tempore frequentius ad S. Crucem Eccleſia nuncupatur, quam S. Maria in Campis, ob memoriam rei geſtæ, in qua fuerunt imagines collocatæ.

*MCCCLXXXIV.*

Gallorum de bello in Anglos movendo conſultatio.

Anno Godfridi Abbatis IV. Indictione Rom. VII. Carolus Rex Gallorum VI. conſilium habuit cum ſuis proceribus de bello Anglis indicendo; ægrè ferebat enim complures è Gallia nobiles Anglos tam frequentibus bellis inquietare Galliæ regnum ſanè ampliſſimum, reducens in medium, quòd Dani olim & Saxones Gallis pauciores Angliam totiens occupaviſſent: ſe autem magnos, ſe Danis & Saxonibus fortiores gentem Anglicanam facile arbitrabantur domaturos, quæ intra ſuos fines bellum diu ferre non poſſit; uno aut ad plurimum ſecundo prælio aut vinci aut vincere ſolitam: nec unius hominis principatum ferre multo tempore poſſe, ſed reges ſuos aut pellere regno, aut interficere conſueviſſe. His rationibus Carolus Rex bellum Anglis indixit. Navibus itaque contractis ingentem Claſſem parat. Verùm tam grandibus copijs cùm deeſſent pecuniæ, tributum Rex inauditum vix ferendum ſuis Gallis impoſuit, quod ſolvere multi cùm non poſſent, Galliâ relictâ in alias diſceſsêre provincias. Claſſe autem viris, armis commeatûque affatim inſtructâ, maximus ille navalis apparatus omnis non ſecus ac in arente ſtipula crepitans, & æſtuans ignis evanuit, quod principum culpâ contigiſſe, qui exactam pecuniam inter ſe corripuerant, non famâ dubiâ plures æſtimârunt, non ſine Gallorum Regis injuria. Unus tantum Joannes Viennenſium Comes navibus LX. inſtructis navigavit in Scotiam, ut inde bellum inferret Anglis; erant tunc inter Anglos & Scotos graves diſcordiæ. Commeatu igitur Scotorum Joannes Angliam cum ſuis intravit, & quaſdam munitiones oppugnavit. Quo cognitio Rex maximum pugnatorum adunavit exercitum contra Gallum pugnaturus: Joannes verò conſiderans ſe viribus & numero Anglis procul eſſe minorem, cum ſuis in Scotiam reverſus eſt. Ubi cùm aliquandiu moram ageret, in amorem nobilis cujuſdam fœminæ prolapſus, otiosè tempus omne in carnis voluptate pernitioſa expendit. Poſtremò tandem ab ea, quam amabat muliercula præmonitus, quòd Regi Scotorum haberetur ſuſpectus, relictâ Scotiâ in Galliam reverſus eſt. Hic utar teſtimonio Galli Roberti Gaguini dicentis: *Perrarum eſſe Gallos in aliena gente gloriam comparare, quam arrogantia vel libido non obfuſcaverit.* Quàm ſit verum hoc viri teſtimonium de Gallis, in eo bello, quod Galli cum Cæſare Maximiliano commune duxerunt nuper in Venetos, prô pudor! ſatis fecêre manifeſtum, cùm per totam Longobardiam tantâ libidine in mulieres honeſtiſſimas, & virgines etiam Deo conſecratas debacchati

Joannes Viennenſis Comes ſolus movit in Angliam.

ſunt

ſunt, tantâ avaritiâ, & arrogantiâ tumentes, ut propter verecundiam ſatius mihi videatur tacendum, quàm plura ſcribere. Unde non immeritò, Juſtitiâ Dei vindicante profanos, brevi Mediolanum & Longobardiam totam amiſerunt.

*MCCCLXXXV.*

Anno Godfridi Abbatis quinto, Indictione Romanorum VIII. Wilhelmus Comes Hollandiæ, Hannoniæ, Seelandiæque, filius Alberti filij Ludovici quondam Imperatoris IV. uxorem duxit filiam Ducis Burgundiæ Philippi, Nuptijs in Brabantia cum magna & inuſitata ſolemnitate celebratis. Hujus Wilhelmi frater erat Joannes poſteà electus & confirmatus Epiſcopus Leodienſis, qui poſt mortem Wilhelmi dimiſsâ Eccleſiâ duxit uxorem diſpenſante cum eo Conſtantienſi Concilio, & Germani filiam principatibus abdicavit.

Eodem anno Confœderati, quos vulgò Suitenſes nuncupamus, in ſuperbiam elati viciniores in circuitu oppidanos, & ruſticos in ſuam conjurationem allicere cupientes proprijs Dominis fecerunt eſſe rebelles. Inter quos ruſtici & villani Domino de Thorberg tam jure, quàm antiquiſſimâ conſuetudine ſubjecti Lucernenſium perſuaſione ſeducti, & animati, ſe contra Dominum ſuum contumaciter erexerunt, conſueta ſervitia, cenſus & miniſteria cuncta denegantes: & quò ad rebellionem fierent liberiores, non requiſito, neque conſentiente Domino facti ſunt & adſcripti Lucernenſium cives. Comes autem Thorbergenſis, poſteaquam ſuorum perfidiam intellexiſſet, non ſine ratione iratus eſt, & quotquot eorum comprehendere potuit, laqueo ad arbores ſine ulla commiſeratione ſuſpendit. Quo facto Lucernenſes irati totam Conjuratorum ſcaturiginem vocaverunt in arma, convenientéſque in turmam contra memoratum Comitem, proceſſerunt ad bellandum. Regionis igitur devaſtatione inſtitutâ oppidum imprimis Rotenburg, quod erat Comitis de Grünenberg, cum arcella in die SS. Innocentium factâ incurſione obtinuerunt. Hermannus autem de Grünenberg, & Comes de Thorberg, qui erant in arce, fugâ lapſi mortis periculum evaſerunt. Inde progreſſi, Wolhuſen, Sempach, Entlibucb, Meienberg, Baldeck, Liel & Rinach in ſuam poteſtatem acceperunt, amicos inter conцives, inimicos verò inter mortuos conſcribentes. Mira hujus gentis breviter ampliata felicitas, quam Principum inclementia erga ſubditos permittente Deo cauſavit. Nec diu poſt deſcriptam conjuratorum victoriam venit ad Meyenberg Lupoldi Ducis Auſtriæ Capitaneus, & poſitis in circuitu papilionibus, oppidum obſedit. Egreſſi die quâdam conjurati, qui erant in præſidio, prælium cum Auſtralibus inceperunt, in quo victor exercitus Auſtralium non paucos conjuratorum occidit. Poſt dies autem paucos conjurati Meyenberg funditus everterunt.

Armati Suitenſes contra Nobiles terræ conveniunt.

Conjurati capiunt & deſtruunt nobilium Caſtra.

Anno prænotato Ungari tyrannidem Reginæ diutius ferre contemnentes, & ignominioſum exiſtimantes ſuæ nobilitati, mulieris imperio ſubjacere, conſilio inter ſe habito nuntios ſolemnes miſerunt in Apuliam, & Carolum Regem ad Ungariæ Regnum inde revocârunt. Qui Legatorum commiſſione auditâ gaviſus eſt, & Ladiſlaum filium ſuum Regem conſtituens Apuliæ, profectus eſt in Ungariam. Quem proceres Regni, & Incolæ ſummo cum honore ſuſcipientes in Albaque Regali ſolemniter

Carolus Apuliæ Rex fit Rex Ungariæ.

coronantes in Regem Ungariæ ſublimârunt. Poſt Coronationem ſuam in oppidum Regale Budam proficiſcitur, ubi poſt menſes aliquot in camera ſua exiſtens, die quâdam ſubordinatione Reginæ abrogatæ, quæ remanſerat vidua quondam Regis Ludovici, graviſſimè vulneratus occiditur.

Regis Angliæ filius expeditionem pro Regno facit in Hiſpaniam.

Eodem quoque anno Dux Lancaſtri filius Regis Angliæ navium claſſe comparatâ non modicâ, in manu forti navigavit in Hiſpaniam, Regnum ſibi comparaturus violentiâ hæreditarium, quod ad ſe jure pertinere putabat. Cœpit vaſtare provinciam, & lædere, quos ſubijcere cupiebat, & ideò pro hoſte eſt habitus.

Anno item præſcripto Lupoldus Dux Auſtriæ ad inſtantiam comitum de Kyburg, Grünenberg quoque & Thorberg, atque multorum nobilium, conjuratis Suitenſibus bellum indixit: quod iſto anno incipiens in ſequentem uſque cum multorum incommodo continuavit, conjuratorum ubique in circuitu hoſtiliter devaſtans provinciam.

Galeatius Vicecomes occidit patruum.

Eodem quoque anno Galeatius Vicecomes Mediolanenſis dominandi cupidine Barnabovem Vicecomitem patruum & ſocerum ſuum inſidioſè (ut ferunt) occidit, ejus principatum ſibi uſurpavit, quem Wenceslaus Rex poſtea in ducem creavit.

*MCCCLXXXVI.*

Cives Wormatienſes jam ſecundo Nühuſen deſtruunt.

Anno Godfridi Abbatis ſexto, Indictione Rom. IX. primâ die menſis Martij, quæ fuit quinta feria poſt Dominicam ſexageſimæ, Cives Wormatienſes cum furore & armis de civitate prorumpentes villam Sacerdotalem Nübuſen urbi proximam igne ſuppoſito funditus deſtruxerunt: ædes Sacerdotum cunctis rebus evacuantes in cinerem redegerunt: Sacerdotes verò & Clericos omnes, quotquot inveniſſent, cuſtodiæ tradiderunt; & hæc ſecunda fuit ejuſdem loci Nübuſen per cives Wormatienſes temeraria & præſumptuoſa deſtructio; prima námque deſolatio Novæ domus memoratæ ſive deſtructio facta eſt per Cives Wormatienſes temporibus Landulffi ejuſdem urbis Pontificis, de cujus electione mentionem fecimus in primi hujus Chronici parte anno Domini 1234. Veruntamen ipſam loci deſtructionem, ut ſcriberemus eo tempore haud ſcire potuimus. Poſtea igitur quam furioſi Cives memoratam clero Nühuſenſi intuliſſent contumeliam, Urbano Pontifici Summo delati ſunt, & excommunicationis ferro à communione fidelium juſtiſſimâ ratione abſciſſi. At verò poſtquam Cives ipſi Wormatienſes miſo cleri à principio multo aliquandiu in excommunicatione ſorduiſſent, ad eorum inſtantiam Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux Regni Princeps Elector, Henricus Comes de Spanheim, & plerique alij ſuas interpoſuêre vices, & in concordiam diſſentientes revocârunt. Ex inde Nübuſen cœpit jam tertiò conſtrui, Wormatienſibus non parvam dare pecuniam pro injuria coactis.

Sigiſmundus fit Rex Ungariæ.

Eodem anno Sigiſmundus frater Wenceslai Regis Germanorum & filius Caroli Imperatoris olim quarti, poſteà & ipſe Imperator Romanorum vir optimns intercempto Carolo Rege per inſidias Eliſabetbæ Reginæ apud Budam, ut anno priore ſcripſimus, conſenſu procerum in Regem Ungariæ electus & coronatus eſt: nec diu poſtea Ungari mutato conſilio multas & varias ipſi poſuerunt inſidias, atque in fugam & captivitatem cujuſdam comitis (licet brevi) compulerunt. Cauſam hujus turbationis talem ſcriptor quidam aſſignat. Cùm Rex Sigismundus Con-

Rex Sigiſmundus 32. Ungariæ proceres trucidavit.

cilium

cilium procerum apud Budam Ungariæ convocâſſet, Regina quorundam Ungariæ perfidiam principum coram Rege graviter accuſavit. Dedit Rex protinus ad cognoſcendum in cauſa Judices. Pro Regina contra delatos per deputatos fertur ſententia. Unde Rex volens in reos decernere juſtitiam, duos & triginta proceres regni capitibus truncavit. Erat Stephani Comitis puer aſtans, & videns tot cædem nobilium virorum, qui ubi & Dominum ſuum cerneret capite truncatum, in lachrymas erupit amaras; ad quem Rex Sigiſmundus: *Noli flere*, inquit, *ego ſum Dominus tuus, qui tibi, & plura & majora donare poſſum, quàm Stephanus dederit unquam.* Cui puer intrepidâ voce reſpondit: *Ego tibi pro Domino meo, quem innocentem occidiſti, Ungarus Bohemo ſerviturus ſum nunquam.* Quem Rex confeſtim decollari mandavit, ne videlicet invitus cogeretur ſervire Bohemo. Verum tantorum mors procerum cauſam multis diſcriminibus & incommoditatibus dedit. Nam ipſe Rex Sigiſmundus poſtea, ut diximus, à ſuis captus, & carceri mancipatus vix mortem evaſit. Quæ omnia in geſtis Ungarorum plenius continentur digeſta.

Puer propter Dominum ſuum perimitur.

Anno prænotato ruſtici & oppidani ſub dominio Abbatis S. Galli in Suevia conſtituti exemplo conjuratorum in ſuperbiam elati, conſueta præſtare ſervitia ipſi Monaſterio penitus recusârunt. Unde neceſſitate compulſus Abbas, fœdus & Ligam civium Regni ſubijt, quorum exercitum validum contra inobedientes ruſticos ſuos, qui vulgò Abbacellenſes nominantur, produxit. Ruſtici autem cùm eſſent inermes, nullam præliandi conſuetudinem habentes, mox ut hoſtes adventare ſenſerunt, juga montium conſcendunt, & ab altiſſimis atque præruptis cacuminibus lapides in adverſarios emittunt. Cives ergo conſiderantes, quòd latitantes in montibus ruſticos expugnare tutò non poſſent, retrò pedem traxerunt, amiſſis ſuorum quinquaginta atque ducentis, quos lapides demiſſi de montibus per ruſticos memoratos miſerabiliter oppreſſerunt.

Ruſtici S. Galli contra Abbatem Dominum ſuum rebellârunt.

Poſtea igitur quam cives Regni à perſecutione ruſticorum S. Galli ceſſarent, metuentes illi, ne forſitan eis deteriora impoſterum contingerent, ad conjuratorum ſeſe Suitenſium ligam & ſocietatem receperunt; à quibus gratulanter ſuſcepti, jam deinceps nullum pati jugum dominij didicerunt. Conglomerati ergo in unum contra Nobiles terræ vicinos, non minus crudeliter, quàm hoſtiliter proceſſerunt, eorúmque ruſticos atque ſubjectos, ne præſtarent Dominis ſuis conſueta ſervitia, cenſus & reditus, exemplo ſui in rebellionem omnimodam induxerunt.

Abbacellenſes ruſtici S. Galli conjurant cum Suitenſibus.

Nobiles itaque tantam conjuratorum injuriam diutius ferre non valentes, Lupoldi Ducis Auſtriæ, ſub cujus militabant ſignis, auxilium implorabant; qui tandem victus eorum precibus (etſi admodum invitus) bellum, quod anno præcedente Suitenſibus indictum aliquot menſibus ex compacto intermiſerat, denuo fortius inſtaurat. Contractis igitur copijs, oppidum Sempach imprimis obſidione vallavit; contra quem adventantes conjurati Suitenſes commiſſum eſt bellum, & per utriúſque partis homines in multam horam acriter pugnatum. Campum tamen poſtremò pugnatores obtinuêre Suitenſes, & Ducis Lupoldi exercitus fuſus eſt. Ceciderunt in eo bello ex parte Ducis memorati plures quam Nobilium quadringenti, vulgarium tria millia, ſed & Dux ipſe Lupoldus in acie prima fuit occiſus. Nomina Comitum, Baronum, Militum atque

Lupoldus Dux à conjuratis victus occiditur cum multis.

Nobilium, qui in eodem prælio ceciderunt, quotquot invenire potuimus principalium, hæc fuerunt. Lupoldus ſæpe dictus Auſtriæ Dux, Otto de Hochberg Marchio, Joannes Comes de Fürſtenberg, duo Comites de Tierſtein, Joannes Comes de Haſenburg, Fridericus Comes de Monſtral, Walterus Comes de Gerolſeck, Comes dictus Niger de Zolra, Walterus de Dek miles auratus, unus de Landeck, Martinus Maltener miles auratus, Otto de Waldburg eques auratus, duo de Griffenſtein, duo de Stauffen, duo de Signovve, Albertus de Rechberg eques auratus, Udalricus de Tierberg miles, duo quoque de Klingen, duo de Andlovv, tres de Razenhauſen, tres de Berenfels, tres de Rotberg, Wernerus de Flachsland miles, duo de Hattſtadt, duo de Friburg, duo dicti Waldner, Hugo de Schönavv miles, Rudolphus de Landſperg, Werenterus de Lichtenfels miles, duo de Wiſsvvil, Joannes vom Hüffmiles, Henricus de Lapide miles, Henricus Schellenberg miles, Berchtoldus Grat de Graez, duo de Hallvvil, Sigismundus de Tegerfeld, duo de Emps, quatuor de Eptingen, quatuor de Morſperg, quatuor de Rinach, duo dicti Guſſender de Rechberge, unus dictus ſtör, item unus dictus zum Wiger, duo qui dicebantur Kletten, unus de Milheim, Burchardus de Maſminſter miles, duo de Mülinen, Morandus de Durmenſtein, aliorum æquè nobilium virorum nomina, qui in bello memorato ceciderunt, invenire certò nequivimus, quorum numerum fuiſſe quater centum, ſupra jam diximus. Corpus autem Ducis Lupoldi cum alijs ferme quadraginta ad Monaſterium Königsfeld cum honore delatum ſepultum eſt. Poſt mortem verò ducis memorati, Lupoldus filius ejus in Ducatu Auſtriæ, & in reliquo principatu ſucceſſit, qui mortem patris vindicare cupiens, ſe hoſtem conjuratorum litteris declaravit apertis. Cœperunt ad eum undique convenire nobiles armati, alius patrem, alius filium, alius fratrem in Suitenſes optans vindicare. Quod ubi conjuratis innotuit, amicorum medio facta eſt unius anni ſpatio treugarum conceſſio inſtantibus ipſis, & ſic feruor animi refriguit commoti. Cauta prudentia, quoniam multa, quæ ratione ſanari nequeunt, tempore curantur. Factum eſt autem bellum atrox prænotatum anno prænotato, in menſe Septembri, juxta oppidum Sempach, amplis in campis, ubi & Suitenſium plures ceciderunt.

*Nomina Principum atque nobilium in hoc bello per conjuratos occiſorum.*

*Lupoldus junior patre perempto in Ducatu ſucceſſit.*

Anno item prænotato maxima crevit abundantia vini, maximè in partibus Moſellanis, cis Rhenanis in Suevia, & Francia orientali, atque in alijs multis regionibus. Unde præ ubertate vini defecerunt vaſa tempore vindemiandi. Mira commutatio, tempore ſuccedens in varium. Anno námque præterito plauſtrum vini unum vendebatur pro florenis quatuor & viginti circa Rhenum, & iſto anno prouno floreno vendi vix potuit, cùm vas carratæ unius pro tribus florenis emeretur.

*Vini abundantia ubique terrarum.*

*MCCCLXXXVII.*

Anno Godfridi Abbatis ſeptimo Indictione Roman. decimâ, factum eſt bellum inter Joannam relictam Wenceslai Ducis Brabantiæ & Luxenburgi, de qua ſupra diximus anno Godfridi Abbatis tertio, & Wilhelmum, comitem Hollandiæ, qui filiam Philippi Ducis Burgundiæ habuerat uxorem, una cum Wilhelmo Duce Geldriæ. Verum interponente vices ſuas Archiepiſcopo Colonienſium, tandem ipſa contentio inter eos ad amicabilem concordiam reformata fuit.

His

His temporibus Monaſterium S. Hereberti Tuitienſe noſtri Ordinis, quod Colonienſes in vicinia urbis ſuæ poſitum ante decennium funditus deſtruxerunt, reædificatum, & per Fridericum Archiepiſcopum denuo conſecratum eſt, una cum Eccleſia parochiali Monaſterio proxima.

Monaſterium Tuitienſe reſtauratum.

Anno prænotato Urbanus Papa VI. Crucem prædicari mandavit contra Ottonem Ducem Brunſuicenſem Germanum, quem olim triennio apud Brittannos diximus fuiſſe captivum, anno ut ſupra XXXI. Wignandi Abbatis, & Thomam Comitem de S. Severino, qui Neapolim occupaverat contra Ladislaum Caroli Regis Ungariæ filium, promittens contra illos euntibus pares indulgentias his, qui pro recuperatione terræ ſanctæ contra Saracenos pergunt Hieroſolimam. Parum tamen per hoc, imò nihil profecit, cùm nullus omnino inveniretur, qui arma in illos vellet ſumere. Ludovicus autem Andegaviæ Dux, frater Caroli VII. Regis Gallorum, qui poſt pugnam de Apulia redierat in Galliam, denuo ſe parat in prælium, cupiens omnino ſibi Regnum Neapolitanum ſubijcere atque Siciliæ, jus ſuum allegans hæreditarium. Miſit ergo quinque Galeas armatas Neapolim in ſubſidium Ottonis Ducis, & Thomæ Comitis prædictorum, qui urbem ejus nomine occupabant contra Ladislaum filium Caroli quondam Regis Apuliæ & Ungariæ, qui eo tempore cum Matre Margaretha regina pro Regno patrio, favente Papa Urbano VI. bella geſſit multa in Apulia. Mox autem ut naves jam dictæ in portum applicaverunt, reginæ memoratæ tres in littore naves offenderunt armatas, ad impugnandam civitatem adductas, quarum duas ceperunt interfectis omnibus, tertia ſalutem fugiens obtinuit. Ludovicus verò Dux Andegaviæ cum Neapolitanis contra Urbanum Papam cum Antipapa ſenſit Clemente, pro cujus amplianda auctoritate omnia, quæ potuit, libenter faciebat.

Ludovicus Dux Andegaviæ contra Urbanum militat.

Clemens igitur in favorem ipſius Ludovici licentiam dedit Ottoni Brunſuicenſium Duci & Comiti S. Severini memoratis, qui Neapolim pro parte ejus occupabant, ut de cunctis Eccleſijs & Monaſterijs in Neapoli & alijs urbibus, quotquot haberentur calices, vaſa & Clenodia, tam aurea quàm argentea, licitè acciperent venderéntque, aut conflarent in monetam, & ſtipendia militibus inde exſolverent. Qui mox conceſsâ poteſtate ſibi à falſo Pontifice omnes ornatibus ſuis & vaſis ſpoliaverunt Eccleſias, & res Deo dicatas in uſus militantium ſæculo converterunt.

Clemens Antipapa concedit vaſa Eccleſiæ pugnantibus.

Multa his temporibus, & per plures quidem annos, in Regno Apuliæ bella geſta ſunt inter Civitates, & oppida, quæ Margaretæ Reginæ uxoris quondam Caroli Ladislaique filij ejus partes tuebantur, & eas quæ Ducem Andegaviæ Ludovicum, ut dominum ſequebantur. Quorum ratione penuria victualium in omni Regno ſubſequuta eſt maxima, & multa millia Hominum ac jumentorum fame perierunt.

Pontifices verò inter ſe Papatus pro dignitate contendentes, Urbanus videlicet ſextus & Clemens nomine ſeptimus, alter alterum in diebus feſtis, atque ſolemnibus cum ſequacibus ſuis, ut ſchiſmaticum nominabat, atque pronuntiabat excommunicatum. Hac eorum de Summo Pontificatu contentione perniciosiſſimâ, & licentia delinquendi dabatur improbis, & ſcandalum ingens offendiculi bonis & innocentibus.

Pontifices duo ſe mutuo excommunicant.

*MCCCLXXXVIII.*

Anno Godfridi Abbatis octavo, indictione Romanorum undecimâ,

 moritur

Conradus fit Archiepiſcopus Moguntinus.

moritur Adolphus ex Comitibus de Naſſauvv Archiepiſcopus Moguntinus, & in majori Eccleſia Metropolitana Moguntiæ ſepelitur. Poſt quem Conradus ex Comitibus de Winſperg ejuſdem Eccleſiæ Canonicus in Archiepiſcopum eligitur, & confirmatur ab Urbano Papa ſexto. Præfuit annis ferme ſeptem, vir ſenex & bonus.

Wernherus fit Archiepiſ opus Treviro. ſum.

Eodem anno Cuno de Falcbenſtein Archiepiſcopus Trevirorum ſenio gravatus, &ad regimen tanti Pontificatus deinceps minus idoneus, de conſenſu Canonicorum ſuorum paſtoralis curæ ſolicitudinem, regiménque depoſuit, & ad vitæ privatæ tranquillitatem ſe dedit. Erat vir ſtrenuus Jurium libertatúmque ſui Pontificatus defenſor acerrimus, qui non ſolum adepta conſervare, prudenter ſingulis ſingula ſicut oportebat diſtribuit, ſed etiam plura de novo congregavit. Poſt Cunonem ipſo curante & promovente Wernherus ex Comitibus de Falckenſtein Nepos ejus, per Canonicos in Archiepiſcopum Trevirorum unanimi conſenſu eligitur, & per Urbanum Papam ſextum ex more confirmatus eſt, atque in menſe Majo à Capitulo & Civibus Treverim intrans glorioſè ſuſceptus. Præfuit autem in Archiepiſcopatu annis ferme 30. in omni ſollicitudine, providentia, manſuetudine & pietate, Regibus & Principibus gratus. Cuno autem poſt reſignationem Archiepiſcopatus ad quietem vitæ privatæ reverſus, theſaurum quem habuerat in auro & argento, de Conſenſu nepotis, & Canonicorum, penes ſe occultum retinuit, & Caſtellum Eccleſiæ, quod nominatur Wolmick, in manſionem accepit. Ubi non diu ſupervivens, anno ſequente in menſe Junio ab hac vita migravit, ſepultus apud Confluentiam in Collegiata Eccleſia S. Caſtoris. Cui Wernherus nepos exequias ordinavit ſolemnes, Friderico Archiepiſcopo Colonienſium, & Ruperto Comite Palatino perſonaliter aſtantibus una cum Oratoribus omnium ferè Germaniæ Principum. Poſt cujus mortem Wernherus nepos atque ſucceſſor incredibilem penes eum reperit theſaurum in pecunia prompta, in auro, in argento, & in Clenodijs pretioſis. Omnia quóque promptuaria Eccleſiæ Treverenſis victualibus erant plena, & Eccleſia ipſa nullis penitus debitis involuta. Ex eo tempore uſque in præſentem diem per annos quatuor & viginti ſupra centum ad tantas omnium rerum divitias Eccleſia memorata Trevirorum nunquam pervenire potuit.

Cuno moriens ingentem ſucceſſori theſaurum relinquit.

Wernherus enim quamvis ad Pontificatum indubitanter per omnia videretur dignus, utpote qui multa fecerit Eccleſiæ bona, tamen moriens tantum poſt ſe theſaurum ſucceſſori non dimiſit, quantum penes anteceſſorem ſuum ipſe legitur inveniſſe. Hujus rei cauſam fama incolarum Trevirenſium Diœceſis nobis talem aſſignat. Wernherus enim Archiepiſcopus magnitudine theſaurorum inſatiabilis factus ſimul & curioſitate vanâ ſeductus, multis in Pontificatu annis Alchimiæ dedit operam, quod ut verum demonſtremus, duobus citò fiet manifeſtum: altero, quia notorium eſt uſque in præſentem diem apud Confluentinos, quòd in Caſtello ſuo juxta littus Rheni dictum Capella, in oppoſito oppidi Lanſtein Alchimiæ vanitatis Profeſſores annis plurimis ſecretò tenuit operantes: altero manifeſtum erit hujus in eo vanitatis teſtimonium, quia libri exſtant hodie plures de Alchimia nomine ejus inſcripti, quorum vidimus nonnullos. Et præter hos nobis conſtat manifeſtè ab annis plus minus quadraginta informatis famâ omnium Trevirenſium ferme publicâ, quòd Wer-

nerus

nerus Archiepiſcopus in dicto ſuo Caſtello pluribus annis inani operam dedit Alchimiæ: communis denique opinio eſt, magnum in eodem Caſtello auri & argenti ſub terra latere theſaurum ab ipſo Wernero quondam Archiepiſcopo ibidem ſecretè abſconditum. Unde Joannes ex Marchionibus de Baden quartus poſt illum Trevirorum Archiepiſcopus ante annos ferme viginti, famâ latentis theſauri concitatus, & per Jaſonem Poëtam quendam ex Apulia profugum presbyterum inductus, cùm ſub terra mandâſſet inquirere, nihil aliud, quàm ridiculum meruit invenire. Vanæ ſunt multorum opiniones multæ, non ſolum Alchimiſtarum, ſed eorum etiam penè omnium, qui theſauris ſub terra defoſſis operam navant inquirendis; nam & ipſe memoratus jam Archipræſul Joannes Princeps alioquin pientiſſimus contra ſuorum omnium conſilia per annos 12. in Caſtello ſuo Cunenengen Georgium ex Croatia oriundum, & à Turcis, ut aſſerunt, fugatum continuè in Alchimia tenuit operantem. Qui tertio decimo deinceps anno, ubi ſpem artis conſummatæ perdidiſſet, clam aufugit: & quàm ſit vana promiſſio artis, deceptos manifeſto docuit argumento, non amplius reverſurus. Ferebant mihi notiſſimi Pontificis à ſecretis, ex hac eum vanitate damnum haud minus triginta millium incurriſſe florenorum, quanquam Præſul hoc ipſum coram me & alijs multis ſæpe negaverit, erubeſcentiam forte pro mercede conſecutus. Dux quoque Wirttenbergenſium Eberhardus ejus nominis ſecundus in mille florenorum ſtipendio, quid Georgius ille poſſet in Alchimia Croatus, ſcire voluit. Henricus memorati Archiepiſcopi Camerarius vir certè optimus & civis Confluentinus omnem ſubſtantiam ſuam Alchimiæ philocæptis credidit, & adeo pauper evaſit nudúſque, quòd liberis cum uxore dimiſſis exilium ſempiternum & hactenus omnibus nobis incognitum fugiendo ſubire compulſus fuerit. Quid ſi adijciam plures quidem mihi notiſſimos, qui temporibus noſtris cupidine artis, ne dicam intactæ meretricis Alchimiæ ſeducti, miſeriam inciderunt extremam. Bernardus Abbas in Northeim Saxoniæ oppido noſtri Ordinis ſimul, & obſervantiæ regularis, moriens ante ſex ferè annos abhinc retrò, Monaſterium ſuum in decem nec minus florenorum millibus obligatum ære alieno dimiſit; cujus gravaminis cauſa principalis & major, ſicuti certò cognovimus, Alchimia fuit: quanquam non defuerint, qui debitum ab eo contractum ad florenorum 12000. omne taxaverint. Pluribus námque annis nec paucos in Alchimia operantes in ſuo Monaſterio primo ſecretè, poſteà manifeſtè habuit, quibus non modica impendit.

*Joannes Archiepiſc. à Profeſſoribus Alchimiæ decipitur.*

*Bernardus Abbas in Northeim Alchimiſtarum Mecœnas.*

Andreas Montis Monachorum prope Bamberg Abbas Ordinis & ipſe memorati, à profanis Alchimiæ inquiſitoribus in officinam vanitatis introductus, per annos quinque aut ſex pro amore virgineæ meretricis Alchimiæ (quam ab origine orbis conditi plures habere cupientes ſemper intactam reliquerunt) non ſine ſpe magna laboravit: verùm expoſitis tribus aut quatuor florenorum millibus, poſteaquam domina Alchimia ſuum non conſentiret communicare amorem, præferens nuptijs novis ſuam antiquiſſimam, imò perpetuam virginitatem, pedem Andreas retraxit, & comitante verecundiâ pudicum lupanar exivit.

*Andreas Bambergæ Abbas amorem pulſat Alchimiæ.*

*Alchimia ſemper intacta meretrix.*

Carthuſienſium Prior apud Nürenbergam oppidum inſigne, amore æſtuans nimio, complexibus ſe fruiturum ſperabat ejus, quæ ab origine mundi

*Nürenbergæ Carthuſianus Prior Alchimiam proſequitur.*

mundi admiſit nullum, incomprehenſibilis Alchimiæ; officinam inoperabilis ſcientiæ onuſtus pecuniarum intravit, pluribus in ea latuit annis, miranda tentavit; Dominam tamen Alchimiam in abditis ſe continentem nec vidit, nec audivit. Quaſdam tamen ancillulas in ergaſterio vanitatis paulatim cœpit ex conſuetudine habere familiares (quarum iſta ſunt nomina: ſophiſticatio, deceptio, ſimulatio, falſitas, impoſſibilium præſumptio, ſpes vana, & plures quaſdam alias, quarum mos eſt intrantibus in officinam illudere) quas ſequutus pulcherrimam atque caſtiſſimam ſe habere Dominam Alchimiam putavit, dum fœdiſſimis atque loco ejus ſuppoſitis abuteretur meretriculis, quæ nullis parcunt officinam vanitatis ingredientibus.

Bonus autem ille Prior poſteaquam annis in ergaſterio latuerat multis memoratæ vanitatis, ſummopere cavens, ne ſtudium amoris, quo urebatur, in Fratrum ſuorum notitiam deveniret, conſumptis, quas introduxerat pecunijs, tandem cœpit egere. Ejectus ergo foras cum ignominia pater ſerò vix tandem ſuum agnovit errorem. Redeuntem de officina ſtulti amoris, quædam ſequebantur non ſuperandæ ſorores, videlicet, inopia, triſtitia, confuſio, & deſperatio. In publicum res deducta eſt, à Prioratu homo depoſitus, & carceri mancipatus, brevi melancholiâ vitam cum morte commutavit. Domum ſibi commiſſam Carthuſiæ gravatam ære dimiſit alieno pondere XII. millium florenorum. Nota ſunt hæc & omnibus Nürenbergæ habitantibus hodie manifeſta, ubi ſola in culpam vocatur Alchimia.

Melchior de Moka Epiſc. Brixinenſis, Alchimiæ cultor.

Melchior de Moka Germanus & Præpoſitus Miſnenſis in Saxonia, Eccleſiæ Brixinenſis in Bavaria Epiſcopus ac poſtea à Julio Papa II. S. R. E. Cardinalis creatus homo prudentiâ in mortalibus, & iñatâ parcitate dives, quippe Præſul unum propinatum, tertiò vendidit lepuſculum; cùm ante annos fermè ſex Romæ moreretur, in pecunia prompta vaſiſque aureis & argenteis Pontifici memorato dimiſit plus quam centum octaginta ſex millia florenorum; non Alchimiæ beneficio, ut vociferantur non exiſtentis ſcientiæ profeſſores, hæc tanta Melchior cumulavit, ſed minore potius & nimiæ tenacitatis obſervantiâ ſempiternâ. Conſtat tamen Alchimiſtarum contubernio haud mediocriter fuiſſe delectatum, à quibus damnum reportavit non modicum. Unum novi hujus vanitatis miniſtrum, à quo in ergaſterio artis trium millium florenorum ſubivit diſpendium: per alios quoque plures eum frequenter novimus fuiſſe deceptum. Indulgeat tibi Deus, ô mendacij confictor Boville, qui una in epiſtola tua ad Germanum Ganoy congallum tuum, & me Trithemium Abbatem tunc in Spanheim mentitus es magum ſeu necromanticum, & è fratribus meis nonnullos Alchimiæ vanitatibus intentos, in caput tuum, iterum dico, mentitus es Bove rudior Boville, quòd pravis concedis artibus. quod non intelligens ars per naturam operatur. In animam juro meam, quòd magiæ ſuperſtitioſæ operam dedi nunquam, neque theatrum Alchimiæ intravi, neque fratrum meorum aliquis intendit hiſce vanitatibus. Si tempus mihi datum fuerit otij tanti, mendacia tua, in te Boville, ſcriptis refundam: ſi quo minus, ad Dei tribunal ſuo tempore citatum eſſe volo injurijs reſponſurum.

Annó

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, Lupoldus Junior Dux Auſtriæ ſenioris à conjuratis occiſi filius, confœderatus cum Joanne de Werdenberg comite, Donato de Dokenburg, & pluribus alijs tria ferè millia Pugnatorum coadunavit, ingreſſúſque vallem Glarenſium in vindictam paternæ necis omnia devaſtavit. Glarenſes in auxilium convocatis ſocijs exercitum penè mille virorum in hoſtes ex tempore produxerunt, factóque in modum furentium beſtiarum impetu, ſtatim ex Ducalibus viros mille atque ducentos occiderunt, ex ſuis ferme centum occiſis. Victores elati omnia quæ Ducis fuerant in circuitu, igne & ferro penitus deſolârunt.

*Lupoldus Junior Dux Auſtriæ bellum indicit Suitenſibus.*

Eodem anno Cives & oppidani Regni factâ inter ſe confœderatione Comitibus de Wirtenberg denuo bellum indixerunt. Cujus quidem expeditionis hic ordo qui ſequitur. Ex oppido Sueviæ Ulma lanceati pugnatores miſſi ſunt 83. ex civitate Conſtantienſi 54. ex oppido Wilæ 120. ex oppido Nörlingen 54. ex oppido Heilbrunn 54. ex Gamündia oppido 22. Ex oppido Rottvvill 33. ex oppido Eſslingen 32. ex Wiſſenburgo Sueviæ 10. Ex oppido S. Galli 8. ex Memminga oppido 27. ex oppido Reuttlingen 60. ex oppido Rottenburg 36. ex Buchorn 3. ex Dinkelſpil 12. ex Bibrach 15. ex Pfullendorff 9. Ex Überlingen 30. ex Ravenſpurg 18. ex oppido Nürnberg 72. ex oppido Winsheim 7. ex civitate Argentinenſi 20. ex civitate Baſileenſi 70. ex oppido Waſſerburg prope Lindavv 2. ex Hagenvveile, 4. ex Spira civitate 13. ex civitate Wormatia ſimiliter 13. ex Moguntia 25. ex oppido quoque Francfurtenſi 25. ex diverſis etiam locis mercede conductos ad bellum complures in ſua parte habuerunt non ſolum pedites, ſed Equites quoque multos, per omnia viros ad bellandum peritiſſimos.

*Cives Regni bellum indicunt Wirttenbergenſi.*

Convenerunt itaque ex parte memoratarum Civitatum Regni viri pugnatores cum longis haſtis 1000. ſagittarij quoque 1000. levis armaturæ equites & pedites 1000. atque nudorum ſine armatura hominum ſimiliter 1000. prædam ſequentium. Cum multitudine terram Comitis Wirtenbergenſium ingreſſi, omnia ferro & incendio per circuitum devaſtare cæperunt, plura pauperibus damna inferentes. Inter alia verò Cœmeterium villæ prædicti Comitis Töffingen nuncupatum haud procul ab oppido Wila 23. die menſis Auguſti obſidione cinxerunt.

*Exercitus fuit 4000. virorum.*

Quod mox ut Comitibus innotuit, bellum in eos movere ſtatuerunt. Erant in parte Comitum miſſi à Ruperto Comite Palatino Rheni de Heidelberg quingenti viri, qui ab haſtis, quas ferebant, lancearij dicebantur. Marchio quoque Badenſis Junior, Epiſcopus Conſtantienſis, & alij quidam Principes in auxilium eorundem plures miſerunt armatos, erátque ſumma exercitus Comitum de Wirtenberg Lancea riorum Equitum ſexcenti, peditum verò non minus quàm duo millia ducenti.

*Exercitus Comitum de Wirttenberg 2600.*

Congreſſione igitur factâ in die Dominica ante feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli anno Chriſtianorum prænotato non longè ab oppido Wila pugnatum eſt acriter, ſed Comitibus de Wirtenberg poſtremò ceſſit victoria. Ceciderunt in eo prælio ex parte Civitatum 1500. viri: Equites quoque eorum omnes ſimul & Capitanei, aut cæſi ſunt, aut in captivitatem abducti. Ex omni eorum numero pauci eorum per fugam ſalvati ſunt, reliqui omnes captivi.

*Cives ſunt victi & majorem exercitus partem amiſerunt.*

Udalricus Junior Comes de Wirtenberg cum paucis cecidit.

Ex parte verò Comitis Eberhardi Wirttenbergenſis in acie prima ceciderunt filius ejus Udalricus Comes Junior, & alius Comes de Levvenſtein, cum 20. Equitibus, & Miniſterialibus. Ex parte verò Palatini Stephanus de Henſchusheim cum alijs Miniſterialibus tribus occubuit: & ſic iſta Civium confœderatio perijt.

His quoque temporibus Gymnaſium univerſale in Civitate Colonienſi per Senatum & majores Urbis erigitur, & poſtea per Bonifacium Papam IX. qui Urbano VI. immediatè ſucceſſit, cum privilegijs & libertatibus conſuetis confirmatur, cujus primi Doctores ex ſchola Pariſiorum mercede conducti adveniſſe memorantur. Sed nota, quòd à multis retrò annis ſtudium Divinarum ſcripturarum viguit apud Carmelitas, & Prædicatores in Colonia, & Lectiones publicè per eoſdem legebantur: quia tamen Confirmatio Sedis defuit Apoſtolicæ, Generale ſtudium nuncupari non potuit, quo uſque tandem & illa favorabiliter acceſſit.

Cives Regni contra Rupertum Palatinum arma corripiunt.

Anno prænotato poſt bellum inter Cives Regni, & Eberhardum Comitem de Wirttenberg apud Töffingen habitum, de quo jam plura diximus, aliud contra Comitem Palatinum Rupertum per eoſdem Regni Cives prope Wormatiam ſimili eorum calamitate factum eſt. Cives námque Moguntinenſes, Wormatienſes, Spirenſes cum 600. viris armatis terram Palatini Comitis ingreſſi, omnia igne & ferro crudeliter devaſtare cœperunt. Palatinus ergo contractis mox copijs aciem in illos ordinavit, & congreſſione factâ haud procul à Wormatia ducentos eorum interfecit, trecentos abduxit captivos, centum fugâ lapſi ſunt. Inter Captivos fuêre 60. Viri latrones, qui multo tempore in territorio vagantes in occulto, vel etiam nocturno tempore ſpoliaverunt itinerantes, & multam pauperibus ruricolis preſſuram incendio, & rapinâ crebrius intulerunt.

Hos 60. Raptores ſegregatos ab alijs Princeps in fornacem calcis fortiter ardentem præcipitari mandavit, dicens: *Vos pauperes meos rapinâ & incendio nocturno tempore in tenebris devaſtare non timuiſtis: & ego vos claro die, multo inſpectante populo faciam concremari.* Acta ſunt hæc anno Godfridi prænotato, feriâ VI. ante Feſtum S. Martini prope Wormatiam: reliqui verò in captivitatem acti, multis ſe redimere pecunijs compulſi ſunt.

Nobilium plurimorum conjuratio contra Civitates Regni.

Bis jam turpiter victi Cives Regni à Principibus, jam deinceps bellum eis indicere publicum non audebant, ſed humiliati & confuſi temeritatis ſuæ pœnas ſerò tandem intellexerunt. Ex eo námque tempore, non dubium diſſimulatione Principum, tot Cives ex Militarium ordine hoſtes vel adverſarios habuerunt, ut portas Civitatum & oppidorum egredi tutò nulli penitus liceret. Unde liga ſeu confœderatio eorum fuit iterum diſſipata, nec pacem invenire potuerunt, quouſque animos Principum multis pecunijs datis ſibi conciliâſſent.

Cives Frankenfurt. ab illis de Cronenberg ſuperantur.

Anno etiam prænotato magna inter Cives oppidi Regalis Frankenfurt, & armigeros ſeu nobiles de Cronenberg fuit ſuborta diſſenſio, quæ brevi crevit in tantum, quòd Cives memorati recenſitis octingentis viris armatis dominium illorum de Cronenberg eis vicinum hoſtili apparatu intraverunt. Contra quos Adverſarij licet numero pauciores, viriliter proceſſerunt in pugnam, commiſſóque atrociter bello ceciderunt ex parte Frankofurtenſium centum viri, 600. fuêre captivi, reliqui 200. ſalutem fugâ quæſierunt.

Poſt

Poſthæc Frankofurtenſes neceſſitate compulſi, conditiones pacis, quas illis impoſuêre victores, acceptantes, pro liberatione captivorum LXX. millia florenorum in pecunia numerata dare coacti ſunt. Et ex illo tempore Cronenbergenſes, qui prius erant pauperes, magni & divites facti ſunt.

Monſtrum naſcitur in Bopart oppido.

Eodem anno in oppido Regni Bopart juxta flumen Rheni Trevirorum Diœceſis natus eſt puer monſtruoſus de fæmina, qui ab umbilico ſurſum ventre diviſus erat, homo per omnia duplex, brachia habens quatuor, & capita duo: ab umbilico verò deorſum homo extitit in omnibus unus. Conſultus Archiepiſcopus Trevirorum Wernherus, utrum ſub unius, an duorum deberet nomine baptizari; factâ inquiſitione duos homines eſſe reperit, duóſque baptizari remandavit, qui tamen ambo ſucceſſivè illo anno vitam cum morte mutârunt.

Winsheim Regale oppidum capitur ab Epiſcopo Herbipolenſi.

Hoc ipſo anno Gerardus ex Comitibus de Schvvarzenburg Epiſcopus Herbipolenſis Eccleſiæ, & Orientalium Dux Francorum, auxilio Lamberti Babenbergenſis Epiſcopi, & Joannis Burggravij Norinbergenſis oppidum Regni Winsheim obſidione cinxit, quod tandem expugnans in ſuam poteſtatem accepit. Verum quia ad jus Regni pertinet, nec alium habet Dominum, quam ſolum Regem Germanorum, coactus fuit poſtea cedere, & oppidum ipſum reſignare.

Et oppidũ Schweinfurt.

Poſthæc memoratus Epiſcopus obſedit etiam Schvveinfurt oppidum Regni, & oppidanos in abnegationem Ligæ cum Civitatibus contractæ jurare compulit; ſimili de cauſa, & plures alij Principes viciniora ſibi oppida Regni obſidione cinxerunt, multis & varijs Cives calamitatibus & incommodis afficientes. Omnium iſtorum cauſa malorum fuit Wenceslaus Rex, qui cùm inordinatiſſimæ eſſet vitæ, & plura in Regnum committeret mala, timens ne deponeretur à Regno, Ligam & confœderationem & bella Civibus contra Principes perſuaſit & indixit. Multis promiſit multa, ſed omnes in tribulationc dimiſit.

Wenceslaus Rex cauſa malorum.

*MCCCLXXXIX.*

Anno Godfridi Abbatis nono, Indictione Romanorum duodecimâ Wenceslaus Rex Germanorum convocationem Principum apud Frankofurt Regni oppidum indixit, in qua Wilhelmum Montenſem Comitem, ſive Marchionem cum ſolemnitate & pompa magna in Ducem ſublimavit.

Urbanus Papa ſextus Romæ moritur.

Eodem anno Urbanus Papa ſextus ordinatis uno die novem & viginti Cardinalibus Romæ moritur: & in Eccleſia S. Petri Apoſtolorum Principis tumulatur; flentibus paucis mortem ejus, propter duritiam & ruſticitatem, quibus gravis, & inexorabilis, & auſterus nimium videbatur eſſe mortalibus. Poſt cujus obitum Petrus Tomacellus patriâ Neapolitanus annum ætatis agens quartum atque triceſimum conſenſu omnium Cardinalium Romæ tunc exiſtentium in Papam electus fuit, & Bonifacius in ſua obedientia nuncupatus. Præfuit autem Romæ annis ſedecim, Clemente ſeptimo, ut ſupra diximus, apud Avenionem in Gallia ſe gerente pro Pontifice. Bonifacius ergo Pontifex creatus etſi junior ætate, ita tamen deinceps vixit in tam florida ætate, ut nulla ei libido, nulla voluptas impingi vel objici poſſet: quippe qui juventutem cum ipſa ſenectute commutâſſe videbatur. In eruditione ſcripturarum modicus fuit, ſed tamen prudentiâ & animi magnitudine nulli ſecundus, utpote qui primus Pontificum omnium populi Romani vim & auctoritatem omnem in Pontificem

Bonifacius Papa fit Romæ nonus.

tranſtulerit creatis ſuo nutu magiſtratibus omnibus, quod antea fecerat nullus. Iſte memoratus Papa Bonifacius nonus ad inſtantiam Regis, & Principum Regni Sueciæ atque Norvvegiæ Brigittam viduam, & peregrinam pro Chriſto admirabilem anno Pontificatus ſui ſecundo, die menſis Octobris ſeptimâ, Sanctorum Catalogo dignanter adſcripſit: quam Canonizationem ejus etiam Martinus poſtea quintus Papa Florentiæ conſiſtens anno ſui Pontificatus ſecundo confirmavit. Dies autem Feſtus ſive Natalis ejus viceſimâ tertiâ die menſis Julij celebratur, de qua latius ſupra diximus anno Wignandi Abbatis Hirſaugienſis nono.

Sancta Brigitta vidua canonizatur.

His temporibus confœderati, quos vulgò Suitenſes appellamus, gens ferox, & libertatis nimium amatrix multa contra Ducem Auſtriæ Lupoldum Juniorem, Comites quoque de Habſpurg, Kyburg, VVerdenberg, & alios nobiles vicinos commiſit mala. Summo námque ſtudio, ac totis viribus omnes ſubditos oppidanos, & ruſticos longè latéque per circuitum in ſuam ſocietatem laborabant allicere, & contra principes eorum, & proprios Dominos in rebellionem concitare: accedentes ſuâ ſponte liberaliter in ſocietatem admittebant: contradicentes verò minis & armis violenter compellebant. Reſiſtentium oppida, caſtra, munitiones, & fortalitia penè incredibilia numero, brevi tempore ceperunt, & plura funditus everterunt, ditionem ſuam quotidiè nimis ampliantes.

Suitenſes oppidum Nydow obſident & capiunt.

Caſtellum erat, vocabulo Nydovv, antiquâ Comitum generatione quondam inſigne, ſed jam tunc receptaculum, & ſpelunca Raptorum. Bernenſes igitur cum Soloturnenſibus contractis ſuorum copijs Caſtellum Nydovv obſidione fortiſſimâ cinxerunt; & non minus in nocte, quàm in die machinarum inſtructione fortiter impugnârunt. Hi verò, qui Caſtrum inhabitabant illo tempore, omnes erant Latrones & Raptores, qui viatoribus cunctis inſidiabantur, nemini parcentes: neque inter amicos aut inimicos ullam diſcretionem habentes, ſed omnes unâ ſententiâ quoſcunque obviantes deprædabantur, aut in vincula conjecerunt. Et in primis quidem annexum caſtello oppidum per vim ceperunt ingentem: ſubmiſſóque igne funditus deſtruxerunt, habitatoribus in Caſtellum ſeſe recipientibus. Poſtremò etiam Caſtellum ipſum per deditionem obtinuerunt, in quo tam ſuorum, quàm aliorum plures invenêre captivos, ſecretiſſiméque detentos. Inter quos fuit Epiſcopus unus ex Portugallia Uliſſiponenſis, & Abbas quidam cum eo ex Regno Portugalliæ, ambo captivi, & cunctis bonis ſpoliati, quos Romanus Pontifex pro certis Eccleſiæ negotijs ad Principes miſerat in Germaniam. Qui per latrones capti & ſpoliati ad memoratum Caſtellum Nydovv ſecretiſſimè fuerunt abducti, & vinculis mancipati, nullo Principum ſcire potente, quorſum perveniſſent. Liberati autem & veſtiti à Bernenſibus per Longobardiam reverſi ſunt ad Pontificem: Deo gratias agentes, & ipſis liberatoribus ſuis; trecentos enim Ducatos Bernenſibus remiſerunt, quos tam pro viatico, quàm veſtimentis mutuos ab eis acceperant: & ultra hos mille ducatos in refuſionem expenſarum pro Caſtro erogatarum eis ſimiliter miſerunt.

Captivus Præſul à Bernenſibus liberatur.

Anno prænotato mortuus eſt Godfridus ejus nominis ſecundus hujus Monaſterij Hirſaugienſis in ordine Abbatum quintus, atque triceſimus, anno regiminis ſui nono completo, cum diebus quadraginta quatuor, in Eccleſia Monaſterij majoris cum Patribus ſuis honorificè ſepultus. Reliquit

Godfridus Abbas hujus loci moritur triceſimus quintus.

quit Monaſterium in utróque ſtatu ſicut invenerat, ſatis deſolatum, ære videlicet gravatum alieno, Monachos pravâ libertate contra normam Regulæ converſantes.

## De Wichardo ejus nominis tertio hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXXVI. qui præfuit annis XI. & de geſtis illius temporis.

Wichardus tertius fit Abbas hic tricesimus sextus.

ANno prænotato Dominicæ Nativitatis MCCCLXXXIX. Indictione Roman. XII. poſt mortem & ſepulturam Domini Godfridi Abbatis hujus Monaſterij Hirſaugienſis XXXV. convenientes in unum Prior, & FF. Conventuales ſimul, & de Prioratibus Abbatiæ huic ſubjectis, quibus Jus in Electione competebat, ſecluſis omnibus, ac præmiſſis orationibus conſuetis ad Electionem novi Paſtoris unanimiter proceſſerunt; ſcrutatis igitur ex more votis eligentium ſingulorum VVichardus Monachus ejus nominis jam tertius in Abbatem eligitur, qui confirmatus & benedictus ab Adolpho Spirenſium Epiſcopo, præfuit an̄is XI. De cujus vita, moribus & geſtis nihil ſpecialiter ſcribere potuimus, utpote qui monimenta litterarum aut nulla, aut certè pauciſſima habemus de ejus converſatione.

*MCCCXC.*

Anno primo VVichardi Abbatis, Romanorum Indictione XIII. Diethardus Comes de Katzenelenbogen contra Cives Colonienſes animum gerens hoſtilem multa in eos commiſit mala Friderico Archiepiſcopo reſpiciente per digitos. Hujus Diethardi filius fuit Philippus ultimus Comes de Katzenelenbogen, qui noſtris temporibus moriens ſine virili ſemine unicam reliquit filiam, quam Haſſiæ Comes VVilhelmus accepit uxorem, & cum ea Comitatum Philippi obtinuit cum multis divitijs.

Diethardus de Katzenelenbogen devaſtat Colonienſes.

Eodem anno Joannes Palatinus Comes Rheni, Bavariæ, Brabantiæque Dux, Hannoniæ, Hollandiæ & Seelandiæ Comes filius Alberti Ducis, & nepos quondam Ludovici Imperatoris IV. annum ætatis agens nonum decimum, in Epiſcopum Leodienſis Eccleſiæ poſtulatur, & in Civitatem pompoſè inducitur. Fratrem habuit nomine VVilhelmum natu majorem, qui Patri mortuo in Principatu ſucceſſit. Quo etiam ſine virili ſemine vita defuncto, cùm ejus unica filia viro accepto patris ſibi Ducatum uſurparet, Joannes patruus ſe oppoſuit, dimiſſóque Epiſcopatu uxorem duxit, & terram Fratris occupavit.

Anno prænotato, primo die Septembris mortuus eſt Craffto Abbas Monaſterij quondam mei Spanheimenſis anno ætatis ſuæ LIX. Cui ſucceſſit Philippus ejus nominis ſecundus, qui præfuit menſibus duntaxat 6. & 18. diebus. Quo etiam mortuo Bernardus Monachus ex oppido Spanheim oriundus, præfuit annis 41. menſibus 3. & 9. diebus, vir prudens & ſatis idoneus. Veruntamen deſolationem Monaſterij in utróque ſtatu nimiam reformare non potuit propter malitiam temporum, & inveteratam ſocordiam Monachorum.

Anno item prænotato Stephanus Dux Bavariæ magnis precibus atque muneribus à Florentinis conductus, in manu ſuorum valida intravit Ita-

 liam

liam contra Galeatium Mediolanenſem, quem VVenceslaus Rex paulò ante ſine conſenſu Principum ex Vicecomite ſublimavit in Ducem, obtentiſque nonnullis Caſtellis & munitionibus Adverſarij cum pace reverſus eſt.

Ladislaus à Papa in Regem Neapolitanum coronatur. Nota.

Eodem anno Bonifacius Papa IX. miſit Angelum Cardinalem Florentinum cum honeſta Comitiva Legatum in Neapolim ad coronandum in Regem Ladislaum filium Caroli Regis Ungariæ, qui uxorem duxerat filiam Manfredi Comitis de Claromonte in Sicilia, cum qua ab ipſo patre ingentem ſuſcepit theſaurum in pecunijs auro & argento, & lapidibus pretioſis.

Ludovicus Andegaviæ Dux contra Ladislaum ab Antipapa erigitur.

Contra hunc Ladislaum Clemens Papa VII. qui contra Bonifacium in Avenione reſidebat, Ludovicum Andegaviæ Ducem Caroli VI. Regis Gallorum fratrem anno præterito in Regem Apuliæ, Siciliæ & Jeruſalem coronavit, qui & Neapolim eo tempore, ſicut diximus, prius occupabat. Per multos igitur annos hi duo Reges Ladislaus & Ludovicus inter ſe pro Regno Apuliæ, Siciliæ & Jeruſalem graviſſima geſſerunt bella, plurimum effundentes humani ſanguinis in terra, & multiplicantes contentiones. Bonifacius iſte Papa IX. tres habuit fratres, quos multum in honoribus & divitijs hujus mundi ſublimavit: unum námque Marchionem conſtituit in Marchia Anconitana: & alios duos in ſingulis locis alijs Principes fecit, & nimium exaltavit. Eorum tamen filij juſto Dei judicio ad extremam poſtea devenerunt inopiam, ut eorum exemplo monerentur omnes, non eſſe duraturas apud Laicum divitias, quæ ſurripiuntur de Eccleſia.

Bona Eccleſiarum Laicis data paupertatem finaliter inducunt.

*MCCCXCI.*

Anno Wichardi Abbatis ſecundo, Indictione Romanorum XIV. Gerhardus de Schvvarzenburg Epiſcopus Herbipolenſis novum in civitate Caſtellum ædificare cæpit, in eo loco, quem porcorum foveam, vulgariter Schvveingrube nuncupant Incolæ. Verum quia in maxima fuit eo tempore diſſenſione cum Civibus, ut conſequenter patebit, inchoatum ædificium, obſtante, non dubium, rebellione Civium, conſummare non potuit.

Jacobus Armigniaci Comes à Gallia venit in Longobardiam.

Hoc ipſo anno Florentini Cives bellum adverſus Galeatium Mediolani novum Ducem continuantes Armigniaci Comitem in auxilium ex ulteriori Gallia propoſito magno pecuniarum ſtipendio in Longobardiam vocârunt. Qui quidem Comes nomine Jacobus, tametſi poſtulata primum recuſaret, ſuorum tamen non minus conſilio, quàm auri fame ſeductus tandem conſenſit, & collectâ pugnatorum manu validâ in Longobardiam properavit. Superatis verò non ſine labore alpibus Alexandriam Mediolani Ducis oppidum inprimis obſidione vallavit, in quo Dux præſidium antea poſuerat validum ſimul & occultum. In inſidijs quoque alteram exercitus turmam ſecretam locaverat non modicam, omnia Comite non ſuſpicante. Itaque obſidente urbem Armigniaco, & illis qui circum ſidebantur ſimulantibus formidinem, Dux inſidiantes quoſdam ex ſuis latentibus jubet emitti, quales levis armaturæ appellant, qui ad conflictum provocarent obſidentes: in quos proruentes Armigniaci milites aliquot, dum eos longius perſequuntur, fugam ſimulantes hoſtis ex inſidijs procedit. Quod ubi animadvertit Comes, laborantibus ſuis ſubvenire

nire mox feſtinat; & accepto ſigno confeſtim Alexandrini eruptione factâ Comitem Armigniacum cum ſuo exercitu inter ſe, & eos, qui latuerant in inſidijs, ex omni parte concluſerunt. Atrox pugna committitur, & multis crudeliter occiſis etiam ipſe Comes octo vulneribus acceptis non multo poſt clamans: *In manus tuas Domine commendo Spiritum meum*; vitam commutavit cum morte crudeli.

Comes Armigniaci vulneratus moritur.

His quoque temporibus Leproſi per Galliam in multis locis fontes in odium ſanorum hominum, ſimul atque perniciem veneno intoxicârunt; quorum impietas detecta ultimo ſupplicio punita eſt. Hoc ipſum calamitoſum genus hominum ante paucos annos in Gallia ſimili malignitate contaminare puteos veneno præſumens, ignis incendio pœnas dedit.

Anno prænotato Cives oppidi Bernenſis in liga Confœderatorum annumerati dominium Symmeneck nuncupatum pro duobus florenorum millibus à Rudolpho de Arburg in perpetuam ſibi poſſeſſionem comparârunt.

Dominium Symeneck à Bernenſibus emitur.

### MCCCXCII.

Anno Wichardi Abbatis tertio, Indictione Romanorum xv. Feria tertia ante Feſtum S. Catharinæ Virg. & Mart. facta eſt diviſio Ducatus Bavariæ inter filios tres Stephani Ducis, qui paulò ante rebus exceſſerat humanis: in qua diviſione Joannes Monacum oppidum in ſuperiori Bavaria cum ſuis attinentijs obtinuit. Stephanus autem Ingolſtatt, & Rattenberg, cum ijs, quæ illis adhærebant, in ſortem accepit. Fridericus verò Lantshutam cum alijs in Bavaria inferiore conſecutus eſt. Porrò filij Alberti Patrui eorum principabantur in Hollandia. Horum avus omnium Ludovicus fuit Imperator quartus, cujus tres filij, ut ſupra dictum, Ludovicus Brandenburgenſis, Ludovicus quoque Romanus, & Wilhelmus Hollandiæ Comes jam dudum ſine liberis mortem obierunt. Stephanus Junior memoratus uxorem duxit filiam Galeatij Vicecomitis Mediolani, quem Rex Wenceslans contra voluntatem Principum Regni acceptâ pecuniâ creaverat in Ducem: de qua genuit Ludovicum Ducem cognomento divitem: & Eliſabeth Reginam poſtea Gallorum: Joannem quoque Juniorem filium, qui fuit Ratisbonenſis Eccleſiæ Pontifex.

Bavariæ Ducatus inter Fratres dividitur.

Stephanus Bavariæ Dux cum uxore & liberis.

Fridericus filiam alteram Galeatij memorati Vicecomitis duxit uxorem: de qua genuit Henricum Ducem in oppido Lantshuta commorantem: Eliſabeth filiam, & aliam ſimiliter Magdalenam. Porrò Eliſabeth nupſit Friderico Nürenbergenſi Burggravio, quem Sigiſmundus Imperator poſtea in Brandenburgenſium ſublimavit Marchionem: cui filium paterni nominis peperit Fridericum, qui genuit Albertum; ille verò genuit Joannem, & Fridericum. Joannes genuit Joachim, de quo ſuo tempore, quoniam hodie vivit, largiente Domino ſcribemus. Joannes verò duxit uxorem filiam Comitis Gurcenſis, de qua duos genuit filios ſuo in Monaco, & filiam unam nomine Sophiam, quam Wenceslaus filius Caroli IV. & Frater Sigiſmundi Regis duxit in uxorem.

Fridericus Dux cum uxore & liberis.

His temporibus Gymnaſium univerſale, quod noviter ante paucos annos in Civitate Francorum Orientalium Herbipoli fuerat inſtitutum, propter diſſenſiones continuas, quæ inter Cives & Epiſcopum vertebantur, valde cœpit debilitari: unde conſilio inter ſe habito magiſtri atque

Gymnaſiũ Herbipolenſe duravit annis xiv.

Doctores

Doctores de translatione ejus ad Erpfordiam Moguntinæ Diœceſis oppidum Romani Pontificis impetravêre conſenſum. Unde mox ab eo tempore Bonifacio Papa IX. annuente domus in Erpfurd pro ſuſceptione Scholaſticorum comparari, & ædificari cæperunt: manente tamen apud Herbipolim Gymnaſio cum privilegijs, & conſervatorijs ſuis (quorum unus fuit Decanus S. Joannis in Haagis) uſque ad ſecundum annum Friderici Abbatis, ut loco inferius conveniente plenius dicemus. De cauſis verò deſolationis memorati Herbipolenſis Gymnaſij, ſic quidam eo tempore dixit:

Cauſæ deſolationis Gymnaſij Herbipolenſis notantur.

*Balnea, Cenſus, amor, lis, alea, crapula, clamor:*
*Impediunt multum Herbipolenſe ſtudium.*

Qui mores novit gentis Francorum, & conſuetudines Peapolitanorum, viſu & auditu didicit præſcriptorum expoſitionem verſuum.

Anno prænotato memorati Bavariæ Duces Joannes, Stephanus & Fridericus impetraverunt à Bonifacio Papa IX. quòd plenariam peccatorum indulgentiam, quam Hebræorum imitatione Jubilæum noſtrates appellant, in oppidum Monacum à Dominica Lætare uſque ad Feſtum S. Jacobi Apoſtoli duraturam collocavit, ſicut ipſam Romæ prius celebraverat.

Mons Gigantum obſidetur à Gerhardo Wirzburgenſi Epiſc.

Eodem quoque anno Gerhardus Epiſcopus Herbipolenſis, & Dux Francorum Orientalium contractis copijs & auxilijs Civium Regni, Caſtrum, quod der Reüſenberg nuncupatur, obſidione vallavit, in quo Raptores, latronéſque itinerum, & deprædatores viatorum tutum ſolebant habere confugium. Verùm quia Caſtellum arte ſimul & naturâ in monte altiſſimo ſituatum ſatis munitum exiſtit, Præſul tandem ſolutâ obſidione ſine effectu inde receſſit.

Comburuntur Hæretici in pleriſque Germaniæ locis.

Hoc ipſo anno Magiſter Martinus Inquiſitor hæreticæ pravitatis à Sede Apoſtolicâ deputatus venit per Sueviam in Herbipolim: ubi factâ inquiſitione Hæreticos nonnullos ex ſimplicioribus, & ruſticanis invenit de ſecta Flagellantium & Fratricellorum, quibus ad unitatem fidei Catholicæ reverſis pro ſalutari pœnitentia crucem contra Infidos Turcas impoſuit, quæ illo tempore prædicabatur. Ex Herbipoli profectus Erpfordiam ſimili pravitate infectos plures invenit, Beghardos, Beguttas, & alios; quorum aliqui cremati ſunt ignibus, aliqui verò pœnitentiam egerunt ſuper erroribus ſuis, reliqui fugam inierunt.

Eodem anno circa Feſtum S. Matthæi Apoſtoli & Evangeliſtæ, cùm in vitibus botri necdum eſſent maturi, ſubitò frigus intenſum oritur cum pruina & nive haud modica; deſtruxítque omne vinum, quod in vitibus erat per totam Franciam Orientalem, Sueviam, Alſatiam, Thuringiam, partéſque Rheni ſimul atque Moſellæ, quarum Incolæ aliud nihil colunt, quàm vinum.

Feſtum Viſitationis Beatæ Virginis inſtituitur.

His etiam temporibus Feſtum Viſitationis Beatæ ſemper Virginis intactæ Dei Genitricis à Bonifacio Papa IX. inſtituitur, & multis gratijs indulgentiarum ad inſtar Feſti Corporis Chriſti ab eodem cumulatur cum ſolemni Octava; quod cunctis celebrandū Chriſticolis per orbem quotannis die menſis Julij ſecundo litteris Apoſtolicis patentibus ubique præcipitur.

*MCCCXCIII*

*MCCCXCIII.*

Anno Wichardi Abbatis quarto, Indictione Romanorum primâ, poſt longam diſſenſionem & concertationem inter Fridericum de Saravverd Archiepiſcopum, & Cives Colonienſes concordia facta eſt per medium Comitis de Moers & interpoſitionem aliorum Principum.

Eodem anno Monſtrum nimis horrendum naſcitur ex fœmina ruſtica in Villa Berg Trevarenſis Diœceſis, quæ à Trittenheim Nativitatis meæ vico per unum diſtat milliare tantum. Cujus monſtri inferior pars corporis hominem præferebat cum ventre, umbilico, pudendis, cruribus & pedibus. Superior verò pars, manus, brachia, collum, oculi, os, & caput bufonis erant horribilis, & tam formidabilis, ut nemo ſine pavore hoc monſtrum potuerit intueri. Vixit ferè triduo, & quia genitrix illud lactare non potuit, neceſſariò defecit. Fuerunt qui dicerent, genitricem eſſe maleficam, dæmoniſque carnali maculatam commercio, & inde partum naturâ diviſum.

Monſtrum nimis horrendum naſcitur.

Anno prænotato Gerhardus de Schvvarzenburg Epiſcopus Herbipolenſis auxilio quorundam Civium Regni, & aliorum amicorum Caſtrum quoddam nomine Poppenhauſen, ſpeluncam eo tempore latronum obſedit, & varijs machinis fortiter oppugnavit. Quod eùm expugnare non poſſet, ſine effectu poſtremò receſſit. Continuaverat obſidionem nihilominus à Feſto Pentecoſtes ſine intermiſſione uſque ad ſolemnitatem S. Michaëlis Archangeli, his qui intus erant, omnibus neceſſarijs proviſis, & ſe fortiter defendentibus.

Poppenhuſen Caſtrū ab Epiſcopo Wirtzburgenſi obſidetur.

Anno item memorato vicesimâ quartâ die menſis Novembris, tanta nivium abundantia ſubitò in orientali Francia cecidit, quantam nulla memoria hominum tunc viderat unquam: quarum denſitas nimium ventis agitata fortiſſimas arbores & quercus annoſas ſine numero fregit, aut penitus evertit.

Claruit his temporibus Henricus ex Clivenſi oppido Calcar nomine Monachus & Prior ad tempus domus S. Barbaræ in Colonia Cartuſiani Ordinis, vir Chriſto devotus, & divinarum ſcripturarum admodum ſtudioſus, qui ſcripſit inter alia Exercitatorium quoddam Monachale lib. I. Alium quoque librum, quem loquagion de Rethorica prænotavit: aliud opuſculum, cui titulum dedit Cantuagium de Muſica. De ortu quoque & progreſſu Ordinis ſui lib. I. Si quid amplius edidit, ad notitiam noſtræ lectionis adhuc minimè pervenit.

Henricus Calcar pulra conſcripſit.

Joannes Rusbroch natione Brabantinus Ordinis Canonicorum S. Auguſtini his ipſis in Brabantia claruit temporibus, qui ſcripſit de profectu Religioſorum librum unum. De ornatu ſpiritualium nuptiarum libb. III. Sermones & Epiſtolas varias ad diverſos: & alia quæ necdum vidimus: cujus librum tertium de ornatu ſpiritualium nuptiarum Joannes Gerſon Theologus, & Scholæ Pariſienſium Cancellarius monet ſobriè & cautè legendum.

Joannes Rüsbroch multa compoſuit.

Joannes Schönhoven Prior Conventus Mechlinienſis in Brabantia Ordinis Fratrum Beatæ Mariæ ſemper Virginis de monte Carmeli per hæc tempora prædicator ſermonum popularium egregius, inter ingenij ſui Opuſcula non ſine magno labore comportavit opus inſigne de vitijs atque virtutibus, omnibus ſermocinatoribus utile: quod in duobus volumini-

Joannes de Schonhoven plura ſcripſit.

bus diſtinxit, & græco vocabulo Polypodion prænotavit, ordinem in proceſſu cuſtodiens Alphabeti.

*MCCCXCIV.*

Expeditio Chriſtianorum in Turcas ſub Rege Ungariæ.

Anno Wichardi Abbatis quinto, Indictione Romanorum ſecundâ Expeditio magna Chriſtianorum facta eſt in Turcas, jubente & ordinante Sigiſmundo Rege Ungariæ, qui poſtea Imperator factus eſt Romanorum, Crucem faciente prædicari Bonifacio Papa IX. in locis obedientiæ ſuæ: annis enim tranſactis quàm plurimis gens illa Turcarum perfidiſſima crebris incurſionibus multa Chriſtianis tam in Græcia, quàm in finibus Ungarorum inferre mala non ceſſavit, quouſque tandem Græciam ſibi totam ſubjecit. Sigiſmundus igitur Chriſtianiſſimus Ungariæ Rex auxilium Bonifacij Papæ IX. & omnium Chriſtianorum Principum imploravit litteris ſcriptis & nuntijs, & magnum in Turcas exercitum brevi adunavit. In quo non ultimi fuerunt Rupertus dictus Pipan Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux, filius Ruperti ſenioris, poſtea Regis Germaniæ, & Joannes Dux Burgundionum, cujus mater erat ſoror Ducis Bavariæ Alberti morantis in Straubingen. Hi duo cum magno pugnatorum exercitu venerunt in Ungariam, quos Rex cum ingenti lætitia ſuſcepit. Ex alijs quoque terris & alij complures pugnaturi convenerunt.

Chriſtiani obſident Nicopolim, contra quos Turcæ veniunt.

Rex ergo Sigiſmundus contractis undecunque copijs terram inimicorum cum ſupradictis, & alijs Principibus pugnaturus intravit, & in primis Nicopolim Urbem pulchram, divitem atque potentem obſedit. Quod ubi Rex ſive Capitaneus Adverſariorum intellexit, cum ducentis millibus armatorum Nicopolitanis in auxilium venire feſtinavit. Contra quem Exercitus Chriſtianorum obviam procedens, ad unius milliaris ab eo ſpatium caſtra collocavit. Cúmque inter Principes oriretur contentio, quis eorum belli cæteris præberet ducatum, Sigiſmundi ſententia fuit, præficiendum aliquem ex illis, qui & mores conſuetudinéſque noviſſent hoſtium, & antea cum ijs dimicaſſent. Et propterea conſtituit belli Ducem Walachiæ Principem, virum bellicoſum, induſtrium & fortem, qui ſæpius cum Turcis dimicans glorioſè triumphârat.

Joannes Burgundiæ Dux ſua elatione Chriſtianos perdidit.

Joannes igitur Burgundiæ Princeps nimium indignatus, quòd ſibi hunc honorem videret præreptum, quem ſe multitudine Exercitus ſui, & longo itinere ſimul & multis impenſis Jure promeruiſſe putabat, contra voluntatem Regis Sigiſmundi, & omnium, qui aderant Principum, cupiens ſibi uſurpare honorem, cum ſex millibus armatorum, quos adduxerat, ante omnes in bellum contra Turcas prorupit, & nimis infeliciter dimicavit; ipſe námque cum ſuorum pluribus in Turciam captivus abducitur, cæteri penè omnes quos adduxerat, ab hoſtibus trucidantur. Reliquus etiam Chriſtianorum exercitus à Turcis invaditur, & pluribus occiſis pauci fugâ ſalvantur. Sigiſmundus Rex per mare navigio vix incognitus ad Conſtantinopolim pervenit, & interitum evaſit. Rupertus verò Palatinus in habitu pauperis mendici ad Heidelberg reverſus eſt. Burgundiæ tamen Dux Joannes totius mali cauſa tandem multâ pecuniâ liberatus eſt.

Joannes Dux capitur, Chriſtiani necántur: alij fugâ ſalvantur.

Wenceslaus Rex à Bohemis capitur.

Anno etiam prænotato Wenceslaus Rex Germaniæ, Bohemiæque propter inſolentias & fatuitates ſuas multas omnibus penè odioſus factus, à ſuis in Civitate Pragenſi capitur, & aliquandiu honeſtæ cuſtodiæ mancipatur.

tur. Interveniente tandem Sigiſmundo fratre, qui tum Rex erat Ungariæ, liberatur à cuſtodia, ſed priſtinæ converſationis mores non emendavit.

Eodem anno in menſe Septembri mortuus eſt, & in Avenione ſepultus Clemens in ſua dictus obedientia ſeptimus Antipapa, anno ſui Pontificatus ſexto decimo; vir callidus, ſuperbus & aſtutus, qui cum ſuis Cardinalibus, quos in Avenione plures creaverat, inopiâ compellente, nec minus inflammante avaritiâ, ſibi adhærentem per Galliam & Hiſpaniam Clerum, multis exactionibus valde gravans oppreſſit, & Annatas prior excogitavit. Mortuo Clemente atque ſepulto, Cardinales, qui partes ejus fuerant ſecuti, Petrum quendam de Luna conſanguineum Regis, ut dicebant, Aragonum, in Antipapam concorditer elegerunt, quem in Avenione ſolemni pompâ coronantes Benedictum tertium decimum nuncupârunt; qui ſedit apud Gallos in Antipapatu per annos ferme tres & viginti uſque ad concilium Conſtantienſe, in quo abrogatis omnibus Martinus fuit electus. *Clemens Antipapa ſeptimus moritur.* *Benedictus Antipapa fit decimus tertius.*

Æſtas anno memorato fuit calore continuo ferventiſſima, & pluviæ aut nullæ, aut valde raræ. Unde vinum illius anni, quod nihilominus in abundantia competenti crevit, optimum fuit. Frumentum ſimiliter in bona copia provenit, quamvis in multis Germaniæ locis inter ſationis & meſſionis diſtantiam, vel tempus, pluvia nulla ceciderit ſuper terram.

Anno prænotato miles quidam nomine Wernherus Schnovvlin in quadam ſimultate capitur, & in caſtro Rappenbach cuſtodiæ mancipatur. Lupoldus igitur Dux Auſtriæ congregato ſuorum exercitu non modico, & ferentibus auxilium Civibus Regni Argentinenſibus, Caſtrum Rappenbach obſedit, cepit, funditùſque deſtruxit, & captivum militem liberavit.

## *MCCCXCV.*

Anno Wichardi Abbatis ſexto, Indictione Romanorum tertiâ, nobiles & potentiores Comitatus terræ Wirtenbergenſis neſcio quâ causâ vel occaſione adverſus Dominum ſuum Comitem conſpirationem ſatis periculoſam, & temerariam ſuſcitârunt: nam eo uſque prævaluit inſania, ut convocatis undecunque ſocijs oppidum quoddam Haimsheim dictum, haud procul à Regali oppido Wila in Wiemgövv ſitum obſidione cinxerint: quatuor ſuper omnem exercitum Capitaneos ex potioribus conſtituerunt, quos in contumeliam Comitis per Ironiam Reges nominari præceperunt. Oppidani verò cùm eſſent inermes, turmam perfidorum citius intromittere coacti ſunt. Nuntiata ſunt hæc Comiti, qui confeſtim ex oppidis & viculis ſuis congregavit, quantam potuit Ruſticorum multitudinem, & veniens cum exercitu mane primâ luce oppidum Haimsheim obſedit, & fortiter oppugnare cœpit. Rogum per circuitum oppidi fecerat magnum, quo igne ſubmiſſo jam incipiente vehementer ardere, qui intus erant, valde timuerunt, & non habentes quo fugerent à facie tam ignis, quam inimici, dexteras neceſſariò dederunt, gratiam à Comite, & commiſſorum veniam humiliter poſtulantes. Comes verò malens ſervare populum, quàm perire, veniam petentibus ſub certis conditionibus dedit, & unum poſt alium per anguſtum portæ aditum exire de oppido projectis armis omnibus, mandavit. Inter exeuntes vero de urbe captivos, de quatuor illis primis Capitaneis, qui ſe Reges nominari præceperant. *Conjuratio nobilium terræ Wirttenbergenſis contra Dominum ſuum.* *Haimsheim oppidum bis capitur.*

rant, tres Comiti fuerunt oblati, quartus autem vel interierat occiſus, vel fugâ lapſus evaſit. Cernens hos tres fictitios Reges quidam Ruſticus promptulus ad jocos, cachinnans dixit aſtantibus: *Bone Deus, ſi quartum haberemus Regem, integrum chartæ ludum nobis Dominus hodie præparâſſet.* Comes itaque victoriâ potitus inſigni, lætus & incolumis ad Stutgardiam cum ſuis omnibus reverſus eſt.

Anno prænotato infra Octavam Feſti Sacratiſſimi Corporis & Sanguinis Domini noſtri JESU Chriſti circa medium fermè noctis terræ motus factus eſt in partibus Moſellanis Cis-Rhenanis, & in Francia Orientali. Poſt quem ingens ventorum ſubſecuta tempeſtas, arbores, quercus & ædificia multa ſubvertit.

Albertus Dux Auſtriæ moritur.

Eodem anno octavo decimo die menſis Auguſti, moritur Albertus Dux Auſtriæ pius atque magnificus, frater Lupoldi Ducis à Suitenſibus, ut dictum eſt anno Godfridi Abbatis ſexto, in bello juxta Sempach occiſi, filius autem Alberti Ducis filij Regis Alberti, ſicut diximus in ſupra notatis anno Domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimo octavo Indictione Romanorum XI. Iſte magnificus Princeps, inclitúſque Dux Auſtriæ Albertus poſt mortem patris, parte ſuſceptâ hæreditariæ poſſeſſionis, Rempublicam Auſtriæ maximè optabat reddere glorioſam. Unde inter multa, quæ perpetuò conſtituit bona, univerſale Gymnaſium in oppido Viennenſi ſuis impenſis primus ipſe fundavit, quod Apoſtolicis munitum privilegijs Innocentius Papa ſextus dudum confirmavit. Fridericus autem ex Auſtriæ Ducibus Imperator poſtea tertius majora pro eodem Gymnaſio privilegia, & dedit & impetravit, & Epiſcopali dignitate inſtitutâ ex Wiennenſi oppido civitatem fecit.

Univerſitas Viennenſis fundatur.

Anno præſcripto in menſe Aprili die quintâ poſt meridiem horâ tertiâ ſol nube ſubvolutus tenebroſus factus eſt in civitate Leodienſi, & per unius milliaris ſpatium, aut amplius in circuitu eorum, apparuítque mirabile ſignum in nube quaſi gladius ſanguinem fundens, & cum igne diſcurrens: mirabantur omnes, nec erat, qui portentum illud interpretari poſſet.

Mater Caroli Ducis Burgundiæ naſcitur.

Eodem die poſt medium noctis horâ ſeptimâ minuto octavo decimo naſcitur in Portugallia Eliſabeth Regis Portugalliæ filia, quæ poſtea nupſit Philippo Duci Burgundiæ, cui & peperit Carolum Ducem ultimum, qui Leodium diruit, & in circuitu omnia deſtruxit, & multa virorum millia in ore gladij occidit, mulieres, virgines & parvulos in Moſa flumine ſubmerſit.

Conradus Archiepiſc. Moguntinus obijt.

Anno prænotato in menſe Octobri, moritur Conradus de Wynſperg Archiepiſcopus Moguntinus anno Pontificatus ſui ſeptimo, vir bonus & pius, cujus cadaver in majori Eccleſia Moguntina cum honore debito fuit Eccleſiaſticæ traditum ſepulturæ. Poſt cujus mortem Eccleſia Moguntina priſtinis iterum calamitatibus expoſita ſub ſchiſmate gravi tribulata eſt: Capitulum enim unanimi conſenſu, in Archiepiſcopum ſuum elegit Godfridum ex Comitibus de Lyningen majoris Eccleſiæ Canonicum, virum prudentiâ, conſilio & actione cautum, ſcripturarum quoque ſcientiâ ſatis eruditum, & ut cunctis videbatur, talis Eccleſiæ per omnia valde idoneum Pontificem. Contra quem Joannes ex Comitibus de Naſſavv ſimiliter Canonicus, homo aſtutus & callidus, nimium aſpirans ad altiora, per medium ſuorum egit cum Bonifacio Papa nono, quòd electionem

Godfridus de Lyningen eligitur.

nem de eo canonicè factam caſſavit, & ſibi de Moguntino Archiepiſcopatu providit. Quod factum multis diſplicuit, de quoplures diverſa & varia ſenſerunt. Erant enim qui dicerent eum neſcio quibus florenorum ſeptuaginta millia expoſuiſſe, ut Godfrido Pontificatum præriperet. Joannes igitur ad Archiepiſcopatum Eccleſiæ Moguntinæ proviſus, & confirmatus per Papam, ſatis utiliter præfuit annis quatuor atque viginti, homo ſicut diximus, prudens & aſtutus, qui pauciſſimis innoteſcere ſolebat, quæcunque mente concepiſſet. Joannes fit Archiepiſc. Moguntinus.

*MCCCXCVI.*

Anno Wichardi Abbatis ſeptimo, Indictione Romanorum quartâ, moritur Nicolaus ex Comitibus de Naſſavv, qui eo tempore morabatur in Wisbaden haud procul à Moguntia Spirenſium Epiſcopus. Poſtquem Rabanus de Helmſtadt in Pontificem ejuſdem Eccleſiæ per Canonicos regulariter electus & ordinatus præfuit annis ferme triginta quinque, & poſtea, ut ſuo loco dicetur, Archiepiſcopus Trevirorum factus eſt. Rabanus fit Epiſcopus Spirenſis annis XXXV.

His temporibus Comes quidam de Solms multa contra Trevirenſem mala commiſit Eccleſiam, igne & ferro devaſtans patriam. Unde commotus Archiepiſcopus Trevirorum Wernherus validum ſuorum adunavit exercitum, & contra hoſtem proceſſit ad bellum. Conſertis itaque manibus Archiepiſcopus victoriam obtinuit, interfectiſque Adverſariorum plurimis, Comitem cepit, & vinculis alligavit, donec imperata polliceretur omnia. Idem Archiepiſcopus navale, quod Anteceſſor ejus Cuno de oppido Confluentino ad caſtellum nomine Capella olim tranſtulerat telonium, abundantioris causâ lucri ad oppidum Cunenengen eodem tempore revocavit. Comes de Solms in bello capitur ab Archiepiſcopo Trevirorum.

Anno prænotato tricesimâ die menſis Januarij horâ decimâ ante meridiem natus Philippus Dux Burgundiæ, pater Caroli Ducis ultimi, & Davidis, qui poſtea fuit Epiſcopus Trajectenſis, quamvis non de legitimo thoro natus. Eodem anno multæ contentiones & lites inter Epiſcopum Herbipolenſem Gerardum de Schvvarzenburg, Clerum quoque & Cives dudum inchoatæ ſumpſerunt augmentum, & multiplicata ſunt mala per totam terram Francorum. Et quia Epiſcopus ratione bellorum pecunijs in toto fuit exhauſtus, nec habebat, unde ſtipendia ſolverentur militibus, Clerum inconſuetis & graviſſimis contributionibus & exactionibus ſibi plurimum reddidit infenſum. Unde fuit eo tempore Clerum in Herbipoli videre in miſeria, dum hinc à Civibus inſanis atque crudelibus, ablatis rebus, mortis intentaretur periculum: hinc verò Pontifex Cenſuras minaretur & carceres, niſi quod petijt ſolverent tributum. Verùm Clerus non minus exhauſtus pecunijs quàm Pontifex, injuſtis exactionibus unanimi voce contradixit. Propter quod Nicolaus de Malchos majoris Eccleſiæ Decanus mandato Epiſcopi non conſentiens de civitate fuit ejectus. Otto de Miltz Herbipolenſis Canonicus, & Bambergenſis Decanus, cum fratre ſuo Joanne de Milz æquè Canonico in habitu Religionis turpiter fuit captus, & ad caſtrum, quod Nova domus nominatur, captivus abductus. Hâc injuriâ Clerus non mediocriter commotus, interdictum mox per omnes Civitatis Eccleſias decrevit & ſervavit. Conſtat enim confœderationem ante plures annos inter Abbates, Præpoſitos, Decanos, & omnem Clerum Herbipolenſis Eccleſiæ ſimul & urbis factam, conſcriptam, Inter Epiſcopum, Clerum, & Cives Herbipolenſes magnæ diſcordiæ.

ptam, & Prælatorum omnium ſigillis confirmatam: in qua ſic extitit ordinatum, ut quotiens Peapolitanæ Civitatis atque Diœceſis Clericus in urbe ipſa per quoſcunque caperetur, injuriaretur, vel injuſtè læderetur, mox ceſſantibus Divinis Interdictum ſervaretur.

Vicecomes Mediolani Dux efficitur.

Anno memorato Joannes Galeatius Vicecomes Mediolani, datis Wenceslao Regi centum millibus, ut ferebatur, ducatorum, & amplius, ex Vicecomite, ut ſæpe ante meminimus, in Ducem eſt ſublimatus. Quam dignitatem cum conſecutus eſt per manus Oratorum dicti Regis, in menſe Septembri cum magna ſolemnitate & gaudio Mediolanenſium. Et quia Mediolanum Camera Romani eſt Imperij, quam avaritiâ ductus Rex Wenceslaus contra voluntatem Principum nec debuit, nec potuit alienare, hæc novi Ducis creatio cauſam præſtitit non modicam Electoribus Imperij depoſitionis ejus à Regno.

Mediolanū eſt Camera ſacri Imperij.

*MCCCXCVII.*

Bellum fit inter Ducem Montenſem & Comitem Clivenſem.

Anno Wichardi Abbatis VIII. Indictione Romanorum v. Wilhelmus Dux Montenſis cum exercitu valido terras Comitis Clivenſis intravit, & omnia igne, ferróque hoſtiliter devaſtavit. Quod cùm Comes animadvertit, contractis undequaque copijs obviam Duci proceſſit in bellum. In primo congreſſu Dux de Monte victoriam obtinuit, & exercitus Comitis fugâ diſperſus fuit. Comes verò ubi vidit ſuos in fugam præcipites, magnâ voce clamavit: *Quid facitis ô viri, cur fugitis, cùm adhuc integri ſimus viribus? State precor viriliter pugnantes, quoniam Deo miſerante conſequemur victoriam.* Animati puſillanimes admonitione Comitis ſteterunt; bellum denuo incipitur, Dux à Comite ſuperatur.

Dux Montenſis in bello cum multis alijs captus eſt.

Ceciderunt in eo prælio multi, Dux ipſe Wilhelmus de Monte captus eſt, & cum eo Dux Juliacenſis, Comes quoque Solms, Comes de Iſenburg, Comes de Sayna, Comes de Weſterburg, Comes de Rifferſcheydt, & ex militari ordine complures, qui magnam Comiti pro ſui liberatione pecuniam dederunt. Hujus victoriæ fuerunt Auctores, ut dicebatur, Cives de Weſalia, qui fortiter pro Domino ſuo Comite pugnantes etiam alios corroborârunt.

Civium Herbipolenſium contra Dominum ſuum durat rebellio.

Anno prænotato diſſenſionibus & bellis inter Epiſcopum Gerardum & Cives Herbipolenſes durantibus, imò quotidie magis ac magis increſcentibus, Clerus in tribulatione maxima fuerat conſtitutus; opprimebatur etenim non ſolum in ipſa urbe à Civibus, ſed etiam extra per totam Diœceſin à laicis perverſis; Cives námque Peapolitani ſuo Domino rebelles, conjurationem & fœdus cum adjacentibus in circuitu oppidanis, non minus quàm & ipſi perjuris facientes, quicquid in contumeliam, damnum & læſionem Cleri atque Clauſtralium excogitare poterant, præſumere & facere non timebant.

Canonici Herbipolenſes à perfidis capiuntur civibus.

Crafftonem ex Comitibus Hohenloe majoris Eccleſiæ Herbipolenſis Canonicum, virum nobilem, bonum & quietum, nemini adhærentem, adeóque manſuetum, ut nec læſus quemquam offenderet, illo tempore apud Carthuſianos extra urbem commorantem Monachos amore quietis, in ipſo Monaſterio ceperunt, introductúmque in civitatem carcerali cuſtodiæ mancipârunt. Alios etiam plures Canonicos, Vicarios & Clericos, non ſolum majoris, ſed etiam aliarum Eccleſiarum in civitate & extra captos conjecerunt in vincula.

Poſt

Clerus Herbipolenſis bonis ſuis ſpoliatur à Civibus.

Poſt Feſtum Pentecoſtes anno præſignato Cives memorati Herbipolenſes armati, & furioſis per omnia ſimiles, omnia Monaſteria, Conventus, & domos Canonicorum & Clericorum in Civitate & ſuburbanis perluſtrantes ſpoliaverunt, rapientes quicquid in eis potuerant invenire. Nemini pepercerunt ex Clero, nec Deo ſacratis honorem impendere locis ſtatuerunt. Propter quod in ultionem tanti ſceleris divinâ providente Juſtitiâ tandem à Clero victi & ſuperati ſunt, & in omnimodam eorum ſervitutem redacti, & compulſi uſque in præſentem diem.

Cœnobiū S. Burchar. comburitur à Civibus.

Denique vaniſſimi, & furiâ pleni Cives cum armis & fuſtibus pontem Mogoſi tranſeuntes Monaſterium S. Burchardi trans flumen inſigne, quod eo tempore fuit Ordinis S. Benedicti, ſpoliantes incenderunt, & domos quáſque meliores igne ſubmiſſo funditus everterunt.

Et Cœnobium S. Jacobi.

Simili furore Monaſterium S. Jacobi Apoſtoli ( cui Deo permittente ego inutilis Joannes Trithemius Abbas poſt Spanheim deſervio ) invadentes ſpoliaverunt, & igne ſubmiſſo quæque meliora habitacula Monachorum penitus deſtruxerunt, cujus everſionis veſtigia cernimus uſque in præſentem diem. Inde progreſſi ad Haugis Collegiatam in Suburbanis orientem verſus Eccleſiam, domos Canonicorum pretioſas atque pulcherrimas everterunt, ſicuti uſque in præſens manifeſta cernuntur veſtigia.

Conglomerati poſtea turmatim in armis, & civitatem exeuntes villam Eccleſiæ non ultimam, quæ Broſtelsheim nuncupatur, una cum parochiali Eccleſia combuſſerunt in odium Cleri & Epiſcopi, ſolo remanente caſtello; plures in circuitu & alias Eccleſiæ villas incendio furioſi Cives deſtruxerunt, omnia Cœnobia Clauſtralium in urbe & circa frumento & vino ſpoliârunt.

Conjurati oppidani cum Herbipolenſibus contra Epiſcopum.

Interea dum hæc agerentur per Cives, Epiſcopus plura ſuorum rebellium per intervalla obſidione cinxerat oppida, quamvis pauciſſima potuerit obtinere. Nam præter Iphoven penè omnes incolæ ſuæ oppidorum Eccleſiæ Cives cum Herbipolenſibus contra Dominum eorum proprium conjuraverant Epiſcopum. Oppidorum iſta ſunt nomina: Cherolshoven, Neuſtatt, Haſsfurth, Eberen, Hertzlach, Meiningen, Königshoven, Melrichſtatt, Fladingen, Carolſtatt; quorum omnium habitatores cum Herbipolenſibus fuerunt conjurati, atque bellantes contra Epiſcopum & Clerum omni pietate Religionis contemptâ. Plures pro concordia diatæ iterum ſervatæ ſunt, ſed nihil omnino profuerunt.

Cives Regem Wenceslaum vocant de Bohemia in auxilium.

His temporibus Rex Wenceslaus morabatur in Bohemia in urbe Pragenſi, ad quem Cives Herbipolenſes miſerunt legatum ex ſuis unum nomine Fridericum Schade, per quem oblatis Regi quatuor florenorum millibus ſupplicabant, ut civitatem Peapolitanam ab omni Juriſdictione Sacerdotum dignaretur eximere, & inter alias Regni urbes perpetuò incorporare. Muneribus ſuſceptis lætatus eſt Rex, omniáque poſtulata Civium ſe promittit facturum. Mittit ergo cum Friderico memorato ad Cives Herbipolenſes Bohemum quendam Comitem, & conſolatorias litteras, in quibus ipſos juſſit animis eſſe conſtantes, & ſe perſonaliter brevi pollicebatur Herbipolim eſſe venturum.

Wenceslaus Rex pro Civibus venit Herbipolim, &c.

Quo nuncio ſuſcepto Cives jam ſe Dominio Sacerdotum Chriſti putabant exemptos, & conſilio ſtultorum accepto, nuntios ad cæteras Regni urbes cum litteris mittebant, in quibus jam ſe Regni Cives, non Eccleſiæ pronuntia-

pronuntiabant. Supervenit non diu poſtea, ſicut promiſerat Rex Wenceslaus, qui magno cum honore ſuſceptus à Civibus, Aquilam Regni pro ſigno libertatis per muros & mænia urbis erexit. Erat in civitate gaudium magnum de præſentia Regis, & uno omnes animo in libertatem conſpirabant.

Epiſcopus contra Wenceslaum querelam defert Principibus.

Epiſcopus, dum hæc agerentur, in monte S. Mariæ ex urbis oppoſito manebat, qui Regis & civium temeritate recognitâ, litteras miſit ad Principes Regni, in quibus de violentia Regis Wenceslai propoſuit querelam, & poſtulavit auxilium. Noverant enim Principes Regni omnes, quòd Pipinus, & Carolus filius ejus cognomento magnus olim Reges Francorum, civitatem Herbipolenſem, cum Ducatu Franciæ orientalis S. Burkardo ejusdem urbis primo Epiſcopo, & per eum cunctis ſucceſſoribus ejus in proprium Jus, atque poſſeſſionem perpetuam tradiderunt, non ut Imperatores, neque de proprietate Imperij, ſed ut Reges, & de Regni proprietate ſibi acquiſiti.

Unde commoti contra Wenceslaum Regem juſtiſſimi Principes Regni, durius in eum ſcripſerant, monentes, ut à malè cæptis deſiſteret, nec ſubditos contra Dominum eorum in rebellionem concitaret, alioquin neceſſitate perurgente ſe fore de negotijs Regni aliter proviſuros. His litteris Rex à Principibus Regni ſuſceptis territus eſt, & cæpit in ſecreto habere conſilium, quomodo in Boëmiam ſecurum & honeſtum poſſet habere regreſſum.

Wenceslaus callidè ab Herbipoli recedit.

Convocatis igitur Civibus cauſas abeundi neceſſarias & honeſtas, ſed confictas in medium propoſuit, & ne frangerentur animis, rediturum ſe quantocius promittit. Qui expectatus diu non eſt reverſus uſque in præſentem diem. Duravit autem iſta ſimultas à ſextâ feriâ ante Feſtum Pentecoſtes anno prænotato inchoata per Cives contra Epiſcopum & Clerum veros eorum Dominos in annum tertium, quo tandem in bello juxta villam, quæ nuncupatur Berchteim, fuerunt ab Eccleſia victi, ſuperati & confuſi; quemadmodum in ultimo Wichardi Abbatis anno infra dicemus.

Decem & ſeptem vicibus Epiſcopo Cives fuerunt perjuri & rebelles.

Et nota quòd Cives Herbipolenſes ex eo tempore, quo Pipinus & Carolus magnus Reges olim Francorum Ducatum cum urbe S. Burchardo primo Wirtzburgenſium Epiſcopo, anno videlicet Dominicæ Nativitatis DCCLVIII. de conſenſu Principum Regni omnium donaverunt, decem & ſeptem jam vicibus, ſicut in hiſtorijs reperi, contra Eccleſiam & Pontifices in rebellionem ſeſe erexerunt; non attentis, quæ Dominis ipſi ſuis antea ſemper fecerant, Juramentis; donec poſtremò viribus exhauſtis obedienter ſubeſſe ſunt compulſi.

*MCCCXCVIII.*

Guntherus Frater Epiſcopi Herbipolenſis obijt.

Anno Wichardi Abbatis nono, Indictione Romanorum ſextâ, mortuus eſt Guntherus Comes de Schvvarzenburg Thüringus, Frater Gerardi Herbipolenſis Epiſcopi, vir ſtrenuus & bellicoſus, qui amore Fratris Eccleſiaſtici Dux fuerat exercitus contra Cives rebelles atque perjuros, & ſæpius adjuvante Domino victoriam reportavit.

Herbipolenſes Epiſcopum ſuum in monte S. Mariæ obſederunt.

Eodem anno durante Civium Herbipolenſium inſano furore contra Clerum, cùm Epiſcopus Gerardus in caſtro montis S. Mariæ moraretur, quod trans flumen eſt ſitum ex oppoſito Civitatis, corripientes arma rebelles montem ſimul & Burgum obſidione cinxerunt, Pontificem diebus

XL. in

XI. in eo cum ſuis impugnantes; conjuraverant enim ſimul ad invicem, ut ſi eum comprehendere poſſent, ſine miſeratione occiderent.

Verùm his, qui fuerant in arce, viriliter ſe defendentibus, & lapides in turmam ſævientium Ruſticorum ex machinis crebrò jacientibus, die tandem XII. compulſi ſunt obſidionem deſerere, cùm ſe viderent nihil poſſe obtinere. Muris denique ac foſſatis muniêrunt civitatem, & Monaſterium S. Jacobi foſſâ cinxerunt, retrò cuncta penitus deſtruentes. Maximo Cleri & Monachorum odio laborabant, & quicquid in eos mali poterant excogitare, faciebant.

Anno prænotato Florentini Cives Imperij, cæptas contra Joannem Galeatium Mediolani Ducem diſſenſiones continuabant. Propoſito igitur non parvo militibus ſtipendio, Lupoldum Auſtriæ Ducem in auxilium vocaverunt. Veneti quoque cum Florentinis in Ducem confœderati non parvum ei timorem incuſſerunt. Intereà verò dum Lupoldus Dux Auſtriæ ad bellum pararet exercitum, Mediolano poſtulante, decennales factæ ſunt Treuguæ, & belli ratio interim fuit poſtpoſita.

Dux Auſtriæ contra Mediolanum à Florentinis vocatur in Italiam.

*MCCCXCIX.*

Anno Wichardi Abbatis X. Indict. Rom. VIII. Wilhelmus Dux Montenſis, quem ante biennium à Comite Clivenſi captum in bello cum quibuſdam alijs Comitibus diximus, pacta, quorum medio fuerat è captivitate liberatus, violavit. Unde Comes de Clivis contractis undique copijs terram Ducis ingreditur, & omnia per circuitum igne devaſtavit & ferro; villas enim plures cunctis bonis ſpoliatas incendio concremavit: Mulheim inſignem vicum obtinuit, & multa pauperibus terræ damna intulit.

Comes Clivenſis hoſtiliter devaſtat Montenſem Ducatum.

Eodem anno, XV. die menſis Auguſti ea pars oppidi Crüzenach in Comitatu Sponheimenſi, quæ nova Civitas vulgò nominatur, incendio quaſi tota perijt, quod incolas haud mediocriter afflixit. Spartheim etiam villula eodem anno incendio caſuali fuit conſumpta.

Stauroneſum id eſt Crüzenach incendio crematur.

Anno prænotato Cives Herbipolenſes, poſteaquam pro ſuis nefandis ſceleribus in Epiſcopum, Clerum & Monachos enormiter commiſſis excommunicari, & Interdicti aliquandiu ſorduiſſent, ad cor ſerò tandem reverſi promiſſâ pœnitentiâ & emendatione, abſolutionis beneficium ab Epiſcopo poſtulârunt. Qui miſericordiâ motus per litteras ſuas patentes penultimâ die menſis Februarij ex Kizingen oppido ſcripſit, atque commiſit omnibus & ſingulis per civitatem & Diœceſim Abbatibus, Præpoſitis, Decanis, & Eccleſiarum parochialium Rectoribus, quatenus relaxato jam Interdicto pœnitentes à Cenſuris abſolverent, & Miſſarum coram eis ſolemnia deinceps jam licitè celebrarent. Veruntamen Incendiarios Monaſteriorum, invaſores, percuſſores, captivatores Clericorum ab hac gratia indultæ abſolutionis excipiens, ad Sedem Apoſtolicam remiſit. Et quia potiores Civitates majores ſimul cum minoribus incendio Monaſteriorum & captioni Sacerdotũ omnes conſenſerant, cùm à nemine poſſent abſolvi, quam à Papa, malum adjicientes malo, & indurati cum Pharaone, iterum de novo conſpiraverunt in unum contra Epiſcopum & Clerum ejus, abjicere omnino cogitantes jugum obedientiæ. Anno tamen ſequenti pœnas, ut dicemus, præſumptæ temeritatis dederunt.

Epiſcopus Herbipolenſis Cives permiſit abſolvi.

Cives Herbipolenſes Incendiarij & Captivatores Sacerdotum.

*MCCCC.*

Annus Jubilæus Romæ celebratur à Bonifacio Papa IX.

Anno Wighardi Abbatis XI. Indictione Romanorum VIII. Jubilæus annus Remiſſionis & Indulgentiarum Romæ ſub Bonifacio Papa IX. celebratus eſt: ad quem de omni natione obedientiam ejus ſequente, maxima utriúsque ſexus populi multitudo anno toto convenit. Eo tempore Bonifacius memoratus ſive adverſariorum potentiam veritus, ſive augendæ ditionis Eccleſiaſticæ cupidus Annatam dari de Beneficijs Eccleſiaſticis primus mandavit, quam Clemens Antipapa, ut ſupra diximus, prior in Gallia reſidens excogitavit. hâc videlicet conditione, ut quicunque Beneficium aliquod conſequeretur Eccleſiaſticum, dimidium omnium proventuum primi anni teneatur ad Apoſtolicum fiſcum perſolvere. Hujus novitatis exemplo in avaritiam prolapſi plures Germaniæ Præſules, non dimidios primi ânni, ſed integros biennij fructus & proventus omnium Eccleſiarum parochialium ſuis deinceps uſibus adſcribere præſumpſerunt.

Annatarum de beneficijs Eccleſiaſticis prima excogitatio.

Bellum inter Epiſcopum & Cives Herbipolenſes prope Berchteim.

Eodem anno, XI. die menſis Januarij prælium factum eſt juxta villam nomine Berchteim inter Eccleſiam & Cives Herbipolenſes. & fuit dies Dominica poſt Feſtum Epiphaniæ. Ex parte autem Eccleſiæ minor erat exercitus, ita ut unus contra ſe hoſtium ſex habere videretur. Conduxerant enim Cives mercede omnem penè militiam Wetteraviæ, Buochoniæ, & Haſſiæ, cum alijs multis, & ſatis validum habere videbantur exercitum. Numero erant plures, ſed major pars fuerant vinitores, agricolæ atque ſutores. Epiſcopus non fuit in bello perſonaliter præſens, ſed Joannes de Egloffſtein majoris Eccleſiæ Præpoſitus & Coadiutor ejus Pontificis tenebat vices: is bellandi horâ jam inſtante milites quosdam ex more Principis nomine creavit, quorum illa extitere nomina: Wilhelmus de Grumbach, Joannes de Grumbach, Wichpertus Wolfskelle, & complures alij milites facti ſunt, quorum nomina non tenemus. Poſthæc exercitus Eccleſiæ puſillus in Deum & meritis Sanctorum ſpem & confidentiam erigens, omnipotentis invocato auxilio in hoſtes irruit, cædit, proſternit viriliter, & occidit. Deo itaque victoriam largiente Eccleſiæ, ceciderunt ex parte civium in illa die perempti pugnatorum mille atque trecenti viri: capti fuerunt duo millia virorum, reliqui turpiter fugerunt. Inter occiſos ſimul & captos plures fuerunt pretio conducti Nobiles Wetteraviæ, Haſſiæ & Buchoniæ, qui vitam pecuniâ non modicâ redemerunt, datíſque litteris ſe ſuóſque in perpetuum Eccleſiæ Herbipolenſi obligârunt, quòd videlicet nec ipſi, nec hæredes eorum per ſe vel per alios Eccleſiam Herbipolenſem, & ſubditos illi debeant diſſipare, impugnare, vel in aliquo lædere, & quòd inimicos, & læſores memoratæ Eccleſiæ non debeant recipere hoſpitio, non paſcere, non fovere verbo, facto, vel conſilio in omnes generationes. De parte ſive Exercitu Eccleſiæ nullus in bello memorato fuit captus: ceciderunt tantum pro juſtitia occiſi ſex viri Joannes dictus Pfaff de Seckendorff, Laurentius Truckſeſs, Henricus de Welzhuſen, Conradus de Stetenberg, Joannes Saxs, & Theodoricus quidam Monaſterialis Eccleſiæ. Fuit autem Exercitus in parte Civium 4000. ferè virorum, cùm Eccleſia nec mille quidem habuiſſe dicatur. Plures enim à paucioribus victi ſunt, qui non pro Juſtitia Reipublicæ, ſed odio Clericorum armati pugnaverunt. Injuriam vindicavit Omnipotens, quam Cives irrogaverant Clero, qui ſine cauſa, ſine ratione vel ordine

Victoria ceſſit Eccleſiæ: hoſtiũ occiſi mille trecenti: capti duo millia.

Ex parte Pontificis ſex tantum viri in hoc bello ceciderunt.

Deus Vindex malorum retribuit facientibus injuriam.

Juris,

Juris, ne dicam charitatis, Canonicos tam Principalis, quàm aliarum Eccleſiarum ſimul & Monachos, reliquóſque omnes enormiter læſere Clauſtrales, alios expellentes de Civitate, alios in carcerem truſos diu tenuère captivos; alios percutientes & vulnerantes uſque ad mortem infinitis penè contumelijs affecerunt. Denique ſpoliatas Clericorum habitationes frumentis, vino, & ſuppellectili cuncta ignibus tradentes plurimas deſtruxerunt: Monaſteria quoque Ordinis noſtri duo in ſuburbanis, alterum S. Burckardi, alterum S. Jacobi Apoſtoli, ut ſupra diximus; ſimiliter & domus Teuthonicorum ignis incendio magna ex parte ſubverterunt. Pro his & alijs in Deum & ſanctos ejus commiſſis ſceleribus ſuis, impij Cives præmium, quod meruerant, confuſi acceperunt.

Captivi de parte Rebellium primò ad Kizingen, ubi Pontifex erat, demum ad Oxenfurt ducti ſunt, è quibus quicquid erat Civium ſeu Ruſticorum juramento Eccleſiæ, & Pontifici ſubjectorum, plures fuerunt interfecti. Nam propter Juramentum fidelitatis temerè violatum alij caudis equorum colligati per plateas ad patibulum tracti ſunt, alij capitibus truncati, alij rotati, alij ſuſpenſi ad furcam, alij ſubmerſi, atque ut propriorum Dominorum traditores in quatuor partes diviſi, & ante portas oppidi ſuſpenſi: Nobiles & innoxij criminis pecuniâ ſe redemerunt: principaliores verò de Conſulatu Herbipolenſi, Sifridus videlicet vom Rebſtock, Jacobus de Leone, Joannes de Erpfurdia, Jacobus Webler cum alijs complicibus eorum, qui ſeductis civibus rebellionem contra Epiſcopum & Clerum incæperunt, ad Herbipolim reducti ſunt, & equis alligati poſt caudas, atque tracti per plateas, & in quatuor diviſi partes ante portas Civitatis ſuperpoſiti rotis metum poſteris incuſſerunt. Omnes, qui Principales fuerunt in conſilio, talem exitum ſuſceperunt, præter illos, qui fugâ lapſi vitam redimere potuiſſent: nec erat in civitate Wirtzburgenſi porta, ante quam forinſecus non jacerent rotati, & diviſi per quadrum aliqui de Conſulatu more ſceleratorum traditorum.

*Captivorum plures vario mortis genere puniti ſunt.*

*Conſules ante portas civitatis ſuper rotas poſiti fuerunt.*

Poſt hæc Gerardus Epiſcopus 14. die menſis Januarij, hoc eſt, feriâ IV. poſt Octavas Epiphaniæ Domini, venit ad Herbipolim cum ſuis nobilibus, & reliquos Cives humi ſtratos accepit ad gratiam, quos maximis & horrendis Juramentis, ne ſimilia tentare præſumerent in futurum, obligavit: deinde per alia Eccleſiæ oppida equitans ſimiliter fecit: conſulatum inſtituit novum ſibi ſpecialiter juratum: leges dedit Civibus, & omnes rebellizandi ſuſpiciones, & modos amputavit.

*Gerardus Epiſcopus Herbipolim victor cum ſuis ingreditur.*

Humiliatis jam Civibus, & pace reformatâ, Clerus qui in annum tertium exulaverat, in urbem regreditur, Interdictum tamen uſque ad Aſcenſionem Domini proximè tunc futuram juſſu Epiſcopi continuatur. Magna rerum & ſubita permutatio. Cives Herbipolenſes, qui nimiâ elati ſuperbiâ Epiſcopum in Thüringiam fugare, Canonicos nobiles, Monachos & moniales de Civitate omnes juraverant expellere, ipſi aut miſerabiliter fuerunt occiſi, aut de patria proſcripti, reliqui verò humiliati, confuſi, & in perpetuam Eccleſiæ ſervitutem, ſicut meruerant, redacti.

*Clerus gaudens Herbipolim triennis exul ingreditur.*

Anno prænotato in menſe Majo convenerunt apud Franckenfurt Principes Regni, Joannes Archiepiſcopus Moguntinus, Wernherus Archiepiſcopus Trevirorum, Fridericus Archiepiſcopus Colonienſis, Rupertus Comes Palatinus, Rudolphus Dux Saxoniæ, Fridericus Dux de Brunonis-

*Conventus Principum in Franckenfurt contra Wenceslaum.*

vico, & quidam alij, quorum cauſa fuit Conventus, diem modum & formam ſtatuendi, quibus Wenceslaum Regem per ſententiam à regno deponerent. Conſultatione igitur habitâ, viceſimum diem menſis Septembris tunc proximè futurum ſtatuerunt, in quo apud Lanſtein oppidum Cis-Rhenanum denuo convenire deberent ad proſecutionem inchoati negotij. Soluto Conventu Principum jam dicto cùm unuſquiſque in ſua redire diſponeret, Moguntini Cives, qui pro parte Wenceslai Regis fuerunt pertinaces, nec minus veteri odio laborantes, poſitis in itinere apud Fridislariam inſidijs, Rudolphum Saxoniæ nihil mali ſuſpicantem capiunt. Fridericum verò Ducem Brunſuicenſem tumultuariè occidunt, ad cujus tumulum aureis litteris ſic ſcriptum legimus:

Fridericus Brunſuicenſium Dux à Moguntinis occiditur.

Moguntia nequam.

*Regula non ficta nequam Moguntia dicta,*
*Germen Pilati nunc denuo vivificati,*
*Námque Ducem ſtravit Fridericum, qui quaſi David*
*Clerum protexit, gentémque ſuam bene rexit.*

Verum auctores ſceleris male perierunt.

Anno igitur præſcripto 20. menſis Septembris convenerunt denuo in oppido Lanſtein haud procul à Confluentia ſupradicti Principes, & mane circa horam decimam Wenceslaum Regem Bohemiæ citatum, exſpectatum, ſed non comparentem, neque per ſe, neque per legitimum procuratorem, ab omni jure dignitate & adminiſtratione Regni Germanici propter ſubſcriptas cauſas per ſententiam depoſuerunt.

Wenceslaus per Principes à Regno Germaniæ deponitur.

Articulus 1. *Prima cauſa, ſive articulus fuit, quòd Civitatem Genuenſem juxta mare in Liguria ſitam, quæ ſemper ad Romanum Imperium pertinebat, acceptâ pecuniâ, Regi donavit Gallorum ſine Conſenſu Principum Regni, in grave detrimentum totius Regni Germaniei, ſimul & Imperij Romani.*

Articulus 2. *Secundus articulus ſive cauſa depoſitionis ejus fuit, quòd Vicecomitem Joannem Galeatium, Mediolani creavit in ducem, aſſignando ei totam Longobardiam in titulum, & perpetuam poſſeſſionem, ſine ſcitu, & voluntate Principum, pro centum millibus ducatorum, quod ei non licuit.*

Articulus 3. *Articulus tertius ſive cauſa fuit, quòd plura Dominia ſive territoria feudalia Imperij per mortem poſſeſſorum, quæ ad Jus tam Regni quam Imperij devoluta erant, ſine Conſenſu Principum alienavit, & acceptâ hinc inde pecuniâ in proprietatem, & perpetuam poſſeſſionem alienis tradidit.*

Articulus 4. *Articulus quartus, fuit ejus in innocentes nimia crudelitas; plurimorum conſtat relatione, quòd Magiſtrum quendam in Theologia, vitia ejus inter prædicandum Pragæ arguentem occidit, & plures alios tam Clericos quam laicos, ſine cauſa rationabili necari mandavit.*

Articulus 5. *Articulus quintus, ſive cauſa depoſitionis eſt, quòd non ſolum fovit raptores Latrones, & ſpoliatores mercatorum, & quorumlibet itinerantium, ſed impunitatem malefactoribus omnimodam indulſit, opprimens, & puniens ſolum innocentes, unde plenum fuit ſub eo Latronibus Regnum.*

Articulus 6. *Articulus ſextus fuit, quòd membranas dedit perſonis levibus nequitioſis & vilibus: hoc eſt, chartas non ſcriptas, appendente ſigillo Regiæ Majeſtatis, & hoc ex avaritia, pecuniarum duntaxat amore, per quas membranas homines nequitioſi multos dolos, & fraudes commiſerunt.*

Articulus 7. *Articulus ſeptimus, ſive depoſitionis ejus cauſa fuit, quòd cum Rege Poloniæ Tartaros & Paganos contra milites Ordinis Teuthonicorum in Pruſcia vocante, ſe uni-*

*ſe univit, & confœderavit in contemptum fidei Catholicæ & detrimentum totius Regni, quod Regiam minimè decuit Majeſtatem, quapropter quòd Paganos tenebatur expugnare, Chriſtianos autem defendere.*

*Articulus octavus, quòd avaritiâ, & nimiâ cupiditate pecuniarum ſeductus multos diverſæ conditionis homines ad Curiam ſuam fecit citari, ſine rationabili cauſa, vel ut metu vel injuſtis accuſationibus fatigati ſeſe pecuniâ redimerent, alioquin militum vexationibus ſubjacerent.* Articulus 8.

*Articulus nonus, quia oſor & perſequutor Cleri fuit & omnium Eccleſiaſticarum perſonarum, Laicos omnes, Ruſticos, Cives ſimul & Nobiles quantum potuit contra miniſtrantes Eccleſiæ concitans, & fovens & defendens, quemadmodum Herbipolenſibus factum jam diximus.* Articulus 9.

*Articulus decimus, inſigne illud Gymnaſium litterarium Generale, ſeu Univerſitatem Pragenſem, quàm Pater Imperator Carolus IV. paulo ante fundaverat, ſuâ Tirannide annihilavit, atque deſtruxit, Doctores atque Magiſtros inde capiens, expellens, pluréſque interficiens, quorum hoſtis inimicus, & perſequutor fuit omnium, maximè bonorum virorum, atque Doctorum.* Articulus 10.

*Articulus undecimus fuit, ſive depoſitionis cauſa non ultima, quòd ſubditos Principum, Epiſcoporum, Abbatum, Ducum Comitum, atque Nobilium occultis litteris, nuntijs, promiſſis, & ſuggeſtionibus contra Superiores ſuos in rebellionem concitavit, fovit, & animavit, ut patuit in Herbipolenſibus.* Articulus 11.

*Articulus duodecimus, quòd oſor pacis Regnum litibus contentionibus latrociniJs, & infinitis turbationibus implevit, Cives contra Principes animavit, metuens propter ſcelera commiſſa deponi à Regno, ſi pax in terra permiſſa Principes Electores inter ſe faceret omnino concordes.* Articulus 12.

*Articulus decimus tertius fuit, quòd Eccleſiaſticorum immunitatem contemnens omnia temerè pro ſua voluntate præſumpſit, bona Eccleſiarum, aut militibus diſtribuit, aut ſibi uſurpavit, moliebatur enim Regalia, & Jurisdictiones temporales Epiſcopis auferre, & ſuis nebulonibus diſtribuere.* Articulus 13.

*Articulus decimus quartus fuit, quòd otio commeſſationibus, potationibus ebrietatibus, & luxuria die noctúque intentus negotia Regni omnia penitus neglexit, ſeditiones Civium, & bella fovit, in Bohemia cum ſuis meretricibus ſe continuit, ad Regni cauſas non venit, libidini & avaritiæ vacavit.* Articulus 14.

*Articulus decimus quintus fuit, quòd admonitus ſæpius à Rom. Pontifice, atq; crebrius à Principibus requiſitus, & rogatus, ut pro ſuſcipienda Imperij corona expeditionem faceret in Italiam, renuit, ſprevit, atque contempſit, & de negotijs tam Regni quàm Imperij nihil omninò curavit.* Articulus 15.

*Articulus decimus ſextus, quòd ſuper his, & alijs multis negligentijs, atque ſceleribus ſuis admonitus, aviſatus ſæpiúſque rogatus, ut emendatioris vitæ propoſitum dignaretur aſſumere, & Regni negotia curare, non ſolum nihil advertit, ſed monentes, ſi potuit perſecutus fuit. Multos enim venerabiles, Doctos & honeſtos viros, Prælatos, Monachos Presbyteros, Magiſtros atque ſtudentes, vel occidit vel ſubmergi præcepit, aut ignibus concremavit, ſine cauſa, ſine juſtitia, ſine ordine æquitatis.* Articulus 16.

Unde poſtremò indignati Principes Pauperúmque excitati clamoribus auctoritate ſuâ electoriâ, ipſum ab omni dignitate Germanici Regni, & de Conſenſu Bonifacij IX. ab omni Jure Imperij anno, die, loco prænotatis citatum, & non comparentem ſicut diximus, depoſuerunt. Articuli fuerunt alij complurimi,

Anno itaque prænotato, poſt depoſitionem Regis Wenceslai, Principes, qui apud Lanſtein oppidum Cis-Rhenanum convenerant, Joannes videlicet Archiepiſcopus Moguntinus, Wernherus Archiepiſcopus Trevirorum, & Fridericus Archiepiſcopus Colonienſis non obſtante abſentiâ Ducis Saxonum, & Marchionis Brandenburgenſium, Rupertum Comitem Palatinum, Bavariæque Ducem Coelectorem ſuum in conſilio præſentem unanimi conſenſu in Regem Germaniæ & Imperatorem Romanorum concorditer elegerunt. Quem Rheno transmiſſo in ſedem Regni ſub nucibus ex more collocarunt.

Rupertus Comes Palatinus in Regem eligitur.

A Lanſtein oppido Principes poſt hæc navigio deſcendunt ad Coloniam, ubi in majori Baſilica ſancti Apoſtoli Fridericus Archiepiſcopus ipſum electum in Regem Germaniæ ſolemniter benedixit, unxit, & coronavit; cui mox cives juramentum fidelitatis juxta antiquam Germanorum conſuetudinem conſtituunt, Aquenſes autem & Franckfurtenſes, una cum alijs civibus Regni partibus adhuc favebant Wenceslai, propterea & electio extra Franckfurt, & coronatio in Colonia celebrata eſt.

Rupertus itaque coronatus in Regem regnavit annis IX. & ad Imperij coronam non pervenit, homo certè Chriſtianiſſimus, juſtus & pius & amator Cleri.

Rupertus ſine corona Imperij regnavit annis 10.

Rupertus Rex iſte cùm poſtea contractis copijs Romam pro corona Imperij ſuſcipienda proficiſci diſponeret, Joannes Galeatius Mediolani Dux, qui partes Wenceslai, à quo in Ducem creatus fuerat, ſequebatur, omnes intercluſit vias, & euntibus tranſitum interdixit. Unde progredi minimè valens, ſine Imperij corona in Germaniam reverſus eſt. Cùmque pueri & Juvenculæ apud Heidelberg in oppido proprio cantilenas quaſdam in eum canerent, atque curiæ Major canentes verberibus & minis prohiberet, Rex manſuetiſſimus dixit: *Noli verberare canentes, nos Dominum Deum laudemus, quòd ſani & incolumes à periculis liberati potuimus evadere.*

Ruperti uxor filijq; ſex fuerunt & filiæ tres numero.

Uxorem habuit Rupertus Rex Eliſabetham Burggravij Nürenbergenſis filiam, de qua genuit 6. filios & 3. filias, quorum iſta ſunt nomina: Rupertus cognomento Pipan, qui ſub Sigiſmundo Rege Ungariæ pugnavit cum Turcis, ut dictum eſt, anno Wichardi Abbatis tertij quinto. Fridericus natus in Amberg, unde & locus nomen contraxit. Ludovicus qui poſtea dicebatur barbatus, & in ſenio cæcus, à quo Genealogia Palatinorum continuatur. Joannes dictus Nüenburg, Stephanus Comes poſtea in Gemino ponte, cujus Filius Comitatum Spanheimenſem, & Veldentiæ cum Zvveybrucken obtinuit, patris vocabulo nominatur. Otto Mosbach dictus à reſidentiæ loco. Filiarum nomina fuerunt iſta, Agnes, Margaretha, Eliſabeth. Porrò Rupertus & Fridericus ante Patrem ſine liberis obierunt in Amberg ſepulti, de reliquis autem per ordinem, quantum ratio expoſtulabit, ſuo loco dicemus.

Abbacellenſes Domino ſuo perjuri eóque rebelles.

Anno etiam prænotato Ruſticorum apud Helvetios turba, quam Abbacellenſes vulgariter nuncupant, conjunctis Suitenſibus, ut ſupra diximus, dudum Confœderati, & Abbati S. Galli Domino ſuo proprio inobedientes, atque rebelles contractis copijs ſociorum multa Ducibus Auſtriæ mala intulerunt, terras eorum per circuitum igne ferróque nimium crudeliter devaſtantes.

Hoc

Hoc ipſo anno in medio quadrageſimæ Cometes magnus in occidentali parte cœli apparuit, per plures manè & ſerò dies cunctis manifeſtè viſibilis, cum longa cauda in metum & terrorem plurimorum, cujus notatio ſequetur. Cometes apparuit.

Eodem anno in die S. Martini Præſulis Argentinenſium Epiſcopus contractis pugnatoribus multis auxilio nobilium de Liechtenberg, Vinſtingen, Ochſenſtein, & aliorum, obſedit Gemer prope Colmariam, expugnavit, & cepit, & quidquid ſubſtantiæ temporalis inventum fuerat, in prædam diviſit: Vice Dominum de Hochſtein cum alijs ſpoliatos abire permiſit. Gemer ab Epiſcopo Argentinenſi capitur.

His quoque temporibus morbi & ægritudines variæ genus humanum per totam Europam miſerabiliter afflixerunt, quam calamitatem nonnulli præſignatam fuiſſe per Cometem, qui in medio quadrageſimæ apparuerat, exiſtimabant. Oriebantur ſubitò in corporibus humanis puſtulæ turgentes, & ulcera nimis horrenda, quibus infecti homines & jumenta paſſiones præferebant incredibiles. Nam quicunque homines hác ægritudine fuiſſent infecti, doloribus torquebantur aſſiduis, & neque die requiem habere poterant neque nocte. Erat autem iſte morbus nimium contagioſus, & in tantum formidabilis omnibus, ut leproſi quoque illo infectos homines deteſtarentur, & fugerent; multos contagione ſuâ infecit, conſumpſit, debilitavit & occidit, Principes, Nobiles & Ignobiles, Ruſticos & Cives, Religioſos & ſeculares. Hujus mali cauſa ſimul & cura medicos latebat omnes, nec quicquam deſuper in libris ſuis poterant invenire, imò neque nomen illius conſtabat alicui medicorum. Duravit annis 12. & à Calabria incipiens totam Europam ſerpens occupavit. Noſtris etiam temporibus hic morbus à Gallia & Neapoli ortus, atque propterea malum Gallicum nuncupatus, totam Germaniam ſimul & Europam omnem in viceſimum jam durans annum miſerabiliter ſæviens affligit.

Anno prænotato, Wichardus ejus nominis tertius hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbas, in numero præcedentium, ſextus atque triceſimus, jam ſenio gravatus, & noxiâ ægritudine memoratâ per plures dies miſerabiliter cruciatus anno Regiminis ſui undecimo ad Dominum migravit. Wichardus tertius Abbas Hirſaugienſis XXXVI. moritur.

## De Friderico ejus nominis ſecundo, hujus Monaſterij Hirſaugienſis XXXVII. Abbate: qui præfuit annis XXVIII.

Fridericus ſecundus fit Abbas Hirſaugiæ XXXVII.

ANno Dominicæ Nativitatis prænotato videlicet MCCCC. Indictione Romanorum octavâ, vacante Monaſterio Hirſaugienſi per mortem Domini Wichardi quondam Abbatis, ne viduitatis ſuæ diutius deploraret incommoda, Prior & Fratres de Conventu certum diem pro electione novi Paſtoris abſentibus ſtatuerunt, quo adveniente, orationibus de conſuetudine præmitti ſolitis, cum devotione ritè completis, Fratres, qui electioni tunc interfuerunt, Fridericum cognomento Wifflinger Monachum de gremio capituli unanimi Conſenſu in Abbatem elegerunt: virum bonum providum & circumſpectum,

ſpectum, qui confirmatus per Rabanum Helmſtat Epiſcopum Spirenſem, & ex more ſolemniter ordinatus, præfuit certis diebus & annis viginti octo: Patriâ fuit Allemannus ſeu Suevus honeſtis Parentibus ortus, qui puer ad ordinem veniens, ut illo tempore conſuetudo fuit, monaſticâ diſciplinâ, & moribus utebatur inventis. Factus autem Abbas confeſtim in alium virum mutatus eſt, & non ſolum temporalia prudenter, ſed etiam ſpiritualia religioſius ordinariâ poteſtate correxit. Quantum potuit opere, & ſermone, utilem curavit exhibere paſtorem, & inordinatam ſubditorum vitam libenter ad regularis obſervantiæ tramitem reduxiſſet; ejus námque diebus reformatio illa Caſtellenſis in Bavaria ſumpſit exordium, quam ipſe charam habens Monachis ſuis perſuadere non potuit; Ordo etenim totus ubique jacebat deformatus. Staturâ corporis fuit mediocris, & pinguis, ventre ſimul & capite magnus, conſilio cautus, prudentiâ inſignis, Principibus & nobilibus gratus. Tota corporis viri diſpoſitio fuit pulchra, & quandam præſeferebat animi gravitatem. Eloquio ſatis fuit diſſertus, non tamen multi ſermonis, ſed tardus ad loquendum, niſi quoties juſta ratio expoſtularet ſermonem. Vitam in ſe duxit religioſam, ſperans, quòd ſubditos exemplo ſuo poſſet inducere ad meliora, quamquam nihil aut parum profecerit; corruperant etenim vias ſuas illo in tempore Monachi noſtri ordinis penè omnes, & pauciſſimi reperiebantur in tota Germania, qui ad puritatem Regulæ ſancti Legiſlatoris noſtri Benedicti ambularent. Unde Abbas Fridericus neceſſariò deferens tempori, mores ſuorum patienter tollerabat.

*Friderici Abbatis mores & ingenium.*

## MCCCCI.

Anno Friderici Abbatis primo indictione Romanorum nonâ, in feſto Epiphaniæ Domini, Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, anno priore, ſicut diximus, apud Landſtein juxta Rhenum ſub nucibus electus in majori Eccleſia Colonienſi ab Archiepiſcopo Friderico in Regem unctus, & ordinatus eſt. Qui mox in oppidanos Aquenſes Wenceslai partes ratione jurisjurandi, quo illi fuerant adſtricti ſequentes, animadvertit, & eos banno regali ſubmiſit. Cujus occaſione ſpoliationes & multa damna per annos quinque continuos ſuſtinuerunt, quouſque tandem neceſſitate compulſi deſerto Wenceslao in verba Ruperti Regis anno tribulationis eorum ſexto juraverunt.

*Rupertus Comes Palatinus in Regem Coloniæ coronatur.*

Eodem anno Joannes de Egloffſtein Herbipolenſis Eccleſiæ majoris Præpoſitus, & Coadjutor Domini Gerhardi Pontificis, auctoritate, & commiſſione Bonifacij Papæ noni, perſecutores, ſpoliatores & captivatores Cleri, Cives videlicet Herbipolenſis urbis à cenſuris Eccleſiaſticis, quas inciderant, abſolvit. Deinde ſublato interdicto Clerus divina cæpit denuo celebrare in Dominica proxima ante Aſcenſionem Domini, quæ jam per triennium fuerant intermiſſa.

*Cives Herbipolenſes excommunicati à Papa abſolvuntur.*

Anno prænotato Sigiſmundus Ungariæ Rex à ſuis capitur, & cuſtodiæ mancipatur; conſpiraverant enim contra eum nobiles terræ, quorum vel Patres occiderat, vel amicos, & captum interficere cogitabant. Captus à duobus Adoleſcentibus, Comitis Stephani, quem occiderat, filijs cuſtodiendus traditur, quorum Mater allecta promiſſionibus multis, eum abire liberè permiſit: liberatus à carcere Rex, omnia quæ mulieri promiſit, implevit, filios ejus ſuper cunctos Regni proceres exaltavit, Barbaram

*Sigiſmundus Rex Ungariæ à ſuis Nobilibus incarceratur.*

baram Ciliæ Comitis filiam uxorem duxit, & in hos, à quibus fuerat captus, durè vindicavit.

Eodem quoque anno Judæus quidam nomine Michael apud Helvetios in Dieſſenhoffen reſidens cuidam Chriſtiano tres obtulit florenos rogans eum, ut ſibi alicuius pueruli Chriſtiani ſanguinem procuraret, qui acceptâ pecuniâ quatuor annorum puerulum furtivè parentibus ſubtractum in locum ſecretiorem abduxit, occidit, & ſanguinem ejus collegit. Verum divinâ permittente juſtitiâ in ipſo crudelitatis opere deprehenſus, & in partes quatuor diviſus mercedem impietatis ſuæ, quam meruerat, accepit. Judæus etiam ex Confeſſione Chriſtiani detectus & captus, poſteaquam horrenda, quæ commiſerat ſcelera, patefeciſſet, igne crematus eſt; ex cujus confeſſatis crimina Judæorum multa venerunt in lucem. Hâc occaſione in oppido Schaffhauſſen triginta, in Winterthur ſeptem atque viginti, & in multis alijs locis Sueviæ plures Judæi capti fuerunt, & ignibus combuſti. *Judæorum pro ſuis ſceleribus perſequutio.*

Claruit his fermè temporibus Gerhardus de Zutfania Patriâ Geldrenſis Canonicus Regulæ ſancti Auguſtini Præſulis in Cœnobio Windesheim, Trajectenſis Diœceſis, vir multæ lectionis, & devotæ converſationis, qui inter alia eruditionis ſuæ opuſcula ſcripſit viris Monaſticis, valde neceſſarium, & utilem tractatum, quem de ſpiritualibus Aſcenſionibus prænotavit. Alium non ſpernendæ lectionis edidit libellum de reformatione interioris hominis. De cæteris quæ ſcripſit nihil in manus noſtras memini perveniſſe. *Gerhardus Zutfania Regularis ſcriptor inſignis.*

Joannes de Witlich oppido Trevirenſis Diœceſis Compatriota meus vir in omni varietate ſcripturarum eruditus, qui Pariſijs & Coloniæ Theologiam pluribus annis docuit glorioſè, hæc tempora cum eruditione cum ſcriptis, & lucubrationibus reddidit clariora; multa enim fertur ſcripſiſſe, quorum ad manus noſtras pauciſſima pervenerunt; vidi enim duntaxat lecturam ejus, quam Pariſijs legit, ſuper quatuor ſententiarum libros opus profectò multæ eruditionis & utilitatis: enucleationem quoque ſuper omnes Epiſtolas Pauli, quam Coloniæ diſcipulis publicè recitavit excipientibus. *Joannes de Witlich Doctor Theologus.*

Henricus de Haſſia ex quodam vico Langenſtein nuncupato oriundus Eccleſiæ Wormatienſis Canonicus, vir ſuâ tempeſtate in Theologia Doctiſſimus, qui multo tempore in ſcribendo Pariſiorum docendi Cathedram poſſedit, plura his etiam temporibus lucubravit opuſcula, è quibus numerantur ſubſcripta. In ſententias Petri Lombardi libros quatuor, in Prologum Bibliæ librum ſcripſit unum. In Geneſim libros quatuor. Ad Friſingenſem Epiſcopum, de Antichriſto, & Schiſmate librum unum. De contemplatione librum unum. De anima contemplativa librum unum. Speculum animæ peccatricis librum unum. De horis ſeptem Canonicis librum unum. Contra Aſtrologos librum unum. Contra Prognoſtica Theleſphori Presbyteri librum unum: ſuper oratione Dominica, Ave Maria, & Symbolo Apoſtolorum, libros tres. De contemptu mundi notabile opus, librum unum. Contra Joannem Wickleff, & errores ejus librum. Ad Canonicos Regulares librum unum. Contra proprietatem clauſtralium librum unum. Super Cantica Canticorum Salomonis *Henricus de Haſſia Doctor, qui multa volumina ſcripſit.*

 librum

librum unum. Sermones etiam varios ſcripſit, & Epiſtolas plures ad diverſos, & alia adhuc nobis incognita.

*MCCCCII.*

Ludovicus Comes Palatinus filius Regis ducit uxorem.

Anno Friderici Abbatis ſecundo, Indictione Romanorum decimâ, in menſe Majo, Rupertus Germanorum Rex nuptias filio ſuo ſolemnes, & ſplendidas in Colonia celebravit, conjungens illi uxorem Blancam Mariam Henrici Anglorum Regis filiam, de qua genuit filium nomine Rupertum, qui vigeſimo ætatis ſuæ anno ſine liberis obijt. Poſt mortem verò Blancæ Mariæ uxoris, Ludovicus aliam duxit uxorem Mechtilden videlicet, Magni Ducis Sabaudiæ Amedei, poſtea Papæ Felicis filiam, de cujus liberis congruo loco & tempore latius dicemus.

Rupertus Rex cum exercitu proficiſcitur in Italiam.

Eodem anno Rupertus Rex pro magna pecuniarum ſumma à Florentinis vocatus in auxilium contra Joannem Galeatium Mediolani Ducem, contracto pugnatorum copioſo exercitu, in Italiam profectus eſt, duplicem profectionis ſuæ habens occaſionem, alteram, ut conductus mercede amicis ferret ſubſidium; alteram ut victor urbem ingreſſus Romanorum, Imperij ſuſciperet dignitatem: ſed aliter quàm animo deſtinaverat, res accidit. Non enim ſolum Galeatium vincere non potuit, ſed etiam progredi ulterius ab eo prohibitus fuit. Reverſus eſt ergo in Germaniam ſine benedictione Imperiali, & Florentinos nihil, aut parum relevavit.

Rupertus Rex ſuperavit Marchionem Badenſem.

Anno prænotato Rupertus Rex de Italia in Germaniam reverſus contra Marchionem Badenſem ſibi inobedientem, atque rebellem, produxit exercitum, & in primis Mulberg Caſtellum ejus obſidione vallavit. Cernens Marchio, quòd tantæ multitudini nullatenus poſſet reſiſtere, humiliatus petivit veniam, & præſtitit Regi omnimodam ſubjectionem. Fuerunt & alij Principes nonnulli ſimul. & cives, quibus Wenceslai deſtitutio non placuit, quorum aliquos armis Rupertus Rex ſibi ſubjecit, cum alijs verò ad tempus diſſimulans tandem omnes patientiâ ſuperavit.

Univerſitas Herbipolenſis transfertur in Erpfordiam.

Anno etiam præſcripto univerſitas litteraria ſive Gymnaſium univerſale ſtudentium, quod fuit in Civitate Herbipolenſi apud Francos Orientales ad Thuringos in Civitatem Erford auctoritate Apoſtolicâ tranſlatum eſt. Quæ fuerit hujus cauſa tranſlationis, & ante annos decem ſupra diximus, & in hoc diſtico iterum explicamus:

*Balnea, cenſus, amor, lis, alea, crapula, clamor,*
*Impediunt multum Herbipolenſe ſtudium.*

Per annos duraverat hoc univerſale Gymnaſium apud Francos fermè quatuordecim, & propter contentiones, ac lites inter Epiſcopum & Cives continuas, neceſſariò inde fuit tranſlatum. Aliam verò tranſlationis cauſam dedit Hæreſis Bohemorum, quæ illo tempore, ſicut dicemus, Pragenſe nobile Gymnaſium diſſipavit.

Tamburlanus Tartarorum magnus Princeps moritur.

Eodem anno moritur Tamburlanus Imperator Tartarorum homo nimium formidabilis potentiæ, qui gentis ſuæ Imperium valdè dilatavit. Humili quidem loco natus apud Tartaros, ingenio & viribus tantum crevit ſupra omnes, ut plures quàm duodecies centena hominum millia haberet in caſtris. Quâ multitudine ſuperatis Turcis eorum Regem catenis vinctum aureis, currui, quo vehebatur, quaſi triumphans adjunxit. Armenos præterea proſtravit, Perſas deſtruxit, Ægyptios vicit, Damaſcum

evertit,

evertit, & omnes in circuitu nationes ſuperavit. Cum Chriſtianis pugnans uno die quadraginta millia occidit, & non paucos numero captivos abduxit. Joannes Galeatius Mediolani Dux contra Florentinos ducens hoc anno moritur.

Univerſitas Pragenſis maculari cœpit Hæreſibus.

Anno prænotato, Wenceſlao, ſicut diximus à Regno Germaniæ ſimul, & jure Imperij depoſito, atque in Regno Bohemorum reſidente paterno, Huſſitarum perfida hæreſis tali occaſione ſumpſit exordium. Cùm Doctores atque Magiſtri nationis Theutonicæ, ſcholam ſuo nutu regerent Pragenſem, idque Bohemis haud mediocriter diſpliceret, Regem accedunt, rogant, & exorant, ut Theutonicis Magiſtratu ſcholarum privatis, hunc ſolis Bohemis permittat honorem. Annuit Rex, Theutonicis propter ſui ab Imperio depoſitionem alioquin infenſus, & conceſſit, quem poſtulaverant Magiſtratum Bohemis.

Joannes Huſs ſcholæ Pragenſi præficitur Hæreſiarcha peſſimus.

Erat inter Bohemos homo quidam obſcurè natus, ingenio tamen, & dicacitate non ultimus, nomine Joannes Huſs, qui novis & peregrinis quæſtionibus aſſiduè intentus, dogmata cujuſdam Joannis Wicleff erronea primò ſecretè, poſtea manifeſtè docebat. Hunc Bohemi Magiſtrum ſcholarum conſtituunt, quem Theutonicis inimiciſſimum eſſe noverant. Quâ indignitate Magiſtri & ſtudentes Theutonicæ nationis commoti ſimul in unum conveniunt, & de relinquenda Bohemia & ſchola Bohemis invicem mutuò cohortantur, & omnes jurejurando conſtringunt.

Univerſitas Lipſienſis ſumpſit exordium à Praga.

Deinde poſt dies paucos omnes Magiſtri, atque ſtudentes Theutonicæ nationis plures numero quam duo millia, rebus ſuis ordinatis, atque diſpoſitis, uno die ſimul & ſemel, Pragâ exeuntes venerunt in Lipſig oppidum Miſnenſium, & ibi auctoritate Apoſtolicâ univerſale & novum erexère Gymnaſium. De quorum numero Erpfurdiana ſchola noviter, ut paulò ante diximus à Wirzburg tranſlata non modicum ſumpſit incrementum.

Joannes autem Magiſter, & rector ſcholæ factus, vitam in magna ſimulatione humilitatis fictæ continuans brevi tempore fidem in populo non minus quam inter ſæculares non modicam ſibi comparavit. Fuit enim verſutus ingenio, ſermone facundus, & in logicis diſputator acutus. Eo tempore fuit in Praga ſtudioſus quidam de domo & familia putridipiſcis nuncupatus, qui apud Anglos in Oxonienſi Gymnaſio litteris navans operam pleraque volumina ſibi comparaverat cujuſdam Joannis Wicleff novitatibus & erroribus plena, qui Pragam cùm attigiſſet, Joanni Huſs memorato communicavit.

Joannes Huſs errorum Wicleffiſtarũ prædicator.

Qui cùm novitatum eſſet amator, & veluti ſepulchrum foris dealbatum, intus verò putredine, & omni ſpurcitiâ plenum, oblatum ſibi gaudens hauſit venenum, ſuum mox fecit errorem alienum, quem non ſolum in ſcholis propinavit ſuis diſcipulis, ſed etiam publicè in Ambone populis. In Eccleſia ſiquidem, quæ Bethleemitica Pragæ nuncupatur, conſtitutus Prædicator publicus, cùm ſibi favorem ſimplicis populi comparâſſet, ac placidè ab eis audiretur, paulatim errores auditoribus multos perſuaſit, & venenum, quod ex libris perverſi dogmatis ſecretò hauſerat, publicè jam cunctis infundebat. Concionator pulpitum quoties aſcenderet, Joannem Wicleff, ut virum ſanctiſſimum, & veritatis Doctorem magnis laudibus æternáque fœlicitate digniſſimum hæreticus hæreticum prædicabat;

Hæreſiarcha Joan. Huſs omnium peſſimus.

 fuerunt

fuerunt enim libri memorati Joannis Wicleff Anglici multis & varijs erroribus pleni, quibus gens Bohemica, & maximè Pragenſes, per Joannem Huſs Hæreſiarcham imbuta, ab Eccleſia Romana ſe dividens pro magna parte Schiſmaticam ſeſe conſtituit, & manet obſtinata uſque in præſentem diem. Sed libet jam nunc errores Bohemorum, qui tam ex libris ipſius Joannis Wicleff Anglici, quam ex damnatis ab Eccleſia dudum ſectis Hæreticorum ſumpſit initium, per articulos ſingulatim ſecundum ordinem exprimere.

Articulus 1. *Primus error Bohemorum ſeu articulus erroneus eſt, quia Romanam Eccleſiam deſpiciunt, ejus Pontificem, & Cardinales contemnunt, ſtatuta, Conſtitutiones, & ejus decreta ſpernunt, auctoritatem Papæ vilipendunt, & nec Romanæ Eccleſiæ nec ejus Pontifici aliquam majoritatem concedunt, ſed Epiſcopos omnes unius atque ejuſdem aſſerunt auctoritatis & poteſtatis.*

Articulus 2. *Articulus ſecundus erroris eſt, quòd Sacramentum confirmationis, & extremæ unctionis nihili pendunt irrident & contemnunt, ſimiliter aquam, candelas, cineres, palmas, panes, herbas, ſed & quidquid aliud in facie Eccleſiæ benedicitur, per Sacerdotes, & Diaconos, ut vanum ſpernunt irridentes.*

Articulus 3. *Articulus tertius erroris eſt, quòd ſtructuras Eccleſiarum Monaſteriorum quoque & Altarium, conſecrationes eorundem & cœmeteriorum, benedictiones Calicum & veſtimentorum ſacerdotalium, credunt ſentiunt, & dicunt, eſſe ſuperſtitiones vanas & inutiles, eò quòd SS. Apoſtoli uſi non fuerint.*

Articulus 4. *Articulus quartus erroris eſt, ex præcedente naſcens, quòd dicunt corpora mortuorum in quolibet loco ſepelienda, cœmeteria & alia conſecrata loca nil plus eſſe, quàm non conſecrata, & propterea nihil prodeſſe animabus, ſi corpora eorum ſepeliantur in Eccleſia, nihilve obeſſe ſi extra tumulentur.*

Articulus 5. *Articulus quintus erroris eſt, ex tertio ſimiliter deſcendens, quòd conſecrationes Altarium & Eccleſiarum irridentes, dicunt quemlibet Sacerdotem in quolibet loco & qualibet horâ ſine aliquo ornatu in veſtibus ſuis, & non jejunum Miſſam poſſe celebrare, & Corpus Chriſti conficere, ac ſumere, vel etiam alijs miniſtrare, ſicut JESUS fecit in cæna, & poſt eum Apoſtoli, nec opus eſſe, ut præter verba Conſecrationis præmittat, vel dicat aliquid aliud.*

Articulus 6. *Articulus ſextus eſt, quòd horas Canonicas ab Eccleſia inſtitutas dicunt inutiles, & Sacerdotum occupationes, per quas tempus ſtudio ſcripturarum, contemplationi Doctrinæ, vel prædicationi deputandum infructuosè expendatur, cùm Apoſtolorum more fuerit potius oratio Dominica peroranda.*

Articulus 7. *Articulus ſeptimus Hæreſis & erroris eſt, quòd more Judæorum confeſſionem delictorum ad minimum ſemel in anno juxta conſtitutionem Eccleſiæ Sacerdoti verbaliter faciendam negant, deſpiciunt, recuſant & contemnunt, dicentes cuilibet ſufficere ad ſalutem, ſi peccata ſua in corde tantum confiteatur Deo.*

Articulus 8. *Articulus octavus erroris eſt, quia purgatorium animarum poſt hanc vitam penitus negant, dicentes, inter Regnum Dei & infernum nullum eſſe medium, ſed quamlibet animam mox, ut egreſſa fuerit de corpore, pro meritis vitæ tranſactæ, aut Beatitudinem conſequi bonam, aut infernum malum.*

Articulus 9. *Articulus nonus erroris ex præcedente ortus eſt, quòd dicunt orationes, & Eleemoſynas, jejunia, Miſſarum celebrationes & alia quacúnque opera bona viventium, animabus nihil prodeſſe mortuorum, cùm ſublato purgatorio his, qui damnati ſunt, non conveniant, Beati verò ſuffragijs non egeant.*

Articulus 10. *Articulus decimus erroris eſt, quòd dicunt Litanias & orationes quas facimus*

*mus ad ſanctos Dei, cum Chriſto in Regno Cælorum fælices, Miſſas quoque & invocationes, preces, & peregrinationes, omnino inutiles eſſe & vanas, nec illos quantumlibet Beatos nobis quidquam boni conferre, & impetrare poſſe, aut mali avertere, & ſic error ſimiliter eſt Judæorum communis.*

Articulus 11.

*Articulus undecimus erroris eſt, quòd omnes Imagines Sanctorum dicunt eſſe deſtruendas, & præter ſolam Imaginem Crucifixi, reliquas omnes ab Eccleſia pellendas & exterminandas. Hunc antiquum errorem Græcorum ſimul & Judæorum, dudum S. Romana condemnavit Eccleſia.*

Articulus 12.

*Articulus duodecimus erroris eſt, quòd dicunt, nullo unquam die à mane ab operatione ceſſandum; & propterea omnes totius anni dies feſtos & celebritates Sanctorum, præter ſolum Dominicum diem penitus reijciendas, nullum omnino feſtum neque Domini neque Matris ejus S. Mariæ relinquentes.*

Articulus 13.

*Articulus decimus tertius erroris eſt, quòd omnia jejunia ab Eccleſia dudum inſtituta, dicunt nullius eſſe meriti, quod non ſolum ſancto contrariatur Evangelio, ſed etiam inſtitutis Judæorum & Saracenorum adverſatur.*

Articulus 14.

*Articulus decimus quartus erroris eſt, quòd ritum & conſuetudinem Baptiſmi Eccleſiæ contemnentes, dicunt infantes & quoslibet homines in ſola aqua fluviali eſſe baptizandos. Benedictionem Baptiſmi, ſacri unctionem olei, & catecumenorum introductionem, eſſe vanitatem & ſuperſtitionem.*

Articulus 15.

*Articulus decimus quintus eſt, quia dicunt unicuíque ſive presbyter ſit ſive Laicus, liberè in omni loco & tempore licere Verbum Dei prædicare, & à nullo poſſe prohiberi, inſuper dignitatem Epiſcopalem nihil conferre, ſed meritum, & ob id omnes Pontifices eſſe pares & nullum altero ſuperiorem vel inferiorem.*

Articulus 16.

*Articulus decimus ſextus erroris eſt, quòd FF. mendicantium omnes damnant, & perſequuntur, dicentes non à Deo, ſed à malo dæmone inſtitutos, eorúmque primos inceptores eſſe in inferno damnatos, & eorum animas in cœlo Luciferi ſine fine torqueri, propterea, quòd ſuâ novitate Chriſtianam vitam, & inſtitutionem depravarint.*

Articulus 17.

*Articulus decimus ſeptimus erroris, ex primo procedens, eſt, quòd vilipendunt omnem auctoritatem Eccleſiæ, claves ſimul, & Jurisdictionem, & neque cenſuras Pontificum curant, neque indulgentias, neque ſtatuta aliqua.*

Articulus 18.

*Articulus decimus octavus eſt, quòd dicunt Eccleſias beneficijs non eſſe dotandas, atque miniſtros & Sacerdotes ejus debere omnino eſſe pauperes, & nihil habere penitus, neque in proprio neque in Communi, ſed imitari diſcipulos Chriſti & vivere de Eleemoſynis, & ſponte oblatis de commiſeratione Laicorum.*

Articulus 19.

*Articulus decimus nonus erroris eſt, quòd prædicant Laicis de neceſſitate ſalutis convenire, ut communicent corpus & Sanguinem Domini, ſub utraque ſpecie, quemadmodum communicant Sacerdotes, quod Eccleſia non ſine cauſa prohibuit ante multos annos ob reverentiam Sacramenti, & periculum effuſionis.*

Articulus 20.

*Articulus vigeſimus erroris eſt, quòd non ſolum homines legitimæ ætatis, ſed & pueros & infantes ſuos non tantum ſemel in anno, ſed quotiens parentes eorum voluerint, ſub utraque ſpecie communicant, Corpore & Sanguine Domini, in vilipenſionem & irreverentiam tantum venerabilis Sacramenti.*

Joannes Huſs Hæreſiarcha Bohemos in multis ſeduxit.

Hos errorum articulos cum aljis multis quos cauſa brevitatis omittimus, Joannes ille cognomento Huſs Hæreſiarcha ſceleſtiſſimus ex libris, ut ſupra diximus, Joannis Wicleff Anglici ſeductus, in populum & Clerum prædicando paulatim effudit. Sequebatur eum magna multitudo

Cleri ſimul atque ſtudentium ære gravata alieno, varijſque immerſa ſceleribus, verbis atque verberibus parata dimicare pro magiſtro.

*Invidia Clericorum, quid non præſumit.*

Concitante námque invidiâ contra potentiores, & ditiores de Clero, pauperes ignobiléſque conſurgentes eos beneficijs Eccleſiaſticis clamabant indignos, dicentes, quòd ſcripturarum eſſent ignari, nec beneficia conferenda nobilibus, niſi eſſent docti. Et quia ipſi cùm eſſent pauperes, nec poſſent nobilibus & divitibus paria obtinere beneficia, publicè prædicabant, Sacerdotes, & miniſtros Eccleſiæ omnes debere eſſe pauperes, & imitatione Apoſtolorum nihil omnino poſſidere, neque in privato neque in communi, ſed contentos eſſe oportere in eleemôſynis, quæ darentur eis à Laicis. Decimas, cenſus & redditus undecunque provenientes dicebant non eſſe Clericorum, ſed Regum Principum atque nobilium. Et per hunc articulum ſolum Joannes Huſs nobiles ſibi conciliavit Bohemiæ, qui ut bona & divitias Eccleſiæ ac Sacerdotum ſibi uſurparent licenter, etiam reliquos libenter admiſerunt errores, unde Clerus bonis omnibus fuit ſpoliatus. Hos & plures alios errores cùm Joannes Huſs paulatim, & ſucceſſivè in vulgus diſſeminaret, & multis ſibi ex Clero faventibus, quos inopia preſſit, res tandem ad notitiam Pragenſis Archiepiſcopi devenit, qui cùm eſſet vir optimis natalibus ortus, moribus & eruditione clarus, ſe murum pro Domo Dei contra Impiorum traditiones oppoſuit. Convocatis itaque ex Clero viris prudentibus, & in ſcripturis non mediocriter doctis & eruditis, Joannem Huſs fecit adeſſe, quem ſuper novitatibus erroneis diligenter examinavit. Cúmque intellexiſſet errores præſcriptos ex libris Joannis Wicleff Anglici ſumpſiſſe principium, ut quantocius apportarentur omnes præcepit. Allatis igitur voluminibus errorum non minus ducentis, auro & argento curioſè ornatis, conſilio DD. omnes in ignem projecti ſunt, & in cinerem concremati, adſtante Hæreſiarcha Joanne Huſs, & inſpectante, qui majorem partem propriâ manu conſcripſerat, & quoſdam ex ingenio ſuo conpoſuerat; deinde Joannes Huſs, ſeminator errorum per Archiepiſcopum fuit prohibitus, ne amplius in Civitate Pragenſi prædicaret, neque in publico, neque in privato, & in ſcholis deinceps nec legeret nec doceret. Quâ humiliatione confuſus Pragam exivit cum paucis diſcipulis, & in vicum nativitatis ſuæ diſcedens, ibidem permittente Domino loci per multum tempus prædicando, indoctum vulgus decepit, loquens ruſticis placentia, ſimiliter & avaris nobilibus. Dicebat enim decimas nihil aliud eſſe, quàm eleemoſynas, & in donantis ſtare arbitrio, ſi dare eas velit, aut in uſus proprios reſervare. Hæc ruricolis placuerunt omnibus, & ſeducentem libenter ſatis auſcultabant: pro nobilibus autem fuit, quòd odio Epiſcoporum & Cleri prædicabat, Pontifices Sacerdotes, & Monachos omnes debere eſſe omnino pauperes, & de eleemoſynis tantum vivere Laicorum, & ut in paupertate Apoſtolica permaneant, omnes divitias, poſſeſſiones, cenſus, Dominia & proventus ab eis penitus debere auferri, & in uſus Principum ac nobilium terræ, unde provenerant, converti. Omnia hæc invidia pauperum Clericorum in divites excogitavit; hujus occaſione perverſi dogmatis magna Bohemiæ pars in avaritiam præcipitata, ut bona & poſſeſſiones Clericorum poſſet acquirere, conſentire in hæreſes multas, & ſeſe ab unitate ſacroſanctæ Eccleſiæ Catholicæ non timuit dimembrare. Mox etenim

*Archiepiſc. Pragenſis inquiſitionem facit contra Joh. Huſs.*

*Ducentorum Hæreticorum volumina traduntur Pragæ ignibus.*

*Joannes Huſs contra Clerum incitat nobiles Regni Bohemiæ.*

*Clerus Bohemiæ bonis Eccleſiæ ſpoliatur.*

etenim, ut vox iſta per Bohemiæ regnum inſonuit, quòd miniſtri Eccleſiæ deberent eſſe pauperes, & nihil omnino poſſidere, nobiles terræ, unusquiſque in loco ſuo bona Clericorum diripientes, ſuis uſurpavit uſibus, decimationes, cenſus, proventus ac dominia violenter aufferentes, & detinentes uſque in præſentem diem: unde ab illo die omnes Hæreticorum Bohemiæ Sacerdotes, in Praga maximè, ut mendici ſunt pauperes, & vivunt de eleemoſyna.

Cum tempore autem Bohemiea gens in diverſis locis, & alios multos atque diverſos admiſit errores, ut juxta ſcripturam, quæ in ſordibus erat, ſordeſceret adhuc, & cortinâ trahente cortinam, ex prima errorum ſcaturigine infiniti ſequerentur errores; nam ut breviter & ſummatim concludam. Bohemia tot eſt erroribus maculata, ut credi poſſet cunctas ab origine naſcentis Eccleſiæ Chriſtianorum hæreſes eſſe in eam transfuſas. Nec hæreſis fuit aliquando, cujus Bohemia venenum non potaverit, ſunt tamen adhuc hodie plures in ea Chriſti fideles, qui Romanæ Eccleſiæ ſequuntur Doctrinam. Eſt miranda in hominibus animorum confuſio, ut non ſolum in una domo, ſed etiam in uno matrimonij thoro tanta religionis inveniatur diverſitas, quâ corpore juncti in uno, fidei tamen opinione dividantur: Patris opiuionem mares ſequuntur, & fidem genitricis femellæ. *Non uno ſed multis erroribus gens maculatur Bohemica.*

Eſt aliud in Regno Bohemiæ genus Hæreticorum ſpurciſſimum, qui nuncupantur foſſarij, propterea quòd in foſſis, atque ſpeluncis conveniunt nocturno tempore, in ſimul ſine diſcretione conditionis vel gradus coeuntes, luxuriantes alter in uxorem alterius, in matrem quoque propriam, in filiam & ſororem, ſecundum quod fortuito caſu verbum prædicantis audituri conſederint. Et ſi vera ſunt, quæ nuper à quodam fideli milite Bohemico audivimus, horum nefandorum hominum maxima eſt multitudo in Bohemia; dixerat enim, & juramento firmavit, foſſariorum plus quàm decem & octo millia poſſe in Bohemia reperiri. Sunt & alij diverſarum opinionum hæretici, quorum errores in medium reponere omnes, nimium videretur tædioſum. *Foſſariorũ genus eſt ſpurciſſimum quorum multitudo maxima.*

Horum occaſione dogmatum infinita mala fuerunt ſubſequuta, ſpoliationes & incendia, deſtructiones Monaſteriorum, & plurium Eccleſiarum in Praga, & extra per totum Regnum, multorum quoque Sacerdotum ac Monachorum neces, trucidationes vel exilia, bella, ſeditiones, deprædationes, deſolationes urbium ſimul atque villarum. Omnium malorum cauſa Joannes Huſs fuit memoratus hæreſiarcha, qui tandem in Concilio Conſtantienſi temeritatis ſuæ pœnas ſuſtinuit, quas meruit, ut anno Friderici Abbatis quinto decimo dicemus. *Hæreſis Bohemica multorum cauſa malorum extitit.*

*MCCCCIII.*

Anno Friderici Abbatis tertio, Indictione Romanorum undecimâ, Rudolphus Wilhelmi Ducis Montenſis filius dominandi libidine inflammatus Patrem cepit, & in Caſtello Neuenburg, cuſtodiæ mancipavit. Deteſtabile filij crimen in Patrem, & non minus humanis quàm divinis legibus contrarium. Precabatur filium captivus Pater, & continuis lachrymis rogabat, ut licenter omnino liberéque retineret Ducatum, tantum ne carceris perire inediâ pateretur: ſed durior adamante filius, & lachrymas Genitoris & preces contempſit, ejúſque Dominium uſurpavit. *Wilhelmus Dux Montenſis à proprio filio incarceratur.*

Eodem

Eodem tamen anno Henricus quidam de Spir miles Friderico Archiepiſcopo Colonienſium favente, atque conſilium præſtante, cum adjutorio captivum Ducem cum magna cautela & aſtutia, celerrimè de cuſtodia eripuit, ac liberatum jam liberum abduxit; verumtamen redire ad Ducatum Pater illo anno metu filij non potuit. Inſuper verſus in Tyrannidem filius, poſtquam Patrem audivit de captivitate abductum, etiam expulit matrem à Ducatu, quæ ſoror fuit Ruperti Regis, de qua anno ſequenti latius dicemus.

Bingen oppidum Cis-Rhenanum crematur.

Anno prænotato, tertio decimo die menſis Auguſti, maximum incendium ex caſu in oppido Bingen fuit exortum, ex quo multa Civibus damna provenerunt; vix enim quarta pars oppidi permanſit illæſa, omnia vorax incendium apprehendit, omnia vaſtavit, Eccleſiámque parochialem & Capellas S. Spiritus, Divorúmque Chriſtophori, Nicolai & Ægidij, penitus conſumpſit, atque in hora ex divitibus cives multos repentè fecit pauperrimos.

Gerhardus Epiſcopus Herbipolenſis obijt.

Eodem anno circa principium menſis Novembris, obijt Gerhardus de Schvvarzenburg Epiſcopus Herbipolenſis, & Dux Orientalium Francorum, qui Cives Wirzburgenſes à pluribus annis rebelles & inobedientes primus per arma potenter ad ſubjectionem perpetuam compulit, & revocavit, rebus & pecuniâ Eccleſiam tenuem, & propter bella continua exhauſtam reliquit.

Joannes de Egloffſtein fit Epiſcopus Herbipolenſis.

Poſt mortem Gerhardi memorati Pontificis concorditer in Epiſcopum fuit electus per capitulum Joannes de Egloffſtein majoris Eccleſiæ Præpoſitus, qui per annos fermè quinque prædeceſſoris ſui Coadjutor extiterat, vir prudens, expertus & magnificus, mitis & benignus ad Cives, Cleri amator, atque defenſor præcipuus, præfuit utiliter annis novem.

Abbacellenſes Domino ſuo Abbati S. Galli rebelliſant.

Anno etiam præſignato Abbacellenſes apud Helvetios inſuper Suitenſium exemplo non minus quàm auxilio ſeducti, denuo contra Cunonem Abbatem Monaſterij S. Galli ordinis noſtri rebelles & inobedientes conſurgunt, cenſus & proventus annuos debitóſque dare Domino ſuo memorato contumaciter recuſantes; Abbas etenim memoratus Cœnobij S. Galli Abbacellenſium verus & proprius eſt Dominus, à cujus ſubjectione ipſi ſe ruſtici ſubtrahere & in libertatem vendicare Suitenſium conſilio tentaverunt. Neceſſitate igitur compulſus prædictus Abbas Cuno cum Civibus Regni urbis Conſtantiæ ac ſocijs eorum fœdus amicitiæ contraxit, quorum conſilio bellum rebellibus indicit. Conſtantienſes itaque adjunctis ſibi ſocijs & nobilibus multis, exercitum fermè quinque millium contra multitudinem rebellium Ruſticorum pro Abbate duxerunt. Commiſſum eſt prælium, & ab utraque parte multi ceciderunt, manſit incerta pugnantibus victoria, unde fatigati ab utraque parte pugnatores, poſtremò ſinguli redierunt in ſua.

Bellum Abbatis S. Galli contra ſubditos ſuos rebelles.

Abbacellenſes oppidanos S. Galli ad defectionem ſollicitant.

Poſt hæc Abbacellenſes jam bellis aſſueti, ut ea, quæ mente conceperant, tutò perducerent in effectum, copias contrahunt, & auxilio conjuratorum fines Conſtantienſium ingreſſi ad certamen provocant quieſcentes, & ne Conſtantienſibus iterum ad Abbacellenſes pateret acceſſus, conjurati fœdifragis dederunt conſilium, ut oppidanos S. Galli ſuam perſuaderent in partem, quod eo facilius fieri poſſe videbatur, quo non

minora

minora Galliani ab amicis, quibus incedendi commeatum indulſerant, damna tulerant, quàm ab adverſarijs.

Galliani ergo periculorum memores ſimul & damnorum, quæ ſuſtinuerant ab amicis, facilè cum fuère perſuaſi conjurare cum perjuris, maximè cùm totam confœderatorum ad manum ſocietatem haberent. Receſſerunt ergo & ipſi à Domino ſuo Abbate S. Galli, & fœdus cum Abbacellenſibus inierunt, quibus & Suitenſes præbuerunt auxilia, & multiplicata ſunt mala ſuper terram.

Cives S. Galli contra D. Abbatem ſuum conſpirant.

Anno prænotato Ungari denuo in Sigiſmundum Regem ſuum, filium Caroli quondam Imperatoris IV. Fratrem Wenceslai Regis Bohemiæ, ab Imperio depoſiti, conſpirantes, Legatos miſerunt ad Ladislaum Apuliæ Regem, cujus pater olim fuit Rex Ungariæ, rogantes, ut veniret quantocius, & Regnum expulſo Sigismundo ſuſciperet paternum; qui Dominationis nimium cupidus, quia Regnum Neapolitanum cum Sicilia jam ſolus poſſidebat, & quietus, libenter poſtulantibus quidquid obtuliſſent, acquieſcens, iter verſus Ungariam cum magna Comitiva direxit. Venienti ad fines Regni, Ungariæ multi proceres, Epiſcopi, Comites atque Prælati apud quandam urbem occurrentes, ei coronam Regni Ungariæ per manus Archiepiſcopi Strigonienſis impoſuerunt. Deinde Rex Ladislaus jam coronatus miſit in Ungariam Comitem de S. Severino, cum trecentis lanceatis, & magnam Comitivam Ungarorum, ad capiendam ſuo nomine poſſeſſionem Regni. Intereà proceres plures mutato propoſito Ladislaum, quem evocaverant, recusârunt, Sigismundum Regem ſuum poſtulantes. Cùm ergo intraſſet Ungariam Comes S. Severini, reperit majores Regni omnes ſibi contrarios, illos quoque, qui cum eo redierant, ſimiliter mutâſſe propoſitum, & timuit, reverſûſque ſuo Domino cuncta renuntiavit; Ladislaus videns ſe deceptum in Apuliam revertitur.

Ladislaus Rex Apuliæ contra Sigiſmundum vocatur ab Ungaris.

Ladislaus deceptus ab Ungaris in Apuliam revertitur.

*MCCCCIV.*

Anno Friderici Abbatis IV. cœpta eſt reformatio noſtri Ordinis in Bavaria, quæ à loco ſui exordij, ſive principij, Monaſterio videlicet Caſtellenſi nomen obtinuit. Eſt autem Caſtellenſe memoratum ordinis noſtri Monaſterium Eichſtettenſis Diœceſis in Bavaria conſtitutum, cujus eo tempore Abbas nomine Otto, vir inſignis prudens, & religioſus divino ſuccenſus amore, ſe inprimis, deinde Monachos ſuos ad Regulæ puritatem inſtituit, & Monaſterium ſuum in utróque ſtatu ſucceſſivè magnificè reformavit. Supervenit poſt decennium Conſtantienſis auctoritas Concilij, per quam ipſa jam dicta reformatio Caſtellenſis etiam in alia Bavariæ Sueviæque Monaſteria fuit diffuſa; nam ut ſuo loco favente Altiſſimo dicemus, ex inſtitutione memorati Concilij Conſtantienſis tres Ordinis noſtri obſervationes ſeu reformationes in Germania ſumpſerunt initium, Caſtellenſis videlicet, Melicenſis, & Burſfeldenſis.

Caſtellenſis reformationis Ordinis noſtri principium.

Eodem anno Bonifacius Papa IX. ex pleuritide moritur, & in Baſilica S. Petri Apoſtolorum Principis ſub lapide marmoreo honorificè ſepelitur: quo mortuo primâ die menſis Octobris populus Romanus arma capiens, & tumultum per urbem, rixas, ſeditiones, & homicidia commiſit, cooperante familiâ de Columna, Urſinîſque obviare civium furori diſſimulantibus,

Bonifacius Papa IX. ex pleuritide Romæ moritur.

Innocentius Papa VII eligitur & præfuit annis II.

Anno prænotato XVI. die menſis Octobris Cardinales, qui Romæ fuerant ſub obedientia Bonifacij, conclave intrantes, ſe mutuò conſtrinxerunt, ut quicunque ex ipſis in Pontificem fuerit electus, operam dare velit omnem, etiam cum renuntiatione Papatus, in quantum neceſſitas poſtulaverit, quatenus ſublato ſchiſmate unio Eccleſiæ reformaretur. Poſt hæc ad novi Pontificis creationem procedentes, Coſmam Patriā Sulmonenſem Cardinalem S. Crucis Bononienſem vulgariter nuncupatum, in Papam concorditer elegerunt, qui Innocentius ſeptimus in ſua obedientia dictus, præfuit annis fermè duobus, vir ſenex & multum expertus.

Joan. Maria Galeatij filius fit Dux Mediolani.

His temporibus Italia ferè tota ſeditionibus plena fuit, mortuo námque Joanne Galeatio Duce Mediolani primo, duo filij ejus Adoleſcentes rerum non ſatis experti, parum proſperè Dominium Patris diviſerunt. Joannes etenim Maria, qui major erat natu, Mediolani Ducatum obtinuit. Philippus verò Maria ſecundo genitus frater ejus Papiæ Comitatum accepit; reliquæ verò Civitates & oppida XXV. quæ cum Patre ſenſerant, à filijs defecerunt, ex quibus quidem urbibus potiores ſibi ſingulæ Principes ſingulos ſuſceperunt, Florentinis defectionem augentibus.

*MCCCCV.*

Anna Soror Ruperti Regis uxor Montenſis.

Anno Friderici Abbatis V. Indictione Romanorum XIII. venit ad Rupertum Regem Germaniæ, Romanorúmque Imperatorem electum, & confirmatum, Heidelbergæ commorantem, ſoror ejus Anna uxor Wilhelmi Ducis Montenſis, gravem deferens querelam contra filium ſuum Adolphum, qui Patrem & Matrem expellens de terra, in Ducatu tyrannidem, ut anno proximè tranſacto diximus, exercebat; nam Patrem in vincula conjecerat: quo per amicos induſtrioſè liberato, totus in furorem converſus etiam Genitricem ſuam fugavit.

Adolphus Dux Montenſis Patrem cognoſcere compellitur.

Rupertus autem Rex calamitati ſororis compatiens, cùm eſſet Princeps alioquin juſtus atque rectiſſimus, Adolpbum filium ſororis, ut ſe de objectis iniquitatibus purgaret, ad Judicium Cameræ citavit regalis, quo non comparente, ſed ſpernente mandatum, Cenſuras in eum fulminavit imperiales, & contractis copijs bellum contumaci indixit. Adolphus autem cùm ſibi regale bellum immineret, viderétque vires Regni ſe non poſſe ſufferre, veniam petijt, Genitori ceſſit.

Clerus Wormatienſis Civitatem deſerit.

Anno item prænotato X. die menſis Februarij, Clerus Wormatienſis propter diſſenſiones, quas pro Eccleſiaſtica libertate habuit cum Civibus, urbem exivit, & menſibus 23. foris in locis ab antiquo unicuique Collegio deputatis remanſit; Civitas autem propter violata Clericorum privilegia interdicto Eccleſiaſtico fuit ſuppoſita. Poſtremò tandem Ruperto Rege & Ludovico filio ejus, Comite Palatino Rheni, vices ſuas interponentibus, facta eſt concordia, ut ſuo loco diximus.

Echardus Ders Epiſcopus Wormatienſis moritur.

Eodem anno XIII. die menſis Maij, obijt Eghardus de Ders anno Pontificatus ſui XXX. nondum completo in Epiſcopatu Wormatienſi, cujus corpus in medio chori majoris Eccleſiæ fuit ſepultum. Ipſe præſul Eghardus, multas cum civibus habuit contentiones pro libertate Eccleſiaſtica, & Juribus Epiſcopalibus, unde & Clerus ipſo jubente Civitatem, ſicut diximus, exivit, & biennio fermè ob duritiam Civium foris remanſit, à multis etenim annis inter Clerum & Cives fuit diſcordia.

Poſt mortem verò Echardi Pontificis Matthæus de Cracovia Patriâ Polonus, Apoſtolicâ proviſione Innocentij Papæ VII. Epiſcopus Wormatienſium factus, præfuit annis quinque, vir in omni ſcripturarum varietate doctiſſimus, & non minus prudentiâ & moribus, quàm eruditione Pontificio munere dignus. Iſte præſul primo ſui Sacerdotij anno Cives Wormatienſes interdicto ſuppoſuit, quod relaxare ante concordiam non conſenſit.

Matthæus de Cracovia Doctor fit Epiſcopus Wormatienſis Eccleſiæ.

Anno prænotato in menſe Junio, Abbacellenſes cum Helvetijs conjuratis confœderati, ut ſæpè diximus, contra Dominum ſuum Abbatem Monaſterij S. Galli, poſteaquam oppidanos memorati oppidi S. Galli ſuas traxerunt in partes, hinc inde per terras Ducum Auſtriæ, Civitatum quoque Regni, eorum maximè Nobilium, & Civium, qui fuerunt ex parte Abbatis, prædas, incendia, & homicidia ſine cauſa, ſine juſtitia, & ſine miſericordia faciebant.

Abbacellenſes cum Helvetijs contra Dominum ſuum conjurant.

Contra quos Abbas auxilio & præſentia Friderici Ducis Auſtriæ Fratris Lupoldi, Conſtantienſium quóque, & aliorum civium Regni, juſtam belli habens cauſam, ſatis magnum & fortem produxit exercitum. In primis igitur oppidum S. Galli, quod eo tempore Abbacellenſes occupabant, Dux Fridericus obſedit, quod indubitanter obtinuiſſet, ſi paucos multi non ſpreviſſent; vaſtantes enim in circuitu agrum Ducalem, dum ſine ordine hinc inde vagaretur exercitus, erumpentes ex oppido Abbacellenſes multos occiderunt.

Oppidum S. Galli à Friderico Duce Auſtriæ obſidione cingitur.

Cecidit in eo tumultu Hermannus Comes de Thierſtein, Joannes quoque de Landenberg miles, Hermanus de Clingenberg miles, Joannes de Thulfingen miles, Chriſtophorus Huſenegg, Abraham de Grifenſee, Henricus de Landegg, Hippolitus de turri, pluréſque alij, quorum nomina ignoramus. His infæliciter geſtis graviores de die in diem contentiones & lites inter utraſq; partes fuerunt ſubſecutæ in effuſione ſanguinis multorum.

Bellum non tantum multitudine quantum induſtriâ fortunatur.

Poſt hæc Abbacellenſes conjuratorum auxilio freti contractis copijs ſociorum in Brigantinos moverunt exercitum, animo ſtatuentes, per univerſam Sueviam nobiles ſeu militares interficere, & diſperdere omnes. Igitur à primo ingreſſu Brigantium oppidum circumdederunt obſidione. Comes autem Brigantij Wilhelmus tumultuario ſuorum adunato exercitu, auxilio quoque Conſtantienſis Epiſcopi contra inimicos proceſſit ad prælium, & factâ congreſſione Abbacellenſes in fugam convertit multis eorum occiſis, machinis quoque bellicis, armis, cum rebus in prædam actis; tantâ enim fuerant anguſtiâ circumdati, ut abjectis omnibus quærerent fugam.

Wilhelmus Comes Brigantius fugavit Abbacellenſes.

Anno etiam memorato circa finem menſis Decembris, obijt Albertus Bavariæ Dux, & Comes Hollandiæ, Hannoniæ, Seelandiæ, Friſiæque Dominus, Ludovici quondam Imperatoris IV. filius, Comes quoque Palatinus Rheni, Princeps Chriſtianiſſimus, pius bonus & juſtus, in Hollandia cum honore debito ſepultus, Amator Cleri, Defenſor Pauperum, Pater Subditorum, qui Wilhelmo fratre veſano, & ob id ſine liberis in carcere mortuo, ut ſupra diximus, anno Dominicæ Nativitatis primo ſupra trecenteſimum atque milleſimũ Principatum jure propinquitatis acceperat.

Albertus Hollandiæ Hannoniæque moritur.

Uxorem habuit idem Albertus Margaretam Ducis Poloniæ filiam, de qua genuit filios tres & unam filiam, quorum natu major Wilhelmus

adhuc Patre vivente, anno Godfridi Abbatis quinto, ut ſupra dictum eſt, uxorem duxerat filiam Philippi Ducis Burgundiæ, ſed ambo ſine virili ſemine obierunt. Iſte Wilhelmus Alberto Patri ſucceſſit in Principatu Hollandiæ, & ſupervixit annis duntaxat quatuor. Secundus Alberti filius nomine Patris dicebatur Albertus, qui Straubingen in Bavaria poſſedit, & ſine uxore, vel liberis obijt ante Patrem. Tertius autem Alberti filius Joannes fuit, qui annis x. exſtitit Epiſcopus Leodienſis electus & confirmatus, & in ordine Subdiaconatus; mortuo autem fratre dimiſit Epiſcopatum, & duxit uxorem, ut poſtea dicemus.

*MCCCCVI.*

*Solis Ecclypſis.*

Anno Friderici Abbatis VI. in die SS. Viti & Modeſti Martyrum, mane circa horam ſeptimam, ſolis magna fuit Ecclypſis ſive defectio, quam in annis ſequentibus prælia, & incommoda plura in Regno ſubſecuta ſunt.

*Aquenſes in verba Ruperti Regis jurarunt.*

Eodem anno Cives Regalis oppidi Aquenſis, poſteaquam per annos jam quinque Ruperto Romanorum Regi contumaces, inobedientes atque rebelles exſtitiſſent, & multa propterea ſuſtinuiſſent incomoda, videntes quòd in concepta rebellione ſua diutius non poſſent ſubſiſtere, maximè cùm Wenceslaus apud Bohemos otio torpens deſeruiſſet omnes, qui ejus ſequebantur partes, pœnitentiâ ducti ſunt, & veniam poſtulantes per medium Friderici Archiepiſcopi Colonienſis in gratiam ſuſcipiuntur.

*In Moguntinenſes Comitum, Baronum & Nobilium conſpiratio.*

Anno prænotato, Comites, Barones, Milites ac Nobiles multi Rhenenſes, Franci Orientales, Buchones, Wetteravij, Haſſij, Thüringi & Saxones cum alijs propter necem Friderici Ducis Brunſuicenſis apud Fridislariam antè quinquennium, ut ſupra diximus, inſidioſè perempti, & quaſdam alias cauſas, ut ipſis videbatur, rationabiles, in unum conſpirantes poſt Dominicæ Reſurrectionis Feſta, Moguntinenſium ſe hoſtes Civium & inimicos publicos pronuntiârunt, multáque illis mala fecerunt, vias & aquarum commeatum ex omni parte obſervantes, ne quis ex eis exire vel intrare poſſet, nec unde viverent, alimenta inferri. Neceſſitate igitur coacti Cives Moguntini, ſtipendiarios mercede plures conduxere ſoldatos: quorum luſtratione & metu hoſtium incurſiones, & machinamenta deſtruerent inſidiarum; & quia diutius iſta duravit adverſitas, pecuniam cives non modicam ſtipendiario expoſuere conductui, aliáſque impenſas facere neceſſarias oportebat, ad extremam paupertatem & inopiam cum tempore paulatim devenerunt, quoúſque tandem Regni libertate amiſsâ, ſervi ſunt facti Eccleſiæ.

*Audax nobilium facinus in Moguntinos.*

Nocte quâdam hoſtes in unum adunati cum ſilentio in manu valida ad portam Civitatis venerunt, quam gravi portam nuncupant, ſimulantes ſe Urbis ſoldatos; præmiſerant enim pauciores ceteris in inſidijs latitantibus. Cúmque decepti narratione cuſtodes aperuiſſent portas, mox ab hoſtibus interfecti ſunt, atque dato ſigno his, qui latuerant, omnes convenerunt in unum, poſitóque in portis & turribus præſidio cum potentia, nullo reſiſtente, intraverunt Civitatem.

*Cives Moguntini potiores necantur in domibus noctu.*

Deinde currentes ad ædes divitum, & eorum qui fuerunt de Senatu, fractis januis intraverunt, plures natu majorum in ipſa nocte, truncatis capitibus, occidentes; timor autem irruit in cives propter horrorem tenebrarum tantum, quòd egredi domum nullus audebat. Hoſtes verò turmatim incedentes per Urbem illorum domos & ædes duntaxat infringebant, quos aut divi-

tes eſſe

tes eſſe noverant, aut in conſulatu potentes. Cæde peractâ, & multis in civitate ſecretè peremptis, à nullo prohibiti, hoſtes cum præda multa per ejuſdem portas civitatis, per quas intraverant, exierunt ſani & incolumes.

Eodem anno Innocentius ſeptimus, qui propter ſeditiones Romanorum jam pridem urbe digreſſus Viterbij reſederat, precibus ſenatorum, & populi victus, Romam revertitur, & plures de novo creat Cardinales. Inter quos fuit Angelus Carrarius Patriâ Venetus, quem fecit ad titulum S. Marci presbyterum Cardinalem, habuítque in Pontificatu immediatum Succeſſorem Gregorium XII. nuncupatum. Petrus quoque Philardi natione Cretenſis Baſilicæ XII. Apoſtolorum presbyter Cardinalis, qui poſtea Pontifex Alexander V. Otto etiam de Columna, ad velum aureum Diaconus Cardinalis, qui poſtea in conſilio Conſtantienſi factus Papa Martinus V. nuncupatus eſt. *Innocentius Papa VII. moritur.*

His factis eodem anno Innocentius Papa non diu poſt moritur. Quo mortuo atque in Eccleſia S. Petri cum honore ſepulto, Cardinales ingreſſi conclave iterum ſe juramentis obligarunt, ut quicunque in Pontificem fuiſſet electus, ad tollendum ſchiſma & unionem Eccleſiæ procurandam, omnem velit poſſibilem adhibere laborem. Confirmatis jurejurando decretis Angelus Carrarius patriâ Venetus tituli ſancti Marci Presbyter Cardinalis, in Papam eligitur, & Gregorius XII. in ſua obedientia nominatur, & præfuit annis duobus, menſibus ſeptem: vir bonus, ſapiens, doctus, moribus & converſatione ſincerus. Ordinatus autem Pontifex, quod prius juraverat cum alijs, denuo ſpontaneâ voluntate, juramento, & propriæ manus ſubſcriptione confirmavit. Deinde ſatis benignè ſcripſit Benedicto Antipapæ, qui tum apud Gallos in Avenione Pontificem gerebat, exhortans eum ad Papatus abdicationem, offerens ſe idipſum indubitanter eſſe facturum. Benedictus in dolo tantiſdem ferè ſyllabis quaſi conſentiens Gregorio reſcripſit: pro conveniendi loco urbs Saona decernitur, tempus nominatur. Gregorius ut agnus in ſimplicitate ſua venit ad locum determinatum: cui Benedictus, ut doloſa vulpes paravit inſidias, volens eum capere, ſi potuiſſet. Quibus cognitis retroceſſit Gregorius, & deinceps perverſo homini non confidit. Irati ſunt Principes Galliæ contra Benedictum, videntes manifeſtè, quòd unionem non quæreret, nec pacem Eccleſiæ optaret, ſed potius diviſionem: quorum ille potentiam veritus palatium armis & commeatu munivit, in quo per aliquot menſes obſeſſus, tandem paratis ad fugam navibus in Cataloniam, unde fuerat oriundus, adnavigavit, habitóque in Perpiniano conſilio ſuorum, quo tutior eſſet, ad caſtellum Pamſchole locum munitiſſimum confugit: ubi diutius immoratus eſt, & novos Cardinales creavit, quia priores pro majori parte receſſerant ab eo ad Piſanum Concilium, ut in ſequentibus poſt triennium dicemus, eo quòd noluit obedire Principibus. *Gregorius Romæ fit Papa XII. contra Benedictum XIII.* *Benedictus inſidiatur Gregorio, unde Galli recedunt ab eo.*

*MCCCCVII.*

Anno Friderici Abbatis ſeptimo, Indictione Romanorum XV. Cives in Colonia ædificare & conſtruere cœperunt novum illud magnúmque & ſumptuoſum in illa urbe Prætorium, quod vulgariter civium nuncupant domum, & in ſeptem annis conſumaverunt. Hujus impenſæ Prætorij, ut ferunt, quinquaginta florenorum millia conſtant, dum ſingula expoſita in id ædificij per ſeptennium computantur.

Cler⁹ Wormatienſis cum Civibus inivit concordiam.

Eodem anno in menſe Julio circa feſtum ſancti Jacobi Apoſtoli concordia inter Clerum & Cives Wormatienſes facta eſt per medium Ruperti Regis Heidelbergæ commorantis, & Ludovici filij ejus, Comitis Palatini Bavariæque Ducis, & ſic intraverunt Civitatem Canonici, poſteaquam biennio ferè exulaverant, multáque litigando & placitando cum Civibus conſumpſerant.

Dux Auſtriæ contra Abbacellenſes procedens ad bellum fugatur.

Anno prænotato Abbacellenſes adjutorio Suitenſium, quibus erant conjurati, reſumptis viribus in Marcham Ducis Auſtriæ ducunt exercitum, quam obſidione preſſam diutius tandem capiunt, ac Suitenſibus dono concedunt. Ab eo tempore Marcha omnino ab Auſtriæ Domo defecit; quamvis antè multis annis ſe viriliter ab incurſione conjuratorum omnium defenderit. Dux igitur Domus Auſtriæ contractis mille ducentis viris Abbacellam obſidione vallavit, quod cùm vidiſſent Abbacellenſes, de monte præcipiti, quem prius conſcenderant, curſim deſcendentes contra aſcendentes hoſtes ex alpium præcipitio lapides mittunt ingentes, quorum occurſione Auſtrales perterriti fugiunt, quinquaginta eorum atque trecentis ſaxorum volubilitate peremptis, & ſic obſidione ſolutâ receſſerunt.

*MCCCCVIII.*

Abbacellenſes à Comite Brigantij ſuperati occiduntur.

Anno Friderici Abbatis octavo, Indictione Romanorum primâ, idibus Januarij, conjurati Abbacellenſes una cum Suitenſibus iterum tentârunt obſidere Brigantium. Unde Comes Wilhelmus auxilio ſociorum armatus venit conſtanter liberare obſeſſos: congreſſione factâ cum Abbacellenſibus victor extitit, & penè omnes occidit. Erat in exercitu Comitis Brigantij nobilis quidam de Landenberg, nomine Berengerus, qui voce magnâ clamavit: *Sic ſocij ſic: interficite omnes viros & mulieres, lactentes & parvulos ſimul; ne forte viventes in perniciem nobilium conſpirent, quemadmodem fecerunt patres eorum.* Cœteri tamen qui aderant nobiles, interficere parvulos, aut mulieres minimè conſenſerunt; quamvis per continuos ſeptem annos à conjuratis Abbacellenſibus damna ſuſcepiſſent graviſſima: multorum etiam caſtra deſtruxerunt.

Leodienſium contra Epiſcopum ſuum atrox belli principium.

Eodem anno facta eſt Leodienſium ſtrages magna tali occaſione. Adminiſtrabat per id tempus Leodienſem Eccleſiam, ut ſupra diximus, Joannes filius Alberti & frater Wilhelmi Ducum Bavariæ Comitúmque Palatinorum Rheni, Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæque, & cùm annis fermè ſedecim fuiſſet Epiſcopus, electus, confirmatus, & Subdiaconus, ad ulteriora tamen procedere contempſit, nullóque die rem divinam fecerat, ſuæ nobilitati detractum iri forſitan ratus, ſi Presbyterum ſe gereret. Recuſantem igitur ſatisfacere juramento, & Pontificum ſubire munus, cujus occupabat locum, & nomen portabat otiosè, Leodienſes in oppido Trajecti ſuperioris, quod ab adfluente flumine vulgariter Maſtrich nuncupamus, commorantem obſederunt, magnum fortem & copioſum habentes exercitum. Erant eis & aliæ cauſarum diverſarum rationes contra Pontificem, quæ juſtæ fuerint ſive injuſtæ, noſtrum non eſt judicare. Notum eſt penè omnibus, qui nomen Leodij audiverunt, quàm ſit populus in turbatione furioſus, & ſuper conſilio inops, qui nihil ratione agat, ſed omnia tumultu in perniciem ſui, & frequentem ſubverſionem.

Leodienſes Epiſcopum in Trajecto obſident.

Wilhelmus igitur ut fratri ſubſidio eſſet, contractis ex ſua gente copijs, Burgundiæ

Burgundiæ Ducem per nuntios orat, ut in auxilium venire feſtinet, Wilhelmi námque uxor filia Burgundi fuit. Non aſpernatus orantem Joannes Dux, copijs abundè contractis, Wilhelmo ſe pugnaturus contra Leodienſes conſociat. Præmittuntur in agrum Leodienſem levis armaturæ milites, qui ſata vicóſque incendant, ut hoc damno permoti Leodienſes (communibus Patriæ incommodis) obſidione ſolutâ ſuccurrere cogerentur.

Flagrantibus paſſim vicis Leodienſes intermiſsâ obſidione acies moverunt in hoſtes, quibus congreſſi vincuntur, ſuperantur, & eorum plus quàm 16000. in uno die occiduntur, Deo vindictam illis, quam meruerant, retribuente. Cùm enim obſiderent memoratum Eccleſiæ oppidum Maſtrich, nimiam exercebant crudelitatem in mulieres & virgines, quæ propter inopiam ab ipſo fuerunt oppido expulſæ, abutentes eis, & poſteà præſcindentes eorum ubera, & veſtes uſque ad pudibunda. Sunt qui ſcribant, Leodienſium in eo conflictu 35000. occubuiſſe; ex parte verò Ducum Hollandiæ & Burgundiæ, qui exercitum adduxerant centum millium pugnatorum, decem duntaxat ceciderunt. Facta ſunt hæc viceſimâ die menſis Septembris anno memorato, & ſic Joannes victis Leodienſibus, ut prius ſine ordinatione permanſit.

*Leodienſium in bello ſedecim millia perempti eſſe feruntur.*

Anno item prænotato Cardinales tam Gregorij, quàm Benedicti videntes periculum Eccleſiæ pertinaciâ & contentione Pontificum quotidie augeri, & ambos in executione juramentorum negligentes, miſſis remiſſiſque inter ſe litteris, quemadmodum videretur ſuccurrendum negotijs, cœperunt habere conſilium. Placuit igitur poſtremò, ut in annum proximè tunc futurum Generale apud Piſas indiceretur Concilium, ad cujus citati examen ambo Pontifices, quicquid ratione vel auctoritate Concilij juberentur, ſubirent. Mittuntur ab utráque obedientia ſolemnes Nuntij oratoréſque ad Pontifices, per quos cujúſque partis rogavêre Cardinales, ut venire ad indictum Concilium ambo dignarentur. Benedictus ad ſe miſſis reſpondit: *Controverſiam non de fide, ſed de Pontificatu inter eum verſari & Gregorium, nihilque ad Cardinales pertinere negotium, ipſe cum adverſario tempore ſuo eſſet acturus.* Irridens ergo & contemnens nuntios Benedictus, inanes abire permiſit. Gregorius verò: *Non ad Cardinales*, dixit, *congregationem pertinere Concilij, ſe Romanum eſſe indubitatum Pontificem, ſuaq; ſolius fore auctoritatis, Generale inducere Concilium, vel revocare, membraque caput, non caput membra debere ſequi.* Ad Forum igitur Julij ſeceſſit metu Cardinalium Gregorius & Principum, qui jam in utriúſque conſpiraverant depoſitionem Pontificis, inde ad Ariminum, ubi poſitis inſidijs habitu transmutato vix manus capientium evaſit. Cardinales cum eo remanſerant pauci, quibus novos creando ſuperaddidit plures. In tot verò adverſis ſemper animo fixus erat & immobilis, ut nunquam à ſua potuerit opinione revocari.

*Concilium Piſanum ad annum futurum à Cardinalibus indicitur.*

*Gregorij Conſtantia.*

Anno præſcripto Rupertus Germaniæ Rex Conventum Principum Regni magnum apud Conſtantiam indixit, quibus ad nutum Regis convenientibus multa pro utilitate Reipublicæ in communi fuerunt tradita. Inter alia Rex juſſit adeſſe Cunonem Abbatem Monaſterij S. Galli, ſimul & rebelles ſubditos Abbacellenſes, qui paulò ante ut ſupra diximus, in bello juxta Brigantium per Wilhelmum Comitem de Werdenberg, de Montfort, & de Monte ſancto parum confuſi ad aliqualem videbantur

*Conventus fit Principum in Conſtantia.*

humilitatem

Concordia fit inter Abbatem S. Galli, & ſuos Abbacellenſes.

humilitatem eſſe compulſi. Rex igitur & Principes auditis propoſitionibus & querelis memorati Abbatis, & nobilium totius Sueviæ, quos conjurati penitus delere, ſi potuiſſent, & extirpare cogitaverant, ſimul & Abbacellenſium reſponſis, ſuas ſtudioſè interpoſuère vices, & concordiâ inter eos reformatâ Abbacellenſes Domino ſuo Abbati Monaſterij S. Galli fecerunt obedientes.

Hiems anno memorato fuit & longa & frigidiſſima; incipiens enim frigus intenſum cum nivibus & glacie multa in Feſto S. Martini duravit uſque ad ſolemnitatem Purificationis Beatæ Mariæ ſemper Virginis. Poſthæc pluviâ ſuperveniente & multâ & aliquantulum calidâ glaciem ſimul & nivem diſſolvit, & inundatio aquarum ſecuta eſt maxima, quæ pontes Rheni & aliorum fluminum fregit multos, domos & ædificia ſubvertit.

*MCCCCIX.*

Concilium Piſanum per Cardinales & Epiſcopos celebratur.

Anno Friderici Abbatis nono, Indictione Romanorum ſecundâ, Concilium Generale magnum in Civitate Piſana, præterito anno per Cardinales Regis & Principes indictum, ſub ingenti ſolemnitate fuit celebratum. Ad quod utriúſque Pontificis Gregorij videlicet & Benedicti Cardinales penè omnes cum multis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Prælatis, Principibus, abſentiúmque oratoribus convenerunt, animo & intentione ſuccurrendi Eccleſiæ, ut ſchiſmate ſublato unitas reformaretur Chriſtiana.

Inprimis igitur Pontifices ambo de Papatu contendentes Gregorius & Benedictus à Concilio citati, vocati, & expectati non comparentes, neque per ſe, neque per legitimos quoſcunque procuratores, ut contumaces, rebelles, & Spiritui Sancto inobedientes reputati ſunt, & propterea per definitivam Concilij ſententiam à Pontificatu, & ab omni, ſi quod babuiſſent, jure depoſiti, & conſequenter, ut Hæretici & Schiſmatici declarati, condemnati, & publicati ſunt. Omnibusquóque per orbem Chriſtianis interdictum eſt ſub pænis & cenſuris Eccleſiaſticis, ne quempiam eorum Pontificem credant, teneant, aut dicant Romanum, néque mandatis ipſorum obediant, nec timeant cenſuras. Poſt abrogationem duorum Pontificum utriúſque Cardinales, quotquot erant in Concilio præſentes, in unum conveniunt, & intrantes ex more Recluſorium, Petrum Philardi natione Cretenſem Ordinis FF. Minorum dictum de Candia, Tituli Baſilicæ duodecim Apoſtolorum Presbyterum Cardinalem unanimiter in Romanum Pontificem elegerunt, qui vocatus Alexander V. præfuit menſibus duntaxat XI. vir certè in Theologicis doctiſſimus, qui multa ſcripſit volumina ante Papatum.

Alexander fit Papa V. Ordinis FF. Minorum.

His autem non obſtantibus, quæ in Concilio fuerant concluſa, memorati duo Pontifices abrogati ſua in ſententia perſtiterunt, & uterque verum ſe & indubitatum Chriſti Vicarium, & legitimum Petri ſucceſſorem credidit, geſſit, & pronunciavit, novos ſibi conſtituentes Cardinales. Chronographi tamen omnes Pontificatum utriúſque hoc anno finitum denunciant, licèt non ceſſerint, ſed permanſerint uſque ad Conſtantienſe Concilium.

Schiſma continuatur.

Anno prænotato vigeſimâ primâ die menſis Maij, obijt Blanca Maria Henrici Anglorum Regis filia, & uxor Ludovici Comitis Palatini, de

quorum

quorum nuptijs dictum eſt anno Friderici Abbatis ſecundo, unicum relinquens ei filium nomine Rupertum, ſextum annum ætatis agentem, qui & ipſe vigeſimo ætatis ſuæ anno matrem ſecutus ſine liberis obijt. Ludovicus autem ſecundam duxit uxorem nomine Mechtildem filiam, ut ſupra diximus, Amedei Ducis Sabaudiæ, fœminam magnæ pietatis & Religionis, de quâ genuit Ludovicum Patrem Philippi, qui ſucceſſit in principatu; Fridericum, qui poſtea tutor Philippi fuit: Rupertum Archiepiſcopum Colonienſem, & duas filias, quarum altera Monialis fuit in Gandavo cum ſanctâ Coletâ; altera in alio quodam Cœnobio, tertia autem filia nupſit Alberto Duci Auſtriæ, qui frater erat Friderici Imperatoris III. prius verò nupſerat Comiti Wirtenbergenſium, poſteà Alberto. Iſte Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux Ruperti Regis filius piæ devotionis inſtinctu ſepulchrum Domini Hieroſolymis viſitavit. Reverſus in Patriam, barbam, quam peregrinantium conſuetudine nutriverat, nunquam poſteà permiſit abradi, & propterea ſuo tempore Dux vulgo dicebatur Barbatus. In ſenio viſu deficiens, Dux cæcus nominatus eſt, & poſtremò depoſitus à regimine, ut infra.

Wilhelmus Dux Bavariæ Hollandiæque Comes moritur.

Eodem anno mortuus eſt Wilhelmus Dux Bavariæ, Comes Palatinus Rheni, Hollandiæ, Hannoniæ & Seelandiæ, unicam relinquens filiam nomine Jacobam, quæ Patrem cupiens in memoratis ſequi Comitatibus Hollandiæ, Hannoniæ & Seelandiæ, contendénſque principatum omnem ad ſe jure devolutum ad ejus venire poſſeſſionem, non potuit Joanne patruo Leodienſium ſupra dicto Epiſcopo prohibente, qui mox fratre mortuo potenter omnia ejus Dominia obtinuit, & uſque ad mortem violenter occupavit, non obſtante, quòd filia fratris contradixit. Denique idem Joannes, cùm eſſet Subdiaconus & Leodienſem Eccleſiam electus & confirmatus in annum jam ut Epiſcopus ſextumdecimum, ut ſupra diximus, tenuiſſet, amore Poſteritatis Pontificatum ipſum reſignavit, & diſpenſante cum eo Conſtantienſi Concilio, uxorem duxit, de quâ tamen, ſicut ſperaverat, neque filiam, neque filium ſuſcepit.

Joannes dimiſit Epiſcopatum, duxit uxorem, occupat Comitatum.

Jacoba verò defuncti Comitis filia, cùm ſe à patruo cerneret paterno privatam dominio, ſperánſque maritali ſubſidio poſſe conſequi, quod imbecillitas denegabat fœminea, primò nupſit cuidam ex Delphinatu, Galliæ Principi. Quo ſine liberis mortuo Duci Brabantiæ nupſit; & illo ſine prole vitâ defuncto fratrem Regis Angliæ maritum accepit. Illo etiam abſque liberis viam univerſæ carnis ingreſſo, quartum duxit nomine Franconem cujuſdam Comitis filium, qui & ſterilis ſterilem invitus deſerens, etiam ipſe obijt brevi ſine liberis. Poſt hæc mulier jam viris nobilibus propter quatuor conjugum velociorem interitum aliquantulum ſuſpecta & contemptibilis, compellitur vidua permanere, cùm nullus eam poſtularet uxorem. Vitam deinceps egit vidua, dives admodum ex dotibus maritorum, & in oppido Lutzenburgi Treverenſis Diœceſis manſionem uſque ad mortem continuavit. Ex illo tempore Ducatus Lutzenburgi ad Brabantios pervenit.

Anno item præſignato circa Feſtum S. Archangeli Michaelis Joannes Comes de Lupfen, & Hermanus Comes de Sulza, qui erat Vicarius ſeu vicem tenens Friderici Ducis Auſtriæ, in Suevia, in Priſgavio, in Suntgavio, & in Ergavio, contractis copijs in manu validâ fines Baſileenſium ingreſſi

Vicarius Auſtriæ Ducis devaſtare cœpit Cives Baſilienſes

ingreſſi ſunt, & venientes uſque ad civitatem omnia in circuitu devaſtarunt, incendia & deprædationes hoſtiliter exercentes, & munitiones quaſdam capientes, igne ſuppoſito funditus deſtruxerunt. Joannes quóque Dux Burgundiæ Friderico Auſtriæ Duci affinitate junctus multa Baſilienſibus intulit damna, parúmque abfuit, quin res bello videretur terminanda. Rebus autem ſic in turbatione male diſpoſitis, Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux amator pacis & quietis cupiens inter diſſidentes reformare concordiam, diem ad ſe conveniendi feſtum omnium Sanctorum in oppido Mülhuſen conſtituit: in quo & ipſe venturum ſe fore promiſit. Feriâ igitur ſecundâ poſt omnium Sanctorum ſolemnia convenerunt ad locum determinatum vocati: ubi Princeps memoratus cauſas & querelas diſſenſionum cùm audiſſet, ſtudioſè laboravit pro pace: ſed illâ vice diverſos in unam non potuit revocare ſententiam. Igitur ſine concordiâ diſceſſerunt ab invicem: gravioribus malis & turbationibus cauſam relinquentes. Baſileenſes autem in ſua reverſi, confeſtim auxilio Bernenſium in manu validâ civitatem exeuntes cum Machinis & Bombardis oppidum Rheinfelden nuncupatum obſidione cinxerunt. Verum his qui erant in oppido fortiter agentibus, ſine effectu, obſidione ſolutâ, receſſerunt. In die verò S. Martini oppidum aliud Ysſtein nominatum obſederunt, expugnaverunt, & ceperunt. Iterum poſteà Ludovicus ſæpè dictus Comes Palatinus Bavariæque Dux, in die S. Nicolaï Epiſcopi vocatis ad ſe partibus in oppido Keiſersberg pacem & concordiam inter diſſidentes tandem reformavit. Interea Baſilienſes non expectato fine tractatus in Keiſersberg contractis iterum copijs dominium Badenvveiler nuncupatum hoſtili incurſione devaſtant, ferro & igne magnam villanis atque pauperibus inferentes deſolationem. Hujus facti occaſione violatur concordia per Ludovicum in Keiſersberg, ut diximus, concluſa: licèt Rudolphus Marchio de Hochberg Dominus in Rötlen ſummâ diligentiâ cum Palatino Comite pro concordiâ laboraſſet. Unde necdum pace reformatâ, diſſenſiones, devaſtationes, & incurſiones ab utrâque parte duraverunt uſque in ſequentem annum, ut dicemus.

*Ludovicus Comes Palatinus tentat pro concordando.*

*Baſilienſes armati obſidione cingunt Ysſtein & capiunt.*

*Ludovicus Comes Palatinus iterum agit pro concordiâ.*

## MCCCCX.

Anno Friderici Abbatis decimo, Indictione Romanorum tertiâ, Alexander Papa quintus Bononiæ moritur, & ibidem in Eccleſia Ordinis ſui, Fratrum Minorum S. Franciſci, cum honore debito ſepelitur. Qui, cùm moriturus ageret in extremis, omnia in Piſano facta Concilio, ut bona & ſancta collaudavit: aſſerens conſcientiam ab omni ſcrupulo eſſe incontaminatam. Ultima ejus verba cum difficultate ad Cardinales, qui circumſtabant, lachrymantes, prolata ita fuerunt: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis:* Quibus dictis expiravit. Quo mortuo atque ſepulto Patres conclave apud Bononiam intrantes Baltaſarum de Coſſa Neapolitanum tituli S. Euſtachij Diaconum Cardinalem in Pontificem elegerunt: qui Joannes viceſimus tertius in ſuâ obedientiâ dictus præfuit annis quatuor menſibus decem uſque ad Concilium Conſtantienſe, in quo ſe Pontificatu abdicavit, ut ſuo inferius loco dicemus. Eo gerente Pontificatum adhuc Gregorius & Benedictus in ſuâ obedientiâ perdurabant Romanos ſe Pontifices nominantes. Et hi tres Eccleſiam Dei confundebant, de Papatu contendentes uſque ad memoratum Concilium.

*Alexander Papa v. moritur.*

*Joannes fit Papa viceſimus tertius annis fere quinque.*

Eodem

Eodem anno viceſimâ primâ die menſis Maij, obijt Rupertus Germaniæ Rex, & Imperator deſtinatus Romanorum, in oppido Regali Oppenheim, anno Regni ſui decimo: cujus corpus Heidelbergam relatum, in Eccleſia Sancti Spiritus medio in choro ſepelitur. Super cujus tumulum hoc epitaphium cernitur eſſe ſcriptum: Rupertus Bavariæ Dux, Comes Rheni Palatinus, Romanorum Rex, juſtus, pacis & religionis amator, dignus Deo viſus, qui pro juſtitiâ pateretur, hujus ſacræ ædis & collegij inſtitutor, hic cum caſtiſſimâ conjuge Eliſabetha, Norici Montis Burggravia quieſcit. Iſte Rupertus Comes Palatinus, ſicut ex epitaphio patet, inſignem illam Sancti Spiritus Eccleſiam in oppido ſuo Heidelberg juxta Neccarum flumen Wormatienſis Diœceſis à fundamentis novam erexit, fundavit, & conſtruxit: ad cujus miniſterium Canonicos poſuit, quibus de hujus vitæ neceſſarijs copioſè providit. Filium reliquit Principatus ſui hæredem nomine Ludovicum, de quo plura diximus; qui genuit alium nominis ſui Ludovicum. Ille autem genuit Philippum: Philippus autem genuit Ludovicum, qui hodie annos habens ætatis quinque & triginta principatur. Idem Rex memoratus Rupertus, antequam ſublimaretur in Regnum, anno Godfridi Abbatis Hirſaugiæ ſexto, qui fuit Dominicæ Nativitatis milleſimus, trecenteſimus, octogeſimus ſextus, Gymnaſium univerſale in oppido præſcripto Heidelberg inſtituit, fundavit, & copioſè providit, quod Urbanus Papa ſextus conceſſis privilegijs conſuetis approbavit. Cujus Gymnaſij Rector primus, & litterarij certaminis inſtitutor fuit à ſcholâ Pariſiorum rogatu principis evocatus, Marſilius de Ingen, Doctor in divinis ſuo tempore multum eruditus, de cujus lucubrationibus mentionem fecimus in eo volumine, quod de Eccleſiaſticis ſcriptoribus compoſuimus.

*Rupertus Rex Germanorum, & Imperator Romanorum obijt.*

*Univerſitas Heidelbergenſis à quo, & quando ſit inſtituta.*

Joannes Papa viceſimus tertius auditâ morte memorati Regis Ruperti ſtatim oratores miſit ſolemnes cum litteris ad principes Regni electores, magnis viribus exhortans, monens, & orans, ut Sigiſmundum Ungariæ Regem filium Caroli quondam Imperatoris quarti, & fratrem Wenceslai Regis Bohemiæ, originem ex Comitibus ſive Ducibus Lutzenburgij Theutonicis habentem, in Germaniæ Regem dignarentur eligere, per cujus aſſiſtentiam ſe non dubitabat ſubſidium contra Gregorium & Benedictum habiturum. Principes verò electores Papæ litteris receptis, oratoribúſque auditis ad regale oppidum Frankenfurt juxta Moganum conveniunt, & cùm inter ſe multa conſultaſſent & varia, non invenientes illâ vice meliorem, Sigiſmundum Ungariæ Regem prædictum ad preces Romani Pontificis in Regem Germaniæ concorditer elegerunt, virum ſtrenuum, & ad omnia peragenda promptiſſimum. Fuit enim princeps ſingulari prudentiâ inſignis, conſtantiâ, magnanimitate, pietate, religione, beneficentiâ, & liberalitate nulli ſuo tempore ſecundus. Corporis quóque diſpoſitione Majeſtatem præſeferebat imperialem, doctrinâ & eruditione ſcripturarum, cum notitiâ multarum linguarum idoneus ad omnia videbatur. Sæpius cum Turcis infidelibus pugnavit, quorum regulos captos in prælio duos & triginta ſecuri percuſſit. Ejus induſtriâ, labore, impenſiſque magnum illud Conſtantienſe Concilium indictum & celebratum fuit, ſchiſma quóque pernitioſiſſimum, quod annis duraverat non minus ſex & triginta, ejus fuit induſtriâ & cooperatione ſublatum. Miſſis etenim

*Sigiſmundus Ungariæ Rex ad imperium eligitur.*

nuntijs per totam Italiam, Galliam, Hiſpaniam, Angliam, Daciam, & Poloniam omni conſenſu nationum, diviſam in unum revocavit Eccleſiam, quemadmodum inferius loco ſuo plenius per ordinem dicemus. Regnavit igitur Sigiſmundus ab hinc annis ſeptem & viginti, coronámque Imperij accepit.

Inter Duces Auſtriæ & Baſileenſes eſt facta concordia.

Anno præſcripto mediante Rudolpho Marchione de Hochenberg facta eſt concordia inter Duces Auſtriæ, & Cives Baſileenſes in oppido Enſen, de quorum diſſenſionibus guerris & bellis anno tranſacto breviter diximus. In ea reformatione pacis Caſtellum Ysſtein, quod Baſileenſes anno præterito ceperant, eorum fuit poteſtati conceſſum, quod mox cauti futurorum ſpeculatores, ne quid ex eo paterentur mali, ut ante, funditus deſtruxerunt.

*MCCCCXI.*

Diſſenſio inter Ludovicum Palatinum & Comitem in Spanheim.

Anno Friderici Abbatis undecimo, Indictione Romanorum quartâ, diſſenſiones graviſſimæ inter Ludovicum Comitem Rheni Palatinum Ruperti quondam Regis filium, & Joannem Comitem in Spanheim ultimum, exortæ fuerunt ſuper diviſione Comitatus; mortuo enim ſine liberis Comite Simone, qui frater Joannis fuerat, Eliſabetha relicta uxor ejus jam vidua, contentiones pro dote ſuâ cum Joanne fratre Simonis incurrit; cujus potentiam habens ſuſpectam, prædicti Comitis Palatini ſe ſuaque tuitioni commiſit. Joannes rem non armis, ſed judicum cognitione dirimendam committens, victoriam obtinuit. Interveniente tamen concordiâ mulier jus ſuum omne Palatino Comiti reſignat, atque per talem occaſionem pars una Comitatus memorati Spanheimenſis ad jus ceſſit Palatinatus ab illo tempore uſque ad præſentem diem. Et notandum, quòd Comites Spanheimenſes ab olim duos habuere Comitatus, quorum primus dicebatur anterior, & hic titulo de Spanheim propriè inſignitur, habens oppida & vicos Crüzenach, Sprendlingen, Kirchberg, Gamundiam, Spanheim cum alijs multis. Alter verò Comitatus dicebatur vulgò poſterior, titulum habens de Starckenburg, caſtello videlicet Cis-Moſellano, in quo ſunt oppida Thranerbach, Caſtellum, cum villagijs multis ſimul atque caſtellis. In diviſione autem præſcriptorum Comitatuum, poſt mortem Joannis ultimi Comitis, multæ factæ ſunt variationes, & unius termini alterius interpoſitione confuſi, ut pauci reperiantur hodiè, qui fines noverint ſingulorum. Quatuor ſunt enim, qui noſtris diebus Comitatum poſſident memoratum. Ludovicus Comes Palatinus Bavariæque Dux, & Princeps elector in anteriori Comitatu de Spanheim habet partem. Alexander Comes Palatinus Bavariæque Dux, & Comes Veldentiæ ſimiliter in anteriori partem habet. Joannes, qui moratur in Simeren Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Comes in Spanheim partem habet in utróque Comitatu. Chriſtophorus Marchio in Baden & Hochenberg Dominus in Rötlen partem habet in Comitatu Starckenburg & in Winterburg cum proximè adjacentibus.

Ludovicus Palatinus partem Comitatus Spanheimenſis obtinet.

Comitatus Spanheimenſis in partes quatuor diviſus.

Marchio Badenſis quomodo ad Comitatum Spanheim pervenerit.

Quodſi placet ſcire, quomodo ad ipſum Marchionem ſit devoluta iſta Comitatus portio, notandum, quòd Joannes ultimus Comes ſupra dictus in diſſenſione, quam olim habuit cum Henrico patruo, & Simone fratre Comitibus, poſt obitum patris metu amborum ad tempus apud Marchionem Rudolphum exulavit, cujus ope & vitæ neceſſaria habuit, & patruo vitâ

vitâ defuncto ad paterni Comitatus portionem pervenit: Simone autem fratre poſtea mortuo ſine liberis, cùm & ipſe filios non haberet, nec ſe habiturum ſperaret, hoſpiti ſuo volens eſſe gratus, Marchionem ad partem Comitatus admiſit, & contra Palatini vim ſocium fecit.

Anno prænotato in principio menſis Maij, Thuricenſes, Lucernenſes, Suitenſes, & cæteri Helvetiorum conjurati copijs ſociorum contractis in Longobardiam traduxerunt exercitum, & Cumam oppidum Dominij Mediolanenſis obſidione vallantes expugnant & capiunt, poſitiſque in eo præſidijs, circumcirca vagantur, omnia hoſtiliter devaſtantes. Turrim in valle, quam Eſchental nuncupant, ſubfodientes, dejiciunt, in qua non pauciores, quam homines quinquaginta ipſo caſu perierunt.

Regreſſis poſthæc ad propria Helvetijs, Cumani ab eorum fide promiſſâ reſiliunt, & necatô præſidio rurſus Mediolanenſes intromittunt. Quod ubi ad conjuratorum pervenit notitiam, reſumptis iterum armis in Longobardiam revertuntur, & quidquid demoliri poterant, igne ferróque hoſtili incurſione devaſtant. Bellenzona oppidum capiunt, cujus incolas in ſua verba jurare compellunt. Contra quos Mediolanenſes ad pugnam veniunt, recuperatóque oppido Bellenzona ſimul & arce, Helvetios cædunt, fundunt, & confuſos in propria redire compellunt. Coniurati Suitenſes devaſtant Lombardiam.

Eodem anno Sigiſmundus Germaniæ Rex noviter, ut dictum eſt, paulo ante inſtitutus, Romam iturus pro ſuſcipiendâ Imperij coronâ, cùm Veneti, gens impatiens Domini, iter tranſituro conarentur interdicere, iratus duodecim in eos peditum millia, equitum octo millia præmiſit, & capto primo impetu Foro Julio, Tarviſium obſidione vallavit. Huic verò tanto exercitui Carolus Malateſta quidam à Venetis objicitur, qui cunctando magis, quàm dimicando imperiales milites remorabatur.

*MCCCCXII.*

Anno Friderici Abbatis duodecimo, Indictione Romanorum quintâ, nonâ die menſis Januarij, mortuus eſt Joannes de Egloffſtein Epiſcopus Herbipolenſis, Francorúmque Dux Orientalium, anno Principatus ſui nono, vir per omnia modeſtus, amator Cleri, & ſubditorum ſuorum propugnator acerrimus. Obijt autem in oppido Vorcheim Bambergenſis Diœceſis, veneno, ut fertur, neſcio cujus peremptus. Quo mortuo atque ſepulto, mox in Epiſcopum & Ducem Eccleſiæ memoratæ fuit electus Joannes de Brunn Canonicus, unanimi conſenſu Canonicorum, & præfuit annis octo atque viginti, menſe uno, & ſex diebus, vir ſumptuoſus nimium, qui pauperem Eccleſiam ſuo tempore fecit, & reliquit pauperiorem: cujus inopiæ materiam ſimul & cauſam dedit non ultimam, quòd Concilio intereſſe Conſtantienſi diutius, & multa conſumere oportuit: nec minus quia pauperrimam Eccleſiam omnino invenit. Joannes de Egloffſtein Herbipolenſis Epiſcopus moritur. Joannes de Brunn fit Epiſcopus Herbipolenſis, præfuit annis XXVIII.

Eodem anno conjurati Suitenſes contracto ſuorum non parvo exercitu ſuperatis montibus iterum Bellenzona oppidum Mediolani obſidione vallarunt. Erat in oppido ipſo Capitaneus quidam cum nonnullis armatis & incolis, tanto ſilentio res quaſque agentes, ut conjurati oppidanos timore perculſos oppidum deſeruiſſe putarent. Cùm igitur ſecuros ſe exiſtimarent Suitenſes, & ſine ordine hinc inde licenter diſcurrerent, hoc ipſumque latentibus innotuiſſet, mox erumpens Capitaneus ſuper eos irruit, centúmque & mille conjuratorum cædens interfecit, cæteri ſalu- Suitenſes Lombardiam intrantes, ſuperantur confuſi.

 tem

tem fugâ quærentes, non ſine confuſione ad ſua redierunt. Claruit his temporibus in Gymnaſio Viennenſi Auſtriæ juxta Danubium Thomas de Haſelbaeh natione Theutonicus Theologiæ in eâdem ſcholâ Lector Ordinarius, vir quidem doctus, ſed nimiâ prolixitate ſpernendus. Nam ut ferunt uno & viginti annis commentarios legit, quos comportaverat in Iſaiam Prophetam, & ad finem primi capitis non pervenit. Scripſit etiam in ſententias Petri Lombardi commentariorum libros quatuor, de præceptis decalogi librum unum. De quinque ſenſibus hominis librum unum. Orationes quoque ſermones, & varias Epiſtolas ad diverſos cum quibusdam alijs, quæ non vidi. Thomas de Kempis Regulæ S. Auguſtini Canonicus in Cœnobio montis Divæ Agnetis prope oppidum Svvollenſe Trajectenſis Diœceſis, homo devotus, & multæ lectionis multa ſcripſit hâc ipſâ tempeſtate, de quibus vidi ſubjecta. De Contemptu mundi libros IV. Sermonum ad Novitios libros III. Dialogum ad Novitios lib. I. Sermonum ad fratres lib. I. De vitâ ſolitariâ lib. I. De tribus Tabernaculis lib. I. De verâ conjunctione lib. I. Hortulum Roſarum ſpiritualium lib. I. Alium, quem prænotavit vallem liliorum lib. I. Alphabetum Monachi lib. I. Conſolatorium Pauperum lib. I. De qualitate Monaehorum lib. I. Manuale parvulum ſive parvulorum lib. I. Doctrinale juvenum lib. I. De vanitate mundi lib. I. Cætera, quæ ſcripſit, ad notitiam meam non venerunt.

*Thomas de Haſelbach Doctor Viennenſis.*

*Thomas de Kempis Canonicus S. Auguſtini multa ſcripſit.*

Joannes quoque Brammart Carmelita Conventus Aquenſis, & multo tempore inferioris Germaniæ Prior Provincialis. Michaël Herbrand ex Duren Prior Conventus Crüzenacenſis in Comitatu Spanheimenſi ejuſdem Ordinis. Petrus de Spina Ordinis S. Auguſtini Eremitarum. Jordanus ejuſdem Ordinis. Rbeinhardus de Fronthoffen Ordinis S. Dominici. Henricus de Hachenberg ejuſdem Ordinis cum quibuſdam alijs natione Germanis hæc ipſa tempora, docendo & ſcribendo varia, illuſtrarunt: de quorum lucubrationibus jam dudum in Catalogo illuſtrium virorum Germaniæ fecimus relationem.

*Claruerunt alij multi ſcriptores Germaniæ ſuis temporibus.*

## MCCCCXIII.

Anno Friderici Abbatis Hirſaugiani XIII. Indictione Romanorum VI. Sigiſmundus Imperator tædio nimio ferens atque graviſſimè, quòd ſancta Mater Eccleſia ſub tribus de Papatu contendentibus tam diu miſerabiliter in periculum animarum ſcinderetur, ductúſque Zelo Religionis Chriſtianæ communis, nec ſe potens ulterius continere, quin tentaret ſerioſius, quod animo conceperat, Joanni Papæ XXIII. iterum atque iterum ſæpius atque importunè ſcripſit, monens, rogans, & conteſtans eum per diſtrictum Dei futurum examen, ut juramento ſatisfaciat: locum & tempus celebrandi Concilij generalis ſine dilatione ulteriori ſtatuat: & naufraganti Eccleſiæ ſuccurrat.

*Sigiſmundus Imperator Papam ſolicitat pro Concilio celebrando.*

Pontifex ergo, qui maluiſſet Concilium in Italiâ celebrari, quàm extra, nimiâ Cæſaris importunitate victus, duos ad eum miſit Cardinales, cum plena atque irrevocabili poteſtate nominandi locum, & determinandi tempus Concilij celebrandi, jurans, promittens & ſubſcribens, ſe rata & grata habiturum omnia, quæ Imperator cum duobus illis Cardinalibus pro Concilio indicendo convocando & habendo concluſiſſet. Igitur Cardinales illi duo miſſi conſideratis cauſis, rationibus, & circumſtantijs multis, poſt diuturnam conſultationem de loco & tempore celebrandi

brandi

brandi univerſalis Concilij, tandem Spiritu Sancto inſpirante cum Sigiſmundo Cæſare in unam convenère ſententiam, pro loco nominantes Conſtantiam urbem Sueviæ, tempus verò annum proximè futurum cum ſequentibus deputantes, quæ deputatio Imperatori multum complacuit. Quod ubi Pontifex intellexiſſet, quantum doluerit, nemo facilè dixerit. Maluiſſet enim habere Concilium, ſicut diximus, in civitate aliquâ Italiæ potius, quàm Germaniæ, & in eâ potiſſimum, ubi plus juris habebat Imperator, quàm ipſe vel Romana Eccleſia. Sed non eſt mihi dubium, quin omnipotens Deus ita omnia fieri ordinaverit, quo diviſa & periculoſiſſimè ſciſſa Mater Eccleſia poſt longam calamitatem ſuam aliquando ſibimetipſi unita coaleſceret: habuerat enim Pontifex in voluntate, ſicut prius dixerat apertè, quaſdam in Italia ſibi placentes duntaxat nominare Civitates; ex quibus unam Imperator cum Legatis mittendis pro celebrando Concilio, & non aliam teneretur eligere. Mutavit poſteà ſententiam, & fortè non ſuâ voluntate, ſed nutu potius divino: contulitque mittendis Cardinalibus ad Cæſarem, priorum oblitus, de nominando Concilij loco plenam omnimodo & liberam poteſtatem. Quâ neceſſitate conpulſus, quod per miſſos Cardinales cum Imperatore fuit concluſum, ulterius revocare non potuit. His auctoritate non minus Joannis Papæ XXIII. quam Imperatoris Sigiſmundi, omniúmque pene Cardinalium tractatis, concluſis, & munimentis neceſſarijs abundè roboratis, Nuntij & Oratores cum litteris auctoritate memoratâ per univerſum orbem mittuntur ad Reges & Principes, ad Archiepiſcopos & Præſules, ad Abbates & Prælatos, ad Gymnaſia & liberas Civitates: quibus futurum anno tunc proximo celebrandum intimatur Concilium, ad quod omnes & ſinguli vocantur, invitantur, & citantur, qui Comitijs intereſſe generalibus de jure, vel ex introductâ conſuetudine tenentur.

*Conſtantia Sueviæ Civitas nominatur pro Concilio celebrando.*

*Quod ſemel placuit, diſplicere non debet amplius. Ita fiat.*

Anno prænotato Stephanus Comes Rheni Palatinus Bavariæque Dux filius Ruperti quondam Regis Germanorum, & frater Ludovici Comitis Barbati uxorem duxit filiam ultimi Comitis in Veldenz unicam, cum quâ ipſum Veldentiæ Comitatum ſibi & ſuis obtinuit hæredibus. Et notandum, quòd Veldenz Caſtellum vetuſtiſſimum, à quo Comites nomen & titulum habuerunt, in Diœceſi eſt Trevirorum haud procul à Moſella flumine ſituatum, quatuor aut quinque à Spanheim Caſtello vel Monaſterio verſus Treverim directè pene diſtans milliaribus. Ex hac muliere Stephanus memoratus Comes hos genuit filios: Fridericum Ducem Bavariæ & Comitem in Spanheim patrem Joannis, qui morabatur in oppidulo Simmeren tribus à Cœnobio Spanheim milliaribus: Ludovicum Ducem cognomento nigrum, Patrem Alexandri, qui in Meyſenheim oppido manere conſuevit: quod duobus à Spanheim diſtat milliaribus. Rupertum, qui poſtea factus eſt Epiſcopus Argentinenſis: Stephanum qui fuit Canonicus, & multo tempore Decanus Eccleſiæ Colonienſis: Joannem, qui primò fuit Epiſcopus Monaſterienſis, poſtea Primas & Archiepiſcopus Eccleſiæ Magdeburgenſis in Saxoniâ, virum omni ſanctitate conſpicuum. Porrò Fridericus & Ludovicus patre mortuo principatum ejus ſatis inæquali, ut multis videbatur, partitione diviſerunt. Fridericus enim præter Simmeren oppidum & Caſtellunam unà cum dominio in Bolanden Wormatienſis Diœceſis, cum pertinentibus ad ea, nihil conſecutus eſt proprij, ſed

*Stephanus Dux in Simmeren apud Cynonotos uxorem duxit.*

*Quinque filij Stephani Palatini Ducis Bavariæ, Comitis in Spanheim.*

ſed in anteriore Comitatu Spanheim cohæredes & participes habet indiviſibiles, Palatinum videlicet, & Marchionem de Baden. In poſteriori verò Comitatu Starckenburg omnia cum eodem Marchione habet in communi. Ludovicus autem duos obtinuit integros Comitatus, Gemini pontis, id eſt, Zvveybrucken, & Veldentiæ, de quo dictum eſt, in quibus nemo, præter filium ejus Alexandrum & fratres ejus hodie quidquam habet commune.

*MCCCCXIV.*

Concilij Conſtantienſis initium.

Anno Friderici Abbatis XIV. Indictione Romanorum VII. poſt octavas Dominicæ Reſurrectionis Concilium generale magnum anno præterito, ſicut diximus, indictum auctoritate Joannis Papæ XXIII. per induſtriam & cooperationem Imperatoris Sigiſmundi inchoatum eſt in Civitate Conſtantienſi, & triennio duravit. Principium habuit lentum & tardum: progreſſum verò meliorem, & multorum Principum, Epiſcoporum, & Prælatorum frequentiâ celeberrimum, finem quoque in executione negotiorum omnium felicem & optatum. Primus omnium ex Cardinalibus Conſtantiam intravit Jordanus Epiſcopus Hoſtienſis vir doctus & magnæ auctoritatis, die videlicet XIII. menſis Auguſti anno prænotato, præmiſſus à Papa Joanne XXIII. ut præpararet, diſponerétque omnia, quæ ad vitam neceſſaria videbantur.

Jordanus Cardinalis Epiſcopus Hoſtienſis primus intravit Concilium.

Eodem anno in menſe Octobri Joannes Papa XXIII. cum ſua comitiva movens à Bononiâ per agrum Veronenſem & Vallem Tridentinam, alpibúſque tranſmiſſis iter verſus Conſtantiam direxit. Cúmque veniſſet ad Montem Arlesberg nuncupatum, currus quo vehebatur, nivis & glaciei lubricitate motus cecidit, & Papa collapſus in terram cum furore murmuravit. Accurrentes ſubitò familiares, & metuentes, ne læſus Pontifex eſſet à caſu, ad jacentem in curru dicebant: *Quomodo res agitur, Beatiſsime Pater? ſanáne ſunt omnia?* Quibus irâ commotus ille reſpondet: *Hic jaceo in nomine diaboli: quare Bononiæ non manſi?* Conſurgens à terrâ familiarium manibus cum curru levatus captum iter continuavit irâ plenus atque furore. Cúmque veniſſent ad ſummitatem montis, unde Conſtantiam videre jam potuit, ingemiſcens ad familiam dixit: *Sic vulpes capiuntur.* Audientibus dare volens intelligere paucis, quantum cæpti operis eum pænituerit, quòd videlicet Concilium indixiſſet. Igitur XXVII. die menſis Octobris anno memorato appropinquans Conſtantiæ Papa Joannes, illo die non intravit: ſed manſit in Cœnobio, Crüzlingen dicto, extra portas Civitatis, donec paratis omnibus à Clero & populo die poſterâ cum ſolemnitate debita introduceretur.

Pænituiſſe indicti Concilij Joannem, ejus dicacitate probatur.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis præſignato XXVIII. die menſis Octobris, quæ fuit feſtivitate Sanctorum Simonis & Judæ Apoſtolorum ſolemnis, Joannes Papa XXIII. cum proceſſione à Clero & populo honorificè, ut verus Chriſti Vicarius ante portam ſuſceptus intravit Conſtantiam, & Orationibus in Eccleſia Cathedrali præmiſſis datáque ſolemni benedictione aulam Epiſcopalem pro manſione accepit, novem Cardinalibus eum comitantibus, & alijs multis prælatis.

Joannes Papa XXIII. cum ſuis intrat Conſtantiam.

Eodem quoque anno VII. die menſis Novembris, venerunt & alij ſex Cardinales de Obedientia Papæ Joannis ſæpè dicti, qui & ipſi cum honore debito fuerunt ſuſcepti, & per ſingula hoſpitia diſpoſiti. Poſt hæc XIV. die

die Novembris iterum de obedientia ejus venerunt & alij Cardinales quinque. & auctus eſt brevi numerus eorum.

Anno prænotato XII. die menſis Novembris, priusquam prænominati quinque advenîſſent Cardinales Pontifex ſæpe dictus curiam fieri mandavit, in quâ convenerunt Cardinales quatuor & viginti, Patriarchæ duo, Archiepiſcopi & Epiſcopi plures: quibus ſimul adunatis Pontifex in tertium diem mandavit fieri ſolemnem in urbe proceſſionem, ordinavitque preces communes, & alia, quæ ad promerendum Spiritus Sancti gratias ex more neceſſaria eſſe videbantur. His ritè peractis nihil reſtare putabatur, niſi exordiri Concilium, & cauſam tractare ſerioſiùs, propter quam fuerat indictum; ſed omnium conſenſu Imperator Sigiſmundus videbatur expectandus, qui primus & maximus poſt Deum auctor Concilij fuit. Proceſſio fit per Civitatem ſolemnis.

Igitur XXIV. die menſis Decembris anno prænotato, hoc eſt, in vigiliâ Dominicæ Nativitatis Imperator Sigiſmundus unà cum Ludovico Saxonum Duce oppidum Regale Uberlingam (quod uno duntaxat à Conſtantia milliario diſtat) ingreditur, quem Barbara ex Comitibus Ciliæ uxor ejus, Eliſabet quóque Regina Boſniæ, & Anna ex Burggravijs Norici Montis Comitis de Wirtenberg conjux cum honeſta & ſplendida ſuorum comitiva ſequebantur.

Miſit ex Uberlinga Imperator confeſtim nuntios ad Pontificem, ſuum denuntians adventum, & rogans, ut ſui præſentiam ad medium noctis Miſſale Officium præſtolari dignaretur. Erat autem frigus ſatis intenſum. Ad ſecundam itaque noctis vigiliam Cæſar intrat Conſtantiam, ſine pompâ ſolemnitatis diurnæ, armíſque in hoſpitio exutus, veſtimentis cultioribus reinduitur, móxque ad Curiam Epiſcopi Conſtantienſis Papam ſalutaturus properat, cum quo intravit Eccleſiam. Rex Sigiſmundus nocte Nativitatis Domini intrat Conſtantiam.

Ad medium verò noctis Papa Joannes indutus ex more Pontificalibus ad majus Altare in principali Baſilicâ, divina, hoc eſt, primam celebraturus Miſſam, proceſſit; ad quam Sigiſmundus Rex ornatus habitu Diaconatûs, cappâque chorali & coronâ Regali gladium tenens in manu dextera, Evangelium legit: *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.* Alias quóque duas miſſas, in aurora videlicet ſimul atque in die, idem Papa Joannes cum ſolemnitate magnâ cantavit, in quarum fine populum benedixit.

Anno prænotato XIX. die menſis Novembris, poſt medium noctis horâ ſeptimâ, minuto XXXI. in Onolzbach natus eſt Patre Friderico tunc Burggravio Norico, brevi poſteà Brandeburgenſium Marchione Albertus, pater Joannis, & avus paternus Domini Joachim, qui hodie Marchiam ſapientiſſimè regit memoratam; vixit autem Albertus iſte annis LXXII. de quo poſteà.

## *MCCCCXV.*

Anno Friderici Abbatis Hirſaugiani XV. Indictione Romanorum VIII. primâ die menſis Januarij, in quo nos annum in progreſſu hujus operis exordimur, inceptum eſt Concilium Conſtantienſe, & deinceps per triennium duravit. Duo etenim anni, qui hunc immediatè præceſſerunt, ad Concilij quidem rationem, non autem ad ejus celebrationem pertinent: quorum primus fuit intimationis; ſecundus convocationis; tres verò duntaxat celebrationis, ſeſſionis, & executionis negotium exiterunt. Concilium Univerſale in Conſtantiâ hoc anno cæpit celebrari.

S. Brigitta in Concilio canonizatur à Joanne Papa.

Eodem anno ſecundâ die menſis Februarij, quæ fuit Beatæ Mariæ ſemper Virginis Purificatione ſolemnis, Joannes Papa XXIII. in principio Concilij generalis apud Conſtantiam ad preces multorum tam procul tunc abſentium, quàm etiam in Concilio præſentium, B. Brigittam Sueciæ Principis olim filiam viduam Sanctorum catalogo adſcripſit. Huic S. Brigittæ Canonizationi præſentes interfuerunt Cardinales novem, & viginti, Patriarchæ IV. Archiepiſcopi XLVII. Epiſcopi CLX. Sæcularium verò Principum, Ducum, Comitum, Abbatum, Doctorum, atque Nobilium ingens erat numerus.

Eodem anno, V. die menſis Februarij, venerunt ad Conſtantiam V. Cardinales de obedientia Gregorij Papæ XII. inter quos fuit Joannes Archiepiſcopus Raguſinus, vir græcè & latinè, ac in varietate ſcripturarum doctiſſimus, quem Gregorius Legatum unum de Latere creaverat; unde poſt dies paucos idem Cardinalis Raguſinus Concilium auctoritate mittentis ſe Gregorij Papæ ratificans confirmavit. Miſerat idem Gregorius ad Concilium Carolum Malateſtam virum prudentem & inſignem, quem Procuratorem conſtituerat irrevocabilem ad reſignandum Papatum, ſi tamen & reliquos duos cedere contingeret.

Petrus de Lunâ, Benedictus XIII. neminem miſit ad Concilium.

Petrus autem de Lunâ, qui Benedictus XIII. in ſua obedientia dicebatur, neque per ſe ad Concilium venit, neque Procuratorem aut Nuntium aliquem miſit, ſed perſeverans in pertinacia, contemnénſque admonitiones, preces & citationes Concilij, finem rei expectavit, & confidens in Caſtello Paniſcolæ munitiſſimo, neminem ſe timere confirmavit.

Sigiſmundi autem Cæſaris frater Wenceslaus Bohemiæ Rex, quem etiam adminiſtratione Imperij, propter ignaviam ſuam depoſitum ſupra jam diximus, rogatus, monitus, atque citatus ad Concilium venire contempſit, indignitate animi laborans forſitan, quòd à Germaniæ Regno fuerit dejectus. Certum & manifeſtum eſt, eum ſchiſmatis & hæreſis Bohemorum cauſam præſtitiſſe non ultimam, qui & hæreticis favit, & veros Chriſtianæ fidei cultores perſecutus fuit. Intuitu Fratris diſſimulatum eſt. Metu tamen, ut opinio fuit, cenſurarum miſit ad Concilium nomine ſuo & Regni Bohemiæ Joannem Huſs virum quidem ingenio & eruditione ſcripturarum inſignem, ſed multis erroribus plenum, & peſſimum, de cujus hæreſibus multa diximus anno Friderici Abbatis ſecundo. Qui cùm animadverteret, quòd Patres in Concilio verba ſimul & opera cæperunt aliquantulum habere ſuſpecta in ipſius moribus & converſatione, timuit, & metuens ſuam non poſſe latere hæreſim, occultè fugit ex urbe.

Joannes Huſs Hæreſiarcha mittitur ad Concilium à Bohemis.

Notum erat omnibus, quòd ipſe Joannes Hæreſiarcha eſſet, qui Bohemiam Wicleſiſtarum maculaſſet errore, & propterea Patres de Concilio, verborum ejus ſimul & operum inquiſitores occultos poſuerunt. At poſteaquam Hæreſiarchæ fuga ſenatui urbis Conſtantienſis innotuit, miſerunt poſt eum milites, qui repertum ſecundo fermè à Conſtantiâ milliario in quâdam tabernâ blaſphemantem Concilium ruſticorum proditione ceperunt, & in Civitatem reduxerunt invitum. Reductus verò in urbem Joanni Papæ primò traditur, deinde apud Prædicatores carceri mancipatur.

Joannes Papa jurat, ſe renuntiaturum Papatui.

Anno prænotato primâ die menſis Martij, Joannes Papa XXIII. ad

inſtantiam

inſtantiam Regis Sigiſmundi & Patrum de Concilio, promiſit, juravit, & ſcripſit in hunc modum, qui ſequitur: *Joannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei unverſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Univerſitati & veſtrum ſingulis innoteſcat, quòd propter quietem totius Populi Chriſtiani profiteor, promitto, ſpondeo, voveo & juro Deo & Eccleſiæ, & huic ſacro Concilio, ſponte & liberè dare Pacem Eccleſiæ per viam meæ ſimplicis Ceſſionis Papatus, & etiam facere & implere cum effectu juxta deliberationem præſentis Concilij, ſi & quando Petrus de Luna, Benedictus XIII. & Angelus Corrarius Gregorius XII. in ſuis obedientijs nuncupati, Papatui quem prætendunt, per ſe vel Procuratores ſuos legitimos ſimiliter cedant. Et etiam in quocunque caſu ceſſionis aut alio, in quo per meam ceſſionem poterit dari unio Eccleſiæ ad extirpationem præſentis ſchiſmatis. Acta ſunt hæc in Conſtantia anno Domini 1415. primâ die Martij, Pontificatus noſtri anno quinto.*

Joannes Papa in die Palmarum Roſam benedictam dat Regi.

Anno præſcripto in Dominica Palmarum Joannes Papa memoratus Officium Miſſæ in Eccleſia Cathedrali ſolemniter decantans, Roſam ex more benedixit, quam Sigismundo Regi donavit. Miſſarum verò ſolemnitate peractâ, Pontifex Regem, Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Pontifices, & Principes, qui aderant omnes, ſuam invitavit ad menſam, quibus epularum diverſa genera copiosè fecit miniſtrari.

Seſſio in Concilio Conſtantienſi prima eſt habita alterâ Palmarum.

Alterâ verò die poſt Palmas convenit univerſa multitudo Prælatorum, Cardinales 34. Patriarchæ 4. Archiepiſcopi 47. Epiſcopi 160. & Principes omnes ad Eccleſiam Cathedralem, in cujus choro prima ſeſſio Concilij habita eſt. Tres in ſuperiore chori loco erant poſitæ ſedes cæteris eminentiores & magis ornatæ, in quarum una ſedebat Joannes Papa XXIII. in alia Carolus Malateſta vice ac nomine Domini ſui Gregorij Papæ XII. tertia Benedicti Papæ XIII. abſentis & contumacis vacabat.

Sedentibus in ordine ſuo Prælatis atque Principibus inchoata eſt ſeſſio, in cujus principio viſum eſt omnibus utile fore atque neceſſarium, ut Eccleſiæ SS. de uno imprimis provideretur Capite, quatenus unus Chriſtus unum haberet Vicarium, unum Ovile, unum Paſtorem, atque unum totius populi Chriſtiani fidelis Concilium unum intueretur Præſidentem. Data eſt poſthæc omnibus poteſtas libera, quâ unuſquiſque circumſedentium licitè poſſet in medium proferre, quidquid putaret conducibile ad univerſalis Eccleſiæ utilitatem. Auditi ſunt per ordinem ſinguli, & unuſquiſque, Notarijs dicta excipientibus, quod ſibi videbatur bonum, proferebat.

In Joañem Papam XXIII. præſidentem plura dicta ſunt crimina.

Itaque datâ libertate loquendi, multa crimina, ſcelera, & mala in ipſum Pontificem Joannem XXIII. Concilio Præſidentem dicta ſunt à multis, qui ſe probaturos omnia ſub pœna talionis ipſo audiente publicè obligârunt. Quadraginta, nec minus, facinorum capitula in eum dicta ſunt, quorum aliqua Chriſtianæ fidei erant contraria, reliqua ſi non damnarentur, grave Chriſtianis omnibus videbantur ſcandalum paritura. Cupit deliberandi tempus Pontifex graviter accuſatus, & liberâ voce pollicetur, omnia ſibi objecta ſcelera & poſſe, & velle ſe cum veritate revellere.

Joannes Papa XXIII. de Conſtantia fugit in Schaffhauſen.

Seſſione illâ tandem ſolutâ Pontifex malè ſibi conſcius de ſuo in Concilium adventu doluit, & ne Papatui cedere invitus cogeretur, fugam ſi poſſet ſubire cogitavit. Conſilio igitur & auxilio Joannis Archiepiſcopi Moguntini & Friderici Ducis Auſtriæ, mutato habitu cùm paucis è familia

griſeo indutus veſtimento, equum conſecutus parvulum aufugit, & clanculò de Conſtantia, neſciente Concilio, receſſit. Conſcenſâ deinde naviculâ Friderici Ducis præparatâ miniſterio, per fluenta Rheni ad oppidum ipſius Ducis Schaffhauſen incognitus omnibus deſcendit: inde ad Neukirchen, ulterius ad Friburg iturus, & exinde in Burgundiam. Fugit autem de Conſtantia xx. die menſis Martij anno prænotato.

Fridericus Auſtriæ Dux privatur à Rege bonis.

Cognito Rex Sigiſmundus, quòd Pontifex Joannes Friderici Auſtriæ Ducis fugiſſet auxilio, cunctis eum bonis, feudis, caſtris, urbibus, oppidis, villis, agris & poſſeſſionibus per ſententiam privat, proſcribit, & omnes ei ſubjectos à juramento & fidelitate ipſius abſolvit, & quidquid in Regno habuerat, aliorum poteſtati & manibus diripiendum conceſſit.

Quibus Duci Friderico renuntiatis extimuit, & ſalvo conductu per Nuntium impetrato, ad Regem mox perſonaliter venit, gratiam petijt, & veniam ſub conditione. Die igitur 27. menſis Martij, anno præſignato, Dux Fridericus & ſe & ſua omnia Majeſtati Regiæ ſubjecit, & reducturum ſe Pontificem publicè juravit. Joannes verò Moguntinus Archiepiſcopus, qui Conſtantiam intraverat cum Equitibus quadringentis, eo quòd in fugam Joannis Papæ conſenſerat, à Patribus de Concilio pœnitentiam ſuſcipiens, veniam impetravit.

Joannes Papa XXIII. à Concilio capitur & carceri mancipatur.

Die autem poſterâ Dux Fridericus Auſtriæ ſatisfacturus juramento, quod Regi Sigiſmundo præſtiterat, Joannem Pontificem inſequitur, captúmque ac multum renitentem ad Conſtantiam reduxit. Concilio itaque decernente Pontifex in proximam Rheni inſulam ducitur, & in Monaſterio S. Marci Evangeliſtæ noſtri Ordinis Augiæ majoris, quod Richenan dicitur, cuſtodiæ mancipatur.

Intereà Patres de Concilio viros quoſdam graviſſimos atque doctiſſimos in Judices delegerunt, qui crimina Joanni Papæ jam memorato objecta diligentiſſimo examine diſcuterent: accuſationum capita ſimul & confirmationes teſtium audirent, & quidquid conſtaret certiſſimè probatum, ad Concilij notitiam referrent. Quid opus rem differre circuitu? pluſquam quadraginta ſcelerum capitula fidelium teſtimonio audita & probata ſunt contra Joannem Pontificem, quæ nec ipſe quidem reus potuit revellere.

Relatis verò ad Concilium Papæ Joannis erroribus atque ſceleribus, ſufficienti imò & ſuperfluo teſtimonio fide dignorum probatis, omnes qui audierunt, mirabantur ingemiſcentes, quòd homo tantus, & in tali dignitate poſitus Eccleſiaſtica, tot in fide Chriſtiana errores admittere potuit, tot crimina, tot ſcelera, & enormitates contra bonos mores fidelium commiſit. Probatum námque fuit contra eum coram deputatis à Concilio judicibus, quòd in fide multipliciter eſſet erroneus, & in moribus ultra modum vitioſus. Miſsâ deinde ad eum relatione compertorum per viros ſolemnes, ubi in Augia majore detinebatur in carcere, non ſolùm non negavit objecta, ſed ultro confeſſans indignum ſe omni Pontificatus honore proclamavit. Unde omnibus, qui erant in Concilio præſentes, in eandem ſententiam concordantibus, Joannes ipſe Pontifex viceſimus tertius à Papatu ſolemni proceſſu deponitur, & ſecuriore cautelâ & pace fidelium ad carcerem damnatur. Aderat Protector electus Concilij Ludovicus Comes Rheni Palatinus, Bavariæque Dux vir magnanimus & fidelis Eccleſiæ, qui Conſtantiam cum quadringentis equitibus pridem intrave-

Joannes Papa XXIII. per Concilium Conſtantienſe à Papatu deponitur.

rat, & in his, quæ pertinebant ad arma, promtiſſimus Patrum advolabat defenſor. Lecta & pronuntiata coram omnibus Joannis à Papatu depoſitionis ſententia, jam non Joannes, non Papa, non Pontifex, ſed Balthaſar Coſſa, ut prius, vocabatur. Depoſitionis quóque ad eum ſententia per Notarios in carcerem mittitur; quam ut legit, confirmans & lachrymans dixit: *Juſtè hæc patior, juſtè mecum agitur, qui nomine ſolo Pontifex, moribus fui ſemper iniquus.*

Concilij autem decreto Balthaſar Coſſa jam à Pontificatu depoſitus, Ludovico Comiti Palatino committitur: à quo ductus ad oppidum Heidelberg uſque ad ulteriorem Concilij deliberationem in Caſtello juxta Rheni fluenta Manheim nuncupato cuſtodiæ per triennium honeſtæ, ſed tamen firmiſſimæ mancipatur. Fuit autem ejus à Papatu facta depoſitio in Vigiliâ ſeu profeſto Corporis Chriſti. Miſerabilis jam homo ex ſupremo factus omnium infimus incarceratus & captivus, unum id modicum nullis precibus obtinere à Concilio potuit, ut linguæ Italicæ vel unicum haberet miniſtrum. Ad eum nullus permittebatur ingredi, præter miniſtros linguæ Theutonicæ pauculos, quorum nec ipſe intellexit ſermones, nec loquens intelligebatur ab illis, ſed nutibus loquebatur ad nutus. **Balthaſar olim Papa H ide bergam ducitur.**

Nec diu poſtea eodem anno quartâ die menſis Julij, Carolus Malateſta vir certè ut ſupra diximus, eruditione ſimul & experientiâ rerum inſignis, quem Gregorius Papa XII. Vicarium ſuum miſerat ad Concilium cum plena poteſtate reſignandi ejus nomine Papatum, ſi reliqui ambo vel alter eorum ſuo ſimiliter Pontificatui renunciaret, ſedens in ſede Domini mittentis, cùm videret omnium Patrum unam eandémque eſſe ſententiam, ut ſe Pontificatu etiam abdicaret Gregorius, dixit: *RR.mi PP. pro unienda ſancta Matre Eccleſia, prô dolor! pluribus jam annis miſerabiliter ſciſſa atque diviſa, paratus ſum fatere, quod à Domino meo Gregorio XII. ut ſcitis, accepi in mandatis. Video enim, quòd unitas Eccleſiæ fieri non poſſit, niſi tres iſti Pontifices de Papatu contendentes jus ſuum, ſi quod habeant, omnes ſimul reſignent.* His dictis mandatum ſuum coram omnibus legi publicè fecit, ac deinde nomine Gregorij Papæ XII. ut procurator, Pontificatum reſignavit. Hanc renunciationem Papatus Gregorij, qui deinceps Angelus Corrarius, ſicut ante Papatum dictus eſt, per Carolum Malateſtam procuratorio nomine factam ſponte, voluntariè, liberè ac ſine omni metu vel coactione, Patres de Concilio ſummis præconijs extollentes gratanter acceptarunt, & ne cedenti tantis honoribus viderentur ingrati, ipſum Angelum Corrarium renuntiantem, auctoritate Spiritus Sancti Cardinalem, & Agri Piceni Legatum deſignavère perpetuum. Sed non diu ſupervixit, animi, ut opinamur, languore conſumptus, quòd ex Domino factus fuerit ſervus. **Gregorius Papa XII. renuntiat per Procuratorem.**

Interea dum hæc agerentur Conſtantiæ, audientes Bohemi hæretici, quòd Joannes Huſs eorum Princeps erroris detineretur captivus, ejus compatriotam, atque diſcipulum Hieronymum de Praga virum certè doctum & latino ſermone promptiſſimum occultè miſerunt ad Conſtantiam, ut ſi quovis poſſet ingenio, captum liberaret magiſtrum. Venit ergo Conſtaniam Hieronymus paucis cognitus, vel nullis, niſi forſitan ſuæ gentis hominibus. Multa ſecretius ingenioſè tentavit, pecunijs plura induſtrioſè præſumpſit, ſed neque ad magiſtri colloquium venire, neque liberare captivum potuit. **Hieronymus Bohemus hæreticus intravit Conſtantiam.**

Verùm ubi conatus ſuos videret inanes, ne nihil omnino egiſſe putaretur, ſchedulas conſcripſit plurimas, in quibus præceptoris ſui Joannis Huſs captivi vanis argumentis iñocentiam declaravit, aſſerens eum virum ſanctum, doctum, & Catholicæ fidei integritate ſingulariter præcipuum, parem quoque Apoſtolis, & propterea innocenter eſſe captivum. Deinde conſcriptas hoc modo ſingulas papyri ſchedulas valvis Eccleſiarum ſingularum nocturno tempore cum cera infixit, & facto manè receſſit. Die verò jam adveniente viſæ, ac lectæ ſunt ſchedulæ ab intrantibus Eccleſias multis, quæ cùm ad notitiam Patrum de Concilio fuiſſent perlatæ, non parva de auctore ſecuta fuit diſquiſitio, non enim ſubſcripſerat nomen ſuum Hieronymus. Igitur factâ inquiſitione per civitatem diligenti, civis quidam pauperculus, cum quo fuerat in hoſpitio, ſecretò inventus eſt, qui dicebat, ſe Bohemum quendam habuiſſe in domo, qui oblitus gladij ſui manè primo diluculo receſſiſſet. Miſſi ſunt illicò poſt eum milites, qui magna cum feſtinatione inſequentes eum in nemore Bohemico repererunt ſedentem in taberna, & Concilium præſumptuosâ loquacitate damnantem. Captus itaque in taberna Hieronymus ad Conſtantiam reducitur, & mox præſentatur. Repertæ ſunt penes eum litteræ Bohemorum ſigillis roboratæ, cum ſuæ, tum Joannis Huſs ad Concilij ſeſſores perſeverantiæ præcepta continentes. In carcerem verò poſitus examini Patrum reſervabatur. Captum ferunt clamitâſſe: *Regis Sigiſmundi ſalvum ſe habere conductũ.* Quem ſive habuerit, ſive non habuerit neſcio, quòd captus fuerit ſcio. Ad audientiam Concilij poſterâ die ambo ſunt ducti Huſſones, Joannes videlicet, & Hieronymus, & ſuper cauſa eorum adventus ſimul & clandeſtini ab urbe receſſus diligenter examinati. Joannes autem Hieronymo ætate quidem præſtantior, doctrinâ tamen & facundiâ inferior primus eſt auditus, deinde Hieronymus, & quò paucis multa concludam, poſt examen articulorum de fide inventi ſunt ambo in hæreſi pertinaces, ac multis pernitioſiſque infecti erroribus. Moniti ergo & rogati multipliciter à multis, ut reſipiſcentes ad Eccleſiaſticam redirent unitatem, contemnentes ad carcerem remiſſi ſunt, uſque ad pleniorem Concilij deliberationem.

*Hieronymus occultè fugit de Conſtantiâ.*

*Hieronymus de Praga in nemore captus Conſtantiam reducitur.*

*Joannes & Hieronymus reperti ſunt in hæreſi pertinaces.*

Intereà Patres ſuper fidei rationem à Concilio generaliter ordinati, cupientes captivos revocare ab errore, ſi poſſent, quotidiè ſubmiſerunt ad eos in carcerem viros quoſdam in omni ſcientiâ ſcripturarum peritiſſimos, ut diſputarent, & loquerentur cum eis. Si fortè reſipiſcerent, ac reverterentur ad ſanctæ Matris Eccleſiæ unitatem. Sed cùm multi ad eos intromiſſi fuiſſent præſtantiſſimi, & magnæ auctoritatis viri, nihil cohortando profecerunt, illis in opinione reprobâ manentibus. Erant enim immobiliores truncis, & nullâ poterant vel auctoritate vel ratione perſuaderi, ſed in ſuo ſteterunt errore pertinaces; nam ſæpius victi argumentationibus, ratione quóque & teſtimonijs concluſi ſcripturarum, ſe nunquam fatebantur ſuperatos: ſe in doctrinâ veraces, ſe in converſatione ſancti Evangelij veros eſſe imitatores dicebant, ſincerósque Chriſti diſcipulos & Apoſtolorum ſequaces. Romanam verò Eccleſiam carni & ſanguini eſſe deditam, & cæteras per orbem diſperſas multum à traditionibus aberrare Apoſtolorum inferebant, propter eà quòd opes, divitias, honores, & voluptates ſectarentur. Multis, ut ſupra, dictum eſt,

erroribus

erroribus ambo infecti totam ferè Bohemiam ſuis hæreſibus macularunt, in quibus perſtiterunt uſque ad mortem pertinaces, nec perſuaderi ab aliquo poterant, ut malè dicta revocarent.

Relatione ad Concilium factâ, quòd Huſſones ambo Joannes & Hieronymus in hæreſi ſua perſtarent fixi & pertinaces, decreverunt Patres concordi ſententiâ, membra Eccleſiæ putrida & inſanabilia, quæ à ſenipectis prudenter ſubmiſſis recuſaſſent recipere medicinam, ne reliquum corpus inficerent, reſcindenda. Igitur publicè in conſeſſu omnium decernitur, igne cremandos Hæreſiarchas eſſe, qui doctrinam Eccleſiæ ſpernerent, fidem contumaciter flocci penderent, & ſalutis monita irriderent. Unicum hoc fore cunctis remedium viſum eſt, per quod Wicleffiſtarum pernicioſa hæreſis de medio Bohemorum auferri poſſet, & extingui, quanquam ſecus accidit, incinerationem eorum infinitis malis ſequentibus. *Joannes & Hieronymus ut hæretici ad ignem ſunt judicati.*

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, ſexto die menſis Julij, quæ fuit Octava Petri & Pauli Apoſtolorum ſolemnitate memorabilis, decreto Concilij Joannes Huſs Bohemus Hæreſiarcha pertinax impænitens, extra Conſtantiam ligatus ducitur, & maximâ hominum inſpectante catervâ, ignibus crematur, formidabilem cunctis vivendi, cum alacritate magna ut videbatur, ſuſcipiens finem. Nam ſicut litteris eorum, qui dum ureretur, aſtiterunt, comperimus adnotatum, animo conſtanti ſuſcepit mortem, & quaſi ad epulas invitatus properavit ad ignem, nullum præſeferens triſtitiæ ſignum, quale miſeris familiariter ſolet adeſſe cremandis. Tantum confidentiæ dedit opinio non æſtimati perfidiæ erroris, ut lætus moreretur, Martyrem ſe credens veritatis, cùm pro impietate pateretur. Cineres exuſti ne à Bohemis raperentur hæreticis, in lacum ſunt projecti aquarum. Hieronymus autem de Praga, ætate quidem junior, ſed facundia & eruditione, ſicut antea diximus, longè præſtantior, Joanne combuſto, adhuc detinebatur in carcere, hæreſi plenus & pertinax, quem Patres ſummis conatibus reducere ad ſaniora laborabant varijs modis, & documentis, ſed non potuerunt. Videntes tandem, quòd poſt vincula, carceres, & tot pientiſſimas admonitiones in ſua pertinacia perſiſteret obſtinatus, mortis in eum ſententiam dari permiſerunt, qualem præceptor, imò ſeductor ejus Joannes accepiſſet. Anno itaque memorato 17. die menſis Septembris Hieronymus de Praga Bohemus in hæreſi Wicleffiſtarum pertinax obſtinatus, & ad ignem ſententialiter condemnatus extra urbem Conſtantienſem, in eum locum, in quo Joannes fuerat exuſtus, ducitur, & lætus intrepidúſque, ac cantans Salve Regina, concrematur, homo certè doctus facundus & eloquens, cui ſimilem eruditione non habuit Bohemia, ſi fidem non temerâſſet Sacroſanctam atque Catholicam. Cineres ejus lictores in lacum vicinum projecerunt. *Joannes Huſs Bohemus Hæreſiarcha Conſtantiæ comburitur.* *Hieronymus à Praga in hæreſi pertinax Conſtantiæ comburitur.*

Hic Huſſitarum amborum finis extitit, hanc mercedem impietatis ſuæ uterque accepit. Acceſſerunt poſthæc amborum diſcipuli, quo ſecretius potuerant, incinerationis locum, & ſubfodientes terram, pro reliquijs in Bohemiam deportaverunt, quam & oſtendunt, & venerantur uſque in præſentem diem. Bohemi verò ſchiſmatici, doctrinam Joannis & Hieronymi ſequentes, Martyrij palmam eis conceſſerunt non minorem, quam Romani Petro & Paulo Apoſtolis contribuunt Jeſu Chriſti, quottannis eorum cum ſuis laudibus memoriam religioſâ uti exiſtimant feſtivitate in templis venerantes. Verùm

*Multa Chriſtianorum millia perimuntur à Bohemis hæreticis.*

Verùm poſteaquam Bohemi Huſſitanæ factionis perditiſſimi homines audiverunt ſuorum Hæreſiarcharum apud Conſtantiam interitum, irati & commoti ſunt, & in Eccleſiaſticos acſanæ doctrinæ viros nimis crudeliter ſævientes, multos gladijs, igne, præcipitio, & fuſtibus necaverunt. Monaſteria & Eccleſias in Praga & extra ſpecioſiſſimas igne ſubmiſſo funditus deſtruxerunt; Monachos Sacerdotes & Clericos ſine judicio innumeros perimentes. Wenceslao quoque mortuo, Huſſitarum multitudo nimis invaluit, & veros in Regno Chriſtianos graviſſimè perſecuta fuit; nam Monaſterium illud famoſiſſimum, Aula Regia dictum, eorum rabies in fundamentis delevit; in cujus quidem Cœnobij Ambitu vetus & novum Teſtamentum litteris majuſculis in tabellis parietibus affixis ſumptuoſiſſimo opere integrum fuerat ſcriptum; convenerunt námque Huſſitarum plus quam triginta millia, Eccleſiam Dei perſequentes, Templa omni ornatu ſpoliantes & deſtruentes: Sacerdotes Monachos & Laicos ſine commiſeratione occidentes. Patentibus in campis ornatas poſuère menſas, ſuper quibus à Sacerdotibus ſuis in contemptum Sacramenti ſacrum Corpus & Domini ſumentes Sanguinem ſuſceperunt. Quanta malorum ſcaturigo facta ſit populo Chriſtiano hæc Huſſitarum impietas, nemo ſcribere ſufficit, nemo forſitan non expertus credit. Verum ad præſens de his ſatis diximus, jam nunc ad alia properemus.

*Huſſitarum triginta millia communicantes ſub utraque ſpecie conveniunt.*

Anno præſignato viceſimâ primâ die menſis Septembris horâ ſeptimâ minuto triceſimonono poſt meridiem, naſcitur Fridericus poſtea Imperator, ejus nominis tertius, patre genitus Erneſto Auſtriæ Duce. Vixit annis novem & ſeptuaginta, de quo inferius ordine ſuo plura dicemus.

*Theodoricus de Moers fit Archiepiſc. Coloniæ annis 48.*

Eodem anno mortuus eſt Fridericus ex Comitibus de Sarwerda, Colonienſium Archiepiſcopus anno Pontificatus ſui quadrageſimo quinto, & in majori Eccleſia Coloniæ ſepelitur. Poſt quem Theodoricus ex Comitibus de Moers in Archiepiſcopum eligitur, & per Concilium Conſtantienſe confirmatur, Sede Apoſtolica vacante per biennium à Renuntiatione Joannis atque Gregorij, ut paulò ante diximus. Ordinatus in Archiepiſcopum Theodoricus præfuit annis fermè octo & quadraginta, & Eccleſiam valde locupletavit.

## MCCCCXVI.

Anno Friderici Abbatis ſexto decimo, Indictione Romanorum nona durante Concilio Generali apud Conſtantiam, facta eſt inter Theodoricum Archiepiſcopum & Cives Colonienſes gravis diſſenſio. Colonienſium verò defenſor & auxiliator contra Archiepiſcopum fuit annuo conductus ſtipendio Dux Montenſis, qui miſſis equitibus villam Tuicienſem, quæ ad Rheni fluenta in oppoſito urbis Coloniæ ſita eſt, incendio fecit cremari, ne præſidium in eam locaret Archiepiſcopus ad expugnationem Civitatis.

*Tuicium à Montenſibus incenditur in odium Archiepiſc.*

Eodem anno nubes quâdam nocte in aere diviſa, ſive reſoluta ſubitò cecidit ſuper oppidum Monaſterij Eyfaliæ dictum in Territorio Eccleſiæ Treverenſis cum impetu, dormientibúſque cunctis aquarum incurſus portas cum muro & ædificijs pluribus dejecit, domos cum hominibus multis ſubvertit, majorémque oppidi partem cum inhabitantibus delevit.

*Monaſterium Eyfaliæ fractâ nube totum fere deſolatur.*

Anno prænotato Sigiſmundus Rex in Concilio generali apud Conſtantiam perſonaliter exiſtens, crematis jam igne Hæreſiarchis Joanne

Huſs

Huſs & Hieronymo; metuénſque ne Huſſitarum error, quem per Bohemiam contra divitias & honores Cleri ſimul & Eccleſiaſticam dignitatem prædicaverant, in omne tandem Germaniæ ſerperet Regnum, ſummis conatibus laborabat, ut novam Cleri quandam introduceret reformationem. Sunt qui ſcribant, eum non ſatis in hac reformatione ſynceram pro Sacerdotibus mentem habuiſſe ad finem, quod ex eo patet libello, quem Fridericus quidam ejus miniſter Huſſita potius quam Chriſtianus, Cleri hoſtis & adverſarius in lingua theutonica nomine ipſius Sigiſmundi Regis compoſuit, & reformatorium Cleri prænotavit, in quo modum deſtruendi Eccleſiam & Clerum omnem potiùs, quam reformandi commendavit. Verùm Patres & Domini Cardinales, Epiſcopi & cœteri fidelium Rectores, qui aderant, conſiderantes, quòd propoſitus reformandi modus, omni Clero & maximè Prælatis utrámque Juriſdictionem habentibus eſſet in omnimodam deſtructionem citò & indubitanter futurus, unanimi conſilio Regis contradixère propoſito, qui ex abundantibus ſub reformationis prætextu intenderet facere mendicantes, quaſi non fuerint olim in Eccleſia ſancta Dei plures & ſine numero Pontifices, Epiſcopi, Abbates, Prælati, Sacerdotes & Clerici, quorum ſanctiſſima vita & converſatio in medio, ut ita dicam, divitiarum relucens, Evangelicam populo fideli oſtenderit perfectionem. Ut verò importunitatem Regis vincerent ratione, dixerunt reformationem Cleri non poſſe fieri, niſi prius & Presbyteri Papam, & caput haberet Eccleſia. Fuerunt multi ſæculares & laici, quorum corda incenderat avaritia, qui ut bona Clericorum, Huſſitarum exemplo, ſuis applicare uſibus potuiſſent, magnis apud Regem precibus inſtabant, conſulentes, ne inchoatum opus Reformationis intermitteretur. Mallent enim hi petrones iniqui miniſtros Eccleſiæ mendicos eſſe, quàm divites, non Deum ſed bona Clericorum avidè ſitientes. Unde ſicuti ex memorato reformationis clarè patet libello, Regis intentio fuit, S. Pontifici, Cardinalibus, Epiſcopis, Abbatibus, Monachis & Clericis legem ad neceſſaria hujus vitæ poſſidenda reſtrictam conſtituere, & unicuique pro conditione ſui ſtatûs certam pecuniarum ſummam in annuos ſumptus aſſignare. Quicquid autem ſupereſſet Eccleſiæ redditum, fiſco importaretur communi, & in uſus ſervaretur bellicos contra Turcas Chriſti adverſarios pugnandi.

*Modus reformandi à Rege propoſitus non placuit Concilio.*

*Laicorum Avaritia Clericorum bona rapere concupivit.*

Anno igitur prænotato videns Rex Sigiſmundus, quòd Concilium in ejus ſubdolam Reformationem non vellet præbere conſenſum, donec novus crearetur Pontifex, cujus auctoritate fierent omnia, neceſſariò duxit negotium differendum. Sublatis autem duobus de Papatu contendentibus, Joanne & Gregorio, tertius in quo major apparebat in abrogando difficultas, reſtabat Petrus de Luna, Benedictus tertius decimus in ſua obedientia nuncupatus. Sigiſmundus igitur tollendi ſchiſmatis, atque uniendæ pacis Eccleſiæ ardentiſſimus ſollicitator, aſſumptis aliquot Oratoribus Concilij ad Reges Hiſpaniæ, Arragoniæ, Galliæ, & Angliæ Benedictum ſequentes in propria perſona vadit, ſingulos per Ordinem rogat, ut abdicent Benedictum, Concilium ſequentes.

*Rex Sigiſmundus pro ſchiſmate auferendo pluríma peragravit Regna.*

Reges Regi conſentientes rogati, cùm audiſſent Benedictum in ſua opinione pertinacem, qui nullâ poterat ratione moveri ad cedendum, licet prius juraverit, quòd alijs duobus renuntiantibus, & ipſe ſine mora

cedere vellet, adhærent Concilio, & illum ut ſchiſmaticum abjurant. Hujus Rei nuntius cùm ad Concilium à Rege miſſus Sigiſmundo perveniſſet, mirum in modum Patres lætificavit, qui Deo gratias magnificè retulerunt. Ipſe autem Rex aliquandiu poſt hæc in Gallia & Anglia remoratus eſt, cupiens ad concordiam revocare, quamvis non potuit, Reges diffidentes. Interea nihilominus continuabatur Concilium non obſtante Regis abſentiâ, ſeſſionéſque publicæ in Eccleſia celebrabantur, & fiebant omnia, quæ neceſſaria negotiorum expeditio requirere videbatur in nomine & virtute Spiritus Sancti.

*MCCCCXVII.*

Anno Friderici Abbatis Hirſaugiani ſeptimo decimo, Indictione Romanorum decima, Conſtantiæ adhuc durante Concilio triceſima die menſis Januarij, Sigiſmundus Rex, peragratis pro unione facienda Eccleſiæ, Regnis Galliæ, Hiſpaniæ, Arragoniæ, Angliæ, alijſque provincijs multis peracto feliciter negotio Conſtantiam reverſus ingreditur, & à Concilio magnâ ſuſceptus reverentiâ ſimul & ingenti lætitiâ collaudatur. Et merito quidem omni laudandus eſt tempore, qui tantos itinerandi labores, totque impenſas, quales ante eum nullus fecit, pro Eccleſiæ bono Catholicæ ac reformanda unitate communi, ſubire minimè unquam recuſavit.

Negotium Petri de Luna olim Papæ, tractatur in Concilio.

Poſterâ die Rex ingreſſus Concilium, legationis ſe proſperum habuiſſe iter, litteras adhæſionis Regum firmiſsimæ in medium repoſuit, oratoréſque eorum brevi ad Concilium venturos prænuntiavit. Omne Concilium in quinque fuit nationes diviſum, quarum auctoritate cuncta gerebantur. Poſtquam igitur Benedictus antea in Concilio Piſano depoſitus, pertinax in ſua rebellione permanere compertus eſt, gerens ſe Papam cùm non eſſet, perduránſque in ſua ſententia immobilis, cæperunt Patres de Concilio negotium ejus maturius diſcutere, & de abrogatione iterum tractare.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, decimo octavo die menſis Martij, in quadrageſima, poſteaquam Patres in Concilio materiam & negotium Petri de Luna quandam Benedicti tertij decimi Papæ, dudum ut diximus, in ſynodo Piſana Generali abrogati, cum ſumma diligentia examinando diſcuſſerunt, nationum omnium conſenſu ſententiam in eum protulerunt. Accenſis ergo & extinctis in majori & ſingulis Conſtantiæ templis ex more candelis pulſatiſque campanis, rejectis rationibus omnium, qui cum eo ſentire videbantur (erant autem pauci) Petrus de Luna iterum privatur Pontificatu, auctoritate totius Concilij, & veluti Schiſmaticus & Hæreticus condemnatur, anathematizatur & publicè denuntiatur. Nihilominus Apoſtolica Sedes, ab illo die adhuc vacavit menſibus ſeptem, atque diebus viginti, uſque ad feſtum S. Martini, ut per ordinem dicemus.

Papa Benedictus in Concilio iterum deponitur & Schiſmaticus declaratur.

Omnes noſtri Ordinis Abbates Provinciæ Moguntinæ à Concilio citantur.

Eodem anno Patres de Concilio Conſtantienſi memorato, conſiderantes ſacroſanctum Ordinem noſtrum ſub norma Divi Legiſlatoris Monachorum Benedicti (de quo ſancta Mater Eccleſia tot olim habuit Romanos Pontifices, tot Cardinales, Archiepiſcopos, Epiſcopos Prælatos & Monachos doctrina & ſanctitate inſignes) nimiâ vivendi licentiâ collapſum, & totum penè miſerabiliter in utróque ſtatu deſolatum, ex eo maximè

mè quòd à multis retro annis Capitula provincialia jure præcepta celebrari de triennio in triennium fuerint intermiſſa, neglectæ Viſitationes, & nonnulla in Monaſterijs Obſervantiæ Regularis ſervata integritas. Conſulentes igitur Ordini Patres, & cupientes monaſticam reformare Obſervantiam diu nimis collapſam, diem celebrandi Capituli in Cœnobio Petri domus Conſtantiæ determinarunt ultimam Februarij, ad quod omnes & ſingulos Abbates memorati Ordinis Provinciæ Moguntinæ citarunt ſub pœna privationis Abbatialis & cujuslibet alterius dignitatis, ni comparerent.

Nomina Diœceſi[um] & Monaſteriorum noſtri Ordinis Provinciæ Moguntinæ.

Hæc autem ſunt nomina Diœceſium Provinciæ Moguntinæ ſimul & Monaſteriorum Ordinis, quæ ſub eis conſtructa noſcuntur, quorum Abbates ad Capitulum auctoritate Concilij fuerant citati. In Diœceſi Moguntina illo tempore iſta fuerunt Cœnobia; Hirsfeldia, Selgenſtatt, S. Jacobi prope Moguntiam, Spanheim, S. Joannis Baptiſtæ in Ringavia, Reinhauſen, Bursfeldia, Northeim, Breittenavve, Steina, Haſungen, S. Petri in Erfordia, Salfeldia, Reinharzpronna, Homburg, Gerode, S. Jacobi Scotorum in Erfordia, Cella Paulina, Oldesleven, S. Albani prope Moguntiam, in quo modo ſunt Canonici, Blidenſtatt, quam nunc etiam inhabitant Canonici.

Moguntina Diœceſis.

In Diœceſi Spirenſi ſunt Hirſaugia, Wiſſenburg, Lympurg nunc exuſtum, Gozavve, Odenheim, in quo Monachi apoſtatarunt ab Ordine noſtrâ ætate, & poſtea in oppidum Brucbſal tranſlati ſunt, Hunsheim jam ſunt Canonici, Clingenmünſter, cujus Monachi abjecto habitu ſimiliter apoſtatarunt ab ordine.

Spirenſis.

In Diœceſi Herbipolenſi Monaſteria ſunt iſta. Sancti Stephani in Civitate, Sancti Jacobi in Suburbanis, cui hodie præſum inutilis, Schvvarzach, Theris, Murhart, Uraugia, Scluchtern, Amerbach, Fulda, Neuſtatt, Pantz, Veiolſtorff, Steinach, Monichaurach, Monichroten, S. Burchardi, jam ſunt Canonici, Camberg ſimiliter abjecto habitu receſſerunt ab Ordine.

Herbipolenſis.

In Diœceſi Auguſtenſi. Sancti Udalrici in Civitate, S. Crucis in Werdea, Elchingen, Lorch, Dekingen, in Faucibus, Ottenbeüren, Neresheim, Dierhaupten, Yrſe, Fultenbach, Prenzahauſen, Benedictenbeüren, Bezelſpronna, Elvvangen, quod apoſtatantibus Monachis hodie Canonici occupant.

Auguſtenſis.

In Diœceſi verò Conſtantienſi Monaſteria ſunt Ordinis, S. Galli, S. Gregorij in Mure, Campidonenſe, S. Blaſij, Alperſpach, Sanctæ Mariæ ad Eremitas, Duplicis aquæ, id eſt Zvvifalten, Sanctorum Petri & Pauli in nigra ſylva, Rinaugia, Iſne, Steina, S. Ruperti, S. Marci in Augia majore, Petri domus in Conſtantia, Bregantium, Schaffhauſen, Ochſenhauſen, Wiblingen, S. Joannis in Turtal, in Truba, in Fiſchingen, Blaubeüren, Weingarten, Montis Angelorum, in Walſeinhauſen, Cœnobia ſunt Ordinis noſtri numero ſex atque viginti.

Conſtantienſis.

In Diœceſi Argentinenſi, Schutera, Schvvarzach, Gengenbach, Sanctæ Walpurgis, Mauri Monaſterium, Ebersheim Monſter, Ettenheim Monſter, Altorff, Hugshoffen, Selz apoſtatæ nunc, Neuvviler ſimiliter apoſtatæ.

Argentinenſis.

In Diœceſi Eichſtatenſi quinque ſunt Ordinis noſtri Monaſteria, Caſtellenſe, Wilzburg, Blankenſtetten, Heidenheim, Wernizahuſen ſimiliter,

Eichſtetenſis.

Curienſis Diœceſis.

In Diœceſi Curienſi, Monaſterium Diſſertinenſe, Monaſterium Fabarienſe vulgariter Pfeffers, ſanctæ Mariæ in Vinſtgavve, S. Joannis.

Halberſtattenſis.

In Diœceſi Halberſtattenſi Saxoniæ, S. Ægidij in Brunſchvvig, in Luthera Regali, Husburg, Iſenburg, Hildensleben, Eltersdorff, nunc Cella Mariæ, Rynsdorff, Wimelburg, Göſeck, Ballenſtetten, Conradisberg, quod nunc inhabitant Carthuſienſes, illo tempore adhuc Ordinis noſtri fuit.

Verdenſis.

In Diœceſi Verdenſi juxta Verderam fluvium in Saxonia duo ſunt Ordinis noſtri Monaſteria tantum S. Michaelis in Lünenburg & in Oldenſtatt.

Hildeſheimenſis.

In Hildesheimenſi quatuor ſunt. S. Michaelis in Civitate, & Gerardi, Ringelheim & Cluſenſe.

Padelbronnenſis.

In Diœceſi Padelbronnenſi Abtinhoffen in Civitate, Corbeia, Hulmershauſen, Mariæ Monaſterium, Flechtorff, numero Cœnobia ſunt quinque.

Bambergenſis.

In Diœceſi Bambergenſi exempta, Monaſteria ſunt quatuor tantum, quæ Provinciæ noſtræ per Benedictum Papam XII. in Extravagante, quæ incipit, ſummi Magiſtri dignatio, dudum ſunt adjuncta; Mons Monachorum, Michelsfeld, S. Ægidij Norinbergæ, Wiſſenau.

Wormatienſis.

In Diœceſi verò Wormatienſi, Moguntino ſimiliter Archiepiſcopo, ut Metropolitano ſubjecta, nullum habemus Monaſterium, præter duo Monialium.

Igitur per Concilium Generale citati ad Conſtantiam omnes præſcriptorum Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates pro celebrando Capitulo Provinciali, quod multis annis in Moguntina provincia, ſicut & in alijs Germaniæ omnibus neglectum fuerat & intermiſſum, Abbates qui potuerant, proprijs convenerunt in perſonis; qui autem legitimo detinebantur impedimento, procuratores ſuâ vice miſerunt ſufficientes.

Capitulum Ordinis in Conſtantia celebratum eſt.

Anno itaque prænotato, ultima die menſis Februarij Sede Apoſtolica vacante, Conſtantienſi durante Concilio, in unum convenientes Moguntinæ Provinciæ Abbates in Monaſterio Petri domus in Civitate ipſa Conſtantienſi, diu intermiſſum celebravere Capitulum. Pro cujus initio præſidentes quatuor à Concilio fuerunt Abbates deputati, Ludovicus videlicet Trenorchienſis Cœnobij Abbas Cabillonenſis in Gallia Diœceſis, & Thomas Eboracenſis Monaſterij Abbas, cujus & Diœceſis erat. Hos duos alienigenas Concilium præpoſuit noſtratibus propterea, quòd ex longa conſuetudine in celebrandis Capitulis fuerunt experti, ut formam noſtris darent & modum, quemadmodum & Innocentius olim Papa III. in Concilio ſtatuerat generali, ut libb. III. *De ſtatu Monachorum, capitulo:* In ſingulis mandans, ut Ordinis noſtri Abbates, in principio hujus Novitatis, duos advocarent de Ordine Ciſtertienſium, à quibus modum & formam diſcerent celebrandi Capitulum. His à Concilio fuerunt adjuncti è noſtris Sifridus Abbas in Elvvangen Auguſtenſis Diœceſis, & Joannes Abbas Monaſterij S. Georgij Conſtantienſis Diœceſis. His quatuor præſidentibus inchoatum celebratum & conſummatum fuit Capitulum Ordinis noſtri primum in Conſtantia.

Abbates S. Georgij & in Elwangen fuerunt Compræſidentes.

In hoc Provinciali Ordinis noſtri Capitulo Abbates multi fuerunt præſentes, inter quos nonnulli Zelum Dei habentes, ſummo ſtudio & maximâ diligentiâ, pro inſtitutione Regularis obſervantiæ laborantes deſudarunt,

darunt, quibus Patres de Concilio aſſiſtentiam ad omnia neceſſariam præſtiterunt. Per modum igitur Conſtitutionum imprimis multa providè ſatis & utiliter decreverunt, quæ non minus ad Reformationem ſtatûs Monaſteriorum temporalis, quam ſpiritualis accomoda videbantur; Regulam námque S. P. N. Bendicti per ſingula Capitula inſpicientes ubicúnque Abbatum & Monachorum vitam, & mores invenerunt eſſe contrarios, novis Conſtitutionibus neceſſaria appoſuerunt remedia. Quas quidem Conſtitutiones dudum juſſu Præſidentium à tempore memorati Capituli uſque ad annum Dominicæ Nativitatis 1493. per Capitula Ordinis Provincialia XXVIII. annis ſeptuaginta ſex celebrata in diverſis locis abbreviantes, in unum volumen comportavimus; conjungentes ei & viſitandi formam, & modum celebrandi Capitula, quæ ſunt impreſſa.

Forma Reformationia datur omnibus per modū Conſtitutionis.

Joannes Trithemius Abbas abbreviat ſtatuta.

Edictis autem in memorato Capitulo ſtatutis pro reformatione Ordinis neceſſarijs, & Concilij auctoritate confirmatis, omnes tunc præſentes in eo Abbates jurare in animas ſuas, Procuratores verò abſentium in eorum animas, quorum erant ſubſtituti, ſimiliter Concilij auctoritate jurare & promittere compulſi ſunt, quòd propoſitam, concluſam & litteris commendatam in eodem Concilio ſimul & Capitulo, Regularis obſervantiæ Reformationem in ſe & Monachis ſuis infra annum admittere, & fideliter deinceps cuſtodire & practicare, nec ab ea temere in perpetuum recedere velint & debeant, ſub pœna depoſitionis ab omni Jure & dignitate Abbatiali.

His & cœteris omnibus de conſuetudine agendis in Capitulo memorato ritè præmiſſis apud Conſtantiam in Monaſterio Petri domus nuncupato trans pontem in ſuburbio Civitatis, poſt editionem ſtatutorum, præſcriptámque datam & juratam ab omnibus reformationis formam intra annum ſuſcipiendam, & cum effectu prædicandam in ſingulis Monaſterijs ſæpè nominatis, per omnes memoratæ Provinciæ Diœceſes, certi ſunt deputati Viſitatores ex Abbatibus Zelum Dei & obſervantiæ habentes, qui commiſſa ſibi perluſtrantes Cœnobia, ſtatus ſingulorum Capitulo referant futuro. Deinde Præſidentes mandato Concilij Generalis decreverunt, celebrationem futuri Capituli non differendam in triennium, ſed proximo anno immediatè tunc ſequente, apud Moguntiam in Monaſterio S. Albani Mart. fore anticipandam, ad videndum, qui Abbates juramento non ſatisfecerint de ſuſcipienda reformatione infra annum, & ut negligentes ad eam per Cenſuram compellerentur Eccleſiaſticam. Nominati ſunt etiam in ipſo Capitulo Abbates, qui debeant in futuro præſidere videlicet Abbas Fuldenſis Herbipolenſis Diœceſis, Campidonenſis Conſtantienſis Diœceſis, S. Udalrici in Auguſta, ejuſdem Diœceſis, & Abbas in Reichartsbronna Moguntinæ Diœceſis, necminus & alij Officiales in Capitulo deputati, ut ſunt Miſſæ cantator ſolemnis, Concionator ſermonis, Promotor Ordinis, & quis abſentium debeat recipere ac juſtificare procurationes, quem nunc Theſaurarium Capituli uſitato vocabulo nuncupamus. Poſthæc in promulgatione culparum eorum, qui comparuerunt, Charitatis Ordine ſervato, injunctiſque pro modo culpæ ſatisfactionibus cum abſolutione Juriſdictionis Ordini conceſſa, Benedictio data eſt, à Præſidente vocali pro itinerantibus conſueta, & in ſua ſinguli redierunt.

Viſitatores per ſingula Monaſteria Provinciæ deputantur.

Moguntia pro loco futuri Capituli deputatur à Concilio.

Fridericus Abbas Hirſaugiæ fuit in Concilio Conſtantienſi.

Fridericus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis à præfato Concilio Conſtantiam vocatus, ut antiquæ & famoſiſſimæ Abbatiæ Princeps multo tempore interfuit non ſine impenſis magnis; qui cùm intereſſet celebrationi Provincialis Capituli, audirétque novas Concilij ſimul & antiquas Patrum Conſtitutiones, nec non ſermones exhortatorios plures doctiſſimorum virorum, qui præcepto Concilij verbum Reformationis in medio loquebantur Abbatum, non mediocriter corde compunctus, ſupra aſſumenda infra annum Reformatione concluſa non invitus, ſed ſpontaneâ voluntate, atque libenter cum alijs juravit.

Erat enim homo convenientiæ bonæ, Deum timens, & cupidè audiens monita ſalutis. Duabus igitur movebatur cauſſis ſive rationibus, quòd concluſam in Capitulo, atque juratam ab omnibus Reformationem animo ſuſcipere delectabatur volente atque promptiſsimo: quarum prima fuit; conſideratio periculi animæ propriæ: ſecunda verò memoria Hirſaugianæ reformationis antiquæ. Sed reverſus ad Hirſaugiam poſt finem Concilij Reformationem concluſam & juratam, ſuis Monachis ſæpiùs cum lachrymis ingemiſcendo propoſuit; qui unâ ſententiâ omnes pertinaciter reſtiterunt. unde nihil potens proficere cum ſubditis, ſe reformans Deo negotium commiſit; veruntamen non fuit ex toto infructuoſus pro Reformatione Ordinis noſtri labor iſte Concilij, quamvis non reduxerit ad obſervantiam Monachos omnes. In tribus etenim Monaſterijs obſervantia diſciplinæ Regularis ab illo tempore multum convaluit: & plura per ſucceſſum Monaſteria reformavit. Nam ut ſupra diximus, anno Friderici Abbatis quarto, Reformatio Caſtellenſis incæpta per Abbatem Ottonem, vires & robur magnum ſuſcepit à Conſtantienſi Concilio, & in multa per ſucceſſum temporis Monaſteria ſuccrevit, licet & in Caſtello, & in alijs iterum pene tota defecerit.

Caſtellenſium Reformatio ſumpſit initium à Concilio.

Notandum verò, quòd Concilium Conſtantienſe non ſolum Abbatibus Moguntinæ Provinciæ celebrationem triennalis indixit Capituli, ſed mandavit id ipſum cunctis alijs etiam Abbatibus omnium provinciarum Germanici Regni. Cœperunt & illo tempore in omnibus Germaniæ provincijs intermiſſa diu iterum celebrari Capitula, viſitationes Monaſteriorum frequentari, & plura in diverſis Diœceſibus reformari Cœnobia. Eſt Monaſterium noſtri Ordinis Mellicenſe juxta Danubium in Auſtriæ Ducatu, non ultimæ reputationis & formæ, cujus inſtauratio diſciplinæ multa per Auſtriam & Bavariam Monaſteria laudabiliter reformavit, licet poſtea cum tempore plura eorum ut hodie cernimus, in priſtinam ſint relapſa deformationem. Reformatio autem quæ nomen ex loco primordij ſumpſit, Burſfeldenſis omnium celeberrima, quale his temporibus habuerit initium, quàm breviter & veraciter poterimus ad notitiam poſterorum, ſcripuræ teſtimonio referemus. Cùm anno prænotato ſicut diximus, omnes Provinciæ Moguntinæ Abbates à Concilio fuiſſent citati ad Conſtantiam, affuit inter procuratores abſentium, Monachus quidam nomine Joannes de Monaſterio Rheinhauſen Moguntinæ Diœceſis à ſuo Abbate miſſus ad Concilium. Is cùm vidiſſet Zelum & diligentiam non minus quorundam Abbatum præſentium in Concilio quàm Patrum ipſius ſynodi generalis, atque labores, quos pro reformatione Ordinis noſtri faciebant, audiſſétque ſermonibus multis à doctiſſi-

Et Mellicenſium.

Et Burſfeldenſium.

mis Viris, quam periculoſum ſit Monachos contra Regulam Clauſtralium uſque ad mortem in deformitate vivere, & juraſſet in animam ſui Abbatis Rheinhauſenſis, à quo fuerat miſſus, de ſuſcipienda infra annum, contremuit, & mente compunctus illuſtratione divinâ, nihil magis quàm ſatisfacere promiſſis cogitavit. Reverſus poſt celebrationem Capituli ad Monaſterium ſuum, quæ & qualia fuiſſent apud Conſtantiam dicta, ordinata, & concluſa ſimul atque jurata, per ordinem Abbati & Confratribus ſuis cuncta ſingillatim aperuit, & viribus totis ut Reformationem aſſumerent, intenſius rogavit. At illi hominem in primis cœperunt irridere; poſteà verò perſeverantem in propoſito etiam contumelijs & opprobrijs afficere: *Quid* inquiunt, *ad nos tua pertinent juramenta? ſi multa promiſiſti aut juraſti, nihil ad nos*; *tu videris quomodo ſatisfeceris.* Cúmque hæc multis continuarentur diebus, cernerétque Monachus ille devotus, quòd nihil omnino poſſet efficere, pro ſua ſolicitus anima, remedium aliud cœpit mente cogitare.

Dux erat illo in tempore Brunſchvvicenſis, nomine Otto, cujus uxor fuit ſoror Landgrafij Thüringiæ, mulier Chriſto multum fidelis atque devota, non procul à Rheinhauſen in oppido Gamundiæ ſuo cum Duce. Hanc Monachus ille præfatus accedens, omnia quæ habebat in corde ſuo, coram ea expoſuit, & ut cooperari dignaretur ad juratam in Concilio Reformationem propter Deum, quàm humillimè rogavit. Cujus deſiderio ſancta mulier congratulans, omnia ſe pro viribus acturam promiſit, quæcunque poſtulavit. Contigit intereà Monaſterij Abbatem in Cluſa mori, quod mox ut mulier devota cognovit, egit apud maritum ſuum Ducem Ottonem, quòd ſæpe dictum Joannem Monachum de Rheinhauſen Abbatem præfecit Monaſterio Cluſenſi, Hildesheimenſis Diœceſis. Ordinatus Abbas Joannes pauper Monaſterij penè deſolati, omne ſtudium adhibuit, quo & Fratres, & locum in utróque ſtatu ad Regulæ puritatem informare potuiſſet. Sed grave nimis eſt, in mente conſueta vitijs, ſemina plantare virtutis ſine gratia Dei ſpeciali: non ferentes auſteritatem Rectoris Monachi perverſi, omnes paulatim ab eo receſſerunt. At ille collectis Novitijs paucis (plures enim nutrire non potuit) & ſe & illos ad Regulæ puritatem inſtituit, & in magna paupertate converſatus, Deo in omni ſanctitudine miniſtravit. Vacabat interea Monaſterium S. Thomæ Apoſtoli, prope villam, quæ Bursfeld ab olim fuerat nuncupata (ſed hodie non comparet) Moguntinæ Diœceſis, extremâ inopiâ & pauperie deſolatum, in quo unicus tantùm erat Monachus, cui ut ferunt, vacca unica miniſtrabat victum, cenſibus cunctis ab antea per Monachos turpiter diſtractis. Eccleſia ſtraminibus male contecta, ſtabulum fuit advenantium pecorum, quæ anno Dominicæ Nativitatis milleſimo nonageſimo octavo ab Henrico Northeimenſi Comite erat fundata, Deo canentium lucidus in ipſo Chorus Monachorum. Verum quia locus eſt in ſolitudine, aquis & nemoribus dives, placuit Joanni memorato Abbati de Cluſa, quietis amore tranſire ad Bursfeldiam, & inchoatam deinceps ibidem continuare ſanctam Ordinis Reformationem. Accedente igitur conſenſu Ducis Ottonis, Monaſterio Cluſenſi relicto, ad Bursfeldiam Joannes Abbas cum paucis Monachis ſuis ſe contulit, & ibi ſanctam, quam apud Cluſam inchoaverat, Reformationem in maximâ paupertate uſque ad mortem laudabili perſeverantiâ

Joannes Monachus de Rheinhauſen pro Reformatione, Ducis implorat auxiliũ.

Monaſterium Burſfeldenſe illo tempore fuit pauperrimum.

Joannes Abbas Cluſam dimittit, & venit ad Burſfeldiam cum ſuis.

rantiâ continuavit; erant enim ambo Cluſa videlicet ſimul & Bursfeldia in extrema paupertate conſtituta, in tantum, quòd nemo ſpem Reſtitutionis eorum habere videretur. Sed ubi Regnum Dei primum in veritate quæritur, omnia hujus vitæ neceſſaria divinâ ordinante Providentiâ copiosè adjiciuntur. Fuit in diebus illis Abbas Monaſterij S. Matthiæ apud Treviros, Joannes Rode, vir doctus & magnæ Religionis, quem Otto Trevirorum Archiepiſcopus de Carthuſia extractum, noſtri Ordinis induerat habitu, in eum ſcilicet finem, ut præfatum utróque in ſtatu reformaret Cœnobium. Hic inprimis Monaſterium ſuum præfatum S. Matthiæ, non ſine maximis laboribus, periculis & inſidijs eorum Monachorum, quos deformatos in eo reperit, ad Regularis vitæ obſervantiam reformare ſtuduit, conſtitutiones non minus laudabiles, quam neceſſarias edidit, & receptis ad Ordinem Novitijs, Conventum optimè reformatum brevi adunavit.

Joannes Rode Abbas S. Matthiæ Treverenſis reformator.

Hujus præſtantiſſimi viri reformationem vitam & famam audiens Joannes ſupradictus Abbas Bursfeldenſis, ad eum pedibus Trevirim venit cum litteris ſupplicatorijs Ducis Brunſchvvicenſis Ottonis; à quo eſt magno ſuſceptus gaudio, & quidquid voluit impetravit; veniens enim vir ſanctus ad Treverim, laudabilem Joannis Rode Abbatis inſtitutionem palam vidit; vitam quoque tam paſtoris quam ſubditorum Regulæ conformem atque ſanctiſſimam experimento didicit: conſtitutiones & ceremonias ab eo conſcriptas pro conſervatione Regularis Obſervantiæ legit & collaudavit. Rogavit itaque Abbas Abbatem, Joannes Joannem pauper divitem, Bursfeldenſis Trevirenſem, litterarum Ducis auxilio ſuffultus, ut ſibi pro novæ Reformationis complemento fratres quatuor bonæ conſtitutionis adjungeret, & eas quas prudenter fecerat conſtitutiones reſcriptas communicaret. Cujus ſancto deſiderio venerabilis Abbas Joannes Rode favorabiliter conſentiens, ſuas ei conſtitutiones libentiſſimè contulit, & fratres quatuor adjunxit. Ex eo tempore paulatim obſervantiæ Regularis diſciplina in Bursfeldiam à S. Matthia Trevirorum transfuſa, mirabiliter creſcere & augmentari cœpit, atque in paucis annis multa Ordinis noſtri Monaſteria, per Saxoniam, Franciam Orientalem, Turingiam, Sueviam, Treverenſes, Argentinenſes, Rhenenſes, Colonienſes, Friſiam, Weſtfalliam, & alias Germaniæ Provincias reformavit. Audientes enim tam ſæculares quam ſpirituales per Germaniam totam Principes, devotam atque ſanctiſſimam Bursfeldenſium Monachorum converſationem, & inprimis maximè per Saxoniam, omnes ſubjecta ſibi Monaſteria noſtri Ordinis ad imitationem eorum ſanctam fecerunt reformari. Crevit in brevi numerus Monaſteriorum ex Bursfeldia reformatorum, & in cunctis Germaniæ finibus eorum ſancta converſatio laudibus erat celebrata, nec quiſquam de eis malè poterat loqui, niſi reprobus eſſet, quippiam mali. Primum ex Bursfeldia Monaſterium eſt reformatum Cluſa, deinde Rheinhauſen, poſtea Northeim & quædam alia; quorum ordinem vel tempus reformationis enarrare per ſingula, nihil conducit hiſtoriæ, quorum ſi quis vel nomina & ſeriem ſcire voluerit, acta Capitulorum annalium revolvat, in quibus omnium denotantur Monaſteriorum Capitulo Incorporationes.

Quatuor Monachi à S. Matthiæ ad Bursfeldiam miſſi.

Ex Bursfeldia reformantur paulatim multa Monaſteria.

Reformatione

Reformatione autem de Burſfeldia per certa Ordinis noſtri Monaſteria paulatim diffuſâ Patres illorum Abbates, viri ſanctiſſimi, timentes, ne cum tempore in priſtinas Monachi ſucceſſores relaberentur difformitates, de remedio maturâ deliberatione habuerunt conſilium. Placuit ergo in communi omnibus, ut unam inter ſe confœderationem ſeu unionem facerent fraternæ ac mutuæ charitatis, cui ſe Abbates reformati ſimul & in futurum reformandi ſubijcerent, & ſub juramento fidelitatis perpetuò unirent. Hujus unionis ſanctæ inſtitutionem Pius confirmavit Papa II. & multis eam privilegijs ac libertatibus, Apoſtolicâ auctoritate cumulavit. Conſtitutione quoque perpetuâ ſanxerunt primi Ordinis noſtri ſub unione memorata Burſfeldenſium ferventiſſimi Reformatores, quòd ſingulis annis in unum debeant convenire locum ipſius unionis cuncti Abbates, ad celebrandum annale Capitulum pro conſervatione ſanctæ Reformationis memoratæ. Hujus quóque annalis Capituli neceſſariam celebrationem Pius Papa prædictus, ſimili auctoritate confirmavit. Ab eo tempore celebratio Capitulorum annalium cœpit, & continuatur uſque in præſentem diem. *Unio Burſfeldianæ Reformationis confirmatur à Papa.*

Itaque Joannes memoratus ex Rheinhauſen Monachus Abbas in Burſfedia, divinâ ſine dubio Providentiâ factus vir magnæ Religionis & ſanctæ converſationis, primus ſub hac unione reformator, collapſum in Saxonia Ordinem noſtrum mirificè inſtaurans ſublevavit. Eo tandem feliciter mortuo, ſucceſſit in Abbatia Burſfeldenſi Joannes de Hagen, vir & ipſe non minus Religioſus, quàm doctus, qui Reformationem inchoatam laudabiliter continuavit, & plura Cœnobia reformavit. Moritur autem undecimo die menſis Auguſti anno Domini MCCCCLXIX. Poſt quem Theodoricus in Abbatia ſuccedens præfuit annis XVI. Cui ſucceſſit Joannes, & præfuit annis ſimiliter ſedecim, homo ſenex, Zeloſus pro regulari diſciplina, & Chriſto multum devotus. Poſt hunc in Abbatia Burſfeldenſi ſucceſſit Henricus, qui hodie præeſt in annum duodecimum, Zelator prudens Ordinis, pius & integerrimæ converſationis. *Abbates Burſfeldenſes, numero quinque ab initio Reformationis.*

Nomina Monaſteriorum Ordinis noſtri, quæ per annos jam ferè nonaginta ex fonte Religionis Burſfeldianæ ſunt reformata, huic operi nobis placuit inſerere, propterea quòd poſteritati eorum cognitio aliquid poſſe conducere videatur. Tempus & Ordinem, quibus unumquodque reformationi colla ſubmiſit, annotare non potui. Sed in genere ut occurrebant memoriæ quæque aſſignavi, principium ſumens à Diœceſi Moguntinenſi. Primum igitur omnium in Moguntina Diœceſi Monaſterium reformatum Burſfeldia fuit, ex cujus inſtitutione ſequentia obſervantiam ſuſceperunt. Monaſterium Rheinhauſen, Monaſterium in Cluſa, Monaſterium in Northeim. Monaſterium S. Petri in Erford, Monaſterium in Homburg, Monaſterium S. Jacobi prope Moguntiam, Monaſterium S. Joannis in Ringavia, Monaſterium S. Martini in Spanheim, Monaſterium B. Mariæ in Gerode, Monaſterium in Oldesleven, Monaſterium in Selgenſtatt, Monaſterium in Reinharzpronna, Monaſterium in Staina, Monaſterium in Breydenavve. Monaſteria reformata Moguntinæ Diœceſis ſunt XIV. *Nomina Monaſteriorum ex Burſfeldia reformatorum.* *In Diœceſi Moguntina ſunt quatuordecim.*

In Diœceſi verò Spirenſi tempore primum eſt reformatum hoc præſens Monaſterium Hirſaugienſe, de cujus inſtauratione ſuo tempore dicemus. *In Spirenſi quatuor.*

cemus. Monaſterium S. Mariæ in Golzavve, Monaſterium in Wiſſenburgo, Monaſterium S. Crucis in Lympurg, quod Comes de Liningen ante hoc ſeptennium incendio ſubvertit, & ideo in Wachenheim reſident Monachi.

In Diœceſi Herbipolenſi ſeptem. In Diœceſi Herbipolenſi reformata ſunt iſta. Monaſterium S. ProtoMartyris Stephani in Civitate, Monaſterium S. Jacobi transpontem in ſuburbanis, Monaſterium Schvvarzach, Monaſterium Uraugienſe, Monaſterium in Monicbaurach. Monaſterium S. Michaelis prope Veiolsdorff. Monaſterium Monichroten, ſunt reformata numero ſeptem.

In Bambergenſi unum. In Diœceſi Babenbergenſi exemptâ, reformatum eſt ſub unione Bursfeldenſi, unicum duntaxat Monaſterium S. Michaëlis Archangeli in Monte Monachorum extra mœnia Civitatis, in quo S. Otto Epiſcopus jacet.

In Conſtantienſi unum. In Diœceſi Conſtantienſi reformatum eſt unicum tantum Monaſterium S. Benedicti Abbatis in Alperſpach, in quo Caput ejuſdem Sanctiſſimi Legislatoris noſtri habetur, & facit multa miracula ſuper dœmoniacis hominibus.

In Argentinenſi tria. In Diœceſi Argentinenſi reformata ſunt inſtitutione Burſfeldenſium Monaſterium B. Mariæ ſemper Virginis in Schuttera, Monaſterium in Hugshofen, & Monaſterium in Eberſtein. Hæc duo Cœnobia reformavit anno præterito Joannes Wedel ex Monacho hujus Monaſterij Hirſaugienſis primus in obſervantia Burſfeldenſi Abbas in Schuttera.

In Halberſtatenſi novem. In Diœceſi Halberſtatenſi reformata ſunt, Monaſterium in Husburg, Monaſterium in Luthera regali, Monaſterium in Uſenburg, Monaſterium in Hildesleven, Monaſterium Cellæ Mariæ prope Eltersdorff. Monaſterium Reinsdorff. Monaſterium in Wimelburg, Monaſterium in Ballenſtatt, & Monaſterium in Göſeck, numero Cœnobia IX.

In Werdenſi unum. In Diœceſi autem Werdenſi provinciæ Moguntinæ unicum eſt reformatum Ordinis noſtri Monaſterium Aldenſtatt, ſeu Vetus Ulſen nuncupatum ſub unione, Capitulo & obſervantia memorata Burſfeldenſium.

In Hildesheimenſi quatuor. In Diœceſi Hildesheimenſi reformata ſunt iſta. Monaſterium S. Michaelis in Civitate, Monaſterinm S. Godhardi prope Civitatem, Monaſterium in Ringelsheim, & Monaſterium in Cluſa, ſunt numero IV.

In Padelbronnenſi quatuor. In Diœceſi Padelbronnenſi reformata ſunt, Monaſterium Abdinckenhoffen in ipſa Civitate, Monaſterium B. Mariæ, dictum Mariæ Monſter. S. Viti Martyris in nova Corbeia, Monaſterium in Ilechdorff, numero ſunt quatuor.

In Trevirorum novem. In Diœceſi Trevirorum ſub Capitulo & unione Burſfeldenſium ſunt reformata, Monaſterium S. Matthiæ extra muros Urbis Trevirorum, quod olim S. Eucharij dicebatur, à quo Burſfeldenſis reformatio robur, & conſtitutiones ut ſupra diximus, neceſſarias accepit. Monaſteriũ S. Mariæ ad Martyres extra Civitatem, Monaſterinm S. Martini, contiguum Civitati, Monaſterium S. Luttvvini in Mediolacu, Monaſterium S. Mauritij in Tholeia, Monaſterium S. Mariæ in Lacu, Monaſterium S. Florini Martyris in Schönavve, Monaſterium S. Mariæ prope Ducale oppidum Luzenburg, Monaſterium S. Mariæ in Gronavve, ubi caput S. Sebaſtiani Martyris oſtenditur.

In Colonienſi quatuordecim. In Provincia ſimul & Diœceſi Colonienſi reformata ſunt, Monaſterium S. Martini Coloniæ, Monaſterium S. Pantaleonis in Colonia, Monaſterium

rium S. Heriberti in Tuitio, Monaſterium S. Nicolai in Bruvviler, Monaſterium S. Ludgeri in Werthina, Monaſterium in Graffſchafft, Monaſterium S. Pauli in Civitate Trajectenſi, Monaſterium S. Laurentij in Oesbruck prope Trajectum, Monaſterium S. Adelberti in Eckmunda, Monaſterium in Scauria. Monaſterium Lisbornenſe, Monaſterium in Iburg, Monaſterium in Civitate Myndenſi, quæ ſita eſt juxta fluvium qui Weſſera dicitur. In alijs diverſis provincijs atque Diœceſibus Magdenburgenſi & Bremenſi reformata ſunt ſub unione Burſfeldenſium plura Cœnobia, videlicet: Monaſterium S. Joannis prope Civitatem Magdenburgenſem. Monaſterium in Gladbach Colonienſis Diœceſis. Monaſteriũ in Hulmershauſen, Padelbronnenſis. Monaſterium in Civitate Bremenſi, Monaſterium in Amesleven, Monaſterium in Ciſmaria, Monaſterium SS. Petri & Pauli prope Civitatem Mersburgenſem, Monaſterium S. Jacobi Apoſtoli in oppido Pegavienſi, Monaſterium in Monichen Nüenburg, Monaſterium S. Georgij prope Nüvvenburg Civitatem. Monaſterium Boſavienſe haud procul ab urbe Cizicenſi. Monaſterium Oratorij S. Nicolai in Dacia, Monaſterium in Siloe. Monaſterium Schynna. Monaſterium in Raſterten prope Mare. Monaſterium in Burgele. Monaſterium in Haſungen Moguntinæ Diœceſis. Monaſterium in Herzfeld ejuſdem Bremenſis Diœceſis. Monaſterium Gemblacenſe. Monaſterium Præpoſituræ in Clara Aqua. Hæc ſunt nomina Monaſteriorum obſervantiæ & reformationis de Burſfeldia, cujus inſtitutio ſancta ex Concilio Conſtantienſi, ut ſupra diximus, ſumpſit exordium, & adhuc ſingulis annis incrementa capit. Numerus itaque Monaſteriorum Abbates habentium, quæ cum Burſfeldia hodie ſunt reformata, ſummam complectitur 88. Prælatos, & unum in Clara aqua. Monialium etiam ex hac unione plura ſunt reformata Cœnobia, quorum recenſere nomina ſuperfluum judicavimus.

*In diverſis provincijs.*

*Nonaginta ſunt Abbatiæ Reformatæ.*

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, hoc eſt, Friderici Abbatis Hirſaugienſis XVII. in urbe Conſtantienſi adhuc generali durante Concilio, Sigiſmundus Rex Germanorum, & tunc futurus Imperator, qui Marchiam Brandeburgenſem per Carolum IV. patrem ejus emptam à Ducibus Bavariæ, ut ſupra diximus, anno primi Wichardi Abbatis X. poſſidebat, cùm gentem illius potius indomitam cerneret, quàm voluntariè ſubjectam, conſilio Principum habito, Fridericum Burggravium, qui morabatur in Onolsbach, virum bellicoſum in Marchionem Brandeburgenſium ſublimavit, conferens ei cum principatu Electorio, quidquid ad Marchiam pertinebat, in ſuam & filiorum ejus perpetuam poſſeſſionem. Fridericus autem in Marchionem Brandenburgenſem ſolemniter creatus, propter ferocitatem gentis non potuit habere pacificum ingreſſum; Nobiles enim terræ, potentioréſque in oppidis Cives, Villas, Caſtella, oppida, proventus meliores ad principatum pertinentes impignorata poſſidebant, & ideò totis viribus obſiſtebant, ne principi novello ad Marchiam pateret introitus. Conſpirantes ergo in unum Cives & Ruſtici cum Nobilibus, conductiſque, undecunque poterant, militibus ad reſiſtendum venienti ſe præpararunt. Fridericus autem novellus Marchio contractis copijs per Turingiam, & Myſnenſem Marchionatum, contra inobedientes atque rebelles intrat: cujus adventum incolæ terræ audientes, armati contra eum proceſſerunt ad bellum. Congredientes igitur, &

*Fridericus Burggrafius Noricus fit Marchio Brandeburgenſ.*

*Marchionitæ Fridericum recuſabant admittere.*

tur, & diu ancipiti certamine pugnantes, ab utraque parte plures in ore gladij ceciderunt: poſtremò tamen Exercitus Friderici Marchionis fuſus eſt, dánſque terga ſalutem fugâ quæſivit. Verùm quia ut vulgo dicitur, pecunia nervos præſtat in prælio, Marchioni fuit neceſſaria commutatio rerum, quâ mediante pecuniâ Exercitum repararet fortiorem, cujus tandem viribus populum ſubjugaret recalcitrantem. Cùm ergo domi tantum pecuniarum quod ſufficeret, non haberet in promptu, coactus fuit hinc inde mutuare, maximè à Nürenbergenſibus vicinis ſuis, quibus proptereà quoſdam proventus annuos & Juriſdictiones in ipſo Nürenbergenſium oppido ſimul & nemora haud parvi pretij aut impignoravit, aut venditione perpetuâ contradidit. Contracto autem denuo Exercitu pugnatorum magno atque prævalido, rurſus Marchiam pugnaturus ingreditur, & jam vel acquirere omnia ſimul, vel perdere etiam acquiſita meditatur.

Fridericus Burggravius potenter obtinuit Marchiam omnem.

Videntes Marchionitæ potentiam principis, & quòd viribus jam inferiores congredi tutò minimè poſſent, arma deponunt, ſe Friderico ſubijciunt, & ut Domino unico & proprio in perpetuum ſubmittunt, licet poſtea filio ejus Alberto ſimiliter, & Joanni, aliquoties inobedientes extiterint atque rebelles.

Iſte Marchio Fridericus ex Norici Montis Burggravio primus genuit Albertum Marchionem, Albertus autem genuit Joannem, & Fridericum. Hi duo Fratres paternum inter ſe principatum diviſerunt. Joannes obtinuit Marchiam Brandeburgenſem totam ſolus cum titulo & principatu electorio; Fridericus autem Burggraviatum Norici Montis totum & quidquid ad eum pertinet, conſecutus eſt ſolus, in quo Joannes præter titulum nihil juris habuit, ſicuti & frater ejus, titulo excepto, nihil in Marchia poſſidet Brandenburgenſi, ſed diviſi ſunt principatus. Joannes Marchio genuit Joachim, Albertum, Annam & Urſulam. Joachim duxit uxorem Eliſabeth, filiam Joannis Daciæ Regis, quæ ſterilis in annum ferè quintum poſtea concepit & peperit filium nomine Patris ejus Joachim, & duas filias, qui omnes hodie ſuperſunt. Albertus Canonicus & presbyter vivit cum fratre Moguntinæ & Treverenſis Ecclesiarum. Anna nupſit Friderico Duci Holſatiæ, hoc eſt, Holſtein, fratri Joannis Danorum Regis. Urſula verò Duci de Megelnburg, & ante biennium obijt.

Diviſio inter fratres Joannem & Friderici cum facta eſt.

Adolphus Comes Clivenſis à Rege creatur in Ducem.

Anno item prænotato viceſimâ octavâ die menſis Aprilis Sigiſmundus Rex apud Conſtantiam exiſtens tempore Concilij univerſalis Adolphum Comitem Clivenſem de conſenſu principum, qui tunc erant præſentes, in Ducem creavit, adijciens ei titulum Comitatus de Marca. Ex illo tempore Comitatus Clivenſis in Ducatum ſublimatus perſeverat uſque in præſentem diem.

Eodem anno in menſe Auguſto Adolphus Dux Montenſis, in contentione perſeverans cum Duce Lotharingiæ pro terra Barenſi, quam utcrque ſui Juris eſſe dicebat, Lotharingiæ tamen Dux erat in poſſeſſione, ſicut & hodie eſt, contracto non parvo ſuorum exercitu, venit in ipſum Comitatum Barenſem, qui Ducatui Lutzenburgenſi contiguus eſt. Verùm nihil memoriâ dignum fecit, ſed conſumptis victualibus in ſua confuſus eſt reverſus. Quid verò poſtea ſit geſtum pro eodem Comitatu, dicemus inferius, anno Friderici Abbatis Hirſaugienſis viceſimo quarto hiſtoriam continuantes.

Anno

Anno item præſcripto, Joañes ex Comitibus Palatinis Rheni, Dux Hollandiæ, Hannoniæ, Seelandiæ, Bavariæque, filius Alberti, & frater Wilhelmi, de cujus morte dictum eſt anno Friderici Abbatis nono, poſteaquam annis pluribus Leodienſis Eccleſiæ Pontifex electus & confirmatus extitiſſet, ſimul & Subdiaconus, impetratâ diſpenſatione à Conſtantienſi Concilio, dimiſit Epiſcopatum, & duxit uxorem ſperans ſe liberos habiturum, per quorum ſucceſſionem Comitatus Hollandiæ maneret in poteſtate Bavarorum. Sed fefellit eum ſpes, quia octo annis ſupervixit, & ſine liberis mortuus fuit. Joannes Leodienſis Epiſcopus dimiſſa Eccleſia ducit uxorem.

Eodem anno Conſtantienſi durante Concilio, fuerant in ipſa Civitate præſentes inter multos alios duo principes Bavariæ Duces, Ludovicus & Henricus diuturno ſeſe odio perſequentes. Die quâdam Henricus inſidijs paratis irruens ſuper Ludovicum graviſſimo eum vulnere ſauciavit & fugit. Confeſtim Rex Sigiſmundus ad capiendum illum equites miſit, qui celeri curſu rapti poſt eum, fugientem comprehendere aut noluerunt, aut nequiverunt. Dux iſte Henricus poſteà in anno Jubilæo per terram ſuã edicto prohibuit publico ſibi omnes ſubjectos, ne pro indulgentijs pergerent Romam, veritus, quòd Provincia evacuaretur pecunijs. Sed eodem anno moriens nullum deinceps vel uſum pecuniarum habere potuit, vel curam. Filium reliquit nomine Ludovicum, cognomento divitem, qui duxit uxorem Saxoniæ Ducis filiam, de qua genuit Georgium Ducem, qui ante hoc fermè decennium obijt, & Margaretham uxorem Philippi Comitis Palatini. Henricus Dux pater Ludovici cognomento divitis.

Anno memorato cùm in Concilio Conſtantienſi de reſtituenda unitate Eccleſiaſtica, emendandiſque moribus Clericorum frequens haberetur Tractatus, viſum eſt omnibus id fieri non poſſe Apoſtolicâ Sede vacante. Unde de novo Pontifice eligendo habitus eſt ſermo, quo decreta Concilij majorem deinceps auctoritatem haberent. Cùm igitur hac de re verbum haberetur, placuit ex unaquaque Natione viros ſex deputare doctos, qui unà cum Cardinalibus Conclave ingreſſi, Romanum & ſummum deligerent Pontificem. Erant autem deputatæ in Concilio quinque Nationes, quarum ſuffragijs negotia gerebantur univerſa, videlicet Italica Germanica, Gallica, Hiſpanica & Anglicana. In his comprehendebatur omne Concilium.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato milleſimo quadringenteſimo ſeptimo decimo, die verò Novembris octavâ, quæ fuit quatuor Coronatorum Martyrum feſtivitate ſolemnis, conclave deputati ex Nationibus cum Cardinalibus duobus & triginta ingreſſi, præter omnium ſpem & opinionem, cùm jam quadriennio vero Pontifice caruiſſet Eccleſia, multique ſchiſmatici eam graviter turbâſſent, undecimâ die menſis memorati, hoc eſt in feſto S. Martini Epiſcopi horâ diei tertiâ, Otto de Columna, patriâ Romanus, ſancti Georgij ad Velum aureum Diaconus Cardinalis, Pontifex creatus eſt, qui propterea quòd in die S. Martini fuit electus, nomen Martini quinti accepit, & præfuit annis tredecim, menſibus tribus, vir bonus & juſtus. Nec diu poſtea ſacro approbante Concilio Ademarum patriâ Florentinum, virum doctiſſimum, ſancti Euſebij Presbyterum Cardinalem Legatum à latere ſuo in Arragoniam mittit, qui ſub pœnis & Cenſuris Eccleſiaſticis Petrum de Luna, qui ſe Martinus fit Papa quintus & præfuit annis XIII. & menſibus III.

Benedictum nominabat tertium decimum, admoneret, ut ſe Pontificatu abdicaret. Cardinales autem qui cum Petro ſentiebant, intelligentes ultimam Concilij & Pontificis ſententiam, Petrum ipſum adeunt, rogántque, ut exemplo & Gregorij & Joannis ob ſalutem & ſui & Eccleſiæ, cedere velit, quo tandem ſchiſma tollatur è medio, quod tot annis duravit. Reſpondit Petrus cavillationibus quibuſdam, id ſibi nequaquam integrum eſſe, ut Pontificatum abdicet, ſe tamen cum Martino conventurum, ſi vera ſint, quæ de hominis integritate & humanitate dicerentur, ſinerent ſibi id negotij, nec ea de reamplius ſolliciti eſſent. Ex quatuor Cardinalibus, qui cum eo remanſerant, duo videntes pertinaciam ejus ad Martinum defecerunt. Duorum verò qui cum eo manſerant alter fuit Carthuſienſis, alter Julianus dobla vocabatur. Martinum ſecuti ſunt omnes deſerto & contempto Petro de Luna, præter eos ſolos, qui cum ipſo erant in Paniſchala munitione ejus.

*Petrus de Luna in ſua obſtinatione pertinaciter permanſit.*

MCCCCXVIII.

Anno Friderici Abbatis octavo decimo, Indictione Romanorum undecimâ, ſurrexit quidam pſeudo Monachus Præmonſtratenſis Ordinis nomine Joannes in Civitate Pragenſi, plenus errorum & hæreſum Joannis Huſs & Hieronymi de Praga, apud Conſtantiam incineratorum. Qui in memoratâ Civitate ſermones faciens ad populum, ſanctam fidem Catholicam multiplici pravitate fœdavit, hæreſes docens manifeſtas, & Wiclefſiſtarum perverſa dogmata populi auribus inculcans. Quæ res cùm ad Archiepiſcopum fuiſſet delata, prædicationis ei officium interdixit. At ille munitus Hæreticorum auxilio, Eccleſiam Carmelitarum ampliſſimam ſimul & altitudinis mirandæ invaſit (Fratres enim prius à ſchiſmaticis fuerant expulſi) & in ea ſpeluncam ſequacium ſuorum conſtituit, ibi publicè prædicavit Hæreticis, & Romanam Eccleſiam, Pontificem ejus, Cardinales quoque, Epiſcopos, Abbates & Clauſtrales omnes impiâ loquacitate taxavit. Ad ejus perſuaſionem hæretici ſingulis ferè diebus in contemptum Chriſtianorum, Dominici Corporis Sacramentum per plateas in patulo fecerunt portari, & quotidie ſub utraque ſpecie non confeſſis publicè communicabant.

*Monachus Apoſtata Bohemorum ſuâ prædicatione auxit perfidiam.*

Erat autem Nicolaus quidam Imperij Schiſmaticorum Princeps, quo ductore hæretici Wenceſlaum Regem accedunt, poſtulantes ſibi & Eccleſias quaſdam concedi Chriſtianorum. Tunc Wenceſlaus in amaritudine conſtitutus, & quid faceret ignarus, ſecluſis vulgi turbis & ad Nicolaum converſus dixit: *Tu, quâ me Regno ejiceres, orditus es telam; ego laqueum ex ea faciam, quo te brevi continget ſtrangulari.* Quod audiens malorum incentor abijt, & populares tumultus contra Regem & fideles magis ac magis concitavit.

Continuò Rex inter mortis & vitæ periculum conſtitutus, reſumpto utcumque animo, ne ulterius Corpus Dominicum ab hæreticis publicè portari ſinerent per plateas, Conſulibus novæ Civitatis Pragenſis imperavit. Sed hæretici ad Eccleſiam Carmelitarum concurrentes, Euchariſtiam per multas in Civitate plateas armati publicè circumtulerunt. Erat quidam Catholicus Presbyter in urbe, ante cujus domum cùm tranſirent Sacramentum portantes armati, de feneſtra illa clamabat: *Quid facitis ô viri? cur ſanctum Domini Corpus in deſpectum circumfertis quotidie? ceſſate precor,*

*Rex interdicit hæreticis Dominicum Corpus circumferre in urbe.*

*ceſſate, non eſt res bona, quam facitis.* At illi mox impetu facto domum ejus infringunt, ingredientéſque omnia diripiunt, & furentes inſanè domum ſubvertunt.

Conſules ſeptem & Judex in Praga trucidantur ab hæreticis.

Deinde concurrentes cum ingenti clamore prætorium obſidione vallarunt; Conſules verò timore perculſi fugâ ſibi quæſivere ſalutem. Septem autem qui remanſerunt in prætorio, & cum eis Judex raptim intercepti, ex altiſſimis in forum feneſtris projecti ſunt, quos inferius ſtantes lanceis & verubus inſaniens & furioſus populus excepit, dirum cernentibus ſpectaculum præbentes. Quidam verò à ſecretis Wenceslai Regis, ubi ad ſedandum cum trecentis Equitibus tumultum occurriſſet, furentémque populum inſpiceret, non auſus appropinquare ſævientibus, in fugam converſus eſt, & vix manus eorum aufugit. Hæc ubi ad Regem fuiſſent relata, hæreticorum deteſtabatur inſaniam, & non mediocriter rebus etiam metuebat ſuis. Tum aſtans Pincerna Regis coram omnibus dicit: *Ego hæc omnia præſciveram eſſe futura.* Iratus Rex ſurrexit cum impetu, & apprehenſum manibus Pincernam, ſuis eum pedibus ſubjecit, extractóque pugione conabatur eum occidere. Sed retractus ab his, qui propius ſtabant, ægrè vitam conceſſit jacenti. Nimio autem pavore correptus Pincerna, diſſolutione paralyſis obriguit, & infra XVIII. dies è vita diſceſſit. Joannes verò apoſtata miniſtrare populo Sacramentum ſub utráque ſpecie non ceſſavit.

Pincerna Regis cum hæreticis Pragenſibus conſpirare viſus.

Joannes Monachus.

Eodem anno poſtquam Concilium Generale non ſine graviſſimis impenſis & damnis Prælatorum in quintum jam annum duraſſet, nihilque amplius in eo tractandum reſtaret, niſi Reformatio morum Cleri ſimul & Laicorum, eſſétque tempus adhuc breve nimis & inconveniens, placuit Martino Pontifici, ſacro comprobante Concilio, Reformationem ipſam in aliud differre tempus. Unde concordi ſententiâ ſtatuerunt proximè futurum Generale Concilium in Papia celebrandum poſt annos quinque, in quo Reformatio hujuſmodi tunc ageretur.

Concilium generale in Conſtantia finem accepit.

His in Concilio factis, ordinatis & concluſis, literiſque Apoſtolicis ritè confirmatis, poſteaquam triennio duraverat ſeſſionibus XLIV. in eo per ordinem celebratis diſſolvitur, hæc verba mandante Pontifice ab Ibaldo S Viti in Matello Diacono Cardinali, audientibus cunctis in Eccleſia dictis: *Domini ite in pace.* Abeundi poteſtate omnibus conceſſâ, ſinguli redierunt in ſua, anno prænotato videlicet circa finem menſis Aprilis.

Capitulum Ordinis Provinciale ſecundum, celebratur Moguntiæ.

Anno præſcripto in principio menſis ſeptembris, hoc eſt, primâ die, celebratum eſt Provinciale Capitulum Ordinis noſtri ſecundum, cum continuatione dierum ſequentium, ut moris eſt, Moguntiæ, in Cœnobio Fratrum Eremitarum S. Auguſtini; in quo præſederant Fuldenſis, Campidonenſis, Udalrici Auguſtenſis, & Reinhartsbronnenſis Monaſteriorum Abbates, in præcedente Capitulo apud Conſtantiam celebrato, anno proximè tranſacto, ut ſupra diximus, deputati. Et quia Generale Concilium in Conſtantia celebratum ante menſes quatuor, ut diximus, fuit diſſolutum, plures noſtræ provinciæ Abbates jam metu liberati, & juramentorum ſuorum obliti, Reformationem concluſam & juratam contempſerunt.

Monaſterium S. Albani transfertur in Eccleſiã Collegiatam.

Primus omnium contemptor Dei, Ordinis & Juramenti ſolemniſque voti Regularis impius transgreſſor fuit Abbas Monaſterij S. Albani propè

Moguntiam,

Moguntiam, qui ſpiritus Apoſtaticos atque malignos ſecutus, ne reformationem, quam in Concilio juraverat, cogeretur aſſumere, maluit cum ſuis reprobis Monachis ab Ordine apoſtatare; miſſis enim ad Romanum Pontificem nuntijs ac litteris falſitate plenis, ab ordine ſancto quærit recedere, & falſis Papam narrationibus non metuit circumvenire. Credidit Pontifex pro veris falſa narrantibus, & indulſit poſtulantibus, narratione deceptus, quòd negaſſet indubiè, ſi cognoviſſet veritatem. Omnium itaque primi apoſtatantium ab Ordine ſacro Monachorum poſt Conſtantienſe Concilium Abbas & Monachi fuerunt S. Albani, ex malis Clauſtralibus facti Canonici pejores. Quorum perfidiam & alij plures poſtea fuerunt ſubſecuti.

Et hæc fuit cauſa, quòd Provinciale Capitulum apud S. Albanum non poterat celebrari, quemadmodum in Conſtantia ultimò fuerat conſtitutum, quia jam tunc Monachi cum Abbate ſuo in translationem conſpiraverant, & negotium publicè agebatur. Ideóque Patres neceſſitate compulſi, præter conſuetudinem Capitulum extra locum Ordinis apud Auguſtinenſes, ut diximus, celebrârunt. Præfuit eo tempore Monaſterio S. Jacobi prope Moguntiam Anſelmus de Dirmſtein Abbas in ordine XXIII. qui & ipſe cum Monachis ſuis apoſtatâſſet, niſi eum prohibuiſſet inopia.

*Monaſterium S. Jacobi propter inopiam manſit in ordine.*

Anno item memorato inter Carolum Galliæ Regem ejus nominis VI. & Henricum Regem Angliæ, graviſſimæ diſſenſiones ortæ ſunt, quæ per annos quatuor cum maximo Gallorum incommodo uſque ad mortem utriúſque duraverunt. His nonnulli Gallorum Principes in unum vel etiam in diverſa contra Regem Carolum conſpirantes malum auxerunt.

*Joannes Burgundiæ Dux Galliam devaſtat hoſtiliter.*

Joannes quoque Dux Buugundiæ contractis copijs in manu valida Galliam ingreditur, igne ſimul & ferro cuncta per circuitum hoſtili furore demolitur. Pariſienſem deinde Civitatem obſidione circumdans poſtremò violenter obtinuit, cujus ſpolia militibus in prædam conceſſit. In eo tumultu per milites Ducis plures in Civitate fuerunt occiſi, forſitan propterea, quòd ritè jam victi ſe conarentur defendere: inter quos Pontifices, Presbyteri, Clerici, & ſtudentes, ut tum ferebatur, plures occubuerunt. Poſtremò intervenit concordia, cujus finem anno dicemus ſequenti.

*Inter Archiepiſcopum & Cives Colonienſes diſſenſio.*

His etiam temporibus inter Theodericum Archiepiſcopum, & Cives Colonienſes magnæ fuerunt diſſenſiones, ex quibus mnlta acceperunt ambæ partes incommoda. Exitus nuſquam patuit Civibus tutus; nec inferri quidquam permittebat Archiepiſcopus; milites enim non ſolum per terras diſpoſuerat, ſed etiam ad omnia littora Rheni, quorum cuſtodia interdiceret omnem commeatum, quamquam non ſine gravamine magno inutilium, quas ob id facere debuerat, impenſarum. Tandem poſt utrínque data & accepta incommoda principum interpoſitione concordati ſunt.

*Otto fit Archiepiſcopus Trevirorum & præfuit annis XII.*

Anno prænotato IV. die menſis Octobris moritur in oppido Confluentia Wernherus de Falckenſtein Archiepiſcopus Trevirorum anno Pontificatus ſui XXX. ibidem in Eccleſia S. Caſtoris cum honore conſueto ſepultus. Poſt quem Otto de Comitibus Ziegenbaim majoris Eccleſiæ Præpoſitus in Archiepiſcopum Trevirorum concorditer à capitulo fuit electus, & præfuit annis XII. vir optimus, amator & reformator Clauſtralium, Pater pauperum, & ſtrenuus defenſor omni tempore ſubditorum.

Hic

Hic mox ut eſt Archiepiſcopus ordinatus Judæos omnes Civitate Trevirorum fecit expelli cum rebus & parvulis eorum, quorum nullus Trevirim reverſus eſt uſque in præſentem diem. Erant autem eo tempore in Civitate Trevirorum abundantes Judæi, propriam & clauſam haud procul à foro habentes plateam, quæ & hodie extans nomen habet Judæorum. Cauſam eorum expulſionis breviter annotamus.

Cùm junior eſſet memoratus Otto, & ſimplex Eccleſiæ Trevirorum Canonicus, nullâ tenacitate ligatus, plura quàm ſolvere potuit aliquando, fortaſſis mutuò accepit. Quâdam igitur vice indigentiâ preſſus pecuniarum, Judæorum petivit auxilium, promittens eis fideliter omnia mutuata redditurum. Judæi autem, qui prodigalitatem hominis noverant, nihil ei mutuare voluerunt, iratus ille juravit dicens: *Juro per Deum, ſi eam poteſtatem aliquando aſſecutus fuero, Judæos de Civitate expellam.* Poſt plures igitur annos, cùm jam ut diximus in Archiepiſcopum eſſet electus, Judæi & ſuæ denegationis & juramenti illius non immemores, aureorum nummorum non modicum pondus in ſportula fuſum, pomis, neſcio qualibus, opertum ad eum pro congratulationis officio miſerunt, rogantes, ut illud benigno acceptet animo, brevi recepturus ampliora, quibus ille reſpondit: *Ite ad patibulum cum donis & muneribus veſtris, quoniam ego, quod mente ſtatui, Deo miſerante perficiam.* Poſt paucos deinde menſes omnes Judæos expulit è Diœceſi tota. Quæ fuerit cauſa indignationis Archiepiſc. contra Judæos.

Eodem quoque anno, poſtquam Martinus Papa V. ſoluto Conſtantienſi Concilio perveniſſet ad Florentiam, biennióque moraretur in ea, Balthaſar quondam Joannes Papa XXIII. adhuc in Manheim Caſtello à Ludovico Palatino Comite in annum jam tertium tenebatur captivus. Rogabant Florentini Martinum Pontificem, & maximè Coſmus de Medicis, ut eum liberare de captivitate dignaretur. Quod ei ſe facturum Pontifex promiſit. Nec mora, Legatum mittit in Germaniam Palatino ſcribens Comiti, ut hominem liberatum à carcere mittat Florentiam. Martinus Papa rogatur pro captivo Joanne XXIII.

Interea Balthaſar Coſſa moræ impatiens cùm audiſſet diſſolutum eſſe Concilium, & ſe datum in oblivionem, rogavit ad ſe venire Ludovicum, & perſolutis in manus ejus xxx. millibus florenorum libertatem impetravit. Fuerunt qui dicerent, ipſum Palatinum tantam auri menſuram non ſatis juſto titulo ſuſcepiſſe à captivo, multis opinionem ſuam rationibus confirmantes, & propterea divinam poſtea ultionem ſubiviſſe. Conſtat quidem eum in ſenio cæcum, claudum & ſurdum effectum, atque à filio à Principatu dejectum fuiſſe, ut infra dicemus; utrum verò divinâ id ultione ſit factum, an non, noſtræ non eſt facultatis judicare.

Balthaſar autem liber factus, intravit Italiam habitu peregrino, & ab amicis cum gaudio ſuſceptus aliquamdiu latuit, cum quibus multa & varia conſilia tractavit, alijs ſuadentibus, ut ſecuro receptus loco iterum ſe gereret Pontificem: alijs verò in contrarium ſentientibus. Tandem ipſe divino inſpiratus conſilio, nullâ pactione ſive cautione receptâ Florentiam venit, ad pedes Martini cecidit; ipſúmque ut Canonicè electum & verum Chriſti Vicarium ſalutavit. Cujus infelicitati compatiens Pontifex, & quia ſpontaneus ad obedientiam venit, eum Cardinalem fecit, & Tuſculanum Epiſcopum, ſummâ uſus humanitate ad eum ſemper. At verò Balthaſar de ſummis ad inferiora detractus dietim ſe conſumens tri- Liberatus à carcere Joannes XXIII. venit ad Martinum Florentiam. Ibidem moritur.

 ſtitiâ,

ſtitiâ, & mœrore animum poſt paucos menſes defecit: & moriens Florentiæ cum pompa ſolemni ſepelitur in templo S. Joannis: cui memoratus Coſmus de Medicis honorificentiſſimum conſtrui fecit ſepulchrum tali epitaphio inſcriptum: *Balthaſaris Coſſa Joannis XXIII. quondam Papa corpus hoc tumulo conditum eſt.* Et iſte finis fuit ipſius Papæ Joannis.

Coſmus de Medicis theſauros Joannis XXIII. Papæ obtinuit.

Fama & opinio fuit eo tempore hominum, quòd Coſmus de Medicis, qui prius obſcurior erat, nec multum abundans, pecuniâ memorati Balthaſaris opes ſuas in tantum auxerit, ut & primarius apud Florentinos Cives, & ditiſſimus omnium apud Italos, ac fortaſſe apud exteras nationes deinde ſit habitus ipſe, & filij filiorum ejus uſque in præſentem diem.

*MCCCCXIX.*

Wenceslaus Rex Bohemiæ Sigiſmundi frater moritur.

Anno Friderici Abbatis XIX. Indictione Romanorum XII. Wenceſlaus Bohemiæ Rex moritur, cujus Regnum Sigiſmundus ejus frater obtinuit, jam trium Regnorum potentiſſimus Rex, Germaniæ, Ungariæ, Bohemiæ, atque Romanorum Cæſar, & Imperator. Verumtamen ad Bohemiam non ſtatim potuit habere ingreſſum, propter multitudinem rebellantium hæreticorum, ſed in Ungaria ſe continuit. Erat in curia Regis Wenceslai nobilis quidem genere, ſed impius actione, cui nomen fuit Joannes Ziſchka, vir in rebus bellicis ſatis exercitatus altero carens oculo, quem in prælio amiſerat, infectus Huſſitarum veneno, cædis & rapinæ ſemper avidiſſimus, qui mortuo Rege collectâ prædictorum hominum multitudine in Eccleſias impetum fecit: imagines Sanctorum dejiciens fregit delevit, & ignibus cremandas injecit; aſſerens templa & Eccleſias non ſanctis, ſed Soli Deo eſſe conſecrandas.

Joannes Zichka Huſſitarum Princeps ſceleſtiſſimus.

Venerunt eo tempore ex montibus Pragam 400. viri leprâ Huſſitarum infecti, quos Ziſchka collaterales ſibi faciens ad locum quem crucem appellant, profectus eſt. Convenerunt ad Ziſchkam in eo loco ſupra 40000. virorum, qui omnes fuerunt hæretici, qui fiduciam habentes in multitudine ſua non in Deo, ad omne facinus animum relaxârunt. Multa poſt hæc mala per Ziſchkam in Bohemia facta ſunt; diſſidia, lites contentiones, ſeditiones, ſupplantationes, vaſtationes, homicidia, incendia, & variæ in Regno deſolationes. Hujus maligni hominis malefacta tot ac tanta fuerunt, ut horrorem inferant auditoribus. Multa millia hominum interfecit: Sacerdotes quoque Catholicos mille ſexcentos per tempus omne ſuæ tyrannidis propriâ manu interfecit; omnes enim Clericos ad ſe duci juſſit captivos, non permittens, ut ab alio quoquam interficerentur, dicens: *Scriptum eſt: nolite mittere manus veſtras in Chriſtos Domini* deridens Presbyteros. Nec multo poſt oppidum Tabor, cùm aliud præſidium non haberet, firmiſſimis ædificavit mænijs, & Commilitones ſui Thaboritæ deinceps nuncupati ſunt: qui poſteà circa Danubium diffuſi multa viatoribus & populo terræ mala intulerunt. Nam ſepes plures & altas in campis, terrâ uſque ad ſummum implentes, fortalitia inexpugnabilia conſtruxerunt: in quibus & tutò latere potuerunt, & ubique exercere rapinas.

Thaboritarum nomen & principium unde provenerit.

Adamitarum hæreſis peſſima reſuſcitatur in Bohemia.

Erant illo tempore in Bohemia hæreſis Adamitarum ſtolidiſſimi ſectatores, protoparentem Adam nudum, ut ipſi gloriabantur, imitantes. Seniorem unum quempiam ſequebantur, quem pro reverentia ſectæ Adam

nuncu-

nuncupabant. Omnes incedebant nudi, connubia habentes promiſcua: ſeniorem ſuum Adam Filium Dei nominantes in magno honore habuerunt, ſine cujus permiſſione, atque licentia mulierem cognoſcere nullus præſumebat. Nam ut quisque libidine incenſus, in quamcunque mulierem, filiam, ſororem, neptem vel matrem exarſiſſet, manu apprehensâ ducebat ad ſeniorem dicens: *In hanc concaluit ſpiritus meus.* Reſpondebátque ſenior: *Creſcite & multiplicamini, & replete terram.* Quo dicto licenter ille matrem cognoſcebat. Cœteros omnes homines contemnebant, ſervos nuncupantes, ſe verò ſolos nobiles & liberos eſſe gloriabantur, proptereà quòd non eſſent de coacto meretricionatu (ſic enim appellabant matrimonium) ſed in omnimoda libertate, prout ſpiritus patrem & matrem uniuscujuſque incitâſſet ad coitum. In foſſis & ſecretis domibus convenientes (ſicut dictum eſt anno Friderici Abbatis ſecundo) ſacra quædam ſua peragebant, poſt quorum finem extinctis lucernis ſe tenebris credebant. Cúmque ſenior dixiſſet: *Creſcite & multiplicamini, & replete terram;* mox abſque diſcretione conſanguinitatis vel ætatis mutuos ruebant in amplexus turpitudinem exercentes.

Spurciſſima opinio Adamitarum de libertate & matrimonio.

Erat & alia hæreſis pernicioſa eo tempore in Bohemia, quam Orebitarum nuncupabant: cujus auctor fuit quidam Rodericus Presbyter natione Moravus; qui Religione contemptâ publicè duxit uxorem: quâ mortuâ ſecundam accepit: docens exemplo Apoſtolorum, Presbyteros debere uxoribus uti. Contra hunc Hæreſiarcham Martinus Papa quintus Crucem nominatim fecit prædicari: quamvis hæc hæreſis in pluribus annis vix tandem potuerit extirpari. Hujus deteſtandæ ſectæ homines, quoties Catholicos deprehendiſſent Sacerdotes, aut igne cremabant, aut nudos rigente hyeme ſuper glaciem colligatos, donec morerentur, dimiſerunt. Eos verò, quos parvi æſtimavere momenti, deſectis virilibus abire permiſerunt dicentes: *Ad quid vobis teſticuli, qui non vultis uxoribus uti?*

Hæreſis Orebitarum uxores conceſſit habere Sacerdotibus.

Joannes verò Ziſchka patronus hæreticorum, ut omnia tumultu agerentur à Pragenſibus Chriſtianis ſimul & hæreticis vocatus in auxilium contra Sigiſmundum Regem, contractis copijs, priùs ſuorum conſilio Sacerdotum templa, & Monaſteria deſtruxit, aſſerens Soli Deo & nulli Sanctorum Eccleſiam eſſe dicandam. Hinc uno impetu Eccleſiæ pretioſiſſimæ plures, & multa Clauſtralium utriuſque ſexus ſumptuoſa Cœnobia miſerabili vaſtatione hæreticorum funditus deſtructa fuerunt. Quam ob rem magna tandem inter Pragenſes & Ziſchkam fuit exorta diſſenſio: quia nimis temerariè & contumaciter pro ſuo libitu omnia faciebat. Reverſus ergo ad ſuos Taboritas multa contra Regem Sigiſmundum, & in circuitu Catholicos omnes, mala commiſit, rapinas, incendia, & crudeliſſimas hominum neces. Captis enim oppidis, vicis atque Caſtellis, omnes Sacerdotes cum populo, & infantibus igne cremavit. Contra cujus ſævitiam Chriſtiani ſæpiùs pugnaverunt, ſed ab eo ſemper ſunt victi, & interfecti. Poſtremò tandem ubi Sigiſmundus Rex pacem facere cum eo conſtituiſſet, peſte correptus in itinere mortuus eſt, & apud inferos perpetuò ſepultus.

Joannes Ziſchka deſtruxit Eccleſias & Monaſteriam.

Impijſſimus Ziſchka tandem peſte conſumitur.

Anno prænotato viceſimâ tertiâ die menſis Septembris, obijt Joannes ex Comitibus de Naſſavv, Archiepiſcopus Moguntinus anno Pontificatus ſui viceſimoquarto: cujus Cadaver in Eccleſia Moguntina principali jacet humatum.

Joannes Archiepiſc. Moguntinus moritur.

humatum. Hic præſul ſtaturâ brevis, ſed ingenio valdè fuit aſtutus. Unde proverbium vulgare dicebatur: *Biſchoff Henſchin, iſt ein beſchiſſen Menſchin.* Bene rexit Eccleſiam, & bona plura fecit. Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit electione Canonicâ Conradus ex Comitibus Rheni de Lapide nuncupatis in Gudelsheim villa, electus decimâ die menſis Octobris poſt mortem prædeceſſoris ſui die ſeptimâ decimâ: Et præfuit annis fermè quindecim, amator cleri, & ſtudioſus defenſor populi.

Conradus Rheingraff fit Archiepiſcopus Moguntinus annis quindecim.

Eodem anno facta eſt concordia inter Carolum Regem Galliæ, & Joannem Ducem Burgundiæ poſt multas devaſtationes in Regno factas, tam per Angliæ Regem, quàm per ipſum Ducem memoratum. In ſignum verò pacis firmiſſimæ Rex unà, & Dux Corpus Domini noſtri Jesu Chriſti Hoſtiâ per Sacerdotem in duas partes diviſâ ſuſceperunt, ille unam & iſte aliam partem communicans. Litteris etiam neceſſarijs, & juramentis oportunis pax illa ſufficienter, ut apparebat, confirmata extitit, & omnia tranſacti temporis geſta veniam acceperunt. Nec diu Dux poſtea memoratus, nihil ſuſpicans mali, nihil metuens, & nihil de pacis firmitate dubitans, in præſentia Regis à quodam milite peremptus eſt; quod Regis ordinatione factum fuerit, nec ne, mihi ſatis non conſtat. Major tamen fuit numerus eorum, qui Ducem Regis machinatione crederent occiſum, quàm illorum, qui ſentirent contrarium. In ſignum verificatæ opinionis fuit, quòd homicidam Ducis non ſolum Rex non punivit, ſed etiam in curia ſua, ut prius liberum introitum habebat & exitum. Metu tamen inſidiarum idem miles poſtea quandiu vixit, ſemper & ubique armatus inceſſit, loricam ſub veſte indutus, gladium portans à latere, & fuſtem à baltheo dependentem.

Joannes Dux Burgundiæ inſidiosè occiditur aſtante Rege.

Hanc Ducis mortem Philippus ejus filius mox ut audivit, vindicare cæpit. Aſſumpto itaque Rege Anglorum Henrico in auxilium, Galliam totam igne & ferro per annos 4. hoſtili incurſione devaſtavit. Pariſium & plures munitiones alias expugnavit, obtinuitque ac funditus ſubvertit. Regem de Gallia in Civitatem Bituricenſem fugavit, incluſitque, ut quoquam egredi non auderet; unde jam non Galliæ, ſed Bituricenſis Rex appellabatur Carolus, propterea quòd Philippo vaſtante Galliam præter eam Civitatem nullam haberet aliam, & nullibi eſſet ſecurus. Poſt annos 4. concordia inter eos facta eſt.

Philippus Dux Burgundiæ necem patris vindicat in Gallos.

*MCCCCXX.*

Anno Friderici Abbatis XX. Indictione Romanorum XIII. quintâ die menſis Maij, celebratum fuit in Monaſterio Fuldenſi, tertium Ordinis noſtri Provinciale Capitulum, in quo præſederunt iſti: Fridericus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis, Lampertus Abbas Montis Monachorum, Babenbergenſis, & Henricus Abbas S. Godhardi prope Hildesheim. In eo Capitulo Patres multa & varia pro reformatione Monaſteriorum & perſonarum Ordinis tractaverunt, omnia quoque ſtatuta præcedentium duorum capitulorum denuo produxerunt in medium, pauca de novo adijcientes. Sed monachorum nimis inveterata deformatio non admiſit diſciplinam, donec tandem Burſfeldina convaluit inſtitutio, quæ mediantibus Epiſcopis & principibus multos reformavit invitos, qui ſuâ ſponte ad Regulam ambulare contempſerunt.

Capitulum Provinciale Ordinis noſtri tertium in Fulda celebratur.

Eodem

Eodem anno Martinus Papa V. ad inſtantiam Sigiſmundi Regis Cardinalem Anglicum Regiâ ſtirpe natum miſit in Germaniam Legatum prædicare Crucem contra Bohemos Hæreticos, qui Monaſteria & Eccleſias Dei temere ſuccendentes, fidelem ubique populum unà cum Sacerdotibus Monachis & Clericis crudeliter occiderunt. Rex igitur Sigiſmundus Legati confortatus præſentiâ litteras per totam Germaniam ad Principes terræ deſtinavit, monens & rogans, ut armati venirent quantocius in auxilium ſibi contra gentem rebellem hæreticam ſchiſmaticam & perverſam. Ad cujus mandatum convenit maxima pugnatorum multitudo, quam in tres diviſerunt exercitus. Primum exercitum ducebant Saxoniæ Duces, Comites 2. Barones, & Cives urbium Stagnalium, quæ vulgariter Seeſtätt nuncupantur. Secundum conſtituerunt Franci Orientales, quorum Dux erat Fridericus Marchio Brandenburgenſis. Tertium duxit Otto Archiepiſcopus Trevirorum, quem ſequebantur Rhenenſes, Bavari, & Regni Cives Alemanniæ. Nemore tranſmiſſo Bohemico in unum convenerunt, caſtra in planitie camporum per ordinem collocantes.

Prima Chriſtianorum expeditio contra Bohemos.

Quod hæretici audientes collecto raptim milite in occurſum fidelibus contendunt. Catholici autem, neſcio quo metu perculſi, cùm audiſſent contra ſe venire ſchiſmaticos, necdum viſo hoſte relictis papilionibus belliciſque inſtrumentis, & quidquid habuerant, omnibus fugerunt. Quibus properè fugientibus occurrit Legatus & attonitus interrogavit, cur fugerent; quo audito multum hortabatur, ut pedem ſiſterent, & contra ſchiſmaticos viriliter certarent. Quod cùm fruſtra niteretur, turpis fugæ ſocius neceſſariò factus eſt. Nec deſtiterunt Catholici prius fugere, quàm perſequi ceſſaſſent hæretici, quibus prædam non modicam reliquerunt.

Catholici nemine perſequente fugerunt de Bohemia.

Claruit his temporibus in Bavaria Joannes Monachus Ordinis noſtri Cœnobij Caſtellenſis in Diœceſi Eichſtatenſi homo ſtudioſus, doctus, & multæ lectionis, qui ſcripſit in Regulam ſanctiſſimi P. N. B. duo magna volumina. Breviarium Bibliæ librum unum, de Paſſione Domini ſermones XL. De illuſtribus viris Ordinis noſtri, librum unum, ſermones quoque multos & varios non inelegantes ad Monachos. Cœtera quæ lucubravit, necdum vidimus.

Joannes Monachus Caſtellenſis ſcribit ſuper Regulam.

Joannes quoque oriundus de Erfurdt hæc tempora lucubrationibus ſuis reddidit clariora. In magno quippe Concilio Conſtantienſi ſcribendo & diſputando contra Huſſitarum errores facilè obtinuit Principatum. Scripſit inter alia ſuper ſententias Petri Lombardi libb. IV. Commentariorum quoque in Geneſim lib. I. In exodum librum unum. In Leviticum lib. I. In omnes Epiſtolas Pauli libb. XIV. Alia inſuper ſcripſit, quæ non vidimus.

Joannes Zacharias Erfurdenſis Theologus plura ſcripſit.

Nicolaus de Dinckelſpül, patriâ Suevus, divinarum ſcripturarum Doctor inſignis, unus ex quinque nationibus deputatorum de ſex nationis Germanicæ ad eligendum Romanorum Pontificem in Concilio Conſtantienſi, magno his temporibus in Auſtria pretio habebatur apud Viennenſes, legendo, & ſcribendo, de cujus lucubrationibus vidi ſubjecta. In IV. libros ſententiarũ Petri Lombardi libb. IV. Quæſtiones ſententiarum. lib. I. De VII. donis Spiritus Sancti. lib. I. De decem præceptis lib. I. Super oratione Dominica. lib. I. De octo beatitudinibus. lib. I. De tribus pœnitentiæ partibus lib. I. De vitijs capitalibus libb. II. Sermones de Tempore

Nicolaus de Dinckelſpul Theologus multa compoſuit.

& de SS. compoſuit plures. Alia quoque multa lucubraſſe dicitur, quæ ad notitiam meam non venerunt.

Petrus de Roſenheim Monachus Mellicenſis Poëta plura ſcripſit.

Petrus de Roſenheim Monachus Mellicenſis ad ripas Danubij fluminis in Auſtria Ordinis S. Benedicti, homo in divinis ſcripturis ſtudioſus, & non parum eruditus, ſcripſit his ferme temporibus metro & proſâ haud ſpernendæ lectionis opuſcula. è quibus extant ſubjecta. Hortatu Nicolai de Dinckelſpül Doctoris ſuprà dicti ſcripſit ad Brandam Cardinalem Papæ Clementis Legatum per Auſtriam metricum opus ſuper totius Bibliæ capitula, quod prænotavit, Roſeum memoriale divinorum eloquiorum. Hiſtoriam quoque ſui temporis brevem, ſermones, & epiſtolas varias compoſuit, & alia quæ non vidi.

*MCCCCXXI.*

Conventus cum Rege ſit principū Nürenbergæ contra Bohemos.

Anno Friderici Abbatis XXI. Indictione Romanorum XIV. Sigismundus Rex Conventum indixit Principibus Regni omnibus, apud Nürenberg oppidum, in quo multi comparuerunt, alij per ſe, alij per ſuos procuratores: aderat in eo conventu miſſus à Papa Martino ejus nominis V. Julianus Cardinalis S. Angeli Apoſtolicus Legatus. Conſenſu igitur Prinpum, Epiſcoporum, Ducum, Marchionum, Comitum & Civium Regni ſecunda in Bohemos expeditio decernitur, rurſúmque Fridericus Marchio Brandenburgenſis Dux belli primus & principalis declaratur.

Secunda Chriſtianorum expeditio contra Bohemos.

In hanc expeditionem Otto Archiepiſcopus Trevirorum, Conradus Archiepiſcopus Moguntinenſium, Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſium, Joannes Epiſcopus Herbipolenſium, Franciæque Dux Orientalis, Epiſcopus Babenbergenſis, Epiſcopus Auguſtenſis, Epiſcopus Eichſtattenſis, & alij plures Epiſcopi & Abbates, Ludovicus Comes Palatinus Rheni, Fridericus Dux Saxoniæ, Albertus & Chriſtophorus Duces Bavariæ; Joannes & Albertus Marchiones Brandenburgenſium; ſocietas magna Suevorum, quam S. Georgij eo tempore nuncupabant, Cives, Principes & Communitates Regni omnes præcepto Regis auxilia miſerunt.

Exercitus Chriſtianorum LXII. millium intravit Bohemiam.

Convenerunt ergo ex diverſis Regni partibus in eam expeditionem ſupra quadraginta equitum millia, numerus verò minor fuit peditum. Fridericus igitur Marchio Brandenburgenſis Dux & Capitaneus belli, habens in latere Cardinalem & quoſdam alios Principes cum valido Chriſtianorum exercitu intravit Bohemiam, villáſque mox Hæreticorum incendit, oppida ſubvertit, in quibus non ſolum avaritia, ſed etiam nimia crudelitas militum Chriſtianæ humanitatis menſuram exceſſit, qui obvios ſine diſcretione ſexûs vel ætatis necabant quoſcunque, aliáque exercentes turpia, quæ non decebant Chriſtianos. Hæretici verò mox ut cognoverunt Chriſtianorum adventum, contractis copijs tumultuariè, ut poterant, in eorum properabant occurſum. Quod ubi Chriſtianis innotuit, omnium rurſus pavor mentes invaſit, & prinſquam hoſtem cernere poſſent vel audire, turpem illam fugam ſubiverunt. Hortabatur quóſque Julianus Cardinalis forti animo exſpectare hoſtem, dicens: geri bellum pro Chriſtiana Religione, ideóque turpiſſimum fore Germanis, quos metuit orbis terrarum, hoſti necdum viſo tergum dare & fugere, ſed fruſtra omnis adhortatio fiebat, apud eos maximè, quorum metus pudorem evicerat. Inter fugiendum projecta ſunt ſigna, multi quoque ut ad fugam eſſent promptiores, arma ſua projecerunt in terram & fugerunt,

Iterum Catholici fugam ineunt nemine perſequente eos.

runt, ac ſi hoſtis, qui adhuc longè aberat, nec videri poterat, aſtaret in dorſo. Videns autem Cardinalis, quòd omnes rapido curſu fugerent, invitus fugit & ipſe. Altera Chriſtianorum turpis ab auditu ſchiſmaticorum fuga deſcribitur.

Quòd noſtri toties fugam iniere turpem, non à facie, ſed auditu Bohemorum, cauſam, ſeu verius opinionem cauſæ, quam à ſenioribus accepimus dudum, qui fuerant fugarum participes, ſimul & metus, breviter dicemus. Joannes Ziſchka, de quo plura jam diximus, capitaneus Princeps & defenſor Hæreticorum mulierem quandam habuit ſibi familiarem, cujus maleficia permittente Deo, ſimul & diabolo cooperante mirandæ habebantur virtutis & efficaciæ. Nam quotieſcunque bellum in ſchiſmate moviſſent Catholici, ad eam Ziſchka uti ad Apollinem ſuum habebat recurſum, quæ mox arte diabolicâ Chriſtianis maximum immiſit pavorem, nec deſtitit ab operatione maleficij, donec ſuos intellexiſſet eſſe victores, & Chriſtianos omninò fugatos. Certum eſt, quod Ziſchka multa cum noſtris bella commiſit, & victor ſemper evaſit. Maleficio fugavit Ziſchka Chriſtianos.

*MCCCCXXII.*

Anno Friderici Abbatis viceſimo ſecundo, Indictione Romanorum xv. Martinus Papa V. juxta quod pronuntiari fecerat in Concilio Conſtantienſi cum ſuis Cardinalibus ad Papiam ſe contulit, & indictum Concilium celebrare cœpit. Expectabantur Nationes, cùm ecce Papiam peſtis ſubitò invaſit; unde præſidentes Concilij & locum & tempus mutare coacti ſunt. Placuit ergo cunctis ex ſententia Pontificis Senas migrare, quo major ex omni natione multitudo, quàm ad Papiam potuit convenire. Nec diu poſt propter ſubdolas in Pontificem machinationes Alphonſi Regis Arragoniæ diſſolutum eſt Concilium, approbatis, quæ ad fidem pertinent conſtitutionibus. Verùm ne Conventum Chriſtianorum Martinus Pontifex ſubterfugere putaretur, Concilium aliud generale poſt annum ſextum proximè ſequentem apud Baſileam Germaniæ Civitatem celebrandum indixit: de quo tempore ſuo, quod occurrit, loco dicemus. Atque hoc modo ſchiſmatum, & diſcordiarum jacta ſemina per quoſdam improbos, Pontificis prudentia ſuo tempore extinxit. Concilium Generale apud Papiam celebrari cæptum eſt. Concilium Baſileenſe per Martinum Papam V. indicitur.

Eodem anno tertiâ die menſis Maij cùm trium dierum continuatione ſequentium celebratum eſt Ordinis noſtri quartum Provinciale capitulum in Monaſterio ſanctorum Marcellini & Petri Martyrum in oppido Selgenſtatt Moguntinæ Diœceſis. In quo præſederunt, Albertus Hirsfeldenſis, Georgius Caſtellenſis, & Theodericus in Amorbach Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates. In eo Capitulo multa fuerunt pro reformatione Ordinis utiliter ſtatuta, quæ habentur. Capitulum Provinciale Ordinis quartum celebratur in Selgenſtatt.

Anno prænotato Sigiſmundus Rex convocatis Epiſcopis & alijs Principibus Germanici Regni ad Ratiſbonam Bavariæ Civitatem plura cum eis habuit conſilia ſuper expeditione denuo movenda in Bohemos rebelles atque ſchiſmaticos. Aderat in eodem conventu Principum Branda Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legatus, qui juſſione Martini Papæ V. veniam & remiſſionem pollicebatur omnium peccatorum cunctis arma in Bohemos moventibus. Ejus hortatu, & petitione ſimul Sigiſmundi Regis, concluſerunt Principes jam tertiò impios debellare Bohemos.

In

Inter Bavariæ Duces fit concordia.

In eodem Conventu Principum mediante Sigiſmundo Rege facta eſt concordia, & reformata pax inter diſſidentes Bavariæ Duces, qui per decem & octo menſes in magna diſſenſione concertantes, non ſine oppreſſione, & injuria ſubditorum ſibi mutuò hinc inde igne ſimul & ferro plura intulerant damna. Igitur Principes & Cives juxta condictum in memorato Ratisbonenſi conventu miſſis & acceptis undecunque auxilijs, magnum pugnatorum contraxerunt exercitum, & Legato comitante prædicto in Bohemiam moverunt. In primo quidem introitu, ſicuti anno tranſacto fecerant, crudelitérne dicam, an fortiter, neſcio, ſævientes, villas & munitiones quaſdam obtinuerunt: interfectíſque habitatoribus cunctis ſine diſcretione ſexus vel ætatis, ſubverterunt: cupiditate poſtea & avaritiâ nimium ſuccenſi milites fortunam ſenſere contrariam. Contractis enim Schiſmatici copijs in Catholicos aciem dirigere ſtatuunt, Joanne Ziſchka ſæpe dicto ducente exercitum, qui non minus præfatæ mulieris pugnabat maleficio, quàm lanceâ vel gladio. Denique Sigiſmundus Rex cùm videret milites Catholicos plus ad prædam voluntarios, quàm ad pugnam, iratus eſt, metuénſque totius Regni ſubverſionem Bohemiæ, cæpti pænitere cæpit, nam ſine ordine hinc & inde turmatim vagantes, nihil aliud quàm ſpolia quæſieruut. Intereà Bohemi audacter cum exercitu appropinquantes alios Catholicorum occiderunt, alios jam tertiò turpem verterunt in fugam. Actum tunc de ſchiſmaticis omnino fuiſſet, ſi Catholici fidem & Religionem avaritiæ præpoſuiſſent.

Tertia Chriſtianorum expeditio in Bohemos ſchiſmaticos facta eſt.

Univerſitas Lovanienſis in Brabantia fundatur.

His temporibus Joannes Dux Brabantiæ univerſale Gymnaſium in oppido ſuo Lovanienſi fundavit, quod Martinus Papa quintus confirmavit, permittens in eo fieri omnium lectiones facultatum, præterquam in Theologia. Ejus tamen in Pontificatu ſucceſſor Eugenius quartus indulſit etiam Theologiæ lectiones.

Caſtrum Hohenzolra deſtruitur.

Anno prænotato poſt mortem Comitis de Wirttenberg relicta uxor ejus vidua comitatum per annos aliquos ſtrenuè gubernabat. Quo tempore Comes de Zolren in ſuperbiam elatus deſpexit mulierem, quaſi regimini principatus indignam, eam ſubſannando his inter alia verbis: *Num vulva hujus mulieris ſætulenta me vult, aut poterit denuò abſorbere?* Mulieri nunciata ſunt hæc Comitis verba: ad quem ita ſcripſit: *Non ſolum te, ſed etiam Caſtrum tuum Hoehenzolra, & omnia quæ ad jus tuum pertinent, mea devorabit vulva; ut diſcas te non mulierem inertem irritâſſe ſed principem tuam.* Igitur contractis mulier copijs auxilio Civium Regni terram Comitis memorati hoſtili apparatu intravit: omnia per circuitum igne ferróque devaſtans; deinde Caſtellum Hochenzolra nuncupatum ſitu & munitione fortiſſimum per annum ferè totum continuâ obſidione vallavit, quod tandem violenter capiens anno videlicet præſcripto funditus deſtruxit, & adhuc redijt victrix.

Scholaris puer à Judæis Auguſtæ in arbore ſuſpenditur.

Eodem anno perfidi Judæi, qui morabantur in Auguſta Rhetiorum, Juvenem quendam ſcholarem nomine Ludovicum Etterin ex Bruk in Ergôvv oriundum blanditijs & promiſſionibus extra Civitatem in proximum nemus ſeducentes, ſuſpendio necaverunt. Omnipotens autem Dei juſtitia innocentis pueri mortem latere non ſuſtinens miraculosè manifeſtavit: ut & fidelibus per ſigna & beneficia ſanitatum conferret remedia, & ſceleratiſſimis homicidis, quæ meruerant in utróque ſæculo tormenta.

Puer

Puer enim coruſcans miraculis in Auguſta cum honore ſepultus eſt: Judæi autem ignibus combuſti.

*MCCCCXXIII.*

Ducatus Saxoniæ Marchionibus Miſnenſium conceditur.

Anno Friderici Abbatis viceſimo tertio, Indictione Romanorum primâ, poſt mortem Rudolphi & Alberti Ducum Saxoniæ ſine virili ſemine, Sigiſmundus Rex contulit Ducatum unà cum Principatu ſeu titulo electionis Friderico Miſnenſium Marchioni, contra quem ſe Fridericus Marchio Brandenburgenſium potenter oppoſuit, aſſerens Saxoniæ Ducatum ſibi de jure competere; verùm ubi ſuis conatibus intellexiſſet Regem & quoſdam Principes eſſe contrarios, admiſit concordiam, acceptiſque à Marchione Miſnenſium Thüringiæ Landtgravio florenorum millibus, juri quod babere videbatur renuntiavit. At ſuperſtes adhuc erat Henricus frater prædictorum Ducum Rudolphi, & Alberti; quem renitentem Sigiſmundus Rex Ducem fecit, & intitulavit Lövvenburgenſem, id eſt, de Burgo leonis cum hæredibus ſuis, ablato ab eis titulo Ducatus Saxoniæ ſimul & electionis Regni uſque in præſentem diem.

Arnoldus Comes de Ekmunda fit Dux Geldrenſium.

Eodem anno in vigilia Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ obijt Rheinhardus Dux Juliacenſis & Geldrenſis ſine liberis. Poſt cujus mortem Arnoldus Comes de Ekmunda Geldriæ Ducatum obtinuit non minus favore incolarum, quàm juris patrocinio ſuffultus. Pro quo quidem Ducatu multis jam annis etiam temporibus noſtris inter Maximilianum, & Reinhardum contentio duravit. Ducatum verò Juliacenſem Adolpbus Dux Montenſis auxilio Theodorici Archiepiſcopi Colonienſis potenter obtinuit: quem ſimul Ruperto filio ſuo donavit. Iſte Rupertus mortuo jam dicto patre Adolpho, utrùmque Ducatum Juliacenſem videlicet & Montenſem obtinuit, qui ſimul conjuncti ſic permanent uſque in præſentem diem.

Carolus ſeptimus fit Rex Gallorum.

Anno prænotato, Carolo Rege Gallorum ejus nominis ſexto viam univerſæ carnis ingreſſo, & apud S. Dionyſium ſepulto, Regnum Gallorum filius ejus Carolus ſeptimus accepit, cujus mater fuit Eliſabeth Bavariæ Ducis filia. Regnum eo tempore Gallorum hinc à Burgundionibus, inde ab Anglis, nec minus ab his, qui ſe rebus conſulere dicebant, miſerabiliter laceratum jacebat, & in tantam pervenerat deſolationem, ut Carolo memorato Regi ſeptimo Bituricenſes tantum parerent; & Bituricenſis Rex ipſe ab hoſtibus vocaretur; eodem námque anno paulo ante matrem Caroli ſexti ſupradicti Regis obierat Heinricus Rex Angliæ, cui Heinricus filius in Regno ſucceſſit, ſeverus homo & magnarum rerum audax & cupidus, qui ſe Regem Franciæ, Angliæque publicis atque privatis litteris, & forenſi ſigillo, monetáque quam cuderat, novâ, appellabat. Itáque Henricus cum ex vetuſtiſſima Eduardi Regis tertij querela, tum ea, quam dicturus ſum ex cauſa, Regnum Galliæ ſuum eſſe dicebat; nam dum Catharina Caroli ſexti filia Henrico hujus Henrici Regis genitori daretur uxor, conditiones iſtæ fuerunt interpoſitæ, litteríſque & ſigillis utriuſque confirmatæ: *Si præ Henrico vitâ defungeretur Carolus, Galliæ Regnum Henricus adiret: ſin autem Henricus ante Carolum decedens filium relinqueret, ipſe Regnum poſſideret.* Nullâ de Caroli filio, ſi forſan naſceretur aliquis, ut contigit, mentione habitâ.

*MCCCCXXIV.*

Anno Friderici Abbatis viceſimo quarto, Indictione Romanorum ſecundâ, mortuus eſt Erneſtus Dux Auſtriæ pater Friderici poſtea Imperatoris tertij, vir mitis & manſuetus, cultor Dei, amator Cleri, & pauperum ſingularis defenſor, nec minus bello ſtrenuus, quàm in pace glorioſus.

Quintum Ordinis noſtri capitulum Provinciale Herbipoli celebratur.

Eodem anno quartâ decimâ die menſis Maij, celebratum fuit quintum Ordinis noſtri Provinciale capitulum in Monaſterio S. Stephani Proto-Martyris apud Herbipolim, in quo præſederunt Baldevvinus Luneburgenſis, Theodoricus Northeimenſis, Appello Sunsheimenſis, & Helfridus ſancti Joannis Rinckaugienſis Monaſteriorum ejuſdem Ordinis Abbates. In eo capitulo plura fuerunt pro reformatione Monaſteriorum ſtatuta, quæ in actis habentur ejuſdem.

Anno prænotato Adolphus Dux Montenſis in manu ſuorum valida contra Ducem Lotharingiæ intravit denuo Comitatum Barenſem, & in paucis diebus magnam ejus partem obtinuit; verum poſtea cùm jam remiſſior factus in Monaſterio quodam monialium voluptatibus carnis nimium indulgeret, nocte quâdam captus eſt, & in manus Ducis Lotharingiæ præſentatus, apud quem anno toto permanſit captivus, nec prius liberari potuit, quàm ipſe cum filio ſuo Ruperto Duce Juliacenſi omne jus, quod ei competere videbatur ad prædictum Comitatum de Bare, in perpetuam poſſeſſionem detentori ſuo reſignavit. Itaque Lotharingiæ Dux terram Barenſem obtinuit uſque in præſens.

Inter Epiſcopum & Cives Wormatienſes renovatur diſſenſio.

Eodem quoque anno inter Epiſcopum & Cives Wormatienſes magna fuit ſuborta diſſenſio, propter certas in Civitate juriſdictiones Eccleſiæ, quas ad jus ſuum Urbani vocare laborabant. Ludovicus autem Comes Palatinus Rheni, Bavariæque, qui morabatur in Heidelberg, juſtas Epiſcopi partes tuebatur contra Wormatienſes, cui cùm reſiſtere poſſent minimè, tandem Epiſcopo ſua reddere, pacem & concordiam petere, factámque ſuſcipere & ſervare coguntur.

*MCCCCXXV.*

Joannes Hollandiæ Comes olim Epiſc. moritur.

Anno Friderici Abbatis viceſimo quinto, Indictione Romanorum tertiâ, mortuus eſt Joannes Comes Palatinus Rheni, Bavariæque natus Dux, nepos quondam Ludovici Imperatoris quarti, filius autem Ducis Alberti ſine liberis. Iſte fuit Joannes ille, qui relicto Epiſcopatu, quem electus confirmatus & Subdiaconus non minus ſedecim annis tenuerat, uxorem duxit diſpenſante cum eo Conſtantienſi Concilio, poſt obitum Wilhelmi fratris ſui, ut diximus, anno Friderici Abbatis nono, Comitatus Hannoniæ, Hollandiæ & Seelandiæ contradicente Jacoba fratris filia, ut ſupra dictum eſt, occupavit.

Burgundiæ Dux obtinuit Hollandiam Hannoniã & Seelandiam.

Poſt mortem hujus Ducis & Comitis memorati Joannis, Jacoba filia fratris ut proximior hæres, iterum ſe de Comitatibus paternis cæpit intromittere, cui Dux Burgundiæ Philippus filius ſororis quondam Ducis Alberti reſtitit, & armatâ manu Hollandiam, Hannoniam, Seelandiam intrans, omnem terram illam ſibi potenter ſubjecit. Et ita prædicti tres Comitatus, quos Bavariæ Duces per annos ferme octoginta poſſederant, in deditionem Ducum Burgundiæ pervenerunt uſque in præſentem diem. Primus ex Burgundionibus poſſeſſor fuit Dux Philippus, poſt quem Carolus filius ejus, qui filiam ſuam unicam nomine Mariam dedit Maximiliano

no Archiduci Auſtriæ, poſtea Regi Germanorum, uxorem; qui tertius poſſedit Hollandiam, poſt quem filius eorum Philippus Rex Caſtellæ quartus. Quo in Hiſpania mortuo, Carolus filius ejus hodie Principatur in Hollandia.

Eodem anno Dominus Otto Archiepiſcopus Trevirorum piæ devotionis igne ſuccenſus mare cum patientia & humilitate non modica tranſijt, & ſanctum Domini in Hieruſalem ſepulchrum viſitavit, ſecum deferens pretioſa ornamenta altaris, armis inſignita Pontificalibus, quæ pro miniſterio cultus divini fratribus Minoribus in Monte Sion in memoriam ſuæ peregrinationis donavit.

Anno prænotato convenit magna militarium ſive nobilium multitudo in regali oppido Sueviæ Eſslingen dicto, ferales quaſdam exercitationes inter ſe facientes in medio fori, quas torneamentum uſitato vocabulo nuncupant. *Torneamentum Nobilium.*

*MCCCCXXVI.*

Anno Friderici Abbatis viceſimo ſexto, Indictione Romanorum quarta, Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, ac Princeps Elector filius Regis quondam Ruperti, qui morabatur in Heidelberg, homo pius & inclytus, pro ſuorum remiſſione delictorum, mare devotus tranſijt, & ſepulchrum Domini Hieroſolymis viſitavit: inde feliciter ad patriam reverſus, barbam quam ex more nutrierat in peregrinatione, deinceps radi non permiſit, ſed in memoriam itineris ſancti perpetuò ſervavit. Unde nomen Ducis barbati conſecutus deinceps apud vulgares quandiu vixit non amiſit. *Ludovicus Comes Palatinus Rheni viſitat Domini ſepulchrum.*

In eadem peregrinatione fuit ſocius itineris atque laboris Joannes ultimus Comes in Spanheim, vir non indoctus, & arcanorum naturæ valde cupidus, qui non modicam pecuniarum quantitatem profeſſoribus ſecretarum artium, ut ſunt Alchimiſtæ, Aſtronomi, Aruſpices, magi & necromantici, expoſuit; ſemper enim habuit in curia ſua homines aliquos talibus vanitatibus intentos, à quibus etſi deciperetur ſæpiùs, etiam manifeſtè, nunquam tamen perſuaderi potuit, ut eos à ſe repellere conſentiret. Nam uſque adeò curioſitati vanæ conſenſit, ut ſe poſſe intelligere ſperaret latratus canum, & voces avium. *Joannes Comes in Spanheim ultimus.*

Anno prænotato mortuus eſt Joannes de Fleckenſtein Epiſcopus Wormatienſis octavâ decimâ die menſis Maij, anno Pontificatus ſui ſexto decimo, ante quem Epiſcopus fuit Matthæus de Cracovia Polonus, qui obierat anno Friderici Abbatis circiter nono in majori Eccleſia Wormatienſi ſepultus. Hinc verò Joanni de Fleckenſtein in Pontificatu Wormatienſi ſucceſſit Fridericus de Domneck majoris Eccleſiæ præpoſitus, & præfuit annis decem & novem in paupertate Eccleſiæ. *Fridericus de Domneck fit Epiſcopus Wormatienſis annis xix.*

His quoque temporibus per continuum fermè ſeptennium Angli cum Burgundionibus Galliam devaſtantes intollerabiliter clade affecerunt, ut paulo ante diximus. Erat illis diebus apud Vallicонem in Gallia puella quædam viginti annorum nomine Joanna, quæ ſupra ſexum & ætatem ſapiens mirabilia aggredi non timebat. Neſcio enim quo inſtinctu venit ad Regem Carolum ſeptimum, aſſerens ſe miſſam à Deo, quatenus illi Regnum Gallorum reſtitueret ablatum. Veſtem ergo ſimul & animum muliebrem depoſuit, virilem utrúmque aſſumpſit, accingénſque *Joanna puella admirabilis pugnat pro Rege Gallorum.*

gladio latus armata caballum aſcendit, ſeque exercitus Ducem exhibuit: multa cum Anglis & Burgundionibus prælia geſſit, & ſæpius triumphavit, quouſque tandem ab Anglis capta, ut ſuo loco dicemus, cremata ignibus fuit.

Capitulum Ordinis Provinciale ſeptimũ Erfordiæ celebratur.

Anno prænotato viceſimâ primâ die menſis Aprilis, celebratum fuit ſextum Ordinis noſtri Provinciale Capitulum Erfurdiæ apud ſanctum Petrum, in quo præſederunt Joannes ſancti Laurentij Martyris in Uraugia, Henricus ſancti Ægidij in Brunſchvvich, Georgius ſancti Ægidij in Nürenberga, & Nicolaus in Brenzahauſen Monaſteriorum Ordinis noſtri memorandi Abbates. Plura in eodem conventu patrum pro reformatione Ordinis laudabiliter inſtituta fuerunt, quorum tenores in actis capituli de verbo ad verbum continentur.

*MCCCCXXVII.*

Inter Mediolani Ducem Philippum & Venetos fit concordia.

Anno Friderici Abbatis viceſimo ſeptimo, Indictione Romanorum quintâ, inter Ducem Philippum Mediolani, & Venetos, qui Florentinis confœderati multa in Longobardia conſtituerant prælia, pax & concordia reformata eſt; nec aliter Veneti in concordiam conſentire voluerunt, niſi Bergomum à Duce Mediolani, quaſi pro impenſis belli habitis, in ſuam prius recepiſſent poteſtatem. Brixiam verò anno præterito violentâ manu ceperunt. Plures deinde Civitates, oppida & caſtella inſatiabilis Venetorum dominandi libido non ſolùm à Mediolanenſibus, ſed etiam ab Auſtriæ Ducibus, atque vicinis in circuitu principibus partim dolo & fraude, partim violenter eſt conſecuta, quorum occaſione his etiam noſtris diebus multa oriuntur bella.

Inter Epiſc. Spirenſem Rhabanum & Cives pro libertate contentio.

Eodem anno Rabanus de Helmſtatt Epiſcopus Spirenſis pro libertate privilegiorum, libertatum atque bonorum tam Cleri, quàm Eccleſiæ memoratæ, gravem & diuturnam cum Civibus ſuis babuit diſſenſionem, non ſine magno utriúſque partis incommodo. Hujus causâ diſcordiæ memoratus Pontifex in Clerum ſuum non eatenus conſuetum exactionis pondus impoſuit, per quod non minus Clerum, quàm antea Cives in odium ſui provocavit.

Cúmque & à Monaſterijs maximè noſtri Ordinis, quæ tunc in ejus Diœceſi erant ſeptem, & verbis mollibus & minis charitativum poſtularet ſubſidium, omnes uno ore, unáque ſententiâ reſtiterunt, dicentes ſe ab omni exactione ejus liberrimos.

Fridericus hujus Monaſterij Abbas defenſor libertatis.

Fridericus quoque hujus Monaſterij Abbas inter Prælatos Eccleſiæ Spirenſis non ultimus, ſed antiquâ & longâ conſuetudine non minus quàm Apoſtolicæ Sedis gratiâ Primas, ſingulari pulſabatur inſtantiâ, ut Epiſcopi precibus conſentiret, qui cùm eſſet vir prudens, & monaſticæ amator puritatis, optimè intellexit, quorſum hæc petitio nova Epiſcopi protenderet caudam: unde & poſtulantibus inconſueta reſpondit. *Ego Monaſterium Hirſaugiæ ab omni precaria exactione cujuſcúnque Principis & Epiſcopi reperi liberrimum, & à ſacroſancta Sede Apoſtolica ſingulari gratiâ privilegiatum, cujus libertates inſuper & manutenere ac defenſare juravi, quod pro viribus etiam facturus ſum uſque ad mortem. Nihil dederunt anteceſſores mei Epiſcopo, & ego nihil ei dabo. Si vim inferre perrexerit, Judicem habemus communem, qui & illi & mihi ſuperior eſt, Pontificem Romanum, ad cuius pedes contra injuriantem deponam neceſſariò querelam.* Tacuit Epiſcopus, & Abbatis conſtantiam admirans laudavit.

Hirſaugia libera dat nulli tributum.

*MCCCCXXVIII.*

*MCCCCXXVIII.*

Anno Friderici Abbatis XXVIII. qui & ultimus fuit, Indictione Romanorum VI. Sigiſmundus propter continua in Bohemos bella pecunijs, ut dicebat, exhauſtus à Martino Papa V. litteris impetravit conſenſum, ut ſicut à Civibus & Ruſticis Regni Germaniæ, ita & ab omni Clero per latitudinem ejus, pecuniarum poſſet levare ſubſidium. Exactio itaque gravis tam Clero, quàm populo per omne Regnum indicitur, à qua liber nemo habebatur. Qui mille florenorum poſſeſſionem habebat, ad fiſcum Regium pendebat duos, qui verò centum, quartam floreni partem dare cogebatur. Reliqui omnes & ſinguli viri, & mulieres, filij & filiæ, ſervi & ancillæ, mercenarij, & familiares, quicumque & cujuſcunque, quotquot annum impleverant ætatis XV. nullo penitus excepto tredecim obulos Hallenſes, quorum duodecim faciebant unum album rotatum, & viginti quatuor albi tunc temporis florenum unum Rhenenſem, ſolvere ad inſtantiam Regis compellebantur.

Sigiſmundus Rex contributionem exegit à Clero & populo.

Hanc magnam & inſolitam pecuniarum contributionem Rex Sigiſmundus, ut pugnaturus contra Bohemos Schiſmaticos, ab omni Clero & populo totius Regni Germanici ſatis importunè exegit, quamvis eam non ab omnibus impetraverit. Militaris etenim Ordinis homines per Sueviam & Franciam Orientalem, & ſimul pauperes ſuæ jurisdictioni ſubjectos huic exactioni ſe ſubmittere nullatenus conſenſerunt, dicentes ſe liberos eſſe à tributo, corpore tamen non pecuniâ, ſi neceſſe fuerit, libenti animo pro Eccleſia, & regno pugnaturos. Major autem pars reliquorum Germaniæ hominum impoſitam ſibi collectam à Rege ſolvebat; cujus nihil aut parum contra Schiſmaticos fuit expoſitum.

Suevi & Franci Orientales Nobiles non conſenſerunt Regi.

Æſtas fuit anno prænotato nimis humida, & aquarum inundatio frequens & multa, quæ intulit mortalibus multa incommoda, in agris, frumentis, pratis, hortis, & vineis, & primò famem & cariſtiam magnam, ac deinde peſtilentiam per univerſum penè Germaniæ Regnum horribilem induxit.

Anno prænotato XIII. die menſis Novembris, Fridericus Wifflinger hujus Monaſterij Abbas XXXVII. jam ſenio & morbo plurimum gravatus moritur, anno Regiminis ſui vigeſimo octavo. Cujus corpus ante altare Catharinæ Virginis & Martyris debito cum honore ſepelitur. Vir certè memoriâ dignus, & in ſua converſatione optimus, quamquam ſubjectos ſibi Monachos ad regularis vitæ obſervantiam reducere minimè potuerit. Gravatum ære alieno Monaſterium reperit, quædam ſolvit, ſed omnino reddere liberum à debitis, ſicuti voluiſſet, nequaquam prævaluit.

Fridericus II. Abbas Hirſaugienſis XXXVII. moritur.

## De Wolfframmo, hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXXVIII. qui præfuit annis XXXI. menſibus IX. diebus VIII. & geſtis illius temporis.

ANno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato MCCCCXXVIII. currente, Indictione Romanorum præſcriptâ, XVI. die menſis Novembris, Prior & Conventus hujus Monaſterij Hirſaugienſis in unum convenientes de ordinatione Novi paſtoris neceſ-

Wolfframmus Mayſer fit Abbas XXXVIII.

ſarium cœperunt habere tractatum. Præmiſſis itaque Orationibus conſuetis, Miſſarúmque celebrationibus adjunctis, Wolffrahum cognomento & familia Mayſer unanimi conſenſu Abbatem elegerunt, virum providum & regularis obſervantiæ præcipuum Zelatorem: qui confirmatus & benedictus juxta morem per Rhabanum de Helmſtatt Spirenſem Epiſcopum præfuit huic Monaſterio in utróque ſtatu ſatis utiliter annis xxxi, menſibus ix. diebus octo, non ſine multis laboribus & tribulationibus magnis.

Præfuit annis xxxii.

Patriâ Suevus erat honeſtis parentibus ortus; cujus & nomen familiæ Mayſer & genus inter Nobiles Alemanniæ notum permanet uſque in præſentem diem, qui & ipſe puer Monaſterio huic à parentibus oblatus, ſub magiſterio ſeniorum vivendi modum didicit, & obſervavit inventum. Nam & Fridericus Abbas, cujus hiſtoriam per ſeriem annorum digeſſimus, ſingularis devotionis affectu Monachos ſuos libenter ad regularis obſervantiæ integritatem reduxiſſet; unde ſæpius ad eos piæ exhortationis verbũ tam in quotidiano capitulo culparum, quam extra fecit; quod in ore Wolfframi Spiritus Dei repoſuit, & in corde ejus fructuosè plantavit. Factus enim Abbas verba ſanctæ admonitionis, quæ toties à bono præceptore Friderico audierat, opportunitatem nactus convertit in opera. & eam Regularis vitæ obſervantiam, quæ à Mellicenſi in Auſtria Cœnobio nomen habere cœpit, de cujus exordio ſupra diximus, anno Friderici Abbatis xvii. primitus huic Monaſterio introduxit; quæ parvo durans tempore, malitiâ hominum cauſante rurſus evanuit; diximus enim anno Friderici Abbatis memorato, quòd Mellicenſium reformatio in multis Cœnobijs feliciter cœpit, ſed in paucis valdè permanſit. Conſiderans Wolffr amus, quòd in obſervantia Mellicenſium non eſſet conſtantia, ſed paulatim in priſtinam laberetur deformitatem, propterea quòd ipſi Mellicenſes Provinciali Capitulo de triennio in triennium eſſent contenti: & ſuæ reformationis nullum omnino celebrarent Conventum, neque viſitationis officium debita & neceſſaria cum diligentia exercerent; cupiénſque poſteritati non minus conſulere ad ſalutem, quàm illis, qui tunc vivebant ſub eo in humanis, obſervantiam unionis, & reformationis Burſfeldianæ, de qua ſupra diximus, anno Friderici Abbatis xvi. introduxit, ſicut anno regiminis ſui xxix. plenius dicemus.

Wolfframmus Abbas patria fuit Suevus.

Abbas Wolfframmus obſervantiam Mellicenſem aſſumpſit.

Abbas Wolfframmus obſervantiam Burſfeldenſium introduxit.

Erat autem Wolfframmus Abbas, quantum ad corporis diſpoſitionem pertinebat, ſtaturâ bene proportionatus, plus craſſus, quàm macilentus, capite rotundus, facie pulcher & decorus, inceſſu tardus & quâdam gravitate venerandus, eloquio dulcis & ſingulari facundiâ haud mediocriter diſſertus, plus tamen vernaculâ linguâ, quàm ſermone latino. Ingenio tamen vigebat ſubtili, & vivace memoriâ; unde & in rebus agendis ſive diſponendis conſilio prudentiſſimus habebatur, & omnia quæ ad curam ſui regiminis pertinebant magnâ prudentiâ gubernavit.

Moribus & converſatione fuit integerrimus, regularis quoque obſervantiæ, quam introduxerat, non ſolum amator, ſed cuſtos quoque & operator tam in ſe quàm in ſubditis ſuis omni tempore vigilantiſſimus. Summo ſtudio ſemper curabat ſe dignum omnibus Chriſti exhibere paſtorem, pro quibus nullum timuit unquam ſubire, aut ferre laborem. Verbis utebatur paucis atque rationabilibus; & ſermo vanus de ore ipſius

rariſſimè

rariſſimè procedebat. Mitis erat bonis; ſeverus indiſciplinatis, & quidquid verbis boni docuit, operibus in ſe verum & ſanctum demonſtravit.

*MCCCCXXIX.*

Anno Wolfframmi Abbatis primo, Indictione Romanorum VII. Joannes Epiſcopus Herbipolenſis Orientaliſque Franciæ Dux unicus, rurſus ædificare cæpit caſtellum in ipſa Civitate Wirzburgenſi, quod olim Gerhardus de Schvvarzenburg Epiſcopus inchoaverat, ſed neuter eorum perfecit. Joannes Epiſcopus Herbipol. Caſtellum ædificare cæpit.

Eodem anno x. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica ſecunda, poſt feſtum Dominicæ reſurrectionis, celebratum fuit ſeptimum Ordinis noſtri Provinciale Capitulum in Cœnobio S. Michaelis Montis Monachorum propè Bamberg. In quo præſederunt Georgius Caſtellenſis, Orttvvinus S. Petri Erfurdenſis, Henricus de Gulpen S. Ægidij Nürenbergenſis, & Hugo S. Benedicti in Alberſpach Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates. Capitulum Provinciale Ordinis ſeptimum Bambergæ celebratur.

Claruit his temporibus apud Treviros Joannes Rhode Abbas Monaſterij S. Matthiæ Ordinis noſtri, patriâ Moſellanus ex urbe Trevirorum oriundus, vir æternâ memoriâ dignus, vitâ & converſatione religioſiſſimus, qui regularis obſervantiæ celeberrimus inſtaurator extitit, ex cujus laborioſo fundamento noſtra Burſfeldenſis reformatio non parvum incrementum accepit, quemadmodum ſupra diximus, anno Friderici Abbatis XVII. Hic quondam litteris dedit operam in Heidelberg, Gymnaſio, ubi Doctor Decretorum factus, jam tunc mente & corpore mundum videbatur contemnere, & ad tantæ Religionis introitum aſpirare. Joannes Rhode Abbas S. Matthiæ reformator apud Treviros.

Inde reverſus in patriam cùm eſſet Metenſis Eccleſiæ Canonicus ac S. Simeonis Trevirenſis Decanus, atque Curiæ Epiſcopi Officialis Judex, tandem pro Chriſti amore contempſit omnia, ingreſſúſque ſanctam Congregationem Monachorum Carthuſienſium prope Trevirim non ſine admiratione multorum cunctis validum S. converſationis exemplum reliquit. Nec diu poſtea contra voluntatem ſuam à fratribus in Priorem domus unanimi conſenſu eligitur, & in tanta converſatione perſeverat. Joannes Rhode factus ex divite Canonico eſt Monachus.

Poſtremò ad inſtantiam Ottonis Archiepiſcopi Trevirorum præcepto Martini V. Papæ de Carthuſia invitus extrahitur, & Abbas memorati Cœnobij S. Matthiæ prope Trevirim ordinatur. Factum eſt hoc non ambitionis intuitu, nec avaritiæ causâ, ſed Chriſtianæ ſtudio pietatis. Cernens enim Otto memoratus Archiepiſcopus, regularis diſciplinæ obſervantiam in omnibus ſuæ Diœceſis Ordinis noſtri Monaſterijs penitus collapſam, & cupiens mores ad puritatem Regulæ reformare clauſtralium, ſæpedictum virum, quo meliorem habere non potuit, ad reformationis hujusmodi officium judicavit idoneum, quem & ſcientiâ litterarum & moribus ſanctis optimè noverat imbutum. Joannes fit Abbas S. Matthiæ ex Monacho Carthuſiæ.

Ordinatus autem Abbas imprimis Monaſterium S. Matthiæ, ſibi commiſſum reformare ſtuduit, propter quod multis laboribus, & infinitis ſe periculis conſtanti animo ſubjecit. Nam Monachi contra puritatem S. Regulæ in laxitate nimia converſantes, cùm dolerent aſſueta relinquere, multis modis & varijs inſidijs de morte ſancti Reformatoris cæperunt cogitare. Sed auxiliante altiſſimo Joannes veluti alter Helias pro Domo Dei Zelatus in ſpiritu tanto prævaluit, & Monaſterium ſuum S. Matthiæ Apoſtoli & quædam alia vicina reformavit. Joannes Rhode Abbas factus reformavit Monaſterium S. Matthiæ.

Introductâ

Joannes Rhode Abbas verbo & exemplo reformator optimus

Introductâ poſtremò reformatione ſanctâ, & improbis ejectis foras clauſtralibus, qui colla ſua regulari ſubjicere obſervantiæ recuſaverant. Joannes reformator ſtudioſiſſimos quóſque introduxit Novitios, quibus non minus exemplo ſanctæ converſationis, quàm verbo ſedulæ admonitionis viam regularis obſervantiæ ac puritatis omni tempore oſtendit. Et ne ſanctum Reformationis, quod inchoaverat opus, per ignorantiam poſteritatis, temporis interiret ſucceſſu, novas ex collatione Veterum conſtitutiones edidit, in quibus obſervantiæ regularis per ſingula capita, juxta proprietatem regulæ ſanctiſſimi Legiſlatoris noſtri Benedicti pulcherrimâ ratione ſimul & copioſiſſimè providit.

Conſtitutiones Burſfeldenſium ex Trevirenſibus prodierunt.

Ex quibus conſtitutionibus, ut ſupra diximus anno Friderici Abbatis XVII. Joannes Abbas & primus reformator Monaſterij Burſfeldenſis, & modum vivendi ſecundum puritatem regulæ aſſumpſit congruum: & inſtituta noſtra, quibus nomen Patres noſtri poſtea Ceremoniale dederunt, cum tempore acceperunt fundamentale documentum. Scripſit etiam de vita & regimine Abbatis librum non abjiciendum. Moritur autem primâ die menſis Septembris anno Wolfframmi Abbatis XI. Abbatiæ ſuæ Trevirenſis xx.

*MCCCCXXX.*

Otto de Ziegenheim Archiepiſcopus Trevirorum moritur.

Anno Wolfframi Abbatis ſecundo, Indictione Romanorum VIII. mortuus eſt Otto ex Comitibus de Ziegenheim Archiepiſcopus Trevirorum ex morbo calculi, quo diu laboravit in oppido Confluentiæ. Cujus corpus Trevirim relatum in Principali Baſilica ſepultum eſt ante Chorum ad latus dextrum introitus coram Altari Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ, quod ipſe de novo erigens dotaverat, humili ſepulchro. In cujus memoriam quotidie manè poſt matutinas, Miſſa canitur una de Beatiſſima Virgine Maria per Chorales, ſicut ipſe adhuc vivens inſtituerat in altari memorato juxta ejus tumulum cum organis & debita ſolemnitate.

Caput S. Matthiæ Apoſtoli à Confluente transfertur in Trevirim.

Fuit autem vir optimus, & benè rexit Eccleſiam Trevirenſem annis XII. pacem conſervans in terra, & Cleri non minus reformator quàm Monachorum. Caput ſanctiſſimi Apoſtoli Matthiæ, quod multis annis in Caſtello Montis, qui dicitur Herbilſtein trans Rhenum prope Confluentiam oppidum, inter Archiepiſcoporum theſauros latuerat, ad majorem ſuam Eccleſiam Trevirenſem cum ingenti devotione donavit, in qua debito cum honore ſervatur uſque in præſentem diem. Sunt qui dubitant ipſum caput eſſe S. Matthiæ Apoſtoli, aſſerentes quòd caput ſit potius cujuſdam ſancti Matthiæ Jeroſolymorum Epiſcopi. Sed mihi ſatis curioſo hujus rei inquiſitori perſuaſum confiteor, ipſum eſſe verum caput Matthiæ Apoſtoli; quod ſancta Helena mater Conſtantini cum integris oſſibus ejus quondam ab Jeruſalem cum alijs ſanctorum reliquijs multis ad Trevirim transferens apud S. Eucharium extra muros collocaverat; qui locus nunc Monaſterium S. Matthiæ Apoſtoli nuncupatur.

Jacobus de Sirck ab una parte capituli in Archiepiſc. eligitur.

Ottone autem Reverendiſſimo Præſule mortuo atque ſepulto, Canonici diſcordantes in electione, cladem Eccleſiæ Trevirorum irrecuperabilem ſuſcitarunt. Una ſiquidem pars eorum, quæ & major erat numero, & ſanior conſilio, Jacobum elegit de Sirck majoris Eccleſiæ Trevirorum Canonicum atque ſcholaſticum & Herbipolenſis Eccleſiæ præpoſitum,

poſitum, virum optimum, vitâ & converſatione honeſtiſſimum, prudentiâ & conſilio nulli Canonicorum ſuo tempore ſecundum.

Contra quem Fridericus de Crovia præpoſitus. Henricus de Pittingen Canonicus cum quibuſdam alijs paucis elegerunt Udalricum de Manderſcheid, cui ut conſanguineo & amico adhæſerunt Comites de Wirtenberg una cum nobilibus terræ. Unde non jure, ſed armis Jacobo potentior factus, mox oppida, caſtella, & munitiones Eccleſiæ Trevirenſis per totam Diœceſim in ſuam accepit poteſtatem, & ſubditos Eccleſiæ omnes in ſua verba jurare coegit. Quanta hinc mala fuerint ſubſecuta, nobilis illa Trevirorum ſenſit Eccleſia, quæ tunc ære gravata alieno, deinceps manet onerata uſque in præſentem diem.

Udalricus de Manderſcheid ab alia parte in Archiepiſcopum eligitur.

Jacobus igitur neceſſitate compulſus cùm auxiliantem non reperiret in patria, Romani Pontificis adjutorium invocavit. Papa igitur Eugenius ejus nominis IV. citatis ad ſe partibus, poſt longam concertationem, electionem amborum caſſavit, & ad inſtantiam Ludovici Comitis Palatini Archiepiſcopatum Trevirorum Rhabano de Helmſtatt Spirenſi Epiſcopo donavit. Hinc iterum nova præcedentibus adjuncta ſunt mala, & Eccleſia Trevirorum pluſquam in quadringentis florenorum millibus detrimentum ſubſtantiæ temporalis ſuſtinuit. Totius enim patriæ Comites, Barones & Nobiles, Udalrico adhæſerunt, & Apoſtolica mandata contemnentes admittere Rhabanum in Archiepiſcopatum recuſarunt. Jacobus autem Papæ obediens de Eccleſia ſe non amplius intromiſit.

Rhabanus Epiſcopus Spirenſis fit Archiepiſcopus Trevirenſ.

Cives autem Trevirenſes ob reverentiam Apoſtolicæ Sedis Rhabano, ut vero Archiepiſcopo ſuo adhæſerunt. Unde commotus indignatione magna Udalricus, contractis undique copijs amicorum, Civitatem ipſorum obſidione biennali obſedit, machinis, & multis inſidijs eam capere geſtiens, ſi potuiſſet. At Cives auxilio Ludovici Comitis Palatini, qui ſtabat pro Rhabano, fortiter agentes, hoſtium incurſus omnes caſſaverunt. Biennio tandem elapſo non ſine confuſione ſolverunt obſidionem, plus incommodi paſſi, quàm intulerant obſeſſis.

Romanus autem Pontifex poſteaquam intellexiſſet mandata contemni, Udalricum ut invaſorem Eccleſiæ cum omnibus adhærentibus ſibi excommunicavit; & omnem terram Diœceſis (exceptâ Civitate Trevirorum, quæ ſequebatur partes Rhabani) Eccleſiaſtico interdicto ſuppoſuit. Quod quidem interdictum annis plus quatuor duravit, non ſine animarum periculo plurimarum.

Poſtremò Archiepiſcopus Conradus Moguntinus, Archiepiſcopus Colonienſis, & Fridericus Epiſcopus Wormatienſis, juſſione Romani Pontificis vices interpoſuere ſuas; & inter diſſidentes pacem & concordiam ſub certis conditionibus reformarunt, ita videlicet, quod Rhabano ceſſit Udalricus; verùm priuſquam iſta fieret inter diſſidentes concordia, & anni præteriere plures, & mala patriæ infinita, quæ ſummatim optimâ iſthic ratione paucis concludimus, ne per annos ſingulos in eis occupari ſpecialiter compellamur.

Udalricus per concordiam ceſſit Rhabano contentionis anno IV.

Rhabanus itaque confirmatus in Archiepiſcopum Trevirorum, ſuperatóque per concordiam adverſario, poſt quintum contentionis annum, Trevirim ut Archipræſul ingreditur, & à Civibus amicis honorificè ſalutatur. Concordia enim facta eſt anno Wolfframmi Abbatis XI. ſicuti per

Rhabanus à Civibus Trevirenſibus ut verus Archiepiſcopus ſuſcipitur.

ordinem ſuo dicemus loco; ceſſit Jacobo de Sirck ante ipſum præ electo. Veruntamen Comes de Wirtenberg etiam poſt concordiam, ut præmiſimus factam non ceſſavit armis & inſidijs moleſtare Rhabanum, inferens Eccleſiæ ſanctæ Trevirorum igne ſimul & ferro multa incommoda, præſertim in eo pago, quem Engensgavium nuncupant Incolæ, inter Confluentiam, Andernacum & Monaſterium noſtri Ordinis, quod à proximo ſtagno Lacum nuncupamus. Nec quieſcere potuit iſta Comitis in Rhabanum perſecutio, quo uſque tandem pro impenſarum refuſione, quas contra eum pro Udalrico fecerat, Caſtella quædam & villas, Schönek videlicet in Euphalia, Dunam quóque, Schönberg, Kempnich, Hammerſtein, & quædam alia, pro quadraginta quinque florenorum millibus in pignus accepiſſet cum uſufructu annuo, donec ab Eccleſia Trevirorum redimantur. Intereà Udalricus amicorum conſilio uſus Romam ire ſtatuit, delaturus contra æmulum querelas neſcio quas, ſperans ſe adminus impetraturum, ut in Archiepiſcopatu Trevirorum ſaltem Rhabano ſuccederet. Qui cùm veniſſet ad oppidum Thuregum Helvetiorum, morbo corripitur, & moriens ibidem ſepelitur. Rhabanus ergo jam in Archiepiſcopatu ſecurus & quietus ſolâ vexabatur inopiâ, & qui paucis Spiræ potuiſſet eſſe contentus Epiſcopus, apud Treviros multis jam Archiepiſcopus indigebat. Epiſcopatum Spirenſem annuente Papa Eugenio uſque in ultimum vitæ ſuæ annum cum Archiepiſcopatu Trevirorum retinuit, quem ante mortem ſuam Nepoti Reinhardo reſignavit, quemadmodum ſuo inferius loco dicemus anno Wolfframmi Abbatis X.

*Bona Eccleſiæ Trevirorum data in pignus.*

*Udalricus in Itinere Romano apud Thuregum moritur.*

Iſte Præſul Rhabanus, multas, ut ſupra dictum eſt, contentiones habuit cum Spirenſibus pro libertate Eccleſiaſticâ. Unde Pontificatus ſui anno XXII. qui fuit Friderici Abbatis Hirſaugienſis XVIII. publicum ſe Civium Spirenſium hoſtem ſcripſit, & denuntiavit inimicum, contractiſque undecúnque pugnatorum copijs magnâ eos clade affecit, Ludovico Palatino Comite non ſegniter ferente auxilium. Vias omnes armatorum cuſtodiâ præcluſit, ut nihil omninò Civitati poſſet inferri neceſſariorum, & nec egredi quiſquam, nec ingredi ad eos aliquis permittebatur.

*Rhabanus hoſtem ſe Civium Spirenſium ſcripſit publicum.*

Cives tamen metuentes obſidionem urbis, ut litteras Epiſcopi diffidationis accepiſſent, mox armati Civitatem egreſſi Eccleſiam S. Germani & omnes in circuitu habitationes Canonicorum igne ſubmiſſo funditus deſtruxerunt. Concordiâ tandem factâ per Sigiſmundum Regem inter Epiſcopum & Spirenſes, coacti fuerunt Eccleſiam & domos Canonicorum omnes, quas impio furore deſtruxerant, reædificare, & omnia in integrum reſtituere. Deinde poſt annos XLIV. Fridericus Comes Palatinus Rheni bellum gerens contra Joannem Epiſcopum, ipſam eandem Eccleſiam denuo deſtruxit, quæ nunc in Civitatem tranſlata, ac nova conſtructa cernitur.

*Eccleſia S. Germani extra urbem per Spirenſes deſtruitur.*

Anno prænotato Martinus Papa V. Julianum Cardinalem S. Angeli miſit in Germaniam, ut Concilium Generale inchoaret apud Baſileam & ſuo in nomine præſideret, cœteráque faceret omnia, quæ ad illius conſummationem pertinerent. Qui veniens Baſileam intimavit Concilium futuro tunc anno proximo celebrandum: diſpoſitiſque rebus in Ungariam ad Sigiſmundum Regem Legatus Sedis Apoſtolicæ profectus eſt, in causâ

*Julianus Cardinalis pro Concilio ad Baſileam à Papa mittitur.*

cauſâ videlicet Bohemorum, quos per Regem compelli rogavit, ut veniant ad Concilium.

Hyems hoc anno fuit humida, & calida & ver temperatum: in die autem Joannis ante portam Latinam, quæ fuit 6. menſis Maij, vis tanta frigoris erupit, ut vineta penè omnia deſtruxerit, non ſolum in Sueviâ, ſed per totam fere Germaniam. Unde paucitas vini pretium auxit in tantum, quod ama vini una quatuor Hallenſium libris in Suevia vendebatur. Die quoque ejuſdem menſis duodecimâ iterum frigus inhorruit, & quod reliquum fuit in vitibus, per univerſam Orientalem Franciam deſtruxit.

Vineta in principio Maij frigore percunt.

Eodem anno Bohemi Schiſmatici Huſſitæ collectis in unum viribus cum ingenti turmâ pugnatorum Bohemiam egreſſi, Marchionatum Miſnenſium intrârunt numero, ut ferebatur, non pauciores octoginta virorum millibus, incendio & rapinâ omnia devaſtantes: Marchio autem Miſnenſium contra eos magnum adunavit exercitum, ſed tamen cum eis congredi non audebat, quanquam in exercitu centum quinquaginta millia virorum produxiſſe diceretur. Unde Bohemi liberè diripientes omnia ingentem abduxere prædam. Inde contra Marchionem Brandeburgenſem ſive Burggravium Nürenbergenſem Fridericum faciem dirigentes, oppida illius nonnulla ceperunt, ac funditus deſtruxerunt, videlicet Plavven, Barreut, Kurpfenberg, Kulenbach, & Villas in circuitu plures, quarum nomina ignoramus. Poſthæc intrârunt cum potentiâ & furore terram & dominium Epiſcopi Babenbergenſis, cui multa intulerunt mala, villas & oppida ſine cujuſquam reſiſtentiâ ſubvertentes non pauca, & omnia diripientes.

Huſſitæ Bohemi Schiſmatici terras fidelium devaſtant hoſtiliter.

Contra Burggravium Nürenberg.

Contra Bambergenſes.

Inter alia verò mala, quorum non eſt numerus, etiam inſigne illud Ordinis noſtri Monaſterium Michelfeld memoratæ Babenbergenſis Diœceſis, ſublatis omnibus, incendio funditus everterunt, quod poſtea reſtitutum eſt. In omnem Franciam Orientalem exivit Bohemorum terror, qui mentes Clericorum & Civium Babenbergenſium uſque adeò concuſſit & perturbavit, quòd relictâ Civitate penè omnes fugerunt vel ad nemora, vel ad alias urbes tutiores, Clenodia ſua, quæ ſecum portare nequiverant, vel in domibus vel in campis ſuffodientes in terram, quæ terris pace redditâ ſæpius quæritantes uſque in præſentem diem non omnia repererunt. Epiſcopus autem cum ſuis Civibus conſilio habito, cùm Bohemos de terra expellere armis non poſſent, aſtutiâ tentârunt. Ad unius igitur anni ſpatium treugas ſive pacem ab Huſſitis pro duodecim florenorum millibus emerunt, quibus Bohemi acceptis à Babenbergenſibus receſſerunt, quamquam eis multa prius mala incendio & prædâ intuliſſent. Inde faciem verterunt contra Nürenbergenſes, & in ipſo itinere Graffenberg incendio ſubverterunt. Nürenbergæ Cives cùm vidiſſent, quòd eorum furori ex æquo non poſſent reſiſtere, de pace cæperunt conſultare. Miſſis igitur nuncijs ad exercitum Schiſmaticorum pacem petunt, & mediante pecuniâ impetrant. Veruntamen plura in circuitu Monaſteria, oppida, & villas igne concremârunt, homines interfecerunt, & cum prædâ multâ in ſua redierunt. In reverſione quoque Aurbach oppidum igne ſubmiſſo deſtruxerunt; incubuerat enim timor eorum ſuper multas terræ Gentes & nationes, propter nimiam eorum crudelitatem, cùm nemo eſſet, qui furori eorum auderet reſiſtere. Præ nimio autem timore

Michelfeld Ord. noſtri Monaſterium à Bohemis inceenditur.

A facie Schiſmaticorum Chriſtiani relictis Civitatibus fugerunt.

Homines Franci & Bavari Saxones & Thüringi, Miſnenſes & eorum vicini relictis, ut dictum eſt, Caſtellis & urbibus ad nemora vel ad remotiora loca plurimi fugerunt. Cives quóque Herbipolenſes audito Bohemorum excurſu, de conſenſu Epiſcopi foſſata & muros urbis, quos Gerhardus de Schvvartzenburg Præſul quondam dejecerat, reſtituere & ædificare cæperunt nimio terrore perterriti.

Joannes de Baden poſteà Trevirorum Archiepiſc. naſcitur.

Anno prænotato XIV. die menſis Junij, horâ quintâ minuto 53. poſt medium noctis manè natus eſt Joannes poſtea Trevirorum Archiepiſcopus Patre Jacobo Marchione Badenſium genitus, qui vixit annis novem & ſexaginta, menſibus quóque duobus & ſex diebus, de quo plura ſuo inferius tempore & loco, ſi annuerit Dominus, dicenda erunt.

*MCCCCXXXI.*

Eugenius IV fit Papa ſedet annis XVI.

Anno Wolfframmi Abbatis III. Indictione Romanorum IX. Martinus Papa die XXVI. menſis Februarij Romæ apoplexiâ tactus moritur, & apud S. Joannem Lateranenſem ſub æneo tumulo ſepelitur. Cui Gabriel Candelmerius patriâ Venetus in Pontificatu ſucceſſit, qui dictus Eugenius IV. præfuit annis XVI. electus anno prænominato XIII. die poſt Martini obitum, hoc eſt, V. nonas Martij.

Carolus Dux Lotharingiæ moritur.

Eodem anno primâ die menſis Maij obijt Carolus Dux Lotharingiæ, poſt cujus mortem inter Ducem Barenſem & Comitem de Widmont gravis eſt ſubſecuta diſſenſio, quorum uterque jure hæreditatis ſe proximum ad Lotharingiæ Ducatum confirmabat, nec eos quiſquam renovare ad concordiam potuit, quo minus bellum atrociſſimum ex diſſenſione oriretur.

Bellum fit atrox in Ducatu Lotharingiæ.

Anno igitur prænotato die 2. menſis Julij, quæ Feſto Viſitationis Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis in Eccleſia Dei erat ſolemnis, factum eſt prælium magnum inter memoratos principes in Regno ſive Ducatu Lotharingiæ prope novum Caſtrum, in quo multi Comites & Nobiles fuerunt ex Provinciâ Cis-Rheuana cum Duce Barenſi mercede conducti: Marte ambiguo ſatis diu pugnatum eſt, & multi ab utráque parte ceciderunt, plures tamen ex parte Ducis de Bare, qui amiſit in eodem conflictu ſexcenta & duo millia virorum. Poſtremò tamen Comes de Widmont obtinuit victoriam. Sol eodem die ac per ſequens biduum ſanguinolentus ibidem apparuit.

Comes de Widmont obtinet victoriam.

Quarta Expeditio Chriſtianorum in Bohemos Schiſmaticos.

Anno item prænotato XIV. die menſis Auguſti factum eſt quartum inter Chriſtianos & Schiſmaticos Huſſitas bellum in Bohemiâ, de quo noſtri parum laudis reportarunt propter eorum ſuperbiam, & inordinatum modum præliandi. Habebant Chriſtiani, ut tum ferebatur, in ſuo exercitu centum millia pugnatorum & tredecim millia curruum. In principio certaminis Chriſtiani fortiter pugnârunt, ſed rumore in exercitu, quaſi plures adveniſſent in auxilium Bohemorum, excitato ſubitò noſtri fugere in proximos montes, & nemora cæperunt, quos inſecuti Huſſitæ decem eorum millia occiderunt, & ſex millia curruum cum multa præda comprehenderunt. Julianus Cardinalis S. Angeli Sedis Apoſtolicæ Legatus pro Fide Chriſti Zelator integerrimus, videns fugam Chriſtianorum, compulſus fugere & ipſe lachrymans dixit: *Heu peccata noſtra perſequuntur nos.*

Eodem

Eodem anno in die S. Mariæ Magdalenæ, tempeſtas aëris magna eſt ſuborta, quâ nimium horribiliter inſonante fulgur de Cœlo cecidit, & Eccleſiam S. Catharinæ in Oppenheim ſuccendit, in qua duo homines ex nimio terrore ſubitò fuerunt mortui, & ſex alij pro ſemimortuis deportati. Quicquid in agris frumentorum aut fœni remanſit, in totum perijt eâ tempeſtate.

*Eccleſia S. Catharinæ in Oppenheim fulgure incenditur.*

Anno præſcripto Anglis & Burgundionibus oppidum in Gallia, quod Compendium nuncupatur obſidentibus, Joanna admirabilis illa puella de qua diximus anno Friderici Abbatis XXVI. ſubſidium ferens obſeſſis, cùm oppidum ingreſſa eſſet, paulo poſt eruptione in hoſtem factâ, in medium illorum concluditur, nec redire ad oppidum permiſſa eſt, licet multum conaretur. Capta igitur ab Anglis in Rothomagum ducitur, & tanquam malefica ignibus crematur, dato ei pro crimine, quòd virili veſte uſa fuiſſet Fœmina. Prius tamen quàm ſententiam acciperet mortis, frequenti foro & crebris conſultationibus puellam hoſtis tentavit, de fide atque Religione Chriſti multa ſcrutatus. Arbitrabatur enim, mulierem magiâ aliquâ edoctam à Carolo Rege aſſumptam eſſe, & propter eà illum à Catholicâ veritate aberrantem Regno penitus indignum. Combuſtam anno prænotato in menſe Majo puellam Rupertus Gaguinus refert.

*Joanna mirabilis puella ab Anglis capta comburitur.*

Hoc ipſo anno Sigiſmundus Rex Germanorum unà cum Legato Sedis Apoſtolicæ Juliano Cardinale S. Angeli profecturus ad Baſileenſe Concilium Generale inchoandum, venit ad oppidum Comitis de Wirtenberg Tübingen cum mille ferme equitibus, quos Comites omnes ſplendidè in Tübingen, Balingen & Schorndorff ſuſceptos hoſpitio aluerunt, nihil ab eis recipientes. Eugenius autem IV. mox Pontificatum ut fuerat adeptus, Julianum ſupradictum Cardinalem S. Angeli, quem Martinus Papa V. Legatum miſerat priori anno ad Baſileam pro Concilio celebrando, confirmavit.

*Sigiſmundus Rex cum Legato Apoſtolico venit in Tubingen.*

Anno item prænotato in menſe Novembri die 19. ſubitò nix magna frigus maximum ſubſecutum fuit, hyems aſperrima fuit in tantùm, quòd omnia penè flumina Germaniæ uſque ad diem Converſionis S. Pauli glacie cooperta molendi hominibus magnam fecere difficultatem.

Eodem anno menſe Decembri, Julianus Cardinalis S. Angeli Apoſtolicæ Sedis Legatus Generale, quod Martinus indixerat, Concilium apud Baſileam Civitatem Germaniæ inchoavit. Rege Sigiſmundo & multis Epiſcopis præſentibus; quod fælicem & jucundum habuit introitum, ſed finem ſive exitum debilem & confuſione plenum. Mox etenim confluunt ex omni natione totius Europæ ad Concilium Pontifices Prælati & Principes, Germani, Galli, Anglici, Hiſpani, & Ungari, & in brevi tempore maxima hominum multitudo convenit. Imprimis Patres de Concilio Eugenium Papam per litteras & ſolemnes nuncios rogaverunt, ut venire ad Concilium dignaretur, propterea, quòd morum reformatio ſine eo fieri non poſſet. Quo negligente, ne dicam, contemnente, ſecundò, & tertiò citatur, ac poſtremò tanquam rebellis & inobediens à Papatu auctoritate Concilij deponitur, & Amadeus quondam Sabaudiæ Dux tunc Monachus Carthuſienſis in Pontificem eligitur, & Fœlix ejus nominis IV. in ſua obedientia nominatur.

*Baſileenſe Concilium incipitur.*

*Concilium Baſileenſe primo confirmatur à Papa, ſed poſteà revocatur.*

Verum quia hæc per ſeriem decem annorum, quibus duravit Concilium, facta ſunt, ſingula ſuis locis atque temporibus per ordinem notanda reſervamus.

Multitudo Ruſticorum obſedit Wormatiam propter Judæos.

Anno item prænotato 20. die menſis Decembris, coadunata multitudo trium millium Ruſticorum Wormatiam inopinatè cinxerunt vociferantes & clamantes: *Tradite nobis Judæos, alioquin incendemus Civitatem.* Senatus de muris faciens verbum bonis eos ſermonibus abire perſuaſit. Imaginem Crucifixi Jesu Chriſti præferebant in vexillo, & more ruſticorum incedebant armati. Duces eorum ſive Capitanei fuerunt pro majore parte ſculteti ex vicinioribus in circuitu villis, qui omnes nimio in Jüdæos odio propter uſuras laborabant.

*MCCCCXXXII.*

Inundatio aquarum maxima fuit.

Anno Wolfframmi Abbatis IV. Indictione Romanorum x. hyems fuit aſperrima multis nivibus abundans; quibus tandem cum glacie reſolutis tanta vis aquarum erupit, ut domos, Eccleſias & villulas juxta Rhenum plures funditus everteret, & multa hominibus damna inferret.

Capitulum Provinciale Ordinis noſtri vttt. in Auguſta celebratur.

Eodem anno xi. die menſis Maij, quæ fuit Dominica tertia poſt Paſcha, celebratum fuit Ordinis noſtri octavum Provinciale Capitulum apud S. Udalricum in Auguſta, in quo præſederunt Ortvvinus S. Petri in Erdfordia, Joannes in Steina, & Henricus in Amorbach Moguntinenſis, Conſtantienſis, & Herbipolenſis Diœceſium, noſtri Ordinis Monaſteriorum Abbates.

Sigiſmundus Rex pro Imperio intrat Italiam.

Anno prænotato Sigiſmundus Rex Germanorum magno cum exercitu in Italiam profectus, duplicem cauſam itinere uno expedivit, quorum altera fuit Corona Imperij, altera verò Baſileenſis confirmatio inchoati Concilij; Eugenius námq; Papa ſicuti prius dictum eſt, Concilium in principio confirmavit, quod cùm anno præterito fuiſſet inchoatum, cernerétque omnes ad illud confluere nationes, pœnitentiâ ductus non diu poſteà revocavit, quem informaturus, ut revocationem caſſaret, Sigiſmundus Rex in Italiam profectus eſt. Audiens Eugenius Sigiſmundi Regis in Italiam adventum territus eſt, & per nepotem ſuum Franciſcum occultè ſollicitavit Florentinos, ut introitum venienti prohibentes intercluderent. Ad quos miſſi Camerarij nepotis nuntij Florentinos in Papæ ſententiam traxerunt. Rex autem Sigiſmundus invitis Eugenio & Florentinis agrum Senenſem Germano ſtipatus milite intravit, & ſex menſibus ibidem commoratus eſt. Veneti quóque Florentinis confœderati Sigiſmundo iter præcludere, ne Romam peteret, conabantur, ſed fruſtra: quia Philippus Mediolani Dux partes ſequebatur ejus, quo auxiliante faſtum eorum contempſit.

Eugenius Papa Regis adventum impedire conatur.

Rex in agro Senenſi moratur ſex menſibus.

Eodem anno in menſe Octobri Rege Sigiſmundo in Senenſi agro moram, ut diximus, faciente unà cum Philippo Duce Mediolani, doloſi Veneti viginti millibus equitum & peditum verſus Mediolanum procedentes Civitatem ipſam Duce abſente per inſidias & traditionem capere nitebantur. Quod mox ut Regi Sigiſmundo innotuit & Duci (erant non procul à Mediolano) in manu Germanorum validâ perſecuti ſunt eos, & inopinatè inventos decem ex eis millia occiderunt, pluribus eorum captis, reliqui turpiter fugientes hinc inde fuère diſperſi, quos Germani uſque ad Civitatem Cumanam perſecuti ſunt.

Venetorum 10000. perimuntur.

Operæ

Operæ pretium fore exiſtimo, ſi familiare Venetis unum è pluribus veneficium eo tempore contra Sigiſmundum tentatum, ad notitiam poſteritatis litterarum firmitate perduxero: præmoniti diſcant Germani & Reges & Principes in periculis nunquam Venetis eſſe credendum, qui ut ſuam poſſent ampliare Rempublicam, contradicenti etiam S. Petro non parcerent, quin veneno interire cogeretur, ſi manifeſtum forſitan in illum non auderent patrare homicidium, de quorum dolis & fraudibus plura ſuo loco dicemus. Superati, victi, & confuſi à Rege Sigiſmundo Veneti ad fraudes convertuntur occultas. Duos è ſuis ſubmittunt, qui corrumpant pecuniâ Archiſtabularium Regis, ut ſcelus, quod erant facturi, ſilentio tegat. Conſenſit ille amore pecuniarum ſeductus, deditque Venetorum ſubordinatis, ſicut petierant ſellam, ſuper quam Rex equitaturus ſedere conſueverat, quam illi veneno artificiosè circumlitam in locum repoſuere conſuetum. Jacebat in ſtramine puerulus dormiens cujusdam domicelli miniſter, qui ex ſtrepitu intrantium ſuſcitatus, audivit omnia verba veneficorum, quæ habuerant cum Archiſtabulario, viditque illos veneno Regiam inficere ſellam, ſtabularium quóque à ſubmiſſis acceptare pecuniam, & continens ſe cum timore in abdito, ne perciperetur ab eis, omnia diligenter conſiderabat. Egreſſis tandem cum Archiſtabulario veneficis ſurrexit de latibulo etiam ipſe puer, & omnia, quæ viderat, ſuo domino nuntiavit. Quid plura? ad Cæſarem puerulus introducitur, Archiſtabularij in dominum ſuum traditio ſecretè aperitur. Puero imperatur ſilentium, mandaturque Domino ejus, ſimiliter ut negotium teneat ſecretum. Poſterâ mox die Cæſar vocat Archiſtabularium, & diſſimulans omnia, præcepit ut equum Regium, ſimiliter & ſuum præpararet ad ſpatiandum. Fecit ille, quod juſſus erat, & ornatum equum ſcilicet Regium ſellâ venenatâ duxit ad Cæſarem. Cui Imperator: *Tu* inquit, *meum aſcende Caballum, & præcede ante me, ego interea tuum aſcendo, ut videam, quàm convenienter meus incedat.* Reſpondit Archiſtabularius: *Abſit, ut ego ſervus pauper & modicus equum veſtræ Majeſtatis aſcendam.* Cæſar urgebat ut aſcenderet, excuſabat ille multis & varijs modis recuſans aſcendere ſellam Regiam, quam veneno noverat intoxicatam. Prævaluit tamen imperium Regis, & Archiſtabularius poſt multas tergiverſationes vanè conſumptas ſellam aſcendere mortiferam compulſus eſt. Cæſar equum traditoris aſcendens cum alijs miniſterialibus ſuis curſum direxit in Campum, & agitato caballo hinc inde ſemper ſtabulario nunc à latere, nunc verò præcedente in fronte quaſi in modum exercitij Tyronum ſeſe in horam longam omnes fatigare coacti ſunt. Faciebat hoc Rex Sigiſmundus de induſtria, ut veneno diuturnâ exercitatione calefacto citius operaretur in traditorem. Cúmque poſt longam exercitationem & curſum equorum plurimum ex induſtria diutius continuatum, Sigiſmundus Rex ſtabularium examinandum ſuper veneficio feciſſet aſſiſtere, conſilio totius Curiæ adſtante, & convictum atque confeſſum juſſit cuſtodiæ mancipari. Quem etſi omnes unâ ſententiâ ignibus judicarent cremandum, tamen Cæſar illum interficere noluit, ſed dixit: *Pænas ſuſtineat, quas meruit longas, & mortem, quam nobis paravit, diu cruciantem ipſe patiatur.* Nec diu poſteà tibia & crura ejus cœperunt intumeſcere, & paulatim caro computruit, quo uſque tandem ad interiora corporis venenum ſerpens vitam

Venetorum facinus nefandum contra Sigiſmundum Regem.

Puerulus dormiens in ſtabulo vidit Venetorum veneficia.

Imperator ſtabulariũ ſuper ſellam venenatam ſedere compulit.

Archiſtabularius veneno perijt, quod Cæſari parari conſenſit.

vitam extinxit. Plura Veneti his præſumpſerunt ſimilia, & quaſi paternum ſequentes vitium, quos ferro interimere nequeunt, veneno occidunt.

Rex Sigiſmundus Romæ Imperialem ſuſcepit Coronam.

Igitur Sigiſmundus Rex ſuperatis Alpibus, victiſque doloſis Venetis & jure contemptis Florentinis Romam in manu validâ glorioſus ingreditur, ſuſceptuſque cum ingenti honore tam à Clero quàm à populo, Imperij Coronâ per Eugenium Pontificem donatur, anno Regni ſui in Germania ſecundo atque vigeſimo, & imperavit deinceps annis quinque. Regrediens de Vaticano ad Lateranum plures in ponte Adriani tam ex Germanis quàm ex Italis juxta conſuetudinem milites creavit.

Poſthæc Imperator Sigiſmundus Romam egreſſus cùm ſuis per Flaminiam iter fecit, ad Ferariam deinde viam continuans ad Mantuam pervenit, ubi Joannem Franciſcum Mantuæ Dominum in Marchionem ſublimavit, & ejus filio nomine Ludovico Barbaram Joannis Marchionis Brandeburgenſis filiam dedit uxorem, ex qua nata eſt Barbara Eberhardo Comiti Wirtenbergenſi, ac primo poſtea Duci uxor ſterilis copulata, de quibus infra ſuis temporibus & locis pleniorem faciemus mentionem.

Eugenius Papa ad inſtantiam Imperatoris iterum confirmat Concilium Baſileenſe.

Imperator Sigiſmundus Romæ cum Papa Eugenio exiſtens ab eo precibus & multis rationibus impetravit, quòd Concilium Baſileenſe iterum confirmavit, & ſe ad illud in propria perſona venturum repromiſit. Unde & quoſdam è Cardinalibus Imperatori abituro conjunxit, qui eum ad Baſileam præcederent, & neceſſaria pro ejus adventu præpararent. Sed poſt Imperatoris à Roma diſceſſum, iterum mutavit propoſitum, & non ſolùm venire ad Concilium renuit, ſed etiam illud nondiu poſtea denuo revocavit.

Conventus Principum in Argentina ob regale ſubſidium.

Anno prænotato in feſto ſancti Matthiæ Apoſtoli Conventus Argentinæ factus eſt multorum Principum, Epiſcoporum, Abbatum, Ducum Comitum, Nobilium & Oratorum Civitatum Regni Germanici, Sigiſmundo Rege adhuc in Lombardia exiſtente & bellum cum Venetis agente. Et hæc erat eorum Conventus cauſa; ut mutuò inter ſe tractarent, quid Regi memorato reſponderent, pecuniarum à ſubditis Regni poſtulanti ſubſidium, quatenus aucto militibus ſtipendio iter ſibi tutum pararet ad urbem contra Venetos. Poſt multos tractatus tandem finaliter concluſerunt, ut multitudinis eſt proprium, nihil pecuniarum Regi mittendum. Unde & nomine omnium reſcripſerunt excuſationes varias, multa ſe contra Bohemos expoſuiſſe præteritis temporibus aſſerentes, inopiáque preſſos non habere, quam mitterent pecuniam, ideóque precarentur Regiam Majeſtatem, ut negatam non malè ferret petitionem. Reſponſo tali Sigiſmundus accepto tacuit, & poſtea Imperator coronatus non communiter omnibus, ſed ſingulariter ſingulis ſcripſit in hac forma verborum: *Princeps dilecte, noveris nos Omnipotentis Dei gratiá ſuperatis & confuſis adverſarijs Romæ nuper Imperiali Coronâ fuiſſe de more inſignitos, quod tibi, ut nobis congaudeas, minimè volumus eſſe celatum. Scias quòd bellico apparatu neceſſariò multa conſumpſimus, & ære alieno gravati ſumus; cupientes autem ſummo honore in Germaniam reverti, neceſſarium duximus primò ſatisfacere Creditoribus, quibus noſtra conſtant Clenodia obligata. Quapropter dilectionem tuam serioſius requirimus, & monemus, ut nobis omni excuſatione poſtpoſita decem millia florenorum expendere in ſubſidium non graveris, quo & tuam erga nos bonam agnoſcamus Voluntatem, & in veniendo ad te pro his perſonaliter, ſi poſtulata negaveris,*

Imperator induſtrioſè multam exegit pecuniam à Regnicolis.

*non*

*non gravemur.* In hunc modum pluribus ſcripſit ſingulariter, cœteris ignorantibus rem, ab uno poſtulans florenorum triginta millia, ab alio plus, & ab alio minus, ſecundum quod unumquémque poſſe arbitrabatur. Similiter fecit cum inferioribus Regni Civibus. Et quia ſeorſum poſtulabat à ſingulis, & tali quidem induſtriâ, quòd omnes in unum pro deliberando, ut prius convenire non poterant, magnam ſummam pecuniarum brevi comportavit, cùm unuſquiſque metueret vel ſolus eſſe, vel ultimus, qui ſubſidium non præſtaret Imperatori poſtulanti.

Imperator vincit induſtria contumaces.

Anno prænotato Feria 2. poſt Dominicam Oculi in Quadrageſima, Rhabanus de Helmſtatt Epiſcopus Spirenſis ab Eugenio Papâ quarto de Archiepiſcopatu Trevirorum litteras proviſionis ſuæ contra Udalricum de Manderſcheidt, & ejusdefenſorem Henricum Comitem de Virnburg, Moguntiæ, Spiræ, atque Wormatiæ, in valvis Eccleſiarum per Notarios publicari fecit.

Rhabanus Spirenſis Jus ſuum ad Eccleſiam Trevirorum publicat.

Eodem anno 27. menſis Junij obijt Bernardus Abbas Spanheimenſis XVIII. anno ætatis ſuæ 78. aſſumpti verò Regiminis 42. necdum completo, de cujus geſtis in hiſtorijs dicti quondam Cœnobij mei latam ſatis feci mentionem. Poſt quem Gobelinus de Cruzenach ordinatus Abbas præfuit annis ſeptem.

Gobelinus fit in Spanheim Abbas XIX.

Anno præſcripto inter Epiſcopum Joannem de Brunn, & Cives Herbipolenſes, magna iterum fuit ſuborta diſſenſio. Duravit hæc diſcordia pluſquam ad triennium, quo Cives continuè ducentos equites in urbe habebant ſtipendio conductos, quorum Capitaneum ſimiliter mercede conſtituerant Ottonem Palatinum Comitem Bavariæque Ducem, qui eodem tempore morabatur in oppidulo Mosbach. Epiſcopus autem cum ſuis in Caſtro, quod Dominæ noſtræ appellatur conſiſtens, quotidie Bombardis & machinis lapides mandavit in urbem jactari. Præceperat autem Jaculatoribus, ut Eccleſijs omnibus parcerent..

Inter Epiſcopum Joannem de Brunn & Cives Herbipolenſes diſcordia.

Eodem anno Rex Poloniæ confœderavit ſe cum Bohemis Schiſmaticis contra Baſileenſe Concilium, & univerſam nationem Teutonicam, exceptis Auſtriæ Ducibus tantùm, ſed nihil memoriâ dignum aut fecerunt aut tentârunt.

Rex Poloniæ confœderatur Bohemis.

Hoc ipſo anno Conradus Archiepiſcopus Moguntinus auxilio Francofurtenſium obſidione vallavit Hattſtatt. Quod poſt multos labores, & diuturnam impugnationem tandem in die S. Laurentij cepit.

Anno prænotato 9. die menſis Septembris nova Civitas Pragenſis ex nimiâ inundatione aquarum pro majore parte cum lapideo ponte cecidit, & multos homines in horâ prandendi oppreſſit. Percircuitum quoque terram in longitudine viginti quatuor milliarium, & in latitudine quatuor aqua totam operuit: Urbes Villáſque & domos ſine numero ſubvertit, & multam cladem habitatoribus importavit.

Aquarum inundatio ſubvertit Pragam.

Eodem anno in menſe Novembri Procopius Presbyter Bohemus cum ducentis Equitibus Hæreticis venit ad Baſileam nomine totius Regni Huſſitarum auditurus, quæ media Concilium proponeret, quibus pax in Eccleſia & unitas jam diu confuſa, tandem reformari potuiſſet. Erat autem Procopius Presbyter Dux exercitus Thaboritarum, & in omnibus malis imitator & ſucceſſor Joannis Ziſchæ, de quo plura diximus, ſupremus Hæreticorum Capitaneus, Eccleſiæ Romanæ hoſtis acerrimus, &

Procopius Huſſitarum Princeps cum ſuis in Bohemiam revertitur.

omnium Catholicorum perſecutor extremus. Qui cum audiſſet propoſitionem Concilij ſuis opinionibus adverſam, 20. die menſis Decembris Baſileam exijt, & relationem facturus genti ſuæ auditorum, reverſus in Bohemiam fuit.

Fratres in Richenbach contra Hirſaugienſem ſe erigunt.

His temporibus facta eſt diſſenſio inter Wolfframmum Abbatem hujus Monaſterij Hirſaugienſis, & Fratres in Prioratu de Richenbach. Monaſterium námque Richenbach à primâ fundatione ſuâ uſque in præſentem diem pleno ſemper Jure fuit & eſt Abbati Hirſaugienſi ſubjectum, & ad ipſum pertinet inſtituere ſimul & deſtituere in eo Priorem, quoties ſibi utile fuerit viſum & oportunum. Anno autem prænotato poſt mortem Prioris Fratres loci non requiſito Abbate (quod prius nunquam fuerat præſumptum) ex ſe alium conſtituerunt. Quod poſteaquam Abbati innotuit, Electores præſumptuoſos correcturus properavit, quos omnes in rebellionem conſpiraſſe invenit. Cùm autem ſe Jure neſcio quo conarentur defendere (ſequebantur enim conſilia quorundam, à quibus fuerant decepti) & nullâ poſſent ratione induci, ut piè monentem ſequerentur Abbatem, à Wolfframmo citantur ad Generale Concilium Baſileenſe, ubi cùm adveniſſent, Judices acceperunt, qui ſententiam pro Abbate tulerunt, iſta, quæ dicimus auctoritativè decernentes. Imprimis videlicet, quòd Abbas Hirſaugienſis pro tempore exiſtens, ſicut ex antiquo ſemper habuit, ita deinceps perpetuò ſit habiturus omnimodam ſuper Monaſterio in Richenbach & plenariam Jurisdictionem, in ipſiuſque ſit poteſtate ſolius, inſtituendi, ordinandi, continuandi, deſtituendi, deponendi, vel mutandi Priorem ejuſdem Cœnobij, quando & quoties ſibi viſum fuerit expedire, ſine contradictione Fratrum ibidem vel alterius cujuſcunque. Simile judicium de reliquis ejus loci Officialibus fuit promulgatum, quos Abbas inſtituere & deſtituere poteſt, quotieſcunque, & quando voluerit.

Privilegia Monaſterij Hirſaugienſis.

Deinde Judices deputati à Concilio privilegijs Monaſterij Hirſaugiæ diligenter examinatis recognoverunt, ſtatuerunt, & confirmarunt, quod Abbas, quoties in memorato Cœnobio Priorem voluerit inſtituere, non de ipsâ Congregatione, ſed de Conventu Hirſaugienſi aſſumat idoneum, ne Fratribus in Richenbach ſuperbiendi detur occaſio, aut materia infidelitatis. Tertio nihilominus decreverunt, quod plenum dominium ejuſdem Cœnobij, ſicut diximus, reſideat penes Abbatem pro tempore exiſtentem juxta privilegium & conſtitutionem primæ fundationis beati Wilhelmi Abbatis; & quod Priores in Richenbach quolibet futuro tempore exiſtentes neminem ſine ſcientiâ & voluntate Hirſaugienſis Abbatis ad Ordinem ſuſcipiant. Quarta Judicum Concilij fuit Conſtitutio, quod Prior in Richenbach quolibet ævo exiſtens Abbati ſuo Hirſaugienſium in præſentiâ Fratrum ſingulis annis de receptis & expoſitis plenam dare & facere teneatur rationem, ſicuti à temporibus beati Wilhelmi quotannis factum eſt, nemine recalcitrante. His per Comitium determinatis Fratres de Richenbach compulſi fuerunt ſe Abbatis obedientiæ ſubjicere, & Actioni temerariæ quam inceperant renuntiare.

Inter Archiepiſcopum Moguntinum & Ducem Haſſiæ contentio.

*MCCCCXXXIII.*

Wolfframmi Abbatis quinto anno Indictione Romanorum undecima inter Conradum Archiepiſcopum Moguntinum & Ludovicum Haſſiæ

ſiæ Landtgravium graviſſimæ diſſenſiones exortæ belli cauſam dederunt. Præceſſerunt autem congreſſum, ut fieri ſolet, incurſiones, deprædationes, & incendia, quo uſque tandem animis concitatis Landtgravius hoſtem ſeſe, & inimicum Eccleſiæ Moguntinæ publicum declaravit. Contra quem Archiepiſcopus contractis hinc inde copijs proceſſit ad prælium, & commiſſo diu ancipiti bello tandem Ludovicus obtinuit Campum multis ab utraque parte cadentibus. Ex parte verò Archiepiſcopi ducentos (alij dicunt ſexcentos) Landtgravius abduxit captivos, qui libertatem non ſine incommodo Archiepiſcopi, & Eccleſiæ Moguntinæ pecuniâ multâ comparare coacti ſunt.

*Archiepiſc: in bello ſuperatur à Landtgravio.*

Eodem anno Udalricus de Manderſcheidt Decanus Colonienſis & Canonicus Eccleſiæ Trevirorum, qui, ut ſupra diximus, contemptor mandatorum Eugenij Papæ, cum Rhabano de Helmſtatt Spirenſium Epiſcopo contendebat de Archiepiſcopatu Trevirenſi, contractis undique copijs civitatem Trevirorum auxiliante Comite de Virnburg Henrico per biennium obſedit, Caſtra ponens in montibus vicinis, de quibus machinis & lapides projecit in urbem & ignem; Cives autem Ludovici Palatini Comitis auxilio, qui Rhabani partes plurimùm fovebat & tuebatur, cautiſſimè cuſtodiebant Civitatem. Unde cernens poſtremò Udalricus, quod nihil poſſet proficere, obſidione ſolutâ receſſit, plus damni reportans & incommodi, quàm ſuis intulerat adverſarijs.

*Civitas Trevirorum biennio fuit obſeſſa propter Rhabanum.*

Anno prænotato Hyems fuit aſperrima & frigidiſſima: Sabbatho namque poſt Circumciſionem Domini Rhenus nimium exundans Wormatiæ ad forum pene aſcendit. Moganus Herbipolim uſque ad forum piſcium penetravit: 12. menſis Januarij nix multa ſubitò cecidit, quam pluvia ſubſecuta fuit, & poſt biduum frigus intenſum, quod omnia flumina congelavit.

Eodem anno Feria ſexta ante Pentecoſten Conventus fit Principum in oppido Regali Franckfurt juxta Moganum, ſed quia plures fuerunt abſentes, nihil memoratu dignum actum fuit aut concluſum: nam, ut pauló ante diximus, Cæſar plurimorum conſilia, ut contribuerent, induſtriâ prævenerat.

*Conventus Principum.*

Hoc ipſo anno in die Pentecoſtes, quæ fuit trigeſima prima & ultima menſis Maij, Sigiſmundus Rex Germaniæ, quod ſupra jam per anticipationem diximus, Romæ apud S. Petrum Coronam Imperij Romani de manu Eugenij Papæ ſuſcepit, præſente Regina, Regibus Hiſpaniæ, Arragoniæ, & Portugalliæ ſimul & Duce Mediolani Philippo aſtantibus. Deinde Pontifex mediantibus Regibus memoratis, inter Sigiſmundum Imperatorem, Philippum Mediolani Ducem, Januenſes, Venetos & Florentinos pacem reformavit ad annos quinque duraturam. Concilium quoque Baſileenſe ad Imperatoris inſtantiam iterum confirmans, iterum poſtea revocavit, quemadmodum ſupradiximus, & ordine congruo dicemus.

*Sigiſmundus Rex Romæ fit Imperator.*

Anno item præſcripto menſe Junio circa Feſtum ſanctæ Trinitatis inter Ducem Montenſem & Ducem Geldrenſem fit bellum, & ab utráque parte non pauci ceciderunt. Capitaneus Ducis Montenſis fuit Rupertus Comes Junior de Virnburg: cui Senatus Colonienſis ut defenſori ſuo contra Geldrenſem octingentos miſerunt armatos, obtinuitque Victoriam.

*Inter Ducem Montenſem & Geldrenſem factum prælium.*

*Inter Ducem Burgundiæ & Regem Galliæ.*

Eodem quoque anno durante adhuc bello, quod Philippus Burgundiæ Dux in Vindictam paternæ necis per annos jam plures cum Anglis contra Gallorum Regem Carolum VII. continuaverat; egreſſus de Gallia Rex ipſe memoratus, cum triginta, ut ferebatur, millibus pugnatorum, totam Burgundiam occupans hoſtiliter devaſtavit. Quod ubi Philippo Duci innotuiſſet, qui tunc erat in Brüſſel oppido Flandriæ contractis armatorum viginti millibus tam ex ſuis, quàm ex Anglicanis expeditionem movit contra Gallum in Burgundiam; & facta congreſſione victoriam obtinuit, ac plus quàm duodecim (ut ferebatur) millia Gallorum interemit. Inde progreſſus denuo Galliam infinitis cladibus affecit, & Regem fugere coëgit.

*Carolus Burgundiæ Dux hoc anno naſcitur.*

Eodem anno 10. menſis Novembris horâ quartadecimâ poſt meridiem minuto 29. in Brabantiâ natus eſt Carolus Philippi Ducis memorati Filius, qui multa cum Gallis & alijs gentibus bella conſtituit in vitâ ſuâ. Vixit annis 44. & in bello, quod contra Ducem Lotharingiæ habuit, prope Nanſe à conjunctis Suitenſibus interemptus interijt.

*Ludovicus Palatinus Comes cum Rhabano tendit ad Trevirim.*

Anno etiam prænotato Feria quarta poſt Feſtum SS. Apoſtolorum Petri & Pauli Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Princeps Imperij Elector mandante imò & orante Papâ Eugenio, cum mille ducentis Equitibus & tribus fere millibus ex ordine pedeſtri Heidelbergam exiens iter verſus Trevirim direxit, introducturus Rhabanum Archiepiſcopum in Civitatem ſi poſſet, aut certè ad minùs Civibus obſeſſis ab Udalrico laturus auxilium. Venit uſque ad Tholeiam noſtri Ordinis Cœnobium perveruſtiſſimum, à ſancto Pirminio Epiſcopo Dolenſi Divi Mauri diſcipulo quondam conſtructum, & ibidem triduo ſubſtitit, cernénſque, quod illâ vice Archiepiſcopum introducere non poſſet, miſſis Trevirenſibus auxiliarijs retroceſſit. Poſt hæc nihilominus Feria tertia poſt Feſtum S. Jacobi Rhabanus Trevirim furtivè ingreſſus eſt neſciente Udalrico, & poſſeſſionem Archiepiſcopatus accepit.

*Bellum Teutonicorum in Pruſſia cum Polonis atque Bohemis.*

His quoque temporibus Rex Poloniæ habens in auxilium Procopium Presbyterum Schiſmaticum, de quo præcedente anno mentionem fecimus, cum viginti millibus Huſſitis de Bohemiâ terram Teutonicorum militum in Pruſſia hoſtiliter devaſtare cœpit. Contra quem dicti Ordinis milites ad prælium cum ſuis venientes atrociter pugnârunt, & victoriam conſecuti Procopium nefandiſſimum Hæreſiarcham cum viginti millibus, tam ex Polonis, quàm ex Bohemis interfecerunt, pluribus eorum in captivitatem abductis.

*Inter Clerum & Cives Moguntinos diſſenſio.*

Inter Clerum & Cives Moguntinos hac tempeſtate magna fuit diſſenſio pro conſervatione privilegiorum Eccleſiæ, quibus illi continuè violentiam intulerunt. Unde totus Clerus Moguntiam egreſſus habitabat in Altavilla, & in Rhingaugia, ut potuit hinc inde diſperſus, quo uſque tandem intervenit concordia. Anno autem prænotato Feria quinta poſt Feſtum S. Jacobi Apoſtoli, convenerunt in oppido memorato Altavilla Conradus Archiepiſcopus Moguntinus, Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis; & cum eis Epiſcopus Leodienſis commiſſionem habentes à Baſileenſi Concilio, ut inter diffidentes concordiam reformarent. Aderant ex parte Cleri Comites decem & ſeptem cum nobilibus multis: ex parte verò Civium miſſi quidam ex Spirenſibus, Wormatienſibus, &

Fran-

Frankenfurtenſibus, verùm in illa diæta non fuit inter eos reformata Concordia.

Latrones & prædones devaſtant Regnum.

Fuerunt his temporibus circa Rhenum in Suevia, in Francia Orientali, & in eorum confinibus multi Latrones ex eorum ordine, qui de generis nobilitate ſine virtutum operibus gloriantur: qui vias itinerantium obſidebant in inſidijs latitantes, & ſpoliabant omnes, quotquot poterant invadere prætereuntes.

Imperator Sigiſmundus ex Italia veniens intravit Concilium

Anno præſcripto undecima die menſis Octobris intravit Baſileam Sigiſmundus Imperator ex Italiâ reverſus cum viginti duntaxat Equitibus, exercitu poſt ſe relicto. Patres autem de Concilio tunc laborabant ſuper depoſitione Eugenij à Papatu, propterea quòd tertiò & quartò citatus venire contemneret. Quibus Imperator totis viribus reſtitit, metuens Eccleſiæ turbationem, quæ & brevi poſt ſubſecuta fuit, aſſerens & litteris comprobans manifeſtis, quia Concilium approbans confirmaverit, & ſe perſonaliter venturum promiſerit.

Eodem quoque anno duodecima die menſis Novembris, quæ fuit quinta Feria poſt Feſtum S. Martini Sigiſmundus Imperator ſedens apud Baſileam in ſede Majeſtatis Jacobum Marchionem de Baden conſuetis Regalibus infeudavit. In ea pompâ ſolemni Wilhelmus Comes Palatinus Bavariæque Dux Imperialem globum tenebat manibus; Conradus de Winſperg ſceptrum, & Marſchalcus de Pappenheim in dextrâ ferebat gladium.

Conventus Principum apud Baſileam.

Eodem tempore memoratus Imperator Sigiſmundus litteras & nuntios per Regnum Germaniæ deſtinavit univerſum, quibus omnes Principes Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates Regales, Duces Baronéſque & Regni Cives ad Baſileam vocans Civitatem, Imperiali citavit edicto ad reformandam in terris pacem, & reformandos non ſolùm mores Laicorum, ſed etiam Cleri. Cujus mandato plures conſentanei & obedientes venerunt, multi etiam manſerunt abſentes. Unde Imperator aliam indixit regnicolis diætam conveniendi Baſileæ ad Feſtum Epiphaniæ Domini anno ſequente proximo, ad quam omnes citavit ſub amiſſionis pæna Regalium, & omnium privilegiorum.

*MCCCCXXXIV.*

Conradus Archiepiſcopus Mogunt. moritur.

Anno Wolfframmi Abbatis Hirſaugiani VI. Indictione Romanorum duodecimâ mortuus eſt Conradus ex Comitibus Rheni Archiepiſcopus Moguntinus 10. die menſis Junij anno Pontificatus ſui XV. in Eccleſia principali Moguntina ſepultus cum honore, Clero, ut ſupradictum eſt, à Civibus expulſo, & in Ringaugiâ exulante.

Judæi Moguntinenſes ab Imperatore capiuntur.

Hujus tempore Pontificis multi fuerunt in Moguntiâ Judæi, quos omnes Rex Sigiſmundus neſcio quam ob cauſam præceperat carceribus mancipari, à quibus magnam auri quantitatem pro mercede libertatis extorſit, Cives etiam Moguntini hujus Epiſcopi temporibus Clerum omnem præter Fratres quatuor Mendicantium Ordinum & Monachos S. Jacobi in Monte ſpecioſo de Civitate violenter expulerunt, fractíſque domibus eorum ſpoliarunt. Poſt mortem verò Archiepiſcopi Conradi convenerunt in oppido Bingen Canonici majoris Eccleſiæ, quia Moguntiam intrare non permittebantur, & præmiſſis Jure præmittendis Theodoricum Schenck de Erbach unanimiter in Archiepiſcopum elegerunt, virum bonum,

Theodoricus Shenck de Erbach fit Archiepiſcopus annis XXV.

bonum, manſuetum atque pacificum, qui præfuit annis quinque atque viginti, & multa bona fecit Eccleſiæ. Ipſe reformationem unionémque noſtram Burſfeldenſem ſimul & Annale Capitulum primus in ſuâ Diœceſi Moguntinâ collaudavit, & privilegijs uti Apoſtolicis conceſſit.

Anno prænotato ſignum circa principum menſis Aprilis in Cœlo mirabile apparuit multis. Videbantur enim Circuli ſeptem in modum Arcus Iridis contra Arcum mirabili ordine diſpoſiti, ut ab vero Iridis arcu ſeptem alij minores viderentur oriri.

Hyems etiam hoc anno fuit aſperrima, cujus frigus & horror nimis diu perſeverans homines & jumenta graviter affligendo tribulavit.

Bohemi per Imperatorem vocantur ad Baſileenſe Concilium.

Eodem anno in Concilio Baſileenſi proficiente numero Principum & Prælatorum, Sigiſmundus Imperator ſcripſit Bohemis monens & exhortans eos benigniſſimè, ut qui ſe de Religione audiri cuperent, ad Concilium quantocius properarent, nec plus ſaperent, quam Univerſalis Sacroſancta Mater Eccleſia; quin potius cum Synodo ſancta in his, quæ ad fidem pertinent, fideliter conſentirent. Quòd ſi rationes in contrarium haberent legitimas, benignam eis pollicebatur audientiam, litteráſque ſecuri miſit ſalvi conductus, promittens eis ſub Fide Imperiali, néque in veniendo ad Concilium néque in ſtando ibidem, néque in redeundo ad propria quidquam fore timendum. In eandem formam Synodus ſacroſancta ſcripſit Bohemis, ſecuritatem Itineris, & quæcunque vellent dicendi & proponendi omnimodam promittens facultatem. His litteris Bohemi receptis legationem trecentorum equitum rurſus mittunt ad Baſileam, cujus Principes fuerunt Wilhelmus Coſta non tam dignitate equeſtri quam Eccleſiarum direptione & deſtructione famoſus, Joannes Rockenzana Pragenſium Pſeudo-Epiſcopus, Nicolaus Galerus Taboritarum Sacerdos iniquus, & Petrus Anglicus patriâ multitudine ſcelerum commiſſorum jam dudum proſcriptus. Sunt, qui ſcribunt etiam cum his adveniſſe Procopium Holi, id eſt, raſum, quem ſuperius in Bello Polonico cecidiſſe & legimus & ſcripſimus. Poſtridie autem in Concilium vocati Bohemorum Legati venerunt, quos Julianus Cardinalis Præſidens Concilij benignè allocutus eſt, & luculentâ oratione ad ea, quæ pacis & Catholicæ unitatis erant, ſapientiſſimè adhortatus eſt. Oratione finitâ Cardinalis libertatem loquendi, quicquid vellent, indulſit Bohemis, qui pauca reſponderunt, neceſſariam non habentes facundiam: nihil tamen ea vice dixerunt Evangelio & ſacræ Scripturæ non conforme. Poſtulabant autem ſibi audientiam dari in publicâ ſeſſione, ubi & eorum Laici cum noſtris intereſſent, quo innocentiam ſuam Univerſali patefacere poſſent Eccleſiæ, & ſe veros Chriſti Evangelij ſectatores publicè demonſtrare. Auditi ſunt in publicâ ſeſſione, uti petierant, & eorum articuli, quibus ab Eccleſiâ diſſentiunt, patenter coram omnibus recitati. Deinde ſelecti ſunt ex Bohemis quatuor, & ex Catholicis totidem viri ad examinandum & diſputandum per ſingulos articulos, ſi & utrum ſancto convenirent Evangelio. Diſputatum eſt continuè diebus quinquaginta, & poſtremo in ſingulis victi articulis Huſſitæ, cùm ſe victos minimè faterentur, ad tractatus mutuos negotium tranſtulerunt, ſi forte amicè poſſent ad meliora induci. Sed obſcuratum eſt inſipiens cor eorum, & ideo in ſuis vanitatibus obdurati ſicuti advenerunt Schiſmatici, ſic in ſua quoque redierunt.

Bohemi cum trecentis equitibus venerunt ad Baſileenſe Concilium.

Bohemi cum magna benevolentia uſcipiuntur à Concilio.

Diſputatione vincuntur Bohemi ſed converti recuſant.

Anno

Anno item prænotato non multò poſt diſceſſum Bohemorum à Concilio Baſileenſi memorato, Sigiſmundus Imperator contractis iterum copijs in Huſſitas movit exercitum, cui Meinhardum Baronem Catholicum præfecit Capitaneum. Aderant in eadem expeditione Duces Auſtriæ & Miſnenſes cum multis Chriſtianorum millibus. Factâ autem congreſſione cum Thaboritis pugnatum eſt acriter, & ceciderunt uno die in exercitu Schiſmaticorum plusquam duodecim millia virorum, cæteri fuga ſibi conſuluerunt. Nec tamen potuerunt noſtri ſemen peſſimorum extinguere, uſque in præſentem diem. Ex Catholicis autem in eo bello tria millia virorum ceciderunt.

*Expeditio Chriſtianorum quinta in Bohemos Schiſmaticos.*

Eodem anno ſexta die menſis Octobris in nocte Ventus horribilis & validus à mari Anglico veniens ſubitò, ſimul & à parte Aquilonis per aſcenſum Rheni, & omnes illi adjacentes Regiones uſque in Longobardiam, tam in aquis, quam in aëre maximam excitavit tempeſtatem, quæ turres domos, & arbores fortiſſimas abſque numero ſubvertit, homines & Jumenta inopinatè plura allidens oppreſſit, & infinita mortalibus damna intulit. Nam in totâ Civitate Herbipolenſi in feneſtris, & domorum tegulis pluſquam trium millium florenorum attuliſſe damnum Civibus invenitur.

*Ventus, qui turres & domos ſubvertit.*

Anno etiam præſcripto in die Feſto S. Marci Evangeliſtæ ſubitò frigus inhorruit, quod Vinetorum vim per totam pene Franciam Orientalem deſtruxit: unde parùm vini crevit hoc Anno; Præpoſitus namque majoris Eccleſiæ, qui ſingulis annis ſeptuaginta tria vini plauſtra reponere pro Canonicorum præbenda ex ſtatuto compellitur, hoc anno ex omnibus decimationibus Marchiæ Herbipolenſis undecim plauſtra duntaxat levavit.

*Vineta frigore læduntur in die S. Marci.*

### MCCCCXXXV.

Anno Wolfframmi Abbatis VII. Indictione Romanorum XIII. hyems per tres menſes duravit aſperrima, cujus intenſo frigore ſementa, Vineta & arbores in multis locis graviter læſa perierunt. Unde & parùm vini crevit eo anno, tam in Orientali Francia, quàm in partibus Cis-Rhenanis. In ſolâ verò Alſatia læſionem Vineta non ſenſerunt.

*Hyems trium menſium fuit aſperrima.*

Eodem anno 26. die menſis Junij, quæ fuit Dominica poſt Feſtum S. Joannis Baptiſtæ proxima, celebratum fuit Ordinis noſtri Capitulum Provinciale nonum Baſileæ apud Prædicatores mandato Concilij Generalis. In quo præſederunt Ortvvinus S. Petri in Erpfurdia, Fridericus S. Marci Evangeliſtæ in Augiâ majore, Joannes S. Gregorij in Steyna, & Henricus in Faucibus Monaſteriorum Ordinis noſtri venerandi Abbates. Ad hoc Ordinis noſtri Capitulum citati fuerunt omnes Provinciæ Moguntinæ Abbates, quemadmodum olim ad Conſtantiam auctoritate Generalis Concilij, & multa pro reformatione ſtatus Monaſtici ſerioſius pertractata, quæ mentes non penetrabant omnium. Aderat in Concilio Joannes Rhode Abbas S. Matthiæ Trevirorum vir ſanctus & regularis diſciplinæ inſtaurator vigilantiſſimus, quem Patres de Concilio Generalem Viſitatorem & reformatorem Ordinis per Moguntinam & alias Diœceſes conſtituerunt. Aderat etiam Wolfframmus hujus Monaſterij Hirſaugienſis Reverendiſſimus Abbas, & cum magna devotione mentis, quæ pro reformatione Ordinis tunc à Concilio proponebantur Abbatibus, audivit.

*Capitulum Provinciale Ordinis noſtri IX. Baſileæ habitum.*

*Wolfframmus Abbas Hirſaugienſis fuit Baſileæ in Concilio.*

Conſilio

Conſilio denique memorati Abbatis S. Matthiæ Trevirorum Joannis Rhode inductus, reformationes, inſtitutiones & conſuetudines obſervantiæ ſæpius dictæ Bursfeldenſis, repudiata Mellicenſium infructuoſa plantatione, Hirſaugiæ poſtmodum ſenex introduxit, ut infra ſuo loco dicetur.

*Eugenius Papa Concilium celebravit Florentiæ cum ſuis.*

Anno prænotato Eugenius Papa Concilium Baſileenſe, quod prius approbaverat de conſenſu omnium Cardinalium, revocans transfert Ferrariam, ad quod ipſe cum omni Curia ſua ſe contulit à Bononia Civitate, in qua eatenus conſueverat reſidere. Verùm congregata multitudine hominum apud Ferrariam, ſubitò peſtis invaſit urbem, unde compulſus neceſſitate Papa Eugenius ad Florentiam transfert Concilium. Interea Patres, qui apud Baſileam fuerant congregati, non attenta revocatione Papæ, inchoatum ritè continuavere Concilium, & per Cenſuras Eccleſiaſticas uſque ad privationem Papatus contra Eugenium tanquam Schiſmaticum procedere ſtatuerunt. Imperator autem Sigiſmundus unà cum Juliano Cardinale S. Angeli, qui Concilio tum præſidebat, ſe Patrum decreto conſtanter oppoſuit, & ne Papa deponeretur Eugenius, multis modis & rationibus impedivit. Enimverò ad memoriam revocare ſtuduit, quanta in Eccleſia Dei mala protulerit Schiſma tunc præteritum, quod cùm infinitis laboribus, impenſis atque periculis vix tandem in Conſtantienſi Concilio fuerat ablatum: ſe quoque daturum operam Cæſar ipſe promiſit, ne Papa impediret Baſileenſe Concilium, ſed ejus acta probaret confirmaretque, & revocaret malè prolatam ſententiam.

*Concilium Baſileæ contra Eugenium per Cenſuras agere voluit.*

Anno item prænotato Erneſtus Dux Bavariæ, qui morabatur in Oppido Monacenſi, 12. menſis Octobris die puellam quandam ſpecioſiſſimam cujuſdam Barbitonſoris ſive Balneatoris in Straubingen filiam, quam filius ejus Dux Albertus nimio dilexit amore, habuitque loco uxoris Concubinam, de ponte apud Straubingen ligatis manibus & pedibus, abſente tunc filio, in Danubium fecit præcipitari & ſubmergi, rem peragens indignam Chriſtiano Principe, ut ſui generis intuitu juvenculam perderet innocentem. Quid enim ſi filius (ceſſante omni maleficio) dilexit in tantùm puellam, ut ejus amore nobilem recuſaret deſponſare uxorem quamcumque? nec primus inter principes fuit, nec ultimus, qui nobilitati præpoſuit pulcbritudinem: Aut ſi ruſticam, pulchram, & moribus virtutibuſque decoratam etiam deſponsâſſet in occulto ſibi uxorem, quia complacuit, erátne propterea tanquam malefactrix puella innocens aquarum ſubmergenda fluctibus? Plures legimus nobiliſſimos principes humili ex genere ſibi placentes elegiſſe uxores. Albertus igitur Dux cùm facinus paternum in amantiſſimam ſibi puellam primùm audiviſſet commiſſum, præ nimio dolore cecidit in mentis defectum, & qui vivam ultra debitum amaverat, pro mortua cadens in terram, ut mortuus jacebat. Reſumptis demum viribus in ſe reverſus, & lacbrymans nimium in ira perturbationis cum furore juravit, ſe capiti ſuo non daturum requiem, niſi mortem innocentis ſibique dilectiſſimæ puellæ in patrem ſuum & in omnes, qui conſilium vel auxilium tantæ impietati dediſſent, vindicaſſet. Contractis ergo hinc inde pugnatorum copijs Dux Albertus bellum patri filius indicit, villas incendit, Ruſticos capit, ſpoliat & occidit, tantáque genitori damna inferre ſtuduit, ut quolibet hoſte ſævior eſſe videretur. Tandem poſt multa, quæ ſuſtinuit mala, Pater à Filio petit concordiam,

*Miſerabilis puellæ ſubmerſæ Hiſtoria.*

*Innocens puella per Ducem ſubmerſa.*

*Jurat Filius necem puellæ ſe vindicaturum in Patrem.*

cordiam, quam ſub hac obtinuit conditione, ut videlicet Eccleſiam ſuper Sepulchrum innocentis puellæ conſtruere faceret, Beneficium Sacerdotale inſtituens in eadem Capellâ dotaret, ita ut pro ejus anima, quæ innocenter perijt, ſingulis diebus perpetuò Miſſa una legeretur. Et ſic reformatur Concordia.

Inter Epiſc. & Cives Herbipolenſes diſſenſio xviii.

His temporibus inter Joannem de Brunn Epiſcopum Herbipolenſem & Cives ſuos magna fuit ſuborta diſſenſio, Civibus avitam rebellionem contra Clerum ſuſcitantibus. Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato 25. die menſis Aprilis, quæ fuit ſolemnitate S. Marci Evangeliſtæ Feſtiva, Joannes memoratus Præſul cum magno ſuorum exercitu obſedit Herbipolim, & quinque in circuitu Molendina Civitatis incendio concremavit. Cernens autem quod urbem obtinere non poſſet, ſoluta obſidione ad Oxenfurt Oppidum duxit exercitum, quod fortiſſima obſidione per dies duodecim impugnans tandem expugnavit, & violenter cepit.

Cives Herbipolenſes ſuperantur ab Epiſcopo juxta Cellam.

Eodem anno in Vigiliâ Nativitatis Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis, quæ fuit ſeptima die menſis Septembris, Cives prædicti Herbipolenſes contra Epiſcopum ſuum rebelles & inobedientes de Civitate ad pugnam egreſſi ſunt, & conſertis manibus haud procul à Monaſterio Cellenſi Præmonſtratenſis Ordinis juxta Moganum ſiti, quo itur ad Wertheim, in monte malè perierunt. Nam alij per milites Epiſcopi, gladio fuerant occiſi, alij capti, atque pecuniâ redempti, & alij fugâ turpi mortem evaſerunt. Poſtremò inter eos concordia facta eſt.

Ludovicus Barbatus Comes Palatinus à Principatu deponitur.

Anno etiam prænotato 25. die menſis Maij, Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & ſacri Princeps Elector Imperij jam ſenex, ſemicæcus, claudus & ſurdus ſuo regimine ſpoliatus eſt, per Ludovicum filium, Ottonem Fratrem, Comitem quoque de Liningen Emichonem, & totum Curiæ ſuæ Conſilium, qui deinceps in amaritudine animi vixit annis fermè duobus, & obijt anno Wolfframmi Abbatis Hirſaugienſis nono. Ludovicus igitur Patri abrogato in principatu ſuccedens præfuit annis xiv. uxorem habuit Margaritam filiam Amadei Sabaudiæ Ducis, qui poſtea factus Papa contra Eugenium, Felix in ſua Obedientia nuncupatus eſt, de qua genuit Filium unicum nomine Philippum, paternæ virtutis ſimul & principatus Hæredem, de quo latiùs ſuo tempore loquemur. Fuit autem Ludovicus iſte Pater Philippi vir bonus, pius, juſtus atque benignus, ab omnibus præceptoribus optimè inſtitutus, amator Cleri, defenſor pauperum, & Judex æquus omnium ſubditorum. Fratrem habuit nomine Fridericum tutorem poſtea Philippi juſtiſſimum & optimum principem, qui plura in Palatinatu reformavit Cœnobia, & ad Regularis obſervantiæ tramitem reduxit, de cujus magnificè geſtis ordine ſuo inferius quod reſtat eloquemur.

Genealogia Palatinorum Comitum à Ruperto Rege uſque ad nos.

Verùm, ut Genealogia Comitum Palatinorum ſcire cupientibus fiat manifeſta, placuit nobis ſermonem à Rege Ruperto altius repetere. Igitur Rupertus Germanorum Rex, de quo ſupra diximus anno Friderici Abbatis primo & ſecundo, Palatinus Comes Bavariæque Dux habuit uxorem nomine Margaritam Burggravij Nürenbergenſis Filiam, de qua genuit Filios ſex & tres Filias, quorum iſta ſunt nomina. Rupertus Pipan, Fridericus Amberg, Ludovicus Barbatus, Princeps Elector, Joannes in

Neuenburg, Stephanus in Zvveienbrucken, latinè, Gemini pontis, & Othonem in Mosbach. Filiarum verò nomina iſta fuerunt. Agnes, Margarita, & Eliſabeth numero tres.

*Rupertus Pipan Comes Palatinus ſine liberis mortuus eſt.*

Rupertus primogenitus Ruperti Regis Germanorum, qui ut ſupra diximus anno Dominicæ Nativitatis XCIV. ſupra MCCC. contra infideles pugnaverat Turcas non ſatis fœliciter unà cum Joanne Burgundionum Duce & multis alijs principibus, vix evadens in magna paupertate cum paucis venit in patriam, & non multò poſt uxore carens ſine liberis moritur, cujus Cadaver in Amberg oppido ſepelitur.

*Fridericus Amberg Comes Palatinus ſine liberis moritur.*

Fridericus Amberg ſecundo genitus Ruperti Regis ante patrem juvenis etiam ſine liberis moritur, & ſimiliter in prædicta Eccleſia Ambergenſi tumulatur, & ſic principatus Electorius ad tertio genitum Jure devolvitur.

Ludovicus Barbatus tertio genitus Ruperti Romanorum Regis Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Princeps Elector duas habuit uxores, quarum prima fuit Regis Anglorum Filia nomine Blanca, de qua filium genuit nomine Rupertum cognomento Engelland, qui ante Patrem ſine liberis moritur, nec diu poſt mortua eſt & mater ejus Blanca Henrici Regis memorati filia. Qua mortua Ludovicus alteram duxit uxorem Mechtildem Ducis Sabaudiæ filiam, de qua genuit tres filios, Ludovicum Pium Patrem Philippi, de quo jam plura diximus, genitoris in Principatu ſucceſſorem, Fridericum Philippi, ut dicemus poſtea Tutorem, & Rupertum Archiepiſcopum Colonienſem.

*Joannes Comes Palatinus Pater Chriſtophori Regis Danorum.*

Joannes quarto genitus Ruperti Regis Comes Palatinus Rheni & Dux Bavariæ duas habuit uxores, prima fuit Catharina filia Ducis Pomeranorum, ac Stetinenſium, quæ peperit ei ſex filios: Chriſtophorum Regem Daniæ, Suediæ & Norvvegiæ, Othonem quóque, Joannem, Joannem alterum, Fridericum, & Adolphum, hi quinque omnes in pueritia ſine liberis objerunt. Altera fuit uxor ejus filia Erneſti Ducis Bavariæ in Monaco, de qua liberos non habuit. Dux iſte Joannes multa pro unitate fidei Catholicæ patravit contra Schiſmaticos in Bohemia, & plures ab eis inſidias ſimul & damna perpeſſus eſt. Moriens tandem in ſenectute bona ſepultus eſt in Neuenburg Bavariæ cum Patribus ſuis.

*Stephanus Palatinus Gemini pontis Frater Friderici Cynonoti.*

*Fridericus Bavariæ Dux Cynonotus.*

*Joannes Dux Cynonotus.*

Stephanus quinto genitus Ruperti Germanorum Regis Comes Palatinus Rheni & Dux Bavariæ uxorem habuit Sophiam ultimi Comitis in Veldenz & Zvveibrucken filiam, cum qua & duos Comitatus prædictos Veldenziæ & Gemini Pontis obtinuit, & filios ex ea quinque ſuſcepit, quorum iſta ſunt nomina: Fridericus primogenitus, qui dictus eſt Cynonotus, id eſt, Hundtsrucken, propterea quod partem Comitatuum in Spanheim & in Starkenburg conſecutus morabatur in Symeren Oppido in paganis, qui Hundtsrucker dicuntur, ſituato. Hic duxit uxorem Ducis Geldriæ filiam nomine Margaritam, quæ peperit ei tres filios & duas filias apud Trevirim Moniales. Primus fuit Joannes patris ſucceſſor in principatu, qui genuit Joannem hodie in Symeren principantem ex filia Comitis de Salm, & uxor ejus filia Chriſtophori Marchionis Badenſis. Rupertus ſecundo genitus Friderici Epiſcopus fuit Ratisbonenſis. Fridericus autem tertio genitus hodie adhuc vivens Canonicus eſt Treverenſis, Moguntinenſis, Colonienſis & Argentinenſis, vir moribus & vita honeſtiſſimæ converſationis. Secundo genitus Ducis Stephani Ludovicus fuit

fuit cognomento Niger, qui Ducatum Veldenziæ ſimul obtinuit & Gemini pontis. Uxorem habuit Gallicanam, quæ peperit ei duos filios, & unam filiam noſtri Ordinis juxta Bopardiam Monialem. Primogenitus Ludovici nomine Caſpar ducta uxore cùm eſſet impotens & inutilis adgenerandum, teſticulos ſibi patre neſciente fecit præſcindi. Unde commota uxor ab eo diſceſſit ad genitorem ſuum reverſa, & Dux Caſpar pro fatuo habitus dolo fratris cuſtodiæ mancipatus eſt uſque in præſens. Secundogenitus nomine Alexander fratri captivo ſuccedens in Ducatu hodie claudus ex morbo puſtularum & valetudinarius terram gubernat ſuam. Genuit autem Ludovicus Dux Niger & alios filios miniſterio dicatos Eccleſiaſtico, quorum mihi ignota ſunt nomina. De præſcriptis ſuo tempore latius dicemus.

Ludovicus Dux Niger.

Alexander Dux.

Otho Sextogenitus Ruperti Regis cognomento Mosbach, propterea, quod ipſum Oppidum Mosbach cum alijs ad illud pertinentibus à Patre acceperat in hæreditatem, & morabatur in eo, habuit uxorem filiam Ducis Bavariæ in Landtshuta commorantis, de qua genuit Othonem Mosbach, qui noſtris temporibus ſine uxore permanens etiam ſine liberis eſt mortuus, & ſic Mosbach cum omnibus pertinentijs ſuis ad manus Philippi Comitis Palatini iterum revolvitur, Rupertum quoque Epiſcopum Ratisbonenſem, Joannem Canonicum, & Albertum Epiſcopum Argentinenſem; & in iſtis Genealogia Ducis Othonis memorati defecit.

*MCCCCXXXVI.*

Anno Wolfframmi Abbatis VIII. Indictione Romanorum XIV. durante Baſileenſi Concilio Eugenius Papa ſuum apud Ferrariam urbem, ut ſupra diximus, Concilium inchoavit.

Concilium Ferrariæ celebratur à Papa Eugenio contra Baſileenſe.

Intereà Græci venerunt navigiouſque Venetias, facturi unionem cum Eccleſiâ Romanâ, ſed cùm tutò propter peſtem Ferrariam accedere non poſſent, aliquandiu ibidem ſubſtiterunt. Laboratum eſt haud mediocriter per Patres tunc apud Baſileam congregatos, ut ad eorum Concilium accederent Græci pro unione facienda, quod niſi Papa Eugenius cautè prævenire ſtuduiſſet Concilium transferendo, ſuum libenter illi feciſſent.

Eodem anno Albertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux filius Erneſti, filij Joannis, filij Stephani, filij Ludovici Imperatoris IV. de quo paulò ante fecimus mentionem, duxit uxorem Annam Ducis Brunſchvvicenſis filiam, nuptijs in oppido Mönchen cum ingenti pompâ celebratis, de qua genuit plures filios & filias. Quorum primogenitus nomine Albertus uxorem habuit filiam Friderici Imperatoris III. Maximiliani Cæſaris noſtri Sororem, quæ inter plures liberos Wilhelmum peperit primogenitum, qui hodie patris obtinet Ducatum.

Dux Bavariæ Albertus filius Erneſti duxit uxorem.

Anno prænotato Fridericus Dux Auſtriæ poſtea Imperator Romanorum ejus nominis III. filius Ducis Erneſti annum ætatis habens primum atque viceſimum, de cujus nativitate ſupra diximus anno Friderici Abbatis Hirſaugienſis XV. piæ devotionis inſtinctu ſanctum Domini ſepulchrum cum multa nobilium comitiva viſitavit in Hieroſolymis, militiámque ſuſcepit.

Fridericus Auſtriæ Dux ſepulchrum Domini viſitavit.

Eodem anno tertia die menſis Auguſti, Richardus Mosbach Decanus majoris Eccleſiæ Herbipolenſis & Fridericus Schæderer Canonicus exercitum Eccleſiæ duxerunt contra Cives Herbipolenſes, Ochſenfurt oppidum

Canonici Herbipolenſes Duces fiunt exercitus.

dum occupantes, quo potenter recuperato ſecum nonnullos abduxere captivos, inter quos fuerunt Eytelvvolfus de Wernberg, de Hain, de Gich milites, cum alijs nobilibus multis.

Vineta frigore læſa per Franciam Orientalem.

Anno item prænotato in principio Maij frigus Germanica Vineta per totam Franciam Orientalem graviter læſit, unde parùm vini crevit, Præpoſitus námque majoris Eccleſiæ Herbipolenſis, qui communibus annis ducenta vini plauſtra conſuevit habere, hoc ipſo anno ex omnibus decimis ſuis uno tantum plauſtro vini cogebatur eſſe contentus. In alijs, tamen pleríſque regionibus Germaniæ multum vini crevit, maximè in Alſatiâ, Cis Rhenum, & circa Moſellam.

*MCCCCXXXVII.*

Anno Wolfframmi Abbatis IX. Indictione Romanorum XV. obijt Joannes ultimus in Spanheim ſine liberis in Caſtello ſuo Cis-Moſellano Starckenburg nuncupato, & in Eccleſia Parochiana oppidi Tranerbach ſepultus eſt. Cujus ambo Comitatus Spanheim videlicet anterior dictus, & Starckenburg, ſicut hodie manent, fuerunt diviſi inter Ludovicum Palatinum Rheni Comitem Bavariæque Ducem, ac Principem Electorem Heidelbergæ commorantem, Stephanum quóque Palatinum Rheni Comitem, Bavariæ Ducem, Gemini pontis & Veldenziæ Comitem, qui morabatur in Zvveienbrucken, & Jacobum Marchionem de Baden inferiori, ubi & habitandi reſidentiam faciebat. De hac diviſione Comitatuum præſcriptorum plura notavimus anno Friderici Abbatis XIII. ubi Stephanum Comitem Palatinum Rheni Bavariæque Ducem Ruperti Regis filium, Sophiam ultimi Comitis Gemini pontis & Veldenziæ diximus accepiſſe uxorem, cum qua utrúmque comitatum obtinuit, ſimul & Spanheimenſem unà cum Starckenburg, quia propinquitatis Jure hæres fuit unica quatuor præſcriptorum Comitatuum; nam quicquid Palatinus Comes, aut Marchio Badenſis in Comitatibus Spanheim & Starckenburg, hodie Juris habent, non ex genere propaginis, ſed ex donatione poſſident inter vivos.

Comitatus Spanheim inter Palatinos & Badenſes dividitur.

Eodem Anno Feria quinta poſt Feſtum SS. Philippi & Jacobi Apoſtolorum in principio menſis Maij, iterum frigoris & grandinis horrenda tempeſtas Vineta circa Herbipolim devaſtans vini copiam deſtruxit, licet non in tantùm, ſicut præcedenti anno, nam menſura vini octo novémque vendebatur denarijs apud Herbipolenſes. Denique panis inopiâ laboratum eſt apud eoſdem per totum annum uſque ad Feſtum Paſchatis anni ſequentis.

Sigiſmundus Imperator in Moravia conſtitutus ægrotare cæpit.

Anno prænotato Sigiſmundus Imperator ſenio confectus graviter ægrotare cæpit, qui vocatis ad ſe primoribus Regni Ungariæ ultimam voluntatem ſuam, ut animo diſpoſuerat, ordinavit: Succeſſorem ſibi deſignans in utroque Regno, Bohemiæ ſcilicet & Ungariæ, Albertum Ducem Auſtriæ generum ſuum virum ſtrenuum, juſtum, & regio honore dignum: quem ut concorditer ſe promitterent ſuſcepturos, precibus evicit. Ad Bohemos item, ut idem facerent, ſe mortuo, litteras præordinavit vivens, atque Oratores, qui teſtamentum ejus pro ſuſceptione Alberti ad Regnum Bohemiæ aperirent.

Imperator Sigiſmundus ſeptuagenarius in Moravia moritur.

His rite ordinatis ſimul & Sacramentis Eccleſiaſticis præmunitus Imperator Sigiſmundus diem clauſit extremum anno prænotato, octavo

die

die Decembris, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo: Regnorum Ungariæ quinquageſimo primo, Bohemiæ decimo ſeptimo, Germaniæ vigeſimo ſeptimo, & Imperij Romani anno quinto, & in Eccleſia Waradinenſi honorificè ſepultus eſt.

Albertus Auſtriæ Dux fit Rex Ungariæ, nota.

Mortuo Imperatore Sigiſmundo Regnum Germanorum cum Imperio Romano vacavit in annum ſequentem. Ungari autem, ut rogati fuerant, generum Sigiſmundi Cæſaris defuncti Albertum Auſtriæ Ducem ſuſceperunt in regem, ſed eâ conditione juramento firmatâ, quod nec Germanorum, nec quodcunque regnum ſuſciperet; ſed unicè Ungariæ regno deberet eſſe contentus, quod tamen minimè ſervavit. Poſteaquam enim Ungariæ regnum fuerat aſſecutus, legatos à ſocero deputatos miſit in Bohemiam, ut ejus defuncti ultimam publicarent voluntatem Bohemis, & regnum peterent ſibi teſtamentario jure delegatum. Bohemi legatorum oblatâ oratione perſuaſi Albertum in regem ſuſcipiunt anno Wolfframmi Abbatis Hirſaugiani decimo, die menſis Maij ſexta.

Adolphus Dux Montenſium & Juliacenſium ſine liberis moritur.

Anno etiam præſcripto in menſe Septembri moritur Adolphus Dux Juliacenſis & Montenſis ſine liberis, juſto Dei judicio, ut qui proprium peccarat in patrem, Pater eſſe non mereretur, cujus corpus in abſide meridionali Eccleſiæ S. Pantaleonis noſtri Ordinis in Colonia ſepultum eſt. Qui continuis in vita bellis nimium exhauſtus inops penè ac pauper deceſſit. Principatum ſuum ære alieno gravatum relinquens Gerhardo nepoti de Ravenſpurg fratris ſui filio, quem & pacificè intrans obtinuit.

Fames hoc anno magna fuit in terris, & frumentum in charo pretio præcipuè circa Rhenum & Moſellam, in Hollandia quoque, Seelandia & Hannonia & Francia Orientali, ut paulo ante diximus, quæ mortales graviter afflixit: nec ſolum homines multos, ſed etiam plura jumenta peremit.

Ludovicus Barbatus Comes Palatinus Rheni & Dux Bavariæ obijt.

Anno prænotato ultima die menſis Decembris, obijt Ludovicus Barbatus, Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Princeps Elector, filius quondam Regis Germanorum: Ludovicum Pium ex Mechtilde filia Ducis Sabaudiæ Amadei, papæ poſtea Felicis, legitima filium relinquens hæredem. Cujus frater ſecundogenitus Ludovici Barbati Fridericus non duxit uxorem, ne principatus iteraretur diviſio: genuit tamen ex nobili quadam fœminâ filium nomine Ludovicum, qui hodie Comes eſt in Lövvenſtein, cujus matrem, ut ferunt, priuſquam moreretur, in facie Eccleſiæ duxit uxorem. Rupertus autem tertiogenitus Ludovici Barbati Archiepiſcopus fuit Colonienſis poſt Theodoricum, & ante Hermanum: de quo ſuo tempore latius dicemus. Filias reliquit etiam tres, quarum una Gandavi fuit monialis cum ſanctâ Coletâ. Secunda ſimiliter fuit Monacha Coloniæ. Tertia primò nupſit Comiti de Wirtenberg, & poſtea Duci Auſtriæ Alberto fratri Friderici Imperatoris tertij.

Uxor Comitis Wirtenberg Palatina Mechtildis.

*MCCCCXXXVIII.*

Sexcenteſimus Hirſaugienſium annus hic eſt.

Annus iſte Wolfframmi Abbatis decimus ſub Indictione Romanorum prima, ab introitu fratrum primo de Fulda in Hirſaugiam ſexcenteſimus, fuit divina miſeratione continuatus. In quibus quidem annis ſexcentis, quidquid actum circa Monaſterium veſtrum, ô Fratres Hirſaugienſes chariſſimi, dignum invenire potui, in hoc opus chronicorum comportavi, non ſine laboribus multis & vigilijs in noctem ſæpe continuatis.

Unde quicúnque Hirſaugianorum hæc legerit fratrum, dicat jam precor mente fideli ad Dominum: *Miſerere Domine DEUS animæ famuli tui Joannis Trithemij Abbatis, & omnia ejus peccata remitte per innocentiſſimam mortem unigeniti Filij tui Domini noſtri JESU Chriſti, qui tecum vivit & regnat in Unitate Spiritus S. DEUS per omnia ſecula ſeculorum, Amen.*

Oratio pro Trithemio.

Anno prænotato circa medium quadrageſimæ convenerunt Principes Electores, & habitis inter ſe tractatibus neceſſarijs viceſimo die menſis Martij, Albertum Ducem Auſtriæ Sigiſmundi defuncti Imperatoris generum Regem Germaniæ ad Romanorum Imperium concorditer elegerunt, virum optimum ſtrenuum & pium, qui annis tantum præfuit duobus. Verùm ut paulò ante diximus, juramento ſe adſtrinxerat Ungaris, quod neque imperium deberet aſſumere Romanum, neque aliud quodcúnque regnum: vix tandem precibus Friderici Ducis Auſtriæ inducti Ungari conſenſerunt, ut regnum aſſumeret Germaniæ cum Imperio Romano ſibi Franckfurdiæ oblatum. Quo tandem ſuſcepto ad Aquaſgrani ducitur, & per manus Theodorici, Archiepiſcopi Colonienſium ſolemniter in Regem unctus coronatur.

Eugenius Papa Legationem ad Baſileenſe Concilium miſit.

Eodem anno ab Imperatore Sigiſmundo viam univerſæ carnis in Moravia, ut diximus, ingreſſo, Eugenius Papa neminem babens quem timeret, Concilium Baſileenſe ſtatuit revocare, ſed metuens ne ſchiſma in DEI Eccleſia ſequeretur, miſit ad illud Nicolaum Abbatem noſtri Ordinis de Sicilia Panormitanum Archiepiſcopum Monarcham Juriſtarum, cum alijs quibuſdam viris ſolemnibus, per quos Patres monuit Baſileæ congregatos, ut à cæptis deſiſterent, & ſibi, ut vero Chriſti Vicario in omnibus fideliter obedirent. Qui quidem Archiepiſcopus cùm Baſileæ in Concilio, tum Ratisbonæ & Franckenfurti in conventu principum, & alibi multas orationes pro Eugenio habuit, & cauſam ejus fideliter promovit, ſed impedire Concilium non potuit. Nam Patres apud Baſileam conſtituti, non obſtante Legatione Archiepiſcopi Panormitani, Eugenium Papam cum ſuis Cardinalibus ut ad Concilium veniret citaverunt, quem ut in ſua opinione permanentem viderunt, contra eum tanquam ſchiſmaticum procedunt, atque poſtremo deponunt abſentem à Pontificatu, & Amadeum Eremitam Ducem quondam Sabaudiæ in Papam elegerunt, Felicem ejus nominis quartum appellantes.

Concilium Baſileenſe Papam Eugenium tertio citavit.

Anno prænotato prima die menſis Julij, obijt Erneſtus Dux Bavariæ in Eccleſia Monacenſi ſepultus, filium relinquens nomine Albertum, per quem Genealogia Ducum Bavariæ continuatur, quemadmodum paulo ante diximus.

Mechtildis Ludovici Barbati uxor moritur.

Eodem anno duodecima die menſis Maij, obijt Heidelbergæ Mechtildis uxor quondam Ludovici barbati Comitis Palatini Bavariæque Ducis, de quo plura in ſuperioribus per ordinem jam diximus, mater pauperum pientiſſima.

Moos Gigantum ab Joanne Herbipol. Epiſcopo obſidetur.

Anno item prænotato viceſima quarta die menſis Auguſti, Joannes Epiſcopus Herbipolenſis contractis ſuorum copijs caſtellum prædonum Rüſſenberg nomine, munitiſſimum obſedit, quod per dies plures machinis & varijs modis impugnans, cùm expugnare non poſſet, ſolutâ obſidione receſſit, cautione acceptâ, quod hoſtes Eccleſiæ deinceps non hoſpitentur.

Eodem

Eodem anno Rhabanus de Helmſtatt Archiepiſcopus Trevirorum & Spirenſis Eccleſiæ antiſtes jam ſenio gravatus, quorundam conſilio inductus, Joannem Epiſcopum Leodienſem in Coajutorem ſuum pro Trevirorum Eccleſia aſſumpſit. Qnod majori parti Canonicorum haud parum diſplicuit, & damna non parva (ſicut plures eo tempore opinabantur) dictæ provenerunt Eccleſiæ.

*MCCCCXXXIX.*

Anno Wolfframmi Abbatis Hirſaugiani undecimo, Indictione Romanorum ſecundâ, Patribus in Concilio Baſileæ congregatis, per cenſuras contra Eugenium Papam procedentibus, ipſúmque à Pontificatu deponere inſtituentibus, quod & eodem anno factum eſt, Ludovicus Delphinus Viennenſis Galliæ & Comes Armeniacus cum viginti quinque millibus pugnatorum ab ipſo Pontifice, ut dicebatur, in diſſipationem Concilij ſuſcitati venerunt in Alſatiam, & prædas cum incendio ac nece pauperum ruſticorum circa Baſileam, Argentinam, Colmariam, & Alſatiam totam ſine miſericordia crudeliter exercebant, villanis ad urbes confugientibus tantum ſalvis.

*Armeniaci Galli devaſtant Alſatiam in odium Concilij.*

Imprimis igitur confœderati Suitenſes anno prænotato in menſe Auguſto, primò feliciter, poſtea verò infeliciter cum Delphino & Armeniacis pugnaverunt, & pluſquam duodecim millia eorum peremerunt, quorum omnia bona rapientes in ſuos uſus converterunt. Ex Suitenſibus etiam in ſecundo congreſſu pauci remanſerunt, ſed penè omnes fuerunt occiſi, quod eis propterea contigit, quia nec ſuis obedire Capitaneis voluerunt, nec monitis Baſileenſium optimis fideliter denuntiatis acquieſcere, quin potius unicum à Baſileenſibus miſſum, qui eis nunciavit innumerabilem Armeniacorum multitudinem ultra flumen latere, comprehenſum interfecerunt, arbitrantes, Baſileenſes eorum gloriâ invidioſè torqueri, & contra prohibitionem ſuorum Capitaneorum amne tranſmiſſo ſuccubuerunt. Nihil ominus fortiſſimè agentes in medio inimicorum concluſi, & ab ortu ſolis uſque ad occaſum pugnantes, cùm ſe viderent in mortis articulo conſtitutos, non pauciores XIII. millibus hoſtium occiderunt.

*Armeniaci ſuperantur à Suitenſibus.*

*Armeniaci dicebantur die arme Jäcken die Schnäcken vel die Schneider.*

Biennio & 6. menſibus turba iſta malignantium Armeniacorum devaſtavit Alſatiam, nemini deferens, nemini ſervans fidem & litteris & Sacramentis confirmatam; nam promiſſis quoſcúnque potuerunt decipientes, ut rebus & corporibus perſiſterent ſalvi, poſteaquam fuiſſent munitionibus intromiſſi, direptis omnibus, nihil promiſſorum ſervabant. Sic intromiſſi fuerant in Walzhuot, in Lauffenburg, in Seckingen, in Reinfelden, & in alijs Helvetiorum, & Alſatiorum oppidis & caſtellis pluribus. Multa per illud triennium fecerunt incolis mala, diripientes omnia quæcunque potuerunt invenire, pauperes, qui ſe redimere pecuniâ non potuerunt, infinitis & horrendis cruciatibus affectos ſine miſericordia in arboribus ſuſpendebant.

Poſtremo anno Wolfframmi Abbatis XIV. Ludovicus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux & Princeps contracta multitudine pugnatorum auxilio vicinorum Principum & Civium Regni Germanici, Baſileenſium, Argentinenſium, Schletſtattenſium, & aliorum haud procul à Baſileæ in ipſos Armeniacos potenter irruit, & multis eorum peremptis, reliquos in fugam convertit. Delphinus autem cum paucis vix evaſit Comitibus

*Armeniaci per Ludovicum Palatinum Comitem cæſi fugantur.*

&

& nobilibus ſuis, quos adduxerat, multis in diverſis locis amiſſis. Non adjecit amplius redire in Alſatiam, Germanorum expertus fortitudinem.

Conſtitutio Baſileenſis Concilij pro reformatione Ordinis noſtri editur.

Anno prænotato, Patres de Concilio apud Baſileam congregati ad inſtantiam quorundam Ordinis noſtri Abbatum (quorum DEUS corda inclinaverat ad obſervantiam regularem) conſtitutionem unam pro Reformatione Monaſteriorum ſatis utilem edentes, Provinciali capitulo Moguntinæ provinciæ & Bambergenſis Diœceſis tradiderunt: quæ incipit: *Inter curas multiplices, quibus in occurrentium rerum & negotiorum, &c. Datum Baſileæ x. Calendas Martias, anno à Nativitate Domini MCCCCXXXIX.*

XII. Abbates ordinantur viſitatores per Concilium.

Eodem tempore Concilium Baſileenſe memoratum ex Abbatibus Ordinis noſtri duodecim viſitatores per Moguntinam provinciam deputavit, inter quos erat vita & eruditione præcipuus Joannes Rhode Abbas Monaſterij S. Matthiæ Apoſtoli extra muros Trevirorum, de quo plura diximus. Hi XII. Abbates habebant viſitare & reformare auctoritate Concilij Generalis omnia & ſingula Monaſteria per dictam provinciam Moguntinam ubilibet conſtituta, tam Monialium quam Monachorum. Et notandum, quod juxta conſtitutionem Benedicti XII. Provincia Moguntina cum Bambergenſi Diœceſi exempta, quantum ad Cœnobia pertinet Ordinis noſtri, unum facit Capitulum provinciale, Abbatias habens hodiè C. & XX. De qua Provincia ab Ordine tranſlata ſunt à tempore Concilij Conſtantienſis in Eccleſias Canonicorum ſæcularium decem Monaſteria. Provinciæ autem Colonienſis & Trevirenſis pro una computantur, in qua ſunt fermè LX. Monaſteria, quorum Abbates unum faciunt Provinciale Capitulum. Provinciæ quoque Magdeburgenſis & Bremenſis in Saxonia computantur pro una, in qua Monaſteria noſtri Ordinis ſunt XV. quorum Abbates ſimiliter faciunt capitulum, cui & Abbates Caminenſis Diœceſis ſunt incorporati. Provincia Salzburgenſis in Bavaria Ordinis noſtri clara habet Monaſteria, quorum Abbates unum faciunt provinciale capitulum. Harum ſex Germaniæ provinciarum Ordinis noſtri Abbates, quatuor faciunt Capitula Provincialia, quibus omnibus & ſingulis in Concilio Viſitatores fuerunt Ordinati.

Ordinis noſtri ſunt provinciæ 82. & faciunt capitula 32.

Sunt autem totius Europæ Provinciæ LXXXII. cum inſulis in mari Mediterraneo & Germanico adjacentibus, quarum Ordinis noſtri Abbates faciunt capitula provincialia XXXII. Sed hodiè in paucis capitula provincijs ſervantur propter Abbatum ſuperbiam & nimiam deformitatem Monachorum. Tria in Germania ſcimus Capitula de triennio in triennium ſervari, videlicet Moguntinenſium unum, Trevirenſium & Colonienſium unum, Bremenſium & Magdeburgenſium ſimiliter unum. In cæteris verò Provincijs, ubi Provinciale Capitulum ſervetur, aut ubi non ſervetur, noſtram fugit ſcientiam.

Capitulum Ordinis noſtri x. celebratur Nürenbergæ.

Anno item prænotato in Dominica tertia poſt Feſtum Dominicæ Reſurrectionis, quæ fuit XXVI. die menſis Aprilis, celebratum fuit decimum à tempore Concilij Conſtant: Ordinis noſtri provinciale Capitulum Nürenbergæ apud S. Ægidium. In quo præſederunt Hartungus S. Petri in Erphurdia, Georgius S. Ægidij in Nürenberga, Nicolaus S. Blaſij in Nigra Sylva, & Henricus in Amorbach Monaſteriorum noſtri Ordinis Abbates. In eodem Capitulo Bulla ſeu Conſtitutio Baſileenſis Concilij, de qua paulo ante jam dictum eſt, præſidentibus, & cætui Patrum

fuit exhibita, quam debita cum reverentia ſuſcipientes omnibus mandarunt ſervandam capitulo ſubjectis.

Eodem anno Rhabanus de Helmſtatt Archiepiſcopus Trevirorum ſuam conſiderans ætatem ſenio gravatam, eo quod Eccleſiæ ſuæ deinceps utiliter præeſſe non poſſet, habito ſuorum conſilio, & imprimis Coadjutoris ſui Joannis Epiſcopi Leodienſis, Archiepiſcopatum Trevirenſem Jacobo de Sirka, qui ante ipſum in diſſenſione cum Udalrico de Manderſcheit, ut ſupra diximus, anno Wolfframmi Abbatis ſecundo, electus fuerat, reſignavit de conſenſu totius Capituli, reſervata ſibi penſione annua, de facultatibus Eccleſiæ, ut poſſet vivere, quibus ritè peractis ad Eccleſiam ſuam Spirenſem, unde venerat, reverſus eſt.

*Capitulum Ordinis noſtri x. celebratur Nurenbergæ.*

Jacobus autem in Archiepiſcopum Trevirorum per Concilium Baſileenſe confirmatus, & in Caſtro Meyenberg conſecratus præfuit annis XVII. Vir optimus, animo præſtans, & per omnia magnificus, qui magnanimitate, & prudentia ſua omnes ſibi, vel Eccleſiæ adverſantes potenter ſuperavit: & majoris Eccleſiæ ſuæ quoſdam rebelles ad obedientiam revocavit. Enim verò cùm vitam & mores eorum pravos attentaret corrigere, illi in rebellionem erecti, quò diſciplinam paſtoris effugerent, ſe legibus ſubjecerunt civilibus; quod cùm Archiepiſcopus in propria perſona detuliſſet ad Romanum Pontificem, litteras ab eo compulſoriasimpetravit, quibus Papa præcepit eos, aut beneficijs cedere omnibus, aut civilitati, quam temerè aſſumpſerant, renuntiare.

*Rhabanus de Helmſtatt Archiepiſcopus Trevirenſis Jacobo reſignat Eccleſiam.*

In primo ſuo ad Eccleſiam Trevirorum introitu Jacobus omnia penè reperit deſolata, Archiepiſcopatum ære alieno nimis gravatum, omnes proventus annuos & cenſus, oppida, Caſtella, & Telonia creditoribus impignorata ratione bellorum, quibus Rhabanus Archiepiſcopatum ſibi acquiſiverat. Nam ut eo tempore invenimus computatum, ad quatuor centena millia florenorum Eccleſia Trevirenſis in primo introitu Jacobi ad Archiepiſcopatum creditoribus tenebatur, pro quibus omnia ferè erant obligata. Et quamvis promptuaria cuncta reperiſſet exhauſta & vacua, cogebatur tamen à principio dare Joanni Epiſcopo Leodienſi, qui fuerat Coadjutor Rhabani, ſexaginta florenorum millia, Anteceſſori ſuo mutuata.

*Jacobus de Syrka fit Archiepiſc. Trevirenſis annis XVII.*

*Omnia bona Eccleſiæ Trevirenſis impignorata pro 400000. florenis.*

Anno autem præcedente Rhabanus priuſquam reſignaret Archiepiſcopatum Trevirorum, hoc eſt, anno Wolfframmi Abbatis X. die menſis Januarij 8. de conſenſu Capituli in favorem nepotis Rheinhardi de Helmſtatt majoris præpoſiti, etiam Spirenſem Eccleſiam reſignavit, cujus Epiſcopus fuerat annis XXXV. Commendatarius verò quamdiu fuit Archiepiſcopus Trevirorum, annis VII. qui ſimul computati faciunt annos XLII. in tertio Eccleſiæ ceſſit Trevirorum.

Poſt reſignationem voluntariam Rhabani de Helmſtatt in Epiſcopatu Spirenſi nepos ejus Rheinhardus de Helmſtatt major præpoſitus, conſenſu totius Capituli ſuccedens præfuit annis ferme XVII. homo quietus & tranquillus, ſub cujus regimine, ut ſuo loco dicemus, major Eccleſia Spirenſis igne fuit exuſta.

*Reinhardus de Helmſtat fit Epiſcopus Spirenſis annis XVII.*

Anno prænotato XIV. die menſis Septembris obijt Gobelinus Abbas Monaſterij quondam mei Spanheimenſis anno regiminis ſui octavo non completo. Huic in Abbatia Spanheimenſi ſucceſſit Fridericus de Nakheim,

*Fridericus fit Abbas in Spanheim.*

heim, & præfuit annis v. menſibus VII. diebus VI. Monachis in magna deformitate viventibus, & Monaſterio in utróque ſtatu ſpiritualium & temporalium nimis collapſo.

Joannes de Brunn Epiſcopus Herbipolenſis capitur in Hirtzhorn.

Eodem anno Joannes de Brunn Epiſcopus Herbipolenſis & Franciæ Orientalis Dux unicus, quam ob cauſam neſcio (niſi forſitan debitorum à Domicellis de Cornu Cervi hoc eſt Hirtzhorn) capitur, & 3. menſium ſpatio detinetur captivus. Fuerunt qui dicerent, hunc Pontificem Eccleſiam ære nimium gravaſſe alieno, & inter multos creditores etiam ab illis de Hirtzhorn ſummam notabilem mutuo accepiſſe pecuniarum, quam in tempore non reſtituerit conſtituto, ideò manus eorum incidiſſe captivum, quod veritati ſatis apparet eſſe conſentaneum.

Anno item prænotato XIV. die menſis Novembris, obijt Rhabanus de Helmſtatt quondam Epiſcopus Spirenſis & Archiepiſcopus Trevirenſis. Spiræ ſepultus in medio Eccleſiæ Principalis anno Pontificatus ſui XLIII. nondum completo. Vir prudentia ingenio conſilio & animi conſtantia ſingularis, qui pro defenſione libertatis Eccleſiaſticæ totum libens ſemper expoſuit quod fuit. Ad honeſtos pro patria labores natus, omnibuſque omnia factus veluti alter Machabæus Clerum de injuſta ſervitute Civium prudentia ſimul & armis potenter liberavit.

Anno Wolfframmi Abbatis præſignato vinum apud Francos noſtros Orientales in caro pretio fuit; nam à principio anni uſque ad Feſtum S. Jacobi menſura vendebatur una pro x. denarijs novis. Circa feſtum autem Archangeli Michaëlis vinum iterum tantum ſubitò vileſcere cæpit, ut una menſura pro uno denario venderetur. Frumenta toto anno in vili pretio fuerunt; nam ſiliginis maldrum unum duobus talentis, hoc eſt, decem ſolidis, quorum XXVII. florenum faciunt, emebatur.

Eodem anno XVIII. die menſis Septembris hora prima, minuto quinquageſimo nono poſt meridiem, natus eſt Comes Bertholdus Comes in Henneberg, qui poſtea ex Decano majoris Eccleſiæ factus eſt Archiepiſcopus Moguntinus: vixit annis LXVI. Archiepiſcopus fuit annis XXI.

Albertus Rex Germanorum moritur.

Anno item prænotato XXVII. die menſis Octobris, hoc eſt, in Vigilia SS. Simonis & Judæ, obijt Albertus Rex Germaniæ, Bohemiæ, Ungariæ, Dalmatiæque, Dux Auſtriæ, & Comes Tyrolis, in Alba Regali ſepultus anno regni Germanici ſuſcepti ſecundo, minus 4. menſibus, & 21. diebus, Princeps magnificentia & liberalitate omnium clariſſimus, quo dignus non erat mundus, & ideò in brevi complevit tempora multa, quia placuit Deo anima ejus, propterea citò abſtulit eum de medio tenebrarum, ut gaudeat in æternum.

Joannes Rhode Abbas S. Matthiæ apud Trevirim obijt.

Eodem quoque anno prima die menſis Septembris obijt Joannes Rhode Abbas Monaſterij S. Matthiæ Apoſtoli extra muros Trevirorum, anno ætatis ſuæ LXIV. Abbatialis verò dignitatis XX. vir moribus & converſatione integer & ſanctus: qui furores Monachorum carnalium ſua prudentia domuit, eorum vitia corripuit, Burſfeldinæ Obſervantiæ fundamenta primus collocavit; de cujus Opuſculis & vita in ſuperioribus plura jam diximus.

Eugenius Papa per Concilium Baſileenſe abſens deponitur.

Anno memorato XVII. die menſis Novembris Patres in generali Concilio apud Baſileam congregati Eugenium Papam ſæpius citatum rogatum & vocatum jamque diu expectatum, ſed venire contemnentem, ut

ſchiſmaticum

ſchiſmaticum atque rebellem Eccleſiæ à ſummo Pontificatu per ſententiam depoſuerunt abſentem. Quæ præſumptuoſa res cùm ad ejus notitiam deveniſſet, nequaquam animo concidit, ſed habito ſæpius conventu Cardinalium, diſcuſſâque Græcorum & Latinorum diſſenſione, tandem eo ventum eſt, ut Græci rationibus victi faterentur, Spiritum S. à Patre ſimul & Filio procedere, Purgatorium eſſe, Corpus quoque Dominicum in azymo ſine fermento pane triticeo fore dicerent conſecrandum. Denique ut infirmaret Concilium Baſileenſe Eugenius, ſuáſque partes roboraret, in publico reſidens conſiſtorio XVIII. Cardinales de novo creavit, quorum in numero duo Græci fuerunt, Nicænus & Ruthenus, per quos Græcos in fide Romanæ Eccleſiæ ſperabat facilius poſſe contineri, qui tamen brevi poſtea iterum defecerunt.

Igitur Eugenio per Concilium Baſileenſe à Pontificatu, ſicut diximus, depoſito, mox ordinati ſunt ex Patribus nonnulli, quibus poteſtas data fuit, ut novum Eccleſiæ Pontificem eligerent. Qui ſecedentes à multitudine conclave ingreſſi ſunt, & ſcrutatis ex more votis, Amadeum Monachum Eremitam Ducem quondam Sabaudiæ in Papam concorditer elegerunt. Mittuntur ſtatim ad Ripaliam Cœnobium, in quo degebat, nuntij & Oratores, qui vocent electum ad Pontificatum, qui conſurgens venit ad Concilium, & præmiſſa Conſecratione ſolemni Pontificium munus libens ſubivit oblatum. Nuncupatus eſt in ſua obedientia Felix V. & præfuit in ea annis IV. poſtea ceſſit Nicolao V. Eugenio jam vita defuncto, quemadmodum ſuo loco dicemus. *Amadeus Monachus fit Papa in Concilio Baſileenſi Felix V. dictus.*

Eo tempore in cœlo tres ſoles apparuiſſe leguntur, diviſum in 3. partes ſtatum Eccleſiæ, ut multi opinabantur, ſignificantes. Nam una pars ſequebatur Eugenium ut verum Chriſti Vicarium, in qua fuerunt Itali, Lombardi, Apuli, Galli, & Hiſpani. Alia verò pars Felici adhærebat, in qua erant Teuthonici, Burgundiones, Sabaudi, & penè Germania tota. Tertia pars eorum hominum fuit, qui neque Felicem ſequebantur, neque Eugenium, & ideò ſe neutrales nominabant, exiſtimantes hanc viam tutiorem, ſi duobus de Papatu contendentibus, neutrum obſervent. Sed meo judicio cæteris periculoſius erraverunt, cùm præſertim ſapienti non ſit dubium, alterum ex duobus legitimum fuiſſe Pontificem, ſive Felix fuerit, ſive Eugenius. Quomodo ergò neutralis bonâ conſcientiâ eſſe poſſum, quando non vacat Eccleſia, quamvis neſciam, quis duorum ſit Pontifex? ſatius igitur & tutius in ſimili caſu eſt, rationis judicio unum ſequi & obſervare, quem verum credas eſſe Pontificem, quam neutraliter utrumque contemnere. *In partes tres Eccleſia dividitur, & tres in cœlo ſoles videntur.* *Periculoſius erraverunt neutrales.*

Quis qualis & quantus fuerit iſte Papa Felix, Germanici Regni honor, cui Sabaudia eſt antiquo jure ſubjecta, me paucis, ut dicam, impellit. Amadeus igitur, de quo nobis eſt ſermo, Comes fuit Sabaudiæ, quem Imperator Sigiſmundus olim in Conſtant: Concilio ſublimavit in Ducem, qui non diu poſt ſuſceptum honoris titulum divino inflammatus amore Ducatum Sabaudiæ Ludovico filio ſuo reliquit, mundum cum ſuis delicijs pro DEI honore contempſit, & quibuſdam aſſociatus nobilibus, Monaſterium Carthuſienſis Ordinis, quod Ripalia nuncupatur, ingreſſus, Domino in magna devotione militavit. *De origine vita & moribus Papæ Felicis V.*

Inde vocatus per Concilium Baſileenſe ad Summi Pontificatus apicem, novem in ſua miniſtravit obedientia juſtitiam annis: quibus evolutis, & mortuo Eugenio voluntariè ceſſit Nicolao V. ut ſuo plenius ordine dicemus. Erat enim vir optimus, vita & converſatione præclarus, ingenio promptus, eloquio dulcis, pius & juſtus, eruditione quoque ſcripturarum ſufficienter inſtructus. Ejus filia nomine Margaritha nupſerat Ludovico Pio Comiti Palatino Bavariæque Duci Principi Electori, cui peperit Philippum Palatinum, qui ante hoc fermè quinquennium obijt, ut inferius dicitur. Ludovico autem defuncto Margaritham Udalricus Comes de Wirtenberg duxit uxorem, de qua tamen liberos non ſuſcepit.

Felix Papa multos pro ſua parte creavit in Concilio Cardinales.

Felix autem in Pontificatum ſublimatus, pro confirmatione partium ſuarum nonnullos apud Baſileam Cardinales inſtituit, inter quos erat Joannes de Raguſio Ordinis Prædicatorum S. Theologiæ Doctor, Græcæ & Latinæ peritus, qui & Baſileæ obijt, & Bibliothecam ſuam valdè raram & pretioſam Conventui ſui Ordinis commendavit cum omni ſupellectili ſua in perpetuam poſſeſſionem.

Nicolaus Abbas Siculus & Archiepiſc. Panormitanus & Cardinalis noſtri Ord.

Nicolaus quoque Siculus Abbas Monecenſis Cœnobij Ordinis noſtri in Sicilia ex Catana civitate oriundus Archiepiſcopus Panormitanus, quem Eugenius Papa miſerat Baſileam ad revocandum Concilium, rationibus & auctoritate victus Concilio adhæſit, & per Felicem Cardinalis honore donatur; fuit enim vir in utróque Jure peritiſſimus, & multa ſcripſit, quæ hodiè manifeſta ſunt omnibus.

Fridericus Dux Auſtriæ Pater Sigismundi Archiducis moritur.

Anno item prænotato XXIV. die menſis Junij, quæ fuit nativitate S. Joannis Baptiſtæ ſolemnis, obijt Fridericus Dux Auſtriæ, filium relinquens parvulum, nomine Sigiſmundum, cum theſauro magno, quem ad redimenda Dominia ducatus impignorata non ſine labore diuturno vivens congregaverat. Fridericus autem Dux Auſtriæ poſtea Imperator III. tulit Sigiſmundum parvulum cum theſauris magnis, & duxit in Auſtriam Tutoris peragens officium, ubi ſub tutela erat pluribus annis, donec tandem inſtantibus Tyrolanis & vallis Oeni populis, quorum erat Princeps, ſuo dominio pleno Jure inſtituitur.

*MCCCCXL.*

Monaſterium S. Jacobi Moguntiæ à Bursfeldenſibus reformatur.

Anno Wolfframmi Abbatis XII. Indictione Romanorum tertia, Monaſterium S. Jacobi Apoſtoli quondam Scotorum in monte Specioſo prope Moguntiam inſtantia & cooperatione Theodorici Archiepiſcopi Moguntini reformatum eſt, ex Monaſterio Bursfeldenſi, ſub Joanne II. de Bubenheim Abbate, qui in reformationem memoratam conſenſit anno regiminis ſui ſecundo. Quo tandem anno Wolfframmi Hirſaugienſis viceſimo qnarto vita defuncto, ſucceſſit Lubertus vir omni religione decorus, annis decem. Poſt quem Eberbardus de Venlo annis 7. Quo ad Montem Monachorum prope Bamberg translato ſucceſſit Joannes de Itzſtein annis 3. Illo etiam cedente, & Abbatiam S. Joannis in Ringaugia ſumente ſucceſſit Hermannus Prüſs patria Moguntinus annis 44. minus duobus menſibus, vir optimus & ſempiterna memoria dignus. Quo mortuo, & in medio chori ſepulto, Joannes de Gerauo major cellerarius in Abbatia ſuccedens hodie tertium Abbatiſſat annum. Plura Cœnobia ex eodem Monaſterio deinceps fuerunt reformata.

Eodem

Eodem anno, Sabbato poſt Erhardi Feſtum, in principio menſis Januarij obijt Joannes de Brunn Epiſcopus Herbipolenſis, & Dux Franciæ Orientalis, in Caſtro montis Dominæ noſtræ S. Mariæ, cujus corpus in majori Eccleſia cum honore fuit ſepultum. Reliquit Eccleſiam Herbipolenſem nimis exhauſtam, & multis debitis involutam; nam quidquid habuerat in proventibus, & cenſibus annuis, totum pro ære alieno fuerat impignoratum, ut vix præſul unde viveret cum difficultate poſſet acquirere. Miſeria fuit inſignem tunc videre memoratam Eccleſiam in tanta paupertate conſtitutam, ut non tantum gloria eſſet ſpoliata, quam prius habuerat, ſed etiam fidem apud omnes publicam amiſiſſet. Unde parum abfuit, quin propter multitudinem debitorum alienanda in manus Fratrum Ordinis Teuthonici miſera veniſſet. Poſt Joannem electus fuit à Capitulo Sigiſmundus Saxoniæ Ducis filius, qui aliquandiu coadjutor ipſius Joannis fuerat: homo pacificis actionibus delectatus: confirmatus autem & ordinatus in Epiſcopum præfuit annis 3. de quo etſi copioſa ſit mihi materia, neſcio quid ſcribam, propter vanam de ipſo hominum æſtimationem, aliis eum ſtultum & fatuum, alijs verò prudentem & optimum virum aſſerentibus. In prima opinione fuerunt Canonici, & penè Clerus omnis, quorum ſectatores ita reliquerunt in ſcriptis, quòd poſt fatuitates multas pueriliter commiſſas penè ſolus aufugerit ad fratres ſuos Duces in Saxoniam, & ibi manſerit uſque ad mortem, nec reverſus ad Herbipolim deinceps fuerit, fratribus ob verecundiam ne elaberetur, miro illum ſtudio cuſtodiri facientibus. Qui verò ſequebantur opinionem memoratæ contrariam, eum propterea exoſum atque deſpectum fuiſſe à Clero dicunt, quòd civibus nimium aſſentiens, eorum ſe fidei potius, quam Canonicorum ſuorum crediđiſſet, favorémque populi pluris æſtimaret, quam devotionem auctoritatem & libertatem omnium Clericorum. Opiniones hodiè vulgatiſſimas dixi, quorum me ſcriptorem non judicem exhibui.

*Joannes de Brun Herbipolenſis Epiſcopus moritur.*

*Sigiſmundus Dux Saxonum fit Epiſcopus Herbipolenſis annis tribus.*

Anno item ſupra dicto circa medium quadrageſimæ, convenerunt apud Franckfurdiam principes Electores: Theodoricus Archiepiſcopus Moguntinus, Jacobus Archiepiſcopus Trevirorum, Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſium, Ludovicus Palatinus Comes Rheni Bavariæque Dux, Erneſtus Dux Saxoniæ, & Fridericus Marchio Brandenburgenſis, & habitis inter ſe tractatibus ex more neceſſarijs, triceſima die menſis Martij, Fridericum Erneſti filium Auſtriæ, Styriæ, Carinthiæque Ducem & in Tyroli Comitem unanimi conſenſu in Regem Germanorum & Imperatorem Romanorum elegerunt, quem ad Aquaſgrani ducentes ſolemni pompa coronarunt. Sex & viginti annorum erat cùm regnare cœpiſſet, tribus & quinquaginta annis regnavit in Germania, quorum ſolus expendit quadraginta ſex, cum filio autem Maximiliano 7. annis regnavit. Undecim annis ſine Imperij corona regnavit, & quadraginta duobus annis imperavit glorioſè coronatus; Erat enim vir optimus, bonarum litterarum ſtudio competenter imbutus, ingenio ſubtilis, conſilio cautus, actione præcipuus, pacificus manſuetus pius juſtus atque munificus, amator Cleri, defenſor pauperum, & virorum omnium cultor & amator Doctorum. Uxorem poſtea duxit coronatus Imperator Leonoram Luſitaniæ ſeu Aragoniæ regis filiam, de qua genuit Maximilianum Regem & Cæſarem, filiam quoque unam, quam Albertus Bavariæ Dux habuit uxorem.

*Fridericus Dux Auſtriæ fit Rex Germanorum annis 53.*

*Leonora filia Regis Luſitaniæ uxor Friderici Imperatoris III.*

Eodem tempore, quo Albertus Germaniæ Ungariæ Bohemiæque Rex, de quo paulo ante dictum eſt, vitam cum morte commutavit bumanam, Eliſabeth uxorem ſuam partu gravidam reliquit, quæ non diu poſt obitum mariti filium peperit nomine Ladislaum.

Regina Ungariæ filiū commendavit Regi Friderico.

Cùm autem Fridericus Dux Auſtriæ jam dictus in Regem Germaniæ fuiſſet electus, venit cum eo mulier jam memorata, Ladislaum filium ſuum jam pridem apud Albam regalem 4. menſes babentem ætatis, in regem Ungariæ coronatum ſecum adducens, cum regni corona nimium pretioſa; non enim confidebat Ungaris, & ideò filium Regi Frederico educandum prudenter cōmiſit, & coronam regni Ungarici ad tempus ſervandam commendavit; quod fideliter fecit utrumque. His pro quibus venerat, apud Fridericum regem peractis, Regina cum ſua comitiva in Ungariam reverſa eſt, & regnum loco filij aliquandiu prudenter gubernavit. Intereà Bohemi auditâ morte Regis Alberti, qui ut ſupra diximus, in Moravia obierat, diem ſtatuunt in unum conveniendi pro electione novi regis Bohemi celebranda; neſciebant enim quod Regina peperiſſet filium. Innotuit autem mulieri conſilium Bobemorum, & miſſis ad conventum Legatis regem prohibuit eligendum, ſignificans ſe legitimo ex Rege filium regni legitimum peperiſſe hæredem. His Bohemi auditis in duo ſcinduntur. Altera decernebat pars Ladislaum pro rege ſuſcipiendum, altera verò non pueris regnum deberi ſed viris, qui poſſint & regere ſubjectos, & defenſare contendens, regem omnino ſtatuit eligendum, ſatis fore Ladislao, ſi poſt 24. ætatis annum vocaretur ad regnum. Et hæc pars invaluit.

Bohemi Ducem Bavariæ Albertum Regem petunt ſed refutantur.

Scrutatis igitur votis eorum, quibus de rege nominando fuerat delegata poteſtas, Albertus Dux Bavariæ, qui olim apud regem Wenceslaum enutritus linguam probè noverat Bobemicam, tunc quidem in Bavaria conſtitutus in Bobemiæ Regem concordi voto eligitur. Placuit electio cœteris, mittuntur confeſtim nuntij ad electum, atque ut veniat in regnum ſibi deſtinatum à Deo, multis precibus rogatur. Quibus ille gratias egit, imprimis, quod eum ex omnibus unum elegiſſent in regem, multúmque ſe idcircò debere Bohemis, Regali boatu proclamans. Sed cùm regis Alberti Ladislaus extet legitimus filius & hæres, ſibi non fore decorum aſſeruit, ut regnum etiam vocatus ab incolis terræ uſurpet alienum. Hac reſponſione Bobemi accepta, honoratíque muneribus ad ſuos in Bohemiam triſtes reverſi ſunt.

Bohemi Fridericum Regem petunt ſed acceptare contempſit.

Repulſi autem ab Alberto Bohemi, Legatum ad Fridericum regem miſerunt, orantes, ut regnum Bohemiæ tutorio nomine ſuſcipiat gubernandum, quoúſque puer adoleſcat Ladislaus. Renuit Fridericus oblata ſubire, indignnm aſſerens illius uſurpare hæreditatem, cujus tutelam ſuſcepiſſet corporalem. Sed neqne tutorio nomine Regnum Bohemiæ gubernare poſſe reſpondit, propterea qnod cùm Regno Germaniæ & Romanorum plurimum eſſet occupatus, ipſi potius regni gubernatores eligerent, donec parvulns ad legitimam perveniat ætatem. Cujus acquieſcentes conſilio Bohemi, gubernatores quoſdam regni conſtituunt, inter quos non ſatis firma concordia extitit, & ideo reſpublica in manus tandem hæreticorum devenit.

Albertus Marchio Brandenburgenſis tentat Oxenfurt,

Eodem anno quarta die menſis Decembris, quæ fuit ſolemnitate S. Barbaræ Virginis & Martyris feſtiva, venit Marchio Brandenburgenſis, qui morabatur in Onolſpach cum armatorum exercitu, inſidiosè capiens no-

cturno

ſturno tempore caſtellum & oppidum Eccleſiæ Herbipolenſis Oxenfurt invadere, & expugnare. Præmiſit ergo viros 50. ut muros præoccupantes aſcenderent & venienti exercitui portas oppidi priusquam dies illuceſceret, aperirent. Sed errante per noctem in tenebris ductore copiarum, & tardius cum exercitu veniente ante oppidum, utpote jam illuceſcente die, innotuêre tradimenta civibus, & correptis armis viros illos 50. qui jam oppidum per muros intraverant, omnes ceperunt, & armis denudârunt. Interea tandem ſupervenit exercitus, foriſque ante muros portarum reſerationem expectabat, in quem cives è muris, & turribus misêre bombardas, & ſubitò cuncti turpiter diſperſi, fuga quæſivere ſalutem. Cecidit ibi Erckengerus de Sensheim Capitaneus exercitus memorati Marchionis, & bombardarum impulſu etiam alij perierunt.

*MCCCCXLI.*

Anno Wolfframmi Abbatis tertiodecimo, Indictione Romanorum quarta, ultima die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica tertia poſt Feſtum Reſurrectionis Domini, & Salvatoris noſtri Jesu Chriſti, celebratum fuit undecimum Ordinis noſtri provinciale Capitulum, in quo præſederunt Hartungus S. Petri in Erfurdia, Georgius S. Ægidij in Nürenberga, Nicolaus S. Blaſij in Nigra Sylva, & Henricus Beatæ Mariæ ſemper Virginis in Amorbach Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates, qui etiam in proximo capitulo præſederunt. Capitulum Ordinis XI. Nurenbergæ celebratur.

Hyems fuit hoc anno diuturna & âſperrima, niveſque magnæ ſuper faciem terræ fuerunt & continuæ, à feſto S Martini Epiſcopi uſque ad Purificationem B. Mariæ ſemper Virginis, quorum frigore incommoditate ſimul & prolixitate non tantum homines pauperes, ſed etiam jumenta affligebantur.

Anno prænotato inter Ludovicum Bavariæ Ducem cognomento Gibboſum, & patrem ejus Ludovicum Ducem, qui morabatur in Ingolſtatt, magna fuit ſuborta diſſenſio, quæ tandem plenum dedecore finem accepit. Nam conſilio & auxilio Marchionis Brandenburgenſis Alberti, Patrem in oppido Neuburg juxta ripas Danubij obſedit, cum oppido cepit, & rem perpetuâ infamiâ notandam perpetravit; captum námque patrem in prædam Marchioni Alberto dimiſit, quem ille Henrico Duci Bavariæ in Landtshuta commoranti acerrimo ejus adverſario pro magna vendidit ſumma pecuniarum, quam ſolvere cogebatur, ſi voluit liberari. Sed hæc impietas filij magna in patrem divina dictante juſtitiâ morte citius eſt vindicata præmaturâ, ut qui genitorem dehoneſtavit proprium, brevi moriens ſine liberis, pater eſſe non poſſet. Ludovicus Bavariæ Dux Gibboſum patrem ſuum expugnavit.

Eodem anno Theodoricus de Mœrs Archiepiſcopus Colonienſis magno pugnatorum congregato exercitu Suſatum Weſtphaliæ oppidum obſidione vallavit. Cives autem firmitate murorum adjuti ſe fortiter defendebant. Unde cernens poſtremò Archiepiſcopus, quod locum ſicut ſperaverat, obtinere non poſſet, concordiam fecit ut potuit, & ad propria non ſine damno reverſus fuit. Archiepiſc. Colonienſ. Suſatum obſedit, ſed capere minime potuit.

Anno prænotato, Godfridus præpoſitus in Rote, de promiſſione & conſenſu Wolfframmi Abbatis Hirſaugiani, ad cujus juriſdictionem Cœnobium ipſum ſine medio pertinet ſemperque pertinuit à prima fundatione ſua, uſque in præſentem diem, præpoſituram ipſam reſignavit, Præpoſitus in Rote reſignat officium ſuum.

acceptâ penſione annuâ florenorum ſeptuaginta, quibus vitam deinceps in privato ſuſtentaret. Iſte Godfridus cappam ſericam latis pretioſam, & crucem argenteam Hirſaugiæ piâ devotione donavit, quæ ibidem in Eccleſia ſervantur uſque in hanc diem.

*MCCCCXLII.*

Inter Ungariæ Reginam & Uladislaum Polonum diſcordia.

Anno Wolfframmi Abbatis quarto decimo, Indictione Romanorum quinta, magni fuerunt in Ungaria tumultus pro regno inter Eliſabeth Reginam Alberti quondam Regis relictam uxorem Ladislai pueri matrem, & Uladislaum quondam Poloniæ regem, quem nonnulli ex primoribus Ungariæ contra eam vocaverunt in Regnum. Quibus Eugenius Papa recognitis Julianum Cardinalem Cæſarienſem Legatum miſit in Ungariam, quò cùm perveniſſet, multùm pro concordia & pace laboravit. & ecce ubi res optato fini appropinquare videretur, ſubitò Regina carnis debitum ſolvit, & Polonus regnum obtinuit, Ladislao ſub Regis Friderici manente tutela, ut ſupra dictum eſt, lætantibus alijs, alijs verò nimium contriſtatis.

Fridericus Dux Auſtriæ Aquiſgrani coronatur in Regem Germaniæ.

Eodem anno menſe Julio, Fridericus Auſtriæ Dux, quem anno ſuperiori diximus apud Franckfurt abſentem in Germaniæ regem electum, ad Regale oppidum Aquasgrani cum principibus multis proficiſcitur, & in Eccleſia B. Mariæ ſemper Virginis per Theodoricum Colonienſem Archiepiſcopum ſolemni pompa inunctus coronatur. Annis verò undecim poſt electionem ſuam ad imperij coronam propter ſchiſma, quod fuit inter Eugenium & Felicem, properare diſtulit, quam tandem à à Nicolao V. Romæ ſuſcepit.

Vinum crevit in abundantia multa.

Anno prænotato magna per totam Germaniam copia vini crevit, & in tantum viluit, ut cavata vini, quæ duodecim urnas continet apud Francos Orientales, urna vero una menſuras quatuor & ſexaginta, pro florenis duobus paſſim venderetur, & erat vinum non tenue non vile non dumetitium, ſed nobile dulce & optimum, quale in multis retro non creverat annis. Fuitque in omni terra Germaniæ vini abundantia magna, frumentorum quoque omnis generis tanta exuberantia, ut horrea deficerent pluribus, in quibus naſcentia reciperentur; erat enim totus annus valdè temperatus in ſingulis quatuor partibus ſuis, aura quoque meſſis tempore ſereniſſima, quo factum eſt, quod fruges ſiccæ domibus introductæ diutius ſervari potuerunt.

Wolfframmus Abbas Hirſaugienſis in Schonrein renovat.

Eodem anno cùm Prior Monaſterij Schonrein Abbati Hirſaugiano immediatè ſubjectus in Diœceſi Herbipolenſi cenſus & proventus ejuſdem Cœnobij annuos renovare laboraret ſui juſſione Abbatis Wolfframmi, Comes de Ryneck, qui locum & fratres tutari debuerat, multipliciter in contrarium nitebatur, ruſticis contra æquitatem faciens aſſiſtentiam, ne cenſuum fieri contingeret neceſſariam renovationem. Unde jure commotus Wolfframmus Abbas poſt multas contentiones cum Comite habitas ad Schonrein in propria perſona deſcendit, & ſicuti patet in regiſtris, ibidem cenſus invitis comitibus renovavit.

*MCCCCXLIII.*

Hyems longa fuit & multis duriſſima.

Anno Wolfframmi Abbatis quinto decimo, Indictione Romanorum ſexta, hyems fuit longa ſimul & frigidiſſima, durans à feſto S. Martini penè uſque ad medium menſis Maij, defeceruntque in multis locis pabula

jumentis,

jumentis, & erat ingens miſeria tantam videre inopiam ruſticorum. Unde plures cùm nec fænum haberent, nec ſtramina, ne penitus interirent jumenta, alij denudatis domibus ſuis, quæ ſtraminibus erant coopertæ, pabula ut poterant cum aqua calida fecere jumentis, alij jumenta ſibi mactaverunt in eſcam: nonnulli etiam non habentes, unde pecora nutrirent ſua, præ nimia fame jam ſemimortua in campos & nemora minantes devoranda lupis conceſſerunt.

Eodem anno Sigiſmundus ex Ducibus Saxoniæ Herbipolenſis Epiſcopus, poſteaquam in tertium annum præfuiſſet Eccleſiæ, tædio civium aut injuria Canonicorum affectus, neſcio, Deus ſcit, Herbipolim deſeruit, & clam fugiens cum paucis in Saxoniam reverſus eſt. Fuerunt qui ſcriberent, eum innata fatuitate & ſtultitia concitatum, ut fugeret, nullámque penitus à quopiam ſuſcepiſſe injuriam; mores enim præferebat nimium pueriles, quibus multum eſt factus contemptibilis, maximè viris prudentibus, qui nihil in eo dignum Pontifice præter nomen & ſchema corporis eſſe judicabant; nam cunctis ut pueris puer affabilis extitit; mulieribus & puellis levem & nimium familiarem ſe præbuit, inter cives, quaſi unus ex eis ſine maturitate Pontificia converſatus eſt leviter. Igitur in Saxoniam reverſus ad Fratres, multa querulabatur adverſum Canonicos Herbipolenſes, metu ſe mortis Herbipolim aſſerens deſeruiſſe, ſed non reſignaſſe Pontificatum. Quid plura dicam? Fit poſtremo inter diſſidentes concordia, Sigiſmundus fratrum ſuorum conſilio perſuaſus & inductus Eccleſiæ memoratæ renuntiat, penſione annuâ ſibi reſervatâ, unde vivat. Manſit autem ſub cuſtodia fratrum Ducum in Saxonia, & annis plurimis ſupervixit. Verum quia ut ſupra diximus, Herbipolenſis Eccleſia fuit illis temporibus ære alieno nimium gravata, penſio hæc annua Sigiſmundo adſcripta per plures annos tam per Godfridum Epiſcopum, quam per Joannem ejus ſucceſſorem extitit neglecta, quæ in magnam poſtremo ſummam fuit à Ducibus computata; Rudolpho námque de Scherenberg poſt Joannem de Grumbach ejus ſucceſſorem in Epiſcopum ſublimato, Duces Saxoniæ reſtantem penſionis jam dictæ ſummam ab eo magnam exigebant, quòd aut ſolvere, aut eos Eccleſiæ inimicos ſentire, compelli videbatur. Erant tum, qui conſulerent Rudolpho, belli fortunam expectandam potius, quam tantam pecuniarum ſummam nullo debitam jure Ducibus ſolvendam. Quibus ille, ut vir pacificus & non improvidus reſpondebat: *His pecunijs, quæ poſtulantur à nobis, primum belli apparatum coadunare non poſſemus, quem etſi haberemus ad manum, neſciremus nihilominus, qui finis pro nobis, an contra nos ſequeretur.* Unde, inquit, *meo judicio melius eſt, pecuniâ comparare pacem, quam bellum fovere incertum.* Dedit ergo Saxoniæ Ducibus interveniente concordiâ florenorum 34000. & ſic imminentia ſibi mala prudenter declinavit.

*Sigiſmundus Epiſcopus Herbipolenſis clam fugit in Saxoniam.*

*Sigiſmundus reſignat Pontificatum reſervata penſione annua.*

Poſt reſignationem Sigiſmundi Godfridus Schenck de Lymburg in Epiſcopum Herbipolenſis Eccleſiæ concorditer fuit electus, & præfuit annis fermè XII. vir magnanimus & prudentiæ ſingularis, qui primus omnium in moneta & litteris publicis, Friderico rege Germanorum poſtea Imperatore conſentiente, ſe Ducem Francorum ſcripſit Orientalium, & Wirzburgenſem Epiſcopum, cauſam ut hoc faceret, relatione ſeniorum audivimus hujuſcemodi. Albertus Marchio Nürenbergenſis

*Godfridus Schenck de Lymburg fit Epiſcopus Herbipolenſis.*

Nürenbergenſiúmque Burggravius Princeps bellicoſus & ſemper contra memoratum Pontificem in armis, titulum ducatus Francorum Orientalium uſurpare videbatur, propterea forſitan, quod nemo ſe hujus principatus Ducem ſcriberet, neminem fore exiſtimans contradicturum. Sed Godfridus Pontifex non ferens hanc injuriam Eccleſiæ ſuæ intentari, quæ Ducatum Francorum S. Burckhardo ante 690. annos non ab imperio, ſed à regno Germaniæ per Pipinum & Carolum Magnum reges donatum jure poſſedit, quamvis fortè nullus Epiſcoporum ſe Ducem antea ſcripſiſſe inveniretur, Marchioni Alberto contradixit, & titulum Ducatus malè uſurpatum deponere compulit, & ne quis ſimilia tentaret impoſterum, ſe, ut diximus, Epiſcopum Herbipolenſem, & Orientalis Franciæ Ducem, quamdiu vixit in humanis, nominavit & ſcripſit. Quem ſecuti per ordinem ſucceſſores Joannes de Grumbach, Rudolphus de Scherenberg & Laurentius de Bybera, qui hodie octavum decimum Epiſcopizat in annum, omnes titulum Ducatus memorati ſuis epiſtolis inſcribunt.

*Epiſcopus Herbipol. Ducem ſe ſcribit Orientalium Francorum.*

*Unde Ducatus Francorum ad Eccleſiam pervenerit Herbipol.*

Quo autem jure id faciant, altius quam præſens Chronicon inchoavimus, occurrit repetendum. Anno Dominicæ Nativitatis DCCLI. Indictione Romanorum IV. S. Burckhardus Monachus natione Anglicus per S. Bonifacium Archiepiſcopum Moguntinum decimus nonus Herbipolenſis Eccleſiæ ordinatur Epiſcopus, & præfuit in ea annis XL. Eo temporum ordine latiſſimum erat regnum Francorum, totam penè complectens Germaniam & Galliam, cui præfuit Hildericus ſolo nomine Rex, Pippinus verò Majordomus, Pater Caroli Magni cuncta Regni negotia diſponebat. Igitur Francorum proceres memoratum S. Burckhardum & Folradum Presbyterum Abbatem Romam miſerunt ad Zachariam Papam, ut conſulerent eum ſuper regno, quid melius in futuro eſſe putaret.

*S. Burckhardus Romam pro Regno à Francis mittitur.*

Romanus Pontifex auditâ legatione miſſorum, decrevit melius & utilius fore pro confirmatione Regni, ut ille qui facit laborem, ſit dicatúrque Rex, quàm Hildericus omni tempore otioſus. Mandavit ergo per eoſdem S. Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino, ut abrogato Rege Hilderico inutili Pipinum Majoremdomus in Regem Francorum ungeret & coronaret. Anno igitur Dominicæ Nativitatis DCCLII. in civitate Sueſſionum D. Bonifacius Archiepiſcopus in præſentia S. Burckhardi & multorum præſulum abrogato & in Monaſterium truſo Hilderico Pipinum unxit in Regem. Pipinus igitur in Regem Francorum ſublimatus, ne S. Burckhardo Epiſcopo pro ſuis laboribus & beneficijs videretur ingratus, imo pro Dei Omnipotentis honore totiúſque regni ſalute Civitatem Wirtzburg & Ducatum Franciæ ſæpius dictæ Orientalis, de conſenſu Caroli Magni poſtea Imperatoris filij ſui, & 100. Principum Regni Franciæ Eccleſiæ memoratæ Herbipolenſi liberè tradidit in perpetuam proprietatem. Jure igitur quilibet Epiſcopus Herbipolenſis pro tempore exiſtens Francorum ſe Ducem ſcribit unicum, cùm hoc privilegium Eccleſiæ à pientiſſimis Regibus conſtet ſoli conceſſum.

*Ducatus Francorum datur Herbipolenſi Eccleſiæ per Pipinum Regem.*

*Lauffenburgum obſidetur à Bernenſibus, ſed non capitur.*

Anno prænotato in die Nativitatis B. Virginis Mariæ, Bernenſes & Solodorenſes apud Helvetios contracto ſuorum exercitu, auxilio Baſileenſium, Lauffenburg contra omnem juſtitiam obſidione dura vallarunt, & per dies 14. fortiter obſederunt: & licet muros tam oppidi, quam arcis in pleríſque locis impulſu bombardarum dejecerint, intrare

tamen

tamen neutrum potuerunt, civibus ſe conſtanter defendentibus,& machinis lapides continnè dirigentibns in boſtem. Poſtremò conſiderantes memorati injuſti obſeſſores, quod nihil proficerent contra obſeſſos, pace datâ & acceptâ, non ſine damno ſuo ad propria redierunt.

Eodem anno Wolfframmus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis Eccleſiam parochialem in Walſe de conſenſu Cardinalis & Epiſcopi Auguſtenſis ordinarij loci præpoſituræ Noth cum omnibus emolumentis ſuis incorporavit. Præpoſitura in Noth.

Hoc ipſo anno Eugenius IV. Papa Romam ex Florentia reverſus, S. Nicolaum Tolentinatem Ordinis FF. Eremitarum D. Auguſtini Epiſcopi, de conſenſu Cardinalium SS. Catalogo adſcripſit, virum perpetuâ memoriâ dignum, qui in vita & morte infinitis penè miraculis claruit, & multorum corda ſua prædicatione ad Deum convertit. S. Nicolaus Tolentinas canonizatur.

*MCCCC XL IV.*

Anno Wolfframmi Abbatis XVI. Indictione Romanorum VII. Dominica poſt Feſtum Dominicæ Reſurrectionis, quarta decima videlicet die menſis Maij,celebratum fuit duodecimum Ordinis noſtri provinciale Capitulum, apud S. Petrum in Erpfurdia, in quo præſederunt Abbates Monaſteriorum ibidem, S. Galli in Suevia, S. Ægidij in Nürenberga, & S. Protomartyris Stephani in civitate Herbipolenſi.

Eodem anno Fridericus Rex Germanorum regni principibus indixit conventum apud Nurenberg oppidum ad Feſtum Purificationis celebrandum. Convenientes autem paulo tardius circa medium quadrageſimæ principes, varios cum rege tractatus babuerunt, quibus Reipublicæ conſultum iri ſperabant. Invaſerat eodem tempore fines Chriſtianorum impudentiſſima gens Saracenica, & plura fidelibus intulit mala. Contra banc Rex Fridericus multa tractavit cum principibus, expeditio Chriſtianorum in Turcas magna concluditur, ſubſidia plurimorum in communi promittuntur, ſed conventu principum diſſoluto nihil aut parum ex concluſis in effectum deducitur, quin potius ad ſua quique reverſi promiſſorum obliti ſunt, & privata communibus prætulerunt. Conventus principum cum Rege apud Nurenberg agitur.

Interea Uladislaus Poloniæ Rex, qui ſibi Ungariam vendicabat, vir juvenis fortis & audax, habens ſecum in Ungaria Julianum Cardinalem Cæſareum Apoſtolicæ Sedis à Latere, ut antediximus,Legatum, incurſionem Turcarum ægrotulit animo, & Chriſtianæ fidei zelo ſuccenſus arma in eos movere decrevit. Contractis igitur quotquot potuit ex Poloniæ Regno ſimul & Hungariæ pugnatorum millibus ingentem contra Saracenos Turcas exercitum duxit, & factâ congreſſione inter Adrianopolim & Danubium, diu ab utraque parte ſatis atrociter fuit dimicatum. Magnus impiorum fuit exercitus: de quo noſtri adjuvante Deo in Feſto S. Martini xxx. millia cum ſedecim eorum capitaneis ſive principibus occiderunt. Ex noſtris etiam plures ceciderunt, inter quos Uladislaus ſupradictus Rex Poloniæ, Ungariæque, & Julianus Cardinalis Cæſareus Apoſtolicæ Sedis Legatus vir Deo dilectus cum nobilibus & fidelibus multis pro fide Chriſtiana ceciderunt, quos in Chriſto vivere credimus. Chriſtianorum expeditio in Turcas prope Danubium. 30000. Turcæ à Chriſtianis cæduntur in bello.

Anno prænotato incolæ Suſatenſis oppidi in Weſtphalia repudiato Domino ſuo Theodorico Archiepiſcopo Colonienſium, qui ſe Ducem ſcribit Angariæ, protectorem & defenſorem ſibi aſſumunt Ducem Clivenſem, Oppidum Suſatenſe in Weſtphalia obſidetur.

Clivenſem. Hinc multiplicata ſunt mala per univerſam terram memorati Ducatus Angariæ, in quo etiam oppidum Suſatenſe dignoſcitur ſituatum. Contractis etenim copijs Archiepiſcopus, Bohemorum quoque adjutus occurſu, magnum adunavit pugnatorum exercitum, & ingreſſus Ducatum Angariæ, omnia incendio ferro & rapina devaſtavit, munitiones villas & caſtella circa Suſatum plura ſubvertit, nobiléſque multos & ignobiles comprehendens ſecum abduxit captivos.

Ducis Juliacenſis bellum contra Geldrenſes. Eodem quoque anno factum eſt prælium atrox & magnum inter Arnoldum Ducem Geldriæ, & Gerardum Ducem Juliacenſem, in quo Juliacenſes numero pauciores magnam adverſariorum multitudinem converterunt in fugam, pluribúſque occiſis campum, ut dici ſolet, obtinuerunt cum triumpho victoriæ.

His etiam temporibus inter Ducem Lotharingiæ & cives Regni Germanici Metenſes diſſenſio fuit exorta gravis, quæ dietim creſcens tandem parturijt bellum. Adhæſit Lotharingiæ principi Carolus Gallorum Rex VII. una cum Ludovico filio ſuo Duce Viennenſi Delphino, qui Helvetios non ſine detrimento ſuorum maximo, ut ſupra jam anticipativè diximus, impugnavit. Convenientes igitur in unum tres iſti principes cum ingenti pugnatorum exercitu, Mediomatricum urbem, id eſt, Metim per gyrum obſederunt. Firmatâ obſidione Fridericus Rex Germanorum, ut Gallus ſcriptor Gaguinus memorat, de Helvetijs queſtus, quod ſuo rebellarent imperio, Carolum orat, quatenus ſibi partem militiæ tranſmittat in gentis correptionem rebelliſantis; petitionem Gallus libenter admiſit, confeſtimque Ludovicum Delphinum jam dictum Baſileam cum copijs deſtinavit, bella cum Helvetijs plura geſſit, aliquando victor, victus interdum. Poſtremò tamen ſuperatus confuſúſque in toto, & ſine honore fugatus, quemadmodum ſupra dictum eſt. Alij Delphini Ducis in Helvetios motum Eugenio Papæ adſcribunt, per quem Baſileenſe Concilium ſe poſſe deſtruere ſperaverit, Fridericum Regem excuſantes.

*MCCCCXLV.*

Monaſterium Kyrsgarten Wormatiæ datur Regularibus. Anno Wolfframmi Abbatis ſeptimo decimo, Indictione Romanorum octava, obijt Fridericus Epiſcopus Wormatienſis, qui Moniales Ciſtercienſis Ordinis in Cœnobio Kyrsgarten Wormatiæ commorantes, propter inordinatam vitam earum expulit, & Canonicos Regulares S. Auguſtini de bona obſervantia Widisheim repoſuit. Quod quidem Cœnobium in ultimam deveneraт paupertatem, ſed Fratrum induſtria & labore brevi ſub bonis conſtitutionibus reſtitutum.

Ludovicus de Aſt fit Epiſcopus Wormatienſis diebus 40. Huic in Epiſcopatu Wormatienſis Eccleſiæ per electionem Fratrum Canonicam immediatè ſucceſſit Ludovicus Canonicus & Ludovici Palatini Comitis à ſecretis ſive Cancellarius, vir morum integritate ſimul & eruditione ſcripturarum clarus; qui priúſquam confirmaretur vel ordinaretur in Pontificem, amicorum conſilio ſuper hoc habito, quadrageſima die poſt electionem ſuam Epiſcopatum cum omni jure ſuo in manus Capituli reſignavit, malens in humilitate ſua conſiſtere, quam in alto periculum ſubire. Fuit autem oriundus ex cognatione de Aſt, utriúſque Juris Doctor & præpoſitus.

Rheinhardus de Sickingen fit Epiſcopus Wormatienſis annis 36. Poſt cujus reſignationem electus fuit Reinhardus de Sikingen homo non multæ eruditionis, bonus tamen & honeſtæ converſationis, qui præfuit

fuit annis fermè 36. & ſatis providè Wormatienſem rexit Eccleſiam. Cujus tempore Cœnobium noſtri Ordinis in novo Caſtro, id eſt, Neuenburg prope Heidelberg ad obſervantiam regularem fuit reductum. Ipſe etiam reformavit aliud Monaſterium ejuſdem Ordinis Monialium in Lobenfels, cui plura fecit bona, & ſemper in obſervantia manu tenebat.

Eodem anno Concilium Baſileenſe commiſſionem & auctoritatem dedit Joanni Burſfeldenſis Monaſterij Clariſſimo Abbati, corrigendi & emendandi Ordinarium divinorum officiorum, quem emendatum enucleatum & examinatum Sedes Apoſtolica pro Monachis reformatis & reformandis, atque capitulo annali unitis, & uniendis in perpetuum confirmavit.

Anno prænotato, Ludovicus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Princeps Imperij ſacri Elector, filius quondam Barbati & nepos Ruperti Regis Germaniæ, qui morabatur in Heidelberg, uxorem duxit Margaretham filiam Amadei quondam Ducis Sabaudiæ, tunc verò Papæ Felicis IV. & Sororem Ludovici, qui Ducatum paternum Sabaudiæ tunc ſtrenuè gubernabat: de qua genuit filium unicum nomine Philippum, qui ei in principatu Palatino ſucceſſor fuit. *Ludovicus Comes Palatinus filiam Papæ Margaretham duxit uxorem.*

Hoc ipſo anno decima ſeptima die menſis Februarij, Fridericus de Nackheim Abbas Monaſterij quondam mei Spanheimenſis, in ordine ſuccedentium viceſimus, paupertate inopiáque oppreſſus, ac ſenio confectus Abbatiam reſignavit anno regiminis ſui ſexto necdum completo. Huic in Abbatia primus atque viceſimus ſucceſſit Conradus Humbrecht de Ganiodoro Monachus conventualis, & præfuit annis ſedecim, & 20. diebus, qui reperit Monaſterium ære gravatum alieno, & Monachos numero paucos, & converſatione nimium deformatos. *Conradus Humbrecht fit Abbas in Spanheim.*

Anno etiam præſcripto Eugenius Papa IV. miſit in Baſileam duos Epiſcopos Thomam & Joannem, viros potentes in opere & ſermone, committens eis, ut viribus adhibitis totis navarent operam, ſi Patribus in eo congregatis poſſent, quavis ratione, perſuadere, quatenus aliquando ſolverent, quod celebrabant Comitium, tolleretúrque malè præſumpta neutralitas. Venientes ergo ad Baſileam duo memorati Pontifices, Legationis ſuæ munus ſtrenuè peregerunt, & tandem poſt multos ſermones Patribus ut Concilium diſſolverent perſuaſerunt, ſub illa tamen conditione, quod Eugenius Papa ratificaret approbaret & confirmaret omnia & ſingula per Concilium acta & concluſa, toto ſuæ durationis tempore, ſola inſtitutione Amadei Papæ Felicis IV. manifeſtè excepta. *Eugenius Papa laborat pro ſolutione Baſileenſis Concilij.*

Patres itaque de Concilio priuſquam ab invicem diſcederent, oratores quoſdam nomine Concilij miſſis duobus Epiſcopis adjunxerunt, qui Romam pergentes publicè in conſiſtorio vice ac nomine totius Concilij Baſileenſis debitam Eugenio Papæ reverentiam, & obedientiam ſolemniter præſtiterunt, ipſum profitentes verum & indubitatum Chriſti Vicarium, ſucceſſorem Petri Legitimum, atque Univerſalis Eccleſiæ Pontificem unicum ſolum, atque Catholicum. His Romæ feliciter & maturè peractis miſſarum ſolemne apud S. Joannem Lateranenſem per unum Epiſcopum Cardinalem fuit decantatum, Cardinalibus & Prælatis omnibus, qui erant in Urbe, adſtantibus. Duo autem Epiſcopi, qui Legationis ſuæ officium tam fauſtè peregerunt, pro unitate Eccleſiæ, Cardinales mox facti ſunt. *Eugenius Papa à Concilio ut verus Papa ſalutatur & recipitur.*

Verum dum hæc Romæ agerentur, Eugenius Papa corporis languore detentus præſens non erat in conſiſtorio;quapropter neceſſe fuit Oratores jacentem in Palatio valetudinarium accedere, & quidquid habebant in commiſſis,prius cum ipſo ſecretius,quam in Conſiſtorio publicè pertractare.

Acta Concilij confirmantur.

Lætatus eſt Papa Eugenius in his, quæ audivit de Concilio per Legatos,& libenter eorum annuens petitionibus ratificavit approbavit & confirmavit acta & concluſa per Concilium Baſileenſe, in ſolum Felicem ut Pontificem non conſenſit.

Mariana Conceptionis puritas confeſſa in Concilio Baſileenſi.

Nicolaus Papa V. etiam Eugenij ſucceſſor immediatus memorati Concilij acta confirmavit in omnibus, quamquam ſint nonnulli puriſſimæ Conceptionis Marianæ detractores, qui Concilium ipſum Baſileenſe canino latratu impugnent, propterea quod Patres in eo conſtituti maturâ deliberatione præhabitâ, conſilio & aſſenſu plurium eruditiſſimorum virorum inducti, & ſicuti non dubitamus, à Spiritu S. inflammati dixerunt, B. Virginem Dei Genitricem ſemper intactam, Virginem Mariam omni laude verè digniſſimam, & Evâ primâ matre omnium ſub innocentia factâ meritò magis innocentem, nullo unquam ſubjacuiſſe originali peccato, ſed ejus animam ſemper puram & innocentem à contagione omni indubitanter præſervatam.

Anno prænotato, Carolus Marchio Badenſis uxorem duxit Friderici Regis Germaniæ poſtea Imperatoris III. ſororem, nuptijs in oppido Pforzen ſolemniter celebratis, de qua liberos genuit plurimos, Chriſtophorum ſcilicet, qui hodiè Marchionatum de Baden cum filijs ſenior poſſidet: Fridericum quoque Trajectenſem Epiſcopum. Cæterorum nomina mente non tenemus.

*MCCCCXLVI.*

Eugenius Papa IV. Romæ moritur.

Anno Wolfframmi Abbatis XVIII. Indictione Romanorum 9. Eugenius Papa IV. poſt longam ægritudinem 27. die menſis Februarij, Romæ moritur, & in Eccleſia S. Petri Apoſtolorum Principis ſub marmore ſepelitur. In cujus tumulo hoc epitaphium legitur.

Epitaphium.

*Eugenius jacet hic quartus cor nobile. Cujus*
*Teſtantur vita ſplendida facta ſuæ.*
*Iſtius ante ſacros ſe prabuit alter ab ortu,*
*Alter ab occaſu Cæſar utérque pedes.*
*Alter ut incipiat fidei documenta Latina,*
*Alter ab aurato cingat honore caput.*
*Quo Duce & Armenij Græcorum exempla ſecuti*
*Romanam agnôrunt Æthiopéſque fidem.*
*Inde Syrij ac Arabes mundique in finibus Indi.*
*Magna ſed hæc animo cuncta minora ſuo:*
*Nam valida rurſus Teucros jam claſſe petebat,*
*Dum petit aſt illum ſuſtulit atra dies.*

Nicolaus fit Papa V. annis octo.

Vacat tum ſedes diebus 12. Huic in Summo Pontificatu ſucceſſit Nicolaus V. Thomas Sarzanus ante vocatus à Sarzana oppido Lunenſis agri oriundus, vir humili parentela procreatus, ſed virtute, doctrina, comitate, gratia liberalitate & magnificentia tanto Pontificatu dignus: in quo præfuit utiliter annis octo.

Eodem

Eodem anno 17. die menſis Aprilis, quæ fuit Dominica Palmarum, noctu mare fracto aggere in Hollandia haud procul ab oppido, quod Dordracum vocant, ſubitò, & cum impetu terminos ſuos egrediens pluſquam centum millia hominum cum pecoribus, & rebus omnibus ſuffocavit.

Centum millia hominum in Hollandia ſubmerſit mare.

Eâdem quoque die Palmarum in Comitatu Zutphaniæ tonitrua fuerunt magna, & coruſcationes nimium horribiles, ceciditque ab aëre fulgur in turrim Eccleſiæ B. Virginis Mariæ, ac tredecim peremit, plures graviter & mirabiliter læſit, cæteros in pavorem maximum concitavit.

Anno prænotato Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis iterum contractis copijs pugnatorum expeditionem movit contra Suſatenſes in Weſtphaliam. Cives autem ubi exercitum ejus intellexiſſent jamjam appropinquantem, de oppido turmatim egrediuntur armati, & impetu facto irruerunt in obviam venientes, pugnántque viriliter, & alios occidunt, alios capiunt, alios in fugam convertunt. De captivis quorum plures Nobiles & locupletes erant, Suſatenſes incliti & divites facti ſunt, & pluſquam 50. millia florenorum extorſerunt, præter ſpolia multa, quæ tam ab ipſis, quam à fugientibus collegerunt.

Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſ. movet in Suſatenſes iterum.

Eodem quoque anno, Baſtardus Philippi Ducis Burgundiæ Antonius, qui Luzenburgenſem Ducatum vice Genitoris regebat, malignum in Trevirenſes animum gerens, cùm armis non poſſet, inſidijs & occulta traditione Trevirim ſe capturum ſperabat. Duos ergo de Senatu Trevirorum viros Belial mercede conduxit, multiſque promiſſionibus in opus propoſitæ traditionis concitavit. Quorum alter Wigandus Schenck, alter verò Joannes Longus vocabatur. Qui cùm Luzenburgi eſſent in hoſpitio, per Baſtardum à Treveri ſecretius vocati, & in ſtuba ſoli (ut putabant) de modo traditionis Trevericæ mutuò conſultarent ad invicem, Divino contigit nutu, ancillam domus latentem in angulo, eorum audire ſermones. Unde aviſati per hoſpitem Treverenſes, mox ad ſe reverſos traditores capiunt, tormentis exponunt, confeſſóſque maleficium animi, capitibus truncant, & in quatuor partes diviſos ante portas Trevericæ Civitatis membra eorum, ut mos eſt talibus fieri, ſuſpendunt.

Baſtardus Burgundiæ Dux Trevirim occupare ſtudet.

Anno prænotato Udalricus de Wirtenberg duxit uxorem Eliſabeth filiam Henrici Ducis Bavariæ, nuptiáſque Stutgardiæ cum magna pompa celebravit, de qua genuit Eberhardum Comitem de Wirtenberg, poſtea ſecundum Ducem, qui cùm Ducatum aliquamdiu rexiſſet, poſt primum Eberhardum Ducem Barbatum, ſine liberis profugus obijt in terra aliena, ſub ditione videlicet Palatini Comitis Philippi. Henricum quoque Comitem idem Udalricus genuit, cujus filius nomine Udalricus hodiè Dux III. terram gubernat Wirtenbergenſium.

Eodem anno ſe fratres Prioratus in Richenbach denuò contra Wolfframmum Abbatem Hirſaugienſem erexerunt in rebellionem, ſicuti anno ejus quarto prius fecerunt, ut ſupra dictum eſt, ſed per induſtriam Joannis Abbatis in Selſa tunc Ordinis noſtri Argentinæ Diœceſis ad concordiam revocati ſunt.

Fratres in Richenbach rebellant Abbati.

*MCCCCXLVII.*

Anno Wolfframmi Abbatis XIX. Indictione Romanorum 10. menſis Maij die 7. celebratum fuit Ordinis noſtri capitulum provinciale XIII. apud Con-

Capitulum Ord noſtri provinciale XIII in Conſtantia celebratur.

Conſtantiam in Monaſterio Petridomus, in quo præſederunt ejuſdem Ordinis noſtri Abbates, Petridomus in Conſtantia, S. Ægidij in Nürenberga, S. Stephani Protomartyris in Herbipoli, & S. Gotthardi in Hildesheim, & multa utiliter ſtatuerunt.

Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſ. cum Bohemis obſidet Suſatum.

Eodem anno poſt feſtum S. Joannis Baptiſtæ, Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis animum adverſus Suſatenſes omnino gerens inimicum, decrevit eos jam tertiò in manu valida potenter invadere, & ſi potuerit, penitus delere. Conductis igitur ex Bohemia ſtipendio 26000. pugnatorum, adjutorio quoque Ducum Saxoniæ, Hildesheimenſis Epiſcopi, & aliorum complurium, magnum in Weſtphaliam produxit exercitum, & Suſatum obſidione fortiſſima cinxit. Eſt autem oppidum ipſum muris, turribus, & foſſatis optimè munitum: Cives animoſi atque fortiſſimi, & potius interire parati, quam ſubire jugum ſervitutis. Deſolaverunt hoſtes in circuitu terram, ſpoliaverunt pauperes, ruſticos interfecerunt, nemini parcentes, oppidum tamen obtinere non potuerunt, civibus fortiter agentibus.

Soluta obſidione Bohemi Schiſmatici & beſtijs crudeliores, qui nec Deum timebant, nec homines reverebantur, per Ducatum Montenſem & Clivenſem diffuſi, omnia incendio & ferro deſolaverunt, rapinas ubique facientes, Monaſteria & Eccleſias omni ornatu & rebus ſpoliarunt, ſacra Dominici corporis vaſa, fuſo in terras ſacramento, rapuerunt, Moniales & Deo dicatas Virgines, quas ornavit ſenium, ignibus concremarunt, juniores verò & vultu decoras publicè & ſine verecundia ſtuprantes abegêre captivas. Sed non tulit Divina Majeſtas tantam impietatem hæreticorum diu inultam, nam populus terræ in unum concurrens, & cum impetu ſuper abeuntes irruens, nihil tale ſuſpicantes omnes in impetu furoris occidit, ut nec unus quidem remanſerit ex eis, Deo illis reddente mercedem impietatis, quam meruerunt.

Bohemi ſceleratiſſimi truncati ſunt omnes.

Sed etiam Theodoricum Archiepiſcopum Colonienſem, qui Bohemos Schiſmaticos evocari fecerat, & per hoc omnium iniquitatum principium in terris dedit memoratis & cauſam, multa poſt hæc mala invenerunt, ægritudines, pericula, damna, incommoda & variæ tribulationes, ut diſceret, non decere Chriſtianum Pontificem, fideles tradendos infidelibus ad puniendum, pro inobedientia non fidei, ſed dominij temporalis.

Conventus principum in quo Nicolaus Papa verus ſuſcipitur.

Anno prænotato Rex Fridericus convocavit omnes Archiepiſcopos, Pontifices, Abbates, Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & Cives Regni, ad Aſcbaffenburg oppidum Eccleſiæ Moguntinæ juxta ripas Mogani. Quibus convenientibus inter multos & magnos tractatus unanimi fuit conſenſu definitum, Nicolaum Papam V. unicum ſolum & verum eſſe Chriſti Vicarium, ipſique ut Petri legitimo ſucceſſori fore obediendum. Amadeum verò, quem ſui nuncupaverunt Felicem, Antipapam eſſe atque Schiſmaticum, & propterea deſerendum ab omnibus, nec ei penitus adhærendum. Et iſta mandata Regis Friderici per univerſam fuerunt denunciata Germaniam.

Henricus Abbas S. Ægidij à Nürenberg, vir doctus.

Claruit his temporibus Henricus de Gulſten Abbas Monaſterij S. Ægidij in Nürenberga Ordinis D. P. Benedicti, vir doctus & magnæ reputationis, qui in Concilio Baſileenſi, & extra multa fecit in favorem Monaſticæ reformationis, & obſervantiam Regulæ, quam aliàs ſermone,

docuit, in ſua converſatione laudabilem oſtendit. Scripſit excellentis ingenij ſui nonnulla opuſcula, de quibus tantum invenimus ſubjecta. Super ſeptimâ diſtinctione de pœnitentia lib. 1. Item ſuper Diſtinctione de Conſecratione lib. 1. De Paſſione Domini lib. 1. Cætera me latent.

Joannes de Francofurdia Theologus.

Joannes ex oppido Dieburg, cognomento de Francofurdia, Theologus Gymnaſij Heidelbergenſis non indoctus, & his temporibus clarus apud Ludovicum Palatinum Comitem multo in pretio fuit. Scripſit & ipſe contra Huſſitas Bohemos tractatum; contra Feimeros, id eſt, latentes Scabinos Weſtphalici Judicij, qui ſe ſcitos nominant, brevem & pulchrum libellum. De contractibus lib. 1. Et alia plurima. Hic miſſus à Palatino Comite ad Ludovicum Ducem Sabaudiæ filium Amadei, ſive Papæ Felicis, ut ſororem ejus Margaretham Domino ſuo poſtularet uxorem, elegantem dixit Orationem ſic incipientem: *Verbum mihi eſt ad te, O. P.*

Wynandus de Stega Canonicus.

Wynandus de Stega Villula Cis Rhenana Canonicus Eccleſiæ S. Joannis in Hengia propè Herbipolim, & Paſtor Eccleſiæ Parochialis in Bacharach, quod duobus à Bingen diſtat milliaribus in deſcenſu Rheni fluminis: vir in Jure & omni varietate ſcripturarum doctus, hebraicæ linguæ non minus, quàm maternæ, id eſt, Theutonicæ peritus: cauſarum advocatus apud Herbipolenſes multo tempore fuit. Scripſit in V. libros Moyſi Commentarios libros totidem. Interpretationum Bibliæ Correctorium libb. IV. Reliqua non vidi.

*MCCCCXLVIII.*

Cives de Eſslingen à Comite Wirtenberg profligantur.

Anno Wolfframmi Abbatis XX. Indictione Romanorum XI. Cives oppidi Regalis Eſslingen, auxilio quorundam aliorum Civium Regni contracto milite, Comitum Wirtenbergenſium terras hoſtili cæperunt incurſione vaſtare. Quibus recognitis Comes Udalricus mox ſuorum viribus adjutus in hoſtes irruit, & quaſi leo rugiens eorum exercitum violenter diſſipavit, occidens alios, & plures capiens; cæteris converſis in fugam.

Luzenburgi Ducatus.

His temporibus cùm præter unicam viduam Ducatus Luzenburgenſis nullum haberet legitimum hæredem, & populus terræ Dominam ſuam, de qua loquimur, jam propter ſenectutem ejus deſpiceret, variæ inter quoſdam Principes pro ipſo diſputationes fuerunt ſubſecutæ. Philippus enim Burgundiæ Dux pro memorato Luzenburgenſi Dominio tanquam proximior hæres, totis viribus certabat. Contra quem Wilhelmus Dux Saxoniæ animosè certabat, aſſerens terram Luzenburgenſem ſui juris eſſe propterea, quod eam à Friderico Germanorum Rege III. in pignus pro ſumma pecuniarum notabili ſuſcepiſſet. Diu duravit iſta contentio, & poſtremò finem accepit talem.

Wilhelmus Dux Saxoniæ obtinuit Ducatum Luzenburg.

Wilhelmus Dux Saxonum, ut diximus, data Regi Friderico non parva ſumma pecuniarum, Ducatum prædictum quaſi hæredibus carentem, & ob id revolutum ad Regnum, ab eo ſuſcepit in pignus, miſitque in eum Comitem quendam de Glichen cum viris armatis compluribus, ut Ducatûs caperet realem ſive corporalem poſſeſſionem. Qui veniens ad oppidum Luzenburg, in brevi tempore majorem Ducatûs partem obtinuit ſine contradictione aliqua: Nobilibus terræ in verba Saxonum facilè jurantibus, propterea quod & Dominam ſuam contemnerent, & proprijs, non publicis commodis inhiarent. Obtentâ majore Ducatûs

parte. Comes cum paucis reſidebat in oppido: regionem verò militum Domini ſui commiſerat diſpoſitioni per loca gubernandam.

Domina Luzenburgi contra Saxones invocat Burgundum.

Verùm poſtquam Saxones jam ſe per omnia in Ducatu ſecuros exiſtimarent, atque potentes, Domina terræ, quæ fuerat ultima Ducis Wenceslai relicta vidua, & ex ſtirpe Ducum Bavariæ progenita, videns & dolens ſe contemptam & deſertam à ſubditis ſuis, atque Nobilibus ſimul & Saxonibus infenſam, nuntium cum litteris ſecretò miſit ad Philippum Burgundiæ Ducem, ſcribens ei & promittens, omnem ſe terram Luzenburgenſem ejus imperio ſubdituram, modo veniat ipſe, vel mittat exercitum, qui Saxones potenter expellat.

Philippus Dux Burgundiæ obtinuit Ducatum Luzenburg.

His recognitis Dux Philippus corde læto jucundus mulieri ſtatim ſecretè reſcripſit, omnia ſe pro ejus arbitrio facturum, datóque & accepto inter ſe modo, quo tutius atque ſecretius omnia fierent, dies negotio ſtatuitur, opportunitas exſpectatur. Termino inſtante, quem præfixerant rebus occultè perficiendis, Dux Philippus miſit ad oppidum Luzenburg Capitaneum unum cum decem millibus viris armatis, qui nocte venientes ordinatione mulieris, & quorundam Civium intromiſſi ſunt in oppidum, & arcem, & omnia ſub ſilentio in ſuam receperunt poteſtatem. Saxones qui erant in Oppido & arce, omnes fuerunt capti paucis exceptis, qui ſalutem fugâ quæſierunt. Cæteri verò qui erant per Ducatum in diverſis munitionibus deputati Cuſtodes, poſtquam audierunt Luzenburg à Burgundionibus captum, facti pavore deſperati omnes fuga lapſi in Saxoniam unde venerant magna cum confuſione revertuntur. Et ſic Ducatus Luzenburgi devenit ad Burgundos uſque in præſens.

Philippus Comes Palatinus moritur.

Anno prænotato XIV. die menſis Julij horâ tertiâ, poſt meridiem in oppido Heidelberg, moritur Philippus Rheni Palatinus, Bavariæque Dux, Patre Ludovico pio, matre verò Margaretha filia Amadei primi Ducis Sabaudiæ. Vixit annis LIX. menſibus IV. diebus XIII. de quo per temporum ordinem conſequenter dicemus reliqua.

Solis defectio fuit.

Eodem anno XXIX. die Auguſti, horâ diei ſextâ, facta eſt ſolis defectio, quam Græco vocabulo Ecclypſin, id eſt, celationem nuncupant, quam in diverſis Regionibus varij motus & multa prælia ſequenti anno fuerunt ſubſecuta, in Anglia, in Gallia, in Apulia, in Flandria, per totam ferè Italiam, & in multis Germaniæ locis; fuitque terra latronibus, raptoribus & ſceleratiſſimis plena homicidis, qui vias, itineráque mercatorum obſervabant in nemoribus latitantes, & neminem tutò ſinebant tranſire.

*MCCCCXLIX.*

Peſtilentia magna fuit per totam Europam & plures conſumpſit.

Anno Wolfframmi Abbatis XXI. Indictione Romanorum XII. magna peſtis totam penè Europam occupans, innumerabilem multitudinem mortalium conſumpſit. Miranda generis humani calamitas! quàm citò ſe homo ſenſit infectum peſtilentiæ veneno, ſine mora concidit ægrotus, non medicina cuiquam profuit, imò vix tempus dabatur vocandi Medicum; nec ſi vocatus fuiſſet, præ timore accedere conſenſiſſet infectum. Idem penè fuit punctum ſentire adeſſe, & mori. Aliqui primo die moriebantur ſtatim infecti, alij ſecundo, tertium verò diem pauciſſimi ſupervixerunt infirmi: media pars hominum in Europa Chriſtianorum hanc peſtem non evaſit.

Eodem

Eodem anno confœderati in unum Theodoricus Archiepiſcopus Moguntinus, Epiſcopus Bambergenſis, Epiſcopus Eichſtettenſis, Carolus Marchio Badenſis, Udalricus Comes Wirtenbergenſis, & Albertus Marchio Brandenburgenſis, bellum quibuſdam Civitatibus Regni indixerunt. Contracta igitur multitudine pugnatorum Albertus Marchio contra Nürenbergenſes (quibus multum erat infenſus) exercitum duxit, & omnia per circuitum hoſtiliter vaſtavit. Cives primo hoſtium occurſu territi, ſeſe in oppido continuerunt, ſed poſtea reſumptis in animo viribus, contractiſque mercede copijs militum, in agros principum, & præcipuè Marchionis Alberti potenter eruperunt, ferro & igne omnia hoſtiliter devaſtantes. Duravit iſta Alberti cum Civibus contentio in annum ſequentem, donec poſtremò exhauſtis burſis & promptuarijs utriuſque partis egeſtas pacem compoſuit. Confœderatio fit Principum contra Civitates regni.

Anno prænotato Felix Papa IV. in Concilio Baſileenſi quondam contra Eugenium electus, anno Pontificatûs ſui x. nondum completo, precibus Friderici Regis Germaniæ & quorundam aliorum Principum inductus atque perſuaſus, Nicolao cedere ſtatuit, & renunciare papatui conſenſit certis ſub conditionibus, quas in ſuo procuratorio manifeſtè expreſſit. Amadeus, qui & Papa Felix Nicolao cedere conſenſit.

Prima Conditio fuit: *Ut Amadeus ipſe poſt reſignationem Pontificatûs ſui mox per Nicolaum inſtitueretur Cardinalis SS. Romanæ Eccleſiæ ſimul & de latere Pontificis Legatus per Germaniam & Sabaudiam ſuam.* Prima Conditio.

Secunda Conditio fuit: *Ut Cardinales omnes, quos in ſuo Pontificatu crearat, in eorum dignitatibus permanerent, & per Romanam Eccleſiam providerentur ſicut cæteri, erant enim viri in omni ſcriptura doctiſſimi.* Secunda.

Tertia Conditio fuit: *Ut Papa Nicolaus ratificaret omnes Inſtitutiones, Conſtitutiones, & Ordinationes Epiſcoporum, Abbatum, Prælatorum & Clericorum per Felicem factas, ſimul & Beneficiorum collationes, proviſiones, commiſſiones, & cætera ejus acta omnia, quæcunque in ſua obedientia feciſſet, ut Papa.* Tertia.

Quarta Conditio fuit: *Ut Papa Nicolaus omnia & ſingula in Baſileenſi Concilio facta, ſtatuta, concluſa ſive decreta, authoritate ſua Apoſtolica ratificaret, approbaret & confirmaret, decerneretque ipſum Concilium in Spiritu Sancto legitimè fuiſſe congregatum, & inter Concilia Eccleſiæ numerandum.* Quarta.

Itaque Romam venientibus ad Nicolaum Pontificem Amadei Procuratoribus cum plena poteſtate reſignandi, ſalvis Conditionibus præſcriptis, Cardinalium & Prælatorum, qui erant in urbe, adunatur Concilium; in medium Amadei poſtulatio proponitur, Conditiones interpoſitæ referantur. Conſultatione habitâ placuit tam Prælatis, quam Summo Pontifici pro bono pacis & unionis Eccleſiaſticæ, Amadeo poſtulata concedere, perniciosúmque ſchiſma propoſitis medijs aufferre. Conceſſit itaque Nicolaus Papa Amadeo, quæ poſtulaverat: & Procuratores omne Jus ejus, quod habuit vel habere potuit ad Papatum, juxta mandatum, quod acceperant ab eo, in Conſiſtorio publico reſignarunt. Et facta eſt lætitia magna in populo non ſolum Romano, ſed in omni quoque gente totius Orbis Chriſtiani, gaudentibus & lætantibus cunctis timentibus Deum, quod Eccleſiam ſuam à ſchiſmate liberaſſet. Nicolaus Papa Conditiones Amadei omnes admittit.

Nicolaus Papa confirmat acta & geſta Concilij Baſileenſis.

Nicolaus ergo Pontifex de conſenſu & conſilio Cardinalium ratificavit, approbavit & confirmavit acta & geſta Baſileenſis Concilij anno prænotato, XXII. die menſis Junij, ſicut patet in Bulla quam dedit.

Ludovicus Comes Palatinus pater Philippi moritur.

Eodem anno XIII. die menſis Auguſti, moritur Ludovicus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux & Princeps Elector, Heidelbergæ in Choro Eccleſiæ S. Spiritus cum honore ſepultus, filium reliquit unicum, undecim menſes habentem ætatis, nomine Philippum, quem genuit ex Margaretha Amadei Ducis Sabaudiæ ſupradicti Felicis Papæ filia, & relicta quondam Ludovici Regis Siciliæ, quæ tertiò poſtea nupſit Udalrico Wirtenbergenſi Comiti.

Fridericus Palatinus Philippi fit tutor annis XXVI.

Moriturus autem ipſe Ludovicus Princeps Chriſtianiſſimus, filium ſuum memoratum unigenitum Philippum, uxorem quoq; Margaretham, & omnem Principatum ſuum Friderico fratri ſuo commendavit, qui non habuit uxorem, ſub tali videlicet conditione: ut ipſe Tutoris ageret officium, quo uſque Philippus decimum octavum compleverit annum: quo, miſerante Deo, completo, Tutoris officium exſpiraret, & Philippus paternum liberè haberet Dominium. Sed fratre mortuo Fridericus ſupervixit annis XXVI. & nomen Tutoris non depoſuit, nec Principatum, ut promiſerat, Philippo reſignavit: ſed quandiu vixit, officium Tutoris tenuit, & prudenter omnia gubernavit.

*MCCCCL.*

Annus Jubilæus Romæ celebratur.

Anno Wolfframmi Abbatis XXII. Indictione Romanorum XIII. Nicolaus Papa IV. Jubilæum, id eſt, annum Remiſſionis peccatorum Romæ celebravit. Ad quem ex omni Chriſtianorum orbe infinita penè multitudo hominum convenit; quorum tanta copia fuit, ut non ſolum domos, ſed etiam plateas urbis implerent, & nocte ſub dio plures dormire compellerentur. Nicolaus autem Pontifex Romanus ſuâ providentiâ diſpoſuerat, ut nihil eorum deeſſet peregrinantibus in urbe, quæ ad vitæ ſuſtentationem videbantur neceſſaria. Romam tunc non urbem vidiſſes, ſed orbem, præ nimiâ hominum frequentia, in tantum confluentibus ex omni Europa peregrinis, ut in plateis ſeſe comprimerent, & non facilè niſi per longos circuitus de Eccleſia ad Eccleſiam tranſirent.

Ducenti homines Romæ compreſſi multitudine pereunt.

Unde quadam die tanta hominum multitudo ad S. Petrum euntium, & redeuntium in ponte S. Angeli ſibi mutuò venit obviam, quod præ nimia preſſura ſeſe urgentes, non minus quam CC. homines in Tyberim ceciderunt, fuerúntque ſubmerſi. In Eccleſijs etiam tanta compreſſio intrantium & exeuntium fuit, ut ſe mutuò collidentes graviter plures læderentur. Unde neceſſe fuit deputare cuſtodes, qui impetum populi cohiberent.

Eodem anno Jacobus Archiepiſcopus Trevirorum, & Conradus Epiſcopus Metenſium cum CXL. Equitibus Romam pro Indulgentijs profecti ſunt Jubilæi, quos Papa Nicolaus magnâ ſuſceptos humanitate non ſine honore dimiſit. Inter plura quæ Archiepiſcopus prædictus à Summo Pontifice tunc impetravit, unum fuit, ut Gymnaſium generale, ſive Univerſitatem litterariam in Civitate Trevirorum poſſet inſtituere, more cæterarum Privilegiatam, in qua omnium facultatum legerentur lectiones.

Anno prænotato contentionibus & bellis inter Principes & Civitates

Regni

Regni adhuc durantibus; Comes de Wirtenberg adjutorio ſuorum per Sueviam ſatis magna clade affecit Cives & oppida Regni ſibi vicina.

Albertus quoque Marchio Brandenburgenſis, vir audax, ſtrenuus & bellicoſus multorum Principum ſuffultus auxilio, inimicitias contra Cives Regni & maximè Nürenbergenſes animo tenaciſſimo per biennium continuavit. Novem cum eiſdem Nürenbergenſibus prælia idem Marchio commiſit, in quorum octo victor glorioſus extitit, in uno tantum ſuperatus fuit. Nec prius de pace admiſit tractatum, donec exuſtis villis, deſtructis agris, interfectiſque cultoribus terræ contendentibus pecuniæ defecerunt.

*Albertus Marchio contra Nürenbergenſes octies victor extitit.*

Eodem anno IV. die menſis Novembris, Waltherus de Ehingen, Civis Ulmenſis, vir prudens & potens inter ſuos, junctis ſibi copijs Civitatum regni, pugnatorum non parvum adunavit exercitum, cum quo terras Comitum de Wirtenberg hoſtiliter invadens, omnia ferro & igne in circuitu devaſtavit. Contra quos Comites memorati Udalricus & Ludovicus validum ſuorum & amicorum miſerunt exercitum, ſimulque propè Eſslingen oppidum Regni concurrentes atrox committitur bellum, in quo Civium Regni à Comitibus ſuperatur Exercitus, & victoriam Comites conſequuntur. Ex parte autem Civium in eo bello plures ceciderunt, inter quos occubuit etiam Waltherus de Ehingen, Capitaneus Ulmenſium, & Hieronymus Baffinger de Nördlingen Campiductor cum alijs multis.

*Comitis in Wirtenberg contra Civitates regales bellum.*

Anno prænotato quinta die menſis Maij, vel ut alij ſcripſerunt VI. hora circiter poſt medium noctis prima, per incuriam & negligentiam eorum, qui circa organum laboraverunt in die, ignis magnus in Eccleſia Spirenſi accenſus, turrim, campanas, organum & tectum Eccleſiæ totum conſumpſit, & magnum Capitulo damnum intulit; erant enim Clerici ſimul & Laici vino æſtuantes, qui ventoſas organi perungentes, malè cuſtodierunt ignem, quo circa organi locum incenſo per funes campanarum (dictu mirum) ad ſuperiora aſcendit in turrim, & Eccleſiam devoravit; cujus negligentiæ cauſa duo Vicarij majoris Eccleſiæ combuſtæ cuſtodes, & fabricæ magiſtri Joannes & Chriſtianus in Udenheim captivi ducuntur.

*Eccleſia major Spirenſis incendio miſerabili concrematur.*

His temporibus in Civitate Moguntina Germaniæ propè Rhenum, & non in Italia, ut quidam falsò ſcripſerunt, inventa & excogitata eſt ars illa mirabilis & prius inaudita imprimendi & characterizandi libros per Joannem Guttenberger civem Moguntinum, qui cùm omnem penè ſubſtantiam ſuam pro inventione hujus artis expoſuiſſet, & nimia difficultate laborans, jam in iſto, jam in alio deficeret, jámque propè eſſet, ut deſperatus negotium intermitteret, conſilio tandem & impenſis Joannis Fuſt æquè Civis Moguntini rem perfecit incæptam. In primis igitur characteribus litterarum in tabulis ligneis per ordinem ſcriptis, formiſque compoſitis Vocabularium Catholicon nuncupatum impreſſerunt, ſed cùm iiſdem formis nihil aliud potuerunt imprimere, eò quod characteres non fuerunt amovibiles de tabulis, ſed inſculpti, ſicut diximus. Poſt hæc inventis ſucceſſerunt ſubtiliora, inveneruntque modum fundendi formas omnium Latini Alphabeti litterarum, quas ipſi matrices nominabant, ex quibus rurſum æneos ſive ſtanneos characteres fundebant, ad omnem preſſuram ſufficientes, quos prius manibus ſculpebant. Et revera ſicuti ante 30. fermè annos

*Ars impreſſoria librorum apud Moguntiam reperta eſt.*

*Omnis artis prima inventio difficilis.*

ex ore Petri Opilionis de Gernsheim civis Moguntini, qui gener erat primi artis inventoris, audivi, magnam à primo inventionis ſuæ hæc ars impreſſoria habuit difficultatem. Impreſſuri námque Bibliam, priuſquam tertium compleſſent in opere quaternionem, plusquam 4000. florenorum expoſuerunt. Petrus autem memoratus Opilio, tunc famulus, poſtea gener, ſicut diximus, inventoris primi, Joannis Fuſt, homo ingenioſus & prudens, faciliorem modum fundendi characteres excogitavit, & artem, ut nunc eſt, complevit. Et hi tres imprimendi modum aliquandiu tenuerunt occultum, quouſque per famulos, ſine quorum miniſterio artem ipſam exercere non poterant, divulgatus fuit, in Argentinenſes

*In laudem artis impreſſoriæ menſurata exclamatio.*

primò, & paulatim in omnes nationes. *O fœlix noſtris memoranda impreſſio ſaclis! Deſierat quaſi totum quod fundis in Orbem; omnes te ſummis igitur nunc laudibus ornant. Inventore nitet utraque lingua tuo. Nunc parvo doctus quilibet eſſe poteſt, te duce quando ars hæc mira reperta fuit.* Et hæc de Impreſſoria mira ſubtilitate dicta ſufficiant, cujus Inventores primi Cives Moguntini fuerunt. Habitabant autem primi tres artis Impreſſoriæ inventores, Joannes videlicet Guttenberger, Joannes Fuſt, & Petrus Opilio gener ejus Moguntiæ in domo zum Jungen dicta, quæ deinceps uſque in præſens Impreſſoria nuncupatur.

*Wilhelmus Præpoſitus in Roth contra Abbatem ſe erigit.*

Anno item prænotato poſt obitum Gotfridi Præpoſiti in Roth, Wilhelmus de Stetten per Wolfframmum Abbatem Hirſaugienſem Præpoſitus fuit inſtitutus. Qui paulò poſt in ſuperbiam elevatus Abbatem ſuum cæpit contemnere, & ejus imperio temerè contraire; volebat enim ipſe, ſi potuiſſet, Advocatiam præpoſituræ, quam Comites de Oetingen in feudum recipiunt, alienare penitus, & eis in perpetuam concedere proprietatem. Quod ut mox Wolfframmo Abbati Hirſaugienſi certa relatione innotuit, omnes eorum conatus impedivit. Conſpiraverant in unum Comes & Præpoſitus, alter cupiens advocatiam præpoſituræ liberam, alter ut à juriſdictione Abbatis fieret abſolutus. Sed Wolfframmus non minus jure, quam prudentiâ utriuſque conatum repreſſit.

*MCCCCLI.*

*Fridericus Rex Romanor. pro Corona Imperij Romam pergit.*

Anno Wolfframmi Abbatis XVIII. Indictione Romanorum XIV. Fridericus Rex Germanorum III. cum magna Comitiva Principum atque Nobilium & exercitu 12000. pugnatorum pro Corona Imperij Romam proficiſcitur, quem Helionora Eduardi Regis Luſitaniæ filia ſibi noviter deſponſata comitatur. Qui cùm Romam perveniſſet 16. menſis Martij, coronam ferream, quam Mediolani propter varios bellorum tumultus ſuſcipere non voluit, in Eccleſia S. Joannis Lateranenſis ab uno Cardinalium juſſu & authoritate Romani Pontificis Nicolai Papæ V. acceptavit. Deinde 20. die menſis Martij, quæ fuit IV. Dominica quadrageſimæ, in

*Fridericus Rex à Nicolao Papa coronatur Imperator.*

qua pro introitu Miſſarum: *Lætare Jeruſalem*, in Eccleſia Dei cantabatur, Nicolaus Papa V. ipſum Regem Fridericum Romæ in Eccleſia S. Petri una cum Leonora, deſponſata ſibi conjuge Imperatorem ſolemni pompa coronavit, qui deinceps imperavit annis duobus & quadraginta, vir mitiſſimus, amator Cleri, & pauperum defenſor humaniſſimus, pacificus, prudens, quietus, & in omnes munificentiſſimus.

Miſſam Pontifice cantante, novus Imperator legit Evangelium: *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, &c.* Tenénſque in manu vibravit gladium, ſumpſit

pſit deinde cum Pontifice prandium. Inter prandendum fertur Papa dixiſſe ad Cæſarem: *Multa de te glorioſiſſime fili prænuntiata ſunt mala, quæ ſis facturus Eccleſiæ, ſi fidem adhibere prædictionibus hujuſmodi debeamus.* Cui Imperator reſpondit: *Mea intentio pro Eccleſia Dei bona & recta eſt, ſi Deus aliud de me aut per me ordinare voluerit, in ipſius poteſtate eſt, qui ſolus omnia novit, poteſt & diſponit ſecundum ſuam rectiſſimam voluntatem.* Et notandum, quòd multi ſpiritum ſibi Prophetiæ temeraria præſumptione uſurpantes multa de Friderico Imperatore III. mala prædixerunt eſſe futura, quod videlicet eſſet futurus Eccleſiæ Romanæ perſecutor, Romanorum Pontificum, Prælatorum Eccleſiæ Univerſalis inimicus & deſtructor, Cleri & pauperum oppreſſor, tyrannus impius, crudelis, maleficus, infidelis & fidei Chriſtianæ hoſtis, deſertor & oſor, quæ omnia, frivola, ficta, falſa & mentita fuerunt. Conſtat enim omnibus, qui noverunt eum, quòd cunctis diebus regni ſui ſimul & Imperij per annos 53. in fide Chriſti ſemper princeps fuit Catholicus & Chriſtianiſſimus, nunquam Eccleſiæ moleſtus, nunquam tyrannus, nunquam crudelis. Romanos Pontifices, Cardinales, Epiſcopos, cæteróſque Prælatos Eccleſiæ ſimul & omnem Clerum in reverentia debita unicuique ſemper habuit, & unumquemque pro conditione ſtatûs ejus ut DEI miniſtros honoravit. In omni converſatione ſua manſuetiſſimus ſemper extitit, juſtitiam coluit, pacem dilexit, nulli contumeliam fecit. Manifeſtum eſt ergo prædictiones de illo malas omnes extitiſſe mendaces.

Vaticinia de Friderico III. falſa multa fuerunt prædicta.

Imperator Fridericus ſemper Eccleſiæ fidelis fuit & ſubjectiſſimus.

Coronatione Imperiali ſolemniter peracta, Cæſar Fridericus Roma digrediens cum omni populo ſuo intravit Neapolim, & Rege Alphonſo, qui tum Regnum Apuliæ, Siciliæque occupaverat, Arragoniæ regno paterno interim gubernatoribus credito, amicè ſalutato, nuptias cum Helionora deſponſata ſibi Regis Portugalliæ ſive Luſitaniæ filia ſolemni pompa celebravit, de qua poſtea genuit Maximilianum Cæſarem hodie feliciter imperantem, & filiam unam, quæ nupſit Alberto Duci Bavariæ, ut ſuo loco dicemus. Cæſar itaque peractis in Italia, pro quibus intraverat, redijt in Germaniam.

Imperator Fridericus uxorem ducit Helionoram in Neapoli.

Anno prænotato, Nicolaus Papa V. miſit in Germaniam Nicolaum de Cuſa Patria Moſellanum SS. Romanæ Eccleſiæ Tituli S. Petri ad Vincula Presbyterum Cardinalem, Epiſcopum Brixienſem in Bavaria, Legatum Sedis Apoſtolicæ de Latere cum Indulgentijs Jubilæi. Qui venit ad Treverim nativitatis ſuæ metropolim, ac deinde ad alias regni partes Germanici, & Jubilæi gratiam per ſemetipſum in cancellis prædicans nuntiavit.

Anno eodem 23. die menſis Maij, quæ fuit Dominica quarta poſt Feſtum Dominicæ Reſurrectionis, fuit celebratum quartum decimum Ordinis noſtri Provinciale Capitulum Herbipoli in Monaſterio ſancti Proto-Martyris Stephani: in quo Nicolaus de Cuſa Cardinalis Legatuſque Apoſtolicæ Sedis memoratus cum quatuor Abbatibus præſedit propria in perſona. Nomina verò Abbatum compræſidentium iſta fuerunt, S. Ægidij in Nürenberga, S. Burckhardi prope Herbipolim, S. Petri in Erpfurdia, & S. Gothardi propè Hildesheim, Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates. In eodem Capitulo prædictus Cardinalis in Dominica præſcripta: *Cantate*, Pontificalibus indutus Miſſam ſolemniter decantavit;

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale 14. Herbipoli celebratur, præſente Nicolao de Cuſa Cardinali Legato.

vit; poſt cujus finem omnes & ſinguli Abbates per ordinem accedentes ad ſummam memoratæ Eccleſiæ aram ſive altare, in manus ipſius Legati ante altare ſedentis ſub jurejurando promiſerunt, quod infra annum conclusam in Capitulis Reformationem ſine dilatione vellent aſſumere, & tam in ſe, quàm in ſubditis ſuis fideliter obſervare. Simile juramentum fecerunt procuratores abſentium in animas eorum; quorum procuratores fuerant conſtituti. Juraverunt omnes: ſed obſervantiam infra annum pauci acceptarunt: ſic ergo plures facti ſunt deierantes.

Perjuri plures in deformitate manſerunt.

Cardinalis Nicolaus de Cuſa multa fecit in favorem unionis noſtræ.

Prædictus Cardinalis Nicolaus Cuſanus vir undique doctiſſimus in ſua Legatione multa conſtituit, ordinavit & fecit per Germaniam pro reformatione, honore & utilitate Ordinis S. P. N. Benedicti, & præcipuè in Diœceſi Moguntina, in qua ſuo tempore obſervantia Burſfeldenſis magnificè pullulare cæpit: multas in favorem ejus edidit conſtitutiones: obſervantiam, unionem & Capitulum annale Burſfeldenſium auctoritate Legationis ſuæ primus approbavit. Quæ omnia poſtmodum Pius Papa ſecundus auctoritate Apoſtolica confirmavit: & privilegia, quæ olim Papa Eugenius IV. obſervantiæ Congregationis S. Juſtinæ de Padua contulerat, unitis & uniendis Burſfeldenſium Capitulo Monaſterijs conceſſit. Multa ſcripſit iſte Cardinalis Theutonicus, quorum & in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis jam dudum mentionem fecimus: & in ſequentibus anno Bernardi Abbatis quarto, quo ab hac vita migravit ad Chriſtum, latius dicemus.

Ludovicus Comes in Wirtenbergobijt.

Eberhardus barbatus filius ei ſucceſſit.

Annò item prænotato pace inter Principes & Civitates Regni nec dum plenè firmata, correptus peſte Ludovicus Comes de Wirtenberg, frater Comitis Udalrici ſupradicti, in Urach moritur, & apud Carthuſienſes in Guttenſtein cum honore ſepelitur. Uxorem habuit Mechtildem Ludovici Palatini Comitis filiam, de qua genuit duos filios, Ludovicum, qui adoleſcens ſine liberis deceſſit, & Eberhardum cognomento Barbartum poſtea Primum Ducem in Wirtenberg, Virum juſtum, inclytum & prudentiſſimum. Is in Comitatu Patri ſuccedens uxorem duxit Mechtildem Ludovici Marchionis Mantuani filiam nomine Barbaram, de qua genuit unicam filiam, quæ juvencula mortua eſt. Reliquit etiam Comes Ludovicus memoratus duas filias, Mechtildem quæ nupſit Landgravio Haſſiæ, peperitque duos noviſſimos Wilhelmos, quorum adhuc ſenior vivit: & Eliſabeth quæ primò nupſerat Comiti de Naſſavv, & poſtea Comiti de Stollenberg.

Bernardinus Ord. Minorum Canonizatur.

Nicolaus Papa V. eodem anno D. Bernardinum Patriâ Senenſem Ordinis Fratrum Minorum B. Franciſci ſignis & miraculis clarum in vita ſimul & poſt mortem, aſſenſu Cardinalium Catalogo Sanctorum adſcripſit.

## *MCCCCLII.*

Anno Wolfframmi Abbatis XXIV. Indictione Romanorum xv. Fridericus Comes Palatinus Rheni Tutor & patruus Philippi, contractis copijs bellatorum contra Comites de Luzelſtein proceſſit ad prælium. Cujus adventu perterriti Comites in Caſtello ſuo ſe continuerunt, non audentes cum tanta multitudine dimicare. Unde Fridericus firmata obſidione Luzelſtein per ſeptem dies & duos menſes fortiter impugnans, tandem in profeſto S. Martini Caſtellum cum oppido violenter obtinuit,

&

& omnem Comitatum ſuo Dominio ſubjugavit. Comes autem ex Luzelſtein prius occultè fugerat, nec Palatino congredi audebat. Cauſam belli, quantum poſſumus, breviter dicemus. Ludovico pio Comite Palatino Rheni patre Philippi viam univerſæ carnis ingreſſo, ſicut anno Wolfframmi Abbatis XXI. dictum eſt, Fridericus frater, qui erat ſine uxore, conſenſu procerum curiæ Palatinatûs, auctoritate quóque & confirmatione Sedis Apoſtolicæ Tutor infantis Philippi conſtitutus eſt; & cum titulo Electorij Principatus Imperij Romani Palatinum & Principem Electorem ſe & ſcripſit, & geſſit in omnibus: non Tutorem ſe nominans, ſed Dominum.

*Cauſa quæ fuerit diſſenſionis inter Palat. & Comites.*

Diſplicuit iſta prærogativa, ne dicam poteſtas, vicinis Principibus, & in primis Theodorico Archiepiſcopo Moguntino: Stephano quóque Duci Gemini Pontis, & filijs ejus Friderico & Ludovico, Carolo Marchioni de Baden, & Comitibus quibuſdam, præcipuè illis de Luzelſtein, qui ſingulari odio Comitem Palatinum Fridericum proſequebantur, & inſequebantur. Unde contractis ut potuerunt latrunculis, frequentes hoſtiléſque incurſiones fecerunt in terram ejus, & multas pauperibus clades igne, ferro & rapina intulerunt. Adhæſerunt autem prædictis Comitibus de Luzelſtein occultè principes memorati, quorum ſeducti pollicitationibus, quidquid potuerunt mali, ſemper in Palatinum præſumpſerunt. Poſt multas tandem injurias Comitum, quas terræ pauperibus intulerunt, evigilans Palatinus, qui alioquin Princeps erat mitiſſimus, diutius eorum tantam inſolentiam diſſimulare non potuit, ſed contracto milite Luzelſtein obſedit, cepit, & Comites de terra eorum fugavit uſque in præſentem diem.

*Comitatum Luzelſtein Fridericus Palatinus obtinuit gladio.*

Eodem anno, poſtquam Fridericus Imperator de Italia reverſus eſt in Germaniam, omnia tumultu fieri, maximè in Auſtria & Ungaria comperit: conſtitutum námque in Nova civitate, oppido Auſtriæ, cum Ladislao adoleſcente duodenne, filio Alberti Regis Ungariæ quondam atque Bohemiæ, obſidione cinxerunt Auſtrales; quibus ſe Bohemi ducentis Equitibus & mille peditibus adjungunt, Ladislaum memoratum puerum Regem ſuum importunè poſtulantes. Sed Fridericus Imperator voces eorum contemnens, dare Adoleſcentem Bohemis ut minorennem, & necdum idoneum ad regnum non conſenſit.

*Imperator Fridericus in Nova civitate Auſtriæ à ſuis obſidetur.*

Cunctis igitur, quos ſecum habuit in oppido, militibus bello aggredi fortiter ſtatuit obſidentes. Commiſſum eſt atrox bellum, & Cæſariani tam virtute, quàm fortitudine multitudinis ſuperati terga dederunt, & in oppidum, unde proceſſerant, revertuntur. Tandem mediantibus Sigiſmundo Archiepiſcopo Salisburgenſium, & Carolo Marchione de Baden, Cæſar inductus Ladislaum Bohemis tradidit, & pax ſoluta obſidione reformata fuit.

*Bellum fit inter Cæſarem & Auſtrales ante novã Civitatem.*

## *MCCCCLIII.*

Anno Wolfframmi XXV. Indictione Romanorum prima, Monaſterium S. Joannis Baptiſtæ in Ringaugia per Monachos Cœnobij S. Jacobi propè Moguntiam reformatum eſt, & ad unionem Capituli annalis obſervantiæ Burſfeldenſis receptum. Quam qnidem reformationem Nicolaus Cuſa Cardinalis tunc in Germania Legatus & Rudolphus de vici-

*Monaſterium S. Joannis in Ringaugia reformatur.*

no vico Rüdesheim Epiſcopus Uratislavienſis conſenſu Archiepiſcopi Moguntini Theodorici, ſumma diligentia promoverunt: & quia Monaſterium ipſum per diuturnam in utroque ſtatu deformationem in magnam devenerat paupertatem,ut Monachi jam tunc reformati non haberent,unde viverent, Archiepiſcopus ordinariâ,& Cardinalis Apoſtolicâ authoritatibus Cœnobium eis. Cluſa dictum, in pede montis poſitum, & jam monialibus vacuum, aut propè vacandum, in perpetuam tradiderunt poſſeſſionem.

Conſtantinopolis ab Imperatore Turcarum capitur.

Eodem anno triceſima die menſis Maij, Mahumetes Turcarum Princeps anno tyrannidis ſuæ tertio, nobiliſſimam, famoſiſſimámque Græcorum urbem Conſtantinopolim maxima vi armorum,terra mariq; impugnans, 50. die obſidionis cepit, & ſtragem Chriſtianorum in ea miſerabilem fecit; omnes enim utriúſque ſexus homines, qui exceſſiſſent quintum ætatis annum, gladio juſſit occidi: ſacerdotes Monachos & Clericos omnes quotquot reperit, inauditis tormentis affectos trucidavit. Moniales Virgines & ſpecioſas juvenculas ſive mulieres primò ſpurciſſima libidine polluerunt, deinde alias peremerunt, alias duxêre captivas. Conſtantinum Paleologum Imperatorem Græcorum Mahumetes capite truncavit. O quid mali non præſumit mens impia! Civitate obtenta non ſatis fuit ſceleſtiſſimo homini ſæviſſe in homines, niſi etiam ſæviret in Deum & Sanctos. Omnes in Urbe SS. Eccleſias polluit: Reliquias eorum quotquot reperit, ornatu ſpoliatas in lutum projici, militibus, ut equites deſuper decurſitarent, in lutúmque calcibus equorum mergerent præcepit. Sed ubi milites tantam oſſibus mortuorum contumeliam inferre trepidarent, prior ipſe cum equo ſuo ſuper buſta Divorum inſiluit, & converſus ad milites impia voce clamavit: *Quisquis veſtrum meſecutus nonfuerit, per magnum Dei nuntium Mahomet juro, quod hodie morietur.* Hac voce conterriti milites equos unanimi curſu agitantes Sanctorum Reliquias in lutum demerſerunt.

Reliquiæ Sanctorum conculcantur in lutum.

Templum quoque S. Sophiæ, id eſt, æternæ Sapientiæ Dei Patris in orbe toto famoſiſſimum,quadringentis per circuitum turribus ornatum, & multis SS. Corporibus ac reliquijs glorioſum, turpiter prophanans ſtabulum fecit equorum. Heu quid non præſumit impietas! Omnes Chriſtianæ fidei libros,SS. Martyrum geſta & Paſſiones, Comentarios Patrum, & quidquid ſcriptum reperit, quod ad pietatem & eruditionem cultorum virtutis ſuſpicabatur pertinere, in unum juſſit comportari, & impletas complures naves vetuſtas & perforatas libris & voluminibus pretioſiſſimis & multis in profundum maris fecit demergi, exiſtimans ſe fidem Chriſtianam tali crudelitate per univerſam gentem Græcorum deleturum.

Libri omnes Chriſtianorum lacerantur & ſubmerguntur in mari.

Igitur Conſtantinopoli capta Turcarum Princeps Mahometes Amurati filius totum in brevi Græcorum imperium obtinuit, & multa deinceps Chriſtianis mala fecit, de quibus jam ſcribere laxius,non eſt opportunum. Statui enim Germanus Scriptor à principio narrationum mearum, in exterarum Nationum geſtis, quæ amplo ſunt ſcripta boatu, non diu morari.

Magiſter Th utonicorum in Pruſſia ſuperatur à Rege Poloniæ,

His quoque temporibus magni tumultus in Pruſſia fuerunt exorti, & multorum ſanguine vix tandem ſedati. Nam Pruteni contra Magiſtrum Theutonicorum in unum conſpirantes ſeſe in rebellionem graviſſimam

erexerunt,

erexerunt. Ex quibus oppidorum & caſtrorum LV. cives & incolæ ad Regem Poloniæ defecerunt. Unde contractis copijs ab utraque parte animis ferocibus itur ad bellum, ſanguis effunditur multus, & diu ancipiti Marte pugnatur. Rex tandem Poloniæ Victor obtinuit campum, & ordinis Theutonicorum plures occidit. Parum tunc abfuiſſe conſtat, quod militia Theutonicorum Pruſſiam totam perdidiſſet.

Rex autem Poloniæ victor in campo factus cum exercitu ſuo ulterius progreditur, & primò cepit montem Regium, id eſt, Königsberg oppidum, deinde Marienbrug & plura in circuitu oppida & Caſtella. Poſtremò etiam principale terræ oppidum nomine Danticum ad Polonos defecit. Sunt qui ſcribant, eam Theutonicorum cladem ex culpa eorum fuiſſe cauſatam, quod ſine pietate in ſubditos exercerent tyrannidem.

*Pruteni plures à Dominis ſuis Theutonicis ad Polonos deficiunt uſque in hunc diem.*

Anno prænotato Wolfframmus Abbas hujus Cœnobij Hirſaugienſis contentiones magnas & diuturnas habuit, cum Philippo Comite de Rineck, qui Prioratum Cœnobij de Schonrein in ſuis juribus nimium inquietavit. Unde Poſtremò partes ambæ in Othonem Palatinum Comitem Bavariæque Ducem, qui morabatur in Mosbach, compromittentes, conditiones pacis, ut ſonant litteræ ab eo compoſitæ, anno præſcripto ſuſceperunt.

*MCCCCLIV.*

Anno Wolfframmi Abbatis XXVI. Indictione Romanorum II. Henricus Rex Portugalliæ regnum ſuum ampliare cupiens, mare Oceanum armato cum milite navigio ingreditur, & ſi quæ ſint Inſulæ hominibus incognitæ perſcrutatur. Invenit ergo inſulas in mari plurimas, nunquam eatenus ab hominibus inhabitatas, inter quas una fuit cæteris major atque præclarior, fontibus irrigua, pingui gleba ſatis admodum dives, nemoribus & pratis adornata, & hominibus ad colendum valde idonea. In hanc Inſulam diverſarum occupationum & artium homines miſit, qui eam inhabitarent, & colerent, ſinguliſque annis tributum ad fiſcum regium, more cæterarum gentium Regi ſubjectarum perſolverent. Magnam Zuccari copiam præbet hæc Inſula; cujus tanta in ea conficitur multitudo, ut univerſa Chriſtianitas jam abundet Zuccaro.

*Inſularum in mari per Henricum Portugalliæ regem inventio.*

Eodem anno XII. menſis Maij, quæ fuit tertia poſt Feſtum Dominicæ Reſurrectionis Dominica, in Selgenſtatt celebratum fuit Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XV. in quo præſederunt Wolfframmus hujus Hirſaugienſis, Chriſtianus S. Petri in Erpfurdia, Udalricus in Wiblingen, Bertholdus S. Stephani Proto-Martyris in Herbipoli Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates, qui multa pro reformatione Ordinis ſtatuerunt.

*Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XV in Selgenſtatt celebratur.*

Anno prænotato Nicolaus Papa V. nimio dolore mentis anxiatus propter Conſtantinopolitanum lamentabile excidium, totus in recuperationem die ac nocte occupata cogitatione æſtuabat. Miſit ergo Prædicatores & Nuntios in omnes Chriſtiani Orbis nationes, qui Cruciatam & Paſſagium prædicarent in Turcos, & animos fidelium ad tanti recuperationem Imperij concitarent. Venerunt Miſſi quilibet in Regionem ſibi à Pontifice Maximo deputatam; prædicaverunt Crucem, ſed paucis, ut contra infideles pugnarent, aut pecunias contribuerent, perſuaſerunt. Omnes enim quæ ſua erant, nimis avidè quærentes, communia neglexerunt.

*Nicolaus Papa V. crucem prædicari contra Turcas mandavit.*

Joannes de Capiſtrano miſſus à Papa prædicavit in Germania.

Eodem anno in menſe Octobris venit ad Herbipolim civitatem Francorum Orientalium F. Joannes de Capiſtrano Italus, Ordinis Minorum de Obſervantia, Doctor ſacræ Theologiæ, Generalis Inquiſitor hæreticæ pravitatis & Apoſtolicæ Sedis Nuntius, vir doctus & ſanctæ Converſationis, qui multis diebus in eadem Civitate per interpretem prædicavit. Ab Herbipoli deſcendit in Franckfurt, inde ad alias Civitates & oppida Regni, & ubique ſumma cum diligentia & fervore Crucem prædicavit.

Dracolus Waiwoda tyrannizat in Walachia.

His fermè temporibus homo quidam Paganus ac infidelis, nomine Dracolus Waivvoda Princeps Walachiæ, inauditam tyrannidis ſuæ crudelitatem exercebat in homines, & maximè Chriſtianos, quorum infinita millia ſine cauſa innocentes peremit. Poſtremò tandem captus à Matthia Rege Ungariæ Romam mittitur, ad fidem Chriſti convertitur, & baptizatus deinceps religioſiſſimè converſatur. Unde principatui ſuo reſtitutus in omni bonitate vitam ſuam conſummavit. Cujus horribilia facta circumferuntur, in quodam libello dudum impreſſa, quæ & riſum & horrorem legentibus movent.

*MCCCCLV.*

Nicolaus Papa V. Romæ moritur.

Anno Wolfframmi Abbatis XXVII. Indictione Romanorum III. hyems fuit dura & multum frigida. Eodem anno xxv. die menſis Martij, quæ fuit Annuntiatione Dominica ſolemnis, Nicolaus Papa V. ſive tædio animi, quo maximè cruciabatur poſt captam Conſtantinopolim, ſive febri & podagrâ, quibus frequentius laborabat, infirmatus, anno Pontificatus ſui VIII. moritur, & in Eccleſia S. Petri ſepelitur. Homo ſempiternâ memoriâ dignus, amator omnium Religioſorum, & præſertim eruditorum, pacis cultor, & Juſtitiæ Princeps unicus.

Calixtus fit Papa III & præfuit annis 3 & menſibus 3.

Huic in Pontificatu Electione Cardinalium VIII. die menſis Aprilis, ſucceſſit Alphonſus cognomento Borgia, natione Hiſpanus, patria Sabinenſis Valentinæ Diœceſis, generoſis parentibus ortus, & vocatus Calixtus ejus nominis III. præfuit annis III. & menſibus totidem, vir optimus & in multis probatus.

Joannes de Grumbach fit Epiſcopus Herbipol. & præfuit annis XI.

Eodem anno feria tertia poſt Dominicam Palmarum, obijt Gottfridus Schenck de Lymburg Epiſcopus Herbipolenſis & Dux Franciæ Orientalis in majori Eccleſia ſepultus, anno Pontificatus ſui XII. de quo dictum eſt ſupra, anno Wolfframmi Abbatis XV. Huic in Pontificatu ſucceſſit Joannes de Grumbach, & præfuit annis XI. homo quidem ignarus litterarum, ſed tamen Cleri amator ſemper & ſtrenuus defenſor; amicis humanus & multum affabilis, inimicis verò terribilis, & ſingulari apparatu metuendus. Animoſus fuit in hoſtes, bellicoſus & ſtrenuus, qui non facilè quemquam timeret, ingenio promptus, conſilio cautus, & ob id Regibus & Principibus gratus, civibúſq; Regni haud mediocriter acceptus. Benè rexit Eccleſiam ſibi commiſſam, veruntamen ære alieno gravatam non liberavit.

Calixtus Papa crucem prædicari mandavit contra Turcos Impios.

Anno prænotato Calixtus Papa III. qui ante Pontificatum voto ſe adſtrinxerat in Turcas omnia facturum pro recuperatione Conſtantinopolis, quæ poſſet; jam Papa factus magno conabatur ſtudio implere, quod voverat. Miſit ergo ſtatim à principio ſui Pontificatus plures per orbem Chriſtianorum Prædicatores, qui Crucem contra Turcos prædicarent, hortarentúrque populum ad contribuendum æs tum neceſſarium

pro

pro conducendis armatis. Plenarias denique omnium peccatorum Indulgentias conceſſit his, qui contriti & confeſſi ſemel in vita, & ſemel in morte quinque Ducatorum Eleemoſynam in operis tanti ſubſidium contribuiſſent. Authoritatem etiam Commiſſarijs deputatis omnimodam dedit in multis caſibus reſervatis abſolvendi, & diſpenſandi, cum his qui contribuiſſent in ſubſidium temporalia bona ſecundum eorum facultates. Et iſti Prædicatores Cruciatæ per totam Germaniam, Galliam, Hiſpaniam & Ungariam miſſi, pecuniam penè incredibilem toto anno in unum comportaverunt.

Anno etiam præſignato Ludovicus cognomento Niger Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux, Comes in Spanheim, Veldenzia, & in Zvveibrucken, filius Stephani Ducis & Pater Friderici apud Symmeren commorantis inter Cynonotos, homo inquietus, moleſtè ferens, quod Fridericus Tutor Philippi ſe Principem ſcriberet Electorem, prædas contra eum & incendia pauperum exercere cœpit. Quem Fridericus ſecundò & tertiò per litteras ac nuntios charitativè præmonuit atque rogavit, ut à malè cœptis deſiderijs, & incurſionibus deſiſteret, ac pauperes Palatini Principatûs de cætero non turbaret. *Ludovicus Dux Niger Palatinum rapinis & incendio fatigat.*

Ludovicus autem nihili pendens monentem, in ſuo propoſito perſeverabat, & ſuo more, ut cœperat, incurſiones, deprædationes, incendia pauperum terræ Palatini continuavit. Unde commotus Fridericus, magnum ſuorum adunavit exercitum, & oppidum Bergzaberen, ubi Dux Ludovicus præſidia locaverat ſua, obſedit, & diebus XXIV. fortiter impugnans, tandem in Feſto S. Tiburtij Martyris expugnavit & cepit. Poſtea inter eos concordia tali ſub conditione facta eſt, quod Fridericus oppidum Ludovico deberet reſtituere, & Ludovicus deinceps nibil mali contra Fridericum & Palatinatum attentaret, ſed non manſit in fide. *Oppidum Bergzaberen à Friderico Palat. obſeſſum capitur.*

Erat eodem tempore Richardus de Homburg vir bellicoſus & inquietus, qui & ipſe partes Friderici Palatini Comitis memorati varijs incurſionibus fatigabat. Contra cujus inſolentias Dux ipſe Fridericus contracto milite Caſtellum ejus Koleberg nuncupatum haud procul à Weiſſenburgo ſituatum obſidione cinxit, & brevi in ſuam poteſtatem recepit. Erat enim Princeps timens Deum & amans juſtitiam, propterea in cunctis proſperè agebat. *Juſtitia vincit omnia.*

His temporibus fundatur Cœnobium Canonicorum Regulæ S. Auguſtini de obſervantia Capituli Windenheimenſis, quod Eberbardi Cluſa dicitur, in Diœceſi Trevirenſi haud procul à villa nativitatis meæ Trittenheim, ex eleemoſynis fidelium populorum, cujus tale fuit principium. Erat in villa proxima Ciſmoſellana Diſpardia homo quidam ſimplex & rectus, qui ferventiore in Deum Spiritu devotionis incitatus, vitam agere ſolitariam cupiebat. Nomen ejus fuit Eberhardus, à quo & Monaſterium Eberhardi Cluſa nuncupatur uſque in præſentem diem. Secedens igitur Diſpardiâ Eberhardus, manſiunculam ſibi conſtruxit in loco parvam, ubi nunc Monaſterium cernitur conſtructum, in qua ſolitarius Domino deſerviens reſidebat. Imaginem Beatæ Mariæ ſemper Virginis in cellula ſua habebat veſpertinam, quæ paulatim coruſcare miraculis incipiens magnum in brevi concurſum populorum ad ſe concitavit, ex quorum Eleemoſynis & oblationibus Monaſterium cum tempore ſatis *Cluſa Eberhardi fit Monaſterium pro Canonicis Regularibus.*

magnificum, ut hodie cernitur conſtructum eſt. cujus primam Eccleſiam Jacobus de Sirck Archiepiſcopus Trevirorum in propria perſona conſecravit.

*MCCCCLVI.*

Calixtus Papa III. Claſſem miſit in Turcos, ſed parum profecit.

Anno Wolfframmi Abbatis XXVIII. Indictione Romanorum IV. Calixtus Papa III. animo deſtinatus in Turcos, omnia ſtudia ſua in recuperationem urbis Conſtantinopolitanæ, licet fruſtra, convertit. Bello igitur publico Turcis indicto Ludovicum Aquileienſem Patriarcham & S. R. E. Cardinalem Claſſi præfectum conſtituit, & validum Chriſtianorum exercitum Crucesignatorum per mare in hoſtes fidei deſtinavit.

Joannem quoque Cardinalem S. Angeli Legatum miſit in Ungariam ad congregandum exercitum Cruceſignatorum. Machumetes enim Princeps Turcorum cum infinita ſuorum multitudine, ſuperata Myſia inferiore, contra terminos regni Ungariæ properabat, nihil magis ſitiens, quàm ſanguinem fidelium. Venit ergo ad Nicopolim civitatem inſignem, quæ alio nomine Schiltavv nuncupatur, in qua memoratus erat Legatus Apoſtolicus, & Joannes Capiſtranus cum univerſo Chriſtianorum exercitu, quam mox arctiſſima obſidione vallavit, & multis diebus vexavit.

Chriſtiani ex Nicopoli erumpentes interfecerunt Turcorum 40000.

Chriſtiani autem, qui erant in Civitate, muros & turres animosè defenſabant, quod cernentes Turci, die quadam impetu facto ad muros cum machinis audacter properabant, cupientes proprio interitu ſequentibus ſe parare introitum. Sed Chriſtiani exhortatione Joannis de Capiſtrano inter pugnandum uſque ad mortem pro ſanctiſſima fide animati, portam Civitatis unam aperientes ſubitò erumpunt, Joanne Apoſtolico legato vexillum S. Crucis præferente, Turcos invadunt nihil tale metuentes, eosque magna virtute proſternunt, occidunt, & reliquos in fugam convertunt: quadraginta millia Turcorum à Chriſtianis in eo bello ferebantur occiſa. Facta ſunt hæc anno Nativitatis Dominicæ prænotato in Feſto S. Mariæ Magdalenæ. Multi etiam inter fugiendum aquarum occurſu perierunt. In hujus victoriæ memoriam ſimul & gratiarum actionem Calixtus Papa Feſtum Transfigurationis Dominicæ octavo Iduum Auguſti quotannis celebrandum inſtituit, ad quod omnes Indulgentias Feſti Corporis Chriſti extendit.

Joannes de Capiſtrano moritur.

Nec multò poſt hanc glorioſam Chriſtianorum de Turcis Victoriam Joannes Capiſtranus vir devotiſſimus, & omni Sanctimoniâ vitæ conſpicuus in Domino quievit. Ferunt eum in conflictu Chriſtianorum cum Turcis ante Nicopolim in die S. Mariæ Magdalenæ, quo feruor maximus tum erat æſtatis, nimio defatigatum clamore, quo populum indeſinenter admonebat & precabatur, ut fortiter pugnaret pro fide Chriſti, quem eſſent in Baptiſmate profeſſi, morbum incidiſſe gravem, quo & mortuus fuerit. Obijt eodem quaſi tempore Joannes alter Huniades Ungarus, qui malleus fuerat Turcarum, & in multis bellis cum eis habitis, ſemper victor evaſit.

Joannes Huniades malleus Turcarum obijt.

Terræ motus in Apulia.

Eodem anno maximi per Apuliam & Neapolim terræ motus fuerunt, quibus agitata multa ædificia ſolotenus corruerunt, Caſtellis etiam non paucis corruentibus, multa millia hominum miſerabiliter interierunt. Inceperunt autem iſti terræmotus nimium horrendi V. die menſis Decem-

bris

bris inter horam x. & xi. in nocte, & xxv. ejuſdem menſis circa horam vi. mane iterum auditi fuerunt.

In menſe Junio Cometes apparuit in gradu xv. Cancri, & per menſem videbatur in Oriente, varia prodigia brevi ſecuta prænuntians. In Sabinis vitulus duo habens capita naſcitur: Romæ ſanguis è nubibus cecidit: apud portum Veneris in Liguria carnes pluvia dedit: & in agro Piceno puer natus eſt dentes habens ſex, & caput inſolitæ magnitudinis. Hæc omnia futuræ calamitatis manifeſta præſigna verunt indicia. Cometes apparuit.

His quoque temporibus magnus & mirabilis concurſus puerorum ad memoriam S. Archangeli Michaelis ad montem Garganum in Normandia fieri cæpit, & per intervalla multis annis duravit. Miranda puerorum & præter conſuetudinem ætatis devotio, ut ſubitò non vocati per hominem, neque promiſſionibus inducti, relictis parentibus & cognatis, imò ne conſultis quidem, tantum iter aſſumerent; nec ſumptus alios in itinere, quam quos daret odioſa cunctis mendicitas, haberent, aut cogitarent. Convenientes enim per turmas ex Germania ferè tota proficiſcebantur ordine ſtatuto pueri duodecim annorum & ſupra, cantilenas quaſdam de ſancto Michaele cantantes in plateis vicorum & civitatum, quibus unus vexillum imagine depictum ejuſdem Archangeli præferebat. Conjungebant ſe his pueris, ut plurimum ætate ſeniores, qui curam eorum habentes, & in via dirigentes, à periculis incautos præſervarent. Omnes verò per quos iter faciebant homines, commiſerationem habebant in eos, & victum eis copioſum miniſtrabant. Duravit iſte puerorum concurſus per intervalla uſque ad memoriam noſtram, qui vidimus eos turmatim ſæpius cum vexillo incedentes. Puerorũ ad S. Michaelem in Normandia concurſus mirabilis.

Anno prænotato, xxviii. die menſis Maij, obijt Jacobus de Sirck Archiepiſcopus Trevirorum, & in Eccleſia B. Virginis cum debito honore ſepelitur anno Pontificatus ſui xviii. vir certè optimus & æterna memoria dignus, qui multa bona fecit in diebus ſuis. Conventum Fratrum Minorum S. Franciſci in Confluentia reformavit, Monaſterium Inſulæ Rheni non procul à Confluentia novum conſtruxit, in quod Canonicos Regulæ S. Auguſtini de Obſervantia Windesheim collocavit: omni tempore Pontificatûs ſui pacem tenuit, & plures diſſidentes Principes in concordiam revocavit. Jacobus Archiepiſc. Trevirorum moritur.

Poſt mortem ejus xxi. die menſis Junij, anno præſcripto, convenientes in unum Canonici pro Electione novi Pontificis, vota ſua in duo diviſerunt; nam una pars Canonicorum numero minor Dietherum ex Comitibus de Iſenburg Canonicum Trevirenſem & Moguntinenſem in Archiepiſcopum elegit. Contra quem major pars Capituli Joannem ex Marchionibus de Baden, filium Jacobi Marchionis, & fratrem Caroli, annum xxii. ætatis agentem in Archiepiſcopum poſtulavit. Et quamvis Dietherus Confirmationem ejus apud Sedem Apoſtolicam varijs impedire modis conaretur, minimè tamen potuit. Sed Calixtus Papa III. de proceſſu informatus, qui fuerat in Electione ſervatus, repudiato Diethero, Joannem ad Archiepiſcopatum confirmavit. Præfuit autem Eccleſiæ Tevirorum annis xlvii. Princeps manſuetiſſimus, liberalis, affabilis, juſtus & rectus, amator Cleri, defenſor pauperum, ac magnificus conſervator ſubditorum. In pace & tranquillitate magna pluribus annis ſuam

Dietherus de Iſenburg.

Joannes Badenſis Marchio fit Archiepiſc. Trevirorum annis xlvii.

ſuam gubernavit Eccleſiam; ſed in ſenectute pravorum conſilio deceptus, cum Boppardianis contentionem pernicioſam incepit, cujus occaſione pecunijs burſam & promptuaria Eccleſiæ cuncta frumentis & vino penitus evacuavit, & debita non pauca contraxit, de quibus ordine ſuo latius dicetur.

Sifridus de Veningen fit Epiſcopus Spirenſ. annos III. menſes V.

Eodem anno, XIX. die menſis Martij, obijt in Caſtro Udenheim Reinhardus de Helmſtatt Epiſcopus Spirenſis anno Pontificatus ſui XVII. in majori Eccleſia Spirenſi cum honore ſepultus. Huic in Epiſcopatu ſucceſſit Sifridus de Veningen, XXIX die menſis Martij electus, & confirmatus per Calixtum Papam III. præfuit annis III. menſibus V. & duobus diebus; vir bonus, juſtus & rectus, qui brevi tempore multa bona fecit Eccleſiæ. In primo namque anno Pontificatus ſui caſtrum Weſavve diu alienatum cum proventibus ſuis redemit pro octo millibus florenorum. Deinde ſub Pio Papa II. ſancta in Chriſtum devotione motus Romam profectus eſt, & à memorato Pontifice Romano Privilegia, gratias & Indulgentias plures impetravit.

Montfort Caſtellum prædonum per Fridericum Palatinum deſtruitur.

Anno item prænotato, Fridericus Comes Palatinus R. boni. Tutor Philippi, XV. die menſis Octobris, ex Heidelberg oppido cum exercitu pugnatorum digrediens auxilio Theodorici Archiepiſcopi Moguntini Caſtellum Montfort latibulum latronum & commune receptaculum prædonum obſedit, quinque diebus fortiter impugnans, tandem VI. die cepit ac funditus deſtruxit, nec poſtea reædificari potuit uſque in præſentem diem ſine conſenſu Archiepiſcopi Moguntini ac Palatini Comitis pro tempore exiſtentium. Moguntina etenim Eccleſia plura ſuſtinuit damna retroactis temporibus ab illis, qui manſionem in Montfort habuerunt, quia Spanheimenſi Comitatui fuit contiguus locus, ſimiliter & dictæ Diœceſi.

*MCCCCLVII.*

Ladislao regi Bohemiæ & Ungariæ Regis Gallorum filia deſponſatur.

Anno Wolfframmi Abbatis XXIX. Indictione Romanorum V. ex parte Ladislai Regis Bohemiæ & Ungarorum adoleſcentis filij quondam Alberti Regis, nuntij & Oratores mittuntur in Galliam, qui Caroli Regis VII. filiam nomine Magdalenam illi deſponſarent uxorem. Qui cùm veniſſent ad Regem Carolum, ſummo cum honore ſuſcepti ſunt, & expoſita Legatione ſua, pro qua venerant, facilè quod voluerunt, impetrarunt. Illis apud Gallos adhuc exiſtentibus, nuntius triſtis & nimium infelix poſt eos mittitur, qui Ladislaum interijſſe nunciavit. Cujus immatura mors non ſolum Bohemos & Ungaros, ſed exterorum quoque Principum animos haud mediocriter contriſtavit. Multorum fuit opinio ſublatum veneno, alij dicebant illum in Camera nocturnis horis per Georgium hæreticum, qui regnum poſt eum invaſit, fuiſſe ſtrangulatum.

Ladislaus obijt.

Matthias fit Rex Ungarorum annis XXXII.

Eodem anno Ladislao rege per venenum apud Pragam in Bohemia miſerabiliter ſublato, ſive ut aliorum tenet opinio, ſtrangulato, Matthias Joannis Huniadis filius in Regem Ungariæ conſtituitur electione procerum, regnavitque annis XXXII. & multa contra Turcos commiſit prælia, ſæpe Victor Dei favore pravorum exiſtens glorioſus. Cunctis enim diebus & annis, quibus vixit & regnavit in Ungaria, malleus erat Turcorum, ſicut olim & Genitor ejus: & magnus ipſe Mahumet Princeps eorum Matthiam hunc regem ut bellicoſiſſimum & fortunatum ſemper timebat.

Eodem

Eodem anno, die XIII. menſis Februarij hora II. minuto XLV. poſt meridiem naſcitur Maria Caroli Ducis Burgundiæ unica filia, quæ poſtea nupſit Maximiliano Archiduci Auſtriæ, de quo concepit & peperit Philippum regem Caſtiliæ, & Margaretam, quæ primò nupſerat Regi Hiſpaniæ, & poſtea Duci Sabaudiæ, vivens nunc vidua.

Maria Caroli Ducis Burgundiæ filia uxor Maximiliani naſcitur.

Maximilianus autem Friderici Imperatoris III. filius, hodie Rex Germaniæ ac deſtinatus Cæſar Romanorum natus fuit anno præcedente, hoceſt, Wolfframmi Abbatis Hirſaugienſis anno XXVIII. uno anno duntaxat ſenior Mariâ, XXI. die menſis Martij, horâ III. minuto LI. poſt medium noctis, Matre Helionora Luſitaniæ ac Portugalliæ regis filia, de quo ſuo loco plura dicenda reſtant.

Maximilianus Rex Germanorum naſcitur.

Anno prænotato Wolfframmus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis conſiderans reformationem novellam Mellicenſem, quam ante aliquot annos ſuo introduxerat Monaſterio, ſtabilitatis nullum habere fundamentum: & perpendens, quod Obſervantia Bursfeldenſium à Sede Apoſtolica approbata & confirmata quotidie in melius proficeret, & in reformatione optima laudabiliter perſeveraret, ſtatuit in animo ſuo Monachos ejuſdem Obſervantiæ ad Hirſaugiam introducere, quorum exemplo poſſet etiam alios reformare. Miſſis ergo ad Moguntiam nuntijs impetravit ab Eberhardo Abbate montis S. Jacobi quoſdam Fratres boni Zeli & optimæ inſtitutionis, per quorum ſanctam converſationem obſervantia Regularis diſciplinæ ſecundum traditionem unionis Bursfeldianæ in hoc Monaſterio Hirſaugienſi laudabiliter inſtituta permanet, in præſentem diem.

Hirſaugia Obſervantiam Bursfeldenſem hoc anno ſuſcepit.

Eodem anno ſexto die menſis Auguſti, Romæ moritur Calixtus Papa III. poſt quem Cardinales in Pontificem elegerunt Æneam cognomento Picolhomineum, patriâ Senenſem, virum undecunque doctiſſimum, quem Pium II. nuncuparunt. Præfuit autem univerſali Eccleſiæ annis VI. & multa bona fecit pro communi utilitate Chriſtianæ Reipublicæ. Unionem noſtram Bursfeldenſem, obſervantiam quoque, & annale Capitulum auctoritate Apoſtolica confirmavit, & omnia privilegia, quæ olim Eugenius Papa IV. obſervantialibus S. Juſtinæ de Padua conceſſerat, amore Ordinis ad noſtram quoque obſervantiam unitis & uniendis extendit.

Æneas Sylvius fit Pius Papa II.

Anno etiam prænotato Mahumetes impius Turcorum tyrannus Corinthum tunc adhuc Chriſtianorum urbem obſedit, impugnavit & cepit, atque in omni Peloponeſo tributa imponit Chriſtianis, multis eorum millibus miſerabiliter interfectis. Demetrius autem & Thomas Paleologi Conſtantini ultimi Græcorum Imperatoris filij inter ſe de Regionis imperio contendebant, unde Turco auctæ ſunt vires, & brevi totum imperium eorum obtinuit.

Mahumetes Turcorum Princeps urbem Corinthiorum obtinuit.

*MCCCCLVIII.*

Anno Wolfframmi Abbatis XXX. Indictione Romanorum VI. Udalricus Comes de Wirtenberg auxilio Marchionis Brandenburgenſium Alberti, contra Fridericum Comitem Palatinum Rheni, Bavariæque Ducem Tutorem Philippi hoſtiles gerens animos, Caſtellum Widem obſidione vallavit, cepit ac funditus deſtruxit. Quo facto Albertus Marchio cum ſuis ad propria reverſus eſt, Comes autem Udalricus per agrum Heilbronnenſium iter faciens, ab altera parte Neccari fluminis Fridericum ſupra dictum Comitem Palatinum deſertorem oppidi memorati

Udalricus Comes de Wirtenberg Caſtellum Widem ſubvertit.

Heilbronn, 6000. peditum & mille octingentos Equites habentem offendit. Quo recognito Comes plena via cum ſuis, qui etiam fatigati erant ex fervore ſolis, & numero pauciores, ſicut cœperat graditur, & ad conſpectum hoſtium conſultò non pervenit.

Aquarum inundatio.

Eodem anno feria ſexta poſt Dominicam quadrageſimæ primam, maxima fuit inundatio aquarum, Rheni, Moſellæ, Mogani, Neccari & aliorum Germaniæ fluminum ex montibus venientium. Reſolutis enim nivibus copia maxima crevit aquarum, quæ domus, ædes & habitationes hominum plures non ſine graviſſimo eorum damno & periculo ſubvertit. In oppido Creuzenach Nabus fluvius ſupra modum exundans Parochialem Eccleſiam in inſula ejuſdem fluminis conſtitutam totam implevit, altaria ſubvertit, concuſſit parietes, & damna intulit plura civibus.

Dux Bavariæ Ludovicus debellat Marchionem Albertum.

Anno prænotato, Ludovicus Dux Bavariæ cognomento Dives filius Henrici & pater Georgij Principum, congregato ex Bavaris, Bohemis & Auſtralibus magno pugnatorum exercitu, Civitatem Eichſtattenſem obſidione circumvallavit. Amicis autem ſe interponentibus tandem inter eum & Epiſcopum concordia reformata eſt, & ſoluta obſidione diſceſſit. Itaque poſt hæc eundem exercitum duxit contra Marchionem Albertum Brandenburgenſem, cujus duo Caſtella Landeck & Nauff obſedit, cepit, ac funditus ſubvertit. Contra quem Albertus ipſe Marchio proceſſit ad bellandum, habens ſecum Wilhelmum Ducem Saxoniæ ſimul & copioſum exercitum. Sed congreſſi non ſunt, nec aliquid memoria dignum fecerunt. Concordia tamen inter eos facta eſt, ſub ea videlicet conditione, quòd Marchio Albertus Duci Ludovico litteras nonnullas à Cæſare Friderico impetratas contra eum, ad manus deberet reſtituere, & feuda ſua, ut Nürenbergius Burggravius ab Eccleſia Herbipolenſi (quod prius recuſaverat) acceptare. His pro pace concluſis Principes concordati receſſerunt.

Ludovicus Dux Bavariæ reus læſæ Majeſtatis à Cæſare judicatur.

Poſt hæc in Dieta quadam Nürenbergæ habita Marchio Albertus Ludovico Duci Bavariæ litteras & privilegia, quæ contra eum à Friderico impetraverat, juxta prius concordata, in prætorio Senatûs reſtituit, quas ille mox coram omnibus publicè laceravit. Quod cùm in notitiam Cæſaris perveniſſet, iratus eſt, & Ducem Ludovicum reum læſæ Majeſtatis declaravit; cujus rei occaſione multiplicata ſunt mala ſuper terram.

Ludovicus XI. Rex ſit Gallorum.

Eodem anno Carolus Rex Gallorum VII. obijt, cui Ludovicus XI. ejus nominis, filius in regno ſucceſſit, & annis xxv. regnavit, homo aſper & vehemens, conſilio præceps, ingenio varius, & domeſticis vix ſatis apertus, qui patri antea diutius fuerat rebellis, contumax & inobediens, & propterea exul à Regno, vitam in Hannonia pauperem degebat, inde mortuo patre vocatur ad regnum, ac divitijs inopiam relevavit.

*MCCCCLIX.*

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale xvii. celebratur Nürenbergæ.

Anno Wolfframmi Abbatis XXXI. Indictione Romanorum vii. celebratum fuit xvii. Ordinis noſtri Provinciale Capitulum in oppido Nürenberg apud S. Ægidium, in quo præſederunt Georgius memorati ibidem, Bertholdus S. Ægidij in Brunſchvvig, Eberhardus S. Jacobi propè Moguntiam, & Henricus in Ettenheim-münſter Cœnobiorum ejuſdem Ordinis noſtri Abbates.

Eodem

Eodem anno, VI. die menſis Maij, obijt Theodoricus Schenck de Erbach Archiepiſcopus Moguntinus anno Pontificatus ſui XXV. & in majori Eccleſia cum anteceſſoribus ſuis honorificè ſepelitur, præſul optimus, qui ſatis providè in utróque ſtatu rexit Eccleſiam ſuam, & multa fecit opera bona.

Theodoricus Archiepiſcopus Moguntinus moritur.

Eodem anno poſteaquam vacaſſet ſedes Moguntina XLIII. diebus, convenerunt in unum Canonici, & XVIII. die menſis Junij Dietherum ex Comitibus de Iſenburg Canonicum in Archiepiſcopum elegerunt, qui præfuit annis fermè tribus. Contra hunc Dietherum erexit ſe Adolphus ex Comitibus de Naſſau Canonicus, & toto triennio pro Archiepiſcopatu cum eo lites continuavit, cujus ratione contentionis infinita mala fuerunt ſubſecuta, de quibus per ordinem ſuo tempore dicemus. Poſtremò tamen Adolphus victoriam obtinuit, & Dietherus reſignare Archiepiſcopatum compulſus fuit.

Dietherus fit Archiepiſcopus Moguntinus annis ferè III.

Anno prænotato ſecunda die menſis Septembris, obijt Sifridus Epiſcopus Spirenſis, poſt quem die menſis ejuſdem XVII. per Capitulum fuit electus Joannes Nix de Hocheneck dictus Enzberger, & præfuit annis V. Is quorundam conſilio deceptus adhæſit Carolo Marchioni Badenſium, Ludovico quoque Comiti Palatino ac Duci Bavariæ cognomento Nigro, & quibuſdam alijs, contra Fridericum Palatinum Tutorem Philippi, per quod Eccleſiam ſuam valde læſit & damnificavit in multis, totam Diœceſim rapinis exponens & incendio, non ſolum hoſtium, ſed etiam, quod gravius fuit, amicorum.

Joannes Nix fit Epiſcopus Spirenſis annis fermè V.

Anno item præſignato, Fridericus Imperator III. mandavit Civibus Regni, ut arma ſumerent in Ludovicum Ducem Bavariæ cognomento Divitem, quem propter laceratas Nürenbergæ litteras Imperiales, ut paulò ante diximus, læſæ Majeſtatis reum declaraverat. Simile mandatum dedit Alberto Marchioni Brandenburgenſium, & nonnullis alijs in vicino Comitibus. Cives ergo Regni omnes in ſuperioribus Germaniæ partibus (præſertim Nürenbergenſes) mandato Cæſaris obedire parati, arma capiunt, & Marchioni Alberto contra Ducem Ludovicum Bavariæ auxilia imperata transmittunt. Dux igitur Ludovicus accepto nuncio diffidationis à Marchione Alberto & Civibus Regni, magnum rurſus Bavarorum & Bohemorum contraxit exercitum, & ingreſſus terram Marchionis, oppida, Caſtella, munitionéſque illius cepit, plurimas villas incendit, prædam abduxit, & damna pauperibus multa fecit. Non diu poſtea cùm Ludovicus Dux pro quibuſdam negotijs intraſſet occultè Bohemiam, innotuit Marchioni abſentia ejus à patria. Unde contractis copijs & auxilijs Civium, terras ejus ingreditur, & pari furore omnia vaſtans, rapiens & incendens reſiſtente nullo demolitur. Tandem per Bohemiæ regem ad concordiam revocati ſunt, & oppida ſibi reſtituerunt ablata.

Fridericus Imperator Marchionem Albertum contra Bavariæ Ducem incitat.

Ludovicus Dux & Marchio Albertus ſe mutuò devaſtant.

Anno etiam præſcripto, Pius Papa II. omnium conſenſu Cardinalium & multorum conſilio Prælatorum Mantuam ire cum omni Curia ſua decrevit, ut convocatis ibidem ad ſe omnium Regum & Principum totius Chriſtiani Orbis Nuntijs & Oratoribus in Turcos generale Paſſagium ordinaret. Venit ergo Mantuam anno prænotato prima die menſis Junij, multorum Oratores Principum eò præſentes invenit, alióſque brevi venturos aliquandiu exſpectavit. Duravit autem iſte Oratorum Con-

Pius Papa Oratores Principum ad Mantuam convocavit.

ventus menſibus octo, in quo multa fuerunt tractata & concluſa contra nefandiſſimos Turcos, quorum parvus ſequebatur effectus. O quid non præſumit invidia, & quid mali non merentur hominum peccata!

Monachus unus Hirſaugienſis ad Papam mittitur.

Eodem anno Wolfframmus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis miſit Fratrem unum ex Monachis Conventualem ad Convocationem Mantuanam pro negotio Præpoſituræ ſuæ in Roth Auguſtenſis Diœceſis coram Pio Papa II. expediendo, ſimul & in alijs cauſis Monaſterij arduis. Miſſus fuit cum eodem Monacho Joannes Nauclerus Doctor per Wolfframmum Abbatem ad Romanum Pontificem Pium, ut cauſam verbis & ſcriptis redderet meliorem. Wilhelmus etenim Præpoſitus in Roth, ut ſupra diximus, Wolfframmo Abbati rebellis & inobediens, litteras quaſdam libertatis & exemptionis à Pio Pontifice II. impetravit, ut videlicet auctoritate propria ad Monachatum poſſet ſuſcipere Novitios, & omnia facere pro arbitrio ſine majoritate Hirſaugienſis Abbatis, cui Præpoſitura pleno jure à prima fundatione ſemper & fuit, & manet ſubjecta. Unde Abbas Wolfframmus Privilegiorum Monaſterij ſui acerrimus defenſor per eos quos miſit ad Papam, litteras ſurreptitias impetravit revocari, & caſſatis omnibus malè indultis Præpoſitum ad obedientiam revocavit.

*MCCCCLX.*

Monaſterium in Elwangen ab Ordine noſtro transfertur.

Anno Wolfframmi Abbatis XXXII. qui & ultimus fuit, Indictione Romanorum VIII. Monaſterium Elvvangenſe apoſtatantibus Monachis reprobis cum Abbate, procul dubio inutili & mendace, ab ordine ſanctiſſimi P. N. Benedicti in Collegiatam Eccleſiam ſæcularem translatum eſt. Horum praviſſimorum, apoſtatantiúmque Monachorum levitatis, ne dicam impietatis, exemplum plures Monachi ordinis noſtri poſtea ſecuti ſunt, & abjecto habitu ſimul & omni Monaſtico ſchemate, Omnipotenti Deo mentiri contra votum non timuerunt.

Albertus Dux Bavariæ mortuus eſt.

Eodem anno mortuus eſt Dux Bavariæ Albertus filius quondam Ducis Erneſti in Monaco, reliquit ex filia Ducis Brunſchvvicenſis uxore ſua quinque filios. Joannem qui ſine liberis obijt. Sigiſmundum, Chriſtophorum, Wolffgangum & Albertum, qui Patri in Ducatu ſucceſſit, & Chriſtophorum Germanum ſuum ſe natu majorem aliquandiu tenuit in vinculis. Tres etiam genuit filias, quarum prima nomine Eliſabeth Duci nupſit Saxoniæ, ſecunda Margaretha nupſit Comiti Mantuano; tertia verò nomine Anna Monialis pro Chriſti amore fuit incluſa apud Monacum. Albertus autem Patri ſuccedens in Principatu vixit annis XLVII. duxitque uxorem filiam Friderici Imperatoris Romanorum III.

XVIII. Principes inimici fiunt Comitis Palatini.

Anno prænotato Dietherus Archiepiſcopus Moguntinus, Joannes Nix Epiſcopus Spirenſis, Albertus Marchio Brandenburgenſis, Ludovicus Dux Bavariæ Niger, Carolus Marchio de Baden, Udalricus Comes de Wirtenberg, Emicho Comes de Liningen, & plerique alij Comites & Militaris Ordinis homines in unum conſpirantes, ſe Friderici Comitis Palatini, Tutoris Philippi hoſtes & inimicos publicos denuntiarunt. cauſas ſinguli ſingulas prætendentes. Archiepiſcopus etenim Dietherus, propterea quòd Fridericus partes defenderat Adolphi contra eum: Comes autem de Wirtenberg Udalricus Margaretham filiam Ducis Sabaudiæ relictam Ludovici Comitis Palatini fratris, memorati Friderici & genitoris Philippi duxerat uxorem, cujus dotem præcedentis Matrimonij juxta

Cauſæ diſcordiarum inter Palatinos & Comitem in Wirtenberg.

condictum

conditum jure poſtulare videbatur. Contra hanc Udalrici Comitis poſtulationem Fridericus Comes Palatinus reſpondendo negativè reſpondebat, quòd Margarehta memorata quondam fratris uxor Matérque, ſecum ex Camera Palatinatûs in clenodijs jocalibus & alijs præter Corporis ſui neceſſarium ornatum vel uſum detulerit in valore non minus centum millium florenorum, reddat illa prius, & dotem reciperet promiſſam. Alijs aliæ fuerunt cauſæ, maxima tamen omnium cauſa fuit, quia Fridericus Imperator non ſolum permiſit, ſed etiam præcepit, ut bellum contra Fridericum Palatinum Comitem moverent prædicti Principes, propterea quòd videretur nimium ſuperbus, arrogarétque ſibi titulum Electoris Imperialis, Philippo, cujus erat Tutor, debitum, Imperialibus præceptis rebellis & inobediens, eò quòd Ludovico Duci Bavariæ conſentiret.

Imperatoris juſſio major cauſa fuit.

Fridericus igitur Comes Palatinus tot inimicis circumſeptus nequaquam eſt mente fractus, aut perturbatus animo, ſed contractis ſuorum copijs principatum inprimis ſuum per circulum armatis munivit, ac deinde cum reliqua parte Exercitus Schauenburg caſtrum Eccleſiæ Moguntinæ in Montenſi ſtrata ſituatum obſidione vallavit, quod octava die cepit, quæ fuit Dominica prima poſt Reſurrectionem Domini noſtri Jesu Chriſti. Erat autem Caſtellum illud muris, turribus atque foſſatis optimè munitum, bombardis, baliſtis, victualibus & cunctis neceſſarijs proviſum, in quo reperit Equites decem & octo, pedites verò triginta, quos omnes Heidelbergam miſit in vincula captivos. Concordia, quam diximus inter Ludovicum Ducem Bavariæ cognomento Divitem, & Albertum Marchionem Brandenburgenſem anno prænotato per Regem Bohemiæ factam, non placuit Friderico Comiti Palatino, unde & conſilio iterum violata eſt, factíque ſunt inimici ad invicem acriores, quam fuerant prius, ſteterunt ergo hi duo Principes Fridericus & Ludovicus Comites Palatini & Duces Bavariæ contra decem & octo Duces, Marchiones & Comites, multo tempore concertantes, & plura damna ſibi mutuò intulerunt. Nomina Principum eis adverſantium iſta fuerunt. Fridericus Imperator III. Albertus Marchio Brandenburgenſis Princeps Elector, qui ut Burgravius Nürenbergenſis morabatur in Anolſpach. Wilhelmus Dux Saxoniæ Elector. Dietherus Archiepiſcopus Princeps Elector. Joannes Archiepiſcopus Trevirorum Princeps Elector. Georgius Epiſcopus Metenſis. Joannes Epiſcopus Spirenſis. Ludovicus Comes Palatinus Bavariæque Dux, Niger, Comes Veldenziæ & Gemini Pontis. Carolus Marchio Badenſis. Udalricus Comes de Wirtenberg. Emicho Comes de Liningen, & alij plures. Ludovicus igitur Dux Bavariæ Dives adjutorio præfati Ducis Friderici Electoris in Amberg bellum fortiter geſſit contra Marchionem Albertum & civitates Regni inſuperioribus terræ partibus circa Nürenbergam, & mirantibus cunctis ubique vicit, ubique feliciter triumphavit, hoſtes ſuos penè omnes miſerabili calamitate affecit.

Schauenburg à Palatino obſidetur & capitur.

Contra Palatinum & Bavariæ Ducem XVIII. Principes inimici fiunt.

Ludovicus Bavariæ Dux Marchionem & Civitates Regni perſequitur.

Interea Fridericus Comes Palatinus habens ſecum Ludovicum Landgravium Haſſiæ cum multis armatis mercéde conductum, Rheno flumine transmiſſo Petersheim oppidum Eccleſiæ Moguntinæ haud procul à Wormatia diſtans obſedit. Erant tunc in ipſo oppido Viri & plures, & fortiſſimi ad ejus defenſionem ab Archiepiſcopo deſtinati, Joannes videlicet,

licet Comes in Naſſau, Wilhelmus Comes in Wertheim, Otho Comes in Hennenberg, Philippus Comes de Liningen, Henricus Comes in Runckel, & nobiles multi, quorum nomina ignoramus. Aderant & Ringaugienſes incolæ vinitores in magno numero ad cuſtodiam loci & pugnam ab Archiepiſcopo deputati. Comes autem Palatinus cum ſuis fortiter impugnavit oppidum, quod & cepit tandem non paucis adverſariorum occiſis, pluribus autem captis. Reperit in oppido quingentos equos ſellatos & prædam non modicam, quæ omnia fecit aſportari in villam proximam Weſtboſen, & inter milites ſuos, ut fieri ſolet, diſtribuit. Capti fuerunt ſupra dicti Comites quinque, nobiles quoqne & ignobiles numero 613. qui ſe pecuniâ redimere coacti fuerunt, pauci fugâ lapſi evaſerunt.

*Petersheim à Friderico Comite Palatino capitur die S. Udalrici.*

His peractis cùm Fridericus Comes Palatinus contra Dietherum Archiepiſcopum ulterius diſponeret procedere, Wilhelmus Haſſiæ Landgravius, & quidam alij, de concordia cœperunt inter eos habere tractatum. Igitur pax inter eos reformata eſt, his Conditionibus ſalvis. Comes Palatinus pro impenſis quas fecit 30. millia florenorum, habebit in pignus caſtella Schauenburg, Diſſenbeim, & Hentſchuchsheim cum villis & omnibus proventibus eorum, quorum tamen omnium redemptio prædictâ ſummâ pecuniarum in arbitrio ſtabit uniuſcujuſque Archiepiſcopi pro tempore exiſtentis. Ringaugienſes etiam vinicolæ novem *millia florenorum* dabunt ipſi Comiti Palatino, pro quibuſdam rebus & proventibus ſeu juriſdictionibus, quas apud villam Loreb jure ſeu gladio acquiſierat. Ab hac autem Concordia ſecluſi fuerunt Ludovicus Dux Niger, Comites de Liningen, Marchiones ambo & cœteri omnes, qui cum eis ſenſerunt ſuperius nominati. Comes autem Palatinus contra Ducem Ludovicum Nigrum duplicem iraſcendi cauſam mente gerebat; qnarum una erat, quòd primam concordiam apud Zabernam prius factam & juratam non ſervavit: altera verò, quòd ſpecialiter conjuraverat cum Diethero Archiepiſcopo Moguntino & Comitibus de Liningen contra ipſum, quod promiſerat antea ſe nunquam facturum. Inſuper contractis copijs regale oppidum Ingelheim occupaverunt, incenderunt, muros dejecerunt, ac funditus deſtruxerunt. Oppidanis autem in aulam Caroli Magni Cæſaris, quæ & caſtrum eſt amplum, & Canonicorum Regulæ S. Auguſtini Cœnobium fugientibus, mox ab hoſtibus fuerunt obſeſſi. Interea Palatinus magno cum exercitu nunciatur venturus, quod illi audientes ſoluta obſidione receſſerunt. Poſt quorum receſſum Palatinus cum exercitu ſuo venit propè Moguntiam, & pauculas ædes Canonicorum apud S. Victorem, S. Albanum & S. Crucem in campis primo impetu ſubvertit; quod factum aliquos terruit, & ut pecuniâ ſe præſervarent ab incendio imminente, concitavit. Datis enim Palatino Comiti quatuor millibus florenorum Clerus Moguntinus domos, ædes, agros, frumenta & bona ſua, ne perirent incendio, providè liberavit. Poſt hæc Petersheim quod pertinebat ad Archiepiſcopum, ut diximus, obſedit & cepit. Concordiâ autem cum Archiepiſcopo factâ Palatinus Comes exercitum duxit contra Ludovicum Ducem Nigrum, & eum in oppido ſuo Meiſenheim, quod milliaribus à Spanheim vix diſtat duobus, fortiter obſedit. Cernens verò Ludovicus, quòd multitudini hoſtium non poſſet reſiſtere, maximè cùm Archiepiſcopus jam defeciſſet ab eo, pacem petijt & impetravit. Fit iterum

*Inter Dietherum Archiepiſc. & Palatinum Concordia facta eſt.*

*Ingelheim à Duce Ludovico Nigro incenditur & deſtruitur.*

*Comes Palatinus contra Ludovicum prævaluit.*

rum concordia, & his conditionibus firmatur. Dux Ludovicus mediam partem quingentorum florenorum, quos annuè cedentes babet in telonio Bacharacenſi, Palatino jam remittet, ac deinceps perpetuò non repetat vel ipſe, vel hæres in æternum. Aliam verò medietatem à Palatinis Comitibus in feudum (cui nunquam renuntiari poſſit) ſuſcipere ſit jure perpetuo aſtrictus. Caſtrum quoque Scharffenberg ſine contradictione in manus Palatini reſignabit. Ab ea Concordia Comites de Liningen fuerunt ſecluſi unà cum cœteris inimicis Palatinatûs ſupranominatis. His peractis Comes Palatinus animo fervens in Comites de Liningen duxit exercitum, & in primis Caſtrum Hasloch obſedit, cepit, incendit, funditúſque devaſtavit. Plures ibi ſubditorum invenit captivos, quibus liberatis non modicam deportari prædam præcepit. Inde movens Mynfeld Caſtellum eorundem Comitum obſedit, cepit, ſpoliavit, & igne ſubmiſſo terræ coæquavit. Hæc & plura his ſimilia geſſit Fridericus Comes Palatinus anno prænotato, quorum reliqua in annos præſervantur ſequentes, ut ſuo ordine dicemus & loco.

Comes Palatinus devaſtavit terram Comitum de Liningen.

Anno item prænotato, 8. die menſis Maij, horâ 1. minuto 36. poſt meridiem, natus eſt Fridericus Marchio Brandenburgenſis patre Alberto, & duxit poſtea uxorem filiam Regis Poloniæ, de qua genuit Caſimirum, Georgium, Albertum Ordinis Theutonicorum in Pruſſia, Joannem, Fridericum Herbipolenſis Eccleſiæ Præpoſitum, & alios filios & filias, quorum nomina ignoramus. Ipſe autem Fridericus ſenior hodie vivens adhuc ætatis annum agit 54. ſed uxor ejus anno abhinc uno mortua eſt.

Fridericus Brandenburg. Marchio naſcitur.

Anno etiam præſignato cùm Nicolaus de Cuſâ Epiſcopus Brixinenſis in Bavaria & SS. Romanæ Eccleſiæ tituli S. Petri ad Vincula Presbyter Cardinalis jura memoratæ Eccleſiæ Brixinenſis acrius tueretur, à Sigiſmundo Archiduce Auſtriæ capitur, & honeſtæ cuſtodiæ mancipatur. Unde Pontifex Maximus Pius II. indignatione commotus contra Sigiſmundum, eum excommunicavit, & terram ejus Eccleſiaſtico Interdicto ſuppoſuit. Cardinalis autem fugâ tandem lapſus Romam pervenit, & Papam gravius contra Ducem incitavit. Factum eſt ergo ad ipſius Cardinalis inſtantiam, ut Papa in Ducem multiplicaret Cenſuras, & quantum in ipſo erat, neminem exterorum per ejus terram, id eſt, Comitatum Tirolis inpunè tranſire permittebat. Cujus rei occaſione pauperes terræ dicti Comitatûs graviter affligebantur. Habebat eo tempore Dux Sigiſmundus à ſecretis Doctorem quendam in Jure peritiſſimum, nomine Gregorium Heimburgum patriâ Francum Orientalem. Is cùm eſſet latinè ſimul & theutonicè omnium ſuo tempore facundiſſimus, multa dixit, ſcripſit & fecit pro eo. Appellationem à ſententia Summi Pontificis ad futurum Concilium pro Sigiſmundo conſcripſit admirabilem, & pro ejus abſolutione petenda Romam in perſona propria perrexit. Sed Pontifex Ducem abſolvere non voluit, niſi prius Cardinali ſatisfaceret pro contumelia, quam intulerat. Poſtremò tamen Dux humiliatus veniam & abſolutionem à Papa impetravit.

Nicolaus Cuſa à Sigiſmundo Duce Auſtriæ capitur.

Gregorius Heimberger pro Duce Sigiſmundo plura fecit.

Eodem anno Mahumetes Turcorum Imperator Thomam Paleologum Conſtantini ultimi Græcorum Imperatoris filium, qui regnabat in Peloponeſo, fugavit, Demetrium ejus fratrem captivum abduxit, & Regnum eorum totum occupavit, multis Chriſtianorum millibus occiſis, maximè

Mahumetes Turcorum Princeps Peloponeſum & Pontum capit.

maximè Clericis & Monachis. Deinde contra Regem Trapezuncij ducens exercitum, prælio commiſſo eum cepit & interfecit, & Pontum obtinuit, ſicque totam Græciam ſibi ſubjugavit.

Wolfframmus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis moritur.

Anno prænotato Wolfframmus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis jam ſenio gravatus & morbo, lecto decubuit, & tandem 20. die menſis Auguſti moriens ad Dominum migravit, anno ætatis ſuæ LXV. Regiminis autem XXXI. menſe nono, die 8. vir bona memoria dignus, qui bene & laudabiliter præfuit, & Monaſterio plura bona fecit: Reformationem Burſfeldenſium primus introduxit, & laudabiliter continuavit, quod omnium bonorum operum ejus maximum fuit. Domum Abbatialem circa portam & multa ædificia in Monaſterio & extra conſtruxit; Capellam S. Nicolai pervetuſtam in majori Baſilica depoſuit, & quatuor altaria repoſuit.

Sancti Brunonis Abbatis ſepulchrum odorem fudit cœleſtem.

Mortuo autem Wolfframmo Meiſer jam dicto Abbate, cùm ante altare SS. Virginum pararetur ſepulchrum, in eo loco, ubi à latere corpus jacebat humatum Brunonis ex Comitibus de Wirtenberg quondam Monachi & Abbatis Hirſaugiani, qui obijt anno Chriſtianorum MCXX. ut longè ſupra diximus, contigit propter loci anguſtiam tumulum ipſius Brunonis ab una parte paululum aperiri, ſubitò per foramen exiguum ſepulchri viri ſancti tanta fragrantia cœleſtis odoris prorumpit, ut omnes qui erant in Eccleſia, verteret in ſtuporem. Fratres curioſitate ducti, ac ſcire cupientes, unde odor tam rarus procederet, Brunonis tumulum latius aperiunt & corpus integrum cum ſuis indumentis, ut videbatur, invenerunt. Aperto autem ſepulchro mox ad aëris tactum corpus in cinerem reſolvitur, ſed odor ille ſuaviſſimus multò magis ampliatur. Interea cùm hæc fierent, ordinatione Divinâ contigit hominem quendam pauperem, claudum & cæcum adeſſe in Eccleſia, qui ubi tantam inſoliti odoris fragrantiam naribus hauſit, unde proveniret, ductorem ſuum interrogavit. Audiens verò geſtæ rei ordinem dixit: *Verè famulus Dei magnus fuit homo iſte.* Ductus igitur propè ſepulchrum S. Brunonis, genua flexit in terram, & cum lachrymis oravit ad Dominum, cum ſumma fiducia dicens: *Domine Deus qui tibi fideliter ſervientes copioſè in cœlo & in terra remuneras, rogo te ob honorem hujus ſancti famuli tui, cujus ſacrum Corpus tanta fragrantia fundit odorem, miſerere mei pauperrimi cæci & claudi, & aperi oculos meos, ut videam & enarrem mirabilia tua.*

Oratio cæci ad ſepulchrum S. Brunonis.

Cæcus & Claudus iſte ad ſepulchrum S. Brunonis curatus eſt.

Hæc poſteaquam tota mentis devotione ad tumulum D. Brunonis apertum cum lachrymis peroraſſet, viſum ſimul & greſſum Dei miſeratione & meritis S. Brunonis recepit, mirantibus qui aderant cunctis. Et publicatum eſt miraculum iſtud per totam Regionem, & omnes qui audiebant, mirabantur Deum laudantes. Conſilio autem inter ſe habito Fratres, Oſſa Divi Brunonis intacta relinquentes denuo ſepulchrum clauſerunt, & Wolfframmi corpus ad latus ejus cum timore ſepelierunt.

Poſt cujus mortem Abbatia Hirſaugienſis vacavit diebus 24. in quibus abſentium Fratrum in Prioratibus præſtolabatur adventus.

De

# De Bernardo hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XXXIX. qui præfuit annis XXII. & aliquot diebus, variiſque geſtis illius temporis.

ANno Dominicæ Nativitatis memorato MCCCCLX. Indictione Romanorum VIII. die menſis Septembris XIV. Prior & Conventus hujus Monaſterij Hirſaugienſis, poſteaquam Abbatia vacaſſet Rectore XXIV. diebus, convenerunt in unum ad locum Capitularem, & invocatâ gratiâ Spiritus Sancti præmiſſiſque orationibus conſuetis, in Abbatem concorditer elegerunt Bernardum ex ſuis Conventualem, qui per Joannem Epiſcopum Spirenſem confirmatus juxta morem, & ordinatus, præfuit annis XXII. & paucis diebus, in quibus multa bona fecit Monaſterio, quemadmodum in ſequentibus per ordinem enarrabimus. *Bernardus Abbas XXXIX annis 22. præfuit.*

Fuit enim vir moribus & converſatione valde notabilis: amator & conſervator Monaſticæ Diſciplinæ conſtantiſſimus, utpote qui Regularem obſervantiam Bursfeldenſium in ſe & in ſubditis ſuis vigilantiſſimè cuſtodivit. Erat naturâ homo mitis, manſuetus, affabilis, juſtus & rectus; bonis & Deum timentibus per humilitatem ſocius, ſuperbis & cervicoſis Monachis corrector & judex ſeverus: in Deum fuit ſingulari cultu devotus, & in orationibus convenientibus horis quaſi continuus. Ingenio promptus, conſilio cautus, actione fuit præcipuus. In pauperes miſericors extitit, & egenis tempore famis pecuniâ & frumento largiſſimè ſubvenit. Propterea benedixit eum Dominus Deus in miſerationibus ſuis, quia Monaſterium, quod ære gravatum alieno reperit, in paucis annis liberum & abſolutum à cunctis debitis reſtituit. *Converſatio Abbatis Bernardi.*

Monachorum & Monialium reformator fuit devotiſſimus, & plura Cœnobia non ſolum noſtri Ordinis, ſed etiam aliarum Religionum, ſuo vel labore, vel conſilio ad Regularis obſervantiæ integritatem revocavit. Monaſterium námque S. Benedicti in Alpersbach noſtri Ordinis Conſtantienſis Diœceſis per ipſum reformatum, unioni Bursfeldenſium incorporatum eſt. Limburgenſe ipſius conſilio & auxilio per Monachos S. Jacobi Moguntinos reformatum eſt, quod nunc prò dolor videmus exuſtum. Cœnobium quoque Monialium S. Laurentij noſtri Ordinis ipſe primus reformavit. In Sebach Spirenſis Diœceſis non procul à Limburg. cum Dei adjutorio ſimiliter Abbatiam noſtri Ordinis in Lorch ipſe primus reformavit. In oppido Wile Cœnobium Fratrum Eremitarum S. Auguſtini reformavit. Moniales quoque in Urſpring, in Pfulligen ſimiliter. Octavum Reformationis ſuæ Monaſterinm fuit ſororum in Altburg Beguttarum, quibus auctoritate Apoſtolica expulſis propter earum vitæ impuritatem, ſorores de tertia Regula S. Dominici nuncupatas, bonæ converſationis & reformationis in locum repoſuit; quarum imitatrices hodie ipſum locum inhabitantes, bonæ & irreprehenſibilis vitæ introductam obſervantiam laudabiliter cuſtodiunt: & de laboribus manuum ſuarum ſine cujuſpiam hominis injuria vivunt. Contra hanc reformationem in Altburg Beghardi fratres, qui per diverſas cellulas in nemore Hir- *Bernardus Abbas Hirſaugienſis octo Cœnobia reformavit.* *Beghardi reſiſtunt.*

 ſaugiano

ſaugiano morabantur, ſe contumaciter oppoſuerunt; dolentes ſibi ſimiles improbæ converſationis ſorores de latibulo iniquitatis expulſas. Unde contra Bernardum religioſiſſimum Patrem plures machinationes inſidioſas ſtruxerunt, ſed nihil prævaluerunt: quin potius foveam inciderunt quam fecerant, & in laqueo, quem inſidiosè abſconderant proximo ſuo Abbati, comprehenſus eſt pes eorum.

Patria Bernardi Abbatis & parentes in oppido Gernſpach.

Bernardus iſte Abbas Patriâ fuit Marchionita ex oppido Gernſpach in Marchionatu Badenſi oriundus, & honeſtis parentibus licet humilibus ortus. Qui poſt prima litterarum rudimenta in prioratu Hirſaugienſi Richenbach Monachus factus eſt, & vitam laudabiliter continuavit, quam Regulæ S. P. N. Benedicti credidit eſſe conformem. Verùm poſteaquam Wolfframmus Abbas Regularem obſervantiam ad Hirſaugiam introduxit, Bernardus Monachus Richenbach deſeruit, & amore Diſciplinæ Regularis ad Hirſaugiam venit: ubi à Wolfframmo Abbate charitativè ſuſceptus, & congregationi Reformatorum adſcriptus in omni humilitate converſationem ſuam inſtituit, & feruenter continuavit. Ordinatus deinde Abbas prioris vitæ puritatem non remiſit, ſed augmentavit; præbens ſe Monachis ſuis omni tempore non ſolum verbo, ſed multò magis exemplo ſanctiſſimæ Converſationis dignum & imitabilem coram Deo & hominibus paſtorem. Numerum Deo ſervientium Fratrum brevi tempore notabiliter auxit; ſuper quibus ut rectè incederent, ſummi Paſtoris amore ſtudioſiſſimè vigilavit. In innocentia cordis ſui gregem Dominicum ſibi commiſſum ſollicitè pavit verbo, pavit exemplo; & ne in itinere ſanctæ converſationis trium ſubſtantialium votorum errarent, pavit alimento.

Bernardus Abbas Cœnobium melioravit in 18780. florenis

Tempore introitûs ſui ad Abbatiam invenit Monaſterium ære alieno gravatum in 12000. florenorum, & cuncta penè ruinoſa ædificia: & quia vir erat timens Deum, benedixit ei Dominus, ut qui ſpiritualia Chriſto Salvatori auxit obſequia, in temporalibus nunquam deficeret. Unde miſericordiâ adiutus præmiſsâ florenorum 12000. tempore ſui regiminis integrè ſolvit, & in ſtructuris Monaſterij, ornatu Eccleſiæ, cœmendíſque proventibus annuis plus quàm 6000. florenorum expoſuit, ita quod ſumma pecuniarum omnium, quibus Monaſterium hoc Hirſaugienſe ad pinguiorem reduxit fortunam tempore ſui regiminis, facit florenorum 18780. quemadmodum in ſequentibus ſuo ordine dicemus. Unde meritò poſteritas Hirſaugienſium omnis Bernardum Abbatem ut fundatorem ſuum alterum recognoſcens æterna habebit in memoria, qui Monaſterium reædificans & ornans à debitis omnino fecit liberum, quod plus quam ducentis annis ſemper ære alieno fuerat gravatum.

*MCCCCLXI.*

Unio trium Obſervantiarum Ord noſtri facienda Epiſcopo Eichſtattenſi à Papa committitur.

Anno Bernardi Abbatis primo, Indictione Romanorum IX. Pius Papa II. per Apoſtolica ſcripta mandavit Epiſcopo Eichſtattenſi, ut coaſſumptis aliquibus viris Religioſis, & in monaſticis Diſciplinis exercitatis, ad ſe vocaret nobiliores trium Ordinis noſtri Obſervantiarum Patres Abbates, Mellicenſium, Caſtellenſium & Burſfeldenſium: habitóque cum eis neceſſario tractatu, tres ipſas Obſervantias in unitatem reduceret; & ſi qui intervenirent defectus, Apoſtolica authoritate ſuppleret. Convenientibus autem ad Commiſſarium Apoſtolicum prædictum Epiſcopum vocatis

Abbatibus

Abbatibus certis, plures inter ſe habuêre tractatus; ſed tantam diverſitatem rituum, conſuetudinum, morum, & conſtitutionum trium Obſervantiarum in unitatem reducere nullatenus potuerunt. Bursfeldenſes enim, quorum ſtrictior obſervantia eſt Regulæ S. Benedicti magis conformis, ad laxiora Mellicenſium & Caſtellenſium noluerunt retrocedere: & Mellicenſes cum Caſtellenſibus, quorũ reformatio fuit laxior & Regulæ minus conſentanea, obſervantiam Bursfeldenſium, ut duram refutarunt.

Ex eo tempore plures deinceps Patrum factæ ſunt conventiones in diverſis locis non ſine magnis expenſis & fatigationibus, ſed inter eos fieri nunquam potuit uniformitas, uſque in præſentem diem. Noſtris etiam temporibus Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg Archiepiſcopus Moguntinus plures inter eos ſæpe babuit pro eodem negotio tractatus, quibus & ipſe frequenter interfuit, ſed intentionem ſuam in effectum deducere non potuit. Manent ergo tres Obſervantiæ Ordinis noſtri memoratæ procul ab invicem differentes: quarum duæ, Mellicenſis & Caſtellenſis quotidie deficiunt: tertia autem Bursfeldenſis de die creſcit in diem, proficit & ampliatur. Trium obſervantiarum unio fieri non potuit.

Eodem anno Dietherus de Iſenburg Archiepiſcopus Moguntinus anno Pontificatus ſui tertio per ſententiam Pij Papæ II. ab Archiepiſcopatu deponitur, & Adolphus de Naſſavv jubente Papa in Archiepiſcopum ſublimatur, & præfuit annis XIV. poſt cujus obitum Dietherus iterum Archiepiſcopus factus præfuit annis VII. Interea verò quòd Adolpbus præfuit Eccleſiæ Moguntinæ, Dietherus pro ſuſtentatione ſua poſſedit oppida & Caſtella in Hoeſt & Steinheim cum omnibus proventibus eorum, quæ ſunt duo meliora Eccleſiæ Moguntinæ commoda ſive clenodia. Cauſæ depoſitionis Dietheri ſubjectæ ferebantur. Dietherus Archiepiſc. Moguntinus deponitur.

Prima cauſa depoſitionis fuit: *Quod mandatis Summi Pontificis inobediens & rebellis extitit, annatámque Sedi Apoſtolicæ non perſolvit 24000. florenorum, quos Romano Pontifici dare quilibet Eccleſia Moguntina novellus Archiepiſcopus confirmandus introducta conſuetudine cogitur.* Cauſa depoſitionis. Prima.

Secnnda verò cauſa fuit: *Quod infra ſibi tempus conſtitutum in confirmatione Apoſtolica neque Sacerdotium aſſumpſit, nec ſe ordinari Archiepiſcopum fecit.* Secunda.

Tertia depoſitionis ejus cauſa fuit: *Quod Nuntios & Legatos Sedis Apoſtolicæ cum reverentia non ſuſcepit, honorem eis debitum non impendit; ſed eorum litteris, mandatis, commiſſionibus & factis contrarius, rebellis & inobediens fuit.* Tertia.

Quarta cauſa fuit: *Quod Friderico Palatino Comiti adhæſit, quem Apoſtolica Sedes illo tempore ad informationem, & inſtantiam quorundam Principum Regni Germanici ut rebellem & inobedientem condemnârat.* Quarta.

Ex bac depoſitione Dietheri Eccleſia Moguntina damna incurrit multa. Dietherus enim vociferans & clamitans injuriam ſibi factam à Papa, Friderici Comitis Palatini auxilium contra Adolpbum invocavit. Cujus adjutorio Dietherus IX. oppida Eccleſiæ Moguntinæ in ſua obedientia retinuit, cætera verò ad Adolpbum ejus adverſarium ſubitò defecerunt. Fridericus Palatinus Comes adhæſit Diethero.

Verùm quia Dietherus pecuniâ recompenſare Palatini labores ſimul & expenſas in his motibus factas minimè potuit, alienare bona Eccleſiæ compulſus fuit. Igitur ſubſcripta Eccleſiæ Moguntinæ Caſtella & oppida, Starckberg, Heppenheim, Bensheim, Morlebach, omnémque Stratam

*Montana Strata impignoratur Palatino pro centum millibus florenorũ.*

Montenſem cum univerſis proventibus ſuis ei pro centum millibus florenorum in poſſeſſionem tradidit: quorum tamen omnium pro eadem ſumma Jus redemptionis Eccleſiæ Moguntinæ reſervavit. Terra eſt modica, Strata Montenſis, inter Heidelberg & Diethurg oppida conſtituta, habens oppida, caſtra & villas non parvæ utilitatis, quam Sifridus quondam Archiepiſcopus Moguntinus de Monaſterio Lauriſſenſi, tunc noſtri Ordinis, quomodo uſurpaverit, & ſuæ incorporaverit Eccleſiæ, longè ſupra diximus anno Dominicæ Nativitatis MCCXXXII. Manet autem ſub ditione Comitis Palatini terra memorata uſque in præſentem diem.

*Die Bergſtraſs.*

*Ludovicus Dux Niger adhæſit Adolpho pro Spanheim.*

Adolphus autem contra potentiam Comitis Palatini Diethero aſſiſtentis, auxilium Ludovici Ducis Nigri, qui morabatur in Meyenheim oppidulo, invocavit, aſſignans ei pro ſtipendio, quidquid habuit Moguntina Eccleſia in Comitatu & diſtrictu Spanheimenſi, Bickelnheim videlicet, caſtrum & villam, Sobenheim oppidum, Montzega oppidum Nusbaum villam, Ulmenam oppidum, & villas plures alias in circuitu, cum omnibus proventibus & utilitatibus earum, ſub certa pecuniarum ſumma, redemptione ſalvâ. Quæ omnia Fridericus Comes Palatinus ſæpedictus jure belli non diu poſtea ſuo imperio ſubjecit.

*Marchio de Baden*

Carolo autem Marchioni Badenſi Adolphus Archiepiſcopus pro ſtipendio contulit in pignus quaſdam villas, videlicet Algesheim, Gawbikelenheim & nonnullas alias in circuitu cum omnibus proventibus & utilitatibus earundem.

*Comes de Wirtenberg.*

Udalricum Comitem de Wirtenberg in auxilium contra Dietherum Adolphus invocavit, & conduxit ſtipendio 20000. florenorum in prompta pecunia. Erat autem Comes Udalricus homo bellicoſus & audax ſimul & potens valde.

*Dux Saxonum Wilhelmus.*

Wilhelmum quoque Ducem Saxoniæ & Henricum Comitem de Schwarzenburg Thuringum ſibi Adolphus contra Dietherum & Fridericum Comitem Palatinum fecit ſtipendiarios, aſſignans eis pro mercede quædam in Eysfeldt dominia. Comitem verò de Regio lapide vulgariter

*Comes Königſtein.*

Königſtein, ſororis ſuæ maritum auxiliatorem habuit, cui *pro ſtipendio* Comitatum Holffheim aſſignavit. Cernis in quantam injuriam *nobilis* illa Moguntina devenerit Eccleſia, in cujus deſolationem duo Pontifices acriter contendentes omnia pene deſtruxerunt.

Adhæſerunt Adolpho contra Dietherum & alij Principes & Comites multi, Joannes videlicet Archiepiſcopus Trevirenſis, Georgius frater ejus Epiſcopus Metenſis, Joannes Epiſcopus Spirenſis, Albertus Marchio Brandenburgicus. Cum Diethero ſenſit Fridericus Comes Palatinus, Henricus Landgravius Haſſiæ, Philippus Comes de Katzenelenbogen, Philippus & Joannes Comites de Iſenburg, Fratres ejus. Cives quoque Moguntini cum Diethero contra Adolphum ſenſerunt.

*Dietherus & Comes Palatinus excommunicantur à Papa.*

In primis igitur poſtquam Romanus Pontifex Pius II. audivit, quod Dietherus non curaret ejus ſententiam, ſed Archiepiſcopum ſe gereret contra Adolphum, Excommunicationis ſententiam in eum fulminavit, & in omnes, qui partes ejus ſequebantur. Fridericum quoque Comitem Palatinum, propterea quod partes Dietheri defenderet, cum omnibus ſibi adhærentibus excomunicavit & interdixit, & multiplicata ſunt mala in terra his Principibus ſubjecta.

Die-

Dietherus autem in arce Moguntina exiſtens, auxilio Palatini & aliorum ſibi conſentientium milite contracto plurimo deſcendit in Ringaugiam, & incolas ejus, homines quidem ſatis audaces, non dico temerarios, aut promiſſionibus, aut armis in ſuas partes compellere nitebatur. Audientes autem Ringaugij Comitis Palatini cum Diethero contra ſe adventum, confeſtim ad præſidia ſua confluunt, & ſe venientibus non armis, ſed latibulis opponunt. Verùm propter nimiam aëris inclementiam exercitus Palatinus diu manere non potuit, alioquin Ringaugij neceſſariò in ſententiam Dietheri perveniſſent. Solutâ igitur obſidione, quantocius Principes ad ſua redierunt.

Poſthæc rumor venit ad aures Dietheri ſub nomine certæ promiſſionis, quod ſi deſcenderet ad Ringaugios, ad ejus ditionem tranſirent. Credidit homo hominibus, collectóque rurſum exercitu in Ringaugiam cum potentia deſcendit, & rumorem promiſſionis falſum & mentitum invenit. Unde confuſus, iratus & deceptus ad Moguntiam cum ſuis reverſus eſt. Iterum Dietherus fruſtra deſcendit ad Ringaugienſes.

Comes autem Palatinus poſtquam ſemel in hoſtes ſævire cæpit, non potuit quieſcere, ſed tanquam unicus moloſſus, quem plures circumſtant catelli latrantes, nunc in iſtum, nunc verò in illum copiarum ſuarum impetum vibravit & morſus. Et primò quidem, his, quæ diximus, per eum tranſactis, expeditionem movit contra Udalricum Comitem de Wirtenberg, & ejus terram incendio, præda & ferro, multiplici incurſione hoſtiliter devaſtavit. Palatina expeditio contra Wirtenberg.

Comes autem contracto exercitu 10000. pugnatorum, IV. Kalen. Julij contra Heilbronnam Regni oppidum, quod erat ſub defenſione memorati Comitis Palatini, movit exercitum. Quod ubi cives intellexerunt loci, miſsâ legatione ad Comitem, ea quæ fuerunt pacis rogabant, & impetraverunt. Comes Wirtenberg 10000. contra Palatinum miſit.

Interea Fridericus Comes Palatinus cum una exercitus parte contra Ludovicum Ducem cognomento Nigrum proceſſit ut hoſtis, quippe ſæpe deceptus, & oppidum Gaubikelenheim, in primis obſedit, cepit, muróſque & terras in circuitu ejus ſolotenus dejecit; in quo CLX. pedites captivavit. Duravit iſta Principum & Epiſcoporum ſupraſcriptorum contentio per integrum annum, & non ſine multorum damno, periculo & ſanguine continuatur in ſequentem.

Anno prænotato circa Dominicam quinquageſimæ, Nagoltha circa Monaſterium iſtud Hirſaugianum reſolutis nivibus in tantum creverat, quod nimius fluentium aquarum impetus amborum montium ima contingebat. Non eſt viſa tanta aquarum inundatio propè Hirſaugiam in hominis memoria.

Eodem anno Ludovicus Rex Galliarum XI. ad inſtantiam & petitionem Pij Papæ II. abrogavit, extirpavit & delevit radicitus de regno ſuo & Delphinatu Viennenſi uſum, conſuetudinem & nomen legis ſive conſtitutionis in Concilio Baſileenſi quondam editæ, quam Sanctionem Pragmaticam vocaverunt, quæ auctoritati Sedis Apoſtolicæ non parum derogabat. Miſit ergo Romam ad Pium Pontificem Oratores ſuos inſignes, inter quos fuit Joannes Goffredi Atrebatenſis S. R. E. Cardinalis, qui publico in Conſiſtorio & obedientiam nomine prænominati Regis præſtiterunt Pontifici, & memoratæ Sanctioni Pragmaticæ ſub teſtimonio Regalium litterarum ſine coactione renunciarunt. Litterarum Regalium accepimus talem copiam. Ludovicus Rex Galliarum Pragmaticam Sanctionem abrogat.

**Copia litterarum regis Gallorum ad Pium Papam II.**

*Ludovicus Dei gratia Francorum Rex, tibi Sanctiſſimo & beatiſſimo Patri noſtro Pio Papæ II. obedientiam & plenos devotionis affectus. Deum ſolum ſcientes eſſe, cujus providentiâ bene conſulitur rebus humanis, meliúſque regna & urbes religione cingi atque defendi, quàm armis & mœnibus, Te Vicarium Dei viventis ea veneratione proſequimur, ut ſacra ( præſertim in Eccleſiaſticis rebus ) monita tua veluti vocem Paſtoris audire, illiſque parere prompta mente velimus. Quapropter Beatiſſime Pater, etſi quædam conſtitutio in Regno noſtro, quam Pragmaticam vocant, magno Prælatorum Conventu, magnoque temporis deliberatione concluſa fuerit, & jam callum obducens quietum propè fixerit ſtatum: Tu tamen his ad nos litteris, illam à Regno noſtro auferri, explodi abrogaríque flagitas. Nobis quóque dilectus & fidelis Conſiliarius noſter Joannes Epiſcopus Attrebatenſis, quem cum poteſtate Legati de latere ad hoc noſtrum Regnum miſiſti, commemoravit ea, ad quæ per ipſum tibi nomine noſtro pollicenda, vovenda, & promittenda, Nos antequam Regnum ſuſciperemus, Religionis inſtinctu quodam deduxerat. Nos noſtra promiſſa exequi ( accedente moderatrice rerum Eccleſiaſticarum Tua auctoritate ) ſtudemus ac volumus. Et id quidem tanto volumus animo propenſiore, quanto nobis Regnum Franciæ florens, & bello vacuum tuetur Deus & protegit.*

**Rex Gallorum obedientiam promittit Summo Pontifici.**

*Omnibus itaque victimis potiorem obedientiam intelligentes, aſſenſimus his, quæ Tuo nomine nobis aperta ſunt: ipſam ſcilicet Pragmaticam Sanctionem Tibi, tuæque Sedi eſſe infenſam, utpote quæ in ſeditione & ſchiſmatis tempore, atque per ſeditionem ſectioniſque à Sede tua figuram, nata ſit, & quæ dudum Tibi, à quo ſacræ leges oriuntur & manant, quantamlibet eripit auctoritatem, omne Jus, & omnem legem diſſolvit. Inde enim exoritur, quod idem Conſiliarius nomine Tuæ Sanctitatis adſtruxit, ut dum per Pragmaticam ipſam ſumma in Eccleſia tua Sedis auctoritas minuitur, dum Prælatis in regno noſtro quoddam licentiæ templum præſtruitur, dum congruens unitas ad alia regna, & conformitas tolli videtur, abroganda ſit ipſa Pragmatica, pellendáque à Regno noſtro, quippe quæ adverſus ſedem tuam omnem Eccleſiarum matrem ab inferioribus Prælatis lata ſit, tanquam ( ut ſcriptura loquitur ) quomodo ſi elevetur virga contra, aut baculus, qui utique lignum eſt. Quæ quidem Beatiſſime Pater, licet plerique docti homines confutare niterentur, atque diluere, multáque nos dehortarentur abrogare Sanctionem ipſam, Te tamen Principem totius Eccleſiæ, Te Antiſtitem ſacrorum, Te Dominici gregis Paſtorem profitemur & ſcimus, Teque jubentem ſequimur, Tibi & Beatiſſimi Petri Cathedræ conſentimus & jungimur. Itaque ſicut mandaſti, Pragmaticam ipſam à Regno noſtro, noſtróque Viennenſi Delphinatu, & omni ditione noſtra, per præſentes pellimus, ſtirpitúſque abrogamus, & quam, qualémve ante Pragmaticæ ipſius editionem Eccleſiarum, Beneficiorum, aliarúmque rerum ſpiritualium diſpoſitionem, cenſuram, moderationem in regno noſtro, ditionéque noſtra Tui prædeceſſores, Martinus V. & Eugenius IV. Romani Pontifices habebant & exercebant, talem, eandémque noſtro adjutori Beatiſſimo Petro, Tibique ſucceſſori reddimus, præſtamus & reſtituimus cum ſummo imperio, cum judicio libero, cum poteſtate non coarctata. Tu enim cùm ſcias, quid auctoritate divinitus Tibi traditâ poſſis, quas pro Regni noſtri & Eccleſiarum in ea tranquillitate poſtulabimus, non negliges res neceſſarias, poteríſque ſemper quod optimum fuerit judicare. Utere igitur deinceps in Regno noſtro poteſtate tuâ ut voles, eámque exerce. Nam ut hominum memoriâ nulla contentione capite uno atque unâ mente ducuntur, ſic tuis ſacris Decretis Eccleſiæ Prælati in regno noſtro & Delphinatu, conſonantiam & obedientiam plenam refundent.*

**Docti homines multi Pragmaticam Sanctionem defendunt.**

**Utatur ſua poteſtate Pontifex, jubet Rex.**

*Quod*

*Quod ſi forte obnitentur aliqui aut reclamabunt. Nos in verbo regio pollicemur, ac Tuæ Beatitudini promittimus, exequi facere tua mandata omni appellationis aut oppoſitionis obſtaculo prorſus excluſo, eóſque qui Tibi contumaces fuerint, pro tuo juſſu comprimemus & refrenabimus. Datum Turonis ſub magno ſigillo noſtro die xx. menſis Novembris, anno Domini MCCCCLXI. & Regni noſtri primo.*

Gallorum reges ſoli Pragmaticam Sanctionem ſequuntur.

Hac renuntiatione Pragmaticæ Sanctionis (quâ Galli ſoli contra Romani Pontificis auctoritatem utebantur) per Oratores Romæ facta, non ſolum verbo, ſed etiam præmiſſarum teſtimonio litterarum, Jus ſuum Romana Eccleſia recepiſſe jam tunc in regno Gallorum videbatur antiquum, niſi & ipſe Rex Ludovicus poſtea converſus in tyrannidem promiſſa negaſſet, & abrogata denuo uſurpaſſet; ut enim docuit experientia rerum certiſſima teſtis, Gallorum Reges ſemel uſurpatam Pragmaticam Sanctionem (quamvis abrogatam ut diximus) defendunt, ſervant & continuant in multis uſque in præſentem diem. Unde Julius Papa II. hoc anno, quo hæc ſcribimus defunctus, Romæ in Concilio Lateranenſi anno proximè ante mortem ſuam, in IV. Seſſione, quibuſdam viris doctiſſimis examinandam & damnandam commiſit.

Nos etiam ad notitiam poſteritatis judicavimus conducere, ſi Pragmaticæ Sanctionis Principium, editionem & capita, his Chronicis noſtris inſeramus.

Quando cœperit, quid vel qualis ſit Pragmatica Sanctio.

Igitur apud Baſileam Germaniæ Civitatem Eugenij IV. Romani Pontificis aſſenſu congregato Concilio, hi quibus Eccleſiaſticarum rerum cribratio fuerat commiſſa, leges communi omnium ſententia ſanxerunt, quas Carolus Rex Gallorum VII. pater ſupradicti Ludovici XI. libenter complectens, mox in Regno ſuo practicari mandavit. Et inde Pragmaticæ Sanctionis nomen acceperunt, quarum iſta ſunt Capita.

Caput primum Pragmaticæ Sanctionis.

*Primò. Romanus Pontifex quoque decennio Generalem ſynodum loco quo volet poſthac congregato. Si negligens erit, poteſtas eſto Patribus id deſignandi: convocati Concilij locum, niſi neceſſum erit, Pontifex non mutato.*

Caput II.

*Secundò. Baſileenſis Concilij auctoritas & ipſius conſiſtentia Decretorum perpetua eſto, quæ nemo unquam, nec ipſe Romanus Pontifex tollere, infirmare aut transferre præſumito.*

Caput III.

*Tertiò. Romanus Pontifex majores Eccleſias, Metropoles ſcilicet & Epiſcopales, Collegiatáſque, & eas quibus præficiuntur Abbates, & Eccleſiaſticas dignitates, quæ per Electionem ſibi deligere Rectorem conſueverunt, nemini reſervato, præter eas quæ Jure ſcripto, vel Romani Principatûs cauſa ſibi permittuntur. Huic decreto non contravenito. Si intercedat cauſa præter legem faciendi, id Apoſtolicis ſcriptis exprimito, idque dum ad Pontificatum quiſpiam adſumetur, ſe ſervaturum jurato.*

Caput IV.

*Quartò. Eccleſia Paſtore deſtituta, hi penes quos eſt eligendi poteſtas, die ac loco definito conveniunto, peccatorum ſuorum confeſſionem agunto. & Euchariſtiam ſumunto. Mox confidentes jurejurando præmiſſo, non negligenter, non dolosè, non timidè eum qui gerendæ dignitati ſit idoneus elegunto. Principibus fas non eſto pro quopiam commendando moleſtis precibus, aut violenta comminatione premere aut cogere Electores.*

Caput V.

*Quintò. Electionis formam & Electi merita Confirmatores Prælati inquirunto. Scribæ & Notarij moderatum ſalarium accipiunto.*

Caput VI.

*Sextò. Romanus Pontifex, quem ſanctitatis normam præ ſe ferre oportet,*

huic

*huic Sanctioni nequaquam derogato. Si contemnet, & inde ſcandalum exurgat, ad ſubſequens Univerſale Concilium deferatur.*

Caput VII. *Septimò. Electiones etſi pro Canonum auctoritate legitima eſſe videbuntur, ſi inde aut Eccleſia, aut Patria, vel Reſpublica turbari formidabitur, cùm hujuſmodi Electio ad Romanum Pontificem fortè refertur, & ea diligenter examinata, nulla dici merebitur, alteram Electionem his, quorum refert, indicito. Electum verò confirmari aut benedici ab alio, quàm ab eo, qui ſine medio electo ſuperior eſt, fas non eſto. Si in Pontificis curia præſens Electus erit, à Pontifice Benedictionem, ſi volet, accipito. Juramentum poſtea ſuo Prælato præſtato. Secus qui faciet, centum aureorum mulcta eum caſtigato.*

Caput VIII. *Octavò. Univerſali ſynodo ejúſq; definitionibus & decretis, omnis Catholicus, etiam Romanus Pontifex eatenus obedito, quatenus fides & ſchiſmatum exſcindenda ſeditio poſtulat.*

Caput IX. *Nonò. Pragmatica Sanctionis Caput eſt de auctoritate Concilij. Quæ ſynodus Sancto Spiritu auctore vocata concedit, eam ſicuti Conſtantiana Concionis Patres definiêre, à Chriſto Deo auctoritatem protinus obtinere credito.*

Caput X. *Decimò. Eccleſijs Dei eos Sacerdotes & Patres præficito, qui doctrinâ ſint & vitâ illuſtres, ut creditum ſibi populum ſollicitè inſtituant, & Deo obedientem, gratúmque reddant.*

Caput XI. *Undecimò. Exſpectativis præterea gratijs, unde plurima oriri mala conſtat, locum eſſe non ſinito.*

Caput XII. *Duodecimò. Beneficia (vivo eorum Rectore) nemini reſervato. Cùm autem adminiſtratore vacabunt, eorum quibus conferre oportebit, mores & merita, graduati ne ſint, an ſecus, cognoſcito.*

Caput XIII. *Decimo tertiò. Decretum de Theologo per quáſque Metropoles præbendando, ad Epiſcopales quoque Eccleſias extendito, ut in illis præbenda Theologo conferatur, qui in aliqua Generali Academia decennem litteris operam navavit. Beneficio donatus Verbum Dei prædicato, & per quáſque hebdomadas ſemel atque iterum ſacras Litteras audire volentes, explanato. Negligenti quotidiana ſtipendia ſubtrahito.*

Caput XIV. *Decimo quartò. Porrò de his, qui gradu alicujus diſciplinæ perfecti ſunt, hunc ordinem obſervato. Primum poſt hanc Sanctionem vacuum poſſe ſſore beneficium, Doctori, vel Licentiato, vel Baccalaurio conferto. Duo deinceps, quæ Rectore carebunt, bene merentibus Clericis concedito. Quod his duobus ſucceſſivum erit, illud graduatus obtineto.*

Caput XV. *Decimo quintò. Igitur Scholaſtici gradu inſignes ſua nomina Beneficiorum Collatoribus, dum quadrageſima agitur, ſcripta quotannis tradunto. Beneficiorum præter Decretum collatio facta, inanis eſto.*

Caput XVI. *Decimo ſextò. E locis, qui ab urbe quatuor dierum itinere diſtant, in Jus vocandi Romam, niſi in majoribus cauſis, Jus non eſto.*

Caput XVII. *Decimo ſeptimò. Qui damno aut injuriâ gravabitur, eum qui proximus eſt ſuperior, appellato. Si tale eſt damnum, quod per ejus ſententiam reſtitui poteſt; alioquin ſi ad Romanam Eccleſiam judex per exemptionem pertinebit, cauſam definiendam ad eum, qui ejuſdem regionis eſt, judicem (ſi metus abeſt) Pontifex committito.*

Caput XVIII. *Decimo octavò. A gravamine aut interlocutione Judicis, ſecundò non próvocato, eum qui fruſtra & inaniter ante latam ſententiam appellat, quindecim florenis, præter cæteras litis impenſas mulctato.*

*Decimo*

*Decimo nonò. Triennem alicujus Beneficij & quietum poſſeſſorem non turbato, niſi hoſtilitate, metu, vel gravi impedimento tardatus eris, ne per id triennium impetere potueris poſſidentem.* Caput XIX.

*Vigeſimò. Cardinales viginti quatuor tantum Divina & humana ſcientia eruditos, annorum triginta, boni nominis ac generis legitimi, qui Reipublicæ Chriſtianæ conſulere poſſint. Pontifex de ſuorum Fratrum conſilio præficito.* Caput XX.

*Vigeſimo primò. De dignitatibus & beneficijs Eccleſiaſticis quibusvis collatis aut conferendis, nihil prorſus, ſed neque Annatas, neque fructuum primitias, neque ut vulgo dicitur Deportum, Pontifex exigito. Notarijs & ſcribis mercedem, qui beneficium recipit, ſolvito. Hujus Decreti prævaricatori pœnam Simoniacis debitam infligito. Nihil præterea Juris aut tituli in beneficijs contra hanc prohibitionem impetratis ſibi acquiſitum intelligat.* Caput XXI.

*Vigeſimo ſecundo. Clerici qui Eccleſiarum & Divini cultus obſequijs deputantur, rem omnem divinam & Dei laudes, ſanctè, diſtinctè & graviter celebrato. Ad JESU nomen caput reverenter demittunto. Decanos & reliquos per Eccleſias præfectos hujus ſtatuti prævaricatores caſtigato.* Caput XXII.

*Vigeſimo tertiò. Conſuetudinem, quâ inductum eſt, eum qui in aliqua horarum Choro adfuerit, omnium diſtributionum participem eſſe, tollito, idque ad Decanos & Præpoſitos, qui ſuarum prætextu dignitatum rei Divinæ non adſunt, extendito.* Caput XXIII.

*Vigeſimo quartò. Quos noveris, dum res Divina agitur, per Eccleſiam aut juxta illam deambulare, aut confabulari, totius diei quo hoc fecerint, diſtributionibus privato. Iterum verò in hoc ipſo delinquentes, unius menſis ſtipendio multato.* Caput XXIV.

*Vigeſimo quintò. Tabulam, ubi deſignentur hi, qui definitis hebdomadibus ſua officia exequi debent in Choro, appendito. Negligenti, totius diei ſtipem denegato.* Caput XXV.

*Vigeſimo ſextò. Fidei ſymbolum non truncato, ſed ad verbum abſoluto decantato. Camenas vulgi in Eccleſia canere Laicos prohibeto.* Caput XXVI.

*Vigeſimo ſeptimò. Rem Divinam (quam Miſſam appellamus) ſine miniſtro nunquam celebrato. Dum eam facis, vocem exaltato, qua à circumſtantibus exaudiri poſſit. Secus agentem corripito.* Caput XXVII.

*Vigeſimo octavò. Canonicos qui ſe debitoribus obnoxios ita conſtituunt, ut ſi ſtatuto die debito ſe non abſolverint, interdicto rei Divinæ cohibentur, à ſtipendijs Eccleſiæ toto trimeſtri abſtinento, nec quicquam inde quam diu Divinis abſtinebunt, percipiunto.* Caput XXVIII.

*Vigeſimo nonò. Solemnibus diebus dum major Miſſa fieri debet, capitulum non cogito, per integram alioquin hebdomadam transgreſſores quotidiana ſtipe privato.* Caput XXIX.

*Trigeſimò. Spectacula ludorum, comeſſationes, choreas, nundinationes, ludibria & larvatas perſonas incedere, ab Eccleſijs & ſacris locis arceto. Contemptorem Clericum trimeſtri proventu abſtinere jubeto, reliquos cenſura Eccleſiaſtica cohibeto.* Caput XXX.

*Trigeſimo primò. Clerico cujusvis ſtatûs concubinam foventi, à ſecunda hujus Sanctionis promulgatione non reſipiſcenti, beneficiorum ſuorum perceptionem menſes tres interdicito, & eos fructus in Eccleſiarum, unde percipiuntur, utilitatem impendito. Hanc autem conſtitutionem in ſynodis &* Caput XXXI.

*capitulis promulgari quotannis imperato. Nec minus Laicos admoneto nullam præter legitimam uxorem turpi copulâ contingere.*

Caput XXXII. *Trigeſimo ſecundò. Excommunicatos ante latam ſententiam & revera denuntiatam, non vitato, niſi tam notoria Excommunicatio erit, qua non valeat ignorari.*

Caput XXXIII. *Trigeſimo tertiò. Nulli omnino Genti, Communitati vel loco ſacris interdicito, niſi per ſemet, aut per privatos, aut officiales, id eſt, per ſuos magiſtratus culpam admiſerit. Iniquum ſiquidem eſt, ob uniuſcuiuſque privati hominis delictum ferire innocentes.*

Caput ultimum. *Trigeſimo quartò. Nullius litteris, quibus quempiam beneficio aut ſuo jure ſe abdicaſſe narratur, niſi teſtibus aut fidei documento id factum eſſe conſtet, credito.*

Finis eſt hic jam Pragmaticæ Sanctionis Capitum, quam ut pauló diximus ante, Carolus Gallorum Rex VII. (auctoritate Concilij Baſileenſis) in Parlamenti ſenatu promulgari mandavit, VIII. die menſis Julij anno Dominicæ Nativitatis MCCCCXXXVIII. Indictione Romanorum I. Reliquæ nationes ad inſtantiam Romanorum Pontificum ea uſæ non ſunt; Gallia ſola pragmatizans in ea perſeverat in præſens.

*MCCCCLXII.*

Joannes Trithemius poſtea Abbas in Spanheim, hoc anno naſcitur. Anno Bernardi Abbatis II. Indictione Romanorum X. die menſis Februarij prima, horâ undecimâ, minuto XXXIII. poſt meridiem in nocte, Ego Joannes Trithemius compilator hujus operis, Abbas poſtea in Spanheim, ac deinde apud ſanctum Jacobum in ſuburbanis Wirzburgenſium, Ordinis D. P. Benedicti, patre Joanne de Heidenberg, matre Eliſabeth de Longovico, in peccatis natus ſum, ſed in Chriſto regeneratus fonte baptiſmatis in villa Trittenheim Diœceſis Trevirorum juxta littus Moſellæ, tribus in deſcenſu à civitate Treverica milliaribus, anno Pij Papæ II. quarto, Regni autem Friderici Imperatoris XXII.

Udalricus fit Abbas in Spanheim annis V. Eodem anno, Conrado Abbate Monaſterij Spanheimenſis mortuo ac ſepulto, Udalricus de Zeiſckheim in Abbatia ſucceſſit, & præfuit annis V. diebus XXIII. & Monaſterium prius ære nimis gravatum alieno, per inutile regimen ſuum debitis quotidie majoribus involvit: Cenſus & proventus quotquot occultè potuit, vendidit, & pene omnia diſſipavit.

Anno prænotato, poſteaquam inter Fridericum Comitem Palatinum Defenſorem Dietheri de Iſenburg, & Adolphum de Naſſavv cum adhærentibus ei, longa concertatio duraſſet, etiam feſſis aliquantulum partibus, amicorum conſilio per oratores Principum de pace fuit tractatum. Igitur convenientibus in unum, quibus conſultandi pro pace legatio fuerat commiſſa, ſub certis clauſulis atque capitulis negotium concordiæ in medium fuit propoſitum. Placuit ergo in communi omnibus pro eo, quod non haberent concludendi poteſtatem, ut ſinguli ſuis Principibus ſuper conditionibus pacis atque capitulis facerent relationem, & quidquid illis in communi placeret, in proximo conventu eorundem firmaretur. His actis diſceſſum eſt. Adolphus autem impatiens morarum, conventum pro concordia facienda exſpectare contempſit, ſed in exterminium Dietheri ſocium exercitum concitavit. Rumor quippe falſus exierat, cujus fuit credulitate deceptus, quia Palatinus, qui dicebatur eſſe in Bavaria, manſerat occultè in patria. Igitur Carolus Marchio Badenſis, Georgius Epiſcopus Metenſis, Fridericus & Udalricus Comes de Wirtenberg

Adolphus cum Principibus ſuis devaſtat Palatinatum.

contracto

contracto milite adunaverunt exercitum 600. videlicet Equitum, & 6000. peditum, & terram Palatini Comitis (quem longè extra patriam credebant abſentem) devaſtare cæperunt. Et in primis quidem Heidelsheim oppidum obſidione cinxerunt; quod cùm Comes intellexiſſet, viros ſecum armatos, quotquot videbantur neceſſarij, ſecum aſſumens, occultè nocturno tempore intravit oppidum, & pauciſſimis cognitus, cuſtodias & defenſores per muros & turres ſufficienter collocavit. Videntes autem poſtridie obſeſſores, quod expugnare oppidum non poſſent, ſoluta obſidione inde receſſerunt, expeditionem ulterius moventes. Deinde haud procul ab Heidelberg oppido reſidentiæ Comitis Palatini caſtra poſuerunt, quibus locatis auxiliarij miſſi ab Adolpho 400. ſupervenerunt equites, peditúmque 3000. paucíſque diebus quieverunt. Ultimâ verò die menſis Junij anno præcedente mane in aurora, tres Principes Georgius Metenſis Epiſcopus, Carolus Marchio Badenſis, & Udalricus Comes de Wirtenberg cum multis alijs Comitibus atque Nobilibus peditatu in caſtris relicto, cum ſolo equitatu 1000. circiter virorum in agrum Heidelbergenſem iter deflectunt, & pedetentim equitantes igne cuncta villagia & curtes Religioſorum devaſtare ſimul & incendere cæperunt. Fridericus autem Comes Palatinus per exploratores de hoſtium intentione mane certificatus, cum ſeptingentis equitibus & peditatu multo, cùm adhuc tenebræ eſſent, Heidelbergam exivit, & in proximo nemore, ubi hoſtes tranſituri fuerant, ſe abſcondit. Supervenit à caſu Dietherus de Iſenburg cum 300. equitibus, & ſe Palatini copijs latenter conjunxit. Poſtquam ergo tres memorati Principes cum equitatu pertranſiſſent, in nemore, haud procul à Seckenheim villa, Palatinum cum ſuis latitantem, & jam perveniſſent inter anguſtias Rheni & Neccari, ubi nullus erat locus fugæ niſi retrorſum, ſurgunt de inſidijs, qui latuerunt Palatinenſes, & impetum facientes à tergo præcedentes invadunt, percutiunt, vulnerant & occidunt. Quò fugerent jam miſeri ab hoſtibus & equis præcluſi? Videntes ergo Principes jam ſæpedicti, quòd nullus eſſet evadendi locus, niſi ferro tantum relictus, tumultuario impetu converſi contra venientes dimicare cæperunt contra 4000. mille, & contra multos pauci: ceciderunt in eo prælio multi ex trium parte Principum, inter quos duo fuerunt nobiliſſimi Comites, alter de Helffenſtein, alter verò de Salm. Capti autem fuerunt Georgius Epiſcopus Metenſis, Carolus frater ejus Marchio Badenſis, Udalricus Comes de Wirtenberg, & alij Comites nobiles & ignobiles fermè 500. Reliqui non occiſi gladio per fugam ſalvati ſunt. Captivi omnes in oppidum Heidelberg cum magno triumpho ducti fuerunt, & vinculis mancipati, ſeſe tandem pecuniâ multâ redemerunt. Acta ſunt hæc in Campo latiſſimo non procul à Landenburgo, ultimo Junij.

*Heidelsheim oppidum Comitis Palatini obſidione cingitur.*

*Tres Principes Palatinatum devaſtant.*

*Comes Palatinus latuit in nemore cum 4000.*

*Comes Palati·us obtinuit victoriam contra Principes.*

Georgius Metenſis Epiſcopus Jacobi Marchionis de Baden quondam filius & Caroli frater Germanus, pro liberatione ſua de captivitate Palatino Comiti Friderico 45000. florenorum dare compulſus fuit. Denique ſe cum omni militia ſua & tribus in Lotharingia caſtellis Bergard, ſancti Theobaldi, & S. Crucis Palatino perpetuò ſcripſit obnoxium. Carolus Marchio Badenſis pro ſua liberatione Palatino promiſit, ſcripſit & dedit centum millia florenorum, ut diximus. Verum quia tanta pecuniarum ſumma non erat in promptu ad manum, tali conditione ſuo triumphatori ſatisfecit.

*Epiſcopus Metenſis in 45000 florenorum mulctatus eſt.*

*Marchio Badenſis in 100000. mulctatus fuit.*

ſatisfecit. Quidquid in Comitatu Spanheimenſi habuit, Palatinatui ſub redemptionis titulo tradidit. Oppida quoque in Strata Montenſi, Beſeckheim, Benſheim, cum telonio & caſtello, ſimili ſub redemptionis jure aſſignavit. Inſuper omni redemptionis juri, quod ſe habere ſuper oppido Heidelsheim & Eppingen prætendebat, venationibus quoq; & piſcationibus inter Selz & Gemersheim in terra & Rheno, pro quibus antea lis & contentio fuerat, in perpetuum renuntiavit. Oppidum denique Pforzheim Palatinatui feudale conſtituit, & ſe cum omni poſteritate ſua & litteris & juramento neceſſarijs, in perpetuum eidem obnoxium fecit. Udalricus autem Comes de Wirtenberg pro centum florenorum millibus à Palatino fuit ſimiliter mulctatus. Quorum in promptu fuerunt ſoluta 40000. viginti autem millia florenorum Comiti memorato ab Adolpho de Naſſavv Moguntino Archiepiſcopo contra Dietherum ſuper ſtrata Montenſi aſſignata, idem Comes Palatino Comiti reſignavit, & ſic fuerunt ſoluta florenorum 60000. De reliqnis verò 40000. Comes de Wirtenberg Comiti Palatino penſionem dabit annuam 2000. florenorum, quam neceſſarijs monimentis confirmavit. Marbach inſuper oppidum Palatino feudale conſtituit, & ſe cum omni militia ſua Palatinatui obnoxium ſcripſit. His factis Principes liberati fuerunt.

*Comes Wirtenbergenſis mulctatur in centum millibus.*

Principibus in captivitatem actis, ut dictum eſt, Fridericus Comes Palatinus contra Joannem Nix Epiſcopum Spirenſem traduxit exercitum, & imprimis oppidum Rottenburg cum caſtello annexo circumdedit obſidione, expugnavit & cepit. Poſtremò ad inſtantiam Capituli Eccleſiæ Spirenſis concordia ſub tali conditione facta eſt. Caſtellum cum oppido Rottenburg ſimiliter & Werſau perpetuò juris ſint Palatini. In nemore quoque Spirenſis Eccleſiæ dicto Luſsbart omnis venatio ſoli cedat Palatino cunctis temporibus. His ita concluſis poſt miſerabilem Eccleſiæ Spirenſis deſolationem, poſt rapinas & incendia multa, pax reformatur Eccleſiæ, non ſine incommodo ejus maximo.

*Epiſcopus Spirenſis per Comitē Palatinum ad pacem compellitur.*

Anno prænotato, Albertus Marchio de Brandenburg adſociatus civibus Regni mandante Friderico Imperatore III. iterum contra Ludovicum Bavariæ Ducem cognomento Divitem, validum produxit exercitum, & ingreſſus terram ejus rapinâ & incendio cuncta devaſtare cœpit. Ludovicus autem valido Bohemorum & Bavarorum contracto exercitu Ulmenſium & Marchionitarum terras ingreditur, & omnia incendio & rapina demoliri & deſtruere conabatur. Nec erat qui potentiæ roboris ejus poſſet reſiſtere: Navv villam opulentiſſimam cum alijs ſexaginta numero cepit, ſpoliavit & deſtruxit, quorum major pars ad dominium pertinebat civium oppidi Ulmenſis. Et hæc paululum ante quadrageſimam circa carnis privium facta ſunt per eundem.

*Inter Marchionem Brandenburgenſ. & Ducem Bavariæ concertatio.*

Poſtea eodem anno, XVI. die menſis Junij, Albertus Marchio Brandenburgenſis, Udalricus Comes Wirtenbergenſis (necdum captus à Palatino) cum civibus Regni & multis nobilibus obſederunt Heidenheim oppidum Eichſtattenſis Diœceſis. Quod ubi Ludovico innotuit, cum exercitu venit, & eos ab obſidione fugavit, caſtra eorum obtinuit, atque nobilium plures cepit ac nonnullos occidit. Multam in caſtris Marchionis ſubſtantiam in auro, argento, armis, eqnis & curribus reperit, & oppidum liberavit. Marchio autem metu territus aufugiens in Albeck proximum

*Ludovicus Dux Marchionem fugavit ab obſidione Heidenheim.*

mum caſtrum ſe recepit. Comes verò de Wirtenberg ad Marchionem Badenſem deſcendit, & cum eo ultima die menſis Junij à Palatino Comite, ſicut dictum eſt, captus fuit. Dux poſthæc Ludovicus Marchione fugato Hengen caſtrum & oppidum ſimul obſidione firmiſſima circumdedit. Venit contra eum denuo Albertus Marchio cum exercitu ſuo, liberaturus incluſos in oppido cives, quos tamen liberare non potuit; nam Ludovicus & oppidum & caſtrum violenter obtinuit, & congreſſione facta multos de exercitu Alberti gladio proſtravit.

*Ludovicus Dux oppidum & caſtellum Hengen obtinuit.*

Eodem anno in menſe Octobri, Adolphus de Naſſavv, quem Pius Papa II. abrogato, ſicut diximus, Diethero de Iſenburg, Archiepiſcopum inſtituerat Moguntinum, conſilio ſuorum habito urbem capere Moguntinam cupiebat. Cives enim Moguntini partes Dietheri ſequebantur. Ludovicus igitur Dux Bavariæ cognomento Niger, qui morabatur in Meiſenheim, Alvvicus Comes de Sulz, Eberhardus de Königſtein, & quidam alij ex Nobilibus hujus Provinciæ onus ſubeuntes, Olvvinum & Dudonem Cives Moguntinos traditores urbis in conſilium admiſerunt, quorum informatione res erat peragenda. Cùmque tempus adeſſet negotio præſtitutum in Vigilia SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ, memorati Comites unà cum Duce Ludovico, Ringaugienſibus quoque, & armato milite non minus plurimo in profunda nocte, cùm ſilentium jam quietum tenerent omnia, cum ſcalis & machinis ad foſſatum civitatis in eo pervenerunt loco, ubi propter difficilem aditum cuſtodibus non videbatur opus, & falce facto tramite per vepres & dumeta muros aggrediuntur, ſcaláſque applicantes viribus totis parabant aſcenſum. Interea dum ſcalas apponerent muris, vidit quiſpiam muro inſidentem, eminentémque noctuam, quæ ſedens uno fixa in loco ſuper murum jam extendit, jámque depreſſit vocem. Cúmque hoc in longam faceret horam, territi fuêre cernentes, propterea quod latere fortem ſuper muros arbitrarentur cuſtodiam; nam propter tenebrarum horrorem clarè quid eſſet, diſcernere non poterant. Propè jam erat, ſi paulò diutius duraſſet ſpectaculum, ut ſcalis à muro depoſitis infecto negotio retroceſſiſſent metu perculſi. Cùm ecce ſubitò beſtia devolans metu liberavit fermè deſperatos. Jam deinceps facti alacriores per ſcalas conſcenderunt erectas, atque ſucceſſivè ſilentérque introgreſſi traditorum auxilio cuſtodias occupant, proximámque urbis portam, quæ Gavij porta nominatur, applicatis machinis infringunt, & aperiunt, per quam totum exercitum foris præſtolantem intromittunt. Expergefacti cives tam ex clamore vigilum inſolito, quam ex fragore portarum & hoſtium ſtrepitu, correptis armis tumultuariè, quid agerent, non ſatis ſcire potuerunt. Primo itaque impetu in paucos hoſtes irruerunt pugnaturi, ſed fracta urbis porta mox equites, peditéſque hoſtiles ingreſſi civitatem, ſuis audaciam & vires contra miſeros addiderunt. Coadunati tandem cives fortiter contra hoſtes pugnaverunt, & cùm eos bis térque retrocedere compuliſſent, numero tamen eorum tandem ſuperati ſunt, & quadringentis eorum occiſis ſuccubuerunt. Nam hoſtes ab una parte cum civibus acriter pugnabant; & in alia parte civitatem per traditores fecerunt incendi, unde miſeri cives & urbem ardere videntes, & ſe imparibus cum hoſte viribus decertare non poſſe conſiderantes, projectis armis deditionem fecerunt. Quo facto civitate pulſi ſunt omnes, qui arma

*Adolphus Moguntiam capere tentat.*

*Olwin & Dudo civium ſuorum traditores.*

*Noctua muro inſidens diutius luſit & terruit hoſtes.*

*Moguntia civitas ab Adolpho Archiepiſc. capta eſt.*

*Cives ſpoliantur & trucidantur.*

ferre potuiſſent, tam celeriter exire coacti, ut ne ſalutatio quidem ſuorum concederetur. Egrediebantur enim neceſſitate urgente omnes, uxoribus, liberis, amicis & bonis omnibus in hoſtium poteſtate relictis, & ibant egentes atque mendici. Prædam hoſtis reperit ingentem, quæ non unius civitatis, ſed penè totius Patriæ theſaurus eſſe videbatur. Omnium námque in circuitu Monaſteriorum, Eccleſiarum, Nobilium & ruſticorum bona mobilia in civitatem fuerant repoſita metu hoſtilitatis à facie inimici. Nemini parcebant nec Clericis, non Clauſtralibus, non Civibus, ſed quidquid in tota civitate poterant invenire, abſque ulla miſeratione rapuerunt. Videres miniſtros Chriſti Sacerdotes unà cum Judæis crudeliter captos, & in Altam Villam ſatis crudeliter & ignominiosè duci ligatos. Omnes enim qui cum Adolpho non ſenſerunt contra Dietherum, à Papa Pio II. denuntiabantur excommunicati. Et quicúmque in Civitate Moguntina prius quàm caperetur, non ſentiebant cum Diethero contra Pium Pontificem Romanum, ejus cenſuras & ſententias, interdictum, & Adolphi promotionem contemnendo, urbe pellebantur.

*Prædam hoſtis in urbe Moguntina ingentem reperit.*

Præfuit illis diebus Monaſterio S Jacobi noſtri Ordinis in Monte Specioſo juxta mœnia foris civitatem Eberhardus de Venlo Abbas, vir experientiæ & prudentiæ multæ, ſecundum inſtituta Burſfeldenſium unà cum Monachis ſuis optimè reformatus. Is cùm Papæ mandata conſtantiſſimè in ſe & in Monachis ſuis obſervaret, nec in præſentia Excommunicatorum & interdictorum ab eo conſentiret celebrare Divina, juſſus eſt Monaſterio cum ſuis deſerto, procul abire. Qui Chriſti Vicario malens obedire, quàm Diethero, & ipſe diſceſſit ab urbe, & Monachos ſuos præcepit exire de Cœnobio; Prior itaque proceſſionaliter unà cum conventu per mediam Civitatem tranſiens exivit de Cœnobio ſignum S. Crucis Othone de Selbach nobili præferente Donato. Tres duntaxat ſeniores in Monaſterio ad ſarcinas, ut ſolet dici, remanſerunt. Fratres autem hinc inde diſperſi, alij apud S. Matthiam propè Treverim, alij verò in Colonia apud S. Martinum, alij in alijs locis manſiones receperunt ad tempus. In ea nocte dum civitas Moguntina caperetur ab Adolpho, Dietherus præſul abrogatus unà cum Philippo Comite de Kazenelenbogen erant in caſtro, quod urbi jacet annexum, Fridericum Comitem Palatinum exſpectantes, qui illò erat poſtera die venturus. Audito autem tumultu, & intellecto quod hoſtes præoccupaſſent civitatem, per murum ſubmiſſi navicula Rhenum ſulcantes evaſerunt. Comes enim Palatinus conſilio Mathematici ſui Matthiæ de Kemnaten præmonitus nunquam induci potuit, ut in Moguntia vel una nocte permanſiſſet, eò quòd urbem ſibi periculoſam aſtra prænuntiarent.

*Eberhardus Abbas S. Jacobi cum ſuis Monachis Moguntiæ de Monaſterio ſuo pellitur.*

*Dietherus per murum ſubmiſſus in navicula fugit per Rhenum.*

Interea verò dum hæc in Moguntina Diœceſi gererentur bella, Joannes ex Marchionibus de Baden Archiepiſcopus Trevirorum volens & ipſe mandatis obedire Apoſtolicis, & exterminare Dietherum, Lanſtein oppidum, quod parum diſtat à Confluentia juxta Rhenum (cujus Incolæ partes Dietheri ſequebantur) bina obſidione vallavit. Eſt autem prædictum oppidum in Diœceſi quidem Trevirorum, ſed Jure Dominij Eccleſiæ pertinet Moguntinæ. Obſeſſi ergo ab Archiepiſcopo Cives fortiter egerunt, murorum & turrium firmitate defenſi; hoſtes tandem defatigatos ſine effectu recedere compulerunt. Alterâ poſt hæc vice Archiepiſcopus denuo

*Lanſtein oppidû ab Archiepiſc. Trevirorum fruſtra bis obſidetur.*

denuo contra eos firmavit obſidionem, & denuo ſine effectu cum damno Eccleſiæ ſuæ & confuſione abire compulſus eſt. Poſtremò fatigatis Principibus & exhauſtis ærarijs, de concordia reformanda inter Dietherum & Adolphum cæpit haberi tractatus, qui apud Frankenfurt oppidum Regni tali fuit conditione poſtea concluſus: Dietherus Archiepiſcopatum Eccleſiæ Moguntinæ cum omnibus bello vel pace contractis eatenus debitis Adolpho reſignavit, & pro ſuſtentatione ſua, quamdiu viveret in humanis, Lanſtein oppidum Caſtellum & telonium, oppidum quoque Hoeſt, Caſtellum & telonium, Steinheim oppidum & telonium, Dieppurg quoque oppidum cum omnibus proventibus eorum liberè ſuſcepit, & ſic tandem pax reformata eſt, poſt omnimodam penè deſolationem.

*Concordia inter Adolphum & Dietherum fit Frankenfurti.*

In hac negotiorum compoſitione Friderico Palatino Comiti pro impenſis cum Diethero habitis contra Adolphum, aſſignati ſunt 1000. floreni annui cenſus ſuper telonio in Erenfels, cum 20000. florenis redimibiles. Pro novem verò millibus florenorum, quos Ringaugienſes Palatino ſe daturos promiſerant, dum Petersheim oppidum caperetur, ut ſupra diximus, & necdum ſatisfecerunt, ipſum oppidum Petersheim ſub titulo redemptionis fuit aſſignatum, uſque in præſentem diem non redemptum.

Adolphus itaque in Archiepiſcopatu jam deinceps quietus, & liberatus ab infeſtatione Dietheri, Comitiſque Palatini, præfuit annis XIII. Civitatem verò Moguntinam, quæ prius Regni Germanici fuit libera, in ſervitutem ſibi & ſucceſſoribus ſuis redegit, quam etiam poſſident in præſens tempus. Erat autem Civitas memorata dum caperetur ab Adolpho, ære nimium gravata alieno, tantiſque involuta debitis, ut ſi capta non fuiſſet, brevi in ſeipſa miſerabiliter fuiſſet deſolata. Poſt captivitatem verò ſuam, debitis ſimul ac libertate nudata, creditores omnes nihil ſolvendo fefellit, emolumentum ſolvens Eccleſiæ Pontifici, ſed gravamina non admittens debitorum; quod jure vel injuriâ fiat, nihil mea intereſt. Novi Monaſterium, cujus Rector eodem anno ſenatui Moguntino & civium Communitati centum & mille florenos Rhenenſes pro annua penſione in prompta pecunia tradiderat, cautionibus ex more præmiſſis. Sed Urbe capta nihil Monaſterio illi vel penſum, vel reſtitutum eſt uſque in præſentem diem. Simile contigit multis, quoniam Præſul Moguntinus proficuum Civitatis accepit, ſed gravamina refutavit.

*Moguntia Civitas Regalis libera, in ſervitutem redigitur.*

Poſt captivitatem Moguntinam, cùm Adolphus jam Pontificatu potiretur, & urbe, extorribus facultatem indulſit in eam regrediendi ſub certis tamen legibus, ut omnes in ejus verba ſine contradictione jurarent. Tunc etiam ſupradictus Abbas Eberhardus cum Monachis ſuis ad Cœnobium S. Jacobi reverſus eſt, & gratiam apud Pontificem Adolphum pro conſtantia ſua in eum exhibita, reperit ſingularem.

*Exules Moguntini revertuntur in Urbem.*

Anno igitur prænotato Fridericus Comes Palatinus Cultor, & Amator Juſtitiæ, ſubditorum ſuorum pauperum curam gerens pervigilem, Parlamentum, quod Curiale Judicium nuncupant, inſtituit, in quod viros Jure peritos cum certis Nobilibus Aſſeſſores & Judices collocavit, qui Juſtitiam adminiſtrarent omnibus, nulli facientes injuriam.

*Curiale Judicium Heidelberg. inſtituitur.*

Eodem anno viceſima prima die menſis Auguſti, quæ fuit Sabbatho poſt Feſtum Aſſumptionis Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis, domus ſcribarum.

barum ſive Cancellariæ Principis Palatini Heidelbergæ, caſuali fuit igne incenſa & exuſta, cum libris nonnullis atque Regiſtris. In cujus locum Fridericus eam quæ hodie cernitur, ſatis pulchram & ſumptuoſam brevi reſtituit.

*Mytilene Inſula capitur à Turcis impijs.*

Eodem quoque anno Mahumetes Turcorum Imperator crudelis Mytilenem Chriſtianorum Inſulam opulentiſſimam hoſtili devaſtat incurſu: quam multis credentium millibus occiſis & captis, ſuo imperio ſubjecit.

*MCCCCLXIII.*

Anno Bernardi Abbatis tertio, Indictione Romanorum undecima, die menſis Februarij tertia decima, obijt Theodoricus ex Comitibus de Mœrs Archiepiſcopus Colonienſis, anno Pontificatus ſui quadrageſimo octavo, & in majori Eccleſia cum honore ſepelitur: vir ſapiens, prudens & magnificus, qui ſuis utiliter præfuit; & quod hodie magni æſtimatur apud noſtrates, temporalium rerum poſſeſſiones in auro, argento, vino, frumento, ædificijs & proventibus annuis valdè ampliavit.

*Rupertus Comes Palatinus fit Archiepiſc. Coloniæ annis XVII.*

Quo mortuo atque ſepulto, convenientes in unum Eccleſiæ Canonici penultima die menſis Martij anno prænotato in Archiepiſcopum unanimi conſenſu elegerunt Rupertum ex Comitibus Palatinis, Bavariæque Ducibus Concanonicum ſuum, qui Frater erat germanus Ludovici Pij Patris Philippi, & ſæpiſſimè nominati Principis Friderici ſimiliter uterinus. Confirmatus autem & ordinatus juxta conſuetudinem, Archiepiſcopus præfuit annis decem & ſeptem in tribulationibus multis: & poſtea ſicut diximus ſuo loco, miſerabiliter interijt.

*Imperator Fridericus à ſuis Viennæ obſidebatur in caſtro.*

Eodem anno Fridericus Imperator tertius cum Maximiliano filio, à ſubditis ſuis in Arce Viennenſi auxilio & conſilio Ducis Alberti fratris ſui, duriſſima obſidione circumdatus eſt. Obſeſſis vim faciebant obſidentes, & arcem machinis atque bombardis ſine intermiſſione fortiter impugnabant. Et quod fuit omnium graviſſimum, victualia deficiebant obſeſſis. Igitur neceſſitate compulſus Imperator Georgium Bohemiæ Regem hæreticum per litteras invocat; qui veniens & pacem faciens, eum de obſidione ſuorum tali moderamine liberavit, ut nec victor eſſe videretur idem, nec ſuperatus.

Anno item prænotato victualium magna fuit copia. Nam una vini menſura apud Moſellanos Rhenanos & Francos pro uno vendebatur denario ſive obulo Hallenſi: quorum duodecim faciunt ſolidum unum. Frumentum etiam vili pretio vendebatur; quia ubique fuit abundantia.

*Cœnobium Montis Monachorum Bambergæ reformatur.*

Hoc ipſo anno Pius Papa ſecundus mandavit Georgio de Schauenburg Epiſcopo Babenbergenſi, & Eberhardo de Venlo Abbati Montis S. Jacobi prope Moguntiam, ut Monachos deformatos, qui non conſentirent colla ſubmittere obſervantiæ Regulari, de Cœnobijs Montis Monachorum juxta Babenbergam expellerent: & Reformatos ſub unione Burſfeldenſium in locum eum relocarent. Quod cum maxima difficultate, multiſque laboribus & impenſis vix tandem efficere potuerunt: ſanctum Diabolo impediente negotium per Monachos reprobos, & eorum in malignitate amicos. Cœnobio autem reformato Eberhardus auctoritate Pij Papæ Abbas eidem præficitur, cui mox in Abbatia S. Jacobi Moguntina Joannes Itzſtein ſubſtitutus præfuit annis tribus; poſtea cedens, in Monaſterio S. Joannis Abbas factus eſt.

His

His temporibus Mahumetes Turcorum Rex nobile Regnum Chriſtianorum Boſniæ, quod olim Miſia vocabatur ſuperior, ab Oriente habens Thraciam, à meridie Dardaniam, ab Occidente Dalmatiam & Montem Scardum: ab Aquilone verò Danubium & Daciam Sarmaticam, in manu ſuorum valida intravit, & cæpit, multis Chriſtianorum millibus credentibus Deo peremptis. Regnum Boſniæ ſive Miſiæ ſuperioris, devaſtatur à Turcis.

Stephanus autem Rex Boſniæ ultimus, fallacibus Mahumeti Turcorum Regis blandimentis ex fortiſſimo quodam Caſtello ſuo eductus, & mox captus, juſſu perfidiſſimi Tyranni crudeliter vivus excoriatus eſt. Quo mortuo etiam Patrem ejus venerandum ſenem capite truncavit. Deinde vocatos ad ſe Potentiores Regni, ſub falſa pollicitatione omnes ad unum interfecit. Reliquum verò populum, qui gladium evadere potuit, in ſervitutem redegit, Regnóque univerſo vaſtato, atque direpto filium ſuum ſecundo genitum, Regem illi præfecit. Regina Boſniæ Stephani Regis uxor de manibus Turcorum cum paucis elapſa Romam venit anno ſequenti, ad Paulum Papam ſecundum, à quo benignè & honorificè fuit excepta: & quam diu vixit, de bonis Eccleſiæ nutrita. Stephanus Rex Boſniæ excoriatur vivus.

*MCCCCLXIV.*

Anno Bernardi Abbatis quarto, Indictione Romanorum duodecima, Pius Papa ſecundus compoſitis ut potuit rebus Romæ & in Italia, contra Turcos expeditionem, quæ apud Mantuam dudum fuerat indicta, ſed Principum ambitione & avaritia eatenus intermiſſa, repetijt: & in propria perſona perficere decrevit. Præmiſerat autem anno tranſacto litteras & nuntios in omnes Chriſtianas Nationes ad Reges & Principes, ad Clerum & Laicos, rogans & monens, quâ potuit inſtantia, ut arma contra ſpurciſſimam gentem Turcorum quantocius ſumerent, & Chriſtianis in periculo conſtitutis pro Dei amore ſubvenirent. Clericis denique & Monachis, ut armati contra fidelium rabiem dimicare poſſent, indulſit: & euntibus in expeditionem ipſam Aſiaticam peccatorum omnium veniam repromiſit. Ipſe autem podagra laborans, corpore infirmus, ſed animo conſtans, è Roma ſe hoc anno portari fecit Anconam: & ibi decumbens in grabatulo, promiſſum ſibi Regum & Principum præſtolabatur adventum. Offendit in itinere maximam hominum multitudinem ex Germania, Hiſpania, & Gallia prorumpentem: qui omnes una ſententia ire in Turcos ſtatuerunt. Verum quia nec pecunias ſecum ad ſumptus contulerant ſufficientes, nec ad bellum videbantur idonei, Pontifex eos à peccatis abſolvit, & ad ſua redire præcepit. Reverſi autem in ſua Germani pauperes, alij ſpoliati, alij ſeminudi non ſine periculo & damno confuſi, à ſuis cum ludibrio ſuſcepti ſunt. Papa Pius expeditionem indicit Chriſtianis contra Turcos.

Pius autem Papa ſecundus, in itineris motu fatigatus, & febre correptus, dum claſſem quam ſummo labore, & multis expenſis paraverat in Turcos, à Piſis Venetiſque Anconæ exſpectaret, triremibus tamen è ſpecula procul viſis quarta decima die menſis Auguſti, hoc eſt in Vigilia Aſſumptionis Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis, moritur: cujus cadaver à ſuis relatum ad urbem, in Baſilica S. Petri Apoſtolorum Principis juxta Altare S. Andreæ Apoſtoli fuit honorificè tumulatum. Hic Pontifex multa bona fecit Eccleſiæ, & Privilegia quæ olim Papa Eugenius quartu Pius Papa ſecundus Anconæ moritur.

Congregationi S. Juſtinæ de Padua contulit, ad noſtram Obſervantiam Bursfeldenſem extendit.

Caput S. Andreæ Apoſtoli ex Peloponeſo Romam transfertur.

Ejus tempore Pontificatus Thomas Palæologus Porphyrij quondam filius Peloponeſi Princeps Chriſtianus Romam gratiâ peregrinandi viſitaturus, caput ſanctiſſimi Andreæ Protoapoſtoli ſecum attulit: quod ne in contaminationem deveniret Turcorum, memorato Pontifici donavit. Pontifex autem caput ab eo ſuſcipiens, in medio pontis obviam factus proceſſionaliter cum ſumma reverentia & bonore ad Eccleſiam S. Petri repoſuit, in ſacello ad hoc digniſſimè præparato, in quo continetur & veneratur à populo uſque in hunc diem.

Catharina Senenſis.

Catharinam de Senis Compatriotam ſuam Ordinis S. Dominici multis in vita virtutibus & revelationibus claram Sanctorum Catalogo inſcribi Pontifex ipſe memoratus ad multorum preces & inſtantiam libens mandavit.

Paulus fit Papa ſecundus annis VII.

Anno igitur prænotato ultima die menſis Auguſti, Cardinales Petrum Barbonem patria Venetum Eugenij quondam Pontificis quarti ex ſorore Nepotem Cardinalem S. Marci, hominem non multæ litteraturæ in Papam unanimiter elegerunt: qui ſuſcepto Pontificatu præfuit annis ſex, menſibus decem, diebus viginti octo: homo in agendis prudens, cauteloſus & expertiſſimus.

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XVIII. celebratur Herbipoli.

Eodem anno Dominica tertia poſt Feſtum Reſurrectionis Domini Jesu Chriſti, celebratum fuit capitulum Ordinis noſtri Provinciale octavum decimum, in Civitate Herbipolenſi apud ſanctum Stephanum: in quo præſederunt Bertholdus ejuſdem loci Abbas, Joannes S. Michaelis in Hildesheim, Melchior S. Udalrici in Auguſta, & Eberhardus Montis Monachorum prope Babenberg Monaſteriorum noſtri Ordinis memorati venerandi Abbates.

Cœnobium S. Burckhardi Herbipoli transfertur ab Ordine.

Anno prænotato quintadecima die menſis Maij, Romano Pontifice Pio ſecundo adhuc vivente (qui poſtea in Auguſto ſicut dictum eſt obijt) falſis narrationibus decepto, conſentiente ac diſpenſante, Joannes de Aldendorff patria Haſſo, Abbas Monaſterij S. Burckhardi juxta Herbipolim unà cum Monachis ſuis habitum, nomen, & Congregationem ſanctæ Religionis Monaſticæ Ordinis noſtri metu & odio Reformationis depoſuit, & Monaſterium ipſum in Eccleſiam ſæcularem tranſmutavit: factique ſunt ex malis Monachis Canonici peiores; & qui primam fidem irritam fecerunt, omnes mala, ſicut audivimus ab his, qui noverunt eos, & ſubitaneâ morte deceſſerunt.

Joannes Nix Epiſcopus Spirenſis reſignavit Epiſcopatum ſuum.

Eodem anno octava die menſis Auguſti, Joannes Nix, Epiſcopus Spirenſis, qui contra Fridericum Palatinum Comitem Apoſtolicis mandatis obediens, inconſultè bellando plura Eccleſiæ Spirenſi damna intulerat, Pontificatum ſuum de conſenſu tam Capituli ſui, quàm Papæ reſignavit; trienniòque ſupervivens in oppido Pforzheim ex animi mærore defecit, & ibidem ſepultus fuit; nam præter multa damna ſuperius enumerata, quæ Palatinus Comes propter eum intulerat Eccleſiæ Spirenſi, etiam domos & habitationes Clericorum omnes in circuitu Eccleſiæ S. Germani extra urbem, & duo molendina capituli, incendio fecit cremari, eo ſcilicet anno, quo Moguntia fuit capta, clarâ die nullo penitus reſiſtente, quinta videlicet die menſis Julij. Eo tempore totius Cleri ſuſpicio

fuit

fuiſſe, Senatum ac Cives Neometenſes ab ejus incendij procuratione non ex toto fuiſſe immunes, quippe qui multis indicijs factum laudaſſe notati ſunt.

Poſt reſignationem Joannis Nix, Matthias de Rammingen, majoris Eccleſiæ Canonicus, necdum Capitularis, & Friderici Comitis Palatini Cancellarius, proviſione Pij Papæ ſecundi Epiſcopus ordinatur Eccleſiæ Spirenſis, & prudentiſſimè præfuit annis XIV. vir doctus, devotus, & magnanimus, qui virtute ac ſapientia Eccleſiam ſibi commiſſam in utróque ſtatu optimè rexit, Jura, Privilegia, ac Libertates ejus manutenuit, divini cultus ornamenta multipliciter auxit, collapſa ædificia reſtituit, & multa bona patravit. *Matthias fit Epiſcopus Spirenſis annis XIV.*

*MCCCCLXV.*

Anno Bernardi Abbatis V. Indictione Romanorum XIII. Adolphus Dux Geldriæ regnandi libidine ſuccenſus Patrem ſuum Ducem Arnoldum noctu dormientem, & nihil mali de eo ſuſpicantem, nudum in lecto jacentem capit, in cuſtodiam reponit, & multo tempore captivum tenet; quod impium ſcelus divina Juſtitia non tranſivit inultum, ſed durâ ſatis animadverſione vindicavit & punivit. *Arnoldus Dux Geldriæ à proprio filio captus incarceratur.*

Eodem anno Canonici & Cives Leodienſes poſt multas contentiones & lites in Curia Romana habitas, & extra, contra Joannem de Burbon electum & confirmatum ſuum Antiſtitem innata rabie & feritate utentes, adhuc illo vivente, & nec depoſito, neque reſignante, Marcum Jacobi Marchionis de Baden quondam filium, Fratrem autem Caroli Marchionis, Joannis quoque Archiepiſcopi Trevirorum, & Georgij Metenſis Epiſcopi, propria auctoritate, ne dicam temeritate in Dominum & Defenſorem ſuum, contra Joannem advocârunt. Hunc Joannes & Carolus memorati Fratres navigio Coloniam, & inde cum 200. Equitibus Leodium perduxerunt, quem Leodienſes cum gaudio & honore magno ſuſceperunt.

Marcus itaque ſuſceptus à Leodienſibus in Dominum & Eccleſiæ Adminiſtratorem, poſt receſſum Fratrum ſuorum non diu cum eis ſtetit in concordia. Cùm enim Caſtellum quoddam, patriam Joannis de Burbon Epiſcopi, dedentibus ſe his qui intus fuerant ſub conditione vitæ ac liberæ abitionis, primo congreſſu cepiſſet, priusquam in auxilium venturi Leodienſes adeſſent, maximi tumultus inter eos ſuſcitavit occaſionem. Audientes námque cùm ſuperveniſſent, quod ſuo arbitrio & ſine eorum conſilio liberam obſeſſis permiſiſſet abeundi poteſtatem, nimio furore commoti ſunt, & comprehenſos viros jam jam abeuntes, uſque ad unum omnes peremerunt. Marcus autem cum ſuis fuga lapſus, vix manus eorum effugere potuit, rediénſque per Coloniam ad ſuos, reverti ad Leodienſes amplius non conſenſit. *Marcus de Baden à Leodienſibus fugere compulſus eſt.*

Erat ſupradicto Jacobo Marchioni quintus adhuc filius nomine Bernardus, qui ut publicè multorum ferebatur teſtimonio, Caſtitatis amore virgo permanſit uſque ad mortem. Hic à pueritia ſua doctus timere Deum, in omni puritate vitam ſuam cuſtodivit; nam etſi arma tractavit ut Princeps, neminem unquam offendit, neminem læſit, nemini contumeliam vel injuriam fecit. Multo tempore in Curia Cæſaris Friderici militavit, ſed vitia Curialium non contraxit, mente & opere Monacho ſemper ſimilior, quàm militi. Amator erat pauperum, & diligentiſſimus Advocatus egenorum. Quoties in circumeundo Impera- *Bernardus ex Baden Marchio, vir ſanctæ vitæ.*

toris Curiam Monachum vel Clericum pauperem, ſive ruſticum aut quemlibet alium vidiſſet, qui propter humilem ſui conditionem vel inopiam, deſideratum ad Cæſarem vel Officiales ejus non poterat obtinere acceſſum, ipſe pro Dei amore fidelis Advocati ſumens officium, cauſam pauperis promovit & egit, nec ſolicitare deſtitit, donec pauperem juſta petentem ſuo deſiderio ſatiaſſet.

Bernardus de Baden Eleemoſynarius Piiſſimus.

Tantæ miſerationis & pietatis fuit in pauperes, ut quidquid habere potuit, totum in uſus eorum ſine diſcretione perſonarum erogârit. Frequenter etiam tempore hyemali cùm pauperem vidiſſet algentem, interioribus ſe veſtimentis ſpolians, nudum pro Dei amore, quanto potuit ſecretius veſtivit. Ad nudam carnem cilicium, aut laneam portabat camiſiam, quam tamen cultioribus veſtimentis deforis indutus, ut decuit Principem, ſagaciter occultabat. In Orationibus fuit aſſiduus, & ſæpe lætantibus alijs, ipſe tacitus compunctionis vi lacrymas & preces Domino ſecretus effundebat.

Bernardus nunquam dormivit, niſi prius Confeſſus.

Nunquam ex eo tempore, quo ſanctam hanc vivendi conſuetudinem aſſumpſit, dormitum ſe repoſuit, niſi prius confeſſionem earum negligentiarum, quæ forſitan occurriſſent in die, ſacerdoti Capellano, quem ſemper habuit ad manum, compuncta devotione feciſſet. Dicebat enim: *Nihil Chriſtiano homini fore periculoſius, quàm in eo dormire ſtatu, in quo mori non auderet, propterea quod multi ſuffocantur in ſomnis, & nemo ſcire poſſit, quo tempore, loco, aut modo carnis debitum mortis ſolvere compellatur.* Quod vir Deo dilectus prudenter conſiderans, ne imparatus præoccuparetur à morte, omni tempore & loco in timore Domini vigilans mortem exſpectabat.

Bernardus Marchio Deo dilectus obijt.

Moritur tandem ætate virili, plenus operibus bonis, & ſicuti dicit ſcriptura: *Placens Deo factus eſt Dilectus, & vivens inter peccatores tranſlatus eſt. Raptus eſt enim, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. Placita erat Deo anima illius, propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Conſummatus in brevi, explevit tempora multa.* Multa in hujus viri ſanctiſſimi laudem reſtarent dicenda, quæ nos ante xxx. fermè annos cum admiratione multâ audivimus, relatione Notabilium virorum, qui cum eo Curiam Cæſaris olim fuerunt ſecuti, ſed non eſt nobis in hoc loco jam opportunitas & tempus ſingula per ordinem enarrandi.

Hermannus Marchio de Baden omnia propter Deum contemnens occultè receſſit in Monaſterium.

Memini, me longè ſuperius in medium paucis propoſuiſſe hiſtoriam Hermanni Marchionis de Baden viri potentiſſimi, qui tempore Gregorij Papæ VII & Henrici Imperatoris IV. circa annum Dominicæ Nativitatis MLXXXII. divino ſpiritu inflammatus, ac ſoli Deo famulari deſiderans, mundum, Principatum tunc opulentiſſimum, uxorem & liberos, familiares & amicos, & omne quod habuit, amore cœleſtis Regni deſeruit, & nullo præter uxorem ſuam ſciente, ſolus occultè fugiens, Monaſterium Cluniacenſe apud Burgundiones in habitu pauperis Ruſtici nulli cognitus intravit, malens abjectus latere in domo ſervorum Domini, quàm glorioſus, dives, & potens habitare in medio peccatorum.

Suſceptus autem à S. Hugone tunc temporis Abbate Cluniacenſi in ordine Converſorum, tanta ſimplicitate cæpit converſari, tantáque humilitate ſe omnibus propter Deum ſubjecit, ut quaſi alter Paulus quondam

dam ſimplex Eremita nihil ſcire præter Chriſtum Jesum & hunc pro nobis crucifixum, videretur. Hunc S. Hugo cuſtodem pecorum Monaſterij Cluniacenſis conſtituit, utpote qui nullius vel artificij, vel operationis exercitium didiciſſet. Magna res, & mutatio Dei Excelſi dextræ mirabilis! Marchio de Baden potentiſſimus fit abjectiſſimus propter Deum Monachus; Princeps ditiſſimus, pauperrimus; quem Reges metuebant ac Principes terræ, Paſtor fit pecorum; qui leges dabat populis, voluntariè Monachorum ſubijcitur Inſtitutis; manſit in ſancta converſatione ſua uſque ad mortem incognitus, & in ſanctiſſima humilitate & patientia curam egit pecorum, quem ſocium & concivem nunc eſſe Sanctorum non dubitamus Angelorum. Cujus relicta uxor in Chriſto devotiſſima, poſt ejus diſceſſum occultum, ſe totam convertit ad Deum, eleemoſynis, jejunijs & orationibus vacans continuis, & quantum valuit, ſe omni tempore divinis obſequijs mancipavit. Ipſa impenſas B. Wilhelmo contribuit, quibus Monaſterinm Hirſaugiæ majus conſtruxit, quemadmodum ſuo loco longè ſuperius diximus.

Marchio potentiſſimus fit cuſtos pecorum.

In morte recognitus

Anno prænotato, Adolphus Archiepiſcopus Moguntinus de conſenſu Capituli ſui & Romani Pontificis Pauli II. confirmatione, Henricum ex Comitibus de Wirtenberg filium Udalrici Comitis memoratæ Eccleſiæ Canonicum in Coadjutorem aſſumpſit, qui officium coadjuvantis aliquamdiu ſatis prudenter adminiſtrans, omnium in ſe convertit amorem: & dubium non fuit, ſi in eo manſiſſet ordine, in quem fuit à Domino vocatus, quin ad apicem Pontificatus fuiſſet aſſumptus. Veruntamen non diu poſtea dimiſſo quo fungebatur officio Coadjutoris, etiam Canonicatum deſeruit, & ex Comitibus de Bitſch uxorem duxit, de qua genuit Udalricum Ducem Wirtenbergenſem in ordine III. qui hodie principatur, & Georgium Comitem, qui adhuc juvenis vivit ſine uxore cum matre. Ipſe autem Comes Henricus debilis & infirmus his diebus raro ad lucem egreditur.

Henricus Comes in Wirtenberg Coadjutor fit Epiſcopi Moguntini.

*MCCCCLXVI.*

Anno Bernardi Abbatis VI. Indictione Romanorum XIV. hyems fuit aſperrima, & jumentis in pluribus locis defecerunt pabula, ſimiliter & pauperibus terræ alimenta. Eodem anno feria IV. poſt Feſtum Dominicæ Reſurrectionis, obijt Joannes de Grumbach Epiſcopus Herbipolenſis & Dux Franciæ Orientalis, anno Pontificatus ſui XII. & in majori Eccleſia Wirzburgenſi ſepelitur, qui multis laboribus & inopia rerum fatigatus, Epiſcopatum & ære alieno gravatum reperit, & involutum debitis reliquit.

Joannes Epiſcopus Herbipoli obijt.

Quo mortuo atque ſepulto eodem anno ultima die menſis Aprilis, in Epiſcopum capitulariter fuit electus Rudolphus de Scherenberg, qui confirmatus à Paulo Papa II. præfuit annis XXIX. vir magnæ prudentiæ, tranquillus atque pacificus, qui ſua induſtria Eccleſiam Herbipolenſem ab omni ære alieno reddidit liberam, & ſucceſſori dimiſit omnibus rebus optimè proviſam.

Rudolphus de Scherenberg fit Epiſcopus Herbipolenſis annis XXIX.

Anno prænotato Udalricus de Zeiskheim Abbas in Sponheim, poſteaquam annis V. & diebus XXIII. cum diſpendio gravi præfuiſſet, & debita multa contraxiſſet, non potens ulterius in regimine ſubſiſtere, Abbatiam in manus ſui Conventus reſignavit, aſſignata ſibi penſione annua,

 unde

unde viveret. Poſt quem Otho ex Colonia Monachus quondam S. Panthaleonis, tunc Prior Sponheimenſis, in Abbatem electus præfuit annis III menſibus IV. diebus XVI. vir bonus & ſatis providus, quamvis nihil aut parum in utró que ſtatu proficere potuit, propter debita nimia, & malitiam Monachorum.

Georgius Bohemiæ Rex hæreticus, depositur à Regno per Papam.

Eodem anno Paulus Papa II. Georgium Bodebracium Bohemiæ Regem, fautorem, defenſorem, ac participem Hæreticorum Huſſitarum, prius declaratum hæreticum in publico Conſiſtorio Romæ, mendacem, perjurum, & datæ fidei ſuper ſancta Chriſti Evangelia in manibus duorum Epiſcoporum violatorem denuntians, hæreticum damnat, Regiâ dignitate ſimul & nomine per ſententiam privat. Deinde Regnum Bohemiæ Matthiæ Regi Hungariæ tradens commendat, præcipiens illi per Apoſtolica ſcripta, quatenus bellum moveat in pertinacem. Imperator etiam Fridericus ad petitionem Romani Pontificis Matthiam in Regem Bohemiæ contra Georgium libens confirmat, qui mox bellum hæretico indicit.

Andreas Monachus in Sponheim Compilator Tractatuum moritur.

Anno prænotato, XVIII. die menſis Aprilis, moritur Andreas de Trajecto inferiori Monachus Sponheimenſis, homo admodum eruditus, carmine & proſa ſcriptor exercitatus, qui inter alia lucubravit ſoliloquium hominis ad Deum ſuum lib. I. De Profectu virtutum, lib. I. De Abſtinentia carnium Monachis ſanis ſecundum Regulam. lib. I. De uſu Floccorum in Ordine noſtro. lib. I. Epiſtolarum ad diverſos. lib. I. De Moguntinorum Excidio elegiaco carmine. lib. I. Epigrammatum lib. I. Sermones quoque varios ad Fratres compoſuit, & alia quædam minora ſed inſtructa Opuſcula.

*MCCCCLXVII.*

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XIX celebratur Bambergæ.

Anno Bernardi Abbatis VII. Indictione Romanorum XV. die menſis Aprilis XIX. quæ Dominica erat poſt Feſtum Reſurrectionis Dominicæ tertia, in Monte Monachorum prope Bambergam celebratum fuit Ordinis noſtri Capitulum Provinciale XIX. in quo præſederunt Joannes Burſfeldenſis, Melchior Auguſtenſis, Henricus S. Michaelis Hildesheimenſis, & Joannes S. Crucis in Werdea, præclari Abbates.

Puer ſeptennis latinè theutonicéque ornate loquitur.

Eodem anno venit quidam homo pauper à Baſilea, ut aſſeruit, ad Moguntiam, parvulum circumducens filium nomine Theodoricum, annum ætatis ſeptimum agentem, qui verbis, moribus & geſtibus tam ſe maturum & compoſitum coram hominibus exhibuit, ac ſi vir quadraginta fuiſſet annorum, latinè, theutonicéque loquebatur expeditè, ornatè, támque diſſertè, ut eum Oratori etiam facundiſſimo comparandum, qui audiviſſet, nemo dubitarit: ad interrogata quælibet tam promptè, tam propriè, támque prudenter potuit reſpondere, ſive latino, ſeu theutonico poſtularetur eloquio, ut audientes omnes verteret in ſtuporem. Unde viri plures docti & Religioſi ſpiritum aliquem in eo latere credebant ex Cacodæmonibus, ſive Phytonem, quia non videbatur conſuetudine naturali poſſibile, ut in tali conſtitutus ætate puer, latini ſermonis tantam potuiſſet apprehendiſſe peritiam, ſine miniſterio ſpiritus.

Philippus Dux Burgundiæ moritur, vir bellicoſiſſimus.

Anno prænotato in menſe Junio, mortuus eſt Philippus Dux Burgundiæ vir prudens & bellicoſus, qui multa ſtrenuè geſſit in diebus ſuis prælia, quibus nominis ſui famam non ſolum in procul diſtantes extulit Regiones,

nes, Chriſtianorum atque credentium, ſed etiam Saracenorum infidelium. Nam David Trapezundarum Rex, Georgius Rex magnus Perſarum, Turcomannus Meſopotamiæ Rex Mahometiſta, Gregoras Dux Georgianæ Provinciæ, Morutus Wohutenck Armeniæ minoris Princeps, cum quibuſdam alijs in unum confœderati, bellum inferre Turco decreverunt. Miſerunt ergo Nuntios & Oratores ſuos ad eum ſolemnes, cum donis & promiſſionibus multis, inſtantiſſimè orantes, ut ſicut Romano Pontifici Pio II. promiſerat, etiam Turcum à parte Occidentali bello impeteret.

Legati Regum Exterorum Philippo mittuntur.

Ludovicus denique Antiochenus Patriarcha, cum eiſdem Oratoribus perſonaliter veniens in Burgundiam, eidem Philippo ſupplicabat. Fama enim ad memoratos Reges & Principes Orientales pervenerat, ipſum & multa poſſe, & grandia feciſſe pro Chriſtianorum Republica, & propterea potentiam ejus cum Romani conſilio & auxilio Pontificis in Turcum flagitabant. Sed Philippus Dux ſive avaritia pavidus, ſive ſuorum conſilio retractus, tam ſanctum, tam neceſſarium Chriſtianis bellum aſſumere contempſit, in non parvum fidei Catholicæ detrimentum, immemor voti quod emiſerat. Promiſerat enim Omnipotenti Deo & ejus Vicario Romano Pontifici Pio II. cùm in lecto decumberet ægrotus, ſi miſerante Altiſſimo mortem & ægritudinem ipſam poſſet evadere, quod contra Turcos perſonaliter cum toto Exercitu ſuo quantocius vellet proficiſci. Vovit, convaluit; ſed votum non implevit, atque ita vir tantus, qui homines nunquam fallere conſueverat, nunc Deum & ejus Vicarium Romanum Pontificem & Eccleſiam Catholicam fefellit, cum detrimento & incommodo Religionis Chriſtianæ, communi maximo.

Carolus Burgundiæ Dux annis IX vir juſtus.

Poſt Philippum Carolus filius ejus Burgundiæ Ducatum obtinuit, quem annis IX. ſtrenuè gubernans bella & prælia multa in terris conſtituit. Erat autem vir magnanimus, fortis, ſeverus, atque terribilis; ſed Juſtus, Pius, & liberalis, divinorúmque obſequiorum ferventiſſimus Obſervator; qui etiam Patre adhuc vivente multa & ingentia ferocitatis ſuæ facinora geſſit, quorum ſuo tempore & ordine ſcriptores Hiſtoriarum plures fecerunt mentionem. Uxorem habuit Margaretham Anglorum Regis filiam, de qua unicam genuit filiam nomine Mariam, de qua ſupradiximus ante decennium, quando fuit nata vivente adhuc Philippo. Hanc duxit uxorem Maximilianus Archidux Auſtriæ Filius Imperatoris Friderici III. poſtea Germaniæ Rex & Cæſar Orbis.

Leodienſes contra Epiſcopum ſuum, & Carolum Ducem rebellant.

Eodem anno Leodienſes contra Joannem de Burbon Pontificem ſuum, animos continuantes hoſtiles, ſibimetipſis necem, & Civitati excidium paraverunt. Habebant enim ſibi ex multo tempore Duces Burgundiæ infenſos & adverſos, ac propterea jam dictum Pontificem ſuum, Caroli Ducis ex ſorore Nepotem ſuſcipere, ut paulo ante diximus, in Epiſcopum recuſabant. Unde ad inſtantiam ejuſdem Præſulis Paulus Papa II. Legatum miſit ad Leodium, Tricaricenſem Epiſcopum, ut concordiam inter diſſidentes Domino auxiliante quantocius reformaret.

Leodienſes Epiſcopum in oppido Tungris obſidione circumdant.

Verùm priuſquam Legatus veniret ad Diœceſim, Leodienſes Tungris oppidum, in quo tunc erat Joannes Epiſcopus memoratus, obſidione circumdantes fortiſſimè impugnant, ipſum ad necem poſtulantes; qui dimiſſus per murum fugit cum paucis, veniénſque ad Avunculum Ducem

Carolum, temeritatem civium ſuorum neceſſitate adductus accuſavit. Querelâ Nepotis Dux animo concitatus in iram, Leodienſibus bellum indicit. At illi ut promptiores fierent ad rebellandum, Ludovicum Regem Gallorum XI. promiſſionibus multis in auxilium vocârunt. Qui ſe venturum eum exercitu adverſus Carolum promiſit. Sed non ſervavit fidem quam promiſit, imò fefellit Leodienſes, & nullam Carolo reſiſtentiam fecit, nec miſeris fruſtra in eum ſperantibus auxilia miſit.

Carolus Dux Burgundiæ obſidet Leodium.

Carolus ergo Dux contra Leodienſes movit exercitum, Civitatem obſedit & fortiter impugnare cæpit. At incluſi Cives non habentes auxilium aliquod exterorum, & conſiderantes quod Caroli viribus nequaquam poſſent reſiſtere, ea quæ ſunt pacis, ab eo decreverunt poſtulare. Sed pacem aliter obtinere non potuerunt ab eo, niſi ſub certis clauſulis & conditionibus ejus arbitrio impoſitis.

Conditiō pacis inter Ducem & Leodienſes

I. Conditio fuit: *Quod pro impenſis belli factis ipſi Leodienſes Carolo Duci perſolverent pecuniarum ingentem ſummam, quam poſtulaverat ab eis, centum millia videlicet florenorum, ſine mora interpoſita.*

Condit. II.

II. Conditio fuit: *Ut muros in circuitu Civitatis omnes & turres dejicerent, foſſata implerent, omniáque vaſa machinas, & arma bellica ſive defenſoria extra urbem exportarent, & in manus Ducis deponerent. Quæ Conditio in omnia Leodienſibus ſubjecta Caſtella, oppida, & munitiones extendebatur.*

Condit. III.

III. Conditio: *Ut potiores de ſenatu & populo, qui contra Joannem de Burbon Epiſcopum Leodienſem conſpiraverunt, proſcriberent ex urbe, alios ad tempus, alios verò in perpetuum cum uxoribus, liberis, & omni familia eorum.*

Condit. IV.

IV. Conditio: *Quod Civitas memoratum Antiſtitem ſuum cum omni honore & reverentia ut verum legitimum & unicum Pontificem ſuum reciperet, fidelitatem juramento promitteret, & in cunctis humiliter obediret.*

Condit. V.

V. Conditio fuit: *Quod Cives Leodienſes ipſi ſuo Pontifici pro damnis & impenſis, quas in Curia Romana, & extra, habuit & fecit, per omne tempus contentionis ac Rebellionis eorum, ſummam notabilem perſolverent.*

Condit. VI.

VI. Conditio quam Dux Carolus Leodienſibus impoſuit, iſta fuit: *Quod ei perpetuo tributo quottannis in 30000. florenorum deberent eſſe obnoxij, teneréntúrque juſſi ab ipſo toties milites Burgundionibus mittere in auxilium armatos, quotieſcúnque bellum eſſent acturi contra quoslibet.*

Conditiones acceptatæ.

Iſtis Conditionibus à Duce propoſitis, à Civibúſque acceptis, & juratis, ſoluta obſidione, pax fuit conceſſa, ſed non diu ſervata, ut anno ſequenti dicemus.

*MCCCCLXVIII.*

Ruperti Archiepiſc. Colonienſ. malorum initium.

Anno Bernardi Abbatis VIII. Indictione Romanorum I. Rupertus Archiepiſcopus Colonienſis nimia paupertate & inopia depreſſus, cùm habere non poſſet, unde juxta decentiam ſtatus ſui viveret, conſilium & auxilium Capituli ſimul & Vaſallorum invocavit. Omnia enim Caſtella, oppida & telonia cum redditibus ac proventibus eorum, unde Pontifices vivere ſolebant, & ſtatum manutenere dignitatis, per Anteceſſores ejus fuerant impignorata pro ſummis pecuniarum maximis, & menſa Epiſcopi in ultimam penè redacta paupertatem.

Fuit eo tempore Decanus memoratæ Eccleſiæ Colonienſis Stephanus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux, Friderici Cynonoti, & Ludovici cognomento Nigri, Ducum Bavariæ Frater Germanus, qui contra

memo-

memoratum Archiepiſcopum Rupertum cognatum ſuum, neſcio quam ob cauſam, feroci quadam diſplicentia (ne dicam odio) laborabat. Is quo potuit ingenio, Canonicorum ſuorum ab eo mentes & animos ſedulò avertebat, ipſumque multorum detractionibus brevi objecit.

*Rupertus Archiepiſc. bona impignorata Eccleſiæ violenter recuperat.*

Neceſſitate igitur compulſus, & inopia gravi oppreſſus memoratus Archipræſul Rupertus, cùm neque à Capitulo, neque à vaſallis ſuis conſilium obtinere potuiſſet, quo ex tanta relevaretur miſeria, rem armis aggredi ſtatuit, & vaſallis Eccleſiæ impignorata Caſtella, oppida, ſive telonia manu auffere violenta, quod ei in maximum ceſſit malum; cujus occaſione tandem Epiſcopatum amiſit & vitam. Deſtitutus námque ſuorum auxilio, Friderici Palatini Comitis Germani ſui, qui Tutor erat Philippi, ſubſidium invocavit contra eos, qui bona Eccleſiæ tenebant impignorata. Qui Fratri compaſſus egenti, miſit ei pecunias, frumenta & viros armatos, in quorum violenta manu plura Eccleſiæ bona, quæ fuerant alienata, ſubitò recuperavit. Ex qua re omnium in ſe vaſallorum atque Nobilium terræ odium concitavit.

*Carolus Burgundiæ Dux hoſtiliter devaſtavit Galliam.*

Eodem anno Carolus Dux Burgundiæ, contractis undiqne copijs magnum exercitum pugnatorum duxit in Galliam contra Ludovicum ejus nominis Regem undecimum, & per plures dies ibidem commoratus multa Regno intulit damna. Interea Leodienſes anno præterito, ſicut diximus, per ipſum Ducem ſubacti, Carolum, cùm turres muros, & cuncta Civitatis ſimul, & aliorum oppidorum, quæ ditioni eorum fuerant ſubjecta, propugnacula & munitiones diruiſſent; arma quoque, machinas, bombardas, tormenta, & quidquid belliei habuerant apparatus, tam in urbe, quàm in alijs locis ſibi ſubjectis, in poteſtatem Carolo tradidiſſent; quotannis etiam triginta millia florenorum ſolvere Duci ſaeramentis ſeſe obligaſſent, negaretúrque à Carolo Exulibus in Civitatem regreſſus, jam penè deſperati, novæ rebellionis cauſam ſibimetipſis in ſupremum præſtiterunt excidium. Cùm etenim Ludovicus Rex Gallorum contractis copijs exercitum duceret contra Burgundum Veronæ agentem, arbitrati Leodienſes proſcripti, quod eos tempus juvaret, ad iter ſe (non ſine conſilio Galli) feſtinantiſſimè cohortantes, intempeſtæ noctis ſilentio, Leodium muris & oppugnaculis denudatum, ſine difficultate intrarunt, expulſóque Ducis ſubſidio Conci ves ſuos ad reſumendam libertatem facile induxerunt. Civitatis itaque ſtatum ſuo arbitrio novum ordinantes, muros & turres cum propugnaculis erigere, & reformare quantocius ſunt aggreſſi. Quibus viſis & auditis in circuitu Leodienſium comprovinciales territi ſunt, & accedentes Epicopum rogant, ut eos contra Leodienſes rebelles defenderet, qui talia ſine eorum conſilio præſumpſiſſent.

*Leodienſes iterum conſpirant in Carolum Ducem Burgundiæ.*

*Epiſcopus Leodienſis cum Legato Apoſtolico Haſſelt oppidum ingreditur.*

Epiſcopus ergo contractis, ut potuit mille circiter Equitibus, & peditum duobus fermè millibus, Haſſelt oppidum intravit, quod Leodienſes certis inditijs noverat obſeſſuros. Erant in eodem tunc oppido penè omnia Leodienſium arma, quibus per Ducem Carolum fuerant ſpoliati. Aderat etiam cum memorato Epiſcopo Leodienſium, Epiſcopus Tricaricenſis, quem Paulus Papa ſecundus miſerat Legatum, ut inter Ducem & Leodienſes reformaret concordiam. Poſtridie autem mille centúmque ex Leodienſibus viri fortes & animis concitati, convenientes in unum armati, ad primum Galli cantum oppidum Haſſelt muris exutum, per notos

 ſibi

ſibi aditus ingrediuntur; ædes Civium violenter perfringunt, bonáque diripiunt, & magnum in oppido tumultum faciunt. Attoniti Cives ad clamorem inſolitum, & è ſomno prorumpentes, ſtupidi quid agerent, aut quò diverterent ignorantes, non armis, ſed fuga ſalutem quærere cœperunt: quorum plures beneficio noctis evaſerunt; reliqui omnes in captivitatem cum armis fuerunt abducti. Inter captivos Leôdium ducti ſunt Joannes Epiſcopus Leodienſis & Legatus Apoſtolicus ſupradictus Epiſcopus Tricaricenſis, cum multis eorum miniſtris, atque Nobilibus. Plures etiam in eodem tumultu civium & exterorum, qui pro defenſione oppidi convenerant, fuerunt occiſi, qui aut neglexerant, aut non poterant fuga invenire ſalutem. Leodienſes verò in ſuam poteſtatem recepto Haſſelt oppido ſpoliaverunt omnia diripientes, arma quoque, bombardas, & machinas cum omni apparatu bellico, quibus ſpoliati fuerant à Dnce Carolo, ad Leodium reduxerunt. Muros etiam & turres, propugnacula, & quidquid in Civitate Leodienſi juſſu Ducis Caroli dirutum fuerat, brevi reædificantes, ad reſiſtendum ſe Burgundis præpararunt.

*Epiſcopus Leodienſis cum Legato Apoſtolico à Leodienſibus capitur.*

Verùm ubi rebellio & perfidè acta Leodienſium Duci Carolo renunciata fuiſſent, mox pacem arcanam, & nulli tunc temporis cognitam cum Ludovico Rege Gallorum firmavit; nec ſolum ad pacem Gallum reduxit Burgundus, ſed etiam quod magis eſt, in auxilium contra Leodienſes rebelles & perjuros, ſocium itineris conſtituit. Carolus itaque Burgundiæ Dux ſæpe memoratus, irâ & furore fremeſcens in Leodienſes, pace cum Gallis reformatâ, omne robur exercitûs duxit contra Leodium, ſecum habens in magno pugnatorum numero, Ludovicum Regem Gallorum.

*Dux Burgundiæ Carolus pacem componit cum Rege Gallorum.*

Venit ergo in manu ſuorum valida ad Leodium, ducens collectum ex omni penè Germania, Burgundia, & Gallia exercitum, plus quàm centum millium pugnatorum, & obſedit ex omni parte Civitatem in menſe Novembri, anno Chriſtianorum prænotato. Obſidione autem firmata, urbem varijs modis impugnavit, & Cives in ultimam deſperationem perduxit. Qui conſilio inter ſe habito, ſupradictos duos Epiſcopos Tricaricenſem Legatum Apoſtolicum, , & Leodienſem, quos ſecum detinebant captivos, in caſtra miſerunt ad Carolum: ut ea quæ pacis erant, pro Civibus poſtularent. Carolus autem ſe juramento conſtrinxerat, non ſe pacem daturum, niſi obtenta Civitate ſuam & ſuorum contumeliam plenè ac per omnia ſatis atrociter vindicaſſet. Epiſcopos in urbem redire non permiſit, nec ut aliquid remandarent Civibus conceſſit. Videntes autem Leodienſes, quod neque Pontifices redirent ad urbem, nec aliquid remandarent ſive bonum ſive malum, ſed atrociùs continuaretur Civitatis impugnatio, ſimul & quod Rex Gallorum Ludovicus contra eos veniſſet, de quo tale nunquam fuiſſent ſuſpicati, maximè cùm dederit eis rebelliſandi conſilium, in ultimam ſunt deſperationem prolapſi. Unde Primates Civitatis, utcúnque potuerunt, noctu per muros demiſſi, navigio Moſæ fluminis beneficio quæſivere ſalutem, dimiſſis in Civitate uxoribus, liberis, Monachis, Clericis, & plebe incompoſita, & ad res arduas minus idonea, quos ſors ad interitum omnes reſervabat. Carolus verò Dux urbis impugnationem fortiter continuans, duo millia ſuorum perdidit, & tandem poſt multos labores Civitatem primoribus deſtitutam, violenter expugnavit, & cepit. Quam Galli primò introgreſſi,

*Carolus Dux Burgundiæ auxilio Gallorum obſedit Leodiū*

*Civitas Leodienſis per Carolum Ducem Burgundiæ capitur.*

& poſt eos Burgundi, cædem in miſeros Cives nimis crudelem, non ut Chriſtiani, ſed potius ut Turci & Saraceni perfidiſſimi ſævientiſſimíque ſine ulla miſeratione (prôh nefas!) exercuerunt. Erat autem Civitas ipſa ſitu, ſtructuris, ædificiiſque pulcherrima, Eccleſias Parochiales habens duas, atque triginta, Collegiatas octo numero, Monaſteria quinque Abbates habentia, Mendicantium virorum tres Conventus, præter Moniales, ſorores, & Capellas cum hoſpitalibus pauperum multas. Cives in ea fuerunt ad bella paratiſſimi plures quàm viginti millia, rerum omnium copia multa, & ingentes divitiæ, quæ omnes in prædam & direptionem ſævis hoſtibus uno die ceſſerunt.

Capta igitur Civitate memorata Leodiorum, quàm ſe crudelem, quámque truculentum & ſævum in Cives jam nimium miſerabiliter exhibuerit hoſtis, nec ego ſine horrore mentis revocare poſſum ad memoriam, nec ſine deteſtatione facti litteris commendare. Mox enim ut urbem Galli cum Burgundionibus fuerunt ingreſſi, paſſim omnes obviam trucidârunt, nulli parcentes gradui, non ſexui, non ætati. Monachos Clauſtrales, Presbyteros, Clericos, Mulieres, Virgines, pueros & infantes una ſævi hoſtis ſententia interemiſſet omnes, niſi Ludovici Regis clementia, nimis & ſupra modum Ducis animum retinuiſſet iratum, ne ſæviret ut voluit. Crudelior Ducis Burgundiæ mox ira in populum Leodienſem.

Omnes tamen in Civitate Sacerdotes capti fuerunt, & vel occiſi, vel ad man* Epiſcopi tracti & incarcerati, quorum fame plures interierunt. Quidquid maſculi fuit generis à viceſimo ætatis anno & ſupra, Ducis mandato in ore gladij perijt: reliquos verò junioris ætatis maſculos una cum mulieribus, virginibus & infantibus perforatis navibus impoſuit, & in Moſa flumine ſubmerſit. O quot millia hominum tunc innocenter perierunt, qui neque verbo, neque facto quidquam peccaverunt in hoſtem! Nec ſi Turcorum gens impia hanc Leodienſibus intuliſſet cladem, majorem in eos ſævitiam & crudelitatem exercere potuiſſet. Muros & turres Civitatis, & omnia Civium habitacula, domos & ædes ſubmiſſo igne funditus deſtruxit, pontes quoque & cuncta ædificia, præter Eccleſias, deijciens ſubvertit. Quidquid reperit in univerſis Monaſterijs, Eccleſijs, & domibus cunctis, victor ſævus diripuit, & nec ſacri Altaris ornamentis Deo dicatis abſtinuit. Nihil in tota Civitate reliquit intactum, ſed omnia quæ reperit ſecum deportavit. Hoc miſerabile Civitatis Leodienſis excidium per Carolum Burgundiæ Ducem perpetratum, tam fuit crudele, ſævum, impium, & immane, ut litteris ritè commendari meâ nequaquam operâ poſſit, licet ab his qui tunc interfuerunt fuerim informatus. Abeo tempore Dux Carolus, qui antea cunctis extitit formidabilis, & in rebus bellicis ſemper victorioſus, paulatim deficere cæpit, & Deo Sanguinem procul dubio vindicante innocentem, nullum poſtea feliciter bellum geſſit, ſed bonam (ut ajunt) fortunam deinceps ſemper & ubique ſenſit contrariam, ſibique novercantem. Unde & ipſe poſtea in bello cecidit, & Burgundiæ Ducatus ad exteros pervenit. Mulieres & parvuli ſubmerguntur innocentes juſſione Ducis. Ducis Burgundiæ crudelitas in Leodios, divina vindicatur ira.

Anno prænotato, Matthias Epiſcopus Spirenſis tertia die menſis Januarij, Canonicorum ſancti Germani Collegium in Civitatem tranſtulit, & in Divi Mauritij Baſilicam, ubi nunc eſt, cum omnibus ornamentis, rebus & privilegijs collocavit. Fridericus enim Comes Palatinus, ut paulo Collegium S Germani Spiræ transfertur in Civitatem.

ſupra diximus, in odium Joannis Nix Epiſcopi, omnes Canonicorum domos, apud S. Germanum extra Civitatem Spirenſem incendio deſtruxerat, unde ne ſimile deinceps contingere poſſet, in urbem conſultò transfertur Collegium, quamvis non ſine detrimento Canonicorum. Fuit autem Eccleſia memorata S. Germani à prima Fundatione Regis Francorum Dagoberti Monaſterium Monachorum, & Abbatia Ordinis Divi Patris noſtri Benedicti, in quo plures viri notabiles & ſancti claruerunt. Poſt multos verò annos quidam Epiſcopus Spirenſis nomine Joannes, circa Dominicæ Nativitatis annum centeſimum ſupra milleſimum, Canonicos qui fuerant in Eccleſia S. Michaelis prope Sunsheim oppidum, tranſtulit in memoratam Divi Germani Baſilicam extra muros Spirenſes, & Monachos noſtri tunc Ordinis in locum eorum apud Sunsheim repoſuit, qui & iſti noſtris diebus à S. Religione receſſerunt.

*Eccleſia S. Germani fuit Monaſterium Ordinis B. P. Benedicti.*

Anno item prænotato, Adolphus Archiepiſcopus Moguntinus omnia & ſingula Privilegia Obſervantiæ noſtræ Burſfeldenſi per Summos Pontifices, vel Sedis Apoſtolicæ Legatos indulta vel conceſſa, in ſua Diœceſi admiſit, & auctoritate ordinaria confirmavit.

*MCCCCLXIX.*

Anno Bernardi Abbatis nono, Indictione Romanorum ſecunda, Fridericus Comes Palatinus Tutor Philippi, contracta bellatorum multitudine, navigio per Rhenum bombardas & machinas, per terram verò exercitum in agrum duxit Colonienſem, pro ferendo Germano ſuo Ruperto Archiepiſcopo contra eos auxilio, qui oppida, caſtella, & alia Eccleſiæ bona, ſub impignorationis titulo detinebant. Erant autem Nobiles & Vaſalli Eccleſiæ memoratæ potentiores, qui hæc ipſa bona tenebant impignorata, qui cùm nollent ea gratis, & ſine pecunia Pontifici ſæpedicto reſtituere, arma in eos movit, & Fratris præfati auxilio plurima violenter obtinuit, quorum iſta ſunt nomina: Bunna oppidum cum telonio, Nuſſia oppidum, Lochnech oppidum cum Caſtello, Zulvvich oppidum, Bruel oppidum, caſtrum, atque telonium, Nurburg caſtrum in Euphalia, Altenaer caſtrum, Rinbach oppidum, caſtrum & telonium, Caſtellum quod nominatur, die Hart, Andernach oppidum, caſtrum & telonium, Rolandiſeck caſtrum, Guttenavve caſtrum & oppidum, Zuns oppidum, caſtrum & telonium, Lyns oppidum, caſtellum, & telonium, Guttenberg caſtrum, Kempen oppidum, & caſtrum, Erpenrod caſtrum, Keyſervverd oppidum, caſtrum, & telonium., Nyett caſtrum, Pappenberg caſtrum, Hersberg caſtrum; & alia plura, quorum nomina jam memoriæ noſtræ minimè occurrunt. Omnia præſcripta oppida, caſtella, & telonia, cum alijs multis Fridericus Comes Palatinus Rheni, non pecunijs, ſed armis, & comminationibus ab illis, quibus impignorata fuerant, obtinuit, & Ruperto Fratri Archiepiſcopo Colonienſium reſignavit. Ex qua re omnes penè Vaſalli Eccleſiæ, ac Nobiles terræ, occaſione ſumpta, cùm ſe graviter læſos conquererentur, unanimi conſpiratione facta, contra ipſum Rupertum Archiepiſcopum inſurrexerunt, & multiplicata ſunt mala per totam Diœceſim Colonienſem, neque ceſſaverunt à tumultu, donec tandem & Pontificatu & vita privaretur Archiepiſcopus Rupertus, poſt mortem Fratris Palatini, ut infra dicemus.

*Palatinus exercitum ducit in agrum Colonienſem.*

*Nobiles & Vaſalli Colonienſis Eccleſiæ contra Dominum ſuum.*

Porrò

Porrò Fridericus Comes Palatinus Rheni Frater Archiepiſcopi Ruperti pro laboribus ſuis & impenſis, quas fecerat in memoratis occupationibus cunctis, Keyſervverdæ oppidum, caſtrum, & telonium impignorata, pro certa ſumma pecuniarum, accepit cum omnibus proventibus eorum, quæ poſt annos aliquot Hermannus Archiepiſcopus Ruperti ſucceſſor immediatus data pecunia redemit Eccleſiæ.

Eodem Anno, cùm inſigne Monaſterium Sanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum in oppido Wiſſenburg Spirenſis Diœceſis noſtri Ordinis, Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectum, propter malum & inordinatum regimen Jacobi de Burg eo tempore Abbatis in ultimam deveniſſet paupertatem, eſſetque gravatum ære alieno plus quàm in viginti florenorum millibus, & omnia fermè bona vel impignorata, vel prorſus alienata, vivérentque in eo ſine lege Monachi, appoſuit animum Fridericus Comes Palatinus, ut ad Regularis obſervantiæ tramitem reduceretur. Commiſſione igitur impetrata à Sede Apoſtolica vocavit ad ſe Eberhardum de Venlo Abbatem Montis Monachorum prope Bambergam, & Hermannum Abbatem Montis S. Jacobi prope Moguntiam, viros in Obſervantia ſtrenuos, & longo uſu exercitatos, quorum conſilio negotium optatum perduxit ad effectum, licet cum magna difficultate, multiſque laboribus & impenſis. Cùm enim prædictos duos Abbates cum alijs viris ac notabilibus ſuis à ſecretis, pro Reformatione dicti Monaſterij miſiſſet ad Wiſſenburg, ſenatu conſentiente ac jurante, ſe manutenturum quidquid pro Monachorum Obſervantia fuiſſet inchoatum, ſtabat in ambone Judocus de Calba Concionator Heidelbergenſis ſacræ Theologiæ Profeſſor inſignis, Dei Verbum faciens ad populum, Commiſſarijs rei præſentibus. Et ecce tumultus in oppido ſævientis populi oritur, in altum clamor extollitur, Monaſterium armatis vinitoribus obſidetur. Clamabant omnes una ſentent a vociferantes: *Tollite Monachos iſtos ruricolas, qui nobiles viros de Cœnobio ſuo expellere laborant. Occidantur pediculoſi Nebulones, qui loca ſibi vendicant aliena.* Ad clamorem tanti civium tumultus territi ſunt omnes, qui venerant ad reformandum, & alij ſe in ſacriſtiam recludentes abſconderunt, alij verò in Monaſterij locis, ubi poterant, latibula quæſierunt. Sedato tandem per ſenatum furentis populi tumultu, incæptum negotium perficiebatur, & ſancta Reformatio Burſfeldianorum Obſervantiæ fuit introducta, Monachis antiquis deformatis à facie Regularis Diſciplinæ fugientibus, & novis bene reformatis ex Monaſterio S. Jacobi prope Moguntiam in locum eorum repoſitis.

Monaſterium noſtri Ordinis in Wiſſenburg reformatur à Palatino.

Commiſſarij Apoſtolici pro Reformatione ad Wiſſenburg veniunt.

Cives Wiſſenburgenſes contra R. formatores inſurgunt.

Annó prænotato, undecima die menſis Auguſti, obijt Joannes de Hagen Abbas Monaſterij Burſfeldenſis in Obſervantia Regulari ſecundus, vir per omnia Religioſus, ac timens Deum, qui ſuo tempore plura Ordinis noſtri Monaſteria reformavit. Huic in Abbatia ſucceſſit Theodoricus, & ſtrenuè præfuit annis xvi.

Eodem anno in menſe Auguſto, reformatum fuit Monaſterium ſancti Martini in Spanheim Ordinis noſtri, ex Monaſterio S. Jacobi prope Moguntiam, opera & impenſis Friderici Comitis Palatini, Bavariæque Ducis, ac Principis Electoris, & alterius Friderici Ducis, qui morabatur apud Cynonotos in oppido Simeren, conſenſu & permiſſione Adolphi Archiepiſcopi Moguntini, per Conradum Rotenburgium S. Joannis in

Monaſterium S. Martini in Spanheim reformatur hoc anno.

Ringaugia, & S. Jacobi prope Moguntiam Monaſteriorum Ordinis noſtri memorandos Abbates. In qua Reformatione Otho de Colonia tunc Abbas, Officium reſignavit, & Præpoſitus Monialium factus eſt in Monte S. Ruperti. Huic in Abbatia ſucceſſit Joannes de Colenhuſen Monachus S. Jacobi Moguntiæ, & præfuit annis tredecim, menſibus undecim & tribus diebus, in magna paupertate, vir doctus & optimus, qui poſtea translatus fuit ad Selgenſtat.

Caſtrum Bugsberg Latronum & Prædonum latibulum obſidetur.

Anno item prænotato, Adolphus Archiepiſcopus Moguntinus, Rudolphus Epiſcopus Herbipolenſis, & Fridericus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux Tutor Philippi, auxilio Civium Regni contractis copijs Caſtrum Georgij, Arnoldi, & Michaelis de Roſenberg nomine Bugsberg, obſidione cinxerunt, in quo ſeſe latrones viarum, atque prædones ſceleratiſſimi recipere ſolebant, qui prope ſalutis immemores, Imperialiúmque mandatorum contemptores, & Pacis Regni communis impij turbatores, non ſolum bonis quoslibet ſpoliaverunt itinerantes, ſed & prius inaudita ſcelera in Sacerdotes Domini commiſerunt. Amputatis námque virilibus Miniſtros Eccleſiæ ſacrilegis manibus caſtraverunt, ex quibus nonnulli doloribus nimium urgentibus moriebantur. Poſt hæc quædam inſtrumenta ferrea feris occultiſſimè clauſa excogitaverunt, quibus teſticulos tam Clericorum, quàm Laicorum comprimentes, cùm nemo feras aperire poſſet niſi ipſi, venire miſeros quocunque juſſiſſent, compellebant. Hæc & his ſimilia plura facientes mala nomen infamiæ ſibi perpetuum contraxerunt, quod non dubiæ apud inferos vindictæ ſemper manebit obnoxium, quia non ſolum graviter in his peccaverunt, ſed etiam alijs pravæ actionis præbuerunt exemplum. Si peccatum non dimittitur, niſi ablatum reſtituatur, quis dubitaverit raptores atque latrones iſtos perpetuæ damnationi non obnoxios fore, qui omnia quæ poſſunt injuſtè diripiunt, nunquam reſtituunt, & ſic moriuntur. Obſidione autem firmata in anno ſequente, Caſtellum per dictos Principes durè ſatis impugnatur, & poſtremò expugnatum capitur, in quo ſexaginta fuerunt Nobiles pro ejus defenſione congregati, qui omnes fuga lapſi ſunt. Duraverat memorata obſidio diebus uno & viginti, in quibus obſeſſores caſtrum bombardis & machinis ſine intermiſſione fortiter qnaſſare non ceſsârunt. Quod captnm illis de Roſenberg ſub certis conditionibus poſtea fuit reſtitutum. Acta fuerunt hæc anno ſequente in quinta Feria Cœnæ Domini. Inde moventes exercitum, Schupf Caſtellum quoddam ſatis munitum, octo diebus obſidentes, tandem in octava Reſurrectionis Domini funditus deſolârunt.

Schupf latibulum prædonum deſtruitur.

Imperator Fridericus Romam proficiſcitur.

Anno etiam præſignato, Fridericus Imperator tertius cauſâ devotionis Romam cum decenti Comitiva profectus eſt, & cum ſingulari, magnóque honore à Paulo Papa ſecundo, & Civibus Romanis ſuſcipitur. Agebat Imperator apud Pontificem, ut commune Chriſtianorum bellum indiceretur Georgio hæretico atque ſchiſmatico, qui ſe Bohemiæ Regem gerebat: quo ſuperato deinceps expeditio in Turcos ordinari poſſet ſecurior, petivitque, ut Benedictione Apoſtolica Matthias Ungariæ Rex tam in Turcos, quàm Bohemos expeditionis utriuſque Capitaneus ordinaretur. Inſuper monebat Papam, ut venire in Germaniam dignaretur, aſſerens quòd perſonali præſentia ſua omnem totius Regni militiam facile moveret

vere in expeditionem contra Turcos. Sed perſuaderi Pontifex non potuit, ut Italia dimiſſa in Germaniam proficiſceretur, & ſic nihil in Turcos actum fuit.

Imperator cùm Pontifice de S. Joanne Lateranenſi rediens verſus ſanctum Petrum ex mole Adriani ſubſtitit, & milites Auratos in ponte aliquot creavit. Inde ad Palatium ambo reverſi cibum ſimul acceperunt. Nec diu poſtea Cæſar ipſe Româ digreſſus res per Italiam & Longobardiam diſtortas ubique glorioſè compoſuit, & in Germaniam ocius remeavit. *Imperator Milites Romæ creavit.*

Eodem anno quidam Nobilis nomine Conradus de Kauffung à Duce Saxonum patria proſcriptus & rebus, cùm ſe vindicare quovis modo cogitaret, audax facinus non metuit attentare. Nam veniens nocte quadam ad municiſſimum Caſtellum nomine Altiburgum, ſcalis artificioſè conſtructis per muros aſcendit, camerámque, in qua tunc Albertus & Erneſtus uterini Fratres Adoleſcentes filij Ducis Saxoniæ dormiebant, per feneſtram intravit: dormientes pueros Pædagogi auxilio cepit, cautéque funibus demiſſos per murum vendendos in Bohemiam abducere cum eorum Pædagogo tentavit. Mane facto cùm introgreſſi Puerorum cuſtodes eos non reperiſſent, ſuo clamore populum omnem ad perſecutionem furis concitaverunt. Jam ſylvam intraverat Hercinıam Conradus, quæ Bohemiam à Saxonia dividit, in qua omnino ſe putabat ſecurum, apud Carbonarium quendam reficiendi gratiâ deponens captivos Principes, maximè intuitu Junioris, quem & longioris itineris fatigatio vexabat, non minus, quàm jejunium. Interim dum Carbonarium vicinam tranſmittit ad villam, ut emeret eſurientibus eſcas, ſupervenerunt cum impetu Saxones, & fugato timore Conrado una cum ſocijs, nobilem prædam in locum ſuum reduxerunt. *Albertus & Erneſtus filij Ducis Saxonum noctu abducti.* *Saxones filios Ducis ſui cum tripudio reduxerunt.*

Anno prænotato, Eduardus Rex Anglorum, ſocer Caroli Ducis Burgundiæ, conſilio & auxilio Regis Gallorum Ludovici undecimi, dolóque Procerum ſuorum à Regno ſuo dejicitur, & Henricus eodem Regno antea pulſus in locum ejus reſtituitur. Qui reſtitutus mox ſuadente auxiliúmque promittente Gallo, bellum indicit Burgundo, ad quem Eduardus Rex pulſus confugerat. Unde vehementer commotus in iram Dux Carolus, exercitum ducentotum millium peditum, ac decem & octo equitum millium, cum Eduardo miſit in Angliam contra Henricum: quorum fortitudine confortatus Eduardus Regnum ſuum in brevi recuperavit, & adverſariorum plurimos occidit. Deinde confirmatus in Regno Eduardus Henricum cepit, & in dolio malvatici vini extinxit, multóſque Procerum cum illo ſentientes interfecit. *Eduardus Anglorum Rex ab Henrico à Regno depellitur.*

*MCCCCLXX.*

Anno Bernardi Abbatis decimo, Indictione Romanorum tertia, apud ſanctum Petrum in Erphurdia, quinta decima die menſis Maij, celebratum fuit viceſimum Ordinis noſtri Provinciale Capitulum: in quo præſederunt Guntherus ejuſdem loci, Melchior S. Udalrici Auguſtenſis, Sebaldus S. Ægidij in Nurenberg. & Paulus Beatæ Mariæ ſemper Virginis in Elchingen, Monaſteriorum Abbates. *Capitulum Ordinis noſtri Provinciale viceſimum celebratur.*

Eodem anno Cives oppidi Wiſſenburgenſis, qui anno tranſacto in verba & ſententiam Palatini juraverant, quod Abbatem Henricum & Monachos

Monachos de obſervantia ad Monaſterium ibidem laudabiliter introductos, ut ſupra diximus, fideliter deberent, velléntque fovere, manutenere, & contra inſultus deformatorum antiquorum & expulſorum defendere: mutato conſilio, & immemores Juramentorum, deformatos Monachos antiquos judicio Apoſtolico ut inutiles & votorum ſuorum transgreſſores, per Palatinum Comitem expulſos, in habitu muliebri nocturno tempore ad oppidum intromittunt, & expulſis reformatis, ad Cœnobium iterum reponunt. Wiricum dictum Hoffart manifeſtum Palatini Comitis hoſtem, & alios inimicos ejus foventes, in oppidum ſuſceperunt hoſpitio, & licet eorum eſſet protector, tamen ipſi non ſatis fideliter in illum reſpiciebant. Præfectum quóque ſeu Vicetenentem ipſius Palatini captum & ſpoliatum, contumelijs & injurijs plurimis affecerunt, & alia contra eum nonnulla ferebantur commiſiſſe delicta, quibus iram ejus, non gratiam meruerunt.

*Monachi Wiſſenburgenſes reformati, à Civibus expelluntur.*

Unde commotus animo Palatinus, oppidum Wiſſenburg in manu ſuorum valida obſedit, & locatis in deſerta Præpoſitura 4. turrium militibus, totam ferè hyemem urbem fortiter impugnavit. Tandem Argentinenſes, & quidam alij Cives Regni viciniores, inter Comitem Palatinum, & Wiſſenburgenſes pro pace laboraverunt, quorum interventu concordia ſub certis fuit conditionibus reformata, & ſoluta obſidio.

*Wiſſeoburg oppidum obſidetur à Comite Palatino Friderico.*

Veruntamen Wiſſenburgenſes in concluſione pacis acceptæ non diu permanſerunt, ſed litteris & Nuntijs ad Imperatorem miſſis, qui tum erat in Auſtria, Comitem Palatinum deſtructorem Regni & perſecutorem civium ejus proclamârunt. Cujus ut inſolentiam & tyrannidem poſſent reprimere, Cæſari ſupplicabant, quatenus Regni Capitaneum, & Cæſareæ Majeſtatis Vicarium per Alſatiam & circumjacentes Regiones conſtitueret cum plena poteſtate bellandi contra ipſum Palatinum Fridericum, auxilio Civitatum, Ludovicum Comitem Palatinum Bavariæque Ducem cognomento Nigrum, Patrem Ducis Alexandri, qui morabatur in Gemino ponte, vulgariter Zvveibrucken; conſenſit petitionibus eorum Fridericus Imperator, conſtituítque Ducem Ludovicum Regni Capitaneum. Quod mox ut Friderico Palatino Comiti ſupradicto innotuit, ſuorum non parvum exercitum & quaſi leo rugiens ad prædam contra Ducem Ludovicum proceſſit ad prælium. Sed Ludovicus Dux ad ejus venire congreſſum non audebat. Palatinus igitur Comes Fridericus terram Ducis Ludovici cum potentia ingreſſus, multas brevi tempore munitiones illius obtinuit. Et imprimis obſedit Stralburg Caſtrum, & Schriesheim, & in octo diebus utrúmque obtinuit, & præda oppidanis dimiſſa, Nobiles & præſidium Ducis Ludovici captivos abduxit. Ex peditibus verò ſedecim in oppido & Caſtello inventis fecit ſubmergi. Inde movens exercitum Armsheim oppidum Ducis memorati obſedit, quod bombardis, & machinis fortiter impugnans, tandem in die Commemorationis S. Pauli cepit, & obtinuit. Non erat ei mos vel conſuetudo pauperum exurendi domicilia, ſed pecunia redempta, prout unus quiſque ſolvere poterat, intacta relinquebat. In oppido jam dicto Nobiles reperit 18. Equites verò 42. quos omnes captivos fecit abduci. Pedites autem reperit 40. quos ad oppidum Alzen proximum tranſmiſit captivos, deinde turres & muros per gyrum oppidi funditus deſtruxit, & foſſatum ſolo adæquavit. Quadraginta

*Schriesheim oppidum cum Caſtello à Palatino capitur.*

*Armsheim à Palatino capitur.*

ginta verò pedites, quos in Alzen diximus fuiſſe deductos, quaſi omnes fecit ſubmergi; habebat enim quaſi pro lege conſuetudinem, ut comprehenſum neminem fineret vivum, qui ex ejus dominio ad hoſtes ſpontanea voluntate defeciſſet. Poſt hæc movit exercitum ad Wachenheim, & oppido proximè ſupereminens in monte Caſtellum ſitu & arte munitum, obſedit impugnavit & cepit, quod aliquandiu in locum præſidij tenuit, ſed poſteaquam & oppidum cepit, ipſum Caſtellum, ut hodie cernitur, funditus deſtruxit. In eodem Caſtello magnum reperit apparatum bombardarum. Capto autem caſtro mox oppidum Wachenheim obſidione vallavit, quod tamen illa vice non obtinuit. Enimverò cùm audiſſet Ducem Ludovicum & Regni Capitaneum adjunctis ſibi Comitibus de Bitſch & Liningen cum magno pugnatorum exercitu per Alſatiam venire in terram Palatinatûs, animo & intentione ut omnia deſolaret, obſidione ſoluta, machiniſque bellicis in Didesheim oppido Eccleſiæ Spirenſis tranſpoſitis, cum exercitu obviam hoſtibus venit. Ludovicus autem cognito Palatini adventu tum retroceſſit, nec ſtare coram eo ſe poſſe confidit, novit enim vires Palatini expertus. Caſtrum Wachenheim à Palatino capitur.

Poſt hæc memoratus Comes Palatinus munitiſſimum Caſtrum Ruprechtſeck obſidione cingens, bombardis & machinis fortiter impugnavit, quod ſubfoſſum tandem violenter obtinuit, in quo multam proviſionem ad victum neceſſariam reperit, arma quoque, machinas bellicas, equos, & ſupellectilem variam invenit. Viros etiam militares, quos nobiles vocant, cepit numero 13. inter quos fuerant præcipui Reinhardus Comes Hirſutus, qui vulgariter Ruchgraff dicebatur, & Joannes de Landeck Capitaneus, Equites non nobiles cepit numero 46. & nonnullos pedites. Ruprechtſeck Caſtrum à Palatino capitur.

Interea dum hæc fierent per Comitem Palatinum, nebulones quidam armati, quos Dux Ludovicus in oppido Wachenheim ad cuſtodiam contra Palatinum poſuerat, in vigilia Aſſumptionis B. Mariæ ſemper Virginis, eruptione facta Monaſterium vicinum Limburg noſtri Ordinis turmatim intrârunt, & fractis violenter januis Cœnobij omnibus, quidquid præter libros & Sanctorum Reliquias invenire poterant, rapientes ad oppidum reverſi ſunt.

Anno etiam prænotato Mahumetes Turcorum Imperator cum claſſe 400. navium & exercitu centum millium pugnatorum Eubœam Inſulam Chriſtianorum præclariſſimam invaſit, & impugnavit, quam triceſima tandem die obtinuit, & multa fidelium millia crudeliſſimè interemit. Turcus Calcedonem in Eubœa ſubvertit.

*MCCCCLXXI.*

Anno Bernardi Abbatis undecimo, Indictione Romanorum iv. Fridericus Comes Palatinus exercitum 14000. pugnatorum in propria perſona duxit contra Ludovicum Ducem Nigrum Regni Capitaneum, & imprimis oppidum ejus Wachenheim quod obſederat anno tranſacto ante hyemem ſicuti diximus, iterum obſedit, in vindictam maximè, quod Cœnobium Limpurg ex eo ſpoliaverunt. Obſidione igitur firmata Palatinus oppidum bombardis & machinis fortiter impugnans, tandem in die S. Bonifacij Archiepiſcopi & Martyris obtinuit. In quo cepit ex nobilioribus viros octo, Equites inferioris ordinis triginta quinque, Pedites verò ſeptuaginta, quorum quinquaginta quatuor fecit ſubmergi in aquam, propterea quòd pauperes ruſticos interfecerant, domos ſuccen- Wachenheim à Palatino capitur.

 derant,

derant, Eccleſias & Monaſterium Limpurgenſe ſpoliarant. Reddidit maleſactoribus vicem dictante Juſtitia: & cæteros abduxit captivos. Deinde muros & turres oppidi omnes ſubvertit, & foſſatum per circuitum ſolo adæquavit, bombardas & machinas ſibi ſervavit.

*Bochenheim ambæ Villæ à Palatino captæ deſtruuntur.*

Poſthæc movit exercitum in Bochenheim Villas majorem & minorem, utrámque foſſatis & propugnaculis bene munitam, quæ pertinebant Comitibus de Liningen, ambaſque obſidione cepit, foſſata complanavit, & propugnacula deſtruxit. In his reperit Nobiles quatuor, Equites quindecim, & pedites viginti, ex quibus nonnullos in aquam fecit ſubmergi. Ex Nobilibus autem, prius quàm villæ caperentur, nonnulli fuga lapſi noctis beneficio evaſerunt. Villas juſſit incendio cremari, ac funditus deſtrui. Facta ſunt hæc anno Dominicæ Nativitatis prænotato, quarta decima die menſis Junij ut ſupra.

*Ulmen oppidum obſidetur à Palatino.*

Inde movens exercitum Palatinus Ulmen oppidum cum Arce, obſidione vallavit; quod impignoratum pro certa ſumma pecuniarum ab Eccleſia Moguntina Dux Ludovicus tenebat, ex quo plura Palatino intulerat damna. Obſidione firmata, Canonici memoratæ Eccleſiæ præcogitantes, quod futurum forſitan eſſe videbant, quoniam ſi oppidum & Caſtellum in virtute bellica ſemel in manus perveniſſet Palatini, ad Jus Eccleſiæ deinceps minimè poſſet revocari, talem cum eo iniere concordiam.

*Sub Conditionibus his ſolvitur obſidio.*

Conditio prima Concordiæ fuit: *Ut Palatinus Nobiles, Equites & alios, qui ex parte Ludovici erant, in oppido, vel in Arce, ſine læſione cum rebus ſuis omnibus, quò vellent, ſalvos abire ſineret.*

*Secunda Conditio.*

Secunda Conditio iſta fuit: *Quod Canonici Eccleſiæ Moguntinæ Caſtrum cum oppido ad manus ſuas reciperent & poſſiderent; ita tamen, quòd Ludovicum Ducem vel ſuos perpetuò deinceps non intromitterent.*

*Tertia Conditio.*

Tertia fuit Conditio Pacis: *Quod Canonici Moguntinenſes Palatino Comiti perſolverent quatuor millia florenorum pro habitis expenſis, & quod nullus perpetuò foveri ſeu teneri debeat in eodem oppido, qui damnum velit inferre Palatinatui.* His factis atque concluſis in die S. Jacobi Apoſtoli anno præſcripto, ſoluta fuit obſidio.

*Lamsheim obſidetur à Palatino.*

Exinde Comes Palatinus Lamsheim ſitu, muris, propugnaculis, foſſatis, agris & milite ſatis munitum obſedit: in quo illo tempore fuerunt viri nobiles quatuor & triginta cum Equitibus, Pedites verò ex conjuratis Helvetiorum mercede conductis, plus quàm trecenti. Obſidione autem firmatâ, oppidum ab hoſtibus fortiſſimè impugnabatur: quod videntes Helvetij pedites, qui Palatini vires jam prius fuerant experti, de ſua cæperunt timere ſalute. Igitur conſilio inter ſe habito licentiam & ſecuritatem abeundi à Palatino Comite poſtulantes, obtinuerunt, oppidum ſine cuſtodia dimittentes, ſub ea tamen conditione, quod illa durante contentione inter ipſum & Ducem, ſe amplius bello non intromittant. Poſt quorum receſſum Palatinus oppidum fortitudine & defenſione nudatum in ſuam poteſtatem accepit. In quo reperit Philippum Luſſer, ex Didesheim Capitaneum Ducis Ludovici cum alijs Nobilibus quindecim, Equitibus uno & triginta; Peditibus verò quatuor & viginti, quos quidem pedites in foſſato fecit ſubmergi. Oppidani autem in verba

Palatini

Palatini jurantes ſalvi corpore, rebúſque manſerunt. Facta ſunt hæc quarta die menſis Auguſti, quæ fuit Dominica poſt Vincula Petri.

Hıs peractis Comes Palatinus obſedit Durckheim oppidum Comitatus de Liningen præcipuum. Pro cujus munitione Comites ipſi per annos viginti antea deſudantes, neque laboribus neque impenſis pepercerunt, quod muris, foſſatis, turribus & propugnaculis fortiſſimum reddiderunt. Sed quid deſtruere manus hominum nequeunt, quod conſtruere potuerunt? Comes enim Palatinus in vicino Monialium noſtri Ordinis Cœnobio Sebach perſonaliter conſtitutus oppidum fortiſſimè impugnabat, & varijs capere modis anniſus eſt. Hi autem, qui erant in oppido, viriliter incurſantibus reſtiterunt, & hoſtium plures aſtu & ingenio peremerun. Poſtremò tamen octava decima die menſis Auguſti, quæ fuit Feſto S. Martyris Agapiti ſolemnis, oppidum à Palatino capitur, muri, turres, cum Arce deſtruuntur, & foſſatum in gyro complanatur, ſicuti hodie videtur. Uxor tunc Emichonis Comitis ex Duroburgo veniens ad Palatinum precibus obtinuit ſibi donari Durckheim, & ipſum Caſtellum Hartenburg, propterea quod eſſet ei adſcripta in dotem, alioquin dubium non eſt, quo minus utrúmque funditus ab illo fuiſſet everſum & deſtructum. Reperit autem Comes Palatinus in memorato oppido Durckheim Philippum & Dietherum Comites de Liningen, Petrum Comitem quendam Gallicanum, Nobiles quatuor & viginti, Equites centum ſex, Pedites conductos ſtipendio quadraginta, oppidanos unum & quinquaginta, ruſticos ex diverſis locis Comitatus de Liningen pro defenſione intrò vocatos ſeptuaginta, quos omnes captivos pro pecunia poſtea libertati donavit. *Durckheim oppidum à Palatino capitur.*

In ea expugnatione Durckheimenſi de exercitu Palatini ceciderunt occiſi ducenti viri, inter quos plures fuerunt Nobiles atque potentes. Ex parte verò Comitum de Liningen octoginta novem interierunt; abſconderant enim Durckheimenſes in foſſato vel circa foveam terra ſubtiliter opertam, in cujus fundo palos fixerant acutos: cúmque Palatini milites cum impetu ad muros vellent irrumpere, ſubitò in foveam ceciderunt occultam. At illi quibus talis negotij fuerat commiſſa induſtria, præparatis antea pulveribus ignem ſubmiſerunt in foveam, & lapſos in eam cunctos necaverunt. Meliores inter ſuos Nobilitares Palatinus ibidem amiſit. *Nobiles multi Palatini ante oppidum Durckheim ceciderunt.*

Poſt hæc Palatinus movit exercitum contra Ducem Ludovicum, obſeditque Sobernheim oppidum Eccleſiæ Moguntinæ, ipſi Ludovico, ut ſupra diximus ab Adolpho Archiepiſcopo pro certa ſumma pecuniarum impignoratum. Oppidani non habentes à Duce Ludovico defenſionis aliquod ſubſidium, cùm tantæ multitudini nequaquam poſſent reſiſtere, in manus ſe obſidentis Palatini cum oppido tradiderunt, anno prænotato in die ſancti Bartholomæi Apoſtoli, & ita ſalvi manſerunt ſub Palatinatu uſque in præſens. *Sobernheim oppidum.*

A Sobernheim movit exercitum ad Monzegen oppidum, quod brevi cum Merzheim & Nusbaum villis munitis, in ſuam poteſtatem accepit: quæ ſimiliter fuerunt Juris Eccleſiæ Moguntinæ, ſitæ in Comitatu Spanheimenſi, emptæ quondam cum alijs ſupra & infra notatis, per Wernherum Archiepiſcopum ab uno Comite de Spanheim Henrico. *Monzegen oppidum.*

Bickelenheim.

Caſtellum poſt hæc Bickelnheim & utrámque ejuſdem nominis Villam obſedit, expugnavit, & cepit. Erat in ipſo Caſtello ex parte Ludovici Ducis Capitaneus ſeu vicem tenens homo quidam patria Ringaugienſis nomine Conradus Schlarpp ex Giſenheim oriundus, qui caſtrum ſuſceperat cuſtodiendum. Verum poſteaquam Ducis ſui auxilium imploraſſet, exſpectaſſétque aliquandiu, & nullum penitus adveniret, Caſtrum in manus Palatini tradidit, & ipſe cum his quos ſecum habuit peditibus, quò vellet liber abire permiſſus eſt.

Landſperg & Moſchelen, à Palatino capiuntur.

His geſtis Palatinus Comes à Bickelnheim movens exercitum vigeſima ſexta die menſis Auguſti, quæ Feria erat ſecunda poſt Feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli, Caſtellum Landſperg & vicum Moſchelen cum arce obſedit, & fortiter ſatis impugnare cæpit. Tunc primum Dux Ludovicus videns quod deſolatus eſſet ab omnibus, neminémque haberet auxiliantem, & quia ſuis viribus Palatino nequaquam poſſet reſiſtere, poſteaquam plura jam oppida & caſtella perdidiſſet, ſuorum uſus conſilio Procerum veniam rurſus ab eo poſtulavit.

Concordia inter Palatinum & Ducem Ludovicum facta.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato facta eſt inter Fridericum Comitem Palatinum, & Ducem Ludovicum tertia concordia, & ſecunda die menſis Septembris Heidelbergæ concluſa, ſcripta & ſigillorum munimentis confirmata. In ea Concordia fuit concluſum, quod omnia oppida & Caſtella, quæ Palatinus Comes toto diſſenſionis eorum tempore de manibus Ludovici Ducis obtinuerat, perpetuò deinceps ad Dominium Palatinatus debeant pertinere, ſine impedimento cujuſcunque, ſicut & hodie pertinent: quorum iſta ſunt nomina.

Nomina oppidorum quæ amiſit Ludovicus.

In Comitatu Spanheimenſi Sobernheim oppidum, Monzegen oppidum, Bickelnheim caſtrum & duæ villæ, Merzheim villa, Nusbaum villa, Bois villa, cum alijs pertinentibus ad prædicta: quæ omnia Dux Ludovicus ab Eccleſia Moguntina, ut ſupra dictum eſt, ab Adolpho Archiepiſcopo contra Dietherum ſuſceperat impignorata, & olim pertinebant ad Comitatum Spanheimenſem jam dictum. In Strata montenſi caſtrum & oppidum Schrieſheim, in Gavio majori Armsheim oppidum, Gaubickelnheim oppidum, Waldertheim oppidum cum viculis quibuſdam & villis eorum. In Gavio Wangionum oppidum & caſtrum de Wachenheim. Lamsheim quóque oppidum & Ruprechtſeck caſtrum cum alijs. Ulmenam nihilominus oppidum & caſtrum Dux Ludovicus perdidit, quamvis in Dominium Eccleſiæ Moguntinæ, & non Comitis Palatini, ut diximus, pervenerit.

Concordia præſcripta non placuit omnibus.

Non placuit Romano Imperatori Friderico iſta concordia, qui adverſus Comitem Palatinum multiplices ob cauſas animum gerebat indignabundum. Dux autem Ludovicus jam tertiò non ſine maximo Principatus ſui detrimento expertus iram Leonis, Imperatorem ipſum jam deinceps maluiſſet habere adverſarium, quàm ejus mandato rurſus Comitem impugnare Palatij: cæteri quoque in circuitu Principes penè omnes magno cum periculo rerum ſuarum experti, quid vires poſſent memorati Comitis Palatini, contra eum pedem movere amplius non audebant, quia incubuit timor ejus ſuper eos vehementer.

Monachi Obſervantiæ Burſfeldenſis reducti ad Weiſſenburg.

His ritè peractis, idem Comes Palatinus Weiſſenburgenſes cunctorum jam deſtitutos auxilio monuit, quatenus Monachos de Obſervantia Burſfeldenſi,

feldenſi, remotis & expulſis deformatis antiquis, quantocius reciperent, aut bellum & obſidionem denuo experirentur. At illi conſilio inter ſe habito, ſatius judicabant, Monachos reformatos intromittere; quam propter antiquos deformatos, vitæ & rerum ſuarum extremum periculum ſubire. Expulſis ergo Monachis antiquis deformatis, expulſi prius reformati ad locum revocati & introducti ſunt, manéntque reformati uſque in præſentem diem.

Eodem anno viceſima tertia die menſis Octobris, ſæpedictus Comes Palatinus confœderatione prius facta cum Nicolao Duce Lotharingiæ, coadunato pugnatorum exercitu, oppidum Maurimonaſterium & Caſtellum vicinum Geroldſeck, in quibus prædones & inimici prænominati Ducis Lotharingiæ ſua receptacula conſueverant habere, obſedit, impugnavit, & cepit, muróſque per gyrum & foſſata deſtruxit, latronibus nocturna fuga ſalutem quærentibus. *Maurſmünſter à Palatino capitur.*

Rurſus eodem anno menſe Decembri memoratus Princeps duo prædonum Caſtella, quorum alterum dicebatur Dortzbach, alterum verò Waltbach, in pago quem Odenvvald vulgò nuncupamus, obſedit: quorum primum ſeptima decima die menſis Decembris obtinuit, ſecundum verò die ſequenti. Latronum in Caſtellis ipſis tunc exiſtentium alij fuerunt occiſi, alij verò capti, cæteri autem fuga lapſi manus perſequentis evaſerunt, ne & ipſi caperentur. *Dortzbach & Waltbach habitacula prædonum capiuntur.*

Anno prænotato viceſima octava die menſis Auguſti hora fermè noctis ſecunda, Paulus Papa ſecundus apoplexiâ tactus in cubiculo ſolus moritur, anno Pontificatus ſui ſexto, menſe decimo. Poſt quem Cardinales eodem anno nona die menſis Auguſti, Franciſcum de Savona Ligurinum Ordinis S. Franciſci Generalem quondam Miniſtrum, in Pontificem unanimiter elegerunt; qui Sixtus ejus nominis quartus fuit nuncupatus. Præfuit annis tredecim: vir ingenio profundus, doctrina clarus, vita & converſatione per omnia ſinceerus. *Sixtus fit Papa quartus annis XIII.*

Eodem anno Fridericus Imperator tertius Conventum Principum Regni magnum habuit in Civitate Ratisbonenſi, ubi inter alia multa varij habebantur tractatus de bello in Turcos movendo. Sed omnia terminabantur in verbis, cunctis quæ ſua ſunt quærentibus, non quæ Reipublicæ Jesu Chriſti.

*MCCCCLXXII.*

Anno Bernardi Abbatis XII. Indictione Romanorum v. in menſe Januario circa Feſtum S. Agnetis Virginis, & Martyris, apparuit Cometes in plaga Occidentali, nigro colore rutilans, major quantitate omnibus, quos in terra vidimus, duravítque octoginta diebus, & magnitudine ſua mortalium tunc plures perterruit. *Cometes.*

Eodem anno Rupertus ex Comite Palatino Archiepiſcopus Colonienſis Germanus Friderici ſæpius dicti Principis, magnam ſuorum contra ſe diſplicentiam concitavit. Nam inter ipſum & Canonicos majoris Eccleſiæ, quorum Congregationem Capitulum nuncupant, magna contentione ſuborta, proventus eorum & cenſus in vindictam rebellionis ubicúnque potuit, extra Coloniam præoccupavit, & in uſus proprios convertit. Hinc nimium commoti (& forſitan non immeritò) Canonici quidquid contra eum poterant agere, toto mentis ſtudio conſiliati ſunt. Adhæſerunt *Inter Archiepiſcopum & Capitulum ſuum Colonienſ. diſſenſio.*

runt eis Cives Colonienſes, adhæſerunt Bonnenſes, Noveſij quoque, & omne robur nobilitatis in patria, qui penè omnes unanimi conſenſu rebellârunt. Archiepiſcopus autem ipſe, cùm experimento rebellionem ſuorum didiciſſet, graviter tulit, & quomodo ſuam poſſet ulciſci contumeliam, ſedulò cogitabat. Erant inter conſultantes rebus Pontificijs nonnulli, quorum ſententiam malè ſecutus Præſul, Noveſium capere viribus cùm non poſſet, inſidijs & dolo aggreſſus eſt. Dicebantur eo tempore ſubordinati fuiſſe tres viri, magnîſque promiſſionibus conducti, videlicet Erardus Bock, Fridericus Schouff, & Baſilius quidam, per eos, quibus Archiepiſcopus rerum commiſerat ſummam, ut oppidum in manus ejus traderent per inſidias; receſſerant enim, ſicut jam diximus, Noveſij ab obedientia Archiepiſcopi.

Erardus Bock, Fridericus Schouff, Baſilius Traditor.

Verùm Baſilius aquam utrôque ſciens portare humero, & in una re bis traditor factus, à Noveſijs accepta pecunia, ſocios ſuos jam dictos in eorûm notitiam ſecretius tradit. Qui eùm navigio per flumen Rheni deſcendiſſent Noveſium, accepto Cives à bis traditore ſigno, mox eos in littore capientes torturis examinârunt. Quid plura? Interrogati conſilium aperiunt, cervicibúſque amputatis, trunci quatuor in partes dividuntur. Hinc gravem commotus in iram Rupertus, nec eatis factam clamavit injuriam: aſſerens nec ſe, nec ſuos unquam de traditione Noveſij qualecúnque habuiſſe conſilium. Mandavit ergo Noveſijs & jurejurando denuntiari fecit, ſcirent, quod & illatam ab eis contumeliam, & innocentibus mortem, totis viribus, quo poſſit ingenio cogitaverit in proximo vindicare. Jam deinceps in apertam rebellionem conſpirârunt.

Noveſij tres ut Traditores capite plectunt.

Eodem anno Fridericus Comes Palatinus ubi tantam audivit inter Fratrem Archiepiſcopum & Canonicos ejus Colonienſes diſcordiam, miſit ad Coloniam Reinhardum Epiſcopum Wormatienſem, cum alijs quibuſdam à ſecretis, ut ſi quovis ingenio poſſent, concordiam inter eos reformarent. Miſſi ad Coloniam veniunt, cauſam adventus ſui aperiunt. Sed pacem inter diſſidentes facere nullatenus potuerunt. Abeuntes ergo ſine pacis vel concordiæ effectu triſtes, cùm navigio perveniſſent paulum ſupra villulam Rondekirchen, omnes capti, & neſcio quorſum abducti; jam enim Palatinus odio habebatur non tantùm à Capitulo, ſed etiam à Civibus, & omnibus terræ Nobilibus, propterea quod Archiepiſcopo adhæſerit: cujus odij prima cauſa fuit violentia, quam fecerat his, qui bona Eccleſiæ tenuerant impignorata, quando ſine pecuniarum ſolutione occupavit omnia.

Reinhardus Epiſcopus Wormatienſis prope Coloniam capitur.

Anno prænotato, circa Feſtum S. Martini Epiſcopi, Palatinus Comes Fridericus miſſis exercitibus ſuis Caſtellum quoddam Diſſau in Bohemico nemore ſitum, in quo Prædones latibula ſua habere ſolebant, obſedit, cepit, ac funditus deſtruxit, latrones in eo repertos interfecit, & Dominum Caſtri ad Amberg miſit captivum. Itaque ſuperatis hoſtibus pacem bello comparavit, & ambulantibus in Principatu ſuo, itinera purgavit.

Diſſau latibulum Prædonum à Palatino deſtruitur.

Anno item prænotato, aquarum tanta inundatio reſolutis nivibus irrupit, ut vallem Hirſaugianam ab utrâque parte operuerit. Capellam B. Mariæ ſemper Virginis prope Cluſe totam implevit, & Altare majus ſuo incurſu cooperuit, multáque circum habitantibus pericula ſimul & damna intulit.

Eodem

Eodem anno Bernardus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis Petrum inobedientem, & rebellem Præpoſitum in Roth depoſuit, reductúmque Hirſaugiam carceribus mancipavit, quia non ſolum ad ejus regimen fuit inutilis, ſed etiam ſemetipſum pro ſua perſona, ſimul & ipſam Præpoſituram cum omnibus pertinentibus ad eam, ab obedientia & juriſdictione Abbatis, ac Monaſterij Hirſaugienſis alienare tentavit, quibus tamen ſemper à prima fundatione ſua manſit ſubjecta.

His etiam temporibus Fratres Prioratûs S. Gregorij Papæ in Richenbach, Abbati & Monaſterio Hirſaugienſibus immediatè ſubjecti, contra Abbatem Bernardum iterum temerè in ſuperbiam elati Priorem ſuo arbitrio inſtituere contendebant, quod eatenus nec jure poterant, nec conſuetudine. Unde Bernardus Abbas Jurium & Privilegiorum Monaſterij ſui defenſor acerrimus cauſam ad Ordinarium ſuum Epiſcopum Spirenſem detulit, Jus ſuum non ſolum litteris, verùm etiam poſſeſſione ac præſcriptione manifeſta probavit. Quibus coram Epiſcopo declaratis, oſtenſis & probatis, talem ipſe Præſul ſententiam dedit, quod videlicet ſolius ſit Abbatis Hirſaugienſis pro tempore exiſtentis Priorem in Reichenbach pro ſuo arbitrio inſtituere, quoties utile, vel neceſſarium judicaverit: cui Prior ipſe in omnibus teneatur obedire.

*Inter Abbatem Hirſaugienſem & Fratres in Richenbach contentio.*

*MCCCCLXXIII.*

Anno Bernardi Abbatis tertio decimo Indictione Romanorum ſexta, Canonici majoris Eccleſiæ Colonienſis contra Rupertum Archiepiſcopum ſuum jam propter ſpolium à Sede Apoſtolica eorum ad inſtantiam excommunicatum, Hermannum ex Landgrafijs Haſſiorum Concanonicum ſuum Eccleſiæ B. Mariæ ſemper Virginis in Regali oppido ad Aquaſgrani Præpoſitum in Gubernatorem & Adminiſtratorem Eccleſiæ ſuæ conſtituerunt. Qui erat vir non ſolum nobilitate præcipuus, ſed etiam prudentia, conſilio & actione præclarus, qui etiam Ruperto poſtea in Archiepiſcopatu ſucceſſit. De quo poſtea loco & tempore convenientibus latius dicemus. Huic mox Gubernatori facto Noveſij, Andernachij, Bunnani, & plerique alij deficientes à Ruperto fidelitatis Juramenta præſtiterunt. Quorum ſuffultus auxilio non pauca brevi Caſtella Eccleſiæ obſedit, cepit, ſibíque & Capitulo memorato potenter, nullóque reſiſtente ſubjecit.

*Hermannus Haſſiæ Comes fit Gubernator Eccleſiæ Colonienſis contra Rupertum.*

Eodem anno in Dominica die ſecunda poſt Feſtum Reſurrectionis noſtri Salvatoris, celebratum fuit Capitulum Ordinis noſtri Provinciale primum atque viceſimum Nürenbergæ apud S. Ægidium; in quo præſederunt venerabiles Patres Domini Abbates: Theodoricus in Burſfeldia, Guntherus in Erpfurdia, S. Ægidij in Nürenberga, & Joannes S. Crucis in Werdea, qui varia pro reformatione Ordinis ſtatuerunt.

*Capitulum Ordinis noſtri Provinciale xxi. celebratum.*

Hoc ipſo anno publicè dicebatur, quòd Carolus Burgundiæ Dux animum contra Ludovicum Gallorum Regem undecimum gerens inimicum, propter fractum Jusjurandum, & fidem fractam violatámque pacem, ſubordinaverit hominem quendam nomine Joannem, quem promiſſione mercedis quinquaginta millium florenorum conduxerit, ut Regem memoratum veneno ſecretius è medio tolleret. Qui veneficus induſtria coci regalis notatus traditus & captus, maleficæ mentis vene-

*Ducis Burgundi in Regem Gallorum excogitatio.*

ficium

ficium confeſſus in tortura, multitudine civium apud Pariſios inſpectante capite truncatus eſt. In cujus rei fidem paratum penes eum reperêre venenum.

Fridericus Imperator cum Filio Maximiliano venit Wilam.

Anno prænotato Fridericus Imperator tertius cum Filio ſuo Maximiliano venit ad Regale oppidum Wilam, quod in Süevia ſitum eſt in pago, qui Wiringovve nuncupatur: quem Bernardus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis rogatus à Civibus cum Proceſſione Pontificalibus indutus ſolemni pompa ſuſcepit. A quo tunc precibus impetravit Mathildâ Duciſsâ Auſtriæ mediante Advocatiam villæ Burbach Monaſterio incorporari, quam prius in feudum militares quidam de Brunen ſuſceptam ab Abbate Hirſaugienſi tenebant.

Æſtas anno præſcripto calida fuit, & ſicca in tantum, quod non pluerat ſuper terram à quarta die menſis Julij, uſque ad Feſtum S. Michaelis Archangeli, creverunt ergo vina illo anno matura valde, ſimul & optima.

Eodem anno Bernardus Abbas hujus Monaſterij pro decore Domus Dei Baciolum paſtoralem totum argenteum novum fieri fecit, & comparavit pretio centum & viginti quinque florenorum aureorum monetæ Rhenenſis. Caſulas quoque & varia ornamenta ſacerdotalia ſimul & Levitica pro miniſterio ſacri Altaris plura diſpoſuit, debita ſolvit, numerúmque Fratrum notabiliter auxit.

Jacobus Rex Cypri moritur Civis Venetus.

Anno prænotato moritur Jacobus Rex Cypri non ſine veneni ſuſpicione, unicum relinquens filium ex Veneta uxore: quo & ipſo extincto, Regnum Veneti occupârunt. Hujus uſurpationis jus quale fuerit, faciemus manifeſtum. Cùm olim Jacobus jam dictus poſt obitum Patris cum Fratre contenderet de Regno, & contra eum prævalere non poſſet, confugit ad Venetos, eorum petens auxilio reſtitui paternum in Regnum. Veneti morem ſecuti antiquum reſponderunt: *Eis non licere defenſare bello vel ope peregrinum, niſi prius inter Venetos relatus eſſet ut Civis.* Conſenſit Cyprius Rex natus, Civis dici Venetus; nemo dubitet neceſſitate magna compulſus. Civis autem Venetus eſſe non potuit, niſi uxorem duceret Cive genitam Veneto. Ecce quò trahit cupido Veneta Regem egenum! uxor itaque datur Venetijs nata popularis Filio Regis nomine ſuperbo, Filia S. Marci, ducentorum millium ducatorum ex ærario publico dos aſſignatur ſponſæ; celebrantur nuptiæ, & in Cyprum claſſis præparatur.

Regnum Cypri quo jure injurioſi ſibi uſurpaverint Veneti.

Venetorum itaque providentia Jacobus Exul adjutus, urbanam Rex ducit uxorem, ex Filio Regis fit Civis Venetus, in Regnum profugus reſtituitur, Frater adverſarius vincitur, atque ſuperatur. Fuerunt qui non dubitaverint, omnia hæc providenter acta per Venetos, ut Regno Cypri tandem potirentur. Unde cùm tempus conveniret actioni, primò ſublatus fuit ipſe Jacobus antidoto Marciano, ſecundò Filius, tertiò uxor patri eſt reſtituta, S. Marco Filia, quartò Veneti arte & ingenio Regnum ſunt conſecuti.

*MCCCCLXXIV.*

Sacriſtia Hirſaugienſi conſtruitur.

Anno Bernardi Abbatis XIV. Indictione Romanorum VII. hyems fuit dura, frigida, & nivibus continuata, & eodem anno Bernardus ipſe Abbas ſacriſtiam & bibliothecam deſuper à fundamentis conſtruxit, &

debita

debita nihilominus multa perſolvit: locum etiam Capitularem novum, ut hodie cernitur, juxta ambitum ædificavit.

Anno quoque eodem Fridericus Imperator III. in Civitate Trevirorum antiquiſſima Conventum ſolemnem Principum per menſes fermè duos celebravit, & Sanctorum Reliquias plurimas precibus ſuis obtinuit à diverſis, quas in Auſtriam deportavit. Magna enim fervebat devotione ad ſacra Buſta Sanctorum, & ſingulari ea ſtudio undecúnque potuit, colligebat. Apud Treviros Conventus Principum.

Aderat ibidem inter alios Principes etiam Carolus Dux Burgundionum ultimus, qui manſionem in Monaſterio S. Maximini Ordinis noſtri extra Civitatem habebat, in quo magna uſus pompa, divitiarum ſuarum & potentiæ magnitudinem varijs novitatibus conabatur oſtendere. Solus in menſa reſidebat, ſolus feſtinanter manducabat, & neminem ſecum dignabatur in eadem tabula recumbere. Miniſtrantium tamen Nobilium aſtabat ingens multitudo, qui ut videri poſſet ab omnibus, ingrediendi Refectorium, in quo edere ſolebat, cunctis dabatur facultas. Invitabat alioquoties ad refectionem Fridericum Imperatorem, Joannem Archiepiſcopum Trevirorum, Adolphum Archiepiſcopum Moguntinum, Rupertum Archiepiſcopum Colonienſem, & quoſdam Principes alios, quibus in eodem Refectorio Monachorum ſingulas menſas ſingulis juſſit præparari.

Habebat ſecum Miniſteriales ex Burgundia, & alijs Nationibus plures, quibus furtum, & rapinam ſub pœna mortis interdixerat, & ſi quis ei furtum, aut rapinam feciſſe delatus fuiſſet, etiam in re minima, ſine miſericordia mox eum fecit ſuſpendi. Hujus rei gratiâ, ne procul abeſſet ſupplicij furca delinquentibus, arborem nucum foris ante Monaſterium S. Maximini, in quo degebat, in horto cujuſdam pauperis pecunia comparavit; in quam ſuæ nationis malefactores quotquot delati vel accuſati fuiſſent, ſuſpendit. Unde & ſuis metum incuſſit, & laudem ſibi Juſtitiæ apud omnes Moſellanos acquiſivit. Nec fruſtra duodecim aureis nummis dictam arborem comparavit; in qua multi ſucceſſivè, ſicuti tunc vidimus, fuerunt ſuſpenſi pro varijs criminibus. Burgundus Dux Carolus Juſtitiæ Cuſtor ſingularis.

Obierat paulo ante Nicolaus Lotharingiæ Dux, qui titulo Regni Siciliæ gaudebat, licet, ut hodie quoque, alius Regnum occuparit. Carolus igitur memoratus Burgundiæ Dux multis precibus, & varijs modis tam per ſe, quàm per alios apud Cæſarem Fridericum occultè laborabat, ut eum in Siciliæ Regem ſublimatum coronaret. Jam enim prius diadema, ſceptrum, pilam, & reliqua omnia, quæ ad hujuſmodi ſolemnitatem pertinent, fecerat parari, & erant in promptu, nec dubium erat in ejus animo, quin fieret quod volebat. Regnum Siciliæ affectabat Dux Burgundiæ Carolus.

Cæſar autem ſuperbiam & arrogantiam hominis deteſtatus, quo petitionem ejus temerariam rationabili modo refelleret, negotium prudenter de die in diem protrahebat, quouſque tandem ſibi videbatur abeundum. Diſpoſitis ergo navibus, die quodam ſummo mane per Moſellam deſcendit, ad Confluentiam; & inde per Rhenum aſcendit ad Moguntiam, ulteriúſque ad alia Regni loca Germanici. Regnum Siciliæ dare Carolo Imperator recuſabat.

Videns Carolus ſua fruſtratum ſe petitione, atque deluſum à Cæſare, doluit, ſed iram diſſimulans, mentem ad alia convertit. Ad inſtantiam

 enim

enim Ruperti Archiepiſcopi Colonienſis magnum pugnatorum contraxit exercitum, vindicaturus injurias de. Capitulo, & ſubjectis rebellibus ei quomodolibet irrogatas. Conſtituit ergo Ducem Archiepiſcopus Advocatum, Defenſorémque ſuum, & totius Archiepiſcopatus contra quoslibet injuriantes, & præſertim adverſus Decanum Stephanum, & Capitulum Eccleſiæ majoris ſimul, & Hermannum de Haſſia Gubernatorem ſibi contrarium.

Carolus Burgundiæ Dux obſedit Noveſium oppidum.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, XXIX. die menſis Auguſti, Carolus Dux Burgundiæ memoratus ad petitionem Ruperti ſæpedicti Archiepiſcopi Noveſium Colonienſis Eccleſiæ inſigne oppidum, propter cauſas ſuperius dictas in manu ſuorum valida obſedit, & per menſes x. & dies XXVII. fortiter ſæpius machinis & bombardis impugnavit, ſed expugnare non potuit. Circumdederat oppidum per gyrum undique, & varijs modis introſilire tentavit, licet fruſtra id fecerit, conſumens infructuosè omnes conatus ſuos, novercante ſibi fortuna non ſolum tunc, ſed etiam poſtea in omnibus, & clamante forſitan adverſus eum ſanguine Innocentium vindictam, quorum tot millia ut ſupradictum eſt, apud Leodium innocenter & ſine cauſa ſæviſſimâ crudelitate peremit.

Hermannus Gubernator Colonienſis defenſat Noveſium.

Noveſijautem Cives, etſi arctiſſima eſſent obſidione vallati, animis tamen nequaquam fuerunt dejecti, ſed animante illos Hermanno Haſſiæ Comite Gubernatore Colonienſis Eccleſiæ, qui toto tempore obſidionis cum eis in oppido permanſit, fortiter reſtiterunt, & nec minis, nec tormentis poterant ſuperari. Arctabantur aliquoties inedia & penuria panis, in tantum videlicet, quòd edere carnes equinas fuerant compulſi. Concluſerat enim Dux omnes introitus & exitus viarum, tantáque obſervavit induſtria cuncta, ut neque per terram, neque per aquam in oppidum cuiquam pateret acceſſus.

Philippus Comes Palatinus Rheni ducit uxorem.

Eodem anno Philippus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux, Ludovici Pij Principis Electoris quondam filius, uxorem duxit Margaretham Ludovici Ducis cognomento Divitis filiam, ſororem Georgij *Divitis*: & in oppido Amberg nuptias in Dominica quinquageſimæ in ſolemni pompa celebravit, anno ætatis ſuæ XXVI. Ad regimen tamen Paterni Principatus, quamdiu Fridericus vixit Patruus, non pervenit. Supervixit autem poſt ejus conjugium Tutor ipſe Fridericus annis tribus.

Margaretha verò Philippi uxor peperit ei filios & filias ſubſequentes: Ludovicum primogenitum, qui Patri ſuccedens in Principatu hodie dominatur. Philippum Friſingenſem Epiſcopum. Rupertum Ducem, qui habuit uxorem filiam Ducis Georgij Avunculi ſui, & obijt ante Patrem. Fridericum qui hodie ſine uxore Tutorem ſe gerit filiorum Ruperti Fratris antedicti, Georgium Epiſcopum Spirenſem, Henricum Præpoſitum S. Albani Moguntiæ, Joannem Epiſcopum Ratisbonenſem, Wolffgangum Canonicum Herbipolenſem. Filiarum iſta ſunt nomina: Eliſabeth, primùm nupſit Landgrafio Haſſiæ Wilhelmo, quo ſine liberis mortuo data eſt in conjugium Badenſi Marchioni Philippo. Amalia & Helena, quarum altera nupſit Duci Meckelburgenſium, altera verò Duci Pomeranorum & Stettinenſium. Catharina Monialis eſt noſtri Ordinis in Cœnobio Nüenburg prope Heidelberg Wormatienſis Diœceſis. Porrò

Barbara

Barbara cùm eſſet annorum xiv. virgo moritur, & Otho Henricus in pueritia ſua obijt. Reliqui adhuc hodie vivunt omnes.

Anno etiam prænotato, Eberhardus Comes de Wirtenberg filius Ludovici, qui poſtea in Ducem fuit à Maximiliano Rege ſublimatus, uxorem duxit nomine Barbaram, Marchionis Mantuæ filiam, & nuptias in oppido ſuo Stutgard ſolemni pompa celebravit. Liberos tamen de ea non habuit, præter unicam filiam, quæ in pueritia morte fuit ſublata.

*Eberhardus Comes de Wirtenberg ducit uxorem.*

Eodem anno circa principium menſis Septembris, Cives quidam Mercatores Baſileenſes cum mercimonijs ſuis navigio deſcenderunt per Rhenum ad nundinas profecturi Franckfurdianas. Cùmque paululum præternavigaſſent oppidum Rhinavve, omnes cum rebus ſuis capti fuerunt per Dominos de Geroldſeck, & in oppidum Schuttern ducti captivi. Habebant enim Domini memorati cauſam litis aliquam contra Baſileenſes. Argentinenſes autem Cives mox ut geſtæ rei ordinem cognoverunt, contractis copijs cum bombardis & machinis, Schuttern obſederunt, impugnarunt, & ceperunt: dejectíſque muris & turribus etiam foſſatum terræ coæquârunt; & liberatos cum rebus eorum captivos, ſalvos & incolumes abire fecerunt; erant enim confœderati cum Argentinenſibus.

*Cives quidam Baſileenſes capiuntur à Dominis in Geroldſeck.*

*MCCCCLXXV.*

Anno Bernardi Abbatis quintodecimo, Indictione Romanorum octava, Jubilæus, hoc eſt annus remiſſionis à Paulo Pontifice, prius per univerſum Orbem Chriſtianum inſtitutus, Romæ celebratur à Sixto Papa quarto, ubi multitudo populi convenit maxima ex omni Natione, quæ ſub cœlo eſt. Memoratus enim Pontifex Paulus ſecundus, penſiculans mortalium paucos ad eam pervenire poſſe ætatem, ut tempus Jubilæi annorum quinquaginta contingant, voléſque devotioni Chriſtianorum ſalubriter providere, conſtituit Jubilæum deinceps de anno vigeſimo quinto in quintum atque viceſimum eſſe celebrandum.

*Jubilæum Romæ celebratur à Sixto Papa IV.*

Eodem anno viceſima quinta die menſis Martij, Simon puer Tridentinus, à perfidis Judæis ſanguinem Chriſtianum avidè ſitientibus occiditur. Super cujus tumulum Cives Tridentini inſignem conſtruxerunt Eccleſiam, in qua ferunt miracula fieri quotidie plura, ad invocationem dicti Simonis. Judæi autem ſceleratiſſimi omnes, quotquot eorum criminis reos tenebat conſcientia, incuſati, capti, & per torturam examinati, confeſſi rei ordinem, combuſti ſunt, paucis exceptis, qui ſalutem fuga quæſierunt.

*Simon puer Tridentinus à Judæis ibidem perimitur.*

Anno prænotato, viceſima octava die menſis Junij, Carolus Burgundiæ Dux ad inſtantiam Imperatoris Friderici tertij caſtris incenſis obſidionem Noveſij ſolvit, & non ſine detrimento ſuorum inde receſſit. Venerat enim contra eum ad liberandum Noveſios Imperator cum exercitu pugnatorum non parvo, tam à Principibus, quàm à Regni Civibus in unum deſtinato. Verùm Cæſar ut parceret ſanguini Chriſtiano, prius pacem conſilio tentare, quàm armis maluit: egitque cum Burgundo bonis verbis, atque tandem perſuaſit, quòd obſidione ſoluta cum ſuis diſceſſit.

*Noveſij obſidio ſolvitur à Carolo.*

Eodem tempore Cæſar prudenti uſus conſilio, quo Dominium Familiæ dilataret Auſtralis, pacémque firmaret connubio, Mariam Caroli Ducis ſæpedicti Burgundiæ unicam filiam, Maximiliano filio ſuo deſponſavit

*Maximilianus Archiduci Auſtriæ, Maria Burgundiæ deſponſatur.*

ſavit uxorem, cum qua ditiſſimos, ampliſſimóſque & plures obtinuit Principatus, videlicet Ducatum ſimul & Comitatum Burgundiæ, Ducatum Brabantiæ, Ducatum Lymburgenſem, & Ducatum Geldriæ, Comitatum quoque Flandriæ, Comitatum Palatinum Hannoniæ, Seelandiæ, Hollandiæ, Namurci, & Zutphaniæ, Dominatúmque Friſiæ & Mechliniæ. Genuit autem Maximilianus ex prædicta Maria Philippum Regem Caſtellæ & Margaretham. Carolus autem Dux Burgundiæ Maximiliani ſocer obſidione Noveſij ſoluta exercitum movit in Lotharingiam in primo menſis Decembris, anno prænotato, & fugato Duce Reinhardo, quem Renatum alij nuncupârunt, omnem Ducatum ejus in brevi obtinuit, & fidelitatis Juramentum, quod Homagium vocant, à cunctis terræ habitatoribus ſuſcepit. Verùm non diu poſtea Reinhardus auxilio Conjuratorum Suitenſium, Ducatum recuperavit amiſſum, quem ubi Carolus iterum bello repetere voluit, ab ipſis Conjuratis, ſicuti dicemus, cum alijs occiſus fuit.

*Lotharingiæ Ducatum Carolus Dux Burgundiæ obtinet.*

Anno igitur præſcripto poſt Caroli Ducis à Noveſio diſceſſum, Hermannus Haſſiæ Landgravius, quem ſibi Canonici Eccleſiæ Colonienſis Gubernatorem contra Rupertum Archiepiſcopum, ſicut diximus, delegerant; reliqua oppida, caſtella, munitiones, & villas Eccleſiæ omnes penè ſucceſſivè obtinuit, & Ruperti Dominium brevi minoratum fuit. Omnes enim paulatim receſſerunt ab eo præter pauciſſimos, qui tamen ejus miſerabilem deſolationem in nullo poterant relevare. Sic ſubitò cecidit Præſul iſte Rupertus, qui genere, honore, & dignitate ſuis perſecutoribus præſtantior fuit.

*Hermannus Gubernator Colonienſis à cunctis ſuſcipitur.*

Eodem anno ſexta die menſis Septembris, obijt Adolphus de Naſſavv Archiepiſcopus Moguntinus, in Caſtro Altæ Villæ, cujus Corpus in majori ſepelitur Eccleſia Moguntina. Is cùm lecto decumberet ægritudinis, jam prope moriturus, percunctantibus Canonicis, quem ſibi deſignaret ſucceſſorem, reſpondit: *Etſi meum non ſit, mihi denominare ſuccedentem, tamen ex quo conſilium meum requiritis, fideliter dicam, pro veſtra utilitate quod ſentio: Dietherus de Yſenburg, qui ante me fuit Archiepiſcopus, meliora quaque ſibi per concordiam aſſignata pro ſuo ſtatu detinet Eccleſiæ bona, ſicut notum eſt omnibus; nec dubium, quin & pecunias habeat multas, & non parvæ æſtimationis clenodia: conſilio hunc meo iterum in Archiepiſcopum eligite, & omnia quæ habet, cum eo ad Eccleſiam revertentur. Quod ſi neglexeritis, timendum eſt, quod in amicos & conſanguineos ejus, quidquid habet pecuniarum aut clenodiorum, poſt mortem ſuam deveniat.*

*Adolphus Archiepiſc. Moguntinus in Alta Villa moritur.*

Placuit jam morituri Pontificis conſilium omnibus, & eo ſepulturæ tradito Dietherum nil tale cogitantem denuo in Archiepiſcopum concorditer elegerunt. Qui confirmatus per Sixtum Romanum Pontificem ſecundò jam deinceps præfuit annis ſex & menſibus totidem, ſatis modeſtè, in multis Eccleſiæ utilis, quamquam nec debita ſolverit omnia per eum & Adolphum contracta, nec oppida, caſtella, & emolumenta redemerit impignorata. Inter alia quæ magnificè fecit, caſtrum in fine Civitatis Moguntinæ lapideum totum à fundamento novum, atque pulcherrimum, ſicut cernitur hodie, parum ante mortem ſuam conſtruxit, quod arcem S. Martini nuncupavit. Eſt enim S. Martinus Eccleſiæ Moguntinæ Patronus. Conſtruxerat prius in eodem loco jam bis Præſul factus Arcem ligneam totam, quam anno ſequente conſumpſerat incendium: unde

*Dietherus iterum fit Archiepiſc. Moguntinus annis VII.*

cavere

cavere volens in futurum ſimile periculum, de ſolido lapide novum reædificavit. Gymnaſium quoque univerſale primus in Civitate Moguntina novum inſtituit, quod Sixtus Papa IV. conſuetis ornatum Privilegijs ad ejus inſtantiam confirmavit. Moguntia locus eſt meo judicio ſtudentibus aptus, ubi & victualium omnium copia exuberat, puritas aëris ſanitatem habitantis diutius conſervat, & urbis amænitas ingenia litteris dedita confortat. Unum eſt ſolum, quod profectum inſtitutionis bonæ debilitat, quia non eſt, qui Lectores in omni facultate ſufficienter provideat. Univerſitas Moguntina per Diethe-rum conſtituitur.

Anno iterum prænotato, XIII. die menſis Decembris, obijt Joannes Archiepiſcopus & Primas Eccleſiæ Magdeburgenſis in Saxonia, vir honeſtiſſimæ converſationis, & ſingularis pietatis ac Devotionis in Dominum Deum. Qui licet Princeps magnus eſſet genere ac dignitate, non erubuit rem divinam ad Altare ſacrum fermè quotidie agere, diviniſque carminibus crebrius intereſſe, SS. Ordines poſtulantibus conferre, Abbates ſuos perſonaliter benedicere, Eccleſias, Altaria, veſtes, ornamenta cultûs divini conſecrare, & ſe Pontificem potiùs, quàm Principem in omnibus exhibere. Genere námque fuit Comes Palatinus Rheni, Bavariæ Dux & Comes in Spanheim, cujus Pater Stephanus Dux memoratus in Gemino Ponte, cujus Fratres extiterunt Dux Fridericus apud Cynonotos in Simeren habitans, Dux quoque Ludovicus cognomento Niger, & Stephanus Coloniæ Decanus. Joannes Archiepiſc. & Primas Magdeburgenſis obijt.

Poſt mortem hujus memorandi Pontificis, Erneſtus Dux Saxoniæ adhuc puer filius Ducis Erneſti ſenioris in adminiſtrationem Eccleſiæ Magdeburgenſis aſſumitur, & in ſucceſſorem defuncti Præſulis à Papa Sixto confirmatur. Vixit autem deinceps Adminiſtrator primò, poſtea verò in Archiepiſcopum conſecratus, & præfuit in toto, annis 37. menſibus octo: Fratres habuit tres, Albertum videlicet poſt Dietherum Archiepiſcopum, Eccleſiæ Moguntinæ Adminiſtratorem, qui adoleſcens obijt, Fridericum Ducem Saxoniæ Principem Electorem Imperij, & Joannem Fratrem hodie viventes. Erneſtus fit Archiepiſc. Magdeburgenſis annis 38.

Circa principium Adminiſtrationis hujus Erneſti magna inter Cives oppidi Regalis, quod à ſalis confectione Hal nuncupatur, in Saxoniæ finibus, ſeditio fuit exorta. Senatus námque bifariam diviſus, Civium quoque malè diviſit unitatem. Qua ſeditione dietim creſcente, una pars Senatus & Civium in alterius partis odium habito inter ſe conſilio ſecretius oppidum in manus ipſius Erneſti & Magdeburgenſis Eccleſiæ tradere ſtatuerunt. Die adveniente ſtatuta, venit Erneſtus cum ſuis exercitum perducens armatum, aperiuntur juſſione traditorum portæ, turmatim populus Eccleſiæ ingreditur, Erneſtus oppido potitur, quod in præſentem uſque diem libertate ſpoliatum regali, Eccleſiæ ſervit ſub tributo. Hal oppidum Regale in ſervitutem quomodo venerit.

Eodem anno Cives Noveſiani ſive Nuſienſes in memoriam accepti beneficij perpetuam à Friderico Imperatore III. qui eos obſidione Ducis Burgundiæ Caroli diuturna liberavit, ſtatuam ei æneam in foro ante S. Quirini Martyris Templum ut victori, liberatorique ſuo erexerunt. Cæſari ſtatua Noveſij poſita eſt.

*MCCCCLXXVI.*

Anno Bernardi Abbatis XVI. Indictione Romanorum IX. celebratum Ordinis noſtri Capitulum Provinciale XXII. in Dominica tertia poſt Paſcha, Bambergæ in Monte Monachorum. In quo præſederunt Marti- Capitulum Ord. Provinciale XXII. Bambergæ celebratur.

 nus

nus in Schvvarzach prope Dietelbach, Hermannus S. Jacobi prope Moguntiam, Henricus in Blavvbeüren, & Joannes S. Ægidij in Nürenberga, Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates. Eodem anno magna peſtilentia fuit & multa millia hominum in diverſis locis maximè circa Moſellam & Rhenum miſerabiliter conſumpſit. Vidimus tamen Juvenes, Adoleſcentes, & in florida ætate conſtitutos maſculos & fæmellas ſine numero infectos, convaluiſſe pauciſſimos, plures autem poſt infectionem die altero vel ad longum tertio, vitam commutaviſſe cum morte, quorum inter edendum alij, ridendo alij deceſſerunt è vita.

Inauditus fit hominum concurſus ad Niclaushauſen.

Anno prænotato, apud Francos Orientales in Diœceſi Wirzburgenſi factus eſt concurſus populorum, ex remotioribus etiam locis magnus & admirabilis, qualis antea non eſt viſus, ad hominem quendam nomine Joannem de Niclaushauſen ruſticanum idiotam, indoctiſſimum, paſtorémque porcorum, qui neſcio quo ſpiritu ſuo ſeductus, an alieno, publicè in campis & in pratis, nonnunquam etiam per feneſtram è domuncula aliqua ruſticana, & in arboribus, populo nova quædam ore tumultuario prædicebat ſimplici & fatuo, cùm nec loqui potuerit, nec aptè ad propoſitum aliquid cogitare. Ferunt illum aliquoties hominis cujuſdam clauſtralis mendici occulto ſuſurro, quid prædicaret edoctum, & ob id frequentius per feneſtram loquebatur ad plebem, ut doctorem ſuum ad aurem ſine nota poſſet habere præſentem, quod poſtremò fit manifeſtum. Tanta multitudo hominum, non ſolum ex Francia ipſa Orientali, ſed etiam ex Bavaria & Suevia, ex Alſatia & partibus Rheni, ex Wetteraugia, ex Haſſia, ex Buchonia, ex Thuringia, ex Saxonia & Miſſnia quotidie ad miſerandum fatuellum hunc turmatim fluebat, ut frequenter uno die 10000. hominum, aliquando 20000. nonnunquam etiam triginta millia conveniſſe apud villulam Niclaushauſen, ſit proditum. Nova enim contra Clerum & Principes dogmatizabat, quæ ſibi viſibiliter & ſenſibiliter finxit à Beatiſſima Virgine Maria in campis, dum paſceret porcos, eſſe revelata. Propterea ſimplex populus eum ut virum ſanctum colebat, & venerabatur ut Dei Prophetam, & Doctorem veritatis in ſalutem Fidelium divinitus ſuſcitatum, utpote quem Dei Parens tam manifeſtè ac placidè præ cunctis mortalibus dignaretur alloquio. Unde ſicuti audivimus ab his, qui præſentes interfuerunt, tanta quotidie circa eum populi multitudo convenire ſolebat, ut à preſſura irruentium deſiderio viſendi hominem nonnunquam periclitaretur. Sæpius etiam ut edendo, bibendo, egerendo, vel dormiendo naturæ ſatisfaceret vix locum habere potuit & tempus. Omnes qui convenerant, maximo deſiderio quærebant eum ut Dei hominem, & ſanctum videre, alloqui, & tangere, quicúnque enim contingere manibus etiam veſtem potuiſſet, ſanctificatum ſe, beatúmque computabat. In tantam ſtulitiam multitudo imperitorum hominum prolapſa eſt, ut unuſquiſque habere aliquid ex indumentis ejus, quo ſanctificarentur tanquam de Reliquijs Sanctorum, ingenti optaret deſiderio. Scindebant cultris, manibúſque carpebant, quoties cuique permittebatur acceſſus, de veſtimentis fatuelli petias, & uſque adeò rumpebant de illo, quidquid poterant contingere, ut miſer nudatus fermè quotidie nova compelleretur indumenta providere: quæ mox erant in promptu ex oblationibus convenientium. Ubique ſtultum comitabatur multitudo

Una die triginta millia hominum conveniſſe notatum.

Homo fatuellus ut Propheta, & ſanctus habebatur à ſtultis.

multitudo ſtultorum, qui proceſſionaliter eidem obviam facti flexis ante illum genibus, compoſitíſque manibus ad invicem dicebant: *Ora pro me Deum vir ſancte.* Tunc manu parumper extensâ ſignum crucis contra orantem faciebat. Quem tali benedictione ſignabat, magnâ ſe felicitate credebat eſſe beatum, & jam coram Deo cunctis peccatis abſolutum. Continuabatur iſte populorum concurſus & occurſus non ſolum diebus, ſed etiam noctibus, erántque per gyrum à villa Niclaushauſen ad longam diſtantiam tuguria plura, & ſpeluncæ ſecus viam, in quibus pincernæ morabantur & coci, qui tranſeuntibus vendebant neceſſaria victûs. Præ nimia populi multitudine ſecuritas ambulandi fuit ubíque omnibus, quia turmatim incedebant, nocturníſque horis dormiebant in pratis, aut in campis ſive nemoribus, & nullus quidquam periculi metuebat. Fingebantur plura miracula vel in Eccleſia villæ memoratæ, vel coram fatuello Henſelin facta, cùm nec unum contigerit in veritate, ſed omnia ſimul fuerint conficta, falsa & ementita. Oblationes in auro, argento, clenodijs, pecunia, cera, & veſtimentis, multæ magnæque ad locum ipſum factæ ſunt per eos, qui ſtultâ devotione certabant, quæ néque ad Dei honorem, neque ad Eccleſiæ cujuslibet utilitatem fuerunt expoſitæ. Nam exuſto tandem, ſicut dicemus, miſerabili fatuello, & ceſſante concurſu, oblationes cunctæ obvenerunt partim Archiepiſcopo Moguntinenſi Diethero ut Primati Provinciæ, partim Rudolpho Wirzburgenſi Epiſcopo ut Ordinario loci, & Comiti de Wertheim ut Domino temporali. Archiepiſcopus Moguntinus partem ſuam pecuniarum in conſtructione Arcis novæ apud Moguntiam de ligno expendit, quæ dum vix eſſet conſummata, igne caſuali, vel ut multorum tenebat opinio, cœleſti, ſuccenſa in cinerem prorſus redacta eſt. Dicebant tum plures, quibus cordi fuerat concurſus ad Niclausbauſen, ſed jam violentiâ Principum extinctus: *Videte, quomodo Beata Dei Genitrix Virgo Maria Fidelium oblationes apud Niclausbauſen ſibi factas, & in uſum converſas alienum ſuſtinere non potuit.*

Genua flectentes ut virum Dei, Miſerum adorabant.

Miracula fingebantur plura, ſed factum eſt nullum.

Caſtrum Moguntiæ fuit exuſtum.

Sed jam nunc operæ pretium fore rati ſumus, ut omnes, aut ſaltem principaliores Articulos errorum proferamus in medium, propter quos & concurſus populo fuit interdictus, & homo miſer incineratus.

Primus Articulus falſus, confictus, & ementitus fuit: *Quia dixerat ſibi Beatiſſimam Dei Genitricem ſemper Intactam Virginem Mariam in albo habitu viſibilem apparuiſſe, dum paſceret gregem porcorum in campis, & ea quæ vel ipſe confinxerat, vel ſuo à ſeductore acceperat, revelaſſe atque præcepiſſe, ut ea nomine ejus omni populo prædicaret.*

Articuli errorum dicti ſeductoris,

Secundus Articulus fuit: *Quod ipſe ſua præſumptione, non Dei juſſu aut Virginis Mariæ, quemadmodum fingens mentiebatur, vitam Clericorum publicè arguebat, coram multitudine populi, aſſerens Dei Matrem dixiſſe:* Annuntia populo Fideli meo, & dic quod Filius meus avaritiam, ſuperbiam, & luxuriam Clericorum, & Sacerdotum amplius ſuſtinere nec poſſit, nec velit. Unde niſi ſe quantocius emendaverint, totus mundus propter eorum ſcelera periclitabitur.

Tertius Articulus: *Huſſitarum hæreſeos imitabatur venenum, aſſerens nec decimas exigendas à populo, nec annuos cenſus, niſi quantum unuſquiſque ſua ſponte, cui, & quando voluerit dare propter Deum. Non enim permittebat, quòd*

*Sacerdotes*

*Sacerdotes Domini, & hi quibus decimarum uſus conceditur ab Eccleſia, eas petere, vel exigere poſſint à populo.*

Quartus Articulus fuit: *Quia non ſolum Laicos concitabat in odium Clericorum, vitam & mores eorum ſine cujuſquam exceptione deteſtabiliter improbando, ſeu etiam jus decimarum, & cenſuum ſimpliciter negando; ſed omnem quóque Juriſdictionem Eccleſiaſticam conabatur ſupprimere, & mandata Sacerdotum non curare.*

Quintus Articulus fuit: *Quòd conſtanter aſſerebat ſibi Dominam noſtram dixiſſe ſanctam Mariam:* Dic omni populo, quòd Filius meus vult, & mandat, quòd omnia pedagia, telonia, precariæ exactiones, præſtationéſque, ſubventiones Prælatorum, Principum, atque Nobilium, ſimul & cuncta gravamina pauperum, penitus deponantur.

Sextus Articulus: *Quia mendaciter dixerat ſibi divinitus revelatum, ut ſupra, quòd venationes, piſcationes, aquarum & nemorum uſus cunctis Fidelibus Chriſti pro uniuſcujúſque libitu deberent eſſe communes, pauperi ſicut diviti, & ruſtico ſicut Epiſcopo, vel Principi.*

Magnum præſcripti errores periculum minabantur Eccleſiæ.

Hæc & plura his ſimilia cùm idiota memoratus quotidie idiotis prædicaret, & cum ſumma devotione libentiſſimè audiretur à populo, qui naturâ movetur ad nova, & ſemper quærit jugum excutere dominantis, parum abfuit, quo minus aliquid pernicioſæ novitatis contra Clerum & Principes per eos fuiſſet attentatum. Magnæ hominum ruſticorum & imperitorum multitudines quotidie convenientes, nihil tractabant aliud, niſi quomodo ea, quæ ſæpe dictus Henslin eis præceperat, quaſi ex ore Dei prolata, opere perficerent. Et quid ruſtico dulcius contingere poſſet, niſi ut liberatus ab omni præſtatione cenſus ac ſervitutis, omnia deinceps cum Clericis & Principibus haberet communia? Laico verò quid optabilius evenire poſſet, quàm ſi Clerum & Sacerdotes omni privilegio & libertate ſimul, & perceptione decimarum, cenſuum, & proventuum ſacri Altaris conſpiceret eſſe nudatos? Utrumque jam tunc moliebatur iſte Laicorum ad Niclaushauſen concurſus, qui ſolum hoc juxta fatuelli ſermones intendere videbatur, quòd & ruſticis libertatem, & ſervitutem Clero imponeret. Sed peregrinatio ſtultorum, quæ principium ex Deo non habuit, citò finem accepit. Rudolphus enim Wirzburgenſis Epiſcopus, qui loci, ut diximus, ordinarius fuit, poſt multa populis per Diœceſim ſuam aviſamenta facta, poſt interdictam ad Niclaushauſen peregrinationem, póſtque prohibitiones ubíque locorum, è quibus ad novellum fatui properabant antiqui, dictas, cùm videret populi maleſanam quotidie nimium augeri ſtultitiam, timerétque paulatim evenire, quod cernebatur præ oculis fieri poſſe, conſilio ſuorum uſus, tale remedium, & neceſſariò quidem, excogitavit. Miſſis nocte quadam Apparitoribus ſuis hominem pſeudoprophetam in proxima villula prope Niclaushauſen dormientem cepit, atque in ipſa nocte Herbipolim duxit. Mane facto poſteaquam multitudo populi, quæ apud Niclaushauſen convenerat, intellexit captum adoleſcentem, & Herbipolim perductum, nimio replebatur furore, & ſine armis, ſine machinis, in baculis arcem Epiſcopi, meritis ſui adoleſcentis, capere ſe poſſe confidebat. Quid plura? Omnes quotquot convenerant ſimul, turmatim verſus Herbipolim properabant, viri, mulieres, virgines, juvenes & ſenes, numero fermè ſex millia, non pauciores,

Odium Laicorum contra Miniſtros Eccleſiæ.

Pſeudo propheta captivus ad Arcem Herbipolenſem ducitur.

pauciores, & venientes ante caſtrum Pontificis, quod Mons S. Mariæ nuncupabatur, magna vocē clamabant: *Reddite nobis Adoleſcentem, reddite ſanctum & Innocentem, alioquin & Arcem & Civitatem ſubvertemus.* Miranda populi furentis, etſi ſtulta confidentia! in tantum omnes à majore uſque ad minorem detinebat inſania, ut crederent indubitanter muros arcis illico eſſe caſuros, ſi propius accedentes nomen ſui Adoleſcentis invocarent. Unde ſe mutuò cohortantes unanimi ſententia decreverunt, non prius à Caſtelli obſidione diſcedere, quàm aut ſuum rehaberent Prophetam, aut Arcem funditus deſtruxiſſent.

Multitudinis quàm ſimplex & vana credulitas fuerit.

Non enim in armis & machinis bellicis, quas minimè habebant, ſed meritis ſanctitatis ſui Hanſelini, omnem ſpem & confidentiam ponebant. Neque verò poſſibile fuit in eorum æſtimatione, quod Beatiſſima Dei Genitrix ſemper Intacta Virgo Maria Mater pietatis, Adoleſcentem in tanta poſſet neceſſitate captivum deſerere, cui toties (ut ipſi falsò credebant) tam clementer, ne dicam familiariter, dignata fuerat apparere. Attoniti ſunt hi, qui fuerant in Arce ad tantæ multitudinis adventum, & prima facie neſcientes, qui eſſent, aut unde veniſſent, plus quàm credi poteſt mirabantur. Tandem cùm rei cauſam intellexiſſent, metum depoſuerunt, jacula bombardarum ſtatuentes immittere in turbam. Sed Pontifex ne hoc facerent indixit. Conſilio námque accepto foras miſit ad turbam, quæ convenerat, virum quendam à ſecretis prudentem Conradum Huttenum, cum Equitibus paucis, ut perſuaderet multitudini, ut à malè cæptis deſiſteret, nec ſe mortis periculo ſine cauſa tam pertinaciter implicaret.

Verba Conradi Hutteni ad Ruſticos.

Is cùm veniſſet ad eos extra caſtrum in monte conſiſtentes, quid vellent, aut unde, & quare veniſſent, inquiſivit. At illi reſpondentes dixerunt: *De ſancta Maria noſtra Domina in Niclaushauſen venimus, cujus famulum* (den Jungling, ſic enim nominabant miſerandum) *habere volumus. Quem niſi reddideritis nobis, hinc non diſcedemus, donec eum in manu liberemus violenta, & caſtrum hoc funditus evertamus.* Quibus ille dixit: *Boni Amici, rem meo judicio non modo ſtultam, ſed vobis etiam nimis periculoſam tentatis, qui tanta fortitudinis caſtrum vos expugnaturos confiditis, cùm omnes ſitis inermes, & neque bombardas, neque machinas ad opus tale neceſſarias habeatis.* Poſt multos & varios pro, & contra dictos ſermones, ægrè vix tandem perſuaſi à viro nonnulli ut diſcederent, audito quòd Cives Herbipolenſes eſſent in armis, & bombardæ omnes ex caſtro in eos paratæ, receſſerunt.

Suadenti utiliora pauci conſentientes de multis abierunt.

Major tamen numerus in loco fixus manebat. Viro autem in Arcem reverſo, cùm illi contemnerent abire, juſſu Præſulis bombardiſtæ caſtrenſes, lapides machinis circumcirca projicientes, neminem lædere volebant, exiſtimantes, quòd terrore bombardarum & necis metu eſſent abituri. Cúmque machinarum jacula non in ſe, ſed aliorſum fieri cernerent omnia, non bombardiſtarum induſtriâ id fieri credebant, ſed meritis Adoleſcentis captivi, quem ſervandum incolumem à Virgine Maria, non dubitabant, de loco cedere contempſerunt, quoúſque tandem jocus in ſerium eis pernitioſum mutaretur. Igitur poſtquam viderunt Caſtrenſes, quòd ruſticana multitudo ut loco cederet, neque militis Conradi Hutteni, qui, ſicut diximus, ad eam fuerat miſſus, oratione poterat perſuaderi, neque bombardarum coruſcatione terreri, ſerio jam opus eſſe rati, armatos in turbam ſocordem Equites miſerunt, bombardarúmque jacula in eam fuderunt, ut qui

Jacula bombardarum Equiteſque armati in Ruſticos mittuntur.

ſervati jocum ſpreverant, ſuo jam diſcerent interitu, quàm frivolè & inconſultè deceptoris ſui tentare liberationem præſumpſerint. Videntes enim quòd jacula bombardarum ſine impedimento meritorum Hanſelini Adoleſcentis captivi penetrarent in cuneum, cernentéſque armatos Equites in ſe jam adventare deſtinatos, fugæ præſidia nimis tardè quæſiverunt. Interierunt imperitorum è turba illo die plures, alij bombardarum fulmine metuendo extincti, atque alij Equitum lanceis perforati Hunc habuit finem impia ſtultorum devotio, qui novitatibus falſis inducti, contra veritatem nudi pugnârunt.

Propheta mendax veritatem aperire compellitur in tortura.

Porrò tympaniſta ſubulcus, Adoleſcens Hanſelin Pſeudo-propheta, populíque ſeductor captivus, quid in ſe veritatis haberent vulgata de eo vaticinia, interrogatus per cordam, omnia ficta eſſe, falſáque & ementita confeſſus eſt, & Monachum ſupradictum vagum, mendicum, & verſipellem excogitaviſſe omnia voce liberâ dixit. Qui quidem Monachus poſteaquam fatuellum audivit captivum, quàm procul potuit, fuga ſalutem quæſivit. Verùm quia cooperatione vel mali dæmonis, vel non ſatis rectæ credulitatis nonnulla in hac hominum peregrinatione, miraculis narrabantur ſimilia, fuere nonnulli etiam prudentes viri, quos executio hujus negotij pavidos reddidit, ac metuentes, licet intentione diverſâ. Enimverò illi quorum incauta devotio rem divinitus credebat habere principium; inter quos Civium Herbipolenſium fuere plures, in necem Adoleſcentis conſentire valdè timebant; nec hoc ſolum, ſed etiam ſi traheretur ad mortem, ſperabant illum interfici, Deo præſervante, non poſſe: aut ſi permittente Deo necaretur, ſubitò vindictam adeſſe in foribus. Alij verò quibus mens erat ſanior (inter quos Epiſcopus fuit cum ſuo Clero) non Dei vindictam propter mortem hominis metuebant iniqui, ſed ne malignorum ſpirituum nequitiâ, qui ſuperſtitionibus gaudent, aliquid machinaretur doli aut fraudis, vehementer ſanè & rationabiliter timebant; non enim Dei hominem, ſed mancipium diaboli Hanſelinum judicabant.

Varia erat apud homines negotij hujus æſtimata opinio.

Pſeudo-propheta judicatur ad incendium ignis.

Demum ſententia mortis in hominem lata eſt: utpote in eum qui SS. Orthodoxam atque Catholicam fidem Chriſtianorum, ſuis erroribus maculare ac pervertere tentaverit, eóſq; dogmatizaverit Articulos falſos, de quibus jam ante fecimus mentionem. Ductus ergo in eam planitiem, quæ retro Monaſterium eſt meum, circa domum leproſorum, cunctis penè civibus aſtantibus in armis, ut ignibus traderetur, ſedebat ligatus. Interea duo malefactores eo cernente capitis accepêre ſententiam. Quibus truncatis dixit ad lictorem Hanſelinus: *Siccine & mihi facturus es?* Cui ille: *Non*, inquit, *ſed aliud tibi paratum eſt balneum.* Necdum enim conſpexerat rogum, aut ſi viderit eum, forſitan ignorabat tamen quid eſſet. Cùm autem ligaretur ad palum comburendus, carmina quædam, ſeu Rhythmos de Domina noſtra in lingua theutonica compoſitos altâ voce canebat. Inter aſtantes fuerunt plures, qui hominem incombuſtibilem fore credebant, propter meritum ſanctitatis, quo dignum eſſe cenſebant, qui à Dei Parente ſervaretur illæſus. Unde propius ſtare metuebant, formidantes, ne forſan ignis divino furore diſperſus conſumeret intuentes. Alij vel dæmonis operatione, vel quolibet maleficio defenſum adoleſcentem non poſſe comburi timebant. Unde & ſpiculator eo metu laborans,

laborans, omnes pilos ejus fecerat abradi, ne quod maleficium ſive dæmonium in eis latere potuiſſet.

Ligatus ad ſtipitem adoleſcens ſuas perſonabat cantilenas, qui mox ut igne ſubmiſſo ſenſit ardorem, flebili voce tertiò clamabat: *ô VVe ô VVe ô VVe*. Intercluſáque ignibus voce nihil deinceps loquebatur, ſed voracibus flammis conſumptus, in cinerem reſolutus eſt. Nihil in his omnibus miraculorum apparuit; nihil quod innocentiam vel exurendi, vel etiam exuſti doceret, monſtratum fuit. Veruntamen ne frivola ſtultorum devotio Martyrium ex temeritate confingeret, ſpiculator juſſus omnem pulverem projecit in flumen. His peractis jam deinceps omnis populi concurſus ad Niclaushauſen ceſſat. Hanſelinus Adoleſcens de Niclaushauſen comburitur.

His quóque temporibus cùm Sigiſmundus Archidux Auſtriæ Comes in Tyroli, qui morabatur in Inſprugg, quandam notabilem ſummam pecuniarum Conjuratis deberet Helvetijs, ratione bellici apparatus, quo ei antetriennium ſervierant in obſidione Walzhut, & vel non haberet in promptu, unde ſolveret, vel quavis alia ratione motus, quatuor oppida Walzhut, Lauffenburg, Rheinfelden, & Seckingen, cum omnibus, quæ ſui juris erant in Alſatia, in Briſgavia, & in Nigra ſylva, Carolo Duci Burgundiæ ſub redemptionis titulo vendidit, & aſſignavit. Carolus Burgundiæ Dux pecunia comparavit Alſatiam.

Carolus itaque Dux Burgundiæ homo nimium inquietus, bello contra Rheinhardum Lotharingiæ Ducem occupatus, Petrum quendam de Hagenbach, ex ruſtico Nobilem, ex Nobili Equitem factum Auratum, virum in armis ſtrenuum, per Alſatiam & loca memorata vicetenentem, ſeu Vicarium ſuum conſtituit: & omnem ei poteſtatem commiſit. Qui primum veniens in oppida & loca ſupradicta, Juramentum fidelitatis, ut fieri ſolet, nomine Domini ſui Caroli Ducis memorati ſuſcepit, aſtantibus his, quos Archidux Auſtriæ Sigiſmundus in teſtimonium ſuæ miſerat voluntatis. Origo Nobilium de Hagenbach.

Confirmatus in Vicetenentem Burgundiæ Ducis, ſicut dictum eſt, Petrus de Hagenbach, eo Rempublicam more gubernavit, quo vulgatum juxta proverbium ruſtici ſolent in gloriam ſublimari. Repente námque tyrannidem exercere in ſubditos cæpit, pauperéſque non ſolum gravare modis ſtuduit varijs, ſed etiam legem erubuit minimè violare divinam. Virgines Civium ſuorum filias corrumpere, ſeducere, nolentéſque libidini conſentire ſuæ violentare conſuevit: nec hoc ſolum, ſed neque votatis Deo, neque maritatis parcere voluit. Conſuetudines populi antiquas, Privilegia quoque & libertates à Regibus & Principibus Auſtriæ conceſſas & nunquam violatas infregit, abſtulit, atque mutavit, gentíque novitates intolerabiles, multas & varias induxit. His contumelijs incitati homines terræ, quomodo ab ejus tyrannide liberari poſſent, ſecretum inter ſe habuere conſilium, placuítque ut caperetur. Petrus Hagenbach tyrannizat in Alſatia.

Cùm ergo in fine quadrageſimæ veniſſet in oppidum Briſach, & inter alia bonis moribus Chriſtianorum contraria ſive adverſa, Civibus in forum congregatis mandaret, ut omnes ad laborandum idonei foſſatum urbis in proxima die ſolemni Dominicæ Reſurrectionis purgare debuiſſent, ab eis capitur, & carceri mancipatur. Poſt Paſcha maturo conſilio plurimorum, de multis accuſatus ſceleribus & convictus judicatur ad Petrus Hagenbach capitur in Briſach, & capite truncatur.

mortem, eductúſque extra oppidum anno tyrannidis ſuæ ſecundo, ſecuri percutitur, & interijt lætantibus cunctis, quos contumelijs affecerat.

Granſe à Burgundiæ Duce obſidetur, & capitur.

Anno prænotato, Carolus Dux Burgundiæ magno ſuorum adunato exercitu, movit in Helvetios, & imprimis Granſonam oppidum in manu valida obſedit: quod machinis & bombardis ſine intermiſſione fortiter impugnavit. Nec minus obſeſſi per eum, in oppido ſe viriliter defenſabant. Interea conjurati Suitenſes in magno pugnatorum numero congregati, obſeſſis in auxilium venire ſtatuerunt. Sed aliquantulum tardius properantes, cùm illi adventum neſcirent iſtorum, & nimium urgerentur à Duce, accepta ſecuritate vivendi ab eo, & quo vellent abeundi, oppidum in manus ejus tradiderunt. Dux autem oppido potitus, omnes Helvetios, Alemannos atque Germanos in eo repertos, non minus ſexcentos viros contra fidem quam eis dederat, ante arcem in arboribus fecit ſuſpendi. Acta ſunt hæc anno præſcripto in fine menſis Februarij.

Dux Burgundiæ ab Helvetijs ſuperatus fugatur.

Helvetijs tandem ſine ordine appropinquantibus, Dux è caſtris prorumpens obviam primæ cohorti factus eſt, & bellum commiſit. Non diu pugnavit, & ecce Nuncius retrocedens, quid paterentur ſocij, qui præceſſerant, ſocijs nuntiavit. At illi feſtinantes in auxilium eorum properabant. Videntes Burgundi exercitum tantæ multitudinis Helvetiorum contra ſe deſcendentem de monte, nimio pavore correpti fugere cæperunt, in quorum medio Dux enſe nudato eques diſcurrens clamabat: *State viri, ſtate & nolite fugere.* Sed nihil clamando, cædendóque proficiens fugere tandem cum fugientibus & ipſe compulſus eſt. Unde pauci eorum fuerunt interfecti propter fugæ velocitatem, quòd eos Helvetij conſequi non potuerunt. Enimverò tam anxia fuga erat, quod armis, & cæteris omnibus abjectis, nullus eorum retroſpicere præſumebat. Ibi Dux Carolus, & omnes qui cum eo fuerunt, clenodijs cunctis, pecunijs & rebus ſuis ſpoliati ſunt. Quæ omnia in poteſtatem Suitenſium pervenerunt. Bombardas obtinuerunt in ea fuga Burgundionum plurimas; vaſa quoque aurea, & argentea ſine numero; lapides pretioſos inæſtimabilis pretij: veſtes auro, & gemmis intextas, quæ Ducis fuerant, & Principum ejus plurimas; annulos aureos cum pretioſiſſimis gemmis; uniones quoque magnos & multos. Inter aliam quoque ſupellectilem Dux amiſit aureum ſigillum ſuum magnum, quod in memoriam tantæ victoriæ apud Lucernenſes ſervatur uſque in præſentem diem. Adamantem etiam unum magnum & pretioſum, quem ipſe Regno comparavit, hunc poſt Conjurati vendiderunt. Pugionem quóque ſuum amiſit, cujus manubrium ſapphyris, hyacinthis, adamantibus, rubinis, & alijs pretioſis lapidibus mirabili arte & ingenio fuit ſuperductum. Tabulam inſuper auream trium pondo marcarum, in qua Sanctorum fuerunt Reliquiæ, raræ ac pretioſæ. Digitum quoque, ſive pollicem ſancti Andreæ Apoſtoli auro incluſum. Orarium unum quod vulgò: *Pater noſter*, appellant, ex magnis & pretioſiſſimis lapidibus compoſitum. Calicem ſimiliter aureum, & alia plura. Facta ſunt hæc anno Dominicæ Nativitatis præſcripto, prima die Martij.

Clenodia Ducis Burgundiæ amiſſa per Suitenſes obtenta.

Granſon oppidum recuperatur à Suitenſibus.

Altera mox die Suitenſes caſtra metati ſunt ante Granſonam in eo loco, ubi ſua Dux Carolus tentoria poſuerat, & expugnato confeſtim oppido Burgundos omnes, quos Dux in eo locaverat, ſtrangulatos funibus.

bus, per muros foras ejecerunt. Deinde ſuſpenſos in arboribus ſuos ante caſtrum à Carolo, deponentes, apud Fratres minores in oppido Granſon ſepulturæ commendârunt. His ritè peractis unusquiſque ad ſua reverſus eſt, victoria & ſpolio plenus. Carolus igitur Dux Burgundiæ in ſemetipſo graviter confuſus, non ſolum, quòd ſua perdiderat omnia, ſed etiam quòd ab Helvetijs tam eſſet turpiter fugatus, quemadmodum ſe vindicare poſſet de Conjuratis, anxiè nimis cogitabat. Exercitum igitur diſperſum vix tandem cum magno labore in unum reductum, Mortena oppidum fortiſſima obſidione vallavit, & die noctúque machinis & bombardis ab omni parte graviter impugnavit. Contra quem Reinhardus ſive Renatus Dux Lotharingiæ in propria perſona cum ſuis, & Suitenſibus proceſſit ad bellum. Prælium fit atrox nimis, & cruenta luctatio: Bombardiſtæ námque Ducis Caroli ordine primo ſtantes in capite exercitus, contra venientes Helvetios, & Lotharienſes jacula ſine intermiſſione horrenda miſerunt, aciem confundere laborantes. Sed Helvetij feſtinanter non minus quàm audacter impetu facto Bombardiſtas occiderunt, & machinis occupatis Burgundiones aggrediuntur, cædunt, percutiunt, & in fugam denuo convertunt. Fugit iterum Dux Carolus non cum ſed inter primos, relictis omnibus, quæ habebat, quem inſequentes Helvetij plus quàm triginta millia Burgundionum occiderunt, & oppidum Mortena obſeſſum liberaverunt. Acta ſunt hæc anno memorato, 22. die menſis Junij.

Mortena obſidetur à Carolo Burgundionum Duce.

Carolus Burgundiæ Dux iterum fugatur à Suitenſibus.

Eodem anno ſupradictus Lotharingiæ Dux Reinhardus auxilio Helvetiorum & Argentinenſium obſedit Nanſe oppidum, ſibi, ut ſupra diximus, à Carolo præreptum, quod fortiter impugnans tandem recuperavit, Burgundionibus cunctis inde fugatis vel interemptis.

Nanſe recuperatur à Reinhardo Duce Lotharingiæ.

Anno item prænotato Bernardus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis, inter plura, quæ vel conſtruxit de novo, vel antiquata renovavit ædificia, etiam domum infirmorum pro Fratribus ægrotantibus à fundamentis, ut hodie cernitur, novam erexit, non ſine magnis ſumptibus & impenſis. Multa etiam utenſilia domus pro neceſſitate Fratrum & hoſpitum diſpoſuit, pro quibus pecuniam ſucceſſivè non parvam expendit.

*MCCCCLXXVII.*

Anno Bernardi Abbatis XVII. Indictione Romanorum x. Carolus Dux Burgundiæ, qui cunctis principibus metuendus eſſe volebat, erubeſcens, & graviter animo ferens à Lotharingenſium ſe Duce ſuperatum: cupiénſque tantam in eo ſimul, & in alijs vindicare contumeliam, reſarcitis copijs pugnatorum ex Salinis oppido Sequanorum, quatuordecim millium eduxit exercitum, & Nanſe denuo fortiſſimè obſedit. Cúmque in ipſa conſiſtens obſidione novas præſtolaretur copias in auxilium ſibi ex Flandria deſtinandas, Renatus Lotharingiæ Dux habens mercede conductos Helvetios ſive Suitenſes unâ cum Auſtralibus, Argentinenſibus, & his, quos ei Ludovicus Rex Gallorum XI. miſerat in auxilium, contra eum venit, partitóque agmine altero prope fluvium Moſellæ, altero verò per viam militarem verſus Nanſe feſtinanter contendit. Carolus autem cùm ex adverſo ſuos ad pugnam binis ordinaſſet aciebus, Jacobum Galeotum ad proximè adjacentem ſiniſtrorſum monticulum, in quem Helvetiorum pars quædam diverterat ab equitibus, numeroſo peditum exercitu ſibi juncto miſit in hoſtem. At Helvetij, qui tum in Colle ſteterant

Nanſe oppidum à Burgundo obſidetur.

Bellum inter Carolum Burgundum & Reinhardum Lotharingum.

converſâ in Burgundos facie magno eos impetu excipiunt, Caroli peditatum in fugam convertunt. Illi autem Lotharienſium partis, qui ad Moſellæ ripas iter habebant, ſine mora in Galeotum moventes totum ejus exercitum fuderunt. Cúmque Burgundos inſequendo Helvetij perveniſſent uſque ad pontem Moſæ, haud procul à Nanſe, tum fugientes in duas diviſi turmas urgentibus à tergo perſecutoribus Helvetijs una pars flumini ſe credidit & ſubmerſa eſt. altera pars cæſa interijt: reliqui ad proximi nemoris latibula divertentes ſine miſericordia ab incolis trucidantur.

Carolus Dux Burgundiæ ab Helvetijs in bello perimitur.

Non ceſſavit Lotharingus hoſtem perſequi, donec ſuperveniens nox atra quietem perſequentibus neceſſariò indixit. Burgundiæ verò Dux Carolus dum fugâ quærit ſalutem, labente, cui inſederat, equo in terram, tribus acceptis vulneribus, altero in capite ſecus aurem dexteram uſque ad molarem pertingente, altero in femore, & tertio ad anum, extinctus eſt anno prænotato ſeptima die menſis Januarij ætatis ſuæ anno XLIV. necdum completo, Nanſæ humili ſub lapide ſepultus. Et iſte finis Burgundiæ Ducis extitit, qui animo non minor videbatur ſibi magno Alexandro. Undequidam brevi dicterio annum mortis ejus & cauſam volens exprimere, dixit: *CernIte nVnC dVCes BVrgVndVM gLorIa neCat*, hoc eſt, *anno Domini MCCCCLXXVII. ambitione Burgundus interijt.*

Margaretha Caroli Ducis uxor fuit, Mariaque filia unica.

Uxorem hahuit Margaretham Angliæ Regis filiam, quæ multis poſt eum annis apud Mechliniam vixit in Brahantia, de qua filiam gennerat unicam nomine Mariam, eo tempore, ut ſupradictum eſt, Maximiliano Archiduci Auſtriæ poſtea Cæſari deſponſatam, annum tunc habentem viceſimum ætatis, cum qua Maximilianus ipſe conſecutus eſt multa dominia & Principatus hæreditario Jure, de qnibus paulo antehac fecimus mentionem. Gennit autem ex ea Philippum Archiducem Auſtriæ, qui poſtea factus eſt Rex Caſtiliæ in Hiſpania, & Margaretham, quæ nupſerat Regi Hiſpaniæ, quo mortuo nupſit Duci Sabaudiæ, quo etiam mortuo vidua manet in præſens.

Renatus Dux totum Lotharingiæ Ducatum recuperat.

Poſt mortem verò Ducis Caroli Reinhardus Dux Lotharingiæ omnem Ducatum ſuum, quem illo vivente amiſerat, ſine difficultate recuperavit. Helvetijs promiſſam antea pecuniam ratione auxilij, quod ei præſtiterant, fideliter ſolvit, fidem amicis, quamdiu fuit in humanis, omni tempore ſervavit. Fuit enim vir non ſolùm in armis ſtrenuus, ſed etiam ſtudio & eruditione Litterarum inſignis, & præſertim in Mathematicâ & Aſtronomiâ, ac ſingularis devotionis in Deum. In eo quoque loco, ubi corpora mortuorum in bello jacebant Burgundionum, Sacellum condidit. Sacerdotémque in omnibus neceſſarijs proviſum in eo conſtituit, qui pro defunctorum requie Dominum deprecetur, & crucem pro memoria tam ejus quàm facti, ubi fuerat occiſus, habenda erexit. Conventum Fratrum S. Franciſci Minorum in oppido Nanſe à fundamentis novum conſtruxit, & multa eis pro Chriſti amore beneficia impendit. Cum Metenſibus plures habuit contentiones, ſed tamen contra eos prævalere non potuit. Hunc Ducem Innocentius Papa VIII. poſtea ut legitimum hæredem titulis & regnis donavit Siciliæ & Hieruſalem: qui Regem ſe deinceps duorum Regnorum ſcribens & nominari præcipiens ad nullius poſſeſſionem pervenit. Rem narramus notam. Eo tempore, quo ho-

Cœnobium Minorum in oppido Nanſe fundat.

nore

nore nominis regij à Papa fuerat donatus, ſtatuit edictum per omnem Principatum ſuum, ut ſub mulctâ quartæ partis floreni jamjam antea ſubditi omnes publicè & privatim illum non Ducem, ſed Regem Siciliæ nominarent. Quoties autem Ducem nominaret aliquis, toties dictam pecuniam ſolveret pro pœnâ. Contigit die quadam Dominicâ, ut Presbyter quidam Villanus poſt ſermonem, ut fieri ſolet, inter orandum diceret: *Oremus pro Domino noſtro Duce Lotharingiæ.* Cujus verba Sculterus aſtans confeſtim interrupit, alta voce dicens: *Hem, hem Domine Plebane pendite ſex albos:* Cui Presbyter: *Indulge mihi hac vice*, inquit, *Domine Sculteте, quoniam impræmeditatè locutus ſum labente Lingua; ſed amplius me non audies niſi Regem compellantem.* Ridendum Ducis mandatum ponitur.

Eodem quoque anno Renatus Dux Lotharingiæ prædictus non ſolùm Ducatum ſuum, ut dictum eſt, recuperavit, ſed etiam Burgundiæ Principatum nomine Ludovici Regis Gallorum XI. totum occupavit, gratum ſe Gallo cupiens exhibere, cujus & milite & pecuniâ magnificè adjutus, ſuum principatum recuperaverat amiſſum. Ex eotempore Ducatus Burgundiæ Regi Ludovico ſubjectus, Mariâ Caroli filiâ hærede legitimâ non Jure ſed violenter excluſâ, ſub ditione Gallorum permanet uſque in præſentem diem. Burgundiæ Ducatum Rex Gallorum præoccupat.

Anno item prænotato Ludovicus Gallorum Rex memoratus audito Caroli Ducis interitu, non contentus regno proprio, nec Burgundiæ Ducatu alieno, quem per Lotharingiæ Ducem, ut diximus, ſibi uſurpaverat, etiam reliqua ejus dominia, ſi poſſet, invadere cogitabat. Contractis igitur copijs pugnatorum magno cum exercitu ſub feſtinatione movit in Flandriam. Et primò quidem venit ad Noviomenſes breviquе deinceps Mondiderium, Peronam, Abbatis Villam, Monſtroliumque oppidum, quod duobus fermè à S. Judoco diſtat milliaribus cum aliquot locis uſque ad Atrebates occupavit. Porrò Atrebates Gallorum ſubire ditionem penitus recuſabant, & recepto in Urbem præſidio Flandrenſium conſtantiſſimè illis repugnabant. Rex ergo Civitatem firmiſſima obſidione cingens acriter ſatis impugnare cœpit: cujus potentiæ cùm Cives non valerent diutius reſiſtere, corporibus ſalvis & rebus in ejus verba juraverunt, & oppidum Abbatiæ S. Vedaſti noſtri Ordinis centum ferè paſſibus à Civitate Atrebatenſi diſtans ſatis munitum, in quod ex alijs locis recenter expugnatis à Gallis, plures confugerant, qui regio exercitui non parùm extitere moleſti. Contra quorum inſultum Rex Ludovicus capta Civitate muros & foſſata confeſtim inſtaurari fecit, & oppidum ipſum S. Vedaſti fortiter obſedit. Hi verò qui erant in oppido quàm parùm timuerint Gallos, & quanto eorum laboraverint odio, ex eo clareſcere poteſt, quod per privatos & publicos parietes Furcas ſculpebant appenſis albis Crucibus tanquam ipſum Regem Galloſque ſuſpendio dignos judicarent. Fuerunt etiam qui pudendas corporis partes revelatas è muris Gallo militi oſtenderent. Poſtremò tamen concordiam tali modo cum Rege inierunt. Imprimis, quod ipſi cum oppido in fide & poteſtate Regis Gallorum jurati debeant permanere: fiſcum & vectigalia quæſtores regij adminiſtrarent, & pecuniam inde quæſitam Maria Caroli quondam Burgundiæ Ducis unica filia reciperet ab ipſis miniſtris regijs, donec Regi

Ludovicus Rex Gallorum Flandriam hoſtis ingreditur.

Civitas Atrebatenſis à Rege Gallorum obſidetur & capitur.

Regi ut primario ſuo Principi fidem perſolverit, interim oppidani nullum præſidium regium reciperent. Et ſic quieverunt.

*Hiſdinium à Gallis obſidetur & capitur una cum arce.*

Poſthæc Ludovicus Rex Hisdinium oppidum Flandriæ obſedit & cepit, & paulo poſt arcem, ejectis his, qui in eam confugerant cum ſuis fortunis, militibus. Omnes tam in Hisdinio quàm in oppido S. Vedaſti oppidani, nec minus Cives Atrebatenſes Mariam Caroli Ducis filiam quamvis longè à ſe in Flandriâ manentem non ſecus, quàm Numen aliquod obſervabant & venerabantur, ita ut quidam in Maximiliani Archiducis odium, cui illa fuerat deſponſata, per Galliæ Regem damnati ad mortem, cùm ſecurim cervici diſtrictam imminere cernerent, & unico verbo potuiſſent evadere, mori pertinaciter maluerunt quam dicere: *Vivat Rex*; tantam fidem ad Dominam ſuam habuerunt.

*Conabatur Gallus ſponſatam Maximiliano præripere.*

Interim Ludovicus Rex Gallorum quanquam ſciret optimè Mariam Caroli Ducis quondam Burgundiæ filiam Maximiliano Duci Cæſaris Friderici III. filio deſponſatam, nihilominus cupiditate dominiorum ejus vehementer incenſus magnopere conabatur, quomodo eam ad ſe traheret. Promittit itaque puellæ maritum ex regio genere dare, nec ſinere eam diſpendio aliquo affici, ſed ditionem quæ ad eam pertineret, tanquam ſuam defenſare omni tempore, ut filiæ pater. Cujus rei causâ per multas intermedias Perſonas animum ejus occultè ſollicitat, quod in aperto cum deſponſata fieri non potuit, ſed omnia fruſtra & ſine effectu. Erat enim puella non ſine cauſa Gallis infenſa, quippe qui multa in patrem ejus mala commiſerant, & in necem illius conſilium & auxilium miniſtraverant. Prætulit ergo non ſine ratione fallacibus veraces, Galliſque Germanos, non immemor, quid olim Joanni proavo contigerit ſuo, qui coram Rege Galliæ fraudulenter & doloſè fuit occiſus poſt confirmatam Sacramento concordiam. Noviſſimè miſit ad eam Oliverium ignobilem quendam Tonſorem ſuum, qui fuit patriâ Flandrenſis, exiſtimans per illum ſe poſſe ei perſuadere, non enim Gallo alicui Principi confidebat, ne fortè legationis munere fretus regno perniciosum quidpiam machinaretur. Oliverius autem poſteaquam ad Mariam venit, ſolita temeritate uſus, vel quod ita in mandatis acceperat, petit ſecretum cum ea colloquium. Quod cùm pudori & celſitudini puellæ non conveniret cum tali nuncio maximè verbum habere ſecretum, non obtinuit, quod petivit, ſed ea, quæ commiſſa ſuſceperat à Ludovico, dicere præſentibus ad hoc delectis à Maria, illum oportuit, quo facto inanis abire juſſus eſt.

*Tonſorem ſuum Oliverium fruſtra miſit ad Mariam.*

*Flandrenſes Maximilianum præferunt Regi Gallorum.*

Denique Flandrenſes, quorum fidei puella fuit commiſſa, tametſi omnem belli cauſam vitare cuperent, Gallis tamen contemptis maluerunt credere & adhærere Germanis. Varijs enim modis Rex Ludovicus apud eos ſatagebat, ut puellam in ſuam poſſet abducere poteſtatem, non ejus vel amore vel utilitate, ſed quòd eam Maximiliano non favebat propter lata ſponſata dominiáque ac ſplendidos Ducatus & Principatus. Sed ſpe ſua fruſtratus & opinione deceptus, Dei conſilium immutare non potuit.

*Rex Angliæ Fratrem ſuum conjicit in Carcerem.*

Anno prænotato, Edmundus Rex Angliæ in Fratrem ſuum proprium, qui Dux erat Clarentiæ, duram & impiam tulit ſententiam, cujus hæc fuiſſe cauſa memoriæ traditum eſt. Conſtituerat idem Clarentiæ Dux Margarethæ ſorori, quæ Duci Burgundiæ Carolo, ut prius dictum eſt, olim

olim nupſerat, contra Gallum auxilia ferre imploratus & rogatus, non minus per eum, quàm etiam per neptem ſuam Mariam. Verùm, quia hoc præſumpſit abſque Regis & Fratris conſenſu, priusquam in opus mutaret conſilium, ab eo captus eſt & in vincula poſitus, multis diebus ſqualore carceris crudeliter afflictus. Tandem ad præſentiam Eduardi Fratris perductus, talem ab eo ſententiam moriendi accepit, ut videlicet ex Londonienſi arce foras extra Civitatem ad patibulum traheretur, ibi conſpiceret inteſtina ſua cremari, cui mox caput ſecuri amputaretur, & Cadauer truncum quatuor in partes divideretur. Crudelis & nimis horrenda Fratris in Fratrem ſententia, etiamſi grandia peccaſſet. Sed à tam ignominioſa damnatione matris interceſſione temperatum eſt. Ejus tamen ſupplicij genus tale fuit. In dolio malvatico vino referto extinctus eſt vivus, & deinde truncatus capite. Alteram mortis cauſam nonnulli poſuerunt, quòd Eduardo Fratre expulſo regnum affectaverit. Gaudet ſiquidem Anglorum gens vel exactione & exilio, vel nece ſuos Reges frequentius commutari. *Dux Clarentiæ in malvatico à Fratre Rege ſubmergitur.*

Eodem anno Maximilianus Archidux Auſtriæ cum magno ſuorum exercitu contra Regem Ludovicum Gallorum venit in Flandriam, cujus adventu territus Rex Galliæ dimiſſo Hisdinio ſeceſſit ad Tornacum & inde Atrebatum. De pace multi ſunt habiti tractatus, ſed pacis nulla diu confidentia ſtetit, Gallo more ſuo fidem ſervante Germanis. Poſtremò tamen unius anni ſtatuuntur induciæ, quas Treugas nuncupat vulgus, & Rex Gallus Turonum revertitur. *Maximilianus Archidux Gallum pellit ex Flandria.*

Anno item præſcripto Gymnaſium univerſale apud Suevos in oppido, quod Tubingen nuncupatur, Conſtantienſis Diœceſis Provinciæ Moguntinæ, operâ & impenſis Eberhardi Barbati Comitis de Wirtenberg & matris ejus Mechtildis Archiducis Auſtriæ, quæ genere ſoror fuit Ludovici & Friderici Comitum Palatinorum Bavariæque Ducum, quæ primò nupſerat Ludovico Wirtenbergenſium Comiti, ut ſupradictum eſt, Fratri Udalrici, de quo concepit & peperit jam dictum Eberhardum. Ludovico autem vita defuncto nupſit Archiduci Auſtriæ, quo etiam ſine liberis mortuo ad filium eſt reverſa. Verùm quia majoris æſtimationis eſt Archidux quàm Comes, titulum ſibi ab ultimo & non à primo marito retinuit. Sixtus ergo Papa IV. ad preces hujus Mechtildis & filij ejus memorati noviter inſtitutum Gymnaſium auctoritate Apoſtolica confirmavit, & privilegijs ad inſtar Bononienſis gratioſè munivit. In quo Gymnaſio plures deinceps viri docti floruerunt. *Univerſitas Tubingenſis à Comite Wirtenbergenſi inſtituitur.*

Anno etiam prænotato, XII. menſis Decembris, obijt Fridericus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux Tutor Philippi, Frater jam dictæ Mechtildis, Ludovici quoque Patris Philippi, & Ruperti Archiepiſcopi Colonienſis. Cujus Corpus in habitu Fratrum Minorum apud eoſdem in oppido Heidelberg ſub marmore cælato in abſidula dextrorſum ſolemni pompa fuit ſepultum. Poſt hunc Philippus Ludovici Pij quondam filius annum ætatis agens XXIX. hæres legitimus & unicus Principatum paternum ſuſcepit regendum, quem modeſtiſſimè gubernavit annis XXXVI. Uxorem duxerat prius, ut ſupradictum eſt, Margaretham ſororem Georgij Ducis Bavariæ cognomento Divitis, quæ vixit cum eo annis XXVII. mulier honeſtiſſimæ converſationis: de horum Principum liberis etiam *Fridericus Comes Palatinus moritur.*

ſupra diximus, & infra ſuo loco iterum dicemus, annum & diem nativitatis cujuſque largiente Domino brevi narratione recenſentes.

Apud Florentinos Julianus de Medicis in Eccleſia occiditur.

Anno quoque memorato Florentini Cives in Italia pace fruentes optimâ Juliano & Laurentio de Medicis Rempublicam gubernantibus ac moderantibus tali occaſione in tribulationis foveam inciderunt. Ferdinandus Rex Neapolitanus invidus eorum paci, adſcito ſibi Hieronymo Comite de Immola Raphaelem Diaconum Cardinalem S. Georgij, nepotem Sixti Pontificis IV. & Franciſcum Salviatum Archiepiſcopum Piſanum cum trecentis viris alijs Florentiam deſtinavit, ut Fratres jam dictos de Medicis, quomodo poſſent, occiderent. Quare venientes Florentiam, Salviato jam nominato Archiepiſcopo Piſano Miſſam canente in Templo S. Liberatæ, horâ inſidiarum compoſitâ, Julianus de Medicis in ipſa Eccleſia nihil ſuſpicatus à Sicarijs præordinatis confoſſus interijt, Laurentius autem haud parùm vulneratus evaſit. Hinc ortâ ſeditione magnâ inter Cives miſſi à Ferdinando capti ſunt omnes, è quibus Piſanus Archiepiſcopus, Prior quoque, Lector, & Seniores Conventus S. Dominici cum alijs multis perpetrati ſceleris, ut dicebatur, conſcij & cooperatores ſuſpendio necati ſunt ante Prætorium urbis, ut conſuetudo eſt Italis. *Multi* etiam ex factioſis trucidati pœnas impietatis dederunt. Cardinalem verò S. Georgij ad cautelam Florentini ſecum detinuerunt, volentes animum Pontificis explorare prius. Sixtus autem Papa IV. auditis his, quæ Florentiæ geſta ſunt de Archiepiſcopo Piſano, & nepote, ad inſtantiam Regis Ferdinandi & Comitis Hieronymi (cujus nepos ex ſorore fuit Raphael Cardinalis captivus) Florentinos, ut excommunicatos vi Canonis Eccleſiaſtico Interdicto ſuppoſuit, & bellum Civibus indixit, quorum agros inſequenti anno gravi prælio devaſtavit.

Archiepiſc. Piſanus cum alijs multis Florentiæ ſuſpenditur.

*MCCCCLXXVIII.*

Matthias Epiſcopus Spirenſis moritur.

Anno Bernardi Abbatis XVIII. Indictione Romanorum IX. obijt Matthias de Ramungen Epiſcopus Spirenſis anno Pontificatus ſui XIV. cujus Cadaver in majori Eccleſia Spiræ ſepultum eſt in *Capella*, quam ipſe ſub honore Beatiſſimæ ſemper Virginis Mariæ conſtruxerat à fundamentis novam ad ſeptentrionalem plagam, vir optimus, corpore craſſus, mente in Chriſtum devotus, actione præcipuus, qui multa bona fecit Eccleſiæ ſuæ, & Canonicos S. Germani tranſtulit in Civitatem. Cancellarius multo tempore fuit Palatini Comitis Friderici, & officium ſuum utrúmque etiam in Pontificatu ſine reprehenſione adimplevit.

Ludovicus de Helmſtatt fit Epiſcopus Spirenſis annis XXVII.

Huic in Epiſcopatu ſucceſſit Ludovicus de Helmſtatt Canonicè per Capitulum electus, qui eo tempore Archiepiſcopi Moguntini Dietheri Vicarius in ſpiritualibus fuit, quoniam utrobíque Canonicus erat. Is confirmatus per Sixtum Romanum Pontificem IV. annis præfuit XXVII. Fuit autem vir honeſtiſſimæ converſationis, modeſtiâ, honeſtate & integritate morum nulli Pontificum Germaniæ ſecundus. Rarò intermiſit niſi occupatione multâ præpeditus, quo minus Paſſionis Dominicæ myſterium ad altare ſanctum quotidie celebraret, etiam coram infimæ conditionis hominibus. Nunquam de incontinentia notatus eſt, quod illo tempore in Pontificibus Germaniæ multis rariſſimum fuit. In ſubditos ſuos clementiſſimus extitit, in pauperes miſericors, amator paucis & tranquillitatis.

Hoc

Hoc unum ei vitio dari poteſt, quòd naturâ potius quam voluntate aliquantulum plus juſto puſillanimis erat, & timidus in reſiſtendo his, qui aut moribus erant reprobi, aut Jus Eccleſiaſticæ libertatis temere violabant. Eo námque præſulante in Diœceſi Spirenſi conſenſu Philippi Comitis Palatini, ſine quo fieri non potuit, machinatione verò eorum, qui mánibus ipſum principem ducebant in foveam delicti, translatum eſt ex Ordine Monachorum Cœnobium Klingenmünſter, & facti ſunt ex Monachis Canonici deteriores. Hos ſecuti Abbates & Monachi Chriſto mendaces in Odenheim & Hausheim ſimiliter ab Ordine receſſerunt. Tria Monaſteria Ordinis noſtri translata in Diœceſi Spirenſi.

Eodem anno ſecunda die menſis Julij, quæ fuit ſolemnitate Viſitationis Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis Intactæ feſtiva, circa horam ferme tertiam poſt meridiem, Heidelbergæ natus eſt primogenitus Philippo Comiti Palatino ex Margaretha Ducis Georgij filia nomine Ludovicus, qui Patri ſuccedens in principatu poſtea, hodie annum ætatis agit XXVII. Ludovicus Comes Palatinus naſcitur.

Anno præſcripto, vigeſima ſecunda die menſis Junij horâ ſecundâ, minuto 40. poſt meridiem Brugis in Flandria natus eſt Philippus Maximiliani Archiducis Auſtriæ ac Mariæ Burgundiæ primogenitus poſtea Caſtiliæ Rex in Hiſpania.

Hoc ipſo quoque anno cùm Rupertus Archiepiſcopus Colonienſis poſt obitum Fratris omnium deſtitutus auxilio neminem haberet, cujus poſſet implorare conſilium aut ſuffragium, & Hermannus Haſſiorum Landtgravius, quem ſibi Capitulum ſtatuerat, ut ſupra diximus, gubernatorem Eccleſiæ contra Rupertum, omnia Caſtella, oppida, telonia, proventus quoque annuos & cenſus in ſuam ſubegiſſet poteſtatem, inops & pauper unde poſſet vivere non habebat. Et, heu generis humani mutabilem ſtatum! non ſatis fuit novercanti fortunæ hominem proſapiâ, dignitate ſimul & potentiâ nulli Germanorum inferiorem Principum in extremam egeſtatem dejeciſſe, niſi Leænam induta etiam in carcere mori lamentabilem compelleret. Verendum tibi Haſſia, ne ſolvas peccatum.

Circa Feſtum Pentecoſtes anni ſupraſcripti, pauper Archiepiſcopus neceſſariò quò profecturus, cùm eo die prandium in ejus menſa Hermannus Gubernator ſupradictus ſumpſiſſet, in quodam ejus Caſtello, ubi manſionem habebat, medio itinere captus eſt per Henricum Landtgravium Fratrem ipſius Hermanni, ductúſque captivus in quodam Caſtello Blanckenſtein cuſtodiæ mancipatur. In ea miſerabili captivitate biennio ſupervixit, de cujus morte & ſepulturâ infra dicemus. Rupertus Archiepiſc. à Landtgravio Haſſiæ captus detinetur.

Eodem anno Ludovicus Rex Gallorum rupto fœdere pacis, quod cum Maximiliano ſtatuerat anno priore, denuo movit exercitum in Burgundiam, & quædam oppida cepit, inter quæ Dola Civitas expugnata eſt, & everſa. Hinc motus non indignè Maximilianus grandem coëgit exercitum, & movens ex Flandria in Picardiam Morinos obſidione vallavit. Habebat in exercitu Maximilianus quadraginta millia pugnatorum. Contra quem procedentibus Gallis atrox bellum committitur, & multi ab utráque parte ceciderunt ex Gallis videlicet undecim millia, & ex Burgundis quinque millia. Cameracenſes quoque per id tempus ejecto Gallorum præſidio ſeſe Maximiliano ut vero & primario Principi ſubjecerunt. Secuti horum exemplum Bochinienſes militem intromiſerunt Flamingum Gallis omnibus necatis. Bellum Maximiliani cum Gallis juxta urbem Morinorum.

Induciæ ſtatuuntur ſeptem annorum.

Induciæ poſthæc inter Ludovicum Regem Gallorum & Maximilianum Archiducem atque Flandrenſes duraturæ ſeptennio conſtitutæ ſunt, quas Galli more ſuo & conſuetudine non diu ſervaverunt. Rupto enim fœdere multa damna & mala hinc inde Maximiliano & Flandrenſibus intulerunt.

Marianæ Conceptionis puritatem impugnare periculoſum.

Circa hæc tempora erat Frater quidam Ordinis Prædicatorum in Conventu Pforzheim contra puritatem Conceptionis B. Mariæ ſemper Virginis ſolita præſumptione conſpirans. Qui cùm in die Feſto ejuſdem Conceptionis verbum facturus ad populum in Eccleſia conſcendiſſet ambonem, atque poſitionem ſuam, quam Græci Thema nuncupant, de hac ipſa materia ſecundum opinionem Marianæ ſempiternæ puritati contrariam, ut fieri ſolet, in medium deduxiſſet, apoplexiâ ſubitò tactus cecidit, relatúſque à Fratribus in Cellam infirmorum eodem die vita deceſſit. Quo caſu plures aſtantium perterriti, ejus temeritatem, qua contra Matrem Dei fuerat locutus, vindicatam eſſe crediderunt. Sed utrùm hæc mors tam horrenda naturalis fuerit, an vindictæ divinitus actæ, quis tutò judicabit? Nihilominus plura feruntur ſimilia in terrorem & pœnam illis facta, qui Beatiſſimam Dei Genitricem maculare præſumpſerunt.

Wiltperg Cœnobium.

Anno prænotato, Bernardus Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis commiſſione Sixti Pontificis IV. ſimul & Comitis Eberhardi reformavit Cœnobium Sororum ſive Monialium in Wiltberg Ordinis Prædicatorum.

*MCCCCLXXIX.*

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XXIII. Nürenbergæ celebratur.

Anno Bernardi Abbatis XIX. poſt Paſchatis Feſtum Dominicâ ſecundâ, celebratum fuit Ordinis noſtri XXIII. Provinciale Capitulum in oppido Nürenberg apud S. Ægidium. In quo præſederunt Martinus in Schvvarzach, Leonardus in Caſtello, Bernardus jam dictus in Hirſaugia, & Hermannus S. Jacobi prope Moguntiam Cœnobiorum Ordinis memorati Abbates, in quo Capitulo plura pro reformatione ſtatuta fuerunt.

Ludovicus Bavariæ Dux Dives moritur.

Eodem anno mortuus eſt Ludovicus Dux Bavariæ cognomento Dives vir animoſus, fortis & ſtrenuus, qui prælia multa & varias contentiones habuit cum Alberto Marchione Brandenburgenſi & Civitatibus Regni: Uxor ejus nomine Hedvvigis filia Regis Poloniæ fuit, quæ peperit ei filium unum nomine Georgium, qui Patri ſucceſſit in Ducatu, & unam filiam nomine Margaretham, quæ nupſerat Philippo Comiti Palatino, ut diximus.

Anno prænotato, in principio menſis Januarij, hoc eſt, ſub Octavis Epiphaniæ Domini, Equites Franciæ Orientalis, Sueviæ quoque, Saxoniæ partiúmque Rheni plures numero convenientes in unum apud Wirzburg Urbem Francorum ſub Rudolpho Epiſcopo Tyrociniorum ludum, quem Torneamentum vocant, habuerunt. Similia poſthæc Torneamenta Heidelbergæ Wormatiæ & Moguntiæ habita ſunt.

Joannes de Weſalia Doctor examinatur.

Anno item præſignato, in menſe Februario, Inquiſitor Hæreticæ pravitatis Joannes de Elten Ordinis Prædicatorum Conventus Colonienſis divinarum ſcripturarum profeſſorum non ultimus, per Dietherum Archiepiſcopum vocatus ad Moguntiam, in præſentia complurium doctorum virorum examen contra Joannem de Ruchrad dictum de Weſalia ſuperiore, SS. Theologiæ Doctorem, examen Judiciale inſtituit ſuper qui-

 buſdam

buſdam Articulis erroneis, quos Concionator Wormatiæ prædicaſſe ad populum ferebatur.

Quorum primus fuit: *Quòd Eccleſiarum Prælati Leges condendi nullam haberent poteſtatem, neque addendi quippiam his, quæ Chriſtus & Apoſtoli docuerunt, ulla permiſſa facultas.* Imò dixiſſe ferebatur: *Quòd neque Apoſtoli, neque Summi Pontifices eam poteſtatem Jura condendi acceperint à Chriſto.* Articulus primus.

Secundus Articulus fuit: *Quòd nulli mortalium quantumlibet ſancto vel erudito liceat Evangelium aut Verba Chriſti Salvatoris noſtri exponere, interpretari, vel explicare. Item quod ſacra ſcriptura non ſit eo ſpiritu interpretata vel expoſita per ſanctos Doctores, quo ſcribentibus primò fuit infuſa.* II.

Tertius Articulus: *Indulgentias dixerat eſſe pias Chriſtianorum fraudes, eóſque homines, qui pro Indulgentijs Romam petunt, fatuos & ſtultos, cùm id, quod tam procul quærunt, domi poſſent invenire, ſi de peccatis ſuis eſſent verè contriti & confeſſi, haberéntque propoſitum emendandi.* III.

Quartus Articulus: *Mandata Papæ aliorúmque Prælatorum Eccleſiæ neminem, ſi tranſgrediantur, obligare ad peccatum mortale, propterea, quòd ipſi poteſtatem non habeant Jura ſive Leges condendi, ſicut in primo dixit.* IV.

Quintus Articulus: *Quia dixit, quòd in nullo homine ſit, neque fuerit unquam Peccatum Originale, ac in eo concludit parvulos ſine Baptiſmo decedentes non damnandos, neque ullam pœnam habituros ſive ſenſus, ſive damni.* V.

Sextus Articulus: *Quòd omnes Presbyteri ſive Sacerdotes auctoritate, poteſtate ac dignitate pares ſint Epiſcopis, nec realiter in aliquo differant ab eis, ſed hominum duntaxat inſtitutione ſolo nomine diſcrepent ab invicem.* VI.

Septimus Articulus: *Quòd Papa Epiſcopi, & Sacerdotes Eccleſiæ populo Chriſtiano nihil conferant ad ſalutem, ſed fide, concordiâ, & pace ſalvari poſſint omnes Chriſtiani fideles ſine miniſterio Sacerdotum.* VII.

Octavus Articulus: *Quòd Eccleſia, Papa, vel Epiſcopi neminem ad jejunandum poſſint obligare nolentem, cùm non habeant auctoritatem condendi Jura vel Canones, ut ſupra dixit; & propterea quòd Chriſtus nullum præceperit Jejunium, non eſſe neceſſariò jejunandum. Adjiciebant præterea nonnulli eum in ambone dixiſſe:* S. Petrus poſt Chriſti Aſcenſionem, quia piſcator erat, Jejunium quadrageſimale primus inſtituit, ut piſces ſuos eò carius venderet. VIII.

Nonus Articulus: *Quòd extrema unctio non ſit Sacramentum, quia non per Chriſtum, ſed per Apoſtolos & Eccleſiam poſtea fuerit inſtituta, manéatque Oleum poſt conſecrationem ab Epiſcopo factam non aliter, quàm prius erat.* IX.

Decimus Articulus: *Græcorum ſequebatur errorem dicens, Spiritum S. à Patre tántum & non à filio procedere, ſeductus ex non ſobrio intellectu ſacroſancti Evangelij; quaſi Verba Chriſti Salvatoris noſtri hoc ſonent expreſſè.* X.

Undecimus Articulus fuit: *Quòd contra Eccleſiæ conſtitutiones prædicaverit incuſando multitudinem ſtatutorum ejus, ſic dicens:* Grave & periculoſum eſt his temporibus eſſe Chriſtianum, propter laqueos Cenſurarum & Canonum Eccleſiæ. XI.

Duodecimus Articulus fuit: *Quòd horas Regulares ſive Canonicas Clericis ab Eccleſia indictas prædicavit eſſe ſuperfluas, & minus neceſſarias, ſentiens in eo cum Huſſitis, qui Sacerdotale miniſterium per Eccleſiam in multiplicatione orationum cenſebant eſſe gravatum, & ſtudium litterarum præferebant horis.* XII.

Decimus tertius Articulus fuit: *Quòd benedictiones & exerciſmos, qui* XIII.

 *fiunt*

*fiunt in Eccleſia ſuper aquam, Sal, Palmas, herbas, panes, cæteraſque res inanimatas, dixit eſſe vanitatem & nullius utilitatis, errorem in hoc ſecutus Græcorum.*

XIV. Decimus quartus Articulus fuit: *Quòd Eccleſia conſuetudinem in diverſorum Sanctorum Feſtivitatibus per annum celebrandis improbavit dicens: præter diem Dominicum, Nativitatis & Reſurrectionis nullius ſancti Feſtum celebrandum.*

XV. Decimus quintus Articulus fuit, de continentiâ Clericorum: *Quam dixit eſſe ſuperſtitioſam & à Romanis Pontificibus contra Evangelium excogitatam, & ideo Sacerdotibus minimè neceſſariam, ſed eorum eſſe arbitrij, ſi velint continere vel non, propterea quòd neque Chriſtus, neque Apoſtoli continentiam præceperint.*

XVI. Decimus ſextus fuit: *Quòd dixit, ſacroſanctam Eccleſiam Catholicam, quæ una eſt, & à Spiritu ſancto regitur ac gubernatur, poſſe non ſolùm errare, ſed etiam, quod in multis de facto erraverit, maximè in Conſtitutionibus ſuis, in Canonizationibus Sanctorum, in Cenſuris, in Jubilæo & Indulgentijs, multiſque alijs*; quæ omnia primus articulus, ut ſupradictum eſt, includit.

Super his & nonnullis alijs, ut ferebatur Articulis delatus, accuſatus & examinatus per dictum Inquiſitorem Hæreticæ pravitatis, quoſdam ſe prædicaſſe negavit, quoſdam aliâ intentione dictos, malè ab auditoribus declarabat acceptos; ſimul tamen omnes damnando revocavit anno, quo ſupra, in Dominicâ quinquageſimæ: *Eſto mihi*, quæ fuit dies menſis Februarij 21. cujus Libri omnes eo ſpectante combuſti ſunt. Plura ſcripta reliquit in Logica, & in alijs facultatibus, quæ apud Erpfurdianos in pretio habentur, obijtque brevi poſtea ex animi triſtitia & mærore.

Maximilianus Archidux Auſtriæ devaſtat Geldriam. Eodem anno Maximilianus Archidux Auſtriæ auxilio Ducis Clivenſis cum magno pugnatorum exercitu intravit in Geldriam, Ducatum ſuo dominio ſubjecturus, quem incolæ terræ ad libitum admittere recuſârunt. Unde commotus oppidum Ducatus præcipuum Neomagum nomine firmâ obſidione vallavit. Oppidani autem die quâdam eruptione facta Maximiliani exercitum verterunt in fugam, & quicquid in caſtris remanſerat, rapuerunt. Ex eo tempore uſque in præſentem diem per annos ferme XXXIV. indeficiens & continuata ſemper fuit contentio Maximiliani cum Geldrenſibus. Cujus rei cauſam ut altiùs repetamus operæ pretium fuerit.

Cauſa Geldrenſium unde provenerit. Ultimo Geldrenſium Duce ante aliquot annos ſine virili ſemine mortuo, Comes quidam de Egmunda Hollandiæ ut hæres proximus Ducatum tanquam ſui juris uſurpavit, Germanorum Rege Friderico, ad cujus feudum pertinet, irrequiſito. Quod cùm Cæſari jure diſpliceret, monuit Arnoldum (hoc enim Comiti nomen erat) quatenus Ducatu Geldriæ abſtineret, aut Principum ſe judicio præſentaret. Contempſit utrúmque Arnoldus, & Ducatum non inſtitutus legitimè ut oportuerat multis annis poſſedit.

Ducatus Geldriæ per Imperatorem datur Carolo Burgundo. Hinc motus Fridericus Cæſar, cùm alijs Regni negotijs implicatus per ſe debellare non poſſet rebellem, deliberavit alicui Principum Geldrenſium conferre Ducatum, qui contumacis poſſet humiliare ſuperbiam. Erat in illis diebus potentiſſimus inter Principes Regni Germanici Carolus Burgundiæ Dux, qui viciniora Geldrenſibus loca tenebat, hoc eſt Brabantiam, Lympurgum, Artheſiam, Salinas, Sequanos populos, Hannoniam quoque, Hollandiam Seelandiam & Friſiæ partem: hunc dare

frænum

frænum atque flagellum recalcitranti Cæſar Fridericus animo deliberavit & dedit. Carolo res placuit, titulum Ducatus acceptavit, gratum ſe reddidit. In illo tempore fuit apud Cynonotos Fridericus Comes Palatinus Rheni Dux Bavariæ, Comeſque in Spanheim, vir optimus, qui ſororem Ducis Geldriæ Margaretham nomine habuit uxorem fœminam honeſtiſſimæ converſationis, de qua genuit Joannem Ducem in Symeren, Rupertum Epiſcopum Ratisbonenſem, Stephanum Decanum Colonienſem & Fridericum Canonicum Trevirenſem, qui ſolus hodie ſupereſt. Hic religioſiſſimus Dux Jus ſibi competere ad Geldriæ Ducatum ratus, propinquitate uxoris, apud Cæſarem pro eodem laborabat, ſed non erat ei potentia, ut armis poſſet Comitem Arnoldum pellere.

*Fridericus Bavariæ Dux Comeſque in Spanheim.*

Carolus igitur Ducatu Geldriæ donatus à Cæſare, non diu poſtea coëgit exercitum, & in manu valida Geldriæ Ducatum intravit, omnia, quæ non erant in municionibus, incurſione hoſtili devaſtans. Erat Arnoldo Comiti filius nomine Carolus puer quinque aut ſex annorum, quem Dux Burgundiæ Carolus ad fugam impoſitum vaſi, cum ſocio traditione cujuſdam cepit, & in Flandriam abduxit haud procul à Noviomago. Hic puer geneſin nactus ſub infortunato ſydere infauſtam, ab infantia ſua uſque in hunc diem multis tribulationibus & calamitatibus ſubjectus fuit. Primò enim captus fuit per Carolum Ducem Burgundiæ, ſicut diximus, & in Flandriam abductus. Poſt mortem verò Ducis Caroli devenit in poteſtatem Archiducis Maximiliani. Deinde poſt annos aliquot, cùm jam adoleviſſet, in expugnatione Tornick urbis inter alios Maximiliani milites à Gallis captus eſt, & Pariſium deductus, ubi pluribus annis in exilio manſit captivus. Qui tandem Comitis ultimi de Moërs fidelitate ac ſtudio liberatus dato filio proprio in obſidem pro eo, venit in Geldriam, & ab incolis ut verus hæres & Dominus admittitur. Plura deinceps pro Ducatu bella inter ipſum & Maximilianum geſta ſunt, ſempérque utrobique manſit incerta victoria, & pacis ſæpius actæ conſtantia nulla fuit.

*Carolus Dux Geldriæ puer à Burgundo Duce captus.*

Cujus Caroli Ducis unicam ſororem, Renatus Dux Lotharingiæ habuit uxorem, repudiatâ, & in Cœnobium detruſâ priore, nullam ob culpam, niſi quòd ei ſterilitatem objecit, cujus illa cauſam non ſibi ſed marito, ſicut audivimus, imponit, dicens: *Invita & involuntaria Monialis, ſterilis non eſſem, ſi maritum, ut ſuperinductâ ſentit, habuiſſem.*

*Renatus Dux Lotharingiæ ſuam repudiavit uxorem, quia ſterilis erat.*

Anno quoque prænotato, conjurati Suitenſes hortante Sixto Pontifice Maximo bellum Mediolanenſibus indicentes, viciniora eis loca & homines magna clade affecerunt, igne & ferro in circuitu omnia devaſtantes. Quibus malè peractis cùm ad ſua cum præda redirent, quinquaginta eorum ſpolia ſectantes in montibus remanſerunt. In quos Lombardorum turmatim irruens exercitus ab eis cæſus eſt, & octingenti eorum occiſi.

*Conjurati Suitenſes moti contra Mediolanos Papa jubente.*

Eodem anno circa principium menſis Novembris, Eberhardus Comes de Wirtenberg contractis copijs equitum & peditum in Comitatum Provinciæ Nellenburg ſive pagum, quem vulgus Hegövv nuncupat, exercitum movit contra Sigiſmundum Archiducem Auſtriæ, & caſtrum Hochenkrehen municiſſimum, quod eorum fuit Equitum, qui de Fridingen nuncupantur, obſedit. Cauſa obſidionis fuit, quòd Joannes & Itelhans

*Eberhardus Comes Wirtenbergenſis obſedit Hochenkrehen.*

hans de Fridingen quaſdam villas ipſius Comitis incenderant, & ruſticos in memoratum caſtrum abduxerant propriâ temeritate captivos. Igitur obſidione firmata, cùm ſine intermiſſione Comes oppugnaret caſtellum, hi qui laborabant obſeſſi, videntes tantæ multitudini ſe non poſſe diutius reſiſtere, quæ pacis erant, cæperunt à Comite poſtulare. Dedit pacem Comes rogatus, & certis ſub conditionibus obſidionem amovit, ut videlicet arx illa Hochenkrehen & ſibi & ſuis omni tempore pateret ad libitum.

Inter Sigiſmundum Archiducem, & Comitem Eberhardum diſſenſio.

Obſidione autem ſolutâ Comes Eberhardus liberatis captivis ad ſua rediit, verùm Sigiſmundus Archidux Auſtriæ cùm audiviſſet hæc, animo contra Eberhardum commotus litteras ad eum miſit indignatione plenas, jubens, ut ab invaſione & occupatione Comitatus Nellenburg & montis Metburg quantocyus deſiſteret, experiretur alioquin brevi, quid ira poſſet læſi & injuriati. At Comes animo conſtans & imperterritus per litteras Duci reſpondit, ſe præſcriptionem & poſſeſſionem dicti montis Metberg decem ſupra centum annorum poſſe docere, quare petere, ut eum ſineret eſſe quietum. Ad Cæſarem poſtremò cauſa utriúſque conſenſu tranſlata eſt, qui ſecum aſſumens certos Regni Principes montem Metberg ut erat proprium Comiti adjudicavit, caſtrum verò Hochenkrähen *juri habentium* permiſit.

Ludovicus Gallorum Rex iterum devaſtat Burgundiam.

Anno item prænotato, Ludovicus Gallorum Rex deficientibus à ſe Burgundionibus ad Maximilianum, coadunato ſuorum exercitu Burgundiam denuo intravit, circumducénſque phalangas per Sequanos, Artheſiam, Hannoniámque villas igne ſuccendit, & quaſdam munitiones deſtruxit. Sed Maximiliano cum ſuis militibus fortiter occurrente, Rex Ludovicus retrocedere compellitur, & Gallorum viginti millia per Germanos trucidantur.

*MCCCCLXXX.*

Rhodus Inſula & Civitas obſidetur à Turca tribus menſibus.

Anno Bernardi Abbatis XX. Indictione Romanorum XIII. Turcarum Imperator Mahumetes de Conſtantinopoli Civitate Græcorum in magnitudine navium multa per mare deſcendens ad Inſulam Rhodianorum in manu valida centum millium pugnatorum urbem Rhodienſem 22. die Junij obſedit, & per tres menſes continuos ſine intermiſſione fortiter impugnavit. Sed miſeratione divinâ largiente, virtute, prudentiâ, & induſtriâ Petri Dambuſſon Magiſtri militum S. Joannis Baptiſtæ in Hieruſalem nihil profecerunt immaniſſimi Canes; Chriſto námque ſuis donante Victoriam major pars exercitus Turcarum cæſa interijt, cum reliquis tandem Imperator ad ſua reverſus eſt, cladem maximam & ingentem confuſionem reportans.

Frater Nicolaus mirabilis Eremita claruit apud Helvetios.

Fuit his diebus apud Helvetios homo quidam nomine Nicolaus ex villa quâdam Flühe nuncupata, qui propter ſupernæ felicitatis amorem, quidquid in mundo habuit, cum uxore liberíſque reliquit, & ſecedens in vaſtæ ſolitudinis Eremum haud longè à finibus Lucernenſium in Conſtantienſi Diœceſi vitam duxit ſolitariam, non minus admirabilem, quàm raram & cunctis ſæculis prius inauditam. Nam ut multorum veridicâ relatione cognovimus, annis viginti nihil omnino manducavit, præter morſellos tres panis, quos Epiſcopo Conſtantienſis Eccleſiæ ſub virtute ſanctæ Obedientiæ mandante cum difficultate maxima, ne videretur inobediens, vix potuit deglutire.

Multa

Multa fuit de hoc viro per univerſam Germaniam diſceptatio ubique, alijs eum venerantibus ut ſanctum, alijs fidem his dare, quæ dicebantur de illo, recuſantibus. Sed verè & abſque ulla hæſitatione credat omnis poſteritas his, quæ dicebantur de abſtinentia ejus continua, & quod plus quàm viginti annis nihil manducavit, & religioſiſſimè vixit.

Magnus fuit ad eum ex tota Germania concurſus peregrinantium, virorum, quibus ille monita ſalutis omnibus dabat, & rectæ converſationis, quanquam terrarum omnium penitus haberetur ignarus. In moralibus Chriſtianæ vitæ inſtitutionibus conſiliator fuit acutus & ſolidus, ſanctóque conformis Evangelio, quippe qui verbo & exemplo multos ab iniquitate ad melioris vitæ tramitem convertit: habebat enim ſingularem gratiam non ſolùm admonendi ſimplices, ſed etiam conſolandi triſtes & animo dejectos, quam ei virtus divina contulerat propter omnimodam mentis ſuæ puritatem. Frequenter etiam à viris quibuſdam doctioribus tentandi causâ interrogatus de fidei articulis, de Sacramentis, de virtutibus & vitijs, ad ſingula tam prudenter, tam Catholicè propriéque reſpondebat, ut nemo Deum timens & amans non ſentiret, gratiam in eo habitare, loqui, & operari Spiritus Sancti. Ad F. Nicolaum Eremitam concurſus fit hominum.

Capellulam habebat in ſolitudine juxta cellam ſuam, quam ei conſtruxerant Helvetij Suitenſes ex magna devotione, quam ad eum habebant, in qua & Miſſam audire plerúmque ſolebat, & Dominici Corporis frequenter participare Sacramento. Jejunium, ſicut diximus, erat ei ſine cibo ſemper continuum, Vigiliæ ſanctæ multæque, & orationes ad Deum ſine intermiſſione cum lacrimis devotæ. Poſteaquam nomen ejus per univerſum regni Germanici orbem cum laudis honore cœpit prædicari, nimius dietim fiebat ad eum concurſus populorum, æſtate maximè, nam penè omnes, qui ad memoriam Dominæ Noſtræ apud Eremitas ex diverſis Germaniæ regionibus causâ devotionis peregrinabantur, etiam ad eum proficiſci nullum putabant eſſe laborem, nec ſe quiſquam peregrinationi ſatisfeciſſe arbitrabatur ſuæ, niſi Fratrem Nicolaum & vidiſſet, & fuiſſet allocutus. Sanctiſſimè vixit. Nicolaum videre multi cupiebant.

Unde cùm propter nimium peregrinorum concurſum & occurſum in ſua devotione plurimum aliquando impediretur, nec poſſet venientibus ſui denegare acceſſum, locum in ſolitudine interiore ſibi conſtituit, ad quem orandi causâ ſingulis ferme diebus mane vel meridie ſeceſſit. Unde jam deinceps non qualibet horâ, ſed certis horis copiam ſui dabat, non quibuslibet adventantibus, ſed illis, quos inſpirante gratiâ Spiritus Sancti prænoverat dignos. Convenerant enim aliquoties nonnulli curioſitate potius ducti quàm devotione, quorum cauſas ſingulorum adventus tam ſagaciter noverat diſcernere, ut dubium non ſit, Spiritum in eo Prophetiæ habitaſſe per gratiam. Præſcius futurorum.

Multa etiam Confœderatis futura prædixit Helvetijs, quæ illis poſtea evenerunt. Inter alia plura dixit ad eos: *Si manſeritis in terminis veſtris, nemo vos poterit ſuperare, ſed cunctis adverſarijs veſtris omni tempore fortiores eritis atque victores: ſi autem cupiditate ſeu libidine dominandi abducti dilatare Imperium ad exteros cœperitis, non diu Veſtra permanebit fortitudo.*

Cùm aliquando inter oppidanos & villanos confœderatos Helvetiorum gravis eſſet ſuborta diſſenſio propter Solodurenſes & Friburgenſes, quos Nicolaus Eremita diſſentientes ad concordiam revocabat.

quos inſtanter orantes ad confœderationem illi volebant admittere, iſti recuſabant. poſt multos hinc inde tractatus unanimiter tandem in Fratrem Nicolaum Eremitam arbitrati ſunt, qui propter ſanctimoniam vitæ in cunctis dubijs & rebus arduis ſecurum ad illum omni tempore habebant recurſum, & erant illis verba conſilia & perſuaſiones hujus viri non ſecus quàm olim Pythij Apollinis oracula. Obijt tandem anno ſalutis MCCCCLXXXVII. ut ibidem dicemus, non ſine opinione Sanctitatis in ſua Capella ſepultus.

Carolum Burgundiæ Ducem ſe quidam fingebat in Bruchſal.

His temporibus venit homo quidam vagus in oppidum Bruchſal, quod tribus ferme à Spira diſtat milliaribus. quem Carolo Duci quondam Burgundiæ, qui ambos viderant, perſimilem eſſe dicebant, qui licet publicè non fateretur, ſe Carolum eſſe, ſicuti non erat, delectabatur tamen Dux Carolus æſtimari & dici. Unde multas & varias confictiones excogitavit, quibus vulgi opinionem de ſe conceptam fortiorem ubique ampliaret. Interea manducabat ut canis, humi dormiebat, orabátque multa, pauca loquebatur, maximæ fuit pœnitentiæ ſimulator aſtutus, quam pro delictis ſuis voluntariè dicebat aſſumptam, & completo in ea ſeptennio fore terminandam. Omni Feria VI. cibum non manibus ut homo, ſed linguâ lambendo de terra carpebat ut Brutum, & ſigna quædam pœnitentiæ magnæ miranda & ſtupenda ſine fructu oſtendit. Morabatur in hoſpitio quodam publico in memorato Bruchſal oppidulo, cujus interſigne monſtratur folium. auditóque rumore negotij per circuitum, plures ad eum quotidie nobiles confluebant pariter & ignobiles. inter quos opinionum fuit diviſio varia, alijs pertinaciter contendentibus, quòd ipſe veraciter Dux eſſet Burgundiæ Carolus. alijs verò non minus conſtanter negantibus. Multa erant in ſimulato Carolo ſigna, quæ ſe plures vidiſſe in vero prædicabant. & ipſe interrogatus quis eſſet, neque Carolum ſe eſſe dicebat, neque omnino negavit, ſed verborum involucris omnes urbanè ſatis fallens decepit. Poſtremò timens manifeſtari, tempúſque obſervans conveniens fugæ, receſſit occultè non ſine quorundam oppidanorum incommodo & damno, qui ſimulationi ejus adhibuerunt fidem ſpe lucri magni & gloriæ futuri honoris. nam per omne Regnum Germaniæ hujus ſimulationis occaſione fama communis erat, & multorum opinio, Carolum Ducem non eſſe peremptum à Suitenſibus, ante Nanſe, ut dictum eſt anno tertio tranſacto, ſed vivum, & poſt ſeptennium ſimulatæ necis, hoc eſt. octogeſimo quarto ad ſua reverſurum.

Carolus Dux fictus occultè de Bruchſal recedens nuſquam comparuit.

Philippus Comes Palatinus Epiſcopus Friſingenſis naſcitur.

Anno prænotato, ſeptimo die menſis Maij. natus eſt Heidelbergæ ſecundogenitus filius Philippo Comiti Palatino, Bavariæque Duci ac Principi Electori, paterno vocatus nomine Philippus, qui poſtea Epiſcopus fuit Eccleſiæ Friſingenſis in Bavaria. hodiéque agit ætatis annum tertium atque triceſimum, dum iſta ſcriberemus.

Margaretha filia Maximiliani Archiducis Auſtriæ naſcitur.

Eodem anno nata eſt Margaretha Maximiliani Archiducis Auſtriæ & Mariæ de Burgundia conjugis filia, quæ poſt triennium pacis intuitu mediantibus Flammingis Carolo Regi Gallorum VIII. Ludovici poſt mortem uxor futura ſponſata fuit. poſtea verò repudiata, ut ſuo loco dicemus, ambitione Ducatus minoris Britanniæ, filio Regis Hiſpaniæ Ferdinandi nupſit, cui filium peperit, qui hodie regnat poſt Patrem. Quo mortuo

Ducem

Ducem Sabaudiæ maritum accepit. Illo etiam mortuo in Brabantiam eſt reverſa, & in ſtatu continentiæ vitam agit vidualem.

Anno etiam præſcripto, XXVI. die menſis Julij, obijt in ſua captivitate miſeranda nobilis ille Princeps Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux Archiepiſcopus Colonienſis, anno Pontificatus ſui XVII. in multis tribulationibus necdum completo, Haſſiorum in Caſtello Blanckenſtein, ubi triennio fuerat captivus. Cujus Cadauer Bunnam relatum etiam ſepulturæ debito honore ad tempus jacuit privatum extra Capellulam quandam juxta murum, dicebant enim adverſarij ejus, quorum plures erant, quòd in Excommunicatione ipſe obijſſet, ideo privârunt eum Eccleſiaſticâ ſepulturâ. Poſtea tamen jubente Romano Pontifice in Eccleſia S. Caſſij Collegiata Bunnæ Oſſa illius repoſita ſunt. Magno ejus odio laborabant oppidani Bunnenſes, & quotquot illius noverant eſſe fautores, omnibus, quibus poterant, modis perſequi non ceſſabant. Quod ut clarius agnoſcat poſteritas, unius immanitate facti breviter oſtendemus.

*Rupertus Archiepiſc. Colonienſis in ſua captivitate moritur.*

Habebat idem Archiepiſcopus Rupertus in Pontificalibus Vicarium Generalem nomine Henricum Ordinis Fratrum Prædicatorum Conventus oppidi Confluentini SS. Theologiæ Doctorem, qui partes Domini ſui ſolo ſermone defendens, (opere námque minimè potuit) inter prædicandum in ejus commiſerationem populum ſimplicem hortabatur. Hunc die quâdam juxta Rhenum navigium præſtolantem, nonnulli ex oppidanis comprehenderunt, ligatúmque funibus & conſtrictum ſub aſcellis, ne dilaberetur, per medium fluminis ad latus navis ab uno littore in aliud uſque ad collum in aquam demerſum cachinnantes traxerunt, gladiíſque & haſtiolis pupugerunt, vulneraverunt, & multis contumelijs affecerunt. Expulſus dein à ſuffraganeatu, ad Conventum ſuum reverſus eſt, quem Berchtoldus Archiepiſcopus Moguntinus poſtea Vicarium ſuum in Pontificalibus conſtituit.

*Henricus Suffraganeus Colonienſis à Bunnenſibus capitur.*

Poſt mortem Ruperti Hermannus Adminiſtrator & Gubernator Eccleſiæ Colonienſis per Capitulum ante ſeptennium, ut ſupra dictum eſt, conſtitutus, communi omnium conſenſu in Archiepiſcopum eligitur 2. die menſis Auguſti, qui confirmatus à Sixto Papa IV. præfuit annis XXVIII. in bona pace gubernans Eccleſiam, præter eas contentiones, quas habuit cum Senatu & Civibus urbis Colonienſis, quæ omnes triennio ante mortem ejus fuerunt bono medio extinctæ, paxque & concordia inter eos reformatæ ſunt.

*Hermannus Haſſius fit Archiepiſc. Colonienſis annis XXVIII.*

Hermannus iſte Archipræſul magnificus frater fuit Landtgravij Haſſiorum, & ante Pontificatum, ut ſupra dictum eſt, Præpoſitus Eccleſiæ Beatæ Mariæ ſemper Virginis apud Aquaſgrani, qui toto tempore obſidionis Noveſij contra Ducem Burgundiæ Carolum in ipſo permanens oppido, Capitanei, nomine Capituli & Eccleſiæ Colonienſis, geſſit officium. Erat ſanè vir principatu dignus, qui non ſolùm prudentiâ, ſapientiâ, conſilio & actione inter Pontifices reliquos præeminebat; verùm etiam corporis diſpoſitione, & Majeſtate quadam cæteros anteire videbatur. In moribus ſuis cum amicis fuit ſub maturitate honeſta jucundus, adverſarijs verò ſeverus ac metuendus, in pauperes valde miſericors extitit, & in omnibus locis quocúmque veniſſet, quotidie magnas eleemoſynas fecit. Nam &

*Hermannus Archiepiſc. Princeps magnificus Noveſij defenſor.*

in publicis Conventibus Principnm Auguſtæ, Wormatiæ, Nürenbergæ, Ratisbonæ, Ulmæ, Franckfurdiæ, Coloniæque, & in quibuslibet alijs locis frequenter habitis, ad Januam hoſpitij ejus major panperum multitudo ſtipem præſtolans reſidere conſuevit refectionis horâ, quàm apud reliquos penè omnes. Unde qnaſi proverbij more dicebatur hoſpitium ejus inquirentibus: *Si manſionem requiris Archiepiſcopi Colonienſis, ibi procul dubio invenies eam, ubi multitudinem pauperum videris congregatam.*

Hermañus Archiepiſc. reformator Clauſtralium.

Reformator quoque Monachorum ſimul & Monialium vigilantiſſimus extitit, & plura in ſua Diœceſi Monaſteria reformavit. Bona Clanſtralibus multa fecit, maximè regulari obſervantiâ decoratis, non tantùm in ſua Diœceſi, verùm etiam in omnibus locis, ad quæ illum contigit declinaſſe, mittendo eis eleemoſynam pecunialem, aliquando florenos quinque, aliquando decem, interdum plus, interdum minus, ſingulis Monaſterijs & Conventibus diſtribuendo. Audientiam quoque Abbatibus, Monachis, Clericis, & Clauſtralibus cunctis omni tempore facillimam præſtitit, & quanto potuit anniſu, conſolator & advocatus omnium accedentium ſemper pientiſſimus fuit.

Hermañus Archiepiſc. magnæ humilitatis & manſuetudinis.

Princeps, cùm fuerit genere & dignitate maximus, nulla tamen potuit notari ſuperbia, nulla mentis elatio, nulluſve pauperum & humilium contemptus, quin potius tanta in ore ejus lucebat humilitas, ut ſimplices & pauperes Monaſteriorum Abbates inter Ioquendum familiariter ſuos Dominos appellaret, quorum & cauſas in perſona propria clementiſſimè audivit, & quanta licuit celeritate juxta vires in bonum perduxit finem.

Hermañus Archiepiſc. in omnes munificus & ſine avaritia dives.

In omnes fuit munificus non ſolùm in ſuos, verùm etiam in exteros, multiſque largitatis ſuæ beneficia plura gratis impendit, à qnibus nihil viciſſitudinis recepit. Quapropter Omnipotens Deus benedixit operibus ejus, ut quanto plura dedit Monaſterijs atque panperibus, tanto magis abundaret. Non imitabatur pecuniarum anxios incubones, qui tanto ſtudio ſequuntur avaritiam, ut nihil amplius curent quàm terrena, nihil avidius quærant & ſitiant, quàm caduca.

Hermannus iſte Præſul æternâ memoriâ venerandus, ſanctarum virtutum incedens tramite, medium tenuit cum beatis, quoniam quidem neque avarus extitit in colligendis pecunijs, neque prodigus in exponendis, ſed moderamine uſus Chriſtianæ pietatis, ſic animum ſuum accommodavit rebus temporalibus, ut non omitteret æterna; ſatis enim prudenter in utróque ſtatu gubernavit Eccleſiam, quia & ſpiritualia præpoſuit temporalibus, & hæc illis pro conſervatione neceſſaria non omiſit. Quam ſtudioſus & diligens fuerit in his, quæ divinum reſpiciunt cultum, nemo facilè dixerit. Nam etſi multis varijs atque continuis diſtineretur occupationibus & negotijs Eccleſiaſtici Principatus, orationes tamen ſuas non ſolùm Canonicas, ſed etiam privatas, ſeu peculiares quotidie ſingulari cum devotione perſolvebat.

Hermañus Archiepiſc. Dominicæ Paſſionis meditator aſſiduus.

Meditationes quaſdam cum Orationibus de Paſſione Domini noſtri Jesu Chriſti, à Theodorico de Oſenbruck Ordinis Fratrum Minorum inſigni declamatore breviter compoſitas, quotidie cum ſumma devotione legere conſuevit. Miſſam omni die in ſpiritu contritionis & humilitatis audivit. Feriam ſextam in memoriam Dominicæ Paſſionis, & Sabbathum ad honorem Beatiſſimæ Dei Genitricis ſemper Virginis Mariæ per totum annum continentiſſimè jejunavit.

Amavi

Amavit Clerum, dilexit amore paterno Clauſtrales, pauperum omnium advocatus extitit ſubditorum, omni tempore pacificus fuit: Juſtitiâ, manſuetudine, pietate, miſericordiâ in pauperes Chriſti, benevolentiâ & humanitate in hoſpites, cultu, amore, & devotione mentis in Deum nullo Pontificum ſuo tempore inferior fuit. Honeſtiſſimæ converſationis extitit, non turbulentus, non elatus, non pompoſus, ſed modeſtus, quietus, humilis & maturus tam verbis quam factis. Animo tamen conſtans erat & libertatis Eccleſiaſticæ defenſor acerrimus, ingenio ſubtilis, conſilio promptus, prudentiâ cautus, experientiâ magnus, actione præcipuus, ſermone luculentus. Eccleſiam Colonienſem, quam ære nimis gravatam alieno reperit, auxilio adjutus Divino brevi tempore omnibus ex debitorum gravaminibus liberavit. Inter multa quoque pietatis opera, quibus Omnipotenti Deo ſe miniſtrum ſemper curabat exhibere devotum, in oppido ſuo Brüel juxta Caſtellum reſidentiæ Pontificalis Cœnobium Ordinis Fratrum Minorum de Obſervantia novum à fundamentis conſtruxit, quod ornamentis Eccleſiaſticis, Libris atque Sanctorum Reliquijs, cunctiſque neceſſarijs utenſilibus domûs magnificè dotavit. Primus in eo Conventu Guardianus, id eſt, Cuſtos Fratrum conſtitutus fuit ſupra jam dictus Frater Theodoricus de Oſenbruck vir doctus & religioſiſſimus, qui cùm prædicator eſſet inſignis, magno populorum honorabatur concurſu.

*Hermañus Archiepiſc. omnium virtutum decore fuit ornatus.*

*Hermañus Archiepiſc. novum conſtruxit Cœnobium minorum.*

Anno etiam prænotato, moritur Sigiſmundus Dux Saxoniæ quondam Epiſcopus Herbipolenſis ante Gotfridum, qui depoſitus fuerat ante annos XXXVII. ut longè ſupra diximus anno Chriſtianorum MCCCCXLIII. Poſt cujus mortem Erneſtus & Albertus fratres ejus Saxoniæ Duces contra Rudolphum Herbipolenſem litis actionem inſtituerunt, magnam ab eo ſummam pecuniarum ratione penſionis annuæ Fratri olim promiſſæ, ſed annis XXXVII. non ſolutæ, ſatis importunè poſtulantes, precibus interponentes minas, quòd niſi quantocius ſatisfaceret, arma in eum movere cogerentur. Rudolphus autem pacis amator, non ignarus, quid faciant bella, concordiam ſubijt, & florenorum tria & triginta millia Ducibus urgentibus ſolvit, malens pacem emere, quam nutrire bellum.

*Sigiſmundus quondam Epiſc. Herbipolenſis in Saxonia moritur.*

Hoc ipſo anno mortua eſt Margaretha Ducis Sabaudiæ Amadei Feliciſque Papæ quondam Filia, quæ primò nupſerat Ludovico Pio Comiti Palatino Rheni Bavariæque Duci, Sacri Imperij Archidapifero ac Principi Electori, de quo concepit & peperit Philippum, qui ſucceſſit Patri ſuo in Principatu; Ludovico autem mortuo nupſit Udalrico Wirtenbergenſium Comiti, ſicuti diximus.

*Margaretha Mater Philippi Comitis Palatini moritur.*

Eodem quoque anno mortuus eſt etiam ipſe Udalricus Comes de Wirtenberg memoratus uxorem ſecutus, Princeps magnificus, humanitate, manſuetudine, beneficentiâ, virtute ſimul & prudentiâ inſignis, & ab omni populo ſibi ſubjecto dilectus ut pater, Stüdgardiæ in Collegiata Eccleſia S. Crucis cùm tribus legitimis uxoribus ſuis nobiliſſimis, quas ſucceſſivè duxerat, cum debito honore ſepultus. Reliquit autem duos filios Eberhardum, & Henricum, quorum primus mortuo Eberhardo ex patruo nepoti Duci poſtea facto, ſicut dicemus, in Ducatu ſucceſſit, & ſine Liberis obijt. Henricus autem uxore acceptâ filiâ Comitis de Bitſch inter

*Udalricus Comes Wirtenbergiæ obijt.*

alios Liberos genuit Udalricum, qui hodie Wirtenbergenſem pulſo Eberhardo patruo ſtrenuè gubernat Ducatum, Patre adhuc vivente, ſed infirmo.

Anno etiam præſcripto, Mahumetes crudeliſſimus Turcarum Rex de ſua dolens confuſione, quòd neque Ungaros neque Rhodianos vincere potuiſſet, Italiam ſuis tentare armis in odium Chriſtianorum omnium cogitavit. Contractis igitur copijs ex Velcera Civitate ſua, quæ circa mare Adriaticum eſt ſita, navigio ſimul & terra movit in Apuliam, & Hydruntum obſedit, impugnavit, & cepit, non quidem in propria Perſona, ſed per Capitaneum ſuum. Quantam nefandiſſimi Turcæ urbe captâ crudelitatem patraverint in Chriſtianos, miſerabile nimis eſt cogitare, duodecim millia hominum Deo fidelium occiderunt, Archiepiſcopum virum ſenem & religioſum Pontificalibus induerunt, crucémque tenentem in manibus cum ſerra lignea per medium diviſerunt, Clericos & Monachos omnes interfecerunt, virgines & matronas ſuâ libidine polluerunt, ſenéſque occidentes, Juvenes utriúſque ſexus reliquos venales in Græciam duxère captivos.

*Hydruntum urbs Calabriæ à Turca impijſſimo capitur.*

Anno item prænotato, Bernardus hujus Monaſterij Abbas Dormitorium fratrum, & hyemale refectorium ſub eo novum à fundamento conſtruxit, & in eam, ut hodie cernitur, formam perduxit.

His etiam temporibus idem Abbas Bernardus caſtrum Waldeck cum omnibus proventibus ſuis, agris, pratis, ſylvis, aquis, aquarúmque decurſibus, cultis & incultis, quæſitis & inquirendis cum parte Nagolthæ fluminis pro quatuor florenorum millibus emptione perpetuâ comparavit à quibuſdam nobilibus de conſenſu Hæredum eorum omnium expreſſo, ſicut Emptionis litteræ manifeſtius conteſtantur. Refectorium ſimiliter æſtivale cum ea parte Dormitorij, quæ reſpicit ad meridiem, his ferme temporibus Abbas memoratus à fundamentis novum conſtruxit: Tabulam quoque cum imaginibus & picturis non minus pulchram, ut cernitur, perquàm pretioſam ſuper altare majus hoc ipſo anno prænotato, fieri mandavit. Candelabra etiam duo magna, quæ ſtant coram ſummo altari, de aurichalco eodem anno comparavit.

*Waldeck Caſtrum Bernardus Abbas Monaſterio comparavit.*

His quoque temporibus Fridericus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Comes in Spanheim, qui morabatur apud Cynonotos in oppido Simeren, Princeps omnium ſuo tempore devotiſſimus ad honorem Omnipotentis Dei Cœnobium Ordinis Minorum Fratrum S. Franciſci Confeſſoris in oppido Crüzenach de novo conſtruxit, quod tamen morte præventus filio ſuo Duci Joanni perficiendum commendavit. Qui patri ſuccedens in Principatu factus eſt etiam Religionis & devotionis paternæ hæres atque ſucceſſor integerrimus, brevíque cæptum opus complevit, & fratres cum ingenti lætitiâ introduxit. Oppidanus quidam Stauroneſij de ligno pyri Imaginem S. Wolffgangi Pontificis ſculpi fecerat, quam ex devotione ſuper altare in eodem loco primùm, ubi fundabatur Cœnobium memoratum, collocavit. Ad quam Imaginem tantus brevi concurſus populorum factus eſt, ut ex oblationibus eorum ſufficientes ad ſtructuræ conſumationem provenirent impenſæ. Miracula ibidem facta recitabantur plura, quorum opinione & famâ incitati per gyrum populi quotidie cum eleemoſynis votivalibus concurrebant. Nec ſignorum

*Cœnobium in Crüzenach Fratrum Minorum novum conſtruitur.*

*Concurſus fit populi ad S. Wolffgangum in oppido Crüzenach.*

rum ceſſavit opinio, quouſque Fratres de Obſervantia minores ad locum introducti, quietem amantes, & quæſtum deteſtantes Imaginem depoſuerunt. Et ſicjam deinceps miracula ceſſaverunt, & concurſus populi ſucceſſivè in brevi penitus defecit.

*MCCCCLXXXI.*

Anno Bernardi Abbatis XXI. Indictione Romanorum xiv. Monaſterium S. Crucis in monte Limpurg dicto prope Bureckheim Ordinis S. Benedicti Spirenſis Diœceſis reformatum eſt per Hermannum Pruſs S. Jacobi prope Moguntiam, & Joannem de Colenhauſen S. Martini in Spanheim, Bernardum quoque jam dictum in Hirſaugia Monaſteriorum ejuſdem ordinis memorandos Abbates. Primus ibi Abbas de Obſervantia Burſfeldenſium inſtitutus fuit Bonifacius de Venlo Monachus S. Jacobi Moguntini, & præfuit annis ferme duobus. Poſt hujus obitum Abbas inſtitutus fuit Anſelmus Ulner ex Dieburg, & præfuit annis XI. quo reſignante Macharius Weiſs de Furbach Abbas conſtituitur, & præfuit annis decem circiter, quo memoratum Cœnobium tempore guerrarum, quæ fuerunt inter Regnum & Philippum Comitem Palatinum, per ſatellites Comitis de Liningen ex Duroburgo Caſtello proximo hoſtiliter erumpentes fuit incenſum & funditus deſtructum, ut ſuo loco infra dicemus. *Monaſterium S. Crucis in Limburg reformatur.*

Eodem anno ultimâ die menſis Maij, obijt Mahumetes Turcarum impijſſimus Rex, qui multa Chriſtianis intulit mala, filios relinquens duos paternæ crudelitatis hæredes, quorum natu major Bagiaſich, ſive Hildrimi dictus favore Turcarum mox Regnum ſibi uſurpans paternum, fratrem Zizimi nomine violenter exulem fecit, qui fugiens à facie Germani primùm exulavit apud Rhodios, poſtea Romæ in Italia, deinde apud Regem Galliæ, cujus veneno interijt. His duobus in Græcia pro imperio contendentibus Hytruntum, civitas anno priore capta, ſicut diximus, per Mahumetem ſceleſtiſſimum canem, recuperatur à Chriſtianis: & expulſis Turcis, omnis Apulia mundatur à pollutione Mahumeticâ. *Mahumetes Rex Turcarum magnus tyrannus moritur.*

Anno prænotato quartadecimâ die menſis Maij, natus eſt Rupertus tertio genitus Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis in oppido Heidelberg. Qui cùm eſſet annorum decem & octo, juſſu Patris duxit uxorem, Georgij Bavariæ Ducis cognomento divitis avunculi ſui filiam, cum qua vixit annis fermè ſeptem. *Rupertus Comes Palatinus naſcitur.*

Anno etiam præſcripto, mortuus eſt Joannes Dux Clivenſis, & Comes de Marca, Princeps bellicoſus & ſtrenuus, qui cum Maximiliano Archiduce Auſtriæ multa contra Gallos & Geldrenſes prælia fortiter geſſit. Duos reliquit filios, quorum natu major Patri ſucceſſit in Ducatu: minor autem Canonicus fuit Colonienſis & Trajectenſis, qui pro ejuſdem Eccleſiæ Pontificatu fruſtra laboravit.

Hoc ipſo anno Joannes de Caluſe, qui nunc eſt hujus Monaſterij Hirſaugienſis quadrageſimus ſecundus Abbas, Monaſterium intravit, ſacri Ordinis habitum ſuſcepit, & anno revoluto probationis conſuetæ, Ordinem ipſum ſecundum regulam Divi P. Benedicti profeſſus eſt, in quo deinceps non ſolùm irreprehenſibiliter, ſed etiam laudabiliter vixit, & vivit uſque in præſentem diem. Eſt enim naturâ homo bonus, pius, manſuetus, tranquillus, pacificus, & Monaſticæ quietis amator: cujus innocentia vitæ meritò fratrum in ſe convertit amorem. Ex eo námque die, *Joannes poſteà in Hirſaugia Abbas XLII. fit Monachus.*

die, quo ſanctæ Religionis habitum aſſumpſit, ſummo ſemper conatu Monachum ſe verum & imitabilem cunctis exhibere ſtuduit. Nulli gravis, nulli oneroſus, ſed humilis, quietus, & manſuetudinis clauſtralis obſervator diligentiſſimus ante faciem ſuam gradiebatur.

Fames magna Germaniam afflixit & Galliam totam.

Anno etiam ſupra notato, fames in omni terra fuit grandis, & inopia victualium utique magna, præſertim in Gallia, Picardia, Flandria, Brabantia, Hollandia, Hannonia, in Ducatu Clivenſi, Geldrenſi quoque, apud Moſellanos, Colonienſes, Trevirenſes, Moguntinos, ciſque Rhenanos & Suevos, quorum plures inediâ perierunt. Creverat enim frumenti pretium ſex partibus ultra conſuetum, ita ut modius, qui communibus annis venumdari pro uno denario conſuevit, iſto non minus, quàm ſeptem denarijs venderetur. Penuria panis maxima pauperes afflixit, longâ quippe inediâ vexati, cùm acceptum dono cibum plerique dentibus comminuerent, ſtomacho clauſis arterijs committere nequiverunt.

*MCCCCLXXXII.*

Unio comitatuum Wirtenbergenſium.

Anno Bernardi Abbatis XXII. qui & ultimus fuit, Indictione Romanorum xv. Eberhardus Barbatus Comes in Wirtenberg homo prudens & aſtutus conſilio, ſciens quòd juxta Dominicam ſententiam: *Omne Regnum in ſeipſo diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet:* Cùm Principatus Wirtenbergenſium eſſet in duo partitus, quomodo in unam revocaretur Monarchiam prudenter excogitavit. Habebat enim duos ex patruo nepotes, ut dictum eſt ſupra, Eberhardum videlicet Comitem, & Henricum, qui unam partem tenebant comitatus: Stutgardiam ſcilicet cum pertinentibus ad eam. Ipſe autem poſſidebat Urach alteram Comitatûs partem cum oppidis & Caſtellis & viculis ſuis. Conſilio itaque ſenioris Eberhardi conſentientes Junior & Henricus, Comitatum diviſum reduxerunt in unum, ſtatuentes & litteris confirmantes, quòd regimen principatûs Wirtenbergenſium perpetuò deinceps maneat indiviſum penes unum: de cujus manu hæredes reliqui annuam pro ſuſtentatione ſui pecuniarum recipiant portionem. Hâc unitate prudenter concluſâ, per populum quoque terræ unanimiter collaudatâ, & ſequenti anno conſenſu Principum in Conventu Francofurtenſi per Fridericum Imperatorem confirmatâ, ſenior Eberhardus Juniori præſtitit facultatem acceptandi, utrum vellet præeſſe Comitatui, aut vitam in privato cum pace vivere quietam. Conſilio ſuorum accepto, qui non ignorabant, ſeniorem Eberhardum pro communi Patriæ utilitate ad regimen fore meliorem: ceſſit Principatui, proviſione quinque vel ſex millium florenorum annuâ contentus. Porrò Henricus frater Junioris Eberhardi propter continuas infirmitates ſuas, quas & hodie patitur, ſimili vivit proviſione quietus, qui ſolus progeniem Comitum, nunc Ducum de Wirtenberg continuat.

Joannes Trithemius fit Monachus in Spanheim.

Anno prænotato, primâ die menſis Februarij, ego Joannes Trithemius hujus operis compilator anno ætatis meæ viceſimo præcisè completo ad converſionem veni, & habitum ſanctæ Religionis in Monaſterio Divi Martini Præſulis in Spanheim in Diœceſi Moguntinenſi Ordinis S. Benedicti de obſervantia Burſfeldenſium aſſumpſi, præſidente Joanne Colenhauſen Abbate.

Mechtildis mater Comitis Eberhardi moritur.

Eodem anno moritur Mechtildis mater ſenioris Eberhardi circa Feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli, quæ ſoror fuit Ludovici Pij, & Friderici

ſtrenui, Comitum Palatinorum Rheni Bavariæque Ducum. Hæc, ut ſupra diximus, primò nupſerat Ludovico Wirtenbergenſium Comiti, peperitque ſeniorem Eberhardum Barbatum poſtea Ducem. Ludovico autem vita defuncto nupſit Archiduci cuidam Auſtriæ. Quo etiam mortuo ad filium reverſa reliquum vitæ in viduitate peregit. Hæc vidua huic Monaſterio Hirſaugienſi fuit ut mater, & multa illi bona fecit. Omnem námque decimationem vini ſimul & frumenti cum Eccleſia parochiali villæ Böblingen huic Monaſterio pro Dei amore legavit. Sacerdotale quoque aurifrigium valdè pretioſum, hoc eſt, cappam choralem, caſulam ſive planetam cum duabus dalmaticis totidem ſtolis, & tribus manipulis ex chlamide Ladislai Regis quondam Bohemiæ factam, Eccleſiæ Hirſaugienſi piâ donatione largita eſt. Mitram Pontificalem, qua Hirſaugianus utitur Abbas, Monaſterio duplicem dedit, quarum altera & pretioſis lapidibus auróque intexta, eſt rubea; & altera unionibus decorata eſt alba. Denique & alia plura Hirſaugienſi donavit Eccleſiæ, & gravamina Principum multa Cœnobio præter Juſtitiam intentata ſuis precibus avertit. *Eadem mater Monaſterij Hirſaugienſis.*

Anno præſcripto Eberhardus Comes de Wirtenberg, ſenior, cognomento Barbatus Romam causâ devotionis cum notabili ſuorum Comitiva profectus eſt, & Sabbatho ante Dominicam mediæ quadrageſimæ urbem ingreſſus, ſequenti die, quæ fuit Dominica *Lætare*, à Sixto Pontifice aureâ Roſâ donatus fuit, & tam ab ipſo Papa, quàm à cætu Cardinalium penè omnium magno cum honore ſuſceptus. Eodem tempore Comes Eberhardus à Sixto Papa obtinuit auctoritatem & licentiam transferendi ſæculares Canonicos de Collegiata Eccleſia, quæ fuit in oppido Urach ad Hernberg, & in eorum locum reponendi Fratres, qui de communi vita nuncupantur, propterea quòd Apoſtolorum exemplo ſine proprio ſocialiter vivant in communi ſub uno Præpoſito. Indulgentias etiam plurimas impetravit pro eadem Eccleſia in Urach, quam reverſus in ſua magnificè conſtruxit, & ſufficienter dotavit, in qua & Roſam auream à Pontifice donatam, cum Reliquijs Sanctorum collocavit. *Eberhardus Comes ex devotione Romam vadit.*

Anno item prænotato, Dominicâ in Albis, Sixtus Papa IV. Romæ apud S. Petrum in præſentia multorum Cardinalium, Epiſcoporum, Prælatorum, & hominum, adſtante cum ſuis etiam Eberhardo Comite jam dicto Wirtenbergenſi, Euſtachium, qui & Bonaventura de Balneo Regio, quintum Ordinis ſui, hoc eſt, Fratrum minorum S Franciſci Miniſtrum Generalem ac poſtea S. R. E. Cardinalem, Sanctorum Catalogo magno cum honore adſcripſit; in cujus canonizatione tunc Rupertus de Licis ejuſdem Ordinis Orationem dixit. Obijt autem S. Bonaventura ſub Gregorio Papa X. anno videlicet Dominicæ Nativitatis MCCLXXXIII. in Concilio Lugdunenſi; ſepultus ibidem in Eccleſia Cathedrali miraculis ut ferunt coruſcans. *S. Bonaventura Ord. Minorum à Sixto Canonizatur.*

Eodem anno, Maria de Burgundia Maximiliani Archiducis Auſtriæ conjunx in venatione de equo, cui inſidebat, cecidit, & fractâ cervice miſerabili morte deceſſit, Philippum relinquens filium, qui poſtea factus eſt Rex Caſtiliæ in Hiſpania, & ante patrem mortuus eſt, relictis duobus filijs Ferdinando & Carolo, de quibus loco ſuo plenius dicetur, & Margaretham, quæ ſponſata fuerat Carolo Regi Gallorum VIII. ſed repudiata propter ambitionem Ducatus Britanniæ primò nupſit Regi Hiſpaniarum, *Maria Maximiliani uxor obijt anno ætatis ſuæ XXVI.*

 poſteà

poſteà Duci Sabaudiæ, quo etiam mortuo ad Patrem reverſa eſt, & vidua in Brabantia hodie vivit.

Dietherus Archiepiſc. moritur hoc anno.

Anno etiam prænotato, VII. die menſis Junij, obijt Dietherus de Iſenburg Archiepiſcopus Moguntinus, anno Pontificatus ſui ſecundarij VI. & menſe ſimiliter VI. in majori Eccleſia ſepultus cum tali Epitaphio: *Bis Præſul factus Comes Iſenburg Dietherus: Moguntinam arcem ſtruxerat, atque ſcholam*; fuit enim vir optimus, qui Clerum dilexit, & Clauſtralibus multa beneficia impendit.

Poſt cujus obitum Albertus Erneſti Saxonum Ducis filius annum agens ætatis XVIII. per Capitulum in Adminiſtratorem Eccleſiæ Moguntinæ aſſumitur, & cum favore non parvo multorum à Sixto Pontifice IV. confirmatur. Supervixit deinceps biennio tantùm, & ne malitia temporum, ut fieri ſolet, intellectum ejus depravaret, ſublatus eſt. Ejus fratres fuerunt Erneſtus Magdeburgenſium tunc adminiſtrator, poſteà Archiepiſcopus & Primas Germaniæ, Fridericus Princeps Elector, & Joannes Duces Saxoniæ & Miſniæ.

Reinhardus Epiſcopus Wormatiæ obijt.

Eodem anno, XXI. die menſis Julij, obijt Reinhardus de Sickingen Epiſcopus Wormatienſis anno Pontificatus ſui XXXVI. & in Capella S. Ægidij Abbatis, quam ipſe denovo conſtruxerat, juxta majorem in Wormatia Eccleſiam ſepelitur. Mutuaverat iſte Præſul de portione ſua hæreditaria cuidam Principi duodecim millia florenorum ſub bona fide, ſicut in talibus fieri ſolet. Moriturus autem præcepit, ut omnis illa pecunia Monaſterijs, Eccleſijs atque pauperibus exponeretur, imò ſolveretur propter Deum; DCC. ex his floreni per ipſum Principem uni Monaſterio ad ſtructuram donati ſunt, reliquorum ſolutio differtur ad Græcas Calendas.

Joannes Camerarius Dalburgius fit Epiſcopus Wormatienſis.

Poſt hunc Joannes Camerarius Dalburgius majoris Eccleſiæ Præpoſitus, Wormatienſis Epiſcopus factus eſt, & præfuit annis XXI. in magna æſtimatione hominum. Fuit enim vir in omni facultate doctiſſimus, triúmque linguarum Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ peritus, & unicum Germanorum decus, qui non ſolum noſtris, ſed etiam exteris nationibus admirabilis propter omnimodam eruditionem ſuam apparebat. Ad hunc Reverendiſſimum Pontificem ego Joannes Trithemius Abbas poſtea Spanheimenſis opus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis lucubravi. Amator etiam fuit librorum omnium noſtra tempeſtate ardentiſſimus, qui multa volumina Hebraica, Græca, & Latina in omni ſcripturarum varietate rariſſima congregavit.

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale 24. celebratur in Blaubeuren.

Anno præſcripto, Dominicâ tertiâ poſt Paſcha, quæ ab Introitu Miſſæ dicitur: *Jubilate*; celebratum fuit XXIV. Ordinis Provinciale Capitulum in Monaſterio S. Joannis Baptiſtæ in oppido Blaubeuren apud Suevos Conſtantienſis Diœceſis, in quo præſederunt Georgius ſancti Stephani in Herbipoli, Georgius in Wiblingen, Udalricus montis Monachorum, & Joannes ſancti Ægidij in Nürenberga Monaſteriorum ejuſdem Ordinis Abbates.

Epiſcopus Leodienſis occiditur.

Eodem anno Joannes de Burbon Epiſcopus Leodienſis cum Archiduce Maximiliano fideliter ſentiens, inſidijs & ſubordinatione Ludovici Regis Gallorum XI. per Wilhelmum de Arnburg fuit occiſus, & Cadauer ab eodem Parricida nequiſſimo ante fores Eccleſiæ majoris conſpiciendum populo projectum. Nec multo poſt & ipſe homicida ſimili dolo ab alio interemptus eſt in vindictam commiſſi ſceleris, & multiplicata ſunt mala

mala in terra Leodienſium, per Rupertum de Arnburg Wilhelmi necem acriter vindicantem.

Anno item prænotato, Bernardus Abbas hujus Monaſterij primum latus de ambitu, quo itur ad Capitulum de Eccleſia, novum à fundamentis incepit, quod morte præventus ſucceſſori perficiendum reliquit. Domum etiam pecualem trans pontem apud S. Aurelium novam cum univerſis habitationibus ſuis conſtruxit. In oppido Wil frumentariam ſimiliter domum ædificavit.

Eodem anno in menſe Septembri memoratus Abbas Hirſaugienſis Bernardus jam ſenio gravatus, multiſque laboribus nimium exhauſtus ægrotare cæpit, paulatim creſcente morbo tandem Chriſto vocante ab hac miſerabili peregrinatione ad patriam tranſmigravit æternam, anno regiminis XXII. ſepultus ut juſſerat in Introitu Eccleſiæ circa altare omnium Sanctorum, vir apud omnem Hirſaugienſium poſteritatem ſempiterna memoria dignus. Meritò námque ſecundus fundator hujus Monaſterij cenſendus, quippe qui omnia ejus bona ære alieno in duodecim millibus, ut ſupra dictum eſt, gravata reperit, cuncta penè intus & extra ædificia ruinoſa vidit. *Bernardus Abbas Hirſaugiæ XXXIX. moritur.*

Enimverò quod nullus in ducentis annis ante eum Abbas potuit, Hirſaugiam à cunctis oneribus debitorum liberrimam reddidit, impignorata omnia redemit: & ædificia Cœnobij nova multa condidit, antiqua reparavit. Majus tamen omnium, quod fecit, jure præfertur cæteris, quia non ſolùm Monaſterio utiliter præfuit in temporalibus, ſed in ſpiritualibus etiam omnia tam in ſe, quàm in ſubjectis ad Regulæ puritatem reformavit: fuit enim regularis obſervantiæ magnus Zelotes, & cuncta ad Dei gloriam faciebat. *Bernardus hic Abbas meritò ſecundus fundator dicendus eſt.*

## De Georgio hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XL. qui præfuit annis duobus, minus XX. diebus, varijſque geſtis illius temporis.

POſt obitum Reverendiſſimi Abbatis Bernardi anno Dominicæ Nativitatis memorato MCCCCLXXXII. Indictione Romanorum XV. XVIII. die menſis Octobris, quæ fuit feria ſexta poſt Galli, convenientes ad locum Capitularem Prior & Fratres hujus loci, poſt invocationem Spiritus ſancti, aliáſque orationes conſuetas, Georgium Præpoſitum in Rothe Conventualem præſentis Monaſterij unanimi conſenſu in Abbatem elegerunt, qui per Ludovicum de Helmſtatt Epiſcopum Spirenſem confirmatus & Benedictus præfuit duobus annis XX. diebus, vir bonus, ſimplex, & quietus. *Georgius fit Abbas Hirſaugienſis XL. annis duobus.*

Hic de Moguntia venerat ad Hirſaugienſe Cœnobium ex S. Jacobo cum primis Reformatoribus, inter quos uſque ad ſenectam & ſenium vixerat inculpatè, nulli moleſtus, ſed gratus omnibus, & in regulari obſervantiâ ſingulari devotione ſtudioſus. Ordinatus poſthæc à Bernardo Abbate in Roth, ſe in utróque ſtatu ſatis utilem exhibuit rectorem, & *Georgius Abbas vita & moribus fuit tranquillus.*

proventus Eccleſiæ parvo tempore notabiliter augmentavit, ædificia plura de novo erexit, antiqua & ruinoſa ſummo cum ſtudio cuncta reparavit.

Sed poſteaquam in Abbatem fuerat ſublimatus, non eam regendi gratiam in majoribus habuit, quam in minoribus conſtitutus utiliter & fructuosè miniſtravit. Unde factum eſt, ut cum ſenioribus ſuis, & his maximè, qui fuerant in officijs poſiti, gravem diſſenſionem incurrerit, è quibus nonnulli ad tempus exulare coacti ſunt. Poſt multas tandem turbationes inter eum & conventum ſubortas, conſiderans ſenio ſe gravatum ad onera paſtoralis curæ portanda minùs idoneum, Abbatiam reſignavit.

Fridericus Comes Palatinus naſcitur.

Eodem anno nonâ die menſis Decembris Heidelbergæ naſcitur Fridericus quartogenitus Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, qui hodie XXXI. ætatis annum agens, ſuper liberos Ruperti fratris in Bavaria relictos, ut ſuo loco dicetur, Tutorem ſe gerit.

Maximilianus Oratores pro pace mittit ad Gallos.

*MCCCCLXXXIII.*

Anno Georgij Abbatis I. Indictione Romanorum I. Ludovico Rege Gallorum XI. valetudinario manente, Maximilianus Archidux Auſtriæ Oratores ſuos ex Flandria miſit in Galliam rogatus ab illo, ut de pace communi tractarent. Videbat enim Rex Ludovicus, quod in humanis diutius manere non poſſet, ſed mori propediem oporteret, voluitque propterea Maximilianum, cujus vires in bello & nervos multipliciter fuerat expertus, Carolo filio, quibus poſſet medijs facere prius amicum, à quo regnum ſuum alioqui fore metuebat avertendum.

Margaritha filia Maximiliani Carolo deſponſatur Gallo.

Venientes itaque ad Ambaſiam Oratores Maximiliani, ubi Rex decumbebat infirmus, Pax & concordia inter eos facta eſt, & inter alia fœderis capita, hoc erat non ultimum, quod Carolus Ludovici filius Margaritham ex Maria filiam (de qua paulò ante dictum eſt) dum utrique legitima ætas eſſet, acciperet uxorem. Quibus ritè concluſis donantur à Ludovico Legati triginta millibus ſcutorum aureorum, præter pocula argenti cælati, quod Rex illorum causâ prius cudi præceperat. Erat autem Margaritha infra bimatum, & à Gandavis educabatur in Flandria. Igitur redeuntibus Gandavum Flamingis Oratoribus fit apparatus ingens de Margaritha ad Gallos ducenda: nec minus curabat Rex Ludovicus magnâ pompâ, quomodo eam à Flamingis glorioſè ſuſciperet.

Ludovicus Gallorum Rex infirmus muſicâ petit levari.

Anno igitur prænotato ſecundâ die menſis Junij Margaritha Pariſium ingreditur infans puella, & paulo poſt ad Ludovicum Regem deducitur, ubi jacebat infirmus, feſtùmque deſponſationis communi lætitiâ celebratur. Non erat Ludovico à morbo requies: ſéque indies magis ac magis debilitari ſentiebat, & mortis metu angebatur; nemo enim fuit illo vivendi cupidior. Hinc Turonum ſe portari jubet, excogitans à Muſica valetudinis ſuæ levamen quærere. Quam ad rem accerſiri mandat omnis generis muſici inſtrumenti luſores, quos centum & viginti conveniſſe conſtat. Inter quos fuerant ovium paſtores, qui multos dies non procul à Regis cubiculo continenter modulabantur ejus conſolandi causâ, & ne ſomno quo gravabatur nimium ſuccumberet; quanquam nihil aut parum relevaretur.

Juſſit

Juſſit præter hoc hominum genus alterum longè diverſum ad ſe convenire, ſolitarij námque & qui Eremum incolebant homines, quique opinione ſanctitatis plurimi æſtimabantur, fœminæ quoque ſpectatæ Religionis Turonum convenerunt; quibus id negotij mandatum eſt, Deum indeſinenter orare pro ſalute Regis, ut vivere diutius poſſet; erat enim cupidiſſimus vitæ. Sed mortis definitæ terminum nemo producere poteſt. Moritur ergo poſt multa & prius inandita ſine fructu excogitata medicamina in palatio Turonenſi anno prænotato penultima die menſis Auguſti, & in templo Divæ Mariæ ſemper Virginis apud Clery ſicut vivus ordinaverat ſepultus eſt. *Ludovicus Rex Gallorum undecimus Turonis moritur.*

Poſt Ludovicum regnavit ſuper Gallos filius ejus Carolus octavus, annis fermè quatuordecim, puer ſex annorum, cùm regnare cæpiſſet: & fædera rupit, quæ pater cum Archiduce Maximiliano ſtatuerat, Margarethámque ſibi ut diximus deſponſatam, remiſit in Flandriam ad patrem, cupiditate Ducatûs Britanniæ minoris incenſus, cujus Dominam nomine Annam jam ritè Maximiliano ſponſam, præripuit violato jure uxorem. *Carolus octavus regnat in Gallia poſt patrem annis XIV.*

Anno prænotato, ſeptima decima die menſis Julij, Joannes de Colenhauſen Abbas Monaſterij ſancti Martini præſulis in Spanheim Ordinis Divi Patris Benedicti auctoritate Alberti Moguntinæ Eccleſiæ adminiſtratoris & Fratrum poſtulatione factus eſt Abbas Cœnobij Sanctorum Marcellini & Petri Martyrum in oppido Selgenſtatt, & præfuit ibidem annis novem. Poſteà ſenio gravatus & morbo Abbatiam reſignavit: & menſibus triginta ſupervixit: vir doctus, religioſus, integer, & omni tempore honeſtæ converſationis. *Joannes de Colenhauſen fit Abbas in Selgenſtatt annis IX.*

Eodem anno viceſimâ nonâ die menſis Julij, ego Joannes Trithemius patriâ Moſellanus tantâ ſucceſſione indignus confratrum meorum electione Abbas in Spanheim quintus atque viceſimus fui electus, præſentibus Hermanno ſancti Jacobi prope Moguntiam, Conrado ſancti Joannis Baptiſtæ in Ringaugia, & Joanne ſupra dicto in Selgenſtatt Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbatibus. Confirmatus autem per adminiſtratorem Eccleſiæ Moguntinæ Albertum, & ordinatus à Bertholdo Pariadenſe Pontifice ejus in Pontificatu Vicario, Spanheimenſi Monaſterio inutilis præfui annis viginti tribus, menſibus duobus, & quatuordecim diebus. Quibus in paupertate magna & multis laboribus exactis, quorundámque perfidiâ exacerbatus animo Abbatiam ſancti Jacobi Apoſtoli apud Wirzburg, in qua hoc hiſtoriarum opus lucubravi, Fratrum electione aſſumpſi, & Spanheim cum ingratis Cynonotis voluntariè reſignavi, ut ſuo loco inferiùs veniet dicendum. *Joannes Trithemius fit Abbas in Spanheim annis XXIV.*

Anno prænotato, ſextâ decimâ die menſis Novembris, Heidelbergæ naſcitur Eliſabeth in ordine liberorum quintogenita Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis, & Principis Electoris. Hæc poſtea cùm annorum eſſet quindecim, Wilhelmo Haſſorum Landtgravio nupſit, apud Franckenfurt oppidum regni celebratis magnâ pompâ nuptijs. Quo infra biennium ſine liberis mortuo ad Patrem revertitur: & paucis in viduitate annis exactis ſecundò nupſit Philippo Marchioni de Baden filio Chriſtophori magnifici Principis Badenſis. *Eliſabeth Comes Palatina Heidelbergæ naſcitur.*

Anno etiam prænotato Georgius Abbas Monaſterij hujus Hirſaugienſis ambitûs primum latus, quod ejus anteceſſor Abbas Bernardus, ut ſupra

diximus, inchoaverat, perficere ſtatuit, & ad finem teſtudinem perduxit. Alias etiam ſtructuras in Monaſterio, & exinde in curtibus continuando aſſumpſit, quas tamen omnes propter brevitatem ſui regiminis conſummare non potuit.

Cœnobium Monialium in Sebach reformatur.

Eodem quoque anno Georgius Abbas de commiſſione Ludovici Spirenſis Eccleſiæ antiſtitis reformavit Cœnobium Monialium S. Laurentij Martyris in Seebach noſtri Ordinis, quod parum diſtat à Monaſterio Limpurgenſi, & vitam in eo regularem introduxit. Aliud quoque Cœnobium Monialium neſcio cujus Ordinis in Sefflingen, idem ad religionis obſervantiam reformavit.

*MCCCCLXXXIV.*

Anno Georgij Abbatis II. Indictione Romanorum II. hyems ſatis nivoſa fuit & putrida: eodémque anno primâ die menſis Maij, obijt Albertus è Saxoniæ Ducibus Adminiſtrator Eccleſiæ Moguntinæ anno ætatis ſuæ viceſimo, adminiſtrationis verò ſuæ ſecundo bonæ ſpei adoleſcens: cujus Cadauer cum honore debito in majori Eccleſia ſepelitur. Poſt cujus mortem Bertholdus ex Comitibus de Heñenberg Decanus per Canonicos unanimi conſenſu eligitur: & confirmatus ab Innocentio Papa octavo, ſequenti anno in Archiepiſcopum à Joanne Dalburg Wormatienſium Antiſtite Moguntiæ ordinatur. Præfuit autem in Archiepiſcopatu annis uno & viginti, vir aſtutus conſilio, & æſtimationis inter Principes magnæ, qui mox in principio ſui Pontificatus Clerum durè ſatis gravare cœpit: pecuniam exigendo, quam ſubſidium vocant, per Cenſuras Eccleſiaſticas, ultra quàm eatenus fieri conſuevit, non ſolum à ſæcularibus, ſed etiam à Clauſtralibus, quos præ cæteris, neſcio cauſam, aliquantulum durius aſpernabatur. Erat alioquin Princeps magnificus, qui cunctis Germaniæ optimatibus Ingenio, Prudentiâ, Sapientiâ, conſilio, rerúmque magnarum experientiâ facilè præſtabat: ad cujus ſententiam Rex Maximilianus quaſi ad Patris aurem pendebat, utpote qui Archicancellarij officium in ejus palatio multo tempore ſequendo Curiam prudentiſſimè adimplevit.

Bertholdus Comes de Heñenberg fit Archiepiſcopus Moguntinus.

Eodem anno in menſe Auguſto, mortuus eſt Sixtus Papa quartus Pontificatus ſui anno XIII. apud S. Petrum in Vaticano ſepultus impenſis Juliani Cardinalis S. Petri ad Vincula ex fratre nepotis, qui poſt Alexandrum ſextum factus eſt Papa Julius ſecundus. Creaverat enim Papa Sixtus toto ſui Pontificatus tempore Cardinales viginti: inter quos Julianus S. Petri ad Vincula ex fratre nepos unus extitit: qui patruum ſicut diximus pompoſè nimium ſepelivit. Hic Papa Sixtus feſtum Præſentationis Beatæ Mariæ ſemper Virginis inſtituit, & ſolemnitatem Conceptionis ejus confirmavit. Feſtum quóque S. Annæ aviæ Chriſti, & S. Joſeph nutritij Domini in Eccleſia fieri juſſit.

Sixtus Papa quartus moritur.

Sixto in Pontificatu Romano ſucceſſit Joannes Baptiſta patria Genuenſis, Cardinalis Presbyter tituli S. Cæciliæ, qui dictus Innocentius VIII. Eccleſiæ præfuit annis VIII. diebus ſex atque viginti, vir optimus, affabilis, manſuetus, eloquio facundus & comis, morúmque honeſtate ac maturitate inſignis. Hic Innocentius Papa Lupoldum Auſtriæ olim Ducem ſignis & miraculis coruſcantem Sanctorum Catalogo ad inſtantiam Friderici Cæſaris tertij adſcripſit.

Innocentius fit Papa octavus, qui annis præfuit VIII.

Anno

Anno prænotato, viceſimâ primâ die menſis Februarij, natus eſt Joachim Brandenburgenſium Marchio, Stetinenſium Pomeranorúmque Dux, ſacri quoque Imperij Archicamerarius, ac Princeps Elector, filius Joannis Marchionis & nepos Alberti, qui cùm eſſet annorum decem & ſeptem, Joannis Danorum Regis filiam duxit uxorem. de qua genuit filium paterni nominis Joachim: & alterum nomine Joannem: duas quoque filias, quarum nomina memoriæ non occurrunt, ſperantes quòd liberos habiturus ſit cum tempore plures.

Iſte princeps Joachim ad litteras à Patre in juventute poſitus, quantum profecerit in lingua latina, teſtes ſunt mecum omnes, qui noverunt eum. Non ſolùm latinè legit, intelligitque perfectè, verum etiam, quod rariſſimum eſt apud Germaniæ Principes, latinè ſcribit ornatas concinnas & diſertas epiſtolas, ſuo ingenio, adinventione, & manu. Nam & S. Pontifici decimo Leoni nuper proprio ingenio & manu facundiâ latinâ plenam ſcripſit & miſit Epiſtolam. Interfuimus olim pluries, quod cum Raymundo Cardinali S. Mariæ novæ Sedis Apoſtolicæ Legato in menſa loquebatur omnia non modò latinè, ſed etiam ornatè in tantum, quòd cuncti mirabantur aſſidentes. In hiſtorijs tam veterum quàm novorum peritus & ſtudioſiſſimus eſt. In Mathematicis quoque diſciplinis ſuper omnes, quos noverim, Principes eruditus. Mirabili, & prope divino viget ingenio, quo factum eſt, ut ſine difficultate magna evaſerit doctus: omniúmque doctorum eruditorúmque hominum unicus Mœcenas, amator & promotor omni tempore ſingularis. Cujus ſententiæ fidem confirmat, & quanti pendat viros literarum ſtudio deditos, oſtendit Gymnaſium illud generale, quod apud Franckenfurt oppidum ſuum, cis Oderam, novum inſtituit, privilegijſque multis & neceſſarijs proventibus magnificè dotavit, ad quod viros undecúmque doctiſſimos magnis beneficijs adſcivit. Ejus converſatio cum doctis eſt aſſidua, quorum in ſua curia nutrit multitudinem copioſam: in quos non tantùm verbis affabilis, ſed etiam donis munificus eſt.

*Joachim Marchio Brandenburgenſis laudatuſſimus.*

*Joachim Marchio amator, cultor & benefactor doctorum.*

In moribus & verbis maturus & non ſeverus, jucundus, non diſſolutus, humanus, non crudelis, manſuetus, non ſuperbus. Et quanquam rei theoricæ, Philoſophicæ maximè deditus, principatum tamen ſuum non minùs diligenter, quàm prudenter modeſtiſſimè gubernat. Subditis charus: bonis per dignationem ſocius: malis reprobis judex & cenſor auſterus: Juſtitiæ cultor & amator eſt maximus: quippe qui nullius in judicio perſonam recipit: reum pro muneribus neminem abſolvit. Verùm quia tranquillus adhuc vivit in humanis, ratio nos admonet, ne calamum ultra laxemus.

*Joachim Marchio Juſtitiæ cultor, pius, manſuetus & rectus.*

Anno prænotato vini abundantia crevit ubique terrarum per Germaniam totam, ubi vitium exercetur cultura, quantam nullus mortalium præceſſiſſe in memoriam potuit revocare. Nec prius nota fuit hæc vini copia tanta, quam in vindemia botros colligere homines cæpiſſent. Quo factum eſt, ut multis vaſa deficerent: cùm pro tanta vini multitudine ſe pauciſſimi præparaſſent. Vendebatur tum vini plauſtrum pro uno aureo nummo, & vas pro tribus. Henricus Abbas in Weiſſenburg, cui hoc anno vini plauſtra creverunt, ſicuti ejus ab ore audivi, quater centum, ſub eadem vindemia propter defectum vaſorum centum ſexaginta plauſtra

*Vini abundantia inaudita.*

ſtra vendidit pro totidem florenis monetæ communis. Venditores erant multi: emptores verò pauciſſimi. Nam uſque adeò vinum hoc anno viluerat, quod multi vini cultores cæmentationes parietum non cum aquâ, ſed veteri vino maluêre conficere. Alij propter vaſorum penuriam, ut novum reciperent, vetus in terram effuderant. Plures etiam non habentes vaſa pro tanta vini ſufficientia multitudine, botros in vitibus dimiſſos colligere deſpexerunt: nonnulli quoque ruſticorum in rabiem verſi, cùm Deo gratias agere dubuiſſent, in blaſphemiam ora laxârunt, verba fundentes, quæ non expedit recitare. Sed in ſequentibus annis vindictam ingratitudo recepit.

Ruſticorum ingratitudo Dei fuit beneficijs provocata.

Eodem anno, XXIX. die menſis Septembris, quæ fuit ſolemnitate S. Archangeli Michaelis feſtiva, Georgius hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbas, conſiderans ſe ad curam paſtoralem propter multas conditiones non eſſe idoneum, Abbatiam propriâ ſponte ac liberâ voluntate anno regiminis ſui ſecundo reſignavit. Fuit antem Georgius iſte Abbas homo ſenex, manſuetus, atque tanquillus amator pacis & quietis. Verùm quia hujus Monaſterij Abbatia virum requirit laborioſum expertum in multis, & ſuper omnia vigilantiſſimum, qui non ſolùm ſpiritualia diligentiſſimè curet, ſed etiam temporalia prudenter adminiſtret, humeris ſuis importabile onus voluntariè depoſuit, & reverſus ad privatæ converſationis tramitem biennio ſupervixit. Cui Fratres pro ſuſtentatione vitæ annuam penſionem aſſignârunt certam pecuniarum ſummam, honeſtam hominis ſenectutem providè cogitantes. Nec din poſteà cùm ille apud exteros ſibi deligeret manſionem, Blaſius Abbas & Fratres religioſâ intentione contradixerunt, aſſerentes illum non debere cum alterius profeſſionis hominibus habere manſionem, ſed potius inter noſtros regulariter converſari. Fit tandem Spiræ inter eos concordia per Hermannum Abbatem S. Jacobi Moguntinum, & alios convocatos tali ſub conditione, quod in prioratu Richenbach Monaſterio Hirſaugienſi abſque medio ſubjecto reliquum vivendi tempus cum ſua proviſione debeat ſeorſim reſidere tranquillus, quod & fecit quamdiu ſupervixit, obijt enim quartâ die menſis Auguſti, anno Blaſij Abbatis ſuccedentis ſecundo.

Georgius Abbas Hirſaugienſis XL. reſignat.

## De Blaſio hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XLI. qui præfuit annis XVIII. menſibus IX. diebus XVII. & varijs geſtis.

Blaſius fit Abbas XLI. annis XIX.

ANno Dominicæ Nativitatis MCCCCLXXXIV. Indictione Romanorum II. poſtquam venerabilis ſenior Georgius Abbatiam in manus, ut dictum eſt, ſui conventus liberè depoſuit & reſignavit, Prior cum Fratribus die præſtitutâ pro novi paſtoris electione ad locum Capitularem nnanimes convenerunt. Præmiſſis autem celebrationibus Miſſarum & orationibus conſuetis, Blaſium, qui major cellerarius aliquandiu fuerat, in Abbatem hujus Monaſterij XLI. unanimi voto elegerunt, qui confirmatus à Ludovico de Helmſtatt Spirenſium Epiſcopo, & ſolemni pompâ ordinatus, præfuit annis XVIII. menſibus

bus IX. diebus XVI. vir ſtaturâ non incompoſitus, longior tamen, quam brevis, corpore macilentus, & congruâ membrorum proportione diſpoſitus, capillis ſimul & ſupercilijs nigreſcentibus. Patriâ Suevus erat ex Oettingen oppido natus, parentibus liberis ortus atque honeſtis, Patre Henrico, matre verò Catharina genitus. Qui florida in ætate apud Hirſaugiam Monachus factus multo tempore ſub Abbate Bernardo majoris Cellerarij, ſicut dictum eſt, ſtrenuè geſſit officium, & ſecundum D. P. N. Benedicti ſententiam omnia fideliter pro fratrum neceſſitate miniſtravit. Erat ſanè vir magnæ prudentiæ & induſtriæ ſingularis, qui natus ad ardua videbatur, ingenio ſubtilis & ad quælibet præcogitanda promptus & callidus, quem nemo facilè deceperit: animo conſtans & imperterritus, qui non cedere adverſantibus novit, ſed vincere potius, & triumphare. In agendis & procurandis rebus Monaſterij temporalibus multum fuit diligens, providus, & circumſpectus, & ſubſtantiam rei familiaris in utroque officio valdè ampliavit. Poſt mortem Bernardi Abbatis in ea turbatione, quam ſub Georgio diximus exortam, dolo & ſuggeſtione quorundam æmulorum ad breve tempus exulare coactus fuit apud fratres Weiſſenburgenſes, ſed inde revocatus cum honore ad Monaſterium, non diu poſt in Abbatem ſublimatur. Non reddidit vicem bis, qui exulandi præſtiterant cauſam, ſed omnes patienter toleravit, ſciens dixiſſe Judicem univerſorum: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Hâc ſententiâ motus ad injurias fratrum patientiſſimus fuit, & contumelias ſibi quandóque illatas prudentiſſimè diſſimulavit: ſuâ enim prudentiâ vicit omnes motus ſubditorum, qui nonnunquam ſatis protervè in eum pravorum conſilio ſurrexerunt. Quæ ſcribimus, non ad ignominiam præſentium Hirſaugiani Conventus Monachorum, ſed ad cautelam futurorum ut referantur, obſecramus.

*Blaſij Abbatis Patria, parentes, mores & vita.*

*Blaſius Abbas ad injurias patiens.*

Paucis ante mortem ejus annis diabolo ſeminante, ac pravo hominum conſilio interveniente, magna inter Abbatem ipſum & Conventum fuit ſuborta diſſenſio, nullâ exiſtente legitimâ causâ, propter quam diſſentire ab invicem debuiſſent, ſed erant quidam aliarum Profeſſores Religionum ſcioli ſimul, & nonnulli ſæculares, qui varijs modis pacem inter eos crebrò perturbabant. Crevit in tantum diſſenſio, quod Patres de Annali Capitulo unionis & obſervantiæ Burſfeldenſium quatuor deputaverunt Abbates, quorum unus eram, ut Monaſterium viſitarent, & diſcordantes revocarent ad pacem. Viſitavimus haud minùs tertiò, & ſemel inquietatum pelagus vix tandem cum multis laboribus, nec ſine magnis Cœnobij expenſis ad tranquillitatem potuimus reducere. Et quamvis diſſenſionum cauſæ nec magnæ eſſent, nec legitimæ, quia tamen ex commiſſione Præſidentium toties viſitare cogebamur, jam ab iſta, jam verò ab alia parte vocati, Hirſaugienſium nomen, honor & gloria non ſolùm per Sueviam, ſed per totam unionem noſtram ubíque non parvum ſumpsêre detrimentum, alijs Abbatem, alijs verò Conventum, nonnullis utróſque damnantibus. Poſtremò in ſe reverſi Monachi ſanis acquievêre conſilijs (erant enim plures inter eos viri prudentes) recognitíſque diaboli verſutijs pacem receperunt oblatam. In omnibus Blaſij prudentiam conſideravimus prævalere malignitatibus temporum, qui paſſus injuriam, quaſi neſciret, diſſimulavit.

*Diſſenſio inter Blaſium Abbatem & Conventum gravis.*

MCCCCLXXXV.

Bertholdus in Archiepiſcopum Moguntiæ conſecratur.

Anno Blaſij Abbatis I. Indictione Romanorum III. in Dominica mediæ quadrageſimæ, quâ *Lætare Jeruſalem* pro Miſſæ Introitu cantari conſuevit in Eccleſia Dei, Berchtoldus ex Comitibus de Hennenberg in Archiepiſcopum Eccleſiæ Moguntinæ electus & confirmatus, Moguntiæ conſecratus eſt miniſterio Joannis Camerarij Dalburgij Wormatienſis Epiſcopi, coaſtantibus ſibi Ludovico de Helmſtatt Epiſcopo Spirenſi, & Bertholdo Panadenſe Epiſcopo, qui Vicarius erat in Pontificalibus Archiepiſcopi Moguntini. Aſtabant etiam ſuis ornamentis thiariſque induti Abbates noſtri Ordinis Hermannus Abbas ſancti Jacobi Moguntinus. Conradus Abbas ſancti Joannis in Ringaugia, Joannes Abbas in Selgenſtat, Anſelmus Abbas in Limpurg, Joannes in Blidenſtatt, Conradus Abbas in Amorbach Herbipolenſis Diœceſis, Joannes Trithemius Abbas in Spanheim, & alij tam noſtri Ordinis, quam Ciſtertienſis ac Præmonſtratenſis complures.

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XXV. Auguſtæ celebratur.

Eodem anno Dominicâ tertiâ poſt Paſcha, quæ fuit XXIV. dies menſis Aprilis, celebratum eſt quintum atque viceſimum Ordinis noſtri Capitulum Provinciale apud S. Udalricum in Auguſta, in quo præſederunt Joannes S. Ægidij in Nürenberg, Henricus ſanctorum Petri & Pauli Apoſtolorum in Weiſſenburg, Paulus in Elchingen, & Joannes Trithemius ſancti Martini in Spanheim Ordinis memorati Abbates. Verba fecit Weiſſenburgenſis.

Abbas cum Monachis ſuis in Salſa apoſtatavit ab ordine.

His etiam temporibus Abbas & Monachi Cœnobij Salſenſis in Diœceſi Argentinenſi Ordinis noſtri, confictis falſis, & ementitis narrationibus ſuis Innocentium Papam malè informantes, habitúque ſacræ Monaſticæ Religionis abjecto temerè ab Ordine receſſerunt, Monaſterium in Eccleſiam ſæcularem transferentes, & facti ex Monachis reprobis malis atque perverſis Canonici peſſimi, diſſolutiſſimi, Deóque mendaces, & Angelis apoſtatantibus ſimillimi, non diu ſupervixerunt, ſed morte horrenda in brevi omnes ſublati pœnas temeritatis ſuæ dederunt. Simile contigit omnibus, qui noſtris temporibus ſimilia præſumpſerunt.

Joannes fit Abbas Burſfeldenſis.

Anno prænotato, ſecundâ die menſis Januarij, hoc eſt, in octavis Proto-Martyris Stephani, obijt Theodoricus Abbas Monaſterij ſanctorum Thomæ & Nicolai apud Burſfeldiam, qui tertius fuit in obſervantia regulari, homo integerrimæ converſationis, qui multa fecit bona pro reformatione Ordinis noſtri per Saxoniam. Poſt hunc Joannes in Abbatia ſuccedens præfuit annis ſedecim, menſibus quatuor, vir & ipſe multum religioſus, qui plura in Monaſterio ædificia ſumptuoſa de novo conſtruxit.

Eodem anno ſextadecimâ die menſis Martij horâ circiter quartâ, fuit magna ſive totalis defectio ſolis, quam Græci nominaverunt ecclypſin, quam Fratres multi curioſius, & ſine medio per apertum intuentes, non parvam acuminis videndi læſionem per dies manentem plures acceperunt.

Atrebatum à Maximiliano capitur.

His etiam temporibus Ludovico Rege Gallorum undecimo, ut paulò ante dictum eſt mortuo, & Carolo filio ejus adhuc puerulo ſuccedente, non immemor Archidux Maximilianus eorum, quæ Galli ſæpius contra fidem juratam egiſſent mala, contractis copijs de Flandria movens

in

in Picardiam, Atrebatenſem urbem noctu ingreſſus capit nullo reſiſtere, vel audente, vel potente; Præfectum urbis dormientem intercepit. Poſt menſes aliquot arcem ad majorem mercatum, & munitiones civitatis adverſum oppidum ſancti Vedaſti à Ludovico Rege Gallorum exſtructas funditus ſubverterunt. Antiquo etenim jure ad Regnum Germaniæ pertinet Atrebatum.

Civitas Atrebatenſis à Maximiliano Archiduce capitur.

Anno prænotato, Innocentius Papa VIII. magiſtro Inſulæ Rhodianorum mandavit, neſcio unde motus, ut Zizimum fratrem Bagiaſich Regis Turcarum ad ſe Romam tranſmittat. Itaque ad Papæ inſtantiam Zizimus per Priorem de Alvernia Romam perductus eſt,& manſit ibidem annis novem. Poſtea Carolo Regi Gallorum à Papa Alexandro donatus & abductus, non diu vixit.

Zizimus frater Turcarum Regis captus Romam mittitur.

Eodem quoque anno Blaſius hujus Monaſterij vigilantiſſimus Abbas plura comparavit ſuo Cœnobio bona, inter quæ duximus annotare ſubjecta. In primis auxit & ampliavit proventus annuos in Waldeck & villa Kenthen, in ſumma librarum Hallenſium octoginta quinque ſuper fundo, qui nuncupatur feudum piſcatoris. In eodem loco fundum ſpecularij dictum pro libris Hallenſium octoginta quinque ſimiliter comparavit. Curtem quoque in Schaffhauſen à ſacerdote quodam de Wil nomine Wolffgango emit pro florenis aliquot, & Partem fluvioli nuncupati die Wuren pro triginta libris Hallenſium comparavit.

Blaſius Abbas in diverſis locis plura comparavit bona.

*MCCCCLXXXVI.*

Anno Blaſij Abbatis ſecundo, Indictione Romanorum quarta, Wilhelmus de Arenberg, qui Joannem de Burbon Epiſcopum Leodienſem ante quadriennium ſicut dictum eſt prius inſidiosè occiderat, per fratrem ſuccedentis Epiſcopi Joannis de Horn ſimili dolo capitur, & ductus Trajectum ſuperius oppidum juxta Moſam capite truncatur. Sicut fecerat, ita factum eſt ei, & qui pactum violavit manum temerè mittens in Chriſtum Domini, fidem invenire non meruit, quam ipſe minimè ſervavit. Compoſuerat enim priùs cum Joanne de Horn Leodienſium antiſtite ſuper parricidio in anteceſſorem ejus commiſſo, & pace reformatâ inter eos nihil ſuſpicabatur mali de aliquo. Ejus occaſione ſceleris plura ſunt mala ſubſecuta: Rupertus etenim de Arenberg fratris necem vindicans, Leodienſium inimicus factus eſt, & multa eorum millia paſſim occidit.

Wilhelmus de Arenberg peremptor Epiſcopi Leodienſis occiditur.

Eodem anno, viceſimâ die menſis Februarij, quæ fuit ſecunda feria poſt Dominicam *Reminiſcere* in quadrageſima, Franckenfurt oppido Regali in Eccleſia S. Bartholomæi Apoſtoli Maximilianus Archidux Auſtriæ, ad inſtantiam Friderici Imperatoris tertij genitoris ſui præſentis in Regem Germanorum electus eſt, annum agens ætatis triceſimum primum, cujus Electores iſti fuerunt: Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg Archiepiſcopus Moguntinus, Joannes ex Marchionibus de Baden Archiepiſcopus Trevirorum, Hermannus ex Landtgravijs Haſſiæ Archiepiſcopus Colonienſis, Philippus Comes Palatinus Rheni, Erneſtus Dux Saxoniæ, & Albertus Marchio Brandenburgenſis.

Maximilianus Archidux in Germaniæ Regem eligitur.

Eodem anno poſt Feſtum Dominicæ Reſurrectionis, Maximilianus Rex cum principibus multis navigio deſcendit ad Coloniam, indéque per terram ad Aquaſgrani, ubi cum magna pompa & ſolemnitate Patre

Maximilianus Aquiſgrani coronatur.

contraxit, interveniente tamen rege Maximiliano gratiam rurſum promeruit, & tuitionem retinuit.

Anno item præſignato parum vini crevit, unde & pretium ejus valdè aſcendit, quare multorum ingratitudo ſatis clarè vindicata: anno námque abundantiæ vini, de qua pauló ſuperius fecimus mentionem, centum vini plauſtra nobis creverunt in Spanheim, ſequenti anno, hoc eſt, ab iſto proximo de omnibus creſcentijs, decimis, & cenſibus unum duntaxat plauſtrum habuimus. Anno autem qui fuit ſecundus ab anno copiarum prædicto, hoc eſt, iſto prænotato, duo tantùm plauſtra nobis provenerunt ex omnibus. Et vini plauſtrum, quod abundantiæ anno vendebatur pro uno floreno, hoc anno pro viginti vix poterat inveniri, frumentorum nihilominus vile pretium fuit. Nam tria ſiliginis maldra pro uno dabantur floreno, nec erant, qui emerent.

Eodem anno quarta die menſis Auguſti, obijt in Cella S. Gregorij Papæ apud Richenbach, quæ prioratus eſt Monaſterio Hirſaugienſi ſine medio ſubjectus, Georgius quondam hic Abbas ante Blaſium, ibidem ſepultus. Hoc etiam anno Blaſius Abbas quaſdam poſſeſſiones in valle Waldeck pro centum florenis à quodam Andrea Steiden emptione perpetuâ comparavit. Denique pro agris & pratis nonnullis prope caſtrum Waldeck centum quinquaginta expoſuit, & in Wil cenſum duorum aureorum pro quadraginta florenis eodem anno Monaſterio comparavit.

Georgius quondam Abbas hujus Monaſterij obijt.

In fine hujus anni viceſimâ quintâ die menſis Decembris, hoc eſt, in Feſto Nativitatis Domini Noſtri Jesu Chriſti, obijt Conradus de Rotenberg Haſſius, Abbas montis ſancti Joannis Baptiſtæ in Ringaugia, & in Abſide Auſtrali ſepelitur ante altare ſancti Benedicti: vir doctus, religioſus, & in obſervantia regulari ſtudioſiſſimus. Qui cùm eſſet amator & Capellanus Beatæ Mariæ ſemper Virgini devotiſſimus, ſcripſit in ejus laudem ſatis pulchrum & commendabile volumen, ſumpta de ſingulis membris ejus (ſub titulo botri) materia laudis, cui titulum convenientem impoſuit talem: *De Vinea Domini Sabaoth.* Et incipit: *Fundamenta ejus in montibus ſanctis.* Lucubravit & alia nonnulla, quorum titulos in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis per ordinem conſignavimus. Ad hujus devotiſſimi Patris ſepulchrum nos tale luſimus Epitaphium, & in tabella ſcriptum parieti affiximus.

Conradus Abbas montis S. Joannis vir ſanctus obijt.

*Siſte parum greſſus, paulúmque morare viator,*
*Conradi Rotenberg hic quia buſta vides.*
*Mons ſacer hunc tenuit, Rhenus quem conſpicit amnis,*
*Moribus, ingenio par cui nullus erat.*
*Hujus Cœnobÿ fuerat clariſſimus Abbas,*
*Virtutum cultor Religionis amans.*
*Primus enim noſtræ jecit fundamina vitæ,*
*Quæ Burſfeldenſi nomine clara viget.*
*Sobrius, & caſtus, pius, integer, atque quietus,*
*Cui cibus & cultus parvus & aſper erat.*
*Hic etiam magno Chriſti genitricis amore*
*Captus erat, laudes ſcripſit & ille ſuas.*

Conradi Abbatis Epitaphiũ à Joanne Trithemio compoſitum.

*Ipſe pius magno fratrum dilectus amore,*
*Extinctúſque die, quâ ſacra virgo parit.*
*Ergo Deum juſtâ cuncti ratione precamur,*
*Ut ſibi ſidereo det reſidere polo.*
*Hoc tibi pro merito poſuit Trithemius Abbas,*
*Quem tua de Spanheim vota tulere patrem.*

Ordinarij, & Cerimoniarum Auctor.

Interfuit enim Electioni meæ, ut ante triennium eſt dictum: *Jecit noſtra fundamina vitæ.* Quoniam mandato Capituli annalis, Ordinarium divinorum ſimul & conſtitutiones obſervantiæ noſtræ, quas uſitato nomine ceremonias nuncupamus, ipſe lucubravit, emendavit, diſtinxit. & impreſſioni commendavit.

Bingionum cum ſuis Dominis pro venatione diſſenſio.

Anno item prænotato magna inter oppidanos Bingenſes & Dominos eorum Canonicos majoris Eccleſiæ Moguntinæ fuit ſuborta diſſenſio, propter venationes in nemore Bingionum, quarum uſum à multis retrò annis oppidani (ut aſſerebant) liberum ſemper habuerant, & in poſſeſſione quieta. Contradicebant his Canonici, & omnem ejus venationem interdicentes, hanc libertatem venandi non oppidanis, ſed ſibi ut Dominis eorum ſolis competere aſſerebant. Interpoſuit Bertholdus Archiepiſcopus vices ſuas ad concordandum, auditíſque querelis partium pro Canonicis tulit ſententiam, & oppidanos non debere intendere venationibus, nec jus habere venandi penitus judicavit. Hoc ſuum decretum litteris atque ſigillis confirmatum, partibus perpetuò tradidit obſervandum. Conſenſit abſque voluntate ſenatus, non jure ſed injuria vociferans judicatum: cùm (ut ipſi dicebant) à tempore, cujus initij nemini ſit memoria, & jus venandi ſemper habuerint & uſum. Non diu ſtetit violenta concordia; dolentes námque Bingij præreptam ſibi venationem avitam, contemptis ſpretíſque litterarum monimentis jam pridem datis & acceptis, jus venandi reſumere ſuum tentaverunt antiquum. Armatam igitur multitudinem juventutis quadam die cum canibus & retibus venatorijs in ſylvam miſerunt, exiſtimantes ſe tali uſurpatione præſcriptionem poſſe continuare interciſam. Verùm ſecus quàm ſperaverant accidit. Archiepiſcopus enim Bertholdus ad inſtantiam Canonicorum cum quadringentis viris armatis ad Bingen ſecretiùs redijt, & ante lucem mane per poſticum ad caſtellum Klopp, quod oppido in monte adjacet, intromiſſus fuit. Semper enim Canonici ſuum in eo caſtello ſolent habere præſidium.

Bingiones factam ſuper venatione concordiam violarunt.

Bingionum Senatus proſcribitur vetus, inſtituitur novus.

Igitur viceſimâ ſeptimâ die menſis Novembris, anno præſignato, memoratus Archiepiſcopus ad arcem Bingionum latenter intromiſſus, ad ſe vocavit ſenatum: quorum alios conjecit in vincula carceris, alios extra Diœceſin proſcripſit. Prima dehinc die menſis Decembris Senatum, Scabinos, Judices, & Officiales novos inſtituit, & rempublicam pro ſuo arbitrio reformavit. Ne verò in emptionibus, locationibus, & impignorationibus bonorum immobilium doli committerentur, & fraudes, novum ſenatui dedit ſigillum atque commune. Prius enim quilibet Judex ſive ſcabinus quaslibet litteras venditionis coram ſe lectas ſuo roborabat ſigillo: fiebántque deceptiones multæ; cùm ſæpius una domus aut vinea impignoraretur aut venderetur duobus.

MCCCCLXXXVII.

*MCCCCLXXXVII.*

Anno Blaſij Abbatis tertio, Indictione Romanorum v. in menſe Martio, Nicolaus mirabilis Eremita apud Helvetios ſive Suitenſes obijt, & in ſua capella ſolitudinis, ut petierat, ſepelitur, de quo ante ſeptennium retro plura ſcripſimus. Verè námque Eremita fuit noſtrâ tempeſtate admirabilis, qui vixit in ſolitudine temporibus multis, & in xx. annis nihil penitus manducavit. Scio, nec dubito, mirabitur ſuper his poſteritas omnis, in duáſque diviſa partes, nos altera mendacij arguet, altera ignorantiæ. Sed neque mendaces in hac parte ſumus, neque veritatis ignari, quippe qui plus quàm centies mille hominum teſtimonio confirmatam recenſemus hiſtoriam, non vulgarium modò, non Suitenſium aut Lucernenſium congentilium ejus tantùm, ſed ſummorum quoque Principum, Sixti videlicet Papæ IV. Innocentij VIII. Friderici Imperatoris III. Archiducis Auſtriæ Sigiſmundi, Thomæ Conſtantienſis Epiſcopi, & complurium aliorum Pontificum, Ducum & Prælatorum, quorum alij proprijs in perſonis, alij per ſuos Oratores, procul ſit dubium, ſagaciſſimos indaginem veritatis facientes, omnia invenerant eſſe probata. *Nicolaus mirabilis Eremita Helvetiorum obijt.*

Nemo igitur poſterorum dubitet, in ambiguum nemo revocet, hodie ſunt manifeſta, probata, & in omnium Germanorum penè cognitione certiſſima, quòd iſte Eremita Nicolaus in proximis xx. annis, qui mortem ejus continuatim præceſſerunt, nihil omnino manducavit, diſcernendi gratiam ultra menſuram ſuæ conditionis habuit, profunda Scripturarum myſteria reſerare potuit, plenus prophetiæ ſpiritu plurima prædixit. Unum producamus in medium, cujus exemplo plurima fiant manifeſta. *Nicolaus Eremita ſapientiâ plenus & Propheta magnus fuit.*

Abbatem novimus quendam Ordinis noſtri, virum doctum per omnia & religioſum, ſed aliquantulum plus rerum temporalium, ac divitiarum hujus mundi cupidum, tenacem & avarum. Is cùm aliquando ex ordinatione Provincialis Capituli Monaſteria Ordinis noſtri per Diœceſim Conſtantienſem viſitaret, curioſitate magis, quàm devotione motus Eremitam hunc etiam videre voluit mirabilem. Comitem itineris & ſocium habuit Viſitationis Conradum Abbatem in Wiblingen memoratæ Conſtantienſis Diœceſis, virum moribus & converſatione valdè notabilem, atque veracem, à quo nos factum audivimus. Cúmque perveniſſent ad Eremitam Nicolaum, cæpit eum alter ille Abbas multis tentare ſermonibus, de varijs interrogare quæſtionibus ſcripturarum, quanquam ſciret illum litteras ignorare. *Abbas quidam Nicolaum tentans confuſus eſt.*

Ad omnia promptiſſimè reſpondit Eremita, humillimum ſe habuit in cunctis, nec aliquod impatientiæ ſignum oſtendit, quamvis plurimum urgeretur ab Abbate, qui omnino voluit experiri, quid in eo lateret. Inter multa, quibus illum Abbas tentator vexavit, dicebat: *Tune es ille, qui ſe gloriatur in tot annis nihil comediſſe?* Cui Eremita reſpondit: *Bone Pater ego nunquam dixi, nec dico me nihil comedere.* Rurſus cùm urgeret ille cupiens irritare manſuetum, de avaritia incidit ſermo, & dixit ad Eremitam: *Quid eſt avaritia?* Reſpondit ille dicens: *Quid de avaritia me interrogas hominem indoctum & nihil habentem, cùm tu utpote vir doctus & dives, non ſolùm melius me noveris, quid ſit, ſed etiam ſis jam ſatis expertus, quid operetur in corde hominis avaritia, quando priori anno, 27. plauſtra vini optimi, non ſine avaritia incendio, pro vili pretio comparâſti, quæ anno revoluto vendidiſti* *Nicolaus providè Abbatis latentem denudat audaciam.*

*pro*

*pro magno pondere auri? Sed avaritiam tuam intercipiens Epiſcopus tuus cupiditate ſuâ punivit; cùm te invito & reclamante vinum omne illud 27. plauſtrorum & tibi & Emptori præripuit, & ſuis cellarijs violenter introduxit, pro quo tibi nec unum obolum perſolvit, nec in antea ſoluturus eſt. Hæc avaritiæ teſtimonia in fronte tua ſcripta ſunt, in corde radicata, & tibi non ſine mærore manifeſta.*

Nicolaum Eremitam ſpiritum habuiſſe prophetiæ certum eſt.

Obſtupuit his dictis Abbas, & vehementer conſternatus animo, nihil ultra potuit reſpondere. Et quis non obſtupeſceret, audiens, ea reſerare in publicum hominem idiotam, plusquam 60. milliaribus à loco facti procul diſtantem, quæ nullâ relatione hominum præſertim in vaſta ſolitudine accepit? Nulli ſit dubium, quin ea non ab homine perceperit aliquo: ſed per Spiritus Sancti revelationem, cui toto corde ſolus ſervivit.

Avaritiæ hiſtoria, quam dixerat memorato Abbati.

Hujus autem facti talis fuit hiſtoria. Memoratus Abbas tempore vindemiarum 27. planſtra vini coëmerat à vini cultoribus, pro quolibet plauſtro ſex florenos pendens Rhenenſes. Anno ſequente crevit pretium vini, ac vendidit memoratum vinum cuidam civi Nürenbergenſi, quodvis plauſtrum pro XXIV. florenis. Quod audiens Epiſcopus, pravorum inſtigatus conſilio, priuſquam emptor ſuos diſponeret currus, vinum omne rapuit, & navigio impoſitum ſua in cellaria perduxit. Non enim jacuerat in Monaſterio vinum, ſed in villagio, ubi fuerat per Abbatem comparatum. Et ſic avaritia punivit avarum, quod latere non potuit ſanctum Eremitam Chriſto dilectum.

Experimento didicerunt Helvetij ſanctitatem Nicolai.

Multa denique memoratus F. Nicolaus multis vera prædixit, & ab omnibus, qui noverant eum, ut verax Dei ſervus & propheta habitus eſt. Nec temerè quidem. Conjurati námque Suitenſes de Lucerna imprimis, cùm famaretur nihil comedere, tantâ eum ſolicitudine induſtriâ & ſagacitate obſervabant, primò ſecretius ipſo neſciente, poſtea etiam manifeſtè ipſo ſciente, ut non fuerit poſſibile cibum inferri per aliquem quovis modo vel ingenio, quod eorum curioſitatem latuiſſet. Et re vera ſcimus illius gentis ſævitiam, & populi terræ furorem, qui ſi fraudem, deceptionem aut ſimulationem in homine reperiſſent, ſine miſericordia confeſtim ab eis fuiſſet occiſus. Archidux quoque Auſtriæ Sigiſmundus Phyſicum ſuum Doctorem Burckardum de Horneck virum non minus doctum, quàm rerum novarum ſagaciſſimum inquiſitorem, qui hodie octogenarius nobiſcum vivit apud Peapolim, ad eundem miſit Nicolaum obſervandi causâ, utrum fama continuati eſſet vera jejunij, an falſa. Diligentiſſimâ curioſitate per plures dies ab eo obſervatus & noctes, certius certo probavit, eum nihil manducare. Simili curioſitate Sixtus Papa quartus, Fridericus Imperator tertius, Epiſcopus Conſtantienſis, & multi Principes alij hominem tentantes obſervari fecerunt, & veram extitiſſe famam obſervantiæ perpetuæ omnes invenerunt: fertur poſt mortem pluribus clarere miraculis.

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XXVI celebratur.

Anno prænotato, Dominicâ tertiâ poſt Paſcha, quæ fuit VI. dies Maij, celebratum fuit Ordinis noſtri Capitulum Provinciale XXVI. apud Moguntiam in Monaſterio ſancti Jacobi. In quo præſederunt Henricus Weiſſenburgenſis, Conradus in Wiblingen, Bertrammus ſancti Gothardi prope Hildesheim, & Joannes in Selgenſtatt Monaſteriorum Abbates.

Ortus Ligæ Suevicæ.

Eodem anno magna illa civium regni Germanici confœderatio, quam Ligam vulgariter Suevicam nuncupant, Imperatoris Friderici, & Regis

Regis auſpicio Maximiliani ſumpſit exordium, eâ videlicet ratione & causâ, ut ſeſe mutuis auxilijs contra indictæ pacis quoslibet violatores unanimi firmitate defenderent. Quæ quidem civium confœderatio nonnullis Principibus Germaniæ valdè diſplicuit, pluribus etiam placuit, qui & in eorum conſortium pari amore tranſierunt. Brevi námque tempore valdè crevit iſta ſocietas, & multis nimium cæpit eſſe formidabilis.

Quantum verò bonum hæc tanta confœderatio protulerit regno, quantam Civibus pepererit pacem, quot contentiones & bella alioquin futura extinxerit atque prævenerit, nemo vel mediocriter expertus poterit ignorare. Omnes enim Principes, Epiſcopi, Duces, Abbates, Comites, & Cives regni, quotquot in hanc jurarunt Ligam ſeu confœderationem, ſic ſibi mutuò ſunt coadunati, ut quidquid unum concernit, omnes concernere videatur. Multi ſunt: juſti ſunt: formidabiles ſunt: & ſuorum defenſores acerrimi, quod non ſine rerum ſuarum gravi diſpendio nonnulli fuerunt experti, qui mutire in eos præſumpſerunt. Communibus impenſis cùm opus fuerit, militant, ſuorum libertatem acriter defenſant, juſtitiam ſingulis adminiſtrant, neminem niſi prius læſi perturbant, & ideò fortes, conſtantes, & unanimes in ſua confœderatione perſeverant, annis jam XXVI. uſque ad præſentem diem. *Quantam hæc Confœderatio pacem hominibus dederit.*

Anno item prænotato, Fridericus Imperator, & Maximilianus Rex apud Nürenberg oppidum regni Conventum indixerunt Principibus, ubi multis convenientibus inter varios tractatus multa fuerunt propoſita, dicta & agitata de bello in Turcas movendo: ſed præter verba, nihil aliud ſequebatur, omnibus quæ ſua ſunt quærentibus, non quæ Jesu Chriſti. *Conventus fit Principum Nürenbergæ.*

His temporibus, Archidux Auſtriæ Sigiſmundus bellum indixit Venetis, Germanorúmque coadunato exercitu Roveritum Venetorum oppidum obſedit, cepit, ac funditus deſtruxit. Venetorum autem Capitaneus Atheſi fluvio transmiſſo exercitum movit ad urbem Tridentinam: contra quam exercitus Sigiſmundi feſtinans ad pugnam congreditur, bellum atrox committitur, & ambiguo marte diutiùs pugnatur. Tandem Germani obtinuerunt victoriam, & Venetorum plurimi fuerunt occiſi, alij præcipites in flumine demerſi, reliqui ſalutem fugâ quæſierunt, & omnes turpiter ad ſua redierunt confuſi. Eo bello Ruperti Severinatis filius Antonius Maria Dux Veneriani exercitus ad ſingulare certamen, quod *Monomachiam* græci vocant, provocare Germanos non metuens, vel ut ſuæ gentis gloriam quæreret, vel ut nominis famam poſteris ſuis commendaret, citò pœnas dedit temeritatis. Joannes enim Comes de Monteſolis vulgariter Sonnenberg præſumptuoſo congrediens eum vicit & occidit. *Bellum Sigiſmundi Archiducis in Venetos.*

Anno quoque præſignato, Innocentius Papa VIII. decimam omnium proventuum partem à Monachis & Clericis Regni Germanici Cenſurarum ſub fulmine poſtulavit. Cúmque harum novitatum rerúmque Nuntij & Exactores per ſingulas Diœceſes diſcurrere cæpiſſent à Pontifice deputati, ſiunt mox Clericorum hinc inde Conventus, varia habentur conſilia, & poſtremò metu Cenſurarum à Papa non rectè informato, ad Papam benè informandum appellatio cunctorum adhæſione interponitur. Fridericus autem III. Imperator timens, ne vel Cleri fieret à Papa diſceſſio, vel in Eccleſia Dei aliqua diviſio, Pontifici ſcripſit, & eum à malè cæptis prudenti conſilio & efficaci perſuaſione revocavit. *Decimam omnium proventuum à Clero Innocentius exigit.*

 Eodem

Bellum inter Waleſios Suitenſes, Mediolanenſes.

Eodem anno, xxviii. die menſis Aprilis, factum eſt atrox bellum inter Ducem Mediolani & Cives urbis Waleſiæ, qui ſecum habuerunt conjuratos Suitenſes in auxilium contra Lombardos. Ancipiti marte pugnatum eſt diu, & multi ab utráque parte ceciderunt, vulnerati plures, nonnulli abducti ſunt captivi, donec pax inter eos fuit reformata.

Henricus Comes Palatinus naſcitur.

Anno prænotato, xv. die menſis Februarij Heidelbergæ oppido naſcitur Henricus ſeptimogenitus Pbilippi Comitis Palatini Rheni Bavariæque Ducis ac Principis Electoris; qui annum hodie agens xxvi. præpoſitus eſt Eccleſiæ S. Albani prope Moguntiam.

Udalricus Wirttenbergiæ Dux naſcitur.

Eodem quoque anno natus eſt Udalricus Comes de Wirtenberg patre Henrico & matre Comitis filiâ de Bitſch, quem infantem adbuc & in cunabulis jacentem Eberhardus ſenior Comes Barbatus per duos à Secretis cum nutrice ad Stutgardiam occultè fecit deferri, ibíqne nutriri, ac ſumma cum diligentia educari. Hic eſt Udalricus ille Princeps magnificus, qui hodiè annorum ætatis xxvi. Ducatum Wirtenbergenſium ſtrenuè gubernat, pacem ſervat, juſtitiam cunctis adminiſtrat, divitijs, gloriâ, virtute ac potentiâ nulli Ducum ſecundus, non minus ad bellum (ſi oportuerit) quàm ad pacem diſpoſitus.

Cenſus & proventus hujus Monaſterij aucti hoc anno.

Anno etiam prænotato, Blaſius Abbas hujus Monaſterij proventus & cenſus annuos notabiliter angmentavit. Cenſum unius floreni annuum pro viginti à Leproſorio apud Wilam redemit. Bona quoque & poſſeſſiones in Lüzenhart prope Bergenhauſen centum viginti auri nummis comparavit. Pro curte quadam Dizingvilla, quingentos & quinquaginta ſimiliter expoſuit. Unam quoque & viginti Hallenſium libras dedit pro reliqua parte Würen fluminis prope Schafhauſen villagium. Viginti quoque libras Hallenſium, pro quibuſdam agris & pratis in Waldeck expoſuit.

*MCCCCLXXXVIII.*

Maximilianus Rex à ſuis ſubditis in Flandria capitur.

Anno Blaſij Abbatis IV. Indictione Romanorum vi. cùm Rex Germaniæ Maximilianus paucis comitatus familiaribus deſcendiſſet in Flandriam, Philippi filij ſui rebus conſulturus, qui annum ætatis tunc agebat ſub tutoribus decimum, à Burgenſibus conſilio Gandavenſium cum ſuis omnibus capitur, ac dintius in cuſtodia cujuſdam habitationis honeſta detinetur, cunctis ab eo ſecluſis familiaribus, præter coquum, ut ferebatur, unicum. Enimverò cùm Philippus Archidux, quem ſecum habebant in Flandria, puer adhuc, non eſſet ad regimen Principatuum terræ idoneus, & Patris ordinatione non per incolas terræ, ſed extraneos omnia diſponerentur & fierent, indignabantur Flandrenſes, quaſi viderentur deſpecti: & ſeditione factâ manns in Regem injecerunt violentas.

Cauſam ut Regem caperent Flammingi variam intulerunt.

Inferebant etiam, quòd Regentes ac Præfecti, quos Rex terræ præpoſuerat, annis jam pluribus retroactis incredibilem pecuniarum levaſſent ſummam, quam ubi, cui, quomodo vel in quem uſum expoſuiſſent, nulli fecerint rationem. His ergo nimiâ importunitate Regem urgebant, volentes inprimis, quòd omnes deponeret Præfectos terræ ac Regentes: ſe quoque penitus abdicaret renuntiarétque omni juri Comitatus Flandriæ: & jam deinceps omnem adminiſtrationem Principatus filio permitteret liberam & abſolutam: quem ipſi pro ſno recognoſcerent Domino, & alium neminem, neque Patrem. Renitentem poſtulatis Regem

diutius

diutius furioſi detinuêre captivum, venenato conſilio Venetorum, prope in ejus necem parati, ſic more ſuo ſcribentium: *Homo mortuus non facit guerram.* Quorum conſilium, qui non intelligit, nihil intelligit. Sed armis pugnant Germani, non inviſibili magiſterio. Nihilominus ex familia ejus atque nobilibus aliqui veſaniâ Brugenſium fuerunt occiſi: cæteri fugâ labentes vix evaſerunt.

Interea Fridericus Imperator tertius Pater Maximiliani Regis audiens filium à Brugenſibus captum, imprimis aviſat Romanum Pontificem Innocentium octavum de facto, qui Majeſtatis læſæ reos ſtatim excommunicat. Deinde Principum & Civium regni auxilio congregavit exercitum: & deſcendit cum multis Principibus atque nobilibus in Flandriam, ut liberaret filium. Habuit autem in ſuo exercitu Equitum tria millia, quadringentos & viginti duos, peditum verò duxit quinque millia nongentos & viginti quinque. Currus autem habuit ducentos & viginti duos.

Imperator contra Flamingos congregavit exercitum.

Cum his veniens in Flandriam, quidquid erat in villis & agris extra munitiones, irato devaſtare animo cæpit. Brugenſes autem cùm audiſſent Cæſaris adventum, non confidentes oppidi ſui muris atque foſſatis, captivum Regem tradidère Gandavis. Quod ubi Cæſar intellexiſſet, Gandavum obſedit ac fortiter impugnavit. Decimo ſexto Maij cernentes Gandavi, quòd Cæſaris viribus diutius non poſſent reſiſtere, humiliati pacem ab eo petunt, & ſub certis conditionibus impetrant; plurimorum judicio veniâ indigni videbantur. Et ſic pater filium potenter liberavit.

Gandavum à Cæſare obſidetur. Rex quoq; dimittitur.

Anno prænotato, ſeptima die menſis Maij, naſcitur Heidelbergæ oppido Joannes octavo genitus Philippi Comitis Palatini Rheni Bavariæque Ducis ac Principis Electoris: qui hodie annorum quinque atque viginti Ratisbonenſis in Bavaria Epiſcopus habetur & confirmatus, bonæ Indolis & ſpei Princeps.

Joannes Palatinus Comes Ratisbonenſis Epiſcopus naſcitur.

His fermè temporibus Monaſterium in Elvvangen Ordinis Divi Patris noſtri Benedicti, Auguſtenſis Diœceſis, in quo viri olim non ſolùm eruditione omnimodâ ſcripturarum, ſed etiam vitæ merito complures ſanctiſſimi claruerunt, perjurio, mendacio & apoſtaſiâ perverſorum, impiorum & Deum negantium, Abbatis & Monachorum, ab Ordine tranſlatum eſt in Eccleſiam Sacerdotum (malè dicerem Canonicorum) ſæcularium. Canonicus etenim Regularis eſt: qui Regularis eſt, regulariter vivit, qui autem regulariter vivit, Ordinem ſuum rectè cuſtodit, & ab eo nullatenus recedit. Sed iſti Monachi & Abbates Apoſtatantium ſocij Angelorum, quales fuerint, quàm temerarij, quàm iniqui, perverſi & irregulares, non meo ſermone fuerit oſtendendum, cùm eorum ſit impio facto ſatis manifeſtum. Et quid tam impium, quid tam temerarium & ſceleratum, quàm votum Deo ſolemniter factum revocare? Et non modò verbis, verùm & factis, mente, corde & ore, totiſque & viribus & conatibus negare? Monaſticum ſchema ſemel pro Deo voluntariè aſſumptum temerè abijcere, Deo mentiri, dolum & fraudem committere? Monachis conſtructam manſionem nullâ juſtitiæ causâ exiſtente in habitationem ſæcularium transferre Clericorum? Sed ne repente videar Concionator factus, neglectâ quam cæpi hiſtoriâ, impetum ſpiritus cohibebo. Videant iſti, quàm boni ſint Canonici, qui Monachi prius fuerunt mali; cùm ex

Monaſterium ELwangen transfertur ab Ordine.

Omnes Monachi ab Ordine ſuo recedentes ſunt mali.

Canonico malo per ſanctæ converſionis aſcenſum ſæpe factus ſit Monachus bonus & ſanctus; cùm à bono deſcendere, bonum non faciat, ſed malum.

Inter Abbatem ſancti Galli & oppidanos ejusdem diſſenſio.

Anno etiam prænotato, gravis diſſenſio fuit exorta inter Udalricum Abbatem ſancti Galli in Suevia & ejus oppidanos ſuos ibidem, ſimul & eos, qui Abbacellenſes vulgo nuncupantur, & ex tali occaſione: cùm prædictum Monaſterium ſancti Galli ejus in oppido conſtitutum, conſuetudine introductâ per incuriam præcedentium Prælatorum, diurnis ſimul & nocturnis horis ſit omni tempore apertum, ut cunctis oppidanis, non ſolùm in die, ſed etiam in nocte ſemper pateſcat introeundi facultas; nec tantùm viris, ſed & mulieribus quibuſcunque: conſiderans Abbas memoratus, quàm eſſet hoc inſtitutioni Monaſticæ adverſum, cupiénſque cum ſuis Monachis regularem ſub quiete in Cœnobio ſervare diſciplinam, valvam Monaſterij claudere nocturnis maximè temporibus, ut par erat, ſuorum conſilio deliberavit.

Oppidani ſancti Galli Monaſterij portas violenter effringunt.

Verùm non ignarus malorum, quæ contingere poſſent, ſi hæc abſque ſenatus præſumpſiſſet conſenſu, mentem ſuam in eorum non ſemel ſed pluries cum ſumma diſcretione atque modeſtia refert conſilium, rationibus multis eam Monaſterij clauſuram oppidanis ipſis non minus fore honeſtam, quàm Monachis pro cuſtodia regularis diſciplinæ omnino neceſſariam. Cùmque multis rationibus ageret cauſam, nullum tamen ab eis potuit obtinere reſponſum. Unde poſtremò illorum diſſimulatione contemptâ Monaſterium claudi nocturnis horis præcipit. Claudebatur itaque juſſu Rectoris nocte primâ, claudebatur ſecundâ, claudebatur & tertiâ, & ecce in ipſa nocte furioſi homines armis induti quaſi ad bellum ante fores Monaſterij conveniunt: portas omnes & valvas violenter effringunt, Monaſteriúmque clamantes ingreſſi, nihil ferocitatis ſtultæ omittunt.

Abbas Monaſterij in alium locum transferendi licentiam obtinuit.

Hac eorum temeritate motus Abbas, conſilium ſuorum habuit, & Monaſterium transferre ſi poſſet extra oppidum, cogitavit. Quod quia fieri non potuit ſine auctoritate majorum; primò conſenſum Romani Pontificis Innocentij octavi obtinuit, deinde Friderici Imperatoris tertij permiſſum ſimiliter impetravit. Et quia funiculus triplex non facilè rumpitur, in eo Provinciali Capitulo, quod ante triennium tunc Auguſtæ celebravimus, Abbas ſæpe dictus miſſo ex ſuis Monacho etiam Ordinis impetravit conſenſum; ut novum in loco ſibi conveniente Monaſterium conſtrueret. Sed antiquum in oppido minimè deſolaret, quo minus in utróque teneret Conventum, & utrúmque ſub unius Abbatiæ titulo juxta regulam gubernaret.

Abbas Monaſterium novũ conſtruit in loco, qui Roſchah dicitur.

Indulgentiâ igitur Superiorum de conſtruendo novo Monaſterio, ut diximus obtentâ, conductis operarijs Abbas in eo loco, qui Roſchach nominatur, & in fundo Monaſterij ſancti Galli proprio, diſtátque uno ab oppido milliario, aut paulo plus, copiam habens aquarum, lapidum, lignorum, calcis, arenæ, & omnium, quæ vel ad manſionum conſtructionem erant neceſſaria: vel ad ſuſtentationem Monachorum quolibet tempore oportuna. Cæpit ædificare Cœnobium novum, amplum, & pulchrum, quemadmodum priùs in mente ſua idealiter fuit conceptum. Capellam inprimis ſtatuit, in qua Miſſam Monachi quotidie coram laboraturis

raturis in die celebrabant. Deinde ambitum, Refectorium, Dormitorium, Infirmitorium & alias Monachorum officinas pulchrâ diſpoſitione, regulari ordine, & monaſticâ locavit inſtitutione. Magnæ fuerunt impenſæ, operarij multi, labores continui, ita quod in triennio mediam Cœnobij partem conſummavit.

Interim dum circa novum Monaſterium ædificandum Abbas Udalricus & ſui fratres occuparentur in annum jam quartum à nullo prohibiti, à nullo impediti, imò contradicente nullo, ſive jure ſive injuriâ ſaltem manifeſtè, & ſanctum opus magnis impenſis ultra conſummationis medium perfeciſſent: conſurgunt ſubitò Abbacellenſes cum oppidanis ſancti Galli, fremunt & conſpirant in malum contra Dominum ſuum, contractiſque armatorum manibus mille quingentorum virorum, anno prænotato, viceſimo quarto die menſis Julij, hoc eſt, in vigilia ſancti Jacobi Apoſtoli venerunt ad Roſchach, & Monaſterium novum igne ſubmiſſo cum omnibus ſtructuris funditus everterunt. Monaſterium in Roſchach ab oppidanis deſtruitur.

Abbas tam inſigni contumeliâ læſus, quod prius fecerat ſæpius, iterum provocat eos ad Conjuratos Suitenſes; quos eorum conſuetudine, quatuor nuncupant angulos, vel ſi mavis angulares, Thuricenſes videlicet, Lucernenſes, Suitenſes & Glaronenſes, aut ſi foret neceſſarium, ad conjuratos omnes, & quorſum illi partes decreverint remittendas. Sed obſtinati Abbacellenſes cum Divi Galli oppidanis, quemadmodum proprium ſpreverant Dominum, ita Confœderatos ſibi quadrangulares impietatis ſpiritu penitus contempſerunt. Abbas graviter læſus Conjuratorum invocat judicium.

Sed Conjurati ſuorum non ferentes inobedientiam, contractis copijs oppidum ſancti Galli obſederunt, & tam ipſos rebelles oppidanos, quàm Abbacellenſes ad ſubjectionem & obedientiam redire compulerunt. Poſt hæc oppidani & Abbacellenſes memorati, cum Domino ſuo Abbate ſancti Galli in concordiam redeuntes, omne damnum quod Monaſterio ejus intulerant & rebus, Conjuratorum judicio rependere coacti ſunt: quarum ſumma impenſarum quadraginta florenorum millia excedit. Abbas verò deſtructum à furioſis Monaſterium iterum apud Roſchach inſtaurans ædificat, perficit, & in finem deducit optatum: in quo & Monachos jam habet & Priorem. Oppidum ſancti Galli obſidetur & pax reformatur.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, ultima die menſis Julij, Blaſius Abbas hujus Monaſterij Hirſaugienſis animarum Chriſti ovium vigilantiſſimus Paſtor, ex magna & ſingulari devotione, quam mente gerebat ad ſanctum Aurelium Epiſcopum, primum Hirſaugienſium Patronum, cupiens demonſtrare & opere, cum ſuo toto Conventu proceſſionaliter Eccleſiam ultra pontem Nagolthæ ipſius acceſſit: Miſſam indutus Pontificalibus de eodem ſolemniter cantavit; ſacra ejus oſſa de tumulo levans, ne humiditate nimiâ computreſcerent, loco ſicciore ac decentiore ſummâ pietate locavit. Corpus S. Aurelij Hirſaugiæ levatur tumbâ.

*MCCCCLXXXIX.*

Anno Blaſij Abbatis V. Indictione Romanorum ſeptimâ, Monachi Cœnobij S. Nicolai Pontificis in Camberg haud procul ab oppido Sueviæ, quod à ſalis decoctione Hal ſive Halleſium nuncupatur, in oppido caſtri Limpurg, Diabolo perſuadente omnis mali amico, & Abbate ipſorum Joanne de Holtz præcedente omnis boni inimico, monaſticæ ſegregatio- Camberg Monaſterium transfertur ab Ordine.

Camberg non Canonicis, ſed Monachis fundatum eſt.

nis habitu abjecto, Profeſſionis chirographo temere abnegato, Deo cui ſe devoverant contempto, ex Monachis malis, iniquis atque perverſis, facti ſunt Canonici, non boni, non regulares; ſed quod erant prius in occulto, jam deinceps in aperto, ſine regula injuſti, laſcivi, Domino mendaces, Chriſto inutiles, ſibíquemetipſis crudeles: atque inſigne Monaſterium, quod olim comites de Rottenburg non pro Canonicis ſæcularibus, ſed pro Monachis Ordinis Divi Patris Benedicti, circa Nativitatis Dominicæ annum milleſimum octogeſimum octavum, ut ibidem diximus, fundaverant, in Eccleſiam ſæcularem transſtulerunt, falſis Papam narrationibus decipientes.

Advocatia Præpoſituræ Rottenſis ad Hirſauw pertinet.

Eodem anno, Comes de Oetingen ſine ſcitu, ſine conſenſu, & ſine requiſitione Abbatis Blaſij, vendidit advocatiam Præpoſituræ in Rott Friderico Marchioni Brandenburgenſium, qui morabatur in Onolzbach. Quod ubi ad notitiam Abbatis memorati pervenit, ſe conſtanter oppoſuit, & tam Marchionem, quàm Comitem jure convenit. Poſtremò Eberhardus Comes de Wirtenberg cognomine Barbatus ſe medium interpoſuit, & inter diſſidentes concordiam tali pacto reformavit: quòd advocatia ſuper Rott Monaſterio Hirſaugienſi debeat ſine mora reſtitui, & cum eo deinceps manere perpetuò. Facta ſunt hæc in Gammundia Sueviæ oppidò Regali anno prænotato.

Blaſius Abbas hoc anno multa conſtruxit & varia.

His quoque temporibus Blaſius Abbas jam dictus piſcinam in horto Conventuali majorem fieri ordinavit. Pro cujus conſummatione quadringentos auri florenos expoſuit. Secundum quoque latus de ambitu cum fonte in annis quinque perfecit, pro quo mille centúmque auri nummos expendit. Organum in Eccleſia centum quinquaginta florenis renovavit. In corpore quoque majoris Eccleſiæ Monaſterij ad aquilonem Capellam à fundamentis novam conſtruxit: tabulam ſuper Altare poſuit, ſedilia in ea locavit: pro quibus omnibus auri nummos quadringentos expoſuit. Capellam hanc in memoriam & honorem omnium Sanctorum fecit conſecrari, in qua & poſtea, ſicuti vivus ordinaverat, juxta parietem mortuus requieſcit ſepultus. Domum quoque balneariam cum æſtivario parvo ducentis & quinquaginta florenis ædificari fecit. In Luzenhart domum pro familia, ſtabulum pro jumentis, & horrea conſtruxit, pro quibus ducentos florenos expendit.

*MCCCCXC.*

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XXVII. celebratur.

Anno Blaſij Abbatis VI. Indictione Romanorum VIII. Dominica ſecunda poſt feſtum Paſchatis, quæ fuit viceſima quinta dies menſis Aprilis, Nürenbergæ apud ſanctum Ægidium celebratum fuit ſeptimum atque viceſimum Ordinis noſtri Provinciale Capitulum: in quo præſederunt Georgius ſancti Stephani Herbipolenſis, Joannes ſancti Ægidij Nürenbergenſis, Henricus Blaubeurenſis, & Blaſius Hirſaugienſis Monaſteriorum Abbates.

Oppidum Bingen Eccleſiæ Moguntinæ crematur incendio.

Eodem anno triceſima die menſis Maij, quæ fuit ſolemnitate Pentecoſtes inſignis, oppidum Bingen quod à Moguntia Civitate in deſcenſu Rheni fluminis quatuor fermè diſtat milliaribus, caſuali fuit incendio magna ex parte combuſtum. Incipiens autem flamma circa forum & muro ſuperiori portam contiguam, uſque ad inferiorem, quæ dividit oppidum à Rheno. domos 240. conſumpſit: Capellas etiam SS. Laurentij

&

& Nicolai devoravit: Prætorium Senatûs cum litteris, regiſtris & privilegijs civium nonnullis in cinerem reſolvit, & damna multa fecit.

Anno prænotato, Matthias Rex Ungarorum Viennæ in arce moritur, malleus Turcorum, qui multa in eos bella geſſerat victor & glorioſus triumphator, cujus Cadaver in Ungariam relatum, in Alba Regali ſepelitur. Quo mortuo Maximilianus Germanorum Rex, Viennenſem urbem, novam quoque Civitatem, & reliquas Auſtriæ munitiones, quas ille ante paucos menſes Friderico Imperatori III. non minus dolo, quàm fortitudine abſtulerat, armis & gladio potenter expulſis Ungaris obtinuit, patrique reſtituit. Matthias Ungariæ Rex moritur.

Poſt Matthiæ Regis obitum Rex Germaniæ Maximilianus Regnum Ungariæ ſibi jure debitum ingredi paravit, ſed præventus ab Uladislao filio Regis Poloniæ Bohemorum Rege, bellum contra eum ſtatuit movere; quod & ſine mora feciſſet, niſi mediantibus amicis facta fuiſſet inter eos ſub conditionibus certis amica pacis concordia. Uladislaus itaque Maximiliani conſenſu in Regem Ungariæ confirmatus hodie regnat pacificè in annum jam XXIII. pro majori temporis parte debilis & infirmus. Uladislaus regnat ſuper Ungaros.

Eodem anno, Renatus Dux Lotharingiæ cum Metenſibus graves habens inimicitias, multis ac varijs æſtuabat cogitationibus, quo modo urbem capere potuiſſet. Eſt autem Metis (quondam Mediomatricum dicta) Civitas Regni Germanici opulentiſſima, muris, turribus atque foſſatis valdè munita, & quod magis conſuevit hoſtibus incutere terrorem, à viris prudentiſſimis gubernata, & tam circumſpectè omni tempore cuſtodita, ut non facilè à quoquam capi poſſet vel obtineri. Dux ergo Renatus poſt multam deliberationem contractis copijs ſpem habens urbis potiundæ (quanquam ſecus acciderit) eam obſidione vallavit, ac fortiter oppugnare cœpit. Metenſes autem non ſolùm muris & turribus muniti, ſed etiam viris armatis atque fortiſſimis bombardis, machinis bellicis, & quidquid ad illas requiritur, lignis quoque, victualibus, & cunctis ad defenſionem neceſſarijs in triennium ad minus copioſè proviſi, ut eorum eſt conſuetudo, hoſtem viriliter exceperunt. Cernens verò Dux Metenſium animos & vires inſuperabiles, facti pœnituit, & ſolutâ obſidione cum diſpendio receſſit. Civitas Metenſis à Duce Lotharingiæ fruſtra obſidetur.

Anno prænotato Innocentius Papa VIII. Romæ conſilium privatum cum ſuis Cardinalibus habuit, ad quod omnium penè Europæ Regum & Principum Oratores litteris evocavit. Quorum multis ad eum convenientibus cauſam propoſuit, conſenſum poſtulavit. Et hæc ejus propoſitio fuit, ut expeditio totius Chriſtianitatis moveretur in Turcos, pro cujus inſtituto, quia multis opus eſſet pecunijs, tale medium adinvenit: miſit in univerſam Germaniam plenarias Indulgentias Jubilæi non ſolùm pro vivis, ſed etiam pro defunctis, quæ ſicuti eatenus fuerunt raræ, ita etiam plurimorum diſputationi expoſitæ. Summa diſputationis hæc erat: Quòd Papa de plenitudine poteſtatis non ſolùm viventibus contritis & confeſſis pœnam poſſit remittere peccatis alioquin debitam, ſed etiam omnium in Purgatorio exiſtentium animarum ita remittere pœnas, ut ipſum Purgatorium ſi velit penitus evacuare poſſit. Habuit hæc aſſertio nova impugnantes, habuit & aſſertores, qui varia in utramque partem, Innocentius Papa ad ſe Romam vocat Oratores Principum.

ut

ut movebantur, ſynthemata ſcripſerunt; cautiùs tamen quàm liberiùs, nè fortè proſcriberentur & ipſi.

Raymundus Archidiaconus cum Indulgentijs mittitur.

In hoc opus gratiarum à Pontifice Romano in Germaniam mittitur Raymundus Beraudi Alnienſis, Xanctonienſiſque Eccleſiarum Archidiaconus, poſtea Cardinalis, vir doctrina ſcripturarum & morum integritate Deo indubitanter amabilis, qui ſyncerâ & optimâ intentione Chriſti negotium promovit, & in Cruciatam contra impijſſimos Turcos multa florenorum millia congregavit. Vidiſſes admirabilem in ſimplicitate populi fidem, in fide devotionem, in devotione largitatem, in largitate conſtantiam.

Cruciata per totam Germaniam prædicatur contra infideles.

In cunctis Germaniæ Civitatibus, & in omnibus fermè oppidis Crux videbatur erecta, pro collectura pecuniarum in opus Dei arca ſimiliter appoſita, Confeſſores ordinati complures, & Commiſſarij ſecundum operis exigentiam, ubique ſine ſuperfluitate diſpoſiti: concurrebant ſine numero homines devotione armati, non minùs, quàm peccatis, confitebantur, abſolvebantur, juxta impoſitam eis quotam pecunias contribuebant in arcam, alij plus, alij minus, prout quemque, aut juvit ſubſtantia, aut impulit devotio. Multa certè florenorum millia ex ea gratiarum largitione per Germaniam fuêre collecta, quorum tamen neſcio ſi vel unus denarius in prædicatum Cruciatæ opus contra Turcos fuerit expoſitus. Raymundum tamen, omnes qui noverunt, virum rectum, integrum & ſanctum de malè conſumptis eleemoſynis pauperum Chriſti judicant innocentem, quippe qui nihil optabat magis, quàm ut Chriſtianorum in Turcos ſuo tempore moveretur expeditio.

Inopia panis totam afflixit Alemaniam.

Eodem anno panis magna penuria fuit, & Sueviam totam fames nimium occupavit. Unum námque ſiliginis maldrum ſex Hallenſium libris monetæ Wirtenbergenſis comparare volentibus neceſſarium fuit. Vinum denique hoc ipſo anno majori ex parte nimio frigore perijt in vitibus, & multa calamitas cum inopia & egeſtate pauperes afflixit.

Sex Inſulæ Fortunatæ inhabitari cœperunt ab hominibus.

His etiam temporibus Hiſpaniarum Rex Ferdinandus Inſulas, quas vetuſtiores dixêre Fortunatas, hominibus fecit habitabiles, & regno ſuo per omnia ſubjecit. Sunt autem ſex numero in majori Oceano, poſitæ poſt S. Jacobum de compoſtella inter meridiem & occidentem; quarum prima vocatur Ombriona, in qua nulla unquam eatenus fuerunt ædificia. Secunda vocatur Junonia major, in qua una duntaxat fuit ædicula conſtructa. Tertia dicitur Junonia minor, & eſt majori quàm proxima. Quarta nominatur Capraria magnis abundans ſerpentibus. Quinta dicitur Nivaria propter nives in ea manentes perpetuas. Sexta vocatur Canaria, quia canibus & magnis & multis abundat. Has Inſulas multi veterum propter ingentem fertilitatem & magnam aëris temperiem, terreſtrem Paradyſum eſſe putarunt.

Amalia Comitiſſa Palatina Duxque Pomeranorum naſcitur.

Anno ſupra notato, xxv. die menſis Julij Heidelbergæ oppido naſcitur Amalia nonogenita Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, quam poſt annos xxIII. ut ſuo loco dicemus, Georgius Pomeranorum ac Stetinenſium Dux filius Bogiſlai Ducis accipit uxorem anno poſt obitum Philippi patris ejus quinto.

*MCCCCXCI.*

*MCCCCXCI.*

Anno Blaſij Abbatis VIII. Indictione Romanorum IX. Dominica tertia poſt Paſcha, quæ fuit XXIV. menſis Aprilis, circa medium noctis, oppidum Mons Thabor nuncupatum, quod vulgo Monthabor appellant, Trevirenſis Diœceſis, quatuor diſtans à Confluentia milliaribus, igne caſuali, neſcitur quomodo, incenſum, cum Eccleſia, domibus, turribus & propugnaculis totum in tribus horis exuſtum perijt & in favillam redactum fuit, non ſine incommodo maximo incolarum.

Mons Thabor oppidum Archiepiſcopi Trevirenſis comburitur.

Eodem anno, Monaſterium noſtri Ordinis, quod Clingenmünſter nuncupatur, in Diœceſi Spirenſi non procul ab oppido Landavv, ad inſtantiam perverſorum Abbatis & Monachorum inibi regularem vitam profeſſorum, ſed irregulariter viventium, in Eccleſiam ſæcularem translatum eſt. Legitima tranſlationis nulla extitit cauſa, ſed falſis narrationibus mentem Papæ circumvenientes nihil aliud timebant quàm reformari, nihil quærebant niſi pernicioſam vitæ libertatem. Nec diu ſupervixit ex Abbate malo Præpoſitus peior, apoſtatantium Dux, inimicus veritatis, mendacij cultor, amator tenebrarum, ſed brevi horrendâ & ſubitaneâ ſublatus morte, quàm malè fecerit votum retractans ſolemniter factum, tardè cognovit, cùm ejus judicio aſtitit, cujus normam violavit.

Clingenmunſter Cœnobium ab ordine noſtro transfertur.

Anno prænotato Carolus Rex Gallorum VIII. Margaritham Regis Germanorum Maximiliani filiam ſibi à Patre Ludovico XI. ante IX. annos, ut ſupra diximus, cum magna ſolemnitate deſponſatam, remiſit ad Patrem in Flandriam, opere demonſtrans ſe vacuum fide, avaritiâ plenum. Erat autem Margaritha duorum annorum, & Carolus agebat ſextum, quando ſponſalia inter eos fuerunt celebrata. Manſit ergo in Gallia novem annis, & cùm remitteretur ad patrem, annum agebat undecimum. Quæ autem fuerit cauſa remiſſionis Margarithæ ad patrem, dicam paucis, ut noverit poſteritas omnis, nullam in virgine fuiſſe culpam, nec patrem Gallo, quâ remittcretur, præbuiſſe occaſionem, ſed Carolum levitate motum, ambitione & avaritiæ ſtimulis concitatum, egiſſe quod non debuit, quódque vix jure potuit. Annam Britanniæ Ducis filiam Rex Maximilianus per ſuos legitimos procuratores ſibi futuram deſponſaverat uxorem, cum ea ut unicâ hærede habiturus & Britanniæ Ducatum. Quod ubi Gallo innotuit, ut Ducatum potuiſſet habere, Britanniæ rapuit hæredem, & uxorem duxit contra Jus & æquitatem, Maximiliano priùs legitimè deſponſatam, non ſine ſcandalo plurimorum. Hæc fuit cauſa, non alia.

Margaretha Maximiliani filia repudiatur à Gallo ſine cauſa.

Maximiliani Regis ſponſa Britanniæ Dux rapitur à Gallo.

Eodem anno, vigeſimo primo die menſis Auguſti, naſcitur Heidelbergæ oppido Barbara decimogenita Philippi Comitis Palatini Bavariæqne Ducis ac Principis Electoris. Vixit annis quatuordecim & virgo moritur plorata.

Barbara Comes Palatina naſcitur.

His temporibus Eberhardus Comes Wirtenbergenſis cognomine Barbatus, ad honorem Omnipotentis Dei novum in vaſta ſolitudine Monaſterium conſtruxit cum Eccleſia, Ambitu, Refectorio, Dormitorio & alijs manſionibus neceſſarijs, in eo loco, qui ab antiquo Schönbach nominatur, quod magnis tandem conſummatum impenſis, providâ largitione ſufficientiſſimè dotavit. Conſumato Monaſterio, non Monachos cujusvis regulæ approbatæ, non Canonicos regulares, non denique ſæculares

Ordinis S. Petri nova religio in Suevia inſtituitur.

introduxit Canonicos; ſed novum quoddam genus hominum, qui nullam profitentur alicujus Ordinis regulam, ſed vivunt in communi; & ob id Fratres de communi vita nominantur. Hos ad novam introducens domum, quam plantaverat auctoritate Apoſtolicâ, griſeum habitum in flavum commutavit, ſtatuens ut Ordinis ſancti Petri Fratres nuncuparentur & eſſent; in cujus Patroni memoriam clavem de albario panno lineo ante pectus tunicæ portarent aſſutam. Et hæc ejus prima inſtitutio fuit, ut in eum ſancti Petri Ordinem reciperentur de Comitatu Wirtenbergenſium duntaxat oriundi, pauperes ſive depauperati, honeſtæ tamen converſationis presbyteri ſex, de illorum genere quos nobiles vocant ſex, & de oppidanis ſeu villarijs ſimiliter ſex, & quod nobiles deberent præeſſe cæteris, etiam Sacerdotibus. Sed hæc ultima conſtitutio ſic poſtea mutata fuit, & hodie ſervatur, ut non ex nobilibus Laicis, ſed ex Sacerdotibus unus ſit Prior, cui cæteri omnes teneantur obedire.

*Bingiorum temeritas in Palatinenses.* Anno prænotato, poſt incendium oppidi Bingen, de quo anno proximè elapſo diximus, cùm oppidanorum magiſtri, præfecti & telonarij non ſolùm Laicos & pauperes ruſticos, ſed etiam Sacerdotes & Monachos in Principatu Comitis Palatini, & Ducis Joannis Bavariæ commorantes, novis & inconſuetis gravarent in foro hebdomadali exactionibus, malum grande ſibimetipſis paraverunt. Ex antiqua enim conſuetudine ultra memoriam hominum introducta forum ſive emporium hebdomadatim in prædicto Bingiorum oppido quartâ feriâ ſervabatur, ad quod omnes in circuitu ad tria milliaria homines de Palatinatu, aut empturi aliquid aut vendituri confluebant. Bingij autem ſive avaritiâ ducti, ſive Palatinenſium odio concitati, Clericos, Monachos ſimul, & Laicos ex Principatu Comitis Palatini oppidum introgreſſos, qui aliquid emiſſent, teloneis novis, exactionibus inconſuetis & alijs vexationibus inſolitis ultra menſuram antiquitatis gravabant, irridebant, nolentéſque indebita ſolvere verberabant. *Bingij gravant Palatinenſes inconſuetis exactionibus.* Præſumpſerunt & alias novitates, ne dicam præſumptiones penè innumeras, pedagia & telonia exigentes violenter & cum verberibus, à religioſis atque clauſtralibus, qui non ſolùm jure & privilegio, ſed etiam introductâ poſſeſſione, atque manifeſtè probatâ apud majores eorum fuerunt ab omni talium præſtatione ſemper immunes atque liberrimi. *Moniti à Palatino Bingij contemnunt.* Super his Bingij ſimul & eorum Domini majoris Eccleſiæ Moguntinæ Canonici ſæpius interpellati à multis, ut ab injuſta & inconſueta pedagiorum exactione pauperum & Clericorum Palatinenſium deſiſterent, & Patrum ſuorum vellent terminis eſſe contenti, ac ſi fabulam ſurdo recites, nihil curaverunt. Unde pauperum clamoribus tandem compulſus Albertus Göler de Ravenſpurg vicem tenens & Præfectus Philippi Comitis Palatini apud Stauroneſum, vir temporibus aptus, ad ipſius notitiam Principis omne detulit negotium. Philippus *Emporium de Bingen transfertur ad Monſter villam.* igitur Palatinus Comes volens commoditati ſuorum conſulere, & pauperes ab oppreſſione liberare Bingiorum, forum ſeu emporium feriâ quartâ hebdomadatim ſervandum apud Monſter villam, quam à Rheni Comitibus paulò ante comparaverat, juxta Nahum fluvium non longè ab oppido Bingen ſervari mandavit, ſub magnis pœnis interdicens ſuis, ne quis emporium Bingiorum accederet, ſeu quidquam venale inferret. Qua conſtitutione publicata ubique per continuos tres annos emporium fuit

apud

apud Monſter villam prædictam, ad quod Rhenenſibus cunctis liber omni tempore permittebatur acceſſus; ſimul & emendi vendendíque facultas, ita tamen quòd nihil hìc emptum oppido inferrent Bingiorum. Afflixit hæc translatio fori haud parùm Bingios, & magnam panis ac frumentorum eis penuriam induxit. Soli etenim ipſi publico Principis edicto ab acceſſu Monaſterienſis emporij hujus arcebantur. Nam præter vinum, piſces & aquam, ſimul & ſal, quidquid ad victum pertinet, Bingijs difficulter aliunde, quàm ex Comitatu Spanheimenſi & Palatinatu infertur. Enimverò neque frumentum habent, neque legumina, neque fœnum ſtramen, neque ova, neque carnes, neque butyrum, & his ſimilia. Humiliati ergo poſt triennium vix impetrare potuerunt à Palatino Canonici, ut emporium Bingiorum oppido habendum denuo redderet.

His temporibus fuerunt & aliæ diſſenſionum cauſæ plures inter Bertholdum Archiepiſcopum Moguntinum & ſupra dictum Philippum Palatinum Comitem, quarum importuna nimietas bellum ſine dubio inter eos tandem peperiſſet, ſi non prudentia ſuperaſſet malitiam. Quis alteri tunc injuriam fecerit, omnibus erat manifeſtum, & quod eo tempore unius patientia conſultè diſſimulare ſtuduit, poſt annos fermè tredecim in altero ſatis clarè cum afflictione multorum juſtitia vindicavit. Ita nihil eſt ſtabile, nihil firmum, nihil conſtans in humanis, quoniam ut veraciter dixerat expertus: *Cuncta ſub ancipiti pendent mortalia caſu, & ſpondent propria mobilitate fugam.* Unde meo judicio non ſatis prudenter ſuum moderatur officium, qui cùm habeat fortem & potentiorem timere ſupra ſe, vel æquales contemnit, irritat, provocat & deſpicit, vel inferiorem contra juſtitiam affligit. Eſt providentia in Cœlis ima & ſumma intelligens, diſcernens & moderans omnia, quæ etſi ad tempus multa diſſimulat, non tamen in æternum. Diſſenſionum iſta fuerunt capita. Via eſt publica & ſtrata regalis per pontem ſuper Nahum fluvium haud procul ſupra oppidum Bingen, per quam itur & reditur de Bacherach & alijs inferioribus locis cis Rhenanis ad Altzen, Wormatiam, Heidelbergam, & reliqua Gavij ſuperioris loca. Hanc publicam ſtratam Bingij ſeu dominorum ſuorum juſſione, ſeu propriâ temeritate (parùm ad me) præter antiquam conſuetudinem ab utraque pontis & fluminis parte interpoſitis repagulis & ſeris obſtruxerunt, aliquoties in die, ſemper autem in nocte, ut eques nemo tranſiret. Quam eorum novitatem cùm Philippus Comes Palatinus diſſimulare nec poſſet nec vellet, utpote qui nuntijs tam ſuis, quàm regalibus iter neceſſarium omni tempore non minùs in nocte quàm in die tuebatur apertum, Bingijs bis, ter, quatérque mandavit, ut pontem & vias per illum ad aſcenſum & deſcenſum neceſſarias non clauderent, oppidum verò ſuum quantâ vellent clauſurâ munirent. Sed Bingij mandata Principis contempſerunt. Unde Albertus Göler de Ravenſpurg ante dictus apud Stauroneſum oppidum præfectus Palatini Comitis, vir magnanimus, audax, in multis prudenter expertus, ad mandatum ſui Principis nocte quadam cum paucis Stauroneſum egreſſus, Bingionum oppidum acceſſit, & valvam exteriorem ferramentis quibuſdam volubilibus artificioſè compoſitis, ita clauſit, & ad invicem firmavit, quòd aperiri non poterat, niſi frangeretur. Quo magno ſub ſilentio artificioſiſſimè facto, retroceſſit ad pontem, & omnia repagula, clauſuras & ſeras pulvere bombar-

Inter Archiepiſcopum Moguntiæ & Palatinum longa diſſenſio.

Stratam regalem & publicam Bingii claudere volebant.

Comes Palatinus monuit Bingios, ne publicum iter clauderent.

Albertus Goler Præfectus in Creuzenach malleis Bingiorum ſeras confregit.

bombardarum, factáque in ligneis repagulis foramina plura ſimili pulvere implevit & clauſit: ex parte parvis foraminibus inducillis artificioſè relictis, per quæ ignis haberet ingreſſum. Omnia tam ſecretè támque prudenter ordinavit, ut neque vigiles in arce, quæ oppido ſupereminet, neque leproſi juxta pontem habitantes quidquam audire ſeu videre potuerint, quia ſonitum fecit nullum, & ignem abſcondit. Cunctis ut voluit ordinatis vicinum montem cum ſuis aſcendit, ut inde proſpectaret exitum negotij. Interea per fila ſulphurata paulatim ignis aſcendens tandem factus eſt contiguus intromiſſis pulveribus, cùm ecce ſubitò flamma erumpens repagula & ſeras in mille partes cum tanto fragore diſiecit, ut decem bombardas crederes unâ vice ſimul & ſemel emiſſas. Proſpiciunt ab arce cuſtodes, ſuper pontem lapideum ignem cernunt, in repagulis ardentem, ſed neminem audiunt, neminémque vident. Conſternati nimium in oppido Bingij, & hoſtem adeſſe putantes muros conſcendunt & turres, bombardas in incertum emittunt neminem ferientes. Demum veniunt cum clavibus ad portam Burgimagiſtri, emiſſuri quempiam ad explorandum, quid ageretur in ponte. Sed fruſtra tentant, quia valvam aperire non poterant. Hinc magis territi & nimio ſtupore attoniti, quid paterentur, quidvé agerent penitus ignorabant. Manè autem facto cùm valvam in ſecuri & aſcia dejeciſſent, claves invenerunt volubiles, quibus ligna ſeſe contingentia ex adverſo ad invicem fuerant artificioſâ inventione memorati hominis colligata, & omnes mirabantur. Sed non ceſſarunt propterea Bingij occludere vias, quo minùs novas ſuper pontem reſtituerent fortiores prioribus clauſuras. Verùm Stauroneſi Præfectus, quem nihil horum potuit latere, paucis diebus diſſimulans iterum nocte venit ut priùs, ignem ſuppoſuit, clauſuram ut antea deſtruxit. Quid multis loquamur? Quoties Bingij repagula poſuerunt nova, toties ab Alberto varijs modis ingenióque ſubtili fuerunt incenſa. Nec aliqua profuit eorum cuſtodia, tanta fuit hominis in conſilio prudentia. Evicit nihilominus tandem in hac parte Comes Palatinus judicio regis & principum juſtificatus, coëgitque Bingios Pontem cum via dimittere liberum & apertum, non minùs in nocte quàm die. Quinquennio duravit iſta diſſenſio.

*Albertus Goler quanto ingenio Bingios tribulavit.*

*Valvas portarum Bingij dejicere quomodo compulſi fuerunt.*

*Albertus Göler toties deſtruxit quoties Bingii ædificarunt.*

Secundum inter memoratos Principes diſſenſionum caput hoc erat: contendebat Palatinus Comes Monaſterium ſancti Ruperti Monialium noſtri ordinis in oppoſito Bingiorum oppidi ab altero Nahi fluminis littore ad ſuum pertinere dominium. Sed hoc jure non potuit, quod non ſolùm negavit præſcriptio, ſed ex fundatione ſimul & privilegio Papali citatus in teſtem ego, ut notitiam exiſtimatus habere geſtorum tranſacti temporis, luce clarius oſtendi, Palatinum Comitem nihil juris in eo Cœnobio penitus obtinere, quod ſoli Archiepiſcopo Moguntino pro tempore exiſtenti tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus eſt ſubjectum, de cujus fundatione ſanctâ Hildegarde inſtituente longe ſupra diximus, anno Dominicæ Nativitatis milleſimo centeſimo quadrageſimo ſeptimo.

*Monaſterium Divi Ruperti, non Palatini, ſed Archiepiſcopi eſt.*

Tertius diſſenſionum articulus fuit de itineris ſecuritate præſtanda (quam noſtri vocant Salvum conductum) à molendino Bingiorum per pontem uſque ad Eccleſiam ſancti Clementis, & villam Drechtigeshauſen juxta Rheni deſcenſum: quam juriſdictionem ſibi utérque vendicare con-

*De Salvo conductu, inter Archiepiſcopum & Palatinum contentio.*

contendebat. In hac tamen contentione Archiepiſcopus jure prævaluit, ac poſſeſſione præſcripſit, ut videlicet in ſuo dominio temporali duntaxat ſalvò conducere habeat iter facientes. Nihilominus diu prius duraverat inter eos iſta contentio, antequam cederet juri præſumptio, non quidem amore, ſed neceſſitate compulſa. Cæteras verò cauſas diſſenſionum inter Eccleſiam Moguntinam & ſæpedictum Comitem Palatinum conſultâ ratione tranſimus, non quod ignoremus, ſed quia neſcire putamur. Quid enim ad nos, quod nihil ad nos? Hiſtoriam tranſacti temporis complurium ſcripſimus annorum, ſemper liberi, ſemper ſecuri, ſemper & tuti, neminem uſpiam timentes. Nunc autem in ea pervenimus, quæ noſtrâ ſunt geſta ætate, inter magnos & potentes, quorum palmæ comparantur & manus. Hiſtoriam compellimur abbreviare, ſcientes, quia dies mali, & veritas odium parit maximè in eos, qui Principum non ſinunt latere perperam facta. Ero tamen ſcriptor fidelis, & ſicuti plura intermittam neceſſariò vera, ita nulla inſeram falſa.

Fuit his diebus in Curia Comitis Palatini Marſcalcus quidam nomine Joannes de Drott, patriâ Thuringus, Germanus Thilmanni Mersburgenſis Epiſcopi, homo præſumptuoſus potiùs quàm audax, temerarius non prudens, Cleri & Monachorum contemptor, & parum de pietate ſentiens Chriſtianæ Religionis, conſilio ſubdolus, actione perverſus, qui ſuis artibus pravis uſque adeò dementaverat Principem, ut ſine illo vivere non poſſet. Omnium tunc in curia exiſtentium fuit opinio, Comitis Palatini animum maleficis dæmoniſque artibus per Marſcalci memorati fraudes captivatum. Uſque adeo enim hujus perverſi hominis aſtutia prævaluit apud manſuetiſſimum Principem, quòd eum tandem in Excommunicationem Eccleſiæ perduxit.

*Initium hiſtoriæ tribulationis Monaſterij Weiſſenburg.*

Erat enim tunc temporis Abbas Monaſterij Weiſſenburgenſis exempti in Diœceſi Spirenſi Henricus de Homburg Haſſius, vir in obſervantia regulari ſtrennus & ſumma pietate devotus. Hic primò apud Burſfeldiam Monachus factus & religioſiſſimè converſatus, poſt annos aliquot Abbas in Cœnobio Mersburgenſi conſtituitur, qui cùm privilegia & jura Monaſterij acrius defenderet, Epiſcopum memoratum Thilmannum contra ſe fecit adverſarium. Crevit paulatim inter eos contentio, quo uſque tandem Abbas ſe nimium ſentiens gravatum, ad Apoſtolicæ Sedis audientiam Epiſcopum citavit, & contra eum victoriam tandem obtinuit.

*Henricus Abbas prius in Mersburg, poſtea in Weiſſburg.*

Nihilominus crudelitatem prædicti metuens Epiſcopi, quam habuit exploratam poſt victoriam cauſæ, Abbatiam in manus Fratrum ſuorum ſpontaneâ voluntate reſignavit. Sciebat enim ab inimico reconciliato, præſertim potentiore cavendum, in quo fidei nulla poterat eſſe conſtantia, ſed quotiens læſum ſe cogitaret ab infirmiore, totiens animum relaxaret ad vindictam. Ut autem ex uno ejus facto intelligas ſævitiam Epiſcopi, quod crudeliter, ſi non fecit per ſe, fieri tamen per ſuos conſenſit. Conradus, qui nunc Abbas eſt in Göſſeck, Capellanus erat memorati Abbatis Romæ cauſam agentis, qui & litteras citationis & alias quaſlibet ex curia deferebat in patriam. Hunc die quâdam miniſteriales Epiſcopi non procul à Mersburg obvium habentes capiunt, & irruentes in eum parùm abfuit quin occidiſſent, niſi ab uno rationem tantiſper ſequente fuiſſent

*Contentio inter Epiſcopum & Abbatem Mersburgenſes Romæ.*

*Conradus Monaſterij Abbas in Göſſeck.*

*Epiſcopus Mersburgenſis accuſatur apud Papam.*

fuiſſent prohibiti. Furore tamen Petrino ſævientes amputaverunt auriculam ejus dexteram. Quæ crudelitas cùm ad notitiam Sixti Romani Pontificis querulatione perveniſſet Abbatis; nimium commotus contra Epiſcopum ſententiam excomunicationis in eum fulminavit,& niſi preces Ernesti Saxoniæ Ducis interveniſſent, à dignitate Pontificia fuiſſet depoſitus. Hinc rancor in Abbatem ſumpſit exordium, & ſævæ perſecutionis Epiſcopo ſuiſque materiam præſtitit contra virum ſanctum.

Denique poſt annos paucos cùm Fridericus Comes Palatinus Monaſterium Weiſſenburgenſe reformaſſet, quemadmodum ſupra diximus, Henricus iſte quondam Mersburgenſis promotione Patrum Abbas illic fuerat inſtitutus. Verùm mortuo tandem Friderico, & in Principatu ſuccedente Philippo, cùm Joannes de Drott ſupradictus miles in ejus curia cunctis eſſet potentior ſimul & tyrannior à ſecretis, multis modis variiſque dolis & fraudibus memoratum Abbatem Henricum tribulavit, injurioſè cupiens vindicare, quod ille olim apud Mersburg Abbas in Epiſcopum Fratrem ejus non injuriâ, ſed jure commiſerat; eo námque tempore Monaſterium Weiſſenburg cum oppido ſub tuitione fuerat Comitis Palatini.

*Joannes Drott Abbatem Henricum injuſtè perſequitur.*

Per annos plures duravit iſta crudelis in virum ſanctum tyranni perſecutio, & quantis potuit injurijs, contumelijs & gravaminibus eum omni tempore moleſtavit. Nemora, ſylvas, venationes, aquas, piſcationes, villas, caſtella, decimas, cenſus, proventus, jurisdictiones & libertates Monaſterij Weiſſenburgenſis violenter occupavit, rapuit & poſſedit, Abbate non ſemel nec iterum, ſed centies (ſi dixero plus non mentiar) vociferante ad Principem, & contra violentum ſacrilegum juſtitiam poſtulante, ſed fruſtra; nam aliquoties audientiam obtinuit, juſtitiam verò nunquam; ad omnia enim quæ præſumpſit impietas, ſemper tacuit, & diſſimulavit implorata etiam cum lachrimis æqua poteſtas.

*Abbas Romam profectus Palatinum cum Tyranno citavit.*

Evolutis in tanta miſeria multis diebus, menſibus quoque & annis, cernens Abbas Henricus, quòd propter denegatam ſibi juſtitiam nihil omninò proficeret, ſed quotidie inſtarent graviora, conſilio accepto à quodam Principe, Romam petijt, & ſacrilegum tyrannum una cum Palatino Comite ad tribunal Innocentij Papæ octavi citari fecit; illum, quia raptor & violentus invaſor bonorum Monaſterij Weiſſenburgenſis extitit; iſtum verò, quòd injuriantem contra juſtitiam temerè defenſavit.

*Palatinus cum ſuo Marſcalco Romæ à Papa excommunicatur.*

Citati autem fuerunt & quidam alij miniſteriales Principis, inter quos fuit & Joannes de Morsheim, qui juſſu Domini ſui Scabinos in villa quadam mutaverat jurisdictioni Abbatis immediatè ſubjecta. Quid plura? Omnes qui fuerant citati, pro defenſione induère contemptum, & neque per ſe, neque per legitimos procuratores Romæ comparuerunt. Proceſſit Abbas gradatim in cauſa litis adverſum contumaces, donec eos poſtremò Excommunicationis involvit cenſuræ. Jam tunc primum evigilare cæperunt ſopore pernicioſo depreſſi, & varias quærere vias, quomodo ab his laqueis poſſent evadere, quod ideò fieri non potuit, quia raptor ſacrilegus reſtituere ablata recuſavit. Manſit ergo excommunicatus, ab illo tempore uſque ad mortem, excommunicatus obijt, excommunicatus ſepultus fuit.

*Joannes Drott in excommunicatione manſit uſq; ad mortem.*

Comes

Comes autem Palatinus Papæ cenſuras timuit, non contempſit, & quia Princeps erat Catholicus,dicier excommunicatus patienter ferre non potuit; Romam procuratorem miſit, abſolutionem petijt, ſed contradicente læſo impetrare non potuit. Sæpius tamen interea fuit abſolutus ſub ſpe concordiæ ad breve tempus cum reincidentia termino lapſo,quamvis concordia nulla intervenerit unquam. Multa enim tentavimus media non ſine gravibus expenſis, plures indicendo & ſervando conventiones Spiræ, Heidelbergæ, Weiſſenburgi & alijs locis, ſed concordiam invenire nunquam potuimus, dum à Principe magna peterentur, & nihil ſe debere Cœnobio reſponderet. Interpoſuere vices regni Principes multi, Joannes Trevirorum, Hermannus Colonienſium, Bertholdus Moguntinenſium Archiepiſcopi, Ludovicus Spirenſis, Albertus Argentinenſis, Joannes Wormatienſis Epiſcopi, Chriſtophorus Marchio Badenſis, Joannes Palatinus Comes Bavariæ Dux Comeſque in Spanheim, Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius, Georgius Bavariæ Dux, Eberhardus Junior Wirtenbergenſium Dux, & Alexander Dux Bavariæ, Comes Geminipontis & Veldentiæ, non ſimul unà, ſed vicibus diverſis, vel per ſe, vel per ſuos Oratores magna cum diligentia pacem & concordiam facere cupientes. Sed neque omnes, neque ſinguli quicquam profecerunt, cauſam dixi; Abbate námque in litis pendentia exiſtente apud Romanos, non erat penes conventum plena concordandi poteſtas, idcirco tempus conſilio redimentes 60000. florenorum pro damnis expenſiſque in curia & extra habitis exigebant. Quis daret? Palatinus? Sed damnum ipſe non fecerat. Sacrilegus ipſe Marſcalcus? Sed unde ſolveret, tantam pecuniarum ſummam non habuit,nec ſi habuiſſet, reddere conſenſiſſet; fuit enim obſtinatus, induratus, perverſus & contemptor Eccleſiæ factus, utpote qui nec Deum timuit, nec hominem reverebatur. Manſuetiſſimum Principem reperit, qualem ſuis adulationibus, dolis & ſiniſtris machinationibus fecerit, noverunt, qui nôrunt. Sed parcendum dormientibus, à quibus ut perijt confeſſio, ita penitus ceſſavit & contra incuſationes defenſio. Seductus nihilominus & à ſe procul abductus Princeps nobilis, clemens, humanus, magnum famæ, æſtimationis, & rerum ſuarum detrimentum incurrit, dolis & fraudibus Joannis de Drott Marſcalci impij circumventus.

*Magna diſſenſio concordiam non admiſit.*

*Omnium cauſa & auctor malorum fuit impius ille Drott.*

Poſtremò tandem annis fermè tredecim in contentione pernicioſa conſumptis, concordiam, ut ſuo loco dicemus, qualemcúnque fecit deſperata neceſſitas. Sed operæ pretium fore judicamus, & reliqua ſummatim perſtingere, quæ ſub litis pendentia in eadem cauſa facta ſunt.

Erat Conventus Monachorum de Obſervantia Burſfeldenſium eo tempore apud Weiſſenburg notabilis & inſignis, numero non pauciores triginta, qui poſteaquam Abbas Romam petijt, uſque adeò diſperſi ſunt in omnem terram, ut quatuor duntaxat in loco remanſerint. Cujus quidem diſpoſitionis duæ fuerunt cauſæ; altera videlicet, quòd omnes cenſus & proventus, quos extra oppidum habebant, lite per totum durante præripiebantur ab adverſarijs: altera verò, quòd pecuniam certè non modicam pro litis actione Romam mittere Abbati videbatur neceſſarium, quam pluralitas Fratrum domi conſumpſiſſet. At poſteaquam Joannes de Drott ſe ad inſtantiam Abbatis à Papa intellexiſſet excommunicatum, non

*Conventus 30. Monachorum in diſſenſione diſpergitur.*

*Omnia Monaſterij bona extra oppidum occupantur à tyranno.*

non ſolùm contempſit, ſed in furorem actus graviora præſumpſit, & peccato peccatum accumulans omnium in ſe bonorum hominum cenſuram provocavit. Caſtellum S. Remigij, quod non longè ab oppido Weiſſenburg diſtat, expulſo præſidio Monachorum, occupat, villas Monaſterij, curtes & proventus omnes invadit, capit & uſurpat, & quamdiu vixit, violentâ poſſeſſione retinuit. Quæ cùm innotuiſſent Abbati, graviora in eum fulmina procuravit cenſurarum, & auxiliatores ejus omnes Comites & nobiles Papali ſententiæ ſubjecit.

*Henricus Abbas Româ digreditur, & Florentiæ obijt.*

Interea poſt annos aliquot Henricus Abbas Philippum Comitem Palatinum, Joannem de Drott, Emichonem Comitem de Liningen, Comitem quoque alium de Bitſch & complures alios habens in Excommunicatione Papali, cùm ægritudinem incidiſſet, conſilio medicorum ſeceſſit urbe, veniénſque valetudinarius ad Florentiam mortuus eſt, & ibidem ſepultus.

Quod mox ut Procuratori Comitis Palatini Romam denuntiatum eſt, Papam acceſſit, & nomine Principis ſui Monaſterium de Weiſſenburg in ſæcularem transferri Eccleſiam petijt, & conſenſum impetravit, ſub ea tamen conditione, ſi Maximiliano Regi translatio ipſa placeret.

*Translatio Monaſterij Weiſſenburg impetratur.*

Expedivit Bullam procurator (inſcio Principe) tribus florenorum millibus, & certum per nuntium eam ad Heidelberg deſtinavit. Lætabantur omnes, qui ſua non Deum quærebant, putantes jam ſe de Monachis reportâſſe triumphum. Verùm ſecus accidit quàm ſperaverant, Rex námque Maximilianus in translationem renuit præbere conſenſum, non ignarus, quantam Abbas & Monachi paterentur injuriam. Sic deluſa pravorum ambitio in mærorem commutavit de iniquitate lætitiam. Accepit & mercedem ſuam procurator iniquus, qui Monaſterium comparavit, juſtè damnatus exilio.

*Wilhelmus fit Abbas Weiſſenburgenſium, & translatio revocatur.*

Interim verò quòd Procurator Bullam translationis Romæ impetravit à Papa, Monachi Weiſſenburgenſes ejus fraudis ignari cum bona mora diem pro electione novi conſtituerunt Abbatis. Quâ inſtante Wilhelmum Priorem Conventus Abbatem ſuum unanimiter elegerunt, qui litteris Maximiliani Regis promotus mox Romam pro Confirmatione ſimul & litis continuatione profectus eſt, & ſpes vanas, ne dicam iniquas, Monaſterij translationem optantium ſerpentinâ prudentiâ & columbinâ ſimplicitate deluſit. Cernens etenim Romanus Pontifex, quòd Maximilianus Rex non ſolùm non vellet in translationem præbere conſenſum, ſed Electum inſuper litteris promotorialibus commendaret, fecit utrumque, quod & rogabatur, & decebat eum, quia confirmavit Abbatem, & revocavit illicitè præſumptam Monaſterij translationem. Confirmatus Abbas Romæ permanſit vigilans in cauſa, ne ſiniſtris informationibus, aut ſubverteretur negotium, aut excommunicationis vinculum temerè rumperent inimici.

*Wilhelmus Abbas de curia revertitur mortuo tyranno.*

Tandem Joanne de Drott omnium auctore malorum in excommunicatione Papali mortuo, & aſini ſepulturâ terræ commendato, vultum aliquantiſper ſerenavit Noverca bonorum fortuna: & Monachos Weiſſenburgenſes omnipotentis Dei miſeratio, intuitu clementiore reſpexit. Enimverò ſecurus redijt ad Cœnobium Abbas, & inſidias tyranni jam non metuit extincti. Veruntamen cum Palatino Comite pacem firmam

& aliqualem refuſionem damnorum & expenſarum non ſubitò conſecutus eſt; quouſque tandem niſa eſt rota in medio rotæ, per quam florenorum quindecim millia expoſuit. Joanne autem de Drott morte ſerâ defuncto, pars ablatarum poſſeſſionum & rerum Monaſterio non ipſius ordinatione (quippe qui ſtatuit nihil omnino reſtituendum) ſed Principis fuit imperio reſtituta. Pars ſub lite remanſit. Et nunc de miſerabili tribulatione Monaſterij Weiſſenburgenſis quondam Regalis & inſignis ſummariè dictum eſt ſatis, hiſtoriæ curſum proſequamur.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, ſecundâ die menſis Julij, hoc eſt, in ſolemnitate Viſitationis innocentiſſimæ, caſtiſſimæ, glorioſiſſimæque ſemper intactæ Virginis Mariæ, cujus & amator, cultor & venerator eſt ardentiſſimus Joannes de Calvve poſtea hujus Cœnobij Hirſaugienſis vigilantiſſimus Abbas, qui hodie, cùm hæc ſcribimus, præeſt, primam in ordine Sacerdotij Miſſam cantavit, lætantibus in cœlo Angelis & congaudentibus in Cœnobio Monachis; illis quia collaudatorem, iſtis quia commilitonem ſuſceperunt. *Joannes de Ca ba Monachus hic primam canit Miſſam.*

Eodem anno ſimul & tranſacto Blaſius hujus Monaſterij Abbas, redditus & proventus ejuſdem, ut ſequitur, notanter ampliavit: imprimis enim octo maldrorum avenæ cenſum comparavit añuum in Oſteltzheim pro ſexaginta quinque florenis. In Wila triginta ſolidos annui cenſus emit. Ita Heſſicken curtem unam pro ducentis florenis comparavit, de qua Monaſterio proveniunt ſingulis añis ſeptem maldra ſiliginis & avenæ maldra octo. Speltæ quoque ſeptem, & duæ urnæ vini. In Gechingen & Tuffringen duas partes decimarum emit pro florenis ducentis. Curtem in Sbaffhauſen à quodam cive de Wila comparavit pro centum ſexaginta nummis auri. In Riderchingen duas libras & ſolidos ſex annui cenſus pro ſexaginta libris. In Talbingen, Sultz & Effringen pro quibuſdam curtibus & cenſibus expoſuit ſexcentos viginti quatuor florenos. *Cenſus per Blaſium Abbatem aucti.*

Eodem quoque anno idem Abbas Blaſius in Caſtello Stamheim novam domum & Capellam à fundamentis conſtrui fecit: pro quarum conſumatione ſupra ducentos auri florenos expoſuit. Domum quoque frumentariam in Herrenberg novam pro ducentis florenis conſtituit. Hoc ipſo etiam anno latus tertium ambitûs Monaſterij conſummavit: in quo plus quàm quatuor centum florenos expendit. Piſcinam circa infirmitorium, & aliam parvam in horto Conventuali eodem anno fieri mandavit, in quibus ducentos quinquaginta florenos expoſuit. Refectorium Fratrum hyemale ampliavit, quod picturis, feneſtris & cælaturis pulchrè ſatis ornavit impenſis trecentorum florenorum. Feneſtras cum rotundis (id eſt Schyben) & picturis ad tria latera ambitûs Monaſterij fieri juſſit; pro quibus plus quàm trecentos auri florenos expoſuit. In quarto verò latere picturas ſine rotundis fecit duntaxat. Imaginem quoque Crucifixi Jesu Chriſti Salvatoris noſtri, quæ ſtat in gradibus chori erecta, pro uno & triginta florenis emit, ad quam plures Indulgentias à multis impetravit. *Structuræ & ædificia per Blaſium hoc tempore facta.*

Anno item prænotato, venit ad Regale oppidum Wil Maximilianus Rex Germanorum, quem Blaſius hujus Cœnobij Abbas civium ſupplicatione rogatus, & Pontificalibus ex more indutus cum proceſſione Cleri, ac populi pulchrâ ordinatione ſolemni obviam factus ad oppidum introduxit: *Maximilianus Rex à Blaſio ſuſcipitur.*

duxit: & in domum Hirſaugianam in eodem oppido poſitam debito cum honore ſuſcepit hóſpitio.

*MCCCCXCII.*

Regnum Granatæ cum urbe per Hiſpaniæ regem capitur.

Anno Blaſij Abbatis octavo, Indictione Romanorum decima, die Menſis Januarij ſeptima, Ferdinandus Hiſpaniarum Rex meritò Chriſtianiſſimus cum Eliſabetha uxore ſua regina, & exercitu toto decem videlicet millium equitum, & quinquaginta millium peditum Granatam Bæticæ regionis civitatem Baudelis Mauritaniæ Regis Mahumeticæ perfidiæ ſectatoris, quam biennio firmâ impugnatione obſederat, Triumphator Chriſto largiente intravit: eliminatáque Saracenorum ſpurcitiâ urbem ipſam cum univerſo Granatæ regno Chriſtianis reſtituit, quod Mauri vaniſſimi profeſſores Mahumeticæ vanitatis annis octingentis occupaverant, Regem Granatæ in ultimos Hiſpaniæ fines relegavit: Saracenos expulit omnes: Dei cultum non ſolum in civitate, ſed per totum quoque Regnum more Chriſtianorum inſtituit: pro cujus reverentia Eccleſias multas fabricavit.

Judæi Corpus Chriſti in Sternenberg laceràrant.

Eodem anno perfidiſſimi canes Judæi in oppido Sternenberg, quod ſitum eſt in Ducatu Megaloburgenſi, venerabile Sacramentum Dominici Corporis in duabus hoſtijs, altera majore, altera minore à quodam Sacerdote Petro nomine, pretio comparantes incredibili furore malè tractaverunt. Pernicioſâ etenim curioſitate ducti, cultellis & aculeis hoſtias pungentes, tentabant experiri, quid in eis Divinitatis lateret, quas venerantur Chriſtiani. Et ecce Deo miraculosè in ſuo Corpore præſtante miraculum, ſanguis de puncturis ſubitò fluere cæpit, & menſam cruor totam reſperſit. Receſſerunt ad ſacrilegum Sacerdotem Judæi ſcelerati, factum aperiunt, conſilium petunt.

Sacramentum ſub terra reperitur ſanguineum.

Communi tandem conſultatione particulas ſanguinem fluere non ceſſantes in terram defodiunt, & abeuntes jam latere factum penitus in antea confidunt. Territi ſunt impij, non compuncti: conturbati non compuncti. Latere factum quomodo potuit, quod Deus miraculo fecit manifeſtum? Non enim poterat abſcondi ſub terra, qui cœlum fecit gubernátque & terram.

Sacerdos capitur, damnatúrque ad ignem, cujus mira contritio.

In notitiam res miraculo cruoris devenit populi fidelis. Capiuntur Judæi, examinantur, crimen aperiunt, atque triginta eorum numero ignibus traditi concremantur. Presbyter autem qui Dominicum Corpus tradiderat impijs pro vili pretio, captus eſt ſimiliter cum Judæis: qui ſeorſim examinatus, cum multis lachrimis ſuum confitebatur peccatum. Cúmque ad mortem duceretur extra oppidum igni cremandus, tantâ miſerante Deo contritione reſolutus eſt, tantis cum lachrimis ſuum accuſabat reatum, tótque ululando potiùs quàm lamentando gemitus emiſit atque ſingultus, quòd omnes ad commiſerationis fletum provocavit. Cúmque ad locum perveniſſet ſupplicij, ſtans in lictoris poteſtate ligatus, vidit inter promiſcuum vulgi concurſum, ſtantem in amaritudine matrem, quam propiùs accedere magna cum inſtantia rogavit, cui & dixit: *Juſtum eſt, mater, dignum eſt, & neceſſarium te lachrimari, & flere multum ſine modo, ſine menſura, ſine conſolatione, quamdiu vixeris in hoc mundo, propterea quòd me filium peperiſti, lactaſti, & nutriviſti tam impium, malum & ſceleratum; qui Dominum Majeſtatis cœli & terræ, Creatorem ubique glorioſè regnantem*

*regnantem impijs tradidi Judais rurſus crucifigendum. Va mihi omnium indignißimo peccatori! Va mihi & iterum va, qui Salvatorem vendidi, tradidi, atq; cum Juda negavi. O quid feci! O quid pænarum & ſuppliciorum non commerui! Quis mihi det omnium tormentorum genera & cruciatus poſſe in corpore meo experiri & ſuſtinere uſque in finem ſaculi, pro tam horrendis ſceleribus meis! O ſi fieri poſſet, ut pro meo ſcelere tanto, centies ignibus tradar, centies moriar, centieſque reſolvar in pulverem!* Hæc dicens cum lachrimis multis continuavit verbum ad matrem: *Peto:* inquit, *abs te mater unam petitionem, quam ut mihi promittas te facturam, poſt mortem meam oro.* Cui mater ſe facturam promiſit juxta vires quodcunque poſtulaverit. At ille: *Rogo,* inquit, *ut tres mihi peregrinationes in pane & aqua, laneis duntaxat induta, nudis pedibus facias. Primam ad Aquaſgrani: ſecundam ad S. Jacobum in Compoſtella: & tertiam ad limina Apoſtolorum Romam. Et quotiens interrogata fueris ab aliquo, quare tam duras agas peregrinationes, dicito, quòd ideò, quòd me tam nefandum, tam improbum & ſceleratißimum pepereris filium, qui Corpus Domini Judais vendiderim tradiderimque pro pretio blaſphemandum. Et vide ne unâ dormias nocte, ubi aliâ quieviſti, nihilque omittas eorum, qua rogavi.* Promiſit mater filio, quod petijt, & fideliter implevit.

Duram pro filio mater peregrinationem aſſumpſit.

Deinde converſus ad Judicem & populum aſtantem: *Domine Judex & vos optimi cives, audite precor, attendite paucis. Juſtißimè lata eſt in me omnium totius mundi hominum ſceleratißimum peccatorem ſententia mortis, qui mille mortibus dignus ſum: quia Judam imitatus, Salvatorem Judais vendidi: ordinis mei oblitus ſimul & presbyterij dignitatem contra Dominum executus. Et quamvis ſim Juda longè deterior, quoniam ille Chriſtum Judais mortalem, ego autem vendidi glorioſum. Unde etſi peccatum meum ſit maximum, nequaquam tamen Judam imitabor deſperando, quem prô dolor peccando ſecutus ſum: ſed confido in miſericordiam Dei, quòd me recipiat pænitentem, quem tam enormiter peccantem patienter tulit, & non ſubitò extinxit. Mortem commerui: mortem quantumlibet duram non ſolùm patienter ſuſtinebo, ſed ex voluntate quoque ſubibo libenter. Verùm non eſt ſatisfactio condigna pro tanto ſcelere mori. Precor vos Judices, ut pro uberiore pænitentia immanißimi ſceleris mei permittatis, quatenus diuturniore cruciatu interеam, & amputentur mihi primum digiti manuum & pedum articulatim: deinde manus & pedes: poſtea nares & aures: conſequenter brachia & tibia: poſtremò corpus truncum unà cum abſciſsis membris imponatur ſuper rogum, & ignibus concremetur. Non enim ſum caterorum inſtar malefactorum morte dignus, ſed acerbiore atque turpißimâ, quâ longior ſive prolixior nulla queat inveniri.* Hæc ejus miranda contritio multos aſtantium provocavit in fletum: quorum alij petitionem ex commiſeratione decreverunt admittendam: alij verò ex pietate negandam. Sed ille tantâ petitionis inſtantiâ rogans lachrimánſque perſeveravit, quòd moti tandem Judices tantis fletibus conſenſerunt, ut fieret quod poſtulaverat. Miranda hominis contritio, ſtupendáque in tali articulo mortis devotio! Membratim truncatur ſicut petierat, & in tantis cruciatibus voluntarijs ſummam exhibuit patientiam. Poſtremò jam truncus dixit cum gemitu: *Deus propitius eſto mihi peccatori, & clementer accipe hos corporis mei durißimos cruciatus pro ſatisfactione ſceleris mei.* Et cùm præ nimio dolore atque ſanguinis effuſione inciperet jam penè deficere, truncus ſuper rogum ponitur, & igne ſuppoſito brevi compendio ſuffocatur: tunc & abſciſſa membra in ignem projecta

Petri Sacerdotis verba ad Judicem & populum.

Salutem ſe ſperare manifeſtat.

Membratim Sacerdos ut rogaverat, dividitur & comburitur.

cremantur. Et iſte finis hujus miſerandi Sacerdotis fuit: cujus animæ pœnitentiam tam magnam & manifeſtam, quis dubitare poſſet veniam obtinuiſſe apud Deum?

Dominici Sacramentum Corporis ſtupendis coruſcat miraculis.

Corpus autem Dominicum ſumma cum veneratione, præcedente Clero,& populo ſubſequente ad Eccleſiam reportatum in ſacello ponitur, & pro miraculi teſtimonio cum punctis ſanguine rubricatum hodie ſervatur. Fit illico ad Sternenberg magnus populorum concurſus, non ſolùm de locis vicinioribus, ſed etiam de remotis,& uſque in præſentem diem ſtupenda in eo loco ad invocationem Domini noſtri Jesu Chriſti fiunt miracula.

Miraculum unum è multis.

E quorum numero penè innumerabili unum nos poſteritati commendare ſumus perſuaſi, quod ſuâ raritate fidem ſimul & omnem credulitatem hominum procul videtur excedere: quanquam in toto Magdeburgenſi Ducatu cunctiſque finibus ejus adeò famâ ſit celebri divulgatum, ut neminem latere queat. Neque enim nos hoc tam ſtupendum miraculum, ullâ vel credere vel ſcribere ratione poſſemus, niſi veraciter factum non modò vulgarium narratione, ſed etiam Principum illius terræ manifeſto ſciremus teſtimonio. Eſt autem tale mirabile miraculum.

Homo contractus & reptans manibus, ſanatur & erigitur.

Erat in regione illa homo quidam pauperculus, & contractus, qui more pecudis incurvatus manibus & pedibus reptando ſuper terram inceſſit. Neque enim ſtare aliquando potuit: neque in altum ſe quomodolibet erigere. Is cùm tanta fieri miracula crebrius audiret in Sternenberg, ſuſpirans animo referentibus dixit: *O ſi & ego eſſem ibi, confiderem me ſanitatem omnino recepturum, ſed quomodo illuc perveniam, qui nuſquam progredi poſſum?* Cui aſtantium dixit aliquis: *Non deſperaveris, ſed reptando incipe proficiſci ut potes; dabitque auxilium Deus, ut pervenias.* Acquievit conſilio pauper monentis, & tandem poſt multos labores ad locum pervenit. Et ecce mira clementia Chriſti! oravit homo cum lachrimis, Deo miſerante convaluit, & jam non rependo ſed gradiendo ad locum unde venerat, remeavit. Stupebant omnes, qui noverant eum. qui quem contractum reptantémque incedere ſolitum, nunquam erectum viderant, incedentem rectè tam ſubitò conſpiciebant. Et notum factum eſt hoc miraculum non ſolùm in oppido illo, ſed per totam regionem.

Recta fides cum oratione poteſt omnia.

Caſtellanus miraculo incredulus à Deo ſenſit vindictam.

Pervenit rumor ſigni ad Caſtellanum oppidi, hominem incredulum, temerarium & ſuperbum, qui non ſolùm referentibus factum non credidit, ſed eos cum irriſione & quadam blaſphemia contempſit. Miſit tamen, & pauperem fecit adeſſe ſanatum. Cui dixit aſtanti: *Tunè es ille, qui te ſanatum affirmas in Sternberg ad invocationem Sacramenti?* At ille reſpondit dicens: *Ego ſum, gratias ago Domino Deo, qui me ſanavit.* Ad quem Caſtellanus: *Ergòne ſani fiunt omnes, qui peregrinantur illuc?* Reſpondit pauper in ſua ſimplicitate: *Sani certè.* Ad quem Caſtellanus canem videns à caſu præterire claudicantem, ſpiritu blaſphemiæ tumens cum indignatione: *Tolle*, inquit, *canem hunc quem cernis claudicantem, & ducito illum ad Sternberg peregrinatum, ut ſanitatem recipiat, qui dixiſti omnes ibi ſanari.*

Caſtellanus inſanit, furit, latrat & mordet ut canis.

Hæc cúmque tumido ſpiritu protuliſſet, mox veſanus effectus latrabat ut canis, & in medium proſiliens canum ſuorum illos mordebat ut canis. Deinde prorumpens de Caſtello cucurrit veſanus in oppidum latrans & mordens inter canes quaſi unus ex ipſis: & quod mirandum eſt amplius,

amplius, crevit ſubitò ex ſpina dorſi hominis cauda canina veſtibus longior præeminens ultra unius menſuram palmæ. Capitur à ſuis in medio canum latrantium & mordentium, & vinctus in Caſtellum reducitur, pro cujus liberatione peregrinatio cum donis & oblationibus ad Sternbergab uxore & familia promittuntur: quibus completis inſaniâ quidem liberatus eſt. caudam verò caninam habere compulſus eſt in teſtimonium facti, quamdiu vixit. Et ecce denuò mirando ſuccedit mirabilius; quoniam nullâ arte, nullo ingenio, nullo veſtimento, caudam, ne videretur, abſcondere potuit. Nam ſi largiora fecit veſtimenta, prolixior ſubitò fuit & cauda; ſi breviora, brevior; ſemper tamen ultra menſuram palmæ longior eminebat viſibilis.

Hiſtoriam ſcripſi, non fabulam; rem geſtam, non confictam; non mendacium, ſed veritatem plurimorum teſtimonio comprobatam. Cujus quidem rei geſtæ tot ante ſeptennium, cùm in Marchia eſſemus Brandenburgenſium, ac tales audivimus teſtes, ipſum videlicet Electorem Imperij Marchionem Joannem, Henricum Megalobargenſium Ducem, Senatores Veſulinos, aliósque tantos, quibus non credere meritò judicaremus iniquum. Omnipotens ille mundi Creator & Rector Deus, qui Nabuchodonoſor Babyloniæ Regem inter boves fœnum manducantem fecit, blaſphemum ut voluit, humiliare potuit. *Unius hiſtoria facti plurimorum eſt comprobata teſtimonio.*

Anno quoque ſupra notato, in menſe Septembris, Fridericus Imperator mundi tertius, & Maximilianus Rex Germanorum filius ejus ſemper invictus, Conventum Regni Principibus apud Confluentiam oppidum Archiepiſcopi Trevirorum conſenſu indixerunt unanimi, quorum multis in præſentia conſtitutis Raptus deſponſatæ Maximiliano Annæ Ducis Brittanniæ per Carolum Regem Galliæ præſumptus in medium proponitur, & quid fieri decernant Principes, conſultatio communis habetur. Erant tum qui bellum Gallo indicendum conſulerent, utpote qui non ſolùm leges temeràſſet Germanas inferior, ſed jus etiam violàſſet Imperij ſimul & Chriſtianæ veritatis. In id tandem convenit pars ſanior, tempori concedendum, cùm Brittanniæ Ducatus, neque Germaniæ Regno, neque Brabantiæ Principatui eâ tempeſtate conduceret. Maximilianus itaque Rex conſilio Principum levigatus animum remiſit iratum. *Conventus fit Principum in Confluentia cum Cæſare & Rege.*

His temporibus fuerunt quidam homines perditiſſimi, eorum de ordine, qui ſe nobiles non verentur gloriari, cùm impietatis plus habeant, quàm virtutis, Bertholdi Archiepiſcopi & Eccleſiæ Moguntinæ hoſtes, imò raptores iniqui, quos penitus judicamus indignos, quorum nomina in noſtris Commentarijs memoriam poſteritatis conſequantur, vel immortalitatem. Hos à crudelitate facti quidam noſtrorum Teſtipremos appellavit, pro eo quòd Clerum & Sacerdotes Domini per Diœceſim Moguntinam perſequebantur invaſione hoſtili, capientes eos, atque captivos abducentes, & pro pecunia crudeli nimis punitione torquentes. Eos verò quos captivos abducere qualibet occaſione non poterant, inauditâ hactenus, ut ſequerentur per ſe ad loca eis præfixa cum pretio redemptionis, impietate cruciabant. Habebant enim feras quaſdam ferreas diabolicâ non dubium excogitatione adinventas, ſub quarum arcta clauſura teſticulos Sacerdotum comprimebant. Has autem feras ſemel clauſas, præter ipſos qui clauſerant, nemo poterat aperire. Denique tam artificioſè fuerant *Incurſores Moguntiæ vaſtant Eccleſiam.*

 fabricatæ,

fabricatæ, ut nulla conjunctio potuiſſet notari partium; támque duratura erat ferrum, ut limæ nullam admitteret corroſionem.

Unde cujuſcunque teſtes tali ferramento fuiſſent compreſſi, non poterat liberari ab alio, quàm ab his qui feram impoſuiſſent. Nec ſatis erat ſingula inſtrumenta ſingulas habuiſſe clauſuras, ſed quodlibet unum quatuor, aut quinque feris occultiſſimis claudebatur, ut ſi caſu forſitan una fuiſſet inventa ſive aperta, reliquæ tamen penitus latuiſſent. Compreſſis ergo teſticulis hoc inſtrumento Clericus ſi voluit liberari, neceſſe fuit eum Teſtipremos cum pecunia ſeu liberationis pretio ſequi ad locum quem determinaſſent. Sacerdotum plures calamitate iſta durante in diverſis locis per Moguntinam Diœceſim à perverſis teſtipremis iſtis fuerunt capti, cruciati, vulnerati, ſpoliati, abducti, & nonnulli ſupplicijs varijs ſine culpa interfecti.

Alexander fit Papa VI. & præfuit annis XI.

Item anno prænotato, XXVI. die menſis Julij, obijt Romæ Innocentius Papa VIII. anno Pontificatus ſui VIII. Poſt hunc in Pontificatu ſucceſſit Cardinalium promotione ſuffectus Theodoricus Cardinalis Epiſcopus Portuenſis natione Hiſpanus, Apoſtolicæ Sedis Vice-Cancellarius, dictuſque Alexander ejus nominis VI. apud S. Joannem in Laterano, XXVI. die menſis Auguſti, quæ fuit dies Dominica poſt Feſtum S. Bartholomæi Apoſtoli, pompâ ſolemni coronatus eſt, & præfuit annis XI. & paucis diebus.

Judæi omnes fuerunt expulſi Hiſpania per Regem.

Eodem anno Ferdinandus Rex Hiſpaniarum ad inſtantiam uxoris ſuæ & quorundam Fratrum Minorum omnes de Regno ſuo Judæos infra certum terminum præcepit exire, & quicunque poſt præfixum terminum inveniretur remanſiſſe, per totum regnum ſine miſericordia occideretur. Interdixit etiam, quòd neque aurum, neque argentum, neque lapides pretioſos ſecum deferrent, ſed pro his vinum, frumentum, oleum aut pannos emerent ab incolis regni ſecundum juſtam pretij æſtimationem, abducerént que ſecum, quò vellent navigio. Erant enim auro, argento, gemmis pretioſis ultra modum locupletati, ideóque ne ſuo modo ſpoliarent Hiſpaniam, omnia hæc poſt ſe relinquere compulſi ſunt. Navibus itaque diſpoſitis exiverunt unâ vice de Hiſpania centum viginti quatuor millia Judæorum, & claſſem per mare Mediterraneum verſus Conſtantinopolim verterunt, ac direxerunt. Remanſerant etiam ultra terminum eis præfixum in Hiſpania plus quàm tria millia, quos navibus perforatis Rex juſſit imponi, & in profundum æquoris demergi, quorum bona omnia ad ſuum fiſcum præcepit referri.

Imperator Fridericus movet caſtra contra Ducem Bavariæ generum.

Anno item prænotato Fridericus Imperator III. contractis undique copijs exercitum movit contra Ducem Bavariæ Albertum, qui morabatur in oppido Monacenſi. Et hæc fuit cauſa diſſenſionis inter eos. Habebat Cæſar ipſe filiam unam Regis Maximiliani ſororem, quam Dux Albertus (quoniam maturior erat) invito patre ſibi accepit uxorem, ipſâ tamen conſentiente. Nec diu poſtea quaſi propter eam jure poſſet, Ratisbonam Regni Germanici urbem non ultimam Civium conſenſu dominio ſuo ſubjugavit, & contra voluntatem Cæſaris aliquandiu poſſedit. Cúmque ſæpius moneretur ab Imperatore, ut abſtineret à civitate Regni, & non adverteret, iratus tandem Fridericus ex Liga Suevorum & aliunde magnum pugnantium conduxit exercitum, & movens in Bavariam juxta

Lici fluminis ripas caſtra locavit. Videns autem Dux Albertus quorſum res tenderet, pacem poſtulans obtinuit, & Ratisbonam urbem Regno iterum reſtituit.

Concordia fit inter Cæſarem & Ducem Bavariæ Albertum.

Eodem anno ſeptima die Novembris, cecidit è nubibus aëris in pago qui nuncupatur Suntgavve prope oppidulum, quod dicitur Enſisheim haud procul à Baſilea Civitate Germaniæ, fulgetra ſive lapis miræ magnitudinis, pondo, ſicut audivimus ab his, qui viderunt, librarum videlicet 255. hoc eſt, centenariorum duorum ſimul atque ſemiſſis, & quinque librarum. Qui quidem lapſis ex violentia cadendi duas in partes fuit diviſus, cujus pars major ante fores Eccleſiæ memorati oppidi Enſisheim cum ferrea catena in teſtimonium veritatis & memoriam uſque in præſentem diem videtur ſuſpenſa.

Anno item prænotato, ultima die menſis Decembris, quæ finis eſt anni, obijt Melchior Abbas Schonaugienſis, Ordinis noſtri, Diœceſis Trevirorum, vir doctus & Regularis obſervantiæ cultor integerrimus, qui viſitando, exhortando, libróſque Divini cultus emendando & imprimendo per annos quatuor & viginti, quibus in Abbatia laudabiliter præfuit, multa pro decore & utilitate obſervantiæ noſtræ Burſfeldenſis bona fecit, pro quibus haud dubium æternæ fælicitatis præmium recepit. Fuit enim vir optimus, ingenio promptus, conſilio cautus, actione præcipuus, conſcientia purus, vita regulari ſibi durus & rigidus, nihil eorum negligens, quæ ad rectæ converſationis Monaſticæ pertinent rationem. Eo die quo de hoc mundo erat migraturus, in lecto jacens ægritudinis plenâ utens ratione & loquelâ, Miſſam fecit coram ſe celebrari (habebat ſiquidem altare conſecratum in Camera) cui diligentiſſimè intendebat, prædixerat enim illâ die ſe & horâ moriturum. Cúmque Sacerdos poſt Dominici Corporis & ſanguinis participationem in lavando & tergendo calice moram faceret, ille clamavit: *Feſtina Frater complere Miſſam, ne fraudes me benedictione finali, quia manere diutius non poſſum.* Complevit illicò Miſſam Sacerdos, deditque optatam benedictionem morituro, quâ datâ dixit Abbas: *Accedite nunc Fratres.* Quibus aſtantibus dixit: *Pax Chriſti ſit ſemper vobiſcum chariſſimi Fratres, Ego nunc vado, orate pro me.* Statímque ſubjunxit: *Domine JESU Chriſte Fili Dei vivi in manus tuas commendo Spiritum meum.* Et ſubitò exſpiravit, cujus Fratres Cadauer non ſine opinione ſanctitatis terræ commendaverunt. Scripſit autem nonnulla, ingenij ſui præclara opuſcula, è quibus nos vidimus ſubjecta. De Mandato Capituli annualis elucubravit declaratorium Cæremoniarum & Ordinarij Divinorum Obſervantiæ noſtræ Burſfeldenſis, in uno volumine, quod prænotavit opuſculum pacis, libros duos. Monoteſſaron Dominicæ Paſſionis ex quatuor unâ pulcherrimâ continuatione fecit, librum unum. Accentuarium & modú cantandi atque legendi pro unione Burſfeldenſium, librum unum. Orationes quoque multas in utroque Capitulo editas, plenáſque dixit eruditione. Et alia nonnulla, quorum hac vice memoriam non tenemus.

Melchior Abbas S. Florini Martyris in Schonaw obijt.

Melchior Abbas mortem ſuam præſcivit & prædixit.

Melchioris Abbatis quædam opuſcula.

Eodem anno, Blaſius hujus Monaſterij Abbas inſignis quædam bona & poſſeſſiones in villa Kenten pro quadraginta quinque florenis Monaſterio comparavit. Hoc ipſo quoque anno piſcinam circa domum peœorum trans pontem circa ſanctum Aurelium novam fieri conſtituit, pro

cujus

cujus conſervatione plus quàm tercentum florenos auri expoſuit, & piſcibus eam adimplevit.

*MCCCCXCIII.*

Helena Comes Palatina naſcitur.

Anno Blaſij Abbatis nono, Indictione Romanorum xi. die menſis Februarij ix. Heidelbergæ naſcitur Helena undecimo-genita Philippi Comitis Palatini, Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, quæ poſtea cùm annorum eſſet viginti, parentibus jam vita defunctis nupſit Fratrum promotione adjuta Henrico Duci de Magaloburg, qui prius uxorem habuit ſine liberis mortuam Joachimi Marchionis Brandenburgenſium ſororem nomine Urſulam, Princeps ut ferunt nimis ſpecioſa atque modeſta.

Capitulum Provinciale xxviii. Hirſaugiæ celebratum eſt.

Eodem anno Dominica tertia poſt Paſcha, quæ fuit xxviii. dies menſis Aprilis, celebratum fuit Ordinis noſtri xxviii. Provinciale Capitulum hic in iſto Monaſterio Hirſaugienſi, in quo præſederunt Joannes Trithemius tunc Spanheimenſis, Conradus in Wiblingen, Bartholomæus S. Crucis in Werdea, & Andreas Montis Monachorum propè Bambergam, Monaſteriorum Ordinis memorati Abbates. Blaſius verò hujus Monaſterij Abbas cum ingenti lætitia Patres, qui convenerant, ſuſcipiens, & in victualibus abundè tractans, laudem & honorem totius Capituli reportavit.

Inſulæ quatuor in mari Indico repertæ ſunt per Hiſpanos.

Anno prænotato, Ferdinandus Hiſpaniæ Rex poſteaquam opulentiſſimum Granatæ Regnum unà cum urbe ſuo dominio potenter ſubjecit; terrâ non contentus, etiam mare diſquirendum putavit. Ordinatis igitur navibus Chriſtophorum quendam præfectum conſtituit, quem ad inquirendas Coſmographis incognitas per mare Inſulas deſtinavit. Suſcipiens ille naves ab Oriente in Occidentem direxit, æquórque ſulcans ſpatia multa, quatuor tandem reperit Inſulas mari circumdatas Indico, quarum in Europa prius apud Coſmographos cognitio nulla fuit. Unde novis Inſulis nomina etiam nova imponentes, primam S. Salvatoris nuncuparunt; ſecundam verò de Conceptione S. Mariæ vocarunt; tertiam autem in memoriam Regis ſui Ferdinandam dixerunt; quartam verò Hiſpaniola nuncuparunt in memoriam Hiſpanici Regni, unde oriundi erant. Quales autem ſint Inſulæ jam dictæ, in qua parte orbis ſitæ, qui populi & habitatores earum, quibus ritibus vivant, aut moribus, in ea continetur Epiſtola, quam memoratus Chriſtophorus ſcripſit, & ubique circumfertur impreſſa.

Fridericus Imperator III. moritur anno regni ſui 54.

Anno item prænotato, xix. die menſis Auguſti, moritur Fridericus Imperator III. in oppido Auſtriæ Linz, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo nono, Regni verò Germanici quinquageſimo tertio, menſa quarto; Romanorum autem Imperii, anno quadrageſimo quarto, ex abſciſſione cruris putridi, cujus Cadauar ad Viennam delatum in Cathedrali Eccleſia S. Proto- Martyris Stephani tumulatur in ſepulchro, quod ſibi dudum ſatis pretioſè fecerat præparari. Filium reliquit Maximilianum Regem Germanorum & unam filiam, quam Albertus Dux Bavariæ, ut diximus, habuit uxorem.

Turcarum gens impia devaſtat Croatiam & Carnioliam.

Eodem menſe quo Imperator obierat, nefandiſſimi Mahometis ſectatores Turci magna cum multitudine pugnatorum de finibus ſuis egreſſi Croatiam & Carniolam incurſione hoſtili vaſtarunt; omnia rapina, ferro & igne crudeliſſimè more ſuo depopulantes. Contra quorum inſultus incolæ regni & provinciæ Chriſtiani, utpote numero & viribus longè

longè impares pugnaturi, ab eis facilè ſuperantur, cæduntur & capiuntur. Nam decem Chriſtianorum millia in ea Turcórum incurſione occiſa ferebantur & capta.

His ad Maximiliani Regis noticiam relatis, funeralibus (quæ genitori paraverat celebranda) in aliud tempus convenienter ſuſpenſis, magnum pugnatorum congregavit exercitum, Turcos de Croatia expulſurus. Sed Turci ſtrage factâ quam diximus, vicis & urbibus incenſis, cum præda & captivis retroceſſerunt, nec Regis præſtolabantur adventum. Rex ergo Maximilianus præſidio ſufficienti per Croatiam poſito in Auſtriam rediit, & funeralia quæ aliquandiu intermiſerat, genitori mortuo celebravit. Maximilianus Rex contra Turcos movit in Croatiam.

Anno igitur prænotato, ſeptima die menſis Decembris, quæ fuit Sabbathum poſt Feſtum S. Nicolai, Viennæ Auſtriæ in Cathedrali Eccleſia S. Stephani Proto Martyris Maximilianus Rex Patri funeralia celebrari mandavit in Principum multorum præſentia, Epiſcoporum, Abbatum, Ducum, Comitum, atque Nobilium. Aderant & miſſi Oratores Romani Pontificis Alexandri, Regum quoque Galliæ, Hiſpaniæ, Bohemiæ, Ungariæ, Poloniæ, Apuliæ, Siciliæ, Daniæ, & omnium penè Germaniæ Principum, multarúmque Civitatum Regni. Sacerdotes qui Miſſas celebrabant illa die pro anima defuncti Imperatoris numerati fuerunt, & octingenti adfuiſſe inventi. Funeralia Viennæ Imperatori celebrantur.

Eodem anno, durante Capitulo Provinciali mortuus eſt Jacobus de Oppenheim hujus Cœnobij Hirſaugienſis Monachus de primis Reformatoribus unus, vir in divinis ſcripturis admodum eruditus, nec minus vitæ merito, quàm ſcientiâ doctrinæ venerabilis. Qui Novitiorum Magiſter pluribus annis extitit, quos verbo & exemplo vivere ad puritatem Regularis Obſervantiæ inſtruere ac docere non ceſſavit. Scripſit de titulis Pſalmorum quædam ſynthemata. De utilitate quoque Pſalmorum Opuſculum. Orationes ad Deum & ſanctos ſupplicatorias plures. Carmina & Rythmos de diverſis rebus majorum; Epiſtolas quoque multas elegantes ad diverſos hinc inde lucubravit amicos. Jacobus Monachus hujus Cœnobij ſcriptor inſignis moritur.

Anno etiam prænotato, Joannes de Calvve Monachus hujus Cœnobij, & poſt mortem Blaſij Abbas, ut infra ſuo loco dicemus, Magiſter Cocorum inſtitutus eſt, in quo quidem officio per biennium fermè Fratribus diligenti ſollicitudine miniſtravit, ambulans coram eis in ſimplicitate cordis, & nihil eorum negligens, quæ habuit in commiſſis. Tam enim ſollicitum in ſuo ſe miniſterio, támque ſtudioſum ſe exhibuit per omnia, quòd Blaſius Abbas majoribus dignum & aptum judicans biennio tranſacto in majorem cellerarium Monaſterij ordinavit. Joannes nunc Abbas hujus Monaſterij fit Magiſter Cocorum.

Hoc ipſo quoque anno prænotato Blaſius Abbas ligneum in Eccleſia Monaſterij tabulatum, ſimul & in duabus ejuſdem abſidibus fieri fecit, pro qua ſtructura 150. florenos expoſuit. Tabulam etiam in refectorio poſitam hyemali ad menſam Præſidentis, in qua depicta eſt Cœna Domini pro 34. florenis fieri diſpoſuit. Eodem quoque anno Tabernaculum quod eſt ſupra majus altare fabricari mandavit, pro quo florenos 80. impendit.

*MCCCCXCIV.*

Anno Blaſij Abbatis X. Indictione Romanorum duodecima, menſis Martij die XXVI. quæ fuit Feria quarta, & die altera poſt Feſtum Dominicæ Annunciationis, Blanca Maria Galeatij Ducis quondam Mediolani filia, Maximilianus ſecundam ducit uxorem, ſed ſterilem.

Maximiliano Germanorum Regi prius deſponſata venit ad oppidum Inſpruck, & ingente cum pompa ſuſcipitur, nec diu poſt celebratis ſolemniter nuptijs Regi conjungitur, cum quo vixit annis fermè quindecim, & ſine liberis obijt, mulier corpore parva, ſed animo magno, ſuæque gentis amatrix.

Maximilianus Rex movet in Geldriam contra Carolum.

Eodem quoque anno in menſe Julio, Maximilianus Germanorum Rex & Cæſar Auguſtus contractis undique copijs exercitum movit in Geldriam contra Carolum, qui ſe geſſit pro Duce, geritque uſque in præſentem diem. Qui audiens Regis adventum, quia non ſatis erat viribus ad reſiſtendum paratus, receſſit quo potuit ſecretius in Lotharingiam, & ibi latuit, quamdiu voluit. Maximilianus autem Rex omnem Ducatum & quidquid extra munitionem erat, prædâ incendióque vaſtavit, gentem tamen ſuo imperio rebellem uſque in hunc diem ſubjugare non potuit, licet prius & poſterius crebrò tentaverit. Erat autem exercitus Maximiliani Regis ſatis magnus & validus, in quo plures fuerunt, qui magis inopiâ compulſi, quàm vel juſtitiâ, vel Regis incitati profectu militabant, nebulones perditiſſimi, ſine religione, ſine pietate, ſine miſeratione prædam ſequentes, non Principis cujuſcúnque victoriam. Hi ſceleratiſſimi ſtratiotæ quanta pauperibus terræ incolis mala fecerint, præter, imò contra bellandi jus & æquitatem, nec ego dixerim facilè, nec ſi dicam credituri ſunt poſteri, & illi præcipuè quibus pietas Maximiliani Regis fuerit explorata. Dicam tamen vel unum, cujus inſinuatione reliqua credibiliora fiant, non ad Maximiliani clementiſſimi Regis injuriam, vel contumeliam, cùm eo neſciente facta ſint hæc omnia mala, ſed ut noverint cuncti mortales, quàm reprobi ſint omnes & longè à ſalute, qui ſua ſponte bella ſequuntur.

Aurifugæ puerum quendam aſſaverunt propter pecuniam.

Ruricola quidam pauper audiens Maximiliani Regis adventum, dimiſſis in villa liberis & uxore, in proximum ſeſe oppidum Novimaginm tutelæ gratiâ recepit. Venit cum exercitu Rex, & ante oppidum caſtra locavit. Interim verò quod in papilionibus reſidebat exercitus, dilabebantur aurifugæ prædones quidam ſceleſtiſſimi occultè, & diſcurrentes per vicos & domos ruſticorum prædæ inhiabant. Venerunt in manſionem ruſtici memorati, & inventa uxore cum liberis, ubi eſſet maritus, urgebant. Audientes autem, quòd in oppidum fugiſſet, mortem comminabantur, niſi pecuniam daret pro vita. Cúmque lachrimans illa juraret, ſe nullam penitus habere pecuniam, puerum quem lactabat, de manibus ejus rapuerunt, & colligatum lanceæ nudum aſſare cœperunt ad ignem. Quod videns illa cùm non haberet unde parvulum redimeret, quanto mærore cruciaretur, unuſquiſque poterit cogitare. Nec puerum aſſare crudeles ſtratiotæ ceſſaverunt, donec ſpiritum exhalaret.

Cœnobium Monialium S. Ruperti propè Bingen reformatur.

Anno prænotato, Cœnobium S. Ruperti Monialium noſtri Ordinis per beatam Hildegardem olim in monte juxta Nahum flumen in oppidi Bingiorum oppoſito conſtructum reformari cœpit mandato Bertholdi Archiepiſcopi Moguntini, per Gerlacum Abbatem Tuitienſem. Cujus quidem reformationis occaſione turbationes plurimæ fuerunt ſubſecutæ inter Philippum Comitem Palatinum & Ringaugienſes. Monialium autem deformatarum aliæ receſſerunt cauſam augentes diſſenſionum; aliæ verò in Cœnobio remanſerunt obſervantiæ Regulari ſubmittentes colla

cum

cum his, quæ de Schônaugienſi Monaſterio advenerant. Non poſt multos dies cùm diabolus paci & ſaluti animarum ſibi præreptarum invideret, dolerétque proſtibulum earum Monialium, quæ matres eſſe mallent, quàm virgines, in domicilium caſtitatis & pudicitiæ reformatum, tentavit ſi poſſet ædificium pietatis ſubvertere totum. Miſit ergo cogitationes amaritudinis nequam in corda earum, quas de antiquis diximus remanſiſſe cum novis, & omnes unâ nocte (præter anus duas progredi non valentes) de Monaſterio clam ſubmiſſæ per muros abierunt in terram Palatini Comitis eis proximam, proximorum contra reformatas auxilium invocantes. Cenſus autem ſive proventus memorati Cœnobij annuales, ſive in frumentis, ſive in pecunijs, & plures numero, & pretio majores in dominio habet Palatini. Per continuum ergo triennium profugæ Moniales ſua confugia in Palatinatu habentes, amicorum & cognatorum ſuorum violento patrocinio cenſus & proventus Monaſterij omnes in Palatini Principatu ubicunque cedentes rapuerunt in uſus proprios convertentes. Quod quàm injuſtè ac temerè fecerint, nemo qui Regularis vitæ materiam intelligit & puritatem, poterit ignorare. Interea Ringaugienſes, quibus animo ſemper eſt aurea libertas, neſcio cujus rumore falſo concitati (quaſi Palatinus Comes Monaſterium S. Ruperti machinaretur invadere) montem ipſum præoccupare ſtatuerunt, ne videlicet Palatinenſibus pateret acceſſus. Erat enim inter Moguntinos & Palatinenſes eo tempore, ſicut diximus, non parva ſimultas. Ringaugienſes ergo trecentos viros armatos cum machinis & bombardis ad præoccupandum Cœnobium S. Ruperti miſerunt, qui multo tempore ibidem permanentes non parva ſororibus loci damna intulerunt. Domos enim intra muros Cœnobij & plures numero & pulchras ædificio funditus deſtruentes igne conſumpſerunt. Denique murum Cœnobij exteriorem in circuitu, cùm tandem abire concluſiſſent, funditus dejecerunt, ne ſi poſt eorum diſceſſum Palatinus occuparet Monaſterium, aliquod præſidium in eo defenſionis contra Bingiorum oppidum haberent impugnandum. Et quidem vana hæc Ringaugienſium ſuſpicio fuit, cùm Palatinus Comes nunquam in mentem acceperit, quòd vel occupare Monaſterium, invaderéve oppidum Bingen cogitaſſet. Quod ubi tandem experimento ſicut loquimur verum didiciſſent, poſt impenſas factas inutiliter nimis in ſua redierunt.

*Moniales fugitivæ cenſus Monaſterij in Palatinatu occupant.*

*Ringaugienſes Monaſterium S. Ruperti præoccupant.*

Eodem quoque anno, ultima die menſis Octobris, oppido Heidelbergæ, naſcitur Wolffgangus duodecimogenitus Philippi Comitis Palatini, Bavariæque Ducis & Principis Electoris, qui poſtea Canonicus fuit Eccleſiæ Wirtzburgenſis, hodiéque annum ætatis agens nonum decimum ſtudio litterarum incumbit apud Pariſios.

*Wolffgangus Comes Palatinus naſcitur.*

Anno item prænotato, Carolus Rex Gallorum auditâ morte Ferdinandi Regis Neapolitani, & quòd Alexander Papa VI. Alphonſum per Joannem nepotem ſuum Cardinalem coronaſſet in Regem, contractis terrâ marique copijs in Italiam celerius movit, Campaniámque mox, deinde Neapolim fugato Alphonſo ſibi ſubjugavit. Enimverò ſtipatus quinquaginta millibus pugnatorum Italiam præſidio deſtitutam invaſit, omnia vitæ neceſſaria ſuâ multitudine conſumens, tantámque victus penuriam inducens Italiæ, Apuliæ quoque & Calabriæ, ut pauperes multi

*Carolus Rex Gallorum cum exercitu intrat Italiam.*

præ inopia panis fame perirent. A Piſanis & Florentinis invitatus atque ſuſceptus urbes eorum pacificè ingreſſus eſt. Inde contra urbem Romam dirigens pedem Calabros obviam habuit milites, qui progreſſum interdicere fruſtra conabantur. Factâ enim congreſſione Calabri cum Gallis, eorum in acie mille, Gallorum verò trecenti ceciderunt. Unde nihil morati verſus Romam iter Galli maturabant. Inter autem eundum, captis nonnullis Eccleſiæ caſtellis & urbibus, mulsis etiam datis in prædam, nullo ætatis, ſexûs, ſeu conditionis habito reſpectu homines, ut pecudes, ſine cauſa, ſine pietate, ſine aliqua neceſſitate paſſim trucidarunt. Cúmque Romam perveniſſent, urbem obſidione cinxerunt, cauſam in primis duplicem contra Pontificem aſſignantes. Quarum altera fuit principalis, quòd Papa regnum Neapolitanum poſt obitum Ferdinandi Regis Carolo Regi Gallorum (ſicut ipſe aſſeruit) hæreditatis jure debitum, conceſſiſſet Alphonſo, eúmque ſicut diximus in regem feciſſet coronari. Altera fuit cauſa, quòd Pontifex audito Gallorum adventu regis Alphonſi & Calabriæ Ducis præſidium contra Gallos recepiſſet in urbem. Fuerunt & aliæ plures cauſæ diſplicentiarum Regis contra Pontificem, quas conſultò tranſimus.

*Cauſæ ob quas Galli Romam obſidere cœperunt.*

Pontifex autem tantâ multitudine hoſtium obſeſſus, ad cavendum graviora mala, Regem poſtremò intromiſit in urbem, ſub ea videlicet conditione in fide jurata, quòd eum, Cardinales populúmque Romanum in eorum perſonis & rebus tutos per omnia ſervaret, ſecuróſque & illæſos. Quæ quomodo ſervaverint Galli, teſtimonium præbuerunt opera eorum, ſpoliationes, violentiæ, cædes, ruinæ domorum & effractiones, prædæ, furtáque. Sed & ipſe Pontifex metu Gallorum in arcem S. Angeli fugere compulſus eſt. Poſtremò tamen ſi voluit ab incurſione Gallorum liberari Papa, neceſſe fuit inire concordiam, non qualem ipſe voluit, ſed qualem Rex Carolus in medium produxit. In ea Confœderatione Pontifex Regi tradere compulſus fuit munitiones quaſdam Eccleſiæ verſus regnum Neapolitanum: præſidium quoque Regis Alphonſi dimittere, ad Regnum Neapolis & Siciliæ Gallum inveſtire. Poſtulavit etiam tunc Rex Carolus & obtinuit Zizimi fratrem Bagiazith Imperatoris Turcorum, quem à Rhodianis ante annos fermè novem Papa Innocentius acceperat, quaſi per eum Turcos omnes à finibus Regni Apuliæ Gallus Rex poſſet expellere. Sed Galliam Zizimi non pervenit, quia in itinere Neapolitano mortuus fuit.

*Alexander Papa intromiſit Gallos ſub conditione pacis.*

*Malè ſervata conditio.*

His Romæ compoſitis, Rex Carolus movit in regna Neapolis & Siciliæ, quæ ambo mox ut potuit videre, obtinuit, Alphonſo Rege fugato, & jam nullo penitus reſiſtente. Audax Caroli facinus & memoriâ dignum, quòd adoleſcens annum ætatis agens ſeptimum decimum, qui viri neque nomen, neque virtutem habere potuit, intra unius anni ſpatium, totam ferè Italiam penetrans ad inſtar fulminis, quæque obſtantia peſſumdedit, atque in ſuam Apuliæ regnum poteſtatem redegit. Sed quid? Cùm nihil ſtabile in humanis, poſteaquam enim omnia, quæ volebat in Apulia, ſuo imperio ſubjeciſſet, relicto ubique ſuorum præſidio in Galliam reverſus eſt, & omnia quæ vel in Italia, vel in Apulia cum maximis impenſis acquiſierat, brevi ſine labore magno ad priſtinos poſſeſſores revoluta ſunt.

*Carolus Rex Gallorum Regnum Neapolitanum obtinuit.*

Anno

Anno memorato, Blaſius Abbas Monaſterij duas villulas Hugſtatt & Altenbubach cum omnibus juribus & Pertinentijs earum pro florenis 782. comparavit ad communem hujus Cœnobij profectum & utilitatem. In villa quoque Itenmaden quinque florenos annui ceuſus emit pro centum.

*Hujus Monaſterij cenſus aucti & hoc anno ſtructuræ factæ.*

Eodem anno, quartam Ambitus partem conſtruxit, pro qua ſtructura 500. florenos expoſuit. Verùm artificis vel ignorantiâ, vel negligentiâ, poſtquam ipſa pars ad plenum fuerat conſummata, funditus eam propter ſciſſuras & rupturas, quas habuit plurimas, dejicere cogebatur, quia ſtare non potuiſſet, & reſtaurare de novo; latomus per artis ſuæ magiſtros ad hoc ſpecialiter vocatos, ut judices in centum florenis Abbati condemnatus fuit.

*MCCCCXCV.*

Anno Blaſij Abbatis XI. Indictione Romanorum XIII. die menſis Aprilis XXVIII. moritur Rudolphus de Scherenberg ultimus in genealogia ſua, Epiſcopus Herbipolenſis & Dux Franciæ Orientalis anno Pontificatus ſui XXIX. ætatis verò centeſimo in majori Eccleſia ſepultus, Princeps per omnia certè magnificus, & apud omnem poſteritatem Würzburgenſium Canonicorum æternâ memoriâ dignus, utpote qui Eccleſiam Herbipolenſem in multis millibus florenorum ære alieno gravatam reperit: quam ſuâ induſtria Deo miſerante à cunctis debitorum oneribus liberavit; & ſucceſſori theſaurum non parvum in auro, argento, frumentis & vino dereliquit. Multis ante mortem annis veteri morbo calculi Præſul iſte laboraverat. Moriturus autem ſuis commiſit, ut cùm vitâ defunctus juxta morem antiquum veniret exenterandus, facerent etiam aperiri veſicam, proſpecturi oculis, quantos ſuſtinuerit calculi dolores. Factum eſt quod juſſerat, & ecce veſicâ exenteratâ repererunt in ea lapidem pondo unciarum ſedecim, quæ libram unam faciunt paduanam, quæ drachmas octo pro uncia capiunt una. Hunc lapidem in Aquiſterio majoris Eccleſiæ Herbipolenſis pro teſtimonio dictorum repoſitum conſpeximus.

*Rudolphus Epiſcopus Herbipolenſis moritur anno Pontificatus XXIX.*

Eodem anno duodecima die menſis Maij, quæ fuit feria tertia ſolemnitate ſancti Pancratij Martyris feſtiva, Laurentius de Bibera majoris Eccleſiæ Præpoſitus à Capitulo in Epiſcopum Herbipolenſem & Franciæ Ducem Orientalem concorditer electus fuit. Vir prudens, conſilis cautus & actione præcipuus, amator Cleri, defenſor populi, cultor pacis, omniúmque Clauſtralium obſervantiam vitæ Regularis cuſtodientium fautor, promotor, & benefactor ſingularis: & qui Eccleſiam ædificijs, proventibus & bonis meliorem reddere, quantum cum Deo poteſt, quotidie non ceſſat, ſuâ ſcilicet prudentiâ & induſtriâ ſine cujuſcunque injuria.

*Laurentius de Bibera fit Epiſcopus Herbipolenſis.*

Anno prænotato Conventus Principum in Wormatia magnus fuit, & diu duravit, ubi convenerunt inprimis iſti Principes majores: Maximilianus Germaniæ Rex, Imperator Romanorum electus, Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, Joannes Archiepiſcopus Treverenſis, Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis, item Archiepiſcopus Saliſburgenſis, qui & obijt in Franckenthal, Philippus Palatinus Comes Rheni, Fridericus Saxoniæ, Joannes Marchio Brandenburgenſis, Otho Dux Bavariæ dictus de Mosbach, quoniam ibi morabatur, Georgius Dux Bavariæ cognomento Dives, Albertus de Monaco de Bavaria, Joannes Dux Bavariæ in Spanheim, Alexander Dux Bavariæ Comes in Veldenz, Wilhelmus Dux

*Conventus Principum Wormatiæ.*

Montis & Juliacenſis, Reinhardus, quem quidam Galli malè Renatum fingunt, Dux Lotharingiæ, Ericus Dux Brunſchvvicenſis, Joannes Dux Clivenſis, Chriſtophorus Marchio de Baden, Wilhelmus Landtgrafius Haſſiæ. Affuerunt & alij plures Epiſcopi, Principes, Abbates, Duces, Comites, Barones, Nobiles, Civium Regni Oratores, quos omnes nominatim exprimere nimium fieret tædioſum. Neque enim conſtat noſtrâ memoriâ talem fuiſſe conventum, in quo tot Principes Germaniæ convenerint perſonaliter.

In eodem Conventu anno prænotato, xiv. die menſis Julij, Maximilianus Rex ornamentis regalibus ex more indutus, & ſedens in ſolio Majeſtatis loco eminentiori ad hoc fabricato ex tabulato ligneo, in ea planicie urbis, per quam de S. Martino itur ad Carmelitas in ſuburbanum, circumdantibus inprimis Principibus Electorij Ordinis, ac poſtea quibuſdam alijs, in multa Principum, nobilium, & populi frequentia, quibusdam novellis Principibus Regalia ſeu feudalia ex antiqua conſuetudine poſtulantibus conceſſit.

*Comes Wirtenbergiæ Eberhardus creatur in Ducem.*

Deinde xxi. die menſis Julij, anno prænotato Maximilianus Rex, proprio ut ferebatur motu, ad nullius inſtantiam Eberhardum ſeniorem Barbatum Comitem de Wirtenberg virum ſciens prudentem, ſtrenuum, & non minus armis, quàm rebus atque divitijs potentem, in publica Principum confeſſione de Comitum numero in Ducem ſublimavit, adhibitis in eo negotio ſolemnitatibus debitis & conſuetis. Ex eo tempore Duces in Wirtenberg ex Comitibus facti Duces glorioſè perſeverant uſque in præſentem diem.

*Multa in eo Conventu tractata ſunt contra Turcos & Gallos.*

Duravit autem Principum Congregatio, quaſi menſibus quinque, & multa in ea tractata fuerunt pro utilitate Regni communi. Inter alia in medium producta fuerunt conſilia, quomodo Rex Gallorum pelleretur de Italia, qui plura temerè contra Romanam Eccleſiam, & ejus tentavit Pontificem: & non minus Imperij Jura per Lombardiam & Italiam ubique violavit. De movenda in Turcos expeditione multa fuerunt dicta, multa concluſa, & nihil ſequebatur in actu. Cujus fuerit culpa, quid mea intereſt, qui non judicantis, ſed ſcribentis ſumpſi officium? Habebatur etiam conſideratio de Cameræ Regalis judicio, in quo unicuique adminiſtraretur juſtitia. Indicta tum fuit conſenſu Principum generalis quædam contributio per univerſum Germaniæ Regnum, in ſubſidium contra Turcos per quinquennium duratura, in qua omnes Religioſi & ſæculares, Clerici & Laici, liberi & ſervi, viri & mulieres, fœminæ viduæ & virgines, quicunque tertiumdecimum contigerat annum, ſic per ſingula capita fuerunt taxati, quod viginti quatuor homines in uno quoque anno contribuerent aureum florenum unum. Et nihilominus quilibet Monachorum Abbas, Præpoſitus aut Prior localis, clauſtraliúmque Prælatus & ſinguli pro ſe in dignitate aliqua conſtituti ſolverent unum florenum, præter hoc quoque dare pro ſubditis & familiaribus tenebantur. Ponamus exemplum: Ego qui tunc Abbas eram in Spanheim, ſit quod Monachos converſos atque donatos habuerim viginti quatuor, ſervos & ancillas, vel etiam præbendarios viginti quatuor, exigebant à me collectores, ne dicam importuni exactores, quolibet anno tres florenos; primum pro me, ſecundum pro ſubditis, tertium pro familiaribus, & ſic fieret ſumma

*Contributio contra Turcos indicitur.*

contri-

contributionis meæ per quinquennium floreni quindecim. In primo quidem anno (ut loquar de his quæ mihi ſunt nota) in Comitatu Spanheimenſi & circumcirca per illam partem Diœceſis Moguntinæ Clauſtralium ſimul & Clericorum plures tributum eis impoſitum ſolverunt. Laicorum verò nullus dedit vel obulum. Quod conſiderantes quidam aſtutiores in Clero, quippiam ſolvere & ipſi recuſarunt, metuentes futurum quod contigit, licet Commiſſarij pertinaciter inſtarent. Qui ſolvit, perdidit, qui non ſolvit, nihil peccavit, quia contributio per annum ſequentem continuata non fuit; & quod primo collectum fuerat, in præordinatum à Principibus uſum minimè pervenit.

Monſtrum in Burgſtatt puellæ duæ in frontibus conjunctæ.

Anno prænotato, decimo die menſis Septembris, in villa Burgſtatt non adeò procul à Wormatia mulier quædam pauperis ruſtici uxor monſtrum enixa eſt, peperit enim puellas duas corporibus, manibus, pudendis, pedibúſque per omnia diſtinctas, quarum & duo erant capita, ora, nares, oculos & aures habentia diſtinctim propria. Frontibus autem ſibi mutuò cohærebant taliter conpactæ ſeu concretæ, quod nullâ poterant arte ſeparari ab invicem, quin ſtatim morerentur ambæ. Vixerunt ultra triennium non ſine bona ſtipe parentum, & crebrò cùm altera dormiret, altera vigilabat, alterâ flente una ridebat. Poſtremò unâ moriente altera ſupervixit aliquantis diebus, vixiſſétque diutius, niſi Cadauere ſororis putreſcente jam etiam fœtore fuiſſet extincta.

Odenheim Monaſterium Spirenſis Diœceſis transfertur.

Eodem quoque anno Chriſtophorus de Angeloch Abbas Monaſterij Ordinis noſtri homo temerarius, ignarus & perditæ præſumptionis. qui ante paucos annos ſimulato devotionis ſpiritu Regularis diſciplinæ obſervantiam Ludovico Spirenſium Epiſcopo mediante aſſumpſerat, Fratres ex Hirſaugia duos, ex Gozaugia duos, ex Spanheim duos ad Odenheim Cœnobium ſuum deformatis tunc omnibus expulſis intromiſit, ad obedientiam ſuſcepit, Monaſterio incorporavit, & per annos fermè quatuor ſicut legitimos Conventuales habuit, hoc anno turpiter expulit, & antiquos deformatos iterum recepit, cum quibus eodem mox anno ab ordine apoſtatavit. In quem Tetraſtichon quidam tunc fulminavit: *Depoſui Benedicte tuam rapúique Petrinam Veſtem, ſic Ditem fallere poſſe ratus. At mihi nil prodeſt veſtis mutatio, nam me prodit calvities, & mea lingua levis.* Verè mendax dicere potuit. qui me præſente in reformationem ſub jurejurando conſenſit & ſecundum Regulam ſanctiſſimi P. N. ſe victurum ſemper in antea promiſit, ſed omnia factis & verbis turpiter negavit.

Neuwiler transfertur ab Ordine.

Horum apoſtatantium Monachorum pravitatis exemplum Abbas in Neuvviler & Monachi ſceleratiſſimi eodem penè tempore ſequentes Argentinenſium Epiſcopo (ſicuti fecerunt & reliqui) diſſimulante Ordinem ſanctum, quem fuerunt legitimè profeſſi, cum habitu abjecerunt. facti ex Monachis malis Canonici peſſimi, ex mendacibus perjuri, & ex devotis Deo ſocij & imitatores apoſtatantium Angelorum. Omnis apoſtata brevis vitæ, quod verificatum teſtamur in multis, quorum major pars ſubitaneâ & miſerabili morte interierunt, pœnam ſuæ temeritati debitam recipientes. Reſponſum cujuſdam viri nobis bene cogniti, quo taxavit apoſtatam his libet inferre. Cùm ex permiſſione Apoſtolica in præſentia Epiſcopi Argentinenſis Commiſſarius habitum ſanctæ Religionis auferret à Monachis memorati Cœnobij, cappam monachalem Abbati primò detraxit,

Abbas apoſtata facete cujuſdam hominis reſponſo taxatur.

traxit, ſuper menſam reponens Rocketum, quod ſuperpellicium nuncupant, ut Canonicus fieret, eum induit. Aſtabat inter plures miniſterialis quidam Epiſcopi Nobilis, qui mox cappam Abbatis arripuit, & eâ ſe induens per jocum circumſtantibus dixit: *Ecce quàm pulcher ego ſum Monachus.* Quod cernens apoſtata Abbas increpavit illum dicens: *Non licet vobis jocari cum his rebus, habitus enim ſanctus eſt, & Deo conſecratus Monachorum.* Cui ille dixit: *Quid ergo? habitus ſit ſanctus, vel non ſit, quem nequam abjecit, nequam induit*, ſe comparando apoſtatæ non inferiorem. Riſerunt omnes hominis facetum reſponſum.

Eodem anno, Blaſius Monaſterij venerabilis Abbas novo Duci Wirtenbergenſium Eberhardo de conſenſu & voluntate Conventûs mille florenos præſtitit, pro quibus ſingulis annis Monaſterio huic floreni proveniunt. 50.

*MCCCCXCVI.*

*Eberhardus Dux Wirtenbergenſium primus moritur.*

Anno Blaſij Abbatis XII. Indictione Romanorum xiv. die menſis Februarij 25. Eberhardus Dux Wirtenbergenſis & in Teck, quem ob multiplices animi dotes atque virtutes Maximilianus Germaniæ Rex anno præcedente, ſicut dictum eſt, Wormatiæ in Comitijs motu proprio cum ſolemni pompa ex numero Comitum inter Duces collocarat, excoriatione veſicæ, alijſque corporis doloribus cruciatus diem clauſit extremum, anno necdum in Ducatu expleto. Cujus corpus ut petierat, habitu Fratrum Ordinis S. Petri, quem ipſe ut ſupra diximus, inſtituerat, involutum, & ad novum Monaſterium ab eo constructum in nemore Schönbach evectum ſolemni funere ſepelitur.

*De vita moribus & converſatione Eberhardi.*

Fuit autem Eberhardus iſte Princeps ſtaturâ quidem corporis aliquantulum brevior, ſed magnanimus ad quævis ardua, promptus & imperterritus, conſilio providus & cautus, ſermone ſuccinctus, moribus omni diſciplina principali ornatus, vita & converſatione ſingulari maturitate venerandus. Ad Deum rectitudine mentis devotus exſtitit, in cujus quotidiano cultu nihil eorum, quæ ad quemlibet pertinent Chriſtianum Principem vel optimum, neglexit. Nova etenim templa pro Chriſti honore ſuis impenſis plura condidit, nec minus antiqua & penè collapſa reſtauravit. Monachos bonæ, Religioſæque vitæ ſectatores in magna reverentia habuit, eorúmque cauſis, & neceſſitatibus operam ſuam gratiosè omni tempore accommodavit. Sacerdotibus Dei & Eccleſiarum honorem pro Chriſti amore debitum exhibuit, & eorum Privilegia, libertates, immunitates inviolata conſervavit.

Quantum ad ſuam perſonam pertinebat, vitæ cuſtos erat Chriſtianæ, rectæ atque Catholicæ, Deum timens & recedens à malo, Dei & Eccleſiæ mandatis obediens propriam curavit ſalutem. Cum vicinis Principibus & Civitatibus Regni, quantum in ipſo erat, ſemper fuit pacificus, atque inter alios diſſidentes mediator ad pacem ſtudioſus. Juſtum & æquum ſe judicem populo ſuo in omnibus ſemper exhibuit, & ſcienter à via juſtitiæ nunquam tamerè declinavit. Neque paſſim, quod multi quidem faciunt, quibuslibet in ſuo Principatu judicandi poteſtatem commiſit, ſed viros ex multis elegit pauciores doctos & in Jure peritos, Nobiles quoque moribus & vitâ probatos, non raptores, non fures, non adulteros, non fornicatores, non concubinarios, non defloratores virginum, non uſurarios, non vitijs deturpatos publicis, ut populum terræ judicarent. Nam etſi ſcripturarum

*Malæ vitæ homo non erit bonus Judex.*

pturarum fuerit ignarus, utpote Principum conſuetudine in juventute neglectus, multum tamen converſatione virorum Doctorum & allocutione conſueverat delectari. Quâ id fecerit intentione, temerè non judicandum. Inter omnes Germaniæ Principes noſtrâ, quos novimus, tempeſtate, nullus fuit, qui Curiam ſuam tot viris omnifariam eruditis, promotiſque in aliqua facultate doctoribus manuteneret ornatam, ut Comiti Wirtenbergenſium aliquo modo videatur comparandus. In Conventibus denique Principum publicis Wirtenbergenſium ipſe Comes Eberhardus, ſi ad numerum Doctorum reſpicias atque nobilium, facilè ſemper & ubique obtinuit principatum, quorum & conſilio Comitatum feliciter gubernavit. Magna in Principe virtus, ſi aut ipſe Philoſophus, aut caſto Philoſophorum conſilio Rempublicam ſibi moderetur commiſſam; ut Princeps iſte modeſtiſſimus fecit, cujus lateri nunquam defuerunt viri Doctores in Theologia: in Jure tam humano, quàm Divino: in hiſtorijs quoque & Medicinis periti ſſimi, quorum valde delectabatur contubernio, & ad varias diſputationes eorum ſtudia concitabat. Denique in favorem Doctorum virorum, quos piâ ſemper manſuetudine amavit, in oppido ſuo Tubingen univerſale gymnaſium Apoſtolicâ, ut ſupra diximus, auctoritate inſtituit, quod magnificè ſatis dotavit. Collegiatam nihilominus Eccleſiam in eodem oppido erexit: Monaſterium quoque novi Ordinis ſui ſub titulo D. Petri Fratribus vitæ communis in Schönbach conſtruxit.

Poſt mortem hujus clariſſimi Principis Eberhardi Ducis Wirtenbergenſium primi, vocatur ad Ducatum à primoribus terræ junior Eberhardus ſenioris defuncti ex patruo nepos, filius videlicet Udalrici Comitis, qui frater fuerat Ludovici genitoris Eberhardi primi Ducis jam memorati. Is Eberhardus Junior eo tempore profugus vitam extra patriam agebat ſenioris metu, in quem deliquerat, expulſus: qui proximus hæres juxta dudum concordata vocatus ab incolis venit, Epiſcopo comitatus Auguſtenſi, & certis nobilibus, à ſuis jam debito bonore ſuſcipitur, Dux & Patriæ Princeps conſalutatur. Rexit autem, ne dicam deſtruxit, Wirtenbergenſem Ducatum annis ferè duobus: poſtea ut dicemus fumoſitate cerebri agitatus Principatum deſeruit.

*Junior Eberhardus fit Dux Wirtenbergenſis annis 2.*

Erat ei conſuetudo, ſicut vidimus, dum cibum caperet, nunquam ſedere ad menſam, ſed ſtare ſemper, ſi autem aliquando tantiſper ſedere placuiſſet, interea ceſſabat penitus ab edendo, bibere tamen licebat dum voluit. Hunc etiã in menſa Regis Maximiliani & quorumlibet Principum edendi morem ſervabat. Non erat mibi tanta fiducia, ut cauſam hujus novitatis ab eo ſciſcitarer, quia homo fuit inhumano ſidere natus, duos tamen à ſecretis conveni, ut mihi dicerent, quid vanitas iſta ſignificaret. Ambo ſe nihil præter incertam vulgi opinionem babere dicebant. Erant enim viri docti vitâ & moribus integerrimi, & ideò potiùs à remotis, quàm à ſecretis in curia tenebrionum babiti. Primus opinabatur, quoniam Dux non parum erat ventroſus (ut ego ſum) nimium, ne craſſitudo excederet, ſtando potiùs ederet, quàm ſedendo. Ad quem ego: *Mà dia, Porci apud nos edunt ſtantes, ut Dux veſter, non ſedentes, & nihilominus incraſſantur & pingueſcunt. Dormiat potiùs ſtans, edátque ſedens, & conſummabitur iſta, quam tu propoſuiſti, opinio.* Secundus opinionem ſuam introducturus dixit:

*Dux iſte Junior non ſedebat inter edendum, ſed ſtabat ſemper.*

*Porci ſtantes manducant & pingueſcbant ut iſte.*

dixit: *Sunt qui credant Ducem noſtrum, olim cùm Comitem ageret profugum in terra non ſua, vagúmque & egenum, ſe hoc aſtrinxiſſe voto*: Si pacem, quietem & abundantiam rerum neceſſariarum fuerit aſſecutus, cibum deinceps non capturum ſedendo ut homo, ſed ſtando ut pecus. Riſi non Ducem ſed opinionem, quamquam ſi & illum, non erraſſem, quoniam omnes mihi conteſtabantur Wirtenbergenſes, qui hunc novère Ducem, quàm in eo verificata fuerit Pſalmiſtæ ſententia dicentis: *Homo cùm in honore eſſet non intellexit; comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Sepelienda ſunt multa non mortua; quis enim tutò ſcriberet omnia maximè his temporibus, quæ perperam geruntur à magnis & potentibus? Ea tamen mihi conſideratio, ut Dei ſervum decet, eſſe debebit, & eſt, in conſcribendis Principum geſtis poſteritatis profectum & ſanctam utilitatem magis quærere, quàm curioſitatem.

Capitulum Ordinis Provinciale xxix. celebratur in Selgenſtatt.

Anno prænotato, Dominicâ quartâ poſt Paſcha, quæ fuit prima dies menſis Maij, celebratum fuit Ordinis noſtri Capitulum Provinciale nonum atque vigeſimum in Monaſterio Sanctorum Martyrum Marcellini & Petri apud Selgenſtatt oppidum Diœceſis Moguntinæ; in quo præſederunt Hermannus S. Jacobi propè Moguntiam, Bernardus in Northeim, Conradus S. Udalrici in Auguſta, & Joannes S. Ægidij in Nürenberga Monaſteriorum Abbates.

Burgenſium apud Stauroneſum oppidum pernicioſa ſeditio.

Eodem anno, facta eſt ſeditio magna inter oppidanos Creuzenach in Comitatu Spanheimenſi, cujus iſta fuit occaſio. Albertus Göler de Ravenſpurg loci præfectus quendam incolam oppidi retruſit in carcerem pro delicto quod commiſerat. Cujus amici querimoniam deferentes ad vicinos, & illi rurſum ad alios, jus civile clamitabant, aſſerentes hominem in oppido commorantem modò fide jubentes dare poſſit, non eſſe incarcerandum, ſed jure contra eum procedendum. His clamoribus concitati animo plures per oppidum diſcurrunt, carcerem violenter confringunt; vinctum auctoritate propriâ, ne dicam temerariâ educunt. Inter clamandum quoque, ut conſuetudo eſt populi furentis, etiam in Principes verba contumelioſa fulminarunt, plus furori concedentes ſuo, quàm judicio rationis.

Ad notitiam res defertur Principum. Seditionis auctores capti reponuntur in carcerem. Poſt dies paucos adveniunt proprijs in perſonis vindictam in eos facturi, qui turbationem ſuſcitaverant, Philippus Comes Palatinus Rheni, Bavariæque Dux & Elector, qui Heidelbergæ apud Budoras morabatur; & Joannes ejuſdem generis Comes Palatinus, Bavariæque Dux & Comes in Spanheim, cujus reſidentia fuit in oppido Simeren apud Cynonotos. Producuntur in forum captivi, læſæ Majeſtatis rei judicantur, puniuntúrque ut perjuri, & qui fidem Dominis ſuis juratam temerè violaſſent. Amputabantur quibuſdam manus dexteræ, duo quibus pejeraverant digiti; alij ferro ignito adurebantur in fronte, atque perforatis alij maxillis torquebantur, populo cum Principibus in medio fori proſpectantibus. Nonnulli etiam marſupijs exenteratis, ut Plautus inquit, cruciatus pecuniâ redimebant.

Burgenſium apud Andernach contra præfectum ſeditio.

Anno item prænotato, ſimilis memoriæ ſeditio facta eſt in oppido Colonienſium Archiepiſcopi Andernach Trevirenſis Diœceſis, cujus oppidani contra loci præfectum, quem Hermannus Archiepiſcopus po-

ſuerat,

fuerat, inſurgentes, periculoſam ſuſcitaverant in populo turbationem. Enimverò dominationem præſidij graviter ferentes conſpirant in eum, parúmque abfuit, niſi fugiſſet in arcem, quin fuiſſet occiſus ab eis. Fuit enim homo ſeverus, immitis & crudelis, duo in ſe habens quaſi generalia Præfectorum vitia, quorum altero marſupium nummis dilatare ſuum, altero Principis gratiam nanciſci & habere favorem ſummopere curabat. De Deo, de juſtitia, de conſcientiæ munditia, ſi quid in eo ſolicitudinis fuit, locum obtinuit procul dubio in ſtudijs ejus poſtremum. Novimus hominem cum Poeta intus & in cute, Domino ſuo fideliter ſervivit cum injuria plurimorum, ſed quo fine, quâ mercede, audiant ſimiles, & Deum timentes ita ſerviant homini, ut Creatori omnium noverint dare actorum ſuorum exactam aliquando rationem. Proverbio dicitur: *Principibus fideliter ſerviendum, ſed timidè confidendum.* Diem viximus, quâ memoratus Huſmann (ſic enim dicebatur) præfectus, qui multis annis Domino ſuo mortali contra immortalem in pluribus cum injuria pauperum ſervivit, cunctis ab eo ſpoliatus eſt bonis, in carcerem conjectus, in carcere miſerabiliter & mortuus. Hoc illorum pro meritis præmium, qui Principes in interitum concitant ſubditorum. Deus præferendus eſt homini, & publica juſtitia privatæ utilitati. Venit Archiepiſcopus Hermannus ad oppidum Andernach in manu ſuorum valida, ſumpturus de his qui ſeditionem commoverant, legum declaratione vindictam; verùm cùm eſſet Princeps omnium ſuo tempore mitiſſimus, Deum timens, & juſtitiam unicuique cum pietate miniſtrans, neminem eorum qui fuerant delati, aut membro permiſit truncari, aut quovis genere cruciatus in carne torqueri, ſed alios in carcere ſervavit ad tempus, alios pecuniâ taxavit, atque alios in exilium proſcripſit, pœnam unicuique moderans juxta modum delicti.

*Seditionum Principes extra provinciam proſcribuntur.*

Anno præſcripto, cùm Eccleſia Padelbornenſis in Weſtphallia propter continuas Epiſcopi ægritudines, ſenium quoque & varios in corpore morbos grave in utróque ſtatu diſpendium pateretur, Canonici ejuſdem conſilio cum Epiſcopo maturâ deliberatione habito, Hermannum Colonienſem Archiepiſcopum in adminiſtratorem ſuſcipiunt, qui Alexandri Papæ VI. auctoritate confirmatus adminiſtrator per annos XII. manſit, quibus ſupervixit.

His quoque temporibus morbus ille turgentium puſtularum, quem nullo medicis uſitato nomine exprimere poſſum, à Gallis incipiens per Italos venit in Germanos. Habuit autem ſuæ infectionis peſtiferæ principium in Hiſpania, ab Hiſpanis pullulavit in Gallos, à quibus in Italiam profectis contra Regem Neapolis Alphonſum, infecit & Italos, & illi quoque Germanos malorum ſuorum conſtituerunt participes. Unde apud Gallos morbus iſte nuncupatur malum Hiſpanicum; apud Italos malum Neapolitanum; & apud Germanos malum Gallicum, aliàs Malfranzos. Eſt autem mirabilis, contagioſa & nimium formidanda infirmitas, quam etiam deteſtantur leproſi, & eâ infectos ſecum habitare non permittunt, metuentes graviori, quam ſit lepra, infici morbo.

*Morbus Gallicus.*

Eodem anno Philippus Archidux Auſtriæ Maximiliani Regis Germanorum filius annum agens ætatis octavum decimum Patre jubente duxit uxorem, Ferdinandi & Eliſabethæ Regum Hiſpaniæ filiam; cum qua vixit

*Philippus Archidux Auſtriæ annorum 18 ducit uxorem.*

vixit in Brabantia, ubi reſidentiam habebat conſuetam annis decem, & genuit ex ea filios duos Ferdinandum & Carolum; quorum alter hodie regnat in Hiſpania, alter ſub tutela Maximiliani Regis avi paterni Dux commoratur in Brabantia.

Anno etiam præſignato, ſexta die Maij in oppido Heidelberg. naſcitur Otho Henricus decimo tertio genitus Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis & Principis Electoris, qui puer in innocentia ſua mortuus tranſivit.

Inter Abbatem & Conventum orta diſſenſio.

Eodem anno magna inter Blaſium Abbatem & majorem partem Conventûs hujus Monaſterij Hirſaugienſis fuit exorta diſcordia, quæ loco non parvum in utróque ſtatu diſpendium generavit. Erant enim qui pacem inter eos turbabant homines quidam faciles ad detrahendum proximo ſuo; qui mendacia quædam, ut nos confidimus in Abbatem falsò conficta, circumferebant, non ſolum inter Fratres, verùm etiam apud ſæculares, ſummo id ſtudio meditantes, ut Abbatem quovis modo poſſent à ſua dignitate Abbatiali dejicere. Credebant falſis delationibus Fratres, & in tantum deceptore omnium bonorum diabolo cooperante crevit diſſenſio, ut in duas partes unio Conventûs ſcinderetur. Viri ſenes conſilio maturi & prudentiores de Conventu (non mentior) contra Blaſium Abbatem ſteterunt, cauſas quidem veriſimiliter allegando rationabiles, quas tamen probare nequiverunt. Quid opus eſt multis, me paucis pro Viri & Fratrum abſolvam honore.

Quatuor Abbates deputati eramus ad viſitandum per annale unionis noſtræ Capitulum: viſitavimus, & per viginti continuos dies ſummis conatibus pro pace laborantes inquietum pelagus revocare ad tranquillitatem nequaquam potuimus. Quid plura? Ut vel aliquantulum cedendo magis quàm reſiſtendo mitigaremus furorem, Abbatem non ſine diſpendio rerum temporalium ab adminiſtratione unius anni tempus ſuſpendere cogebamur, omnem in utróque ſtatu auctoritatem penes Priorem & Cellerarium conſtituentes. Anno autem tranſacto iterum viſitantes adminiſtrationem Blaſio Abbati reſtituimus, & pacem ut licuit reformavimus. Triennio iſta duravit turbatio; quouſque tandem in ſe reverſi Abbas cum Fratribus rancorem omnem depoſuerunt.

*MCCCCXCVII.*

Monaſterium prope Sunsheim transfertur ab ordine.

Anno Blaſij Abbatis XIII. Indictione Romanorum xv. Monaſterium S. Michaelis Archangeli propè Sunsheim in Kreichgavio Spirenſis Diœceſis ab Ordine ſanctiſſimi P. N. Benedicti Alexandro Papâ diſpenſante ad falſas Monachorum informationes, & Ludovico diſſimulante Pontifice Spirenſium ordinario loci, transfertur in Collegiatam Eccleſiam ſæcularem; cujus Monachi & Abbas vicinorum ſuorum in Odenheim provocati exemplo, votum S. Religionis Omnipotenti Deo ſolemniter factum unà cum habitu converſionis ſuæ turpiter abjecerunt.

Boppardiani ſe contra Archiepiſc. Trevirenſ. erigunt.

Eodem anno Burgenſes oppidi Regalis Boppardiæ juxta Rhenum, quod Eccleſiæ Trevirorum à temporibus Caroli quondam Imperatoris IV. ut ſupra diximus, uſque in præſentem diem dignoſcitur impignoratum, quorundam nobilium ſibi adhærentium conſilio & auxilio animati ſe contra Joannem Archiepiſcopum Trevirenſem Dominum ſuum in utráque juriſdictione unicum contumaciter erexerunt. Nobiles enim

terræ

terræ quaſdam in Boppardia libertates & juriſdictiones à multis retrò annis in poſſeſſione quieta habuerunt, quos Archiepiſcopus quorundam conſilio ſeductus inquietare tentavit. At illi Burgenſibus juncti Officiales & Vicarios ſive Miniſteriales Archiepiſcopi omnes de oppido ejecerunt, clauſiſque portis multo tempore ad reſiſtentiam ſe parârunt, neminem intromittentes, de quo poſſent habere aliqnam ſuſpicionem. Mendicos omnes unâ ſententiâ excludebant.

Anno igitur prænotato, XXII. die menſis Junij, Archiepiſcopus Trevirorum prænominatus conducto exercitu ſtipendiario Boppardiam obſedit, & per aliquot dies fortiter impugnavit. Nec minus audacter, qui erant in oppido, ſe defendere conabantur adverſum obſidentes. Verùm non erant obſidentibus numero pares, neque poterant alinnde quicquam exſpectare ſalutis; idcirco poſt maturam deliberationem inter ſe habitam, oppidum ſub certis conditionibus Archiepiſcopo duodecimâ die obſidionis ſuæ tradiderunt: nonnullis ab utrâque parte machinarum, ſeu bombardarum ictibus miſerabili morte ſublatis. E quibus unum ex militarium ordine novimus Joannem de Schvvalbach virum bonum, integrum, & timentem Deum, qui ſtabat ſuper murum armatus: vidit bombardiſta quidam in exercitu, incenſóque pulvere lapidem machinæ tam validè in eum jaculavit, quòd ſuperiorem corporis partem ab inferiore diviſit, ac ſi gladio pro lapide uſus fuiſſet. Denique tanta violentia fuit in impetu lapidis expreſſi, quòd caput eminus projectum per aëra cum parte corporis ſuperioris nunquam potuit inveniri.

Oppidum Boppardiæ ab Archiepiſcopo Trevirorum obſidetur.

Joannes itaque Trevirorum Archiepiſcopus, eos quos conduxerat in adjutorium Principes, pecuniâ remunerare promiſsâ, mox oppido capto fuit aſtrictus. Aderat enim Philippus Comes Palatinus cum virorum non parvo exercitu in Cœnobio monialium noſtri Ordinis propè oppidum & circa, manſionem & caſtra ſtatuens. Wilhelmus autem Haſſiorum Landtgravius cum magno exercitu ab alia parte Rheni ex oppido Boppardiorum fixerat ſua tentoria, & lapides machinis in oppidum mittebat. Aderant & alij Principes, Comites & nobiles multi mercede conducti, quorum ſolutio marſupium Trevirenſis Eccleſiæ penitùs evacuavit, & magnam ad inopiam redegit. Magnam ſiquidem pecuniarum ſummam in eo negotio expoſuit, quoniam uni Principum florenorum triginta millia, alteri viginti millia, alteri verò plus, alteri minus, ſecundum uniuſcuiúſque vel numerum pugnatorum, quos adduxerat, vel impenſas quas ſe feciſſe dicebat, perſolvere coactus eſt, & tamen parum emolumenti ex omnibus habuit.

Magnam pecuniam Principibus Archiepiſc. dare cogitur.

Anno item memorato, XIII. die menſis Julij, reformatum eſt Monaſterium S. Jacobi Apoſtoli majoris in Suburbanis Civitatis Wirzburgenſis transpontem juſſione Apoſtolicâ, Papæ ſcilicet Alexandri VI. per Laurentium Epiſcopum Herbipolenſem Orientaliſque Franciæ Ducem, & Fratres obſervantiæ Regularis Burſfeldianæ unionis eâdem die de Cœnobio S. Proto-Martyris Stephani fuerunt introducti, qui ſine Abbate ſub Priore Domino Deo militarunt annis VII. Conrado Abbate memorati Cœnobij S. Stephani ex commiſſione prædicti Reformatoris Domini Laurentij Epiſcopi, vigilante ſuper eos, viro per omnia religioſiſſimo, & in obſervantia regulæ monaſticæ ſtudioſiſſimo, cujus ſolicitudine & inſtantiâ ego

Monaſterium S. Jacobi Herbipolenſe reformatur.

ego Joannes Trithemius eandem Abbatiam D. Jacobi poſt annos novem aſſumpſi, & Spanheimenſem cum ingratis Monachis plenam inutilium curarum, meóque propoſito penitus contrariam dimiſi.

*Quæ fuerint cauſæ moventes Epiſcopum ad reformationem.*

Cauſa movens ad reformationem dicti Monaſterij S. Jacobi præfatum Epiſcopum Laurentium Deus principaliter fuit, ad cujus obſequium Embricho quondam Wirzburgenſium antiſtes anno Nativitatis Dominicæ MCXL. Indictione Romanorum III. idem Monaſterium fundavit, in quo & ſanctiſſimi viri plures per ſucceſſum temporis claruerunt, qui Omnipotenti Deo in omni pietate mentis & corporis ſervierunt. Deinde ſucceſſores eorum paulatim à recto tramite converſationis monaſticæ deviantes, & in utróque ſtatu nimium deficientes in profundum malorum delapſi ſunt. Ad tantam poſtremò venerunt inopiam, ut non habentes unde viverent, Monaſterium ſæpiùs vacuum dimitterent. Nam aliquando Abbas in eo fuit ſine Monachis, cum meretricibus conſumens, quod reliquum fuerat, aliquando Monachus ſine Abbate unus; interdum nec Monachus in eo fuit, nec Abbas, ſed ſcriptor aliquis, aut Laicus Monaſterium ſuo nutu in eo cum uxore, aut concubina ſedens regebat. Et hoc non ſemel contigit, ſed pluries, quemadmodum ex eorum libris conſtat manifeſtum.

*Cœnobium fuit ſine Abbate & Monachis.*

Anno denique memorato, Philippo Abbate ultimo deformatorum in eodem Cœnobio vitâ defuncto, qui nullum Monachum habuit, Monaſterium tempore vacuum, & nulli aliorum jure debitum, Epiſcopi manſit ordinatione providendum, qui Monachos ſicut diximus de bona regulari obſervantia introduxit. Qui cùm ordinarius ſit ſimul & hæreditario jure fundator, potueritque ſuâ auctoritate ordinariâ facere omnia, quæ fecit, maluit tamen conſenſum Romani, ſummique intervenire Pontificis, quàm ut dicerent æmuli tenebrionum defenſores Ergaſterij, paſſas injuriam de proſtibulo pulſas eſſe meretrices. Rem in ea reformatione Laurentius fecit antiſtes, omni dubio remotiſſimo, gratam Deo, acceptam Superis, Pontificali officio dignam, animæ ſuæ proficuam, Chriſtianæ Religioni conformem, præſentibus cum honeſtate utilem, poſteris memoriâ venerandam; ſiquis ſentit contrarium, carnem ſapit non Deum.

*Tutius eſt reformare Monaſteria quàm in ſæculum transferre.*

O ſi tam ſecuri eſſent in ſuis conſcientijs coram Deo, qui Monaſteria in Eccleſias cum Monachis transferunt ſæculares, quàm hic præſul eſt noſter Laurentius, qui repudiatis deformatiſſimæ vitæ Monachis, Cœnobium ſibi pleno jure ſubjectum ſecundum normam S. Benedicti Monachis regulariter viventibus inſtauravit. Utinam ſic fuiſſent antiſtites, qui Laurentium præceſſerunt, non tot ab ordine ſancto Monachi apoſtataſſent, nec tot nobis eſſent ablata Monaſteria.

*Sine commodo ſuo rarus, qui laudat Monachos apoſtatas.*

Diſſimulavit ſi non conſenſit Joannes de Naſſanvve Moguntinus Archiepiſcopus in translatione Monaſterij S. Albani, Bertholdus de Hennenberg, in dimembratione Cœnobij S. Ferrucij Martyris in Blidenſtatt. Joannes de Grumbach Epiſcopus Herbipolenſis cum Monaſterio S Burckhardi, Rudolphus Epiſcopus ibidem in translatione Monaſterij Camberg. Quid dicam de Ludovico Spirenſium Epiſcopo, ſub quo translata fuerunt ab ordine noſtro in ſæculares Eccleſias Collegiatas Monaſterium in Klingenmünſter, Monaſterium Odenheim, & Monaſterium in Sunsheim. Nonne & ſub Alberto ex Comite Palatino Argentinenſium

Epiſcopo

Epiſcopo tranſlata ſunt noſtris temporibus Monaſterium in Sels & in Neuvviler? vereor et ſi fas eſt, non dubito, ſed credo, non Deum eſſe in cauſa, quoties Principes in ejuſmodi tractationes conſentiunt. Triennium eſt, quòd ſimia intecta & bellua coronata, regularis obſervantiæ temerarius & pertinaciſſimus oſor, deteſtator & blaſphemator Abbas Cœnobij noſtri Ordinis Murhardt Herbipolenſis Diœceſis volens præcedere Monachos in apoſtatando ad infernum, habito cum eis pravitatis diabolicæ conſilio unanimiter concluſerunt, ut Cambergenſium exemplo, & aliorum ſimilium recederent ab Ordine. Miſerunt ergo Priorem ſuum Conventualem ad Curiam Romanam, qui Bullam tranſlationis ab Ordine falſis narrationibus, ut cæteri ſimiles, à Julio Papa II. impetravit. Res acta innotuit Udalrico Duci Wirtenbergenſium Defenſori Monaſterij, qui Zelo Dei motus & Ordinis Bullam impetratam ſubdolè, atque repoſitam in Auguſta Civitate Rhætiorum apud Bavaricos præripuit, & impiorum conatus magno fervore penitus impedivit. Comprehenſum quoque Priorem, qui Bullam impetraverat, poſuit in carcerem, in quo pretium recepit, quod meruit.

Nec eo contentus, Oratores ſuos ad Laurentium ſæpè dictum miſit Epiſcopum poſtulans ei Ordinarium dari conſenſum, & mitti Commiſſarios aliquos de ſuis ad Monaſterium quantocius reformandum. Libenter acquievit Epiſcopus, quippe cui ſummè amica eſt in Clauſtralibus Obſervantia Regularis, & nihil magis deteſtatur in Monachis, quàm ſi contra normam Ordinis ſui vitam ducunt inordinatam. Miſit ergo ſuis impenſis duos Abbates & unum à ſecretis, qui communicato ad invicem conſilio Monaſterium ad Obſervantiam quomodo eſſet reducendum, formam Ducalibus præſcripſerunt. Itaque non poſt multos dies Abbas Monaſticæ diſciplinæ contemptor iniquus deponitur, & cum reprobis Monachis procul foras eliminatur: introducti ſunt Fratres de Cœnobio Lorch, qui vitam & obſervantiam profitentur, & cuſtodiunt Regularem. Utinam ſic feciſſent Epiſcopi & Principes ſupradicti, ſub quorum dominio tot Ordinis noſtri Monaſteria ſunt tranſlata, eſſent procul dubio in ſuis conſcientijs tutiores coram Deo, ſi reformaſſent ea per Monachos bonos, quàm quòd malos in Canonicos tranſire permiſerunt.

*Dux Wirtenbergiæ in facto Murhardt laudandus meritò.*

Sed hiſtoria nos vocat, proſequamur vocantem, & paucula quæ reſtant, de reformato Monaſterio S. Jacobi breviter continuemus. Ingredientibus locum Fratribus de S. Stephano pro reformatione deputatis, tantâ fuit Monaſterium inopiâ preſſum, ut quod uno die ſufficere poſſet ad victum, præter panem & vinum canonicalis præbendæ majoris Eccleſiæ non haberent. Non erat in Monaſterio vinum, non frumentum, non pecuniarum quidquam, ſive multum ſive parùm, non aliquid omninò quod coqueretur, nec ligna, quibus foveretur ignis ad coquendum. Sed neque utenſilia domûs ad quotidianum uſum habebantur neceſſaria, non lectiſternia, non menſalia, non mapalia, non manutergia, non ſcutellæ, non diſci, coclearia, non ſtramenta Fratribus ad nocte quieſcendum. Quid multis? Breviter dico totum, ſi dixero nihil penè fuiſſe repertum. Hoc unum tamen invenerunt, Cœnobium ære nimis alieno gravatum.

*Cœnobium S. Jacobi ultimâ fuit inopiâ preſſum.*

Erat in tempore illo Procurator fiſci memorati Pontificis Laurentij Joannes Hikerich, patriâ Francus Civitate Wirzburgenſi oriundus, vir Deum

*Joannes Hikerich fiſcalis & promotor S. Jacobi.*

Deum timens, & profectibus Monaſterij S. Jacobi valdè congaudens. Quidquid enim ex mortuorum teſtamentis computatione factâ, legatis debitiſque ſolutis uſpiam reſiduum manſit, ex commiſſione ſui Pontificis ad profectum & utilitatem Fratrum & Cœnobij eorundem promtiſſimâ devotione impendebat. Solicitator ad Præſulem & quoslibet vitâ defunctorum executores ultimæ voluntatis pro Monaſterij & Fratrum neceſſitate relevanda vigilantiſſimus fuit, quorum cauſas coram ipſo Pontifice Antiſtite, alioquin loco & Monachis ſuâ ſponte valdè inclinato, ſummâ diligentiâ promovit. Ejus devotione ac ſtudio dabantur neceſſaria Fratribus, ſoluta ſunt debita, & pulchrè intrinſecus renovata, varijſque decorata ornatibus, ut hodie videtur, Eccleſia. Unde meritò ſupradictum Laurentium Pontificem, ſecundum Monaſterij noſtri fundatorem habemus, & dicere poſſumus; cujus fideliſſimum in hoc opere ſancto Miniſtrum & Cooperatorem fuiſſe Joannem Hikerich affirmamus.

*Carolus Rex Gallorum VIII. ſine liberis moritur.*

Anno ſupra deſignato, VII. die menſis Aprilis, obijt Carolus Rex Gallorum VIII. ſine liberis, anno ætatis ſuæ XVII. necdum impleto, cujus Cadaver cum magna pompa ultimâ die menſis ejuſdem de Ambaſia per Civitatem Pariſienſem delatum ad Monaſterium S. Dionyſij cum majoribus ſuis Eccleſiaſticam in eo accepit ſepulturam. Uxorem habuit Annam Britanniæ Ducem, quam, ut ſupra diximus, Ducatûs ambitione rapuerat Maximiliano Regi prius legitimè deſponſatam, cum qua tres genuit liberos, qui tamen omnes deceſſerant infantes. Unde moriturus doluit maximè, quòd filium non haberet, qui ſuccederet in Regno. Et quis novit ſenſum Domini! ſi forſan divina in eo Juſtitia vindicaverit? quia Maximiliano Germanorum Regi deſponſatam rapuit, & Margaretham ſponſatam ſibi virginem ad patrem ſine cauſa remiſit?

*Alterius ſponſam rapuit, ſuam dimiſit.*

*Ludovicus fit Rex Gallorum XII.*

Quo mortuo Ludovicus ejus nominis XII. Aurelianorum & Valeſij Dux Mariâ Clivenſi matre natus, qui quarto ſtirpis gradu Carolum contingebat, dum Bleſis agit, Rex aſſumitur: ſtatimque ſepulto Carolo Rhemis inungitur, & hodie regnat ſuper Gallos in annum XVI. Mox conſenſu Alexandri Papæ dimiſsâ Joannâ uxore legitimâ, quoniam non ſatis pulchra ei videbatur, Annam Caroli relictam ſibi copulavit, dato Joannæ in partem ſucceſſionis Bituricenſium Ducatu.

*Maximilianus Rex devaſtat ſuperiorem Burgundiam.*

Interea dum hæc agerentur in Gallia, Maximilianus Germanorum Rex contractis copijs exercitum movit in Sequanos, id eſt, ſuperiores Burgundos, in alteram Burgundiam impetum facturus. Quod cùm innotuiſſet novo Regi Ludovico, tumultuarium contra eum miſit exercitum, quanquam viribus imparem Germanorum. Concurrentibus tamen in mutuum conſpectum partibus atrox bellum committitur, & à Germanis mox Galli ſuperantur, haud paucis eorum interemptis. Verùm inſtante jam hyeme interpoſitæ ſunt induciæ, quas Treugas vocant.

Eodem anno in Feſto puriſſimæ Conceptionis Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis, quam præſervatam ab omni macula culpæ Originalis octavâ die menſis Decembris ſancta veneratur Eccleſia, quidam Frater Ordinis S. Dominici Theologus Pariſienſis verbum ſalutis dicturus ad populum in Dieppe oppido Rothomagenſis Diœceſis, amplo inter alia boatu clamabat, eandem Caſtiſſimam Dei Genitricem non fuiſſe præſervatam ab originali peccato, ſed poſt contractum mox purgatam & mundatam à Deo

*Joannes Veri Ord. Prædicatorum impugnat Conceptionem B. V.*

à Deo. Erat ei nomen, qui hoc dixit, Frater Joannes Veri. Ex hac temeraria poſitione magnum in populo Dei ſcandalum fuit ſecutum, propterea quòd S. Romana Eccleſia, Cardinales quoque, Archiepiſcopi & Epiſcopi, penè omnes Doctores Pariſienſes, Colonienſes, Lovanienſes, cum alijs multis ſimul & Clauſtralium Regularium Profeſſores cuncti cum toto populo Chriſtiano præter paucos Fratres Ordinis memorati, ſentiunt, credunt, docent & prædicant, Beatiſſimam Dei Genitricem peccato nunquam ſubjacuiſſe Originali, ſed præſervatam & immunem ſemper ab omni macula delicti tam Originalis quam Actualis in æternum.

Verùm poſtquam prædicatio jam dicti Fratris Joannis Veri ad notitiam fuit delata Patrum, Theologicæ facultatis Doctorum Pariſienſium, ad eorum examen fuit citatus, & ſequenti anno, 16. menſis Septembris propoſitiones ſuas publicè revocare compulſus. Denique ſub jurejurando coram omnibus promittere coactus eſt, quòd nunquam deinceps aliter credere, ſentire, docere, ſcribere, aut prædicare debeat, aut velit de Conceptione totius pulchræ ſemper Intactæ Virginis Mariæ, quàm eadem Schola Pariſiorum determinavit, quæ præſervatam non dubitat credere, ſentire, ac prædicare, quemadmodum anno ſequenti latiùs dicetur. *Joannes Veri compellitur malè prædicata revocare.*

Anno igitur prænotato, Albertus Saxoniæ Dux jubente Maximiliano Rege magnum pugnatorum congregavit exercitum, & intravit Ducatum terræ Geldrienſis, habere tamen Caroli Ducis congreſſum non potuit, eò quod in oppidis & munitionibus ſuo more latitaret. Unde rapinâ igne ac ferro devaſtatâ crudeliter Regione, datiſque pauliſper inducijs receſſit. *Albertus Saxoniæ Dux devaſtavit Geldriæ Ducatum.*

Anno ſuperius notato, Abbas & Conventus Monaſterij Ciſtercienſis Ordinis, quod Alba nuncupatur, in Diœceſi Spirenſi ſub tuitione & defenſione ſituatum Ducum Wirtenbergenſium, neſcio quâ cauſâ vel ratione moti, Chriſtophorum Marchionem de Baden in tutorem auctoritate propriâ ſuſcipere non in parvam rerum ſuarum jacturam præſumentes, ejus vexillum in eminentiori loco ipſius Monaſterij publicè fixerunt. Quæ novitas cùm ad aures Eberhardi Ducis perveniſſet ſecundi, volens ille Jura ſuorum inconvulſa ſervare majorum, anno prædicto, 15. die menſis Decembris cum 500. peditibus ſimul & nonnullis equitibus ipſum Cœnobium potenter intravit, vexillum Chriſtophori Marchionis Badenſis erectum temerè dejecit. Diu res poſtea cum gravi diſpendio Monaſterij apud quoſdam Principes Regni agitata eſt, & poſtremò ſub conditione hujuſcemodi concordata, quòd videlicet Duces Wirtenbergenſes, qui pro tempore fuerint, earum Albenſis Monaſterij villarum, curtium, & poſſeſſionum ſive rerum debeant eſſe tutores, quæ ſunt in eorum ſituata Ducatu, & extra nemus in campeſtribus Suevorum: Marchio autem Badenſis earum ſit rerum atque bonorum tutor protector ſive defenſor, quæ in ſylveſtribus & in ſuo Dominio ſunt. *Pro defenſione oritur contentio.*

Eodem quoque anno quidam homo ruſticanus & malefactor timens à poteſtate capi, & ad ultimum ſupplicium judicari, quò fieret à pavore ſecurus, ad Monaſterium præſens Hirſaugienſe confugit. Quod audiens Dux Eberhardus Junior, miſſis equitibus miſerum de Monaſterio extrahi manu violentâ præcepit. Venerunt ad Cœnobium miſſi, hominem violenter capientes abduxerunt, qui cùm acceptâ ſententiâ mortis ad ultimum jam duceretur ſupplicium, Abbas vices ſuas interpoſuit, poſtulans à Duce *Blaſius Abbas privilegiorum Cœnobij defenſor fuit acerrimus.*

hominem ſibi liberum ad Monaſterium reſtitui, aut pœnam dare, quam privilegium Regale imponit his, qui auſi fuerint immunitatem Cœnobio violare conceſſam. Quàm primum Dux conſilium ſuorum admittens liberum dimiſit hominem, timens & Regem offendere, & pœnam pro facto poſitam incurrere. Laudandus in bis meritò Blaſius eſt Abbas, qui Ducem maluit offendere, quàm Monaſterij ſui libertatem & privilegium pro viribus non manutenere ac defenſare. Similia olim pluries fuêre tentata, manſit tamen ſemper inviolata libertas.

*MCCCCXCVIII.*

Wilhelmus Haſſiorum Landgravius ducit uxorem.

Anno Blaſij Abbatis XIV. Indictione Romanorum primâ, Wilhelmus Haſſiorum Landgravius ſenior uxorem duxit Eliſabeth filiam Philippi Comitis Palatini, Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, annum agentem ætatis quintum decimum, nuptijs apud Franckenfurt Regale oppidum ſolemni pompâ celebratis. Vixit cum ea duntaxat unius anni ſpatio, & ſine liberis deceſſit, unde Eliſabeth reverſa cum ſua dote ad patrem aliquanto tempore in ſtatu viduali permanſit, & poſtea nupſit Philippo Marchioni de Baden, Senioris Chriſtophori filio.

Monaſterium in Blidenſtatt ab ordine transfertur.

His etiam temporibus Eckardus Abbas & Monachi S. Ferrucij in Blidenſtatt, Ordinis noſtri, Moguntinæ Diœceſis, diſpenſatione Romani Pontificis Alexandri falſis narrationibus impetratâ, à ſancta Religione Monaſtica receſſerunt, votum Deo factum ſimul & Ordinem cum habitu abjicientes, nullâ translationis ſuæ cauſam habentes aliam, quam omnino depravatam ſceleribus voluntatem, & odium pertinax diſciplinæ Regularis, facti ex Monachis diſſolutis Clerici, quales ex ſimilibus fieri ſolent ſemetipſis turpiores. Si Æthiops lavando fit albus, & Apoſtata Monachus erit Canonicus bonus.

Statutum Pariſienſium de Conceptione contra Maculiſtas.

Anno prænotato Profeſſores SS. Theologiæ Gymnaſij Pariſienſis & cæteri Doctores, quorum interfuit, omnes in unum convenerunt 17. die menſis Septembris, hoc eſt, alterâ die, quâ Joannes Veti Ordinis Fratrum Prædicatorum Theologus, de Conceptione ſemper Intactæ Virginis Mariæ in Ambone malè prædicatum revocavit errorem, unanimique conſtitutione ſanxerunt, determinârunt & ſtatuerunt: quòd nullus deinceps dictæ univerſitati inſcribatur, & præſertim in Theologia lectiones auditurus, niſi prius Juramento confirmet manifeſto, quòd eam poſitionem aſſertæ credulitatis, quæ credit, & ſentit & docet Beatiſſimam Dei Genitricem ſemper totam pulchram & Intactam Virginem Mariam, ab Originali peccato ſpeciali privilegio Spiritûs S. præſervatam, & illi nunquam ſubjacuiſſe vel ad punctum, credere velit atque tenere, ac illi adhærere, eámque pro viribus defenſare. Erant autem Doctores & promoti in Theologia numero præſentes 82. qui hoc Decretum pro defenſione puriſſimæ Conceptionis Marianæ ſtatuerunt, qui omnes juraverunt, ſe huic veritati adhæſuros, ut legimus in ipſo ſtatuto.

Colonienſes & Moguntinenſes cum alijs ſimiliter ſtatuerunt.

Horum exemplo provocati Theologicæ facultatis Profeſſores Univerſitatum Colonienſis, Moguntinenſis, & quarundam aliarum, ſimili pietate moti ad Sanctiſſimam Dei Genitricem, quam omni laude, quæ non derogat Creatori, noverunt longè digniſſimam, Hieremiâ quoque & Joanne Baptiſtâ tanto meliorem, quanto præ illis nomen accepit dignitatis, quo Mater Dei nominaretur & eſſet, nec Evâ matre cunctorum

mortalium

mortalium inferiorem, quam Divina potentia ex Adæ coſta ſine originali macula produxerat innocentem, ſtatuerunt in ſuis Gymnaſijs conſimilia perpetuò juranda ſervandáque, ut ad Lectionem Theologiæ nullus admittatur deinceps, niſi juret prius, ut ſupra.

Eodem anno factus apud Friburgum in Briſgauia Conventus Principum Maximiliani præcepto, duravit non paucis diabus, in quo multa pro communi Reipublicæ commodo & utilitate fuerunt propoſita, plura tractata, nec pauca in diverſis negotijs conclnſa, de bello videlicet in Turcos movendo, de continuando judicio Cameræ Regalis ante triennium apud Wormatiam ſatis providè inſtituto & arecto, de paca firma ubiqua ſervanda in Regno, & de coercendis reballibus puniendíſque latronibus & violantibus pacem. Alia quoque multa fuarunt ſatis utiliter propoſita, quæ utinam fuiſſent & practicata.

*Conventus Principum fit in Friburgo Briſgaviæ.*

Anno præſcripto, Maximilianus Rex quorundam Principum ſuorum præſentiâ ſimul & copijs adjutus iteratò movit contra Ducem Carolum in Geldriam, exercitum pugnatorum habens ingentem, cepitque nonnullas in ea munitiones, cepiſſétque forſitan plures, niſi hanc expeditionem propter conjuratorum Suitenſium incurſiones coactus fuiſſet intermittere. Enimverò gens illa Suitenſium homines nunquam quieti, Rege abſente incurſiones faciebant hoſtiles in Comitatum Tyrolanum, & in alia Domûs Auſtriacæ Dominia eis vicina, propter quod neceſſe fuit eorum temeritati finem imponere.

*Expeditio Maximiliani Regis adverſus Carolum in Geldriam.*

Eodem anno mortuus eſt Joannes ultimus Comes de Moërs ſine liberis, Coloniæ apud S. Pantaleonem noſtri Ordinis in abſide meridionali cum ſuis progenitoribus & clypeo ſeu gloria Inſigniorum ſepultus. Poſt cujus mortem Archiapiſcopus Colonienſis, Dux Montenſis, Dux quoqua Geldrenſis & alij Principes, à quibus feudale quippiam habuerat, quidquid hoc erat, ut liberum in Jus ſuum quiſque revocavit, Comes verò de Wieda Moërs Caſtellum defuncti Comitis obtinuit, in quo & hodie nunc reſidet.

*Joannes Moërs Comes ultimus ſine liberis moritur.*

Anno item prænotato, Leonberg oppidum Ducis Wirtenbergenſium ſitum in Suevia, caſuali quodam ſed miſerabili caſu & igne incenditur, & domus in eo non minus 40. cum ſtabulis & horreis concremantur, in grave damnum incolarum. Factum eſt hoc incendium die Simonis & Judæ Apoſtolorum.

*Leonberg oppidum Sueviæ comburitur.*

Eodem anno Hieronymus de Ferraria Doctor SS. Theologiæ Ordinis FF. Prædicatorum S. Dominici, vir certè in ſcripturis eruditus, & qui antehac docendo, prædicando, & ſuæ Religionis plures per Italiam Conventus reformando, multa bona fecerat, & laudabilem duxerat vitam, poſtquam Florentiæ aliquandiu miracula & horrenda quædam nova prædicâſſet ad populum, & inter alia contra Summum Pontificem Alaxandrum VI. linguam vibraret procacem, ob idque libenter audiretur à populo, & ab omnibus haberetur, ut Homo ſanctus & Dei Propheta viventis, quippe qui multa in ambone proponebat occulta, quaſi ex revelatione Angelica ſibi nunciata, cùm tamen conficta eſſent, & falſa, tandem Romanam contra ſe provocavit Cenſuram. Alexander enim Pontifex audiens, quòd animos Florentinorum contra Eccleſiam ſollicitarat Romanam, ſemel, bis, & tertiò monuit hominem, ut deſiſteret à malè cœptis

quem in ſua contumacia firmatum atque rebellem tandem fecit ut hæreticum examinari, convictum atque confeſſum quædam, quæ malè commiſerat, ignibus tradi atque concremari. Hujus facti proceſſus quoniam circumfertur impreſſione vulgatus, hodie paucos eſſe puto, qui neſciant.

*Turci devaſtant Regnum Poloniæ.*

Anno etiam prænotato, Turcorum gens impia cum magno exercitu intravit Poloniam, & in latitudine 5. milliarium crudeliter omnia devaſtavit igne ſæviens, & quidquid extra munitiones erat, aut gladio necavit, aut captivum abduxit, villas incendit, homines & jumenta abegit, plures occidit, & ſtrage factâ miſerabili cum ſpolijs atque captivis multis in ſua repedavit.

*Sepulchrũ S. Aurelij renovatur.*

Eodem anno, Blaſius hujus Monaſterij Abbas penultimâ die menſis Julij, Tumbam S. Aurelij Pontificis aperuit, oſſa ejus cum magna reverentia extraxit, & conſpicienda Fratribus oſtendit. Deinde Miſſam de eodem ſancto Pontificalibus indutus, debita cum ſolemnitate cantavit, quâ celebratâ repoſuit ſacra Buſta in cryptam retro ſummum altare, ubi priùs jacuerat, loco mundato, pulchriúſque ornato ſchedulam apponens, Fratrum nomina continentem.

Hoc ipſo anno idem Blaſius tabulam cum picturis & Imaginibus ad altare S. Nicolai Pontificis fieri mandavit, pro cujus perfectione operis florenos 130. ad laudem Dei & decorem Domûs ſuæ expoſuit.

*MCCCCXCIX.*

*Capitulum Ord noſtri Provinciale xxx. celebratur.*

Anno Blaſij Abbatis XV. Indictione Romanorum ſecundâ, Dominica III. poſt Paſcha, quæ fuit 21. dies menſis Aprilis, celebratum fuit triceſimum Ordinis noſtri Provinciale Capitulum in Cœnobio S. Stephani Proto-Martyris apud Francos in Civitate Herbipolenſi, in quo præſederunt Joannes de Spanheim, Andreas Montis Monachorum, Joannes S. Michaelis in Hildesheim, & Thomas SS. Marcellini & Petri Martyrum in Selgenſtatt, Monaſteriorum ejuſdem Ordinis Abbates.

*Bellum Suitenſium contra Maximilianum Regem.*

Eodem anno, in primo menſis Martij, Suizeri Confœderati homines nimium quietis impatientes terminos ſuæ temeritatis egreſſi, Domus Auſtriæ fines incendio & rapina demoliri & vaſtare hoſtili præſumptione cæperant. Erat eo tempore Maximilianus Rex in bello Geldrenſium, ut prius dictum eſt, occupatus, qui mox ut conjuratorum molitiones audivit, intermiſſo Geldrenſium negotio cum toto exercitu venit ad Conſtantiam. Incæperant enim jam ſui auxilio Suevicæ Confœderationis motui Suizerorum potenter obſiſtere. Utrum conjurati juſtam belli cauſam habuerint, injuſtámne, non eſt meum dare ſententiam, qui judicis non occupo locum, ſed hoc dico, hoc ſcribo, hoc litteris poſteritati commendo, quod omnes hodie nôrunt, qui nobiſcum in Germania vivunt.

*Suitenſium deſcriptio.*

Omnes dicunt, qui mores Suitenſium nôrunt, quoniam homines ſunt naturâ ſuperbi. Principibus infeſti, rebelles, & jam ex multo tempore contrarij, & inobedientes Dominis, contemptores in alijs, uſurpatores in ſemetipſis, in bello ſubdoli, fraudem habentes amicam, in pace nunquam ſatis conſtantes, nec juſtitiam ipſi, quod jure deberent, ſequuntur, in his maximè, ubi de præſumpta eorum libertate res agitur. Dico tamen, quòd in bello ſunt non ſolum audaces, ſed prudentes etiam, & ſibi mutuò in omni neceſſitate fideliſſimi auxiliatores, nec alter alterum in periculo deſerit, nec dives pauperem contemnit.

*Hoc eſt laudedignum.*

Maximiliano

Maximiliano igitur in urbe Conſtantiana exiſtente, miſerunt ad eum Principes Regni, ut juſſerat, auxilium contra Helvetios, alius plures, alius verò pugnatores armatos numero pauciores. Miſerunt & cives Regni ſuppetias in miniſterium Regis contra Helvetios, quos omnes numero & viribus liga ſive confœderatio Suevica longè ſuperavit; nam & magis Helvetijs erant vicini, & graviori verſabantur in periculo. Enimverò ſi conjurati Suitenſes Regnum illo tempore, uti ſperaverant, evicisſent, primi eorum tyrannidem Suevi, ut viciniores, fuiſſent experti. Convenerunt in eam expeditionem cum Rege Maximiliano contra factioſos Suitenſes multi Comites, Barones, Milites & Nobiles, qui conjuratos ſine dubio deleviſſent ad unum, ſi ordine debito adverſum illos proceſſiſſent. Proverbio námque dicitur: ibi confuſio, ubi regnat multitudo: & nunquam diu res bene regitur, ubi plura capita in una Monarchia principantur. *Maximilianus de Geldria venit contra Suitenses.*

Conſilio inter ſe apud Conſtantiam habito, qui cum Rege Maximiliano erant, bipartito agmine moverunt in Helvetios, altero videlicet in Atheſi contra eos, qui dicebantur de Confœderatione ſeu Griſea Liga homines ferociſſimos ex montibus Curienſibus adunatos, altero verò ad Rheni flumen à Baſilea uſque ad Lacum Alemanicum ſive Conſtantienſem. Venerunt itaque in arma duo finitimi populi, atque nunc medijs, nunc ſecundis, nunc verò tertijs alis, nunquam tamen totis copijs bellatum fuit, licet in diverſis locis & conflictibus viginti millia pugnatorum ab utraque parte cæſa referantur. In eo bello conjurati plures munitiones & villas ad Auſtriæ Ducatum pertinentes incendio penitus deſtruxerant, multa incolis terræ mala contra Deum & Juſtitiam inferentes, pro quibus & ipſi non minora receperunt. *Maximilianus Rex devaſtat ſuperbos Helvetios.*

Acceſſerunt Helvetijs in auxilium ſicut diximus, homines de Griſea Liga nuncupati, Rhætiæ ſuperioris, qui & Curienſes incolæ, ſatis bellicoſi, eiſque parent Abbacellenſes, gens rebellis, & à Domino ſuo proprio Abbate S. Galli transfuga, juſtitiæ ac pacis inimica, ſanguinem ſitiens & prædam, quos tamen Suevicæ Confœderationis viri bellicoſi haud modicè humiliârunt, igne ſimul & ferro per circuitum vaſtantes, damna & cædes plurimas eis intulerunt. Ad ultimum apud Rauracos inter partes durè fuit pugnatum, & multi Suizerorum ceciderunt. Verùm poſt obtentam de conjuratis victoriam, in tentorijs licentioribus victores de parte Maximiliani depoſitis armis degentes, dum otio vacant, hoſte contempto, Helvetij reſumptis viribus, & ex cæde ſuorum facti animis ferociores, ſubitò in Regales nil tale metuentes irruunt, & plures eorum hoſtiliter occidunt. Ceciderunt in eo conflictu ex utraque parte 1500. viri, inter quos fuerunt in parte Regis occiſi Henricus Comes de Fürſtenberg, Wickert Comes de Bitſch, & Baro de Caſtelvvartt, cum alijs ex militari ordine viris multis & in armis exercitatis. *Liga Griſea i e Curienſes fuerunt exparte Conjuratorum.*

Anno prænotato, 29. die menſis Auguſti, quæ fuit decollatione B. Joannis Bapiſtæ ſolemnis, Galeatij Mediolani Ducis Orator & Vicarius, qui propterea miſſus fuerat à Domino ſuo, ut pacem & concordiam inter Maximilianum Regem & Suizeros conjuratos reformaret, poſt multos tandem labores apud Baſileam Germaniæ civitatem inter eos pacem compoſuit. Huic negotio exparte Regis interfuit Caſimirus Marchio *Concordia Baſileæ facta inter Maximilianum & Suitenſes.*

Brandenburgenſis, Philippus Comes in Naſſavv, Paulus de Liechtenſtein miles, Paulus de Absberg, & Cyprianus Sarentinus à ſecretis Regius. Et hic tandem poſt menſem quintum ceſſavit iſta miſeranda populorum commotio, in qua ſicut dictum eſt, plusquam 20000. hominum perierunt.

Hæretici Bohemi & Conjurati Helvetij quid ſunt in Regno?

Duæ ſunt in Germania gentes, quæ cladem aliquando perncioſiſſimam regno allaturæ videntur, niſi Omnipotens Deus providentiâ ſuâ frenum imponere dignetur maxillis eorum. Utraque ſerpit, ut morbus cancer nimium contagioſus, utraque quotidie dilatat terminos ſuos; altera corrumpendo Sacroſanctam fidem Catholicam, altera inſidiando Germaniæ Regno non minus quàm Imperio, quæ ad hoc intendit principaliter, ut extinguat omnem juſtitiæ principatum.

Hæretici Papam, Conjurati Suizeri contemnunt Imperatorem.

Duo hic, ut ſcriptura loquitur, in mundo ſunt gladij & ſufficiunt, alter ſpiritualis in manu Romani Pontificis, alter ſæcularis in manu eſt Imperatoris. Vide nunc quemadmodum hæretici, qui ſunt in Bohemia, Romani Pontificis auctoritatem deſpiciant, & ſuas hæreſes paulatim in Moravos, & vicinas illis Regiones plantare non deſiſtant. De his paulò ſuperiùs tempore Sigiſmundi & Concilij Conſtantienſis, qui ſint & quales, quantùmque gladio noceant ſpirituali, ſatis nos dixiſſe meminimus.

Helvetij nunquam ſuis terminis erunt contenti.

Sed vide etiamnum, quid agant iſti Helvetij conjurati Suitenſes, quid intendant, & quorſum feratur eorum incorporata ſuperbia, qui temporalem gladinm & Regni & Imperij non minus extinguere cûpiunt, quàm Bohemi hæretici ſanctam auctoritatem Papæ. Cerne, precor, & conſidera, in annis, qnibus noſtra poteſt reminiſci memoria, quemadmodum gens illa terminos ſuos dilatavit, in Germanici exterminium Regni; Baſileam (quis neſciat?) urbem Regiam ſuis implicuerunt conjurationibus (& ſi dici fas eſt) conſpirationibus apoſtatam & perjuram fecerunt. Conſtantiam niſi cum ſuo Pontifice conſtantem toties ſolicitatam jam diu ſimiliter decepiſſent. Argentina Civitas regni vigilans eſto, in te ſunt oculi conjuratorum, ut perjures. Væ tibi Culmaria, & nemus Franci Hegenonis, Rodopolis à

Serpit iſta lues ut cancer, Principibus cavenda.

conjuratione perfidorum non erit immunis. Quid expectabimus, niſi ut præeuntes ad interitum ſequatur Neometis, & quidquid in circuitu eſt Budarorum. O Wangionopolis altero claudicans pede à primo introitu Paleſtinæ ſalntis, in illo tempore claudicabis, imò trunca jacebis utróque. Jam in te ſeminarium eſt mali, quod concupiſcis. Non ceſſabit in libertatem ſuperbia, donec aut Regni Principes cum tempore & ſucceſſivè exterminet omnes, aut exterminetur ab eis. Quieſcere non poteſt, neſcit menſuram, ſtare penitus ignorat, augetur vel minuitur ſemper.

Anno prænotato facultas Theologica Univerſitatis Almæ Colonienſis ſtatuit, ſanxit, atque decrevit Conſtitutione firmâ & perpetuâ, ſentiendum, credendum, docendúmqne, ac pro viribus ubiqne defendendum ab omnibus ſibi membris jam ſuppoſitis & in futurum ſupponendis, quod Beatiſſima Dei Genitrix ſemper Immaculata Virgo Maria præſervata fuerit ab omni macula culpæ ſive peccati Originalis, munere Pietatis Divinæ ſingularis, & quòd nunquam peccatum contraxerit, vel habuerit etiam ad breviſſimnm inſtans. Quicunque huic Poſitioni maturâ deliberatione factæ contra ſentire, facere aut docere in antea præſumpſerit, ab ipſa ſit Univerſitate ſecluſus, omnibúſque privilegijs, emolumentis &

libertatibus

libertatibus ejus in perpetuum privatus. Item placuit adjicere & hoc, ut nullus deinceps admittatur, in Theologia ſtudens, niſi prius juraverit hoc ſtatutum de Conceptione ſervare illibatum.

Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius ſine liberis obijt.

Eodem anno moritur Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius, qui filiam Philippi Comitis Palatini Eliſabeth, ut priori diximus anno, habuit uxorem ſine liberis. Unde mulier 16. annorum redijt ad patrem, & poſt annos paucos Philippo nupſit Marchioni de Baden, quod ſæpè diximus. Huic Wilhelmo in Haſſiorum Principatu ſucceſſit patrui ejus minor filius ejuſdem nominis Wilhelmus, homo tyranno ſimilior quàm Principi, ſicuti nos, prôh pudor, experientia docuit in bello, quod contra Palatinum Comitem juſſu Regis poſtea egit Maximiliani. Hujus frater æquè Wilhelmus natu major infirmus detinebatur in cuſtodia clauſus.

Alter Wilhelmus defuncto ſuccedit.

Poſt mortem ſenioris Wilhelmi Haſſiorum Landtgravij uxore ad patrem, ſicut diximus, reversâ, magnæ inter Philippum Comitem Palatinum genitorem puellæ, & Wilhelmum juniorem Landtgravium fuerunt exortæ diſcordiæ ratione dotis mulieri adſcriptæ dudum à marito. Nam Palatinus loca & oppida dotis in uſum filiæ conſervanda, quam diu viveret, habere voluit. Sed Landtgravius pertinaciter contradixit, aſſerens, ſibi licere pecuniâ redimere dotem puellæ aſſignatam. Duravit iſta pernicioſa contentio annis quinque, & tandem poſt belli finem, quod ſequebatur, fuit extincta.

Inter Palatinum & Landtgravium diſſenſio.

Anno prænotato, nonâ die menſis Septembris, quæ fuit altera poſt Feſtum Nativitatis Beatæ Mariæ ſemper Virginis, Clerus Wormatienſis propter multa, ut aſſerebat, gravamina, quibus moleſtabatur à civibus, propriâ ſponte de Civitate ſunt egreſſi, & decem annis foris manſerunt. Canonici majoris Eccleſiæ ſeceſſerunt ad oppidum Laudenburg, ubi reſidentia eſt Epiſcopi. Canonici autem Beatiſſimæ Virginis ad Oppenheim, & illi de S. Martino ad Peterſtein ſecundum antiquitus introductam conſuetudinem. Cives autem cum ſumma diligentia per totum illud decennium portis urbis continuam adhibuere cuſtodiam, ne quis Clericorum, qui fuerant egreſſi, denuò haberet introitum. Erant ergo decem annis Eccleſiæ ſine miniſtris, domus Clericorum vacuæ atque deſertæ, & populus ſicut oves in montibus errantes. Plebani tamen & Fratres Ordinum mendicantium in civitate remanſerant. Clerus itaque mox ut de civitate fuerunt egreſſi, curam pro defenſione libertatum & privilegiorum ſuorum habentes, actionem contra cives inſtituerunt coram Judice Apoſtolico, quo in contumaces ferente ſententiam, Wormatienſes aliquamdiu fuerunt anathematizati, interdicti, & execrationi ſuppoſiti. Multi Principes inter eos pro concordia ſæpius laborârunt, ſed erat durum contra durum, quorum neutrum alteri cedere novit. Tandem elapſo decennio ſub contentione partium continua, non ſine magnis expenſis earundem, Friderico Duce Saxonum intermediante reformata eſt pax, ut ſuo loco dicemus.

Clerus de Wormatia exijt, & decennio foris manſit.

Cives Wormatienſes fuerunt excommunicati ſæpius.

Eodem quoque anno, Sabina filia Bavariæ Ducis Alberti, deſponſatur Udalrico Duci Wirtenbergenſium, annum ætatis agenti undecimum, quorum nuptiæ poſt annos duodecim apud Stutgardiam fuerunt celebratæ, ut ibi dicetur.

Sabina deſponſatur Udalrico Duci Wirtenberg.

Anno

Heidingsfeld venditur Eccleſiæ Herbipolenſi.

Anno ſupra notato, in diebus hebdomadæ Pentecoſtes, facta eſt ſeditio inter Senatum & Burgenſes Communitatis oppidi Heidings*feld*, præſente Domino eorum Chriſtophoro de Guldenſtein Bohemo, cujus cauſa fuit exorta turbatio. Communitas enim recognovit & ſuſcepit eum ut verum Dominum ſuum, ſed qui erant de conſulatu, jugum dominij ejus cupientes excutere, Marchionem Brandenburgenſem Fridericum ſibi ut Dominum proclamabant. Quid plura? ſive traditione ſuorum, quod ipſe conſtanter aſſeruit, ſive motu proprio (nihil meâ intereſt) Chriſtophorus à Marchione capitur,& aliquandiu captus detinetur. Liberatus tandem, & rebellium præſumptionem temerariam non immeritò deteſtatus, oppidum Heidingsfeld Herbipolenſi Eccleſiæ vendidit.

Mediolani Dux fugatur a Ludovico Rege Gallorum.

Anno item præſcripto, in menſe Septembri, Ludovicus Gallorum Rex duodecimus cum magno exercitu,faventibus ſibi Januenſibus, Legatis quoque Apoſtolicis ſimul & Venetis, Sabaudianis, & Mantuanis Longobardiam ingreditur, & Duce fugato Mediolanum ſexto die menſis Aprilis cum ingenti pompa intravit, & tam à Clero quàm à populo honorificè ſuſceptus, liberator patriæ ſalutatur. Ludovicus autem Sfortia Dux cum Aſcanio fratre Cardinale, ſublatis prius theſauris à facie ejus fugerat, & veniens cum duobus filijs ſuis ad Regem Maximilianum in Inſpruck ibi manſit ad tempus. Rex autem Gallorum Duce fugato non ſolùm Mediolanum, ſed totum Ducatum brevi obtinuit, & ab omnibus Longobardiæ incolis ſine reſiſtentia ſuſceptus fuit. Inde progrediens Romam pervenit, & ulterius movens exercitum contra Neapolim ire decrevit. Interea Rex Angliæ fines Gallorum bello devaſtare cœpit, quâ neceſſitate compulſus Rex Ludovicus rebus per Longobardiam compoſitis, & præſidijs ubique locatis, per Sabaudiam menſe Decembri in Galliam revertitur.

Rupertus Comes Palatinus ducit uxorem.

Anno prænotato, carnis-privij ultima, quam ab introitu Miſſæ: *Eſto mihi*, nuncupant, Rupertus tertiogenitus filius Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis annum agens ætatis octavum decimum uxorem duxit filiam Ducis Georgij avunculi ſui, Romano Pontifice Alexandro diſpenſante, nuptijs Heidelbergæ cum ingenti pompa celebratis, decimâ die menſis Februarij. Vixit cum ea in ſeptimum annum, & relictis duobus liberis quaſi uno tempore obierunt.

Catharina Comes Palatina naſcitur.

Eodem anno quartadecimâ die menſis Octobris, Heidelbergæ naſcitur Catharina quartodecimò genita Philippi Comitis Palatini, Bavariæque Ducis, ac Principis Electoris, quæ hodie Monialis eſt noſtri Ordinis in Cœnobio Neuenburg propè oppidum Heidelberg. Poſt quam uxor ipſius Palatini ceſſavit parere.

Adam Abbas S. Martini Colonienſis moritur feliciter.

Anno memorato, penultimâ die menſis Februarij, obijt Adam Abbas Monaſterij S. Martini in Colonia de oppido S. Wendelini Treverenſis Diœceſis oriundus, vir ſanctiſſimæ converſationis, & Regularis Obſervantiæ noſtræ Burſfeldenſis cultor ferventiſſimus & propagator inſignis, qui non ſine multis laboribus, periculis & impenſis plura Ordinis tam Monialium quàm Monachorum per Diœceſin Colonienſem & Trajectenſem reformavit Cœnobia, quorum incolas ad melioris vitæ ſemitas verbo & exemplo revocavit. Non fuit noſtrâ ætate ſimilis illi cujuſcunque etiam Religionis alius, nec ſurrexit poſt eum quiſquam uſque in præſentem diem

diem, tam Zeloſus amator, cuſtos & reformator diſciplinæ Regularis in ſeſibique ſubjectis. Unde plurium fuit pater & viſitator Monaſteriorum in urbe Colonienſium ſimul & extra, non ſolùm noſtri Ordinis, ſed etiam aliorum ex commiſſione Archiepiſcopi. Erat vir converſatione ſincerus, maturus & integer, conſcientiâ purus, in jejunio ſtrenuus, in oratione devotus, atque die ſimul & nocte penè continuus. In docendo eruditus, in exhortando validus, in conſolando firmus & efficax, in monendo ſolidus, in corrigendo mixtâ pietate ſeverus. Nemo illum unquam reperit otioſum, nemo vidit levem aut diſſolutum, verbum ex ejus ore nunquam audivi otioſum. Sacræ lectionis, quocunque proficiſcebatur, ſecum ferebat libellos, & frequenter dum potuit, aut ipſe aliquid ædificationis legit, aut Capellanum ſuum vel Notarium audivit legentem. Erat enim ſatis doctus, tam in Jure Canonico, quàm in divinis ſcripturis, quod ex lucubrationibus lector facilè intelliget. Inter quos libellus eſt prænotatus tali inſcriptione. *Sermo Magiſtralis de S. Benedicto*, incipiens, *Ego in innocentia mea ingreſſus ſum.* Multa ſcripſit monita ſalutis ad ſibi commiſſos. De hujus viri operibus inferam vel unum, quo ejus integritas poſteritati fiat manifeſta.

Converſatio hujus Abbatis ſancta & integerrima fuit.

Eſt Cœnobium Monialium in Colonia noſtri Ordinis, ad S. Agatham nuncupatum, in quo fuit Monialis una, quam dæmonium multis & varijs modis tribulando vexavit, aliquando viſibiliter in ſpecie viri æthyopis, tauri, lupi, aut alterius monſtri apparens, aliquando inviſibiliter terrendo eam, & in terram elidendo, trudendo & percutiendo miſerabiliter & enormiter valdè. Pro qua Sorores cùm orationes, jejunia, & diſciplinas facerent ad Deum, & nihil proficerent, in magna turbatione fuerunt. Quanto enim plures orabant, tanto miſeram dæmonium crudelius vexabat. Unde cuſtodiam ejus neceſſariò habentes die ac nocte circa eam vigilare cum timore maximo coacti ſunt. Quoties illa dæmonium vidit, mox tota contremuit, ſed nihil præter motum ſeu colliſionem patientis cæteræ poterant videre Sorores. Tam violentum erat dæmonium illud, quod patientem de manibus quatuor Monialium tenentium eam aut excuſſit, aut omnes ſimul impulſionis violentiâ in terram proſtrârit.

Dæmonium per Cenſuram expulit.

Poſtremò ubi nihil profecerunt quæcunque adhibita remedia, prædictus Adam venerabilis Abbas, cujus providentiæ & ſolicitudini memoratum Cœnobium fuerat commiſſum, ſe judicem negotio exhibuit, atque dæmonium illud per verba ſimul & litteras citavit, ad certum terminum ut compareret, dicturum coram eo, quo Jure Dei famulam tribularet. Inde non comparens præfixo in termino, iterum litteratoriè, ut conſuetudinis eſt, monuit, & Cenſuram Excommunicationis contumaci minatus fuit. Cùm verò nec ſic quidem compareret dæmonium, ſedens pro tribunalibus Abbas, ut judex, hanc tulit ſententiam in ſcriptis. *Nos Adam Abbas Presbyter & Servus Omnipotentis Dei Patris & Filij & Spiritûs Sancti. Quoniam Dei auctoritate ipſius omnium Conditoris te ſpiritum, quicunque es, qui hanc famulam coram aſtantem toties vexare ac tribulare præſumpſiſti, citavimus, monuimúſque, ut noſtro compareres judicio, allegaturus cauſam, ſi quam haberes adverſus eam, alioquin ad intelligendum te Cenſuris noſtris involvendum, ſi non diſceſſeris ab ea. Tu autem comparere deſpiciens, nihil in ea te Juris habere patenter oſtendis. Idcirco auctoritate Omnipotentis Dei Patris & Filij & Spiritûs Sancti, & totius*

Abbas citat dæmonium.

Sententia in dæmonem contumacem.

*Eccleſiæ mandamus & præcipimus tibi, quatenus mox poſt promulgationem hujus ſententiæ ab hac Dei famula, & toto iſto Cœnobio recedas, & deinceps redire non præſumas, ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ, quam (ſi noſtris mandatis feceris contrarium) in te ferimus in his ſcriptis. In cujus rei fidem propriâ manu ſubſcripſimus.* Ab illa die receſſit à Moniali dæmonium, & amplius eam non vexavit, ſicuti ex ejus ore audivimus, & cæteras Moniales omnes unanimiter conteſtantes. O virum ſempiternâ memoriâ dignum, cujus Imperio dæmones exire compelluntur.

Hiſtoria dæmonum horribilis cum Monialibus facta.

Libet his, qui poſt nos futuri ſunt, terribilem commendare hiſtoriam; quam ex ore præfati Abbatis accepimus, qui vidit, interfuit, & audivit eam fieri ſimul & factam. Eſt Monaſterium quoddam Monialium in partibus Friſiæ, in quo ante paucos annos dæmones viſibiliter apparentes tantâ importunitate moleſtârunt ipſas Moniales, ut neque die pacem haberent, neque nocte. Aſcendere per feneſtras in ſpecie juvenum videbantur, & ſaltare in dormitorium, & per cellas diſcurrere ſingulas: dormientibus ſe conjungere, atque in ſtratis jacentibus vim inferre turpitudinis non ceſſantes. Igitur his malis incipientibus territæ nimium Moniales, quædam relicto Cœnobio ad parentes & cognatos abierunt: reliquæ autem in Monaſterio permanentes à dæmonibus obſeſſæ ſunt omnes. Jam deinceps miranda cum eis fecerunt apparentes nihilominus inter eas tanquam viſibiles in diverſis figuris, virorum, canum, urſorum, ſimiarum, aliarúmque diverſarum beſtiarum, & inaudita turpitudinis coram eis & cum eis commercia exercebant. Poſtremò autem taliter intus & foris ſunt ludificatæ Moniales, quòd & certis intervallis ipſæ dæmones eſſe putarentur (*ut ita dixerim*) incarnati. Conveniebant more conſueto ad Chorum: horas confusè ululando magis, quàm canendo faciebant Canonicas: Miſſam tamen ad finem cantare minimè potuerunt, dæmonibus vocem interrumpentibus. Quotieſcunque enim Miſſam cantare ſolebant, omnia ſatis compoſitè & ordinatè faciebant ſine confuſione uſque ad *Sanctus* excluſivè. Mox verò ut canendo perveniſſent ad *Sanctus*, humanas voces mutârunt in diabolicas, mixtim ululando & horribiliter clamando, non uno ſed vario modo atque confuſo, cum tanto horrore, quòd nemo ſine maximo eas timore poterat audire. Cadebant in pavimentum ſpumantes, & volutabantur ſicut porci, quarum vocem emittebat quaſi lupi una: alia ut canis: atque ſingulæ ſingularum beſtiarum more clamabant: ita quòd nemo poterat dubitare, quin dæmonum voces eſſent non humanæ. Necquiſquam fuit tam magnanimus, qui hos clamores audire ſine maximo horrore potuiſſet. Miſsâ tandem celebratâ, quieverunt à vociferando, & ſimiles dormientibus jacebant ad horam. Poſtea in ſe reverſæ, quaſi nihil paſſæ incolumes & ſanæ mentis videbantur. Non enim continuè, ſed per intervalla inſaniebant. In Miſſa tamen ſemper à *Sanctus* vexabantur incluſivè uſque ad finem. Unde perturbati Sacerdotes Miſſam coram eis celebrare nullus audebat. Sive enim legeretur Miſſa coram eis, ſive cantaretur, idem ſemper patiebantur ad *Sanctus*.

Dæmones ululabant per Moniales.

Frater Ord. Minorum Miſſam coram eis celebrat.

Audiens quidam Frater Ordinis Minorum de Obſervantia hanc miſerabilem novitatem, curioſitate ductus voluit experiri veritatem, & veniens ad Cœnobium, Miſſam cantare in Monialium præſentia cœpit. Reſpon-

Reſponderant celebranti modeſtè, & canebant ordinatè, quouſque Præfatione finitâ *Sanctus* diceret in altari. Tum ſubitò Moniales pro cantatione fletus, ululatus, latratus tam diverſos, tam varias & horribiles voces emittebant, quòd frater ille celebrans penè deſperâſſet ſemetipſum in altari. Cùm difficultate magna & timore incredibili Miſſam legendo continuavit: quâ finitâ dixit, in tanta ſe anxietate fuiſſe, in quali vel quanta nunquam fuerit in omni vita ſua: nec aliter ſenſiſſe, quàm ſi totus exercitus adfuiſſet inferni: nec ſe pro toto mundo velle denuò Miſſam coram eis celebrare.

Contigit poſt hæc, memoratum virum venerabilem Abbatem S. Martini causâ Viſitationis per Diœceſin Trajectenſem venire ad partes illas, & inter plura Monaſteria etiam illud viſitare Cœnobium, in quo dæmones dictas vexabant Moniales, qui rogatus ab incolis loci, conjuravit eos, & præcepit, ut cauſas dicerent, quare Deus permiſerit eis tantam ſæviendi poteſtatem in Moniales? Cui dæmonium reſpondit. *Cauſa peccatum eſt.* Cæpit nonnulla Monialium revelare delicta, quæ melius eſt ſilentio tranſire quàm ſcribere, cùm nihil ædficet ſi ſciatur, ſed noceat potius infirmis.

Adam Abbas S. Martini conjuravit dæmonium.

Anno prænotato, Blaſius hujus Monaſterij Abbas novam domum frumentariam conſtrui fecit in Herrenberg oppido, impenſis ducentorum florenorum, ubi ante annos octo & aliam pro ſimili pretio, ut ſupra diximus, ædificaverat. In Caſtro Stamhem eodem anno fecit novam domum, pro cujus ſtructura expoſuit centum quinquaginta nummos auri Rhenenſes. Ad altare quoque S. Sebaſtiani Martyris in Eccleſia Monaſterij majoris tabulam eodem anno fieri mandavit, pro qua centum florenos expoſuit.

*MD.*

Anno Blaſij XVI. Indictione Romanorum tertiâ, Alexander Papa ſextus annum Remiſſionis (quem Jubilæum Hæbrei nuncupant) Romæ celebrat: ad quem continuè durans toto anno maximus hominum concurſus ex Germania & Anglia Ungariáque præcipuè factus eſt. Currebant viri & mulieres, viduæ & virgines, monachi & moniales, ſenes & juvenes, ruſtici & nobiles, divites & pauperes, cum tanto fervore, cum tanta devotione & alacritate, quod mirum fuit, remiſſionem ſuorum conſequi peccatorum cupientes. Non curabant Obedientiam Clauſtrales, ſed multi abſque licentia ſuorum Fratres Romam currebant & Sorores.

Jubilæus Romæ celebratur à Papa.

Eodem anno Joannes Archiepiſcopus Trevirorum Jacobum ex Marchionibus de Baden Chriſtophori filium in Coadjutorem de conſenſu majoris partis Canonicorum aſſumpſit: quem Alexander ſextus ſub ſpe ſucceſſionis in Archiepiſcopatu confirmavit. Decanus autem majoris Eccleſiæ cum alijs Canonicis quatuor, ſe contra Jacobum erigentes nitebatur. Confirmationem hanc Papæ, quantum ad ſucceſſionem pertinet, varijs modis impedire, ſed non potuerunt. Prævaluit enim Jacobus, & Joanne poſt trienninm mortuo Archiepiſcopus factus eſt, licèt non diu ſupervixerit.

Jacobus de Baden fit Coadjutor Archiepiſc. Trevirorum.

Anno prænotato undecima die menſis Julij, Bagiaſith Rex Turcorum in propria perſona Modon urbem Græciæ pulcherrimam & opulentiſſimam, quæ fuit ſub dominio Venetorum, obſedit, habens in exercitu ſuo centum millia pugnatorum, quam triginta diebus fortiter impugnans, tandem nonâ die menſis Auguſti expugnavit, & Deo permittente obtinuit,

Modon Civitas in Morea Chriſtianorum, capta à Turca.

nuit, in qua multa Chriſtianorum millia crudeliter interfecit. Fuit autem Civitas Modon Archiepiſcopalis Chriſtianorum; quanquam & multi eſſent in ea de fide S. Pauli Apoſtoli, qui nuncupantur de cingulo, ſita in Morea, & in finibus ſeu angulo Achaiæ. Morea præter unum exitum ſtrictum ab omni parte circumſepta eſt mari.

Conventus fit Principum in Auguſta.

Eodem anno Conventus fit Principum in Auguſta Rhætiorum, in quo & Rex Maximilianus cum multis Principibus perſonaliter comparuit. Plura denuo fuerunt propoſita, tractata & concluſa, & præſertim de expeditione in Turcos; quæ tamen manſit in ſuſpenſo uſque in præſentem diem. Generalis etiam contributio pecuniarum pro neceſſitatibus Regni communis fuit indicta: ſed unoquóque ſuos nimium tondente ſubditos, non habebant pauperes, unde ſolverent.

Soror quædam Lucia Chriſti ſtigmatibus inſignita.

Claruit his temporibus apud Italos in Civitate Ferrarienſi Soror quædam Virgo nomine Lucia, de tertia Regula S. Dominici Ordinis Fratrum Prædicatorum, Dominicæ Paſſionis meditatrix devotiſſima, quinque vulneribus, ſive ſtigmatibus Crucifixi Salvatoris inſtar viſibiliter inſignita. Quæ etſi continuum ſentiat eorundem vulnerum dolorem, quartis tamen & ſextis ferijs per amplius cruciabatur. Hæc in ea ſtigmata multi notabiles viri palpârunt & viderunt, qui teſtimonium miraculo perhibent, & confitentur veritatem.

Cruces apparuerunt in veſtibus hominum.

Anno prænotato Cruces apparuerunt in lineis veſtimentis hominum in camiſijs, in linteaminibus, in menſalibus, in peplis mulierum, in albis Sacerdotum, & Corporalibus, non ſolùm in his, quæ in quotidiano habebantur uſu, ſed etiam in illis, quæ abſcondita jacebant in ciſtis, ad quæ nullus poterat aëris penetrare influxus. Cæperunt autem inprimis apparere circa Rhenum, ac deinde per totam Germaniam, in Suevia, in Francia Orientali, in Bavaria, in Auſtria, in Bohemia, in Saxonia, in Dacia, in Polonia, in Hollandia, in Brabantia, per Galliámque totam; non ſine timore & horrore magno mortalium: ſubitò & inſperatò apparuerunt, ut cadere quodammodo putarentur de cœlo, ita quod aliquando cum *Salve Regina* cantaretur in Eccleſia, XL. vel L. homines inſigniti Crucibus ſubitò viderentur, maximè in peplis mulieres. Erant autem Cruces parvulæ, confuſi & ſubrubri coloris, ac ſi pannus aliquâ pinguedine mixti coloris fuiſſet intinctus. Non poterant aliquâ lotione deleri, ſed poſt nonum diem ut plurimùm per ſe evaneſcebant. In quibus etiam cum Crucibus magnis apparuerunt multæ Cruces parvulæ, characteres in modum græcarum litterarum, clavi quoque, lancea, ſpinea corona, virgæ, flagella, & reliqua Dominicæ Paſſionis inſignia, erátque videre terribile miraculum. Aſtantibus enim in Eccleſia Canonicis apparuerunt in Rocchetis eorum, ſimul & in pallis Altarium, & præſertim in peplis mulierum, non omnium, ſed quarundam, & ſolùm in lineo. Magna mortalitas has Cruces ſecuta eſt.

In lineis pannis tantùm apparuerunt.

Caput S. Annæ à Moguntia furtive transfertur in Duren.

Anno præſignato, Canonici Eccleſiæ S. Stephani Proto-Martyris in Moguntia, turrim ipſius templi, ut hodie cernitur, in altum erigentes, habebant artificem inter alios artifices lapicidam unum, qui multis diebus pro diurna mercede in ea ſtructura laboraverat. Is argenteam imaginem pectoralem, in qua cerebellum erat S. Annæ Matris Deiparentis Intactæ Virginis Mariæ furatus cum ipſis reliquijs auffugit, deveniénſque ad Duren

cem oppidum Ducatûs Juliacenſis in Diœceſi Colonienſi, ſacrum verticem cum argento Eccleſiæ ibidem Parochiali donavit. Acceperunt Durenſes furtum cum gaudio magno, & ſacras Reliquias in honore maximo habere cæperunt, ſumméque venerantur uſque in præſentem diem. Statímque fit magnus populorum concurſus non ſolùm de vicinis locis, ſed etiam de remotioribus, qui haud parvas conferunt oblationes.

Canonici autem memoratæ Eccleſiæ S. Stephani multos labores & expenſas pro ſanctiſſimi Capitis reſtitutione fecerant, ſed Durenſes citati ad Regem Maximilianum, ad Raymundum quoque Cardinalem Apoſtolicæ Sedis Legatum, excommunicati etiam nihil curaverunt, nec unquam induci poterant, ut Caput tantum redderent, quod furtivè ablatum eſſe ſciebant.

Durenſes nullâ ſunt induci ratione ut Caput reſtituant.

Anno etiam prænotato, Ludovicus Sfortia Dux Mediolani contracto mercenario exercitu Conjuratorum Suitenſium & aliorum, intravit in Longobardiam, & recuperavit Mediolanum. Inde converſus Novarienſem Civitatem obſedit, impugnavit & cepit. Contra quem Gallorum exercitus in magna veniens potentia eum cum ſuis in urbe obſedit. Erant in utróque exercitu plures conjuratorum Suitenſium mercede conducti, qui ſibi mutuò congredi recuſantes, grande malum Duci paraverunt. Cùm enim contra Fratres ſuos pugnare grave ducerent, Gallus Civitatem obtinuit, & Ducem ne fugeret, obſervari cautiſſimè præcipit. Conjurati verò, qui erant in urbe, acceptâ licentiâ egrediendi per unam Civitatis portam in ordine, Ducem in medio agminis veſtitum quaſi unum ex ſuis collocarunt, ut cum eis incognitus per medium inimicorum à dextris & à ſiniſtris in armis ſtantium poſſet exire. Sed cognitus à Gallis captus eſt, ductúſque in Galliam obijt in vinculis. Scio quod plurimorum hodie ſententia eſt & fortis opinio, quòd Conjurati acceptâ pecuniâ tradiderint eum Gallis, quod verum ſit an falſum, ego ſicut neſcio, ita judicare non volo. Reliquit filios duos apud Regem Maximilianum. Rex autem Gallorum Ludovicus Ducatum Mediolani obtinuit annis XII. poſtea filiorum Ducis alter nomine Maximilianus eum Cæſaris ope recuperavit.

Ludovicus Dux in Galliam ducitur captivus.

Eodem anno, XXII. die menſis Februarij, naſcitur Carolus Archidux Auſtriæ Patre Philippo, matre verò Anna, Avo paterno Maximiliano Rege Germanorum, materno verò Ferdinando Rege Hiſpaniæ victorioſiſſimo. Vivit hodie in Brabantia annum agens ætatis ſuæ XIII.

Carolus Archidux Auſtriæ naſcitur.

Anno prænotato in menſe Octobri, moritur Albertus Dux Saxoniæ frater Erneſti Principis Electoris, tres relinquens filios, Georgium in Principatu ſucceſſorem, Henricum qui moratur in Friburgo, & Fridericum Moguntinæ Eccleſiæ Canonicum, & poſtea Ordinis Theutonicorum in Pruſſia. Iſte Dux Albertus multis annis ex commiſſione Maximiliani Regis bellum geſſit contra Gröningenſes in Friſia, ſæpiùs victor gentis, quæ fidem non ſervat.

Albertus Dux Saxoniæ moritur.

Hoc ipſo anno facta eſt magna diſſenſio inter Nobiles Franciæ Orientalis, & Cives oppidi Norimbergenſis, propter militem quendam Conradum Schott, qui multa multis intulerat mala; poſtremò per Comitem Palatinum concordati ſunt.

Nobilium Franciæ & Norimbergenſium diſſenſio.

Anno præſcripto, I. die menſis Junij, maxima fuit inundatio aquarum in valle Hirſaugiana, quæ totam Eccleſiam S. Aurelij uſque ad genua

implevit. In Capella B. Mariæ ſemper Virginis etiam altare cooperuit. Domus quoque pecoris aquis plena fuit. Quintâ die menſis ejuſdem major ſubitò inundatio venit, quæ muros ædificiáque plura in certis locis præſertim circa Regale oppidum Wyl penitus ſubvertit. In pratis & hortulis multa pauperibus damna fecit, agros & paſcua in vallibus graviter læſit.

Sepulchrum S. Wilhelmi aperitur.

Eodem anno, 4. die menſis Maij, Blaſius Abbas hujus Monaſterij tumbam B. Wilhelmi quondam Abbatis præſente toto Conventu aperiri fecit, & mox odor ſuaviſſimus de tumulo exivit. Corpus verò quod annis 9. & 300. ſub terra jacuerat, integrum repertum fuit cum baculo, ſandalijs, dalmatica & planeta ſine mitra, quæ omnia erant ſerica.

Hoc ipſo anno, confugerat in Monaſterium hoc præſens, homo quidam neſcio cujus criminis reus, locum quærens refugij & immunitatis; quem Burgenſes de oppido Calve armati ſequentes violenter de Monaſterio rapere voluerunt. Quod mox ut Fratribus innotuit, portas Cœnobij præcluſerunt, & pro libertatibus & privilegijs ſuis fortiter conſtantes tandem rationibus illis perſuaſerunt, quod ceſſantes à præſumptione cæpta receſſerunt.

Anno prænotato, Blaſius Abbas hujus Monaſterij domum Abbatialem veterem, quæ miſerabili incendio penè conſumpta erat, depoſuit, & novam lapideam, ſicut hodie cernitur, conſtruxit, pro qua pluſquam octingentos auri nummos expoſuit. Alia etiam nonnulla conſtruxit, quæ ſummariè dicemus.

*MDI.*

Margaretha Comitis Palatini Uxor Heidelbergæ moritur.

Anno Blaſij Abbatis XVII. Indictione Romanorum IV. in die Converſionis S. Pauli Apoſtoli, obijt Margaretha uxor Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, Heidelbergæ in Choro Eccleſiæ S. Spiritûs honorabiliter ſepulta, mulier honeſtiſſimæ converſationis. Cujus tricenarium diem funeralem in proxima ſequente quadrageſima in memorati Spiritûs Sancti Eccleſia cum ſolemni pompa celebrari fecit, præſentibus ibidem oratoribus Maximiliani Regis & multorum Regni Principum. Aderant etiam Ludovicus Epiſcopus Spirenſis, & Joannes Wormatienſis, qui rem celebrabant divinam, & multi Abbates ex Palatinatu propterea vocati.

Aderat & Blaſius hujus Monaſterij Hirſaugienſis venerabilis Abbas, miſſus nomine vice & ex parte Domini ſui Principis Udalrici Comitis de Wirtenberg, cujus & locum tenuit in Choro, & in menſa, ſicut moris eſt Principum. Pro pauperibus & mendicis coquina in campis extra oppidum fuerat diſpoſita, ubi maxima convenit multitudo, qui omnes abundè reficiebantur.

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XXXI. celebratur.

Eodem anno, 11. die menſis Maij, quæ fuit Dominica III. poſt Feſtum Paſchatis, celebratum fuit XXXI. Ordinis noſtri Provinciale Capitulum in Monaſterio S. Salvatoris apud Fuldam, in quo præſederunt Joannes Trithemius Spanheimenſis, Joannes S. Ægidij Norinbergenſis, Joannes Husburgenſis, & Joannes in Elchingen Monaſteriorum Ordinis S. Benedicti Abbates, qui nihil novi conſtituerunt.

Anno prænotato, in Feſto Epiphaniæ Domini, ſub ſumma Miſſa, quando homines erant in Eccleſia, venit Joannes de Elck cum quibuſdam

Boppardia capta à militaribus ſuorum.

equitibus & peditibus armatis per naves in Rheno & per terram. & nullo reſiſtente intravit Boppardiam oppidum Regale Trevirenſi Eccleſiæ dudum impignoratum; ejectiſque omnibus qui fuerant ex parte Archiepiſcopi, ſuper muros in turribus, & ad portas cuſtodes de ſuis conſtituit & neminem ex Trevirenſibus intromiſit. Caſtellum ſimiliter obtinuit, & telonium cum omnibus pecunijs occupavit.

Conſtitutio Univerſitatis Moguntinæ contra Maculiſtas.

Anno item præſignato, facultas Theologica Gymnaſij Moguntinenſis exemplo Doctorum Pariſienſium & Colonienſium laudabiliter provocata, 13. die menſis Octobris determinavit, ſtatuit & decrevit, ſentiendum, & defenſandum fore, quòd Beatiſſima genitrix ſemper intacta Virgo Maria nunquam ſubjacuerit peccato originali, ſed præſervata ſit privilegio Gratiæ Dei ſingulari. Statuit etiam, quòd nullus deinceps apud Moguntinos debeat Theologiam audire, aut in eadem promoveri, niſi prius juraverit, quòd opinionem contrariam non velit tenere.

Novus in Perſia Rex Sophoi, quem Prophetam nominant.

Surrexit his temporibus in Perſide homo quidam nomine Sichin, quem alij Sophoi nuncupârunt, de ſtirpe Haſan Caſſani Regis Perſarum potentiſſimi, qui Dominio ſuo Parthiam, Panchæam, Mediam, Meſopotamiam, Armeniam, & magnam Orientis partem armis ſubjecerat, & obierat anno Dominicæ Nativitatis MCCCCLXXVIII. Cujus filius major natu cæteris fratribus interfectis Regnum ſibi uſurpavit paternum. Quo etiam poſtea mortuo, prædictus Sophoi Aſambeti Haſſan Caſſani ex fratre nepos ſe intromiſit de Regno: & convocatis ad ſe cunctis proſcriptis, fugitivis, latronibus, malefactoribus, egenis & quibuſcunque inopiâ preſſis magnum brevi adunavit exercitum, cum quo Perſidem ingreſſus obtinuit Regionem, interfectis omnibus, qui levare manus contra eum præſumpſiſſent. Omnem prædam militibus diviſit; qua ex re tantum favorem & amorem conſecutus eſt omnium, ut nullus fuerit, qui non pro eo mori eſſet paratus, vel quælibet ſubire pericula.

Sophoi Regnum recuperavit & ampliavit avitum.

Multa in hoſtes prælia geſſit, & ſi non ſemper, frequentius tamen victor extitit, & in paucis annis numero pugnatorum, potentiâ virium & gloriâ Regnorum mirabiliter auctus & dilatatus fuit in tantum, quòd hodie non ſolùm Turcarum Regi, ſed omnibus etiam Orientis Regibus Principibus atque Tyrannis terribilis apparet ac metuendus. Plura de hoc homine in principio ſui Regiminis dicebantur nova ſimul ac miranda, quorum notitiam certam non habemus, & ideò tranſimus. Triennio fermè de illo duravit rumor in tota Europa magnus, alijs dicentibus, illum Prophetam Dei eſſe novum atque potentem: qui totum mundum ſibi ſubjecturus ſit, & omnes Religionum diverſitates revocaturus in unitatem. Erant, qui hominem ipſum dicerent eſſe finalem illum Antichriſtum, alij neſcio quid aliud eum in orbe magnum ſomniabant eſſe futurum.

Judæi hunc Sophoi ſuum ſperabant eſſe Meſſiam.

Sed plus omnibus lætabantur cæci & infelices Judæi per totam Europam ubilibet conſtituti, hunc ſuum rati Meſſiam, quem ſemper expectant nunquã futurum, quippe qui dudum jam venit Dominus noſter Jesus Chriſtus filius Dei vivi, credentibus in eum Salvator, ipſis autem Judæis & cunctis fidelibus Judex. Mittunt ſibi mutuò nuntios Judæi, atque munuſcula, ſpem erigunt, confortant animo deſperatos, multa promittunt, maxima pollicentur, hunc eſſe teſtantur, quem ſibi Salvatorem diu ſunt

præſtolati,

præſtolati, quo videlicet regnante magnum Palæſtinæ ſint brevi dominium recepturi. Sed erraverunt decepti ut ſæpius, quoniam Sophi nullam gentem, ut dicitur, magis habet inviſam, quàm Judæorum.

*Joannes Mercurius Italus miranda profitetur, ſed vana.*

Apparuit his temporibus in Gallia homo Italus nomine quidem proprio Joannes, ſed per arrogantiam ipſe Mercurium ſe voluit appellari: uxorem habens & liberos: ſervos & ancillas, qui una cum ipſo lineis duntaxat erant induti, ſinguli ſingulas catenas ad collum ferreas portantes, eo videlicet amictu incedentes, quo Damis Magiſtrum, & Philoſtratus ſcripſit inceſſiſſe Thianæum Apollonium. Hujus Thianæi Philoſophi magi (ut vulgi ſe tunc habebat opinio) Mercurius iſte imitatorem ſe gloriabatur, atque diſcipulum, & pollicebatur magna, inuſitata, & prorſus mirabilia, (quid ſi dicám incredibilia) ſe námque veterum omnium Hæbreorum, Græcorúmque, Latinorúmque ſcientiam omnem perfectiſſimè gloriabatur aſſecutum, contemnens veteres penè cunctos, tam Philoſophos, quàm Theologos, cùm præter ſe unum omnes diceret fuiſſe indoctos, & nullum ex eis omnino ſapientem extitiſſe in arcanis. Unde profitebatur ſe in omni ſcientia mundi converſatum, myſteria & arcana rerum naturalium intelligere omnia, profundáque poſſe inveſtigare omnium ſcripturarum, & nihil ignorare illorum, quæ ſcire homo quicunque poſſit in mundo. Magnam in publico gravitatem præſeferebat, moribus & inceſſu quâdam ſeveritate maturus, ducebátque vitam cum mendicitate ſatis auſteram. Se natum ad res ſummas teſtabatur, Divino ſe numine plenum aſſeruit. & grandia poſſe clamavit. Metallorum veram tranſmutationem, quam Alchimiſtæ omnes non minus fatuè, quàm laborioſè inquirunt, Mercurius iſte promittebat, voluitque videri omnia ſcire, & nihil penitus ignorare. Se infelicia poſſe felicitare, & felicia poſſe mutare in infelicia gloriabatur, quod non dæmonum auxilio, ſed arte magices naturalis, (quam priſci Reges & ſapientes habuiſſent in pretio) fieri oportere dicebat. Erat autem ſicut audivi ab his, qui cum eo locuti ſunt, homo quaſi ſine litteris, & neque ſatis linguæ peritus latinæ. Aliquanto tempore Lugduni manſit in Gallia, non poſtremo loco habitus apud Ludovicum Regem Gallorum, qui convocatis Doctoribus medicinarum, præcepit ut examinis gratiâ cum eo de ſcientia diſputaret. Parentes mandato Regio Doctores Mercurium conveniunt, colloquuntur & diſputant, promptulum ad cuncta inveniunt, ſtupent & mirantur hominem ſine litteris ad ſufficientiam latini ſermoniſs ingenium habere tam profundum, maximè in medicinis. Redeuntes poſt examen ad Regem Doctores, dixerunt illum ſupra hominem ſapere, ſed unde hæc tanta habuerit, vel in eo lateat ſecretum, ſe prorſus ignorare.

*Alchimiſta pauper ignarus, ſi autem novit, cur pauper?*

*Nihil ſcire convincitur, qui ſe omnia ſcire arbitratur, ut Mercurius iſte.*

*Mercurius examinatus à Medicis, probatúsque ſine lingua doctus.*

Donavit iſte Mercurius Regi Ludovico enſem, centum octoginta gladiolis refertum, & mirabili ſatis ingenio fabricatum, clypeum cum ſpeculo ſingulari factũ ingenio, quod neſcio quid virtutis continere debeat occultæ. Pollicebatur denique Regi filium ex Regina naſciturum, quem ipſe felicitare poſſet velléque ſupra felicitatem magnorum Alexandri & Caroli Regum, etiamſi contrarium aſtra minarentur. Annos vivendi ſupra naturæ periodum viginti ſuâ ſe arte Regi daturum pollicebatur. Profitebatur & alia non ſolùm miranda, ſed etiam ut mihi videtur impoſſibilia, niſi per Deum, qui ſolus omnia poteſt. Utrum ex Deo quippiam habuerit

talium.

talium, ego ſcire non potui. Aurum quo fuerat bonoratus à Rege Ludovico, mox ut Caſtellum exivit, pauperibus totum diſtribuit, ſuos nihil reſervans in uſus. Hæc primò litteris, poſtea ſermone accepi à duobus viris doctis Euſtachio & Narciſſo, quorum alter hodie Lugduni, alter vivit Pariſijs. Teſtem adduco tertium Joannem Virdungum de Hasfurt, Comitis Palatini Mathematicum, qui & ipſe apud Budoras hodie vivit in humanis cum ſuo Principe Ludovico. Plura brevitatis causâ de hoc homine intermitto, ne fiam prolixior. Quò devenerit, vel ubi nunc ſit mirabilis iſte Mercurius, ego ſcire minimè poſſum.

Verùm iſta nobis de Mercurio ſcribentibus occurrit Ferrandus, qui anno Chriſtianorum milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo quinto, juvenis annorum viginti, miles auratus, artium Philoſophiæ, Medicinæ, ſimul ac Theologiæ, atque Juris utriúſque Doctor cum octo equis de Hiſpania venit in Galliam, & ſuâ incredibili ſcientiâ omnes Pariſienſium Doctores vertit in ſtuporem. Erat in omni facultate ſcripturarum longè doctiſſimus, vitâ & honeſtate converſationis morigeratiſſimè compoſitus, non ſuperbus, non elatus, non vanè glorioſus, ut Joannes ille Mercurius, de quo diximus, ſed humilis, manſuetus atque modeſtus, & omni reverentiâ decoratus. Quoties loquebatur cum viris eruditis, ſe puerum dicebat eſſe indoctum, nec dignum, qui cum peritis debeat habere colloquium, cùm tamen latinè diſertè, eruditè, atque prudentiſſimè loqueretur in omnibus. Mirabili & penè incredibili vigebat memoriâ. quippe qui novum & vetus Teſtamentum, Nicolaum quoque de Lyra, ſcripta S. Thomæ de Aquino, Alexandri de Ales, Bonaventuræ, Joannis Scoti, & aliorum in Theologia complurium, decretum quoque, & omnes utriuſque juris libros, in medicinis ſimiliter Avicennam, Galenum, Hippocratem, Ariſtotelé, Platonem, Albertum, omnéſque Philoſophiæ libros tam plenè atque perfectè commendaverat memoriæ, ut ſimilem non habuerit alterum. In allegando fuit promptiſſimus, in diſputando ſolidus & acutus, ſemper vincens, à nullo unquam ſuperatus. Linguas denique Hæbraicam, Græcam, Latinam, Arabicam & Chaldaicam perfectè noverat loqui, ſcribere, legere & intelligere, quod in tali juvene nimis fuit mirandum. Miſſus Romam orator per Regem Caſtellæ ad ſummum Pontificem Eugenium quartum, in omnibus Galliæ Italiæque Gymnaſijs publicè diſputans convicit omnes, ipſeà nullo unquam vel in minimo convictus. Varia de ipſo fuit apud Pariſienſes opinio, alijs magum, aut dæmonio plenum judicantibus, alijs contrarium ſentientibus. Nec defuerunt, qui Antichriſtum fore putarent: quorum opinionem vita hominis per omnia Chriſtiana redarguit.

Pelagius Ferrandus Cordubenſis homo admirabilis.

Memoria viguit omnium librorum vivaciſſima.

Diſputator fuit in omni facultate acutiſſimus.

Contempſit autem poſt annos paucos omnem ſcientiam hujus mundi, & pro Chriſti amore ſæculo valedicens ad inſulam navigavit Majoricam, factúſque Eremita ſolitarius Omnipotenti Deo uſque ad mortem in ſancto propoſito ſervivit: ſcripſit ante converſionem in Almageſtum Ptolomæi commentaria quædam ſubtiliſſima. In Apocalypſin quoque Beati Joannis Apoſtoli pulcherrimam expoſitionem & ſemipropheticam lucubravit. In Eremitorio autem ſuo & multa ſcripſit, & certè miranda opuſcula: quorum prænotationes memoriæ non occurrunt. Præter illud opuſculum quod *Perianacriſeon boni numinis* prænotavit, in duobus

Pelagius fit Eremita pro Chriſto in Majorica inſula.

Libanius Gallus.

libris, tractatu res incognita mihi. Ejus fuit diſcipulus & omnium hæres voluminum Libanius Gallus omnium hujus tempeſtatis Doctorum quos ego noverim facilè doctiſſimus: apud quem vidimus plura Divi Pelagij opuſcula, quorum lectio noſtrum excellit ingenium.

Cruciferi Pœnitentes veniunt ex Italia in Germaniam.

Anno ſupradicto venerunt ex Italia viri tunicis, aliqui lineis induti, alij verò laneis griſei coloris, nudis pedibus & diſcoopertis capitibus incedentes, qui Crucem de ligno parvulam in manibus ſinguli portabant. & neque ſaccum habebant, neque peram, neque baculum, neque pecuniam, vinum & cereviſiam non bibebant. Præter Dominicam omni die jejunabant, olera & radices cum ſale manducantes & aqua, ſine alicujus appoſitione pinguedinis, carnes, piſces, ova, butyrum, caſeum aut lac nunquam manducabant. In Eccleſia ſe proſternebant in modum Crucis ſuper terram prolixius orantes: nec ultro viginti quatuor horis in uno loco vel hoſpitio manebant, niſi forſitan infirmitas aliquem manere diutius compuliſſet: circumierunt per civitates, oppida & villas bini ſimul aut terni, aliquando plures. Cibum oſtiatim cùm eſurirent, & non ante mendicantes.

Plures inter eos fuerunt ex ordine Clericorum Sacerdotes, Diaconi & Subdiaconi: qui præter tunicam, Zonam, Crucem ligneam & breviarium nihil penitus habebant. Coloniam & Aquaſgrani omnes viſitare ſolebant. Et erat eis voluntaria iſta pœnitentia: uni ad tres annos, alteri ad quinque, nonnullis etiam ad ſeptem juxta voti qualitatem, quo ſe prius unuſquiſque diutius aut brevius ita ſervaturum ſpontaneâ voluntate obligaverat. Annis enim finitis, quos unuſquiſque ad pœnitendum cum peregrinatione aſſumpſerat, mox ad ſua reverſus ab ea inſtitutione, ſi voluit, ceſſabat. Per continuum fere ſeptennium duravit iſta pœnitentium peregrinatio, & nunc plures, nunc pauciores hujus converſationis viri per Germaniam circumire videbantur. Erant cum eis in ea peregrinatione nonnulli etiam Germani, qui ſimili ſe conſtrinxerant voto pœnitendi, quia recipiebant omnes in ſuæ peregrinationis Comites, præter Monachos & mulieres.

Fames & inopia frumenti magna.

Eodem anno per totam Sueviam fames magna & multa frumentorum inopia preſſit mortales. Argentinenſes verò Cives, qui tempore ubertatis ſibi providerant, in ea neceſſitate communi frumentis abundabant: qui & non minus charitativi ad omnes, quam providi ad ſemetipſos, cunctis undecunque adventantibus frumenta vendebant in foro competenti.

Monaſterium in Gengenbach debuit reformari.

Anno item prænotato, Philippus Comes Palatinus & Albertus Argentinæ Epiſcopus, quorum ille tunc erat in temporalibus, iſte verò in ſpiritualibus Dominus, ad inſtantiam Senatus oppidi Gengenbach memoratæ Diœceſis vocarunt ad ſe Heidelbergam quoſdam Ordinis noſtri Abbates de Obſervantia Burſfeldenſium, cum quibus ſecretum habuere tractatum de reformando Monaſterio dicti Ordinis in oppido Gengenbach conſtituto, cujus Monachi nimis deformatè vivebant. Complacuit res ſancta concilio, dies in quadrageſima circa Dominicam *Lætare* ſtatuitur, in qua cum Monachis reformatis apud Schutterenſe Cœnobium Reformatores debeant comparere Abbates: & interea mitti debeant quidam à ſecretis, qui Monaſterium Gengenbach auctoritate utriúſque Principis

cipis præoccupent, ac viam parent ad reformandum. Die præſtitutâ conveniunt Abbates cum Fratribus ex diverſis Monaſterijs ad reformationem ſæpedicti Cœnobij coaſſumptis, quemadmodum Heidelbergæ fuerat concluſum, ad Schutteren. Joannes videlicet Spanheimenſis, Blaſius in Hirſaugia, Marcarius in Limpurg, Joannes in Schutteren, & Gerhardus in Alberſpach Monaſteriorum Ordinis noſtri Abbates, Monachos reformatos adduxerunt ſecum, ex Spanheim unum, ex ſancto Jacobo Moguntiæ duos, & ex ſancto Joanne Ringaugienſi ſimiliter duos, ex Hirſaugia duos, ex Selgenſtatt duos, ex Alberſpach duos; verùm unus conſiliariorum Comitis Palatini non ſatis ad negotium cautus, cùm eſſet in itinere verſus Gengenbach, Civem ex Argentina obvium habuit, cui ſciſcitanti quò pergeret, arcanum inconſideratè aperuit, & rem in toto confudit. Nam civis ille doctor Argentinenſis famulum ſuum eadem ſub nocte miſit ad Gengenbach, & quid eſſet in foribus ſcripſit Abbati. Auditis his Abbas contractis mox privilegijs Monaſterij, monimentis quoque litterarum, regiſtris cenſuum, clenodijs, & quicquid in promptu habere potuit, ſummo diluculo, priuſquam venirent Palatinenſes, de Monaſterio receſſit, & ad Argentinam declinavit. Cùm autem veniſſent ad Monaſterium Ordine præpoſtero, & comperiſſent Abbatem cum omnibus clenodijs receſſiſſe, Palatinenſes infecto negotio ad ſua confuſi redierunt. Abbates etiam qui apud Schutteren convenerunt, cognitis impedimentis reformandi, cum ſuis Monachis, quos adduxerant, in ſua ſunt reverſi.

Abbates qui ſque cum M[illegible]nachis ſ[illegible]. in Schutteren conveniunt.

Abbas de Gengenbach cum clenodijs fugit Argentinam.

Eodem anno circa feſtum Dominicæ Reſurrectionis ad mandatum Regis Germanorum Maximiliani conventus Principum Nürenbergæ factus eſt, & multis diebus cum magna Principum & aliorum frequentia duravit.

Anno item prænotato, Cives Regiæ urbis Baſilienſis Regi Maximiliano ſimul & Regno Germaniæ ſine aliquo medio ſubjecti, proprij & jurati, ſine ſcientia, ſine voluntate & ſine conſenſu (ut ferunt) confœderationem inierunt cum Suitenſibus conjuratis perpetuam. Et facta eſt Baſilea Conjuratorum angulus novus Scriptæ ſigillatæ & datæ ſunt hujus alienatæ Confœderationis litteræ in oppido Lucernenſi nonâ die menſis Junij anno dicto.

Baſilea Civitas Regni Conjuratorum Suitenſium aſſumpſit fœdera.

Eodem anno decima die menſis Augnſti, quæ fuit Martyrio ſancti Laurentij feſtiva, in eodem Lucernenſium oppido ad Suitenſium conjurationem ſuſcepti ſunt oppidani de Schaffhauſen, qui ut talium moris eſt, eâdem die juraverunt, litteras dederunt, & acceperunt, & ſunt facti Suitenſes.

Anno etiam præſcripto, Alexander Papa ſextus Raymundum Cardinalem ſanctæ Mariæ novæ Gurcenſem Epiſcopum cum gratia & indulgentijs Jubilæi ad Germaniam Legatum miſit de Latere magna cum facultate. Qui aliquandiu in Tridentina Civitate moratus eſt: propterea quòd ei necdum conſtabat, utrum Maximilianus & Principes Regni Electores, quorum intererat, vellent eum admittere, nec ne. Tandem de admiſſione certior factus venit in Inſpruck ad Maximilianum Regem, & manſit cum eo aliquot menſibus, annóque ſequente venit ad Nürenbergam, ubi tunc erant Principes.

Raymundus Cardinalis in Germaniam Legatus mittitur.

Eodem anno Cardinali Raymundo adhuc apud Tridentum exiſtenti, Blaſius Abbas præſentis Monaſterij miſſo ad eum nuntio gratiam ab eo Jubilæi plenariam, ſicuti fuit & dabatur anno præterito in urbe Roma, pro ſe, pro Fratribus quoque, familia & omnibus ſibi commiſſis impetravit.

*MDII.*

Raymundus Cardinalis Moguntiam ingreditur Legatus.

Anno Blaſij Abbatis XVIII. Indictione Romanorum quintâ, Sabbato poſt Dominicam Paſſionis, Raymundus Cardinalis ſanctæ Mariæ novæ Gurcenſis Epiſcopus & Apoſtolicæ Sedis Legatus intravit Moguntiam, per quem gratia remiſſionis Jubilæi publicatur per totam Diœceſin. Eriguntur in cunctis penè oppidulis Cruces, trunci pro cuſtodia parantur oblationum; quàm à principio lentus fuerat hominum concurſus propter inopiam ſive incuriam eorundem, crevit nihilominus poſtea cum tempore devotio populi: & multum in diverſis locis pecuniarum pro defenſione fidei Chriſtianæ offertur. Per totam námque Germaniam nuntij deſtinantur atque Commiſſarij: ſed non æquè in omnibus locis proficiunt. In Norvvegiam deſtinatus commiſſarius non tantam de indulgentijs & diſpenſationibus levavit pecuniam, quantam pro impenſis expoſuit.

Peſtilentia per totam Germaniam ſæviens multos conſumpſit.

Eodem anno, magna ubique per omnem Germaniam peſtilentia graſſabatur, & multa millia hominum conſumpſit, præſignata, ut multorum fuit opinio per Cruces, quas in lineis veſtibus hominum ante biennium apparuiſſe diximus, quarum caſus in annum duravit tertium, non ſimul & ſemel in locis omnibus, ſed jam in iſto, tunc verò in alio. Videbantur etiam nonnulli Cruces habuiſſe in ſuis corporibus ad cutem, qui ut plurimum omnes eodem anno, vel ſequente fuerunt conſumpti à peſte.

Joannes Abbas de Bursfeldia moritur.

Anno prænotato, viceſimâ primâ die menſis Maij, obijt Joannes Abbas Monaſterij ſanctorum Thomæ Apoſtoli & Nicolai Epiſcopi in Bursfeldia, quartus in reformatione Abbas: homo ſimplicitatis & humilitatis cultor & amator præcipuus, in Obſervantia Regulari ſtrenuus, vitâ & converſatione integer & ſanctus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, & in divinis ſcripturis non mediocriter doctus, quod ejus teſtantur opuſcula, quæ ad ædificationem tam ſuimetipſius, quàm Fratrum ſuorum lucubravit. E quibus extat de profectu Clauſtralium opuſculum unum in tres partes diviſum, eruditionis ac totius ædificationis plenum. De Novitiorum inſtitutione multa & varia conſcripſit, quorum prænotationes memoriæ non occurrunt. Magnæ humilitatis vir extitit: & in omni extremitate victus & amictus juxta Regulam Divi Patris noſtri Benedicti ſemper contentus fuit.

Poſt hunc Henricus inſtitutor Novitiorum fit Abbas, homo & ipſe in omni Religione conſpicuus, ingenio mitis, eloquio dulcis, amator & cuſtos tam in ſe, quam in ſuis Obſervantiæ Regularis fidelis & integerrimus.

Gerlacus Abbas de Tuitio capitur à Coadjutore Archiepiſcopi Trevirenſis.

Eodem anno Gerlacus de Breitbach Abbas Monaſterij Tuitienſis noſtri Ordinis juxta Rheni flumen in oppoſito Coloniæ Agrippinæ, navigio aſcendit verſus Treverim ad Capitulum Provinciale apud ſanctum Matthiam celebrandum. Cúmque perveniſſet ad Pallatiolum haud procul à Treveri oppidum, ubi reſedentiam habere conſuevit Archiepiſcopus, quotiens Trevirorum appropiat urbem, à miniſterialibus Jacobi Marchionis de Baden Coadjutoris Eccleſiæ Trevirenſis violenter captus eſt, & quatuor menſibus in cuſtodia cum Monacho Capellano detentus. Cau-

ſam

ſam hujus captionis eo tempore cognovimus talem. Germanum habuit Eccleſiæ Trevirenſis Canonicum nomine Othonem de Breitbach, qui memorato Jacobo Coadjutori Archiepiſcopi multum adverſabatur: fecitque contra eum proceſſus quoſdam in valvis Eccleſiæ Trevirorum publicari ſub nomine dicti Fratris ſui Gerlaci Abbatis tanquam Apoſtolici Commiſſarij, qui falſitatis arguebatur. Verùm ſcimus, quòd Abbati ſic facta injuria, qui ſe commiſſarium in ea cauſa nec ſcripſit, nec exhibuit Apoſtolicum, ſicuti nec fuit, nec eſſe concupivit. Si quid ergo fraudis aut doli commiſſum in eo negotio fuit, non Abbati ſed Germano ejus Othoni totum adſcribendum, qui cùm ſit homo in curialibus multum peritus & expertus Doctor, eſſetque unà cum ſuis conſentaneis per Alexandrum Papam (cujus obnitebatur ordinationi) ad Jacobi Coadjutoris inſtantiam excommunicatus, Germani ſigillum Abbatis præfatione commentitiâ præripuit, litteras quales voluit abſolutionis ſcripſit, quas ſub nomine Abbatis memorati Tuitienſis publicavit. Quod ſi & ipſe Otho fuit innocens, majori contumeliæ meritò adſcribitur totum.

Anno item prænotato, ruſtici quidam in Dominio Eccleſiæ Spirenſis juramentorum ſuorum temerarij transgreſſores contra Dominos ſuos Epiſcopum & Canonicos in unum conſpiraverunt, ut juramento ſe mutuò obligantes more Suizerorum, & paulatim numero creſcentes in occulto multiplicati ſunt. Et niſi tempeſtivè conſpiratio eorum denudata fuiſſet, in brevi evaſiſſent multitudine inſuperabiles. Sumpſit autem hæc Liga ruſticana (quam ſibi Buntſchue vulgariter nuncupabant) exordium in villa quadam Spirenſis Diœceſis Undergrünbach dicta per ruſticos duos, qui aſtutiâ ſuâ paulatim in eandem conjurationem traxerunt plures, non ſolum in ea villa, ſed etiam in circuitu per gyrum in alijs multis. Et ſicuti quidam eorum in tormentis confeſſi ſunt, media pars virorum oppidi Bruchſal in eam conjurationem dederunt conſenſum. Mittebant hinc inde per vicos & oppida ſollicitatores ſuos occultos, qui multos in eandem contra Principes, Clerum & omnem majoritatem dominij provocarent.

*Liga ſotularia ruſtica contra Clerum & omne dominium.*

Duos jam ſibi capitaneos præfecerant, qui multitudinis congregandæ ad bellum eſſent ductores, quibus & cæteri omnes ſine contradictione obedirent. Vexillum ſibi ordinaverant fieri bicoloratum, album videlicet & blavium, in quo imago Crucifixi Salvatoris deberet eſſe depicta, ſicuti Beato Gregorio dicitur apparuiſſe, ad cujus latus alterum ſotular unum in ſignum Ligæ ſotulariæ formaretur, in altero verò ruſticus geniculando ſtaret comploſis manibus depictus, ſuper cujus verticem ita ſcriptum legeretur in vulgari: Nichts dann die Gerechtigkeit Gottes. Hoc eſt: *Nihil quærimus, niſi Juſtitiam Dei.* Sed in ſequentibus ex confeſſione captorum facilè oſtendemus, quòd Juſtitiam Dei non quæſierunt iniqui, quin potius eam impugnare & exterminare laborabant. Divinâ etenim providentiâ diſponente conſilium impiorum denudatum eſt, & plures eorum capti ſunt, qui primi conjurationis auctores extiterunt. Exponuntur quæſtionibus, & arcanum impietatis ſuæ faciunt manifeſtum, quod ut liquidius pateat omnibus, per articulos placuit litteris commendare.

*Capitaneos ordinaverant belli & vexillum Conjurationis.*

*Liga ſotularia manifeſtata deſtruitur.*

Articulus primus confeſſionis eorum: dicebant ſe hanc ſotulariam ſocietatem eâ intentione principaliter incœpiſſe, ut poſteaquam aucti

*Articulus Ligæ primus.*

numero ad bellum viderentur idonei, & poſſe ſufficere, jugum omne ſervitutis violenter excuterent, & ſibi omnimodam libertatem more Helvetiorum armis vendicarent.

II. Secundò confeſſi ſunt, quòd unuſquiſque, dum in eorum temeritatem juraſſet, primum quinquies Orationem Dominicam cum Angelica ſalutatione ad memoriam quinque principalium vulnerum Chriſti dicere flexis genibus teneretur, in eum finem, ut DEUS eorum propoſito ad juſtitiam proſperum largiretur effectum.

III. Tertiò, Symbolum ſibi conſtituerunt Dominam noſtram S. Mariam, Beatum Joannem, ſignum verò inter ſe maturæ cognitionis hoc poſuerunt: dicebat ad alium interrogans hujus conjurationis, ſcire cupiens, ſi & ille conjuràſſet: Was iſt euch für ein Weſen? Reſpondebat interrogatus, ſi fuit de conjuratione: Wir mögen vor den Pfaffen nicht geneſen. O iniquitas ruſticana ſemper Clero moleſta.

IV. Quartò, in tormentis & extra confeſſi ſunt, quòd intentio eorum fuerit omnem Principatum, & Dominium extinguere, propoſuerintque mox ut multiplicati fuerint, ad præliandum contra quoſcunque turmatim cum vexillo procedere, & omnes ſibi obſiſtentes ſine miſeratione aliqua trucidare.

V. Quintò dicebant, quòd concluſiſſent inprimis oppidum Bruchſal, quod eſt ditionis Epiſcopi Spirenſis, invadere, in quo jam mediam partem virorum conjuratam ſibi gloriabantur habere; quo, ut ſperabant facilè obtento, procederent ulterius armati contra Marchionatum de Baden omnia devaſtantes.

VI. Sextò concluſerant, quòd bona Monaſteriorum, Eccleſiarum quoque Cathedralium, & Collegiatarum, ſimul & Clericorum per circuitum omnium, violenter direpta inter ſe velint ſuo arbitrio dividere, & miniſtros Eccleſiæ humiliare, & quantum poſſent, multis peremptis ac fugatis, in paucitate degere.

VII. Septimò inter ſe convenerant, quòd ſemel ad vaſtationem Regionis in multitudine ſufficienti congregati, ultra viginti quatuor horas poſt habitam de reſiſtentibus victoriam, non deberent in uno loco remorari, ſed potius ad ulteriora ſemper proficiſci, quoùſque omnia ſuæ ſubjecerint conjurationi.

VIII. Octavò, tantam habuerunt in præſumptione fiduciam, quòd putabant ſe omnino jam certos, quoniam ſi conveniſſent vel ſemel ad expeditionem belli, jam nemo eis contradixiſſet ſubjectorum hominum, ſed ruſtici omnes oppidani & cives univerſi amore libertatis ſpontaneâ voluntate, non compulſi, in eorum veniſſent conſortium.

IX. Nonò confeſſi ſunt, quòd inter eos concluſum fuerit, ut feriâ ſextâ in profeſto S. Georgij Martyris, inſimul convenire debuiſſent, & armatâ manu oppidum Bruchſal manè diluculo invadere, quod per traditionem eorum, qui erant interius, conjuratorum obtinuiſſent, ſi non fuiſſet aliâ occaſione impedita concluſio.

X. Decimò confeſſi ſunt, quòd principalis intentio eorum fuerit contra Monaſteria, Eccleſias Cathedrales, & Collegiatas, omnémque Clerum, quos & bonis omnibus ſpoliare decreverant, & dominium eorum ſupprimere,

primere, cenſúſque & decimas dare de cætero neque Clero neque Principibus, ſed neque nobilibus intenderant.

Undecimò ſunt confeſſi, quòd concluſerint inter ſe bello & armis libertatem ſibi vendicare omnimodam, & deinceps nullius pati dominium: non dare cenſum alicui, non decimas, non precarias Principibus, non vectigal, nec aliud quicquam, ſed velint ab omni tributorum gravamine penitus eſſe liberati. XI.

Duodecimò propoſuerunt, venationes, piſcationes, paſcua, nemora, & omnia quæ Principum conſueverunt exceptione uſibus deſervire privatis, in communitatem revocari; ut cuíque Ruſtico liceret venari, atque piſcari, ubi & quando voluerit, ſine impedimento, vel prohibitione cujuscunque omni tempore & loco. XII.

Tertio decimò decreverunt in manu ſuorum valida procedere primò contra Marchionem Badenſem, contra Epiſcopum Spirenſem, contra Monachos & omnem Clerum, ſicut diximus, in circuitu. Et quicunque contradixiſſet eis, ſine miſericordia interficeretur tanquam Juſtitiæ DEI contrarius inobediens & rebellis. Hæc & alia plura in perniciem Reipublicæ contra Principes Epiſcopos & omnem Clerum excogitaverat veſana Ruſticorum temeritas, in Underngrünbach, in Jolingen, in oppido Bruchſal, alijque in villis & locis diverſis, quorum Omnipotens DEUS malitiam ſuâ bonitate præveniens non permiſit, ut conſequerentur effectum. Manifeſtatâ enim conjuratione impiorum plures ex eis capti ſunt & mancipati vinculis, de crimine per tormenta, ut eſt moris, interrogati. XIII.

Quæ res delata ad aures Maximiliani Regis, animum ejus haud mediocriter commovit, utpote, qui optimè noverat, quanta hæc præſumptio Ruſticorum ſi prævaluiſſet, mala intuliſſet Reipublicæ, quæ brevi deſtruxiſſet Regnum & omnem Principatum. Unde ut præveniretur, quod imminebat periculum, cunctis Regni Principibus atque Prælatis per edictum Regale mandavit, quatenus in hujuſmodi perjuros nebulones & Petrones animadvertant, eóſque juxta ſceleris qualitatem ſic puniant, ut cæteri metuentes, qui viderint, vel audiverint, ſimilia non præſumant. Præſcripſit nihilominus pœnam in litteris, quâ eſſent ſinguli plectendi. Et iſta fuit conſtitutionis pœnarum ab eo definita ſententia. Omnes & ſinguli, qui conjuraverunt in hanc Ligam Sotularíam contra Principes, vel Dominos ſuos, ætatis legitimæ cùm jurarent exiſtentes, voluntariè & ſcienter una cum capitaneis hujus maledictæ ſocietatis, & quicunque juramentum receperunt ab alijs, & qui conſilium, vel auxilium huic peſtiferæ novitati præſtiterunt, morte juſſit turpiſſimâ condemnari: & ut traditores in quatuor partes eorum corpora viventium dividi, ſcindi atque ſecari, & bona eorum omnia Dominio confiſcari. Atque in majorem terrorem cæterorum liberos eorum proſcribi extra patriam in exilium præcepit. Capitaneos verò & primos incæptores hujus conjurationis ad caudas equorum ligari mandavit, & foras trahi ad locum mortis deſtinatum; alijſque etiam ſingulis pro qualitate commiſſorum pœnas determinavit ſpeciales.

Mandato Regis Maximiliani conjurati traditores capti ſunt.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, penultimâ die menſis Maij, quæ fuit ſecunda Feria poſt Feſtum Corporis Chriſti, convenerunt in oppido Heidelberg Legati & Oratores quorundam Principum, mandante Rege

Convocatio fit Principum Heidelbergæ contra Ligam Sotulariam.

Rege Maximiliano, & conſilium habuerunt cum Philippo Comite Palatino ſuper his negotijs, quorum jam fecimus narrationem, ad præcavendum in antea, ne ruſticana temeritas ſimilia contra Dominos & ſuperiores ſuos valeat amplius attentare. Conceperunt ergo certum modum, & quoſdam ordinaverunt articulos, quorum uſu & practicâ facilè jam erit conjurationes ſubditorum præcavere. De conjuratis autem quotquot inveniri poterant, ſumptum eſt ſupplicium juxta decretum Regis, & ceſſavit iſta nova turbatio, alijs occiſis, alijs mutilatis, ſeu aliter punitis, fugientibus multis.

Conventus fit Principum in Nürenberg.

Eodem anno, fit Conventus hic in oppido Regali Nürenberg, mandato Regis Maximiliani, qui quidem lentè cæpit, at diutius duravit. Prævenerat alios Principes Regio nomine Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg Archiepiſcopus Moguntinus, qui Patres trium Obſervantiarum Ordinis noſtri Mellicenſium videlicet, Caſtellenſium & Bursfeldenſium ſæpius antea ſollicitaverat, ſummo enitens ſtudio, ut poſſet omnes in unam Obſervantiam Regulæ ſanctiſſimi P. N. Bendicti conformem adunare. Quæ illum conſideratio in hoc permoverit opus, etſi nos minimè lateat, parum tamen ad rem pertinet ſi ſcribamus, cùm ex altero bonus certavit affectus; ex altero ſit indignatione laboratum. Conſenſerunt tamen Duces familiarum ejus audire propoſitum, quamquam conſtaret ex prænotis, fieri non poſſe in tanta diverſitate unionem; neque enim Bursfeldenſibus, qui recentiores, & ob id ferventiores in diſciplina Regulari, animus fuit aliquid remittere obſervantiæ ſuæ, neque Mellicenſibus & Caſtellenſibus quicqnam placuit aſſumere conſtitutionis alienæ. Ad complacendum tamen Archiepiſcopo memorato Præſidentes & Definitores annalis Capituli obſervantiæ Bursfeldenſis apud S. Pantaleonem in Colonia præcedenti anno celebrati ordinaverunt ex ſuis quatuor Abbates, videlicet Joannem Trithemium Spanheimenſem, Macarium Limpurgenſem, Thomam Selgenſtattenſem, & Conradum S. Stephani Herbipolenſem, ut cùm vocati fuerint à præfato Archiepiſcopo, coram eo comparere debeant, ejuſque audire propoſitiones, & quibus inniteretur medijs unitatis, advertere.

Trium obſervantiarum Ordinis noſtri unio ſæpe fruſtra tentatur.

Comiſſarij quatuor Abbates Nurenbergam revocantur ad Archiepiſc.

Anno igitur prænotato, ſæpe dictus Archiepiſcopus ad ſe Nürenbergam vocavit prædictos quatuor Abbates, qui octavo die menſis Julij. coram eo comparentes negotium audire & tractare cæperunt una cum ſex alijs Mellicenſium & Caſtellenſium Obſervantiarum Abbatibus, qui ad idem fuerant negotium vocati. Magno conabatnr anniſu Bertholdus de tribus obſervantijs facere unam, ſed magna ſe difficultas interpoſuit, & ideò fieri unitatem eo tempore impoſſibile fuit. Enimverò ſicut nobis ad inferiora deſcendere, laxiorémque vivendi formulam aſſumere non placuit, ita illis noſtra converſatio quaſi dura, & importabilis fuit contraria. Calumniabantur in obſervantia noſtra multa, quæ per Articulos complacuit annotare.

Prima Cavillatio contra reformationem Bursfeldenſem.

Primum quod carnem ſapientibns in Obſervantia Bursfeldenſium diſplicet, nomen eſt humile: cujus diſplicentiæ cauſa quam ſit vana, & temeraria, nemo, qui Dei Spiritu agitur, ignorat. *Verecundum eſt*, inquiunt, *ut tam inſignis Religionis Obſervantia nomen à Campo ſuſcipiat ruſtico, quæ potius nuncupari debuerat ab aliquo Monaſterio inſigni Regali notiſſimo & magno.*

Ad

Ad quam Cavillationem breviter reſpondemus: *Meritò nomen Obſervantia à loco ubi cæpit imponitur, ut laus primi reformatoris etiam poſteris commendetur. Non locus obſervantiam, ſed locum obſervantia commendat. Scio, Præmonſtratenſis, Ciſtertienſis, Carthuſienſis, Vallis umbroſa, pluréſque Religiones Clauſtralium alia, nomen ſui retinent Principij, quod ſicut honorem oſtendit auctoris, ita nulli contumelsam infert ſubſequenti. Nec verè Monachus eſt formatus, qui de nomine loci, vel exultat, vel confunditur, quia non locus Monachum, ſed locum bonus Monachus reddit glorioſum.*

Secundò. Viſitationes in Obſervantia Bursfeldenſium, ſimul biennale & annale Capitulum deteſtantur nobis adverſarij dicentes: *Occupationem eſſe omnino ſuperfluam, & inutilem pecuniarum expenſionem, ſive in itinere conſumptionem.*

Secunda Cavillatio.

Ad hanc breviter dicimus: *Quod celebratio Capituli annalis & Viſitationes Monaſteriorum in Ordine conſervant Obſervantiam Regularem. Propterea Mellicenſes & Caſtellenſes à primo fervore ceciderunt, quia Capitula non celebrarunt; de Viſitatorum expenſis, quam injuſtè murmurent, ſi quis ſcire deſiderat, Benedicti Papæ XII. de hac ipſa materia in Bulla extravagante legat. Quantum eſt ſi biennio ſemel Viſitatoribus tuis tres florenos tantum exponas? Nunquid vel propterea Monaſterium deſtituis tibi commiſſum, vel mendicus panem quæris oſtiatim? Dum ea facis quæ ſunt Ordinis, non facis malum, quia bonum eſt Ordo, & nihil ſine Ordine bonum: memento Canonis, in quo dicitur. Hoc tollit fiſcus, quod non accipit Chriſtus. Verè, quod exponere debitum Ordini contemnis & negligis, in alium uſum converti ſine ordine videbis.*

Reſponſio ad ſecundam.

Tertiò: *Jejunia noſtra culpant ſtrictiſſima, continuum reprehendunt ſilentium, & diſciplinas maximè deteſtantur, quas in Adventu Domini, & in Quadrageſima ter in hebdomade conſuevimus ab Abbate, vel Priore ſuſcipere.*

Jejunia & ſilentium Monachorum ornamenta.

Nec locus capit, nec tempus, nec ratio permittit Hiſtoriæ, ut his longo ſermone cavillationibus ordinemus reſponſum, præſertim cùm ea calumnientur Converſationis noſtræ Principia, quæ in Regula S.P.N. Benedicti fundantur. *Jejunium quod ſervamus ipſe mandavit, ſilentium nobis ipſe præcepit, Diſciplinas verò per Adventum, & Quadrageſimam non ex præcepto Regulæ ſuſcepimus, ſed exemplo Patrum, quorum pænitentiam novimus, approbatam.*

Quarto loco modum noſtrum orandi cantandi & legendi reprehendunt: *Propterea quòd vel in quibusdam diſcrepamus à veteribus, vel legendas, & hiſtorias Sanctorum plures in Choro lectionibus non miſcemus.*

Ad iſtam cavillationem plura adduceremus, niſi nos ratio ad alia compelleret feſtinare. Audiant tamen Mellicenſes, audiant & Caſtellenſes ſi volunt: *Ordinarius noſter Divinorum Officiorum per Apoſtolicam Sedem examinatus, & confirmatus eſt, quis veſtrum confirmavit? Neceſſaria in opere Divino admittimus, ſuperflua reſecamus.*

Ordinarius Bursfeldenſis confirmatus eſt.

Quid multis? In unum convenientibus nobis mentem ſuam & deſiderium ſuper uniendis tribus obſervantijs memoratis aperuit Archiepiſcopus, ſed auditâ rerum difficultate cæpit & ipſe negotium remittere, & de ſui executione propoſiti aliquantulum deſperare. Remanſit ergo trium obſervantiarum ſeparata diviſio, ut antea fuerat, in præſentem diem, pro quarum unione facienda multi ſæpius ante annos 30. laborarunt licet fruſtra, inter quos Eichſtättenſis Epiſcopus commiſſionem habens Apo-

Unio trium obſervantiarum ſæpius fruſtra tentatur.

ſtolicam non ultimus magno ſtudio deſudavit, ſed unionem perficere non potuit.

Raymundus Cardinalis Legatus venit ad Hirſaugiam.

Anno ſupra ſcripto, 28. die menſis Maij, Raymundus Cardinalis Tituli S. Mariæ novæ Gurcenſis vulgariter nuncupatus Apoſtolicæ Sedis à Latere in Germaniam Legatus ab Alexandro Papa VI. cum gratia Jubilæi deſtinatus, & Principum conſenſu per Maximilianum admiſſus venit ad Hirſaugiam, ſuſceptuſque cum ſummo honore ab Abbate & Fratribus, manſit cum eis diebus non minus quatuordecim ſine Monaſterij gravamine ſuis in expenſis. Qui ne hoſpitio videretur ingratus, denuo gratiam Jubilæi Fratribus contulit, & multa Cœnobio Hirſaugienſi privilegia perpetuò valitura confirmat. Habebat in ſuo Comitatu Conradum Ordinis Carmelitarum Epiſcopum Nicopolitanenſem, qui fuit aliquando Vicarius Epiſcopi Metenſis in Pontificalibus. Hic Juſſione ipſius Legati ultimâ die menſis Maij, duo in Eccleſia Hirſaugienſi Altaria conſecravit, alterum in honorem S. Annæ Aviæ Chriſti, alterum in honorem S. Aurelij Confeſſoris, & poſtulantibus Abbate cum Fratribus, utrúmque Indulgentijs ditavit, majoribus tamen S. Annæ, quam ſpeciali devotionis venerabatur affectu. Receſſurus tandem Fratres ad locum Capitularem convocat, præmiſsâque exhortatione, plenâ charitatis, & eruditionis, omnium ſe orationibus commendat, & gratiam Jubilæi, ſicut diximus, iterum petentibus donat, ſtatimque inde profectus eſt.

Eliſabetha Duciſſa Wirtenbergenſis in Hirſaugia hoſpitatur.

Eodem anno Peſtilentiâ ſæviente per totam fermè Germaniam, & multos in Civitatibus oppidis caſtellis, & villis utriúſque ſexus homines ubique conſumente, Domina Eliſabetha uxor Eberhardi profugi ſecundi Ducis Wirtenbergenſis & in Teck, quondam filia Alberti Marchionis Brandenburgenſium, aerem cupiens ad tempus declinare corruptum, venit cum ſua familia præſens ad Monaſterium Hirſaugienſe, manſítque in eo ſine gravamine aliquo proprijs in expenſis ſex menſibus ſummâ quiete manſuetudine & tranquillitate, familiam habens in ſua comitiva honeſtatis admirandæ, qui omnes cum ſua Principe toto illo tempore non ſecus converſabantur in omni pace ſilentio & modeſtia, quàm ſi aut Monachi fuiſſent, aut Moniales; nulla vox ibi reſonabat incompoſiti clamoris, non cantilenæ audiebantur ullæ, non rixæ, non contentiones, non ludi exercebantur, neque ſpectacula, ſed omnia cum ſilentio fiebant, & honeſtate Principali: Fratres in locis Conventualibus manebant, quieti ſine incurſu, vel occurſu cujuſcunque, & Domina cum ſuis in habitatione veteris Abbatiæ juxta portam ſibi deputatam reſidebat, unde per curiam ad exteriorem tranſibat Eccleſiam, interiora Monaſterij Fratrum uſibus dimittens libera, neminem ſuorum ingredi permittebat.

Eliſabeth matrona devotiſſima plura contulit Monaſterio.

Mulier hæc Princeps in Deum religioſiſſima, etſi Monaſterio huic Hirſaugienſi nunquam fuerit oneroſa, ſed etiam omnia ſemper uſque ad quadrantem etiam minimum legaliſſimè ſolverit, & quæcunque oblata receperit: nihilominus, ut maternum animum ſuum erga Fratres Domino in humilitate ſervientes manifeſtius oſtenderet gratioſum, multa pro decore Domus Dei contulit ornamenta in uſum miniſterij Chriſti. Nam blavij coloris cappam choralem ſericam ſatis pretioſam dalmaticáſque duas, & planetam Sacerdotalem cum omnibus ad miniſterium Divinum neceſſarijs Eccleſiæ contulit, pro quibus nullum Fratribus gravamen viciſſitudinis

ciſſitudinis indixit, ſed Dei ſolius remunerationem exſpectavit. Caſulas denique ſacerdotales octo viridis coloris optimi panni lanei Sacriſtiæ Monaſterij obtulit, clenodia quoque & jocalia de argento Monaſterio ſimiliter contribuit: & alia non pauca Monaſterio beneficia oſtendit.

*MDIII.*

Anno Blaſij Abbatis XIX. Indictione Romanorum VI. hyems dura fuit atque prolixa: quam æſtas ſubſecuta eſt calida nimis & dura ſiccitatis occurſu: quoniam in 4. menſibus non pluit ſuper terram, maximè quia pluvia naſcentijs humi fuerat neceſſaria. Unde fœnum ante maturitatis tempus aruit,& avena pauca crevit,quò factum eſt,ut omnia frumenta in pretio nimium aſcenderent. Adhuc ſæviens peſtilentia conſumpſit mortales, & pecorum ingens mortalitas fuit, præſtiterúntque jam tunc, quæ apparuerunt Cruces ante biennium, ſignificationis ſuæ formidabile triplicis futuræ calamitatis principium.

Hyems prolixa & æſtas fuit calidiſſima.

Eodem anno, 19. menſis Februarij, quæ fuit Dominica ſexageſimæ proximè poſt Feſtum S. Valentini Martyris, obijt Joannes ex Marchionibus de Baden Archiepiſcopus Trevirorum anno Pontificatus ſui LVII. ætatis verò LXXIX. cujus corpus in majori Eccleſia Trevirenſi fuit ſepultum in ſarcophago, quem ſibi fecerat in vita præparari. Reliquit Eccleſiam ſatis tenuem, & ære non parum gravatam alieno, cujus inopiæ cauſam nonnulli triplicem aſſignarunt. Prima fuit Bellum, quod cum Boppardienſibus habuit, in quo plus quam centum florenorum millia expendit. Secunda fuit nimia ejus in alienos clementia, quippe qui multis multa contulit ingratis,& qui nihil tale vel ab eo, vel ab Eccleſia Trevirorum meruerunt. Ex cujus ore paucis ante obitum menſibus audivi. *Nihil*, inquiebat, *magis cruciat animum meum, quàm eorum ingratitudo, quibus non merentibus benefeci: quoniam ecce quos exaltavi de ſtercore, fecique magnos & divites, jam contemnunt me, & partes contra me ſequuntur mihi adverſas.* Cauſam deficientiæ tertiam ſuorum quidam Alchimiſtarum deceptionibus adſcribentes eum plus quam triginta millia florenorum in ea vanitate referunt expendiſſe. Quam ipſe de ſe opinionem ſuorum,& novit & redarguit eſſe falſam, aſſerens me aliquando præſente ſubjurejurando, quòd in Alchimiſtarum ſchola ne dicam Sophiſtria quingentos, & non plures magiſtris errorum diſcipulus inſtituendus expoſuiſſet auri florenos. Sit ita vel non ſit, tribus calamitatibus preſſum conſtat, quarum occaſione pauper evaſit.

Joannes Archiepiſc. Trevirorum obijt anno Pontificatus ſui LVII.

Pœnituit eum aſſumpti Coadjutoris Jacobi jam contemptus à ſuis.

Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit Jacobus ex Marchionibus de Baden Chriſtophori ex fratre Nepotis primogenitus, qui prius Coadjutor ejus fuit, ut ante biennium ſupra diximus, cui & Alexander Papa VI. de ſucceſſione providebat, licet Decano, & pleriſque alijs non placeret, prævaluit tamen, & Joanne Genitoris Patruo viam univerſæ carnis, ſicut eſt dictum, ingreſſo, Archiepiſcopatum obtinuit, & annis in eo ſupervixit octo tantùm, homo certè eloquio, & ingenio talis, cui ſimilem ea non tulit ætas. Hic anteceſſori ſuo funeralia ſolemni pompâ celebrari fecit in oppido Confluentino Feria 3. poſt Dominicam Quadrageſimæ 2. Patre Chriſtophoro præſente, ubi multorum comparuerunt nuncij & Oratores Principum Regni.

Jacobus Marchio Badenſis fit Archiepiſc. Trevirenſis annis VIII.

Anno prænotato, poſteaquam diræ ſævitia peſtis Epidimiæ humanum genus pluſquam 12. menſes graviter oppreſſiſſet, & tertiam partem hominum in quibuſdam, mediam in pleriſque (*non mentior*) conſumpſiſſet, nova & dira supervenit ægritudo mortalibus, cujus multi tabeſcentiâ interierunt. Fuerunt enim febres peſtilentiales in hominibus per totum Regnum Germanum ubique, fuerunt calores, & dolores capitis ferè intolerabiles, fuerunt & diſenteriæ fluxus horribiles, cui miſeriæ curam adhibere etiam periti medici non noverunt. Annus totus nimium calamitate plenus nil niſi malum figurabat, in quo plures viri notabiles morborum nimietate oppreſſi deceſſerunt.

Febres peſtilentiales cum diſenteria affligunt genus humanum.

Eodem anno, 27. die menſis Julij, quæ fuit Feria 5. poſt Feſtum S. Jacobi Apoſtoli, circa undecimam horam poſt meridiem in nocte, Heidelbergæ moritur Joannes Camerarius Dalburgius Eccleſiæ Wormatienſis Epiſcopus anno Pontificatus ſui XII. cujus Corpus relatum in Wormatiam in majori Eccleſia debito honore traditur ſepulturæ: miſerabilem caſum tanti Pontificis flentibus per Germaniam cunctis hominibus bonis, & viris facultate qualibet eruditis, cui ſimilem inter Epiſcopos noſtrâ ætate non habuit Germania, nec fortè in multis ſequentibus habitura. Fuit enim trium principalium linguarum Hæbreæ, Græcæ, Latinæ ſatis admodum peritus, & plura in his congregavit volumina, in omni penè facultate litteraria rara & pretioſa, in quorum lectione, quoties à curis Reipublicæ vacare potuerat, ſummâ delectatione verſabatur. Erat enim Philippi Comitis Palatini Archicancellarius, & ſupremus à ſecretis, cujus ratione officij neceſſe fuerat ipſum continuò in multis occupari. Præceptorem habuit in litteris Hæbraicis & Græcis Rudolphum Agricolam Friſium ex Grüningen oppido natum; hominem undequaque doctiſſimum, in Eccleſia Fratrum Minorum Heidelbergæ ſepultum, quo docente maximum utriúſque linguæ notitiæ conſequutus eſt documentum.

Joannes Camerarius Dalburgius Epiſcopus Wormatiæ obijt.

Joannes Dalburgius trium fuit linguarum peritus.

Inter noſtræ tempeſtatis Pontifices facilè doctiſſimus extitit, quem non ſolum Germani, ſed Itali & Galli ſæpius mirabantur orantem, dum & Romæ ſub Innocentio Papa publicè peroraret in Conſiſtorio, & Pariſijs coram Rege Ludovico. Scripſit ingenij ſui quædam opuſcula in Mathematica præcipuè, ſed præ nimijs & continuis occupationibus Reipublicæ, quibus detinebatur, in hanc lucem pauca edidit inopinatâ morte præventus. Vidimus in ejus Bibliotheca Laudenburgi oppido ejus reſidentiæ inter alia, quæ jam abſolverat, de inventione, ratione & qualitate monetæ lib. unum. De origine nobilitatis lib. I. De numerorum arcanis myſterijs lib. I. De Convenientia linguarum Græcæ & Theutonicæ multa comportavit, in quibus pluſquam tria millia vocabulorum extraxit, conſignavítque Theutonica, quæ & Græcis conſonant, idémque ſignificant. E Græco ſermone orationes nonnullas tranſtulit in Latinum, & quædam alia. Verè Mœcenas hoſpes, & patronus omnium honorum atque doctorum virorum hujus tempeſtatis unicus extitit Joannes Dalburgius, inter Doctores doctiſſimus, inter eloquentiores facundiſſimus, inter Philoſophos Plato, inter Muſicos Timotheus, inter Oratores Demoſtenes, inter Aſtronomos Firmicus, inter Arithmeticos Archimedes, inter Poetas Virgilius, inter Coſmographos Strabo, inter Pontifices Auguſtinus, inter

Opuſcula Joannis Dalburgij Epiſcopi.

Epiſcopus Wormatienſis noſtrâ tempeſtate doctiſſimus.

Cultores

Cultores pietatis Numa Pompilius. Huic in Pontificatu ſucceſſit Reinhardus de Sickingen vir bonus & honeſtæ converſationis.

Anno prænotato, 18. die menſis Auguſti, Romæ obijt Alaxander VI. anno Pontificatus ſui undecimo cum certis diebus completo, apud S. Petrum ſolemni pompâ ſepultus. Fertur autem venenato interijſſe poculo, quod Valentinus filius ejus cuidam paraverat Cardinali, quem deſtinaverat necandum inſidiosè, verùm errore miniſtri factum aſt, quòd hauſit Papa venenum, Cardinalis autem ſalvus evaſit, cui fuerat ab impio homicida paratum. Alexander Papa VI. Romæ veneno filij moritur.

Poſt Alexandrum Cardinalium electione unanimi ſummum in Pontificem creatus eſt Franciſcus de Piccolominibus tituli S Euſtachij Diaconus Cardinalis Senenſis vulgariter nominatus; & dictus eſt Pius III. præfuitque diebus tantum 26. Vir certè ingenio clarus doctus, & longâ rerum experientiâ venerandus, Pij II. ex Laodemia ſorore nepos; quare mox ut Pontificatum fuit adeptus, cœpit in Gallos conſpirare, graviter ferens, eorum tyrannide Apuliam Lombardiam, & Italiæ partem non modicam occupari, ſed morte præventus oppetijt ſedecim Pontificatus ſui diebus exactis, non ſine ſuſpicione veneni eorum, qui partes tantum ſequebantur Gallicanas. Pius fit Papa III. & præfuit diebus tantum 26.

Quo ſublato Julianus Cardinalis Presbyter S. Petri ad vincula Hoſtienſis Epiſcopus PP. ſuffragio in Papam electus, & Julius dictus ejus nominis ſecundus, præfuit annis 10. vir ſtrenuus & longo tempore in curiæ negotijs valdè expertus, qui Eccleſiam S. Petri Romæ ſumptuoſo apparatu conſtruxit, Concilium quoque Lateranum Generale celebrare cœpit, bella contra Venetos, & alios Eccleſiæ rebelles plurima geſſit, Ravennam & alia multa recuperavit. Julius fit Papa II. & præfuit annis x.

Anno etiam præſignato, cùm Udalricus Dux Wirtenbergenſis ſub tutoribus conſtitutus, quos ipſi Regentes nuncupabant, eorum nutu ipſe regeretur ſimul & Ducatus, vices ſuas Maximilianus Rex interpoſuit, amotis Regentibus omnem adminiſtrationem Principatus eidem ut legitimo hæredi moderandum commendavit, cùm annum ageret ætatis 16. Penſiculabat enim jam tunc Maximilianus Rex in Adoleſcente animum generoſum, nobilem atqne maturum, tum ingenio tum viribus pro ætate mirabiliter decoratum, qui ſatis ad gerendas res, & Patriæ defenſionem videretur idoneus. Erat ſanè tum Adoleſcens ſupra ætatem intelligens, ingenio ſubtilis, eloqnio facundus & affabilis, & quod maximè commendatur in Principe, manſuetus, non ſeverus, non crudelis, non ſuperbus. Dux Wirtenbergenſis Udalricus Maximiliano charus.

Ad mandatum itaque Maximiliani Regis convocantur in oppido Ducalis reſidentiæ Stutgardiam, Prælati, Abbates, Nobiles, & Communitates terræ Wirtanbergenſis, quibus congregatis Legati Regales aſtiterunt, & præceptum Regis confirmantes documento litterarum, & vivo ſermone luculenter expoſuerunt, eam in animo Monarchæ reſidere ſententiam, patriæ non conducere ad utilitatem, ſi diutius regatur dominio plurimorum, ſed convenire melius, ut unius moderamine Principis gubernetur.

Conſultatio de his inter eos facta eſt, matura cum deliberatione, quibus tandem placuit obedire edictis majoris, & unum habere potius, cui rerum committeretur ſumma, quàm plures; depoſitis igitur magiſtratibus Udalricus Dux gubernacula Principatûs ſui accipit.

bus Dux Udalricus Adoleſcens, ſicut diximus annorum 16. gubernator patriæ unus aſſumitur, & à cunctis ut Princeps Wirtenbergenſium verus & legitimus ſalutatur.

Conventus fit Principum Electorum in Franckfurt

Eodem anno, in menſi Octobri, circa Feſtum SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ, factus eſt in oppido Regali Franckfurt conventus quorundam Principum, & diebus fermè 14. duravit. Convenerant enim Hermannus Archiepiſcopus Colonienſis, & Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, Jacobus Archiepiſcopus Trevirorum, Philippus Comes Palatinus Rheni, & Joachim Marchio Brandenburgenſis, quinque videlicet Electoriæ dignitatis Principes. Porrò ex parte Friderici Ducis Saxoniæ comparuit Henricus de Banavv auratus eques doctiſſimus; cauſas autem conventus eorum paucis voluerunt eſſe manifeſtas. Aderant etiam in eodem conventu Legati Maximiliani Regis Germanorum, Raymundus quoque Presbyter S. Mariæ novæ Cardinalis Epiſcopus Gurcenſis & Apoſtolicæ Sedis Legatus per Germaniam de latere, vir doctus & integerrimus, de Colonia navigio aſcendens per Rhenum & Moganum cum Familia ſua venit ad Franckfurt, & in eodem conventu finem legationis fecit. Inde poſt dies 14. iterum deſcendit ad Moguntiam, poſtea verò per Wormatiam ad Spiram, & deinde per Auguſtam in Italiam profectus eſt. Qui veniens Romam à Julio Pontifice maximo & Cardinalibus ſummo cum honore ſuſceptus eſt, & magnis divitijs auctus Viterbij dominium accepit.

Regina Daciæ de captivitate Suedorum liberatur.

Anno etiam prænotato, Regina Daciæ uxor Joannis Regis & mater Chriſtierni hodie in Dacia regnantis, quæ per 4. annos in Regno Sueciæ manſerat captiva, induſtriâ & ope Raymundi memorati Cardinalis, cùm legatione ſuâ fungeretur in Ducatu Holſatiæ, Civiúmque Lubecenſium auxilio liberata eſt, & in Daciam cum honore & gaudio reducta. Cùm enim Daciæ Rex memoratus ante annos 4. accepturus Regnum, Sueciam cum uxore & navibus multis fuiſſet ingreſſus: Suedi nolentes eum regnare ſuper ſe, reſiſtere occurrenti cœperunt, & eo eum ſuis vix evadente navibus, Regina remanſit captiva.

In Eccleſia Eichſel multa fiunt per ſanctas miracula.

His temporibus facta ſunt plura miracula & virtutes ſanitatum in Eccleſia parochiali villæ cujuſdam, Eichſel dictæ, Conſtantienſis Diœceſis, non procul ab oppido Reinfelden, quod eſt Baſilienſis Diœceſis, ad memoriam & invocationem 3. SS. Virginum in eadem Eccleſia corporaliter quieſcentium, videlicet Kunegundis, Wiberadis, & Mechtildis. quæ licet ab Eccleſia Romana canonizatæ non ſint, ut ſanctæ tamen habentur ab incolis terræ, & miraculis quotidie coruſcant ingentibus. Audiens hunc miraculorum rumorem Legatus Apoſtolicæ Sedis Raymundus, cùm eſſet apud Baſileam, miſit ad prædictum villagium Eichſel unum à ſecretis, anno prænotato Jacobum videlicet Merboldum Clericum Bambergenſem pro inquiſitione veritatis eorum, quæ fama ſparſerat. Qui veniens ad locum Feria 4. poſt octavas Pentecoſtes, quæ fuit Vigilia Feſti Corporis Chriſti, vidit mulierem uno oculo cæcam per 16. annos, ad memoriam & tumbas prædictarum ſanctarum illuminari, & defectum oculi penitus auferri, ſicque veteris deinde in ea nullum apparuit morbi veſtigium.

Mulier cæca illuminatur in eadem Eccleſia.

In Sabbatho ſequenti venit mulier, quæ biennio contracta fuit, adeò quòd continuò lecto decumbens nuſquam progredi potuerit, neque ambulare,

ambulare, neque de ſtratu ſe movere; hæc audiens, quòd miracula in Eichſel fierent, ad memoriam, & invocationem prædictarum ſanctarum, ſe vovit cum oblationibus ad eaſdem, & ecce voto hujuſmodi facto ſubitò convaluit, ſurgénſque de grabato, in quo jacebat, per ſe ſana votum promiſſum adimplevit.

Adoleſcens annorum 18. cùm eſſet adhuc puer in tertio anno conſtitutus incipiens jam loqui, ex tonitru & coruſcatione loquelam amiſit, & per annos quindecim loqui non potuit. Ejus Parentes & amici cùm audiſſent, quòd miracula tanta fierent in Eichſel, votum pro ſalute ipſius ad SS. Virgines emiſerunt, quod mox ut cum eo perfecerunt, loquutus eſt ſine impedimento, ac ſi mutus nunquam extitiſſet: multa & facta ſunt & quotidie fiunt ad memoriam ſæpè dictarum Virginum miracula, quæ brevitatis causâ omittimus. Mutus ad invocationem SS. loquitur.

Anno præſignato, 22. die menſis Julij, quæ fuit ſolemnitas B. Mariæ Magdalenæ feſtiva, Blaſius hujus Monaſterij Abbas quadrageſimus primus ſenio & morbo gravatus, ſacriſque præmunitus Eccleſiæ Sacramentis, & datâ benedictione Fratribus, non tam moriens, quàm dormiens in Domino quievit, anno regiminis ſui octavo decimo menſe nono, die verò ſeptimo decimo. Cujus Corpus in Capella omnium Sanctorum, quam ipſe à fundamentis conſtruxerat novam, Fratres non ſine lachrimis multis debito cum bonore ſepelierunt, funeralia pro ejus ſalute celebrantes magnifica, convocatis è vicinia Sacerdotibus multis. Blaſius Abbas hujus Monaſterij 41. obijt.

Quanta fecerit huic Monaſterio bona tempore ſui regiminis in conſtruendis novis ædificijs, in reparandis antiquis, in augmentandis proventibus, & comparandis Eccleſiæ ornamentis, & in præcedentibus partim annotavimus, & replicare hoc loco non gravamur. Fuit enim vir talis, cujus memoriam juſtè Hirſaugiana celebrabit familia æternam, nec fuit in trecentis annis Hirſaugienſium Abbas aliquis, qui Monaſterium in ſtructuris, clenodijs, ornatibus, & bonis temporalibus, ut ipſe, dilataverit. Structuras etenim tam in Monaſterio, quam extra in poſſeſſionibus ejus meliores fecit pluſquam in decem millium æſtimatione florenorum. Abbatiam ædificavit novam, ambitum quoque per tria latera cum fonte aquarum viventium: Refectorium tam hyemale, quam æſtivale, non ſine magnis ſumptibus fecit utrúmque novum cum picturis. Cæteras ædificationes ejus novas atque ſtructuras per ordinem majori ex parte jam ante dixeram. Blaſius Abbas quanta huic Monaſterio fecerit bona.

Non minorem ſummam pecuniarum expoſuit ad communem utilitatem Monaſterij, pro fundis & bonis temporalibus, pro agris, pratis, nemoribus, aquis, aquarúmque decurſibus, ſimul & piſcationibus, quemadmodum in præcedentibus juxta ſeriem annorum, in quibus factæ ſunt hujuſmodi emptiones, ex parte jam diximus. Pro clinodijs argenteis & inauratis, ſcyphis, atque potorijs non minus quàm mille florenos expoſuit. Eccleſiam tabulis picturis, ornamentiſq; divini miniſterij valdè decoravit, & cunctis Monaſterij officinis quæque vaſa, inſtrumenta & domus utenſilia numero & pretio meliora comparavit. Conſtat enim, quòd Monaſterium ſub ejus Regimine ſtructuris poſſeſſionibus proventibus melioratum eſt, in ſumma viginti quatuor millium florenorum. Res Monaſterij auxit in viginti quatuor millibus florenorum.

Blaſius Abbas invidiâ æmulorum non caruit.

Qui cùm talis eſſet tam utilis Monaſterio, tantúſque prudentiâ circumſpectione rerúmque penè omnium experientiâ inſignis prælatus, invidiâ tamen pravorum hominum ſimul & quorundam odio Fratrum carere non potuit, quorum improbitate ad tempus graviter exercitatus fuit. Ad hunc Blaſium Abbatem ego Joannes Trithemius tum Abbas Spanheimenſis librum Πενθικὸν de ordinis noſtri ruina lucubravi, & ſcripſi ab eo rogatus, qui liber ad menſam legebatur Abbatum, quando Capitulum Provinciale ante decennium hic agebatur in Hirſaugia.

## De Joanne ſecundo, hujus Monaſterij Hirſaugienſis Abbate XLII. qui hactenus præfuit XIII. annis.

Joannes Haſmann Abbas Hirſaugienſis XLII.

ANno Domini noſtri JESU Chriſti prænotato milleſimo quingenteſimo tertio, Indictione Romanorum ſextâ, poſt mortem & ſepulturam Blaſij Abbatis æternâ memoriâ digni, qui ſicut diximus obierat in die ſanctæ Mariæ Magdalenæ, hoc eſt, vigeſimâ ſecundâ die menſis Julij, Prior & Fratres hujus Monaſterij Paſtoris ſolatio deſtituti, ne viduitatis ſuæ incommoda diutius deploraret Eccleſia, diem menſis Auguſti ſecundum pro electione novi ſtatuerunt Abbatis. Vacavit interim Abbatia diebus decem, quibus abſentium à Monaſterio præſtolabatur adventus. Inſtante autem termino præfixo jejunium Fratres triduanum juxta morem Ordinis præmiſerunt. Et in ipſo electionis die Miſsâ de Spiritu Sancto ſolemni devotione cantatâ, ſingulis quoque Sacerdotibus ſacrificium Deo Patri offerentibus, communicatis non celebrantibus, ad locum Capitularem DEI nomine ſe contulerunt: ubi præmiſſis iterum orationibus, & factis juramentis conſuetis feliciter negotium inceperunt.

Viâ compromiſſi mixtâ ſcrutinio in electione proceſſerunt.

Complacuit autem omnibus per viam compromiſſi mixto ſcrutinio ad electionem procedere: propterea quòd hic eligendi modus & communior ſit, & ſecurior. In tres ergo de Conventu Fratres compromiſerunt ſeniores viros per omnia maturos, boni teſtimonij & Religioſiſſimæ converſationis, de quorum integritate nihil fuerat dubitandum; Joannem videlicet de Rodt Priorem quondam in Reichenbach, & in Schönrein, Joannem quoque Gächinger procuratorem in Gilſtein, & Conradum de Rudlingen cuſtodem & præpoſitum S. Aurelij tranſpontem. His tribus cæteri omnes ſcrutandi vota ſingulorum commiſſerunt officium, ſub eo videlicet moderamine conditionis, ut ſingulorum votis in ſecreto receptis, & per notarium coram duobus teſtibus in ſcedulam ſignatis illum vice & nomine totius Conventûs eligerent, nominarent, & publicarent Abbatem, qui multitudine votorum excelleret; quòd ſi duo vel plures paribus convenirent in votis, non habentes in numero ſuperantem, penes compromiſſarios ipſos maneret auctoritas, quem judicaverint magis idoneum eligere ac nominare paſtorem. Scrutatis igitur per Ordinem votis ſingulorum pars major numero & potior Auctoritate Conventus in Abbatem hujus Monaſterij Hirſaugienſis quadrageſimum ſecundum concorditer elegit Joannem cognomine Haſmannum de Calwe majorem cellerarium, virum ingenio mitem placidum & manſuetum moribus

Joannes Abbas electus eſt cognomine Haſmann ante major cellerarius.

moribus integrum Religioſum & honeſtum, qui ut ſe nominari audivit in Abbatem eſſe Conventualiter electum, obſtupuit, & electioni conſentire recuſavit. Nihil enim minus cogitaverat, quam ſe futurum Abbatem, non quòd alicujus malefacti eum terreret conſcientia, ſed quia ſemper de ſua humilitate contentus maluit ſubeſſe humiliter alteri, quàm alijs præeſſe cum periculo. Tamen victus tandem precibus Fratrum præbuit electioni de ſe factæ conſenſum, confirmatúſque à Ludovico Spirenſium Epiſcopo, & per ejus in Pontificalibus Vicarium ex more benedictus, cum debita ſolemnitate, hodie agit in Abbatia annum decimum.

Abbas iſte Joannes natus in oppido Leonberg parentibus liberis & honeſtis, ſed majori vitæ ſuæ parte nutritus in oppido Calvve, patriâ Suevus, in pueritia poſitus ad ſtudium litterarum, cùm eſſet ingenio docilis, brevi tempore multa diſcendo profecit. Deinde Spiritu Sancto indubitanter vocante, venit ad Monaſterium anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo, & Monachus factus eſt ſub Bernardo Abbate, qui cùm eſſet Juvenis ingenio naturali præditus bono, & memoria vigens ſingulari, citò apprehendit docente Magiſtro, quicquid ad inſtitutionem Novitiorum pertinet ſimul, & quomodo Monachum vivere oporteat ſecundum intentionem ſanctiſſimi Legiſlatoris noſtri Benedicti, Patrúmque ſanctiones obſervantiæ Burſfeldenſis. Hæc Juvenis cùm in Noviciatu ſimul & primo tyrocinio Monachatûs ſui perfectè didiciſſet, memoriæque tenaciſſimè mandaſſet, ne videretur otioſus auditor legis, in cujus verba juravit, ſummo ſtudio ſummóque conatu & maximâ diligentiâ, quantum fieri potuit annisus eſt, ut non minùs opere quam ſcientiâ Monachus evaderet. Unde ſicut audivimus ab ijs, qui hominem intus & in cute noverunt, pluribúſque annis cum eo in Domo Dei ambulantes converſati ſunt; ex eo tempore quo ſemel habitum S. Converſationis aſſumpſit, & deinceps uſque in horam, quâ fuit Abbas electus, tam purè tam Religiosè, tam humiliter támque innocenter in medio Fratrum converſatus eſt, ut monaſticæ virtutis exemplar cunctis non minus eſſet quàm ſocius. Enimverò conſiderans, quare venerit ad Monaſterium, & cupiens voto ſatisfacere, quod diſtinxerant Deo labia ejus, pacificè tranquillè & irreprehenſibiliter tranſivit ante faciem ſuam, nulli gravis, nulli moleſtus, nulli oneroſus, ſed obſequioſus omnibus, humilis obediens, & ob id dilectus univerſis. Nemo illum vidit ſine ratione iratum, nemo riſu aut levitate reſolutum, nemo unquam expertus eſt illum injurioſum. Verùm ne videar hominem adhuc in carne viventem, aut nimio favore, aut adulationis ſtudio laudare contra inhibitionem Viri ſapientis, impetum dicendi cohibeo, & his qui poſt me finem ejus, & quod reſtat vitæ, reliquum ſcripturi ſunt, geſta & virtutes tanti viri poſteris imitanda relinquo, paucis tamen adjectis, quæ ad rationem ipſius hiſtoriæ videntur pertinere.

*Joannes Abbas patriâ Suevus erat.*

*Joannes Abbas converſatione vitæ verè fuit Monachus.*

*Joannes Abbas in medio Fratrum ſine querela vitam peregit ſuam.*

Monachus igitur factus cùm velut alter Aoth ambidexter haberetur & eſſet, quod paucis contingit, primò per Abbatem Blaſium magiſter coquorum inſtitutus eſt, in quo miniſterio biennio Fratribus diligentiſſimè & inculpatè ſervivit. Deinde major cellerarius ab eodem Abbate Blaſio factus Marthæ officium ſtrenuè geſſit nonum in annum, qui juxta Pauli ſententiam bene miniſtrando providentiâ Dei haud dubium ordinante gradum optimum aſcendit. Jam nunc Lector, ſi placet auſculta, & ne fias

*Joannes ve ut Aoth ambidexter ad omnia natus eſt.*

Judex temerarius, ſi ego ſatis faciam officio meo honeſtâ neceſſitate compulſus.

Ordinatus Abbas Joañes iſte, de quo nobis eſt ſermo, qualis erga Deum fuerit, qualis erga ſeipſum, qualis erga ſibi Fratres comiſſos, & qualis erga proximum, breviter poſteritati, ſi poſſum, litteris faciam manifeſtum, non meâ opinione, non relatione vagâ, non intentione adulandi perversâ, ſed narratione, informatione, & ſcriptis quondam chariſſimi apud Spanbeimenſis Monaſterij gymnoſophiſtas Diſcipuli mei Fratris Nicolai Baſelij ex Durckheim oppido Comitum de Liningen Monachi Hirſaugienſis, & memorati Abbatis docti Magiſtri epiſtolarum, cujus ego verba ſubjungam, qui neſcit mentiri, & adulari non conſuevit. *Venerabilis*, inquit, *Pater Joannes Haſmann de Calvve, poſteaquam novem annis Marthæ officium (majoris videlicet Cellerarij) ſtrenuè utiliter & inculpatè ſub moderamine Blaſij Abbatis recolendæ memoriæ adminiſtrâſſet, quarto nonas Auguſti, quæ fuit ſolemnitate ſancti Stephani Papæ & Martyris feſtiva, in Abbatem eligitur. Vir ma[gn]æ humilitatis, animo conſtans integer & ſincerus, ſine dolo, ſine fraude, ſine magnitate, devotus purus, & pientiſſimus in Deum: durus, circumſpectus, ac [vigi]lantiſſimus circa ſemetipſum in omnibus, quæ ad conſcientiæ ſerenitatem pert[ine]nt: in obſervantia Diſciplinæ Regularis tam in ſe, quàm in alijs ſubditis ſu[is] omni tempore ſtudioſiſſimus, in corrigendis Fratrum delictis juxta præceptum ſanc[t]æ Regulæ ſummâ diſcretione utitur, bonis factus per humilitatem ſocius, malis autem, & qui verba Paternæ admonitionis deſpiciunt, durus, & ſeverus. Diſſimulare neſcit ſcelera ſubditorum, ſed mox radicitus amputare nititur, Patrem ſe benevolis & modeſtis verbis & operibus exhibens pientiſſimum. Duris autem corde auſterum magiſtrum, dirum correctorem. Super omnia pacem diligit inter Fratres, nec ullâ ratione patitur, ut alter ab altero quâlibet occaſione perturbetur. Qui licet curam ſæcularium negotiorum neceſſariò gerat pro communi utilitate continuam, tamen internæ converſationis ſtudium nullatenus intermittit. Ad Deum eſt in amore fervidus, ad ſe in conſcientia ſerenus & purus, ad ſubditos juſtus rectus pius & manſuetus, in pauperes miſericors, & munificus; quem in bono conſervare propoſito ſemper dignetur altiſſimus.*

Joannes Abbas qualis ſit Nicolaus Baſelius aperit.

Joannes Abbas eſt diſcretione præcipuus juſtus & manſuetus.

Conradus de Leonberg Prior Hirſaugienſis devotiſſimus.

Priorem habuit Conventûs nomine Conradum Patriâ Suevum ex Ducali oppido Leonberg oriundum, virum in obſervantia Regularis diſciplinæ ſtudioſum, cujus adjutorio ut dexteræ manus non mediocriter relevatus, & interiora componit ſecurior, & exteriora majori tranquillitate diſpenſat. Magna res eſt, & ſingulis quibúſque Abbatibus multùm neceſſaria, ſi Priores & Cellerarios habeant bonæ rationis, intelligentes Zeloſos, atque fideles, in quorum miniſterio ſecurè quieſcant. Talis certè eſt Conradus Prior memoratus Religionis monaſticæ zeloſus, amator cuſtos & conſervator in ſe, & Fratribus omni tempore ſtudioſus, diligens & integerrimus, in [q]uo Abbas ſecurè poſſit quieſcere, utpote qui verbo & exemplo talem ſe gerit in omnibus, qualem & Regula & obſervantia noſtra Priorem requirit. Andream quoque Cellerarium conſequutus fidelem, intelligentem, & morum integritate venerabilem, ſecura interna reſpicit, quia miniſterio ejus in exterioribus adjutus in ſe redire frequentius poſt occupationes & multas & varias permittitur.

Georgius Bavariæ Dux cognomento dives moritur.

Anno prænotato, mortuus eſt Georgius Dux Bavariæ cognomento dives, unicam relinquens filiam nomine Eliſabeth, nuptam Ruperto filio

Philippi

Philippi Comitis Palatini Bavariæque Ducis ac Principis Electoris, quemadmodum ſupra diximus anno nonageſimo nono ſupra quadringenteſimum atque milleſimum, diſpenſatione Romani Pontificis, quia juncti fuerant in ſecundo gradu conſanguinitatis. Mater enim Ducis Ruperti ſoror fuerat Ducis Georgij, qui Dux Georgius re ſimul, & cognomine dives tantum in auro, argento, unionibus & lapidibus pretioſis, reliquit theſaurum, quòd ei nullus in Germania Princeps æſtimatione poterat comparari.

Hanc ejus mortem infinita penè mala ſubſequuta ſunt. Prius enim quàm moreretur, generum ſuum Ducem Rupertum de Heidelberga cum uxore & liberis ad ſe vocavit in Bavariam, cupiens eum hæredem inſtituere Ducatus ſui, & omnium quæ poſſidebat. Venit ad ſocerum gener cum uxore & liberis anno fermè prius, quàm obiret, habitavit cum eo in Bavaria, & oppida quædam atque munitiones ſocero mandante in deditionem accepit. Moriturus autem Dux Georgius ſæpe dictum Rupertum generum ſuum ex teſtamento hæredem univerſorum inſtituit, eúmque violenter ad Bavariæ Ducatum introduxit. Quæ res Alberto Bavariæ Duci, ut hæredi proximiori diſplicuit, & teſtamentum Ducis Georgij reclamavit. Sed Georgius Dux quam diu vixit, manu tenuit Generum, & ſedulò ne diſcederet à teſtamento, ſe mortuo, admonebat. Quo tandem vita defuncto cùm Dux Albertus poſtulando nihil proficeret, Regis judicium imploravit. *Inter Albertum & Rupertum Bavariæ Duces diſſenſio.*

Rex igitur Maximilianus vocatis ad ſe partibus, ut verus amator pacis & cultor juſtitiæ conabatur ſummo ſtudio inter Duces reformare concordiam: propoſitiſque multis & varijs remedijs nihil apud Ducem Rupertum (quem tamen ſingulari proſequebatur favore) profecit. Erat autem Dux Rupertus amabilis, inclitus, manſuetus, & humanus valdè, qui Regis non detrectâſſet in omnibus ſequi decretum, ſi res in ejus poſita fuiſſet arbitrio. Annum ætatis tum agebat viceſimum ſecundum. Habebat in conſilio quoſdam à Patre ſibi deputatos in directores, quorum arbitrio agere cuncta oportebat. Hi fiduciam ponentes in multitudine theſaurorum, Regis contempſerunt ſententiam, non prævidentes mala, quæ ſequenti anno ex tali ſequuta fuerunt inobedientia. Non ſemel ſed ſæpius Rex Maximilianus pietate motus Adoleſcentem admonuit, ut propoſitas ſibi æquas conditiones acceptaret concordiæ & pacis: ubi eum ſemper reperit contumacem, Banno tandem imperiali cum omnibus ei adhærentibus notavit, quod anno ſequenti cùm contigerit, temporis ordini ſcribendum reſervamus. *Maximilianus Rex conabatur inter eos reformare concordiam.* *Dux Rupertus concordiam à Rege propoſitam contempſit.*

*MDIV.*

Anno Joannis Abbatis I. Indictione Romanorum ſeptimâ, Provinciale ſive generale Ordinis noſtri Capitulum, quod juxta receſſum in Monaſterio Fuldenſi ante triennium ſcriptum hoc anno debuerat celebrari apud S. Udalricum in Auguſta, propter malitiam temporum & imminentia bella, quæ jam tunc miſerunt in altum radicem inter Maximilianum cum Principibus & civibus Regni, & Rupertum Comitem Palatinum & Patrem ejus Philippum Principem Electorem, neceſſariò fuit intermiſſum, & uſque in annum Chriſti milleſimum quingenteſimum ſextum ſuſpenſum. *Capitulum Ordinis noſtri provinciale biennio propter bella ſuſpenditur.*

Bellum totius Regni Germanici contra Palatinum inſtituitur.

Eodem anno, poſteaquam Maximilianus Rex Germaniæ Romanorúmque electus & deſtinatus Imperator ſingulari benignitate, multâ clementiâ, & labore conatus ſuos fruſtra conſumpſiſſet in eo diſplicentiarum negotio, quod pro Ducatu Bavariæ mortui Ducis Georgij, ut paulò ante diximus, hærebat inter Duces Rupertum & Albertum, & Dux iſte Rupertus teſtamento inniteretur ſoceri, & non vellet obedire decretis Regalibus conſilio ſuorum deceptus, imperiali banno cum omnibus ſibi adhærentibus notatur. Verùm non attendens interdictum Regale Dux Rupertus contractis undique copijs munitiones Ducatûs ſoceri nonnullas occupat, & omnia quæ illius fuerant, ſua eſſe teſtatur. Requiſitus & præmonitus edicto Regio Philippus Comes Palatinus genitor Ducis Ruperti, ne filio exbannito faciat aſſiſtentiam, dubius & anceps diu animo fluctuabat: ex altera parte affectu paterno urgebatur ad ſubveniendum filio, ex altera verò Regio terrebatur edicto. Et quid faceret in tali Pater neceſſitatis articulo conſtitutus? Si filium deſeruerit, judicabitur impius atque crudelis. Si adhæſerit, ſi conſilium, vel auxilium pro eodem dederit, inobediens Regiæ Majeſtati cenſetur meritò atque rebellis. In tali ambiguitate nutans vicit tandem affectus in eo paternus, & diſſimulatâ interim, quam Regiæ Majeſtati debebat obedientiâ, naturam prætulit legibus humanis.

Comes Palatinus propter adhæſionem filij exbannitur à Rege.

His recognitis Maximilianus Rex totius Regni Principes, & cives unà cum miniſterialibus in bellum contra Ducem Rupertum, ejúsque genitorem Philippum Comitem Palatinum & omnes cum eis ſentientes convocat: bellúmque indicit Regni commune eiſdem, tanquam in eos, qui mandatis Regalibus inobedientes fuerant atque rebelles contumaces, & ob id omni privilegio nudatos. Conceſſit etiam ut unicuique liberè & impunè liceret eos ut Regiæ Majeſtatis contemptores, & exbannitos invadere, ſpoliare, trucidare, & interficere.

Nomina Principum contra Palatinum perſonaliter moventium.

Et ecce conveniunt ad mandatum Regis mox in unam ſententiam Principes multi, Cives quoque penè omnes in vicinia Regni, Comites ſimul & nobiles, & quaſi ex condicto in Palatinum Comitem, & filium ejus unanimi conſenſu arma contulerunt. Et hæc ſunt nomina Principum. Rex, Fridericus Marchio Brandenburgenſis, Albertus & Wolffgangus fratres Bavariæ Duces, & in cauſa Principales, & Wilhelmus Landtgravius Haſſiæ, Udalricus Dux Wirtenbergenſis, Alexander Comes Palatinus Bavariæque Dux & Comes Veldentiæ, Henricus Dux Brunſvvicenſis: auxilia miſerunt Regi Maximiliano contra Palatinum, Epiſcopus Auguſtenſis, Joachim quoque Marchio Brandenburgenſis Princeps Elector; Cives inſuper Regni, Argentinenſes, Auguſtenſes, Ratisbonenſes, Nürenbergenſes, Ulmenſes, ex tota Liga Suevica cum alijs multis nobilibus & Comitibus in pernitiem Palatini unanimiter conſpirantes arma moverunt. Plures etiam Comites & Militares, qui prius cum Palatino ſenſerant, hâc ſuperveniente neceſſitate Regiſque urgente Imperio ab eo defecerunt.

Quatuor contra Palatinum producuntur exercitus.

Rege itaque Maximiliano præcipiente, quatuor à locis in Palatinum movetur expeditio, quam ipſe primam ordinavit in Bavaria. Secundam Udalricus Wirtenbergenſium Dux. Tertiam Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius, & quartam Alexander Dux Bavariæ & Comes in Veldentia.

tia, qui tamen parùm fecit, quia multum non potuit. Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, Laurentius Epiſcopus Herbipolenſis, & Albertus Epiſcopus Argentinenſis, Ludovicus Epiſcopus Spirenſis, Reinhardus Epiſcopus Wormatienſis, Chriſtophorus Marchio Badenſis, Joannes Dux Bavariæ & Comes Spanheimenſis: Cives quoque Spirenſes & Wormatienſes, quia conterminant finibus Palatini Comitis terræ, ne ſe periculo involverent, quod eis è vicino imminebat, permiſſione ſeu diſſimulatione Regis à tumultu bellico quieverunt.

Initium ſicut dictum eſt, hæc mala ſumpſerunt in Bavaria contra Ducem Rupertum Regio decreto inobedientem atque rebellem, in quem arma moverunt Maximilianus Rex Germanorum, Albertus & Wolffgangus Duces Bavariæ, Fridericus Marchio Brandenburgenſis, Epiſcopus Argentinenſis, & tota confœderatio Suevica cum Regni Civibus in circuitu univerſis. Qui omnes in unum convenientes numero & viribus magni & formidabiles nimium, ducatum qui aliquando fuerat Ducis Georgij, hinc inde per gyrum vaſtarunt, incendio & ferro cuncta deſolantes, munitioneſque caſtella & oppida non pauca obtinuerunt. Nürenbergenſes denique proprium exercitum ducentes contra Philippum, multa ei damna circa oppidum Amberg in Bavaria fecerunt, utpote qui & viciniores erant, & ſe læſos aliquoties ab eo graviter animis ferebant. Miſerat in Bavariam Philippus equites filio, qui ferrent auxilium in neceſſitate conſtituto, quanquam conduxerint parum. *Primus exercitus fuit Regis Maximiliani in Bavaria.*

Ex Bohemia etiam non parvum exercitum mercede pugnatorum conductum Rupertus evocaverat, contra quos Rex Maximilianus non longè à Ratisbona perſonaliter properavit ad bellum, habens in Comitatu Fridericum Marchionem Brandenburgenſem, & Albertum Bavariæ Ducem cum alijs Comitibus atque Nobilibus multis. Facto igitur congreſſu bellum atrox committitur; & aliquandiu ambiguo Marte pugnatur. Victoria tandem Regi ceſſit Maximiliano, & Bohemorum exercitus ab eo contritus eſt, è quibus in ore gladij ceciderunt mille ſexcenti viri, capti fuerant ſimiliter ſexcenti, reliqui fuga lapſi neceſſarium ſalutis perfugium quæſiverunt. Rex autem Maximilianus obtentâ contra Bohemos victoriâ milites plures creavit auratos, & partes hoſtiles in eo conflictu valdè infirmavit & contrivit. *Rex Maximilianus fudit exercitum Bohemorum in Bavaria.*

Eodem anno durantibus in Bavaria guerris, Monaſterium Ciſterstienſis Ordinis Waltſaxa nuncupatum juſſu cujuſdam tyranni militis & Capitanei Marchionis Friderici fuit incenſum, & majori ex parte igne conſumptum, ſine ſcitu vel conſenſu Principis ſui, quemadmodum ejus ab ore proprio audivi, & credidi probationibus neceſſarijs ſufficienter informatus. Mox enim ut principi factum innotuit, de curia ſua incendiarium ejecit, cujus caput feciſſet amputari, ſi non precibus multorum à ſententia fuiſſet retractus. Verùm Domino Deo ſibi factas ulciſcente injurias non diu auctor incendij manſit impunitus, ſed veniens cum alio quodam in contentionem, ab eo fuit interemptus, & ſicut timendum eſt, duplici morte damnatus; ſcriptum eſt enim: *Qui templum Dei deſtruit, & ipſe à Domino deſtruetur.* Liberet, ſi conduceret aliquid, tempeſtatis noſtræ mores deteſtari humanos, quos hodie tam enormiter cernimus depravatos, in his maximè, qui de generis nobilitate gloriantur, quos rectius dumetinos *Monaſterium Waltſaxa in Bavaria crematur ab hoſtibus.* *Incendiarium Monaſterij vindicta Dei conſumpſit.*

Equites Maximilianus Rex appellare conſuevit quàm nobiles, qui latrocinia & rapinas ſequentes nec Deum timent, nec homines reverentur. Sed de his poſtea dicemus.

Maximilianus Rex contra Palatinum venit in Alſatiam.

Rex autem Maximilianus poſt habitam de Bobemis victoriam exercitum diviſit, cujus alteram partem cum Duce Alberto & Marchione Friderico dimiſit in Bavaria contra Ducem Rupertum, cujus vires jam tunc multum fuerant debilitatæ & imminutæ, alteram verò ſecum duxit in Alſatiam, Philippum Comitem Palatinum Ruperti Ducis genitorem impugnaturus. Qui cùm debellaretur à multis ſimul & ſemel in diverſis locis, non potuit ſingulis ad pugnam occurrere, ſed cogebatur patientiam in tribulationibus prudenter exhibere. Contractis enim mercede copijs duos habebat exercitus, quorum alterum filio miſit in Bavariam ferre auxilium, alterum Heidelbergæ ſecum retinuit, quem contra incurſores binc inde per Palatinum Ducatum, prout requirebat neceſſitas negotiotum, ordinavit. Unde cùm reſiſtere omnibus non poſſet, in multis prudenter diſſimulavit, confidens de manſuetudine Regia, quòd gladium ſuum non ad internecionem extenderit omnimodam, ſed ad paternam correctionem. Munierat jam ante ſatis fortiter principaliora oppida ſua Heidelberg, Germersheim, Alzen, & alia per Principatum Caſtella, præceperátque commorantibus in rure ſubditis, ut res ſuas omnémque ſupellectilem, & quicquid à facie inimici optarent remanere ſecurum, in viciniora ſibi oppida atque caſtella transferrent, domos in villis ſtramine tectas operimento nudarent, ut nulla relinqueretur hoſtibus, aut ſpoliandi, aut incendendi facultas. Erant autem dies miſeriarum pleni, & nuſquam tuta fides in terra.

Palatinus exercitus ad patriæ tuitionem locatur.

Maximilianus multa obtinuit per Alſatiam.

At verò Maximilianus Rex poſteaquam in Alſatiam, ſicut eſt dictum, traduxit copias, Argentinenſium auxilio regni terras & oppida impignorata Palatinatui, ſine ſanguinis effuſione invaſit & obtinuit, Geroldſeck Caſtellum & Comitatum, Offenburg, Ortenberg, Gengenbach, & quidquid in circuitu Juris fuerat Palatini. Poſt hæc Rheno transmiſſo, Hagenavve, Luzelſtein, Weiſſenburg, & omnem Regionem, quam noſtri die Landtvogtey nuncupant, ſuæ ſubjecit ditioni nullo reſiſtente, ſed cunctis eum ut verum, & proprium dominum ſuum cum reverentia & honore ubique ſuſcipientibus. His peractis Chriſtophorus Marchio de Baden vices ſuas interpoſuit, & Regem, ne contra Palatinum progrederetur ulterius, precum inſtantiâ revocavit. Rex autem, qui Comitem Palatinum corripere & humiliare animo deſtinaverat, non delere, facilius acquievit, & retracto pede humiliatū adgratiam recepit, quem ſi voluiſſet, in brevi totaliter deſtruxiſſet, viribus totius regni adjutus. Non enim poſſibile fuit, ut unus Regni Princeps (alioquin ſatis potens) impetum tot principum non læſus ſufferret, qui duobus, vel tribus indubiè reſtitiſſet.

Secundum contra Palatinum exercitum duxit Wirtenbergenſis.

Intereà dum Rex Maximilianus cum Principibus & civibus Regni bellum contra Philippum Comitem Palatinum, & ejus filium Ducem Rupertum gereret in Bavaria, Udalricus Dux Wirtenbergenſis cum juſſu Regio, tum propriam adverſus memoratum Principem habens actionem, anno prænotato in menſe Majo ſe litteris Heidelbergam publicè miſſis, hoſtem & inimicum, ut fieri ſolet, manifeſtat ejuſdem. Deinde contractis copijs ad numerum, ut ferunt viginti millium pugnatorum peditum, & octingen-

octingentorum equitum, terras Palatini Comitis ingreditur, & in primis Monaſterij Mulbrunnenſis (quod Ciſtertienſis eſt Ordinis) poſſeſſiones & villas igne & ferro devaſtavit, quæ ſub tuitione fuerant ipſius Philippi Comitis memorati. Werſen villam dicti Cœnobijcum alijs incendio cremavit, pecora ruſticorum abegit, eiſque plura incommoda & damna fieri permiſit.

Poſtea ipſum Cœnobium Mulbronnenſe, quod in modum Caſtelli ſatis erat munitum, obſidione vallavit, in quo Palatinus Comes trecentorum virorum præſidium collocaverat. Abbas cum Fratribus ad urbem ſeceſſerat Spirenſem, paucis ſenioribus in Monaſterio relictis. Conſtruxerat in monticulo ex oppoſito Monaſterij paulo prius Comes Palatinus pro defenſione loci fortalitium quoddam in arcis modum fortiter munitum, non ſine multis impenſis, quod Dux Udalricus inprimis aggreſſus eſt, quaſſatúmque machinis cepit, & opus inchoatum ſine intermiſſione jaciendo lapides continuavit. Videntes autem, qui erant in Monaſterio, quòd tantæ potentiæ Ducis non poſſent reſiſtere, quódque nullum de ſuo principe haberent auxilium, quamvis ſæpius imploraſſent, ſub certis conditionibus Duci Monaſterium tradiderunt. Dux itaque Monaſterium introgreſſus potenter obtinuit, & eos, qui fuerant de parte Comitis Palatini, juxta condictum liberè, quo vellent abire permiſit, ſuſceptáque loci Advocatiâ Monachos revocavit. Inde progrediens fortiſſimum Knitlingenſium agrum potenter ſubegit, & Palatini oppidum Bretheim obſidione cinxit, caſtra ponens ab ejus parte verſus aquilonem. Obſidione firmatâ confeſtim muros, turres, & ædificia oppidi quæque bombardarum ictibus fortiter cæpit impellere ad ruinam, & magno conabatur annisu potentiæ ſuæ viribus obtinere victoriam. Sed qui erant in oppido & numero & audaciâ viri potentes in papiliones Ducis machinas direxêre tonantes, & ſe conſtanter & oppidum fortiter defensârunt. Erant enim pugnatores in oppido ad res bellicas inſtructi, quos nec metus in fugam, nec puſillanimitas Mulbronnenſium inſtar facilè converteret in traditores; unâ námque dierum cùm Wirtenbergenſes bombitonantes atque machinarum cuſtodes otio, vino & ſomno dediti nihil minus, quàm oppidanorum ſuſpicarentur excurſum, Palatinenſes de oppidulo otio homines memoratos vacantes quaſi ſecuros inveniunt, aggrediuntur, cædunt occidúntque, & bombardas nonnullas hoſtium violenter ſecum abducunt; ingens fit ſubitò clamor, & grandis ſub confuſione tumultus, dum præ gaudio Palatinenſes attollunt in aëra voces, Wirtenbergenſes autem ex ſubita incurſione attoniti vociferantes, quid paterentur eorum tonantes, neſcirent. Ex quibus nonnulli poſt excurſum Palatinarum partium retrocedentes minus cautè ſecuti, cùm portam inveniſſent apertam, introgreſſi ſunt, protinúſque clauſis valvis crudeliter occiſi, ſed & plures in captivitatem abducti.

*Mulbronna Cœnobium à Duce Udalrico obſidetur & capitur.*

*Bretheim oppidum à Duce Udalrico obſeſſum non capitur.*

*Oppidani faciunt excurſum in Ducis exercitum.*

Ceciderunt in eo tumultu ex utraque parte viri ducenti, & ſupra, plures tamen de Wirtenbergenſium exercitu quàm Palatinorum. Sedatis poſtremò tumultibus Suevi mortuos ſuos in cæmeterio quodam non longè poſito ſepelierunt. Duravit iſta oppidi Bretheim per Ducem Udalricum obſidio diebus uno atque viginti, quibus effluxis venit in papiliones Ludovicus filius Philippi Comitis Palatini primogenitus, quem Dux

Udalricus

Udalricus de Wirtenberg cum bonore ſuſcepit, & in tentorium ſuum lætanter introduxit. Quid inter ſe tractaverint, aut quas conditiones pacis dederint, & acceperint, me latet uſque in præſentem diem: ſolum hoc habeo compertum, quòd Udalricus Dux Wirtenbergenſis mox poſt Ludovici receſſum obſidionem amovit.

Peſeckheim oppidum à duce Udalrico & obſidetur & capitur.

Brethemij obſidione ſolutâ inde movit exercitum Udalricus Dux, & munitiſſimam arcem Palatini Comitis Peſeckheim firmiſſimâ obſidione coarctavit, lapides ſine intermiſſione bombardarum violentiâ intromittens, quibus haud parùm tribulavit obſeſſos. Qui cùm impetum machinarum ferre diutius non poſſent, neque auxilium ſe ſcirent aliunde habituros, communi decreto munitionem Duci Udalrico ſub conditione ſalutis tradiderunt. Dux autem oppidulo cum arce obtento victor ingreditur, & abire traditores permittuntur. Ultra progreſſus contra Ludovicum Comitem de Leuenſtein, qui erat in parte Comitis Palatini, quia ex patruo nepos, omnem Comitatum ejus incendio & vaſtatione hoſtili deſtruxit penitúſque deſolavit. Caſtrum quoque memorati Comitis Leuenſtein obſedit, & in quatuor diebus obtinuit, ipſo Comite Ludovico in Bavaria cum Duce Ruperto exiſtente. Verum poſt annos quatuor Dux Udalricus quorundam nobilium precibus ad miſericordiam flexus caſtellum Leuenſtein cum cæteris ablatis omnibus prædicto Comiti ſub certis conditionibus reſtituit, unâ villâ duntaxat exceptâ, cujus incolæ nullâ ratione poterant induci, ut jam deinceps conſentirent ſub ditione Comitis eſſe Ludovici, cauſas babentes varias. Conſequenter Dux Udalricus in Comitatum de Winsberg movit exercitum, & incenſis per circuitum villis magnam terris intulit deſolationem. Poſt Comitatus hoſtilem vaſtationem ipſum Caſtellum Winsberg obſidione vallavit, quod ſimiliter expugnavit in paucis diebus, & per deditionem obtinuit. Rurſúſque progrediens novam Civitatem Palatini Comitis oppidulum ſimili facilitate capiens in ſuam redegit poteſtatem. Deinde Meckmul cinxit obſidione, quod etiam brevi ſuæ poteſtati ſubjecit.

Leuenſtein Caſtrum à Duce Udalrico obſidetur & capitur.

Winsberg Caſtrum à Duce Udalrico & obſidetur & capitur.

His per tempus, quo inter Regnum & Palatinum cœpta duravit contentio, per Ducem Udalricum XVIII. annum ætatis agentem gloriosè imò nullo reſiſtente peractis, mandato Regali ſubſecutæ ſunt treugæ, à bello ceſſatum, & tandem ſicut dicemus, facta concordia. Animus in Adoleſcente fuit Principe magnus, cujus impetum niſi Regia cohibuiſſet auctoritas, damna Palatinis graviora intuliſſet. Laudamus eum, quoniam in ea parte Chriſtianum ſervavit modum pugnandi, quo & Monaſterijs & Eccleſijs Deo conſecratis pepercit, quippe qui neque incendio conſecrata Domino templa ſubvertit, neque ſervorum Dei Cœnobia ſpoliavit, ſed animo ſtrenuus, potentiâ virtuoſus, ac pius in Deum, quoad fieri potuit, Eccleſiæ miniſtris pepercit.

Tertium contra Palatinum exercitum ducit Alexander Comes Veldentiæ.

Tertium contra Palatinum circumduxit exercitum Alexander Comes Palatinus Bavariæque Dux & Comes in Veldentia Moſellanus, qui morabatur in Gemino ponte, filius Ludovici quondam cognomento Nigri. Hic anno Dominicæ Nativitatis prænotato, in Vigilia ſancti Petri & Pauli Apoſtolorum Capitaneum ſuum cum exercitu parvo ruſticano & magis ad prædam idoneum quàm ad pugnam, in terras miſit Palatini, Spanheimenſi conjunctas atque vicinas Comitatui, qui Monaſterium Wilhelmitarum,

mitarum, quod Mariæ porta nuncupatur parùm diſtans à Spanheim, intrantes crudeliter ſpoliarunt, abigentes pecora, & omnia, quæ invenire poterant, ſecum in Meiſenheim oppidum abduxerunt. Erat autem Feria ſexta & Vigilia ſicut diximus Apoſtolorum, nihilominus quidam in exercitu petrones repertas, quæ præcedente veſpere ſuperaverant, carnes devorabant. Spoliato Cœnobio retroceſſerunt, & quaſdam in itinere villas de Palatini dominio igne ſuppoſito incenderunt, Merxheim, Nusbaum, & alias per circuitum oppidi Sobernheim. A Priore nihilominus & Fratribus memorati Cœnobij Wilhelmitarum ducentos extorsêre florenos, ut ab incendio, quod minabantur Monaſterio, temperarent. Quis hic modus bellorum, ubi & Deo dicatis locis minatur incendium? Inde capitaneus exercitus Ducis Alexandri copias contra Palatinum, duxit in partes Weſtraſiæ, atque per provinciam diſcurrens inſtabilis villulas quaſdam incendio cremavit, pecunias à Monaſterijs & Eccleſijs in Ottenburg, Clingenmünſter, Uthersthal, Hartvvichshauſen, ſancti Lamberti Monialium, & alijs in circuitu, ne incendio perirent, extorſit, ſpoliavit, & ſine commiſeratione graviter afflixit. Poſthæc Buleckheim villam Comitis Palatini ab oppido Landavv Spirenſis Diœceſis uno duntaxat milliario diſtantem obſedit, & fortiter ut potuit impugnare cæpit. His autem, qui fuerant in præſidio collocati, villam conſtanter defendentibus, omnes hoſtium defecere conatus. Interea Comes Palatinus exercitus ſui partem in auxilium miſit obſeſſis, quorum adventu territus hoſtis obſidione ſolutâ diſceſſit, plura paſſus incommoda, quam hoſtibus forſitan ſuis potuerit inferre.

*Villam Buleckheim obſident Alexandrini, ſed capere non poſſunt.*

Dum hæc agerentur, Dux Alexander morbo laborans non fuit in exercitu, cujus abſentiâ factum eſt, ut milites conductitij prædam ſitientes plus hoſtem ſpoliare contenderent, quàm vincere. Diſcurrentes enim per totam regionem in circuitu Novæ Civitatis oppidi omnia per violentiam rapuerunt non ſolum in domibus & poſſeſſionibus ruſticorum, ſed etiam in Monaſterijs & Eccleſijs Sanctorum. Non tamen omnes, qui fuerunt in exercitu, in hunc modum rapacitatis vitio intendebant, ſed viri perditionis duntaxat, quibus nihil de timore Dei, nihil de publica honeſtate, ſed totum de avaritia conſtabat. Quòd timor Dei non fuerit ante oculos eorum, ex eo fecerunt manifeſtum, quia neque Deo dicatis locis pepercerunt, neque Monachis, neque Eccleſiæ Dei miniſtris, utpote qui avaritiæ facibus inſanabili deſiderio inflammati ſacrilegas manus in res divino cultui conſecratas temere miſerunt, ſpoliarunt templa Dei ornatibus cunctis, altaria pallis & linteamentis benedictis, & quod eatenus in Chriſtianorum publicis bellis nuſquam reperi factum, linteos attactu Domini pretioſo Corpore ſanctificatos (qui corporalia nuncupantur) rapuerunt de ſacroſanctis Eccleſijs, & in ſuos uſus illicitos deputarunt, ex quibus alij ſuis uxoribus fecerunt pepla, alij ſibi applicuerunt ad pectoralia.

*In abſentiâ Ducis malè habet exercitus.*

*Inauditum nefas! ex corporalibus pannis facere pepla mulierum.*

Anno prænotato, 9. die menſis Auguſti, pedites cum equitibus Alexandrinorum, qui erant in oppido Meiſenheim (quod duobus ferme à Monaſterio Spanheim diſtat milliaribus) circa ſolis ortum mane irruerunt in villam Budesheim juxta oppidum Creuzenach inopinatè, raptiſque omnibus inventis eam ignibus incenderunt. Fumo per aëra ſurgente

*Budesheim villa prope Creuzenach ab Alexandrinis inceenditur.*

in altum, Palatinenſes, qui erant in oppido jam dicto, turmatim contra hoſtes exiverunt uſque ad villam procedentes ardentem. Sed Alexandrini mox ut villam incenderant, fugerunt, & abductis nonnullis ex Budesheim & Huffelsheim ruſticis una cum inventis pecoribus & ſpolijs ad Meiſenheim præſidium ſuum reverſi ſunt,

Windeſheim villa 120. florenis ſervatur ab incendio.

Die undecimo menſis Auguſti, Capitaneus Ducis Alexandri Henricus de Schvvarzenburg eques auratus ruricolas villæ Windesheim Cœnobio Spanheimenſi vicinæ pro 120. florenis, ab incendio liberos dixit atque ſecuros, noluit enim incendere villam, quamvis ſub ditione Palatini conſtitutam, propterea quòd Dux Alexander patronus & collator eſſet Eccleſiæ Parochialis. Villam quoque Waldenhauſen, quæ Juris eſt nobilium de vicino caſtello Dalburg, pro 300. florenis liberam ab incendio fore promiſerunt Alexandrini.

Alexandrini pecora incolarum villæ Bickelheim abigunt.

Die quarto menſis Septembris, mane ante ſolis ortum exeuntes de Meiſenheim Alexandrini ſilenter intraverunt Comitatum Spanheimenſem, vaccáſque 120. & porcos 20. juxta villam paſcentes abegerunt. Villam quidem capere niſi ſunt, ſed non potuerunt, quam incolæ prius foſſatis ſepibus, & propugnaculis munitam die & nocte diligentius cuſtodiebant. Die autem ſequente mane ſurgentes viri de Bickelenheim numero viginti anxilio quorundam de oppido Sobernheim ante ſolis ortum ſe haud procul ab oppido Meiſenheim in nemore abſconderunt, donec pecora egrederentur ad paſcua, quibus more ſolito egreſſis erumpunt de inſidijs, qui latuerunt viri, pecora non ſuſpicantibus Alexandrinis abigunt, & Bickelenheim velociter introducunt.

Sobernheimenſium pecora abiguntur.

Unde nono die menſis memorati Septembris Alexandrini rurſus de oppido Meiſenheim turmatim exeunt, & circa nonam horam de mane in agrum Sobernheimenſis oppidi cum ſilentio irruentes omnia, quæ invenerant, pecora, nullo percipiente in oppido, ſecum ducentes ad Meiſenheim minaverunt. Eſt autem inter Sobernheim, & Meiſenheim unius duntaxat milliaris diſtantia.

Caſtellum Zuſch ab Alexandrinis ſpoliatum inceditur.

Vigeſimo poſthæc die menſis Septembris, quæ fuit ſexta Feria poſt Feſtum Exaltationis ſanctæ Crucis, Alexandrini mane diluculo venientes ad Caſtrum Zuſch in nemore ſitum, quod Saonus nominatur à Spanheimenſibus, Trevirenſibus autem & Moſellanis Hydorus, donec egrederentur ad paſcendum pecora latuerunt. Eſt autem nemus hoc in majori parte latitudinis unius theutonici milliaris, in minori ſemiſſis, cujus initium à Rheno inter Bingiones & Bacherachios captans per Comitatum Spanheimenſem Cynonotóſque Trevirenſes & Lotharingios in fines porrigitur continuatum ſine intercapedine Metenſium. Ea pars nemoris memorati, quæ ſub Moguntina continetur Diœceſi, nuncupatur Saonus, illa verò quam Diœceſis comprehendit Treverica, Hydorus nominatur, ſylva certè quercubus, paſcuis, & glandibus dives.

Itaque latitantes in inſidijs tecti nemore Alaxandrini, mox ut pecora de Caſtello viderunt exire, ſubmiſerunt in habitu ruſticano antea diſpoſitos, qui portas, antequam clauderentur, præoccuparent. Quorum confeſtim inſecuti veſtigia ceperunt nullo reſiſtente Caſtellum, ipſiúſque domicellum Joannem de Hohenſtein adhuc dormientem in lecto ceperunt abducentes captivum. Deinde omnem ſcrutantes ſuppellectilem in prædam

Joannes de Hohenſtein captivus abducitur per eoſdem.

ſumentes

ſumentes abducunt, & Caſtrum igne ſuppoſito redigunt in favillam. Non enim confidebant integrum ſe poſſe retinere Caſtellum, propterea quòd & Jure Feudali Archiepiſcopo ſubjiceretur Trevirorum, & Joannes de Hohenſtein Dominus caſtelli neque Palatino, neque alteri alicui hac durante guerrâ ſerviret. Unde cunctis rem medullitus intelligentibus viſum eſt Alexandrinos gravem, & non diſſimulandam feciſſe injuriam. Sed quid? non Judex judicat? Tranſeamus.

Vigeſimo octavo die menſis Septembris, Alexandrini de oppido Meiſenheim rurſum egreſſi Merxheim villam, ut ſupra diximus ſub tuitione Philippi Comitis Palatini poſitam, quæ Juris erat immediati Svvidegeri de Sickingen equitis aurati, qui tunc in exercitu Ducis Ruperti fuerat perſonaliter occupatus in Bavaria, & Joannis captivi de Hohenſtein memorati ſpoliaverunt, & igne ſubmiſſo, quod reliquum fuerat à priore incendio, funditus deſtruentes, in favillam redegerunt magno damno incolarum. Eodem quoque die pars una exercitus Alexandrinorum villam & caſtellum SeynSvvidegeri militis de Sickingen, jam dicti ſpoliaverunt, & per incendium funditus deſtruxerunt irruentes more ſuo per turmas.

Merxheim villa per Alexandrinos ſpoliata incenditur.

SeynCaſtellum & villa per Alexandrinos deſtruitur.

Dum hæc omnia, quæ diximus fierent, & quædam alia plura memoriæ non occurrentia noſtræ, mandato Ducis Alexandri contra Philippum Comitem Palatinum tempus menſium quinque conſumebatur, quo bellum duravit, intereáque agebantur, quæ ſunt dicta prius de Maximiliani Regis in Bavaria exercitu, Ducis quoque Udalrici de Wirtenberg, & quæ ſumus dicturi de crudeli vaſtatione Wilhelmi Landtgravij provinciæ Haſſianorum. Verùm quia breviter deſcripſimus Alexandri Ducis memorati geſta contra Philippum Comitem Palatinum, ſicut noſtræ occurrebant memoriæ, ordo jam poſtulat rationis, ut quid Palatinenſes anſerint adverſum partes ipſius Ducis Alexandri, quantum nobis conſtare poterit, breviter dicamus.

Imprimis autem Nicolaus Brunonis, vel, ut propius accedam, Brunus de Schmideberg ex parte Palatini Capitaneus eorum, qui apud Stauroneſum erant in præſidio, vir audax, fortis, & bellicoſus in Vigilia Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ, contractis ex Stauroneſo copijs Alexandri Ducis villas duas circa Nahum fluvium in vicino poſitas, Huſen videlicet inferius, & ſuperius invaſit, ſpoliavit, incendit, ac præter Eccleſiam funditus deſtruxit: viros ruricolas, quotquot invenire potuit, cum pecoribus & præda captivos abduxit, quos pecuniâ interveniente poſtea liberos abire permiſit. Sequenti die Feſto Divi Baptiſtæ Joannis villam Rode ſimili vaſtatione deprædatus incendit, & nonnullos ex ruſticis captivos abduxit. Reliquas etiam in circuitu villas, curtes, & quicquid ſub tuitione fuerat Alexandri Ducis, hoſtili incurſione devaſtans ſpoliavit, incendit, ac funditus deſtruxit.

Quid Palatinenſes egerint contra Alexandrinos.

Poſt hæc 19. die menſis Julij, venit ab Heidelberga Joannes Landſchad de Steinach eques auratus Palatini Capitaneus & Dux exercitus cum armatorum copijs ad oppidum Creuzenach, & manſerunt ibi diebus ſex, incrementum ſui & machinas bombardarum expectantes. Quibus interea cum Bombitonantibus advectis 26. die menſis Julij, Stauroneſum in magna multitudine per ordinem exierunt, primò pedites ac deinde pulchro

Exercitus Palatini congregatur apud Stauroneſum.

apparatu diſpoſiti equites iter contra Ducis Alexandri Principatum dirigentes. Erat autem mane circa horam ſeptimam, quando primi exire cœperunt, & ordine ſequentes alij continuo paulò poſt nonam horam ultimi exiverunt, fuit enim copioſus exercitus.

Palatinenſes Monaſterium S. Diſibodi ſpoliarunt.

Eodem die venerunt cum feſtinatione ad planiciem, quæ eſt inter montem ſancti Diſibodi & Odernheim Ducis Alexandri oppidulum, & ibi caſtra fixerunt. Erant autem in ipſo Monaſterio montis S. Diſibodi quinquaginta Stratiotæ pro cuſtodia loci ab Alexandro deputati, qui cùm vidiſſent exercitum Palatinenſium advenire, confeſtim relicto præſidio fugerunt. Ingreſſi Monaſterium Palatinenſes duos vel tres Monachos duntaxat invenerunt, cæteris cum Abbate hoſtium metu jam pridem ad loca tutiora translatis. Magnam Petrones crudelitatem in Cœnobio exercuerunt, quam veritatis amore tranſire non poſſumus. Vini plauſtra non minus quinquaginta in Cellario repererunt, quod, ſi eo modeſtè fuiſſent uſi, exercitui multis diebus potuiſſet ſufficere, ſed paſſim omnes, qui volebant irruentes ſine ordine, ſine modeſtia, ſine diſcretione vinum potabant, & multo plus effundebatur in terram, quàm in uſum verteretur humanum. Enimverò cùm inſtrumenta non haberent, vel ad perforandum opercula vaſorum, vel in quibus poſſent recipere vinum: lanceis & pugionibus aperuerunt foramina, & bibentes, quantum poterant, reliquum defluere in terram permittebant. Quidquid in Monaſterio repererunt, ſine timore Dei totum rapuerunt, non relinquentes, vel cochlear unum, vel aliud quicquam minimum, nam plumbum de teſtis, atque feneſtris, ferreos clavos de ligneis parietibus, pallas de altaribus ſimul & corporalia furtivè ſuſtulerunt. Non milites, non nobiles, non equites iſta fecerunt, ſed nudi pedites & ruſtici petrones, qui vel juſſi, vel ultronei ſe conjunxerunt exercitui. Nihil reliquerunt intactum, nihil integrum, nihil non violatum. Verùm Abbas providus futurorum calices, privilegia, libros, & quæque Monaſterij pretioſa Clenodia tempeſtivè ad Meiſenheim fecerat transferri. Fuerunt tamen nonnulli, qui de nobilitate gloriantur in Sobernheim oppido Palatini domicilium habentes, qui ſublata publicè de Monaſterio torcularia, vaſa quoque vinaria, lectiſternia, ſcamna, menſas, fœnum, ſtramina, & quicquid invenerunt utenſilium ſeu rerum domeſticarum, impunè rapuerunt, & curribus multiplicatis in ſua nullo contradicente fecerunt abduci.

Ruſtici Petrones atq; ſacrilegi omnia inventa rapuerunt.

Cotirodurum à Palatinenſibus capitur.

Eodem quoque die, videlicet ſanctæ Matris Annæ, Palatinenſes oppidum antedictum Odernheim, quod Cotirodurum veteres nuncuparunt, obſidione cinxerunt, & machinis bellicis ſive bombardis acriter impugnarunt. Nec minus, qui erant in oppidulo viri & mulieres, turribus & muris conſcenſis, baliſtis, bombardis, & lapidum ejectione fortiter ſe defenſare conati ſunt. Superati tandem multitudine impugnantium Odernheim, cùm ſe nec defenſare poſſent diutius, nec aliunde ſperarent auxilium, & ſe & oppidum ſub certis quibuſdam conditionibus in manus Palatinenſium tradiderunt, die ſcilicet 28. menſis Julij, quæ fuit Dominica & Martyrio ſancti Pantaleonis feſtiva, circa quintam horam poſt meridiem obſidionis die tertiâ.

Odernheimenſes victi.

Oppidum Palatinenſes ingreſſi, & per domos diſcurrentes, quicquid invenire poterant diripiebant. Oppidani autem cum uxoribus & liberis

ſuis

ſuis ad Eccleſiam confugerant Parochialem, in quam etiam res ſuas quáſque meliores ante triduum comportaverant, in qua ſalvæ manſerant. Joannes etenim Landſchad miles & Capitaneus Palatini memoratus cùm eſſet Chriſtianæ pietatis amator ſimul & juſtitiæ cultor, nullâ potuit ratione perſuaderi, ut quempiam ſuorum Eccleſiam permitteret ingredi. Omnia ergo ſalva manſerunt, quæ in Eccleſiam fuerant repoſita, nec minimum quid ex eis fuit ablatum, poſitis juſſu capitanei ad januam cuſtodibus, qui nulli concederent introitum. Deinde convocati ad Forum oppidani, ut moris eſt, in verba Comitis Palatini omnes juraverunt. Erat quidem parvum oppidum, ſed muris, turribus & foſſatis optimè munitum, habens ab Oriente Planum fluvium non facilè tranſmeabilem; propterea confiſi de firmitate loci per triduum oppidani, quamvis pauci eſſent numero, fortiter ſteterunt, promiſſum à Duce præſtolantes auxilium, quo non veniente bello præpoſuerunt ſalutem. Capto autem oppidulo Palatinenſes muros & turres per gyrum dejicientes impleverunt foſſata, ne relinqueretur Alexandrinis occaſio, vel ſpes aliqua recuperationis. Perierunt ab utraque parte nonnulli bombardarum lapidibus miſerabiliter obruti.

Inde moventes exercitum Palatinenſes per terras Alexandri Ducis iter verſus Luteram Palatini oppidum inſtituerunt, plures in medio villas adverſariorum deprædantes, incendio vaſtaverunt. Procedentes autem ulterius ordine cæpto Alexandrinos ab obſidione villæ Pikelheim, de qua diximus, fugaverunt. Pepercit in his omnibus Philippus Comes Palatinus Alexandro nepoti, quem indubitanter perdere potuiſſet, ſi ambo æquali odio laboraſſent, quorum alter plus voluit, quam potuit: alter noluit, quantum inferre mali potuit inimico.

*Palatinenſes devaſtant terram Ducis Alexandri ubique.*

Poſt hæc 18. die Septembris, Nicolaus Brunus de Schmidberg Capitaneus Palatini Comitis in Stauroneſo contractis oppidanorum copijs terram Ducis Alexandri rurſus intravit, Moſchelen inferius cum alijs quibuſdam villis per circuitum ſpolians incendit, ruſticos nonnullos abduxit captivos, pecora quoque multa abegerunt, qui cum eo erant Stratiotæ. Tanta fuit in oppido Stauroneſo equorum, boum, & ovium copia ex Principatu Ducis Alexandri raptorum, quantam prius in his terris nemo viderat unquam. Vidimus tunc oves quingentas venundari pro florenis quinque atque viginti, equos, porcos, vaccas pro viliſſimo comparari pretio. Emptoribus tamen quibuſdam, quod de rapina comparaverant, Tholoſanum eſt verſum in aurum, ut pœnas avaritiæ luerent, qui ſcienter injuſtè acquiſita vili pretio ſibi uſurpaverunt.

*Nicolaus Brunus devaſtat & incendit villas Ducis Alexandri.*

Quartum contra Philippum Palatinum Comitem exercitum duxit Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius, ſecum habens proprijs in perſonis Henricum Ducem Brunſvvicenſem, Henricum quoque Ducem Mechelburgenſem, Emichonem Comitem de Liningen, Comitem de Lippia, Comitem de Königſtein, aliósque plures Comites & nobiles, quorum aliqui odio Palatini laborantes, ut proprias cauſas prætendentes ſpontaneâ voluntate militabant; alij ſtipendio fuerant ab eo conducti.

*Quartum contra Palatinum exercitum duxit Landgravius Wilhelmus.*

Contractis itaque ſuorum copijs Princeps memoratus de Haſſia egrediens cum magno exercitu venit ad Franckfurdiam, quem Franckfurdenſes mandato compulſi regio per oppidum & pontem Mogani tran-

Bensheim obſidetur à Landgravio, non capitur.

ſire permiſerunt. Qui movens exercitum in terram Palatini, Bensheim oppidum in Strata montana firmiſſimâ obſidione vallavit. Verùm Palatinenſium exercitus ab Heidelberga miſſus cum machinis, & bombardis in auxilium obſeſſorum, uſque adeò terruit hoſtem, quòd mox obſidione ſoluta ſine effectu receſſit, & omnes in circuitu villas juris Palatini ſpoliavit, incendit, & funditus evertens deſtruxit.

Lauriſſa Monaſterium ſpoliatur cunctis bonis per Haſſios.

Monaſterium LaureacenſePræmonſtratenſis Ordinis, quod aliquando fuit Ordinis noſtri, & una de quatuor Abbatijs Regalibus Germanici Regni, cunctis rebus & bonis inventis ſpoliavit, frumenta & vinum in proximas munitiones ſuas territorij de Gerawv, quæ fuerunt aliquando Philippi Comitis ultimi de Kazenelenbogen, fecit abduci, non ſine injuria Dei & incommodo Fratrum graviſſimo. Novum caſtrum, quod Fridericus Comes Palatinus Tutor quondam Philippi & patruus in nemore conſtruxit ad ſiniſtram de Wormatia pergentibus ad Laudenburgum, & ex ſuo nomine Friderichſpurg nominavit, pulchrum & amæniſſimum igne ſubmiſſo in favillam redegit, Lamperten, & omnes in circuitu villas ſpolians incendit, & inventos ruricolas captivos abduxit. Deinde Caſtellum Stein nuncupatum haud procul à Wormatia traditione Caſtellani obtinuit. Cúmque omnia deſolaſſet ab iſta parte Rheni, quæ potuit, à Wormatienſibus tranſitum navigio per Rhenum in aliam partem ſibi concedi poſtulavit. Sed Wormatienſes Jura vicinitatis illæſa cuſtodire volentes non permiſerunt.

Philippus Comes Palatinus Heidelbergæ commorabatur.

Interea dum hæc agerentur, Philippus Comes Palatinus in ſua munitione fortiſſima reſidebat Heidelbergæ, finem & exitum rei expectans. Caſtrum ejus reſidentiæ muris, turribus, montibus & ſitu fortiſſimum eſt, nec facilis patet acceſſus, in quo tot machinas repoſuit bellicas atque bombardas numero & magnitudine ingentes, quantas vel quales ante hac apud unum principem non vidimus in Germania. Oppidum quoque Heidelberg ſatis ante munierat, & victualia pro triennio ſufficientia præparaverat, viros etiam audaciâ & fortitudine potentes pro loci defenſione in præſidio habuit. & hoſtium adventum ſecurus expectavit.

Wilhelmus Landgravius non acceſſit ad Heidelbergam.

Hæc non ignorans Landgravius in terminis Stratæ Montenſis lanceâ pugnat & ludit, ſed oppido Heidelberg metu bombardarum appropinquare non voluit, neque per Fluvium Neccarum ad ſuperiora Comitis Palatini villagia tranſivit. Et cauſa forſitan erat etiam alia, quòd bombardas tantæ molis & fortitudinis ſecum de Haſſia non adduxerat propter locorum diſtantiam, quibus vel muros potuiſſet dejicere, vel impugnare Civitates. In argumentum veritatis adjungo, quòd in toto calamitatis hujus tempore nec oppidum aliquod munitum cæpit violenter, neque caſtellum, niſi per deditionem eorum voluntariam, qui ad defenſionem poſiti animis defecerunt cuſtodiæ propoſitum abijcientes.

Landgravius apud Moguntiam tranſduxit exercitum ſuum.

Videns ergo princeps Landtgravius, quòd per Wormatienſes non poſſet ad Ultra-Rhenana Palatini habere commeatum, neque aliunde conquirere naves, quæ tantam exercitus multitudinem ſine periculo per Flumina Rheni transducerent, deſcendit ad Moguntiam, & conſenſu, uti dicebatur, eorum, qui locos & vicos tenebant Epiſcopi (tunc in Aſchaffenburgo reſidentis quietè) contractis undique navibus apud Weiſſenawv villam de oppido S. Victoris extra Moguntiam traduxit exercitum.

Venerat

Venerat jam tunc hora, in qua Clerus Moguntinus vices rependit Palatino pro damnis, calumnijs, contumelijs, quibus per annos decem, & amplius ab Officialibus ejus in Alzen & Creuzenach non mediocriter fuerat læſus & gravatus, quemadmodum in ſuperioribus ex parte jam diximus. Non ſunt nobis incognita mala, pericula, & damna, quæ omnis in Moguntia Clerus in cenſibus, in redditibus annuis, & libertatibus paſſus eſt per diſſimulationem memorati principis, & per ejus in vicino miniſteriales; juſtène an injuſtè nihil ad nos. Erant quidam ex nobilium genere, qui cauſas, & querelas contra Eccleſiam Moguntinenſem prætendentes adverſus Bertholdum Archiepiſcopum, & omnem per totam Diœceſin Clerum multis annis incurſus fecerunt hoſtiles, frumenta decimarum, curtium, & aliarum poſſeſſionum, ſi pecuniâ Clericorum interpoſitâ non redimerentur, in agris & horreis igne concremantes. Quid loquar de Teſtipremis, parricidis & Sacerdotum detentoribus? quorum tanta noſtris diebus fuit crudelitas in Comitatu Spanheimenſi & circumcirca, ut nec Monachi Cœnobia, nec Presbyteri villagia quoque tutò egredi poſſent. Parco autem, ne hiſtoriam nimium exaggerando etiam cum veritate videar exceſſiſſe. *Hoſtes Eccleſiæ Moguntinæ multa fecerunt mala Clero.*

Wilhelmus itaque Haſſiorum Landtgravius poſtquam conſenſu, permiſſione, & auxilio Moguntinenſium navigio traduxiſſet exercitum, caſtra poſuit in villa Schornsheim non longè à Moguntia, omniáque in circuitu uſque ad Oppenheim, quæ juris erant Palatini, devaſtavit, villas ſpoliavit, incendit, ac funditus deſtruxit. Magna fuit in exercitu ejus quorundam impiorum crudelitas, eorum maximè, quos incendio præfectos Brandmeiſter vulgò nuncuparunt, qui Eccleſias non ſolum villagijs contiguas, ſed etiam aliquantulum remotas, cùm ſervare potuiſſent, ex induſtria proprio igne ſuppoſito unà cum viculis incenderunt & deſtruxerunt. *Landtgravius caſtra poſuit in villa Schornsheim.*

A Schornsheim Landtgravius movens exercitum per terras circumduxit Comitis Palatini uſque ad Alzen, & ibi non procul ab oppido caſtra metatus eſt. Poſitis autem papilionibus per gyrum, cuncta in agris frumenta, quæ jam erant maturitati proxima, equorum multitudine conſumpſit, & reliquum conculcando deſtruxit, villas incendio dedit, ſpoliavit rapuit, & nec Deo conſecratis Eccleſijs pepercit. Quidquid enim rerum, & ſubſtantiæ pauperum ruſticorum in Eccleſias propter majorem fuerat ſecuritatem repoſitum, totum ceſſit in prædam exercitui Haſſiorum: omnia etiam vaſa & ornamenta Eccleſiarum, quas non incenderant, diripuerunt.

Eſt oppidum inter Oppenheim & Alzen Gaviodorum nuncupatum Regni Germanici antiquiſſimum, quod à multis retrò annis Palatinatui dignoſcitur impignoratum. Ad hoc oppidum Landtgravius exercitum ubi admovit, nimio pavore perterriti Cives in occurſum ejus properant, portarum ei claves præſentant, & ſe ſuóſque & oppidum ejus ditioni ſubmittunt, quorum levitatem, ne dicam, perfidiam etiam hoſtis ipſe deteſtabatur, quòd oppidum habentes muris, turribus atque foſſatis munitum tradidiſſent, nullâ adhuc neceſſitate compulſi. Unde in pœnam perfidiæ cunctis traditores bonis ſpoliavit, dimiſſóque oppido receſſit, & viros omnes in eo repertos ſecum captivos abduxit. Omnes in circuitu *Gauodernheim oppidum Regni in manus venit Landtgravij.*

Gavij

Gavij villas ſpoliavit & incendit, quæ ad dominium pertinebant Comitis Palatini, his duntaxat exceptis, in quibus Clerus Moguntinus vel curtes habuit, vel decimationes, quibus rogatus ab eis libenter pepercit. Multam in Gavio tam Oppenheimenſi, quam Wormatienſi circa Alzen & Stauroneſum, qui Nahagavv appellatur, prædam in frumento & vino & in varijs uſus humani rebus Landtgravius reperit, cepit, & in ſua ſecum abduxit. In duabus námque villis Saulheim & Weſthoffen plus quam mille vini optimi plauſtra invenit. Quid vel quantum in alijs tam multis & magnis putandus eſt repeᴙiſſe villis atque caſtellis per meticuloſam deditionem obtentis?

Palatinenſium exercitus venit contra Landgravium.

Interea cùm Landtgravius poſitis circa oppidum Alzen caſtris, omnia ſicut diximus, devaſtaret, compaſſus nec immeritò ſuis Comes Palatinus diſperſum convocavit exercitum, & miſit eum ſub manu Capitanei ſui Joannis Landtſchad contra Haſſios ad Alzeiam. Quorum adventu Landtgravius cognito, non duxit eorum expectare præſentiam, ſed movens inde per tria ferè milliaria noſtra diſceſſit inter duo noſtra villagia Blinch & Genztingen juxta Nahum fluviũ ſpatio dimidij milliaris à Stauroneſo ſive Creuzenach oppido caſtra locans, quinque ibi diebus in papilione manſit. Ad quem venit in caſtra Dux Alexander cum mille ducentis viris, qui dudum ei contra Philippum Comitem Palatinum fuerat confœderatus, & habuerunt inter ſe diutius optata colloquia. Retulerunt Ducem primores Haſſiorum, quòd Princeps tam inclyti nominis contra potentiſſimum adverſarium Comitem Palatinum videlicet majorem non haberet exercitum. Dux verò Alexander peractis his, pro quibus venerat, in Meiſenheim reverſus eſt.

Haſſij omnia in circuitu Nahagaw devaſtaverunt.

Non vacabant otio in ſtatione Haſſij, ſed more ſuo circumcurrentes per totam regionem, omnia diripientes, villas cum Eccleſijs crudeli malignitate incenderunt. Habebant enim convenientes moribus ſuis flammarum præpoſitos, qui nec Deum timebant, nec hominem reverebantur, de quibus nemo dubitet, quoniam Omnipotens Deus & ſuas & pauperum ſuorum aliquando vindicabit injurias, ſi non in hac vita, in futura tamen, & forſan in utráque.

Imprimis autem ſpoliaverunt Armsheim villam, & incendio ſubverterunt, quæ non longe diſtat à Flanheim in via euntibus de Bingen ad Alzejam: Eccleſiam quoque in ea novam pretioſam atque pulcherrimam, quæ ante paucos annos in memoria hominum ex oblationibus fidelium ad memoriam Dominici Sanguinis illuc concurrentium fuerat conſtructa, ſpoliatam vaſis & ornatibus cunctis incenderunt funditus deſtruentes, Sacerdotibus aſtantibus & lachrimantibus.

Baſenheim cum Eccleſia, Lansheim cum Eccleſia, Armsheim cum Eccleſia,

Deinde villam, quæ Wansheim dicitur, ſpoliatam ſimiliter incenderunt, Baſenheim quoque villam & Eccleſiam ſimili veſaniâ ſpoliantes concremarunt. Lansheim quoque villam magnam cum Eccleſia pulchra & campanis funditus incendio deſtruxerunt, omnia diripientes quæcunq; invenerunt. Viri ejus loci audientes videntéſque inimicorum adventum, in nemus vicinum receſſerunt.

Heidesheim villam juxta rivulum ſitam, qui aurea ripa nominatur ab incolis terræ, cunctis bonis ſpoliatam igne ſubmiſſo totaliter everterunt, villas etiam Kappeslaubersheim, Erbsbuddesheim curtem novã & plures

per

per circuitum Nahagavlj & Stauroneſi, quorum omnium nomina memoriæ hac vice non occurrunt, cum Eccleſijs ſpoliaverunt, incenderunt, & penitus deſolaverunt. Benzenheim, Genzingen, Bleinch & Wizenheim cum nonnullis alijs villis magnis non incenderunt ad preces quorundam ſimul & interveniente pecuniâ, quam Brandſchatzung nuncupant, ſpoliarunt tamen pauperes omnibus, quæ reperire potuerunt, & ſecum abduxêre.

Eſt villa milliario diſtans à Creuzenach, foſſatis, muro, ſepibus & propugnaculis admodum ſatis munita, nomine Sprenlingen, cujus incolæ jam bello inſtante rogaverunt Palatinum, ut eos cum bombardis tantum, cum pulveribus & alijs neceſſarijs provideret, aſſerentes ſe & numero, & fortitudine ad defenſionem villagij ſufficere, nec ſtratiotarum indigere ſuffragio. Fecit Palatinus ſicut petierant, noluitque gravare alienigenarum inſolentiâ viros tam audacter promittentes parietes defenſare domeſticos; eſt enim villa non parvi momenti. Veniente in regionem illam exercitu Haſſiorum ſolo ejus auditu territi nimium viri omnes, relicto villagio cum bombardis, rebus, mulieribus & liberis ad Alzeiam oppidum fugerunt: ſic ruſticorum ſtetit præſumptio, quæ grandia proponit in hoſtem, dum procul eſt, & fugit ante præſentem.

Viri de Sprenlingen omnes fugerunt à facie Haſſiorum.

Reperit in eo villagio multam Landtgravius prædam, vini plauſtra quater centum, frumentorum ingentem copiam, bombardas & variam in domibus ruſticorum ſupellectilem. Erant enim homines admodum locupletes ſub ditione Comitis Palatini Ducis Joannis in Simmeren habitantis indiviſibili dominio conſtituti, quibus annuè contribuunt 500. auri florenos pro taxâ, quam ipſi precariam nuncupant ſubventionem. Villam ne incendio periret deſtinato, conſuetudine Haſſiorum acceptâ pecuniâ Landtgravius immunem fecit.

Landtgravius prædam in Sprenlingen reperit multam.

Cœnobium eſt Fratrum Canonicorum Regularium S. Auguſtini de Windesheimenſium obſervantia Fratrum, quod Comites de Spanheim olim fundârunt, non longè ab eo loco ſitum, ubi inter Stauroneſum & Sprenlingen caſtra poſuerunt Haſſij, in quod cum impetu irruentes non parva Servis Dei damna fecerunt & incommoda. Juſſu tamen principis temperatum eſt, ne deſolaretur in toto, pro qua liberatione ab incendio Prior loci ducentos auri nummos Landtgravio dare compulſus eſt, non attentâ paupertate ſeu inopiâ, quâ Fratres premebantur.

Schwabenheim Cœnobium Regularium ab Haſſijs invaditur.

Interim verò quo Landtgravius apud Bleinchen villam in papilionibus traxerat moram, & plures de exercitu hinc inde vagantes omnia ſicut dictum eſt, per anteriorem Comitatum Spanheimenſem devaſtarent, ſpoliarent, & incenderent, nonnulli eorum extra ordinem diſcurrentes, à Palatinenſibus perempti ſunt, quorum aliqui mox in campis occidebantur, plures etiam ad oppidum Creuzenach ducebantur captivi homines Haſſij pauperes & ruſticani, qui mandato Landtgravij, cujus & ſubditi erant, venire in hanc neceſſitatem fuerunt compulſi. Nobiles verò & equites Stauroneſo minimè appropinquârunt.

Landtgravio autem præfato in loco per quinque dies cum exercitu commanente fama exijt, Joannem Landtſchad Capitaneum Palatini cum toto exercitu ad oppidum Creuzenach contra Haſſios eſſe venturum, ſicuti & poſt biduum venit. Quod ubi Haſſiorum innotuit principi, ſummo mane diei ſequentis caſtra incendit, & exercitum verſus Bingen abduxit.

Landtgravius caſtris incenſis movit exercitum verſus Bingen.

abduxit. Tanta ſubitò nebula ſeu caligo ex incenſione caſtrorum ſurrexit, quod omnem circa regionem fumo & fœtore implevit uſque adeò, quòd Palatinenſes in oppido nihil penè viderent.

Villa Münſter cum Eccleſia ſpoliatur & exuritur per Haſſios.

In eo tranſitu de loco papilionum ad Bingen Landtgravius villam Monaſterium dictam Bingijs proximam, quam Philippus Comes Palatinus ante paucos annos emerat à Comitibus Rheni, ut ſupradictum eſt, una cum Eccleſia ſatis pulchra juſſit incendi, ac penitus in favillam deſolari. Omnes autem de villa ruſtici metu Haſſiorum prius fugerant, mulieribus duntaxat relictis cum parvulis. Sed & Presbyter loci Parochus ſimili pavore correptus diſceſſerat. Miniſtris iniquitatis juſſa perficientibus ſtetit jam villa in medijs flammis. Landtgravius verò cum Ducibus de Vico Brunonis & Megaloburgenſi totóque ſuorum exercitu ab alia parte Nahi fluminis parvi & ubíque transmeabilis equo inſidens interitum villagij ſimul & Eccleſiæ malè gaudens proſpectabat intuebatúrque.

Ardente jam in parte ſuperiore Eccleſiâ, cùm nullus adeſſet Sacerdos præter Magiſtrum Henricum plebanum Eccleſiæ Bingiorum virum doctum morúmque honeſtate integerrimum, & verbi Dei præconem infatigabilem, qui ad hoc venerat, ut precibus incendium, ſi poſſet apud Principem obtinere, impediret, ſed non potuit. Is ergo cùm videret ardere templum, Chriſtianâ pietate commotus accurrit, & SS. Corporis Dominici Sacramentum de Hagiotheca manibus cum vaſculo extraxit, flexíſque in terram genibus cum multis lachrimis dixit: *Heu, heu, heu Domine Deus, ſiccine permittis humanam prævalere nequitiam, ut Te de ſanctuario tuo ejiciat, domum tuam incendat, Téque migrare quaſi hominem in aliena compellat!* Surgénſque confeſtim de terra, quoniam incendium ab omni parte urgebat, & portans in manibus Dominicum Corpus iter cum eo verſus Bingen incæpit. Inter multa, quæ dixit mærore plenus, & amaritudine magnâ perturbatus, ſic fertur increpâſſe malignos: *O ſceleſtiſſimi hominum, quando parceretis hominibus, qui creatori noſtro parcere non noviſtis? Quem hodie perſequimini, aut cui majorem infertis contumeliam? Contra Dominum univerſorum pugnatis, Omnipotenti Deo bellum indicitis: Salvatorem veſtrum de manſione ſua fugere compellitis, ejus templum cum pauperum domicilijs concrematis. Credite Principes, credite Duces, credite omnes, quoniam Juſtus & omnipotens Conditor & Rector totius univerſitatis, qui tantam à vobis hodie perfert injuriam, in longinquum non differet vindictam.* Hæc dicens cum lachrimis iter continuavit incæptum, & portavit in Eccleſiam Bingiorum venerabile Sacramentum. Fuerunt, qui dicerent, Landtgravium ad preces Bingiorum hanc in Monaſterium exercuiſſe ſævitiam, qui optarent villam ſemel deſtructam non amplius reſtaurari, memores injuriarum, quas ante 12. annos ut ſupra diximus, ablato ab eis per triennium emporio, ſuſtinuerunt, quod Albertus Göler de Ravenſpurg Palatini Comitis apud Stauroneſum præfectus tranſtulerat.

Increpatio Magiſtri Henrici plebani contra Incendiarios Eccleſiæ.

Landtgravius cum exercitu ſuo intravit oppidum Bingen.

Monaſterienſi villâ cum Eccleſia ſuccenſâ & ardente, Landtgravius cum ſuis oppidum Bingiorum intravit, quem Bingij magno cum honore ſuſcipientes, ut hoſtis victorem communis ingenti lætitiâ ſalutârunt. Manſit in eo loco die uno, quo interim capta milites dividerent & venderent ſpolia. Erant ſanè tunc temporis Bingiorum corda Palatinenſibus haud mediocriter infenſa, & tam apertè, támque manifeſtè, ut latere

nec

nec poſſent, nec vellent. Si Moguntinos & maximè Clerum, ſi denique Ringavios(de cæteris tacebo) adſcribam, certè non erravero. Quid enim? omnes, qui Palatino Comiti Philippo in hac turbatione fuerunt contrarij, etiam ſubditis ejus procul dubio extiterunt inimici. Ego autem, qui præco (ſi dici fas) harum tribulationum omnium ſum poſitus, nihil aut parum cauſarum ſive occaſionum ignoro, ſaltem eorū malorum, quæ ſumus perpeſſi duro ſub genere vindicandi, poſſem, ſi expediret, dicere multa, quibus nota paucis fierent manifeſta. Sed in quem finem, ut nulli fieret vulgari æſtimatione injuria? Tranſeo tamen conſultò, ne aut in altera parte vindictam, aut in altera videar quæſiviſſe adulationem.

Landtgravius caſtra locavit contra Ingelheim villam Regiam.

Igitur Princeps Haſſiorum Landtgravius ab oppido Bingiorum poſterâ die movens exercitum, ſtratâ publicâ per terram verſus Moguntiam iter aſſumpſit, cúmque ad regiam villam Ingelnheim, in qua magnus Carolus olim perhibetur naſcendi ſumpſiſſe principium, quæ tunc ſub ditione extitit Comitis Palatini, perveniſſet, caſtra inter Rhenum & Saliſam rivulum ad meridionalem villæ plagam locavit, non dubius animo, quin aulam Caroli Regiam, quæ hodie Cœnobium Canonicorum eſt S. Auguſtini, nullo contradicente poſſet cum ſpolijs obtinere. Eſt autem locus ipſe muris, turribus & foſſatis per gyrum bene munitus, in quo & multæ ſunt manſiones ruſticorum, in quem viri & mulieres villagij omnes cum liberis & rebus ſuis confugerant, & ordinatis machinis præparaverant ſe ad defenſionem contra venientem Palatini hoſtem: ſicut enim longè ſupra diximus temporibus Caroli IV. Ingelheim ambæ villæ regales cum oppidis Lutern, Oppenheim, & Gauodernheim à Regno impignoratæ ſunt Palatinatui uſque in præſens.

Villani omnes in Aulam regalem ſatis tutam confugerunt.

Poſitis itaque caſtris Landtgravius in loco memorato copias miſit, quæ Aulam in villa Ingelheim inferiori, aut primo ſi poſſent incurſu caperent, aut ſi reniterentur, qui fuerant interius, obſiderent. Villani autem qui erant in Aula, videntes è turribus & muris exercitum appropinquare hoſtilem, portas dimiſerunt apertas, ordinatis hinc & inde bombardis in occulto non ſolum intrinſecus poſt valvas, ſed etiam in turribus & ſuper muros, tantóque omnia ſilentio peregerunt, quòd neque vox audiebatur cujuſquam, nec nllus tumultus.

Haſſiorum exercitus ante Aulam in Ingelheim funditur.

Accedentes verò Haſſij agminibus ordinatis contra portam Aulæ exteriorem, cùm eam reperiſſent apertam, & neminem viderent vel audirent, putabant metu fugiſſe omnes, & feſtinatione nimiâ valvas dimiſiſſe reſeratas. Cúmque jam primi ſecundæ appropinquarent portæ, qui latuerant Palatinenſes, ſubitò præordinatas incendunt ex omni parte bombardas, quarum facies in turmam obviam fuerant omnes directæ. Fit mox clamor ab utraque parte magnus, & ingens tumultus: cadunt Haſſij plures bombardarum ictibus tacti, retrocedere vel declinare medij, ad partem cæteri tutiorem feſtinare. Clauſis deinde portis ad muros villani conſcendunt & turres, jacula vibrant in hoſtes, & multos eorum occidunt. Hâc ſtrage ſuorum acceptâ Landtgravius juſſit admoveri machinas, & Aulam à plaga meridionali obſidione vallari. Hi verò, qui fuerunt in munitione, videntes quorſum res tenderet, cum tanto impetu lapides bombardarum miſerunt in hoſtes, quòd obſidionem nullo poterant ingenio firmare, ſed abire neceſſitate compulſi ſunt. Multi Haſſiorum in

hoc tumultu perierunt, quorum cadavera juſſit Landtgravius ſepeliri in vicino.

Haſſiorum plures in domibus obruuntur incenſis à mulieribus.

Denique incendio quamplures eorum interierunt, quibus ſepulturam ignis præbuit. Enimverò Landtgravio cum exercitu villagio appropinquante, mulieres juſſu virorum de Aula egreſſæ omnes villæ domos igne ſuppoſito incenderunt, quod alioquin Haſſos non dubitabant facturos. Cùm ergo Haſſij perveniſſent ad locum, quia putabant, quòd ſuorum quippiam vicum ſuccendiſſent, cæperunt quidam ſpoliorum avidi per domos ardentes diſcurrere, & ſi quid eſſet relictum, quod raperent, diligentius inveſtigare. Quorum plures cadentibus ſuper ſe domibus in Cellarijs & alibi ſub igne miſerabili morte perierunt, ſpe lucri fruſtra decepti, cùm priùs omnia per villanos in Aulam fuerint deportata.

Landtgravius apud Moguntiam Rheno tranſmiſſo ducit exercitum.

Videns autem Landtgravius, quòd ſine magna ſuorum clade nihil poſſet inferre Palatinis in Aula concluſis, removit caſtra, & cum toto exercitu ſuo Moguntiam, & paucis in urbe Moguntina peractis diebus copias navigio per Rhenum traducit, indéque progreſſus caſtellum quoddam Hohenburg nuncupatum, quod erat Comitis de Hanauvven partes Comitis Palatini defendentis, obſidione cinxit, expugnavit, & poſtremò per deditionem eorum, qui intus erant, obtinuit. Per dies igitur aliquot impugnando prædictum Comitem de Hanauvven, & alios Palatini fautores ab iſta parte Rheni Landtgravius moram traxit. Et quia mente concluſerat Rheno transmiſſo copias reducere in terram Palatini, & cujus jam villas ſpoliaverat & incenderat non munitas, etiam caſtella & oppida munita, quæ prius contingere non potuit, machinis & bombardis debellaret, cum magno labore, & multis impenſis, quicquid inſtrumentorum, & machinarum habere potuit, ad ſe fecit adduci, bombardas videlicet & numero multas & ſatis ingentes.

Venit internuntius ad Stauroneſium (ubi tum eramus) qui certiſſimâ exploratione præmiſsâ nuntiabat, Landtgravium in via conſtitutum cum exercitu ſuorum magno, habentem bombardas & machinas bellicas multas, & apparatum terribilem, illiúſque eſſe propoſiti, quòd copias Rheno iterum apud Moguntiam tranſmiſſo in terras Palatini velit reducere, & munitiones per Gavium omnes violenter expugnare. Jam enim non parvam machinarum partem per Franckfurdianos, & Mogani pontem ad Ruſelsheim caſtellum ſuum traduci fecerat. Audientes hæc, qui erant in Creuzenach Palatinarum partium defenſores, contractis ſine mora copijs, in manu valida tranſierunt verſus Moguntiam, & villam Weiſſenavv ſimul & montem S. Victoris præoccupârunt, Landtgravio interdicturi commeatum: non enim alio Rhenum tranſire potuit loco, quàm ibidem propter pondus machinarum, quas per Moganum traducere ad caſtellum in oppoſito Moguntiæ villam non potuit. Diſplicuit Moguntinenſibus non mediocriter, quòd montem S. Victoris & villam ſubjectam præoccuparent Palatinenſes, quamvis nihil in contrarium præter indignationem vacuam nervis poſſent apponere. Landtgravius autem cùm didiciſſet, quòd Stauroneſij montem præoccupâſſent & vadum, ſubſtitit, & procedere ulterius diſſimulavit. Miſit tamen pedites quoſdam ad tentandum, ſi navigio Rhenum tranſire quoquo modo potuiſſent illæſi. Qui cùm veniſſent ad vadum, & jam naves intrâſſent, cæpiſſentque

Palatinenſes præoccupant Rhenum, ne Haſſijs reditus pateat.

piſſentque alteram remigare in partem, bombardas ordinatas in eos ſolverunt igne Palatinenſes, & retrocedere compulerunt. Retraxit itaque pedem Landtgravius, & propoſitum revocavit.

Quintâ die menſis Auguſti, anno prænotato, Palatinenſes venerunt in magna multitudine ad montem S. Victoris, & manſerunt in eo ſex diebus non ſine damno & incommodo Clericorum, qui prius ad Civitatem omnes confugerant adventu eorum perterriti. Nec prius inde volebant recedere, quàm Canonici Moguntinenſes una cum civibus & Archiepiſcopi locum tenentibus promitterent, ac litteris cautionibúſque neceſſarijs firmarent, quòd Landtgravio tranſitum deinceps ultra Rhenum nullatenus eſſent conceſſuri. His promiſſionibus cum ſufficiente cautela ſuſceptis Palatinenſes 12. die menſis Auguſti ad ſua redierunt. *Promittunt Moguntini Palatinenſibus repellere Haſſios.*

Cernens autem Landtgravius, quòd per Moguntinos tranſitum habere non poſſet, aliud in Palatinum deſtructionis non parvæ medium adinvenit. Eſt oppidulum cum adjacente in monticulo Caſtro nomine Cuba in deſcenſu Rheni ad dexteram, parùm diſtans ab oppido Bacherach, ſatis pingue habens telonium, quod utrúmque Juris & dominij eſt Comitis Palatini. Exiſtimans verò Landtgravius rebus ſuis optimum fore profectum, ſi hoc oppidum unà cum telonio poſſet acquirere, contractum prius illuc admovit exercitum, & decimo octavo die menſis Auguſti Caſtra in monte contra oppidum locavit, ab eadem videlicet parte fluminis quaſi ex oppoſito Bacherach. Non enim potuit exercitum propiùs locare, proptereà quòd oppidum naturali ſitu munitum non ſit acceſſibile multitudini, habens ab Oriente præruptos, & altiſſimos montes, à meridie verò flumen Rheni ab utraque parte montibus concluſum. Mons verò, in quo caſtra Landtgravius poſuerat inter orientem & meridiem, ſic manet diſpoſitus, quòd obſeſſores in arcem, & in oppidum cùm volebant, poterant habere proſpectum, ſi paululum ad ejus cacumen propius acceſſiſſent. Bombardarum tamen jacula haud facilè in oppidum trajicere poterant propter altitudinem montis, à cujus ſi parùm deſcendiſſent cacumine, faciliùs ab his, qui vel in arce fuerant vel in oppido, lædi machinis potuiſſent, quàm lædere, pro eo quòd bombardarum jacula certius diriguntur aliquantulum elevata, quàm omnino in baſſum depreſſa. Unde plures Haſſiorum, qui cum bombardis à montis cacumine aliquando deſcenderant, Cubanorum jaculis perierunt, cùm ipſi nullum aut rarum ex ipſis poſſent attingere, lapidibus projectis in Rhenum cadentibus. Duravit iſta Cubana obſidio 39. diebus, in quibus Landtgravius arcem, & oppidum continuis penè machinarum ictibus pulſavit. Et licet partem turris & muri de caſtello tandem vi bombardarum dejecerit, arcem tamen propter inacceſſum montis non potuit invadere, his qui fuerant intus viriliter obſiſtentibus. Erant in Cuba quingenti & mille pugnatores, qui Haſſiorum inſultibus fortiter reluctantes multos eorum ad legendas uvas, quæ jam cæperant matureſcere, in vineta deſcendentes, bombardarum jaculis occiderunt. *Cuba oppidulum Palatini obſidetur à Landtgravio Haſſiæ.* *Caſtra Haſſiorum in monte locata non attingebant oppidum.*

Vigeſimo octavo die menſis Auguſti, Joannes de Landtſchad Comitis Palatini ductor exercitus à Stauroneſo cum 300. equitibus & populo terræ in multitudine magna exiens in auxilium Cubanorum contra Haſſios venit ad Bacherach, & poſterà die caſtra metatus eſt in monte juxta *Caſtra Palatina in oppoſito Haſſiorum intermedio Rheno poſita.*

 oppidum

oppidum jam dictum directè iu oppoſito papilionum Lantgravij, erátque inter duos exercitus iſtos grande ſatis intervallum ſimul, & præterfluens Rhenus, & nihilominus bombardarum ſe jaculis mutuò impetebant. Audiebatur ſtrepitus machinarum utriúſque partis in alterutrum fulminantium apud Stauroneſum in arce, cùm tamen non ſit minus quatuor milliarium noſtrorum diſtantia. Partem verò copiarum præfatus Capitaneus noctu miſit in Cubam, quod in die non ſatis tutò fieri potuit propter Haſſiorum proſpectum, qui lapides inſtrumentis de monte projiciebant in Rhenum, nemo enim potuerat in die navigio vel terrâ intrare, vel exire Cubam, quem Haſſiorum in montis cacumine bombitonantes non viderent. In nocte autem liberum Cubani habebant acceſſum & receſſum, cùm eos Haſſij neque videre poſſent, neque fulminibus impedire, aut lædere, vel impetere bombardarum.

Ingenio vario multa tentavit contra Cubanos Landtgravius. Multa ingenioſè tentavit in ea obſidione Landtgravius, & pecuniam pro varijs machinis, & inſtrumentis bellicis profudit ingentem. Vaſa implevit pice, ſulphure ſimul & alijs rebus ardentibus multa, quæ de ſummitate montis, qui Cubæ ſupereminet, emittens in oppidum volubili curſu ardentia præcipitavit. Sed omnia fruſtra, omnia caſſo labore conſumpſit, & non parvum rerum ſuarum diſpendium recepit; nam omnia penè vaſa bellica ſive bombardæ in caſtris ad uſum habitæ, quam primum ſemel, aut bis officio ſervierunt ſuo, rumpebantur. Quæ utrum fortuito caſu ſeu maleficij alicujus interpoſitione contigerint, ignoramus, licet in Cuba unus fuerit ex Stratiotis, quem novimus gloriantem, quaſi arte quâdam occultiſſimâ (ne dicam vaniſſimâ) ipſe cunctas noverit confringere bombardas, etiam non præſens, modò videat, vel à longè, vel audiat ſtrepitum facientes.

Cubani bombardas quaſdam ab Haſſijs præripiunt. Quarto die menſis Septembris anno prænotato, cùm propter montis altitudinem, in quem Landtgravius caſtra poſuerat, machinarum præfecti non prævalerent jaculis attingere caſtellum, & multo minus oppidum, quod erat inferius, ſed major pars globorum in altum evadens nimium caderet in Rhenum, factis nocte foſſatis bombardas majores, quas capitales atque Carthunas appellant, per declivum montis ſubmiſêre catenis, arbitrantes locum ad opus machinarum ſe reperiſſe magis idoneum & aptiorem. Mane autem cernentes Cubani Haſſios in declivo montis cum machinis laborantes, confeſtim è caſtro ſimul & oppido tam fortiter & ſine intermiſſione jacula in eos direxerunt, quòd neceſſitate compulſi relictis in loco bombardis ſine uſu, ad quas nec Haſſij poterant acceſſum habere in die, nec Palatinenſes alternis inter ſe jaculis prohibiti. Sed neque in nocte licuit Haſſijs vel cuſtodire illas, vel ſurſum retrahere, tum quòd Cubani etiam in tenebris certum jam in eos ſcopum noverant;

Locus caſtrorum Landtgravij non erat expugnationi conveniens. tum verò quòd magnitudo ponderis retractum non permiſit. Poſtremò tamen machinæ in manus Cubanorum devenerunt. Exeuntes enim nocte quâdam viri audaces cum ſilentio de oppido, non ſentientibus Haſſijs, bombardas facili conatu per deſcenſum montis traxerunt ad littus Rheni, & ulterius in Cubam, quos etiamſi Hoſtes vidiſſent, prohibere tamen minimè potuiſſent. Nocte diem 4. menſis Septembris ſequente circa undecimam poſt meridiem horam ortum eſt in oppido Cuba caſuale incendium per negligentiam unius hominis, qui pulverem incenſorium

rium malè cuſtodivit ab igne, in quo viri undecim miſerabili morte perierunt, ex Stauroneſo illuc deſtinati, qui dormientes in ſuperioribus domicilij prius, quàm evigilarent, ab igne fuerant præoccupati, domos viginti flamma conſumpſit cunctis metu hoſtium confluentium ad muros.

Sextâ die menſis Septembris Ludovicus Philippi Comitis Palatini Primogenitus cum quinquaginta equitibus & ſexcentis peditibus ab Heidelberg ad Stauroneſum, quæ & Creuzenach, oppidum, ſequenti die proceſſit ad Bacherach in auxilium Cubanorum, qui annum tunc agebat ætatis ſuæ ſextum ſupra viceſimum, Princeps animo & viribus conſtans, pauci ſermonis, ſed verax & ſtabilis. Eâdem quoque die venit ad Landtgravium obſidentem Cubanos in caſtra Henricus Brunnſuicenſium Dux, ſecum habens Comitem de Lippa Weſtfallum cum duobus pugnatorum millibus, bombardas adducens & machinas belli varias.

*Ludovicus Dux primogenitus Palatini miſſus in ſubſidium Cubanorum.*

Anno Domini ſupra notato, 25. die menſis Septembris, conſiderans Landtgravius poſt multos labores & graviſſimas impenſas, quòd Cubam obtinere non poſſet, poſteaquam novem & triginta diebus eam obſediſſet, majoráque accepiſſet ab hoſtibus damna, quàm intulerit, mane ſolutâ obſidione receſſit. Multa enim ſuâ ſponte (ut ita dixerim) in ea obſidione ſuſcepit incommoda tam in fractis penè omnibus bombardis, quàm in varijs machinis fruſtra compoſitis. Globos bombardarum ferreos non concavos, ſed ſolidos plures quàm ſexcentos adverſum Cubanos inutiliter projectos amiſit, quorum major pars in Rhenum cadens ſubmerſa fuit. Et ſic finis Haſsiorum belli contra Palatinum Comitem extitit, in quo utérque non parum detrimenti accepit, quanquam congreſſi ad pugnam non fuerint, tertiò enim Landtgravius à facie Palatini declinavit exercitus. Primò videlicet apud Bensheim. Secundò prope Alzen. Tertiò juxta Genzingen, quod ideò forſitan fecit, quia tunc ſecum non habuit machinas bombardarum.

*Cubana obſidio ſolvitur per Landtgravium die trigeſimâ nonâ.*

Eodem anno Philippus Comes Palatinus in Monaſterium Limpurgenſe noſtri Ordinis Spirenſis Diœceſis præſidium 400. virorum locavit contra Emichonem Comitem de Liningen, qui dudum, ut ſupra dictum eſt, Landtgravio confœderatus adverſus Principem animos geſſit hoſtiles. Erat nihilominus inter Macarium dicti Cœnobij Abbatem, & memoratum Comitem vaſallum ejus juratum graviſſima quædam diſſenſio pro quibuſdam in Dureckheim Juriſdictionibus, & alijs in nemoribus & aquarum decurſibus bonis temporalibus, quæ cauſam præſtitiſſe videbantur, ut præſidio Monaſterium contra inſolentiam hoſtis muniretur, quanquam id nec poſtulante, nec volente factum ſit Abbate, qui tunc apud Spiram febribus graviter æſtuabat infirmus, in Cœnobio exiſtente Conventu cum Priore non ſine inopia victualium, quia carnibus non veſcebantur.

*In Monaſterium Limpurgenſe Palatinus locat præſidium.*

Vigeſimo tertio die menſis Julij, præſidium intravit Monaſterium, & manſit in eo diebus 39. non ſine gravi læſione & jactura utriúſque ſtatus monaſtici. Interea præcipiente Macario Abbate, Libri, Calices, ornamenta Eccleſiæ, privilegia & Clenodia Monaſterij ſucceſſivè ad Spiram ſunt deportata. Remanſerant autem plura domus utenſilia, lectiſternia, vaſa coquinæ, tabulæ ſive imagines in Eccleſia, & alia ſine certo numero

*Res Monaſterij per Abbatem & Priorem transferuntur in Spiram.*

Monacho-

Monachorum inſtrumenta, quæ cùm F. Gerhardus Baldevvini de Oedmersheim tunc loci Prior (qui nunc mecum eſt apud S. Jacobum prope Herbipolim) in Spiram transferre diſponeret, Fridericus de Spanheim præſidij Capitaneus reſtitit, aſſerens non expedire hanc Monaſterij translationem, propterea quòd ruſticis in vicino manentibus cunctis timiditatem ſimul & fugam incuteret. Ceſſit neceſſitate Prior imperanti, & contra voluntatem in Monaſterio dimiſit omnia & amiſit. Vigeſimo nono die menſis Auguſti decollatione S. Joannis Baptiſtæ ſolemni, Fratres divinum ex more celebrârunt officium, & in medio tumultu armorum, quantum licuit, ſuum canonem Prioris directione cuſtodierunt. Erat enim Gerhardus Regularis diſciplinæ ſtudioſus amator, qui à teneris unguiculis in Cœnobio Lacenſi optimè inſtitutus, Abbate Macario poſtulante, Simone quoque de Petra in LacuPaſtore conſentiente, ac me ut viſitatore utriuſque loci procurante, de memorato Cœnobio ante quinquennium translatus in Limpurg, ibique ſecundum Ordinis noſtri conſuetudinem ſub obedientia ſtabilitus & Prior conſtitutus, quantum in ipſo fuit, regularis diſciplinæ obſervantiam in ſe & in Fratribus integerrimè cuſtodivit.

Rapinas de Monaſterio exercebant Palatinenſes.

Intereà verò, quòd præſidium Comitis Palatini Limpurgenſi manebat in Monaſterio, incolæ villæ Dureckheim viri omnes ad vicinum caſtellum Comitis Emichonis de Liningen Duroburgum nomine non minus hoſtium metu, quàm arcis ipſius defenſandæ gratiâ declinarunt. Hi autem qui erant in monte Limpurg nomine Comitis Palatini, ne tempus in otio viderentur conſumere, ſæpius excurſione factâ hoſtium pecora, & quicquid invenire poterant, rapientes abduxerunt, in Dureckheim oppido maximè rapinas exercentes, ſicque ut ferunt, incendendi Monaſterij cauſam, quemadmodum accuſantur ab æmulis, non minimam dicuntur præſtitiſſe.

Præſidium exercitus Palatini receſſit à Cœnobio Limpurg.

Vigeſimo nono die Auguſti circa horam undecimam in nocte, Fridericus de Harmsheim Capitaneus Palatini juſſu ipſius Principis amovit de Monaſterio Limpurgenſi præſidium ſuum, & in alia loca, ut ſibi mandatum fuerat, traduxit. Latuit omnes Fratres præter Cellerarium Palatinenſium de monte receſſus, attamen eos, qui erant in Duroburgo, latere non potuit, qui ſuos exploratores ubique in nemore & itineribus acutiſſimè habebant diſpoſitos. Poſt receſſum præſidij ſuſcitavit Oeconomus Priorem & Fratres, dixitque omnes à loco diſceſſiſſe cuſtodes, & ſicut audivit, aliud metuendum eis fore prædixit.

Prior & Monachi omnes de Cœnobio Limpurg receſſerunt.

His Prior & Fratres recognitis, & multis alijs comminationibus hoſtium in proximo commanentium territi, unanimi votatione ſtatuerunt loco fore cedendum, animas cupientes ſuas à periculo ſalvare potius, quàm perire. Convenientes igitur in chorum nocte mediâ, omnes Matutinale juxta morem perſolverunt officium, deinde unuſquiſque prout potuit, arreptâ ſarcinulâ ſuâ, flexiſque in gradibus Presbyterij genibus orationem itinerantium, ut Regula jubet ſanctiſſimi P. N. Benedicti, cum timore dixerunt, valedicentéſque non ſine lachrimis templo circa tertiam poſt medium noctis horam Monaſterio exierunt, & conjunctim ad Spiram, ubi tunc ſicut diximus Abbas jacebat infirmus, profecti ſunt. Erant autem numero Monachi & Converſi ſedecim, qui non ex levitate

reliquêre

reliquêre Monaſterium, ſed hoſtium metu, quorum furor juramento, ut ferunt, ſe conſtrinxêrant, Monaſterium cum habitatoribus, ſi qui reperirentur, incenſurum, quod facti crudelitas etiam oſtendit.

Igitur penultimâ die menſis Auguſti, poſt receſſum Palatini præſidij, & Monachorum de Cœnobio diſceſſum ſicut diximus ad Spiram, exeuntes manè de Duroburgo Comitis de Liningen ſupradicto caſtello, quod eſt in proximo, Stratiotæ ſimul & ruſticani Durckheimenſes nonnulli Monaſterium Limpurg armati & pleni furore intrârunt, rapientes & deportantes omnia, quæ invenerunt cum bona mora, nullo penitus reſiſtente. Enimverò ſicut diximus, multa remanſerant in loco, quæ præ temporis anguſtia Fratres non poterant Spiram deferre, præſertim contra prohibitionem eorum, qui Monaſterium occupârant. Vini enim plauſtra invenerunt 5. aut 6. Frumenta quoque nonnulla, Calicem unum, Ornamenta Eccleſiæ, libros nonnullos in Bibliotheca dimiſſos, lectiſternia & utenſilia domus, coquinæ ſimul & cellerariæ plura, quæ omnia rapuerunt. Monaſterium Limpurg à Duroburgijs invaſum ſpoliatur.

Anno igitur Dominicæ Nativitatis prænotato, die menſis Auguſti penultimâ, filij Belial & iniquitatis miniſtri ex Duroburgo turmatim procedentes, Limpurg Monaſterium hominibus vacuum intraverunt, ſpoliaverunt, incenderunt, & domicilia Monachorum cuncta unà cum Eccleſia pulcherrima, & ampliſſima cremantes igne in cinerem redegerunt. Fuit autem Eccleſia valdè inſignis, à Conrado Imperatore quondam II. circa annum Dominicæ Nativitatis triceſimum ſupra milleſimum conſtructa, & in honorem vivificæ Crucis Domini noſtri Jesu Chriſti, ejúſque caſtiſſimæ Genitricis ſemper Intactæ Virginis Mariæ memoriam conſecrata, & pro ſuſtentatione Monachorum ſub norma divi P.N. Benedicti Deo ſervientium copioſè dotata, multíſque decorata privilegijs, & ornata libertatibus. Monaſterium Limpurg ſpoliatum inceditur & comburitur.

Erat ſanè templum Dei pretioſum, quo majus in ordine noſtro vidi nullum. Cujus latera duo intrinſecus intra Eccleſiæ corpus & abſides viginti erant ſubnixa columnis ex ſolido lapide præciſis, quarum unaquæque in altitudine pedes habebat 20. in circumferentia verò ſpiſſitudinis pedes ferme 12. ſtabántque ſingulæ ſuper baſes ſingulas artificioſâ pulchritudine formatas: habentes in ſummitate ſingula capitella non parvæ nec ſeparatæ magnitudinis, ſuper quibus arcuati parietes in altum ſuſtentabantur. Longitudo hujus Eccleſiæ pedes continebat 350. Latitudo verò 140. Capellæ fuerunt in ea quatuor: Altaria viginti: Turres habebat in fine verſus Orientem 3. in quibus campanæ 6. numero pendebant: quarum duæ majores non parvæ fuerunt æſtimationis & pretij. In Eccleſia quoque ſtabant imagines Sanctorum ex ligno ſculptæ in altaribus, & tabulæ depictæ plures atque pulcherrimæ, & alia non pauca in Dei miniſterium deputata, quæ omnia per incendiarios illos, aut depoſita ſunt, aut in cinerem redacta, campanæ omnes incendij magnitudine perierunt. Columnæ quoque ruptæ ſunt, nihil integrum, nihil non deſtructum in toto Cœnobio remanſit. Fugientibus de Monaſterio cunctis, ſenex quidam grandævus nomine Joannes artificio ſcriniator præbendatus amore Dei impotens fugere in loco ſolus remanſit. Is cùm diaboli miniſtros ex Eccleſia Limpurgenſis Monaſterij fuit omnium pulcherrima.

Duroburgo cerneret advenire, in Eccleſiam declinavit: quâ per illos incensâ, & ipſe flammâ conſumptus eſt.

Duodecim diebus & noctibus continuè durabat incendium.

Per 12. dies & noctes continuè duravit incendium, miniſtris impietatis quotidie ſine alicujus hominis prohibitione & metu de Duroburgo excurrentibus, & nequid remaneret integrum in Eccleſia, & Monaſterio toto, ignem renovantibus. Tam vehemens incendium exſtitit, quòd non tantum omnia ſtructurarum ligna conſumpſit, ſed etiam muros lapides & ſolidiſſimas columnas pro majori parte deſtruxit. Major etiam Turris Eccleſiæ ardoris vehementiâ in terram corruit. Denique priuſquam incenderetur Eccleſia, ſatellites diaboli omnia perfregerunt altaria, ſigillis manu ſacrilegâ ruptis, & Divorum reliquias quò voluerunt, deportârunt. Quod utrum pro honore & reverentia Sanctorum fecerint, aut ſicut raptorum conſuetudo eſt, pecuniam ſe reperturos ſperaverint, nobis manet incertum.

Sepulchra mortuorum aperuerunt ejectis cadaveribus.

Duæ fuerunt abſides ab utraque parte ſeu latere Chori, quibus in modum Crucis more veterum conſtabat Eccleſia, in quarum ſiniſtra fuit ſepultura loci Abbatum, in dextera verò Comitum de Liningen, quorum Cadavera ſub elevatis à terra lapidibus pauſabant concavatis interius atque muratis. Neſcio quæ moverit ſacrilegos cauſa, quia hæc ipſa mortuorum ſepulchra temerantes aperuerunt, & inter alia corpus Emichonis Comitis, qui Pater fuit hujus Emichonis, integrum extraxerunt, quod filius poſtea translatum ad Dureckheim in Eccleſia parochiali fecit tumulari. Sacramentum Dominici Corporis iminente jam Eccleſiæ incendio Paulus Paſtor in Dureckheim, non ultimus in Concilio malignantium, ſuam deportaverat ad Eccleſiam. Satis hinc conſtat manifeſtè, quòd operarij iniquitatis Eccleſiam animo deliberato unà cum Monaſterio ſtatuerant concremare, quippe qui priuſquam ignem ſupponerent, Sacramentum deportari fecerunt, Altaria violârunt, Sanctorum reliquias pollutis manibus extraxerunt, ſepulchra Comitum aperuerunt, Cadavera ejecerunt, res ſacras cum tabulis & ornamentis deportârunt, ignémque in multis locis Eccleſiæ ſuppoſuerunt. Hic finis & conſummatio tam inſignis Monaſterij, quod à prima ſui fundatione ſteterat annis quadringentis ſexaginta quatuor, & nunc hodiè jacet incenſum, deſtructum & penitus deſolatum annum ferè in decimum, necdum reſtitui cæptum. Quando, quo tempore, quo medio, quibus impenſis, & per quos homines reſtitui debeat, aut poſſit, ſoli Deo eſt cognitum, qui ſolus omnia novit & poteſt. Enimverò quantum ego intelligere poſſum, qui Monaſterium cùm ſtaret, optimè novi, ſi adeſſent florenorum ſexaginta millia, non ſufficerent, ut reſtaurari poſſet in eam conditionem, in qua viguit priuſquam ab impijs hominibus incenderetur.

Palatinus Comes ſimul & ſemel à quatuor locis impugnatur.

Omnia quæ ſcripſimus, annua ſub ſerie prænotata mala, in ea concertatione regni & principum Germaniæ adverſus Philippum Comitem Palatinum facta ſunt, quæ menſibus fermè 5. duravit, quatuor videlicet per inæquales exercitus, quorum primum in Bavaria duxit Maximilianus Rex & certi cum eo Principes. Secundum in Suevia præceſſit Udalricus Dux Wirtenbergenſium: & ambo ſatis nocuêre Palatinatui. Tertius verò parvus & minimum nocens fuit exercitus Ducis Alexandri. Quartus autem crudelis & nimis hoſtilis incendio & rapinâ plus nocuit multis, qui

ſub

ſub manibus Wilhelmi Landtgravij Haſſiorum ducebatur. Hos quatuor impugnantium exercitus quia deſcripſimus, nunc pacem requiramus.

His ergo quæ memoravimus, & multis alijs in perturbatione tumultuosè peractis, tandem circa feſtum S. Archangeli Michaelis Maximilianus Rex pacem cunctis indixit communem, præcepitque jam deinceps à bello ceſſandum. Et ne cuiquam videretur ſubtraxiſſe patrocinium Juris, Conventum Principibus ſtatuit in menſe Julio ſequentis anni apud Coloniam celebrandum, in quo ſi quis aliquid haberet juſtæ querelæ adverſus alium, communi Procerum judicio definiretur: interea mandavit ab omni tumultu quieſcendum. Maximilianus Rex à perſecutione Palatini revocat Principes.

Anno prænotato, 20. die menſis Auguſti, obijt Rupertus Comes Palatinus Bavariæque Dux Philippi Palatini Principis Electoris tertio genitus filius & gener Ducis Georgij Divitis avunculi ſui, bello adverſum ſe adhuc durante, anno ætatis ſuæ XXIII. filium relinquens, & filiam cum uxore vidua, Ducis Georgij quondam filia, quæ & ipſa poſt dies paucos moriens ſecuta eſt. Rupertus Palatinus Bavariæ Dux cum uxore ſua moritur.

Eodem ferè tempore mortuus eſt etiam Ludovicus de Helmſtatt Epiſcopus Spirenſis anno Pontificatus ſui XXVII. non completo, cujus corpus Spiræ in Eccleſia majore ſepelitur. Vir maturus integer & ſemper honeſtiſſimæ converſationis, de quo nihil turpitudinis, aut laſciviæ auditum eſt unquam. Sub hoc Pontifice Klingenmünſter, Odenheim, & Sunsheim Monaſteria Ordinis S. Benedicti, Abbatibus cum Monachis apoſtatantibus, in ſæculares Eccleſias Clericorum translata ſunt.

Huic electione Canonicorum in Epiſcopatu ſucceſſit Philippus de Roſenberg majoris Eccleſiæ Cantor, & præfuit annis ferè 9. podagrâ, ſciaticâ & continuâ infirmitate laborans. Hic tranſtulit collegium Canonicorum ex Monachis novum de Odenheim, in oppidum Bruchſal cum omnibus rebus privilegijs & proventibus ſuis. Philippus fit Epiſcopus Spirenſis annis 9.

*MDV.*

Anno Joannis Abbatis Hirſaugienſis ſecundo, Indictione Romanorum VIII. circa medium quadrageſimæ, Philippus Comes Palatinus ad ſe Budoras convocavit Prælatos, Comites, nobiles, & communitates Principatus ſui, qnibus in aula majori comparentibus, plura cum eis tractavit ſuper conditionibus Pacis reformandæ inter ipſum & Regnum cæteroſque Principes, quorum fecimus memoriam. Philippus Comes Palatinus Heidelbergam convocat Prælatos.

Eodem anno mortuus eſt Bertholdus ex Comitibus de Hennenberg Archiepiſcopus Moguntinus, anno Pontificatus ſui XXI. & in Metropolitana Eccleſia Moguntina cum patribus ſuis anteceſſoribus ſepelitur: qui fuit in Principatu ſuo vir magnæ authoritatis & providentiæ, ingenio ſubtilis & promptus eloquio, experientiæ multæ, patientiſſimúſque laborum. Eccleſiam Moguntinam, quam ære alieno gravatam reperit, ut plurimum ex oneribus debitorum tempore ſui regiminis liberavit. Verùm in his Clerum & Clauſtrales inconſuetis ſubventionibus multoties gravavit.

Poſt hunc Jacobus de Liebenſtein, Patriâ Suevus, majoris Eccleſiæ Decanus, in Archiepiſcopum electus præfuit annis fermè quatuor, homo bonæ conditionis, vitâ & moribus integer, qui morbo calculi & veſicæ laborans quaſi continuè, non ita rebus Eccleſiæ ſuæ præeſſe valuit, quemadmodum ratio temporum poſtulare videbatur. Jacobus fit Archiepiſc. Moguntinus annis IV.

quam & illos excuſare nitebatur, dicens, quòd ſpeluncam incenderint latronum, & non Monaſterium, utpote in quo Palatinenſes adverſarij & rebelles totius Regni manſionem habuerint, de qua rapinas & incendia pauperum in circuitu fecerint, mulieres & virgines introduxerint, vim eis contra omnem honeſtatem Chriſtianam intulerint, aliáque plura commiſerint mala, quæ fieri non ſoleant ex Cœnobijs Monachorum, ſed ex caſtellis & ſpeluncis latronum. Non dubium ſe fore dicebat, ſi Monaſterium reperiſſent, ut Monaſterium honoráſſent, & nec ſpoliáſſent illud, nec incendiſſent. Duravit inter Abbatem & Comitem iſta coram Archiepiſcopo contentio per triennium, quouſque tandem morte ſublato Abbate Macario Wernerus in Abbatia ſucceſſit, qui cùm ſit homo quietis amator & pacis, actionem cauſæ intermiſit uſque in præſentem diem. Mors Abbatis Macarij finem impoſuit contentioni.

Macarius autem poſt incenſum Monaſterium cupiens locum habere, in quo manere poſſet cum Fratribus ſuis, Eccleſiam parochialem in oppido Wachenbeim à Præpoſito & Conventu Luterenſibus obtinuit, apud quam Cœnobium ædificare novum de conſenſu Palatini Comitis animo cogitavit. Manſit ergò cum quatuor Monachis apud eandem Eccleſiam in domo presbyteri, cæteris ad diverſa loca hinc inde tranſpoſitis: ubi & hodie manet Abbas Wernerus cum paucis, qui Monaſterium non ibi, ſed in priori loco reſtaurare proponit.

Anno quoque prænotato, 29. die menſis Julij, Maximilianus Rex Germanorum cum Principibus multis ex his, quos apud Coloniam convenáſſe diximus, navigio deſcendit in Geldriam, Brabantinis, qui ejus juſſu Arnheim oppidum Ducis Geldriæ obſidebant, laturus auxilium. Cúmque perveniſſet ad locum deſtinatum, in multitudine pugnatorum gravi Arnbeim ſub certis conditionibus per deditionem obtinuit, & oppidanis neque in corporibus, neque in rebus damnum aliquod inferri permiſit. Ducem etiam interventu Principum orantem pactis & nonnullis interpoſitis conditionibus ad gratiam recepit, qui tamen in promiſſa fide diu non permanſit. Rex Maximilianus cum principibus deſcendit in Geldriam.

Vigeſimo octavo die menſis Julij, Maximilianus Rex cum iiſdem Principibus Comitibus atque Nobilibus eo, quo exiverant ordine, Coloniam ingreſſi ſunt, & epulis penè totâ nocte vacaverunt. Omnes denique per Civitatem campanæ ſequenti die in ſignum triumphi & gaudij quòd pax eſſet data Geldrenſibus, pulſabantur.

Durante Principum Conventu, Canonicus quidam Eccleſiæ Colonienſis, Hermanno Archiepiſcopo multum familiaris & dilectus, cùm quadam die apud eum cœnáſſet in Curia ejus, & jam noctis ſub umbra comitantibus ſervis duobus redire pararet ad domum, in publica urbis ſtrata per quoſdam ſicarios præordinatos occiſus eſt. Fuerunt eo tempore graves inter memoratum Archiepiſcopum & Cives diſcordiæ, quæ tamen ſequenti anno fuerunt extinctæ, quarum occaſione multi Senatum urbis habebant ſuſpectum, quòd ſubordinatione ipſius hoc homicidium fuerat perpetratum. Quem poſt octennium excuſabimus, cùm ſceleris dicemus auctores. Canonicus quidam Coloniæ in platea inſidiosè occiditur.

Anno item prænotato, Maximilianus Rex Germaniæ contractis undique copijs pugnatorum expeditionem movit in Ungariam, ſuo Regnum dominio ſubjecturus. Verùm intervenientibus Epiſcopis & Pri- Maximilianus Rex movit in Ungariam.

moribus Regni, pacem dedit Ungaris ſub conditionibus certis, & cum populo ſalvo in propria reverſus eſt.

Eodem anno Cometem Budoris vidimus crinitum inter Occidentem, & Septentrionem paucis diebus apparentem, cujus aſpectus terruit intuentes. Cui ſimilis etiam anno ſequente apparuit, qui & ipſe duravit paucis diebus. Quos non diu poſt mors quorundam Germaniæ Principum ſubſecuta eſt.

*MDVI.*

Rüttlingen oppidum incendio crematur.

Anno Joannis Abbatis tertio, Indictione Romanorum IX. 20. die menſis Januarij, quæ fuit ſolemnitate SS. Martyrum Fabiani & Sebaſtiani feſtiva, Regale oppidum Rüttlingen igne caſuali ſuccenſum ardebat, in quo pluſquam 20. habitationes incolarum vorax flamma conſumpſit. Sed Udalrico Duce Wirtenbergenſium auxiliante, qui gratis ligna civibus donavit, omnes domus combuſtæ brevi in melius reconſtructæ ſunt & reſtitutæ.

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale in Auguſta celebratur.

Eodem anno, Dominica III. poſt Paſcha, quæ fuit 3. dies menſis Maij, Auguſtæ celebratum eſt triceſimum ſecundum Ordinis noſtri Provinciale Capitulum apud S. Udalricum, in quo præſederunt Joannes Rheinharz-Bronnenſis, Volpertus Hirsfeldenſis, Conradus S. Stephani Herbipolenſis, & Martinus in Wiblingen Monaſteriorum Ordinis S. Benedicti Abbates. Et nota, quòd celebratio hujus capituli ante biennium fieri debuiſſet, quemadmodum in Fulda fuerat conſtitutum, ſed bella Principum impediverunt.

Conflictus inter Caſimirum Marchionem & Nurenbergenſes.

Anno prænotato, cùm ex Regali oppido Nürenberg nonnulli cives animis ferventiores ad villam quandam non procul diſtantem in die anniverſaria Dedicationis Eccleſiæ recreationis causâ exiviſſent, irruit in eos ſubitò Caſimirus Marchio Brandenburgenſis, quem ad menſam oppiperatam verbis quibuſdam contumelioſis dicebantur invitâſſe, cum tribus, ut ferunt, pugnatorum millibus, & plures eorum occidit, cæteris in urbem recurrentibus. Alij dicunt, utriuſque partis numerum virorum ſimul computando tria pugnatorum millia extitiſſe, quod & mihi probabilius eſſe videtur, informationem accipienti ab uno, qui interfuit. Ceciderunt nihilominus etiam in parte Marchionis quamplures.

Univerſale Gymnaſiū Franckfurdiæ in Marchia fundatur.

His temporibus Joachim Marchio Brandenburgenſium Princeps Elector, cujus reſidentia eſt in oppido Berlin nuncupato, ſecus flumen cui nomen eſt Sprevus, non Suevus, ut malè legitur apud Ptolomæum, Princeps nobilis, prudens, & doctus, qui noſtrâ tempeſtate inter omnes Germaniæ Principes, quos ego noverim, unicus facilè Mœcenas omnium eruditorum hominum judicio habetur, novum apud Franckfurt oppidum ſuum Cis-Oderam univerſale Gymnaſium fundavit, & anno prænotato, 26. die menſis Aprilis, me cum ipſo tunc exiſtente per 9. menſes in Marchia, primos ejuſdem Univerſitatis Magiſtros atque ſtudentes cum magna ſolemnitate introduxit, fovit & dotavit, Julio Papa ſecundo hanc ejus fundationem confirmante, & privilegia concedente optata. Primus autem Gymnaſij hujus Rector & in Theologia ordinarius fuit Magiſter Conradus patriâ Francus ex Bucben villa oriundus, quem vulgò Wympfinatem appellant, Doctor Lipſienſis, qui ſcripſit ſuper ſententias Petri Lombardi 4. libros, & quædam alia cum tempore in lucem ventura.

Fuerunt

Fuerunt eo tempore, quo ego cum Principe memorato eram in Berlin ſive Urſulo menſibus novem, quidam latrunculi ex eorum numero, qui de generis ſui nobilitate fruſtra gloriantur, hinc inde per Marchionatum diſcurrentes,& quoſcunque mercatores,vel alios itinerantes pecunijs, & rebus occultè ſpoliantes, non curando, ſed contemnendo potius itineris tuti Marchionis conductum. Horum improbitate Princeps tandem excitatus,& per ſemetipſum,& per ſuos miniſteriales obſervavit latronum incurſus, plures eorum cepit, ex quorum neceſſitata confeſſione confœderatorum in malum & aliorum nomina cognovit. In brevi tempore Principatum ſuum latronibus purgavit, ut mundum Hercules monſtris, reddidítque viatoribus itinera ſatis tutiora. Conſtat enim mihi, & eſt in tota Marchia manifeſtum, quòd intra biennium non minus quadraginta ex nobilium proſapia raptores, vel ſuſpendi fecerit, vel capitibus truncari. Cæteri verò malignantium ſocietatis, qui ſe novêre culpabiles, relictis uxoribus cum liberis, domicilijs & rebus univerſis extra Marchiam fugerunt, nec audebant redire, quamdiu Princeps iſte vixerat in humanis. Tanto enim juſtitiæ fervet amore, quòd neque muneribus, neque precibus etiam Principum, vel amicorum, imò nec minis, nec terroribus libram æquitatis deflectit, ſed reddit malefactoribus, quod merentur in capita eorum. Quo fit ut jam nunc ab omnibus timeatur, & nullus remanſerit, qui latrocinium in ejus exercere dominio præſumat. Eorum quæ dixi adducam vel unum, quod audivi & vidi ab eo factum. Erat homo quidam nobilis, de bona proſapia ortus in ducatu Mekelburgenſi, multis conſanguineis & fratribus dives, qui raptoribus conjunctus, & ſemel duntaxat participans, captus eſt in menſe Februario anno præcedenti, & in Urſulum ductus, manſitque vinculis alligatus uſque poſt Octavas Dominicæ Reſurrectionis. Multæ pro eo factæ ſunt preces, multa promiſſa. Egit pro ejus liberatione Henricus Dux Megalopolitanus, qui Urſulam ſororis ipſius Marchionis deſponſatam præſtolabatur uxorem, perſonaliter in carnis-privio apud Urſulum præſens. egerunt Marchioniſſa uxor, Albertus frater, nunc Archiepiſcopus Magdeburgenſis & Germaniæ primas, ſoror quoque memorata, ſed & fratres & amici ejus, qui tenebatur captivus, & alij multi, nihil tamen obtinere potuerunt. Denique captivus ipſe conſenſu fratrum ſuorum & ſe in ſervum perpetuum, & quicquid in mundo habebat, Marchioni obtulit in proprium, tantum ut vitam ei, quibus vellet conditionibus interjectis, permitteret. Quibus ille reſpondens ait: *Non decet Principem & rectorem populi juſtitiam vendere, vel muneribus acceptis nocentem dimittere, vel innocentem condemnare. Unde ſi centum florenorum millia poſſet dare homo iſte, vel quilibet alius in ſimili crimine deprehenſus, non mutabit ſententiam æquitatis apud me atque juſtitia.* Et ita manſit animo fixus, reum capite plectens. Verùm ne quis tyrannidem in eo hanc eſſe putaret animi conſtantiam, potiùs quàm amorem vel obſervantiam æquitatis, libet pauliſper deſcribere hominem, & quàm longè ab eo ſit omnis crudelitas, paucis ut poſſumus, aperire, quamquam ſatis ad confirmationem propoſiti eſſe potuerit, quòd in ejus Nativitate ante annos triginta ſuperius dictum eſt. Adijcio tamen non adulationis ſtudio, cùm forſitan iſta nunquam lecturus fuerit, ſed amore veritatis, quæ ſalvum conſervat innocentem. Eſt enim vir Principatu digniſſimus, ingenium

Joachim Marchio Brandenburgenſis malleus prædonum

Joachim Marchio monſtris terram purgat id eſt prædonibus.

Joachim Marchio juſtitiam pretio non vendit.

Notabile verbum.

genium naturâ conſecutus bonum, docile, promptum ſubtile & amoenum: vitâ & moribus integer, modeſtus, pius, humanus, mitis & ſummâ benevolentiâ decoratus, juſtus rectus, & magnâ in Deum ſinceritate devotus. Non ſpernit pauperes, neque inopum contemnit audire, vel diſcernere cauſas, ſed facilem cunctis audientiam præſtat. Cum Paulo audivimus eum dicere: *Princeps ſapientibus & inſipientibus debitor eſt, & ſubjectorum omnium quieti providere debet pro viribus & ſaluti; Dei enim miniſter eſt, ut bonos affectu pietatis foveat, malis autem vindictam rependat.* Sic loquitur, ſic agit, ſine tyrannide juſtus, ſine crudelitate ſeverus, ſine ſuperbia potens, ſine temeritate conſtans, quem eo melius novi, quo ei familiarius, & ſi dici fas eſt, ſecretius aliquandiu ſum apud Urſulum converſatus. Anno námque præcedente in menſe Auguſto, conſenſu & juſſione tunc Principis mei Philippi Comitis Palatini apud Coloniam in Conventu Principum publico exiſtentis, ubi eram ab ipſo vocatus, intravi cum eo ad Marchiam, & manſi apud illum, quemadmodum ſupra dixi, menſibus novem, gratiâ linguæ docendæ latinæ, quam brevi tempore ille ſatis apprehendit & didicit, ut deinceps in ea facultate præceptore ampliùs non indigeat. Ejus fidem, cultum, & devotionem in Deum conſultè pertranſeo, ne magnitudine materiæ ſcriptor ineptus ſuccumbam.

Joachim Marchio Trithemio notus eſt Princeps pientiſſimus.

Anno præſcripto, nonâ decimâ die menſis Aprilis, quæ fuit Octava Dominicæ Reſurrectionis, facta eſt in Regno Portugalliæ in Civitate Ulixibona magna Judæorum & ex eis baptizatorum perſecutio, cujus iſta fuit cauſa & principium. Erant plures ex Judæis noviter converſi ad fidem, qui dicebantur novi Chriſtiani, quorum major pars in aperto Chriſtum confitebatur, ore non corde, in ſecreto verò Moyſen & ritus Judæorum ſequentes obſervabant. Contigit quòd ſeptimâ decimâ die menſis Aprilis, quæ fuit ſexta feria poſt Paſcha, mandato Regis Portugalliæ ſedecim eorum captivi dimittebantur è carcere, qui Paſcha prius cum Judæis celebraverant, agnum Paſchalem, ova & carnes in Quadrageſima more Judæorum comederant, & propterea capti fuerant, quos Chriſtiani omnes, qui erant in Civitate, dignos incendio judicabant. Cùm ergo dimitterentur impuniti contra populi voluntatem, omnes contra Regem & gubernatorem, quaſi munera ſuſcepiſſent à Judæis, & morte dignis pepercisſent, murmurabant. Quid moror? grandis in Civitate contra Judæos & novos Chriſtianos tumultus oritur, in unum conſpirant omnes viri & mulieres, juvenes & ſenes, clamat omnium ſimul excors ſententia: *Tolle impios, tolle ſacrilegos, interfice Judæos, falſos demolire Chriſtianos.* Surrexerunt in eo tumultu & conventu S. Dominici duo Fratres, & neſcio cujus alterius Normæ tertius, qui tres populum in perniciem Judæorum vehementiùs concitabant. Nam ſinguli per ſingulas urbis plateas & angulos diſcurrebant, imaginémque Salvatoris noſtri Crucifixi portantes in manibus magnâ voce clamabant: *Miſericordia! Miſericordia! veniat & ſequatur nos, quicúnque fidem Catholicam & crucem Chriſti diligit, quoniam Dei æmulatores ſumus, & Judæos inimicos omnes interficere volumus & necare.* Ad has clamantium voces tota commota eſt civitas, & ſequebatur Fratres ſingulos ſingula multitudo magna virorum in armis, mulierum quoque & juvenum. Neſcio Zelus Dei dicendus fervor ſit hic populi, an furor; per totam námque

Magna Judæorum perſecutio in Civitate Ulixibonenſi.

námque diem ſupradictum Paſcatis & noctem in Civitate diſcurrebant interficientes, quotquot invenire poterant novos Chriſtianos atque Judæos, & cadavera occiſorum in planitie S. Dominici projecta in ignem, combuſſerunt. Cœpit iſta Judæorum interfectio horâ tertiâ poſt meridiem die Dominicâ in octavis Paſchæ, anno ſicut diximus prænotato, duravítque in diem ſequentem uſque ad meridiem, in quo temporis ſpatio unius & viginti horarum, occiſi ferebantur homines memoratæ opinionis non minus ſexcenti, quorum aliqui vivi, reliqui verò jam mortui, viri, mulieres, juvenes & ſenes ignibus cremati ſunt omnes. Duravit in Judæos memorata perſecutio diebus paucis, in quibus eorum ferebantur occiſi tam in urbe, quàm in proximis villis mille nongenti triginta. Sed jam nunc quid in perſecutores Judæorum Chriſtianos ſit actum breviter dicamus. Judæi à Chriſtianis multi occiduntur in Ulixibona urbe.

Relatione factâ ad Regem, qui tunc milliaribus quatuordecim ab Ulixibona civitate fuerat abſens, eorum quæ fuerant acta, vehementer iratus eſt, & juſſit omnes, qui principales fuiſſent in cauſa contra Judæos auctores, comprehendi, quorum à prima die Maij uſque ad ſextum decimum plures quàm ducenti numero ſunt carceribus mancipati, inter quos & patres illi tres crucigeri fuerant comprehenſi. Denique fuerunt poſt hæc & alij non pauci numero tam ex Villanis, quam ex Urbanis Regio juſſu conjecti in tenebras carceris. Ex quibus duo illi Fratres S. Dominici, qui concitaverant populum, inprimis vivi combuſti ſunt, deinde captivorum alij capitibus cæſi, ad crucem alij ſuſpenſi, ceteri bonis privati omnibus, de patria in exilium proſcripti ſunt. Omnes quoque Fratres S. Dominici decimum nonum transgreſſi ætatis annum, de Cœnobio fuerunt expulſi. Vindicta Regis in Judæorum perſecutores facta.

Anno prænotato, in menſe Auguſto, iterum apparuit Cometes, id eſt, ſtella caudata, quam tunc Heidelbergæ conſtituti vidimus inter Septentrionem & Orientem ſub urſa majore rutilantem, quæ utriúſque ſignum Leonis & Virginis occupavit, & paucis diebus duravit. Secutum eſt non diu poſtea Maximiliani Regis bellum contra Venetos, quod per annos jam plures duravit uſque in præſentem diem, de quo ſuo loco dicemus. Cometes apparuit.

Eodem anno Philippus Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ & Brabantiæ, filius Maximiliani Regis Germaniæ, qui Joannam filiam Ferdinandi Regis Hiſpaniarum habuit uxorem, poſt mortem Eliſabeth reginæ matris uxoris declaratus Rex Caſtellæ & Legionis, conſilio ſuorum contra voluntatem, ut dicebatur, inductus, cum mille quingentis viris Claſſem ordinavit à Flandria verſus Hiſpaniam, Regnum ſuſcepturus oblatum. Præfectum Claſſis conſtituit Wolffgangum Comitem de Fürſtenberg virum nobilem & ſtrennuum, & erant in ejus Comitatu multi viri nobiles, Comites, & Barones, qui omnes cum magno gaudio novum Regem proſequentes conſcenſis navibus iter periculoſum acturi, mare ſulcabant. Vicesimâ autem die poſteaquam in magna tranquillitate navigaverant, & perveniſſent non procul ab Inſula, quam Cordan veteres nuncuparunt, & eſt poſt Aquitaniam ad plagam Occidentalem Sanctonum, habens promontorium ab Aquilone, & Curanum à meridie, ſubitò in mari tempeſtas orta eſt maxima, cujus impulſu naves ab invicem ſeparatæ in loca jactabantur diverſa, ita, ut nec duæ ſimul manerent conjunctæ. Salvi tamen Philippus Archidux Auſtriæ Rex Caſtiliæ declaratur. Philippus cum ſuis periclitatur.

men omnes evaſerunt, præter unam navem, quæ cum hominibus fermè centum fuit ſubmerſa, & in profundum abſorpta. Tantus autem ventorum impetus fuit, quòd naves penè omnes retrorſum violenter uſque ad Angliam retruſit, & magnum iter maris paucis conſummavit in horis. Mari tandem optatâ tranquillitate conceſsâ, Rex Philippus cum ſua navi haud procul ab Anglia inventus eſt ſalvus. Qui autem in cæteris navibus erant vagantes per mare, amiſſum Principem anxiâ mente quærebant, ad quem non ſubitò, ſed per intervalla ſucceſſivè tandem omnes pervenire meruerunt, illis duntaxat exceptis, quos cum una diximus navi confracta in profundo maris periiſſe. Poſtquam ergo ſimul iterum conveniſſent apud Hampton oppidum à latere Albionum, denuò verſus Hiſpaniam navigare cœperunt, patrocinum S. Jacobi Apoſtoli crebrius invocantes, cujus Baſilicam in Compoſtella ſe viſitaturos unanimi omnes promiſſione foverunt. Unde miſerante Deo & patrocinium ferente ſalvi tandem ad littus pervenerunt Galitiæ, quo tranſmiſſo atque circumgyrando angulum terræ juxta Caroninm oppidum, quod Omena fluvius præterfluit, navibus relictis deſcenderunt in terram, & pedeſtres ad S. Jacobum proceſſerunt. Votis & orationibus ritè perſolutis iter verſus Regnum Caſtellæ una cum rege & cæteri jam læti aſſumpſerunt. Cúmque veniſſent ad civitatem Burgis nominatam, Rex Philippus infirmari cœpit, invaleſcentéque morbo tandem anno prænotato viceſimâ quintâ ibidem in palatio ſuo mortuus eſt anno ætatis ſuæ viceſimo octavo complero, adjunctis menſibus tribus & paucis diebus. Ordinaverat vivus, ut mortuus exenteraretur, & cor mitteretur in Brabantiam ſepeliendum in oppido Bruxellis. Inteſtina verò ſepelirentur in ipſa Civitate Burgenſi, corpus autem in Granatam juſſit deferri & ibidem ſepeliri, volens in his tribus locis memoriam habere ſpecialem. Reliquit duos filios Ferdinandum, & Carolum, quorum alter hodie cum matre ſub tutoribus regnat in Hiſpania, alter autem adhuc puer vivit in Brabantia. Et hic finis nobiliſſimi principis fuit, cui ſimilem generis nobilitate, regnorum & principatuum multitudine, divitiarúmque immenſitate noſtris Germania temporibus habuit neminem, qui, ut ferunt, non ambitione regnandi, ſed aliorum perſuaſus conſilio, relictâ dulci patriâ, periculoſum iter aſſumpſit, in quo & periit.

*Rex Philippus Burgis in Hiſpania ſextâ feriâ moritur.*

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, cùm in me quidam æmuli ſuſcitâſſent livorem, concepi, ut mihi viſum eſt, juſtam animi quandam indignationem, quâ malignitate quorundam concitatus, & locum mutare decrevi & gentem, ſciens meæ haud convenire ſaluti cum ingratis Monachis diutiùs converſari. Maturâ igitur deliberatione præhabitâ Monaſterium Spanheimenſe cum Abbatia, cui præfueram annis tribus & viginti menſibus duobus & 14. diebus, in ſolicitudine continua & laboribus multis, voluntate ſpontaneâ reſignavi, & vocatus per Dominum Reverendiſſimum Herbipolenſis Eccleſiæ Antiſtitem Laurentium de Bibera, orientalis Franciæ Ducem, Wirzburg anno prænotato in fine menſis Septembris acceſſi.

*Abbatiam Spanheimenſem Joannes Trithemius reſignat.*

Eodem igitur anno, 12. die menſis Octobris, qui fuit ſecunda feria poſt Feſtum S. Dionyſij Areopagitæ Martyris, in Abbatem Monaſterij S. Jacobi Apoſtoli majoris in ſuburbanis memoratæ civitatis fui electus per prædictum Dominum Laurentium Epiſcopum, Conradum quoque

*Joannes Trithemius fit Abbas Monaſterij S. Jacobi Herbipoli.*

S. Stephani

S. Stephani, & Georgium S. Felicitatis in Schvvarzach Monaſteriorum Abbates, in quos per Fratres dicti loci coram Notario & teſtibus legitimè fuerat compromiſſum die menſis ejuſdem 14. fui confirmatus ab eodem Pontifice Laurentio, & ſequenti die, quo Feſtum celebratur S. Burckardi Epiſcopi, realem Cœnobij poſſeſſionem accepi.

*MDVII.*

Anno Joannis Hirſaugiani Abbatis quarto, Indictione Romanorum x. hyems lenta & quaſi nulla fuit, unde in pleriſque locis peſtilentiâ non caruit.

Conventus magnus fit Principum apud Conſtantiam.

Eodem anno, Rege Maximiliano præcipiente, Conventus Principum apud Conſtantiam Alemanniæ urbem factus eſt magnus, qui ultra menſes quatuor duravit. Nam 16. die menſis Aprilis cæpit, & in fine Auguſti terminatus fuit. Multa in eo Conventu tractata fuerunt contra temeritatem Venetorum, qui jam tunc & Regno contumaces, & imperio rebelles cum Ludovico Gallorum Rege fœdus inierant, & communi perfidiâ in Maximilianum Regem Germanorum fecerant venenoſam conſpirationem, de quorum geſtis reliqua ordine ſuo breviter tangemus, plenam omnium notitiam non habentes, licet ſcripta per alios reperiantur.

Venetorum contra Maximilianum Regem contumacia.

Maximilianus etenim Rex Germanorum volens in Italiam proficiſci pro ſuſcipienda corona Imperij, Principes in Conventum vocavit, mandans alijs, ut ſe ad commeatum perſonaliter diſponerent, alijs verò præcipiens, ut equites & pedites ad iter neceſſarios juxta conſuetudinem antiquam ordinarent. Audientes Veneti, quòd Rex tranſitum pararet in Italiam; veteri laborantes in eum odio & invidiâ, vario cæperunt deliberare conſilio, quemadmodum vias omnes ituro præcluderent. Cum Rege inprimis Gallorum Ludovico, qui Mediolanum eo tempore cum parte Lombardiæ non parva detinebat, ut ſupra diximus, pacem & fœdus conſtituunt; deinde quoſdam & alios Italiæ Principes & civitates in ſuam conjurationem trahunt, quorum auxilio per annos jam ſeptem Imperio manent rebelles non ſine proprio detrimento maximo; videns enim pertinaciam eorum Rex Germaniæ Maximilianus, bellum ſuperbis indixit, quod uſque in præſentem continuans diem graviter eos afflixit.

Funeralia celebrat filio Maximilianus Rex in Conſtantia.

In prædicto Conventu Principum apud Conſtantiam Maximilianus Rex pro anima filij ſui Regis Philippi apud Burgas in Hiſpania ſicut diximus præcedente anno defuncti, Funeralia cum magna devotione celebrari fecit in Principum frequentia multorum, ſimul & aliorum complurium Prælatorum, Comitum atque Nobilium. Aderant & Oratores abſentium Principum Civitatum & Communitatum Regni plures in obſequium defuncti Principis piâ mente convocati.

Epiſcopus Brandenburgenſis moritur.

Anno prænotato mortuus eſt Epiſcopus Brandenburgenſis, cujus nomen memoriæ non occurrit. Poſt quem Hieronymus Plebanus Eccleſiæ in Cotvviſs, promotione Joachim Marchionis Brandenburgenſis in Epiſcopatu ſucceſſit. Fuit Eccleſia Brandenburgenſis memorata ſimiliter & Habelburgenſis, quæ ambæ ſunt Cathedrales, & ſub principatu Joachim Marchionis conſtitutæ, à multis retrò annis Præmonſtratenſis Ordinis, quarum Fratres & Epiſcopi hanc ipſam religionem & habitu, & Regulâ ſemper fuerunt profeſſi. Anno autem prænotato diſpenſatione Julij Papæ ſecundi ambo Pontifices cum Fratribus ſuis ab ordine Præmonſtratenſi

cenſi recedentes facti ſunt ſine Regula Canonici ſæculares, qui ut veriſimiliter timendum eſt, vitâ & moribus interius nunquam extiterunt ſpirituales. Enimverò mihi perſuaſum eſt penitus, verum & bonum Clauſtralem, quam diu eſt bonus & verus, ordinem ſuum, quem profeſſus eſt, non poſſe deſerere, quem ſi deſerat, nec bonus eſt nec verus.

Grandinis immenſa tempeſtas hominibus plura intulit damna.

Anno item prænotato, 4. die menſis Julij tanta grandinis tempeſtas in Suevia ſubitò fuit exorta, maximè in convallibus Ammerthal nuncupatis, in Rottenburgo quoque Cis-Neccarum, circa Tübingen, Horvve, & Ruttlingen, quantam nulla memoria hominum noverat, aut vidit, quæ plura mortalibus intulit damna in frumentis, in vineis, & in feneſtris, quarum multas ſine numero confregit.

Eodem anno, Maximilianus Rex Brabantinos denuò contra ducem Geldriæ miſit in bellum, quibus ex ſuperioribus Regni partibus multos ſtratiotas ad prælia voluntarios conjunxit, ſicut enim paulo diximus antè, Carolus Dux Geldrenſium, qui prius in verba Regis Maximiliani juraverat, poſt ejus & principum receſſum à Colonia rebellionem priſtinam reſumpſit, & Brabantinos ut prius incurſionibus & rapinis denuò moleſtare cæpit, cui & Ludovicus Rex Gallorum XII. quantum potuit occultè, pecunias & ſubſidia tranſmiſit, & hodiè partes ejus fovere non deſiſtit contra Regem Maximilianum. Cur hoc faciat, quidve intendat, non opus habemus Oedipo, ut myſterium capiamus.

*MDVIII.*

Conradus Celtis Protucius poëta in Vienna moritur.

Anno Joannis Abbatis quinto, Indictione Romanorum xi. in principio menſis Februarij, mortuus eſt Viennæ in Auſtria Conradus Celtis Protucius poëta laureatus, vir in litteris humanitatis haud mediocriter eruditus, Græcæ linguæ non ignarus, & Hebræam callens in parte, natione Germanus, patriâ Francus Orientalis ex Wupfeld prope Schvveinfurt oriundus, qui ſcripſit vario carminum genere quatuor non parvæ lectionis volumina, quorum primum Germaniam prænotavit illuſtratam, ſecundum Amorum, tertium Odorum, quartum Epigrammatum. Et quædam alia minora proſaicè, quorum titulos annotavimus in libro noſtro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, & alio de Germanis, vixit annis 46. & 3. diebus, in Eccleſia Viennenſi ſepultus.

Philippus Comes Palatinus Princeps Imperij Elector obijt.

Eodem anno, penultimâ die menſis Februarij, quæ fuit die Lunæ poſt Dominicam Sexageſimæ, obijt in oppido ſuo Germersheim Philippus Comes Palatinus Rheni Bavariæ Dux & Princeps Elector anno ætatis ſuæ 59. menſe 6. cujus corpus Heidelbergam relatum in choro Collegiatæ S. Spiritus juxta tumulum uxoris quondam ſuæ debito cum honore ſepultum eſt, cui filij ſine pompa, quemadmodum vivus præceperat, funeralia celebrârunt. Nam etſi charæ ſuæ conthorali ante annos 7. vitâ defunctæ funeralia exhibuit pompoſa & permagnifica, ſicut vidimus, ipſe tamen jam jam moriturus filijs interdixit hæc omnia, præcipiens, ut in die ſepulturæ ejus 12. viri pauperes novo panno laneo nigri coloris per omnia veſtirentur, qui corpus cum humilitate ſine pompa, ſine vanitate ad ſepulchrum deferrent. Et providâ quidem Dei ordinatione factum eſt, ut non Comites, non nobiles, non divites, non in hoc mundo potentes, ſed pauperes & humiles in humeris ſuis corpus tanti principis coram multitudine hominum portarent ad ſepulchrum. Ipſe námque pauperes ante portas

portas palatij ſui quotidie pro ſtipe convenientes hilariter paſcere conſuevit,& quidquid menſis edentium fuiſſet reſiduum,in uſus eorum expendi totum per eleemoſynarium ſuum proprium, quem ad hoc ſpecialiter deputatum habuit, pro Chriſti honore mandavit. Invenit itaque miſericordia Principis in humilitate meritum, qui libens Chriſti pauperibus tribuit nutrimentum.

Filios reliquit ſeptem in vita ſuperſtites & 4. filias, quorum omnium iſta ſunt nomina: Ludovicus ipſe primogenitus in principatu ſucceſſit, necdum habens uxorem, & erat tunc annorum ferè triginta. Ludovicus patri ſucceſſit in Principatu.

Philippus annorum 28. Friſingenſis in Bavaria tunc Epiſcopus hodiè vivit, Princeps ingenio mitis & manſuetus; qui Clerum & populum ſibi commiſſum hodie regit in omni pace & tranquillitate. Fratres Ludovici.

Fridericus annorum tunc erat ſex atque viginti, qui hodie ſine uxore tutor eſt filiorum Ducis quondam Ruperti fratris ſui in Bavaria, ut ſupra dictum eſt, & eundem ſtrenuè gubernat principatum ſibi commiſſum.

Georgius cùm Pater moreretur, annorum fuit duorum atque viginti, qui primò fuit præpoſitus Eccleſiæ Moguntinæ, & nunc Epiſcopus eſt Eccleſiæ Spirenſis.

Henricus præpoſitus ſancti Albani prope Moguntiam annorum unius & viginti extitit, qui & nunc præpoſitus eſt Eccleſiæ Beatæ Mariæ ſemper Virginis Aquiſgrani.

Joannes Epiſcopus Ratisbonenſis in Bavaria fuit annorum viginti, quando pater ab hac luce migravit, homo manſuetus & morum integritate reverendus.

Wolffgangus Herbipolenſis Eccleſiæ Canonicus annorum fuit quatuordecim, quando pater obijt, qui apud Gallos Pariſienſes hodie litteris dat operam.

Eliſabeth ſenior filia patre moriente fuit annorum viginti quinque. Hæc primò nupſerat Wilhelmo Haſſiorum Landtgravio, quo ſine liberis mortuo, ut ſupra dictum eſt, poſt annos aliquot ſecundò nupſit Philippo Marchioni Badenſi. Sorores Ejuſdem.

Amalia ſecunda filia annorum tunc fuit decem & octo, quæ poſt obitum Patris anno quinto nupſit Georgio Pomeranorum & Stettinenſium Duci, ut infra dicemus.

Helena patre moriente fuit annorum quindecim, quæ nupſit poſtea Henrico Duci de Meckelnburg, qui primus Urſulam habuit ſororem Marchionis Joachim Brandenburgenſis, cum quo paucis vixit annis moriens in partu.

Catharina ultimò genita fuit annorum novem, quam pater triennio prius, quàm moreretur, in Monaſterio, quod Neuenburg ſive novum caſtrum nominatur prope Heidelberg, virginibus ſacris commendavit, in quo Monialis jam eſt profeſſa.

Anno prænotato in ſolemnitate S. Gertrudis, quæ fuit feria ſexta poſt Dominicam, *Invocavit*, die videlicet ſeptimâ decimâ menſis Martij, obijt Albertus Dux Bavariæ, qui fuit filius Alberti, qui fuit Erneſti, qui fuit Joannis, qui fuit Stephani, qui fuit Ludovici Imperatoris quarti, qui fuit Ludovici, qui fuit Othonis Bavariæ Ducis, qui habuit uxorem nomine Gertrudem filiam Henrici Comitis Palatini Rheni Heidel- Albertus Bavariæ Dux in oppido ſuo Munchen obijt. Alberti genealogia.

 bergæ

bergæ commorantis, cum qua Palatinum obtinuit principatum, quem Ducatui Bavariæ conjunxit uſque in præſentem diem. Genuit autem duos filios de memorata uxore, Ludovicum & Henricum, quo mortuo ipſi duo filij ejus inter ſe principatum diviſerunt. Ludovicus qui & primogenitus obtinuit Palatinatum cum Amberga, & certis alijs Caſtellis, & oppidis in ſuperiori Bavaria.

Genealogia Comitum Palatinorum.

Henricus verò reliqua Ducatus Bavariæ Dominia, ut ſuo loco diximus, conſecutus eſt. Ludovicus autem habuit uxorem, ut longè ſupra diximus, Mariam Ducis Brabantiæ filiam, quam ſuſpicione adulterij juſſit occidi, poſtea duxit Annam Regis Poloniæ filiam, de qua genuit Rudolphum Comitem Palatinum. Rudolphus autem genuit Adolphum. Adolphus autem genuit ejuſdem nominis Adolphum. Adolphus genuit Rupertum Germaniæ Regem. Rupertus autem Rex genuit Ludovicum barbatum. Ludovicus autem barbatus genuit Ludovicum pium. Ludovicus autem pius genuit Philippum, Philippus genuit Ludovicum, qui hodie ſicut diximus Principatum gubernat Palatinum. Uxorem habens filiam Alberti Ducis Bavariæ memorati, anno præſignato mortui, & in München ſepulti. Reliquit idem Albertus Dux & alios filios & filias de uxore ſua, filia Friderici Imperatoris tertij natos: quorum primogenitus nomine Wilhelmus patri ſuccedens in Ducatu hodie principatur. Eorum verò mater ſoror Maximiliani Regis Germaniæ, ſtatim poſt obitum Ducis Monaſterium ſororum de tertia Regula, quod ſitum eſt in oppido Monacenſi, plenâ devotione intravit, in quo habitu ſummâ pietate in Deum hodie fertur ſanctiſſimè converſari.

Concurſus fit populi ad ſanctam Mariam prope Dietelſpach.

His temporibus circa oppidum Dietelſpach, quod ferè tribus ab Herbipoli diſtat milliaribus, in publica via juxta vineta in arena fuit imago quædam Beatæ Mariæ ſemper Virginis Veſpertinalis vulgò æſtimata, in trunco ligneo, ut fieri ſolet, poſita, apud cujus præſentiam multa fieri miracula dicebantur. Concurſus fit populi magnus; plura ſanitatis beneficia divinitus conferuntur mortalibus, & oblationes fidelium ingentes afferuntur, ex quibus mox fundatur Eccleſia. Hujus piæ concurſionis & miraculorum hiſtoriam deſcripſimus ad petitionem Senatus ejuſdem oppidi Dietelſpach, in quo principium & cauſam ejus invenies.

Conventus Principum indicitur apud Moguntiam.

Anno prænotato, Maximilianus Rex Germaniæ Conventum indixit Principibus ad caput menſis Maij, apud Moguntiam celebrandum. Ubi convenerunt Bernardinus Cardinalis ſanctæ Crucis in Hieruſalem Apoſtolicæ Sedis Legatus, Jacobus Archiepiſcopus Moguntinus, Jacobus Archiepiſcopus Trevirorum, Laurentius Epiſcopus Herbipolenſis, Matthæus Langius Gurcenſis Epiſcopus, Fridericus Dux Saxoniæ Princeps Elector, & multorum oratores Principum. Rex autem Maximilianus de Colonia expectabatur venturus ad unius menſis ſpatium, qui cùm arduis negotijs impeditus venire non poſſet, dimiſſis Principibus alijs eis conventum Wormatiæ celebrandum indixit ad Feſtum Nativitatis S. Baptiſtæ Joannis tunc inſtans. Poſt dies paucos Rex dimiſsâ Coloniâ ſeceſſit ad oppidum, quod Regenberg dicitur ſub ditione Ducis Montenſis, ubi paucis diebus commoratus venationi vacabat. Inde aſcendit ad Confluentiam, & ulterius ad Boppardiam, ubi & Feſtum Pentecoſtes ſanctum celebravit. A Boppardia declinavit ad Cynonotos, & per biduum manſit in

Simmern,

Simmern, & in Stauroneſo, volens deinceps aſcendere ad Spiram, quò me ante præmiſerat, qui curiam tunc eo jubente tribus menſibus ſequebar Imperialem. Interea miſſi ex Brabantia venientes orabant, ut quantocius deſcenderet ad eos. cauſam allegantes nepotum ſatis arduam. Qui petitionibus eorum acquieſcens in Brabantiam deſcendit, & ſic diæta non eſt ſervata.

Maximiliano itaque manente apud Brabantinos & Flandros, inter ipſum & Ludovicum Regem Gallorum confœderatio facta eſt ſub ea videlicet conditione, ut communi apparatu bellico expeditionem moverent in Venetos. Senſit cum his duobus Regibus etiam Julius Papa II. Ludovicus verò Gallorum Rex, ſicut paulò diximus antè, fœdus inierat cum Venetis contra Maximilianum Germaniæ Regem. Jam verò deſertis illis adhæſit Maximiliano annis quatuor. Sed quâ fide, quâ integritate vel amicitiâ, exitus rei demonſtravit. Nam & tempore illo toto Geldrenſium Duci Carolo pecunias & ſuppetias contra Maximilianum Regem occultè impendit, & ſuis per Lombardiam utilitatibus & comodis intendit privatis, non autem, ſicut juravit & debuit, communibus. Unde & patefactâ infidelitate Gallicanâ, diſſoluta eſt in ejus parte confœderatio fucata. Fœdere inter memoratos Reges pacto in Venetos, mox grandis movetur expeditio Germanorum & Gallorum, ſæpiúſque fuit dubio marte pugnatum, Venetis aliquando victis, aliquando & vincentibus.

*Inter Maximilianum Regem & Regem Gallorum fit concordia.*

*Duo Reges bellant contra Venetianos.*

Anno autem prænotato, quando Rex Gallorum adhuc ſenſit cum Venetis, bellum atrox fuit Regi Maximiliano cum eis, quod à feſto cæpit Dominicæ Reſurrectionis, & duravit uſque ad Nativitatem S. Joannis Baptiſtæ. Quo tempore Veneti Tergeſtum, Comitatum quoque Gurcenſem, & quaſdam alias munitiones ad Domum Auſtriæ pertinentes ceperant, partim armis, partim inſidijs & corruptionibus. Tandem ad triennium indictæ ſunt treugæ, quæ tamen paucis menſibus durantes interruptæ ſunt.

Eodem anno in menſe Septembri, mortuus eſt Jaeobus de Liebenſtein patriâ Suevus, Eccleſiæ Moguntinæ Archiepiſcopus, quarto Pontificatus ſui anno necdum completo, cujus Cadauer in majori Eeeleſia Moguntina cum prædeceſſoribus ſuis honorificè ſepelitur. Huic in Archiepiſcopatu ſucceſſit Uriel de Gemmingen major Decanus & in Jure Doctor promotus, qui ſequenti anno in Dominica mediæ quadrageſimæ Moguntiæ in Archiepiſcopum ſolemni pompâ fuit conſecratus.

*Jacobus Archiepiſc. Moguntinus obijt. Uriel fit Archiepiſc.*

Anno prænotato in menſe Octobri, obijt Hermannus ex Landtgravio Haſſiæ Archiepiſcopus Colonienſis, & Dux Angariæ, Pontificatus ſui octavo atque viceſimo, & Coloniæ in principali Eccleſia ſepelitur, qui fuit Princeps manſuetudine humanitate pietate nulli tempeſtate noſtrâ ſecundus, in pauperes pius miſericors, & eleemoſynarius omnium Principum maximus, qui omnes ad ejus januam venientes pavit, & nullum ſine conſolatione abire permiſit; de quo latius dictum eſt ſupra, ubi de aſſumptione ejus in Archiepiſcopatum fecimus mentionem. Poſt quem electione Canonicorum in Archiepiſcopatu ſucceſſit major Decanus nomine Philippus Wirici de ſuperiore lapide filius, & præſulatur in quintum annum, Princeps domeſticus & circumſpectus in actibus ſuis; cujus

*Philippus fit Archiepiſcopus Colonienſis.*

cujus patria eſt in Weſtraſia in medio fermè itinere de Spanheim pergentibus ad S. Wendelinum ad ſiniſtrum cernentibus caſtellum prædictum.

Alba Monaſterium Monialium igne concrematur.

Eodem quoque anno, Cœnobium Monialium noſtri Ordinis, quod in Diœceſi Spirenſi conſtructum Alba dicitur, igne caſuali fuit incenſum, & præter ſolam Eccleſiam omnia ſororum habitacula in pulverem ſunt redacta.

Anno præſignato circa principium menſis Auguſti, apud Suevos & maximè Studtgardiæ horrenda ſubitò pluviarum tempeſtas erupit, quæ muros ſubvertit, & turres, ac domos plures dejecit, cellaria implevit aquis, homines & jumenta ſuffocavit, vineta deſtruxit, & plura mortalibus damna intulit.

*MDIX.*

Abbas Claravallis Burgundus ſpoliatur apud Franckfurt.

Anno Abbatis Joannis Hirſaugiani ſexto, Indictione Romanorum XII. Sabbato poſt Dominicam quadrageſimæ tertiam, quæ fuit dies menſis martij ſeptima decima, Monaſterij Claræ vallis Abbas in Burgundia, miſſus ad viſitandum Cœnobia Ordinis ſui per Germaniam, cùm veniſſet in terram haud procul à Franckfurt, quæ Weteravia dicitur, inter Fridberg & Lintheim, per quoſdam raptores omnibus rebus ſuis ſpoliatus eſt, me tunc in Budingen pro quadam cauſa exiſtente cum Comitibus de Iſenburg uno & viginti diebus. Circumferebat bonus ille Pater ſcutellas octo & certa pocula de argento, & pecuniam non modicam quingentorum videlicet ac mille florenorum, quam pro viatico de Monaſterijs à ſe viſitatis collegerat, ſimul & alia quædam Clinodia, quæ omnia latrones illi rapuerunt. Fuerunt enim plena raptoribus & latronibus hæc tempora præſertim apud Francos noſtros Orientales, apud Wederavios, & in Sueviæ finibus certis, ex eorum genere, qui ſe vel nobiles vel equites gloriabantur: qui avitæ nobilitatis, & virtutis immemores avaritiam & rapinam in delitijs habebant, in tantum, quòd in memoria hominum tam crebra tam multa támque impunita latrocinia commiſſa non ſunt in his præſertim terris, quas abundare latrocinio noſtris temporibus jam dictum eſt. Conqueruntur hanc raptorum inauditam crudelitatem imprimis Mercatores, Clerici quoque & Laici omnes, qui vel in ſe vel in alijs experti ſunt eos paganis eſſe immitiores, qui rebus ablatis etiam corpora interficiunt.

Capitulum Ordinis noſtri Provinciale XXXIII Erphurdiæ celebratur.

Anno prænotato, Dominicâ tertiâ poſt Paſcha, quæ fuit dies menſis Aprilis 29. cum duobus ſequentibus diebus, celebratum fuit capitulum Ordinis noſtri Provinciale XXXIII. à tempora Concilij Conſtantienſis, Erphurdiæ in Monaſterio S. Petri Apoſtoli, in quo præſederunt Bartholomæus S. Crucis in Werdea, Henricus in Burſfeldia, Marcellinus in Selgenſtatt, & Georgius in Zwifalten Monaſteriorum Ordinis noſtri S. Benedicti Provinciæ Moguntinæ Abbates.

Inter Senatum & Civitatem Erphurdienſes magna ſeditio.

Eodem anno circa Feſtum Gregorij Papæ, graviſſima ſeditio inter Senatum & Cives oppidi Erphurdienſis tali occaſione fuit exorta. Communitatis viri gravamina contra Senatum allegantes in unum conſpirârunt, quòd nihil amplius vellent contribuere, niſi prius receptorum & expoſitorum computationem à regentibus accepiſſent. Conſilio igitur accepto miſerunt quoſdam ex communitate ad Senatum, qui omnium nomine peterent ſibi aperiri per computum, in quantis & in quibus eorum

eorum Reſpublica eſſet gravata præſertim ære alieno, ut ſcirent, ſi cauſam haberent legitimam, toties communitatem gravandi ſubventionibus.

Erat autem Regens principalis anni præſcripti Georgius zu der Punten-Kertzen nuncupatus, poſt quem Fridericus Reinbutem, quem præambulum ſeu præeuntem vocant. Et hi duo quotannis eligebantur ex potioribus civium, quos de proſapijs ſive de amicis ſenatorijs appellant. Tertius de communitate inſtitutus, qui apud eos der Dockenherr fuerat nominatus. Hi tres inter Senatores erant Burgimagiſtri hoc anno, & officio principales, quorum adminiſtratio ſingulis annis conſuevit immutari. Totius autem Reipublicæ adminiſtratio apud illos fuit in Senatu, qui de familiarum antiquitate gloriabantur. Miſſis igitur à communitate, Senatus reſpondit: *Rem concives & novam & difficilem poſtulatis, ut jam ſubitò & ſine deliberatione gravamina vobis rei noſtræ publicæ ſimul & computum receptorum & expoſitorum aperire debeamus. Idcirco rogamus, habeatis parvo tempore patientiam, & poſt neceſſariam hujus negotij deliberationem dabimus vobis honeſtum reſponſum.* Abierunt miſſi cum pace, & communitati renuntiârunt, quæ à Senatu acceperunt in commiſſis. Acquievit populus & tacuit, Senatûs reſponſum aliquandiu expectando promiſſum. Nomina Burgimagiſtrorum ſub quibus iſta cæpit turbatio.

Interea Senatus non ſolum populo nullum dedit reſponſum, ſed etiam novam contributionem impoſuit communitati, certo ſub termino perſolvendam. Hinc orta ſeditio magna, hinc turbatio ingens fuit ſecuta. Enimverò convenientes in unum cives uno ore unâ ſententiâ Senatui contradixerunt, inſtantiſſimè poſtulantes, ut eis debita & gravamina Reipublicæ ſingulatim exprimerentur. Verùm cùm nihil poſtulando proficerent, congregati omnes in unum, turmatim armati prætorium intrant, rationem & computum à Senatu omnium requirunt. Communitas in multitudine furens Prætorium Senatûs ingreditur.

Unus è Senatu ſenior nomine Henricus Kelner, qui magnæ inter alios fuerat auctoritatis, proteruè ac nimis inconſideratè multitudini furioſæ reſpondit, verba in eam jaculans contumelioſa, quibus ad majorem indignationem provocati Cives Burgimagiſtrum ſupradictum Georgium zu der Punten-Kertzen compulerunt, quòd eum in continenti captivitatis juramentum facerent dare. Juravit ille neceſſitate compulſus, & captivum in domo ſua ſe manſurum promiſit. Et reverà parùm abfuit, quin à multitudine in ipſo prætorio fuiſſet occiſus. Eâdem die metuentes turbæ, ne ſenior elaberetur per fugam, arctæ illum cuſtodiæ mancipârunt. Henricus Kelner in Senatu ſenior à communitate capitur.

Seniore autem per dies plures detento, quotidie crevit ſeditio civium contra Senatum, & magnum inter eos diſſidium fuit ſubortum. Nam alij Patronum & Protectorem ſuum invocabant Archiepiſcopum Moguntinum, qui ſolus antiquiſſimo jure dominus eſt ſuper oppidum Erphurdianum: alij verò ad Fridericum Saxoniæ Ducem reſpiciebant.

Prævaluit autem communitas adverſus Senatum, & omnia quæ majoritatis erant, Prætorium ſcilicet, regiſtra, claves, urbem, caſtella & allodia in ſuam recepit poteſtatem, abjectóque ſenatu novos Regentes novúmque ſuo arbitratu inſtituit conſulatum. Cuſtodiam quoq; caſtrorum in manus ſuas recipiens communitas ſingulis novos ex plebe dedit Rectores. Communitas Archiepiſcopum Moguntinum ut Dominum ſuum invocat.

Poſt hæc deputati ſunt viri, qui acceptis regiſtris, cenſuum receptorum & expoſitorum rationem exquirerent, & in quanta pecuniarum ſumma ære gravati eſſent alieno, computarent. Fecerunt ordinati re-

Sexcenta millia florenorum ſunt Erphurdienſium debita.

ctores, quod juſſi fuerant, & calculatione factâ invenerunt ſummam capitalem debitorum ſexcentorum millium florenorum, de quibus ſingulis annis cenſum dare ſunt obligati florenorum triginta millia. Denique ſumma perceptorum exceſſit ſummam diſtributorum quotannis in certis millibus florenorum, qui fraude fuerunt ſublati.

His compertis miſerunt viros de communitate quoſdam ad Archiepiſcopum Moguntinum tanquam ad verum Dominum ſuum, poſtulantes ab eo conſilium pariter & auxilium, quid eſſet in tam arduo negotio ulterius faciendum. Venerunt miſſi ad Archiepiſcopum, & honorificè ab eo ſuſcepti ſunt, qui relationem eorum clementer audivit, conſilium dedit, & miſſurum ſe viros in auxilium promiſit. Interim comperientes antiqui Senatûs viri, quòd communitas legationem miſiſſet ad Archiepiſcopum, animo conſternati ſunt, & pellibus ſuis non mediocriter timuerunt, propterea quòd à multis annis Pontificibus Eccleſiæ Moguntinæ rebelles ſemper fuerant & contumaces. Miſsâ igitur & ipſi legatione ad Saxoniæ Duces Fridericum Joannem & Georgium, eorum ſibi favorem & aſſiſtentiam ſecretius procurârunt, communitate rem ignorante.

Equites Moguntini ad Erphurdienſes miſſi omnes capti ſunt.

Archiepiſcopus quemadmodum promiſerat communitati, ordinavit quoſdam equites in auxilium Erpbordianorum, qui cùm per veniſſent in Thüringen, hoſpitium in Cœnobio Georgij vallis nuncupatum ultimâ nocte ſuſceperunt. Quod cùm innotuiſſet Friderico Dunæ præfecto Ducis Friderici Electoris apud Wimariam, contractis mox copijs Monaſterium manè diluculo cinxit obſidione. Territi Moguntinenſes, cùm eſſent numero pauciores, tantæ multitudini minimè reſiſtere potuerunt. Datis ergo dextris omnes à Friderico capti ſunt, & ſub jurejurando ſicut moris eſt captivis ſe obligare, ad Archiepiſcopum remiſſi.

Senatus Erphurdienſis antiquus fugit occultè cum ſuis.

Verùm poſtquam hoc factum innotuit Erphurdianis, conſternati ſunt valdè, & majorem in ſeditionem verſi contra Senatum antiquum, cujus ſubordinatione captos noverant Moguntinos in auxilium ſibi deſtinatos, omnes incarcerare ſtatuerunt. Senatus autem ſuper his certior factus, ſalutem fugâ quæſivit. Singuli enim capitibus metuentes ſuis cum amicis occultè de oppido receſſerunt ad memoratos Saxoniæ Duces, & ſedes ſub eorum dominio receperunt, uſque in præſentem diem. Crevit autem quotidiè novorum regentium ſævitia, propter quam plures de communitate viri cum uxoribus & liberis, etiam bonis in oppido relictis, occultè receſſerunt, alij ad Gottham, alij ad Wimariam, alij ad Iſenach, atque alij ad alia loca ſub Ducum Saxoniæ dominio conſtituta.

Doctor Henningus fugit de Erphurdia.

Sed ubi novis regentibus innotuit, quòd non tantum antiquus conſulatus fugeret, verum etiam plures de communitate, qui prius & à principio interfuerant conjurationi, ſtatuerunt ad ſingulas oppidi portas multos cuſtodes, ut fugere deinceps nemo poſſet. Deuique plures in fuga deprehenſi carceribus mancipati fuerunt. Henningus Gode oriundus de Havelburg U. J. D. Syndicus Erphurdienſium vir potens in opere & ſermone, cujus Reges conſilio utuntur & Principes, in hac diſſenſione, quamvis Canonicus & Sacerdos, non confidens multitudini, relictâ domo & omnibus, quæ babuit, clam de oppido incognitus receſſit. Poſt cujus diſceſſum communitas omnia bona ejus ſicut & cæterorum, qui fugerant, diripuit, & in uſum proprium convertit. Tantus erat furor populi, quòd non

non attento gradu ſacerdotali, quo fungebatur, ſi comprehendiſſent eum, ſine miſericordia occidiſſent, propterea quòd ſenatui ut Syndicus adhæſerat. Sed furentium prudenter declinans veſaniam, Ducem Fridericum acceſſit, à quo Canonicatum in Wittenberg accipiens ibidem reſidet uſque in præſentem diem. Cæteri autem penè omnes, qui fugerunt, in magna vivunt paupertate, quoniam & ea perdiderant, quæ in Erphurdia reliquerunt, & nullum ab his ad quos declinârunt, ſubſidium inveniunt, quemadmodum inconſultè præſumebant.

Cùm verò Moguntini Equites ad Archiepiſcopum ſuum rediiſſent, juramento captivitatis obnoxijs condoluit, & ſtatim ordinatis alijs, & quidem cautioribus præcedentium incommodo factis, miſit eos in auxilium communitatis, non tantum contra Senatum antiquum, ſed etiam contra Saxoniæ Duces, & alios quoſcunque adverſarios. Ex eo tempore magna inter Archiepiſcopum Moguntinum, & præfatos Duces Saxoniæ fuit exorta diſſenſio, quæ durat uſque in præſentem diem. Maximilianus autem Romanorum Rex interpellatus à partibus, commiſſionem dedit Laurentio Wirzburgenſium Epiſcopo, ut adjunctis ſibi oratoribus è ſecretis Principum Electorum, & quorundam civium Regni tentaret inter diſſentientes, ſi poſſet, reformare concordiam. Jam enim bellum grave in foribus erat, niſi interpoſuiſſet ſe. Diſcordia inter Archiepiſcopum & Duces fit propter Erphurdiam.

Memoratus igitur præſul Laurentius volens Imperialibus obedire mandatis, cupiens magno, ſi poſſet, deſiderio pacem reformare inter diſſidentes, ſicuti verè Princeps eſt omnino pacificus, & Chriſtianæ cultor & amator unitatis præcipuus, convocavit ad ſe Herbipolim Oratores Principum & Civium à Regia Majeſtate condeputatorum anno ſequenti circa finem menſis Septembris. Convenerunt ergo apud noſtram Peapolim Cancellarius Archiepiſcopi Trevirorum cum ſocijs ſuis, Cancellarius Archiepiſcopi Colonienſis ſimiliter, Oratores Comitis Palatini ſimiliter, Cancellarius & Oratores Joachim Marchionis Brandenburgenſium ſimiliter, Oratores Nürenbergenſium ſimiliter, & Oratores Franckofurtenſium ſimiliter, & hi à Rege Maximiliano condeputati. Laurentius Wirzburgenſis Epiſcopus tractat pro pace inter Principes.

Quibus in urbe Peapolitana convenientibus partes rogavere Pontificem, ut locū pro concordia tractandi, quem vellet, Erphordianis aliquem deſignaret viciniorem; conſenſit Pontifex & oppidum Schmalkalden pro negotio deputavit, quò ipſe cum Oratoribus memoratis ſe contulit, & Cæſareum exhibuit auditorem. Comparuerunt in loco non Principes ipſi diſſentientes, ſed Oratores, & à ſecretis eorum, proponunt cauſam actores, Reus ſimul conqueruntur & Actor. Pontifex auditis hinc inde querelis, in medium plura protulit media pacis. Sed durum contra durum nullum admiſit medium. Hoc ſolum regali mandato coadunatus effecit conventus, ut arma deponerent partes, & ſententiam cauſæ Cæſareæ Majeſtati remitterent auditores. Ab eo die ſuſpenſa manet ſententia, bello nihil tentatur in annum jam quartum, ſed nec Principes redierunt in concordiam, nec Burgenſes in unitatem. Variæ hodie fiunt incurſiones circa Erphordiam à Ducalibus in cives, & non minus excurſiones multæ per Erphordianos in Ducales, ut nuſquam ſit tuta fides. Verum enim verò Erphurdiana communitas poſteaquam ſurrexit in rebellionem contra ſenatum, non ſolum Henricum Kelner ſeniorem inter conſules, Schmalkalden locus tractandi pro pace.

de quo diximus, ſed & alios compluras in carcerem ſucceſſivè conjecit, inter quos fuerunt ex ſenatoribus Joannes Kranickfeld & Georgius zu der Punten-Kertzen / vinculis mancipati, & examini torturarum crudeliter expoſiti.

Henricus Kelner examinatur & laceratur per torturam.

Tandem Henricus Kelner par Scabinorum ſententiam ad furcam ſuſpendendus publicè judicatur, neſcio pro commiſſis, an pro violenter in tortura confeſſatis. Quem intra muros Erphurdianos cruce fabricatâ cùm pro ſenectutis bonore laqueo innectare cives decreviſſent, abnuit ille dicens: *Si me furem comprobâſtis, ut furem in loco furibus ordinato, non intra muros ſuſpendite.* His verbis aut modicam vitæ dilationem quæſivit, aut certè medio tempore ſperabat ſubordinationa Ducum Saxoniæ venturos, qui eum de interitu liberarent. Confeſtim tolluntur in altum furentium voces: *Suſpende furem, interfice traditorem, non ſinas vivere tyrannum.* Imponitur miſerabilis ſenex carro, & comitante eum civium armatâ multitudine, foras oppidum ducitur ſicut voluit ad locum furibus deputatum, pedibus tranſire non potuit, quia nimium laceratus in tortura vir ſenex & tenerrimus omnium officio membrorum (linguâ duntaxat exceptâ) privatus fuit. Cachinno ſævientis populi ſenex calamitoſus de oppido, ſicut petierat, educitur, per ſcalam ad ſuperiora crucis trahitur, ſtrictúſque ad crucam fune collo more furum ſuſpenditur. Erat autem homo craſſus & corpore aliquantulnm ponderoſus, unde laqueo jam colligatus mox ut de climace lictoris mann dejicitur, fracto fune de patibulo miſer cecidit ſuper terram. Denuo ſuſpenditur, & innexus fortiori laqueo per violentiam ſtrangulatur. Hic finis Henrici Kelner miſerandi ſenis fuit, qui jure vel injuriâ ſit paſſus, meam conſcientiam fugit. Joannes autem Kranichfeld ſimiliter, ut diximus, carceri mancipatus, & diu detentus, & multiplici torturâ fuit examinatus. Hunc tandem liberatum à vinculis ſub jurejurando, quòd ex Erphurdia non diſcederet, in domum ſuam abire, ut captivum permiſerunt, qui malorum expertus, nec furenti ducens plebi credendum, vitam fidei, & axilium prætulit civitati, nactúſque opportunitatem clàm diſcedens animam fugâ ſalvavit.

Henricus Kelner ſuſpenditur in patibulo extra oppidum.

Captivi reliqui à cuſtodia relaxantur, & aliqui fugerunt.

Georgius autem dictus zu der Punten-Kertzen diu & ipſe vinculis detentus, ſæpéque poſitus ad torturam, poſtremò ut captivus in domum ſuam dato captivitatis juramento ire permiſſus eſt. Quid verò de cæteris ſit actum captivis, necdum ſcire potui. In hâc turbatione civili graviſſimâ communitas Erphurdiana, ſicut diximus, tandam prævaluit: Senatum antiquum depoſuit, novum inſtituit, quem annis ſingulis amoveri & immutari ad Feſtum S. Nicolai providâ ordinatione decrevit: quatenus brevitas temporis non ſinat ſuparbire regentes. Interea enim quintus volvitur annus, in quo temporis ſpatio quinqnies etiam immutatus eſt Senatus: quæ quidam conſtitutio ſic erit in futurum continuanda.

Veneti Apoſtolicæ Sedi contumaces, à Papa Julio excommunicantur.

Anno prænotato, Julius Papa ſecundus Venetorum inſolentiâ provocatus, qui Ravennam, Favantiam & alias civitates plures, oppida & caſtella Romanæ Eccleſiæ violenter occupaverant, & contra juſtitiam annis multis poſſederant, ad reſtitutionem compellere anniſus eſt. In primis eos paternè monuit, ut Eccleſiæ Romanæ quantocius injuſtè ablata reſtituarent: quos deinde rebelles & contumaces gladio Spiritus Sancti feriens excommunicavit. At illi ſuo more in ſuperbia pertinaces, Papæ ſententiam

tiam contempſerunt, & quidquid mali poterant, verbis, ſcriptis, & factis contra Romanam Eccleſiam tentaverunt. Quâ neceſſitate compulſus Pontifex Romanus, Maximilianum Germaniæ Regem, ut Protectorem & Advocatum Eccleſiæ, ſimul & Ludovicum Regem Gallorum contra Venetos in auxilium vocavit: ut qui monentem paternæ pietatis affectu ſpreverant, quique cenſuram Eccleſiaſticam præſumptuoſâ elatione contempſerant, materiali tandem gladio compulſi diſcerent obedientiam.

Papa Reges Germaniæ & Galliæ contra Venetos invocat.

Anno igitur præſignato, Maximilianus Rex Germaniæ Romanorúmque Cæſar electus, Ludovicus quoque Rex Gallorum duodecimus, & Ferdinandus Rex Aragoniæ ſimul in unum confœderati, cum alijs Principibus tam Italis quàm Germanis multis ad Romani Pontificis inſtantiam ſe Venetis Apoſtolicæ Sedis ſimul & Imperij contemptoribus hoſtes ſeribunt, & bellum indicunt. Contractis deinde copijs fortitudine virorum non paucis, Venetos aggrediuntur ſuperbos, & multis eorum millibus in ore gladij necatis, civitates & munitiones per circuitum plures capiunt: villas deſtruunt, depopulantur agros, & univerſa, quæ ſub eorum ditione contingere potuerunt, hoſtili poteſtate devaſtant. Cœpit hoc bellum in Venetos in principio menſis Maij, & per totam duravit æſtatem, in quo paucis diebus multa & maxima per Principes ſunt patrata.

Maximilianus Rex bellum indicit Venetis.

Julius etenim Papa ſecundus proprium contra Venetos ordinavit exercitum, per quem recuperavit civitates, munitiones, oppida & caſtella in circuitu multa: quæ Venetorum inſatiabilis dominandi cupiditas ante plures annos contra juſtitiam violenter rapuit, & multo tempore injuſto poſſeſſionis titulo tenens occupavit. Inprimis ergo Papa Julius Ravennam inſignem urbem cathedrâ ſcilicet Archiepiſcopali glorioſam recuperavit, quæ multo tempore ab Eccleſia Romana fuerat alienata. Deinde ſimiliter obtinuit Ariminum civitatem Epiſcopalem, Faventiam quoque & Cerviam, & plures alias munitiones, quarum vocabula hac vice memoriæ non occurrunt.

Julius Papa bellum producit in Venetos & multa recuperat.

In eodem quoque bello Cæſar Maximilianus Tergeſtum cum univerſis munitionibus anno præterito per inſidias & proditiones à Venetis captum recuperavit. Deinde Paduam civitatem ſub ditione Venetorum cepit, quam tamen proditione civium Veneti non diu poſtea receperunt. Obtinuit etiam Rovoretum, Reiſſiam quoque cluſam Perſenenſem, Veronam, Vincentiam, Forojulium, Goritzium, Terviſum, Meiſterium, & plures alias Venetorum munitiones, quarum vocabula non tenemus. Verùm ex his omnibus Veneti nonnulla ſequentibus annis per vim recuperarunt.

Maximilianus Rex multa recuperavit de manu Venetorum.

Ludovicus autem Rex Gallorum pro ſuo intereſſe multa obtinuit, ſed non ſatis fraternâ portione acquiſita cum Rege Maximiliano diviſit, propterea juſto Dei judicio, quidquid acquiſierat, non diu poſtea cum Ducatu Mediolanenſi totum amiſit. Inprimis enim de Venetorum dominio eripuit Bergomum, Cremam, Cremonam, Breſciam, Piſceram, Ceriſolam, aliáque oppida & caſtella multa. Omnia enim, quæ Veneti per multos retro annos, bello, dolo, fraude, ſeu quolibet alio ingenio à Ducatu Mediolanenſi ſive juſto, ſive injuſto titulo uſurpaverant, Ludovicus recuperavit.

Ludovicus Gallorum Rex multa de manu Venetorum diripuit.

Conventus fit Principum & civium Regni apud Wormatiam.

Interea cùm hæc agerentur in Lombardia contra Venetos, Principes Regni Germanici apud Wormatiam juſſu Maximiliani Regis generalem celebravêre Conventum, ad quem Rex ipſe Oratores ſuos miſit à ſecretis, per quos auxilium & ſubſidium pecuniarium à regni ſubditis contra Venetos poſtulavit; cæpit autem conventus iſte Principum celebrari Wormatiæ anno prænotato ſextâ die menſis Maij, & duravit diebus ferme triginta quinque uſque in decimam diem videlicet menſis Junij. Principes autem poſt multa conſilia & varios tractatus inter ſe cum regni civibus habitos unâ tandem ſententiâ omnes poſtulatum regi ſubſidium denegabant, cauſas præter impoſſibilitatem allegantes plurimas, quarum conſideratione ab omni contributione ſe liberos fore penitus æſtimabant. Quarum iſta ſunt capita.

Recuſant Principes ſubſidium contribuere Cæſari, cujus prima cauſa.

Cauſa prima, quam conſiliarijs Cæſareis pro negativo reſponſo dederunt, illa fuit, non eſſe in eorum facultate toties regijs ſubvenire neceſſitatibus, quòd nemini ſit non manifeſtum, quantas regnum in paucis annis fecerit expenſas, in tot conventibus per regiam Majeſtatem indictis, in veniendo de longè ſtandóque diutius, & multa conſumendo non ſatis utiliter; præter multa denique, quæ domi negliguntur. Sed & damna rerum & detrimenta pecuniarum quanta ſuſtinuerint cives cum principibus regni paucis jam annis bellum agendo contra Suitenſes, & alios complures, quorum ſingulatim recenſere memoriam ſcientibus foret omnino tædioſum. Ex his & alijs rationibus multis inopiam regni allegantes, concluſerunt, non ſolùm nihil ſe regi contribuere poſſe, verum etiam ſe mirari vehementer dicebant, quòd Rex, cui hæc omnia eſſent manifeſta, ſubſidium ab eis poſtularet.

Bellum allegant Suitenſium & gravamina.

Cauſa ſecunda.

Secundò. Regni congregatio legatis à Rege miſſis reſpondit, quòd hâc præſertim vice ſubvenire Majeſtati Regiæ nullatenus eſſent obligati, propterea, quòd bellum Venetorum ſine conſilio, vel aſſenſu Principum & civium Regni aſſumpſerit, cum Rege Gallorum & alijs fœdus inierit, quæ omnia, cùm ſint magna, ardua, & gravia, ſine conſilio & aſſenſu procerum regni facere minimè debuiſſet.

Cauſa tertia.

Tertiò. Principes & cives Regni ſe ad contribuendum Regi ſubſidium ex eo concludebant non teneri, quòd neſcirent, quid utilitatis Regno vel detrimenti, etiamſi contribuerent, inde poſſet provenire, cùm dubio Marte omnia fieri cernerent.

Cauſa quarta.

Quartò. Dixerunt, ſe non mediocriter timere, nullam Regno, ſi etiam contribuerent, inde proventuram utilitatem, ſed graviora potius detrimenta ſecutura, ſicuti & prius fuerit actum cum duabus contributionibus, quarum altera Coloniæ, altera verò Conſtantiæ indicta fuerat, ex quibus nulla utilitas Regno provenerit, ſed incommoditates, damna, & ſubſannationes adverſariorum & ludibria populi. Tranſierunt magna, quæ prius Regi contulere ſubſidia, quorum profectum nullum viderint ſubſecutum, idcirco neceſſarium fore, ut ſint in anteà cautiores.

Cauſa quinta.

Quintò. Propterea nihil dicebant ſe velle contribuere, etiamſi poſſent, ne conſentire viderentur in ea, quæ ſine ipſorum conſenſu per Cæſarem ſunt facta, in totius Regni damnum vel detrimentum, ſicuti eſt fœdus cum Rege Gallorum Ludovico initum, & maximè ipſius per Maximilianum ad Ducatum Mediolanenſem infeudatio. Adjicientes, quòd hæc omnia

fuerint diſſona plurimum, & adverſa his, quæ in ultima congregatione Principum apud Conſtantiam maturè concluſa extiterant.

Sextò. Subſidij negationem confirmantes dicebant: hactenus nunquam fuiſſe auditum in Regno, quòd ſine communi Principum conſilio prius tractato contributio tam grandis & magna ſubitò & inconvenientiſſimo tempore fuerit impoſita. His & alijs diverſis excuſationibus congregatio Principum uſa, & oratoribus, quos Cæſar miſerat, aſſignatis perſcripta, conventum in propoſito ſolverunt.

Cauſa ſexta.

Verùm poſtquam exceptiones Principum ad manus Cæſaris pervenerunt, conſiderans ſibi poſtulatum non ſolùm denegari ſubſidium, ſed etiam ſe in certis paſſibus taxatum, nihil moratus apologiam ad omnes Regni ſtatus, & Principes edidit, in qua & ſuam ſufficienter declarat innocentiam, & congregationis memoratæ hiſtoriam pulchrâ reſponſione per ſingulos articulos ſecundum ordinem confutavit, ſicut patet in ipſo apologetico, cujus publicatio facta eſt anno prænotato viceſimo ſexto die menſis Junij in urbe Tridentina.

Rex allegationes Principum omnes litteris confutat.

Eodem anno ultimâ die menſis Maij, apud Bernenſes in Helvetia quatuor Fratres ſancti Dominici Conventus ibidem, Prior, Lector, Subprior & Cuſtos capti, per torturam examinati, & ad ignem judicati, & miſerabiliter combuſti ſunt, propter quaſdam doloſas, falſas, & impias machinationes, quas contra puritatem Conceptionis Beatæ Mariæ ſemper Virginis occaſionaliter excogitâſſe ferebantur. Quorum confeſſata & facti proceſſus, cùm arte impreſſoriâ nimium habeantur in publico, noſtris iſthic inſerere chronicis ſuperfluum judicamus. Ad inſtantiam námque Bernenſium Haimo Lauſanenſis Epiſcopus loci Ordinarius inquiſitionem contra eos fecit, quo aſtante unà cum Matthæo Waleſiano Pontifice, Achilles Epiſcopus Caſtelli Apoſtolicæ Sedis Legatus ad hoc miſſus à Papa Julio miſeros ab omni gradu & privilegio clericali depoſuit, viceſimâ tertiâ die menſis Maij, quæ fuit quarta feria ante Pentecoſten. Deinde ſicut diximus, ultimâ die ejuſdem menſis, quæ fuit quinta feria poſt Feſtum Pentecoſtes, in prato trans Ararim combuſti ſunt, in præſentia multorum hominum, & miſerabili flammarum ardore in cinerem redacti.

Apud Bernenſes in Helvetia quatuor Prædicatores comburuntur.

Anno prænotato, in menſe Auguſto, mortuus eſt Wilhelmus Haſſiorum Landtgrafius poſt longam & miſerabilem infirmitatem. Non enim poſt multũ tempus bello contra Palatinum peracto, morbum puſtularum incidit, quem noſtri Gallicanum appellant, de cujus principio dictum eſt in ſuperioribus, qui paulatim in tantum prævaluit, quòd à nullo medico potuit curari. Quantò enim plures adhibuit medicinas, tantò dolores ſuſtinuit graviores. Computruerunt à nimietate morbi circa faciem & in gutture carnes uſque adeò, quòd non ſolùm ſuis, ſed etiam ſibimetipſi factus horribilis tandem longo cruciatu defecit, filium relinquens infantem, qui ſub tutoribus hodie cum matre nutritur & regitur.

Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius moritur.

Eodem anno, mortuus eſt Joannes Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux & Comes in Spanheim, qui morabatur apud Cynonotos in oppidulo Simmeren filius Ducis Friderici, qui fuit Stephani, qui fuit Ruperti Regis Germaniæ. Reliquit autem Dux iſte Joannes unicum filium nomine Joannem, qui Patri ſucceſſit in Principatu, & hodie vivit in Simmeren reſidens, & habens uxorem filiam Chriſtophori Marchionis de inferiori

Joannes Comes Palatinus Bavariæ Dux & Comes in Spanheim obijt.

feriori Baden. Sepultus eſt in Cœnobio Ravengerſpurg Ordinis Canonicorum ſancti Auguſtini, ubi & pater & mater in medio chori jacent ſepulti.

Macarius Abbas exuſti Monaſterij Limpurgenſis Spiræ moritur.

Anno prænotato decimâ ſextâ die menſis Novembris, obijt Spiræ Macarius Weis de Buchſeck Abbas exuſti Monaſterij Limpurgenſis Ordinis noſtri, cujus corpus ad Wachenheim relatum in choro parochialis Eccleſiæ, quam ſibi pro conſtruendo Monaſterio, ut ſupra diximus, comparaverat, eſt ſepultum. Erat ſanè vir ingenio mitis, humilis, & manſuetus, vitæ morúmque integritate venerabilis, & ſingulari obſervantiâ monaſticæ converſationis devotus. Cui patria fuit Wederavia, locus verò nativus caſtellum, quod vocatur Jaurbach. Annorum duodecim puer Monaſterio Limpurgenſi traditur, inventis moribus converſatur. Verùm poſteà cùm ad obſervantiam Regularem Burſfeldianæ Congregationis idem reformaretur Cœnobium, cunctis Monachis inde recedentibus, ipſe cum Anſelmo Ulner ex Diepurg Priore ſolus voluntariè remanſit, & collum obſervantiæ ſubmiſit.

Hâc reformatione introductâ, quemadmodum anno primo poſt octogeſimum nobis viciniorem ſupra dictum eſt, ultimus in deformatione Abbas Henricus Ulner ex Diepurg ceſſit officio curæ paſtoralis, quia pro manutentione regularis diſciplinæ non fuit idoneus. Alios enim docere bonum non potuit, quod ipſe neſciens nunquam operatus fuit. Mente námque in veteri nova cogitare difficile eſt.

Bonifacius Limpurgenſis Abbas I. Reformatus.

Primus igitur Abbas ſub reformatione inſtitutus fuit Bonifacius patriâ Geldrenſis ex oppido Venlo natus, Cœnobij ſancti Jacobi prope Moguntiam in Monte Specioſo Monachus, vir prudens, & bonæ converſationis, qui præfuit annis fermè duobus.

Anſelmus Abbas II.

Huic peſte mortuo ſucceſſit in Abbatia memoratus ſenior Anſelmus Ulner ex Diepurg, quem ex deformatis reformatum diximus, & præfuit annis undecim, vir quantum ad ſuam perſonam optimus, ſimplex, devotus, & rectus, ſed penitus Idiota, linguâ balbutiens, & neque in temporalibus, neque in ſpiritualibus ad regimen idoneus, ob quod & Abbatiam ſpontaneâ & liberâ voluntate reſignavit.

Macarius Abbas III.

Poſt hunc Macarius ipſe ſupra dictus familiâ orphanus, Prior me præſente cum alijs duobus Moguntino Hermano, & Schönaugienſe Melchiore Abbatibus vocatis, in Abbatem loci fuit electus, & præfuit annis decem, ſub quo Monaſterium Limpurgenſe per miniſtros ſervorum diaboli, ut ſupra diximus, crudeliter & impiè fuit exuſtum.

Wernerus Abbas IV. Monachus Spanheimenſis.

Macario propter incinerationem Monaſterij & innumerabiles adverſitates ex melancholia ſine dubio vitâ defuncto, ſucceſſit in Abbatia Wernerus Breder de Huffelberg Præpoſitus Novicaſtri prope Franckfurt, quondam Monachus meus in Spanheim ante plures annos, qui Monaſterium reſtaurare in monte Limpurg antiquitus dicto, ubi prius ante incendium fuerat, intendit, quod utinam Deo miſerante perficiat, quia ſolitudo Monachos decet, non civitates & urbes.

Clerus Wormatienſis decennio exul revertitur ad urbem, unde exivit.

Eodem anno, Clerus Wormatienſis, qui jam decennio exula verat propter diſſenſiones, quæ inter ipſum & cives vertebantur, ut ſupra diximus, mediante Friderico Duce Saxonum & alijs Principibus Regni, qui apud Wormatiam convenerant, in concordiam cum diſſidentibus redijt, atque intra urbem receptus eſt, poſtquam per totum illud decennium in multis

multis dietis coram Papa, coram Raymundo & Bernardino Cardinalibus Legatis Apoſtolicæ Sedis, coram Rege Maximiliano & pluribus alijs graviſſimas fecerunt expenſas. Ab iſta concordia Epiſcopus Wormatienſis in ſua contra cives actione litem continuans excluſus eſt.

Anno prænotato Monaſterium Beatæ Mariæ ſemper Virginis ad Eremitas nuncupatum Ordinis S.P.N. Benedicti Conſtantienſis Diœceſis penè totum igne conſumitur. Hujus loci primos fundatores longè ſupra diximus temporibus claruiſſe divi Præſulis Rhætiorum Udalrici, ſanctos videlicet Eremitas Gregorium & Eberbardum, in quo multis annis poſteà regularis diſciplina glorioſè viguit, cujus tamen hodie nullum in Monachis ejuſdem veſtigium cernitur. Concurſus ad hoc Monaſterium populorum tam frequens & magnus à multis retrò annis continuatus eſt, uſque in præſentem diem, ad Dominæ noſtræ memoriam, cum tot tantiſque oblationibus eleemoſynarum, ut omnia Cœnobij tecta poſſent eſſe argentea, ſi munera fidelis populi ad ſolius utilitatem Monaſterij fuiſſent expenſa.

Monaſterium Eremitarum noſtri Ord. in nigra ſylva comburitur.

*NB. A reformatione Helvetica nunc reformatiſſimum eſt.*

Hoc ipſo anno, grandinis immenſa tempeſtas fruges devaſtans graviter læſit apud Leonberg oppidum Ducis Wirtenbergenſis, & in quibuſdam alijs locis per Sueviam. Referunt qui viderunt, in ea grandinis tempeſtate lapides ex aëre decidiſſe magnitudinis ovorum Gallinarum, quibus confractis apparuerunt interius pili, & varia id genus, quorum intuitus maleficij cauſat ſuſpicionem.

Grandinis immenſa tempeſtas fruges per Sueviam devaſtat.

Eodem anno facti ſunt terræmotus per diverſa Germaniæ loca magni & ſatis impetuoſi, quorum impulſu turres multæ ceciderunt & domus, maximè in Carinthia, Stiria, Tiroli, Auſtria, & Suevia, in Hirſaugia & per quatuor in circuitu milliaria, menſe Septembri, poſt horam videlicet octavam in nocte. Ferunt inquiſitores novorum anno prænotato, quartâ decimâ die menſis Septembris, in Conſtantinopoli, & in multis alijs circumjacentibus locis magnum & horrendum fuiſſe terræmotum, qui muros circa mare, turres multas, domos & ædificia maxima dejecerit, multáque millia hominum ſubitò extinxerit.

Terræ motus per Germaniam fiunt magni.

Anno item prænotato, ſuburbana oppidi Thermarum Sylveſtrium, quod in nigra ſylva conſtitutum, vulgariter Wildbad / in die omnium Sanctorum uſque ad portam inferiorem non ſine graviſſimo detrimento hominum combuſta fuerunt.

Eodem anno, die menſis Novembris octavâ, Maximilianus Cæſar apud Rovoretum conſtitutus litteras per univerſum Germaniæ regnum emiſit, in quibus omnibus & ſingulis Regni Principibus & civibus mandavit, quatenus ad feſtum Epiphaniæ Domini proximum anni ſequentis Auguſtæ compareant, ad tractandum pro neceſſitatibus Regni communibus, quæ apud Wormatiam propoſita fuerunt, aut malè intellecta, aut minus bene ſuſcepta.

Conventus Principum.

Anno prænotato, quartâ decimâ die menſis Novembris, Jacobus Abbas Monaſterij Beatæ Mariæ ſemper Virginis in Gotzaugia Spirenſis Diœceſis noſtri ordinis coram me Joanne Trithemio Abbate ſancti Jacobi, Conrado Abbate ſancti Proto-Martyris Stepbani Herbipolenſibus, Capituli provincialis in hac parte commiſſarijs evocatus de Roma per nos ad Peapolim in dicto Monaſterio ſancti Stephani, Abbatiam ſuam in manus

Jacobus Abbas in Gotzaugia reſignat Abbatiam ſuam.

Fratrum ſui conventus, ex certis cauſis eum moventibus voluntariè reſignavit. Hujus quidem facti pro informatione poſteritatis, ut nemo dominum, cui ſubjicitur jure vel conſuetudine, facilè contemnat, litteris commendare utile judicamus.

*Abbas Marchionem vocavit ad Curiam non ſatis conſultè.* Memoratus itaque Abbas Zelum habens, ſed non ſecundum ſcientiam, Chriſtophorum Marchionem de Baden, ſub cujus tuitione monaſterium eſt conſtitutum, pro quibuſdam nemoribus, aquis, piſcationibus, villis & jurifdictionibus, quæ nulla ætas hominis meminit, in poſſeſſione fuiſſe Monaſterij, ad Curiam Romanam ſine ſcitu vel conſenſu Fratrum ſuorum citavit. Occultè námque cum uno famulo abiens equeſter omnem pecuniam & ſcyphos annulóſque aureos ſecum deportans Romam venit, & omnia brevi tempore ibidem ſtando conſumpſit. Citatus Marchio non ſatis audaciam non dico temeritatem hominis potuit admirari, quòd Romæ quæreret juſtitiam, quæ in patria nunquam ei fuerat denegata. *Diviſio inter Abbatem & Monachos facta, litis cauſam finivit.* Interea Romæ defecerunt pecuniæ Abbati: & non habens unde aut vivere diutius poſſet, aut negotium litis continuare incæptum, nuntium miſit ad Monaſterium cum litteris, mandans quatenus pecunias ſibi mitterent pro executione cauſarum neceſſarias. Quod cùm facere penitus recuſarent, per monitorium pænale illos compellere nitebatur. Sed Monachi conſilio accepto, interpoſuerunt appellationem contra Abbatem: in qua nihil ſe debere contribuere ad cauſam litis reſponderunt, quam contra eorum incæperat voluntatem: imò nec poſſe aliquid mittere propter inopiam, ſub qua ſpoliatos dimiſerat. Tertiò dicebant ſibi non fore tutum ſub Marchionis dominio conſtitutis, proprium impugnare tutorem, præſertim ſcientibus cauſam Abbatis contra Principem minus jure fundatam. Cùm ejus petitio nunquam poſſet habere profectum, vel in modico, hujus rei cauſâ deſolatus jam Abbas non minus à proprijs, quam ab alienis, cùm non haberet unde viveret, nec etiam tutò redire ad Monaſterium, quod inconſultè ſpoliatum dimiſerat, poſſet, urbe relictâ venit ad Tridentum, & inde vocatus ad Herbipolim ſicut diximus, ubi pro communi pace tam ſui, quàm conventus Abbatiam reſignavit, annuâ penſione triginta florenorum unde viveret reſervatâ.

*MDX.*

*Conventus Principum apud Auguſtam V. menſibus duravit.* Anno Joannis Abbatis Hirſaugienſis ſeptimo, Indictione Romanorum XIII. conventus Principum apud Auguſtam Rhætiorum anno præcedente per Maximilianum Regem indictus ad Feſtum Epiphaniæ celebratur: lentè cæpit, ſed diu duravit, à Principio videlicet Januarij, uſque ad finem menſis Maij. Convenerunt illuc Germaniæ Principes multi: Oratores quoque Ludovici Regis Gallorum, Ferdinandi Regis Arragoniæ, Uladislai Regis Ungariæ & Bohemiæ, aliorúmque, & Regum & Principum ac regni civium plurimorum. *Ludovicus Helianus Orator in Venetos acerbiùs peroravit.* Multa in eo conventu contra Venetos tractata fuerunt, quorum adhuc indomita rebellio contra Imperium durabat. Dixit in eo conventu Principum Oratorum Regis Gallorum, unus nomine Ludovicus Helianus Vercellenſis ſenator elegantem orationem latino ſermone conſcriptam: in qua Venetos acriter taxat: aſſerens eos primum fuiſſe piſcatores, ex his mercatores, ex mercatoribus per latrocinia, per cædes & venena, per nefandiſſima ſcelera dominium ſibi uſurpâſſe plurimarum urbium, civitatum, atque terrarum.

Magna,

Magna, *inquit*, eorum potentia eſt: nam eos, qui æſtate præcedente quatuor potentiſſimos Principes Chriſtianorum in patentibus campis expectare ſunt auſi,& collatis ſignis aperto marte dimicare,profectò potentiſſimos homines æſtimare, & judicare debemus. Sed jam ſunt victi, ſunt diminuti, ideóque facilius poterunt extingui, quàm ſi eſſent integri. Sed niſi veſtræ, ô Principes, peregrinantur aures, intelligere debetis, quid jam recuperaverint, ut ſe jam refecerint. Quod ſi eos paululum reſpirare permiſeritis, ut hanc unam calamitatem evadant, vereor ne crabrones (ut ajunt) irritaveritis. Niſi ergo hujus venenoſiſſimæ ac ſurgentis viperæ, dum adhuc titubat, cervices perfregeritis; prædico vobis, quòd ſi non tam citò, at profectò quandóque tamen, etſi non vos, certè veſtros ſucceſſores ſuo veneno inficiet, ac ſpiris circumdabit. Eſt prætereà illis conſilium domi & ars ſenatoria, deligunt ex callidiſſimis & verſutiſſimis ſenatoribus oratores, quos cum retibus, hamis, & viſco peregrè mittunt, non ad piſces, aut aves irretiendas, aut ineſcandas, ſed ad fallendos atque decipiendos Principum animos. Tot & tales ſunt laquei Venetorum, quos Principibus miſeris parant, ut eos dinumerare nemo queat: quis etiam niſi cautus evadere? Auctoritatem, pecuniam, urbes ac provincias multas Veneti perdiderunt: ſuperbiam, dolos, vafrramenta non amiſerunt. Age verò præ deſiderio, & cupiditate dominandi, ſi juſtitiæ, aut honori ſuo, ſi ulli hominum, aut Deo ipſi unquam pepercerunt?

Teſtis eſt Jacobus Rex Cypri, quem (acceptâ prius in uxorem ſancti Marci, ab amara filia! & infauſtum matrimonium!) cum filiolo veneno ſuſtulerunt, ut Cypri Regno, & Inſulâ novem quondam regnorum capace potirentur. Hujus facti hiſtoriam annis retrò plenius digeſſimus octo & viginti, Dominicæ videlicet Nativitatis ſeptuageſimo tertio minore numero. Veneti regnum fraude occupant.

Teſtes ſunt, *inquit*, memoratus Orator Franciſcus Comes Carmignola, & Bartholomæus Bergomates cognomento Coleo, Venetarum copiarum Duces duo, tunc in re militari præſtantiſſimi; quorum alteri propter facetum ſeu cavilloſum dictum in media curia reorum more caput ſecuri amputari fecerunt. Alterum verò Bartholomæum propter ingentes opes bellicâ virtute quæſitas clam veneno necârunt.

Teſtis eſt Patriarcha Gradenſis, qui & Aquileienſis, quem Hiſtriâ & & dimidiâ parte Venetiæ privaverunt.

Teſtes ſunt iterum duodecim Canonici Aquileienſes, quos parum fuit multis opulentis Caſtellis & oppidis, quæ poſſidebant, ſimul ſpoliâſſe cum vita, niſi pro memoria tanti ſacrilegij duodecim porcos pingues abraſo collo die Jovis ante Quadrageſimam ſingulis annis in arena populo ſpectante gladiatoribus confodiendos objicerent. O feſtum ſceleratorum truculentum.

Teſtis eſt Rex Ungariæ, cujus propè trecentas inſulas, decem civitates Epiſcopales, duas Provincias Dalmatiam, ac Liburniam, tot portus, quingenta circiter millia paſſuum maritimi littoris occupârunt. Veneti decem urbes Epiſcopales Regno Ungariæ detraxerunt.

Teſtis eſt Imperator Conſtantinopolitanus multíque proceres ejus, & finitimi Itali, Carrarienſes, Scalenſes, Mantuani, Ferrarienſes, & Mediolani Duces, quorum alios magnis urbibus, Inſulis ac Provincijs; alios

 dimidiâ

dimidiâ parte, alios omnibus bonis, alios etiam vitâ multârunt, *nullam habentes* jure cauſam, niſi dominandi ambitionem.

Teſtes ſunt Germani Reges, Imperatores Romanorum anteceſſores tui, Rex Maximiliane, quos Patavio, Vincentiâ, Veronáque dejecerunt.

Teſtes ſunt & Auſtriæ Duces, quos Tarviſio, Feltro, Concordiâ, Utino, Tergeſto, Goricia, & omni poſſeſſione Italiæ penitus expulerunt, & conantem te ad Imperatoriam Coronam Romam proficiſci per annos jam quatuor & viginti armis retinuerunt.

Veneti Ravennam & alia plura Eccleſiæ Romanæ doloſè detraxerunt.

Teſtis eſt denique Romanus Pontifex & ipſe ſanctus Petrus Apoſtolus, qui ne ſe cæteris vicinis pulchriorem putaret, Forum Livium, Forum Cornelium, Faventiam, Ariminum ſimul atque Ravennam dolo, fraude, ſed nullo jure abſtulerunt. Et ut Regno Siciliæ potirentur, quinque urbes in Apulia Salentiniſque in laboribus Regum Neapoleos interceperunt, inter quas Hydruntum & Brunduſium celeberrimo portu fuêre principaliora. Quâ denique arte, quibus dolis & fraudibus Piſam uſurpaverint, ut per eam alterum Italiæ latus inferi maris affligerent, Florentiámque paulatim attererent, Genuam ad primos motus cum una ex factionibus ingrederentur: ac deinde Siciliam, Corſicam, Sardiniam, Baleares, Narbonenſem provinciam, omniáque littora Hiſpaniæ uſque ad fretum Herculeum claſſibus percurrerent, fatigarent, infeſtarent, affligeréntque.

Veneti ſingulis mare deſpondent ſibi annis per annulum.

Quanta verò ſit Venetorum arrogantia, ſuperſtitio, & levitatis manifeſtæ fatuitas, ex eo patet, quòd ſe maris dominos gloriantes, & ſive mariti Thetydis ſunt, ſive uxores Neptuni, ſingulis annis illud ſibi deſpondent annulo injecto aureo. Arrogantia nunquam prius audita, Elementa deſponſare. Romani homines quondam ſapientiſſimi tres urbes tantæ potentiæ, quòd pondus Imperij ſuſtinere potuiſſent, propter tria maxima vitia deletas eſſe voluerunt: Carthaginem propter perfidiam, Capuam propter ſuperbiam, & Corinthum propter avaritiam. Quæ crimina qualiter ſint in Venetianis, diligenter attendite, ut hæc & multa alia, quæ vix in ſingulis reperiuntur, huic uni civitati propria vitia ſint & peculiaria, fartores, fartoréſque ſcelerum, inventoréſque, ac novarum artifices machinarum; quorum cellæ ac meatus corporis nihil aliud ſunt, quam ſpiramenta proditionum. Nemo cum eis mercatur, quem ad extremum ad lachrimas non cogant. Nullum bellum à multis ſæculis inter Chriſtianos geſtum eſt, cujus ipſi auctores non extiterint. Nemo Venetias divertit, licet ſit acutus, ſit circumſpectus, ſit ſapiens, qui non decipiatur, aut aliquâ fucatâ merce, aut falsâ gemmâ circumveniatur, aut à publicanis ſyngrapham non accipiat, aut exploratorum in numero ſit. Denique eſt ſemper mala crux: quæ deprehenſos miſeros torqueat excruciétque: nec habet inter eos perfidia modum, nec locum æquitas.

Veneti Capuanorum exemplo ſuperbiſſimi contemnunt omnes.

Et quæ poteſt oratio par inveniri ſuperbiæ? Hi ſunt homines, qui ajunt apud ſe natam nobilitatem eſſe; qui ſoli divites ac modeſti, ſoli ſapientes ſibi videntur eſſe in oculis ſuis; nos autem, qui non ut dracones erecto pectore tumidi & elatâ cervice incedimus purpurati, qui multa millia non cuſtodimus in arca; ſermonem in digitis non conſtituimus; argentea fercula non comedimus, eis barbari ſumus, intemperantes, ebrij, dementes ac veſani. Principes autem omnes uno vocabulo tyranni, hominum mendicabula cenſentur ab eis. Nos odiunt, nos contemnunt,

nos

nos ſumus illis materia ad ridendum uberrima: nos Galli multum, ſed certè vos Germani non longè minus: nam quæ nuptiæ, quæ comædia, aut fabula Venetijs unquam acta fuit, in qua primarum partium Germanus homo non fuerit introductus? veſtri mores, ſermo, victus, habitus, inceſſus per mimos, & hiſtriones repræſentatus ridere & gaudere Venetianos facit, exultare quoque, triumphare, ac geſtire. Tanta eſt eorum ſuperbia, tantus Germanorum contemptus ac irriſio, quaſi non ſint homines, ſed monſtra, vel bruta ſine ratione omnes, quicunque naſcuntur extra Venetiam.

Veneti Corinthiorum exemplo ſunt avariſſimi & inſatiabiles.

De avaritia Venetorum profundiſſima melius eſt tacere, quam parum loqui. Hoc tamen unum non ſilebo, quòd cùm Germania liberam & immunem à tributo ſe eſſe putat (ſicut & eſſe debet) cùm armis adhuc non potuerint aſtutiſſimi ſophiſtæ, benè invenerunt ſibi artem, quâ ſibi tributariam fecerunt. Locant enim mercatoribus veſtris domum (lo fundico de Todeſchi) triginta ſupra centum ducatis in ſingulos dies: non dico ſingulis annis, quod quidem ſatis eſſet, ſed dico ſingulis diebus. Quæ quidem ſumma facit annuè florenorum Rhenenſium paulo minus ſexaginta millia. Hoc tributum penditis, ô Germani, ſingulis annis Venetorum inſatiabili avaritiæ, quam orbis non ſatiaret.

Veneti etiam victi manent in ſuperbia, quam cum lacte hauſerunt.

Ad memoriam reducite Principes, quæ vel quanta vobis ac militibus veſtris contra fidem intulerint mala, & auribus obturatis nolite voces exaudire perfidorum. Ecce poſt tanta in rem veſtram publicam perfidorum ſcelera commiſſa, quomodo neſciunt, audéntque lugubri veſte, torto collo, flebilibus oculis, ſummiſſáque voce pacem poſcere, qui ſuperioribus diebus deprehenſi ſunt cum ſcalis & exercitu magno ſub mænibus Veronenſibus, ut urbem noctu invaderent, præſidia noſtra jugularent? Et nunc audent dicere, vultis ô Principes Venetiam alterum Italiæ oculum effodere penitúſque delere? Non eſt tam clementium Principum, illas ædes admirandas velle ſubvertere, quæ quanquam ex ruinis & trophæis Romanorum & Græcorum, multarúmque urbium vetuſtate conſtent, tamen quoniam ſenſu carent, nec aliquid commiſerunt mali, non ſunt dignæ tantorum Principum irâ. Clamant nunc Venetiani ſuperbiâ contumelioſi & pertinaces, quid fecimus? quid commeruimus? O perfidi quid, niſi penitus extingui commeruiſtis? Jam petitis pacem, qui fidem nunquam ſervare didiciſtis. At non ita dicebatis ante biennium, quando alpes transgreſſi Danubium atque Viennam Auſtriæ civitatem in feſtis ſignis petere ſtatuiſtis. Bononiam, Ticinum, & Mediolanum ſuperiore anno ante finem menſis Maij in veſtram poteſtatem venturas fore jactabatis; quando Romanum Pontificem Maximum parvum Capellanum, & minimum vos miniſtrum altaris facturos prædicabatis, & Regem Gallorum Venetias catenatum trahere nitebamini: & Cæſarem Auguſtum deformiſſimis picturis, atque inhoneſtiſſimis comædijs & ſpectaculis ignominioſiſſimè referebatis cum titulo & causa: Hic eſt Maximilianus Auguſtus Imperator Romanorum. Deteſtanda Venetorum ſuperbia!

Veneti ſuperati, victi & confuſi pacem petunt à Maximiliano.

Veneti Harpyæ ſunt rapaces Majeſtatis Cæſareæ contemptores.

Viri non eſtis ô Germani, Cæſareo animo tuo ſolito Maximiliane amplius non es Cæſar, ſi poteſtis tolerare has rapaces Harpyas, has veneno ſiſſimas aſpides, tam varias, tam verſipelles Circes, tam ſanguinarias



Tigrides,

Tigrides, ſanctiſſimæ Imperatoriæ Majeſtatis veſtræ calumniatrices, nomini Germano infeſtiſſimas, infenſiſſimáſque amplius dominari, & in Chriſtianos exercere tyrannidem.

Supereſt, ut quæ Veneti contra & adverſum Chriſtianos, contra Religionem, imò contra Deum ipſum commiſerunt, pauca ſubjiciamus; quidquid enim habent, alienis calamitatibus adepti ſunt. Quotiens denique Cruciata, id eſt, devota Chriſtianorum conjunctio in Turcos tentata eſt, toties à Venetis interrupta, præcipuè ſub Pio Papa II. qui paratis omnibus, ubi ſenſit ſanctiſſimam expeditionem artibus Veneticis diſſolutam, vir acris ingenij, Chriſtianæ Religionis devotiſſimus cultor, ex anim idolore nimio interijt.

Veneti Rhodianis obſeſſis à Turcis auxiliari contempſerunt.

Rhodus terrâ maríque periculoſiſſimâ obſidione premebatur à Turcis, quam cymbam, aut ſcapham in auxilium Veneti miſerunt? Certè niſi Genuenſes Religioſâ pietate Rhodianis miſiſſent auxilia, ſicut Conſtantinopolis Venetorum perfidiâ, ita & Rhodus in deditionem Turcorum ſine dubio deveniſſet. Hiſtoria cunctis eſt nota, quemadmodum Veneti pluribus annis, vario temeritatis ingenio tentaverint, ſi quovis modo per fas, ſive per nefas Conſtantinopolim ſuo potuiſſent ſubjugare dominio. Quod ubi vidiſſent ſe tantæ urbis potiendæ nullam poſſe invenire facultatem, Turcis maluerunt, quàm Chriſtianis eſſe captam.

Veneti Conſtantinopolim Turcis prodiderunt.

Enimverò cùm Turcus in manu ſuorum graviſſima, ſicut dictum eſt ſuperius, anno Chriſtianorum MCCCCLIII. Conſtantinopolim terrâ maríque duriſſimè oppugnaret, & claſſis Venetorum otioſa reſideret in proximo, Conſtantinus Palæologus Imperator Græcorum obſeſſus per nuntios occultos, lachrimabiles deprecationes Venetæ claſſis Præfecto miſit, obſecrans illum per Deum, qui ſedem Patriarchalem conſtituit, per Virginem quoque Deiparentem, cujus nomini ipſa civitas fuerat conſecrata, ut ultimo Regni Orientalis excidio ſubveniret, & ex tanta Venetorum claſſe vel duas in ſubſidium naves transmitteret. Sedô inveterata fraus piſcatorum?

Reſpondit nuntio Imperatoris Venetianorum Præfectus; non eſſe moris Venetorum aliena defendere, proinde ſi ſe ac urbem dederent (hoc eſt, ſi Venetis ſe ſubmiſerint) cum tota claſſe venturum, ac obſidionem ſoluturum: adjecit denique, ſe commiſerari tam duræ Chriſtianorum calamitati, ſed ab ſenatu tale habere mandatum, quod ſine periculo capitis nullâ ratione tranſgredi poſſet.

Veneti ſpolia Conſtantinopolitanorum coëmerunt à Turcis.

Interim Conſtantinopolis capitur, & crudeliſſimè diripitur, ſi unquam civitas direpta fuit, ita ut gemitus cadentium Chriſtianorum & mulierum ejulatus è Veneta claſſe perfectè exaudiretur. At jam Venetiani ſpe potiundæ urbis amiſsâ, ſpolia civitatis & prædam à Turcis coëmerunt, & plenis navibus Venetias remigârunt, reliquias Romani Imperij ſecum, ut perfidiſſimi deportantes. O perditiſſimi hominum Venetiani! quomodo tam inſignem civitatem in manus hoſtium Crucis Chriſti devenire paſſi eſtis, quam facillimè liberare potuiſſetis? O Lamijs, imò dæmonibus crudeliores, qui tot millia Chriſtianorum, tot Monachos, tot Sacerdotes, tot Virgines, tot mulieres, tot ſenes, tot juvenes, tot parvulos & innocentes perire crudeliſſimè gladio impiorum maluiſtis, quàm ſalvare!

Quot

Quot præterea Proceres, quot civitates Thraciæ, Macedoniæ, Græciæ, Illyridiſque fidei Veneticæ (ac ſi dicerem perfidiæ Punicæ) ſe tradiderunt, quos omnes aut præcipitaverunt, aut Turcis vendiderunt! clamabant illi miſeri cùm, Turcis venderentur: ita Veneti! Chriſtiani ſanguinis mercatores, ô Chriſtianæ religionis deſertores & proditores, quàm impiè perfidiſſiméque nos tradidiſtis!

Et quo ſermone, quibus verbis, ô Hieroſolyma, & tu Judæa ſanctiſſima Terra, quóve dicendi ordine vos deflebo! Nolo amplius mihi credi, res jam eſt annalibus memorata. Credatis Blondo Hiſtoriographo ab omnibus approbato. Fama quondam erat Saladinum Ægyptiorum Regem Hieroſolymam obſidere (nunquam Religio noſtra caruit defenſoribus, quanquam nunc ita Principes delicati ſunt, ut ſi limites Regni ſui quamvis exiguos uſque pervenerint, expeditionem Orientalem ſe feciſſe arbitrentur.) Ad hanc famam multi Proceres Venetias cum magnis copijs armatorum convenerunt pro fide Chriſtiana & ſancta terra mori parati, poſtulantes à Venetianis in Syriam navibus pro mercede transduci. Venetorum perfidiâ Hieruſalem à Saracenis capta eſt.

Veneti acceptâ mercede ventos contrarios ſimulaverunt, in Dalmatiámque peregrinos expoſuerunt, & eorum operâ uſi ſunt ad Jaderam, & alias Civitates, quæ rebellaverant à Venetis, recipiendas. Interim Hieroſolyma capitur à Saladino Ægyptiorum, non quidem Chriſtianorum negligentiâ, ut plerique arbitrabantur, ſed dolo & proditione Venetorum. Quis hic non vociferaret, excandeſceret, ingemiſceréτque! O venenati Veneti, quantam calamitatem veſtra induxit perfidia Chriſtianitati? Piſani quandiu floruerunt, & Gennenſes, omni tempore Chriſtianis in Oriente laborantibus, ſuis Claſſibus ſubvenerunt. At Venetiani ſemper infidi ac fraudulenti, ſemper impij & crudeles, omnes Chriſtianorum neceſſitates tumidi contempſerunt. Venetī Chriſtianis obſeſſis à Turcis nunquam ſubvenerunt.

Hic multa prætereo de Sophi Perſarum Rege moderno, qui maximum cum Turcis bellum gerit, cujus oratores ad Germaniæ Principes miſſi pro impetrando ab iſta parte bellico apparatu Chriſtianorum contra Turcos, cùm perveniſſent navigio ad perfidos Venetianos, retrocedere infecto Legationis ſuæ officio compulſi ſunt. Fuiſſet tum facilè Chriſtianis Conſtantinopolim, cum toto Græcorum imperio ſeu Orientis recuperare, ſi Venetis innata perfidia non obſtitiſſet. Nam Sophi cum innumerabili multitudine Perſidem egreſſus, Turcum impugnabat, contra quem ſi Chriſtiani ab Occidente proceſſiſſent, ſicut ille ab Oriente, fuiſſet omnino deletus.

Omitto longè plura de Emmanuele Rege Luſitanorum & Portugalenſium, qui cùm à tergo Lybiæ in mare rubrum claſſes miſerit jam multas, & Ægypti, Arabiæ, Perſidis, Caramaniæ, Indiæ, ac Taprobanæ fines populatus fuerit, magno à Venetis odio habitus eſt, quòd eos in ſocietatem illius commercij recipere noluit, obeámque cauſam fabros, materiam, & arma Saladino Ægyptiorum Tyranno miſerunt, ut ædificatâ & inſtructâ claſſe Portugalenſes à tantis incæptis ſubmoveret. O perfidia! ô inſatiabilis avaritia Venetorum! quorum tanta eſt invidia, & crudelis ambitio, ut infidelibus arma miniſtrent contra Chriſtianos. Tranſeo, quæ in Cypro, in Creta, in Ponto, in Peloponneſo, & in omnibus Cycladibus adverſum Chriſtianos perpetrârunt mala, ne prolixitas tædium pariat. Veneti contra fideles auxilia præſtiterunt infidelibus.

Hydrun-

Veneti Hydruntum cùm potuiſſent ſalvare, contempſerunt.

Hydruntum civitas eſt Salentinorum extremis in oris Italiæ, quam Turci, ut diximus anno Chriſtianorum LXXX. ſupra CCCC. atque M. graviſſimâ obſidione terrâ marique adorti ſunt, illámque Italiæ Regionem, quæ certè & magna & fertiliſſima eſt, ad Garganos uſque montes totam flammis exurebant, & jam non Regno Siciliæ tantùm, ſed Romæ ſanctuario Dei, ſed Italiæ, totique Chriſtianitati timebamus. Quis tum Chriſtianorum non ingemuit? Quis opem non tulit? Cùm ab Ungaris, ab extremo Septentrione atque ab Occidente undique auxilia conveniſſent, & non ſolùm Principes & urbium cives, ſed etiam familiæ Fratrum Mendicantium ſubſidia præſtarent; ſoli Venetiani, qui tunc Claſſem paratiſſimam inſtructiſſimámque in anchoris Corcyræ tenebant, qui ſoli obſidionem ſolvere potuiſſent, ſoli ſpectatores, non auxiliatores eſſe maluerunt. Quid auxiliatores dico? Imò proditores nefandiſſimi innocentium Chriſtianorum extiterunt.

Venetis auctoribus Turci pluri ma mala intulêre Chriſtianis.

Cùm enim ſimultates gererent cum Ferdinando Rege Neapolitano propter Alphonſum ejus filium, qui tunc Hetruriam bello vexabat, timentes ne major fieret, cùm ipſi non poſſent, per Turcos ſuas injurias ulciſci maluerunt, atque ita ſpurciſſimam gentem Turcorum in Italiam à ſuis cervicibus in Chriſtianos concitârunt.

Recordamini temporis illius, cùm ab omnibus ferè Chriſtianis laboratum eſt, & moras Turci Regis vix obtinuimus, ut deditionem Hydrunti facerent. Quot millia Chriſtianorum tunc manibus Turcorum trucidata ſunt, quantum Chriſtiani ſanguinis fuſum; quot nobiles matronæ, quot virgines, quot pueri in miſeram ſervitutem rapti ſunt, quorum alij adhuc Turcis (fide abnegatâ) ſerviunt. Alios ego vidi, qui cùm jure poſtliminij reverſi eſſent, vix à parentibus poterant recognoſci. Non memini Chriſtianos majorem cladem pertuliſſe, ô Venetiani, quam vobis auctoribus perpeſſi ſunt. Sed hi homines obliti ſunt, non tamen Deus tantæ proditionis ultor obliviſcetur. Sanguis clamat ſuper vos, & ſuper filios veſtros ante tribunal juſti Judicis Dei noſtri Jesu Chriſti.

Veneti plus nocuerunt Chriſtianitati proditione, quàm Turci.

Vos ô Veneti proditores, non Turci, ſanguinem illum effudiſtis, tempus erit, quo vos illorum cædes (atque utinam non eum veſtris Venetijs) veſtro ſanguine rependatis. Quis non omni odio, omni ſupplicio Venetos exiſtimet dignos? Sed hîc magno, forti ac vehementi Oratore foret opus, aut aliquo illorum è numero, qui pleni Spiritu Sancto ad populum concionari ſolent. Qui ſi adeſſet, quantas lachrimas, quantam indignationem excitaret auditorum omnium contra Venetos propter eorum ſuperbiam, avaritiam, ambitionem, crudelitatem, corruptelas, furta, rapinas, oppreſſiones, ſacrilegia, proditiones, immanitates, impietates, ac ſcelerum immanitatem!

Veneti malis artibus locupletes facti ſunt.

Jam enim Venetiani tam indomabiles facti ſunt, ut cum 4. potentiſſimis Chriſtianorum Principibus de ſumma rerum auſerint decertare, & ne victi quidem quieſcere poſſunt. Qui expilando, ſubordinando, & corrodendo magnum ex vicinorum urbibus Imperium ſibi conflavère; qui omne aurum, argentum, gemmas, vaſa, ſigna, tabulas, & quidquid pulchri, quidquid pretioſi in toto terrarum orbe reperiri potuit; id totum malis artibus Venetias comportârunt, & congeſſerunt. Qui mare ac terras intercludentes, mercatores cum mercibus intercipientes, Navarchos

cum

cum navibus demergentes, venenando, necando, excruciando, omnia cruore, omnia lachrimis & funeribus compleverunt. Omnia gabellis, dacijs, & portarijs tyrannicâ ſervitute fœdârunt, ſubdiderunt, & nimium aggravârunt. Manus ſacrilegas in ſacroſanctos Domini Sacerdotes miſerunt, torquendo eos ſine reverentia dignitatis: bona Eccleſiæ Deo dicata prophanârunt: ſanctum Chriſti Vicarium Pontificem Romanum, ut vile mancipium contempſerunt; per vulnera & mortes fidelium, & per commoda eorum privata ſive propria Chriſtianam Religionem ad has exiguas Europæ anguſtias, ac latebras deductam penè ſubverterunt; ut cum Turcorum impiiſſimo Rege tacitè conſpirâſſe, ac partiti eſſe videantur, ut ſcilicet ille Orientali, ipſi autem Occidentali tandem ſoli potiantur Imperio.

Sunt Venetiani extinctores & inimici nobilitatis, contemptores Principum, direptores & incendiarij urbium, ſpoliatores Provinciarum, hoſtes ſacrorum, depopulatores Reipublicæ Chriſtianæ, Oſores Cleri, labes & pernicies humani generis, cùm prò pudor neque Turci ſint, neque verè Chriſtiani. Utinam aut veri Chriſtiani fuiſſent, aut veri Turci; nam ſi veri Chriſtiani fuiſſent, & Hieroſolymam & Conſtantinopolim, & totum Orientem, ut quondam, etiam hodie Chriſtiani poſſiderent: aut ſi veri Turci fuiſſent, nunquam paſſi fuiſſemus tam malas herbas omni aconito peſtilentiores in noſtris penetralibus, in noſtris viſceribus, ac inteſtinis tam altè radices ponere, quin eos funditus extirpatos facto agmine ultra portas Caſpias rejeciſſemus. Nunc autem cùm & mali ſint Turci, & peiores Chriſtiani, atq; modò cum ambobus bella gerant, modò cum utróque ſocietatem ſimulent, nunc harum, nunc illarum partium nemini ſunt fidi, nemini amici, nemini tutò fidentes, Religionem Chriſtianam ad parvas Europæ anguſtias, & penè deſtructam, ſicut diximus, mancam debilem concluſerunt, & quæ audiſtis mala fecerunt.

*Veneti nec veri ſunt Chriſtiani, nec Turci veri, ſed pejores utriſque.*

Siccine dormitis ô Germani Principes! parumper expectate, & dum vos conſultationibus vacantes differtis negotium, Veneti nocturnis ſcalis Veronam aggredientur. Vos potentiâ magni, vos armis inclyti, vos denique viribus & fortitudine cunctis nationibus metuendi, tantam ignominiam contra majorum veſtrorum conſuetudinem tolerabitis? quos vix ignavi & umbratiles, vix mulierculæ (mediusfidius) tolerare poſſent. O ſi nunc viverent illi Cimbri, ac Teutones bellicoſiſſimi, qui cum Mario de orbis imperio dimicaverunt, & illi, qui cum Julio Cæſare, cum Trajano, cum Antonino, cum Fulvio, cum Severo, cum Conſtantio, & cum alijs pluribus Imperatoribus tot bella geſſerunt. Illi quoque Teutones ſive Germani, qui Quintilium Varum Romanum Conſulem cum tot legionibus occiderunt. Et illi Germani Saxónas, qui Britanniam, quæ nunc eſt Anglia, Scotiam, Hiberniam, Orcades, Galliam, Franciam, Hiſpaniam, Wandaliciam, Longobardiam, magnam Italiæ partem, tot bellis devictas ſuo dominio potenter ſubeſſe compulerunt.

*In Venetorum perniciem Orator Gallus exhortatur Principes.*

O vos Germani Principes & proceres, penes quos Imperium eſt non ſolum Romanorum, ſed totius quoque orbis, jure tam divino, quàm humano, cur tantundem à virtute degeneratis avorum? cur non præitis contra hos Chriſtianæ Religionis inimicos, hoſtes, & deſtructores? Cur non præfertis victrices aquilas, & reliqui Chriſtiani vos ſequerentur con-

*Venetos monet primò delendos, poſteà Turcos, ut hoſtes fidei utróſque.*

tra Venetos primum, qui ſunt ſeges & materia tantorum malorum, ac deinde adverſus ipſos ſpurciſſimos, immaniſſimóſque nominis Chriſtiani hoſtes, inimicos & perſecutores Turcos. Venetianam, precor, ô Proceres, dejicere peſtiferam molem properate: perfringite, oro, Chriſtianæ ſalutis obſtaculum: obſtruite hanc peſtilentiſſimam Mephitim, ſentinam, præcipitium, & ſcaturiginem omnium vitiorum: vendicate & vos & orbem Chriſtianum in libertatem: ſolvite vos à tanto metu perfidorum: eradicate genus improbum, quando & tempus vos juvat, & fortuna. Tuti eſſe non poteritis, quandiu ſub tyrannide Venetorum manent Hiſtria, Liburnia, Dalmatia, Corcyra, Cephalenia, Zacynthus, Creta ſimul & Cyprus. Patefacite iſtas execrabiles, ac diras portas Venetianas, quæ tam diu Chriſtianos adverſus infideles progredi laborantes continuerunt: poſtea Deo auctore aperto Marte majoribus auſpicijs Turcos aggreſſuri.

*Venetorum hoſtis Orator iſte maximus fuit oratione teſtante.*

His & multis alijs memoratus Orator Gallus in Venetianos fulmina ſui detorquens ſermonis, maximo quidem enitebatur ſtudio, ſicuti maniſeſtè patet, omnibus illos reddere odioſos, & Principum armis conterendos. Quod quidem non tam ſuâ ſponte, quàm Regis Gallorum Ludovici juſſu, à quo fuerat miſſus, feciſſe putandus eſt. Sic enim in orationis ſuæ principio dicit: *Ego qui multos defendere, lædere neminem conſuevi, in has anguſtias deductus ſum, ut aut ab officio legationis mihi ſit recedendum, aut de improbitatibus, de dolis, de malè meritis Venetorum neceſſariò (non ſine magno dolore) mihi ſit dicendum. Quod ſi aliquorum aures offenduntur, debetis id neceſſitati temporis, ac malignitati illorum, non mea conſuetudini tribuere: quanquam videor in propoſito defenſionis propemodum perſeverare; nam cùm Venetos accuſo, defendo infinitos mortales: Italiam totam, multáſque alias provincias, à quorum faucibus in libertatem revocandæ ſunt. Defendo Chriſtianos Orientales, quos ad manus Turcorum venire, ac in morem pecudum mactari permittunt Venetiani. Defendo etiam Romam, ad quam ſubvertendam (ut ipſi ſua deſideria conſequantur) vocare Turcos, & quaſi porrigere manus videntur. Innocentes defendo, cùm impios ne creſcant, dico ſupprimendos.*

*Veneti pacem fraudibus quærunt, dolum tamen continuant.*

Anno item prænotato, cùm Venetiani poſt multa incommoda & damna æſtate præteritâ, ut diximus, accepta, poſt neces ſuorum & varias direptiones urbium, jam inciperent deſperare; quippe qui tot potentiſſimis Principibus non erant viribus æquales, arcanum inter ſe habuerunt conſilium, ſi pacem à Cæſare Maximiliano poſſent impetrare. Miſerunt ergo Legatos & Oratores ſuos verſus Germaniam, quibus ut lentè potiùs quam feſtinanter incederent, præceperunt, eo quòd nihilominus interea contra Regem Maximilianum conſuetas molirentur inſidias. Statuerunt enim quaſdam urbes illius ditionis machinis & ſcalis tentare nocturnis: quibus captis nuntios ſeu Oratores haud procul exiſtentes revocare poſſent: ſi verò non caperent, in itinere jam conſtitutos, quaſi neſcios inſidiarum procedere ulterius juberent. Sed fraude patefactâ, qui pacem mentibus poſtulabant fucatis, non impetrârunt, ſed majorem Cæſaris & Germaniæ Galliæque Principum indignationem meruerunt.

*Veneti dolo, igne, & veneno multa in Maximilianum tentarunt.*

Annus jam ſextus volvitur, ex quo bellum Imperiale contra Venetos cæpit, & nec hodie quidem finis eſt. Quot fraudes, quot dolos, quot inſidias igne, ferro, veneno interea contra Maximilianum Regem & quoſdam Principes ejus Venetiana tentaverit perfidia, & mihi narrare diffi-

cile

cileſt, & credere poſteritati multo difficilius. Mercede corruptos emiſerunt plures incendiarios per totam Auſtriam, Carinthiam, & cæteras provincias illis adjacentes, alios in habitu Fratrum Mendicantium, alios verò in habitu peregrinorum ſeu pauperum, qui domibus ignem ſupponerent: oppida, villas, caſtella & urbes quotquot poſſent occultè concremarent. Qui ſeparatim incedentes oppida plura & villas per nominatas Regiones tantâ ſubtilitate malarum artium, tam ſecretè, támque occultè, quod mirum fuit, incenderunt, ut nemo tanti ſceleris auctores ſcire potuerit. Poſtremò tandem Deo ſic ordinante capti ſunt eorum aliqui, poſitique ad torturam, rem omnem aperuerunt, Venetorum conſeſſi ſubordinatione hæc fieri: qui non minus quinquaginta, ſi non plures, in Germaniam occultos atque ſecretos deſtinârunt incendiarios pretio conductos.

Anno igitur præſignato conſiderantes Venetiani, quòd pacem pro ſuo arbitrio & inordinata voluntate impetrare non poſſent, ut Regem viribus redderent infirmiorem, Romani Pontificis gratiam (quam certè nunquam meruerunt) precibus pulſare aggrediuntur. Nam, ut ſæpè diximus, Papa Julius ſecundus, Rex quoque Gallorum Ludovicus, & Arragoniæ Rex Ferdinandus cum Maximiliano Germanorum Rege ſub amicitiæ legibus in unum confœderati, bellum contra Venetos commune duxerunt. Nec dubium fuit, ſi pactum inter ſe quatuor hi Principes fœdus inviolatum & integrum, ſicuti juraverant, uſque in hunc diem ſervâſſent; jam Venetiani, aut penitus eſſent deleti, aut humillimam in deditionem ſub Imperij poteſtate coacti.

*Veneti contempti à Cæſare Papam in ſuas trahunt partes.*

Fortiter quidem cæperunt, & mutuò ſe cohortabantur in perniciem Venetorum, ſed forſitan Omnipotenti Deo non placuit, ut innocens periret cum nocente. Nec dubium mihi eſſe debuit, quin Venetijs, & in locis Venetianorum dominio ſubjectis, hodie ſint multa millia hominum, quorum Deo ſit grata devotio, & integra ſine crimine vita. Plura Senatus Venetiani dixit Orator mala: ſed bona cuncta præterijt. Julius Papa magnum contra Venetos in campis tenebat exercitum, cui & ipſe perſonaliter multis diebus, ut director ſupremus interfuit, & Venetianos non mediocriter tribulavit. Qui ubi viderunt ſe quatuor ſupradictis maximis Chriſtianorum Principibus diutius non poſſe reſiſtere: miſſis ad Papam, ſicut dictum eſt, oratoribus, veniam commiſſorum poſtulant; & in gratiam ab eo recepti ſunt. Nec aliter Chriſti Vicarium decuit, qui humiliatis parcere, ſuperbientes ut ſanentur, debet humiliare. Ab illo die Pontifex à perſecutione deſtitit Venetorum.

*Veneti graviter à quatuor ſunt Principibus bello attriti.*

Eodem anno Wilhelmus Landtgravius Haſſiorum, filius quondam Ludovici Landtgravij Haſſiæ Comitiſque in Kaztenelenbogen, In Ziegenheim, & Nidde, mortuo Fratre ſuo Wilhelmo juniore, ut anno diximus præcedente, à vinculis dimiſſus eſt anno quinto decimo captivitatis ſuæ. Ejus detentionis hiſtoriam breviter faciemus manifeſtam. Henricus olim Haſſiorum Landtgravius frater Hermanni Archiepiſcopi Colonienſis, moriens duos reliquit filios, Wilhelmum & Ludovicum. Wilhelmus duas habuit uxores, quarum ultima fuit Eliſabeth filia, ut ſupra dictum eſt, Philippi Comitis Palatini: qui tamen ſine liberis moriens Principatum ſuum omnem Germani filijs dereliquit. Erant autem duo filij

*Wilhelmus Haſſiorum Landtgravius è cuſtodia dimittitur.*

Ludovici uniúſque nominis ambo Wilhelmi, quorum major natu rationis uſu deficiens Germano Principatum conceſſit inferiori, aſſignatâ ſibi portione annuâ, unde cum uxore viveret ac liberis. Verùm quia periculosè interdum furebat, ne læderet vel ſe vel alios, juſſu Maximiliani Regis cuſtodiæ honeſtæ fuerat mancipatus.

Homo ſacrilegus in Marchia Brandenburgenſi Sacramentum furatur.

Anno prænotato, ſextâ die menſis Februarij, quæ fuit quarta feria poſt feſtum Purificationis ſemper Intactæ Virginis Mariæ, ſimul & Martyrio ſanctæ Dorotheæ ſolemnis, in ipſa noctecirca horam undecimam, homo quidam ſacrilegus nomine Paulus From, patriâ Pomeranus, incola Pernaugienſis oppidi ſub ditione Joachim Marchionis Brandenburgenſis ſacri Imperij Principis Electoris, in villa, quæ vocatur Knobloch Diœceſis Brandenburgenſis, Eccleſiam furtivè intravit, Ciborium perfregit, pyxidem deauratam cum duabus hoſtijs conſecratis, alterâ majore, minore alterâ cum ejus monſtratili cupreo ſimiliter deaurato furatus eſt, & ſecum venalia deportavit, exiſtimans quæ abſtulerat, eſſe argentea.

Sequente die circa horam octavam, cùm iter ageret verſus oppidum Spandavv Marchionis memorati (quod duobus ferme ab Urſulo diſtat milliaribus) ſuper lapidem unum in via, non longè à Stackor quaſi fatigatus reſedit, furtum extraxit, pretium mercator truculentus ſecum æſtimavit. Cùmque vidiſſet in pyxide ſacras Dominici corporis hoſtias, expalluit: & ignarus quid faceret, alteram deglutivit indignus: alteram verò in ſinum abſcondit. Confeſtim irruit in eum horror Domini, & uſque adeò tenebræ ac mentis hebetudo miſerum invaſerunt, quòd longam horam ſedens ſtupidus & cæcus nuſquam progredi potuit; ſed contempſit infelix monentem ſe miſericordiam Dei: nec intellexit, quemadmodum Apoſtolus Paulus ita fuit illuſtratus; quia mox pænituit cæcatus.

Dominici Corporis Sacramentum Judæo in Spandavv venditur.

Surrexit tandem permittente Deo, & lumen corporale recipiens miſerabilis homo corde permanſit cæcus: veniénſque in Spandavv proximum ad quendam Judæum nomine Salomonem, vaſcula, quæ furatus erat, ſacræ rei, venalia expoſuit. Cui Judæus: *Majus aliquid in his vaſis, quod ſi attuliſſes mihi, forſitan compararem.* Mox ſacrilegus alteram de ſinu extrahens hoſtiam, dixit: *Ecce quod quæris in promptu eſt.* Cui Judæus: *Pro quanto*, inquit, *dabis mihi hunc Deum tuum?* At ille reſpondit: *Pro ſedecim groſſis Marchionis, quorum triginta duo faciunt unum Rhenenſem florenum.* Cui mox quinque groſſos Judæus propoſuit: quos perfidus mercator accipere contemnens, adhuc quatuor appoſuit: & ſacroſanctum Corpus Domini & Salvatoris noſtri pro novem groſſis monetæ jam memoratæ ab impio comparavit.

Dominici Sacramenti impius venditor à judicibus captus eſt.

Hâc ſceleratiſſimâ venditione peractâ, impius ille mercator ad oppidum Pernavv cum vaſculis Sacramentalibus revertitur: quibus in domo ſua latenter abſconſis, in terram Wendorum, quæ parum diſtat, Marchiæ contiguam profectus eſt. Jam enim ſuſpicio maleficij perpetrati de ipſo vehemens in populo fuit exorta: propterea metuens comprehendi, aviſatus eſt. Sed diu manere latens apud Wendos non potuit, quem ad pænam divina juſtitia vocavit. Igitur contemptis aviſationibus & æſtimatione populorum, quibus ſe novit ſuſpectum, ad Pernavv denuò regreſſus, portatile ſive monſtratile per murum nocturnis in tenebris de domo ſua extra oppidum projecit, quod ordinatione Divinâ in arborem cadens

ſic

ſic hærendo in ramis permanſit. Manè contigit à caſu Burgi tranſire magiſtrum, qui viſo in arbore monſtratili hominem capi mandavit ſuſpectum: qui ſtatim ut captus fuit, ſine tortura omnem rei ſeriem confeſſus eſt.

Impijſſimus autem Judæus poſt diſceſſum crudeliſſimi traditoris Hoſtiam Dominici Corporis ſuper menſam nudam expoſuit: atque pugione ſæpius vibrato illam transforare magnis conatibus laboravit. Sed inter tot verbera tótque punctiones Hoſtia Deo volente permanſit integra: nec potuit eam Judaica perforare invidia. Concitatus poſtremò vehementer in iram Judæus, inter multa blaſphemiæ verba ſic dixit furens & ſpirans in corpus Dominicum: *Si tu Chriſtianorum es Deus, tunc manifeſtare in nomine mille dæmoniorum, & oſtende te.* Confeſtim in tres partes hoſtia diviſa eſt, quemadmodum in altari dividi ſolet à celebrante: cujus fractura per circumferentiam ſanguineo rutilabat colore. Quo viſo Judæus infelix eſt territus: ſed ad pœnitentiam minimè compunctus; induraverat enim perfidia cor ejus: unde ad miracula quidem Dei terreri citius potuit, quàm converti. Poſt hæc particulas ipſas panniculo involutas in marſupium ſeu peram depoſuit, & ſecum per menſis ſpatium portavit. Judæus hoſtiam ſacram pugione tranſverberat.

Convenerant autem inter ſe Salomon iſte Judæus & alij duo Judæi, videlicet Jacob, qui morabatur in Brandenburg, & Marcus, qui reſidebat in oppido Stendel, ut quicunque eorum Sacramentum Dominici Corporis quolibet modo, vel ingenio primum conſequi poſſet, ad reliquos duos ſecretius tranſmitteret. Unde juxta condictum Salomon ſæpe nominatus unam particulam incluſam pyxidi ſuperſigillatæ per filium ſuum miſit ad Jacob in Brandenburg: & aliam ad Marcum in Stendel: tertiam verò particulam apud ſe retinuit: quam denuo menſæ ſuperpoſitam pugione transfixit, perfodit, & vulneravit, quoùſque ſanguinis guttulæ viſibiliter emanârunt. Cùmque nimio pavore conſternatus, quid faceret cum ipſa particula, dubius hæſitaret (quippe qui timebat rem prodi miraculo) tentavit eam aſſumere primò, ſed non potuit: deinde projecit eam in aquam, ſed nec deleri potuit, nec annihilari, vel corrumpi. Poſtea in ignem projecit: ſed ſemper & ubique integra permanſit. Quidquid fecit, quidquid tentavit, ſacroſanctam Dominici Corporis Hoſtiam annihilare, corrumpere, vel abſcondere non potuit. Duas hoſtiæ particulas Salomon miſit ad alios Hebræos.

Poſtremò cùm tempus adeſſet, quo Judæi pro ſolemnitate Paſchatis azymos conficere panes aſſolent, perfidiſſimus Salomon particulam ſanctam farinæ maſſæque panaceæ commiſcuit: & formatam in modum azymi panis maſſulam in furnum calidum, ut coqueretur projecit: erat autem furnus calens, ſed igne jam extracto, ut fieri ſolet, tenebroſus. Introſpiciens verò poſt paululum Hebræus, furnum conſpexit ſine flamma lucidum, & ſine lumine, vel igne luminoſum. Hoc fuit jam tertium Divinæ operationis miraculum, quod Salomon impijſſimus vidit: & mente nihilominus, ut prius fuerat, cæcus permanſit. O Judæorum cæca ſemper & nimium crudelis perfidia, quæ ſignis & miraculis divinitus quantumlibet, vel magnis, vel inſolitis dignanter oſtenſis, non ſolùm ad conſiderationem non flectitur, ſed ſignis & beneficijs Dei quotidie magis ingrata & contraria induratur. Judæus particulam azymo commixtam miſit in furnum.

Confeſſus eſt idem ſpurciſſimus Hebræus, quod binâ vice introſpiciens

ciens clibanum Divinitus illuſtratum, viderit ſupra panem, cui Dominicum Corpus fuerat involutum, puerulum parvulum, decorum atque pulcherrimum, in longitudine quaſi unius palmæ in ipſa luce Divinitus accensâ ſenſibiliter coruſcantem. Sed quod cæco lumen, quod ſurdo verbum, & quod ſtulto parabola, hoc & Salomoni huic Judæo ſigna fuerunt atque miracula; converti noluit, pœnitentiam recuſavit. Sine tortura confeſſus eſt ſe hæc vidiſſe miranda, quorum intuitu adeò fuerit perturbatus, ut penè demens factus ſit. Venditorem Corporis Dominici captivum ſcierat, imminere ſibi mortem facinori debitam metuebat, & tamen fugere cùm vellet, non potuit: ſed captus mente & corpore in oppido remanſit.

Secunda hoſtiæ particula martyrizatur in Stendel.

Secundam venerabilis Sacramenti particulam Marcus apud Stendel Judæus, ut dictum eſt, ſibi tranſmiſſam, convocatis quos potuit, Judæis, punctionibus, & varijs blaſphemijs dehoneſtavit: & poſtea Hebræis ad Brunonis Vicum tranſmiſit, vel ut alij dicunt, ad Franckfurt oppidum Cis-Moganum.

Tertiam verò particulam Jacob in Brandenburg Hebræus ſibi donatam ſuper menſam pugione crudeliter vulnerabat: & continuò ſanguinis guttulæ miraculosè de ſacroſancta particula eruperunt: quæ uſque in præſentem diem conſtant viſibiles. Nam Domino univerſorum Deo volente ad confirmationem hujus miraculi, tam tenaciter menſulæ ſanguis adhæſit, quòd nullâ potuit lotione deleri. Unde nimium exterritus infelix Judæus, particulam ſanctam ad Oſterburg Hebræo cuidam nomine Meyer inter Judæos non infimo ſanguinolentam tranſmiſit.

Dominici Corporis Sacramentum in nuptijs Judæorum blaſphematur.

Eodem tempore memoratus Judæus Meyer filio ſuo Iſaac deſponſavit uxorem: celebratiſque ex more nuptijs, Dominici Sacramenti particulam inter duas coopertam ſcutellas in lecto jacentem portavit ad ſponſam dicens: *Meritò nunc gaudere debes ô ſponſa, & ſuper omnes hebræorum te ſponſas honoratam cognoſcere, quoniam Deum ad te fero Chriſtianorum.* Deinde perfidiſſimi canes iterum puncturis & plagis ſanctam Hoſtiæ particulam affecerunt: cui & primam dare punctionem Iſaac ſponſus infauſtus, quaſi pro ſingulari honore juſſus eſt: ferunt poſthæc etiam ipſam particulam Judæis miſſam ad Brunonis Vicum.

Judæi per Marchiam omnes capti ducuntur ad Berlin oppidum.

At verò poſtquam impius ille traditor Chriſti ſupradictus ſolo nomine Chriſtianus in carcerem fuerat conjectus: capti ſunt etiam ſucceſſivè Judæi plures in numero, & apud Urſulum ſive Berlin Joachim Marchionis oppidum vinculis publicis mancipati: qui inter multa ſcelera confeſſi ſunt, quòd intra paucos annos tranſactos VII. Chriſtianorum pueros acubus & puncturis occiderint: exceptúmque ſanguinem eorum in uſum ſuum expenderint profanum, & omnino ſuperſtitioſum. Ex his ſeptem pueris maſculis innocentibus unum, prout confeſſi ſunt, à matre ejus propria villana, & ruſtica pro viginti quatuor groſſis coemerunt: alium pro tribus florenis, atque unum pro decem florenis comparaverunt.

Judæi quadraginta per ſententiam condemnantur ad ignem.

Anno igitur prænotato, nonâ decimâ die menſis Julij, quæ fuit ſexta feria poſt feſtum diviſionis Apoſtolorum, Joachim Marchio Brandenburgenſium, Pomeranorum, ac Stettinenſium Dux Rugij Caſſubiæque Princeps & dominus, Nürenbergæ Burgravius, ſacri Imperij ſimul & Germanici Regni Archicamerarius & Princeps Elector Chriſtianæ Religionis

gionis cultor devotiſſimus, æquitatis & Juſtitiæ conſervator & diſtributor incorruptibilis. Recognitis Judæorum malè commiſſis, eos, qui culpabiles fuerunt in præmiſſis, ad judicium ſcabinorum Berlinenſium juſſit adduci: ubi relectis publicè confeſſatis,ad ignem ſunt per ſententiam judicati, foras oppidum ad locum ſupplicij educti, & incendio concremati. Fuerunt eorum, qui perierunt incendio, triginta octo in numero: inter quos principales fuerunt Salomon cum filio, & genero: Meyer ſimiliter cum filio, & genero.

Judæi triginta octo ignibus concremati ſunt apud Berlin.

Præter hos triginta octo fuerunt & alij tres, qui baptiſmi Sacramentum acceperunt: quorum primus Jacob de Brandenburg dictus Georgius cum alio baptizato ſequenti die capite truncatus, ut Chriſtianus mortis debitum ſolvit. Tertius autem quia in Sacramenti dehoneſtatione culpam non habuit, quanquam in alijs ſceleribus quibuſdam reus haberetur, vitæ perceptâ indulgentiâ multorum precibus Cœnobium Fratrum minorum apud Urſulum intravit.

Traditor verò ille Chriſtianus iniquus, qui Sacramentum Dominici Corporis Judæis vendiderat, poſt Corporis ſui lacerationem ferramentis ignitis, rogo ſeorſim impoſitus, juxta ſcabinorum ſententiam in cinerem reſolutus eſt. Et ſic denuo Marchia Brandenburgenſium Judæis purgata eſt; remanſerant enim in Urſulo captivi non minus ſexaginta, qui de præmiſſis videbantur innoxij: quos omnes memoratus Princeps Joachim cum rebus eorum procul extra Marchiam præcepit abire, ne aut ſimilia tentarent in futurum, aut necem illorum, qui pro demeritis juſtè fuerunt combuſti, aliquo modo injuſtè vindicarent.

Paulus venditor Sacramenti ferro laceratus ignito,concrematur.

Eodem anno, Fratres Ordinis Beatæ Mariæ ſemper Virginis de monte Carmelo Capitulum Religionis ſuæ generale ad Feſtum Pentecoſtes in Civitate Neapolitana juxta morem celebrârunt. Poſt finem verò Capituli cùm ſinguli ad ſua iter direxiſſent, Provincialis, Priores, & Fratres de Inſula Sicilia (in qua Conventus habent XXIV.) navem intrantes verſus Siciliam navigare cœperunt. Cùm altum Mare Mediterraneum aliquamdiu ſulcâſſent, irruerunt in eos Saraceni de Affrica Pyratæ, ſimúlque omnes cum navigio capientes abduxerunt. Erant autem eorum de Ordine viri numero non minus 50. Verùm quò pervenerint, nemo reliquorum de Ordine Fratrum ſcire poteſt uſque in hunc diem.

Carmelitæ plures a Saracenis capti ducuntur in Affricam.

Hoc ipſo anno, Fratres Militiæ Teuthonicorum, qui Pruſſiam & Livoniam inhabitant, Tartaris, Ruthenis, & alijs Paganis infidelibus, & Schiſmaticis finitimi, & ob id continuis eorum incurſionibus inquieti, pro comparando adverſum illos Chriſtianorum ſuffragio Cruciatam cum Indulgentijs à Julio Papa II. impetratam ab initio Quadrageſimæ uſque ad Feſtum S.Trinitatis in Herbipoli, ac per totam Diœceſim conſentiente Laurentio Pontifice ubique publicè prædicârunt. Qui & antea per continuum triennium eaſdem Indulgentias in alijs Germaniæ Diœceſibus publicantes, non modicam pecuniarum quantitatem comportârunt.

Theutonicorum Ordinis Milites Cruciatam prædicant.

*MDXI.*

Anno Joannis Abbatis Hirſaugienſis VIII. Indictione Romanorum XIV. in Dominica Sexageſimæ, quæ fuit 23. die menſis Februarij, Ludovicus Comes Palatinus, Bavariæ Dux & Princeps Elector, filius Philippi ante triennium, ut ſupra diximus, defuncti, annum ætatis agens triceſimum

Ludovicus Comes Palatinus ducit uxorem Heidelbergæ.

mum tertium Heidelbergæ nuptias celebravit pompâ ſolemni, uxorem ducens filiam Alberti Bavariæ Ducis, qui morabatur in Monachio, ante triennium mortui.

Eodem anno, in Dominica Quinquageſimæ, quæ fuit ſecundâ die menſis Martij, Udalricus Dux Wirtenbergenſium, annum agens ætatis XXIV. duxit uxorem alteram filiam Ducis Alberti, ſororem videlicet illius, quam Ludovicus Comes Palatinus accepit. Nuptias autem in Stutgardia cum magna ſolemnitate celebravit: ad quas invitati convenerant Principes iſti: Wilhelmus Dux Bavariæ, frater ſponſæ Germanus, Fridericus Dux Saxonum Princeps Elector, Ludovicus Comes Palatinus ſupra dictus Princeps Elector, Fridericus frater ejus Germanus, Fridericus Marchio Brandeburgenſis, Henricus Dux Mechelnburgicus, Chriſtophorus Marchio Badenſis, & filius ejus Franciſcus, Andreas Comes de Sonnenberg, Nicolaus Comes de Salm, Comes unus de Bitſeh, & plures alij Comites, Barones, Nobiles, & Ignobiles, equos habentes ut ferunt tam pro curribus, quàm pro ſuis evectionibus plus quàm ſeptem millia.

Bellum Maximiliani Cæſaris contra Venetos continuatur.

Anno prænotato Maximilianus Germaniæ Rex, & Cæſar electus Romanorum, Ludovicus quoque Rex Galliæ XII. & Ferdinandus Rex Aragoniæ, quos confœderatos paulo jam ſuperius diximus, inchoatum ante triennium contra Venetos bellum continuant, non ſine utrarúmque partium ſanguine, diſpendio, & detrimento: in quo jam iſti vincuntur, jam illi, & nuſquam ſtabilis victoria. Deniqua Rex Gallorum non ſatis religiosè fidem Maximiliano Cæſari ſervans promiſſam, Carolo Duci Geldriæ ſecretius pecunias deſtinavit, & viros bellatores.

Conventus fit Principum cum Rege iterum apud Auguſtam.

Eodem anno, Maximilianus Cæſar iterum apud Auguſtam Civitatem Rhætiorum Conventum Principibus Germaniæ indixit: in quo multa denuo contra rebelles Regni, & Imperij, maximè autem Venetos dicta feruntur, atque propoſita, quorum nos plenam notitiam non habemus. Homo quidam natione ſeptentrionalis Barbarus, & incompoſitus, ſtaturâ procerus & horrendus aſpectu, in eodem Conventu Cæſari fuit oblatus, qui carnibus crudis in magna quantitate veſcebatur: vitulum totum, aut mutonem, vel ovem unicâ refectione crudam devoravit, & adhuc ſe vociferabatur eſurire: quem gente Scytharum exortum eſſe crediderim.

Virgo eſt in Auguſta multis annis neque manducans, neque bibens.

Hujus monſtruoſi hominis voracitati hiſtoriam libet inferre contrariam, mirandam quidem, & vix poſteritati credibilem, ſed veram tamen, & certam, & multorum teſtimonio comprobatam ſufficienter. Virgo erat his diebus in memorata Civitate Auguſtenſi nomine (ſi rectè memini) Chriſtina, & hodie ut puto adhuc vivit in humanis, quæ in 12. vel 13. annis continuis nihil omnino manducavit, nihil bibit, nihil egeſſit, urinam nullam emiſit, imò neque dormivit. Quis hoc verum crediderit? quis non fabulam continuò exclamârit? ſi rem tot indicijs exploratam, verámque inventam neſciret. Teſtis eſt Maximilianus Cæſar, teſtis ſoror ejus vidua relicta Ducis Alberti mulier nunc Chriſto devotiſſima, teſtis Epiſcopus Auguſtenſis, teſtis & Senatus, teſtes ſunt, qui experientiam rei ceperunt.

Multorum teſtimonio confirmatur, quòd nec comedit, nec bibit.

Non ſemal, ſed pluries prædictorum teſtium juſſione Virgo ipſa Cameræ incluſa diligentiſſimè ſub arcta cuſtodia obſervata eſt, ne quis cibum inferret, aut potum, non modò per diem, ſed plures per menſes, &

& veraciter inventum eſt, nihil eam penitus manducâſſe, vel bibiſſe. Denique prædicta Maximiliani Cæſaris ſoror, ut hujus famæ poſſet experiri veritatem, per medium fratris eam de Auguſta in curru ad ſe Monachium fecit adduci, quam in Cœnobiolo ſuo multis ſecum detinuit incluſam diebus, cautiſſimè illam obſervans, & cubiculi clavem nulli confidens ſororum, ſecum ipſa retinuit, januam clauſit, & aperuit: & quòd interea nihil comederit, aut biberit, in veritate comprobavit. In Auguſta ſimili cautelâ ſæpius à multis obſervata, nemo unquam deprehendit prædictis contrarium.

Interrogabat eam aliquando vir doctus in Theologia, & Religioſus, quem novi, unde haberet abſtinentiæ hujus inconſuetæ principium: cui illa cum ſumma reverentia, & humilitate reſpondit: *Reverende Pater, non putetis, quòd hanc abſtinentiam, vel ex devotione, vel ex ſanctitate, aut inchoaverim, aut conſecuta fuerim; aliter ſe res habet, quàm plerique opinantur: cùm eſſem adoleſcentula, graviſſimos patiebar ſtomachi dolores, maximè poſt cibum: præceperunt Medici, ut parum cibi ſumerem ac potûs; feci, melius ſenſi, tamen ex toto non convalui. Quod intelligens Medicus juſſit, ut biduo, triduóve penitus à cibo & potu abſtinerem. Abſtinui ſicut juſſerat primò per biduum, poſtea per triduum, poſtea per octo dies, quatuordecim, & per menſem integrum, nec potum ſumpſi, nec cibum. Interea nullos ſenſi ſtomachi dolores, qui ex cibo & potu ſolebant poſt refectionem duntaxat oriri. Poſtremò cùm pro debilitate removenda vellem interdum cibum ſumere, deglutire non potui ſine gravi dolore, & maximâ difficultate, quia ut mihi notum eſt, meatus ad ſtomachum ex conſuetudine abſtinentiæ diuturnæ clauſus fuit, & omnino præſtrictus. Et ſic metu dolorum, ac neceſſitate compulſa omnem cibum ac potum abjeci uſque in præſentem diem. In tantam quoque nauſeam panis, ac cibariorum perveni cum tempore, quòd ea nec viſu tolerare ſine gravamine poſſum, nec odoratu.* Hæc ipſa de ſe virgo memorata confitetur interrogata.

Per quam cauſam ad hanc pervenerit abſtinentiam.

Conſuetudo omnia dura alleviat.

Corpus Domini Salvatoris noſtri Jesu Chriſti frequenter cum devotione ſumit, diebus maximè Feſtis, Dominicis, quod neſcio an tranſgluttiat, vel terendo in ore ſpecies conſumat. Petivit à ſuo Presbytero, ut ſi fieri poſſet, particulas quibus eſſet communicanda pro tempore, faceret aliquanto minores propter ſumendi difficultatem, quia nullam, aut valdè minutiſſimam habet in ore ſalivarum humiditatem. Vitam ducit honeſtam, & quantum licet bominibus judicare, ſatis religioſam.

Hæc Virgo vitam ducit honeſtam, & ſæpe communicat.

Varia nihilominus apud plures de ipſa fertur opinio; ſunt enim nonnulli, qui non credunt eam ſine cibo, vel potu vivere, ſed judicant eam potius in occulto manducare, vel ſaltem aliquod confortativum ſumere, quo vita naturæ conſervetur; videtur námque impoſſibile hominem per tot annos ſine fomento cibi, & potus poſſe durare. Sed non eſt hoc novum, ſicut non ſolùm de Nicolao apud Helvetios Eremita ſumus certiſſimi, ſed etiam per alios plures ſimilia facta lectione cognovimus. Et ſunt nonnulli, qui eam (ſi vera ſunt, quæ fama vulgantur, quòd nihil manducet) non eſſe hominem, ſed Cadaver aliquod occupatum à dæmonio exiſtiment, quòd ſimilia etiam contigerint & novis temporibus, & antiquis, ut referam unum.

Varia eſt de hac muliere opinio.

Mulier alia fuit apud Geldrenſes nihil manducans.

In ſuperioribus hujus Operis, atque Voluminis, ſi rectè memini, paucis annotavi, quòd Arnoldus Dux Geldriæ, matre ſuâ conſentiente patrem Reinhardum conjecit in vincula, & multis detinuit annis captivum, cujus detentionis hæc cauſa fuit, atque principium. Erat in oppido principali Geldriæ (quod Neomagum vel Newmagen appellant, ubi reſidentia Ducum eſſe conſuevit) mulier quædam honeſtiſſimæ, atque ſanctiſſimæ famæ & converſationis, ut in propatulo hominibus apparebat, quæ in pluribus annis nihil comedit, nihil bibit, nihil egeſſit, nunquam dormivit. Unde apud Ducis Reinhardi uxorem, apud filium, apud incolas terræ, & omnes in circuitu, qui eam noverunt, ut mulier tanta multo venerabatur honore. In tantam denique familiaritatem, & amicitiam Duciſſæ pervenit, ut illa nihil ſine conſilio ejus, vel parvum faceret, vel magnum; nam dicta ejus oraculo habebantur Apollinis certiora. At poſteaquam Principis ſimul & Arnoldi animos ſibi ad omnia ſenſerat obſequentes, magna tentavit.

Magnam hæc mulier ſanctitatem, & miracula oſtendit.

Habitabat in tugurio ſola, & vitam in paupertate ſolitariam duxit, ſemper jejunavit, nunquam dormivit, orationi, meditationi, & contemplationi, ut ferebat, ſine intermiſſione vacavit. Quidquid agebatur in oppido, ſive per omnem Ducatum quantumlibet ſecretè, totum Duciſſæ faciebat manifeſtum, aſſerens id ſibi per Angelum ſanctum divinitus revelatum. Ejus conſilio, & confictis revelationibus Reinhardus Dux per uxorem & filium conjectus in vincula ſine cauſa uſque ad mortem detinebatur captivus. Multa per ejus prava conſilia ſub ſpecie revelationis divinæ non ſolum Duciſſæ, atque filio, ſed etiam alijs multis impenſa tam in oppido quàm extra ſubtiliter facta ſunt mala; maximâ enim utebatur induſtriâ, ne qua in ea falſitas notaretur: quòd eò facilius potuit, quò magnam hypocriſeos experientiam conſecuta fuit. Verùm quia ſicut diximus, Reinhardo Duce conſilio ejus occulto in vincula conjecto per uxorem, & filium, regiminis Ducalis magna fuit immutatio ſubſecuta: námque ad nutum hujus monſtruoſæ fœminæ Duces mater & filius omnia faciebant. Videbant hoc Proceres terræ & indignè ferebant, propterea quòd penè cuncta illius mulieris in malum finem tendebant, licet ſub honeſtiſſima ſpecie noverit ea palliare.

Mulierem non eſſe, ſed dæmonium ſapientes viri putabant.

In tantum poſtremò crevit odium populi, & maximè Cleri, & nobilium contra larvatam beſtiam, ut omnes eam perijſſe cuperent; erátque omnium opinio apud viros doctiores, atque Clauſtrales, quòd non eſſet ex Spiritu Sancto ejus converſatio, neque jejunium religionis, quemadmodum illa fingebat, ſed aut ſimulationis, aut dæmonum intus operationis. Nemo tamen experimentum veritatis aut ſcivit, aut poſuit. Cúmque hæc opinio virorum in notitiam perveniſſet Principum, primò quidem indignati ſunt, ſed poſtea nihilominus, quoties intuebantur illam, phantaſiam imaginatione concitante, de conſpectu ejus horrorem ſenſerunt.

Non mulier, ſed dæmonium in fœtulento cadavere fuit repertum.

Venit poſtremò vir quidam doctus, qui de natura ſpirituum altius noverat ſpeculari, cui cùm res à Ducibus matre videlicet & filio fuiſſet propoſita, dixit: *Sinite me, & citò experiar, homo ſit an dæmonium. Aperiatur ejus vena in brachio mediana, in qua latet indicium veritati. Nam ſi homo eſt, ſanguinem habet, ſine quo nemo vivere poteſt, & vena qualibet inciſa calidum*

*emittet*

*emittet cruorem. Si verò dæmonium eſt, ſeu cadaver aliquod diabolicâ inhabitatione ſuſtentatum, non ſanguinem emittet vena inciſa, ſed putridam ſaniem, atque fœtentem.* Quid plura? ad viri loquentis conſilium adducitur mulier, & contra ejus voluntatem mediana inciſorio aperitur: confeſtim putor cum ſanie nimium fœtens erupit: & nec una guttula ſanguinis in toto corpore fuit. Clamavit dæmonium horribili voce maledicens illum, qui hoc Principibus conſilium dederat, & relicto cadavere putrido, multúmque fœtente diſcedens evanuit.

Conjurati Helvetij Senatum Conſtantienſem in ſuam ſententiam traxerunt.

Anno prænotato, Senatus Urbis Conſtantiæ in finibus Suevorum, cum nonnullis de communitate civium in unum conſpirantes, & ſe, & Civitatem ſubmittere, conjungere, ac ſociare conjuratis Helvetijs voluerunt. Hinc ſeditio gravis orta eſt inter Senatum, & Cives, quibus non placuit è Regno tam perfida diſceſſio, & ſe propterea conſtanter Senatui oppoſuerunt: inter quos Piſcatorum ſocietas potior fuit, qui nuntios celeres ad Maximilianum Cæſarem mittentes, eum ſecretò de conjuratione Senatus certiorem reddiderunt. Interea portas armati cuſtodiunt, Senatúmque & reliquos perjuros Cives, ne quis effugiat, obſervant.

Cæſar autem Maximilianus mox accepto hujus perjurij nuntio, cum trecentis Equitibus venit ad Conſtantiam, quem Senatus recuſans intromittere, novam in Civitate ſeditionem concitavit. Sed Piſcatores cum ſibi adhærentibus, qui erant & numero plures, & viribus fortiores, portis violenter apertis Cæſarem cum ſuis in urbem receperunt. Conſternati præſentiâ Cæſaris omnes, qui erant cum Senatu, & metuentes quam demeruerant perjurij ſui pœnam, maximè autem qui fuerant Principes & capita factionis, fugâ ſalutem quæſiverunt, quorum pars major exilio ſuo premitur uſque in præſentem diem. Alij capitibus truncati ſunt, atque alij pœnis alijs ſublati. Jam conjurati aderant Helvetij adhæc miſſi, imò & vocati à Senatu, ut Juramenta Civium & urbem in ſuam acciperent ſocietatem, quos in ſua redire Cives compulerunt.

Andreas Comes de Sonnenberg ab æmulo nequitiosè interficitur.

Eodem anno, 4. die menſis Maij, quæ fuit Sabbathum poſt Feſtum SS. Apoſtolorum Philippi, & Jacobi, Comes de Werdenberg Andream Comitem de Sonnenberg ſatis injurioſè, & fraudulenter nihil tale metuentem in venatione armatus inermem crudeliter occidit. Fuerat inter eos pro quibuſdam rebus contentio, quam Udalricus Dux de Wirtenberg ut Princeps amborum ſedare, & amicè componere deſiderans, ad ſe cauſam & partes vocavit, querelas & reſponſiones audivit, pacis media propoſuit. Verùm certis ex cauſis negotium in aliam protrahitur diætam, quæ prius quàm inſtaret, Comes occiditur.

Bernardinus cum IV. Cardinalibus à Papa Julio diſceſſit.

Anno prænotato, cùm Julius Papa II. contra Bentivolos propter Bononiam bellum gereret in Italia, omnéſque Cardinales ſibi adeſſe juberet, alijs Pontifici obedientibus, Bernardinus natione Hiſpanus Epiſcopus Sabinenſis, & Cardinalis Sanctæ Crucis in Hieruſalem, Wilhelmus Epiſcopus Præneſtinus Cardinalis, Franciſcus tituli SS. Nerei, & Achillei Presbyter Cardinalis, Renatus de Priett S. Sabinæ Presbyter Cardinalis, & quidam alius, cujus nomen non occurrit, ſine conſenſu Papæ, imò contra mandatum ad urbem Piſanam abierunt. Quos cùm litteris, & nuntijs paternè admoneret, ut redirent, non ſolùm contem-

pſerunt, ſed quod magis eſt, propriâ temeritate Concilium contra Papam generale indixerunt.

Conciliabulum Piſæ indicitur per IX. Cardinales contra Julium temeritate propriâ.

Anno enim prænotato, 19. die menſis Maij, quæ fuit ſecunda feria S. Potentianæ memoriâ venerabilis, coram Notarijs publicis & teſtibus ad hoc ſpecialiter convocatis Bernardinus S. Crucis Epiſcopus Sabinenſis, Franciſcus SS. Nerei, & Achillei Cardinalis Presbyter, Prænestinus quoque Epiſcopus, & Cardinalis Wilhelmus ſupra dicti, ſuis nominibus & pro ſex alijs Cardinalibus, quorum mandatum ſufficiens exhibebant, Philippi videlicet Epiſcopi Tuſculani Cardinalis Cenomanenſis, Hadriani Cardinalis S. Chryſogoni, Renati Cardinalis S. Sabinæ Bainenſis, Caroli Presbyteri Cardinalis S. Viti in Macello, Friderici S. Angeli Diaconi Cardinalis, Hippolyti S. Luciæ in Silice Diaconi Cardinalis, generale Concilium Piſæ ad primum diem menſis Septembris tunc proximi celebrandum indixerunt: ad quod Julium Papam II. per edictum in valvis plurium Eccleſiarum per Italiam citârunt, ac ipſum Conciliabulum ſuum litteris, inſtrumentis, & nuntijs ubique terrarum publicantes intimaverunt, vocantes ad illud Pontifices, Principes, Prælatos, & Doctores.

Bernardinus ſe Vicarium Eccleſiæ gerit, & Præſidentem Concilij.

Verùm poſteaquam hæc ſummo innotuerunt Pontifici, litteris denuò monuit, contumaces obſecrans, & obteſtans eos, ut ab ea, quam inchoaverant, temeritate deſiſterent, & ad unitatem S. Matris Eccleſiæ redirent, alioquin ſe contra eos jure neceſſariò proceſſurum. Sed cùm alij ad monitionem Paſtoris redirent ad Ovile, Bernardinus, Wilhelmus, Franciſcus, & Renatus in ſua pertinacia permanſerunt obſtinati, & omnes quotquot potuerunt verbis & ſcriptis in ſuam ſententiam trahere conabantur. Et primò quidem Piſanam Civitatem pro Concilio generali celebrando deputârunt: poſtea Mediolanum, ubi Bernardinum in Vicarium Eccleſiæ, & Præſidentem Concilij ſtatuerunt; convenientibúſque paucis ex Gallia, & Lombardia Epiſcopis ſeſſiones aliquas habuerunt. Nec diu poſtea timentes Mediolanum ſibi non fore ſatis tutum, in Galliam ſe unà cum ſynagoga Sathanæ tranſtulerunt, & apud Lugdunum, eo quòd Rex Galliæ Pontifici Romano infenſus eſſet, conſiderunt.

Bernardinus cum tribus Cardinalibus omni dignitate privatur.

Anno igitur præſignato, 24. die menſis Octobris, Julius Papa II. ubi vidit monitiones ſuas apud IV. nominatos Cardinales nihil proficere, & citatos, atque per dies 73. ſufficienter exſpectatos minimè comparere, Romæ in Conſiſtorio publico de Cardinalium ſuorum aſſenſu & conſilio utriúſque Juris peritorum complurium, eos ut Hæreticos, Schiſmaticos, contumaces, & rebelles & omni dignitate Cardinalatus privatos per ſententiam depoſuit, titulis quoque, inſignijs, voce quoque tam paſſivâ, quàm activâ, Eccleſijs, Epiſcopatibus, Monaſterijs, & cunctis beneficijs Eccleſiaſticis, quæ vel in titulum, vel commendam, ſeu quovis alio modo poſſederant, privavit, & vel ad illa vel alia quæcunque, vel alia qualiacunque in poſterum obtinenda inhabiles fore declaravit: eóſque ab omnibus Chriſti fidelibus evitari præcepit, & pro Cardinalibus deinceps non haberi, nec nominari quidem decrevit, tanquam Hæreticos, Schiſmaticos, & ut criminis læſæ Majeſtatis reos, ab omni Communione Eccleſiæ rejecit.

Et mox eodem die litteras ſcribi mandavit, quibus hanc IV. Cardinalium depoſitionem & cauſam notam fecit Maximiliano Germaniæ Regi, Romanorum Imperatori electo ſemper Auguſto, Ludovico quoque

que Gallorum Regi XII. Ferdinando Aragoniæ, Siciliæque Regi, Emanueli Portugalliæ & Algarbiorum Regi, Henrico Regi Angliæ, Jacobo Regi Scotiæ, Uladislao Regi Ungariæ, & Bohemiæ, Joanni Regi & Catharinæ Reginæ Navarræ, Sigiſmundo Regi Poloniæ, Joanni Regi Daniæ, Carolo Duci Sabaudiæ, Leonardo Lauredano Duci Venetiæ, & multis alijs per Chriſtianitatem Principibus, Epiſcopis, Prælatis, & Communitatibus.

His per Julium Papam factis & publicatis ubique, paulatim ceſſavit Cardinalium privatorum tumultus, & infirmati ſunt, nec potuerunt ſtare, licet nihilominus & pro Cardinalibus ſe gererent, & conciliabulum ſuum apud Lugdunum pro viribus continuarent. Unde & Pontifex poſtea Ludovicum Regem Gallorum, ut fautorem hoſpitem, & defenſorem Hæreticorum excommunicavit, & Lugdunum omniáque & ſingula loca, in quibus prædicti abrogati Cardinales moram traherent, Eccleſiaſtico ſuppoſuit Interdicto. Manſerunt nihilominus in ſua obſtinatione pertinaces uſque ad obitum Julij Papæ II. & poſt Electionem Leonis X. Romam venientes gratiam & reſtitutionem in integrum ſunt conſecuti. *Ludovicus Rex Gallorum excommunicatur à Julio Papa.*

Cauſam hujus diſceſſionis quatuor Cardinalium à Pontifice ſatis ex præcedentibus puto manifeſtam. Poſtea enim quàm Papa in gratiam receperat Venetos, recedens à fœdere, quod cum Cæſare Maximiliano, & Rege Gallorum Ludovico fecerat: facilè jam erat Cardinales Hiſpanicos & Gallicos in odium ſurgere Italorum. Gallicana fuit iſta practica, quæ Pontificem (ſi deponeretur Julius) ſibi optaverat complacentem. Prope fuit, & in foribus malum, quo etiam Cæſar Maximilianus pravorum conſilio fuiſſet ſeductus; nam & ipſe ſimul & Rex Ludovicus Gallorum Inſtrumento publico Piſanum Concilium ſeorſim indixerunt. Galliæ Rex uſque ad mortem Julij Pontificis cum pertinacibus apoſtatis contumax, & excommunicatus perduravit. Cæſar autem Maximilianus bonorum virorum admonitus conſilio ſtatim à principio incautè poſitum retraxit pedem, qui non ſuâ ſponte, ut mihi videtur, & ſi dici fas eſt, conſtat, ſed pravorum conſilio incautè conſenſit in negotium, quod credidit eſſe ſanctum. Extat inter alias Epiſtola ejus ad me una, ex qua mentis ſuæ declarat ſinceritatem, quippe qui multorum in re tam ardua conſilium requirit, ſicut patet. *Cauſa Conciliabuli Piſani.*

*Maximilianus divinâ favente Clementiâ Electus Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, Joanni Trithemio Abbati S. Jacobi Herbipolenſi, olim Spanheimenſi. Accepimus litteras tuas, quibus ſignificas te illud ſingulare, & pulchrum Opus octo quaſtionum noſtrarum, de quo edendo te aliàs hortati fuimus, uſque ad talem deduxiſſe, & jam plenè perfeciſſe, quod nobis jucundiſſimum eſt, erítque & nobis ad maximam ſatisfactionem, ſibi ad perennem famam: quoniam ſcimus, quæ ex te viro litteratiſſimo, & integerrimo procedunt, non niſi excellentia, & paria magnitudini tuæ, & quæ perpetuò à Principibus viris ediſcenda ſunt. Sed cùm jam & bello maximo (propter quod cogimur Italiam petere) & convocandæ univerſalis Eccleſiæ maximè implicitiſſimus negotio, non poſſumus his jam vacare, ſed in reditu noſtro evocabimus te cum eodem Opere tuo ad nos, & tecum de ſingulis præſentes latius differemus. Ideo eundem librum penes te bene cuſtoditum retinebis, & ſicuti diximus, auctoritate noſtrâ, & Sereniſſimi Regis Franciæ Fratris noſtri chariſſimi, ac plurimorum Reverendiſſimorum Dominorum Cardinalium* *Epiſtola Maximiliani Cæſaris ad Trithemium Abbatem.*

Cæſar Trithemium Abbatem invitat ad Concilium.

*& aliorum Prælatorum indictum eſt concilium univerſale (ſicuti videbis ex copijs authenticis his alligatis hujuſmodi denuntiationis) cupimus ut præpares te ad ipſum, & interim quàm primùm nobis ſcribas, quid de hac re ſentias, & quomodo ſit nobis procedendum, & qualiter nos gubernari debeamus, ut illud ad finem deducatur optatum. Data in oppido Oettingen die 4. menſis Junij, anno Domini MDXI. Regni noſtri XXVI.*

Et quis non videret, Principis tanti animum perſuaſionibus æmulorum Romani Pontificis nutantem, ut conſentiret in concilium minus legitimè indictum ab his, quibus convocandi ejus nulla fuit auctoritas, fuiſſe perductum? Ego autem ſciens humilitatem meam, nihil ad interrogata Cæſaris, quid de indicto Piſis Concilio ſentirem, reſcribere volebam, quouſque alterâ vice litteris præcepit mihi, ut quid ſentirem, quantocius reſcriberem. Itaque neceſſitate coactus hoc modo reſcripſi.

Joannis Trithemij Abbatis S. Jacobi Herbipol. reſponſiva Epiſtola ad Cæſarem.

*Maximiliano Sereniſſimo Potentiſſimo Invictiſſimo Principi & Domino Germanorum Regi, Electo Romanorum Cæſari, totius Orbis jure tam divino, quàm humano ſoli & unico Imperatori, Joannes Trithemius Abbas S. Jacobi Herbipolis, quondam Spanheimenſis, Deum timere, bene agere, Eccleſiam defenſare. Quid ſentiam ego de Concilio Piſano nuper indicto, quidque conſulam, ut res cœpta proſperum atque felicem conſequatur effectum, iteratis jam Epiſtolis Cæſar potentiſſime reſcribam mandâſti. Hucuſque ſilui ratione perſuaſus, nec litteris Cæſareæ Majeſtatis tuæ quidquam mihi videbatur eſſe reſpondendum. Verùm quia denuo jubes ut reſpondeam, breviter & paucis præſentibus quid ſentiam de indicto Piſis Concilio, Celſitudinem tuam reddo certiorem: licet minor ſum ad conſulendum in hac re nova & ſatis periculoſa.*

Concilium indicere quando liceat Imperatori, & Cardinalibus.

*Si cauſa indicendi generale Concilium eſt juſta, ſufficiens, & legitima, ſi neceſſitas Eccleſiam urget manifeſta, ſi Domini Cardinales, & vos Reges, ſi Principes, & Prælati Concilium indicentes, ſeu convocantes, ſolius Dei moventur amore, atque zelo Juſtitiæ, & pro Eccleſiæ utilitate communi, non livore, non indignatione, vel odio Romani Pontificis, non ducti ambitione, ſeu avaritiâ, non proprium quærentes commodum, ſed commune, idque totum purâ & rectâ intentione, ſine dolo, ſine fraude Spiritu Sancto illuſtrante: ſi poſtremò concurrant omnia, quæ jure divino & humano requirit æquitatis ratio: & ſi Eccleſia naufragium patiens aliter reformari non poteſt, ſervato erga Pontificem ordine charitatis, cum debito reverentiæ, & honoris; ſi conveniant hæc omnia, tunc res & bene cœpta eſt, & proſperum ſine dubio conſequetur effectum.*

Concilium Piſanum indicere Cardinales jure non potuerunt.

*Quod ſi res ipſa (ſicuti vehementer timeo) aliâ intentione præſumpta eſt: ſi in odium aut depreſſionem Pontificis agitur: ſi quidpiam præter Deum quæritur: ſi Domini Cardinales, eorúmque fautores, ſive ſint Reges, ſive Principes, ſiniſtrâ machinatione moventur (crede mihi ſapientiſſime Cæſar) nihil boni, nihil juſti, nihilque honeſti, nihil utilitatis Eccleſiæ communis ex hoc ſequetur Concilio: ſed ſcandalum graviſſimum orietur in populo Chriſtiano, & vel perniicioſum ſchiſma, vel grandis omnium confuſio, qui Concilium ſine auctoritate Romani Pontificis indixerunt. Vereor enim (& ſi auſim dicere, ſcio) quòd non omnes rectâ & ſincerâ moventur intentione, qui ſe Piſano Concilio adſcripſerunt. Unde verò ſciam, per interjectam his ſchedulam Majeſtas tua Sereniſſima intelliget. Cuſtodiat ergo precor Celſitudinem tuam Maximiliane Cæſar Chriſtianiſſime Omnipotens Deus, ne anima tua, ne fama percelebris opinio, & ne ſanctum, & Catholicum nomen*

tuum

*tuum Concilio impiorum, vel conſortio Schiſmaticorum quâlibet occaſione vel modicè polluantur.*

*Longè Deus avertat, & procul ſit à ſanctis moribus tuis Maximiliane Cæſar, ut Concilium impiorum adjuves, & qui te hactenus Principem Chriſtianiſſimum exhibuiſti, nunc des maculam gloriæ tuæ, & malam de tua fide ſuſpicionem poſteritati relinquas. Non eſt tuum, non eſt Regis Gallorum, non iſtorum Cardinalium, qui ſe in Inſtrumento ſubſcripſerunt, neque aliorum, quorum allegant conſenſum, generale convocare Concilium, legitimis cauſis, ut jam hic, minimè exiſtentibus. Sed hoc munus, hoc officium & privilegium Jus concedit ſummo univerſali, & ſoli Romano Pontifici: quàm vera dicam, norunt omnes, qui Deum timent, qui quod juſtum intelligunt, qui rectum ſapiunt, & ſolam diligunt veritatem. Nec dubium mihi eſt, quin exitus rei meam confirmabit ſententiam, & Chriſto JESU providente conſtabit, non fuiſſe ex Deo præſens Concilium. Habes nunc Sacratiſſime Cæſar, quid ego de indicto Concilio ſentiam, ſalvâ tamen omnium Deum timentium, meliúſque ſentientium determinatione atque ſententiâ.*

Cæſarem monet Trithemius à Concil j proſecutione deſiſtere.

Solius eſt Romani Pontificis generale Concilium indicere.

*Quemadmodum verò Sereniſſimæ Celſitudini tuæ in hac re ſit procedendum, ut effectum conſequatur optatum: meum requiris conſilium; ah quis ego ut moderatori Orbis Maximiliano vias prudentiæ oſtendam? aut qua doctrina mea, ut erudiam caput Principum mundi? veruntamen quia præcipis ut Rex, jubes ut Cæſar, imperas ut Imperator, credis, confidis, exſpectas: non abſcondam Celſitudini tuæ conſilium meum (ut credo) fidele, ſalubre, honeſtum, utile, & rectum, quod te clementi animo ſuſcepturum, ſi dubitarem, non ſcriberem. Igitur inprimis conſulo, precor, & oro, ut illum Cæſar Maximiliane ſequaris: de quo ſcriptura dicit: Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum. Et ſi dixero Piſanorum, certè non erravi. Deinde conſulo, precor, & oro, ſi quovis honeſto medio fieri poteſt, ut Majeſtas tua Sereniſſima pacem, concordiam, & ſtabile fœdus cum Romano, & Summo Pontifice Julio ineat, contrahat & confirmet. Tertiò conſulo, precor & oro, cautiſſimus eſto, ne te levitas Gallorum ſeducat, quæ Cardinales Obedientiæ deſertores fovet, manu tenet, atque defendit contra Julium Pontificem, eâ intentione, quæ multis eſt manifeſta. Quartò igitur conſulo, oro, & precor, triplicem rumpe funiculum, hoc eſt, Gallum cum vulturibus ſuis deſerito, alioquin laqueum cenſuræ Summi Pontificis incides cum eiſdem. Quintò memineris conſulo, oro, & precor, quoniam tibi ſoli Romanum debetur Imperium, non aliam ob cauſam, niſi ut Eccleſiam Romanam & Univerſalem, ejúſque Pontificem colas, venereris, atque defendas. Nam ſi tuo Eccleſia non indigeret Patrocinio, ſuſceptum à Conſtantino Imperium liberum ſibi reſervâſſet.*

Ad ſecundam interrogationem iſtam reſpondet Trithemius.

Cæſarem rogat Trithemius, ut reconcilietur Summo Pontifici.

*Julium autem Pontificem ſecundum, à quo Cardinales iſti receſſerunt, verum Chriſti Vicarium, ſucceſſorem Petri, & legitimum univerſalis Eccleſiæ Paſtorem in annum jam octavum habuimus, tenuimus, & venerati ſumus, hodiéque indubitanter habemus, tenemus & veneramur: contra quem levare calcaneum bonus Chriſtianus nec jure poteſt, nec debet cauſis legitimis adhuc non exiſtentibus. Confido etiam, quòd in hoc Schiſmate Galliam levem fides Germana non ſequetur, etiamſi tua Majeſtas, quod Deus avertat, cœpto perſeveret in propoſito. Sextò ſuper his rebus conſulo, precor, & oro, Serenitas tua glorioſiſſima hiſtorias perſcrutari faciat tranſacti temporis, & certè inveniet, qui capita ſua contra Romanam Eccleſiam vel ejus Pontifices legitimos erexerunt, & vitam infamiâ notatam, & finem opprobrio, & perpetuâ confuſione plenum habuerunt.*

Julium II. Trithemius verum Chriſti confitetur Vicarium.

*Septimò*

Concilia-buli Piſani confuſionem prædicit Trithemius.

*Septimò. Conſilium do, precor, & oro, quatenus Clementia tua memineris, ſe unicum ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ à Deo, & ipſa Eccleſia protectorem eſſe conſtitutum, & non conſentiat illis, qui vel ſcindere, vel ejus Pontificem deturbare conantur. Videbit (non dubito) Serenitas tua finem hujus Conciliabuli Piſani confuſione plenum, & opprobrio, niſi forſitan Romanus Pontifex inductus vel perſuaſus ſuum tandem adhibuerit conſenſum: quod meâ opinione difficilimè fieri poſſe ſentio.*

Concludit Trithemius Epiſtolam ad Cæſarem.

*Hæc ſunt glorioſiſſime Cæſar Maximiliane, quæ mihi tuo Imperio breviter de propoſita materia Piſani Concilij videbantur: in quibus ut confido, ſatisfeci conſcientiæ propriæ; qui aliter ſentire nec potui, nec debui, quàm quod æquitati ſcripturarum conforme judicavi. De octo quæſtionum Serenitatis tuæ libello, quem te imperante conſcripſi, faciam, quod jubes. Omnipotens Deus Majeſtatem tuam diu conſervet incolumem. Datæ apud S. Jacobum Herbipolis viceſimâ quintâ die menſis Auguſti, anno Domini MDXI.*

Concilium Lateranenſe Romæ indicitur à Julio Papa II.

Eodem anno decimâ octavâ die menſis Julij, Romanus Pontifex Julius II. de conſilio & aſſenſu unius & viginti Cardinalium, ut Conciliabulum illud Piſanum deſtrueret, generale Concilium Romæ apud S. Joannem Lateranenſem indixit, & publicavit in annum ſequentem inchoandum, celebrandum, & continuandum, die lunæ videlicet nonâ decimâ menſis Aprilis, quæ fuit ſecunda feria poſt Octavas Dominicæ Reſurrectionis; quem terminum poſtea certis ex cauſis prorogavit in primum diem menſis Maij ejuſdem anni, prout clarius ibi dicemus.

Nomina XXI. Cardinalium, qui Concilio ſubſcripſerunt.

Hæc autem ſunt nomina Cardinalium, qui unà cum Pontifice indicto Concilio ſubſcripſerunt. Epiſcopus Hoſtienſis Raphaël Cardinalis S. Georgij Camerarius Papæ. Dominicus Epiſcopus Portuenſis Cardinalis S. Marci. Jacobus Epiſcopus Albanenſis Cardinalis Arborenſis. Nicolaus Cardinalis Presbyter S. Priſcæ. F. Presbyter Cardinalis de claro Monte. Marcus Presbyter Cardinalis S. Mariæ trans Tyberim Senogalienſis. Robertus Presbyter Cardinalis S. Anaſtaſiæ Nannetenſis. Leonardus Presbyter Cardinalis S. Suſannæ. Chriſtophorus Presbyter Cardinalis S. Praxedis. Sixtus Presbyter Cardinalis S. Petri ad Vincula Vice-cancellarius. Chriſtophorus Eboracenſis Presbyter Cardinalis SS. Petri, & Marcellini. Antonius Presbyter Cardinalis S. Vitalis. Petrus Presbyter Cardinalis S. Euſebij. Achilles Presbyter Cardinalis Sixti Bononienſis. F. Presbyter Cardinalis S. Clementis. Joannes Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Dominica. De Medicis poſtea Pontifex Leo decimus. Alexander Diaconus Cardinalis S. Euſtachij. Ludovicus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Coſmedin. Marcus Diaconus Cardinalis S. Adriani, & Alphonſus Diaconus Cardinalis S. Theodori. Cæteri verò Cardinales eo tempore fuerunt abſentes.

Luterani Præmonſtratenſes ab ordine ſuo receſſerunt.

Anno prænotato, Præpoſitus, & Fratres Præmonſtratenſis Ordinis in oppido Lutera Wormatienſis Diœceſis ſub tuitione Principis Palatini, diſpenſatione Romani Pontificis abjecto Religionis ſuæ habitu, facti ſunt Canonici Sæculares, quod prius ante certos tentaverant annos: ſed quàm diu vixit in humanis Philippus Comes Palatinus, Princeps Elector, ad effectum perducere nequiverunt.

Jacobus Archiepiſc. Trevirorũ moritur.

Eodem anno mortuus eſt Jacobus ex Marchionibus de Baden Archiepiſcopus Trevirorum, anno Pontificatus ſui octavo, in florida ætate

necdum

necdum annorum quadraginta. Princeps Nobilis, doctus, & ſatis ad regimen Eccleſiaſticum idoneus: de quo una ſpes fuit omnium, quòd ipſe Trevirenſem Eccleſiam ex omnibus relevaturus eſſet oneribus debitorum. Cujus obitus quantum contriſtaverit Chriſtophorum Patrem ejus Marchionem Badenſem, noverunt omnes, qui ejus ſunt præſentes contubernio.

Huic in Epiſcopatu Trevirorum electione capitulari ſucceſſit Richardus familiæ cognomento Griffenklavv Trevirenſis Canonicus, vir & ipſe prudens, expertus, & ad gubernaculum Eccleſiæ multùm idoneus: qui hodie præeſt in ſollicitudine. Richardus fit Archiepiſcopus Trevirorum.

Cùm eodem anno præfatus Marchio de Baden Chriſtophorus Jacobo filio chariſſimo defuncto ſicut diximus Trevirorum Archiepiſcopo funeralia in Baden oppido ſuo celebrare inſtituiſſet: viciniores Principes ad eum complangendum defunctum, ut eſt conſuetudo Proceribus, invitavit; ad quod officium Udalricus Wirtenbergenſis invitatus per Marchionem, loco ſuo Joannem hujus Cœnobij miſit Abbatem.

Anno etiam prænotato, Joannes hujus Monaſterij Abbas memoratus, de conſilio, & aſſenſu Fratrum ſuorum, non ex paupertate, vel inopia, ſed propter alias cauſas rationabiles, atque legitimas, quas dicemus, villam Burbach cum omnibus juribus, cenſibus, reditibus, proventibus, aquis, vinetis, pratis, ſylvis, & incultis una cum advocatia vendidit Canonicis majoris Eccleſiæ Spirenſis pro quatuor millibus, atque ſexcentis florenis Rhenenſibus in pecunia numerata, quam in promptu ſolverunt. In hujus venditionis recompenſam prædictus Abbas Joannes aliam comparavit villam ſub Dominio Wirtenbergenſium conſtitutam nomine Eberdringen cum omnibus utilitatibus ſuis pro ſex millibus florenorum, quæ Monaſterio & vicinior eſt, & multùm utilior quàm Burbach aut fuit unquam, aut eſſe potuit. Et ne rebus in futurum qualibet occaſione mutatis poſteritas memoratam villæ Burbach venditionem aut levitatis arguat, aut inconſultè factam reprehendat, operæ pretium fuerit, cauſas moventes animos venditorum aſſignare. Villa Burbach Canonicis majoris Eccleſiæ Spirenſis venditur.

Prima igitur venditionis cauſa fuit, quòd Burbach villa ipſa in Principatu Comitis Palatini conſtituta eſt, & propterea villani caput alïorſum inclinantes mandatis Abbatum Hirſaugienſium contrarij ſemper fuerunt, atque rebelles. Quæ fuerint cauſæ venditionis villæ Burbach. Prima.

Secunda fuit cauſa, quòd Abbates Hirſaugienſes præteriti temporis cum incolis villæ Burbach multas lites, & contentiones etiam coram Cæſare ſæpius habuerunt, in quibus plus quàm duo florenorum millia expendiſſe illos conſtat. Secunda.

Tertia cauſa fuit, nimia loci diſtantia, per quam blada, & frumenta pro vili pretio vendere neceſſarium erat, vel cum magnis & gravibus expenſis etiam in miniſterijs villanorum ad oppidum Pforzheim perducere. Tertia.

Quarta cauſa fuit, quòd villa Eberdringen in proventibus annuis melior eſt, & Monaſterio utilior quàm Burbach fuerit unquam in bladis, frumentis atque pecunijs, & omnia minoribus expenſis ad Hirſaugiam perferuntur.

Quinta, quòd empta in recompenſam noviter villa ſub dominio & protectione ſita eſt Ducis Wirtenbergenſis, propter quod ſi aliquando Quarta.

recalcitraverint villani, metu, vel juſſione Principis ad obedientiam, Abbatis facilius poterunt compelli.

Sexta. Sextam cauſam gravamina Palatinenſium præſtiterunt, qui præter Juſtitiam, & æquitatem alimenta violenter à ſubditis Monaſterij extorquebant, quæ ſolvere Abbas cogebatur, quarum ſumma viginti libras Hallenſium quotannis tranſcendebat. His moti cauſis Abbas & Fratres dictam venditionem admiſerunt.

Oſwaldus Kirſmann ſcriptor in oppido Calw Hirſaugianus. Fuit eo tempore ſcriba juratus oppidi Calvvenſis nomine Oſvvaldus Kirſmann, vir probus, prudens & integerrimæ converſationis, hujus Monaſterij Hirſaugienſis magnus fautor, ſingularis Promotor, & fidelis amicus, cujus conſilio, prudentiâ, operâ, & ſummâ diligentiâ, & Burbach villæ venditio, & Eberdringen emptio factæ ſunt: qui & alia multa huic loco fecit bona, pro quibus dignum cenſemus, cujus memoria vigeat in orationibus Hirſaugienſium Fratrum apud Omnipotentem Deum amodo uſque in ſempiternum.

*MDXII.*

Hyems fuit lutoſa. Anno Joannis Abbatis nono, Indictione Romanorum quintâ decimâ, hyems fuit ſatis remiſſa, clemens, humida, & lutoſa; unde & in pleriſque Germaniæ locis peſtis Epidimiæ ſæviens plures mortalium miſerabiliter conſumpſit.

Maximilianus Cæſar venit Herbipolim. Eodem anno, viceſimâ ſecundâ die menſis Februarij, quæ fuit Dominica Quinquageſimæ, Maximilianus Cæſar venit Herbipolim, peractóque ibidem carniſprivio, ſine pompa vel ſtrepitu paucis diebus moratus eſt. Exinde recedens ad Civitatem Metenſem per Weſtraſiam, & Lotharingiam iter deflexit, quem Metenſes cum honore magno ſuſcipientes, tributum illi annuum, quod repoſuerant, ex more ſolverunt. Singulis námque annis mille florenos Regi Germaniæ, cujus ſe recognoſcunt eſſe ſubjectos, Metenſes reponunt, quos neque per ſuos, neque per regios Nuntios, vel Oratores, ſed cum in propria perſona Metim venerit, illi perſolvunt. In quot annis Metim non venerit, tot millia florenorum, cùm venerit, ei dare ſolebant.

Laurentius Campejus Orator Apoſtolicus venit Herbipol. Venit eodem tempore Curiam ſequens Cæſaream Herbipolim Laurentius Campejus Bononienſis utriúſque Juris Doctor, & in Rota cauſarum Auditor, qui poſtea factus eſt Epiſcopus Feltrenſis, cujus Genitor fuit Joannes Campejus, vir iſtâ ætate celebris, cujus memoriam fecimus in libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Hunc Laurentium Julius Papa ſecundus Oratorem miſit ad Cæſarem, pro pace inter Eccleſiam & Regnum reformanda, quæ rebellione Venetorum, ut ſupra diximus, haud mediocriter fuerat turbata. Manſit in Herbipoli apud S. Stephanum hoſpitio receptus, diebus quatuordecim, inde Cæſarem ſecutus eſt ad Trevirim.

Apud Treverim Conventus fit Principum. Anno prænotato, ad Feſtum Dominicæ Reſurrectionis, quod fuit undecimâ die menſis Aprilis, Maximiliano Cæſare præcipiente, factus eſt conventus Principum in Civitate Trevirorum, qui duravit in menſem tertium. In quo Conventu ſubnotati Principes comparuerunt proprijs in perſonis. Maximilianus Rex Germaniæ, & Cæſar Romanorum. Uriel Archiepiſcopus Moguntinus. Philippus Archiepiſcopus Colonienſis. Richardus Archiepiſcopus Trevirorum. Ludovicus Comes Palatinus Princeps Elector. Georgius Epiſcopus Bambergenſis. Wilhelmus Epiſcopus

Principum nomina, qui interfuerunt.

pus Argentinenſis. Matthæus Langius Epiſcopus Gurcenſis. Epiſcopus Tullenſis. Fridericus, Comes Palatinus, Bavariæque Dux, Frater Ludovici Electoris. Joannes Comes Palatinus, Bavariæ Dux, & Comes in Spanheim, qui moratur apud Cynonotos in Simmeren. Fridericus Marchio Brandenburgenſis, & Caſimirus filius ejus. Udalricus Dux Wirtenbergenſis. Ericus Dux Brunſuicenſis. Joannes Marchio Brandeburgenſis, frater Caſimiri. Chriſtophorus Marchio de Baden, & Erneſtus filius ejus, & Philippus filius.

Eitelfridericus Comes in Zolra. Wilhelmus Comes de Fürſtenberg. Felix Comes de Werdenberg. Carolus Comes in Oettingen. Joannes Comes de Iſenburg in Budingen. Ludovicus Comes de Naſſavv & Saarbrucken. Wilhelmus Comes de Naſſavv, & Dietz. Philippus Comes de Naſſavv in Wisbaden. Joannes Comes de Seyn. Bernardus Comes de Solms. Joannes Comes de Witgenſtein. Hermannus Comes de Wiede. Joannes Comes de Wiede. Theodoricus Comes de Blanckenſtein & Dominus in Manderſcheidt & Joannes Frater ejus. Georgius Comes de Kőnigſtein & Eberhardus Frater ejus. Joannes Comes Rheni de Lapide & Philippus Frater. Emicho Comes de Liningen. Joannes Comes de Hardeck. Philippus Comes de Virnburg. Jacobus Comes de Mœrs & Saarvverden. Gerlacus Palatinus, & Wilhelmus Comites de Iſenburg inferiori. Philippus de Liningen, & Weſterburg. Wiricus de Dune Comes de Limpurg, & Dominus de ſuperiore Lapide. Hartmannus de ſuperiori Lapide. Jacobus Burggravius de Rineck, & alij plures Comites, atque Barones. *Comitum aliquorum nomina, qui Principum interfuêre Conventui.*

Aderant etiam Principum abſentium Oratores plurimorum, videlicet. Julij Papæ ſecundi Orator Laurentius Campeius, de quo diximus. Ludovici Regis Gallorum Orator Claudius Epiſcopus Marſilienſis. Henrici Regis Angliæ Orator Rupertus Eques auratus. Joannis Regis Navarræ Orator. Friderici Saxonum Ducis, Principis Electoris Orator. Joachim Marchionis Brandenburgenſium Principis Electoris Orator. Sigiſmundi Regis Poloniæ Orator. Laurentij Epiſcopi Herbipolenſis Orator Petrus Auffſaſs Canonicus majoris Eccleſiæ atque Cuſtos. Reinhardi Wormatienſis Epiſcopi Orator. Philippi Epiſcopi Spirenſis Orator quidam Canonicus. Epiſcopi Monaſterienſis Orator Theodoricus Ketteler Officialis Friſiæ. Magiſtri Ordinis Teuthonicorum in Pruſſia Orator, Comes de Iſenburg Marſchalcus. Wilhelmi Ducis Bavariæ Oratores. Ducis Lotharingiæ Oratores. Alexandri Comitis Palatini Bavariæque Ducis in Gemino Ponte & Veldentia Comitis Oratores. Wilhelmi Ducis Juliacenſis Oratores. Wilhelmi Landtgravij Haſſiorum Orator Cancellarius: multorúmque Civium Regni Oratores huic Principum convocationi interfuerunt. *Oratores Papæ, Regum, Principum, & Civitatum in Conventu præſentium.*

Anno prænotato, durante apud Treviros dicto Conventu Principum, Maximilianus Cæſar piâ devotione motus altare majoris Eccleſiæ ſancti Petri Apoſtoli Principale juſſit aperiri, ad experiendum, ſi vera eſſet hiſtoria Trevirorum, in qua legitur, quòd Archiepiſcopus Trevirorum anno Dominicæ Nativitatis milleſimo, ducenteſimo, decimo octavo, indictione Romanorum ſextâ, temporibus Friderici Imperatoris ſecundi, & Honorij Papæ tertij tunicam inconſutilem Domini & Salvatoris *Maximilianus Cæſar Tunicam Domini jubet inquiri apud Treviros.*

 noſtri

noſtri Jesu Chriſti, cum reliquijs Sanctorum multis intra concavitatem ipſius aræ certis ex cauſis repoſuerit. Nec fuit iſta repoſitio Dominicæ veſtis occulta, quamvis etiam poſtea noſtris temporibus multi dubitarent, ſed & litteris commendata fuit, & in opinione Trevirenſium, & Moſellanorum vulgatiſſima, quod eo melius novi, quoniam & ego Moſellanus Patriâ hanc famam à puero ſemper audivi, & pro majori certitudine in annalibus Trevirenſium Eccleſiæ ſcriptam ſæpius legi.

Tunica Domini inconſutilis in ſummo altari Treviris reperitur.

Ad mandatum igitur Cæſaris Maximiliani adeuntes altare Canonici cum reverentia, in diebus Paſchalibus, aperuerunt ſecretius ipſo cum paucis adſtante, in quo tres ciſtulas cum reliquijs ſubſcriptis invenerunt. In prima capſula reperta fuit ipſa Salvatoris noſtri tunica inconſutilis cum inſcriptione tali: *Hæc eſt inconſutilis Domini & Salvatoris noſtri JESU Chriſti.* Eſt autem tunica ipſa ſine manicis mirandæ compoſitionis, & peregrini coloris: ſuper Tunicam invenerunt unum taxillum maiuſculum, in quo ſortem miſerunt ſtratiotæ ſuper ipſam Dominicam veſtem: cum taxillo jacuit cultellus rubiginoſus, quo in ultima Cœna Salvator noſter uſus fuiſſe creditur. De ligno S. Crucis plures invenêre particulas. Hæc omnia S. Helena quondam Imperatrix Mater Conſtantini magni de Hieroſolymis in urbem Trevirorum tranſtulerat.

Sanctorum Reliquiæ.

In alia capſula ſunt inventæ Reliquiæ Sanctorum ſubſcriptorum. De veſte Beatæ Mariæ ſemper Virginis. De panniculo in præſepio. De SS. Daria & Chryſantho. De Smaragdo, & Largo. De S. Irmina prima Abbatiſſa in Horreo Trevirenſi. De digito S. Sylveſtri. De S. Paulo Apoſtolo. De ſepulchro Domini. De S. Laurentio. De S. Cyriaco, & complura buſta Sanctorum alia.

Corpus S. Materni Epiſcopi fuit inventum.

In capſula tertia fuit repertum corpus S. Materni, qui fuit Diſcipulus S. Petri Apoſtoli, & tertius Archiepiſcopus Trevirorum, cujus ſepulchrum apud Monaſterium Divi Apoſtoli Matthiæ noſtri Ordinis prope Trevirim oſtenditur. Inventus etiam cum ejus corpore denarius unus argenteus fuit, talem in circumferentia habens ſuperſcriptionem: *Sanctus Maternus.* In una burſula ſimiliter invenerunt, de veſte Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis: de præſepio Domini: de ſepulchro Domini: de Columna Domini, ad quam fuerat flagellatus: de S. Luca: de S. Georgio. In una capſula argentea inventum eſt cranium de capite S. Cornelij Martyris. Sunt & aliæ reliquiæ Sanctorum pretioſæ in memorata Trevirorum Eccleſia plures, quas à multis annis ſæpe vidimus, inter quas memoriæ occurrunt conſignandæ caput S. Helenæ Imperatricis. Caput S. Matthiæ Apoſtoli, vel ſicut alij dicunt, Patriarchæ Hieroſolymitanæ Eccleſiæ. Caput S. Getulij Martyris. De catena S. Petri Apoſtoli. Superior pars baculi ejuſdem S. Petri Apoſtoli, cum quo S. Maternus ſupra dictus poſt quadraginta dies obitus ſui à morte fuerat reſuſcitatus. Inferior hujus baculi pars habetur in Eccleſia Colonienſi.

Præſcriptæ Reliquiæ coram omni multitudine fuerunt oſtenſæ.

Poſt hæc eodem anno, tertiâ die menſis Maij, quæ fuit inventioni S. Crucis feſtiva, Reliquiæ Sanctorum omnes præſcriptæ tam noviter inventæ, quàm prius in manifeſto habitæ, unà cum clavo Dominicæ Crucifixionis (cujus penè fueram oblitus) ſuper novum altare ligneum ad hoc in Choro præparatum collocatæ ſunt, & per unum Fratrem Ordinis Prædicatorum Capellanum Archiepiſcopi Trevirenſis ſingillatim per

Ordinem

Ordinem oſtenſætam Cæſari quàm cæteris, qui convenerant, Principibus, in frequentia & multitudine maxima populorum.

Eſt etiam inter alias Sanctorum in memorata Eccleſia Trevirenſi reliquias una particula Mannæ, quo Deus olim Iſrael in deſerto pavit, coloris albi, diſpoſitionis formalis, non rotunda, longitudine ferme unius digiti, latitudinis ſemiſſis atque duorum, formâ oblongâ, & ſpiſſitudinis non plenè unius articuli. Hoc Manhu per ſanctam Helenam ferunt ab Hieroſolymis Trevirorum allatum Eccleſiæ. Perhibent enim Treviri palatium Conſtantini Cæſaris in eo extitiſſe loco, in quo nunc major S Petri Apoſtoli conſtat Eccleſia. Urbem verò conſtructam aſſerunt Abrahæ Judæorum Patriarchæ anno ætatis tertio decimo, à Trebeta quondam Nini Regis Aſſyriorum filio profugo à facie Semiramidis. Manna eſt Treviris.

Anno prænotato, ſecundâ die menſis Maij, quæ fuit Dominica tertia poſt Paſcha, celebratum in monte Monachorum prope Bambergam fuit Capitulum Ordinis noſtri Provinciale triceſimum quartum: in quo præſederunt, Joannes S. Petri in Erphurdia, Joannes S. Udalrici in Auguſta, Wolffgangus S. Ægidij in Nürenberga, & Joannes SS. Petri et Pauli Apoſtolorum in Hirſaugia. Capitulum Ord. noſtri Provinciale xxxiv. Bambergæ celebratur.

Eodem anno Maximilianus Cæſar ſoluto apud Treverim conventu Principum deſcendit ad Coloniam, & inde ad Brabantiam. Rurſus compoſitis in Brabantia rebus maximè contra Ducem Geldriæ aſcendit ad Coloniam, à Colonia verò in Alſatiam, & apud Landavv, Hagenavv, & Weiſſenburg quaſi totâ hyeme permanſit: nuntios, & legatos Principum audivit, pacem populis indixit. Fuerunt his diebus nonnulli Equeſtris Ordinis, qui cùm hoſtes eſſent Epiſcopi Bambergenſis, rapinas in ejus ſalvo conductu exercebant, currus merçimonijs Nurenbergenſium oneratos exſciderunt, ſpolia rapuerunt, & quidquid ſecum non poterant portare, ignibus concremabant. Ad inſtantiam memorati Præſulis Maximilianus Cæſar Gangolphum Comitem de Gerolzeck Capitaneum regni conſtituit: cui adjungens triginta, vel quadraginta Equites à Principibus, & Regni Civibus deputatos ad Bambergam tranſmiſit: ut incurſiones latronum auctoritate Regali & Imperiali compeſceret. Sed Comes ipſe parum aut nihil in eo officio profecit, & annum non permanſit. Maximilianus Cæſar deſcendit Brabantiam.

Anno prænotato, magna ſeditio Spiræ inter Senatum, & Cives penultimâ die menſis Junij fuit exorta: cujus tumultus cauſa fuit pecuniarum onerosa exactio, quàm vulgariter Umgelt nuncupant: ſub cujus impoſitione Cives nimium ſe conquerebantur omni tempore gravari, ſcire volentes, quò & in quem uſum tot pecuniæ fuerint quotannis expoſitæ. Concurrentes itaque Cives armatij die præſcriptâ in magno furore, clavibus arreptis omnes portas urbis clauſerunt, neminem vel intrare, vel exire permittentes. Senatum ab eorum miniſtratione deponunt, novum ex plebeis inſtituunt, & furentes per plures dies armati portas muniunt, abrogatorum Conſulum domos perfringunt, eóſque ad incarcerandum ubique inquirunt. Verùm illi ad majorem Eccleſiam confugerant, quam Cives temerare non audebant. Poſtremò Cæſaris Maximiliani præcepto ſeditionis fervor extinguitur, & unitas reformatur. Spiræ inter Senatum & Cives periculoſa exorta fuit ſeditio.

Eodem anno, Julius Papa II. Romæ apud S Joannem Lateranenſem generale Concilium præcedenti anno indictum, circa principium menſis Maij, Lateranenſe Concilium Romæ celebratur.

Maij celebrare cœpit, in quo ſeſſiones aliquot per intervalla dierum habuit, ſed morte præventus, ut ſequenti anno dicemus, conſummare inchoatum non potuit, quod utrum ſucceſſor ejus continuet, necdum ſumus certiores.

Maximilianus Cæſar Gallorum deteſtatur perfidiam.

Anno etiam prænotato, poſteaquam Cæſar Maximilianus perfidiam, fraudes, & dolos Ludovici Regis Gallorum multipliciter jam fuit expertus, ab ejus fœdere, quod fuit ſine fide, rationabili occaſione diſceſſit, cùm ille prior pacta violâſſet. Nam & Ducem Geldriæ Carolum, quod in ſuperioribus dictum eſt, contra Cæſarem pecuniâ, milite, armiſque confortavit, occultè ſimul & manifeſtè, quod facere omnino non debuiſſet, violator & fidei, & juramentorum. Denique in bello, quod ambobus commune fuerat contra Venetos, Rex Gallus ſua duntaxat quærens commoda non Cæſaris, pacti conditiones multipliciter fuit tranſgreſſus. Jure itaque deſertorem Cæſar deſeruit, & fœdus cum Romano Pontifice Julio contraxit, de quo latius poſt hæc erit dicendum. Interdixit etiam Cæſar Maximilianus certis ſub pœnis omnibus Regni Germanici Principibus, Comitibus, & Incolis, ne Regi Gallorum ſubſidia ferant, mittant, aut in aliquo ſuffragia miniſtrent. Hoc edictum Cæſaris Emicho Comes de Liningen (de quo ſupra diximus ante octennium, ubi Monaſterij Limpurgenſis deſcripſimus incendium) parvi pendens cum aliquot Stratiotis Galliam intravit, militiam Regi Ludovico contra Cæſarem ſpopondit; qui tamen brevi poſtea neſcio quam ob cauſam à Gallo repudiatus eſt, & in ſua quæ habet apud Lotharienſes, retrocedere non ſine pudore compulſus; redire námque ad Duroburgum non potuit, propterea quòd jam pœnas læſæ Majeſtatis incurrerat. Nam Cæſar Maximilianus confeſtim, ut eum intellexit declinâſſe ad Gallos, reum læſæ Majeſtatis declaravit, mandans Ludovico Palatino Comiti, ut omnes profugi Comitis villas, oppida, caſtella, & munitiones in ſuam reciperet poteſtatem, quod & factum eſt, præter caſtellum Duroburgum, quod cùm ſit fortiter munitum, obtinere non potuit. Erant in ipſo caſtello uxor Comitis Emichonis cum liberis ſuis, & quidam ſtratiotæ ad loci cuſtodiam deputati, quorum defenſione primo incurſu non facilè poterat obtineri. Nihilominus timens mulier, quòd arcem contra vim Palatini diutius præſervare non poſſet, decem vel duodecim dierum ſpatium ad deliberandum ab eo poſtulans impetravit. Interea nuncios ad Udalricum Ducem Wirtenbergenſem deſtinavit occultos, rogans ut ſuorum aliquot milites mitteret ſecretius, & Caſtrum acceptaret, majorem de eo ſpem habens reſtitutionis, quàm de Palatino, cujus animum non ſine cauſa marito ſuo graviter noverat indignatum. Miſit ergo ſuos Dux Udalricus, & Duroburgum ſicuti mulier petierat, decepto Palatino præoccupavit. Poſt menſes paucos audiens Emicho Comes adhuc in Gallia conſtitutus, quòd mandato Cæſaris Palatinus omnem Comitatum ſuum præoccupâſſet, mox ad Caſtellum ſui juris, quod Aprimons nuncupatur, in Lothoringia ſitum redijt, & litteras excuſatorias ad Cæſarem deſtinavit, in quibus ſe paſſum conquerebatur injuriam, poſtulavítque tutum pro ſui defenſione acceſſum, & pollicebatur ſe innocentem probaturum. Annuit Cæſar, ſalvum itineris conductum poſtulanti dedit, verba excuſantis patienter audivit. Sed erant ſine fundamento ſermones, quos protulit omnes, cùm

Emicho Comes de Liningen læſæ Majeſtatis condemnatur reus.

Emicho Comes coram Cæſare comparens reatum diluere non potuit.

cùm teſtimonia plura in contrarium haberentur ad manum, quibus convincebatur Regi Gallorum addnxiſſe ſuffragia, licet ipſe negaret, aſſerens ſe non in Gallia fuiſſe, ſed in Aprimonte Caſtello ſuo memorato. Iratus Cæſar juſſit eum quantocius abire. Qui ſupervixerit exitum negotij, litteris commendare poterit ſequentia, ſitamen voluerit.

Abbas in Zwifalten à Duce Wirtenbergenſium incarceratur.

Anno item prænotato, Udalricus Dux Wirtenbergenſium Abbatem Monaſterij Conſtantienſis Diœceſis, quod Zvvifalten ſive duplicis aquæ nuncupatur, cepit, & de Cœnobio abductum in Caſtello ſuo Nyphen cuſtodiæ mancipavit. Quæ res cùm in notitiam Epiſcopi Conſtantienſis deveniſſet, Ducem pro violenta injectione manuum in Prælatum denunciavit excommunicatum. Dux autem hâc denuntiatione receptâ nuncios miſit ad Julium Romanum Pontificem, & informatum de cauſa, abſolutionis beneficium ab eo petivit, & impetravit; quod ei memoratus Præſul Conſtantienſis ex commiſſione Apoſtolica impendit. Abbatem verò captivum Epiſcopo ut ordinario & ſpirituali ſpiritualem Dux tradidit, quem ille in Caſtello ſuo Mörsburg nuncupato cuſtodiæ mancipavit, ubi & detinetur captivus uſque in præſentem diem.

Cauſa detentionis Abbatis variâ opinione famatur iſta.

Eodem die quo Ducem abſolvit Epiſcopus, fecit & Monachum quendam prædicti Monaſterij Abbati conſentaneum in carcerem detrudi. Cauſam hujus detentionis veram necdum ſcire potui, licet varias opiniones audierim à diverſis. Sunt enim qui dicant occultam conſpirationem feciſſe cum Suitenſibus conjuratis, & tam ſe cum Monaſterio ſuo, quàm villanos quoſdam in circuitu à dominio & tuitione memorati Ducis Wirtenbergenſium Udalrici voluiſſe ſubtrahere, & in conſortium eorum, quos diximus, Suitenſium tranſire. Adjiciunt nihilominus, qui hujus ſunt opinionis, quòd Duce apud Treviros in Conventu Principum exiſtente, nuntius ad eum celer venerit, ſecretè annuntians, quòd Abbas de Zvvifalten fugam cum theſauris, & pecunijs Monaſterij pararet ad Suizeros. Erat autem dives valdè in frumentis, in auro quoque & argento, quæ longo tempore multâ tenacitate non ſine injuria Fratrum ſuorum & inediâ congregârat.

Alij cauſam afferunt aliam, ſed adhuc nondum mihi conſtat veritas.

Alij cauſam afferunt aliam, dicentes, quòd olim Dux Eberhardus Wirtenbergenſium primus (qui poſt ſe duodecim Regentes conſtituerat, quorum unus fuit prædictus Abbas) moriturus notabilem ſummam pecuniarum certis ex Regentibus ſub bona fide ſecretius commendaverit, & in uſum quem vertere deberent, mandaverit, ſicque deceſſerit. Inter hos quatuor ſeu tres Comes fuit unus: cujus nomen conſultò tranſimus, & memoratus Abbas Zvvifaltenſis; Duce autem mortuo averſi in reprobum ſenſum executores pecuniarum, inter ſe diviſiſſe & retinuiſſe à pluribus æſtimati ſunt. Contigit interea Conventu Principum apud Treviros durante, Comitem unum, & forſitan principalem defuncti Principis Commiſſarium ibidem ægrotare ad mortem, qui cernens, quòd ſupervivere non poſſet, rem geſtam Duci Udalrico, qui tum præſens fuit, aperuit: & ubi pecuniam malæ fidei eorum commiſſam à Duce Eberhardo, invenire poſſet, revelavit.

Ducem non credimus Abbatem ſine magna cauſa captivâſſe.

Has duos opiniones cauſarum detentionis ſæpedicti Abbatis à pluribus audivimus: ſed veræ ſint an falſæ, nos determinare non poſſumus. Conſtat enim, quòd Dux Udalricus acceptâ licentiâ abeundi à Maximiliano

liano

liano Cæſare, cui & cauſam haud dubiam aperuit, diſcedens à Treviri in Sueviam tantâ velocitate pervenit, ut omnes verteret in ſtuporem; nec dubium mihi eſt, quin res omnino fuerit ardua: propter quam tanta feſtinatio Ducis cum ſerio fuit adhibita. Credo etiam tantum hunc Principem Juſtitiæ, & æquitatis indefeſſum cultorem ſine magna, & graviſſima cauſa non feciſſe, quod fecit, quamvis me lateat. Denique adjiciunt iſta referentes, quòd Abbatem Dux invenerit paratum ad fugam.

Equeſtris Ordinis Homo Knoringer Epiſcopum Conſtantienſem vexat.

Eodem anno, homo quidam Equeſtris Ordinis familiâ Knoringer dictus, Epiſcopum, & Clerum Conſtantienſis Eccleſiæ hoſtili machinatione biennio vexavit. Propter quod Udalricus Wirtenbergenſium Dux convocatis ad ſe apud Tubingen partibus coram magna procerum ſuorum multitudine, ad pacem & concordiam illos revocare laborabat: in cujus ſententiam ambæ partes adunatæ ſunt, & adſtipulatâ manu ejus judicio ſtare promiſerunt. Verùm ubi Dux auditis hinc inde allegatis & reſponſis dirimere & pacem formare, conſilio doctorum, Comitum atque Nobilium ſuorum, qui aderant, jam jam cæpiſſet, eſſentque arbitrij capita, ſimul & concordiæ litteris demandata, Knoringer à propoſito reſilijt, & neque concluſa per Principem capitula pacis admittere voluit, neque ab impetitione Pontificis & Cleri deſiſtere conſenſit, non advertens, nec curans, quòd, ſicut diximus, adſtipulatâ manu promiſerat ſe ratum & gratum penitus habiturum, quidquid per Ducem fuerit decretum; unde commotus Princeps ſubſtomachando dixit ad eum: *Knoringer, Knoringer ſciens ſcito, quòd nos neque Pontificem, neque Clerum ejus Conſtantienſes tuis iniquis machinationibus infeſtari permittemus, ſed exponemus pro eorum defenſione contra inſolentiam tuam & complicum tuorum, quicquid ſumus, poſſumus, & habemus, qui pacis & concordiæ juſtas, & æquas conditiones, quemadmodum promiſiſti, ſuſcipere contemnis.* Et quia ſub tuti itineris privilegio venerat, juſſus eſt abire quantocius.

Pacem acceptare contemnit Knoringer.

Chriſtiani Ungari bellantes cum Turcis obtinuêre victoriam.

Anno item prænotato, treugis inter Ungaros Chriſtianos, & Turcos infideles jam finitis, bellum atrox committitur: & miſerante Deo multa Turcarum millia per noſtros trucidantur. Fuerunt enim his temporibus magni tumultus in Oriente inter duos Fratres, filios Conſtantinopolitani Imperatoris, qui patre adhuc vivente de Imperio contendebant: quorum junior nomine Selemlach uxorem habens magni Regis Tartarorum filiam, patrem ſuum jam ſenio laborantem, & morbo, viribus ſoceri tentabat opprimere, & ejus Imperium ſeniori Fratri nomine Achmat Sultan jure debitum ſibi violenter uſurpare. Propter quod fugatus à Patre ſeceſſit in Tartariam, ubi cum ſocero aliquanto tempore permanſit.

Selemlach Patri ſuo Imperatori Turcarum reconciliatur.

Interea Sophi Rex Perſarum, qui ſe magnum Prophetam voluit æſtimari, de quo & ſupra diximus, anno Domini milleſimo, quingenteſimo primo, contra Imperatorem Conſtantinopolitanum veniens in maxima multitudine pugnatorum, Regnum ejus, & præcipuè Turciam hoſtiliter devaſtavit, & multa prælia conſtituit: quod audiens minor filius Turci memoratus Selemlach, & cupiens reconciliari Genitori ſuo, quem injurioſè offenderat, exercitum Tartarorum ingentem contraxit: & ſubitò in Perſas nihil tale metuentes irruens, multa eorum millia interemit, & reliquos cum Ducibus eorum in fugam turpiſſimam convertit.

Hac

Hac victoriâ pro genitore obtentâ, litteras & nuntios ad eum Conſtantinopolim miſit, veniam commiſſorum petijt, beneficium quod Patri contra Perſas victor impenderat, allegavit. Placatus eâ fide Pater, ut veniret ſecurè, mandavit, veniam conceſſit, Regnum promiſit. Eâ ſecuritate acceptâ Selemlach à Patre, confeſtim exercitum per loca tutiora diſponens duo duntaxat millia virorum electiſſimorum ſecum aſſumpſit, & iter verſus Conſtantinopolim feſtinus direxit. Habebat Selemlach occultam intelligentiam cum militibus Prætorianis, quos Janizeros vocant, qui cum Baſſalarijs & ingenti procerum multitudine venienti ad duo millia paſſuum extra urbem occurrerunt.

Anno igitur prænotato, ſeptimâ decimâ die menſis Aprilis, Selemlach intravit Conſtantinopolim, & ab omnibus tam aulicis quàm popularibus magno cum honore, pompa, & reverentia ſuſceptus, Patris gratiam mox impetravit. Promiſerat autem Pater ſeniori filio Achmat Sultan Imperium, & propterea Juniorem multis ſermonibus laborabat retrahere, ut ab ejus uſurpatione deſiſteret, & jus fraternum temerè non violaret. Sed omnia fruſtra, & incaſſum fluebant. Die námque viceſimâ tertiâ menſis Aprilis, quæ fuit ſexta Turcis feſtiva feria, nobis autem martyrio S. Georgij ſolemnis, inſtantibus Prætorianis militibus Janizeris, & Aulicis, frementibus undique armis Selemlach à Patre Imperator conſtituitur, licet cum magna diſplicentia; & lachrimis fluentibus multis. Sequenti die novus Imperator declaratus Selemlach cum magna Procerum comitiva palatium introgreſſus impetravit à Patre ſedem, enſem, & reliqua inſignia Imperatoria: quibus inſignitus totâ die ſedit, novus Imperator declaratus à Principibus, Aulicis, & omni Populo, reverenter oſculatis manibus ſalutatus, acclamatus, & veneratus; & ſic Imperium Orientis ſine ſtrepitu armorum, quod apud eos eſt rarum, obtinuit fratre neſciente, Patréque invito.

*Selemlach ad Patrem Conſtantinopolim revertitur.*

*Selemlach Imperator à Patre conſtituitur.*

Eodem quoque anno, in menſe Septembri, Fridericus Marchio Brandenburgenſis, qui morabatur in Anolzbach, filium ſuum nomine Albertum anno præcedente poſt mortem Friderici ex Ducibus Saxoniæ magiſtri ordinis militum Teuthonicorum in Pruſſia, in ejus locum electum, cum quadringentis equitibus in Pruſſiam mittit, ubi hodie Princeps Juvenis ſuper Ordinem dominatur.

Hoc ipſo anno, inter Pontificem Romanum Julium II. & Maximilianum Cæſarem concordia facta eſt Romæ coram Papa, Matthæo Gurcenſi Epiſcopo cum alijs præſentibus ex parte ipſius Cæſaris: quæ viceſimâ quintâ die menſis Novembris in Eccleſia ſanctæ Mariæ de populo ſolemniter fuit publicata, ſub multis clauſulis, & conditionibus, quas brevitatis causâ omittimus.

*Inter Julium Papam & Maximilianum Cæſarem fœdus componitur.*

Anno prænotato, viceſimâ nonâ die menſis Decembris, quæ fuit quarta Feria poſt Feſtum Dominicæ Nativitatis, Maximilianus Dux Mediolani Ludovici Sfortiæ quondam Ducis apud Gallos in carcere mortui filius, Gallis per Maximilianum Cæſarem à Lombardia pulſis, Mediolanum in multitudine pugnatorum exercitus Cæſariani victor intravit, & magno fuit honore ſuſceptus, præſente Matthæo Gurcenſi Epiſcopo cum alijs multis ex parte Cæſaris.

*Maximilianus Dux Mediolanum & totam Lombardiam recuperat.*

Joannes Abbas hujus loci ab Epiſcopo Argentinenſi vocatur ad reformandum.

Anno memorato, Wilhelmus Epiſcopus Argentinenſis, miſſis ad Hirſaugiam nuntijs, & litteris, Joannem Abbatem ad ſe venire petivit, qui petitionibus ejus acquieſcens iter aſſumpſit, & ad eum pervenit. Cui Præſul intentionem ſuam aperiens, & cauſam, propter quam illum vocaverit, Monaſterium Ordinis noſtri, quod Maurimonaſterium latinè, vulgariter autem Mohrs-Münſter nuncupatur, in medium protulit, & ut per Hirſaugienſes reformaretur, Abbatem inſtantius rogavit. Eſt autem Maurimonaſterium de fundatione antiqua, quod olim Hirſaugienſes, ut longè ſupra diximus, ſemel reformaverunt, ſed malitiâ temporum, & negligentiâ Prælatorum ſucceſſivè in tantam miſeriam & deſolationem pervenit, quòd neque hodie Abbatem habet, neque Monachum ullum, ſed per hominem poſſidetur & regitur ſæcularem: ære gravatur alieno, pluſquam in ſex millibus florenorum: cuncta ædificia ſunt ruinoſa, & jam magna ex parte collapſa. His viſis & auditis Joannes Abbas oblatum ſibi Monaſterium tantis debitis involutum ſuſcipere timuit, quod reformare ſine detrimento Monaſterij proprij ſe haud poſſe perſpexit, unde Pontifici, ut aliunde loco provideret, conſuluit, & honeſto excuſationis objecto velamine diſceſſit.

Maurimonaſterium inopiâ opprimitur.

*MDXIII.*

Inter Senatum & Cives Colonienſ. graviſſima ſeditio fuit.

Anno Joannis Abbatis Hirſaugienſis X, Indictione Romanorum primâ, menſis Januarij die 5. Cives communitatis urbis Colonienſis in ſeditionem verſi unanimiter omnes contra Senatum conſpirârunt. Qui die præſcriptâ cum lanceis bombardis & fuſtibus armati, Prætorium, in quo Senatus erat, magno cum furore obſederunt, vociferantes & clamantes: Ubi nunc ſunt nequiſſimi homines illi, qui nos injuſtis & inconſuetis exactionibus gravant, & in ultimam redigere paupertatem conantur? ubi ſunt? exeant, veniant, foráſque procedant; nos volumus rationem & calculum habere pecuniarum omnium perceptarum, & expoſitarum per eos ærarij publici, & quòd omnes novæ & inconſuetæ præſtationes & exactiones penitus deponantur.

Audientes, qui erant in Senatu, has voces populi furentis, videntéſque Cives armatos imminere capitibus ſuis, maximè qui ſe noverant peccâſſe in Rempublicam, valdè timuerunt. Ordinaverunt ergo duos vel tres è numero, quos communitati gratos noverant & acceptos, ut multitudini perſuaderent ceſſare à tumultu, qui per feneſtras loquebantur ad populum ſermones optimos, cum lachrimis deprecantes, ut à ſeditione perniciosâ deſiſterent, promittentes operam ſe daturos, ut omnia quæcumque vellent, conſequerentur. Vix tandem obtinuerunt cum magna difficultate, ut obſidionem Prætorij multitudo ſolveret, & in propria rediret. Et quia grati fuerant populo, qui rogabant, nec reatum habebant in malè commiſſis, acquievit tandem multitudo, & à Prætorio receſſit.

Senatorum plures capti à populo & in vincula retruduntur.

Sequenti die, quæ fuit ſolemnitate Dominicæ Apparitionis feſtiva, cùm Senatus conveniſſet denuò in Prætorium ad conſultandum de occurrentibus cauſis atque negotijs, plures tumultum populi metuentes ſe timidè abſentârunt, per quod vehementem de ſe mali ſuſpicionem in plebe peius habitam auxerunt. Unde Cives armis iterum induti per urbem diſcurrebant, & quotquot eorum invenire poterant, in vincula conjecerunt.

cerunt, & in ipſa nocte hortulos quoſdam Senatorum ſuper communitatis fundo per violentiam conſtructos iterum deſtruxerunt.

Poſt hæc 10. die menſis Januarij, quæ fuit ſecunda Feria poſt Feſtum Epiphaniæ Domini, capite truncatus eſt in foro fœni Theodoricus cognomine Spitz, vir Senatoriæ dignitatis, dives & potens. Deinde feriâ IV. in eodem foro capite truncatus fuit Joannes de Perclam & ipſe Senator in urbe potens & dives. Sequenti die in eodem loco capite truncatus eſt Joannes de Reidt Burgimagiſter cum alio quodam de Senatu ſocio ſuo Burgimagiſtro; ſequente Sabbato proximo capitibus fuère truncati Petrus Rott, Franco von der Linden/ & Bernardus Eyß viri Senatorij Ordinis in Civitate, multum divites & potentes. Truncati fuerunt & alij capitibus tam ex Senatu, quàm eorum iniquitatis miniſtri plures, nonnulli etiam extra Coloniam proſcripti, quorum nomina ignoramus. Truncantur capitibus Senatorij Ordinis potentiores.

Eodem anno in menſe Januarij, mortua eſt Sophia filia Regis Poloniæ & uxor Friderici Marchionis Brandenburgenſis, de qua genuit hos Principes, Caſimirum primogenitum, Georgium hodie principantem in Ungaria, Albertum Ordinis Theutonicorum magiſtrum in Pruſſia, Joannem, Fridericum Herbipolenſis Eccleſiæ Præpoſitum, Wilhelmum, Albertum, Gumbertum, Margaretham, Sophiam, Eliſabetham, quæ nupta eſt filio Chriſtophori Marchionis Badenſis, Annam, Barbaram: reliqui tres obierunt. Nomina Liberorum Friderici Marchionis Brandenburgenſis.

Anno etiam prænotato, in menſe Januarij, mortuus eſt Philippus de Roſenbèrg Epiſcopus Spirenſis, anno Pontificatus ſui VIII. qui nullum aut paucos in Epiſcopatu dies vixerat ſanus, ſed claudus, debilis, & continuis laborans infirmitatibus. Ipſe Eccleſiam Collegiatam ex Monaſterio noſtri Ordinis ſub Anteceſſore ſuo factam, ut ſupra diximus, de Odenheim tranſtulit in oppidum Bruchſal. Sub eo Cives oppidi Landavv ab obedientia & ſubjectione Eccleſiæ Spirenſis, cui fuerunt à Regno impignorati, oblato redemptionis pretio & ſe & oppidum in libertatem vendicârunt. Philippus Epiſcopus Spirenſis moritur.

Poſt hunc in Epiſcopatum Spirenſem Canonicorum ſive Capitularium poſtulatione aſſumptus eſt Georgius frater Ludovici Comitis Palatini Rheni, Bavariæque Ducis, ac Principis Electoris, ſextogenitus Philippi Comitis Palatini, anno ætatis ſuæ XXVII. Princeps nobilis, manſuetus, prudens, amator Cleri, pauperúmque defenſor, de quo ſpem bonam concipiunt omnes, quòd utilis ſit Paſtor futurus.

Hoc ipſo anno, 21. die menſis Februarij, Romæ moritur Julius Papa ejus nominis II. anno Pontificatus ſui X. durante Concilio Lateranenſi, & necdum firmiter radicato, multò verò minus finito. Iſte Pontifex, poſteaquam arma contra Venetos aſſumpta depoſuit, reverſus ad urbem ſtructuras multas pretioſas, & ſumptuoſiſſimas incæpit, quas tamen morte præventus non omnes conſummavit. Eccleſiam S. Petri Apoſtoli de novo pretioſiſſimo tabulato lapideo, latiorem & ampliorem multo quam antè fuerat, ædificare cæpit. Palatium Apoſtolicum in toto quaſi ampliavit, renovavit, & mirum in modum decoravit. Caſtellum quoque S. Angeli novis atque profundis ampliſſimis circumdedit foſſatis, quæ Tyberis media influit, ita quod Caſtellum in medio quaſi fluminis poſitum appareat. Alia quoque tam multa & magna cæpit conſtruere, quòd frequenter Julius Papa II. Romæ mortuus.

ſimul & ſemel in diverſis ſtructuris ſuis impenſis quatuor millia Operariorum habuiſſe manifeſtum fuit.

Leo fit ejus nominis Papa X.

Poſt Julium Papam mortuum atque ſepultum vacavit Sedes Apoſtolica diebus 16. quartâ verò die menſis Martij, Cardinales XXXIX. numero Conclave intrantes juxta conſuetudinem incluſi ſunt. Decimâ autem die menſis ejuſdem, Joannes de Medicis Florentinus S. Mariæ in dominica Diaconus in Papam electus eſt, & Leo X. nuncupatus, cujus electio ſequenti die publicata fuit, qui & in Miſſa populum benedixit.

Solis defectio fit.

Eodem quoque anno. 7. die menſis Martij, horâ primâ poſt meridiem ſolis defectio facta eſt, quam Græci Eclypſim nuncupant, cujus dimidia duratio fuit minutorum fermè quinquaginta. Quid verò ſignificet, poſt annos ſex, ſeptem, & octo qui vixerint, obſervent, quia tunc ejus apparebunt effectus.

Puer fuit Auguſtæ ſex annos habens ætatis, mirabilis.

Fuit his diebus puer unus in Civitate Auguſta, ſextum habens ætatis annum, de parentibus natus honeſtis, licet pauperibus, & adhuc omninò mutus, qui mirabiles præ ſe ferebat geſtus, hominum frequentiam quantum potuit fugiens declinabat, ſermones loquentium audiebat & intelligebat, ſed verbum penitus nullum reſpondebat. Recluſerunt eum parentes in caveam ligneam, ſeu parvum tuguriolum, ne aut fugeret, aut caſu læderetur. Quotiens à cavea ſolatij causâ dimittitur, tunc ſaltat & currit, & jam ſe poſt fornacem, jam ſupra, vel ſub ſedibus & ſcamnis tantâ agilitate abſcondit, ut murilegus potius quàm homo eſſe videatur; nam motu velociſſimus eſt, & quaſi imperceptibiliter jam ſupra jam retrò fornacem eſt. Neminem offendit, neminem lædit, ſed manſuetum ſe oſtendit ad omnes; cujus agilitatem cuncti mirantur, quem plerique dæmonio putaverunt obſeſſum, & ob id conſilium Doctorum virorum in diverſis locis conquiſitum fuit, quid cum eo ſit agendum, ut veritatis capiatur experimentum; quam quidem novitatem ex eo verius novi, quòd & ipſe pro dando conſilio fui requiſitus.

Anno prænotato, Joannes Rex Daniæ, Norvvegiæ, & Suedıæ moritur, qui multis annis graviſſima bella mari terráque geſſit, cum ipſis Suedis, qui eum Regem recognoſcere vel admittere contempſerunt. Cum Lubecenſibus & finitimis ſuis plures contentiones habuit, ſed poſtremò pacem cum eis fecit. Huic mox ſucceſſit in Regno Chriſtianus filius ejus unicus, qui hodie regnat.

Palatinus & Dux Wirtenbergenſ. confœderantur perpetuò.

Eodem anno Ludovicus Princeps Elector & Fridericus frater ejus Comites Palatini Bavariæque Duces cum Udalrico Duce Wirtenbergenſium fœdus perpetuum, & ut litteræ in vulgari ſonant impreſſæ, hæreditarium ſub certis capitulis pro ſe & cunctis hæredibus, ſucceſſoribúſque contraxerunt, quod Maximilianus Cæſar auctoritate regali confirmat. Hæc autem novi & perpetui ſanctio fœderis tam in Palatinatu, quàm in Ducatu Wirtenbergenſium ubique per patentes & vidimatas ſeu authenticas litteras impreſſas publicata fuit & denuntiata populo Territoriorum, non ſolum in oppidis, ſed etiam in villulis commoranti.

Monaſteriū Prioratus in Kniebis noſtri Ord. incendio perijt.

Anno quoque prænotato, tertiâ die menſis Aprilis, quæ fuit in Octava Dominicæ Reſurrectionis, Monaſteriolum Kniebis Conſtantienſis Diœceſis Ordinis noſtri, quod Abbati & Monaſterio in Alberſpach ſine medio dignoſcitur ſubjectum, & diſtat à Richenbach Prioratu Hirſaugienſium

duobus

duobus ferè milliaribus, fortuito caſu incenſum, incineratum & combuſtum eſt cum Ecclaſia, & domibus cunctis, præter unam domunculam ſolam, quæ ab incendio manſit illæſa. Calices tamen, libri, clinodia, privilegia, ornamenta Eccleſiaſtica, lectiſternia quoque, & major pars utenſilium domus, fratrum & familiæ induſtriâ ab incendio erepta ſunt. Hoc autem Cœnobiolum etiam prius ante 60. annos ſimiliter fuit exuſtum.

Hoc ipſo quoque anno, 27. die menſis Octobris, quæ fuit in Vigilia SS. Apoſtolorum Simonis & Judæ, Monaſterium Ordinis noſtri in Deckingen Auguſtenſis Diœceſis, ſimili fuit incendio mirabiliter concrematum, non ſine maximis damnis & detrimentis inhabitantium Abbatis & Monachorum. *Monaſterium Abbatiale in Deckingen Ordinis noſtri comburitur.*

Ante ſexennium (quod in ordine debito ſignâre neglegimus) combuſtum fuit etiam noſtri Ordinis inſigne Monaſterium Pantz nuncupatum Herbipolenſis Diœceſis, ſed in dominio temporali ſubjectum Epiſcopo Bambergenſi, cum Eccleſia, domibus, ſtabulis, & cunctis habitaculis Monachorum.

Anno præſignato Maximilianus Cæſar contracto fœdere, ut ſupra dictûm eſt, cum Regibus Angliæ, Hiſpaniæ, Aragoniæ, Venetos graviter impugnat; Gallos de Lombardia (quam in annum jam decimum quintum occupaverant) exterminat, & victor glorioſè triumphat; ſeptimâ námque die menſis Octobris, quæ fuit ſexta feria poſt feſtum S. Franciſci, commiſſum eſt prælium atrox & magnum inter Cæſarianos & Venetos haud procul à Vincentia, in quo ex parte Venetorum non minus quàm novem millia cecidiſſe ferebantur, inter quos nobiliores & potentiores eorum plures fuerunt interempti. Multi etiam Comites, Nobiles & potentes ex eis à Cæſarianis in captivitatem fuerunt abducti. Magnam in hoc bello Veneti ſtragem ſuſceperunt, & meliorem civium ſuorum partem ſimul & exercitus robur ac fortitudinem amiſerunt. *Venetorum novem millia cæduntur à Cæſarianis in prælio.*

Eodem anno Maximilianus Cæſar unà cum Rege Anglorum Henrico contractis copijs Picardiam in manu valida contra Ludovicum Gallorum Regem intrârunt, & Civitatem Tervanenſem fortiſſimâ obſidione cinxerunt, in qua præſidium Gallus poſuerat quatuor millia virorum. Cúmque obſidio diuturna graviter affligeret eos, qui erant in urbe, jámque alimenta deficerent, miſſis ad Gallum nuntijs victualia & militum ſubſidia poſtulârunt. *Galli ſuperantur à Cæſarianis & Anglicis in Picardia.*

At verò Rex Gallus ſuorum inopiæ ac neceſſitati ſubvenire cupiens, miſit eis auxilium Lancearioram 1800. Equitum verò ſeptem millia, & currus alimentis oneratos complures. Cúmque veniſſent haud procul à Civitate Tervana, per Cæſarianos & Anglicos intercepti ſunt, & in fugam compulſi. Quos inſecuti Cæſar & Anglicus Rex cum parte exercitus, plures eorum occiderunt, & non minus quàm trecentos quinquaginta cæperunt, inter quos nobiliores & potentiores Regni Gallorum fuiſſe memorantur. Habebant in exercitu ſuo Galli Banneria tredecim, quorum Cæſariani novem obtinuerunt: Currus quoque onerarios centum quinquaginta intercipientes acquiſiverunt. Ad ſpatium trium ferè milliarium Cæſariani milites perſecuti ſunt Gallos, cædentes & perimentes eorum multa millia. Cæſar autem cum Rege Anglorum cum peditatu inſecutus eſt fugientes ad milliare dimidium. Multi etiam fugientium, *Maximilianus Cæſar cum Anglo Tervanam urbem obſedit.*

qui abjectis armis in dumetis latentes ſe abſconderunt, à ruſticis atque villanis inventi ſunt, & ſine miſericordia occiſi. Quo factum eſt, ut numerus eorum, qui ceciderunt ex Gallis illo die, certus haberi non poſſit. Facta ſunt hæc anno Domini prænotato, 16. die menſis Auguſti.

Civitas Tervana in deditionem Cæſaris Maximiliani venit.

Deinde Maximilianus Cæſar cum ſuis ab una parte, & Henricus Rex Angliæ ab alia parte cum ſuis muros Civitatis bombardis & machinis concutientes dejecerunt, & cùm jam ſe ad expugnationem urbis ordinarent, qui erant introcluſi, videntes ſe viribus impares, pacem à Cæſare poſtulabant. At ille malens populum ſalvum eſſe quàm perire, pacem orantibus dedit, eâ videlicet conditione, ut rebus & corporibus ſalvi diſcederent. Quo facto Cæſar victor intravit urbem, quam Regi Henrico aſſignavit. Obtinuerunt & alia per circuitum oppida & caſtella nonnulla, quæ conſenſu Cæſaris in deditionem memorati Regis Angliæ conceſſerunt. Eſt autem Çivitas Tervanna in terra Morinorum, à Caleſiano portu fermè 12. diſtans milliaribus theutonicis, cujus Epiſcopus & Morinenſis dicitur ſimul & Tervanenſis, quamquam ſit unus Præſul, ſicut & Cizenſis & Neuenburgenſis in Thuringia.

Scoti devaſtant extrema Regni Angliæ igne & rapinâ.

Interea dum hæc agerentur in provincia Morinorum, & circa urbem Tervanenſem contra Ludovicum Regem Gallorum, Jacobus Rex Scotorum miſſis exercitibus ſuis extrema Angliæ cæpit hoſtili incurſione vaſtare. Gallus enim prius tam ipſum, quam Joannem Daniæ Regem, dum viveret, datis non paucis pecunijs in ſuam contraxit partem. Veniens itaque in Angliam Scotorum exercitus Dux cum decem millibus pugnatorum, antequam arma capeſſerent Albiones, decem oppidula & villas quaſdam incendio deſolaverunt, Rege Henrico & Cæſare Maximiliano, ſicut diximus, apud Morinos exiſtente. Verùm Albiones nil morati

Scoti ab Anglis cæduntur.

confeſtim arma corripiunt, adverſum Scotos procedunt, bellum atrox committunt, & hoſtes in fugam convertunt. In eo prælio multi Scotorum ab Anglis cæſi ſunt, & plures in captivitatem abducti. Námque Angli Scotos ipſos uſque in Scotiam fugientes perſecuti duo eorum caſtella, 20. Oppida & villas incendio concremârunt, & non ſolum recuperârunt ablata, ſed magna Scotorum ſpolia conſecuti in Angliam ſunt reverſi.

Cæſar Maximilianus exercitum in Burgundiam miſit.

Eodem anno Maximilianus Cæſar conductos multâ pecuniâ Helvetios, quos & confœderatos vulgò nuncupamus Suitenſes, cum quibuſdam Ducibus, Comitibus, nobilibus, equitibus atque peditibus in manu valida pro recuperatione Ducatûs miſit in Burgundiam, contra Ludovicum Regem Gallorum, qui Burgundiam à tempore mortis ultimi Ducis Caroli, cujus unicam filiam Maximilianus habuit uxorem per annos 9. violenter occupavit, ipſe videlicet cum duobus anteceſſoribus ſuis. Cúmque Cæſarianus exercitus in Burgundiam perveniſſet, Urbem quandam & magnam & opulentiſſimam, quæ Divion vocatur, & diſtat à Civitate Virdunenſi 10. vel 12. milliaribus noſtris, quam vulgus Digion nuncupat, obſidione cinxerunt, & machinis agentes fortiter muros quaſſaverunt.

Divion urbs à Cæſarianis obſidetur, à perfidis venditur.

Interea Galli Principes cùm viderent urbem expugnandam, pacem pecuniâ emere à Cæſarianis tentaverunt, quam Udalricus Wirtenbergenſium Dux & alij Principes vendere in præjudicium Maximiliani Cæſaris ſine conſenſu, imò & ſcitu ejus turpiſſimum arbitrati, urbem potius expugnandam judicabant; quam ſi obtinuiſſent, ſicut dubium non fuit, brevi

brevi totam Burgundiam ad Cæſaris deditionem reduxiſſent. Sed Helvetiani Suitenſes more ſuo factioſi, contempto Principum conſilio, ſine ſcitu, ſine voluntate, ſine conſenſu Maximiliani Cæſaris pacem, imò Ducatum totámque Burgundiam Gallis vendunt, ex pugnatoribus mercatores facti, & quia pecuniam à Cæſare non modicam, ut Gallum à Burgundia pellerent, jam prius acceperant, pro Gallis contra Cæſarem pro miſſis muneribus conſultabant. O mercatio perfidorum, quos & avaritia cæcos, & contumacia facit elatos. Et ne meis verbis rem videar taxâſſe, pactum, quod fecerunt cum Rege Gallorum, in grave detrimentum & contumeliam Cæſaris, eorum ſermone complectar.

Cùm urbis Divionenſis mænia & muri, ſicut dictum eſt, bombardis & machinis ad expugnationem jam eſſent dejecti, & Principes cum nobilibus non ſolum parati, ſed & avidiſſimi eſſent ad expugnandum, ſoli Suitenſes (paucis Capitaneis Baſileenſium videlicet & Schaffhuſenſium exceptis) ſeorſim conſpirantes, tale cum Gallis pactum inierunt, Cæſarianis intereſſe omnino recuſantibus. Urbs Divion expugnanda relinquitur.

Anno Domini prænotato, 13. die menſis Septembris, inter Ludovicum Regem Gallorum XII. & conjuratos Suitenſes ſub his conditionibus pax eſt firmata in papilionibus ante urbem Divionem, Udalrico Duce Wirtenbergenſi, & alijs Comitibus & Regni fidelibus intereſſe recuſantibus. Concordia fit inter Gallos & Suitenſes.

Prima Conditio: *Quòd Rex Gallus cum Romano Pontifice quantocius in concordiam redire promittat & debeat, & ſi quid poſſidet Eccleſiæ Romanæ proprium, ſive Civitates ſive Caſtella, vel aliud, quod ſine mora reſtituat.* Conditio pacis I.

Secunda Conditio fuit: *Quòd Suitenſes in ea concordia omnes & ſingulas confœderationes prius cum quibuſcumque pactas voluerunt permanere ſanas integras & inviolatas, ſibique adhærentes per totam Galliam eſſe ſecuros.* II.

Tertia Conditio: *Quòd Rex Gallus Ducatum Mediolani cum Civitatibus Cremona & Aſta cum omnibus ad eas pertinentibus, in manus Conjuratorum Suitenſium tradere debeat & conſignare.* Verum dixit Propheta: *Superbia eorum aſcendit ſemper.* III.

Quarta Conditio fuit: *Quòd Rex Gallorum deinceps nullum ex conjuratis Suitenſibus ad bellicam expeditionem contra quemcumque aſſumat ſine conſenſu & voluntate conjuratorum eorundem omnium, vel ſaltem majoris partis.* IV.

Quinta Conditio fuit: *Quòd Rex Gallorum conjuratis Suitenſibus dare & ſolvere teneatur & debeat quater centum millia coronarum, quæ faciunt quinquies centum millia florenorum Rhenenſium, cujus medietatem in promptu ſolvere promiſit, aliam verò medietatem ad Feſtum S. Martini.* V.

Sexta Conditio: *Quòd Rex Gallorum Udalrico Duci VVirtenbergenſium pro habitis expenſis decem millia, & Udalrico Comiti de Abſperg duo millia coronarum ſolvere in continenti teneatur.* Verùm Dux & Comes memorati Maximiliano Cæſari fideles, perfidiam Suitenſium ſequi contempſerunt. VI.

Septima Conditio fuit: *Quòd in iſta concordia ſtratiota Suitenſium, qui cauſam adverſus Regem ſæpe dictum Gallorum in jure habebant pendentem, ratione debitorùm nihil detrimenti ſentiant, quo minus eam perſequi poſſint.* VII.

Octava Conditio fuit: *Quòd conjurati Suitenſes in hac ipſa concordia nihil volunt eſſe derogatum pactis, & fœderibus ſuis cum Romano Pontifice & Regno Germaniæ, cæteriſque quibuſcumque antè contractis, quod idem vult & Rex.* VIII.

His

Maximiliano Cæſari fideles Suitenſibus conſentire noluerunt.

His octo Conditionibus præſumptuosâ temeritate propoſitis, & à Rege Gallorum per vicarios ſuos admiſſis, obſidio urbis Divionæ ſolvitur, & Burgundia ſine voluntate Regis Maximiliani à tumultu liberatur. Diſcedunt ergo fideles Cæſariani non ſine ratione animis commoti; perſeverant aliquandiu in papilionibus conjurati, promiſſam expectantes pecuniam, à Gallis meritò decipiendi. Verùm enim verò non exiſtente in promptu pecuniâ, quæ penderetur, Gallus rem ſuſpendit aſtutiâ, datiſque obſidibus à conjuratis dilationem certum ad terminum impetravit. At Suitenſes cum acceptis obſidibus ad ſua redeuntes, pecuniam ſibi pollicitam uſque in hunc diem præſtolantur, & forſan inviti diutius expectabunt.

Gallus dat obſides conjuratis inopes ſub forma opulentorum.

Sunt qui dicant, Suitenſes Gallorum aſtutiâ tali modo fuiſſe circumventos: viros inopes fortunâ humiles, & qui vitam pro ſtipe portabant venalem, Rex Gallus ſericis & pretioſis indui veſtimentis præcepit, annulis aureis decoravit, mutatiſque nominibus pro magnis divitibus atque potentibus eos nominari mandavit, quos conjurati Suitenſes ſibi præſentatos tales fore putantes, quales dicebantur, in obſides acceperunt, & ad ſua reverſi ſunt, digni profectò decipi, qui fidem & Cæſari promiſſam, & debitam ſervare contempſerunt. Verùm quomodo poſt hæc fœdifragi à Gallis fuerint dignâ mercede ſoluti, deriſi, & contempti, anno ſequenti latius erit dicendum.

Erneſtus Magdeburgenſis Archiepiſc. & Primas moritur.

Anno item prænotato, I. die menſis Auguſti, mortuus eſt Erneſtus ex Ducibus Saxoniæ Archiepiſcopus Magdenburgenſis Germaniæ primas & Halberſtatenſis Eccleſiæ Adminiſtrator, Germanus Friderici Ducis Saxonum Principis, anno Pontificatus ſui XXXVIII. vir bonus & manſuetiſſimus Princeps, amator Cleri, devotiſſimus cultor Dei, pius in ſubditos, & in pauperes miſericors, qui neque ex vana gloria, neque ex ambitione, ſeu avaritia, ſed propter neceſſitatem & inopiam Eccleſiæ Halberſtatenſis adminiſtrationem geſſit; nam in tantam paupertatem eadem devenit Eccleſia, ut proprium nec hodie queat habere Epiſcopum.

Albertus Marchio Brandenburgenſium fit Archiepiſc. Magdeburgenſis.

Eodem anno ultimâ die menſis Auguſti, ſucceſſit Erneſto poſtulatione Canonicâ (quia juvenis erat) Albertus ex Marchionibus Brandenburgenſibus, filius Joannis & frater Joachim Marchionum Principum Electorum, Canonicus Trevirenſis & Moguntinenſis Eccleſiarum, quem Leo Papa X. in Archiepiſcopum Primatem Eccleſiæ Magdeburgenſis, & Adminiſtratorem Eccleſiæ Halberſtatenſis eodem anno confirmavit. Hic Princeps Albertus magno fervens deſiderio ad Ordinem Clericatûs, Joachim Germano fratre conſentiente hoc ipſo anno Presbyter ordinatus, Miſſam in Octavis Paſchæ cantaverat, cui Frater apud Coloniam Urſulanam in arce ſua Capellam ædificavit propriam, in qua Divinum Officium ſingulis diebus ſepties cum 8. Sacerdotibus ipſe nonus devotiſſimè peragere conſuevit.

Joannes Marchio Brandenburgenſis filius Joachim naſcitur.

Hoc ipſo anno, 2. die menſis Auguſti, quæ fuit feria tertia, natus eſt Joannes Marchio Brandenburgenſis ſecundus in ordine filius Joachim Principis Electoris, in Caſtro Tangermundano, circa Albim horâ tertiâ mane ante meridiem, quem Albertus Patruus ejus Presbyter jam dictus Magdeburgenſis poſtulatus Archiepiſcopus tertiâ decimâ menſis Septembris cum magna pompa baptizavit.

Anno

Anno prænotato, inter Cives & Senatum Wormatienſes exorta fuit periculoſa ſeditio. Cives enim de Senatu malam ſuſpicionem habentes propter gravamina & inſolitas contributionum exactiones, quibus dietim ſe gemebant oppreſſos, calculum perceptorum & expoſitorum inſtantius ſibi fieri urgebant. Verùm ubi Senatus vidit, quòd civium contra ſe nimius invaleſceret furor atque tumultus, fugâ quæſiêre ſalutem, relictâque civitate ad Weiſſenburg, & alia loca ſe tranſtulit tutiora. Deinde Senatus cauſam egit adversùm cives apud Judicium Cameræ Imperialis, quod tunc erat in Wormatia, & juris integritate prævaluit. Judices autem furori civium non fore credendum arbitrati, conſiſtorium ad Spiram tranſtulerunt, ubi ſententiam pro conſulatu adversùm Urbanos fulminârunt. Veruntamen pax firma differtur, & necdum plenè reformata eſt inter diſſidentes eos uſque in præſentem diem. Inter Senatum & Cives Wormatienſes orta ſeditio magna.

In plûribus denique urbibus Germaniæ annô tam præſenti, quàm præterito cives contra ſuos Rectores inſurgentes graviſſimas diſſenſiones ſuſcitârunt. Coloniæ videlicet, Aquisgrani, Daventriæ, in Andernach, in Spira, in Hallis, in Lübeck, in Ratisbona, in Schvveinfurt, & in alijs, quarum vocabula memoriæ non occurrunt. In quibus quidem ſeditionibus nonnulli regentium furore communitatum ſuarum in judicium tracti, & ad mortem judicati miſerabiliter perierunt. Seditiones in multis Germaniæ urbibus hoc anno fuerunt.

Anno Dominicæ Nativitatis prænotato, Volpertus Abbas Regalis Monaſterij Hirsfeldenſis exempti, noſtri Ordinis in Diœceſi Moguntina, quod S. Lullus Archiepiſcopus Eccleſiæ Moguntinæ ſecundus, Beati Bonifacij Martyris ſucceſſor olim fundavit tempore Caroli Magni, paupertate, & inopiâ preſſus, ſimul & indignatione oppidanorum Hirsfeldiæ motus, Abbatiam in manus Romani Pontificis Leonis X. reſignavit; ut ferunt de Fratrum ſuorum conſenſu, & forſitan ad perſuaſionem quorundam, qui Ordinis profectum non quærebant. Nec dubium eſt mihi, jam ſeriò pænituiſſe, qui ceſſione ſuâ in triſtitiam alios mittere cogitavit. Quidquid enim Deus non plantaverit, in fine benedictionis fructu carebit. Hirsfeldenſis Monaſterij Regalis Abbatiæ titulus extinguitur.

Hartmannus ex Burggravijs de Kirckberg Abbas Monaſterij Fuldenſis mediante Cæſare Maximiliano, ut ferunt, à Papa litteras obtinuit, quòd titulum Abbatialem dicti Monaſterij Hirsfeldenſis extinguendum conſenſit, & ipſum locum Cœnobio Fuldenſi conjunxit, univit & incorporavit. Unde idem Abbas Fuldenſis nonâ die menſis Septembris, anno præſignato Decanum ſuum, præpoſitum quoque montis S. Joannis, & Cancellarium ſuum certis cum alijs Monachis, & equitibus miſit ad Monaſterium Hirsfeldenſe, oppidanis quid ageretur neſcientibus. Cúmque miſſi veniſſent ad Cœnobium, Monachos in unum convocant. Decanum antiquum deponunt, novum ex conventu Fuldenſi conſtituunt, qui vice Domini ſui Abbatis & Monaſterium in poſſeſſionem, & Monachos ad obedientiam ſuſcepit; quibus peractis ad Fuldam redierunt. Monaſterium Regale Hirsfeldenſe, Fuldenſi Monaſterio incorporatur.

Decimâ verò die menſis Septembris anno præſcripto, Fuldenſis Abbas ſæpe dictus, cum aliquot equitibus per ſe venit ad Caſtellum extra Hirsfeldiam, quod Quercum nuncupant, in quo Abbas Hirsfeldenſis reſidentiam Hartmannus Abbas Fuldenſis poſſeſſionem Hirsfeldiæ occupat.

ſidentiam ſuam habere conſuevit; quo in poſſeſſionem ſuſcepto familiam & quoſdam in circuitu villanos in ſuam jurare fidem perſuaſit. Deinde nuntium miſit in oppidum, requirens ab incolis ſimile fidelitatis juramentum. At illi nuntium ſine reſponſo rejicientes, portas oppidi poſt eum clauſerunt, apponentes cuſtodiam, ne cui Fuldenſium de cætero pateret ingreſſus. Per multos dies & noctes oppidani muros cuſtodierunt & portas, & nullâ poterant ratione perſuaderi, ut qui Abbatem & Dominum eatenus ſemper habuerunt proprium, nunc Fuldenſem ſuſciperent alienum. Laborat contra eos apud Cæſarem Abbas Fuldenſis, ſed quid obtinuerit in negotio, needum ſcire potuimus.

*Hanc Hirsfeldiæ calamitatem deformatio Monachorum induxit.*

Prô pudor, quòd nobilis illa Regalis Abbatia per inutilem, ne dicam inſipientiſſimum Abbatem, quæ tot annis cum principatu floruit in gloria, datur in opprobrium, & in deſolationem perpetuam. Eſſet meo judicio dignus, qui & ipſe perpetuo in carcere cum ſuis Monachis puniretur. Cauſam breviter ſubjiciam.

*Bibliothecam pretioſam Monachi turpiter deſtruxerunt.*

Primæ conſiderationis eſt ratio, quòd Regularis vitæ transgreſſores tam petulanter, tam improbè, & malè vixerunt à multis annis, quòd Monaſterium quondam ditiſſimum in ultimam paupertatem perduxerunt. Deinde ut ſciat poſteritas, quàm juſtè omnis vir bonus taljum Abbatum & Monachorum deteſtetur veſaniam. Quando Abbas Fuldenſis Caſtellum Eich, ut diximus, in poſſeſſionem accepit, privilegiorum Monaſterij litteras quam plures reperit, in ſtraminibus ante canes projectas, quas partim integras, partim laceratas à canibus juſſit recolligi, & ciſtam plenam deportari in Fuldam. Triginta ſunt tranſacti temporis anni, quando Hirsfeldenſis Monaſterij Bibliotheca & multis & pretioſis adhuc erat voluminibus decorata, ſicuti ex mihi tunc exhibito indice cognovi, quorum hodie pauciſſima dicuntur inveniri. Omnium poſtremo malorum peſſimum eſt, quòd Monachi cum Abbate deformatiſſimi tanto laborant odio diſciplinæ, obſervantiæque regularis, ut Monaſterium funditus perire maluerint, quàm reformari. Sed cùm nulla in mentibus reproborum proficiant verba bonorum, Divino relinquamus judicio, quos ſermonibus piæ admonitionis nullâ perſuaſione poterimus emendare.

*Nuptiæ duarum ſororum Palatinarum.*

Anno prænotato, Henricus Dux Megaloburgenſis mortuâ primâ uxore ſuâ Urſulâ, quæ ſoror fuit Joachim Marchionis Brandenburgenſium Principis Electoris, duxit ſecundam Helenam videlicet Philippi Comitis Palatini quondam filiam, ſororem Ludovici Principis Electoris annorum viginti.

Eodem tempore Georgius Dux Pomeranorum & Stettinenſium uxorem duxit Amaliam memorati Comitis Palatini filiam alteram, annos habentem tres atque viginti, nuptijs ambarum ſororum pompâ principali celebratis.

*Hyems diuturna fuit & aſperrima.*

Hyems hoc anno fuit duriſſima, quæ mortales graviter afflixit; cæperunt etenim frigora circa principium menſis Novembris intenſa & duraverunt uſque ad converſionem S. Pauli: cuncta flumina Germaniæ erant congelata, & in multis locis aquarum penuria magna, quo factum eſt.

eſt, ut aquâ deficiente homines nec molere poſſent, nec pinſere, propter quod inopia panis ſubſecuta pauperes incediâ conſumpſit. Apud Francos noſtros Orientales circa Peapolim & in alijs locis multis, antequam vindemia adhuc plenè eſſet collecta, frigus tantum inhorruit, quòd neque ſtatumina extrahere, neque vites humo cooperire vini cultores juxta morem potuerint, unde vineta plurima perierunt.

Eodem anno, Joannes hujus Monaſterij Hirſaugienſis vigilantiſſimus Paſtor & Abbas Capellam Beatiſſimæ Virginis ſemper immaculatæ Dei Genitricis Mariæ, quam retro Capitolium ſumptuoſiſſimo tabulatu lapideo ante biennium inchoavit, unà cum Bibliotheca deſuper pretioſiſſima non ſine magnis impenſis ad Laudem Dei omnipotentis & Fratrum ſuorum utilitatem continuavit. Capella B. Mariæ ſemper Virginis cum Bibliotheca conſtruitur.

Huc uſque ego Joannes Trithemius Abbas Monaſterij S. Jacobi Apoſtoli majoris in Suburbanis civitatis Francorum Orientalium Herbipolenſis, quondam verò Spanheimenſis Ordinis Divi Patris Benedicti unionis & obſervantiæ Burſfeldenſium, Chronicon Monaſterij Hirſaugienſis veſtri, O Joannes inſignis Abba & Fratres in Chriſto Chariſſimi, per annos ferme ſexcentos octoginta tres non ſine magno labore compilando perduxi. Utinam rem vobis & poſteritati veſtræ tam gratam fecerim, quàm mihi laborioſam, ut animam illi meam precibus Deo commendent carne ſolutam, qui poſt mea fata, in hoc opere fundationem, progreſſum, & ſucceſſionis Abbatum ſuorum ſunt lecturi hiſtoriam. Ab hinc jam deinceps veſtrum ſit Hirſaugiani Paradiſi cultores eo modo, quo accepiſtis à nobis, continuare hiſtoriam, & ſucceſſionibus Abbatum veſtrorum res proprias, & quidquid geſtorum per Germaniam occurrerit memoratu dignum, annectere, ut Chronicon hoc non modò vobis, ſed cunctis lectoribus etiam Theutonicis valeat prodeſſe. In hunc annum Domini MDXIII. Joannes Trithemius Chron con Hirſaugiæ perduxit.

Hæc ſunt nomina Fratrum hodie ſub Magiſterio Joannis Abbatis in Hirſaugia viventium: Conradus de Leonberg, Prior Clauſtralis regularis diſciplinæ cuſtos, & cultor ſtrenuus. Joannes de Wangen Præpoſitus in Rott, vir prudens, ſincerus, & Monaſterij ſibi commiſſi tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus proviſor utilis. Henricus de Stambeim Prior localis in Richenbach, vir bonus & integer. Caſpar de Rottenburgo ad Neccarum, Prior in Schonrein localis Peapolitanæ Diœceſis, homo placidæ converſationis, ſine dolo, ſine fraude, coram Deo & hominibus, rectus & nulli moleſtus. Wandelinus de Heidelsbeim homo ſingulari induſtriâ præditus, & jam ſenio non minus, quàm moribus venerandus. Joannes Rott quondam Prior in Schonrein, vir conſilio prudentiâ, & vitæ maturitate meritò laudandus. Conradus de Calva homo tranquillæ converſationis. Leonardus de Magſtatt, vir magnæ charitatis & boni conſilij, cujus patientiam Omnipotens per annos jam plures multis infirmitatibus probatam copioſius remunerabit. Joannes Tegen de Biblingen, homo circa infirmos fratres ſingulari charitate obſequioſus. Anaſtaſius de Oningen, aliquando Prior localis in Schonrein, vir devotus, cuſtóſque regularis diſciplinæ ſtudioſus, & in obſervatione ſancta continuus. Jacobus de Gertringen, homo & ipſe religioſæ converſationis. Nomina Fratrum hodie in Hirſaugia Deo & Abbati ſubjectorum.

Conradus de Ruttlingen Sympbonides Chriſti, prudentiâ conſilio & integritate converſationis nulli confratrum ſuorum inferior. Clemens de Simezheim, ſacræ Tbeologiæ Profeſſor, homo doctus, humilis, & ſine cujuſcunque injuria, bonæ & tranquillæ converſationis, nulli moleſtus. Henricus de Conſtantia, amator diſciplinæ, vir bonus, & librorum Bibliothecæ decorator fidelis. Andreas de Tagersbeim, major Cellerarius, homo pacificus, & pro communi Fratrum utilitate laborioſus. Conradus de Bulach vice-Prior clauſtralis, vir manſuetus, charitativus, bonus & rectus. Albertus de Tagersheim, cujus notitiam non babeo ſingularem. Nicolaus Baſelius ex Durckbeim, vir in omni varietate ſcripturarum ſtudioſus, eruditus, quem non erubeſco habuiſſe diſcipulum. Michael Heumaden, cujus cum ſequentibus ſola teneo nomina. Joannes de Tagersbeim. Bartholomæus de Wila. Albertus de Calvva. Joannes de Tubingen. Nicolaus Stamler. Joannes de Pforztbeim. Auguſtinus de Spira. Joannes de Kanſtatt. Joannes de Oettlingen. Joannes de Wila. Fridericus de Wangen. Thomas de Tagersheim. Bartholomæus de Calvva. Michael de Urach. Franciſcus de Leonberg. Joannes Reminger. Georgius de Tagersbeim. Jacobus de Alberſpach. Simon de Landsberg. Joannes Gertringer. Michael de Darmsheim. Rudolpbus de Herrenberg. Albertus de Saltzſtetten. Joannes de Wila. Novitiorum, & qui intra unius anni ſpatium ad Ordinem ſuſcepti ſunt, non recenſuimus nomina.

*Joannis Trithemij Abbatis S. Jacobi Peapolitani opuſcula.*

In calce hujus voluminis placuit mibi lucubrationum mearum indicem ſubnotare breviter, ex cauſa rationabiliter animum movente, quam ſi Deus voluerit, rebus aliquando Hirſaugianis Fratribus intendo facere manifeſtam, ut, qui teſtamentum condere nec poſſum, quia Monachus, nec debeo: quanto Hirſaugianos amore diligam omnes, ſaltem laboribus meis communicatis ad loci bonorem oſtendam. Scripſi ergo imprimis juxta ordinem temporis & ætatis, de viſitatione Monachorum. *Librum unum.* De modo celebrandi capitulum provinciale. *lib. 1.* Super Regulam S. Benedicti. *libb. 2.* Exhortationum ad Monachos. *libb. 2.* De tentationibus Clauſtralium. *libb. 2.* De Inſtitutione vitæ Sacerdotalis. *lib. 1.* De vitio proprietatis Monacborum. *lib. 1.* De Miſeria & brevitate hujus vitæ. *lib. 1.* De ruina Ordinis noſtri Pentbicum opus ad Blaſium Hirſaugienſem. *lib. 1.* De Illuſtribus viris Ordinis noſtri. *libb. 4.* Laudes Ordinis Carmelitarum. *libb. 2.* Ad Gerlacum Abbatem Tuitienſem de Laude ſcriptorum manualium. *lib. 1.* Ad Joannem Dalburgium, Wormatienſem Epiſcopum, de Scriptoribus Eccleſiaſticis. *lib. 1.* De Laudibus S. Annæ Cbriſti Aviæ. *lib. 1.* Ad Rutgerum Sicambrum quæſtionum ſolutarum. *lib. 1.* Chronicon Monaſterij quondam mei Spanheimenſis. *lib. 1.* Ad Philippum Comitem Palatinum Chronicon breve Ducum Bavariæ. *lib. 1.* Vitam S. Irminæ Virginis filiæ Regis Dagoberti, primæ Abbatiſſæ in Horreo Trevirenſi, cujus caput habetur in Spanbeim. De miſeria Prælatorum Clauſtralium. *libb. 2.* Laudes S. Andreæ Apoſtoli. *lib. 1.* Laudes S. Joſeph nutritij Domini. *lib. 1.* Laudes S. Benedicti Abbatis. *lib. 1.* Laudes vitæ Monaſticæ. *lib. 1.* Laudes veræ Patientiæ. *lib. 1.* Monologion hominis devoti ad animam ſuam. *lib. 1.* Laudes & utilitates ſtudij & lectionis Scripturæ ſacræ. *lib. 1.* De miraculis S. Annæ.

*Lucubrationes Joannis Trithemij.*

*lib.*

*lib. 1.* Ad Nicolaum Kridvvis Canonicum Eccleſiæ Colonienſis de Quæſtionibus in Evangelium S. Joannis. *lib. 1.* Ad eundem de Quæſtionibus in Pſalmos. *lib. 1.* De Triplici regiona Clauſtralium. *libb. 3.* Exercitium Monachorum. *lib. 1.* Breviarium ejuſdem exercitij. *lib. 1.* Ad Joachim Marchionem Brandenburgenſium Principem Electorem Opus varium & myſticum, quod prænotavi Steganographiam, id eſt, occultam ſcripturam. *libb. 2.* Ad Maximilianum Cæſarem opus, quod prænotavi Polygraphiam & multiplicem ſcripturam. *libb. 6.* Ad eundem Polygraphiæ clavem ſeu enucleatorium. *lib. 1.* Ad eundem da Dominio ſeptem Intelligentiarum, quo videlicet ordine præſint Orbi. *lib. 1.* Ad eundem reſponſiones octo Quæſtionum, quas mihi ſolvendas propoſuit. *lib. 1.* Ad Joachim Marchionem Brandenburgenſem contra maleficos & omnes artes vanas, ſuperſtitioſas, & Chriſtianæ Religioni contrarias. *libb. 5.* Ad eundem de cauſis, & cura maleficiorum & morbi caduci. *libb. 3.* Ad eundem Naturalium quæſtionum. *libb. 20.* Itinerarium vitæ meæ. *libb. 2.* Ad Burckhardum de Horneck Phyſicum contra peculium monialium pro nepte ſua. *lib. 1.* Statuta utriuſque capituli Ordinis noſtri mandato Præſidentium elimatius in Ordinem digeſſi. *lib. 1.* De Computo Eccleſiaſtico. *lib. 1.* Chronicon hoc præſens Monaſterij Hirſaugienſis in duobus ſcripſi voluminibus, ut cernitur, non parvæ quantitatis. Epiſtolarum mearum in Spanheim ſcripſi. *libb. 4.* Epiſtolarum mearum in Abbatia S. Jacobi Herbipoli ſcripſi. *libb. 6.* De miraculis oſtenſis ad memoriam Beatiſſimæ Virginis Mariæ prope Dittelbach Herbipolenſis Diœceſis poſtulante Senatu. *lib. 1.* De miraculis ejuſdem Dominæ noſtræ prope Heilbronnam in Urticeto divinitus oſtenſis. *libb. 2.* De Luminaribus ſive Illuſtribus viris & ſcriptoribus Germaniæ. *lib. 1.* Divarſarum orationum, quas in capitulis tam provinciali, quàm annali, vel extraxi, aut ſcripſi. *lib. 1.* Orationum quoqua ſupplicatoriarum ad Deum & Sanctos complurium. *libb. 2.* Roſaria, Officia, Collectas, Orationes & Proſas ſine certo numero compoſui: inter quas prima incipit: *Exultent in hac die.* Et cantatur in Feſto S. Annæ ſub melodia: *Congaudent Angelorum chori.* Secundam ſcripſi ad inſtantiam Joannis quondam Archiepiſcopi Trevirorum, quæ ſic incipit: *JESU cælorum Regis ſanctam laudemus Aviam.* Et canitur ſub melodia: *Ave præclara:* cujus litteræ verſuum capitales nomen meum repræſentant. Tertiam ſcripſi ad petitionem Joannis Fortis Carmelitarum Provincialis, & incipit: *Jubilemus in honore.* Caniturque ſub melodia: *Lauda Sion Salvatorem.* Cujus capita verſuum nomen indicant poſtulantis. Curſum, Roſarium, & plures Orationes de S. Anna compoſui, quæ Raymundus Cardinalis Legatus datis Indulgentijs dudum confirmavit. Scripſi etiam officium Miſſæ de Compaſſione Beatæ Mariæ Virginis. De nutritio quoque Domini S. Joſeph, Miſſam & Roſarium. De Angelo proprio Miſſam & Roſarium. De S. Martha Miſſam & Roſarium. De S. Maria Magdalena Roſarium. De S. Petro Apoſtolo Roſarium. De Beata Virgine Roſarium. De S. Joanne Evangeliſta Roſarium. De S. Andrea Orationem & Roſarium. Exercitium totius vitæ actionis & Paſſionis Domini noſtri JESU Chriſti, per modum orationis & gratiarum actionis. Contra Carolum Bovillum, qui me falsò magum & necromanticum, in quadam Epiſtola ad Germanum Ganaij calum-

Opuſcula Trithemij Abbatis.

Opuſcula Joannis Trithemij Abbatis.

Lucubratiunculæ Joannis Trithemij.

Synthemata Joannis Trithemij Abbatis.

niatus eſt, libros duos, in quorum primo reſpondens ejus Epiſtolæ, ipſum falſum oſtendi atque mendacem: in ſecundo ſatisfeci his, ſi qui ſunt forſitan, qui mendacijs ejus fidem præſtiterunt. Hæc ſunt Lucubrationum mearum capita, tituli, & nomina: quas me hactenus ſcripſiſſe memini, Anno Dominicæ Nativitatis prænotato milleſimo quingenteſimo tertio decimo, ætatis meæ quinquageſimo primo, ultimâ die menſis Decembris.

*Et hic ego Joannes Tritbemius Abbas S. Jacobi Herbipolenſis, quondam verò Spanheimenſis, præſens opus Chronicorum ſive Annalium inſignis Monaſterij noſtri Hirſaugienſis, O Abba Joannes & Fratres memorati jam incolæ ejus, complevi, abſolvi & conſummavi, atque fatigatus quintum in annum calamum depoſui. Anno ſalutis MDXIV. Anno Joannis Abbatis hujus Monaſterij Hirſaugienſis undecimo, Indictione Romanorum ſecundâ.*

# FINIS.

# INDEX

## RERUM NOTABILIUM, QVÆ IN SECVNDA VOLVMINIS PARTE CONTINENTUR.


ABbates Provinciæ Moguntinæ citantur ad Concilium Conſtantienſe. fol. 346
Nomina Monaſteriorum Provinciæ Moguntinæ. 347
Capitulum Ordinis Conſtautiæ celebratur. 348
Abbatibus datur forma Reformationis. 349
Viſitatores per Monaſteria deputantur. 349
Reformatio Caſtellenſis, Mellicenſis, & Bursfeldenſis initium ſumunt à Concilio Conſtantienſi. 350
Earundem unio fruſtra tentatur. 443. 592
Citantur ad Concilium Baſileenſe. 391
Fit Conſtitutio pro reformatione Ord. 400
Abbatiscellenſes Abbati S. Galli Domino ſuo rebelles. 283. 310. 320
Confœderantur Suitenſibus. 28. 323
Oppidanos S. Galli ad defectionem ſolicitant. 320
Cæduntur à Wilhelmo Comite Brigantino. 323. 326
Ducem Auſtriæ in fugam compellunt. 326
Per Rupertum Imperatorem compelluntur ad obedientiam Abbatis. 328
Cum Oppidanis S. Galli deſtruunt Monaſterium in Roſchach. 533
Adam Abbas S. Martini Coloniæ piè obit. 576
Dæmonem per cenſuras expellit. 577
Hiſtoria dæmonum terribilis apud Moniales. 578
Adamitarum hæreſis in Bohemia oritur. 363
Eorum ſpurciſſimi errores. 363
Adolphus Archiep. Moguntinus Moguntiam capit. 455
Concordiam init cum Diethero. 455
Dietherum prudenter ſibi ſucceſſorem deſignat. 484
Adolphus Comes Montenſis capit Sifridum Archiepiſcopum Colonienſem. 53
Liberum dimittit pro grandi lytro. 64
Capitur ipſemet à Sifrido. 64
Et in vinculis moritur. 64
Adolphus Comes de Naſſaw fit Imperator Romanorum. 57
Coronatur & à cunctis ſuſcipitur. 58
Miſnenſem comitatum Imperio incorporat. 58. 60
Albertum Auſtriacum, & Eberhardum Wirtenbergicum perſequitur. 61. 64
Anglis ſubſidia pollicetur contra Gallos. 62. 67
Principes Imperij ab eo deficiunt. 63
Per Principes à Regno deponitur. 69
Cauſæ depoſitionis ejus. 69
Contra Albertum Auſtriũ copias cogit. 70
In prælio occiditur. 71
An jure fuerit à Principibus abrogatus. 72
Omnes ejus inimici malè pereunt. 72
Adolphus de Marca fit Archiepiſcopus Colonienſis. 248
Pontificatum reſignat. 249
Uxorem ducit. 250
Adamus de Inſulis Doctor Pariſienſis & opera ejus. 81
S. Albani Cœnobium à Moguntinis civibus deſtruitur. 169
Transfertur in Eccleſiam Collegiatam. 359
Albenſis Abbas mutat Advocatum Monaſterij Eberhardum Ducem Wirtenbergenſem. 569
Cum magno Monaſterij detrimento. 569
Albertus Dux Bavariæ Ratisbonã occupat. 550
Eandem Regno reſtituit. 551
Albertus Halberſtattenſis Epiſcopus Doctor, & opera ejus. 250
Alberti Hollandiæ Comitis progenies. 232. 323
S. Albertus Magnus apud Coloniam moritur. 39
Ejus opuſcula. 39
Non fuit Magus vel Necromanticus. 40

Albertus Marchio Brandenburgicus per inſidias tentat Oxenfurtum. 406
Octies vincit Nürenbergenſes. 421
Albertus filius Rudolphi Imperatoris fit Dux Auſtriæ. 43
Adolfo electo Imperatori contrarius. 61. 64
Adolfum bello aggreditur. 66
Alzen oppidum capit & deſtruit. 71
Adolfum prælio vincit & fundit. 72
Apud Aquasgrani coronatur in Regem. 72
Ejus uxor filijque. 72
Dictum ejus, cùm Romæ non approbaretur. 74
Hollandiam ad Romanum revocat Imperium. 79
Recuſat Regnum Galliæ à Pontifice oblatum. 86
Contemnit quoſdam Principes. 87
Bellum movet contra Rudolphum Palatinum & Archiepiſc. Moguntinum. 88
Bingenſe oppidum obſeſſum obtinet. 88
Archiepiſcopum Moguntinum ad gratiam recipit. 88
A Nepote ſuo interficitur. 114
Qui fuerint ſocij ſceleris. 114
Infelix exitus eorundem. 114
In uno ſepulchro conditur cum Adolfo. 118
Alberti Ducis Auſtriæ progenies. 234
Albertus Dux Auſtriæ fit Rex Ungariæ. 397
Eligitur Rex Romanorum. 398
Moritur ſepultus in Alba Regali. 402
Alchimia caſta meretrix. 225
Vanitas ejuſdem. 287
Alchimiſtarum aliquot nomina. 287
Alexander VI. Papa veneno filij moritur. 597
Alfonſus Rex Caſtiliæ eligitur Rom. Rex. 19
Contemnit electionem. 19
Altvillenſe Caſtrum conſtruitur. 168
Alzen oppidum unde ad Palatinos pervenerit. 71
S. Andreæ Apoſtoli caput ex Peloponeſo Romam transfertur. 458
Andreas Monachus Spanheimenſis & opera ejus. 462
Anglicanæ Societatis crudelitas. 246. 264
Galliam devaſtant. 246
Hiſpaniam depopulantur. 246
A Cunone de Falkenſtein propulſantur. 246
Argentinam obſident. 247
Ex Alſatia fugantur. 247
Annatarum in Epiſcopatibus initium. 277. 306
S. Annæ caput Moguntiâ transfertur in Düren. 580
Antenor Rex Francorum in Moſa ſubmergitur. 24
Antichriſti tempora determinare vanum eſt. 124
Antonius Baſtardus Burgundiæ Treviriam obſidet. 415
Aquarum inundatio damnoſa. 105. 192. 263
Argentinenſes Dominos ſe nuncupantes contemnuntur ab Henrico VII. Imperatore. 134
Arnoldus de Villanova vanus propheta. 123
Scripta ejus. 124
Arnoldus Dux Geldriæ à filio incarceratur. 459
Quam ob cauſam. 666
Arnoldus Mon. S. Albani, & opera ejus. 143
Aſtronomi cujuſdam prædictio. 205
S. Aurelij corpus levatur è tumba. 533
Sepulchrum ejus renovatur. 572
Auſtriæ Duces metu extorquent inveſtituram Ducatûs. 122


B


Badenſis Marchio Marcus Epiſcopus à Leodienſibus fugatur. 459
Badenſis Marchio Bernardus Vir ſanctæ vitæ. 459
Badenſis Marchio Hermannus fit Monachus Cluniaci. 460
Fit cuſtos pecorum. 461
In morte recognoſcitur. 461
Badenſis Marchio Joannes Archiepiſcopus Trevirorum inopiâ premitur. 595
Triplex cauſa inopiæ ejus. 595
Badenſis Marchio Jacobus fit Archiepiſcopus Trevirenſis. 595
Baldewinus Archiepiſc. Trevirorum, quatuor Epiſcopatuum Gubernator. 171
Comitem de Spanheim rebellem perſequitur. 186
Comitem de Duna ſubjugat. 192
Comitem de Weſterburg ſubigit. 194
Barenſis Comitatus erigitur in Marchionatum. 229
Baſanus Magnus Rex Francorum. 23
Baſilea obſidetur à Rudolfo Habſpurgio. 18
Terræ motu deſtruitur. 230
Helvetijs aſſociatur. 587
Cives aliquot capiuntur à Geroltſekio. 483
Baſileenſe Concilium indicitur. 367. 381
Confirmatur à Papa, & paulo poſt revocatur. 381
Citat Eugenium Papam. 392. 398
Eugenium abſentem deponit. 402
Quem tandẽ ut verum Papam agnoſcit. 413
Bavarica Genealogia. 295. 436. 637
Bavariæ Ducatus dividitur inter Duces. 173
Inter Ludovici Bavari Imp. filios. 216
Inter fratres Bavariæ Duces. 222. 295
Beatricis Imperatricis corpus Spiræ reperitur. 118
Altare portatile donat Eccleſiæ. 118
Altaris inſcriptiones. 118

Beghardorum hæreſis damnatur. 126. 231
Articuli errorum. 126
Bellum inter Comitem Juliacenſem, & Archiepiſcopum Colonienſem. 33
Inter Archiepiſc. Colonienſem, & Ducem Brabantiæ. 33
Inter Ducem Brabantiæ, & Comitem Geldriæ. 52
Inter Reges Galliæ & Angliæ. 62
Cauſæ ejusdem belli. 66
Inter Adolphum Imperatorem & Albertum Auſtriæ Ducem. 71
Inter Wilhelmum Epiſcopum Trevirenſem, & Comites quoſdam. 82
Inter Gallos & Flandros. 92
Inter Helvetios & Comitem Habſpurgi. 95
Navale inter Gallos & Flandros. 97. 98
Inter Ludovicum & Fridericum Imperatores. 138. 142. 156
Inter Archiepiſc. & Cives Colonienſes. 145
Inter ſedecim Comites, & Ducem Brabantiæ. 170
Inter Adolphum Palatinum, & Baldewinum Archiepiſcopum Trevirenſem. 178
Inter Ducẽ Geldriæ, & Cives Leodienſes. 183
Inter Eccleſiam Herbipolenſem & Cives. 183
Inter Reges Galliæ & Angliæ. 184
Inter Chriſtianos Hiſpaniæ, & Saracenos Mauritaniæ. 185
Inter Comitem Wirtenbergiæ, & Ducem Auſtriæ. 193
Inter Reges Galliæ & Angliæ. 199
Inter Epiſcopum Herbipolenſem, & Comitem Hennebergium. 217
Inter Matrem & filium in Hannonia. 219
Inter Albertum Auſtriium & Helvetios. 222
Inter Epiſcopũ & Cives Herbipolenſes. 224
Inter Carolum Imperatorem & Ducem Wirtenbergiæ. 241
Inter Archiepiſcopum Trevirenſem, & Comitem de Starckenburg. 242
Inter Comitęs de Wirtenberg, & Eberſtein. 253
Inter Ducem Luzenburgi, & Juliaci. 258
Inter Archiepiſc. & Cives Colonięnſes. 268
Inter Comitem de Wirtenberg, & Cives Rüthlingenſes. 270
Inter Reges Galliæ & Angliæ. 280
Inter Lupoldum Ducem Auſtriæ & Helvetios. 283. 289
Inter Comitem Wirtenbergiæ & Cives Regni. 289
Inter Rupertũ Palatinũ & Cives Regni. 290
Inter Francofurtum, & nobiles de Cronenberg. 290
Inter Ducem Wirtenbergiæ & ſubditos ejus. 299
Bellum inter Wernherum Trevirenſem, & Comitem de Salms. 301
Inter Ducem Montenſem, & Comitem Clivenſem. 302
Inter Epiſcopũ & Cives Herbipolenſes. 306
Inter Abbatem S. Galli, & ſubditos ejus. 320
Inter Ducẽ Auſtriæ, & Abbatiscellenſes. 326
Inter Epiſcopum & Cives Leodienſes. 326
Inter Baſileenſes & Vicarios Auſtriæ Ducum. 329. 330
Inter Comitem Batenſem, & Comitem de Widmont. 380
Inter Archiepiſcopum Moguntinum, & Landtgrafium Haſſiæ. 387
Inter Ducẽ Montenſem & Geldrenſem. 387
Inter Regem Galliæ, & Ducem Burgundiæ. 388
Inter Milites Teutonicos & Huſſitas. 388
Inter Epiſcopum & Cives Herbipolenſes. 395. 398
Inter Chriſtianos & Turcas. 411
Inter Ducẽ Juliacenſem & Geldrenſem. 412
Inter Ducem Lotharingiæ & Cives Metenſes. 413
Inter Delphinum Galliæ & Helvetios. 412
Inter Principes Imperij, & Cives Regni. 419. 421
Inter Fridericum Palatinum, & Comitem de Lützelſtein. 424
Ejusdem belli cauſa. 425
Inter Fridericum & tres Principes Badenſem, Metenſem, & Wirtenbergenſem. 451
Inter Brandeburgenſem & Bavarum. 452
Inter Adolphum & Dietherum Archiepiſcopos Moguntinos. 454
Inter Helvetios & Carolum Burgundum. 492. 493. 494
Inter Carolum Burgundum, & Renatum Lotharingum. 493
Inter Regem Galliæ & Maximilianum Auſtrium. 499
Inter Sigiſmundũ Auſtrium & Venetos. 529
Inter Walleſios & Mediolanenſes. 530
Inter Maximilianũ Imp. & Helvetios. 572
Inter Palatinum, & Principes Imperij. 604
Inter Caſimirum Brandenburgicum, & Norinbergenſes. 630
Benedictus Papa XI. ex Mon. Ord. S. Dom. 95
Philippum Regem Galliæ à cenſuris abſolvit. 95
Matrem in veſte pretioſa non agnoſcit. 97
Benedictus ex Monacho S. Benedicti PP. XII. eligitur. 178
Ludovici Bavari Legatos benignè audit. 179
Benedictinam Conſtitutionem edit pro reformatione Ordinis. 180
Ejus Declaratio. 188

Bernæ quatuor Dominicani comburuntur. 647
S. Bernhardinus canonizatur. 424
Bernardus Abbas Caſtellenſis Doctor & opera ejus. 189
Bernardus Abbas Northeimenſis Alchimiſta. 287
Bertholdus Ordinis Minorum Prædicator egregius. 11
Bertholdus Beghardus Hæreſiarcha capitur. 231
Ejus errores. 231
Herbipoli errores ſuos revocat. 232
Spiræ pertinax in errore comburitur. 232
Bickelenheim caſtrum venditur Eccleſiæ Moguntinæ. 34
Bingen oppidum capitur ab Alberto Imp. 88
Bingenſis miraculoſa imago B. V. M. 89
Bingenſium Civium ſeditio. 149
Oppidum flammis abſumitur. 534
Bingiorum temeritas in Palatinos. 538
Emporiũ transfertur ad Villam Mönſter. 538
Oppidi feræ malleis confringuntur. 539. 540
Blidenſtattenſe Monaſterium transfertur ab Ordine. 570
Bona Eccleſiarum non durant in manu laicorum. 294
S. Bonaventura fit Cardinalis. 18
In Sanctorum numerum refertur. 513
Bonifacius fit Papa VIII. 63
Recognitionẽ Regni exigit à Rege Galliæ. 85
Albertum Auſtrium invitat ad Galliam occupandam. 86
Anagniæ capitur. 94
Animi mærore conſumitur. 94
Boppardia fit rebellis Archiep. Trevirenſi. 564
Ab Archiepiſcopo obſidetur. 565
Occupatur. 583
Boſniæ Regnum à Turcis occupatur. 457
Boſniæ Rex Stephanus vivus excoriatur. 457
Brabantiæ Ducum Genealogia. 129
Brandenburgenſis Marchia venditur Regno Bohemiæ. 219. 274
Brandenburgenſium Marchionum Genealogia. 519. 524
Brandenburgenſem Marchionem ſe quidam fingit. 205
Brandenburgenſis Eccleſia olim Ordinis Præmonſtratenſis. 635
S. Brigitta vidua Princeps Sueciæ miraculis clara. 249
Ordo ab eadem inſtitutus confirmatur. 256
Revelatio ejus de Conceptione B. V. 256
Sanctarum numero adſcribitur. 292. 338
Burgundia à Rudolfo Imp. occupatur. 42. 53
Mortuo Carolo Duce à Rege Galliæ occupatur. 495
S. Burkhardi Cœnobium Herbipoli transfertur ab ordine. 458
Burſfeldenſis reformatio oritur in Concilio Conſtantienſi. 350
Joannes Monachus Reinhauſenſis author ejus. 351
Burſfeldia paupertimum Monaſterium. 351
Joannes de Reinhauſen fit Abbas Burſfeldenſis. 351
Joañes Rhode promotor reformationis. 352
Ex Burſfeldia multa Monaſteria reformantur. 352
Confirmatur à Papa. 353
Nomina Monaſteriorum ex Burſfeldia reformatorum. 353

C

CAlixtus III. Papa crucem contra Turcas prædicari mandat. 428
Claſſem contra Turcas mittit. 430
Inſtituit feſtũ Transfigurationis Domin. 430
Moritur. 433
S. Cæleſtinus V. fit Papa ex Eremita. 62
Pontificatum reſignat. 63
Ordinis Cœleſtinorum auctor. 63
Canonizatur. 63
Cambergenſe Monaſterium transfertur ab Ordine. 533
Cardinalis Legatus à Latronibus ſpoliatur & occiditur. 176
Carinthiæ Ducatus unitur Auſtriæ. 26
Carmelitarum ordo ſublimatur. 47
Carmelitæ aliquot à Saracenis capiuntur. 663
Carolus Magnus non in Gallia, ſed in Germania natus. 243
Carolus Andegavenſis occupat Italiam. 10
Ex inſidijs opprimit Conradinum. 11
Quem capite plecti jubet. 11
Moritur. 46
Carolus Bohemus eligitur Romanorum Imperator. 199
In Regem Bohemiæ coronatur. 200
Marchionem Miſnenſem etiam electum armis terret. 203
Baſileæ Evangelium ad Miſſam legit. 204
Bello perſequitur Guntherum Schwarzenburgicum. 212
Uxor ejus & liberi. 215
Principibus indulget nova Rheni telonia. 218
Indultum hoc revocare cogitur. 218
Emit Marchiam Brandeburgenſem. 219
Profectionem Italicam adornat. 223
Concordat Herbipolenſem Epiſcopum cum Civibus. 225
Romæ coronam Imperialem ſuſcipit. 228
Comitem Juliacenſem in Ducem elevat. 229
Comitem Luzenburgenſem in Ducem ſublimat. 229

Condit

Condit Auream Bullam de electione Imperatoris. 230
Impedire tentat confœderationem Helveticam. 233
Exercitum movet contra Helvetios. 233
Se opponit exactionibus Rom. Pontificis. 236
Punit rebelles Tribus Norinbergenſes. 238
Eſslingenſes rebelles compeſcit. 240
Eberhardum Wirtenbergiæ Ducem debellat. 241
Pragenſem Univerſitatem fundat. 242
Pragenſem Epiſcopum in Archiepiſcopum elevat. 243
Pacem firmat cum Vice-comitibus Mediolani. 251
Rurſus perſequitur Vice-comitem Mediolani. 256
Wenzeslao filio coronam Imperij procurat. 258
Civitatibus taxam imponit. 262
Marchionatū Brandenburgenſem emit. 263
Moritur, & Pragæ ſepelitur. 273
Carolus Audax Burgundiæ Dux. 463
Leodienſes rebelles Epiſcopo obſider. 464
Conditiones pacis inter Carolum & Leodienſes. 464
Hoſtiliter devaſtat Galliam. 465
Pacem componit cum Rege Gallorum. 466
Auxilio Gallorum Leodium capit. 466
Ejus crudelitas in victos Leodienſes. 467
Eduardum Anglum in Regnū reſtituit. 471
Regem Galliæ veneno rentâſſe fertur. 479
Pompa ejus in Conventu Principum. 481
Singularis juſtitiæ exemplum. 481
Regnum Siciliæ affectat. 481
Noveſium fruſtra obſidet. 482
Mariam filiam deſponſat Maximiliano. 483
Lotharingiam armis occupat. 484
Alſatiam pecuniâ ſibi comparat. 491
Granſee oppidum vi capit. 492
Ab Helvetijs ſuperatus fugatur. 492
Clenodijs apud Helvetios relictis. 492
Mortenā obſidens fugatur ab Helvetijs. 493
Reinhardum Lotharingiæ Ducem perſequitur. 493
Ab Helvetijs tertio prælio perimitur. 494
Quidam ſe Carolū Burgundū eſſe fingit. 506
Occultè fugit de Bruchſal. 506
Carolus VII. Rex Galliæ infelix. 369
Componit pacē cum Duce Burgundiæ. 364
Ducem Burgundiæ ſe cotam occidi permittit. 364
Carolus VIII. Galliæ Rex Neapolim & Campaniam ſubjugat. 555
Quare Romam obſederit. 556
Intromittitur ſub certis pactis. 556
Regnum Neapolitanum obtinet. 556
Alterius ſponſam rapit, ſuam repudiat. 568
Sine liberis moritur. 568
Carthuſia Moguntina fundatur, 115
Carthuſia Trevirenſis fundatur. 173
Carthuſia Colonienſis erigitur. 177
Caſtellenſis reformationis Benedictinæ initium. 321
Chorizantes ſubmerguntur ob contemptum Sacramenti. 35
Claræ vallenſis Abbas ſpoliatur apud Franckfurt. 640
Clemens IV. Papa Adverſarius Conradini Sueviæ Ducis. 10. 11
Prædicit cædem Ducis Conradini. 12
Dictum ejus ſuper pluralitate beneficiorū. 15
Viterbij moritur. 15
Clemens V. PP. ex Archiepiſcopo Burdegalenſi. 100
Hiſtoria electionis ejus deſcribitur. 100
Philippo Regi Galliæ multa promittit. 101
Lugduni coronatur. 103
Sedes Apoſtolica in Galliam transfertur. 103
Electionem Archiep. Moguntini caſſat. 104
Et Petrum Medicum Archiepiſc. creat. 105
Conſentit Templariosà Philippo Rege capi. 110
Offendit Philippum Regem Galliæ. 116
Concilium Viennenſe celebrat. 125
Hæreſin Beghardianam damnat. 126
Clementinarum librum edit. 127
Moritur. 136
Clemens PP. VI. ex Monacho Ciſtertienſi. 187
Scripta ejus. 187
Pro Ludovico Bavaro Imp. alium eligi jubet. 199
Clerus Wormatienſis urbe ſuâ pellitur. 322
Cum civibus reformat concordiam. 326
Clingenmünſter tranfertur ab ordine. 537
Colmaria ab Adolfo Imp. capitur. 58
Colonia ab Archiep. Colonienſi obſidetur. 15
Fabricatur ſecreta urbis traditio. 16
Traditio propalatur. 16
Fit rurſus concordia. 16
Septennio Excommunicantur. 73
Archiepiſcopo rebelles. 87. 145. 161. 257. 268
Occidunt duos Canonicos Colonienſes. 219
Alius Canonicus in platea inſidioſè occiditur. 629
Colonienſis Archiepiſcopus ſeptennio captivus tenetur. 53
Colonienſis Diœceſis vaſtatur à Comite Juliacenſi. 53
Colonienſis Univerſitas fundatur. 290
Conceptionis Immaculatæ aſſertio ex S. Brigitta. 356
Conceptionem B. V. Immaculatam impugnare periculoſum. 500

Conceptio Immaculata B. V. confirmatur à
Concilio Baſileenſi. 414
A Doctoribus Pariſienſibus. 270
A Doctoribus Colonienſibus, & Moguntinis. 570. 574. 583
Conciliabulum Piſanum indicitur. 668
Cauſa conciliabuli Piſani. 669
Concilium Aſchaffenburgenſe Provinciale celebratur. 57
Concilium Baſileenſe indicitur. 367. 381
Confirmatur à Papa. 381
Citat Eugenium ad Concilium. 398
Deponit Eugenium abſentem. 402
Ejus acta confirmantur à Papa. 414
Concilium Conſtantienſe indicitur. 335
Initium ejusdem Concilij. 336. 337
Martinus PP. V. eligitur in Concilio. 357
Finem accipit. 359
Concilium Herbipolenſe celebratur. 49
Concilium Lateranenſe indicitur. 672
Concilium Lugdunenſe celebratur. 20
Concilium Piſanum celebratur. 327. 328
Concilium Viennenſe celebratur. 125
Confluentia ab Archiepiſcopo Trevirenſi occupatur. 102
Conradinus Dux Sueviæ exercitum ducit in Italiam. 10
Nepotem Henricũ Hiſpanum præmittit. 11
Piſanorum auxilijs utitur. 12
Clementis IV. præſagium de Conradino. 12
Prælio vincitur & capitur. 13
Capite plectitur. 13
Conradus Abbas S. Joannis Rhingauiæ, & opera ejus. 525
Conradus de Alzeia Cancellarius Palatinus. 235
Opera ejus. 261
Conradus Celtes Protuccius Poëta Viennæ moritur. 636
Opera ejus. 636
Conradus de Halberſtatt Ordinis Prædicatorum Doctor. 65
Comportat Concordantias Bibliorum. 65
Conradus de Monte Puellarum Ratisbonenſis, & opera ejus. 187
Conſtantienſes Helvetijs adſcribi optant. 667
A Maximiliano Imp. impediuntur. 667
Conſtantinopolis à Turcis capitur. 426
Reliquiæ Sanctorum conculcantur. 426
Libri ſacri in mari ſubmerguntur. 426
Corona Regis Angliæ Trevirenſi Archiepiſc. impignoratur. 184
Corporis Chriſti feſtum Wormatiæ admittitur. 162
Corporis Dominici miraculum in Gallia. 54
Sacramentum ſanguine manat. 54
Judæus pro ſcelere ignis pænam luit. 55
Simile exemplum. 546
Crux prædicatur contra Turcas. 194. 536
A Militibus Teutonicis. 663
Cruces apparent in veſtibus hominum. 580
Crucigeri pœnitentes in Italia. 586
Cuno de Falckenſtein Adminiſtrator Eccleſiæ Moguntinæ. 201
Audax facinus contra Cardinalem Columnenſem. 201
Faſtus ejus facetè reprehenditur à Cæſare. 237
Anglicanam Societatem profligat. 246
Fit Coadjutor Eccleſiæ Trevirenſis. 247
Fit Archiepiſcopus Trevirenſis. 248. 253
Fit Adminiſtrator Colonienſis. 255
Optimus Eccleſiarum Oeconomus. 255
Moritur. 286
Ingentem Succeſſori theſaurũ relinquit. 286
Cypri Regnum quomodo ad Venetos pervenerit. 480


D


Dæmonum hiſtoria horribilis cum Monialibus geſta. 578
Daniæ Regina è captivitate Suecorum liberatur. 598
Daniel Presbyter Rex Francorum. 27
Dantes Poëta ſcribit contra Eccleſiam. 184
Deckingenſe Monaſterium comburitur. 685
Dietherus Archiepiſcopus deponitur. 443
Cauſæ depoſitionis ejus. 443
Fit Archiep. Moguntinus. 484
Obit ſepultus cum epitaphio. 414
Dimbach templũ B. V. Mariæ miraculoſæ. 142
Dirolfus Monaſterij Hochheimenſis fundator. 35
Diſſenſio inter duos fratres Hiſpaniæ Reges. 10
Inter Hollandos Nobiles & Plebem. 13
Inter Epiſcopum Herbipolenſem & Comites quosdam. 15
Inter Archiepiſcopum & Cives Colonienſes. 15. 145. 266. 360
Inter Cardinales pro eligendo Pontifice. 18
Inter Electores pro eligendo Cæſare. 19
Inter Nicolaum Papam & Carolum Apuliæ Regem. 36
Inter Archiepiſcopum Moguntinum, & Comitem in Spanheim. 36. 37
Inter Epiſcopum Herbipolenſem, & Comites Rothenburgenſes. 37
Inter duos electos Moguntinos. 45. 51. 102. 169. 198
Inter Comites de Spanheim, & de Veldentia. 53
Inter Bonifacium VIII. & Philippum Regem Galliæ. 84
Inter duos electos Spirenſes. 141
Inter duos electos Trajectenſes. 164
Inter duos electos Herbipolenſes. 176. 196


Inter

Inter Epiſcopum & Cives Herbipolenſes. 195. 385
Inter Archiepiſcopum Moguntinum, & Palatinum. 195. 539
Inter Ludovicum Regem Ungariæ & Venetos. 234.
Inter duos electos Colonienſes. 248
Inter Archiepiſcopum & Moguntinos. 250
Inter Epiſcopū & Cives Wormatienſ. 251. 370
Inter duos electos Moguntinos. 261. 300. 443
Inter Principes & Cives Regni Germanici. 274
Inter duos electos Reges Neapolitanos. 294
Inter Epiſcopum & Clerum Herbipol. 301
Inter Ludovicum Palatinum & Comitem in Spanheim. 332
Inter Ludovicum & Henricum Bavariæ Duces. 357
Inter Epiſcopum & Cives Spirenſes. 372
Inter duos electos Trevirenſes. 376
Inter Clerum Moguntinum & Cives. 388
Inter Ladislai Ungari Matrem, & Uladislaum Polonum. 408
Inter Archiepiſcopum & Clerum Colonienſem. 477
Inter Cives Bingios & Canonicos Moguntinos. 526
Inter Palatinū & Landtgrafium Haſſiæ. 575
Inter Clerum & Cives Wormatienſes. 575
Inter Albertum & Rupertum Bavariæ Duces. 603
Divion Urbs Burgundiæ à Maximiliano Imp. obſidetur. 686
Fit Pax inter Gallos obſeſſos, & Helvetios obſidentes. 686
Helvetijs dantur falſi obſides à Gallo. 688
Dracol⁹ Waiwoda tyrañizat in Walachia. 428
Duellum inter Comitem de Iſenburg & Nobilem de Oerbeck. 188
Inter Comitem de Monte, & Comitem de Blanckenheim. 244
Inter Robertum Severinatem, & Comitem de Sonneberg. 529
Dulcinus inſtaurator Hæreſis Fratricellorū. 103
Ejus errores. 103
Cum multis igne crematur. 104

E

Eberhardus Comes Rudolfo Imperatori rebellis. 49
Ad gratiam Imperatoris recipitur. 49
Adolfo Imperatori contrarius. 61
Tandem & Henrico VII. Imp. rebellis. 121
Caſtella 72. bello amittit. 121
Ad Marchionem Badenſem confugit. 121
Sepultura Wirtenbergæ Comitum perfringitur. 122
Ejus bella memorantur. 167
Moritur. 168
Eberhardus II. Dux Wirtenbergiæ rebellis Imperio. 240
Arma movet contra Imperatorem. 241
Vincitur prælio ab Imperatore. 241
Pacem petere cogitur. 241
Quibus conditionibus. 241
Solemnes filiæ nuptias celebrat. 245
Moritur. 255
Eberhardus III. Dux Wirtenbergiæ obſidet Hochenkrehen. 503
Cauſa obſidionis. 503
Comitatus Wirtenbergicos unit. 512
Ex devotione Romam vadit. 513
Novum ordinem Sacerdotum inſtituit. 537
Moritur, & in habitu fratrum S. Petri ſepelitur. 560
Elogium ejus vitæ. 560
Eberhardus junior fit Dux Wirtenbergiæ. 561
Non ſedere, ſed ſtare ſolitus inter edendū. 561
Eberhardi Cluſa Monaſterium Canonicorum Regularium. 429
A quo ſic nominatum. 429
Edmundus Rex Angliæ fratrem ſuum in carcerem claudit. 496
Et in vino malvatico ſubmergit. 497
Eduardus Anglorum Rex ſubtili aſtu ſilentium uxoris probat. 93
A propria uxore in vincula conjicitur. 155
Eduardus Angliæ Rex eligitur Rom. Rex. 203
Liberè reſignat. 203
Regem Galliæ Joannem cum filio capit. 230
Certâ lege liberos dimittit. 238
Rurſus invadit Galliam. 244
Egino Dux Zeringiæ Friburgum Briſgoiæ obſidet. 251
Prælio vincit Friburgenſes. 252
Friburgum Auſtriæ Ducibus vendit. 253
Ehingenſes hominem pro pretio occidunt. 263
Eichſelenſis Eccleſia prope Rheinfelden miraculis illuſtris. 598
Propter Reliquias SS. VV. Kunegundis, Wiboradis & Mechtildis. 598
Eliſabetha Duciſſa Wirtenbergiæ Hoſpes in Hirſaugia. 594
Multa confert donaria Hirſaugiæ. 594
Elwangenſe Monaſterium recedit ab ordine. 436. 531
Epitaphium Friderici Epiſcopi Spirenſis. 87
Friderici Brunſchwicenſis à Moguntinis occiſi. 308
Ruperti Palatini Regis Romanorum. 331
Eugenij IV. PP. 414
Dietheri Archiepiſcopi Moguntini. 514
Conradi Abbatis S. Joannis in Rhingauia. 525

Eremita prædicit Rudolfo Habſpurgio regale faſtigium. 17
Eremitarum ſeu Einſidlenſe Monaſterium comburitur. 649
Erneſtus Dux Bavariæ ſubmerſionem Amaſiæ ſuæ ulciſcitur contra Patrem. 392
Eſslingenſes Imperio rebelles. 239
Pacem emere compelluntur. 240
Eugenius IV. PP. confirmat Concilium Baſileenſe. 381
Denuo confirmat. 384
Seorſim celebrat Concilium Ferrariæ. 392
A Concilio Baſileenſi deponitur. 402
Tentat deſtruere Concilium Baſileenſe. 413
A Concilio Baſileenſi ut verus Papa agnoſcitur. 413
Moritur & ſepelitur cum addito epitaphio. 414

F

FAmes diuturna Germaniam vexat. 135. 586
Felix V. antea Amedæus eligitur Papa à Concilio Baſileenſi. 403
De origine, vita & moribus ejus. 403
Multos creat Cardinales. 404
Ex his Nicolaum Abbatem Panormitanum. 404
Nicolao Papæ electo cedit. 419
Quibus conditionibus. 419
Ferdinandus Rex Hiſpaniæ Granatam occupat. 186
Flagellantium Secta exoritur. 207
Numerus eorum in Suevia. 208
Veniunt Avenionem ad Papam. 208
Litteræ Clementis Papæ contra eoſdem. 209
Eorum errores & vitia. 209
Brevi tempore evaneſcunt. 211. 296
Flandri prælio vincuntur à Gallis. 67
Comites Flandriæ capiuntur à Philippo Galliæ Rege. 67. 83
Gravi jugo premuntur à Gallis. 83
Conſpirant contra Rectores Gallicos. 83
Gallorum ter mille quadringenti cæduntur. 84
Wilhelmus Comes Rheni fit Dux Flandrorum. 90
Bellum parant contra Gallos. 91
Acriter præliantur contra Gallos. 92
Guidoni Duci ſe ſubmittunt. 93
Ab Eduardo Angliæ Rege per aſtum adjuvantur. 93
Treugas faciunt cum Rege Galliæ. 93. 96
Foſſarij Hæretici in Bohemia. 319
Flandriæ Comitatus obvenit Ducibus Burgundiæ. 275
Franciſcus Salviatus Archiepiſcopus Piſanus Florentiæ ſuſpenditur. 498
Franckofurtenſes vincuntur à Nobilibus de Cronenberg. 290
Franckofurtenſis ad Oderam Univerſitas fundatur. 630
Francorum origo. 22. 23
Franciæ Hiſtoriæ ſcriptor Hunibaldus. 22
Francorum Reges antiqui. 22
Quando intrârint Germaniam. 23
Francorum Regum Genealogia. 23
Unde Franci dicti. 23
Franci Romanis Tributarij facti. 24
Faramundus ex Duce Rex Francorum factus. 24
Francorum quatuordecim Duces. 25
Francorum Rex Clodovæus primus Chriſtianus. 25
Francorum Regnum dividitur inter Lotharij filios. 25. 157
Franciæ Comites Alemaniam poſſident. 26
Habſpurgij ex Francorum Genealogia. 26
Francorum Regis Lotharii proſapia. 27
Francorum Regis Pipini proſapia. 27
Francorum Rex Daniel Presbyter. 27
Carolus primus ex Francis Imperator. 28
Francorum regnum in duas Monarchias dividitur. 28
Francorum orientalium Ducatus unde ad Eccleſiam Herbipolenſem pervenerit. 37. 410
Francorum Imperium quot annis duraverit. 19
Quæ Provinciæ ſpectent ad Regnum Germaniæ. 19
Quæ ad Regnum Gallicanum. 19. 28
Fraternæ charitatis exemplum in Duce Wirtenbergiæ. 512
Fratricellorum hæreſis exoritur. 74
Articuli errorum. 75
Hæreſis author exhumatur. 76
Quomodo publicata fuerit. 76
Wilhelmæ propagatricis antrum. 76
Wilhelma Sacerdotis agebat officium. 77
Pro ſancta ſepelitur. 77
Conradus Mediolanenſis rem aſtu prodit. 77
Hæretici comburuntur. 78
Dulcinus reſtaurator ejuſdem hæreſis. 103
Eadem hæreſis in Auſtria pullulat. 139
Principales articuli errorum. 139
Ingens numerus hæreticorum. 140
Puellæ ſectariæ fatua reſponſio. 140
In Italia quoque graſſatur. 147
Natos ſuos in ſpeluncis necabant. 147
Waltherus fratricellus Coloniæ comburitur. 155
Frawenburg caſtrum conſtruitur à Comitiſſa ex lytro captivi Archiep. Trevirenſis. 162
Friburgum Briſgoiæ obſidetur à Duce Zeringiæ. 251
Auſtriæ Ducibus venditur. 253

Fridericus

Fridericus Dux Auſtriæ contra Ludovicum Bavarum eligitur Imperator Romanorum. 137
Bellum movet in Ludovicum Bavarum. 138
Eſslingam obſidet. 138
Argentinam oppugnat. 142
A Ludovico Bavaro funditur. 142
Bavariam devaſtat. 146. 148
A Pontifice in Italiam vocatur. 155
Bellum contra Ludovicum Bavarum inſtaurat. 156
Prælio victus unà cum fratre capitur. 156
Friderici liberationē magus pollicetur. 159
Fridericus Burggrafius Noricus fit Marchio Brandeburgicus. 355
Non admittitur à Brandeburgenſibus. 355
Armis obtinet Marchiam Brandeburgenſem. 356
Progenies ejus. 356
Dux Chriſtianorum contra Bohemos Huſſitas. 366
Fridericus Brandeburgenſis Marchio & liberi ejus. 683
Fridericus Dux Auſtriæ proſcribitur à Sigiſmundo Imperatore. 340
Joannem Papam XXIII. Concilio Conſtantienſi reſtituit. 340
Fridericus III. Dux Auſtriæ fit Rex Romanorum. 405
Ducit uxorem Leonorā Luſitanam. 405. 423
Fit Tutor Ladiſlai Regis Ungariæ. 406
Renuit acceptare coronā Bohemicam. 406
Aquiſgrani coronatur. 408
Turcarum 30000. prælio fundit. 411
Delphinum Galliæ fruſtra contra Helvetios incitat. 412
Nicolaum Papam legitimum agnoſcit. 416
A Nicolao Papa Romæ coronatur. 422
Falſa de eo vaticinia prædicta. 423
A ſubditis obſidetur in Neuſtatt. 425
Fridericum Palatinū bello invadi curat. 436
A ſubditis rebellibus obſidetur Viennæ. 456
Recuſat Carolo Burgundo dare Regnum Siciliæ. 481
Carolo Burgundo dat Geldriæ Ducatū. 502
Filium Maximilianum in Regem eligi curat. 525
Bello aggreditur Brugenſes pro liberando filio. 531
Bellum movet contrà Ducem Bavariæ generum. 550
Moritur, & Viennæ ſepelitur. 552
Fridericus Palatinus Dux fit Tutor Philippi. 420
Bello invadit Comitem de Lützelſtein. 424
Comitatum Lützelſtein armis obtinet. 425
Oppidum Bergzabern vi occupat. 429
Montfort caſtrum prædonum deſtruit. 432
Contra octodecim Principes hoſtes ſe tuetur. 436
Cauſa diſcordiæ cū Duce Wittenbergiæ. 436
Schauenburgenſe caſtrum invadit. 437
Ludovicum Ducem Bavariæ ſibi conciliat. 437
Cum Diethero Archiepiſcopo Moguntino pacem init. 438
Ludovico Nigro Palatino prævalet. 438
Comitem Liningenſem opprimit. 439
Dietherum Archiep. Moguntinū fovet. 444
Ducem Wirtenbergiæ debellat. 445
Tres Principes cædit & capit, Badenſem, Metenſem & Wirtenbergicum. 451
Pecuniâ mulctat captivos Principes. 451
Ruperto fratri Colonienſi Archiepiſcopo auxiliatur. 468
Weiſſenburgenſe Monaſteriū reformat. 469
Bugsberg & Schlupff caſtra prædonum deſtruit. 470
Weiſſenburgenſe oppidum obſidet. 472
Ludovici Nigri oppida occupat. 472. & ſeqq.
Concordiam init cum Ludovico Nigro Palatino. 476
Oppida quæ Ludovico Nigro eripuit. 476
Moritur in habitu FF. Minorū ſepultus. 479
Frumenta Germanis è Sicilia advehuntur. 135

## G

Aguini Roberti Galli effatū de Gallis. 280
Galeatius Vice-comes Mediolani inſtituitur. 170
Galli Armigniaci vaſtant Alſatiam. 399
Superantur ab Helvetijs. 399
A Ludovico Palatino cæſi fugantur. 399
Gallicus morbus exoritur. 563
Gallorum Regnum miſerè collapſum. 369
S. Galli Abbas inquietatur abs oppidanis S. Galli. 532
Conſtruit Monaſterium in Roſchach. 532
Monaſterium novum ab oppidanis deſtruitur. 533
Helvetios in auxilium vocat. 533
Recipit compenſationem damnorum. 533
S. Galli Oppidani rebelles Domino Abbati S. Galli. 320. 321
Obſidentur à Friderico Duce Auſtriæ. 323
Monaſterij S. Galli portas effringunt. 532
Novum Monaſterium in Roſchach deſtruunt. 533
Compelluntur Abbati ſatisfacere. 539
Geldriæ Dux fratrem in vincula conjicit. 245
Propter adulterium occiditur. 259
Geldriæ ducum Genealogia emoritur. 259
Geldriæ Ducatum Arnoldus de Egmunda occupat. 520
A Friderico Imp. datur Carolo Burgundo. 520

Friderj-

Fridericus Comes in Spanhęim prætendit Ducatum. 503
Carolus puer Arnoldi filius capitur à Carolo Burgundo. 503
Varietas infortuniorum ejus. 503. 554. 569. 571. 629
Gengenbacenſe Monaſterium reformatur. 586
Abbas fugit cum Clenodijs. 587
Georgius Bohemiæ Rex deponitur à Pio II. Papa. 462
Gerardus Epiſcopus Herbipolenſis. 291
Occupat oppida Schweinfurt & Winsheim. 291
Obſidet Montem Gigantum. 296
Herbipolenſes prælio cædit. 306
Gerardus Gros Doctor & opera ejus. 261
Ejus de Monialibus dictum. 261
Gerardus Monachus S. Quintini Doctor & opera ejus. 53
Gerlacus Abbas Tuitienſis capitur. 588
Cauſa captivitatis ejus. 589
Germaniæ Regnum Romanis non ſubjectum. 157
Quid comprehendat. 19. 163
Interdicto ſupponitur à Papa. 182
Gieſſen caſtrum prædonum capitur ab Archiepiſcopo Moguntino. 147
Gottfridus Bruchſalenſis civis à mortuis reſurgit. 149
Refert viſionem ſuam. 151
Mirabilia quæ retulit. 151
Variæ in purgatorio pœnæ. 153
Miſſarum celebratio prodeſt animabus. 153
Multi vocati, pauci verò electi. 153
Non ſine opinione ſanctitatis moritur. 155
Gottfridus Schenk de Limpurg fit Epiſcopus Herbipolenſis. 409
Primus ſe ſcribit Ducem Francorum. 409
Gotzaugienſis Abbas certat cum Christophoro Marchione Badenſi ob Advocatiam. 650
Sumptus litis negantur Abbati à Monachis. 650
Abbatiam reſignat. 650
Græca Eccleſia ſe Romanæ ſubmittit. 21
Græcorum Imperium à Turcis occupatur. 426
Granatæ Regnum ab Hiſpaniæ Rege occupatur. 546
Grandinis tempeſtas damna infert. 636. 649
Gregorius X. S. Bonaventuram creat Cardinalem. 18
Concilium generale Lugduni celebrat. 20
Contributionem Decimarum indicit contra Saracenos. 21
Gregorius XI. PP. Romam ab Avenione revertitur. 269
Occaſio hujus reditûs. 269
Decimam fructuum petit, ſed fruſtra. 269
Gregorij PP. XII. adverſus Benedictum Antipapam conſtantia. 327
In Concilio Conſtantienſi renuntiat Papatui. 341
Guntherus Comes Schwarzenburgicus eligitur Rom. Rex. 204
Ejus contentio pro Imperio cum Carolo Bohemo. 212
Pacem firmat cum Carolo Bohemo. 212
Veneno interijſſe fertur. 213

## H

Hagenbachiorum Nobilium origo. 491
Hagenbach Petrus tyrañus Alſatiæ. 491
Capitur in Briſach, & capite truncatur. 491
Hall oppidũ Regale in ſervitutẽ redigitur. 485
Hartmannus de Habſpurg filius Rudolfi Imp. in Rheno ſubmergitur. 32
Hartmannus Comes Wirtenbergiæ in carcere obit. 41
Haſſiæ Comes Hermannus fit Gubernator Eccleſiæ Colonienſis. 479
Defendit Noveſium à Carolo Burgundo obſeſſum. 482
Fit Archiepiſcopus Colonienſis. 507
Reformator Clauſtralium. 508
Munificus & manſuetus. 508
Dominicæ Paſſionis meditator. 508
Conſtruit Cœnobiũ Fratrum Minorum. 509
Haſſiæ Landgrafius Wilhelmus Palatinum bello vexat. 613
Wilhelmus alter è cuſtodia dimittitur. 659
Genealogia Haſſiorum. 659
Heidelbergenſis Univerſitas fundatur. 272
Quando & à quo inſtituta. 331
Henricus Abbas S. Ægidij Norinbergæ Doctor. 416
Henricus Baſileenſis Epiſcopus fit Archiepiſc. Moguntinus. 48
Henricus Calkar Carthuſianus Doctor & opera ejus. 297
Henricus Carinthiæ Dux Bohemiã invadit. 120
Henricus de Dolendorff Carmelita Doctor & opera ejus. 216
Henricus de Erpfurdia Doctor & opera ejus. 217
Henricus de Firmaria Ord. S. Aug. Doctor & opera ejus. 187
Henricus de Gandavo Doctor & opera ejus. 61
Henricus de Haffliginio Monachus & opera ejus. 81
Henricus de Haſſia Canon. Wormatienſis & opera ejus. 313
Henricus de Schlitze Mareſchallus Abbatis Fuldenſis armis aggreditur Herbipolenſes peregrinantes. 186
Henricus Luzenburgi Comes fit Rom. Imperator. 116

Aquis-

Aquisgrani coronatur. 117
Ejus uxor & liberi. 117
Adolfum & Albertum Impp. uno ſepulchro condit. 118
Corpus Reginæ Beatricis Spiræ reperit. 118
Conventum Principum Spiræ celebrat. 119
Joañem filium ex Comite creat Ducem. 119
Eundem creat Regem Bohemiæ. 120
Comitem Wirtenbergiæ rebellem perſequitur. 121
Septuaginta duo ejus caſtella occupat. 121
Comitē Oetingenſem rebellē proſcribit. 122
Duces Auſtriæ metu cogitur inveſtire de Auſtria. 122
Coronâ ferreâ Mediolani coronatur. 123
Lombardiam & urbes rebellęs expugnat. 123. 125
Romam cum exercitu intrat invitis Urſinis. 127
Romæ ſolemniter coronatur. 128
Florentiam obſidet. 128
Robertum Regem Apuliæ regno privat. 129
Morbo Dyſſenteriæ laborare incipit. 130
Hiſtoria porrecti veneni fictitia eſſe probatur. 130
Moritur in oppido Bonconvento. 130
Patrum Prædicatorum innocentia demonſtratur. 131
Argentinenſes Dominos deſpexit, ſupplices audivit. 134
Herbipolenſes perſecutores Clericorū. 44. 181
EpiſcopoDomino ſuo rebelles. 224. 244. 302
Comburunt Cœnobia S. Burkhardi & S. Jacobi. 303
Septendecim vicibus Epiſcopo ſuo rebelles. 304
Epiſcopum obſident in Monte S. Mariæ. 304
Incendiarij & captivatores Sacerdotum. 305
Prælium ineunt cum exercitu Epiſcopi. 306
Victi vario mortis genere puniuntur. 306
Denuo vincuntur rebelles Epiſcopo. 393
Herbipolenſe Concilium contra exactiones Papæ. 49
Herbipolenſe Gymnaſium transfertur Erphordiam. 296
Cauſæ Translationis. 296. 314
Herbipolenſis Epiſcopus judicium provinciale à Pipino habet. 37
Herbipolenſis Clerus ſpoliatur. 46
Hermannus de Schildis Doctor & opera ejus. 187
Hieronymus Pragenſis intrat Conſtantiam. 341
Fugiens occultè retrahitur. 342
Et ad carceres rapitur. 342
Unà cum Huſſo ad ignes damnatur. 343
S. Hildegardis canonizatio inſtituitur. 142
Hirſaugienſis Abbas XXVI. Joañes eligitur. 9
Inopiâ premitur. 10
Moritur. 32
Abbas XXVII. Volandus eligitur. 32
Negligens in regimine. 32
Vendit aliqua bona. 33
Reſignat munus Abbatiale. 38
Abbas XXVIII. Craffto, eligitur. 38
Hirſaugia ſub eo non reſtituitur. 39
Moritur. 58
Abbas XXIX. Gottfridus eligitur. 59
Sub eo aboletur conſuetudo adultos tantum ſuſcipiendi, non pueros. 59
Dotes corporis & animi ejus. 60
Moritur. 79
Abbas XXX. Henricus II. eligitur. 79
Monaſterij bona plura alienavit. 80
Diſcordia oritur inter ipſum & Conventum. 140
Malè ſibi conſcius. 141
A Ludovico Imperatore deponitur. 143
Abbas XXXI. Sigiſmundus & Gerardus in diſſenſione eliguntur. 144
Cauſæ, cur mali Abbates eligantur. 144
Sigiſmundus Abbas declaratur abs Archiepiſcopo Moguntino. 145
Ab omnibus ſuſcipitur. 145
Moritur. 189
Abbas XXXII. Wichardus eligitur. 190
Alienata bona redimit. 190
Diſciplina claudicat. 191
Fit diviſio redditũum inter Abbatem & Conventum. 198
Hirſaugia ſub eodem ſterilis. 226
Moritur. 226
Abbas XXXIII. Wichardus II. eligitur. 226
Mores & induſtria ejus laudantur. 227
Innocentius VI. confirmat bona Hirſaugienſia. 227
Moritur. 238
Abbas XXXIV. Wignandus eligitur. 239
Magna ſub eo Monachorum ignavia. 239
Moritur relictis poſt ſe debitis & diſſolutione monaſtica. 276
Abbas XXXV. Gottfridus II. eligitur. 276
Moritur, relinquens Monaſterium debitis gravatum. 292
Abbas XXXVI. Wichardus III. eligitur. 293
Moritur. 311
Abbas XXXVII. Fridericus II. eligitur. 311
Ejus mores & ingenium. 312
Comparet in Concilio Conſtantienſi. 350
Monaſterij immunitatem tuetur. 372
Moritur. 373
Abbas XXXVIII. Wolfframmus eligitur. 373
Burſfeldenſem obſervantiam introducit. 374. 433

Richenbacenſes Fratres citat ad Concilium Baſileenſe. 386
Privilegia Hirſaugiæ in Concilio examinantur. 386
Comparet in Concilio Baſileenſi. 391
Cenſus Schönreinenſes renovat. 408
Præpoſitum Rothenſem rebellem reprimit. 422. 436
Moritur, & juxta B. Brunonem ſepelitur. 440
Corpore B. Brunonis cæcum curante. 440
Abbas XXXIX. Bernardus eligitur. 441
Octo Cœnobia reformat. 441
Secundi fundatoris titulum meretur. 442. 515
Rebelles Præpoſitos in Roth & Richenbach punit. 479
Waldeck caſtrum comparat. 510
Abbatiâ laudabiliter geſtâ obit. 515
Abbas XL. Georgius eligitur. 515
Reſignat Abbatiam ob ſenium. 520
Abbas XLI. Blaſius eligitur. 520
Oritur diſſenſio inter ipſum & Conventum. 521
Multa ædificia utilia ſtruit. 534
Cenſus annuos auget. 545
Nova oritur diſſenſio inter ipſum & Conventum. 564
Privilegia Monaſterij defendit. 569
Moritur. 599
Quanta Monaſterio bona præſtiterit. 599
Abbas XLII. Joannes Haſmann eligitur. 600
Elogium vitæ & converſationis ejus. 601
Nicolai Baſelij de eo teſtimonium. 602
Burbach villam vendit Canonicis Spirenſibus. 673
Quæ cauſæ venditionis fuerint. 673
Vocatur ad reformandũ Morſmünſter. 682
Bibliothecam conſtruit. 691
Nomina Fratrum ſub eo viventium. 691
Hirſfeldenſis Monaſterij Regalis titulus extinguitur. 689
Fuldenſi Monaſterio incorporatur. 689
Cauſæ ſuppreſſæ Abbatiæ Hirſfeldenſis. 690
Hocheimenſe Cœnobium fundatur. 35
Hochzolern caſtrum à Duciſſa Wirtenbergica deſtruitur. 368
Hollandi conſpirant contra Nobiles. 13
Nobiles interficiunt. 13
Aliena rapiunt. 13
Cæduntur & diſſipantur. 13
Hugbertus Monachus Blidenſtattenſis Chronographus. 135
Huſſitæ magnis cædibus graſſantur in Chriſtianos. 344
Joannes Præmonſtratenſis Doctor Huſſitarum. 358
Occupant Monaſterium Carmelitarum Pragæ. 358
Circumferunt in plateis Dominicum corpus. 358
Trucidant Conſules Pragenſes. 359
Pincerna Regis Wenceslai fautor Huſſitarum. 359
Ziſchka eorundem Princeps. 362
Terras fidelium devaſtant. 379
Michelfeldenſe Monaſteriũ incendunt. 379
Citantur & comparent in Concilio Baſileenſi. 390
Diſputatione vincuntur in Concilio. 390
Cæduntur prope Suſatum. 416

I

S. Jacobi Monaſterium Moguntiæ à Burſfeldenſibus reformatur. 404
Abbas expellitur per Cives. 454
S. Jacobi Monaſterium Herbipolenſe reformatur. 565
Quæ cauſa Epiſcopum ad reformandum moverit. 566
Extremâ premitur inopiâ. 567
Joannes Hickerich promovet reformationem. 567
Jacobus de Villa Abbas Eberbacenſis, & opera ejus. 217
Jacobus Cypri Rex Civis Venetus moritur. 480
Jacobus Monachus Hirſaugienſis, & opera ejus. 555
Imago Miraculoſa B. V. in Diethelſpach. 638
Imago Miraculoſa Ejuſdem in Hannonia. 165
Imperium Francorum quot annis duraverit. 19
Quæ provinciæ ſpectent ad regnum Germaniæ. 19
Quæ ad regnum Gallicanum. 19. 28
Imperiũ quid ſit, & quid Regnũ Germaniæ. 163
Imperium Romanum Gallis concedi non poteſt. 116
Licet ſemper ab ipſis ambitum. 162
Ingelheimenſe palatium mutatur in Cœnobium. 243
Camera Imperialis mutatur in Bibliothecam. 243
Innocentius V. ex Ord. S. Dominici Papa, & opera ejus. 29
Innocentius VI. PP. Germano Clero exactionem imponit. 234
Recuſatur exactio ab Epiſcopis Germaniæ. 235
Rationes recuſandi. 235
Caroli Imp. reſponſum pro Clero Germaniæ. 236
Legatus Papæ ſine fructu Romam revertitur. 237
Moritur. 248

Inſulæ

Inſulæ fortunatæ fiunt habitabiles. 536
Inſulæ novæ in mari reperiuntur. 427. 552
Joachim Marchio Brandenburgicus fundat Univerſitatem Francofurti ad Oderam. 630
Doctorum Mœcenas. 519
Cultor Juſtitiæ & Pietatis. 519
Joanna Puella Lotharinga pugnat pro Rege Galliæ. 371
Ab Anglis capta comburitur. 381
Joannes Abbas Burſfeldenſis Doctor, & opera ejus. 588
Joannes à Baden Archiepiſcopus Trevirenſis Alchimiſta. 287
Joannes Blumenthalius Doctor. 174
Joannes Bohemiæ Rex Lombardos rebelles Imperio ſubigit. 173
Joannes Brabantiæ Dux in haſtiludio occiditur. 65
Joannes Burgundiæ Dux elatione ſuâ Chriſtianos perdit. 298
Galliam devaſtat. 360
Cum Carolo Rege Galliæ pacem componit. 364
In præſentia Caroli Regis inſidiosè occiditur. 364
Philippus filius ejus necem Patris ulciſcitur. 364
Joannes Camerarius Dalburgius Epiſcopus Wormarienſis. 514
Vir Doctiſſimus. 514
Trium linguarum peritus. 596
Series operum ejus. 596
Joannes Capiſtranus Crucem prædicat in Germania. 428
Joannes Caſtellenſis Monachus ſcribit ſuper Regulam S. Benedicti. 365
Joannes Comes Habſpurgi Albertum Imperatorem Patruum ſuum interficit. 114
In Monaſterium ad agendam pœnitentiam ponitur. 115
Joannes Comes Habſpurgi Tigurum per inſidias tentat. 220
Joannes Comes Hollandiæ Comitatum ab Imperio ſuſcipit. 79
Joannes Danck Saxo Aſtronomus. 174
Joannes Denock Ord. S. Aug. Doctor & opera ejus. 245
Joannes de Brunn Epiſcopus Herbipolenſis capitur. 402
Joannes de Burbon Epiſcopus Leodienſis. 463
In Tungrenſi oppido obſidetur. 463
Capitur à Leodienſibus. 466
A Wilhelmo de Amburg occiditur. 514
Joannes de Emmenhauſen, Doctor & opera ejus. 245
Joannes de Erphordia Ord. Minorum Doctor, & opera ejus. 317
Joannes de Erphurt Doctor, & ſcripta ejus. 365
Joannes de Francofordia Doctor, & opera ejus 417
Joannes de Gandersleben Francus Aſtronomus. 174
Joannes de Grumbach fit Epiſcopus Herbipolenſis. 428
Joannes de Hildesheim Carmelita, Doctor & opera ejus. 245
Joañes de Niclashauſen ſubulcus ſeductor. 486
Ingens hominum concurſus ad ipſum. 486
Articuli errorum ejus. 487
Captivus ad arcem Herbipolenſem ducitur. 488
Ruſtici ejus liberationem urgent. 489
Ad ignem damnatur. 490
Varia de eodem opinio. 490
Joannes de Rupeſciſſa, Alchimiſta, & opera ejus varia. 225
Joannes de Thambach Ord. S. Dominici Doctor & opera ejus. 245
Joannes de Weſalia Doctor ab Inquiſitore examinatur. 500
Errores, quos prædicâſſe dicebatur. 501
Errores ſuos revocat. 502
Brevi poſt præ animi mærore obit. 502
Joannes Fuſtinus Carmelita Doctor & opera ejus. 261
Joannes Galliæ Rex cum filio capitur ab Anglis. 230
Liber cum filio dimittitur. 238
Joannes Hunniades malleus Turcarum 430
Joannes Huſs Præfectus Scholæ Pragenſis. 315
Errorum Wicleffi prædicator. 315
Articuli errorum ejus. 316
Invidia origo errorum ejus. 318
Inquiritur ab Epiſcopo Pragenſi. 318
Clerum Bohemiæ bonis ſuis ſpoliat. 318
A Bohemis mittitur ad Concilium Conſtantienſe. 338
Fugiens ex Urbe Conſtantienſi retrahitur. 338
Vinculis mancipatur. 338
Ad ignem damnatur. 343
Joannes Leodienſis Epiſcopus à Leodienſibus obſidetur. 326
Leodienſes atroci prælio cædit. 327
Dimiſſo Epiſcopatu uxorem ducit. 329. 357
Jacobam neptem Comitatibus privat. 329
Moritur. 370
Joannes Livenſis Moſellanus Doctor & opera ejus. 267
Joannes Mercurius Italus mira profitetur. 584
Alchimiſta ſed pauper. 584
Examinatus à Medicis probatur. 584
Enſem mirabilem donat Regi Galliæ. 584
Joannes Monteſanus Ord. S. Dom. Doctor. 275

Impugnans Conceptionem B. V. revocare cogitur. 275
Joannes PP. XXI. domo corruente obruitur. 31. 32
Joannes PP. XXII. eligitur. 141
A Senatu Romano monetur, ut Romam redeat. 164
Reſponſum ejus Romanis datum. 164
De ejus abrogatione agitur. 167
Cenſuras in Ludovicum Bavarum fulminat. 170
Joannes XXIII. fit Papa. 330
Conſtantienſe Concilium indicit. 334
Pœnitet eum indicti Concilij. 336
Conſtantiam intrat. 336
S. Brigittam canonizat. 338
Jurat ſe renuntiaturum Papatui. 339
Multa in eum dicuntur crimina. 339
Fugit de Conſtantia. 339
Ex fuga retractus carceri mancipatur. 340
Per Concilium à Papatu deponitur. 340
Heidelbergam captivus ducitur. 341
Liber dimiſſus venit ad Martinum V. PP. 361
Florentiæ moritur. 361
Coſmus de Medicis theſauros ejus obtinet. 362
S. Joannis Rhingaugienſe Monaſterium reformatur. 425
Joannes Rhode ex Canonico Metenſi Mon. 375
Ex Mon. Carthuſiæ Abbas S. Matthiæ. 375
Reformat Monaſterium S. Matthiæ. 375
Scripta ejus. 376
Joannes Rusbrochius Ord. S. Aug. Doctor, & opera ejus. 297
Joannes Schonhoven Carmelita Doctor & opera ejus. 297
Joannes Scotus Doctor ſubtilis & opera ejus. 117
Joannes Veri Ord. Præd. impugnat Conceptionem. B. V. 568
Compellitur malè prædicata revocare. 569
Joannes Wittlich Trevirenſis Doctor, & opera ejus. 313
Jubilæus annus primus Romæ inſtituitur. 78
De centeſimo in quinquageſimum revocatur. 213
Judæi perſecutionem ſuſtinent Moguntiæ. 44
In Helvetia. 313
Et alibi. 207. 382
Bona eorum dantur pauperibus. 45
Dictum Rudolfi Imp. ſuper iiſdem bonis. 45
Seipſos cum domibus incendunt Herbipoli. 207
Mactantur ut pecudes. 214
Emunt à Sacerdote Corpus Chriſti. 546
Puncturis idem vulnerant. 546
In terram defodiunt. 546
Sacerdotis capti & ad ignem damnati mira contritio. 646
Corpus Chriſti effoſſum & elevatum claret miraculis. 548
Caſtellanus miraculo incredulus ultionem ſentit. 548
Teſtes miraculorum ſunt Principes. 549
Ex Hiſpania pelluntur. 550
Puerū Chriſtianū in arbore ſuſpendunt. 368
Judæi multi occiduntur Uliſſibonæ. 633
Cædis auctores puniuntur à Rege. 634
Judæus quidam fictè baptizatur. 165
Imaginem B. V. Mariæ vulnerat. 165
Sanguis miraculosè de imagine fluit. 165
Judæus convictus ſuſpenditur. 166
Juliacenſis Comitatus erigitur in Ducatū. 229

K

Kirgartenſe Cœnobium reformatur. 412
Kniebiſenſe Monaſterium incendio perit. 684
Knoringer vir equeſtris ordinis Epiſcopum Conſtantienſem vexat. 680
Pacem acceptare renuit. 680
Kuſſinenſis Comes Anglicus devaſtat Alſatiam. 264
Pars exercitus ejus cæditur à Bernenſibus. 265
In Frawenbrunnenſi Cœnobio rurſus funditur. 266
Totus ejus exercitus diſſipatur. 267

L

Lacticiniorum & ovorum uſus quomodo & quando permiſſus. 194
Trevirenſibus & Colonienſib. permiſſus. 195
Moguntinis quare non conceſſus. 195
Ladislaus Rex Apuliæ ab Ungaris vocatur ad regnum. 321
Deceptus ab Ungaris redit in Apuliam. 321
Lampertus Abbas Gengenbacenſis fit Epiſcopus Spirenſis. 249
Laterana Eccleſia Mater omnium Eccleſiarum. 128
Lateranenſis Eccleſia comburitur. 115
Lauffenburgum obſidetur ab Helvetijs. 410
Lauriſſa Monaſteriū ſpoliatur per Haſſios. 614
Leodienſes rebelles Epiſcopo ſuo Joanni. 326
Epiſcopum ſuum in Trajecto obſident. 326
Sedecim millia eorundem cæduntur. 327
Marcum à Baden Epiſcopum ſuum expellunt. 459
Joanni de Burbon Epiſcopo rebelles. 463
Eundem in Tungrenſi oppido obſident. 463
Obſidentur & vincuntur à Carolo Burgundo. 464
Conditiones deditionis. 464

Iterum

Iterum rebellant Carolo Burgundo. 465
Epiſcopum ſuum capiunt. 466
Civitas obſidetur & capitur à Carolo Burgundo. 466
Innocentes cum nocentibus crudeliter occiduntur. 467
Liebenaugienſe Cœnobium Monialium fundatur. 73
Liga ſotularia ruſticorum exoritur. 589
Vexillum Conjurationis erigitur. 589
Articuli, quos aſſerebant. 589
Conjurati capiuntur juſſu Maximiliani Imperatoris. 591
Limpurgenſe Monaſterium reformatur. 511
Per Præſidium Palatinum occupatur. 623
Res Monaſterij transferuntur Spiram. 623
Palatinenſes Monaſterium ſpoliant. 624
Prior & Mon. è Monaſterio recedunt. 624
A Dürckheimenſibus ſpoliatur. 625
Monaſterium ſpoliatum incenditur. 625
Eccleſia Limpurgenſis erat olim pulcherrima. 625
Duodecim diebus & noctibus duravit incendium. 626
Sepulchra mortuorum effodiuntur. 626
Limpurgenſis Abbas accuſat Emichonem Comitem ſuper incendio Monaſterij. 628
Mors Abbatis liti finem imponit. 629
Abbates aliquot reformati. 648
Lipſienſis Univerſitas originem ducit à Pragenſi. 315
Locuſtarũ agmina in Francia & Suevia. 185. 250
Lotharij Regis Francorum proſapia. 27
Lotharingia à Carolo Burgundo occupatur. 484
Renatus Dux Lotharingiæ totam recuperat. 494
Lotharingiæ Ducis ridendũ mandatũ. 495
Lotharingiæ Dux Metim obſidet. 535
Lovanienſis Univerſitas fundatur. 368
Lucerna Urbs Helvetiæ confœderatur Schwitenſibus. 223
Lucia Monialis Ord. S. Dom. Chriſti ſtigmatibus inſignita. 580
Ludolfus in Carthuſia Argentinenſi Doctor. 174
Ludovicus Bavariæ Dux unde Dives dictus. 275
Ludovici Bavariæ Ducis in patrem impietas. 407
Ludovicus Bavariæ Dux totam Bavariam occupat. 129
Eligitur Imperator à parte Electorum. 136
Rudolfum fratrem Comitem Palatinum è Patria pellit. 137
Vitæ ſuæ ſtructas inſidias evadit. 137
Cauſa cur fratrem expulerit. 137
Uxor & liberi ejus. 138
Aquisgrani cum uxore coronatur. 138
Bellum contra Fridericum Auſtrium æquè electum movet. 138
Victoriam obtinet. 138
Fridericum rurſus in fugam compellit. 142
Raptores & latrones necari jubet. 147
Bingianam ſeditionem compeſcit. 149
Fridericum prælio victum capit. 155
A Joanne XXII. PP. excommunicatur. 157
Articuli Papæ contra Ludovicum. 157
Confutatio eorundem articulorum. 157
Citatus Avenionem non comparet. 159
Ejus fraus pro Comitatu Tirolenſi. 160
Inſignia regni recipit à Lupoldo Auſtrio. 162
Fridericum liberum dimittit. 163
Quibus conditionibus. 163
Comitem Geldriæ in Ducem elevat. 164
Mediolani coronâ ferreâ coronatur. 166
Romam ingreſſus coronatur. 167
Nicolaum V. Antipapam creat. 167
Galeatium Vice-comitem Mediolani inſtituit. 170
Ducatum Bavariæ dividit. 173
Pacem poſcit à Benedicto PP. XII. 179
Dominicanos Spirâ expellit. 180
Perſequitur Papæ obedientes. 182
Edictũ ejus contra obedientiam Eccleſiæ. 183
Bellum minatur Gallorum Regi. 193
Cadens de equo moritur. 201
Veneni à Maultaſchia porrecti ſuſpicio. 201
Articuli abrogationis ejus. 202
Ludovicus Bavariæ Dux obſidet Eichſtetam. 434
Marchionem Brandeburgicũ debellat. 434
Reus læſæ Majeſtatis à Cæſare judicatur. 434
Se tuetur contra octodecim Principes hoſtes. 437
Ludovicus Comes Palatinus moritur. 46
Ejus progenies. 47
Ludovicus Dux Palatinus Patri Ludovico Barbaro Principatum abrogat. 393
Genealogia Ludovici Ducis Palatini. 328. 393
Prælio fundit Gallos Armigniacos. 399
Uxorem ducit filiam Amedæi Ducis Sabaudiæ, poſtea Felicis Papæ. 403
Ludovicus Dux Palatinus ſuccedit Patri Philippo Electori Palatino. 637
Fratres & Sorores Ludovici. 637
Ludovicus Niger Dux Palatinus infeſtat Fridericum Palatinum. 429
Ludovicus XI. Galliæ Rex Pragmaticam ſanctionem abrogat. 445
Burgundiam occupat. 495
Flandriam hoſtiliter infeſtat. 495
Atrebatum obſidet & capit. 495
Hesdinum cum arce ſibi ſubijcit. 496
Mariam Maximiliani ſponſam rapere tentat. 496

Bellum movet Maximiliano. 499
Infirmus muſicâ levari petit. 516
Moritur Turonis. 517
Ludovicus XII. Galliæ Rex. 568
Mediolanum occupat fugato Duce. 576
Helvetios per falſoa obſides decipit. 688
Ludovicus Helianus orator Regis Galliæ perorat contra Venetoa in Conventu Principum Auguſtano. 650
Ludovicus Sfortia Dux Mediolani ducitur captivus in Galliam. 581
Lupoldus d Bamberg Canonicus & ſcripta ejus. 174
Lupoldus Dux Auſtriæ contra Helvetios movet. 139
Ab ijſdem prælio funditur. 139
Bavariam devaſtat. 142
Inſignia regni Ludovico Bavaro transmittit. 1[illegible]
Lupoldus II. Dux Auſtriæ ab Helvetijs victua occiditur. 283
Series Nobilium cum eo occiſorum. 284
Lupoldus III. Dux Auſtriæ Patri ſuccedit. 284
Bellum indicit Helvetijs. 289
Luporum horrenda rabies homines devorantium. 179
Opinio vulgi de rabidis lupis. 179
Opinio Wilhelmi Pariſienſia de rabidis lupis. 180
Luſoris cujusdam veſana impietas. 279
Imaginem Crucifixi gladio impetit. 279
Imago vulnerata emittit cruorem. 279
Luzenburgenſis Comitatus erigitur in Ducatum. 119. 229
A Vidua regitur. 417
Occupatur à Wilhelmo Duce Saxoniæ. 417
Tandem cedit Philippo Duci Burgundiæ. 418

M

MAgorum libros redarguete bonum eſt. 41
Magus pollicetur Friderico Auſtrio liberationem è vinculis. 159
Fridericus non acceptat. 160
Mahomet Turcarum Rex Corinthum occupat. 433
Peloponeſum & Pontum capit. 439
Calcedonem ſubvertit. 473
Marcha provincia Helvetiæ auffertur Domui Auſtriacæ per Abbatiscellenſes. 326
S. Martini ſedes aurea Moguntiæ. 121
S. Matthiæ Apoſtoli Caput Trevirim transfertur. 376
Matthias ex Monacho S. Benedicti Archiepiſcopus Moguntinua. 147
Matthias Hunniades fit Rex Hungariæ. 432
Malleus Turcorum. 432
Maulbrunnenſe Monaſterium obſidetur & capitur à Duce Wirtenbergiæ Udalrico. 607
Maximilianus Dux Auſtriæ naſcitur. 433
Maria ejus uxor naſcitur. 433
Maria eidem deſponſatur. 4[illegible]
Gallum è Flandria pellit. 479
Bellum movet contra Gallos. 490
Geldriam occupare nititur. 502
A Neomagenſibus in fugam vertitur. 502
Gallos Burgundiam invadentes vincit. 504
Margaretha filia naſcitur. 506
Maria uxor ejus moritur. 513
Pacem offert Regi Galliæ Ludovico. 516
Margaritham filiam deſponſat Carolo Galliæ Regi. 516
Attrebatum capit. 522
In Germaniæ Regem eligitur. 523
Ejus tituli uſuales. 524
Confœderationē Ligæ Suevicæ orditur. 528
A Flandris rebellibus capitur. 530
A Patre liberatur. 531
Ejus ſponſa Anna Brittannica rapitur à Carolo Galliæ Rege. 537
Contra Turcas movet in Croatiam. 553
Secundam ducit uxorem, ſed ſterilem. 553
Movet contra Carolū Ducē Geldriæ. 554. 571
Ejus milites puerum comburunt ad extorquendam pecuniam. 554
Eberhardū Wirtenbergiæ Ducem creat. 558
Devaſtat ſuperiorem Burgundiam. 568
Bello aggreditur Helvetioa. 572
Concordiam facit cum Helvetis. 573
Ligam Sotulariam opprimit. 591
Bellum movet contra Philippum Palatinum. 604
Fundit Exercitum Bohemicum. 605
Alſatiam occupat contra Palatinum. 606
Revocat Principes à perſecutione Palatini. 627
Arnheim oppidum Geldriæ occupat. 629
Ungariæ regnum ſibi ſubjugat. 629
Venetia contumacibus bellum infert. 635
Carolum Geldrenſem bello aggreditur. 636
Confœderatur Regi Gallorum contra Venetoa. 639
Cum Julio PP. & Rege Galliæ Venetos infeſtat. 645
Fruſtra petit ſubſidia à Principibus Imperij. 646
Bellum proſequitur contra Venetos. 664
Conſtantiam rebellem reprimit. 667
Scribit Trithemio Abbati. 669
Treviris Tunicam Domini jubet inquiri. 675
Gallorum perfidiam deteſtatur. 678
Emichonem Comitem de Liningen læſæ Majeſtatis reum denuntiat. 678
Lombardiam cum Mediolano recuperat 681

Julio

Julio Papæ confœderatur. 681
Venetos atroci prælio fundit. 685
Teruanã Urbem occupat contra Gallos. 685
Helvetios ad Burgundiam occupandam conducit. 686
Mechlinia igne cæleſti incenſa conflagrat. 180
Mediolanum Camera Imperij Romani. 301
Mediolani Vice-comes in Ducem elevatur. 301
Mediolanenſes ab Helvetijs cæduntur. 503
Melchior Abbas S. Florini in Schönaw mortis ſuæ præſcius. 551
Ejuſdem opuſcula. 551
Melchior de Mocka Epiſcopus Brixinenſis, Alchimiſta. 288
Michaël Cæſenas Minorum Generalis damnatur à Papa. 158
Michaël de Leone Herbipol. & opera ejus. 216
Miraculum B. V. M. apud Bingen. 89
Fur lapides de corona Imaginis avellit. 89
Imago B. V. ſudat. 89
Lac & ſanguis ex vulnere Imaginis profilit. 89
Prædo in flumen ſe præcipitat. 90
Albertus Imperator Imaginem viſitat. 90
Capella in eo loco conſtruitur. 90
Miſnenſium Marchionatus Imperio unitur. 58
Modona civitas Moteæ capitur à Turcis. 579
Moguntia à Nobilibus per inſidias capitur. 524
Per traditionem Civium proditur. 453
Ab Adolfo Archiepiſcopo capitur. 453
Antea libera, in ſervitutem redigitur. 455
Moguntina Univerſitas inſtituitur. 485
Moguntini Canonici certas poſſeſſiones emunt. 17
Moguntini Cives rebelles ſuo Archiepiſc. 169
Eccleſias quaſdam deſtruunt. 169
Exterminantur. 169
Spoliantur & trucidantur. 453
Monaſteria ab Ord. S. Benedicti translata. 566
Monſtrum naſcitur in Boppardia. 291
Aliud Bergæ in Diœceſi Trevirenſi. 297
Aliud Burgſtatti, duæ puellæ frontibus junctæ. 559
Montis Monachorum Cœnobium Bambergæ reformatur. 456
Morbus dictus Chorizatio S. Joannis graſſatur. 263
Mortena obſidetur à Carolo Burgundo. 493
Murhartenſis Cœnobij translatio impeditur à Duce Wirtenbergiæ. 567
Reformatur per Monachos Lauriſſenſes. 567

N

NAnſe oppidum Lotharingiæ recuperatur à Duce Renato. 493
Rurſus obſidetur à Carolo Burgundo. 493
Clades Caroli Burgundi prope Nanſe. 494
Neuweiler Monaſterium transfertur ab Ord. S. Benedicti. 559
Apoſtata Abbas facetè taxatur. 559
Nicolaus de Bibera Francus Doctor & opera ejus. 65
Nicolaus de Cuſa Cardinalis præſidet Capitulo Benedictino. 423
Abbates ſub juramento ad reformationem compellit. 424
Unionem Burſfeldenſem approbat. 424
Capitur à Sigismundo Duce Auſtriæ. 439
Nicolaus de Dünckelſpül Doctor & opera ejus. 365
Nicolaus de Flüe mirabilis Eremita Helvetiæ. 504
Magnus ſitundique ad eum concurſus. 505
Præſcius futurorum. 505
Diſſentientes ad Concordiam revocat. 505
Cujuſdam Abbatis tentantis avaritiam detegit. 527
Sanctiſſimè obit. 527
Sanctitas ejus magnorum Principum teſtimonio probatur. 527
Helvetij ſanctitatem ejus experimento probant. 528
Nicolaus Huſſitarum Princeps. 358
Nicolaus V. Papa eligitur. 414
In Principum Imperij Conventu agnoſcitur. 416
Conditiones à Felice V. aliàs Amedæo propoſitas admittit. 419
Confirmat Acta Concilij Baſileenſis. 420
Fridericum Imperatorem coronat. 422
Crucem prædicari jubet contra Turcas. 427
S. Nicolaus Tolentinas canonizatur. 411
Nicopolitani Turcarũ 40. millia cædunt. 430
Norinbergenſes Imperatori Carolo rebelles. 204
Pecuniâ Imperatori reconciliantur. 204
Senatui & Imperatori rebelles. 237
Princeps factionis pecuniâ fit proditor factionis. 238
Artificum Tribus deponuntur. 238
Exceptâ Macellariorum Tribu. 238
Octies vincuntur ab Alberto Brandenburgico. 421

O

OChſenfurt à civibus Herbipolenſibus capitur. 183
Odenheim Monaſterium transfertur ab ordine. 559
Tetraſtichon in Abbatem Apoſtatam. 559
Odoacer Rudolfo Imperatori rebellat. 29
Auſtriam vi occupat. 30
Prælio vincitur à Rudolfo. 30
Fit fœdifragus Rudolfo. 31

Con-

Confoditur. 31
Relicto filio Wenceslao. 31
Oetingenſis comes rebellis Imperio proſcribitur. 122
Ordinis S. Benedicti in Germania tres Obſervantiæ. 350
Earundem unio tentatur, ſed incaſſum. 443
Rurſus tentatur per Archiepiſcopum Moguntinum. 592
Sugillatur Reformatio Bursfeldenſis. 592
Solvuntur cavillationes. 593
Tandem fruſtra tentata eſt unio. 593
Ordinis noſtri Capitulum generale Conſtantienſe. 348
Ordo Mariæ Servorum inſtituitur. 51
Ordo Militum Templariorũ extinguitur. 108
Otto de Wolffskele Epiſcopus Herbipolenſis utilis. 189
Cum Herbipolenſibus concordiam init. 196
Otto ex Comite Ziegenheimenſi Archiepiſc. Trevirenſis. 360
Judæos è Treviri expellit. 361
Cauſa indignationis contra Judæos. 361
Otto Dux Bavariæ fit Rex Ungariæ. 119
Fugatur ex Ungaria. 119
Moritur. 129

P

PAlatinatûs Rheni inter filios Rudolfi Palatini diviſio. 172
Palatinorum Genealogia. 47. 393. 637. 638. 647
Paulus From Sacrilegus Sacramentum furatur. 660
Judæo vendit in Spandaw. 660
A judicibus capitur. 660
Et ignibus crematur. 663
Judæus hoſtiam pugione transverberat. 661
Particulam in furnum mittit. 661
Particula alia illuditur in Stendel. 662
In nuptijs Judæorum blaſphematur. 662
Judæi capti damnantur Berlini ad ignem. 663
Pelagius Ferrandus homo admirabilis. 585
Memoriâ viguit vivaciſſimâ. 585
Diſputator in omni facultate. 585
Fit Eremita in Majorica. 585
Opera quæ ſcripſit. 585
Diſcipulus ejus & hæres Libanius Gallus. 586
S. Petri novus Ordo inſtituitur in Suevia. 537
Petrus de Luna Antipapa dictus Benedictus XIII. 338
Contemnit Concilium Conſtantienſe. 338
Ejus cauſa tractatur in Concilio Conſtantienſi. 346
In Concilio ut Schiſmaticus deponitur. 346
Obſtinatus in pertinacia. 358
Petrus de Lutra Præmonſtratenſis, & opera ejus. 174
Petrus de Roſenheim Monachus Mellicenſis Poëta. 366
Petrus de Saxonia Vir eruditus. 174
Petrus Medicus creatur à Papa Archiepiſcopus Moguntinus. 105
Moritur. 147
Petrus Moſellanus Doctor & opera ejus. 267
Peſtilentia graſſatur per Germaniam. 135. 206. 213. 418. 588
Philippus Burgundiæ Dux necem Patris ulciſcitur. 364
Obtinet Hollandiam, Hannoniam, Seelandiam. 370
Carolum VII. Galliæ Regem prælio cædit. 388
Luzenburgi Ducatum occupat. 418
Moritur. 462
Fama ejus apud exteros. 463
Philippus Comes Palatinus ſub Tutela Friderici. 420
Genealogia & progenies ejus. 482
Filio ſuo Ruperto exbannito aſſiſtit contra Cæſarem. 604
Principum nomina contra Palatinum bellantium. 604
Quatuor contra eum exercitus moventur. 604
Primus exercitus Maximiliani Imp. 605
Cui Philippus reſiſtit in Alſatia. 606
Secundus exercitus Udalrici Ducis Wirtenbergiæ. 606
Quem Philippus prælio fundit. 607
Tertius exercitus Alexandri Veldentiæ Comitis. 608
Cujus terras Philippus ipſe devaſtat. 611
Quartus exercitus Wilhelmi *Landtgrafij* Haſſiæ. 613
Cujus exercitum fundit apud Ingelnheim. 619
Haſſijs tranſitum Rheni præoccupat. 610
Præſidium locat in Limpurgenſi Monaſterio. 623
Moritur, & ſine pompa tumulatur. 636
Philippus Maximiliani filius Dux Auſtriæ naſcitur. 499
Rex Caſtiliæ declaratur. 633
Cum ſuis periclitatur in mari. 633
Burgi in Hiſpania moritur. 634
Funeralia ejus Conſtantiæ celebrantur. 635
Philippus Rex Galliæ bellum inſtruit contra Anglos. 65
Cauſæ diſcordiarum. 66
Flandriam hoſtiliter occupat. 67
Flandriæ Comites captivos tenet. 67
Componit pacem cum Anglo. 68

Flan-

Flandros gravi jugo premit. 83
A Flandris ſuperatur. 84
Bonifacium Papam offendit.
Monetam deteriorem facit. 91
Rurſus ſuperatur à Flandris. 92
Cum Flandris Treugas facit. 93
Bonifacium Papam per Sciarram capi curat. 94
Ab Excommunicatione abſolvitur. 95
Flandros navali & terreſtri prælio vincit. 97. 98
Pacem componit cum Flandris. 99
Sex petitiones à Clemente V. PP. poſtulat. 101
Alia ejus petitio crudelis ad Papam 106
Judæos in toto regno vel occidit, vel pellit. 105
Quâ cauſâ inductus. 105
Templariorum ordinem extirpat. 110
Extincto ordine multa mala patitur. 113
Fratri ſuo Carolo Romanum ambit Imperium. 115
Petitio ejus iniqua in Concilio refutatur. 125
Moritur. 136
Pipinus Major Domus fit Rex Francorum. 27
Pius II. antea Æneas Sylvius fit Papa. 433
Dietherum Archiepiſcopum Moguntinum deponit. 443
Expeditionem indicit contra Turcas. 457
Deponit Georgium Bohemiæ Regem. 462
Anconæ moritur. 457
Portugalliæ Rex novas Inſulas invenit. 427
Prædicatorum Ordo Spirâ pellitur. 180
Prædonum caſtella juſſu Rudolfi Imperatoris ſubvertuntur. 43. 55. 252. 290
Dictum Rudolfi Imperatoris de prædonibus. 44
Eorum crudelitas. 146
Omnes necantur. 147
Pragenſis Univerſitas fundatur. 242
Hæreſibus maculatur. 315
Pragenſis Epiſcopatus ſublimatur in Archiepiſcopatum. 243
Pragmatica ſanctio abrogatur à Ludovico Rege Galliæ. 445
Defenditur à Doctis quibusdam. 446
Rurſus uſurpatur à Regibus Galliæ. 447
Quando cæperit, quid & qualis ſit. 447
Capita præcipua Pragmaticæ ſanctionis. 447
Probus Epiſcopus Tullenſis reſiſtit exactionibus Papæ. 50
Procopius Huſſitarum Princeps Baſileam venit. 385
In prælio cæditur à Teutonicis militibus. 388
Puellæ Fratricellæ fatua reſponſio. 140
Puellæ, quæ ab Erneſto Bavarô amabatur, crudelis ſubmerſio. 392
Puer Auguſtanus ſexennis mirabilis. 684
Puer Baſileenſis ſeptennis latinè loquitur doctiſſimè. 462
Pueri Ungarici conſtantia coram Sigiſmundo Rege. 283
Puerorum ad S. Michaëlem Normandiæ concurſus. 431

R

Rabanus de Helmſtatt Epiſcopus Spirenſis, Clero tributa imponit. 372
Fit Archiepiſcopus Trevirenſis contra Udalricum. 377
Bona Trevirenſis Eccleſiæ oppignorat. 378. 401
Se Spirenſium hoſtem ſcribit. 378
Treviram introducitur. 388
Reſignat Archiepiſcopatum Jacobo de Sircka. 408
Reinhardus Comes Geldriæ in Ducem ſublimatur. 164
Reinhardus Epiſcopus Wormatienſis à Colonienſibus capitur. 478
Rezbach Ord. S. Bened. Præpoſitura fundatur. 181
Richardus Anglus eligitur Rex Romanorum. 20
Robertus Rex Angliæ regno privatur. 129
Rhodus Inſula per Johannitas expugnatur. 105
A Turcis obſidetur. 504
Rottenburg terræmotu collabitur. 42
Rottenburgum ad Neccarum venditur Duci Auſtriæ. 260
Rudolfus Comes de Habſpurg. 17
Sacerdoti viaticum portanti equum commodat. 17
Prædicitur ei Regale faſtigium. 17
Obſidet Baſileam. 18
Rex Romanorum eligitur. 19. 20
Crucem contra Saracenos aſſumit. 21
De Francorum ſtirpe deſcendit. 21
Habſpurgenſium Comitum genealogia. 26
Indicit Conventum Principum. 28
Ejus uxor ac liberi. 29
Badenſem Marchionem ſubigit. 30
Auſtriam ab Ottocaro repetit. 30
Ottocarum ſubjugat. 30
Ottocaro occiſo Auſtriam & Bohemiam occupat. 31
Ducem Bavariæ debellat. 31
A voto Cruciatæ abſolvitur à Papa. 36
Comitem de Zollera creat Burggrafium Noricum. 41
Burgundiam obtinet. 42
Albertum filiū erigit in Ducem Auſtriæ. 43

Caſtella prædonum ſubvertit. 44
Bona Judæorum dat Pauperibus. 45
Vicarium mittit in Italiam. 48
Eberhardum Comitem Wirtenbergiæ domat. 49
Burgundiam rurſus ſubjugat. 53
Prædonum caſtra ſeptuaginta deſtruit. 55
Moritur,& Spiræ ſepelitur. 56
Cur coronam Imperij non ſuſceperit Romæ. 56
Rudolfus de Scherenberg Epiſcopus Herbipolenſis. 557
Ingens lapis ex ejus veſica exenteratus. 557
Rupertus Palatinus eligitur Rex Romanorum. 310
Ejus uxor ac liberi. 310
Coloniæ in Regem coronatur. 312
Fruſtra in Italiam proficiſcitur. 314
Vincit Marchionem Badenſem rebellem. 314
Adolfum Ducem Montenſem domat. 322
Abbatem S.Galli cum ſubditis conciliat.328
Moritur, ac tumulatur cum epitaphio. 331
Ejus Progenies. 331. 393
Ruperti Colonienſis Archiepiſcopi regimen infelix. 464
Ope fratris Palatini bona impignorata recipit. 465
Vaſallos ſuos à ſe avertit. 468
Cum Canonicis ſuis contendit. 477
Ab Henrico Landtgrafio Haſſiæ captus moritur. 499. 507
S.Ruperti Monaſterium ſpectat ad Archiepiſcopum Moguntinum. 540
Reformatur per Gerlacum Abbatem Tuitienſem. 554
Monialesreformari renuentes fugiunt. 555
Monaſterium à Ringaugienſibus occupatur. 555
Rürlingen oppidum Sueviæ incendio abſumitur. 630

S

SAlſenſis Abbas cum Conventu recedit ab ordine. 522
Sangallenſes oppidani & ſubditi rebelles D. Abbati. 283
Saxoniæ Ducatus Marchionibus Miſnenſibus datur. 369
Saxoniæ Ducis duo filij noctu abducuntur.471
Schiſma graviſſimum inter Urbanum VI. & Clementem VII. 272. 276. 285. 299
Inter Gregorium XII. & Benedictum XIII. 325. 328
Inter Eugenium,& Felicem Sabaudum. 403
Schwarzach oppidum cum Monaſterio deſtruitur. 44. 45
Schwitenſes bellum movent Comiti Habſpurgico. 95
Bello vexantur à Lupoldo Duce Auſtriæ.139
Per ſagittam de periculo monentur. 139
Victores evadunt. 139
Invicem confœderantur. 220
Bellum movent contra Albertum Ducem Auſtriæ. 222
Confœderationem renovant & confirmant. 233
Carolus Imperator confœderationem impedire conatur. 233
Ab Exercitu Caroli Imp. vexantur. 233
Armati conveniunt contra Nobiles. 281
Nobilium caſtella deſtruunt. 281
Devaſtant Lombardiam. 333
Cumam Lombardiæ urbem occupant. 333
Bello invaduntur à Lupoldo Auſtriæ. 283.
Duce. 289
Oppidum & caſtrum Nidow occupant. 292
Epiſcopum Portugallum & Abbatem quendam è vinculis liberant. 292
Apud Bellizonam clade afficiuntur. 333
Carolum Burgundum tribus prælijs fundunt. 492
Decipiuntur à Gallis in obſidibus Divionenſibus. 688
Domus Auſtriacæ fines aggrediuntur. 572
Concordiam ineunt cum Maximiliano Imperatore. 573
Schwitenſium deſcriptio, & comparatio cum Bohemis. 572. 574
Scoti devaſtant Angliam. 686
Ab Anglis cæduntur. 686
Seditio inter Senatum & Cives Argentinenſes. 174
Inter Senatum & Cives Bingios. 149
Inter Senatum & Cives Wormatienſes. 177
Inter Senatum & Cives in *Creützenach*. 562
Inter Senatum & Cives in Andernach. 562
Inter Senatum & Cives Erphordienſes.640
Cives Archiepiſcopum ut Dominum invocant. 641
Senatores fugiunt in Saxoniam. 642
Diſcordia inter Archiepiſcopum & Duces Saxoniæ. 643
Laurentius Epiſcopus Herbipolenſis pacem facit. 643
Henricus Kelner Senator ſuſpenditur. 644
Inter Senatum & Cives Spirenſes. 677
Inter Senatum & Cives Colonienſes. 682
Inter Senatum & Cives Wormatienſes. 689
Inter Epiſcopum & Cives Spirenſes. 378
Selimus Turca quomodo Patrem ſibi reconciliarit. 680
Sibertus de Beko Carmelitanus. 174

Siffridus

Siffridus Archiepiſcopus Colonienſis ſeptennio captivus. 53
Liberatur pro magno lytro. 64
Captivatorem ſuum Adolfum viciſſim capit. 64
Exprobrat eidem ſcelus. 64
Et inter vincula mori permittit. 69
Sigiſmundus Rex Ungariæ triginta duos Proceres occidit. 282
Bellum movet in Turcas. 298
Nicopolim obſidet. 298
Cæſus in prælio vix fugâ evadit. 298
A Nobilibus Ungariæ incarceratur. 312
Eligitur Romanorum Imperator. 331
Papam Joannem ſollicitat pro Concilio. 334
Conſtantiam pro loco Concilij proponit. 335
Conſtantiam veniens ibidem Evangelium legit. 337
Roſam benedictam recipit à Joanne Pontifice. 339
Fridericum Auſtriæ Ducem proſcribit. 340
Proponit modum reformandi, qui Concilio non placet. 345
Pro Schiſmate avertendo multa regna peragrat. 345
Friderico Burggrafio Norico dat Marchiam Brandenburgicam. 355
Adolfum Comitem Cliviæ creat Ducem. 356
Expeditionem adornat in Bohemos. 365 366. 368. 380. 391
Lawenburgenſem Ducatum erigit. 369
Contributionem exigit à Clero & populo. 373
Ad Baſileenſe Concilium pergit. 381
Italiam pro corona Imperij ingreditur. 382
Venetos cædit. 382
A Venetis veneno impetitur. 383
Romæ coronâ imperialem ſuſcipit. 384. 387
Cum induſtria acquirit contributiones. 384
Ex Italia reverſus intrat Concilium. 389
Bohemos ad Concilium vocat. 390
Septuagenarius in Moravia moritur. 396
Sigiſmundus Dux Saxoniæ fit Epiſcopus Herbipolenſis. 405
Diverſæ de eo opiniones. 405
Relicto Epiſcopatu clam fugit in Saxoniam. 409
Reſignat Pontificatum, reſervatâ penſione annnâ. 409
Moritur. 509
Simon de Spira Carmelitanus. 174
Opera ejus. 187
Simon Tridentinus puer à Judæis occiditur. 483
Sophi Rex Perſarum regnum aſſumit. 583
Ut Propheta colitur apud Perſas. 583
A Judæis ſpectabatur futurus Meſſias. 583
Turciam vaſtat. 680
Spanheimenſe Monaſterium reformatur. 469
Spanheimenſis Comitatus in 4. partes dividitur. 332. 396
Spirenſis Major Eccleſia concrematur. 425
Suevicæ Ligæ exordium. 528
Sunsheimenſe Monaſterium transfertur ab ordine. 564

## T

TAmberlanes Tartarorum Imperator moritur. 314
Templariorum Ordinis inſtitutio. 107
Ditiſſimus inter omnes Ordines. 107
Extincti Ordinis hiſtoria. 108
Duo Equites Ordini crimina affingunt. 108
Articuli criminum contra Ordinem Templariorum. 109
Philippus Rex Galliæ Papam conſulit. 110
Magiſter Ordinis Pariſijs capitur. 110
Templarij Pariſijs comburuntur. 111
Deum innocentiæ teſtem invocant. 111
Magiſter Ordinis aliqua confitetur coram Papa. 112
Revocat, quæ dixerat. 112
Magiſter Ordinis cum ſocio igni traditur. 112
Eorum ordo in toto orbe extinguitur. 113
Ordinis bona à Principibus rapiuntur. 113
Terræmotus Europam concutit. 233. 649
Teruana Urbs obſidetur à Maximiliano Cæſare. 685
Cives ſe Maximiliano dedunt. 686
Teſtipremi nobiles prædones nefanda exercent. 549
Teutonici milites prælio fundunt Huſſitas. 388
In Pruſſia funduntur à Rege Poloniæ. 426
Pruſſis ad Polonos deficientibus. 427
Thabor oppidum Trevirenſe comburitur. 537
Thaboritarũ nomen exoritur in Bohemia. 362
Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis obſidet Suſatum. 407. 411. 415
Theodoricus Bayer fit Epiſcopus Wormatienſis. 224
Theodoricus de Oſſenbruck Ordinis Minorum Doctor. 508
Opera ejus. 508
Theodorici de Schwinburg decapitati prædonis mira hiſtoria. 181
Theodoricus Schenck ab Erbach fit Archiepiſcopus Moguntinus. 389
Unionem Burſfeldenſem approbat. 390
Moritur. 435
Thilmanus Carmelita Doctor & opera ejus. 252
S. Thomas Aquinas à Joanne XXII. canonizatur. 156

Thomas Brabantinus Ordinis Prædicatorum Doctor. 34
Thomas de Haſelbach Doctor Viennenſis & opera ejus. 334
Thomas de Kempis Canonicus S. Auguſtini Doctor. 334
Opera ejus. 334
Tigurum Urbs Helvetiæ per inſidias tentatur. 220
Confœderatur Schwitenſibus. 221
Obſidetur ab Alberto Duce Auſtriæ. 221. 222
Obſidetur à Carolo IV. Imperatore. 233
Torneamentum Nobilium in Eſslingen. 371
Traditio Urbis Tigurinæ tentatur per Comitem Habſpurgi. 220
Urbis Colonienſis tentatur ab Archiepiſcopo Colonienſi. 16
Urbis Moguntinæ adornatur ab Archiepiſcopo Moguntino. 453
Noctua terret traditores. 453
Per traditionem capitur. 453
Cives ſpoliantur & trucidantur. 453
Ingens præda in urbe obtenta. 454
Noveſianæ urbis attentatur ab Archiepiſcopo Colonienſi. 478
Traditor fit ſociorũ traditorũ traditor. 478
Trevirenſis urbis attentatur ab Antonio Baſtardo Burgundiæ. 415
Trajectenſes nobiles à Plebe ſpoliantur & occiduntur. 14
Trajectenſis Eccleſiæ Schiſma inter duos electos. 164
Trajectenſis Epiſcopus plebem Hollandicam rebellem domat. 14
Transfigurationis Chriſti feſtum inſtituitur. 430
Trevirenſis Urbs Sanctorum meritis ab obſidione liberatur. 82
Biennio obſidetur. 387
Conventus Principum ſolemnis. 674
Nomina Principum, qui interfuere. 674
Nomina Comitum & Oratorum. 675
Trevirenſes SS. reliquiæ oſtenduntur. 676
Ex his Tunica Domini. 676
Trevirenſis Archiepiſcopus Baldewinus arcem Birckenfeld conſtruit. 161
Navigans capitur à femina illuſtri. 161
Sub magno lytro liber evadit. 161
Eccleſiæ bona impignorantur in quadringentis millibus florenorum. 401
Trithemius Joannes naſcitur. 450
Fit Monachus in Spanheim. 512
Fit Abbas ibidem. 517
Bovillum exagitat. 288
Reſignat Abbatiam Spanheimenſem. 634
Fit Abbas Monaſterij S. Jacobi Herbipoli. 634
Maximilianum Cæſarem avertit à Schiſmate. 670
Scribit Maximiliano Cæſari. 670
Julium II. confitetur verum Pontificem. 671
Conciliabuli Piſani diſſipationem prædicit. 672
Abſolvit Chronicon Hirſaugienſe. 691
Catalogus omnium ejus operum. 692
Tubingenſis Univerſitas inſtituitur à Duce Wirtenbergiæ. 497
Tuitienſe oppidum cum Monaſterio à Colonienſibus deſtruitur. 268
Reædificatur ſumptibus Colonienſium. 268. 285
Rurſus à Montenſibus incenditur. 344
Tunica Domini Treviris inquiritur. 675
In ſummo altari reperitur. 676
Turcici regni in Aſia principium. 175
Ottomannus primus Rex Turcarum cum ſequentibus. 175
Devaſtant Carniolam & Croatiam. 552
Poloniæ regnum depopulantur. 572
Eorum triginta millia cæduntur à Chriſtianis. 411
Ab Ungaris funduntur. 680
Typographica Ars Moguntiæ invenitur. 421
Elogium Artis typographicæ. 422
Tyrolenſis Comitatus à Ludovico Bavaro injuſtè occupatur. 160

U

Valentinianus Imperator Francos aggredi non audet. 25
Vaticinia de Friderico III. Imperatore falsò prædicta. 423
Udalricus de Argentina Doctor, & ſcripta ejus. 34
Udalricus de Auguſta Ludovici Bavari Imp. Secretarius. 176
Diſcordiarum inter Eccleſiam & Imperium buccinator. 176
Udalricus Comes de Helffenſtein dolosè occiditur. 260
Udalricus Comes de Wirtenberg capitur. 185
Liberatur pro maximo lytro. 185
Udalricus de Palma unus ex percuſſoribus Alberti Imp. 114
Captus meritas luit pœnas. 114
Udalricus de Manderſcheid eligitur Archiepiſcopus Trevirenſis contra Jacobum de Sirck. 377
Per concordiam cedit Rabano de Helmſtatt. 377
In profectione Romana Tiguri obit. 378
Udalricus Dux Wirtenbergiæ Cives Eſlingenſes profligat. 417
Ulmenſes Cives cædit. 421

Caſtellum Widem ſubvertit. 433
Moritur. 509
Proſapia ejus. 509
Udalricus Junior Dux Wirtenbergiæ Maximiliano Cæſari charus. 597
Gubernacula Principatus aſſumit. 597
Exercitum movet contra Philippum Palatinum. 606
Mulbrunnenſe Cœnobium occupat. 607
Cæditur à Palatino prope oppidum Bretthem. 607
Occupat oppida Peſeckheim, Leuenſtein, & Winsberg. 608
Veldentiæ Comes Henricus diſcordat cum Comite de Spanheim pro dominio furti. 45
Veldentiæ Comes Alexander impugnat Philippum Palatinum. 608
Monaſterium Wilhelmitarum, vulgò, Mariæ portam ſpoliat. 608
Buleckheim villam obſidet. 609
Ejus milites ex Corporalibus faciunt pepla mulierum. 609
Budesheim villam incendunt. 609
Caſtrum Zuſch ſpoliatum incendunt. 610
Merxheim & Sein villas incendunt. 611
Ejus terra viciſſim vaſtatur à Palatino. 613
Venandi ſtudium animæ pernitioſum. 227
Veneni Henrico Luzemburgico porrecti hiſtoria. 130
Sigiſmundo Imperatori à Venetis ſubornatur. 383
Ludovico Bavaro porrigitur à Maultaſcha. 201
Regi Galliæ à Carolo Burgundo parati. 479
Veneti ſigillum cudunt, in quo ſe maris Dominos ſcribunt. 273
Cæduntur à Ludovico Rege Ungariæ. 274
Veneficio inſidiantur Sigiſmundo Imperatori. 383
Quo jure Cyprum obtinuerint. 480. 651
Bellum movent Maximiliano Imp. 635
A Julio Papa II. excommunicantur. 644
A Maximiliano Imp. invaduntur. 645
A Julio II. Pontifice. 645
Et à Ludovico Gallorum Rege infeſtantur. 645
Decem urbes Regno Ungariæ detrahunt. 651
Ravennâ Romanæ Eccleſiæ præripiunt. 652
Singulis annis ſibi mare deſpondent. 652
Quomodo Germaniam emungant. 653
Spolia Conſtantinopolitana emunt à Turcis. 654
Graviter atteruntur à quatuor Europæ Principibus. 659
Funduntur à Maximiliano Cæſare. 685
Eorum vitia exaggerantur à Ludovico Heliano Regis Galliæ oratore. 650
Ventorum magna tempeſtas. 223. 391
Viennenſis Univerſitas fundatur. 300
Vindicat Deus impietatem filij in Patrem. 407
Vindicta filij contra Patrem, qui ejus Amaſiam aquis ſuffocaverat. 392
Vineta frigoribus læſa. 391. 396
Vini abundantia inaudita. 177. 284. 408. 519
Virgo Auguſtana neque bibens, neque manducans. 664
Quomodo ad hanc abſtinentiam pervenerit. 665
Multorum id teſtimonio confirmatur. 664
A Sorore Maximiliani Cæſaris probatur. 665
Vitam duxit honeſtam, & ſæpius communicavit. 665
Varia de hac Virgine opinio. 665
Alterius mulieris nihil manducantis Exemplum. 666
Ejus conſilio Dux Geldriæ patrem in vincula conjicit. 666
Magnam ſanctitatem & miracula oſtendit. 666
Scivit, quicquid procul in Ducatu ageretur. 666
Deprehenditur dæmonium fuiſſe in fætulento cadavere mulieris. 666
Viſitationis B. V. feſtum inſtituitur. 296
Viſitatores Abbatiarum ordinantur à Concilio Baſileenſi. 400
Uladislaus Rex Poloniæ fit Rex Ungariæ. 408. 535
Uliſſiponenſis Epiſcopus capitur à Prædonibus in Nidow. 292
A Bernenſibus liberatur. 292
Uliſſiponenſes Cives occidunt multos Judæos. 633
Cædis auctores puniuntur à Rege. 634
Ulmen oppidum obſidetur à Palatino. 474
Ulmenſis Eccleſia Parochialis conſtruitur. 271
Ungari naturalem habent antipathiam contra Bohemos. 283
Turcas ingenti clade mactant. 680
Unio trium obſervantiarum Ordinis S. Bened. committitur Epiſcopo Eichſtettenſi. 442. 592
Volmerſtein caſtrum Archiepiſcopi Colonienſis deſtruitur. 161
Urbanus ex Mon. S. Benedicti fit Papa V. 248
Electionem Canonicorum Colonienſium caſſat. 248
Archiepiſcopum Colonienſem deponit. 248
Curiam Papalem Avenione Romam reducere cogitat. 248
Iraſcitur Carolo IV. Imperatori. 256
Urbanus fit Papa VI. contra Clementem VII. Antipapam. 272
Carolum Regem Apuliæ excommunicat. 277

Obſeſſus Nuceriæ à Carolo Apulo, per quemdam Suevum Ducem liberatur. 277
Confugit Genuam à facie Regis Apuli. 277
Carolo Ungaro Regnum Apuliæ tradit. 278
Excommunicat Clementem VII. Antipapam. 285
Moritur Romæ. 291
Uriel de Gemmingen fit Archiepiſcopus Moguntinus. 639

W

WAchenheim caſtrum à Philippo Palatino capitur. 473
Waiwoda Walachiæ tyrannizat. 428
Waldeck caſtrum abs Abbate Hirſaugienſi emitur. 510
Walleſiorum Regio vaſtatur ab Andrea Duco Sabaudiæ. 278
Walramus Comes Juliacenſis fit Archiepiſcopus Colonienſis. 177
In utróque Jure doctiſſimus. 177
Catthuſiam Colonienſem fundat. 177
Propter bella Eccleſiam gravat ære alieno. 215
Walramus Comes de Spanheim poſt mortem apparet. 227
Venandi ſtudium ſibi pernitioſum dixit fuiſſe. 227
Walramus Comes de Veldentia fit Epiſcopus Spirenſis. 171
Waltbach caſtrum Prædonum à Palatino deſtruitur. 477
Walterus de Eſchenbach unus ex percuſſoribus Alberti Imperatoris. 114
Latet ſub ſpecie ſubulci in Wittenbergia. 114
Ante mortem ſcelus & nomen prodit. 114
Walterus Fratricellorum primipilus Coloniæ comburitur. 155
Walterus de Sradion Dux copiarum Auſtriacarum funditur & occiditur à Glaronenſibus Helvetis. 223
Waltſaxa Monaſterium Ordinis Ciſtertienſis crematur ab hoſtibus. 605
Incendiarium vindicta ſequitur. 605
Weiſſenburgenſe Monaſterium reformari cæptum à Palatino. 469
Monachi reformati à civibus expelluntur. 472
Monachi reformati reducuntur. 476
Monaſterij deſolati Hiſtoria. 541
Henricus prius Abbas in Mersburg fit poſtea Abbas in Weiſſenburg. 541
Epiſcopum Mersburgenſem facit ſibi Romæ inimicum. 541
Conradus Capellanus ejus, poſtea Abbas in Goeſeck ab Epiſcopi Clientibus aure mutilatur. 541
Epiſcopus Merſeburgenſis propterea accuſatur apud Papam. 542
Hæc accuſatio fuit exordium rancoris. 542
Joannes Drott frater Epiſcopi Merſeburgenſis perſequitur Henricum Abbatem in Weiſſenburg. 542
Abbas Romam profectus tyrannum Drott Romam citari curat. 542
Joañes Drott à Papa excommunicatur. 542
Is excommunicationi inſordeſcit uſque ad mortem. 542
Palatinus Drotti defenſor etiam excommunicatur. 542
Omnium tunc malorũ cauſa Drottus. 543
Occupat bona Monaſterij Weiſſenburgenſis. 543
Moritur in excommunicatione Papali. 544
Conventus 30. Monachorũ diſpergitur. 543
Tranſlatio Monaſterij in Eccleſiam ſæcularem Romà petitur, & impetratur. 544
Tranſlatio iterum revocatur. 544
Weiſſenburg oppidum obſidetur à Friderico Palatino. 472
Wenceslaus Comes Luzenburgenſis fit Comes Brabantiæ. 229
Wenceslaus Caroli IV. Imp. filius largitionibus ſibi Imperium procurat. 258
Colonienſes compellit Tuitium reſtaurare. 273
Cauſa eſt malorum in Imperio graſſantium. 291
A Bohemis capitur. 298
Mediolanum ab Imperio alienat, pretio recepto. 301
Fovet ſeditionem civium Herbipolenſium contra Epiſcopum. 303
Accuſatur ab Epiſcopo *Herbipolenſi* in Conventu Principum Imperij. 304
Callidè deſerit Herbipolenſes. 304
Per Principes Imperij à Regno deponitur. 308
Cauſæ depoſitionis ejus. 308
Citatur ad Concilium Conſtantienſe, ſed non comparet. 338
Mittit Joannem Huſs nomine ſuo ad Concilium. 338
Ab Huſſitis moleſtatur. 358
Moritur. 362
Wenceslaus Ottocari Bohemiæ Regis filius fit gener Rudolfi Imperatoris. 31
Wernherus Archiepiſcopus Moguntinus Henricum Comitem Spanheimenſem in tutelam ſuſcipit. 36
Bellum movet contra Joannem Comitem in Spanheim fratrem Henrici. 37
Eundem prælio vincit. 37

Veldentiæ Comitem Dapiferum ſuum conſtituit. 38
Concordiam init cum Joanne Spanheimenſi. 44
Moritur. 45
Wernherus de Falckenſtein Archiepiſcopus Trevirenſis. 286
Alchimiæ deditus. 286
Ingentem ab Anteceſſore Patruo theſaurum relictum reperit. 286
Wernherus ex Monacho Spanheimenſi Abbas Limpurgenſis. 648
Wernherus puer à Judæis occiditur. 50
Weſalia & Boppardia dantur Eccleſiæ Trevirenſi in expenſas belli pro Imperio. 128
Weſtfrancorum Regnum quas provincias contineat. 19
Wicleffi Anglici errores. 316
Wigbaldus fit Archiepiſcopus Colonienſis. 69
Wilhelma Fratricellorum propagatrix. 76
Sacerdotis agebat officium. 77
Oſſa ejus exhumata comburuntur. 78
S. Wilhelmi Abbatis Hirſaugienſis ſepulchrum aperitur. 582
Suaviſſimus ex eo odor prodit. 582
Wilhelmus Abbas Maſſilienſis Doctor inſignis. 192
Wilhelmus Abbas Spanheimenſis cognatus S. Hildegardis. 189
Wilhelmus Abbas Weiſſenburgenſis eligitur. 544
Translationem Monaſterij ſui revocat. 544
Rerum ablatarum Monaſterio partem recipit à Comite Palatino. 545
Wilhelmus Comes Arenbergius occidit Epiſcopum Leodienſem. 514
Dolo capitur, & in ultionem capite truncatur. 523
Wilhelmus Comes Brigantij cædit Abbatiscellenſes. 123
Wilhelmus Comes Hollandiæ Friſijs bellum infert. 196
Sed ab ijs per inſidias occiditur. 197
Soror ejus Imperatrix Hollandiam occupat. 197
Et tandem filio Wilhelmo relinquit. 197
Wilhelmus Comes Hollandiæ Junior Hollandiam obtinet. 197
Tyrannidem in ſuos exercet. 219
Contra Matrem bellum movet. 219
Matrem vincit, ac fugere compellit. 219
Amens factus vinculis mancipatur. 232
Moritur inſanus. 269
Wilhelmus Comes Juliacenſis Aquasgrani occupat. 33
Obtinet tertiam partem oblationum Aquiſgranenſium. 34
In Ducem ſublimatur. 185
Wilhelmus de Longueretto Bonifacium VIII. Papam captivum ducit. 94
Wilhelmus Dux Flandrorū contra Gallos. 91
Gallos prælio fundit. 92
Uſque ad tentorium Regis penetrat. 98
Wilhelmus Dux Montenſis à filio incarceratur. 319. 322
Liberatur ab Henrico de Spir milite Colonienſi. 320
Wilhelmus Dux Saxoniæ obtinet Ducatum Luzenburgicum. 417
A Philippo Duce Burgundiæ expellitur. 418
Wilhelmus Epiſcopus Trajectenſis in bello perimitur. 82
Wilhelmus Haffliginienſis Monachus & opera ejus. 81
Wilhelmus Haſſiæ Comes acquirit Comitatum Cattimelibocenſem. 293
Wilhelmus Haſſiæ Landtgrafius ducit uxorem. 570
Sine liberis obit. 575
Ejus uxor revertitur ad Palatinū Patrem. 575
Unde oritur gravis diſcordia ratione dotis. 575
Wilhelmus Haſſiæ Landtgrafius junior ſuccedit ſeniori. 575
Bello aggreditur Philippum Palatinum. 613
Lauriſſenſe Monaſterium ſpoliat. 614
Gavodernheim oppidū Regale occupat. 615
Nahagaviam cum villis vaſtat. 616
Sprenlingen villam exſpoliat. 617
Villam Mönſter ſpoliatam exurit. 618
Henrici Plebani contra incendiarios exprobratio. 618
Prælio funduntur Haſſij apud Ingelnheim. 619
Cubam oppidum Palatinatûs fruſtra obſident. 621
Wilhelmus miſerrimè conſumptus moritur. 647
Wilhelmus Haſſiæ Landtgrafius III. è vinculis liberatur. 659
Hujus captivitatis cauſa. 659
Wilhelmus Ockam damnatur à Papa. 158
Wilhelmi Pariſienſis opinio de rabidis lupis. 180
Wilhelmus Præpoſitus contra Abbatem Hirſaugienſem ſe erigit. 422
Wilicho Abbas Spanheimenſis. 118
Wiltpergenſe Cœnobium Monialium reformatur. 500
Winandus de Stega Canonicus Doctor & opera ejus. 417
Winsheim oppidum Regale occupatur ab Epiſcopo Herbipolenſi. 291
Wirtenbergenſes Comitatus uniuntur. 512

Wirtenbergenſium Ducum Genealogia. 415. 424. 509. 530
Wirtenbergenſium ſubditorum ſeditio contra Dominum ſuum. 299
Wolffgangus Comes Palatinus naſcitur, poſtea factus Canonicus Herbipolenſis. 555
S. Wolffgang imago miraculoſa in Crützenach. 510
Wolfframmus Ep[illegible] Herbipolenſis rebelles cives ſub[illegible] 166
Wol[illegible] [illegible]us Brandenburgicus ſine liberis [illegible]itur. 146
Quidam [illegible]ngit Wolmarum. 205
[illegible]ulcros ſeduxit Principes. 205
Wormatia igne caſuali conſumitur. 60
Obſidetur à Ruſticis propter Judæos. 382
Wormatienſium Civium ſeditio contra Senatum. 177
Deſtruunt Neuhauſen. 283
Expellunt Clerum. 322. 575
Excommunicantur. 575
Wormatienſis Conventus Principũ Imperij. 557
In eo Comes Wirtenbergiæ Eberhardus creatur in Ducem. 558
In eo multa tractantur contra Turcas & Gallos. 558
Indicitur contributio contra Turcas. 558
Contributio malè impenditur. 559

Y

YSſtein caſtrum à Baſileenſibus occupatur. 330

Z

ZIſchka Huſſitarum Princeps ſceleſtiſſimus. 362
Aſſeclas ſuos Thaboritas nominat. 362
Deſtruit Eccleſias & Monaſteria. 365
Mulieris veneficæ maleficio fugat exercitum Chriſtianorum. 367
Tandem peſte conſumitur. 363
Zizimus Turca captivus Romam ducitur. 523
Zolrenſes & Zeringij Comites ex qua ſtirpe deſcendant. 26
Zolrenſis Comes fit Burggrafius Norinbergenſis. 41
Zuſch caſtrum à Comite Veldentiæ ſpoliatum incenditur. 610
Zwifaltenſis Abbas ſe ſubtrahit Advocatiæ Wirtenbergicæ. 524
Incarceratur à Duce Wirtenbergiæ. 679
Variæ detenti Abbatis cauſæ prætextæ. 679.

# FINIS.

A01
1471001